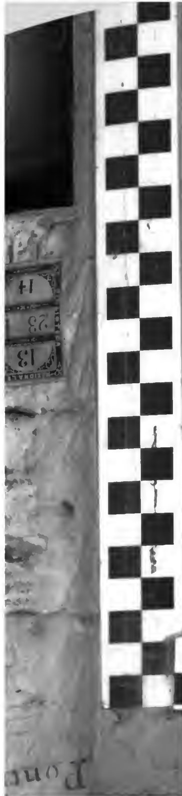
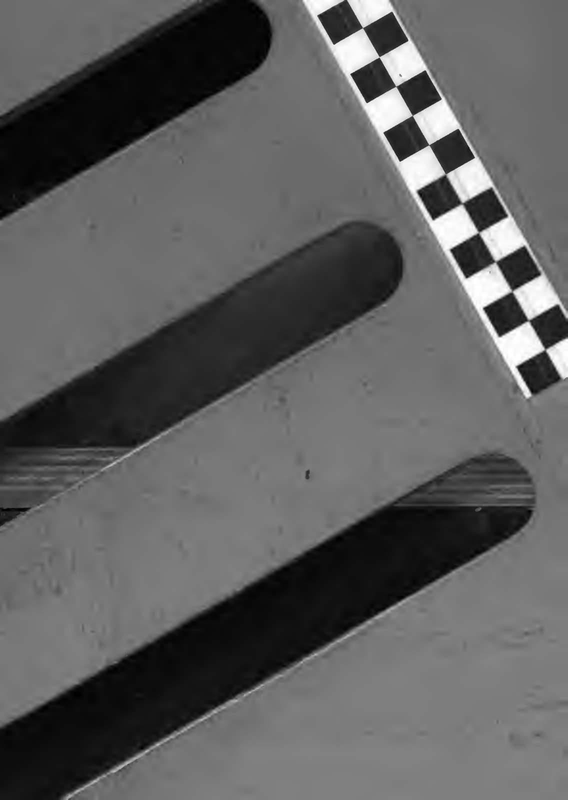

14
23
13

NAZIONALE
13
23 D
14
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE

IN SELECTAS SVMMORVM PONTIFICVM CONSTITVTIONES

Epitome, ac Theoremata.

Auctore P. IO. BAPTISTA SCORTIA *Genuensi, Theologo Societatis* IESV.

Opus sanè non tantùm Confessariis, sed etiam peritis vtriusque Iuris, perutile.

Cum duplici Indice, altero scilicet Constitutionum, altero Rerum præcipuarum.

Cornelio EDITIO PRIMA. Francescucci

LVGDVNI,

Sumpt. LVDOVICI PROST, Hæredis ROVILLE.

M. DC. XXV.

CVM PRIVILEGIO.

ADMODVM REVERENDO
IN CHRISTO PATRI NOSTRO,

P. MVTIO VITELLESCO

PRÆPOSITO GENERALI
SOCIETATIS IESV,

IO. BAPTISTA SCORTIA
felicitatem.

MERVI hoc quadriennio in Iuriſconſultorum caſtris, admodum Reuerende in Chriſto Pater, ſub optimis ſane belli Ducibus, Bartolo, Baldo, Innocentio, Hoſtiẽſi, Iaſone, Panormitano, Couarruuia, Felino, Menochio, aliiſque viris in huiuſmodi militia peritiſſimis; etſi ſæpe quoque, eorum bona cum venia, Theologos, veteres amicos meos, D. Thomam, Sotum, Franciſcum Suarium, Thomam Sanchez, Molinam, Valentiam, Leſſium, Azorium, & alios plures fortiſſimos anteſignanos, in proximis caſtris agentes, mihi fuerint in auxilium aduocandi. Fateor ingenuè hoſce exantlatos labores, & diuturniores, & grauiores ſæpe mihi viſos, quàm vt ſeptuagenaria prope ſenectus, & ægra, qua

perpetuò vtor, valetudo, & virium mearum imbecillitas ferre poſſent: ſed Societatis noſtræ inſtitutum, commilitonum exemplum, deſiderium de Eccleſia Dei benemerendi, odium ocij, inertiæ fuga, labor improbus, Deo bene iuuante difficultates omnes peruicerunt. Quo verò prælij euentu, quáue felicitate pugnauerim, nō meum, ſed tuum, vir ſapientiſſime, ac cæterorum illuſtrium virorum erit iudicium, cum nemo in propria cauſa ſit bonus iudex. Hoc autem quod conſecutus ſum caſtrenſe peculium, & qualiacumque ex bello, etſi nec ampla, nec opima, refero ſpolia, haud iuri meo peculiari adſcribi velim, ſed tibi Patri optimo, ac Societati dilectæ matri, defero, cum cæteris fratribus meis, æquo iure communicanda. Vale.

Genuæ, Idibus Septembris
anni 1622.

MVTIVS

MVTIVS VITELLESCVS
Societatis IESV *Præpositus Generalis.*

CVm Opus inſcriptum, *In Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones Epitome ac Theoremata*, P. IOAN. BAPTISTÆ SCORTIA, Societatis noſtræ, tres eiuſdem Societatis Theologi, quibus commiſimus, recognouerint; ac in lucem edi poſſe probauerint: facultatem concedimus, vt typis mandetur, ſi ita ijs ad quos pertinet, videbitur. In cuius rei fidem, has litteras manu noſtra ſubſcriptas, & ſigillo noſtro munitas dedimus. Romæ 23. Octobris 1623.

MVTIVS VITELLESCVS.

Facultas R. P. Prouincialis in Prouincia Lugdunenſi.

EGO IOANNES FORERIVS Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi Præpoſitus Prouincialis iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſimis HENRICO III. 10. Maij, 1583. HENRICO IV. 20. Decembris, 1606. & LVDOVICO XIII. nunc regnante 14. Februarij, 1611. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne Libros ab hominibus noſtræ Societatis compoſitos abſque Superiorum eius permiſſione imprimant, permitto LVDOVICO PROST, Hæredi ROVILLE, Lugdunenſi Bibliopolæ, vt Librum, qui inſcribitur, *In Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones Epitome ac Theoremata*, P. IOAN. BAPTISTÆ SCORTIA, Societatis noſtræ, ad ſex proximos annos imprimere, ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni 3. Ianuar. 1625.

FORERIVS.

APPROBATIO.

IOANNES CLAVDIVS DE VILLE in ſacra Theologia Doctor, in S.Pauli Lugdunenſis Canonicus, & in hac Diœceſi à D.Dionyſio Simone de Marquemont Illuſtriſſimo & Reuerendiſſimo Archiepiſcopo,in librorum cenſuram incumbere iuſſi : fidem facimus,nos *Epitomen ac Theoremata in Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones, Auctore* P. IOANNE BAPTISTA SCORTIA *Societatis* IESV, vidiſſe,nec in eis aliquid contra Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ Eccleſiæ ſanam doctrinam aut bonos mores inueniſſe. Kal.Decembr.1624.

DE VILLE.

Conſenſus Procuratoris Regij.

OPus hoc inſcriptum, *In Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones Epitome ac Theoremata* P. IOAN. BAPTISTÆ SCORTIA *Societatis* IESV, ego Conſiliarius & Procurator Regius typis mandari & in lucem exponi conſentio. Lugduni 6.Decembris 1624.

PVGET.

Permiſſio Locumtenentis Generalis.

OPus hoc R.P.IOANNIS BAPTISTÆ SCORTIA Societatis IESV in Selectas ſummorum Pontificum Conſtitutiones à LVDOVICO PROST Hærede ROVILLE Bibliopola Lugdun. in lucem dari permittimus, ac ne quis, citra factam ei poteſtatem, denuo excudat interdicimus. Datum Lugduni die 6. menſis Decembris anno 1624.

DE CHAPONAY.

SELE

SELECTARVM
SVMMORVM PONTIFICVM
in hoc Opere comprehenſarum Conſtitutionum Elenchus.

1254

1254 *Quia.* Inquisitorum ius. Epit.13.

1254 *Nouerit.* Pœnæ in hæreticos & socios decretæ. Epit.14.

ALEXANDRI IV.

1257 *Implacida.* Damnantur statuta directè vel indirectè retardantia vel impedientia Inquisitores in officio suo. Theoremate 172.

1261 *Consuluit nos.* In causa fidei, socio est adhibenda fides. Epit.15.

VRBANI IV.

1261 *Licet ex omnibus.* Inquisitores iuxta leges editas puniant hæreticos & complices, ac non fauentes studiosè fidei negotio. Theor.171.

GREGORII X.

1263 *Turbato.* Pœnæ à fide apostatantium, ac suadentium. Epit.16.

BONIFACII VIII.

1295 *Prouidè.* Non supponantur loca interdicto pro pecuniario negotio. Epit.17.

1295 *Excommunicamus.* Dantes, promittẽtes, & acceptãtes aliquid pro literis à Sede Apostolica impetrãdis puniuntur. Epit.18.

IOANNIS XXII.

1316 *Ex parte.* Hæretici & Apostatæ à fide non gaudent Ecclesiastica immunitate. Epit.19.

1321 *Inter cætera.* Alienationes locorum Ecclesiæ vt malè factæ reuocantur. Epitome 20.

1321 *Exigit Ordinis.* Inquisitores quidem habeant familiares armatos, sed probos, & solum pro securitate inquisitionis. Theoremate 172.

1321 *Ad hoc.* Armis non sibi ius dicendum. Epit.21.

1325 *Ad nostrum.* Religiosi non transeant ad infideles absque literis patentibus. Epit.22.

1325 *Cum nonnulli.* Damnantur ineuntes fœdera, ligas, societates cum hæreticis, eósque receptantes, & sibi inuicem pręstantes auxilia. Theor.52.num.9.

.... *Super illius.* Euocantes & cõsulentes dæmones puniẽdi. Epit.23.

.... *Perlectis.* Percussio clerici, quæ grauis sit, quæ leuis. Epit.24.

BENEDICTI XII.

1335 *Regularem.* Mendicantes transire non possunt ad Monachos nigros, & Cistertienses. Theor.79.

1336 *Benedictus Deus.* Sanctorum animas penitus purgatas ante resurrectionem corporum Deum videre, & damnatorum animas cruciari. Theor.91.

1339

1339	*Quoniam.*	Subeuntes examen pro aliis, & alium pro se supponentes puniuntur. Epit.25.

CLEMENTIS VI.

1346	*Etsi.*	Pœnæ occupantium terras Ecclesiæ. Epit.26.

GREGORII XI.

1372	*Admodum.*	Baptizati à fide recedentes coërcendi. Epit.27.

VRBANI VI.

1383	*Quia.*	Pœnæ bannientium Ecclesiasticos. Epit.28.

BONIFACII IX.

1392	*Iustis.*	Leges pro immunitate & libertate Ecclesiastica. Epit.29.

MARTINI V.

1417	*Multa.*	Contra Simoniacos. Theorem.84.85.
1418	*Viam.*	Religiosi mendicantes nequeunt transire ad monachos. Epit.30.
1418	*Ad reprimendas.*	Ecclesiastici non trahendi ad forum seculare. Epitome 31.

EVGENII IV.

1434	*Cũ detestabile.*	Pœnæ Simoniacorum. Epit.32.
1439	*Latentur.*	Concordia Ecclesiæ Græcæ cum Latina. Epit.33.
1439	*Exultate.*	Conciliatio Armenorum cum Latinis. Epit.34.
1440	*Fide.*	Tempus communionis Paschalis à dominica palmarum ad dominicam in Albis. Epit.35.

NICOLAI V.

1447	*Ad sacram.*	Concordatio super collatione beneficiorum Sedis Apostolicæ cum Germanis. Theor.165.
1450	*Olim.*	Arma Saracenis non ministranda. Epit.36.
1452	*Solicitudo.*	Forma census in Regno Siciliæ. Epit.37.

PII II.

1459	*Execrabilis.*	Censuræ in appellantes à Papa ad futurum Concilium. Epit.38.
1461	*Cũ ex sacrorũ.*	Censuræ in malè ad ordines ad promotos. Epit.39.

PAVLI II.

1465	*Cũ in omnibus.*	Vt se gerant Iudices Ecclesiastici in alienationibus bonorum Ecclesiæ. Epit.40.
1466	*Munera.*	Gubernatores status Ecclesiastici non recipiant munera, nec vllus illis det. Epit.41.
1467	*Ambitiosæ.*	Bona Ecclesiæ non alienanda vltra triennium. Epitom.42.

IVLII

IVLII III.

1550	*Cum meditatio.*	Libri prohibiti Inquisitoribus consignandi. Epit.63.
1550	*Cum sicut.*	Beneficiorum fructus inexacti sunt successorum, &c. Epit.64.
1550	*Dudum 1.*	Quæ beneficiarij prædecessoris debita teneatur successor soluere. Theor.170.
1551	*Dudum 2. aliàs Cum.*	Limitatur præcedens constitutio quo ad loca in quibus collectores spoliorum residere non solent. Theor.170.
1551	*Licet.*	Inquisitores haud impediendi, &c. Epit.65.
1553	*Etsi ea.*	Alumina non accipiēda ab infidelibus. Epit.66.
1554	*Cum sicut.*	Thalmudi libros tenētes iudæi, aliósque in quibus sunt blasphemiæ contra Christianam religionem plectendi meritis pænis. Theor.41.

PAVLI IV.

1555	*Cum quorundam.*	Negantes Trinitatem personarum diuinarum, vnitatem diuinæ substantiæ, &c. censentur relapsi. Epit.67.
1556	*Incumbentia.*	Coërcentur occupantes terras, census, & annatas Cameræ Apostolicæ. Epit.68.
1557	*Inter cæteras.*	Nemo supponat se pro aliis examini beneficiorum. Epit.69.
1558	*Cum secundum.*	Pœnæ ambientium Papatum. Epit.70.
1559	*Cū ex Apostolatu.*	Hæreticorum & Sociorum pœnæ. Epit.71.
1659	*In sacra.*	Regulares, Episcopi, &c. inhabiles ad religionis officia. Epit.72.

PII IV.

1560	*De salute.*	Residentia prælatorum. Epit.73.
1560	*Cum sicut accep.*	Forma contractus societatis officiorum. Epit.74.
1560	*Cupientes vnicuique.*	Iudices eorúmque affines ac familiares nequeūt impetrare beneficia quando est lis de priuatione. Epit.75.
1560	*Decens.*	Acquisita ab Ecclesiasticis contra canones, spectant tanquam spolia ad Apostolicam Cameram. Epit.76.
1561	*Cum sicut.*	Pœnæ sollicitantium ad libidinem in confessione. Epit.77.
1561	*Cupientes malitijs.*	Affectorum beneficiorum fructus cui debeantur. Epit.78.
1564	*Romanus Pontif.*	Græci Magnæ Græciæ Italis Ordinariis subduntur. Epit.79.
1564	*Dominici gregis.*	Approbatur Index librorū prohibitorū. Epit.80.
1564	*Rom. Pontif.*	Damnatur beneficiorum Confidentia. Epit.81.
1564	*Sanctissim. in Christo.*	Regulares electi ad dignitates non se ingerant administrationi nisi confirmati, & litteris expeditis intra sex menses. Epit.82.

** 2 1564

1564	*In sacrosancta.*	Electi ad lecturas & gradus statuto tempore profiteantur fidem. Epit.83.
1564	*Iniunctum.*	Ad beneficia promoti intra duos menses profiteantur fidem. Epit.84.
1564	*Sanctissimus.*	Clerico non residenti ratione studij quid agendum. Epit.85.
1565	*In Principis.*	Reuocantur priuilegia contraria Concilio Tridentino. Epit.86.
1565	*Etsi Romanum.*	Nuncij Apostolici ne procurent fauores Principum. Epit.87.
		PII V.
1566	*Supra gregem.*	Medici curent, vt æger intra triduum confiteatur. Epit.88.
1566	*Sanctissimus.*	Missæ quando celebrandæ. Epit.89.
1566	*Cum primum.*	Seruanda circa diuinum cultum. Epit.90.
1566	*Cum nobis nuper.*	Naufragi & nautæ vt habendi in statu Ecclesiæ. Epitom.91.
1566	*Circa pastoralis.*	Perpetua clausura Monialibus seruanda. Epitome 92.
1566	*Sanctissimus.*	Qui gradus exprimendus in matrimonialibus dispensationibus. Epit.94.
1566	*Regularium.*	Fæminæ virorũ monasteria nõ ingrediãtur. Epit.95.
1566	*Prouidentia.*	Sacerdotes Græci & Latini celebrent tantum iuxta suæ Ecclesiæ ritum. Theor.199.
1567	*In conferendis.*	Quomodo conferendæ Ecclesiæ Parochiales. Epitome 96.
1567	*Admonet nos.*	Ecclesiæ feuda deuoluta incorporentur Cameræ Apost. Epit.97.
1567	*Romani Pont.*	Cui debeantur ornamenta & paramenta Capellarum Prælatorum. Epit 98.
1567	*De salute.*	Ferarum agitationes prohibentur. Epit.99.
1567	*Sanctissimus.*	Reseruantur dispositioni Papæ beneficia vacantia vacante sede Episcopali. Epit.100.
1568	*Ad Romanũ.*	Impedimentum publicæ honestatis ex matr. rato extenditur vsque ad quartum gradum. Theor.233.
1568	*Quanta.*	Quæ resignationes beneficiorum sint admittendæ. Epit.101.
1568	*Cupientes.*	Præcipitur Parochorum residentia. Epit.102.
1568	*Cum de litteris.*	Habentes etiam legitimè Scripturas iurium Cameræ Apostolicæ reuelare tenentur. Theor.175.
1568	*Horrendum.*	Scelus Sodomiæ Ecclesiasticorum seuerè puniendum. Epit.103.
1568	*Cum onus.*	Forma contrahendi census. Epit.104.
1569	*Decori.*	Casus in quibus licet monialibus exire è monasterio. Epit.93.
1569	*Si de protegendis.*	Pœnæ offendentium, & offendere tentantium Inquisitores. Epit.106.

1569

1569	*Ex debito.*	Cambia etiam cum recursa licent. Epit. 107.
1569	*In omnibus.*	Officiales Pœnitentiariæ nihil etiam sponte oblatum recipiant. Epit. 108.
1569	*Infelicis saeculi.*	Pœnæ persequentium Cardinales. Epit. 109.
1570	*Etsi*	Explicantur dubia circa census. Epit. 105.
1570	*Durum.*	In prouisionibus beneficiorum nihil accipiendum. Epit. 110.
1570	*Super specula.*	Non disputandum in popularibus concionibus de Conceptione B. Virginis. Epit. 111.
1571	*Quæ ordini.*	Ecclesiastici de quibus possint licitè testari. Epit. 112.
1571	*Ad Romanū.*	De Clericorum testamentis. Epit. 113.
1571	*In eam.*	Cambia sicca illicita. Epit. 114.
1571	*Romani.*	Regulares secularium Confessiones audituri ab Ordinariis approbentur. Epit. 115.
1571	*Ex proximo.*	Diuinum officium Ecclesiasticis recitandū. Epit. 116.
1571	*Exposcit.*	Exemptorum Ecclesiæ visitandæ ab Ordinariis, vt Sedis Apostolicæ delegatis. Epit. 117.
1571	*Licet omnibus.*	Christiani Turcis subditi non sunt à Christianis violandi vel captiuandi. Epit. 120.
1571	*Etsi Rom.*	Pœnæ ambientium dignitates cum iurisdictione. Epit. 118.
1572	*Cum nuper.*	De iisdem. Epit. 119.
1572	*Romani.*	Libelli famosi & Epistolæ vt vocant, d'auisi, alienæ famæ læsionem continentes in statu Ecclesiastico proscribuntur. Epit. 121.

GREGORII XIII.

1572	*Omni certè.*	Agnos Dei non esse miniandos. Epit. 122.
1572	*Ea est.*	Contra Commentarios quos vocant d'auisi. Theor. 326. in fine.
1572	*Illius qui.*	Conceduntur Indulgentiæ docentibus Doctrinam Christianam. Epit. 123.
1574	*Officij nostri.*	Contra fictos Sacerdotes celebrantes & confessiones audientes. Theor. 403.
1574	*Ad perpetuā.*	Approbat censum Nicolai V. pro regno Siciliæ non obstante Constitut. Pij V. cum onus. Theor. 105.
1574	*Ab ipso.*	Nihil promittendum aut dandum pro obtinenda iustitia aut gratia à Sede Apostolica. Epit. 125.
1575	*Vbi gratia.*	Feminæ non ingrediantur monasteria virorum. Epit. 126.
1576	*Sanctissimus.*	Augentur Indulgentiæ docentibus Doctrinā Christianam. Epit. 124.
1576	*Qua.*	Quando intelligenda concordata Ecclesiæ Rom. cum Germanis circa beneficiorum collationes. Theor. 166.
1577	*Officij nostri.*	Regulares extra claustrum degentes testari ne possint. Epit. 128.

1577	*Volentes.*	Non extrahenda annona è ſtatu Eccleſiaſt.Epit.129.
1578	*Inter.*	Vetat Barones extrahere è ſtatu Eccleſiaſtico annonam abſque ſubſcripta licentia Papæ.Theor.342.
1580	*In Eccleſiis.*	Collationes beneficiorum perſonis prohibitis ob hæreſim,&c. ſunt nullæ. Epit.130.
1581	*Dubiis.*	Facultas ingrediendi monaſteria Monialiū non niſi in neceſſariis vſurpanda. Epit.127.
1581	*Aliàs.*	Chriſtiani infirmi nō curandi ab infidelib. Epit.131.
1581	*Antiqua.*	Iudæi errantes circa teſtamentum vetus puniendi. Epit.132.
1582	*Ad tollendū.*	Prohibetur fieri aut ſpectari duellum etiam priuatum. Epit. 155.
1582	*Inter.*	Aboletur vetus Kalendarium & publicatur nouum. Epit.133.
1583	*Expoſcit.*	Abbatiſſæ officium in Italia triennale. Epit.134.
1584	*Humano.*	Beneficiorum reſignationes & ceſſiones iurium quomodo faciendæ Epit.135.
1584	*Sancta mater.*	Iudæi interſint ſtatis diebus lectioni ſacræ habendæ. Epit. 136.
1584	*Inter Apoſtolicas.*	Illicita iurantes & iurare facientes puniuntur. Epit. 137.

SIXTI V.

1585	*Hoc noſtri.*	Proſcriptorum & fautorum pœnæ. Epit. 138.
1585	*Romanus.*	Apoſtolorum limina à Prælatis certis temporibus viſitanda. Epit.139.
1585	*Cœli & terra.*	Damnatur Aſtrologia iudiciaria. Epit. 140.
1586	*Camera.*	Non ſoluentes annatas incidūt in Cēſuras.Epit.141.
1586	*Pro ea.*	Superiores Capucinorum recipienres fratres de obſeruantia; & hi recepti abſque licenria Papæ excommunicātur,priuantur dignitate,ſunt inhabiles ad quoſcunque actus legitimos, & receptio eſt nulla. Theor.80.
1586	*Deteſtabilis.*	Societates ſaluo capitali illicitæ. Epit. 142.
1587	*Cū frequenter.*	Matrimonium ſpadonum nullum. Epit. 143.
1587	*Cum de omnibus.*	Qui & quomodo recipiendi Nouitij in religione. Epit. 144.
1588	*Ad Romanū.*	Declarantur difficultates de eadem Nouitiorum receptione. Epit. 145.
1588	*Effrenatam.*	Scelus procurantium abortum vindicatur.Epit.146.
1588	*Sanctum.*	Malè promotorum & promouentium ad Ordines pœnæ. Epit.147.
1589	*Cū ſacroſanct.*	Tonſura & habitus Eccleſiaſt. deferendus. Epit.148.
1589	*Paſtoralis.*	Declaratoria eiuſdem. Epit. 149.
1590	*die 7. Maij.*	Decretum Congregationis Illuſtriſſimorum iuſſu Sixti V. ne Regulares accedant ad Monaſteria monialiū,ibidemq; ne comedant,&c.Theor.239.

GRE

1591	*Circumspecta.*	Moderatur receptionis Nouitiorũ modũ. Epit.150.
1591	*Cogit nos.*	Sponsiones super vita, & electione Papæ, & Cardinalium illicitæ. Epit.151.
1591	*Cum aliâs.*	Qui rei, & quomodo extrahi possint è sacris locis. Epit.152.
1591	*Sedes.*	Moderatio pœnarũ abortum procurantiũ.Epit.153.

CLEMENTIS VIII.

1592	*Quæ ad.*	Moderatur Census Ciuitatum status Ecclesiastici. Epit.154.
1592	*Illius vices.*	Duella, prouocationes, & chartulæ prohibitæ.Epit. 155.
1592	*Inter cætera.*	Præcedentia inter regulares. Epit.156.
1593	*Cum Hebræorum.*	Thalmudi, & Cabalistici libri proscribuntur. Epit. 157.
1594	*Religiosæ.*	Religiosis interdicuntur munera. Epit.158.
1595	*Æqua.*	Sæculares Iudices in crimine Assassinij, vt se gerere debent, cum equitibus Ierosymitanis. Epit.159.
1596	*Suscepti.*	Claustrales scandalosi à quibus puniendi. Epit.160.
1596	*Romanum.*	Moderatio Constitutionis 91. Sixti V. de malè promouentibus & promotis. Theor.378. 379.380.
1596	*Cum sicut.*	Itali vt se gerant in terris Hæreticorum. Epit.161.
1601	*Etsi aliâs.*	Non presbyteri celebrantes, confessionésve audientes puniendi vt relapsi. Epit.162.
1601	*Benche.*	In Italia banniti & similes, itemque decoctores non sunt in locis Ecclesiasticis retinendi. Theor.357.
1601	*die 9. Ianuar.*	Editum est à Congregatione Illustrissimorum iussu Clementis VIII. decretum, quo prohibiti sunt Sacerdotes sæculares & Regulares cuiuscunque Ordinis, prætextu priuilegiorum hactenus concessorum in Italia, extra Vrbem, absoluere à casibus claris, aut dubiis, bullæ cœnæ, aut Sedi Apostol. quomodolibet reseruatis, vel Ordinariis, nullò casu etiam necessitatis aut impedimenti extra mortis articulum, sub pœna ipso facto excommunicationis, priuationis dignitatum, officiorum, beneficiorum & inhabilitatis ad illa, & confessiones audiendas Papæ reseruatarum, absque alia declaratione. Et absolutio est nulla. Monet Ordinarios, vt solum paucos & graues casus referitent.Theor.410. sed alio decreto quod incipit, *edictum fuit.*
1602	*die 29. Nouembris.*	Ita in posterum temperatum est, vt prohibitio absoluendi hos tantum casus comprehendat.Primò, Casus bullæ cœnæ. Secundò, violatio Ecclesiasticæ immunitatis iuxta bullam. *Cum aliâs.* Greg. XIV.

XIV. Tertiò, violatio clausuræ monialium ad malum finem. Quartò, prouocantium & pugnantium in duello iuxta Concil. Tridentinum & bullam, *ad tollendum*. Greg. XIII. Quintò, iniicientium violentas manus in clericum iuxta c. *si quis suadente*. 17. quæst. 4. & iuris dispositionem. Sextò, Simoniæ realis scienter contractæ, atque Confidentiæ beneficialis. Septimò, casus Ordinariorum. In cæteris casibus in hac declaratione, non expressis, qui ante decretum habebant priuilegia absoluendi concedit, vt nunc etiam vti possint, sublata etiam pœna inhabilitatis audiendarum confessionum. habetur in nouo Bullario to. 3. p. 135. Theor. 392.

1602	*Sanctissimus.*	Non licet per litteras, aut internuncium sacramentaliter confiteri. Epit. 163.

PAVLVS V.

1605	*Sanctissimus.*	Numerus religiosorum definiendus in singulis locis. Epit. 164.
1609	*Accepimus.*	Regulares ad Indos destinati rectà proficiscantur. Epit. 165.
1610	*Pastoralis.*	Processus Bullæ Cœnæ. Epit. 166.
1616	*Regis Pacifici.*	Pœnæ disputantium in publicis concionibus de Conceptione Beatissimæ V. Mariæ. Theor. 299.
1617	*Sanctissimus.*	Eiusdem decretum die 31. Augusti de eadem Conceptione. Theor. 300.

GREGORII XV.

1622 die 21. Iun.	*Sanctissimus.*	Decretum quo prohibetur non tantum publica, sed etiam priuata assertio voce & scripto partis affirmatiuæ B. Virginem conceptam fuisse in peccato originali, Festumque die illo statuitur celebrandum, non alio nomine, quàm Conceptionis prædictæ B. Virginis. Theor. 300.
1622 die 30. Aug.	*Vniuersi.*	Contra Confessores quascunque personas in confessione seu occasione & pretextu confessionis, in confessionario, seu loco ad audiendam confessionem electo, &c. ad luxuriam sollicitantes. Theor. 197.

IN

IN SELECTAS SVMMORVM PONTIFICVM CONSTITVTIONES Epitome, & Theoremata.

Auctore P. Io. Baptista Scortia *Genuensi, Societatis* Iesv.

PROPOSITVM AVCTORIS.

PERSIMILES omnino leges mihi esse videntur Pharis ad nauium cursum nocturno ac nubilo cœlo dirigendũ, in maris littore constitutis. Vt enim hi longè latéque splendore diffuso errabundis nautis ostendunt, quò se se ex alto ventis procellísque agitato in tutam nauibus stationem, recipiant; ita illæ ex l. 1. & 2. ff. de leg. & l. 9. & 10. Cod. de leg. & Const. hominum vitam dirigunt, & præmio pœnaque proposita, quomodo sit vnicuique instituenda vita, quomodo cum cæteris ciuibus agendum, & ad quem finem actiones omnes dirigendæ, vt benè beatéque in ciuitate viuatur, suo quasi ductu, nempè ex Modestini sententia, l. legis virtus. ff. de leg. imperando, vetando, permittendo, puniendo probè demonstrant. Id enim vnum spectant Ciuiles leges, vt Plato in Minoë librísque de leg. & de repub. Aristoteles lib. 1. & 5. c. vlt. & M. Tullius lib. 1. de leg. testantur, vt ciues efficiant bonos, certóque ordine ac commodis medijs ad finem optimum (ciuilem tamẽ) perducant. Vnde meritò sensit S. Thom. 1. 2. quæst. 90. nihil aliud legem esse, quàm rationis quandam ordinationem ad cõmune bonũ, ab eo, qui communitatis curam habet, promulgatam. Quæ si rectè de ciuilibus legibus disputantur, verissima etiã erunt in Ecclesiasticis, à summis Pontificibus ad communem fidelium vtilitatem perscriptis. quippè quæ non tantum ad ciuile & temporale bonum, verum etiam spirituale ac sempiternum consequendum, tanquam certissimæ rectissimæque regulæ nos informẽt. Sed cum plures ex ijs extra Canonici

rici Iuris textus incognitæ habeātur, etiam ijs, qui sunt à fidelium confessionibus, non sine magno animarum periculo, in Pontificijs Cōstitutionibus ac Motibus proprijs, operæpretiū sum arbitratus, si iuxta seriem temporis, quo sancitæ & promulgatæ sunt à singulis, vtilissimas, ac penè semper grauibus pœnis ac censuris communitas, in Epitomen seligerem, eisque, vbi sese daret occasio, hisce meis Theorematibus, lucem aliquam afferrem. Eas verò tantum selegi (dimissis cæteris, quæ vel abierunt in dissuetudinem, vel per alias reuocatæ sunt, vel ad solum temporale regimen status Ecclesiastici pertinent) quæ ad confessariorum cognitionē visæ sunt pertinere, duabus omissis, septima scilicet Leonis X. quæ incipit, *Supernæ.* & octogesima nona Gregorij XIII. quæ incipit. *Ascendente.* quod in eos sit excōmunicatio lata, qui in prædictas scholia seu declarationes scribunt. Quod si plures eadē de re editæ inuenientur, potiorem vnam, aut alteram, deligam, ex quarum cognitione possint intelligi cæteræ, quæ opportuno quoque loco allegabuntur.

D. LEONIS I.

Constitutionis primæ editæ anno 447. quæ incipit. Occasio.

EPITOME I.

De non alienandis rebus Ecclesię. Ordinis & Communionis priuatio.

SINE *exceptione decernimus* (inquit D. Leo. §. 2.) *ne quis Episcopus de Ecclesiæ suæ rebus audeat quidquam vel donare, vel commutare, vel vendere, nisi fortè aliquid horum faciat vt meliora prospiciat, & cum totius Cleri tractatu, atque consensu id eligat, quod non sit dubium Ecclesiæ profuturum.* & §. 3. *Nam Presbyteri, vel Diaconi, vel cuiuscunque ordinis clerici, qui conniuentia in Ecclesiæ damna miscuerint, sciant se & ordine, & communione priuandos.*

THEOREMA I.

AGitur in hac D. Leonis I. Cōstitutione, de non alienādis ecclesiasticis rebus. qua de re sæpius, & in Iure Ciuili, vt Auth. 7. de non alien. aut permutand. rebus Eccl. Auth. 46. de Ecclesiasticarum rerum immob. alien. Auth. 120. de alien. & emphyt. & in Iure Canonico, tit. 10. quæst. 2. 12. q. 2. 17. quæst. 4. In decretal. l. 3. tit. 13. l. 6. tit. 9. Clem. 1. tit. eodem in extrauag. Ambitiosæ. In Concil. Trident. sess. 25. cap. 11. de refor. Quæ verò in præsenti constitutione D. Leonis habentur, referūtur etiam 12. quæstione 2. cap. sine exceptione. & tit. de ijs quæ fiunt à Prælatis. cap. cum Apostolica, & cap. tua nuper. Porro alienationis nomen in hac materia non solet accipi presse, scilicet vt solum significat omnem actum per quem transfertur directum rei dominium, sicut sumitur l. 1. Cod. de fund. dot. & l. 1. Cod. de iure emphyt. Sed latissimè (licet hic D. Leo posuerit tantum, commutare, vendere). ita vt sit etiam prohibitum, cap. nulli liceat. de reb. eccl. alien. & extrauag. Ambitiosæ. in eisdem Ecclesiæ rebus constitui vsumfructum, imponi seruitutem, dari pignori, subiici hypothecæ, in emphyteusim,

ſim, concedi, infeudari, locari ad longum tempus, & alia, quæ ſpectant ad dominium vtile. vnde dixit Baldus l.fin. Cod. de reb.alien. non alien. prohibita alienatione, ſimpliciter, videri prohibitũ omnem actum per quem alteri quæritur ius aliquod in re. Eodémque modo ſumitur l. ſancimus.Cod.de rebus alien. non alien. & Auth. 7. de non alien. aut perm. rebus eccl. cap.1. Sic etiam accepit Gloſſa, & Panorm. cap. nulli. & Innocentius cap. epiſcopi.de reb. eccl.non alien. Sylu.V. alienatio. 1. Rebuffus in comp. de alien. rerum eccl. num.3. & 6. Redoanus eodem tit. quæſt.2. cap.24. Couarr.lib.2.var. reſol. cap. 16. Molina de contr. d. 468. Iulius Clarus §. emphyteu. quæſt. 6. Nau. com. de alien. rerum eccl. num. 1. & 2. Rodericus in qq. regul. quæſt. 27. Vazquez opuſc. de redditibus cap.2. dub.8. & ſeq. Quaranta V. alienatio. & Azor p.2.l.9. cap.1.

THEOREMA 2.

AD legitimã rerum Eccl.alienationem duo neceſſariò requiruntur, quæ etiam in hac conſtitutione.§.2.& de reb.Eccleſ.non alien.lib.6. & Clemẽtina 1.eodem tit.tanguntur,& explicãtur à Gloſſa.12. quæſt.2. initio. Panot. cap. nulli. & cap. ad noſtram de rebus Eccleſ. non alien. Nau. loco cit. n.5. & com. de ſpoliis cler. §.2. & 6.Sylu.V.alienatio,Azor. loco cit. & cæteris iuris canonici interpretibus.nempe cauſa iuſta, & ſolẽnitas legitima. Cauſæ iuſtæ ad quas omnes reuocari poſſunt, numerãtur quatuor, ex Gloſſa, Panor.Syl. Nau. Azor. locis cit. Rebuffo vbi ſuprà num.9.Redoano.q.19.& 20. Couar.cap.16.& 17.Molina d.465. Prima eſt Neceſſitas, vt ſi vrgeant debita, nec aliunde ſit ſoluendo. 1
10.quæſt.2.§. hoc ius, & Clem.1. de reb. Eccleſ.non alien. Secunda 2
Pietas, vt redemptio captiuorum, victus pauperum, fidelium ſepultura.cap.ſanctorum.cap.ſicut. cap. Apoſtolicos. cap. autum.12. qu.2. Tertia Eccleſiæ vtilitas, & neceſ- 3
ſitas,vt notat Gloſſa in Clem.citata.Quid autẽ requiratur,vt alienatio dici poſſit facta in Eccleſię vtilitatem, explicat Menochius in addit. ad lib.2. de arbitr.caſu 172. num.22.Emanuel Rodericus tit.1. qq. regul. quæſt. 27. artic.8. Rota Rom.deciſ.65.Cardinalis Clem.1. de reb. Eccleſ.non alien. Caldericus conſil.5. de rerum permut. Iaſon.vol.1.conſil.54.num.20.Azor. tom.2.lib.9.cap.2.quæſt.8. Quarta 4
Incommoditas, vt ſi res eſſet incommoda Eccleſ. aut etiam damnoſa, vt ſi tantumdem in ea colenda expenderetur,quantum perciperetur ex fructibus:vel nimium diſtaret. cap. terrulas.12. quæſt.2. cap. vt ſuper. de reb. Eccleſ. non alienandis.Panot.cap.nulli.eodem tit. Quid ſi Prælatus putauit cauſam legitimam eſſe ſed non fuit? alienatio valet quòd ea Eccleſiæ voluntas prę̃ſumatur.Gloſſ.cap.ad noſtram.de reb. Eccleſ. non alien. Molina d. 468. Vaſquez de redd. cap.2.§.2.dub.10. num.39. Couar. loc.cit.cap.17.num.20.

Solemnitas autem legitima,ſeu Iuris formula in his alienationibus ſeruanda, non eſt quam præſcribit caput. ea enim. §. hoc Ius.10. quæſt.2. vt putauit Turrecrem. vt notat Felinus cap.2. de reſcript. num.39. & Nau. com. de alien. rer. Eccleſ. num.5. cum illa Authentica ſit Ius Cæſareum, &

non Canonicum, nec approbetur ab auctore Iuris Canonici, licet à Gratiano translata sit in suum Decretum; sed ex Panormitano citato.cap.nulli.& cap.1.& c. tua. de his, quæ fiūt à Prælatis,est,quæ traditur hoc loco à D.Leone, §.2. & cap.fine exceptione.12.quæst.2. & cap.1. de reb. Eccles. non alien. lib.6. Glossa, Io. And. Dominico
1 & Franco. vt scilicet, Primò præcedat saltem vnus tractatus,id est, tractetur, & consulretur super iu-
2 stitia causæ alienationis. Secundò, vt adsit Prælati seu Superioris auctoritas, qui in non exemptis est proprius Episcopus; in exemptis autem is, cui proximè pleno iure subiicitur illa, vt Abbas in Ecclesiis ei subiectis,Prępositus Prouincialis in Ordinibus Mendicantium, ex Cardinali,cap.statuimus. de translat.Syl.V.alienatio.num.3.
3 Tertiò, vt interueniat consensus Capituli, seu Collegij, si clerici faciunt collegium cui vnus præsit. cap. ea enim.§. hoc Ius. cap. si quis Episcoporum.cap. alienationes. cap. Abbatibus. cap. fine exceptione.12.quæst.2.nisi res essent minimi momenti, in quibus ex cap. terrulas.12.quæst.2. conceditur Episcopo facultas alienandi fine consensu fratrum. qua de re Panormit. cap.vlt. de Eccles. ædif. num.9. Num autem consensus, si singillatim, & non in communi habeatur, valeat nec ne disputat Syl. V. alienatio. num.5. Vasquez
4 loc.cit. dub.22. num.42. Quartò, ex cap.1.& c.tua.de his quæ fiunt à Prælatis.subscriptio singulorum saltē manu Notarij.Hoc tamē non requiritur, nisi in casibus expressis in Iure,ex Panorm.loco cit.Syl. V.alienatio. num.3. & 4. Rebuffo num.9. & seq. & num.74. & seq. quia regulariter in qualibet dispositione sufficit consensus, nec requiritur scriptura, nisi vbi lex vel canon eam deposcit. l.pacto.Cod. de pactis.

Sed iam iure nouo extrauag. Pauli 2. quæ incipit. Ambitiosæ, stylo Curiæ, & Glossa, cap.vt super. de reb. Eccles. non alien. & cap.fin de Eccles.ædif. & cap.2.de feud. Nauar. com. de alien. rerum Eccles. num.12. Franco. cap.1. de de reb. eccl. non alien.l.6. Rebuffo loco cit. num. 88. Menochio vbi supra, & Molina. d.468. prohibetur omnis alienatio etiam in casu alioquin licito, & seruatis prædictis solemnitatibus, inconsulto Romano Pontifice. Et Prælati in promotionibus suis,vt constat ex Pontificali,fol. 81. & 120. iurant, etiam cum capituli consensu,se bona suarum ecclesiarum non alienaturos,summo Pontifice inconsulto.

Sed hic grauis est dubitatio, num scilicet sicut Ecclesię res non possunt à Prælato alienari absque prædictis solemnitatibus, ita nec possit ab eodem absque ijsdem repudiari legatum, aut delata hæreditas:Et quidem Lambertinus lib. 3. de iurepatr. quæst.9. art.1.num. 21.concl.5.Mincacha lib.3.de success. prærog. §.27.num.23. Angel. V. alienatio. n.16. Molina d.466. & alij,requirunt easdem solemnitates etiam in repudiatione, ob l. magis puto.§. si pupillus.V.fundum. ff. de rebus eorum. vbi dicitur: Fundū aut legatum repudiare pupillus sine prætoris autoritate non potest, esse enim & hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitet. Oppositum verius esse sentit Bartolus l.iubemus nullum.num. 14. Cod. de sacrosanct. eccl.

eccl. Corneus conf. 11. num. 2. l. 3. Phanutius de lucro dotis, Gloss. 8. num. 17. 18. Io. Lupus rubr. de donat. §. 47. num. 5. Seraphinus de priuileg. iuram. priuil. 71. n. 32. Feder. consil. 9. Abbas, cap. tua. num. 9. de his quæ fiunt à prælat. & c. 1. num. 22. de dol. & contum. Iason l. legatum seruo. num. 20. ff. de leg. 1. Diaz, regula 219. Nau. cap. si quando. except. 6. num. 2. de rescript. Antonius Gomez. t. 2. var. cap. 14. num. 14. Gloss. cap. fin. 16. quæst. 6. & cap. 2. verbo. non debet. de donat. Rosella, Alienatio. num. 9. Sylu. eodē q. 19. Tab. q. 10. Sanchez lib. 6. de matr. d. 4. n. 8. & seqq. quia huiusmodi repudiatio non sit alienatio, nec donatio, sed non acquisitio, vt expresſè habetur l. qui autem. ff. de his, quæ in fraudem credit. & ob id vna reuocari non potest, altera verò potest, & ius tales conditiones & solemnitates solum exigat in alienationibus; non sunt igitur eædem requirendæ etiam in repudiatione. Et ad l. magis puto, respōdet Gomez loco citato ibi minori non solum prohiberi alienationem & dilapidationem bonorum, sed etiam lucri omissionem, quasi etiam bonorum alienatio, licet non sit propriè alienatio. quod non fit in rebus non acquirendis Ecclesiæ, ob id talis Prælatus non incurret censuras impositas alienantibus. quantuis si absque legitima causa repudiet, & non acquirat, possit peccare, & obligari ad restitutionem. Non requiri autem easdem conditiones & solemnitates in alienanda re patrimoniali, ad cuius titulum clericus ordinatus est, docet Panormitanus in cap. tuis quæstionibus. num. 8. de præb. & Petrus Gregor. Syntagmatum lib. 24. cap. 9. quidquid alij senserint. Attamen vt etiam dicetur Theor. 379. prohibetur à Concil. Tridentino sess. 21. cap. 2. ea alienari.

THEOREMA 3.

Qvoad pœnas autem aliter alienantiū prædictas res Ecclesiasticas, habemus in hac constitutione §. 3. eos esse suspensionis & excommunicationis pœna plectendos. Cui consonat cap. quicumque. 17. quæst. 4. vbi dicitur, vt alienator sui honoris amissione mulctetur. & extra tit. de rebus eccles. non alienandis, cap. si quis presbyterorum, vt alienator anathemate feriatur, nisi alienator, & qui accepit, celeri restitutione sibi prospexerint. sed in extrauag. Ambitiosæ, Pauli 2. id præsumentes incidunt ipso facto in excommunicationem, & alias pœnas ab eo & prædecessoribus latas, & alienatio ipsa est nulla, cum ex l. non dubium. Cod. de leg. & constit. quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed etiam pro infectis habeantur, licet legislator solum fieri prohibuerit. Videndus Nau. com. cit. num. 8. 9. 13. & seq. Azor tit. 2. l. 9. cap. 1. quæst. 8. Petrus Gregor. syntagm. l. 24. cap. 8. Vazquez loco cit. dub. 14. Suarez l. 5. de leg. cap. 24. & tom. 5. d. 22. sect. 6. Farinac. in decis. 205. 206. Rotæ. Saytus l. 4. cap. 12. Quatanta, V. alienatio. n. 49. Sēque pœnas prædictas velle, si contra fecerint, incurrere, confirmant in forma iuramenti fidelitatis Episcopi & Abbates, qui consecrantur vigore litterarum Apostolicarū, de quibus in eadem Pauli 2. constitutione differemus

infra epist. 42. Theorem. 115. & tribus seqq.

LEONIS IX.

Constitutionis editæ anno 1051. *incipientis.* Quia auctore.

EPITOME 2.

Non inuadenda defunctorum Episcoporum bona. Excommunicatio.

PONTIFEX aduersus Auximanos inuadentes defunctorum Episcoporum bona, sic. §. 3. statuit. *Deprimatur ergo ausus illicitus, & nefarius diabolicæ instigationis cohibeatur excessus; abstineat manus audax ab Ecclesiastico patrimonio, ne victus pauperũ pereat, ne quod ex oblatione fidelium iam Deo factum est sacrificium, præda raptorum fiat.* §. 4. *Si quis autẽ huius nostri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei Omnipotentis, & auctoritate BB. Apostolor. Petri & Pauli anathematizandum decernimus, & re vera, vt putridum membrum, excommunicationis ferro à S. Ecclesiæ corpore detruncamus; sit igitur, nisi resipiscat, anathema.*

THEOREMA 4.

NEfarius excessus hic, & abusus sacrilegus non tantum in hac constitutione §. 3. damnatur, sed etiam 12. quæst. 2. cap. nulli. cap. de rebus. cap. de laicis. & cap. illud. extensa etiam censura ad inuadentes bona presbyterorum, & cæterorum clericorum. Appellantur autẽ in iure bona huiusmodi.
Tum res Christi, & Ecclesię patrimonium. cap. secundum Apostolum de præb. & dig. & cap. cum 1
ex eo de elect. l. 6. Tum Christi pecunia 12. quæst. 2. cap. qui Christi. & cap. qui abstulerit. Tũ bona 2
Dei, diuinique iuris, & non hominis alicuius, l. 1. ff. de rerum diuisione, eo quod peculiari iure in dominio Christi sponsi Ecclesiæ transierint, ex Maiore 4. sent. d. 24. quæst. 18. concl. 1. & 2. Nau. tract. de reddit. eccl. quęst. 1. monit. 15. 21. 22. 23. Azor. t. 2. l. 9. cap. 1. quæst. 4. Lessio l. 2. cap. 4. dub. 6. num. 47. 48. Glossa. cap. conuenior. 23. quæst. 8. Innoc. cap. cũ super eo. de caus. poss. & prop. Abbate. c. cũ esses. de testam. num. 29. Decio. cap. constitutus. de rescrip. num. 5. cum ob eius amorem, & animarum suarum salutem fideles Ecclesiæ ad diuinum cultum, & ad eius ministros, ac pauperes alendos, ea bona contulerint. Vnde, qui ea rapit, & furatur, sacrilegus efficitur. Ita enim scribit Pius I. epist. 2. & habetur cap. prædia. 12. quæst. 2. Prædia diuinis vsibus tradita, quidam humanis vsibus applicant, & Domino, cui tradita sunt, ea subtrahunt, vt sibi inseruiant. Quapropter ab omnibus illius vsurpationis contumelia depellenda est, ne prædia vsibus secretorum cælestium dicata à quibusdam irruentibus vexentur. quod si quisquã præsumpserit, vt sacrilegus habeatur. Videatur & Conc. Aquisgran. cap. 116. & epistola Nicolai Papæ scripta anno 866. ad Aquitanos, & incipit: *Dilectis omnibus nobilibus.* vbi petit vt propriæ saluti prouidentes solerter à tanta crudelitate cessent, &

& quæ violenter aut quoquo modo sine lege tulerũt, reddẽtes, tantum scelus corrigere curent. & cõtumaces priuat perceptione corporis & sanguine Christi. Porrò effectu paria sunt dicere, illa esse Dei, vel Iesu Christi, vel Ecclesiæ, vt notauit etiam Caietan. 2. 2. quæst. 43. art. 8. & Nau. tr. de redd. eccles. quæst. 1. monit. 21. quippe cum sint Ecclesiæ donata, vt diuinis vsibus, iuxta Christianam religionem & fidem, inseruirent. Tum virtus pauperũ, ex

4 præsenti constitut. §. 3. eo quòd ex his, quæ sunt superflua ecclesiasticis, sint alendi pauperes. cum vel

Act. 1. & 2. ipsis sæcularibus perscriptum sit, *quod superest, date pauperibus.* & quæ deferebantur ad pedes Apostolorum, non tantum Ecclesiæ ministris, sed etiam egenribus fidelibus seruirent. Quare S. Clemens l. 2. constit. cap. 29. scribit. Quæ ex decimis & primitiis secundum mandatum Dei dantur, rectè dispenset (Episcopus) orphanis, viduis, afflictis & peregrinis egentibus, vt qui habet Deum harum rerum rationem reposcentem. Et iterum. Omnibus egentibus cũ iustitia distribuentes, ipsique his vtentes, sed non absumentes, comedentes de his, sed non soli vorantes, egenísque impertientes. Et D. Augustinus epist. 50. ad Bonifacium. Nõ sunt illa nostra, sed pauperũ, quorum procurationem quodammodo gerimus, non proprietatem nobis vsurpatione damnabili vendicamus. Et S. Thomas 2. 2. quæst. 87. artic. 3. In noua lege decimæ dantur Clericis nõ solum ad suam sustentationem, sed vt ex eis subueniant pauperibus, & ita non superfluunt.

Hanc ob causam olim factum est, vt ex redditibus Ecclesiæ quatuor partes fierent, quarum prima Episcopo, altera clericis, tertia pauperibus, quarta Ecclesiæ fabricæ deseruiret. ita enim D. Gregorius, vt refertur 12. quæst. 2. cap. mos. respondit Augustino Anglorũ Episcopo: Mos est Apostolicæ sedis ordinatis Episcopis præceptum tradere, vt de omni stipendio quod accedit, quatuor fieri debeant portiones, vna videlicet Episcopo & familiæ eius propter hospitalitatem & susceptionem, alia clero, tertia verò pauperibus, quarta Ecclesiis reparandis. Videatur etiã ibidem c. concesso. cap. quatuor. cap. de redditibus.

THOREMA 5.

Statuitur autem pœna delinquentium, §. 4. excommunicatio latæ sententiæ, vt etiam factum est ab Innocent. II. & Concil. Lateran. cap. 4. verbis illis: Illud quod in sacro Calcedonensi Concilio constitutum est, irrefragabiliter conseruari præcipimus, vt videlicet decedentium Episcoporum bona à nullo omnino hominum diripiantur, sed ad opus Ecclesiæ & successoris sui in libera Oeconomi & clericorum permaneat potestate. Cesset igitur de cætero illa detestabilis & sæua rapacitas. V. Theorema 16. Si quis autem amodo hæc attẽtare præsumpserit, excommunicationi subiaceat. qui verò morientium presbyterorum bona rapuerint, simili sententiæ subiaceãt. Ab Vrbano quoque in Concilio Aluerniæ in eorumdem Episcoporum, & aliorum clericorum morienrium, bonorum inuasores, vt habetur 12. quæst. 2. cap. de laicis.

com

cõmune totius Cõcilij anathema prolatũ est ipso summo Pontifice sic præeũte: Si quis post interdicti præsentis cognitionem Episcoporum seu presbyterorum & aliorum clericorum res inuaserit, vsque ad satisfactionem excommunicetur.

Cæterum dictum est hoc loco (*ex parte Dei omnipotentis, & auctoritate BB.* &c.) eo quod huiusmodi censurarum & coërcitiuæ iurisdictionis potestas sit supernaturalis, à Christo Domino, B. Petro Apostolisque concessa iuxta illud Matt. cap. 16. & 18. *Quodcumque ligaueris*, vel ligaueritis, *super terram, erit ligatum & in cælis.* Vnde merito Chrysostomus hom. 4. in cap. 2. ad Hebr. Nemo (inquit) contemnat Ecclesiastica vincula, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui nobis hanc potestatem dedit, & dominos tanti honoris fecit homines. Nam cum Christus Io. cap. 21. Ecclesiam Petro capiti summóque Pastori regendam dedit, subiecit: Pasce oues meas, quod non solum tradendi subiectis ouibus pabuli doctrinæ potestatem significat, sed oues quoque regendi & si fuerit necesse coërcendi ius demonstrat. Vnde D. Paulus eadem de re agens 1. Cor. 4. Quid (inquit) vultis in virga veniã ad vos, an in charitate & spiritu mãsuetudinis? & 2. ad Cor. 10. Nam & si amplius gloriatus fuero in potestate nostra, quã dedit nobis Dominus in ædificationem & non in destructionem vestram, *&c.* & cap. 13. Ideo absens scribo, vt non præsens durius agã secundum potestatem quam Dominus dedit mihi. A D. autem Petro manauit ad alios Prælatos, vt docent scholastici 4. sent d. 18. cum non fuerit in D. Petro extinguenda. Omnis namque respublica bene instituta indiget potestate iurisdictionis tam directiua quàm coërcitiua, vt regi conuenienter possit. nam l. vltima ff. de eo cui mand. est iurisd. iurisdictio sine modica coërcitione nulla est. & Innoc. III. cap. pastoralis. de off. deleg. Iurisdictio (inquit) nullius momenti esse videretur, si coërcitionem aliquam nõ haberet. quod etiam repetitur seq. capite. Additáque est auctoritas D. Pauli, quod D. Petri extiterit cooperator, & tandem Rom. Pontificis iurisdictio, tamquam immediata causa, à qua excommunicationis sententia procedit.

Vtitur autem hoc loco Pontifex similitudine membri à reliquo corpore resecti, vt facit etiam D. Augustinus tract. 27. in Io. affirmans nihil adeo Christianum debere reformidare, quàm separari à corpore Christi, quia si separatur à corpore Christi, nõ est membrum eius; si non est membrum eius, non vegetatur spiritu eius; quisquis autem spiritum Christi non habet, hic nõ est eius. & epist. 50. ad Bonifacium. Quemadmodum membrum si præcidatur ab hominis viui corpore, non potest tenere spiritum vitæ: sic homo si præcidatur de Christi iusti corpore, nullo modo potest tenere spiritum iustitiæ, etiã si figurã membri teneat, quam sumpsit in corpore. D. Ambrosius dum in Psalm. 118. scribit. Rectè, ait, sacerdos vulnus ne latius serpat, à toto Ecclesiæ corpore, quasi bonus medicus debet abscindere. quod etiam repetit l. 2. de off. cap. 27. & denique D. Prosper l. 2. de vita contemp. cap. 7. Qui (inquit) diu portati,

cati, & salubriter obiurgati corrigi noluerint, tamquam putres corporis partes debent ferro excommunicationis abscindi, ne sicut caro morbis emortua, si abscissa non fuerit, salutem reliquæ carnis putredinis suæ contagione corrumpit; ita isti, qui emendari despiciunt, & in suo morbo persistũt, si moribus deprauatis in Sanctorum societate permanserint, eos exemplo suæ perditionis inficiunt. Videri etiam potest hac de re S.Cyprian.l.1.epist.11.& S.Hieronym.relatus 24.q.3.c.resecandę. Aduertit autem Tertull. in Apol. c.39 hanc diuinam censuram, cum quis ita deliquerit, vt à cõmunione orationis & conuentus, & omnis sancti commercij relegetur, esse summũ futuri iudicij præiudiciũ.

Pontifex tandem adiecit, *Et nisi resipiscat, Anathema.* requiritur enim ad huiusmodi cẽsuram, contumacia ex communi sententia, Soti 4.d.22. q.1. art.2. Henriquez l.13.c.17. Sayr.l.1.c.9. n.25. Vgolin. tab.1. cap 9. §.5. Suarez d.4. sect.5.num.6. & cæterorum, cum sit ferenda in rebelles, qui Ecclesię parere nolunt, iuxta illud Christi Domini, Matth.c.18.Si Ecclesiam non audierit, &c. & non in alios. Quare S.Clemens l.2.Const.c.41. Ne igitur (inquit) facilis sis & præproperus ad secandum, neque celeriter ad serram dentatam prosilias, quin potius vtere prius scalpello ad curandum apostema, vt causa morbi, quæ intus residet educta, corpus seruetur à dolore incolume. Vbi verò quẽ à pœnitẽtia alienum videris, & obduruisse, hunc tu cum mœrore, vt insanabilẽ eiice ex Ecclesia. Videatur hac etiã de re Concil. Trid. sess.25. cap.3.

Scortia.

HONORII II.

Constitutionis edita anno 1130. *incipientis.* Charissimus.

EPITOME 3.

PONTIFEX primùm obseruari iubet, quæ ad Dei honorem & salutem populi fuerant in Nannatensi Concilio constituta, de incestis nuptiis, de spuriis sacerdotum filiis, & quasi hæreditaria successione in beneficiis Ecclesiasticis. Deinde §. 1. damnat duas impias consuetudines illis verbis. Quarum vna fuit, quod mortuis maritis, vel vxoribus decedentibus, bona eorum mobilia à Potestate sæculari diripiebãtur. Altera, qua illis qui naufragium euaserant, etiam quę in portu postmodum inuenta erant, auferebantur. *Damnamus, & ne quis ea futuris temporibus renouare præsumat, auctoritate Apostolica interdicimus.* Et §.2. *Piorum namque Imperatorum manauit auctoritas, vt etiam earum rerum, quæ in potestate maris leuandæ nauis causa eijciuntur, non amittatur dominium. Non enim aliquis eo animo abijcit, quod habere nolit, sed quo periculum effugere possit; & qui res ipsas lucrandi animo abstulerit, furtum committit.*

Prohibētur magistratus defunctorum coniugũ, & naufragantiũ bona diripere.

THOREMA 6.

MEritò dānat Honorius quosdam Gallicos magistratus, quod barbarè, & per summum scelus à superstite coniuge & filiis defuncti cōparis & parentibus bona mobilia raperent, quibus compatiendum fuerat, & pia solicitudo impendenda, non autem addenda afflictio afflictis, vt rectè monet Lex.diuus, ff.de offic.præsid. Gregorius lib.2.registr.epist.5. Glossa in cap. excommunicationi, de raptor. Paludanus 4.d.18.q.3.art.4. Tabiena excomm.5. casu 25. n. 4. Caietanus excomm.cap.23.in fin. & Nau. c.27. n.118. Vazquez c.5. de restit.§.4.Molin.d.55.Patitérq; naufragium passis æquali sæuitia, & crudelitate adimerent bona in mari, immò & portibus adinuenta. Quod etiam scelus fuit deinde in Concilio Lateranensi sub Alexandro III. cap.24.& habetur tit. de raptor. c.excommunicationi.vindicandum, nisi redderentur ablata, excommunicatione latæ sententiæ. Sic enim, inquit, illi etiam, qui Christianos naufragium patiētes, quibus secundū regulam fidei, auxilio esse tenentur, damnata cupiditate spoliant rebus suis, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se nouerint subiacere. Matt.22.

Quæ sanè excommunicatio in duobus diuersa est ab ea, quæ postea lata fuit in bulla Cœnæ §. 4. vt obseruant etiam Suarez tom. 5. d.21.sect.2.num.26. & seq.& Sayrus l.3. c.8. n.6. nempe quod hæc non reseruetur, contra quam fiat in bulla Cœnæ, & quod sola iniusta acceptio non sufficit ad hanc excommunicationem incurrendā, vt sufficit ad contrahendam illam bullæ Cœnæ, sed requiratur etiam mora restitutionis, vnde solum incurritur cum primum accipiens sciens & volens omittit opportunitatem restitutionis faciendæ, rei acceptę. Damnat hoc idem Ius Ciuile, l. 1. ff.de incend.ruin.& naufr. Vbi Prætor ait. In eum, qui ex incendio, ruina, naufragio, rate, naue expugnata quid rapuisse, recepisse dolo malo, damnúve quid in his rebus dedisse dicetur: in quadruplū in anno, quo primum de ea re experiundi potestas fuerit: post annum in simplum iudicium dabo. Et l.4. §.1. rescripsit Antoninus Imperator. Contra bonorum inuasores naufragantiū, liberos quidem fustibus cæsos in triennium relegabis, aut si sordidiores erunt, in opus publicum eiusdem temporis, dabis; seruos flagellis cæsos in metallum damnabis. Si nō magnæ pecuniæ res fuerint, liberos fustibus, seruos flagellis cæsos dimittere poteris. Et Caius lib.5. si quis ex naufragio vel ex incendio ruináve seruatam rem, & alio loco positam subtraxerit aut rapuerit, furti scilicet, aut aliàs vi bonorum raptorum iudicio tenetur. Et l. 1. C. de naufr. lib.11. sic decernitur. Si quando naufragio nauis expulsa fuerit ad littus, vel si quando terram attigerit ad dominos pertineat, Fiscus meus nō sese interponat. Quod enim ius habet Fiscus in aliena calamitate, vt de re tam luctuosa compendium sectetur? Videatur etiam l.in eum, & l. nauigia, Cod.de furtis, & Constitutio Federici II. Imper.§.9.post libros feudorum, vbi (sicut in bulla Cœnæ §.4.) abrogatur omnis contraria consuetudo, & delinquentes puniuntur publicatione bonorum.

Theor. 21. 167. 226.413. rum. Sed hac de re erit iterum sermo in Honorij III. Constitutione, quæ incipit, *Has leges*. & Pauli III. Constitutione 42. quæ incipit, *Accepimus*. & in bullæ Cœnę Pauli V.

THEOREMA 7.

SOluit autem §.2. tacitam obiectionem seu excusationem delinquentium, quod in naufragio proiiciens merces eas habeat pro derelictis, ideoque nullius hominis sint, & consequenter iure naturali concedantur occupantibus. Docet enim Pontifex id falsum esse, & ratione ipsa, cum iactantes merces in mare leuandæ nauis causa id non faciant, quasi eas nolint habere in rebus suis, eo enim casu accipere non esset malum, Instit. de rerum diuisione, §. fin. sed vt possint effugere periculum; cum sit minus malum res quàm vitam rerum omnium charissimā amittere. Quare id non est simpliciter volitum, sed solum secundū quid. Et Imperatorum decretis, statuentium eo iactu rerum dominium non amitti. l. 2. ff. ad leg. Rodiam. de iactu, §. 8. vbi dicitur: Res autem iacta domini manet, nec fit apprehendentis, quia pro derelicto non habetur. & l. 8. qui leuandæ nauis gratia res aliquas proiiciunt, non hanc mentem habent, vt eas pro derelicto habeant, quippe si inuenerint, eas ablaturos, & si suspicati fuerint, in quē locum eiectæ sunt, requisituros, vt proinde sint, ac si quis onere pressus in viā rem abiecerit, mox cum aliis reuersurus, vt eamdem auferret. Et l. ne quid, ff. de incendio. Hadrianus edicto præcepit, vt hi qui iuxta littora maris possident, scirent, si quando nauis vel inflicta, vel fracta intra fines agri cuiuscumque fuerit, ne naufragia diripiant, in ipsos iudicia Præsides his, qui res suas direptas querūtur, reddituros, vt quicquid probauerint ademptum sibi naufragio, id à possessoribus recipiant. De his autē quod diripuisse probatum sit, Præsidem, vt de latronibus grauem sententiam dicere. & l. vlt. ibid. licere cuique naufragium suum impune colligere, constat. Qui igitur huiusmodi res accipit, furtum committit, l. 1. ff. de furtis, cum eas inuito domino capiat. Neque excusantur Principes ipsi eas accipientes, nisi intentionem habeant, eas veris dominis conseruādi, quandocumque comparuerint. Quibus non comparentibus in pios vsus, vel portus defensionem, consilio Episcopi distribuent, ex Paludano l. 4. sentent. d. 18. q. 3. art. 4. Tabiena V. excommun. 5. casu 25. Io. Azor. 3. p. l. 1. c. 13. Lessio l. 2. c. 14. dub. 7.

INNOCENTII III.

Constitutionis 1. incipientis. His quæ.

EPITOME 4.

APPROBAT Innocentius quod G. S. Mariæ in porticu Cardinalis Legatus in Lombardia contra hæreticos statueret. Nempe, vt de cætero hæretici nullatenus admitterentur ad consilia, & dignitates; nec eis conferretur arbitrium eligendi alios; nec in eligendis perso- Hæretici vocē non habēt in electionibus ad Dignitates actiuam vel passiuā. Excommunicatio & interdictū.

nis ad eas vocē aliquam obtinere debetēt. Consules autem & Communitates cogerentur in posterum iurare, illos in posterum non admissuros ad prædicta. Contumaces verò excommunicentur, & Ciuitates supponantur interdicto.

THEOREMA 8.

HÆresis, à qua nomen sortitur Hæreticus, ex D.Thom.2.2. q.11.art.1.& 2. Sanchez lib 2. decal.c.17. Turrecrem.lib.4.sum p.2. cap.1. Castro lib.1. de iusta hæret. pun.cap.1. Couarr.lib.3.var.resol. cap.1.num.2. Anton.2.p.tit.12.c.5. Valent. 2.2. d.1.q.11. p.1. Tolet. lib.4.c.3. Azor p.1.l.8.c.9. Syl. V. hæresis, num.4 Sayro lib.3.cap.4. n 9.& cæteris, *Est error intellectus in homine baptizato cum voluntaria pertinacia contra aliquam Catholicæ fidei veritatem.*

1 Et primò quidem dicitur *Error intellectus*, quia est assensus falsus, sicut è contra actus fidei, est eiusdem assensus verus & certus; & ideo cum hæresis sit species infidelitatis, erit etiam intellectu, sicut in eo est fides. Ex quo infertur regula generalis: Vbi non est error in intellectu, nulla est hæresis, quamuis dictum vel factum sit cōtra fidem. Et ideo propter hęc possit quis exterius præsumi hæreticus, ex Alensi p.2.tit.53.membr.2. Nauarr. cap.11.num 27. Tolet in expl. bullæ Cœnæ §.1. conclus.2. Castro lib.1 aduersus hæreses, c.1. Tabiena V. Apostasia, Claro §. hæresis, num.3. Simanca tit.31. Canonistis in cap. dubius, & cap. firmissimè, de hæret. Sanchez, Turrecremata, Antonino & aliis.

Secundò, debet esse in baptizato, qui enim nondum per baptismum sunt professi fidem, vt Iudæi & Pagani circa fidem errantes, immo etiam Cathecumeni dissentiētes ab aliquo articulo antea ab eis credito, cum nondum subdantur Ecclesiæ, non dicuntur hæretici, sed solum infideles, ex S.Thom.2. 2.q.10.art.5. & q.11.art.1. Suarez tom.5. d.43 lect.1. Simanca t.31. Turrecrem. Claro, Tolet. Syl. Sayr. locis citatis. 2

Tertiò, requiritur *voluntatis pertinacia*, quod est veluti formale hęresis, ex Innoc. in cap. firmiter. de summ. Trin. & fid. Cath. D.Thom. 2.2.q.11. art.2. Soto 4. sent. d.22. q.2. Banne 2.2.q.11.art.1. Gabriele 3.d.23.q.2.art.3. Cano.l.19.cap.9. Caiet. 2.2.q.11.art.2. Claro n.2. Valentia 2.2 d.1.q.11.p.1. Simanca num.3 Nauar.cap.12. num.22. Azor, Turrecrem. Antonino, Sayro locis citatis Quare dixit D.Augustinus epist.162.& refertur 24.q.3. c. dixit. *Qui sententiam suam quamuis falsam atque peruersam nulla pertinaci animositate defendunt, præsertim cum non audacia sua præsumptionis pepererunt, sed à seductis atque in errorem lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta solicitudine veritatem corrigi parati, cum inuenerint, nequamque sunt inter hæreticos deputandi.* Idem docet lib 4. cōtra Donatistas cap.6. Quare ad hæresim plus facit voluntatis pertinacia, quàm error intellectus. Nō requiritur verò ad pertinaciam certa mora, vel duratio tēporis, quicquid senserit Syluester, verb. hæresis 1.n.5. cum vno temporis momento quis possit esse hæreticus. Sufficit enim assensus 3

rationis

rationis ex voluntaris electione profectus, contra id quod scit, credi & doceri ab Ecclesia ex Corduba lib. 1. q. 17. §. 7. Vazquez 1. 2. q. 76. art. 3. disput. 126. cap. 3. num. 7. Sanchez lib. 2. decal. cap. 7. num. 7. Banne 2. 2. q. 11. art. 4. Petro Lorca 2. 2. q. 11. art. 2. disp. 41. Caietano, Cano, Azore, Valentia locis citatis. Vt enim peccatum charitati contrarium, si adsit consensus, eam in vno instanti expellit, ita etiam peccatum contrarium fidei. Alioquin, vt argumẽtatur Gabriel posset quis simul esse fidelis & infidelis, quod implicat. Quare, qui inuitus patitur turpes hæreticásque cogitationes, & blasphemias contra Deum & Sanctos, quamuis sibi videatur consentire, non peccat. Id enim est dæmonis opera ad trãquillitatem conscientiæ inquietãdam, vt egregiè docet S. Bonauentura opusc. de profectu religiosorum, cap 3. Gerson tract. de fœda tentatione Alphab. 62. litt O. & Sanchez l. 2. decal. cap. 7. num. 13. & 14.

4 Quartò dicitur, *circa res fidei*. Est enim necesse, vt dissensus sit circa res fidei, tamquam circa materiale ipsius hæresis. Nam error, v. g. in physicis aut metaphysicis, non est hæresis, vt docet S. Thomas, Anton. Canus, Syl. Caiet. Tol. Valentia vbi supra.

5 Quintò dicitur, *veritatem aliquam*, non circa omnes. aliàs esset Apostasia, & non tantum hæresis, ex auctoribus præcitatis. Vtrum autem infidelitates hæ differant inter se specie, an tantum secundum magis & minus, disputant S. Thom Canus, Valentia, Bannes locis citatis. Caiet. 2. 2. q. 10. ar. 15. & q. 11. art. 1. Turrecrem. l. 4. sum. p. 2. cap. 13. Host. cap. 1. de Apostatis. Syl. verb, Apostasia, num. 1. & 2. Azor p. 1. lib. 8. cap. 21. q. 3. Castro lib. 1. de iust. hær. pun. c. 17. Simanca tit. 7. n. 5. & tit. 31. n. 13. Sanchez lib. 2. cap. 7. n. 16. videturque probabilius differre tãtum secundum magis & minus, vt alibi dicetur.

Ex his colligimus, quis sit hæreticus. *Est enim is baptizatus, qui pertinaciter assentitur intellectu errori circa res fidei.* Illud tamen sciendum est ob solam hæresim mentalem non incurri excommunicationem aut alias pœnas in hæreticos statutas, (quicquid senserit Adrianus q. 8. art. 1. Alb. Peghius, Glossa in Clem. 1. de hæret. verb. eo ipso incurrant) vt rectè docet Palud 4. d. 13. q. 3. Anton. 3. p. t. 24. c. 4 Castro lib 2. de iust. hær. pun c. 18. Ledesma 2. 4. q. 16 art. 6. dub 4. Caietan. verb. hæresis. Driedo lib. 3. de lib. Soto 4. d. 22. q. 2. art. 3. Syl. excommun. 7. num. 4. Angel. hæresis. n. 2. Valentia 2. 2. d. 1. q. 11. Azor t. 1. lib. 5. c. 10. l. 8. c. 10. tom 2. l. 7. c. 16. Nauarr. cap. 11. num. 17. c. 27. n. 56. Sayrus lib. 3. c. 4. num. 21. Hostiens. cap. mulieres, de sentent. excomm. Simanca tit. 42. tum quia actus purè interni nequeunt ab humana potestate cognosci, ergo neque iudicari. Videatur S. Thom. 1. 2. q. 91. art. 4. tum ex cap. cogitationis, de pœnit. d. 1. vbi dicitur, cogitationis pœnam pati neminẽ. & cap sicut tuis. & cap. tua nos, de simonia, habetur, Ecclesiam non iudicare de occultis & cap. consuluisti, 2. q. 5. occulta & incognita Deo remittuntur. Incurretur tamen si quis verbo etiam nemine præsente vel audiente, scripto, nutu, signo internam hæresim expresserit, ex Panorm. & Felino c. vlt. de hæret.

Zabarella Clem. 1. de hæret. Gloss. 24. quæst. 1. initio, & Theologis citatis. Etsi enim occultum per se non iudicetur ab Ecclesia, quia nõ subest cognitioni sensitiuæ, ex qua incipit humana cognitio, secundum quam iudicat Ecclesia; occultum tamen per accidens, vt est in proposito casu, subiacet humanis sensibus, etiam si testibus probari nequeat. Ob id similia occulta iudicantur ab Ecclesia, non autem purè intellectualia.

THEOREMA 9.

STatuitur igitur in præsenti Constitutione, vt hæretici in Ecclesiasticis & profanis electionibus, passiua & actiua voce, siue soli, siue cum aliis careant: ita vt nec eligi, nec alios eligere possint ad dignitates, officia & publica consilia. Quod congruit cum C. vt commissi. §. priuandi. de hæret. l. 6. & cap. 2. ibidem, & regula iuris. Infamibus. eodem lib. 6. & colligitur etiam ex cap. si Papa, d. 40. & c. qui contra Ecclesiæ pacem, 24. q. 1. & argum. cap. nulla officia, d. 54. vbi statuitur, ne Iudæis publica iniungantur officia, ne possint fidelibus nocere. & Innoc. IV. bulla 1. & 18. confirmat leges latas Patauij à Federico II. Imper. in quibus §. 9. hæreticorum filij & nepotes priuantur officiis publicis & dignitatibus ergo multo magis ipsimet hæretici.

Confirmatur, cum .a hæretici sunt excómunicati, & extra Ecclesiam. cap. cum Christus, c. sicut ait, cap. ad abolendam, cap. excommunicamus, extra de hæret. & cap. nouerit, de sent. excom. Non possunt igitur cum aliis conuenire. cum ex c. pastoralis, iuncta Glossa, de appell. in fine, qui est extra Ecclesiam, nihil possit Ecclesiæ nomine possidere. & 11. q. 3. cap. sicut Apostoli, dicitur: Cum excommunicatis non est communicandum. Tum quia infames, ex lege 4. Federici II. Patauij edita, & confirmata ab Honorio III. de qua infra. Sunt. igitur à publicis officiis & dignitatibus arcendi. Tum quia id non est conferendum ei, qui illius vsu caret, nec potest functiones exercere. cap. fin. de cler. excomm. ministr. prohibito enim aliquo, etiam omne id per quod ad illud peruenitur, censetur prohibitum, ex Panorm. eodem cap. fin. num. 3. & cap. postulasti, num. 1. ibidem. at hæreticus cum sit excommunicatus, caret vsu tam earum dignitatum, quæ sunt Ordinis, quàm quæ iurisdictionis, non igitur sunt ei concedendæ. Tum quia non potest erga homines esse fidelis, qui Deo infidelis est, vt dicitur in Cócilio Toletano 4. & à Theodoreto lib. 2. tripar. cap. 2. Nicephoro l. 16. cap. 35. Videndus hac etiam de re Vgolinus tabula 2. cap. 13.

THEOREMA 10.

MAndat tandem Pontifex, vt Consules & Communitates iurent se in posterum ad prædictas electiones non admissuros hæreticos, & vt particulares domini & personæ contrafacientes excommunicentur. Ciuitates verò seu Communitates interdicantur. Eodem modo Federicus II. Imper. Lege 5. ex datis Patauij voluit Potestates, Consules & Rectores iurare publicè bona fide curaturos, vt pro viribus hæretici exturbentur

tur è terris iurisdictionis suæ. Vt etiam fit in c. excommunicamus, §.moueantur, de hær.& Innocentius IV. Constitutione 9.§.2. magistratus, qui de obseruandis legibus latis contra hæreticos nō prestiterint iuramentum, aut à sibi succedentibus non exegerint, vult haberi pro periuris, perpetuo infamibus, suspectis de fide, hæreticorum fautoribus, spoliatis regimine, inhabilibus ad publica officia & dignitates, & eorum acta in magistratu esse nulla; eósque mulcta ducentarum marcharum plectendos.

Eiusdem
INNOCENTII III.
Constitutionis quæ incipit.
Ea est.

EPITOME 5.

Improbatur Gallica Bibliorū versio, temeraria prædicatio, & occulta conuēticula.

COERCERI mandat Pontifex quosdam, qui in Metensi diœcesi vernacula Gallicana lingua sacram Scripturam transtulerant, eáque vtebantur. Occulta conuenticula celebrabant; & à nemine missi temere sibi prędicationis officium vsurpabant.

THEOREMA 11.

HIs qui sacram Scripturam in Gallicanam linguam trāslatam legebant, & contumaces erāt Ecclesiæ Prælatis, similes omnino sunt hæretici nostri temporis, qui eodem dęmonis æstu perciti, idem in suis vernaculis faciendum pertinaciter affirmant. Quod etiam de liturgia sentire diximus. l.2. de Missæ sacrificio, cap.12. Cum tamen Innoc.III. hoc loco oppositum statuat, & sentiat Concilium Tridentinum in indice lib. prohibitorum regula 4. cauens, ne quis sine facultate sacra Biblia vernacula lingua conscripta habere aut legere possit, aut percipere peccatorū absolutionem, cis non delatis Ordinario, & ne Bibliopolę ea vēdere possint non habentibus facultatem legendi, aliàs amittant pretium librorum in pios vsus cōuertendum, aliísque pœnis plectantur. Sed Clemens VIII. in indice nouo sustulit Episcopis, Inquisitoribus & Superioribus regularium omnem facultatem concedendi huiusmodi licentias. Idem de bibliorū partibus intelligitur. Subdit enim Clemens (aut alias sacræ Scripturæ tam noui, quàm veteris testamenti partes, quamis vulgari lingua editas.) Quin etiam prohibet quocumq; vulgari idiomate summaria & compendia, etiā historica, eorumdem librorum sacræ Scripturæ. Solent tamen concedi epistolæ & Euangelia, quæ inter Missarum solemnia per annum leguntur, non quidem seorsim ac separatim impressa, sed edita cum expositionibus vel concionibus, aut meditationibus Catholicorum ad fidelium pietatem excitandam. Vt etiam permittuntur vulgari lingua sententiæ in Catholicorum libris citatæ.

Sed inquies cur prohibentur sacræ Scripturę libri in vernaculis linguis? Respondeo ex citata regula 4. Indicis, quòd experimento compertum sit, si passim & sine discrimine permittantur, ob vulgi

teme

temeritatē inde plus damni, quàm vtilitatis percipi. Multa enim occurrunt, quę indoctis videntur inter se contraria. Vt Gen. cap. 1. & 9. *Crescite & multiplicamini*, cum illo Matth. 19. *Sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum cœlorū*. & Matth. 15. dicitur: *Quod intrat in os, non coinquinat hominem.* cum tamen dicat D. Paulus: *ebriosi regnum Dei nō possidebunt*. Psal. 1. dicitur: *Non resurgunt impij in iudicio.* & nihilominus D. Paulus ait: *Omnes quidem resurgemus.* Multa item ex quibus populus rudis occasionem acciperet delinquēdi, vt fornicatio Thamar, Mendacium Iudith, accessus Oseæ ad Gomer. putaret enim vt cumque littera percepta, se quoq; intelligere mysteria, & alia similia. Quare etiam Innocentius hoc loco factum ait, vt Metenses huius Gallicanę translationis occasione, occultis conuenticulis multa inter se eructare de fide præsumerent, aspernarentur, eamdem non recipientes, in peritia suæ translationis confidentes, irriderent Parochos, in faciem resisterent presbyteris, mandatis Apostolicis obedire recusarent. Soli Deo obediendum dicerent, prædicationis officium sibi temerè arrogarent. Habentur similia in cap. cum ex iniuncto, de hæreticis, in bulla 3. quę incipit, *excommunicamus*, Gregorij IX. & in Innocentij IV. bulla 9. quæ incipit, *Ad extirpanda.*

Obiicienti olim sacras litteras vernaculis linguis Latina, Græca, Hebraica fuisse conscriptas, ergo idē in vernaculis nostris esse præstandum: Respondeo id tunc rectè factum esse, quòd cœperint diuinæ litteræ promulgari Gentilibus, ideoque his tribus vniuersalibus linguis euulgari debuerūt, vt omnibus nationibus innotescerent, non autem aliis particularibus cuiusque Prouinciæ. Quare neque nunc sunt vertendæ in nouis vernaculis pro cuiusque captu, sed tātum conseruandæ versiones vniuersales in titulo Crucis Christi dedicatæ. Videatur hac de re Sixtus Senensis l. 6. biblioth. cap. 263. Franciscus noster Turrianus lib. 1. pro Canon. Apost. cap. 24. Bellarminus l 2. de Verbo Dei, c. 15. 16. Azor tom. 1. lib 8. cap. 26. q. 3. & 4. Alphonsus Salmeron tom. 9. tract. 32.

THEOREMA 12.

DAmnat etiam Innocentius, ídque meritò, celebrātes occulta conuenticula, vt fecit etiam c. cum ex iniuncto, extra de hæret. vt etiam præstitit Nicolaus III. bulla 2. §. 20. & Gregorius IX. bulla 3. §. 7. vbi scienres has occultas coitiones, & non reuelātes plectit excōmunicatione. & extra de hæreticis, cap. excommunicamus, 1. §. adiicimus. Vult ab Ordinario ciues posse cogi in Parochiis ad iurandum, an nouerint in Parochia celebrantes huiusmodi conuenticula, vel à communi fidelium vita, conuersatione & moribus dissidentes, & eos qui noluerint iurare, vult eo ipso tamquam hæreticos habendos. Quod etiam innouauit Innocentius IV. citata Constitutione 9. §. 31. & Constitutione 18 §. 3. reuera enim huiusmodi conuenticula, hæreticæ prauitatis, vel certè conspirationum suspicionem generant. cap. si quis Papa, d. 79. & cap. conspirationum, 11. quæst. 1.

THEO

THEOREMA 13.

REprehendit denique illos, qui à Prælatis nó missi, sibi temere assumebant officium, & munus prædicandi, quamuis essent laici, id est nullo Ecclesiastico ordine initiati. Quod etiam fit cap. ex iniuncto, & cap. excommunicamus, 1. §. Quia, de hæret. in bulla 3. Gregorij IX. & cap. sicut in vno, de hæret. cap. quicumque, de hær. l. 6. necnon citatis bullis Nicolai III. & Innocentij IV. imposita contumacibus excommunicationis pœna, & l. nemo. Cod. de sum. Trinit. ne scilicet specie pietatis palliaretur impietas; optimóque iure, cum Apostolus ad Rom. 10. dicat: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Quare prædicatio dicitur officium priuilegiatum. cap. quod Dei timorem, de statu Monach. & Glossa ibidem, cum nullus prædicare debeat, qui non sit examinatus, & approbatus, c. oportet, 8. q. 1. & d. 43. c. 1. & Conc. Lateran. sub Leone X. sess. 11. videatur hac de re S. Anton. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 2. Nauar. c. 11. num. 27. Caiet. 2. 2. q. 18. art. 7. & in summ. verb. disputatio, Angel. Syl. Armilla verb. disputatio. Azor t. 1. l. 8. c. 26. q. 1. Simancas tit. 49. Pegna in direct. Inq. Sed recurret iterum sermo in Gregorio IX. Constit. 3. & in Innocentio IV. Constit. 18.

Eiusdem
INNOCENTII III.
Cõstitutionis 10. edita anno 1212. incipientis. Ad nostram.

EPITOME 6.

Dánatur statutum prohibés AMNAT Innocentius Constitutionem latam *Scotiæ* ab Henrico Imperatore Cõstantinopolitano cõtra libertatem Ecclesiasticam, nempe, vt nullus in vita aut morte posset de possessionibus suis quicdquam Ecclesiæ largiri, sicque N. N. N. præcipit: *Cum igitur Constitutio huiusmodi tam diuinis quàm humanis sit legibus inimica, Discretioni vestræ per Apostolica scripta mãdamus, quatenus ipsam, auctoritate nostra, decernatis friuolam, & inanem, & nullo modo seruandam.* Ecclesiæ possessiones relinqui.

THEOREMA 14.

SImile statutum fecerat etiam olim nempe anno 370. Valentinianus cum Valente & Gratiano Impp. l. 20. de Episc. & Cler. in Codice Theodosiano, & Nicephorus Imper. Constantinop. anno 964. Sed illud fuit à Marciano Nouella tit. 5. de test. cler. reuocatum, cum in pœnam iniquæ legis, vrbs fuisset à Vandalis capta. Hoc autem abrogatum à Basilio Imper. anno 987. tamquam Imperio damnosissimum, vt docet Theodorus Balsamon. *Ex quo enim* (inquit Basilius) *vigere cœpit, nihil penitus boni in illum vsque diem (nempe spatio annorum 23.) contigisse, sed è contra, nullum omnino calamitatis genus cessasse, morte etiam acerbissima ipsi promulgatori allata.* Fusiùs hac de re Curopalates, Cedrenus, Zonaras, Glicas. Meritò autem Innocẽtius impiũ decretum damnat, tum quod sit diuinæ legi inimicum, vt colligi potest ex Genesi, cap. 47. vbi legitur Sacerdotes possessiones proprias possedisse, liberalitate vtrique

temeritatẽ inde plus damni, quàm vtilitatis percipi. Multa enim occurrunt, quę indoctis videntur inter se contraria. Vt Gen. cap. 1. & 9. *Crescite & multiplicamini*, cum illo Matth. 19. *Sunt eunuchi qui se ipsos castrauerunt propter regnum cœlorũ*. & Matth. 15. dicitur: *Quod intrat in os, non coinquinat hominem*. cum tamen dicat D. Paulus: *ebriosi regnum Dei nõ possidebunt*. Psal. 1. dicitur: *Non resurgunt impij in iudicio*. & nihilominus D. Paulus ait: *Omnes quidem resurgemus*. Multa item ex quibus populus rudis occasionem acciperet delinquẽdi, vt fornicatio Thamar, Mendacium Iudith, accessus Oseæ ad Gomer. putaret enim vtcumque littera percepta, se quoq; intelligere mysteria, & alia similia. Quare etiam Innocentius hoc loco factum ait, vt Metenses huius Gallicanę translationis occasione, occultis conuenticulis multa inter se eructare de fide præsumerent, aspernarentur, eamdem non recipientes, in peritia suæ translationis confidentes, irriderent Parochos, in faciẽm resisterent presbyteris, mandatis Apostolicis obedire recusarent. Soli Deo obediendum dicerent, prædicationis officium sibi temerè arrogarent. Habentur similia in cap. cum ex iniuncto, de hæreticis, in bulla 3. quę incipit, *excommunicamus*, Gregorij IX. & in Innocentij IV. bulla 9. quæ incipit, *Ad extirpanda*.

Obiicienti olim sacras litteras vernaculis linguis Latina, Græca, Hebraica fuisse conscriptas, ergo idẽ in vernaculis nostris esse præstandum: Respondeo id tunc rectè factum esse, quòd cœperint diuinæ litteræ promulgari Gentilibus, ideoque his tribus vniuersalibus linguis euulgari debuerũt, vt omnibus nationibus innotescerent, non autem aliis particularibus cuiusque Prouinciæ. Quare neque nunc sunt vertendæ in nouis vernaculis pro cuiusque captu, sed tãtum conseruandæ versiones vniuersales in titulo Crucis Christi dedicatæ. Videatur hac de re Sixtus Senensis l. 6. biblioth. cap. 263. Franciscus noster Turrianus lib. 1. pro Canon. Apost. cap. 24. Bellarminus l. 2. de Verbo Dei, c. 15. 16. Azor tom. 1. lib 8. cap. 26. q. 3. & 4. Alphonsus Salmeron tom. 9. tractat. 32.

THEOREMA 12.

Damnat etiam Innocentius, idque meritò, celebrãtes occulta conuenticula, vt fecit etiam c. cum ex iniuncto, extra de hæret. vt etiam præstitit Nicolaus III. bulla 2. §. 20. & Gregorius IX. bulla 3. §. 7. vbi scientes has occultas coitiones, & non reuelãtes plectit excõmunicatione. & extra de hæreticis, cap. excommunicamus, 1. §. adiicimus. Vult ab Ordinario ciues posse cogi in Parochiis ad iurandum, an nouerint in Parochia celebrantes huiusmodi conuenticula, vel à communi fidelium vita, conuersatione & moribus dissidentes, & eos qui noluerint iurare, vult eo ipso tamquam hæreticos habendos. Quod etiam innouauit Innocentius IV. citata Constitutione 9. §. 31. & Constitutione 18. §. 3. reuera enim huiusmodi conuenticula, hæreticæ prauitatis, vel certè conspirationum suspicionem generant. cap. si quis Papa, d. 79. & cap. conspirationum, 11. quæst. 1.

THEOREMA 13.

Reprehendit denique illos, qui à Prælatis nō missi, sibi temere assumebant officium, & munus prædicandi, quamuis essent laici, id est nullo Ecclesiastico ordine initiati. Quod etiam fit cap. ex iniuncto, & cap. excommunicamus, 1. §. Quia, de hæret. in bulla 3. Gregorij IX. & cap. sicut in vno, de hæret. cap. quicumque, de hær. l. 6. necnon citatis bullis Nicolai III. & Innocentij IV. imposita contumacibus excommunicationis pœna, & l. nemo. Cod. de sum. Trinit. ne scilicet specie pietatis palliaretur impietas; optimóque iure, cum Apostolus ad Rom. 10. dicat: *Quomodo prædicabunt, nisi mittantur?* Quare prædicatio dicitur officium priuilegiatum. cap. quod Dei timorem, de statu Monach. & Glossa ibidem, cum nullus prædicare debeat, qui non sit examinatus, & approbatus, c. oportet, 8. q. 1. & d. 43. c. 1. & Conc. Lateran. sub Leone X. sess. 11. videatur hac de re S. Anton. p. 2. tit. 12. c. 1. §. 2. Nauar. c. 11. num. 27. Caiet. 2. 2. q. 18. art. 7. & in summ. verb. disputatio, Angel. Syl. Armilla verb. disputatio. Azor t. 1. l. 8. c. 26. q. 1. Simancas tit 49. Pegna in direct. Inq. Sed recurret iterum sermo in Gregorio IX. Constit. 3. & in Innocentio IV. Constit. 18.

Eiusdem
INNOCENTII III.
Cōstitutionis 10. editæ anno 1212. incipientis. Ad nostram.

EPITOME 6.

Dānatur statutum prohibēs — **D**AMNAT Innocentius Constitutionem latam ab Henrico Imperatore Cōstantinopolitano cōtra libertatem Ecclesiasticam, nempe, vt nullus in vita aut morte posset de possessionibus suis quicdquam Ecclesiæ largiri, sicque N. N. N. præcipit: *Cum igitur Constitutio huiusmodi tam diuinis quàm humanis sit legibus inimica, Discretioni vestræ per Apostolica scripta mādamus, quatenus ipsam, auctoritate nostra, decernatis friuolam, & inanem, & nullo modo seruandam.* — Ecclesiæ possessiones relinqui.

THEOREMA 14.

Simile statutum fecerat etiam olim nempe anno 370. Valentinianus cum Valente & Gratiano Impp. l. 20. de Episc. & Cler. in Codice Theodosiano, & Nicephorus Imper. Constantinop. anno 964. Sed illud fuit à Marciano Nouella tit. 5. de test. cler. reuocatum, cum in pœnam iniquæ legis, vrbs fuisset à Vandalis capta. Hoc autem abrogatum à Basilio Imper. anno 987. tamquam Imperio damnosissimum, vt docet Theodorus Balsamon. *Ex quo enim* (inquit Basilius) *vigere cœpit, nihil penitus boni in illum vsque diem (nempe spatio annorum 23.) contigisse, sed è contra, nullum omnino calamitatis genus cessasse, morte etiam acerbissima ipsi promulgatori allata.* Fusiùs hac de re Curopalates, Cedrenus, Zonaras, Glicas. Meritò autem Innocētius impiū decretum damnat, tum quod sit diuinæ legi inimicum, vt colligi potest ex Genesi, cap. 47. vbi legitur Sacerdotes possessiones proprias possedisse, liberalitate vrique

offerentium. & Leuit. cap. 27. vers. 28. Iosu. 21. tum quod humanis legibus sancitum fuerit, vt quilibet possit Ecclesiæ & piis locis sua legare. l. 1. l. generali, l. iubemus, l. sancimus, 2. Cod. de sacrosanct. Eccles. & 23. q. 8. c. in qualibet. & cap. secundum. necnon Constitutione Caroli IV. edita anno 1377. §. 1. quæ confirmata est à Bonifacio IX. vt infra constabit: quinimò immobilia olim ablata ab Ecclesiis in persecutione Diocletiani & Maximiani, edicta Constantini, & Licinij Impp. eisdem restitui mandarũt. Vt constat ex Euseb. lib. 10. cap. 5. Eisdémque Ecclesiæ donationes inter viuos aliarum rerum fieri queunt, & absque insinuatione, licet fortè excedant quantitatem iure ciuili communiter taxatam, ex Hostiensi & Io. Andrea, cap. vlt. de solutio. Bartolo l. 1. C. de summ. Triuit. Panorm. cap. relatum, t. de Castr. Syl. immunitas, 2. quæst. 7. Azor p. 2. l. 9. cap. 10. q. 1. Roderico t. 1. q. 66. art. 4. Ideo Can. futuram, 12. q. 1. dicitur, Cum præuiderent Apostoli in Gentibus futuram Ecclesiã, non adeptos fuisse in Iudæa prædia, sed tantummodo pretia ad fouendos egentes. At dilatata inter Gentes Ecclesia Constantinum Imperatorem concessisse facultatem, vt subditi non tantum Christiani fierent, sed etiã extruerent Ecclesias, & eis prædia (scilicet pro dote ad alendos ministros iuxta cap. nemo, de consec. d. 1.) tribuerent; quin etiam Romam Imperialem sedem B. Petro, & Successoribus profuturam concessisse. Similia habet sequens Canon Vrbani Papæ. Tum quòd Imperatorum legibus res religionem ingredientium, monasteriis debentur, vt dicetur Theor. 340. Tum deniq; quòd naturali lege quisque debeat posse rem suam offerre, & sine impedimento consecrare Deo bonorum omnium largitori. Meminit de huiusmodi etiam iniquis legibus Hieronymus epist. 2. ad Nepotianum, & Ambr. ep. 31. Videri potest hac de re Petr. Greg. Syntag. l. 2. cap. 28. & Baronius in an. 370.

HONORII III.

Constitutionis editæ anno 1220. incipientis. Has leges.

EPITOME 7.

CONFIRMAT Pontifex promulgatas à Federico II. Imp. Patauinas leges decem contra Hæreticos in fauorem Ecclesiasticæ libertatis, naufragantium, rusticorum, & peregrinorum. Quæ sunt hæ: Prima. *Ad decus & honorem Imperij, & laudem Romani Principis nihil omnino magis videtur accedere, quàm, vt expurgatis quibusdam erroribus, & iniquis quorumdam statutis penitus destitutis, de cætero Ecclesia Dei plena quiete vigeat, & secura gaudeat libertate. Sanè adeo infidelium quorumdam & iniustorum iniquitas abundauit, vt non dubitent contra Apostolicam disciplinam, & sacros Canones, statuta sua cõfingere contra Ecclesiasticas personas, & Ecclesiæ libertatẽ. Cum ergo*

Confirmantur 10. leges à Federico II. Imp. pro Catholica fide, libertate Ecclesiastica, naufragis, rusticis, peregrinis latæ.

ergo dispositione diuina fauente, nihil velit Ecclesia, quæ nihil debet præter bonum appetere, quod nobis eodem concursu, & eadem non placeat voluntate. Nos Federicus Rom. Imp. & semper Augustus hac edictali lege irritamus & irrita nunciamus omnia statuta & consuetudines, quæ Ciuitates vel loca, Potestates, Consules & quæcumque aliæ personæ contra libertatem Ecclesiæ, vel Ecclesiasticas personas edere vel seruare aduersus canonicas vel imperiales sanctiones præsumpserint, & ea de capitularibus suis mandamus infra duos menses, post huius publicationem edicti, penitus aboleri. Et si de cætero similia attentauerint, iure ipso decernimus esse nulla, & eos sua iurisdictione priuatos, superiori protinus applicanda. Necnon locum, vbi deinceps talia præsumpta fuerint, banno mille marcarum præcipimus subiacere. Potestates verò, Consules, Rectores, statutarij & scriptores dictorum statutorum, necnō & Consiliarij locorum ipsorum, qui secundum statuta vel consuetudines memoratas iudicauerint, sunt ex tunc ipso iure infames, quorum sententiæ & actus ipsos illegitimos præcipimus non tenere. Quod si per annum huius nostræ Constitutionis inuenti fuerint contemptores, bona eorum per totum nostrum Imperium mandamus impune ab omnibus occupari. Saluis nihilominus alijs pœnis contra tales in generali Concilio promulgatis.

2 Secunda. *Item nulla Potestas vel persona publica vel priuata collectas vel exactiones, angarias vel perangarias Ecclesiis, vel alijs pijs locis, aut Ecclesiasticis personis imponere, vel inuadere bona Ecclesiastica præsumat. Quod si fecerint, & requisiti ab Ecclesia vel ab Imperio emēdare cōtempserint, triplum refundant, & nihilominus banno Imperiali subiaceant, quod absque satisfactione debita nullatenus remittatur. Item quæcumque Communitas vel persona per annum in excommunicatione facta propter libertatem Ecclesiæ perstiterit, ipso iure Imperiali banno subiaceat, à quo non extrahatur, nisi prius ab Ecclesia absolutus fuerit.*

3 Tertia. *Item statuimus, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione vel ciuili trahere ad iudiciū sæculare præsumat contra Constitutiones Imperiales, & Canonicas sanctiones. Quod si fecerit, Actor ipso iure cadat, & iudicatum non teneat, & Iudex sit ex tunc iudicandi potestate priuatus. Statuimus etiam, vt si quis clericis vel personis Ecclesiasticis iustitiam denegare præsumpserit, tertio requisitus suam iurisdictionem amittat.*

4 Quarta. *Hæreticos omnes utriusque sexus perpetua damnamus infamia, diffidamus atque bannimus, præcipientes, ut bona talium confiscentur, nec ad eos ulterius reuertantur: ita ut nec filij eorum ad successiones possint peruenire. Cum multò grauius sit æternam, quàm temporalem offendere Maiestatem. Qui autem inuenti fuerint sola suspicione notabiles (nisi ad mandatum Ecclesiæ suam innocentiam congrua purgatione monstrauerint) tamquam infames & banniti ab omnibus habeãtur: & si ita permanserint, per annum sicut hæreticos condemnamus.*

5 Quinta. *Statuimus etiã hoc edicto in perpetuum valituro, ut Potestates, Consules siue Rectores, quibuscumque fungantur officijs, pro defensione fidei præstent publicè iuramentum, bona fide curaturos, ut hæretici omnes ab Ecclesia denotati, pro viribus exturbentur ex iurisdictionis suæ terris subiectis, & teneantur in prædictam potestatem assumpti hoc Capitulum confirmare iuramento: alioquin nec pro Potestatibus aut Consulibus habeantur, eorumq; sententiæ nullæ sint, & inanes.*

6 Sexta. *Si verò Dominus temporalis requisitus ab Ecclesia terram suam purgare neglexerit ab hæretica prauitate, post annum à tempore admonitionis elapsum, terram illius Catholicis occupandam exponimus, qui eam exterminatis hæreticis absq; ulla contradictione possideant, & in fidei pietate conseruent. Saluo iure domini principalis, dummodo super hæc nullum præstet obstaculum, nec aliud apponat impedimentum; eaq; nihilominus lege seruata contra eos, qui non habent dominos principales.*

Septima. *Credentes, receptatores, defensores, & fautores hæreticorum bannimus, firmiter statuentes, ut si postquam quilibet talium fuerit ab Ecclesia excommunicatione notatus, satisfacere intra annum contempserit, ex tunc ipso iure sit infamis, nec ad publica officia & consilia, vel ad eligendum aliquos ad huiusmodi aut testimonium admittatur, sit ineligibilis, & priuatus facultate testandi, & inhabilis ad hæreditatis successiones; nullus ei super quocumque negotio teneatur respondere, ipse verò teneatur alijs. Si Iudex extiterit, sententiæ eius nullam habeant firmitatem, nec ad illius audientiam perferantur causæ. Si Aduocatus, non admittatur eius patrocinium. Si Tabellio, instrumenta nullius sint momenti.* 7

Octaua. *Nauigia quocumque peruenerint ad terram etiam casu rupta, & nauigantium bona illis integrè restituantur, ad quos spectabant, antequam nauigium pericu* 8

periculum illud incurrisset, sublata omnium locorum penitus cōsuetudine, quæ huic sanctioni aduersatur, nisi talia nauigia sint, quæ piraticam exerceant prauitatem, vel sint nobis vel Christiano nomini inimica. Transgressores verò huius nostræ Constitutionis bonorum suorum publicatione mulctentur. Et si res exegerit, eorum audacia iuxta
7 *mandatum nostrum alijs modis compescatur.*

9 Nona. *Omnes peregrini & aduenæ liberè, vbi velint, hospitentur, & hospitati liberā habeāt facultatem testandi de suis rebus, eorumq́ ordinatio inconcussa seruetur. Si qui verò intestati decesserint, ad hospitem nihil perueniat, sed bona ipsorum per manus Episcopi loci tradantur hæredibus (si fieri potest) vel erogentur in pias causas. Hospes verò, si aliquid de bonis talium contra hāc nostram Constitutionem habuerit, triplum Episcopo restituat, cui visum fuerit assignandum non obstante statuto aliquo aut consuetudine, vel priuilegijs, quæ hactenus contrarium inducebāt. Contrarium verò præsumentibus interdicimus facultatem testandi de rebus suis, alijs etiam pœnis pro qualitate culpæ puniendis.*

10 Decima. *Agricultores & rustici dum villis insident, dum agros colunt, securi sint quacumque parte terrarum: ita vt nullus tam audax inueniatur, qui personas vel boues, agrorum instrumēta, aut aliud ad operam rusticalem pertinens, inuadere, capere, aut violenter auferre præsumat. Contrarium verò præsumēs in quadruplum restituat ablata, sit ipso iure infamis, & Imperiali admonitione puniendus. Quas leges (ait Honorius) pro vtilitate omnium Christianorum editas laudamus & approbamus, tamquam in æternum valituras. Si quis autem ausu temerario,* &c.

THEOREMA 15.

IMperator rectè hoc loco supponit, duas esse in Ecclesia Vniuersali dignitates maximas, vti in cœlis sūt duo magna luminaria, quorum alterum diei præest, alterum nocti, Pontificiam scilicet auctoritatē, & Imperialē seu Regalem, quarum cum illa spiritualia gubernet, hæc temporalia; per illam animarum salus, cum ad æternam salutem dirigat, per hanc reipub. pax conseruetur, Authent. vt non luxurientur. & Authent. de Quæstore in principio. Authent. quomodo oporteat Episcopos, &c. initio. & Authent. de non alien. aut permut. cap. 2. illa tanto maior & excelsior erit, quanto sol præeminet lunæ, anima corpori, & cœlestia terrenis. Qua de re pluribus agitur cap. lege Imperatorum, c. certum, c. constitutiones, c. suscipitis, c. quoniam, d. 10. & d. 96. c. duo, c. si Imperator, c. Constantinus. & extra. tit. de maiorit. & obed. c. solitæ, & extrauag. Vnam, eod. tit.

Et constat, tum quia etiam Imperato 1

peratores & Reges Christiani sunt oues Christi, pertinéntque ad ouile Petro commissum, Io. 21. ob id Innocentius I. excommunicauit Archadium Imper. quod consensisset eiectioni Io. Chrysostomi, & alij alios. Tum quia post Carolum,
2 ad quem à Græcis Pontifex Imperium transtulit, & ius eum eligendi Germanis concessit, Imperator auctoritate Pōtificis, creatur, examinatur cuius sit meriti, approbatur, consecratur, coronatur. c. venerabilem, extra tit. de electione, & Clementina de iureiurando, & si sit opus, eidem abrogat imperiũ. Vt fecit Gregorius VII. Henrico IV. Alexandro III. Federico I. Innocentius III. Othoni III. Gregorius IX. & Innocentius IV. huic eidem Federico II. Clemens VI. Ludouico IV. Nam ad Sacerdo-
Ierem. 1. tem dictum est: *Ecce constitui te super Gentes, & regna, vt euellas & dissipes, & ædifices, & plantes.* Vt notat Bonifacius VIII in extrau. vnam; de maior. & obed. & Petro, *quodcumque ligaueris*, vt aduertit Innocentius c. ad Apostolicæ, de sent. & re iud. l. 6. Tum ex fine, quia Impe-
3 rator eligitur, vt sit Ecclesiæ minister, tutor & protector contra hæreticos, schismaticos, & paganos Christi hostes. cap. Principes, 23. q. 5. & constat ex eius iuramento. Nam auctore Vitichindo, Sigonio l. 7. de reg. Ital. & Azor t. 2. l. 10. c. 5. q. 4. ad Confessionem D. Petri deductus Imperator, Pontifice celebrante, Diaconi vice functus offerebatur ab Archiepiscopo Mediolan. perungebatur oleo sacro, donabatur annulo, nudo ense, aurea corona & sceptro, & tactis sacris Euangeliis sacramento se Pontifici obligabat perpetuum & constantem futurum Rom. Eccl. & totius reipubl. Christianæ defensorem, iuxta iuramenti formam in Clementina de iureiurãdo. Quem etiam se professus est anno 801. in die Natiuitatis Domini Carolus Magnus à Leone III. Romano Pontifice constitutus Occidentis Imperator. Quare non mirum, si dixerit Abbas in cap. venerabilem, de electione. Aretinus consil. 59. Bartolus in l. 1. ff. de requir. reis. Cardin. in c. cum ad verum. d. 96. Felin. c. nouit, de iudiciis. Anton. 3. p. t. 22. cap. 5. §. 15. Syl. verb. Papa, q. 10. Imperium à Rom. Pontifice esse & pendere.

Federicus igitur, cum nondum pessimus euasisset, irritauit, l. 1. statuta, & consuetudines editas à Magistratibus sæcularibus contra libertatem Ecclesiæ, & personas Ecclesiasticas, eásque mandat intra duos menses deleri de Capitularibus, & deinceps in iudiciis non vsurpari. Vt etiam Honorius ipse. extra. de sent. excomm. c. nouerit, contra talia præsumentes, sic habet. Necnon (excommunicamus) qui de cætero seruari fecerint statuta edita, & consuetudines introductas contra Ecclesię libertatem, nisi ea de capitularibus suis infra duos menses post huiusmodi publicationem sententiæ, fecerint amoueri. Item excommunicamus statutarios & scriptores statutorum ipsorum, necnon Potestates, Consules, Rectores, & Consiliarios locorum, vbi de cætero huiusmodi statuta, & cõsuetudines editæ fuerint vel seruatæ: necnon & illos qui secundum ea præsumpserint iudicare, vel in publicam formam scribere iudicata. Et ex Syl. Suarez & aliis, Pontificis sensus

videtur

videtur hic: excõmunicamus eos, qui talia statuta seruari fecerint;& eos qui de Capitularibus suis non amouerint: Itémque statutarios, scriptores,&c. Similia habet idem Honorius ibidem,cap.grauem. videndum Theorema 424. 433.434.

Notat autem Sylu. excomm. 9. num.31. ex Panorm. eodem c.nouerit,& Bartolo in Authent. Cassa.Cod. de sacrosanct. Eccles. non vitare hanc sententiam, qui non deletis statutis ipsis contra Ecclesiasticam libertatem,faceret statutum, vt si quæ sint statuta contra libertatem Ecclesiasticam haberentur pro non scriptis. Quia per hoc non satisfit dictę Constitutioni præcipienti deleri statuta de libris. Videatur etiam Suarez t. 5. d.21.sect.2.n.81. & seq. qui etiam n.89. & seq. explicat quid sit Ecclesiastica libertas.Qua de re dicetur Theor.151.424.433.

THOREMA 16.

Lege secunda cauet, ne Ecclesiæ vel loca pia,aut etiam personæ Ecclesiasticæ exactionibus grauentur, aut eorum bona inuadantur, vt etiam suis legibus statuerat Constantius,Constãs,Gratianus, Valentinianus, Theodosius,Iustinianus. de quibus 23.q.8. c.in quolibet. Ludouicus ibidem, c.secundum, & Carolus IV. anno 1377.leg.6.& 10.vt dicetur in Bonifacio IX. habetúrque hac de re cap. non minus, & cap. aduersus, extr.tit.de immun.Eccl. vbi transgressores excommunicantur, & finito etiam regiminis tempore adhuc legati manent, & successor in officio tenetur intra mensem ad satisfaciendum exactioni, aliàs & ipse in excommunicationem incidit,cum succedat in onere,qui substituitur in honore.

Porrò quantum Omnipotentis iram huiusmodi exactionũ & direptionum rerum Ecclesiasticarum prouocent, pluribus docent Patres Concilij Maldensis, anno 846.cum huic vni pænè sceleri acceptas clades in Gallia à Northmanis seu Danis,& Prouinciarum vastationes referunt,vt etiã Hincmarus, de translatione sancti Remigij. & Irodoardus lib. 3. historiæ Rhem. Quam multa autem ab Ecclesia fuissent ablata, coniici potest ex restitutione, facta à Carolo Francorum rege filio Ludouici Pij, Episcopatui Rhemensi in gratiam Hincmari, quæ sui aulici sua permissione vsurpabant, cum diplomatibus à se concessis, sub hac forma,reddidit. *In nomine,*&c. *Omnes igitur Dei serui,& nostri sciãt, quod hoc nostro mandato,& auctoritatis nostra edicto, impræsentiarum omnia Episcopatus Rhemensis bona in integrum restituimus, qua magna quadam necessitate coacti, dum hic sanctus Conuentus pastore destituebatur, in commendam ad tempus nostris subditis contulimus,vt nobis seruientes, aliquo subsidio temporali gauderent: nos inquam restituimus Hincmaro Spiritus sancti gratia, dispositione diuina,& nostra electo & ordinato huius sancta Sedis Archiepiscopo, nimirum Esperneũ, Iulium, Cormiacum, Capellam quam Rabanus presbyter possidebat,& omnia singula quaq; bona, qua de hoc Episcopatu Richuinus Comes,Odo,Pardulus, Algarda Abbatissa,Robertus, Amalbertus clericus, Altmarus,Io.Medicus, Rabanus paruus nanus, Rathboldus, Goderanus, Hereboldus, Donatus & Giluinus tenuerunt & adhuc tenent.* Tunc

Tunc demum omnia siue à Clericis, siue à Laicis occupata, quæ ad tempus in nostra ditione, & à nobis dicto Hincmaro commendata fuerunt, & (vt paucis perstringam) S. Remigij testamento in præsentia nostrorum subditorum tam clericorum quàm laicorum à nobis viso, hoc nostro mandato nunc reddimus & in integrũ restituimus Ecclesiæ S. Mariæ Matris Dei, &c.

Hoc eodem sacrilegio maximè factum est, teste Curopalata, vt vitam cum imperio & gloria, ob primordia immortalitate digna, infelicissimè amiserit Nicephorus Phoca Græcorũ Imperator, quippe qui consueta dona præberi sacris templis, vsurparet, malè asserens ab Episcopis pauperum pecuniam consumi, milites verò inopes esse. Et quod grauissimum est, legem etiam tulisset: cui etiã adulatores Episcopi subscripserãt, non esse eligendum Episcopum sine illius consilio & iussu. Mortuóque Episcopo regium hominem mitteret, qui in funere præfinitos sumptus faceret, ea verò quæ supererant, acciperet. Estque querela Episcopi Leucatensis, in relatione Luitprandi Cremonensis Episcopi, singulis annis Ecclesiam suam Nicephoro pro tributo pendere solitam supra centum aureos, aliàs plus, minúsve, secũdum vires suas. Videndum etiam Theorema 5. & 77. num. 6. & 427.

THEOREMA 17.

QVod etiam habetur lege tertia de non trahendis Ecclesiasticis ad forum sæculare, déque non neganda eis contra laicos agentibus, iustitia, consonant cum iis, quæ habentur in Cod. Theodosiano, tit. de Episc. aud. cap. vlt. vbi Valentin. Theod. & Arcadius sic statuerunt. Continua lege sancimus, vt nullus Episcoporum vel eorum, qui Ecclesiæ necessitatibus seruiunt, ad iudicia ordinariorum siue extraordinariorum iudicum protrahatur. Habent illi suos iudices nec quidquam his publicis est commune cum legibus. Et in decreto Caij cap. nemo, 11. q. 1. & Concilij Agathẽsis cap. clericum, & Syluestri cap. nullus clericus, ibid. & cap. nullus iudicum, tit. de foro compet. vbi transgressores excommunicantur. & Vrbani VI. bulla 3. Bonifacij IX. bulla 4. Martini V. bulla 10. & in bulla Cœnæ, §. 15. vt dicetur Theoremate 424.

Si verò clericus clericum ad sæculare iudicium trahat, excommunicatur, priuatur, & causam perdit, etiamsi pro eo lata sit sententia. cap. si diligenti, tit. de foro compet. Ipsi tamen, si sunt actores contra laicos, sequuntur forum rei. cap. si clericus, & cap. cum sit, de foro compet. & iudices eis ius dicere tenentur, vt habetur in dicta lege Federici, alias incurrunt pœnam priuationis iurisdictionis. Vt etiam vicissim præcipitur Prælatis. cap. qualiter, de iudiciis. vt laicis conquerentibus de clericis, plenam faciant exhibere iustitiam, ne pro defectu iustitiæ, clerici trahantur à laicis ad sæculare iudicium, quod omnino prohibetur fieri. Videatur etiam Theorema 76. 83. 424. 428. S. Ambr. epist. 32.

THEOREMA 18.

HÆretici quoque lege quarta perpetua damnãtur infamia, vt pariter fit. 2. q. 7. cap. alieni, & 6.

q. 1.

q.1.cap.infames, & Authent. Gazaros C.de hæret. Et meritò, tum quia læsæ Maiestatis rei simili pœna damnati sunt ab Honorio & Arcadio Impp.l.5. ad leg.Iul. Maiest.& cap.si quis,6.q.1. ergo multo magis damnandi fuerunt hæretici, cum rei sint læsæ Maiestatis diuinæ, & non tantum humanæ. Tum quia illorum fautores, nisi intra annum satisfaciant, sunt pariter infames. cap. excommunicamus, de hæret. ergo multo fortius ipsimet hæretici. Tum quia hæresis est publicum maximúmque crimen. Instit.de publ.iud.& Constitutione eiusdem Federici, quæ incipit, *Inconsutilem*, §.1.

Porrò vt notat Glossa 6. q. 1. c. omnes, Syl.verb.infamia, Vgolin. tabul.2.cap.24 §.1.infamia alia est facti, vt si deprehendatur mulier in adulterio,rectiúsque dicitur infamatio, & sæpe aboleri potest purgatione. 15.q.5. cap. de crimine.Sæpe nulla,cap.presbyter,ibid. & 2.q.3.§.hinc colligitur,Vgolino loco citato. Panorm. cap. cum te, de sentent.& re iudic.Bartolo in l. infamem, num.13.ff. de publ.iud. Alia iuris ciuilis, cuiusmodi notantur,qui legibus sæculi dicuntur infames.cap.omnes, 6.q.1.& ff.de his qui notantur infam. v.g.fures, & fugientes de publ.bellis. Quorum restitutio ad Principem pertinet. 2. q.3.§. hinc colligitur, & §. notandum. Panorm. citato c. cum te. Alia Iuris Canonici, quæ irrogatur ob quodlibet mortale peccatum,vt vult Glossa,Panor.& Vgolinus; vel certè ob peccatum dignum depositione,& suspensione. 6.q.1.cap.illi qui, & cap.infames. vnde hoc iure plures erunt infames, qui tales non erunt legibus sæculi. Sicut nec omnes sunt iure Canonico infames, qui sunt legibus sæculi.v.g.mulier, quæ nubit, intra tempus luctus. Quæ infamia per Rom. Pontificem potest aboleri.2.q.3.cap.Paulum.

Quærenti verò an pœnam infamiæ hæreticus contrahat ante iudicis sententiam vel non? Respondeo Castrum l.2.de iust. hær. pun.cap.9. Peregrinum de iure fisci, l.5.tit.1.num.172. Aragonam 2.2.q.11.art.3. affirmare, eo quod sit ipso iure irrogata. Eadémque ratio sit de priuatione famæ,& pecuniarum. Cum igitur hæreticus ante vllam iudicis sententiã amittat bonorum dominium, amittet pariter famam.Oppositum tenent Dynus in cap.infamibus,de regul. iur.l.6. Panorm.cap.testimonium, de testibus, cap. exceptionem, de except. Simancas t.9.n.205. Azor t.1.l.8.c.13.q.7.Sanchez l.2.decal. cap.36.n.1.& omnes illi,qui etiam in bonorum confiscatione tenent requiri declaratoriam sententiam, iuxta regulam illam Alexandri in l.si quis maior. Cod. de transact. Omnia iure mundi, quæ dicunt pœnam imponi ipso iure, vel facto, debent intelligi, modo sit secuta sententia declaratoria,qua sit declaratum, id commissum fuisse, cui imposita est pœna, alioquin pœnam effectu carere,& executione. Probant, quia vt colligitur ex l. 1. ff. de his qui not.infam. non contrahitur infamia iuris ante cõdemnationem criminis. Nec ob aliud dicitur infamia iuris, nisi quia statim ac per iudicis sententiam crimen est declaratum, reus est infamis,nec est opus, vt iudex condemnet reum, vt infamem,sed tantum vt crimen declaret. Sicut

hæreticorum bona, ipso quidem iure sunt confiscata, sed requiritur *ad apprehensionem ex cap. cum secundum, de hæret. l.6. vt postea dicemus, iudicis sententia, qua declaretur crimen. Videatur Francus c.1. de homicid. lib.6.

Supponuntur hac eadē lege hæretici publico banno, vt factum est ab Innocentio IV. bulla 8. & 9. Idémque fit de suspectis, nisi ad mandatum Ecclesiæ se purgarint, ibidem. Eorúmque bona fisco adiudicantur, non amplius ad eos, aut eorum filios reuersura, iuxta cap. vergentis, & cap. excommunicamus, §. damnati, de hæret. & 6. q.1. cap. si quis cum militibus, & cap. cum secundum, de hæret. l.6. & Authent. Gazaros Cod. de hæret. l. vlt. Cod. de bonis proscript. Qua etiam de re dicetur in Constit. 8. Innocent. IV. ne scilicet sint fomenta malorum, & metu coërceatur improborum audacia.

Numerantur inter bona etiam serui l. vlt. Cod. ad leg. Iul. Maiest. Io. And. Gemin. Franco in cap. quicumque, §. vlt. de hæret. l.6. Mariano Socin. in cap. vlt. de hæret. cum serui nominentur, & recenseantur in bonis & patrimonio dominorum. l. rem in bonis, ff. de acquir. rerum domin. & l. vlt. §. Cod. de verb. signific. Si tamen Christiani serui essent dominorum impietatem detestati, fiunt sui iuris. l. Manichæos, §. vlt. Cod. de hæret. videatur Directorium Inquisitorum. 3. p. q. 119. Pegna comment. 168. Simancas t 61. Sanchez l.2. c.24. nu.9. & seqq. Azor t.1. l.8. cap.12. quæst.7.

Notat tamen Emericus 3. part. q. 109. & Pegna comment. 151. si hæretici resipiscant ante sententiam cōdemnationis, solere etiam ex misericordia eis bona condonari, ex citato cap. vergentis. Sed lis grauis est, an ipso iure ante vllam iudicis sententiam, hæreticus sit in foro conscientiæ priuatus suorum bonorum dominio?

Negat Soto l.1. de iustitia, q.6. art.6. Victoria relect. de Iud. p.1. n.14 Archidiac. in cap cum secundum leges. de hæret. l 6. Bannes 2. 2. q.62. art 3. conclus. 5. Henriquez l. 13. cap. 56. Molina d. 95. §. dubium verò est. Emanuel Sà, verb. pœna, n.1. Sanchez l.2. c.22. n.3. Vazquez 1.2. q.96. art.5. disp.170. cap.3. Steph. Auila de censuris, p.1. dub.7. eo quod delinquens, vi legis non aliter censeatur amisisse bona, eorum dominio delato ad fiscum, quàm in debito, & si feratur sententia; ideo non amisisse dominium, nisi secundum quid. Aliàs teneretur illa statim tradere fisco, cum inuito domino res retineri non possit. Quod nimis durum videtur, cum nullus teneatur exequi in se pœnam, sed solum pati spoliationem, &c. Et iuxta hanc opinionem docet Bannes loco citato. Sanchez n. 50. 59. Vazquez d.171. & Molina, posse hæreticum sua bona vendere. Si tamen dicat posse confiscari, & titulo gratioso inter viuos, & in morte in alios sua bona transferre, donando, mutuando, permutando, dummodo non fiat in fraudem fisci ex Victoria, Molina, Couarr. aliàs Catholici in Germania, testamento, aut aliis contractibus aliquid recipientes ab hæreticis, grauiter peccarent.

Affirmant verò Io. And. Dominicus de S. Geminiano, Ancharanus, Philippus Francus in cap. cum secun

ſecundum leges, de hæret.l.6. Panorm.cap.excommunicamus,1.de hæret. Bartolus in Authent.de inceſtis nuptiis,num.11.Gloſſa ibid. verb.imminere, Caietan.2.2.q.62. art.3. Medina de reſtit. q.1.§. poſt rerum dominium, Conradus de contract. q 7. concluſ.2. Corduba l. 1. q. 36. Caſtro l. 2. de leg. pen. cap.10.11. l.2. de iuſt. hæret. pun. cap.6.Azor t.1.l.5.c.7.q.2.l.8.c.12. Sylu. verb. hæreſis, 1.n.12.13.14. Nauarr. in cap. accepta oppoſit.7. 8. Valentia t.2. d.7.q.5.punct.6.& t.3.d.1.q.9.punct.3. Pegna 3.p.direct. Schol. 151. Salon 2.2.q.62. art.3.Simancas t.9.n.126.Alciatus ibidem,Clarus § hęreſis,n.11.& in addit.Sayrus l.3.cap.9.n.30. & alij plures apud Sanchez l.2. c.22.n.2. tum ex cap. cum ſecundum leges, de hæret. l. 6. vbi eorum bona dicuntur ipſo iure confiſcata. Tum quia lata declaratoria ſententia in hæreticum, illa retrotrahitur vſque ad diem commiſſi criminis; ex Sylu. Valentia & aliis, ſicut in crimine læſæ Maieſtatis. l.ex iudiciorum,ff.de accuſat.& l.quiſquis, Cod. ad leg. Iul. Maieſt. Bartol. l. poſtea, ff. de donat. Sylu.verb.hæreſis,1.q.8. Soto loco citato, concluſ.4. Victoria & Molina locis citatis. Et reſpondent ad argumentum non teneri illa ſtatim fiſco tradere licet ſint priuati dominio, quia leges quidem eos deiiciunt à dominio,ſed non adimunt poſſeſſionem & adminiſtrationem ex citato c.cum ſecundum leges, quod vetat illa fiſcum capere ante ſententiam iudicis Eccleſiaſtici. Qua de re Simancas tit.9.n.157. & ſeq. Couat.in epit.l.4.p.2.c.6.§.8.n.10. vſúque receptum eſt, vt poſſit expectari ſententia iudicis,& executio, vt quis ipſo facto priuetur vſu & poſſeſſione bonorum ſuorum, licet ipſo iure eorum dominio priuatus eſſet.

Nec inferas, tunc non eſſet diſcrimen inter ipſas leges,quæ pœnam continent latam, & quæ ferendam: in illis enim iudex ſolum declarat reum commiſiſſe crimen contra legem, ideóque in pœnam ipſo iure latam eum incidiſſe: in his autem condemnat,& determinat pœnam. Itémque in illis declarato crimine,retrotrahitur ſententia iudicis, vt fiſcus bona nocentis à die commiſſi criminis,ſibi capiat, etiam ſi alienata in alios tranſierint, in iſtis autem minimè. Et tunc quoque valere alienationes factas ante ſententiam declaratoriam criminis, ſi nullum imminet periculum ei in quem ſit alienatio, tenet Sanchez l.2. c.22. n.50.59.Azor t.1.l.5.c.7.q.7. Sylu. hæreſis 1.q.8.n.14.verſ.ſed limita. Angel. verb.pœna, q.3. non enim id infert fiſco damnum,cum ei integrum ius remaneat reuocandi alienationes,ſequuta ſententia, ac ſi factæ non eſſent. Vnde hinc nulla conſurget culpa; ſicut neque propter fiſci dominium in ea bona abſque cuius conſenſu fieri alienatio. Eſto enim reus amittat dominium, non amittit tamen adminiſtrationem, quæ ſatis eſt ad liberandas alienationes à culpa.

An autem ſit eadẽ ratio in aliis bonis non propriis, v.g. collatis à republica, vel relictis ſub certis conditionibus,beneficiis Eccleſiaſticis,officiis publicis,&c.alibi pro occaſione dicetur. Hæreticorum autem bona olim eorum filiis Catholicis relinquebantur. l. Manichæos, l. cognouimus, Authent.

idem est, Cod. de hæret. & C. Iudæi, 1. q. 4. Sed nunc confiscantur. Authentica Gazaros, Cod. de hæret. & l. vlt. de bonis proscript. & cap vergentis, de hæret. in odium scilicet criminis, sicut in crimine læsæ Maiestatis. Nec id crudele est, cū pater non minus habeat bonorum dominium, quàm si pater non esset, & ideo non minus puniendus, quàm si pater non esset. Accedit, quia illa ipsa bona pro libidine pater perdere potest, cōsumere, obligurire, ludere, ita vt non perueniant ad filios: quidni igitur, ob maximum crimen eadem queant publicari, ita vt ad filios & successores hæreticorum non transeant?

THEOREMA 19.

QVæ dicuntur in lege 5. & 6. in hac constitutione habentur etiam recensita. Cod. de Episc. audientia, l. statuimus, & l. si vero, C. de hæret. & ab Innocentio III. in Concil. Lateran. cap. 2. & 3. & c. excommunicamus, 1. § moneantur, extra de hæret. & à Lucio III. cap. ad abolendam, ibidem, etiam sub pœna excommunicationis interdicti, inhabilitatis, &c. eodémque pertinet cap. vt officium, §. vlt. cap. vt inquisitionis initio, & §. prohibemus, de hæret. l. 6. Videndum repertorium Inquisitorum, verb. iuramentum, Emericus in directorio 3. p. q. 32. Pegna ibidem, & Simancas tit. 23. Rectè autem dictum est ab Isidoro l. 3. de summo bono, cap. 53. cognoscant Principes sæculi Deo debere se rationem reddere propter Ecclesiam quam à Christo tuendam suscipiunt: nam siue augeatur pax & disciplina Ecclesiæ per fideles Principes, siue soluatur; ille ab eis rationem exiget, qui eorum potestati suam Ecclesiam credidit. & ab Origene homil. 20. in Num. Principes non solum pro suis propriis arguuntur delictis, sed etiam pro peccatis populi coguntur rationem reddere. Ratio est quam attulit S. Leo epistol. 29. ad Pulcheriam. Quod humanæ res aliter tutæ esse non possunt, nisi quæ ad diuinam confessionem pertinent, & regia, & sacerdotalis defendat auctoritas.

THEOREMA 20.

SAncita lege 7. leguntur etiam cap. excommunicamus, 1. §. credentes, extra de hæret. quia tamen hic nihil in specie definiri potuit ab Imperatore, contra clericos, Pontifex prædicto §. credentes, hæc addidit. Si verò clericus fuerit, ab omni officio & beneficio deponatur, vt in quo grauior est culpa, grauior exerceatur vindicta. déque omnibus subdidit: Si qui autem tales postquam ab Ecclesia fuerint denotati euitare contempserint, excommunicationis sententia vsque ad satisfactioné idoneam percellantur: sub eadem excommunicationis sententia prohibet illos tradi ecclesiasticæ sepulturæ. Plura verò de Credentibus, Receptatoribus, Defensoribus & Fautoribus hęreticorum disputant Archidiaconus, Io. Andr. Ancharanus, Geminianus, Francus & alij in cap. quicumque, de hęret. l. 6. Simancas tit. 15. Castro l. 2. de iust. hær. pun. cap. 17. Brunus l. 1. de hæret. cap. 4. Emericus p. 2. q. 50. 51. 52. Pegna ibid. cap 75. & seqq. Sylu. verb. hæresis, q. 7. Palud. 4. d. 13. q. 3. Turrecrem. 2. p. summ. de Eccl.

Eccl.l.4. cap.21. Azor t.1.l.8.c.15. Sed de his iterum agendum erit in Gregorio IX. in Constitutione quæ incipit, *Excommunicamus*, & in bulla Cœnæ Domini Pauli V.

THEOREMA 21.

QVod vtatur lege 8. prohibetur etiam (non obstante quacumque consuetudine, quæ vt ait Paulus III. Constitutione 42. corruptela dicenda est, quocumque tempore sit munita) in iure ciuili, ff. de incend. ruin. naufrag. l.1.3.5.7. & ff. ad leg. Rhod. de iactu, l.1. & 8. & Cod. de furtis, l.18.19. & in iure canonico, cap. excommunicationi. de raptor. §. illi etiam. Honorij II. Constitutione quæ incipit, *Charissimus*, vt ibidem diximus, Iulij II. bulla 20. Pauli III. n.42. & 57. & in bulla Cœnæ Domini, adiecta reseruatione excommunicationis summo Pontifici. Repugnátque talis rapina etiam iuri diuino, & naturali, cum non sit alteri faciendum, quod nobis ipsis fieri nolumus, neque aliena res sit inuito domino vsurpanda. Hæc tamen locum non habent cum nauigia piraticam prauitatem exercẽt, vel inimica sunt nomini Christiano, vel Principi, vti erant, de quibus agit Ioannes Octauus 23.q.8. cap. præterea. idémque habetur in l. nauigia, Cod. de furtis.

Theor. 4.7.413.

THEOREMA 22.

IDem quod dicitur lege 9. de peregrinorum, & aduenarum decedentium ab intestato, bonis per Episcopũ tradendis legitimis hæredibus, si reperiantur, vel distribuendis in pias causas, docent Authent. omnes peregrini, Cod. communia, de successionibus. etsi l. 1. & seq. Cod. de bonis vacantibus, antea acquirerentur fisco. Et ponitur inter causas pertinentes ad forum Ecclesiasticum ab Hostiensi & Glossa in cap. licet, 1. de foro compet. Et meritò ne videlicet pietas neglecta iaceat, sicut etiam fit cum peregrinis & aduenis res chariùs quàm ciuibus venduntur, cap. placuit, de empt. & vend. Glossa ibid. Innocentio & Baldo l. 1. de Episc. aud. possunt enim Episcopi id prohibere fieri etiam sub excommunicatione. d.42.c.1. Quod autem hospitibus accipientibus sibi aliquid ex prædictis interdicitur facultas testandi de rebus suis, accidit etiam in aliquibus aliis casibus grauibus vt damnatis ob libellum famosum. l. is cui, ff. de testam. ob crimen læsæ Maiestatis. l. quisquis, Cod. ad leg. Iul. Maiest. ob hæresim, in Constitutione Feder. II. Imper. quæ incipit, *Patarenorum*. ob præstitum auxilium & fauorem hæreticis in bulla 3. Gregorij IX. & 18. Innocentij IV. & extra de hæret. cap. excommunicamus, 1. §. credẽtes, & l. Manichæos, Cod. de hæret. ob vsuram. c. quemquam, de vsuris, l.6. de deportatis, l. eius cui, §.1. ff. de testam. & aliis, de quibus Cod. qui testam. facere non poss. Videndi circa huiusmodi legem etiam Azor. t.3. libr. 1. cap.13. Lessius lib.2. cap.14. dub.7. Molina tom.1. disp.53. Bannes 2.2.q.66. artic.5. Rebellus par.1. lib.1. quæst.15. sect.2. Vazquez de restitut. c.5. §.4.

THEOREMA 23.

QVoad legem 10. de Agricultoribus & Rusticis habetur etiam cap. 2. tit. de treuga & pace, Innouamus vt presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, euntes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum congrua securitate lætentur. & lex Constantini Cod de Agricolis & Censitis lib. 11. in hęc verba. Nunquam sationibus vel colligendis frugibus insistentes agricolæ ad extraordinaria onera trahantur: cum prouidentię sit opportuno tempore his necessitaribus satisfacere. & l. 2. si quis prædium vendere voluerit vel donare, retinere sibi transferendos ad alia loca colonos priuata pactione nō possit. Qui enim colonos vtiles credunt, aut cum prędiis eos tenere debent, aut profuturos aliis derelinquere, si ipsi prędium sibi prodesse desperant. Hæc enim & alia in hanc sententiā cauerunt Impp. ne agrorum cultura detrimentum caperet, & penuriam pateretur Prouincia Videndus hac de re Pet. Greg. Syntag. l. 37. cap. 4.

GREGORII IX.

Constitutionis editæ anno 1234. *incipientis.* Rex.

EPITOME 8.

Prohibetur Eccl. loca absque Cardinalium consensu alienari. GREGORIVS Symmacum imitatus prohibet absque consensu Cardinalium alienationem locorum Sedis Apostolicæ. Vnde §. 2. ait: *Nos autem super hoc illius vestigijs inhærentes vnanimi fratrum desiderio, ac petitione concordi, hac in perpetuum valitura constitutione sancimus, vt de patrimonialibus sine communi fratrum consilio & assensu alienatio nulla fiat, sitq́ vni facultas, quod ex causa legitima obstaculum liberè contradictionis opponat. Quod si fortè fuerit in alienatione processum, factum ipso iure non teneat per successorem, quatenus prædecessor de facto processerit, & eo ipso quod sic processum fuerit, reuocandum de alienantis vita cōsentientium numero, & solemnitate scripturæ nullum adminiculum tali suscipiente contractu.* Et in §. 3. numerantur in particulari loca quædam prohibita alienari.

THEOREMA 24.

CVm de modo quo faciendæ sunt alienationes bonorum Ecclesiæ ab inferioribus prælatis antea statuisset D. Leo, vt supra diximus, Gregorius IX. præscribit modum seruādum à summis Pontificibus in alienandis locis Sedis Apostolicæ, vt scilicet accedat etiam communis consensus Cardinalium, alioquin alienationem per futurum Pontificem reuocandam. Valde enim verendum fuit ne ab Ecclesia ad Pontificum consanguineos & affines loca transferrentur, magna cum diminutione auctoritatis dictæ Sedis Apostolicę, vt experientia ipsa persæpè docuit. Theor. 2.

docuit. Sed à Pio V. anno 1567. in Constitutione 35. sancitum fuit, ne quouis modo id amplius fieri liceat, & Cardinales iurant se nunquam consensum præstituros, & si eligantur in summ. Pontificem, id non facturos, quod etiam singuli Pontifices post assumptionem iuramento cõfirmant, & iterum post suam incoronationem, & tractantes publicè vel priuatim de nouis infeudationibus petendis à Papa, vel mittendis Oratoribus pro hac re sunt excommunicati, reseruata absolutione Papæ, rei criminis læsæ Maiestatis, proditores, rebelles, priuati bonis, beneficiis, infames, &c. de quibus agetur infra Theoremate 239. & seq.

Eiusdem

GREGORII IX.

Constitutionis 3. editæ anno 1236. incipientis. Excommunicamus.

EPITOME 9.

Hæretici & cõplices sũt excõmunicati, infames, ad publica officia inhabiles, carent voce, nõ possũt testes esse nec testari, nec hæredes instituì, non esse iudices, aduocati, notarij; sacramentis & Ecclesiastica sepultura

EXCOMMVNICAMVS (inquit §. 1.) *hæreticos quoscumque, quos etiam per Ecclesiam damnatos iudicio sæculari debitis pœnis puniendos relinquimus, Clericos tamen à suis ordinibus degradatos. Volentes verò ad pænitentiam redire postquam fuerint iam deprehensi, sunt adiudicandi perpetuo carceri.* §. 2. *Itemq́ excommunicantur eorumdem fautores, credentes (qui & ipsi hæretici cẽsentur) receptatores, defensores, & nisi sic excommunicati resipiscant, sint ipso iure infames, inhabiles ad publica officia, seu consilia, carẽat actiua voce eligendi alios, non possint admitti ad dicendum testimonium, sint intestabiles, & incapaces ad hæreditatum successiones. eis nullus super quouis negotio, sed ipsi alijs respondere cogantur. Si fuerint iudices, illorum sententiæ sint nullæ, non deferantur ad eos causæ. Si aduocati, non admittatur eorum patrocinium. Si tabelliones, instrumenta nullius sint momẽti. Idemq́ in similibus. Si verò clerici, ab officijs & beneficijs deponantur. Sic excommunicati vitentur ab omnibus, sub pœna excommunicationis.* §. 3. *Suspecti quoque nisi propriam ostenderint innocentiam, sunt excommunicati, & si in ea per annum steterint, ex tũc velut hæretici condemnẽtur.* §. 4. *Non admittantur talium appellationes.* §. 5. *Iudices, aduocati, notarij, suum officium nulli eorum impendant, alioquin sint ipsi in perpetuo priuati officio proprio. Clerici eos ad sacramenta non admittant, nec illorum eleemosynas recipiant, sicut nec alij religiosi, alioquin suo priuentur officio, nec eos in Ecclesiis sepeliant, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ à qua absolui non possint, nisi eosdem proprijs manibus extumulẽt publicè, & locus ille perpetua sepultura careat.* §. 6. *Laici*

priuãtur; filij eorũ vsque ad secundam generationẽ sunt inhabiles ad officia & beneficia Ecclesiastica. Laici de fide non disputent. Cognoscẽtes hæreticos & celebrantes occulta conuẽticula reuelent, sub excõmunicatione, &c.

ci de rebus fidei non disputent, sub pœna excommunicationis. §.7. *Qui hæreticos nouerint, vel celebrantes occulta conuenticula, eos teneantur sub excõmunicationis pœna manifestare.* §.8. *Filij hæreticorum, receptatorum, & defensorum eorum vsque ad secundam generationem ad nullum Ecclesiasticum officium aut beneficium admittantur, irritumq; sit quicquid in contrarium fuerit attentatum.*

THEOREMA 25.

Fertur eadem excommunicatio in quoscumque hæreticos, cap. excommunicamus, 1. extra de hæret. ab Innocentio III. & cap. excommunicamus, 2. ab eodem Gregorio IX. Gelasio cap. Achatius, 24. q. 1. Alexandro II. cap. audiuimus. Lucio III. cap. ad abolendam. de hæret. & Honorio III. cap. nouerit, de sentent. excomm. Indéque videtur fluxisse mos publicandi quotannis processum bullæ Cœnę Domini. cum de eo meminerit titulo de crimine falsi, §. qualiter committatur, verb. porrò. Hostiensis, qui floruit sub Innocentio IV. etsi tunc vocaretur processus Curię, & non Cœnę Domini, eo quod non tantum in die Cœnę Domini, vt fit à tẽpore Martini V. ex S. Anton. 3. p. t. 25. cap. 72. sed etiam in Ascensione Domini, & in die Dedicationis Basilicæ D. Petri & Pauli die 18. Nouembris fieret, vt dicam Theoremate 408. paucioréfque casus contineret. Quem deinde imitatus est Innoc. IV. bulla 18. nouerit. & Alexand. IV. bulla. Felicis, & alij, qui successerũt. Sed olim excommunicatio non erat summo Pontifici reseruata, vt est hodie.

Est tamen lis inter Doctores, an hæc excommunicatio sit solius iuris humani, an etiam diuini. Quod est quærere, an hæretici sint etiam iure diuino à nobis vitandi in rebus diuinis. Et quidem Almainus 4. d. 18. q. 1. Echius in Enchirid. locorum comm. & Latomus in Assertione Academiæ Louan. contra Lutherum affirmant, eo quod instante etiam mortis tempore, nemini liceat. cap. Arianos, 1. q. 1. & cap. si quem, cum duobus seqq. 24. q. 1. & S. Thoma 3. p. q. 82. art. 7. ad 2. Sacramenta ab hęretico suscipere, vno excepto baptismo, quod est simpliciter ad salutem necessariũ. Negent verò (licet secundum omnes ius excommunicandi in Ecclesia sit de iure diuino. Matth. 18.) Castro lib. 2. de iust. hæret. pun. c. 8. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. Azor t. 1. l. 8. cap. 10. q. 2. Sanchez l. 2. decal. cap. 9. num. 2. Valentia, & alij, volentes id tantum iure canonico prohiberi, posséque Pontificem concedere, vt non tantum baptismum, sed alia quoque sacramenta susciperemus ab hæreticis intendentibus facere, quod Ecclesia facit. Licet enim priuati sint iurisdictione Ecclesiastica quòd fuerint ab Ecclesia segregati, potest tamen Pontifex illam concedere. Quamuis etiam tunc iure diuino essent vitandi, si ex huiusmodi communicatione, orietur scandalũ aliorum vel si nobis immineret periculum spiritualis exitij, aut si communicandum esset in crimine & impietate ob quam excommunicati essent, necnon si adesset Catholicæ religionis contemptus.

THEO

THEOREMA 26.

EOdem §. 1. Gregorius meritò statuit hæreticos per Ecclesiã damnatos relinquendos sæculari iudicio pœnis debitis puniendos, cum & diuinæ leges Deut. 13. *Propheta qui dixerit*, &c. & cap. 18. *Propheta qui arrogantia*, &c. Num. 25. *Tolle cunctos Principes*, &c. & Ecclesiasticæ, cap. ad abolendam, c. vergentis, cap. excommunicamus, 1. de hæret. & alibi sæpe, & ciuiles. l. sacrilegij, l. sacrilegi, ff. ad leg. Iul. peculat. Authent. Gazaros, Cod. de hæret. & alibi, impios & sacrilegos seuerè puniant; & sic scripserit Iul. Paulus l. 5. recept. sent. tit. de vaticinat. Qui nouas & vsu & ratione incognitas religiones inducunt, ex quibus animi hominum moueantur, honestiores deportantur, humiliores capite plectuntur. Quinimò Plato l. 10. de legg. Impios non vna morte sed pluribus dignos esse censuit. & M. Tullius l. 2. de leg. In omni (inquit) religione impij non solum vita cruciati atque dedecore, verum etiam sepultura & iustis exequiis caruerũt. Cui concinit Plutarchus scribens in l. de superstit. negantes diuinam prouidentiã fuisse impietatis damnatos & lapidibus obrutos. Eadem de causa Protagoram & alios suppliciis affectos docet idem Plutarchus in vita Niciæ, Laërtius, Iosephus l. 2. contra Apionem, Chrysostomus homil. 4. in epist. 1. ad Cor. & Cyrill. l. 4. in Iulianum: quare multo magis id fieri debuit contra delinquentes in Christianam religionem omnino sanctissimam, à Dei Filio promulgatam, & infinitis miraculis, oraculis diuinis, ac suo pretioso sanguine confirmatã.

Porrò tribus de causis facinorosi puniuntur. Primò, ne ipsi iterum peccent, sed redeant ad meliorem frugem, ex Galeno. l. quod mores animi seq. temp. corp. Stat enim sententia Aristotelis l. vlt. eth. in fine, multitudo necessitati potius quàm rationi, & pœnis quàm honestati paret. Ob id D. Augustinus ep. 48. & 50. Phræneticus (inquit) ligandus & corripiendus est, ne præcipitetur, & qui somno lethargico tenẽtur, excitandi sunt etiam flagellis. Deus quoque nos omnes flagellis corrigit, & pater filios, & pastor gregem. Propterea pro hæreticis sunt leges istæ pœnales, quę illis videntur aduersæ, quãdo multi per illas conuersi sunt, & quotidie corriguntur. Molestus est & Medicus furenti phręnetico, & pater indisciplinato filio, ille ligando, iste cędendo, sed ambo diligendo. Si autem illos negligant, & perire permittant, ista mansuetudo falsa, crudelitas est. Multus est idẽ Augustinus in hac re ep. 266. & in lib. contra Parmenianum, contra Gaudentium, & contra epistolas Petiliani, & l. 2. retract. cap. 6. vbi se retractat, quod aliquando oppositum sensisset. Idémque exemplis probat D. Hieronymus cap. legi, 23. quæst. 8. 1

Secundò, vt exemplo cæteri à similibus patrandis deterreantur, iuxta illud Deut. 13. *Vt omnis Israël audiens timeat*. & cap. 21. *Et vniuersus Israël*, &c. & Prouerb. 19. *Pestilente flagellato stultus sapientior erit*. & l. 1. Cod. ad leg. Iul. repetund. Vt vnius pœna metus possit esse multorum. & Platonis l. 12. de legg. pœnis maligni vexantur vt & ipsi, & qui puniri iniquitates viderint, iniustitiam oderint, aut saltem mi- 2

nus in simili vitio peccent. Et in Gorgia. Conuenit omnem qui ab aliquo rectè punitur, vel ipsum fieri meliorem vtilitatémque percipere, vel cæteris exempla dare, vt alij pœnas eius conspicientes meliores ob timorem efficiantur. Denique Cyprianus serm. de Lapsis. Exempla sunt omnium, tormenta paucorum. Videatur idem in exhort. ad Martyr. cap. 5. Origenes homil. 9. in Num. & Galenus loco citato.

3 Tertiò, vt securiores cæteri viuant, tutáque sit inter improbos innocentia ex D. Augustino ep. 54. Lactantio libr. de ira Dei. Isid. l. 5. etym. cap. 20. & refertur d. 4. c. factæ sunt. & cap. non frustra, 23. q. 5. Ob id M. Tullius Philipp. 8. Clem. Alex. l. 1. strom. & Galenus vbi supra, docent Medicorum exemplo perditos tamquam partẽ aliquam corporis immedicabilem à reliquo corpore ciuitatis resecandos, ne totum corpus intereat. Quare rectè Seneca lib. de moribus. Bonis (inquit) nocet, qui malis parcit. Cui simile habetur apud Origenem homil. 7. in Iosue, & refertur d. 45. cap. sed illud. Has omnes punitionis causas paucis complexus est idem Seneca l. de Clementia. In iudicando (ait) siue corrigendo hanc legem Princeps quoque sequi debet, vt aut eum, quem punit, emendet, aut pœna eius, cæteros meliores reddat, aut sublatis malis securiores cæteri viuant.

His igitur de causis meritò statuit Innoc. III. cap. excommunicamus, 1. §. damnati, Gregorius IX. hic, §. 5. & cap. excommunicamus, 2. de hæret. & Innoc. IV. bulla 1. & 18. obstinatos hæreticos omniũ hominum perditissimos, etsi fuerint Ecclesiastici, prius degradatos pœnis debitis puniendos, vltimo scilicet supplicio. Ita enim intulit Philo l. 1. de Monarchia exemplis diuinæ Scripturæ. Qui à pietate deficiunt plectendi sunt pœna vltima, quòd tenebras præponant luci clarissimæ, & data opera mentem excæcent, cum potuerint verum cernere. Videatur hac etiam de re l. Ariani, Cod. de hæret. & l. Manichæos, & l quicumque, ibid. & in Cod. Theodosiano l. 1. de Iudæis, & Leuit. cap. 20. 24. & Num. 25. vbi hęretici declinantes ad magos & blasphemi vltimo plectuntur supplicio. Et pœnam iustissimam esse censuit D. Augustinus lib. 3. contra epistolam Parmeniani cap. 2. & si prius optasset cum aliis Patribus, quoad fieri posset, etiam circa indignos seruare mansuetudinem Christianam.

Porrò in Flandria & locis inferioris Germaniæ huius criminis rei capite obtruncantur, in Geldria & Venetiis manibus ac pedibus ligatis in aquis submerguntur, sed conuenientissima pœna videtur combustio ignis, vt censuit Federicus II. Imp. in Constitutione, Inconsutilem, §. 2 Chassaneus super Consuetud. Burgund. Aretinus in l. cunctos populos, Cod. de sum. Trin. num. 11. Grillandus lib. 1. de crim. quæst. 3. num. 3. Carerius in pract. n. 132. Simancas t. 46. n. 45. Sylu. verb. hæresis, nu. 14. vers. 12. Castro l. 2. de iust. hær. pun. cap. 12. Alciatus in l. 1. Cod. de sum. Trinit. Clarus §. hæresis, num. 7. Brunus l. 5. de hæret. cap. 3. Hostiensis, Ancharanus, Abbas, Io. Andr. in cap. ad abolendam, de hær. Ioan. Roias p. 2. assert. 45. Couarr. l. 2. var. resol. c. 10. Pegna in direct. Inq. com. 65.

Ignis

Ignis enim egressus à Domino interfecit impios, qui recesserunt à Moyse, Num. 16. idque factitatum est in Ecclesia, vt colligere licet ex Synodo Chalcedon. act. 1. Nicephoro l. 18. cap. 4. Gregorio l. 1. dialog. cap. 4. Anton. 3. p. tit. 21. c. 8. Blondo lib. 9. decad. 2. Platina in Clem. verb. Gaguino in Philippo Pulchro, Zonata in Alexio Comneno, Paulo Æmilio l. 6. Petro Crinito l. 1. de honesta discipl. cap. 13. eámque in legibus primus omniũ statuisse videtur Federicus II. Imp. in Constitutione quæ habetur in fine directorij Inquisitorum. Argumenta autem Lutheranorum negantium summo supplicio afficiendos hæreticos soluit Azor t. 1. l. 8. cap. 13. §. vltima pœna, Petrus Lorca 2. 2. quæst. 11. artic. 4. d. 43. & alij.

THEOREMA 27.

IN secundo autem Constitutionis huius §. sicut, in cap. excommunicamus, 1. de hæret. & cap. nouerit, de sent. excomm. vbi eadem excommunicatio fertur, nomine Credentium hæreticorum intelliguntur, teste Palud. 4. d. 13. quęst. 3. art. 1. Nauarr. cap. 27. num. 55. Suarez tom. 1. disput. 21. sect. 2. n. 6. & seq. Azor t. 1. l. 8. cap. 15. quæst. 1. Simanca tit. 15. Castro l. 2. de iust. hæret. pun. cap. 17. Vincentio Lerinensi l. aduersus hæreses. Tolet. l. 1. in expl. bullæ Cœnæ. Sayro l. 3. c. 5. Anton. 3. p. t. 25. cap. 4. Sanchez l. 2. cap. 10. num. 1. & 2. Sylu. verb. hæresis, 1. quæst. 7. Archidiac. & aliis Doctoribus in cap. quicumque, de hæret. l. 6. director. Inquisit. part. 2. quæst. 50. & seq. Pegna ibid. comm. 75. 76. Bruno l. 1. de hæret. cap. 4. illi qui implicitè credunt, quæ credunt distinctè ipsi hæretici, non autem explicitè, alioquin iam & ipsi hæretici dicerẽtur. Vt qui verbo vel facto (est enim necesse vt aliquo signo errorem manifestent, ad hoc vt incurrant excommunicationem) v. g. declarat Lutheranos esse viros bonos, nihil contra veritatem docere, vel qui vtitur communione rituum eorum ex Concilio Narbonensi cap. 29. Director. Inquisit. p. 2. quæst. 50. Turrecremata l. 4. sum. p. 2. cap. 12. Simanca tit. 15. Petro Lorca 2. 2. q. 11. art. 4. disput. 48. num. 2. vt qui dicit se eorum opinioni credere, velle in eorum fide mori, eos consulit, in infirmitate eos accersit, ex cap. 3. de hæret. l. 6.

Fautores verò ex Emerico loco citato quæst. 53. & Pegna com. 78. Zanchino de hæret. cap. 5. Turrecremata cap. 21. Sanchez cap. 10. citato num. 11. & auctoribus supra citatis, duplices sunt, Omissione scilicet, & Commissione. Omissione dicũtur hæreticorum fautores, qui publica administratione fungentes negligunt damnatos ab Ecclesia lata sententia hæreticos exterminare, capere, punire, iuxta c. ad abolendam, & cap. excommunicamus, de hæret. & 23. quæst. 5. cap. qui potest, & quæst. 5. cap. qui vitiis, & quæst. 8. cap. præterea. & de sent. excomm. cap. quantæ, Bartolo in l. quæ dotis, ff. solut. matr. Quare sicut Saul regno priuatus est, quia Regi Agag pepercit. l. 1. reg. c. 15. sic puniuntur, qui omittunt hæreticorum punitionem. c. vt Inquisitionis, de hæret. l. 6. Nauarr. l. 5. de hæret. consil. 11. Commissione verò omnes siue sint magistratus, siue personæ priuatæ, qui

ſcienter ſiue verbis ſiue factis hæreticos laudant, occultant, excuſant, liberant, ſæpius audiunt, inuiſunt, obſeruant, illiſque opem ferunt, alimenta, pecuniam, equos & ſimilia ſubminiſtrant, ex cap. 8. de hæret. lib. 6. Simplices ad eorum deuotionẽ inducunt, vt tales ſunt, vel talem profitentur doctrinam, & docent aut defendunt, vel quid ſimile. Qua de re Caiet. excomm. 1. Nauarr. cap. 27. num. 55. & l. 5. de hæret. conſil. 16. Azor t. 1. l. 8. c. 15. quæſt. 2. & 7. Simancas t. 15. Graſſius p. 1. l. 4. cap. 18. num. 23. Sanchez l. 2. cap. 10. num. 4. Aragon. 2. 2. quæſt. 11. art. 3. Manuel in bulla Cruciatæ §. 3. num. 75. Palud. loco citato, concluſ. 3. & omnium optimè Suarez t. 5. d. 21. ſect. 2. num. 6. & 8. Illi enim homini, qui hæreticus eſt, alimenta vel quid ſimile præbere ad vitam ſuſtentandam, non videtur per ſe malum nec vllo canone vetitum, vt canit Gloſſa in cap. accuſatus, §. illi, de hæret. l. 6.

Receptatores quoq; in hoc eodem §. 1. & in cap. ſicut ait, & cap. excommunicamus, 1. de hæret. & cap. nouerit, de ſentent. excomm. & cap. quicumque, §. hæretici, de hæret. lib. 6. & l. 1. ff. de receptar. & l. congruit, ff. de off. Præſid. dicuntur non ſolum qui frequenter, verum etiam qui ſemel (ſcienter tamen recipiunt ex Gloſſa cap. accuſatus, §. ille, de hæret. l. 6.) recipiunt vel celant hæreticos, ex Palud. Anton. Syluestro, Azor, Sayro, Graſſio, Sanchez locis citatis. Emerico quęſt. 51. Pegna comm. 76. Archid. & Doctoribus in cap. quicumque, de hæret. Iiſdémque ſubiiciuntur pœnis quibus defenſores hæreticorum, prædicti receptatores, hic & cap. excommunicamus. 1. de hæret. & in cap. 2. 5. 6. 8. 11. 12. de hæret. l. 6. & alibi ſæpe. eo quòd qui receptat, faueat etiam & defendat. & ex l. 44. de his qui ſuper relig. contendunt. in Cod. Theodoſiano incurrunt confiſcationem bonorum & pœnas hæreticis impoſitas, & Plato ipſe l. 12. de legg. ſic de receptatoribus conſtituit. Qui exulem ſeu quemuis huiuſcemodi fugientẽ ſuſceperit, moriatur. Quippe quem ciuitas amicum ſibi vel hoſtem decreuerit, eundem ſibi quiſq; ſimiliter exiſtimare debeat. Et ſanè meritò, vt enim notat Gloſſa in cap. excommunicamus, de hæret. ſine receptatoribus hæretici diu manere non poſſunt. vt etiam latronum receptatores. eadem plectuntur pœna, ex Iul. Paulo lib. 5. recept. ſent. tit. 3. dummodo tamen id non faciant ex ignorantia, vel vi, vel metu mortis coacti. l. 1. Cod. de deſert. & occult. Bald. in l. in delictis, ff. de nox. Bartol. l. 1. §. vlt. ff. de receptator. Aretin. conſil. 122. Bartol. Socin. to. 2. conſil. 126. Azor t. 1. l. 1. cap. 11. q. 1. l. 5. cap. 6. q. 6. l. 8. cap. 15. q. 6. Sot. l. 1. de iuſt. q. 6. art. 4. & l. 4. ſent. d. 22. q. 1. art. 4. Gabr. 4. d. 18. q. 3. art. 3. Maiore 4. d. 14. q. 4. Mario Alterio l. 5. cap. 4. fine. Durando l. 2. can. 1. q. 29. num. 7. tunc enim non id faciunt, vt hæreticum recipiant, ſed vt propriam vitam tueantur. Leges autem humanæ non obligant cum certo vel probabili vitæ periculo. Sed quid in foro exteriori ſi pater filium hæreticum, aut frater fratrem, aut vxor maritum ſcienter recipiat? Gloſſa c. excommunicamus, §. credentes, de hæret. vult eum iuris pœnas incurrere. Simancas tit. 15. n. 21. Azor p. 1. l. 8. cap. 15. quæſt. 4. exiſtimant vel

vel non puniendum, vel certè solum pœna leuissima. Quia iura naturæ non sint hæreticis deneganda, nec facile exuere possimus affectum erga tales consanguineos. Et fauet lex 2. ff. de receptator. vbi dicitur, eos apud quos affinis vel cognatus latro conseruatus est, neque absoluendus, neque seuerè admodum puniendus: non enim par est eorum delictum, & eorum qui nihil ad se pertinentes latrones recipiunt. In foro autem interiori Caiet. excommunicatio, 1. Nauarr. cap. 23. num. 55. Azor loco citato, quæst. 2. & 3. Graff. nu. 34. 35. Sanchez l. 2. decal. cap. 10. num. 5. Sayrus l. 3. cap. 5. num. 3. Petrus Lorca 2. 2. q. 11. art. 4. disp. 41. n. 6. Duardus l. 2. can. 1. q. 29. & alij existimant, idem dicendum quod diximus de fautoribus si recipiant ob solam consanguinitatem, amicitiámve, & necessitudinem magnã, eos scilicet non esse habendos pro receptatoribus, cum illos non recipiant, vt hæreticos, seu amore, & motiuo hæresis, seu in fidei contemptum, cum apud doctos termini sint intelligendi formaliter, & iura ex intentione & proposito maleficia distinguant: ideoque non incurrere excommunicationem. Notat tamen Toletus l. 1. cap. 19. & Sayrus aliquem talì tempore & circumstantia recipere posse, vt vix vnquam possit excusari à crimine & excommunicatione.

Defensores denique in iure dicuntur, vt etiã dicetur Theor. 410. qui quacumque ratione curant, vel student siue verbis, siue factis, vi, armis aut alio modo, ne hæretici, vt tales denuncientur, accusentur, capiantur, iudicentur, puniantur, aut de manibus ministrorum iustitiæ fugiant, vel tutò viuant, vel qui scientes eos esse hæreticos pro eis aduocant, suscipiunt patrocinium, instrumenta in causa & defensione eorum conficiunt ex Paludano 4. d. 13. q. 3. art. 1. Viualdo in exposit. bullæ Cœnæ, Sayro, Azor locis citatis. Simanca t. 15. nu. 9. & seqq. Zanchino cap. 5. Castro l. 2. de iust. hæret. pun. cap. 17. Sanchez l. 2. cap. 10. num. 18. Emerico p. 2. q. 52. Pegna com. 77. & cap. qui, 24 q. 3. defensores dicuntur multo damnabiliores, iis, qui errant. Et cap. qui consentit, 11. quæst. 3. dicitur, *qui consentit peccantibus, & defendit alium delinquentem, maledictus erit apud Deum & homines, & corripietur correptione seuerissima.* Et S. Basilius ibidem, & apud Smeraldum in regula, cap. 69. *si quis peccantem defendit, acrius coërceatur, quàm qui peccauit.* Iisdem conuenit quod habetur l. 2. Paralip. cap. 19. *impio præbes auxilium, & iis qui oderunt Dominum, amicitia coniungeris, idcirco iram Domini mereris.* & præter excommunicationem quam hoc loco incurrunt, & in cap. ad abolendam, & cap. excommunicamus, de hæret. & cap. nouerit, de sent. excomm. & in bulla 1. §. 9. & bulla 18. §. 3. Innocentij IV. & in bulla Cœnæ, sunt deuitandi, infames, digni depositione ab officiis & beneficiis, priuati voce actiua & passiua, inhabiles ad omnes actus legitimos, intestabiles, incapaces successionum, nec possunt iudicare, aduocare, conficere instrumenta ex citatis iuribus, & l. Manichæos, & bulla Honorij III. Has leges, num. 7. Atque hæc irregularitatis pœna est vna ex præcipuis in hæreticos & eorum fautores & filios statutis. de qua etiam cap. 2. de hæret. l. 6. Innoc,

Innoc.I.epist.22.cap.1.Concil.Nicænum 2.act.1.Chalced.actione 8. Num autem hęc irregularitas contrahatur etiam si crimen sit occultum (licet non purè mentale) dissentiunt auctores, affirmant Sylu. verb.crimen,num.3. & verb.enorme,num.2.Azor t.1.l.8.cap.21.q.8. & alij.Negant Henriquez l.14.c.4. §.6.Cordnba l.1.q 35.& c.41. Sayrus l.7.cap.12.num.14.& seq.Vgolinus de irregul.cap.36.& alij. Sed dicetur hac de re in bulla 18. Innocentij IV.Theor.52.num.17.

THEOREMA 28.

QVę in 3.§.habentur,inueniūtur etiā statuta ab Innoc.III. cap.excommunicamus,1.§.qui autem,& §.adiicimus,extra de hæret. Honorio III. in bulla,Has leges, §.7. Innocentio IV. bulla 18. §.3. Lucio III.cap.ad abolendam,§.qui verò, de hæret.& Alexandro IV. cap.cum contumacia,de hæret.l.6. Concil. Trid. sess.25. cap.3. de reform.§.in causis quoque,Anthent. Gazaros, Cod.de hæret. Eáque ex professo tractant Archid.Io.Andr. Geminianus citato cap. cum contumacia,Panorm.& Felin.in citato cap.excommunicamus, Emericus 2.p. quæst.47. Pegna ibid. cap.72. Zanchinus cap.9. Locatus in opere iudiciali, verb.excommunicati. Repertorium Inquis. verb.excommunicare, §.si suspectus. Vgolinus tab.1.cap.14.§.2.num.3.& seq. rectè enim dixit Ruffinus l.1.inuect. esse quidem gloriosum iniurias, Christi exemplo patienter tolerare,at vnam hæreseos notam, qui ferat, vel dissimulat, Christianum non esse. Ob id qui intra annum hæresis suspicione non se purgant, debita animaduersione plectūtur. Vt sit etiam in clerico de fornicatione suspecto, renuente se purgare, cap. tua, de cohabitat. cler. & mulier.

Est autem canonica purgatio, ostensio innocētiæ de crimine obiecto,ex 2.q.5. per totam, & extra tit.de purgatione canonica. Alensi 3.p.q.45. m.3. Sylu.verb.purgatio, Simanca tit.56. num.3. Locato in iudiciali Inq.verb.purgatio, Claro §.fin.q.63. Et aliquando fit per iuramentum infamati rei,coram suo iudice. Aliquando etiam per iuramentum testium compurgatorum, quorum numerus & dignitas in iure.2.q.5.cap.omnibus.& de purgat.canon. cap. inter, & cap.cum dilectus.est multiplex. Dicitur autem purgatio canonica ad differētiā purgationis vulgaris,ferri candentis,monomachiæ, & similium, prohibitarum quasi in eis tentetur Deus.extra.de purgatione vulgari. Videatur Theorema 52.num.10.

THOREMA 29.

REiiciuntur §.4. hæreticorum & complicum appellationes iuxta etiam statuta in l.8.Patauina Feder.II. Imper. approbata ab Innoc.IV. bulla 1.§.8.& cap.inquisitionis,de hær.l.6.& l.2.Cod. quorum appellatio non recip. cum cōfessi vel testibus fuerint conuicti. Nequeunt enim appellare à pœna legis imposita, aliàs de legis iniustitia,non de iniquitate iudicis cōquererentur. vt notat Simancas tit.6. Abbas cap. pastoralis, de appellat. id enim fieri solet causa interponendæ moræ.ob id 2.quęst.6. cap.quicumque dicitur. Quicumque non confidentiam iustæ causę, sed

sed causa afferendæ moræ, ne contra eum sententia proferatur, appellauerit, vel si de facto suo confessus ne addicatur, appellare voluerit, huiusmodi appellationes non recipiantur. Qua de re scripsit Conrad. Brunus l. 4. de hæret. c. vlt. Simancas t. 6. & in Enchiridio tit. 105. Iacobus Esprenus in malleo Maleficarum 3. p. q. 35. Clarus l. 5. q. 94. Io. Andr. Archidiac. Geminianus Francus in cap. vt inquisitionis, de hæret. l. 6. Io. Roias singul. 19. Zanchinus de hæret. c. 29. Inquisitorum enim definitiuæ sententiæ nullam appellationem habent, cap. cum speciali, de appellat. & cap. ad nostram, ibidem. Si tamen res esset dubia, appellationi deferendum esset, cap. vt debitus, §. cum autem, iuncta Glossa, de appell. & l. defensionis, de iure fisci, Simanca tit. 6. num. 6. Ab sententiis tamen interlocutoriis Inquisitorum, si quis se grauari sentiat, appellare licet, ex eodem Simanca num. 3. Zanchino cap. 29. num. 2. Emerico 3. p. cap. 117. quod tunc non appelletur à lege, sed à iudicibus, qui arbitrio suo pronunciarunt, cum tamen non liqueat eum esse hæreticum. ex Archidiacono in cap. cum non ita, 2. q. 6.

THEOREMA 30.

1 DE Iudicibus, Notariis, Aduocatisque hæreticorum, Credentium & Complicum definita hic, §. 5. habentur pariter in Constitutione 18. Innocentij IV. §. 3. & cap. si aduersus, de hæretic. vbi eis delinquentibus imponitur pœna suspensionis ab officio & perpetuę infamiæ, (qua de re Simancas tit. 15. num. 12. & Carerius de hæret. num. 14.) Cum enim hæretici excommunicati sint, eis non est fauor, auxilium vel consilium præstandum, sicut nec litigantibus sub eis, eodem cap. si aduersus, de hæret. facit ad hoc etiam cap. sicut, eodem tit. vbi sub anathemate prohibetur, ne quis eos in domo vel terra sua tenere, vel fouere, aut cum eis negotiationem exercere præsumat, & si decesserit in hoc peccato, careat oblatione, & Ecclesiastica sepultura. Neganti verò se hæreticum, quomodo illi patrocinandum sit, si illi ab Inquisitore aduocatus concedatur, scribit Simancas tit. 5. reo enim fatente crimen non est opus aduocato.

Quæ etiam de sacramentis & sepultura Ecclesiastica hoc eodem §. habentur, repetuntur etiam cap. excommunicamus, 1. § credentes, de hæret. vbi Pontifex talium restitutionem ad officia reseruat Apostolicæ Sedi. & cap. quicumque, de hæret. l. 6. & bulla 18. Innoc. IV. vt dicetur Theor. 52. num. 14. quibus locis dicitur, vt, qui sepelierũt propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant, si videlicet discerni possunt, ex Glossa ibidem, Simanca t. 10. num. 7. Azor t. 1. l. 8. cap. 13. q. 6. & exprimitur etiam cap. sacris, extra de sepulturis, & in Conc. Constantiensi sess. 8. in condemnatione VVeclefi, vt fecit etiã Iosias corporibus sacerdotum Idolorum l. 4. reg. c. 23. num. 16. & l. 2. Paralip. c. 34. num. 5. & Irene Augusta ossibus soceri sui hæretici ex Nicephoro l. 17. cap. 27. & de impiis statuit Plato l. 10. de legg. videri potest Bartolus l. 2. ff. de cadau. punit. & Alphonsus de Castro l. 2. de iust. hæret. pun. cap. 18. Ratio est, tum quia non communicamus

post 2

post mortem, quibus non communicamus in vita. Ex D. Leone ep. 90. cap. 7. & refertur 24. q. 2. cap. 1. & 3. & extra. de sepult. cap. ex parte, & cap. sacris. Tum quia defuncti in sacris locis sunt sepeliendi, vt fideles ingredientes pro eis orent, at qui orationis & suffragij capaces non sunt, non est quod ibi tumulentur, cum sacra loca non liberent eos, quos grauiora peccata deprimunt. ex D. Gregor. l. 4. dial. cap. 50. 51. 53. August. l. de cura pro mortuis, cap. 2. & vlt. Nicolao ad consulta Bulgarorum, c. 99. Conc. Triburiensi, cap. 17. ex quibus colligere potes, in Ecclesia semper seruatum, vt non admittatur excommunicatus ad Ecclesiasticam sepulturam. Vide hac de re acta Concilij Lemouicensis anni 1034. act. 2. apud Baronium tom. 11.

3 Oblationes (quæ scilicet ex S. Thom. 2. 2. q. 85. art. 3. in Missa ad Offertorium cum pacis precatione, vel super altare offeruntur) recipiendas ab eis non esse, vt neque ab aliis excommunicatis, non tantum habemus in §. præsenti, sed etiam præcitato, §. credentes, de hæret. & bulla 18. Innoc. IV. & cap. sacris, de sent. excomm. eáque de re disserit Abbas, Innoc. & Felinus in cap. cum voluntate, de sent. excomm. Anchar. in cap. peccatum, num. 25. de regul. iur. l. 6. Vgolinus tab. 2. cap. 9. §. 4. Sylu. verb. decimæ, num. 8. & excommunicatio 3. n. 1. vers. 20. Tabiena verb. oblatio, n. 4. Idémque fit inuasori bonorum Ecclesiasticorum, cap. de viro, 12. q. 2. diffidentibus fidelibus, & pauperum oppressoribus. d. 90. cap. oblationes. Vsurario, Meretrici, & nonnullis aliis grauioribus vitiis contaminatis, de quibus Sylu. loco citato. Idem dicendum est etiam de eleemosynis, (quicquid Innoc. citato c. cum voluntate, de sent. excomm. & Mar. Socinus senior in cap. sacris, nu. 150. de sent. excom. senserint) vt patet ex citatis locis in quibus ponentur expressè etiam eleemosynæ, vt rectè sentit etiam Vgolinus loco citato, num. 3. Excipitur tamen casus necessitatis ex citato cap. cum voluntate, §. Prædicatores, & cap. quoniam multos, 11. q. 3.

THEOREMA 31.

NOn disputandum laicis de rebus fidei, quod hic § 6. vetatur, fuit constitutum etiam ab Innocentio III. cap. cum ex iniuncto, & cap. excommunicamus, §. quia verò, de hæret. Nicolao III. bulla 2. §. 20. Alexandro IV. cap. quicumque, §. inhibemus, de hær. l. 6. Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 11. Concil. Trid. sess. 5. c. 2. de reform. & sess. 24. cap. 4. de reform. Tertulliano l. de præs. hæret. & l. nemo, 4. de summ. Trinit. Cod. Theod. quæ tantum initiatis, &c. Lactantio l. 2. de origin. erroris, cap. 7. vt scribit Galen. l. 2. de differentiis pulsuum. Sicut neque Augustus ex Suetonio cap. 95. voluit religionis causas secretiores aperto foro disputari, déque hoc pluribus disputat S. Anton. 2. p. tit. 12. cap. 2. §. 2. Nauarr. cap. 11. num. 26. Sylu. Armil. Ang. verb. disputatio, Conrad. l. 5. de hæret. cap. 4. Caiet. verb. disputatio, & 2. 2. q. 10. art. 7. Valentia ibid. p. 4. Azor t. 1. l. 8. cap. 26. Emanuel Sà, verb. fides, Farinacius q. 178. n. 108. Emericus & Pegna in director. Inquisit. pœna tamen excommunicationis hic imposita, non est lata, sed

ſed ferenda, vt patet ex verbis, & monet etiam Gloſſa in citato cap. quicumque. Archidiac. in cap. excommunicamus, 1. de hæret. Sanchez l.2.cap.1.num.8.& cap.6.Valentia,Azor,Emanuel Sà. Nomine autem laici non intelliguntur propriè illiterati, vt exiſtimat Gloſſa loco cit. ſed ex Valentia, Azore, Sanchez, Nauarr. Sylu. qui neque prima tonſura ſunt inſigniti.Leges enim humanæ feruntur de his quę frequenter fiunt, non de his quæ rarò. Frequenter autem accidit,vt laici ſint indocti, ob id etſi aliqui ſint docti,& è contra aliqui clerici indocti, ad omnes laicos extenditur lex, ne laici etiam rudes accipiant anſam diſputandi de fide.

Quid ſi honoris, vel exercitij gratia in circulis diſputet laicus? Reſpond. Caiet.Sylu.Ang.Bannes, Aragona,Ledeſma,Valent.Caſtro, Sanchez: canonem intelligendum formaliter, ita vt intendat veritatem ſuadere, alio autem modo diſputare eſt tantum materialiter diſputare. Quid ſi formaliter diſputet, peccabitne mortaliter? affirmat, ſi id ſibi vetitum ſciat,Caiet. Armilla,Sà, Sanchez l.2.cap.6.n.3. Albertinus de agnoſc.propoſ.q.13. num.2. Caſtro l.2.de iuſt.hær.pun. c.19.Aragona 2.2.q.10.art 7.Gloſſa,Dominicus Francus,in cap.quicumque l.6. de hæret. Nauarr.l.5. de hęret.conſil.17.quia id grauiter & ſub interminatione excommunicationis interdicitur, (quicquid Bannes 2.2.quæſt.10.art.7.& Petr. Ledeſma tom.2.ſum.tract.1.cap.5. ſentiant) excipiendus eſt caſus neceſſitatis,ſi non eſſet Eccleſiaſticus doctus,qui hæretico populos ſubuertenti reſiſteret, ex Valentia, Aragona,Sanchez num.7.

Scortia.

THEOREMA 32.

Sancita §. 7. ſunt etiam conſtituta ab Innocentio III.cap.excommunicamus, 1. §. adiicimus, de hæret. Innocentio IV. bulla 9. §.31.& bulla 18.§.3. Nicolao III. bulla 2. num.20. & ſæpius in edictis Inquiſitorum, ad quorum ſimilitudinem in extrauag.1.de ſent. excom. excommunicantur ſcientes & non reuelãtes qui dant,promittunt,acceptant, recipiunt aliquid pro iuſtitia vel gratia obtinenda à Sede Apoſtol. & cap.2.de rebus Eccleſ. non alienandis, l. 6. Clericus non denuncians Prælatum in eo delinquentem. Multo rectius igitur id fiet in præſenti materia, de hæreſi, tum ex diuinis literis. Deut.c.13.n.6. *Si tibi voluerit perſuadere frater tuus.*&c.quo loco iubet Deus, ne ſimiles ſubuerſores occultentur, ſed indicentur iudicibus,qui eos lapidibus in-
terfici iubeant.Sic etiam c.17.n.3. 1
& 4. Tum ex Patribus S.Ambro- 2
ſio l.2.off.c.4.aſſerente non eſſe leue peccatum in hac Dei cauſa diſſimulare. S.Leone, qui ſerm.4.de collectis,ait: *Manichæos vbicumque latentes veſtris presbyteris publicate. Magna eſt enim pietas prodere latebras impiorum, & ipſum in eis cui ſeruiunt diabolum debellare.* Et ſerm.5 de Ieiunio decimi menſis. *Illud quoque dilectiſſimi obſecrans moneo, vt ſi cui veſtrum innotuerit,vbi habitent hæretici,vbi doceant, quos frequentent,& in quorum ſocietate requieſcant,noſtra ſollicitudini indicetis, quia parum prodeſt vnicuique quod protegente Spiritu ſancto ab iſtis ipſe non capitur ſi cum alios capi intelligit,non monetur.contra communes hoſtes, pro ſalute communi,vna*
communis debet eſſe vigilantia. Tum 3

F ex

ex Theologis & Iuris canonici peritis id monentibus. S.Thom. 2.2. q.33.art.7.Caiet.ibid.Soto l.de ratione tegendi secreti, m.2. q.4.& de iust.l.5.q.1. art.1. Palud.4.d.19. Castro l.2. de iust.hæret.pun c.25. Petro Lorca 2.2. q.33. disput. 47. Lessio l.2.cap.30.dub.2. Alber.Pighio, l.1.c.4. Simanca tit.19.n.10. Sylu.verb.denunciatio, Nau.c.24. num.14. Hostiensi in summ.tit.de hæret. Io.Roias singul.5. vbi scribit, non reuelantem esse valde suspectum de hæresi. Tum ratione,
4 quia hic etiam in mora est cõmune periculum, non secus ac in proditione reipubl. & peste, si velimus tales corripere fraternè, cum hæresis vt cancer serpat. 1. ad Tim.2. *& non sit emendationis spes.* Si enim Ecclesiæ ipsi non credunt ob deliberatam contumaciam, nec tibi priuato monẽti credent, licet metu pœnæ se facile correctos simulent, cum vafri sint & subdoli. Denique non indicarent complices, ideoque cum summo reipub. periculo perfidiæ venenũ diffundetur.

THEOREMA 33.

Tandem quæ dicuntur §. 8. de inhabilitate ad beneficia & officia publica filiorum hæreticorum, receptatorũ & defensorum, sunt etiam decreta in bulla 1. Innocentij IV. quæ incipit, *Cum aduersus*, §.9.& bulla 15. quæ incipit, *Cum negotium*, §.2 & 3. & bulla 18. §.3. in bulla 13. Clementis 4.§.31. & cap. quicumque, §.hæretici, de
1 hæret.l.6. Eáque valent in omnibus filiis, siue legitimis, siue naturalibus tantum, siue spuriis, siue ex adulterio, incestu, aut sacrilegio natis. Ex Glossa, Anchatano, Archidiacono, Io.Andrea, Franco, in c.statutum, 2.de hæret.l.6. Simanca t.29.num.16.Couarr.l.2.var.resol.c.8. Azor t.1.l.8.c.13.q.8.to.2. l.6.c.4.Sanchez l.2.c.27. Menoch. de præsumpt.l.5.c.33.Suarez to.5. disput.43.sect.3.num.2. ne videlicet plus habeat luxuria, quàm castitas.

Sed controuersum est, an solum 2
illos, qui nati sunt post delictum parentis, comprehendat hæc pœna, an etiam eos, qui antea. Io.And. Dominicus Francus in c. vt commissi, de hæret. l.6. Castro l.2. de iust.hæret.pun. c.vlt. & l.1.de pot. leg. pœnal.c.7. Couarr. l.2.var.resol.c.8.num.5.Menochius loco citato, Suarez d 43. sect.3.n.2. Azor vbi supra, Gigas l.3. de crim.læsæ Maiest.q 5.Salycetus in l.quisquis, ff.ad leg.Iul.Maiest.Glossa in cap.si quis cum militibus, 6.q.2. Pegna in direct.Inq.3.p.q.114.comment. 163.vbi plures citat, sentiunt comprehendere omnes, tum ex praxi, de qua Simancas tit. 29. num.22. & fusè Sanchez l.2. c.27. arg.9. & 10. tum quia cap.filij, & c.1.statutum 2.de hęret.l.6.non distinguũt. ob id cum ratio infligendi pœnas filiis sit, quod in eis timeatur parentum imitatio, & vt in eis quasi parte aliqua progenitorum puniãtur ipsi parentes, & vtraque hæc ratio militet in filiis siue ante siue post genitis, comprehendentur vtrique. Oppositum sentiunt Sanchez loco citato, num.14. vbi plures refert pro hac sententia, Clarus §. hæresis, num.15. & §. læsæ Maiest.num.12. Cynus & Angelus in l.quisquis, Cod.ad leg.Iul.Maiest.Tiraquel.de iure primog.q.31. n.4. Alciatus consil.467.Calderin. tit. de hæret. consl.3. Glossa c. iam itaque,

itaque,1.q.4.& in l.D.Marco,Cod. de quæst. Simancas t.29. num.23. eo quòd sit mitior opinio, parentum delicta non nocere filiis primonatis, sed solum à linea iam rubigine infecta, nasciruris. Sicut nec filius genitus ante dignitatem patris consequitur prærogatiuas & honores patris, sed ij tantum qui nascuntur postea,cit.l.D.Marco, & l.si quis Decurio, 3.& l.vlt. Cod. de Decurionibus, & fauet Constantinus l.2. Cod. de libertis & eorum liberis,teste Bartol.ibid. statuens, vt crimen patris noceat filiis,non illis, qui tempore commissi criminis nati aut concepti fuerant. Et in Concilio Toletano 13. cap. 1. Illi soli restitutione in pristinam dignitatem egebant,qui nati erant post parentum lapsum in infidelitatem,& non qui ante.

3 Quærenti verò an sicut filij prędictorum redduntur in futuro inhabiles ad beneficia Ecclesiastica, & officia publica; sic priuentur quoque iam obtentis? Respond. Simancas t.29.num.20. Couar.loco cit.n.14. Menochius conf.805. 808.Sanchez fusè l.2.cap.28.n.28. Pegna, Azor, Suarez locis citatis, non priuari, quicquid Io.Andr. & alij senserint:quia c.2.de hęret.l.6. §.hæretici, dicuntur inhabiles ad beneficia & officia publica obtinenda, non igitur priuantur obtentis,ex Glossa Clem.1. verb.obtinenda,de pœnis. Cardinali ibid. Victo.ipsius nu.3.q.2.Imola n.18. & idem textus §.hæretici, & Gregorius IX.hoc loco dicit,Non admittātur.quod est futuri temporis.

4 Extenditur autem prædicta lex ex eodem cap.statutum, 2.de hæret. l. 6. & Glossa ibidem, ad primum & secundum gradum per lineam paternam,per maternam verò ad primum solummodo gradum,seu generationem. Iura enim præsumunt, vt dicetur inferiùs, Theor. 162. fore vt filij parentum mores imitentur. l. quisquis, §.filij, Cod.ad leg.Iul.Maiest.& d.56.cap.si gens. est tamen frequentissimum ex Tiraquell.de nobilit.c.18.num.20.& l.7. connub.p.7. gloss.1. Niceta in orat.42.Nazianz.Chassaneo in catal. glor. mundi p.11.consider.25. & Chrysostomo homil.45. in cap. 25.Matth.vt filij potius imitentur patres quàm matres. Ideoque meritò extenditur per paternam lineam vsque ad secundum gradum, & ad vnicum per maternam.Verbi gratia, Titius hæreticus vel Credens aut Receptor hæretici habet filium & filiam,vterque est inhabilis ad publica officia, & si filius filium suscipiat, ipse quoque nepos ex filio erit inhabilis. quod si filia filium genuerit, nepos ex filia non est inhabilis. Et pari modo.Si quæ fœmina incidat in hæresim, & filios gignat,ipsa & filij sunt inhabiles, sed non ex filiis suscepti nepotes,nam hi beneficia & publica officia habere poterunt.

Porrò hac legis pœna non ligantur nisi descendentes illorum hæreticorum, credentium, fautorum,&c.qui pertinaces non redierunt in gratiam Ecclesiæ, non autem illorum quos constat fuisse ante obitum reconciliatos Ecclesiæ, ex eodem cap. statutum, 2.de hæret.l.6. Suarez d.43. sect.3.n.1. Et in hoc lex differentiam posuit inter patrem, qui crimen commisit & eius filios; nam ille post reconciliationem, nisi dispensetur, remanet irregularis,filius post cōuersionem patris non manet.

Sed numquid saltem hæreticorum filij promoueri possint ad Ordines Ecclesiasticos, cum hi non videantur officia, & beneficia? Respond. Azor t.2.l.6.cap.4.quæst.3. §.si quæras, Nauarr.cap.27.n.205. Simancas tit.29.num.14. Sanchez loco citato, num.7. Ledesma 2.4. q.26.art.2. Henriquez l.5.de irreg. cap.5.num.4. Valent.t.4.d.7.q.19. p.3. Suarez loco cit.num.1. Salcedo in pract.Diaz. cap.22.num.22. non posse, sed esse irregulares & notari infamia. 6.q.1. cap penult. & cap.2. de hæret.l.6. nec admitti ad honores etiam inferiores ex c. felicis, § nulli, de pœn.l.6. & d.21. cap. clericos, & l. qui indignus, ff. de senatoribus. & declaratione Inquisitorum in tertia instructione Hispalensi. & quia ordines sunt publica officia Ecclesiastica. Sed hac de re dicetur in bulla 18. Innocentij IV. Theoremate 52.n.17.

INNOCENTII IV.

Cōstitutionis 1. editæ anno 1243. incipientis. Cum aduersus.

EPITOME 10.

Hæretici & cōplices vltimo supplicio puniūtur, nō admittēda eorū appellatio, eorum posteri vsque ad secundā generationē inhabiles ad officia publica, beneficia & honores. non potest pro eis intercedi, crimen grauius læsæ Maiestatis, &c.

APPROBAT & ipse statuta edita à Federico II. contra hæreticos, & ait: *Nos volentes ad robur fidei, & salutem fidelium obseruari, vniuersitati vestri per Apostolica scripta mandamus, quatenus eas* (ordinationes seu leges) *quarum tenores vobis mittimus insertos præsentibus, faciatis singuli in vestris capitularibus annotari, contra hæreticos secta cuinslibet, secundum eas exacta diligentia processuri, alioquin dilectis filijs Priori Prouinciali & fratribus Inquisitoribus hæreticæ prauitatis Ordinis Prædicatorū in Lombardia, Marchia Taruisina, & Romandiola litteris nostris iniungemus, vt vos ad id per excommunicationem in personas, & interdictum in terram appellatione remota compellant.*

Federici autem leges datæ Patauij 22. Febr. sunt hæ, §.2. *Vt quicumque hæretici ab Ecclesia damnati, & sæculari Curiæ assignati, debita animaduersione puniantur.* § 3. *Si quis illorum redire voluerit ad fidem iuxta canonicas sanctiones detrudatur in perpetuum carcerem ad agendam pœnitentiam.* §.4. *Vt reperti ab habentibus ibidem iurisdictionem capiantur, & Inquisitoribus consignentur, donec ab Ecclesia damnati, vltimo afficiantur supplicio.* §.5. *Vt eadem pœna plectantur, illorū fautores.* §.6. *Itemq; Transfugæ.* §.7. *Relapsi morti adiudicentur.* §.8. *Remoueatur ab hæreticis, eorum receptatoribus & fautoribus appellationis beneficium.* §.9. *Hæreticorum receptatorum, fautorum, aduocatorum, illorum hæredes, & posteri vsque ad secundam progeniem cunctis beneficijs temporalibus, publicis officijs & honoribus auctoritate Imperiali priuentur.* §.10 *Nisi suorum*

suorum patrum perfidiam reuelassent. §.11. *Vbique fauendum est Inquisitoribus.* §.12. *Capti hæretici diligenter custodiantur, donec post Ecclesiasticam damnationem pœnam subeant.*

Et in eiusdẽ Federici Constitutione, quæ incipit: *Inconsutilem.* §. 1. *Vt hæresis crimen numeretur inter publica crimina, iudiceturq́; horribilius crimine læsæ Maiestatis.* §.2. *Quicumque damnati hæretici morti adiudicentur.* §. 3. *Nemo pro talibus interuenire præsumat apud nos, alioquin in ipsum nostræ indignationis aculeos non immeritò conuertemus.*

Et in altera illius incipiente, *Patarenorum*, eorumdem receptatores & complices, & quocumque nomine fautores publicatis bonis omnibus statuit in perpetuum relegãdos, priuat filios honoribus: si quis tamen detexerit fautorem aliquem Patarenorum in fidei præmium quã agnouit, pristinæ famæ Imperiali clementia restitutionis in integrum beneficium consequatur. Hæreticus possit per hæreticum conuinci. Domus Patarenorum receptatorum, defensorum, & fautorum, vbi docuerint, vel manus aliis imposuerint, destruãtur, nullo vnquam tempore reædificandæ. Apostatæ à fide sunt puniendi, spoliandíq; bonis; eísq; successiones & omne ius legitimũ adimit Imperator.

THEOREMA 34.

Dicuntur §.2. & 12. hęretici ab Ecclesia damnati, puniendi à Curia sæculari, quod hæresis sit crimen merè Ecclesiasticum, id est tale, vt non nisi à iudicibus Ecclesiasticis inquiri, cognosci, & iudicari queat, vt docet Simancas tit. 36. num. 1. & 2. Clarus §. hæresis, num. 4. 5. 6. & §. fin. q. 96. n. 7. Azor t. 1. l. 8. c. 18. q. 2. & tom. 2. l. 3. c. 43. q. 2. Petrus Lorca 2. 2. q. 11. art. 4. disp. 49. Alciatus cap. 1. num. 73. de offic. ordin. Lupus de donat. inter virum & vxorem, num. 22. Bellarminus tom. 1. l. 3. de membr. Eccl. cap. 17. & seq. Abb. cap. cum sit generale. de foro compet. Zanchinus cap. 8. & cæteri communiter. Tum 1
quia hoc crimen non possit diiudicari, nisi ex sacris litteris, & canonibus Ecclesiasticis. Tum quia 2
est aduersus fidem & religionem Catholicã, cuius cura Petro commissa est. Quippe cum ei dictum sit, *Tibi dabo claues*. &c. *Pasce oues meas. Quodcumq; ligaueris super terram*, &c. Tum quia id statutum sit 3
iure canonico sub pœna excommunicationis. c. vt inquisitionis, de hæret. l. 6. & iure ciuili, l. 1. in Cod. Theodosiano, tit. de relig.

Quod si Principes Catholici promulgarunt ciuiles leges contra hæreticos, id fecerunt postquam cognouerunt hæresim esse ab Ecclesia damnatam, & tanquam Protectores Ecclesiæ, iuxta illud D. Leonis epist. 75. ad Leonem Augustum. Debet Imperator incunctanter aduertere regiam potesta-

tem non sibi solum ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus temerarios comprimendo, & quæ bene statuta sunt defendat, & veram pacem his, quæ sunt turbata restituat. Spectat igitur cognitio huius criminis, vt etiam dicemus Theoremate 171.& 387. ad iudicem Ecclesiasticum, qui de communi iure canonico ordinarius iudex est Episcopus, cuius est lupos à suarum ouium caulis arcere, vt videre est in Concilio Mileuitano, cap.25.in Tolet.11.cap.2. in Lateran. sub Innoc. III. cap.3. de regulis iuris, cap.10.& cap.ad abolendam, de hæret. Simanca tit.29. Claro §.hæresis, num.5. Azor t.1. l.8.cap.18.q.2.vt etiam nunc fit in Gallia, Germania, Polonia, sed in Italia & Hispania siue ob multiplices Episcoporum curas, siue absentiam à suis residentiis, siue negligentiam, circa annum 1216.delegati iudices speciali auctoritate Papæ constituti sunt sacri Inquisitores, non abrogata tamen Episcopis auctoritate, ita vt vtrique possint simul vel seiunctim de hæresi cognoscere. c.per hoc, de hæret.& Clement.1.§. propter quod, de hæret. Sed cum seorsim inquirunt, obseruare debent prescriptas à Sede Apostolica ordinationes, acta sibi inuicem communicare, vt per vtrosque proferatur sententia. citato cap. per hoc,& cap.vt commissi, de hæretic. l.6. & extrauag. comm. de hæret.cap.1.quod si inter se non consentiant, negotium defertur ad Sedem Apost.ex citato cap.per hoc, de hæret. & Simanca tit.25.num 4.

Ecclesiasticus tamen iudex non punit per se hæreticum, sed post eius criminis declarationem, tradit vltimo supplicio puniendum iudici sæculari, ex hoc §.2.& 4.& bulla 18. eiusdem & Gregor. IX. bulla 3.§.1. & cap. ad abolendam, cap. excommunicamus, 1.§. damnati, cap. excommunicamus, 2.de hæret. cap.vt inquisitionis, de hæret.lib.6. vnde D.Bernardus l.4.de considerat.cap.24.agens de gladio D.Petri ait: Tuus ergo & ipse tuus, tuo nutu, & si non tua manu euaginandus. alioquin si nullo modo ad te pertineret, dicentibus Apostolis ecce duo gladij hic, non respondisset Dominus, satis est, sed nimis est. Vterque ergo Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est, ille sacerdotis, is militis manu, sed nutu sacerdotis,& iussu Imperatoris.

Quare iudex secularis ex citato c.vt inquisitionis, absque mora & reuisione processus, vt alibi dicemus, hæreticum punire debet, ex communi sententia, Baldi in Authent. clericus, Cod. de Episc. & cler. Salyceti in l.ea quidem, Cod. qui accus.nō potest. Iasonis & Decij in l.magistratibus, ff.de iurisd. omn.iud. Imolæ & Alciati in c.1. de offic. ordin. Abbatis & Ancharani cap.at si clerici, de iud. Bruni l.4.de hæret.cap.15. Albertini l.de agnosc.assert.q.25. num.44. Clari §.hæresis,& §.fin.quæst.96.num 7. (quicquid Bartolus in citata l.magistratibus, senserit) & congruit cum diuina Scriptura Deuter. 13. *qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, ex sententia iudicis moriatur.* Et ne periculum incurrendæ irregularitatis ministri sacræ Inquisitionis ab officio retarden-

tardetur, Paulus 4. die 29. Apr. anni 1557. & Pius V. ex Direct. Inq. p.2. cap.2. Maiolo l.2.c.9. & Sayro l.6. cap.18. num.15. statuerunt, vt Inquisitores, Consultores, & alij Inquisitionis ministri, essent immunes ab omni irregularitate quantumcumque & quomodocumque ad hæreticorum condemnationem concurrant. Videatur etiam Simancas tit.34. num.47. vbi docet nulla protestatione opus esse in consignandis hęreticis brachiò sæculari.

THEOREMA 35.

Quod spectat ad 3.§. Cum deprehensis in hæresi, volemibus redire ad Catholicam fidem mitius agitur. Facile enim ignoscitur iis, qui se reuocare & corrigere volunt, iuxta illud Ouidij,

Sæpe leuant pœnas, ereptaq; lumina reddunt,

Cum bene peccati pœnituisse vident.

& sic summa medicina peccati, peccatum confiteri, & pœnitentiam profiteri ex Ariano l.7. de rebus gestis ab Alexandro Magno. Itaque pœnitentes condonata vita perpetuo carceri (quòd ex Hostiensi l.5. t. de hæret. §. qua pœna feriatur, timeatur si liberum exitum habeant, ne alios corrumpãt) includuntur, ex præsenti §.3. & in eiusdem bulla 18.§.1. & c. excommunicamus, 2.§. si qui, de hæret. cum videlicet conuicti sunt, cum scilicet publicatis testimoniis cõfitentur errores. Nam antequam quis deprehendatur, id est, priusquam testibus publicatis conuincatur, si duos fateatur errores, multo leuius punitur. Præscribitur enim tempus arbitrio iudicis, cap. ad abolendam, de hæret. cap. tempore, cap. his qui, cap. pœnitentibus, cap. pro qualitate, c. hoc sit, 26. quæst.7. & de pœnit. d. 1. cap. mensuram. Et ex misericordia relinquuntur etiam bona, cap. vergentis, de hæret. Simanca tit 47. Claro §. hæresis, nu.7. Felino consil. 10. Bruno l.5. de hæret. cap.6. Pegna 3.p. direct. comm.46.

Quin etiam, qui publicè hæreticus fuit, sed aduersum quem nondum quis dixit testimonium, si ad fidem redeat, & veniam ab Inquisitoribus postulet, imponitur salutaris pœnitentia, & publicè abiurat, & non mancipatur carceri. Quod si omnino erat occultus, & à nemine indicatus, & ad Inquisitores accedat, & errores plenè confiteatur, non imponitur ei pœnitentia publica, & secretò absoluitur, vt docet Simancas tit. 16. num.17. & tit.47. num.28.

Porrò apud laicos magistratus vix est in vsu pœna perpetui carcerceris, vt notat Clarus §. fin. q.70. num.4. ex Baldo consil 443. in fin. lib.3. & Simancas tit.16. num.14. ex l. aut damnum, §. solet, & l. mandatis, de pœnis, l. incredibile, Cod. eodem tit. & l.1. de custod. reorum. Solent enim iudices sæculares pro criminibus grauioribus morti adiicere: Ecclesia verò mitius agens sæpe eam imponit, vt cap. tuæ, de pœnis, & cap. quamuis, de pœnis, l. 6. & cap. penult. de hæret. Dixi vix, quia etiam in pœnam perpetuus carcer statutus reperitur apud Ciceronem Catilin. 3. & 4. Valer. Maximũ lib.6. c.3. & 8. Halicarnasseum l.1. vt notat Petr. Greg. Syntag. l.31. cap.10. vt nunc etiam Venetiis aliqui perpetuo carceri mãcipantur, vt notat Mantua, obser-

uatione

tem non sibi solum ad mundi regimen, sed maximè ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, vt ausus temerarios comprimendo, & quæ bene statuta sunt defendat, & veram pacem his, quæ sunt turbata restituat. Spectat igitur cognitio huius criminis, vt etiam dicemus Theoremate 171. & 387. ad iudicem Ecclesiasticum, qui de communi iure canonico ordinarius iudex est Episcopus, cuius est lupos à suarum ouium caulis arcere, vt videre est in Concilio Mileuitano, cap. 25. in Tolet. 11. cap. 2. in Lateran. sub Innoc. III. cap. 3. de regulis iuris, cap. 10. & cap. ad abolendam, de hæret. Simanca tit. 29. Claro §. hæresis, num. 5. Azor t. 1. l. 8. cap. 18. q. 2. vt etiam nunc fit in Gallia, Germania, Polonia, sed in Italia & Hispania siue ob multiplices Episcoporum curas, siue absentiam à suis residentiis, siue negligentiam, circa annum 1216. delegati iudices speciali auctoritate Papæ constituti sunt sacri Inquisitores, non abrogata tamen Episcopis auctoritate, ita vt vtrique possint simul vel seiunctim de hæresi cognoscere. c. per hoc, de hæret. & Clement. 1. §. propter quod, de hæret. Sed cum seorsim inquirunt, obseruare debent præscriptas à Sede Apostolica ordinationes, acta sibi inuicem communicare, vt per vtrosque proferatur sententia. citato cap. per hoc, & cap. vt commissi, de hæretic. l. 6. & extrauag. comm. de hæret. cap. 1. quod si inter se non consentiant, negotium defertur ad Sedem Apost. ex citato cap. per hoc, de hæret. & Simanca tit. 25. num 4.

Ecclesiasticus tamen iudex non punit per se hæreticum, sed post eius criminis declarationem, tradit vltimo supplicio puniendum iudici sæculari, ex hoc §. 2. & 4. & bulla 18. eiusdem & Gregor. IX. bulla 3. §. 1. & cap. ad abolendam, cap. excommunicamus, 1. §. damnati, cap. excommunicamus, 2. de hæret. cap. vt inquisitionis, de hæret. lib. 6. vnde D. Bernardus l. 4. de considerat. cap. 24. agens de gladio D. Petri ait: Tuus ergo & ipse tuus, tuo nutu, & si non tua manu euaginandus. alioquin si nullo modo ad te pertineret, dicentibus Apostolis ecce duo gladij hic, non respondisset Dominus, satis est, sed nimis est. Vterque ergo Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius & materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille verò & ab Ecclesia exercendus est, ille sacerdotis, is militis manu, sed nutu sacerdotis, & iussu Imperatoris.

Quare iudex sæcularis ex citato c. vt inquisitionis, absque mora & reuisione processus, vt alibi dicemus, hæreticum punire debet, ex communi sententia, Baldi in Authent. clericus, Cod. de Episc. & cler. Salyceti in l. ea quidem, Cod. qui accus. nō potest. Iasonis & Decij in l. magistratibus, ff. de iurisd. omn. iud. Imolæ & Alciati in c. 1. de offic. ordin. Abbatis & Ancharani cap. at si clerici, de iud. Bruni l. 4. de hæret. cap. 15. Albertini l. de agnosc. assert. q. 25. num. 44. Clari §. hæresis, & §. fin. quæst. 96. num 7. (quicquid Bartolus in citata l. magistratibus, senserit) & congruit cum diuina Scriptura Deuter. 13. *qui autem superbierit nolens obedire sacerdotis imperio, ex sententia iudicis moriatur.* Et ne periculum incurrendæ irregularitatis ministri sacræ Inquisitionis ab officio retarden-

tardētur, Paulus 4.die 29.Apr. anni 1557. & Pius V. ex Direct.Inq. p.2.cap.2.Maiolo l.2.c.9. & Sayro l.6.cap.18.num.15. statuerunt, vt Inquisitores, Consultores, & alij Inquisitionis ministri, essent immunes ab omni irregularitate quantumcumque & quomodocumque ad hæreticorum condemnationem concurrant. Videatur etiam Simancas tit.34. num.47. vbi docet nulla protestatione opus esse in consignandis hęreticis brachiò sæculari.

THEOREMA 35.

QVod spectat ad 3.§.Cum deprehensis in hæresi, volentibus redire ad Catholicam fidem mitius agitur. Facile enim ignoscitur iis, qui se reuocare & corrigere volunt, iuxta illud Ouidij,

Sæpe leuant pœnas, ereptaq́ lumina reddunt,

Cum bene peccati pœnituisse vident.

& sic summa medicina peccati, peccatum confiteri, & pœnitentiam profiteri ex Ariano l.7.de rebus gestis ab Alexandro Magno. Itaque pœnitentes condonata vita perpetuo carceri (quòd ex Hostiensi l.5.t. de hæret. §. qua pœna feriatur, timeatur si liberum exitum habeant, ne alios corrumpāt) includuntur, ex præsenti §.3.& in eiusdem bulla 18.§.1. & c.excommunicamus, 2.§.si qui, de hæret. cum videlicet conuicti sunt, cum scilicet publicatis testimoniis cōfitentur errores. Nam antequam quis deprehendatur, id est, priusquam testibus publicatis conuincatur, si duos fateatur errores, multo leuius punitur. Præscribitur enim tempus arbitrio iudicis, cap. ad abolendam, de hæret. cap. tempore, cap. his qui, cap.pœnitentibus, cap.pro qualitate, c. hoc sit, 26. quæst.7. & de pœnit. d. 1. cap.mensuram. Et ex misericordia relinquuntur etiam bona, cap.vergentis, de hæret. Simanca tit 47. Claro §.hæresis, nu.7. Felino consil. 10. Bruno l.5. de hæret. cap.6. Pegna 3.p.direct.comm.46.

Quin etiam, qui publicè hæreticus fuit, sed aduersum quem nondum quis dixit testimonium, si ad fidem redeat, & veniam ab Inquisitoribus postulet, imponitur salutaris pœnitentia, & publicè abiurat, & non mancipatur carceri. Quod si omnino erat occultus, & à nemine indicatus, & ad Inquisitores accedat, & errores plenè confiteatur, non imponitur ei pœnitentia publica, & secretò absoluitur, vt docet Simancas tit. 16.num.17.& tit.47.num.28.

Porrò apud laicos magistratus vix est in vsu pœna perpetui carceceris, vt notat Clarus §.fin. q.70. num.4.ex Baldo consil 443. in fin. lib.3. & Simancas tit.16. num.14. ex l.aut damnum, §.solet, & l.mandatis, de pœnis, l.incredibile, Cod. eodem tit.& l.1.de custod.reorum. Solent enim iudices sæculares pro criminibus grauioribus morti adiicere: Ecclesia verò mitius agens sæpe eam imponit, vt cap.tuæ, de pœnis, & cap.quamuis, de pœnis, l. 6. & cap. penult. de hæret. Dixi vix, quia etiam in pœnam perpetuus carcer statutus reperitur apud Ciceronem Catilin. 3. & 4. Valer. Maximū lib.6.c.3.& 8.Halicarnasseum l.1. vt notat Petr.Greg.Syntag.l.31.cap.10.vt nunc etiam Venetiis aliqui perpetuo carceri mācipantur, vt notat Mantua, obseruatione

uatione 96. Illud denique aduertit Simancas consueuisse sacros Inquisitores ex sola benignitate post septem vel octo annos,& aliquibus etiam post trienium remittere pœnam perpetui carceris, si eo tempore humiles & verè pœnitentes fuerint. Ferè iuxta Platonis sensum,qui lib. 10.de legg.impios ad meliorem frugem reuersos post quinque annorum carcerem, cum cæteris habitare iussit.

THEOREMA 36.

EAmdem mortis pœnam in hæreticos impœnitentes in Gregor.IX.bulla 3.&in hac eadem Innoc.IV.§.5.& seq.inflictam extendit ad hæreticorum fautores,trásfugas & relapsos: censentur enim isti quoque pertinaces & impœnitentes.Et quod pertinet ad fautores diximus Theoremate 27.nu.2.
1 Quoad transfugas autem intelligi possunt, tum qui è carcere fugiunt:nam pro confessis & impœnitentibus habentur l. 1. ff. de effract.l.in eos,ff.de custod.reorum, & capitis etiam pœna puniuntur, ex Simanca tit.16.nu.23.& tit.57. num. 8. Felino in cap. nullus, de præsumpt. Claro §.fin. q.21.n.16. Zanchino c.10. Boërio decis.215. num.9.Immò Archid.Io.And.Dominicus,& Ancharanus in cap. vt commissi, §.necnon, de hæret.l.6. habent eos pro relapsis. Tum qui à Christianis se ad hostes Ethnicos, scilicet Iudæos & Saracenos conferunt,& sunt impij desertores Catholicæ fidei, & magis digni sunt morte, cum ex toto, & non tantum ex parte, à fide deficiant. De quibus infra Theoremate 40.
2 De relapsis quoque §.7. intelliguntur illi, qui post abiurationem ante iudicem, de quibus solis sermo est §.7.in hæresim denuo recidunt) constitutum est, vt sine spe veniæ iudici sæculari relinquantur vltimo supplicio plectendi, cap.ad abolendam, §.illos, de hæret. & cap.accusatus, & cap.super eo, de hæreticis,l.6.eadémque de re Zanchinus c. 16. Simancas t.57. n.10. Castro l.2. de iust. hæret. pun.c.2. Emericus in direct. p. 2. q. 40. 55. Carerius de hæret. num.54. Azor t.1.l.8.c.14.Glossa in cap.super eo. citato,vt etiam Plato l.10.de legg. statuit, vt impij pro priori lapsu damnarentur ad carcerem,quod si iterum impietatis damnarentur, sine venia morte plecterentur. Non negatur tamen eis pœnitentiæ & Ecclesiæ sacramentum, si denuo pœniteant, & cum eis mitius in eo agitur,quàm cum pertinacibus,quòd non exuruntur viui, vt illi, sed prius strangulantur. Ex Simanca ibid. num.17.Azor q.2.

Relapsi autem nomen sumi potest primò, pro eo qui conuictus 1
in iudicio abiurauit, & iterum incidit. Secundò, pro eo, qui vt ve- 2
hementer suspectus in eodem iudicio abiurauit, & denuò labitur. Tertiò, pro eo, qui vna infectus 3
hæresi coram iudice simpliciter & generaliter abiurat omnem hæresim,& deinde incidit in aliam longè diuersam. Quartò, qui damna- 4
tus eam abiurat coram iudice, & deinde hæreticos alloquitur,inuisit,veneratur, cũ eis exercet commercia, &c. cap.accusatus, de hæret. l. 6. Emerico p.2. q.40. Pegna comment.65. Sylu. verb. hæresis, n.15.Simancа,Azor locis citatis.

Sed cur,inquies, Ecclesia semel tantum indulget, cum Christus Domi:

Dominus Matth. 18. dixerit dimittendũ esse petenti veniam septuagies septies? Respond. S. Thom. 2. 2. quæst. 11. art. 4. quia iure præsumunt priorem conuersionem fuisse falsam, & iterum reuersurum ad vomitum; ob id vt incorrigibiles tales damnantur vltimo supplicio. Est enim plus periculi in expectãdo nouam conuersionem, quàm exequendo pœnam. Dictum verò Domini pertinet ad indulgentiam in foro animæ, & dimissioné iniuriarum, non ad executionem pœnæ in foro externo, maximè in crimine læsæ maiestatis Diuinæ, quale est hæresis. Quin etiam Paulus IV. Constitutione 4. voluit pro relapso etiam haberi eum, qui tantum semel negat vnitatem diuinitatis, diuinarum personarum Trinitatem, Christi diuinitatem, conceptionem de Spiritu sancto, mortem in Cruce & perpetuam B. Virginis Mariæ virginitatem.

V. Theo. 174.

THEOREMA 37.

IAm quæ ad §. 9. & 10. afferri possent, præmisimus Theorem. 33. videnda tamen, quæ de publicis officiis & dignitatibus disputat Pegna 3. p. direct. comment. 8. excipiuntur autem ab inhabilitate ad officia & beneficia, hac Imperiali & Pontificia lege, filij, qui non conniuentes delictis parentum, eos iudicibus detegũt. Quod etiam de infamia & aliis pœnis statutis in hæreticorum filios, faciendum sentit Alphonsus de Castro l. 2. de iust. hær. pun. cap. vlt. & Simancas tit. 29. nu. 47. Tum quia honore & præmio dignus est, qui ob religionis zelum, ne parenti quidem parcit, & non infamia & pœna. Tum quod in eo cessat ratio legis, quippe cum in eo non sint metuenda paterni criminis exempla, quare etiam lex iam cessare debet. Tum quia Federicus II. in Constitutione quæ incipit, *Patarenorum*, famæ restituit, qui Patarenum aliquem detexerit. Dissensio tamen est inter auctores, num ad hoc idem faciendum teneatur filius, si pater sit occultus? Alensis enim 3. p. præcepto 4. q. 33. Castro loco cit. Caiet. in Deut. cap. 3. Nauar. cap. 14. num. 12. vers. 7. & c. 25. num. 50. & cap. inter verba, 11. q. 3. conclus. 6. affirmant, eo quod teneatur eumdem proditorem patriæ, indicare ex M. Tullio l. 3. officiorum, vel tentantem occidere Principem. Negat autem Abulensis Deut. cap. 13. q. 3. quod id nimis videatur durum, & occulta Patris hæresis non possit momento tantum damnum reipubl. importare, quantum proditio reip. aut Principis interitus.

THEOREMA 38.

PRæceptum §. 11. habetur pariter in eiusdem Innocentij IV. bulla 9. quæ incipit. *Ad extirpanda*, §. 20. & bulla 16. quę incipit, *Quia*, vbi etiã plura Inquisitoribus priuilegia concedit. Sic etiam in bulla 15. cuius initium, *Cum negotium*, volens non fauentes Inquisitorum officio per eosdem coërcendos; at fauentibus & illorum conciones de fide audientibus indulgentias largiendas. Fidei enim negotium à quibuscumque fidelibus quam diligentissimè est promouẽdum, quod sit Christianæ religionis fundamentũ. Peruigilant enim sacri fidei Censores tanquam in

specula, ne animorum contagia in reipubl. perniciem serpant. Quorum veluti exemplum præcessisse videmus in Arcadio, Honorio, & Theodosio, qui l.6.de his, qui super relig. contend. in Cod. Theodosiano, sanxerunt, vt fidelissimi quique quasi in specula constituerentur, qui hæreticos inuestigarent, & deprehensos traderent seuerissimè puniendos. Et in Carolo Magno, qui teste Paulo Æmilio l.3. sanctum arcanúmque delectissimorum virorum concilium sine prouocatione instituit, qui cæteris ignaris regnum circuirent, notarentque perditæ religionis homines: tum re in concilio agitata & stabilita, nihil suffragantibus dignitatibus, comprehensos imperabat eos vltimo supplicio plecti, adeo vt sæpe prius necati conspicerétur, quàm intelligerentur rei. Sed de Inquisitoribus inferius recurret sermo.

Theor. 47.

THEOREMA 39.

IN eiusdem Federici II. Constitutione, *Inconsutilem*. Hæresis inter publica crimina ponitur. Delictorum enim quædam dicuntur priuata, quædam publica. Priuata sunt ex Antonio Gomez c.1.delictorum, num.9.& Claro §.1.& §. fin.quæst.17.n.1.ea quorum accusatio vel prosequutio non permittitur regulariter, nisi parti læsæ, vt furtiua cæsio arborum, furtum, rapina, contumelia, permissio: dictúmque est regulariter, quia aliquando ratione publicæ vtilitatis lex permittit, vt etiam pro delicto priuato quilibet accusare possit, vt in tutore suspecto, §.consequẽs, Instit. de suspecto tutore. Quamquam in iure canonico etiam quędam delicta pro publicis habeantur, quæ in ciuili sunt priuata, & & delicta diuidantur in priuata, publica & exempta, vt simoniæ, hæresis, læsæ Maiestatis. qua de re Glossa in cap.10.de accusat.& Syl. verb.crimina.

Publica verò sunt ea, quorum accusatio & prosequutio cuilibet permissa est, ne maneat impunita, quòd publicam vtilitatem lædant, vt homicidij, parricidij, falsi testamenti, annonæ, repetundarum, læsæ Maiestatis, & omne delictum, quod principaliter est in Dei offensam. Pertinet enim ad omnium offensam, cum ipse sit dominus omnium, & sæpe propter illa, populi flagellis corripiantur, vt blasphemia, deturpatio Ecclesiarum, vel imaginum, &c. l.Manichæos, Cod. de hæret. & communi opinione Antonij Gomez loco citato num.1. & 4. &c. & condemnatus de huiusmodi criminibus efficitur infamis. l.infamem, ff.de publ.iud. Inter publica igitur crimina ex hoc Federici II. decreto connumeratur hæresis, ipso etiam læsæ Maiestatis humanæ facinore grauius & horribilius. Quare Mercurius Trismegistus in Pimandro cap.12. dixit impietatem esse grauissimũ animæ morbum. Et S. Augustinus tract.18. in Ioan. hæreses Orthodoxis esse dogmata peruersitatis, illaqueantia animas, & præcipitantia in profundum. & l.6. contra Donatistas cap.41. Hęreticum hominem quouis Ethnico, quantumlibet malo, peiorem esse. Et Hieronymus in cap.16. Ezechielis, cunctis peccatis & fornicationibus peiorem esse doctrinam hęreticorum, cum Dei filios faciant filios dæmo

dæmonum. Denique Vincentius Lerinensis, l.aduersus hæreses, describens hæresis virus. Deuita (inquit) prophanas vocum nouitates & hęreses, quasi scorpionem, quasi basiliscum, ne te, non solum tactu, sed etiam visu afflatúq; percutiant.

THEOREMA 40.

At verò in illius Constitutione cuius initium est, *Patarenorum*, primò imponitur pœna cōfiscationis bonorum, & relegationis fautoribus: appellabantur autem Patareni, quod essent parati mortē pro sua hæresi pati, vt idem Federicus insinuat in Constitutione, *Inconsutilem*, §.2. qui etiam cum Credētibus & fautoribus excommunicantur. cap.sicut, & cap. excommunicamus, 2. de hæreticis. Cæteríque sub anathemate & priuatione sepulturæ inter Christianos, & oblationis pro eis, si in eo peccato decesserint; prohibentur in sua domo aut terra, illos tenere, fouere, & cum eis negotiationem exercere. qua de re Castro l. 2. de iusta hæret.pun.cap.18.

2 Secundò, illorum filios priuat honoribus, vt etiam Alexander 4. cap.2.de hæret.l.6. Si tamen indicarent fautorem aliquem Patarenorum, restituit in integrum, iuxta definita Theoremate 33.& 37. videri potest Castro l.2. de iusta hæret.pun. cap.vlt. Simancas tit.29. num. 46. 50. Tiraquell. de pœn. causa 18.

3 Tertiò, statuit hæreticum in testem admittendum contra hæreticos, vt etiam fecit Alexander 4. cap.in fidei fauorem, de hæret.l 6. & bulla 10 & 24.in bullario veteri, qui etiam cap.præsidentes, de hæret. l.6. vniuersaliter constituit contra hæreticos, credentes, fautores, receptatores, & defensores eorum, vt Præsidentes locorum, eorúmque officiales, licet excommunicati sint, licitè possint exercere officium suū, si requisiti fuerint ab Episcopis, Inquisitoribus, vel eorum delegatis, & licitè ab illis inuocari, contra prædictos hæreticos, & complices eorum, non tamen in cæteris casibus.

Quartò, pręcipit domos in quibus hæretici & complices ad docendum, & ritus suos celebrandos conueniebant, æquati solo, nullo vnquam tempore reędificandas, vt habetur etiam in bulla 9. §.21.27. & 32. Innocentij IV. & bulla 2. Alexandri IV. vt etiam coniunctę habitationes, si fuerint eiusdem domini. Idémque de Turribus faciendum, docet idem Innoc.IV. in Constitutione quę incipit, *Cum in.* Alexander IV.& Clemēs IV. Constitutione 13. & bona ibidem inuenta, publicantur, & fiunt capientium, nisi auferentes fuerint in officio constituti, vt dicitur in bulla 9.§.3.eiusdem Innocentij IV.& ligna, lapides, tegulæ earum diuidendæ sunt, vt cæteræ res ibidem adinuentæ. Dominus autem domus, si eo sciente & permittente hæretici in eam conueniebant, est perpetuo infamis, & mulctatur 50. libris Imper.ex bulla 9 Innoc.I V. §.27. Si verò ignorante, destruitur quidem domus vel turris ad populi terrorem, iuxta Deut.13. Iosue 7.Num.16. & 7.q.1. cap.denique, §. turribula, pretio tamen ei soluto. Sin verò erat hæreticorum ipsorum publicata adiudicatur Ecclesiæ.l.33.42.44.47.56.de his qui super relig.contēd. in Cod.Theodosia

dosiano, & l. Ariani, & l. quicumque, Cod. de hæreticis. Videndus Zanchinus cap. 39. 40.

Quintò denique à Catholica fide recedentes & Apostatantes adiudicat morti, vt supra §. 6. bona eorum publicat, hæreditatum successiones & omne ius legitimum eis tollit. Et contra eos, illorúmque fautores, defensores & receptatores, sicut contra hæreticos & complices procedendum est, ex cap. contra Christianos, de hæret. l. 6. sunt infames. 2. q. 7. cap. 23. 24. 25. excommunicati & obnoxij cæteris pœnis, ex Sanchez l. 2. cap. 7. num. 18. Azor t. 1. l. 8. c. 21. Simanca t. 7. num. 6. Caiet. verb. Apostasia. Valentia 2. 2. d. 1. q. 12. p. 1. Abbate, Io. And. & Hostiensi, cap. 1. de Apostatis. Et meritò, cum vtrique recedāt à fide, quam professi sunt. Hi tamen sunt illis notabiliter peiores, cum & à tota fide recedant, & Christianitatis nomen abiiciāt, ad Iudaismum, Paganismum, aut Saracenismum accedentes, quod notabiliter auget criminis deformitatem, etsi species non mutetur ex Azor t. 1. l. 8. cap. 21. Sanchez l. 2. cap. 7. num. 16. 17. Valent. 2. 2. q. 11. p. 1. diffic. 1. & q. 12. p. 1. not. 1. Petr. Ledesma tom. 2. sum. tract. 1. cap. 7. Aragona 2. 2. q. 1. art. 1. Castro l. 1. aduersus hæres. cap. 1. & l. 1. de iust. hær. pun. cap. 17. Suarez t. 5. d. 21. sect. 2. num. 3. Banne 2. 2. q. 11. art. 1. Pegna in direct. quicquid senserit Turrecrem. l. 4. sum. p. 2. cap. 13. Canus l. 12. cap. 9. Simancas tit. 7. cap. 5. & Petrus Lorca 2. 2. q. 12. disp. 50. Quare Theodosius, Valentinianus & Arcadius l. si qui sectam, Cod. de Apostatis, statuerunt. Ne vnquam Apostatæ reuertentes, in statum pristinum reuertantur, aut eorum flagitium pœnitentia oblitteretur: sed capite plectantur, & si lapsis hæreticis pœnitentibus subueniatur, Ecclesia tamen iis quoque pœnitentibus subuenit. vt constat ex Concilio Elibentino cap. 46. & Aurelianensi 1. cap. 23. Confirmauit hanc eamdem Innocentij Constitutionem Clemens IV. Constitutione 13. anno 1265. in Appendice bullarij noui tom. 3. pag. 7.

Eiusdem INNOCENTII IV.

Cōstitutionis 2. editæ anno 1244. incipientis. Impia.

EPITOME 11.

HORTATVR Innocentius §. 4. Regem Franciæ, vt sicut iam cœpit, præcipiat per totum regnum vbicumque reperiri potuerint, igne cōburi volumina Thalmudi, quòd plena sint blasphemiis in Deum, in Christū, in B. Virginem, & inexplicabilibus fabulis, quas Iudæi filios docent, alienósque reddunt à lege & Prophetis. & § 5. inhibet ne de cætero Iudæi Christianos seruientes, vel nutrices habeant, ne filij liberæ, ancillæ filiis famulentur.

Thalmudi volumina cōburenda. Nutrices Christianæ alij Iudæis non seruiant.

THEOREMA 41.

QVod Innocentius hoc loco statuit de Thalmudi libris combu

comburendis ob blasphemias & impietates contra Christianam religionem in eis contentas, decretum etiam fuit à Gregorio IX. & executioni mandatum à Parisiensi Cancellario. Vt etiam anno 1553. auctoritate Iulij III. illustrissimi Cardinales sanctę Inquisitionis prohibuerunt, ne quis tales libros, aut eorum partem retineret, aut in posterum transcribi vel imprimi, aut ex infidelium terris ad Christianorum Prouincias ferri curaret, sub pœna publicationis bonorũ. Et Iulius ipse anno 1554. in Constitutione 24. quæ incipit, *Cum sicut*, iussit eosdem Thalmudi libros, aliósque similes in quibus Saluatoris nostri Iesu nomen cum cum blasphemia vel ignominia nominatur, in Synagogis & domibus Iudæorum, perquirendos & comburendos, eos verò retinẽtes, pœnis pecuniariis & confiscatione bonorũ puniendos: quin etiam contumaces vltimo supplicio. Extat etiam contra eosdem bulla 3. Pauli IV. & Gregor. XIII. bulla 70. quæ incipit, *Antiqua*, in qua præcipitur Inquisitoribus, vt procedant contra Iudæos, si Thalmudi aut alios Iudaicos, vel hæreticos libros tenuerint, custodierint, diuulgauerint, aut in alia loca detulerint, vel ad eam rem suam operam accommodauerint. Quos pro culpæ grauitate puniri iubet, flagellis, remigio etiam perpetuo, publicatione bonorum, exiliis, aliisque atrocibus pœnis. Quæ etiam approbauit Clemens VIII. bulla 20. quę incipit, *Cum Hebræorum*. videatur etiam Directorium Inquis. p. 2. q. 46. & Pegna comment. 71. Ex quibus videas quam grauiter errarit Petrus Galatinus l. 1. cap. 7. qui censuit Thalmudi libros in Christianorum scholis explicandos.

Thalmudi volumina cõburenda. Nutrices Christianæ & alij Iudæis non seruiant.

THOREMA 42.

DEcretum §. 5. conditũ etiam
fuit ab Innocentio III. c. etsi
Iudæos. & Alexandro III. c. ad hęc,
extra. de Iudæis. Tum ne Christia- 1
na religio subdita Iudæis polluatur, vt timet D. Gregorius l. 2. epistol. 57. & S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 9.
Tum ne filius liberæ seruiat, tam-
quam inferior, ancillæ filio, ex hoc 2
eodem §. & ex citato cap. etsi Iu-
dæos. Tum ne contrahatur assidua 3
aut frequens familiaritas cum Iu-
dæis. citato cap. ad hæc. Tum quod 4
inaudita contra fidem nostram committerent. Faciebant enim suorum filiorum nutrices Christianas, postquam cõmunicassent, per triduum lac in latrinas effundere, antequam eos lactarent, & alia plura in confusionem nostræ fidei, ex citato cap. etsi Iudæos. Quod si in nutricibus & famulis Christianis dimittendis essent cõtumaces, ibidem vetuit Innocentius III. sub excommunicationis pœna fidelibus, ne vllum cum eis mercimonium exerceant, censuítque præsumentes cum eis habitare, esse excommunicandos cap. Iudæi, 2. extra. de Iudæis.

Num verò liceat Christianis extra illorum domos nutricis officium illorum filiis exhibere, authores dissentiunt. Affirmat Zabarella citato cap. ad hęc, quòd dicit, *in eorum domibus*. Negant Io. Andr. Antonius de Butrio, Abbas, Hostiensis, ibidem Sanchez l. 2. c. 31. num. 19. Azor t. 1. l. 8. cap. 22. q. 9. Ang. Syl. Armil. Tabiena, verb. Iudæus. Tum ad cauendam eorum

familiaritatem, tum ne serui à Domino reprobati videantur superiores iis, quos mors Christi liberos fecit. Idémque dicendum de famulis fidelibus, ex Glossa ibid. verb. assiduè. Abbate num. 1. Sanchez num. 20. Rosella, Angel. Sylu. Tab. loco citato, eisdem de causis, etsi Hostiensis & Io. Andr. putauerint id licere, quod in d. cap. Iudæi, 2. dicatur: *neque sub alendorum filiorum suorum obtentu, nec pro seruitio aut alia qualibet causa Christiana mancipia in domibus suis permittantur habere.* Christianus autem colonus absente domino Iudæo possit illius agrum colere, ex cap. multorū, de Iudæis, aut domum fabricare si Iudæus communiter non assistat, ex Abbate loco citato, Sanchez nu. 21. Rosella. Non autem Christianus seruus seu mancipium eius, cum Iudæus eum habere non possit. cap. præsenti. ibidem, & d. 54. cap. mancipia Christiana. Concilio Aurelian. 3. c. 10. & Aurelian. 4. cap. 18. & Toletano 4. cap. 64. & in Cod. Theodosiano tit. ne Christiana mancip. Iud. hab. vbi Honorius & Theodosius legem his verbis sanxerunt: *Christiana mancipia nemo audeat comparare, nephas enim existimamus religiosissimos famulos impiissimorum emptorum inquinari dominio.*

Quæras, quis possit dispensare in casu speciali, vt Christiana fœmina in domo Iudæi filiū nutriat? Respondet Abbas citato c. ad hæc, Cardinalis, & Anania ibidem. Rosella, Iudæus 1. num. 6. Angel. n. 5. Sylu. q. 2. dicto 4. Armilla num. 8. Tab. quæst. 5. num. 5. Sanchez l. 2. cap. 31. num. 27. solum sum. Pontificem, cum ea prohibitio à iure Pontificio descendat, nulliq; eius dispensatio commissa reperiatur. Agemus etiam de Iudæis, Theoremate 54.

Eiusdem

INNOCENTII IV.

Constitutionis 8. editæ anno 1252. incipientis. Cum fratres.

EPITOME 12.

PRÆCIPIT Innocētius Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Rectoribus, Consulibus, &c. constitutis in Lombardia, Marchia Taruisina, & Romandiola, vt cōfiscatis bonis, publico banno supponant hæreticos, illorúmque fautores, defensores, & receptatores, alioquin appellatione remota ad id compellantur per Ecclesiasticas censuras. Magistratus, confiscatis bonis, hæreticos, & cōplices supponāt bāno publico.

THEOREMA 43.

QVæ hoc loco statuit Innocentius de bonorum confiscatione & banno hæreticorum & complicum, iam definita fuerant à Federico II. lege 4. & ab Honorio III. approbata, vt iam diximus, & repetuntur ab eodem Innocentio, bulla 9. incipiente, *Ad extirpanda*, §. 3. & confirmantur à Clemente IV. bulla 13. & sunt ex grauioribus pœnis, quæ hæreticis & complicibus imponantur. Illorum enim bona omnia ipso iure adiudicantur fisco, vt etiam habetur cap. vergentis, & cap. excommunicamus,

camus, 2. de hæreticis,& cap.cum secundum leges, de hæret. l.6. Et quamuis non sit textus, qui explicet,à quo tempore bona illa publicentur, omnium tamen consensus est, à die commissi criminis, sicut in crimine læsæ Maiestatis. ex l.fi. Cod. ad leg.Iul. Maiest. Videndus Bursatus, qui plures citat conf.43. vol.1.& conf.289.vol.3.Et sub publicatione bonorum hæreticorum includuntur bona mobilia,immobilia,& se mouentia,iura & actiones.quia cap.cum secundum leges. cit. fit absoluta publicatio bonorum hæreticorum,vt etiam in præsenti Constitutione 8. & 9. Innocentij IV. at omnia hæc sunt bona eorum, quare omnia comprehendentur ex Sanchez,l.2.cap.14.n.2. & 3. Vazquez 1.2. quæst.96.art.5. disp.169.num.3.Azor t.1.l.5.cap.7. q. 8. Simanca tit.9. num.7. Porrò condemnati bona,quæ ad hæredes extraneos non transeunt,neque in fiscum transire possunt,ex Bartolo in l.eum qui,ff.de interd. & releg. Peregrino de iure fisci,l.5.t.1.n.68. Simanca t.9. n.95.96. Claro §.fin. quæst.78. n.8. Azor t.1.l.8.cap.12. q.11. Sanchez loco citato,num.4. & 5.& cap.19.num.20.25.vbi plures citat; vt neque personalia iura condemnati.v.g.ius eligendi & similia in fiscum transire possunt,ex Sanchez n.6.& aliis ibid.relatis.

5 Magistratus, confiscatis bonis, hæreticos, & cóplices supponát bino publico.

THEOREMA 44.

Hviusmodi autem confiscatio bonorum,comprehendit solum bona præsentia, non autem etiam acquirenda in posterum, ex Claro loco citato quæst.78. n.23. Sanchez vbi supra, num.7. & cæteris communiter, ob cap.felicis, vers.de postmodum acquisitis, de pœnis,l.6.Num autem talis confiscatio intelligatur solum de bonis habitis, dum perseuerabat delictum,an etiam vsque ad commissi criminis declaratoriã sententiam latam per iudicem,dissentiunt auctores apud eundem Sanchez,n.9. 10. 20. Etenim publicari omnia vsque ad latam per iudicem sententiam etiamsi iam pœnituerit, tenet Bossius in sua practica tit.de publicatione bonorum, num. 80. Clarus quæst.78.num.84. Cursius senior consil.59. num.13. Simancas tit.9.nu.61. Azor t.1.l. 8.c.12. quæst.11. Vazquez 1. 2. quæst.96. art.5.disput.169.cap.1. num.8. At verò solum publicari, quæ habuit tempore delicti,& dum in eo permansit, & non, quæ post reditum ad fidem acquisiuit, tenet Sanchez num.10. Bursatus vol.3.conf.289. & vol.1.consil.14.num.28.& consil.23.num.4.Angelus in l.quoties, 14.fin.ff. de nouat. qui ex l.1.ff.de pœn.vers.sed eam causam sustinere, bona eo puncto publicantur, quo committitur delictum. Iudex enim sententiam pronuncians solum declarat delinquentem incurrisse pœnam legis, sola igitur bona possessa tempore delicti,lex publicat, & tunc fert condemnationis sententiam, & si publicatio non sortiatur effectum, nisi post declarationem iudicis, ob id huiusmodi declaratoria,non inducit, sed declarat iam inductam confiscationem à lege, quando delinquens factus est criminis reus.

THEOREMA 45.

Qvoad clericorum bona publicanda vel non publicãda. Bona

Bona clericorum sunt quadruplicia, vt docet Sanchez l. 2. cap. 20. nu. 1. Primò, sunt bona ipsius Ecclesiæ, vt v.g. domus & prædia ex quibus beneficij fructus solent percipi. Secundò, sunt quæ acquiruntur intuitu Ecclesiæ vt fructus beneficiorum, & quæ donantur intuitu Ecclesiæ. Tertiò, patrimonialia, scilicet ex patrimonio, vel propria industria, aut intuitu suæ personæ comparata. Quartò, habita ratione alicuius ministerij Ecclesiastici, vt concionis, administrationis sacramentorum, exequiarum, &c. quæ dicuntur quasi patrimonialia.

Bona primi ordinis non possunt confiscari ob clerici crimen à sæculari aut Ecclesiastico fisco, sed relinquuntur Ecclesię cuius erant, ex Clementina 2. de hæret. versic. Inquisitoribus, & tam ipsorum, quàm Episcoporum, Glossa ibid. verb. Ecclesiarum, Imola ibidem num. 7. Cardinali verb. Inquisitoribus, num. 2. q. 3. Suarez t. 5. d. 23. sect. 5. num. 26. Sanchez num. 12. Anton. 3. p. t. 24. cap. 8. Syl. excommunicatio 9. casu 42. Azor t. 1. l. 8. cap. 12. q. 14. Pegna p. 3. quæst. 112. com. 161. *& transgressores excommunicantur.*

Hinc deducitur cum bona à religiosis acquisita, vt libri, vestes, &c. sint Ecclesiæ seu monasterio acquisita, non posse ob crimen publicari. ita Simancas tit. 9. num. 88. Azor loco citato, Sanchez cap. 20. num. 14. etsi Azor existimet excipienda bona fratrum Minorum. Cum enim hi incapaces sint proprij, etiam in communi, bona illa non sint Ecclesiæ vel monasterij, ideoque ad fiscum illa transire. Quod non placet Sanchez, quia cum illa bona non sint fratrum Minorum ob incapacitatem, non sit cur ob fratris crimen sint publicanda.

Bona secundi ordinis de iure communi non publicantur. ex cap. excommunicamus, 1. §. damnati verò, de hæret. Glossa ibidem, vers. stipendia, & Doctores, cap. relatum, 2. & cap. quia nos, & cap. requisiti, de testam. vbi interdictum est clericis de his bonis restari, sed ea cedere Ecclesiæ post mortem illorum (Episcoporum tamen & dignitatem habentium bona spectant ad Sedem Apost. tamquam spolia, quicquid alij senserint.) Quare iuxta regulã datam Theor. 43. quæ ad extraneos non transferuntur, neque ad fiscum transire, hęc publicari non poterunt. Idémque docet Sanchez num. 24. Couarr. l. 2. var. resol. cap. 9. num. 11. fin. & cap. cum officiis, num. 6. de testam. vbi plures citat. Peregrinus l. 5. de iure fisc. t. 1. num. 97. Quod si alicubi sit consuetudo legitimè præscripta, vt dicitur esse in regno Castellæ, vt de his valeant clerici legitimè testari, & succedant in ea quicumque hæredes, poterunt etiã à fisco publicari, ex Simanca tit. 9. num. 90. Vazquez 1. 2. q. 96. art. 5. disput. 169. cap. 2. num. 19. Azor loco citato. Sanchez num. 25. Couarr. in cap. cum in officiis, num. 9. de testam.

Tertij generis bona clericorum delinquentium confiscantur ex Simanca num. 92. Sanchez num. 22. Couarr. n. 12. Pegna p. 3. com. 161. tum quod hęc nullibi excipiantur, textus enim qui habent clericorum bona applicari Ecclesiis: non de his tertiis, sed de secundis bonis loquuntur. Tum quod de his clerici

clerici testari permittantur, c.quia nos, de testament. & transeunt ad quoscumque successores clericorum ex Couarr. & citatis, quare etiam ad fiscum.

Denique bona quarti generis publicari etiã possunt, quia etiam de his clerici testari possunt, & ad quoscumque successores transeũt ex Couar.cap.1.de testam.num.11. & Sanchez num.23.

THEOREMA 46.

Sed cuinam fisco hęc hæreticorum bona sunt applicãda? Consuetum fuit, vt hæretici sæcularis bona fisco Principum sæcularium (extra loca ciuili iurisdictione subiecta Romanæ Ecclesiæ) deferrentur, vt ex hac eadem Constitutione, & cap. cum secundum, de hæret.l.6. cap.excommunicamus, 1.§. damnati, & cap.vergentis, extra de hæret. In terris verò iurisdictioni temporali Ecclesiæ subiectis, deuoluerentur filio Ecclesiastico, ex citatis capp. Ecclesiasticorum verò bona prædicta publicata, de iure deferrentur Ecclesiæ fisco, vt contra alios probat Couarr.l.2.var.resolut. cap.9. num.12. Azor t.1.l.8. cap.12.quæst.14. & Sanchez n.26. prænterquam in Castella, vbi sæculari fisco applicantur ex citatis.

Innocẽtius verò 4.bulla 9.§.34. hæreticorum bona in tres partes diuidi iussit, quarum vnam Communi loci illius, alteram Officialibus Inquisitionis, tertiam in fauorem fidei, & extirpationem hæreticorum conferri voluit. Sed iam mutatam fuisse praxim ob nouas Pontificias Constitutiones scribit Nauarr. consil.30. de hæret. Zanchinus cap.26. Bursatus consil.43. Scortia. quæ si vsu sunt receptæ, obseruandæ sunt. Reliqua, quæ de bonorum confiscatione dici possent, videnda sunt apud Simancam tit.9. Clarum q.78. Peregrinum l.5. de iure fisci, Prosperum Farinacium to.1. tit.de delictis, & pœnis, q.25. Pegnam p.3. direct. Castrum l.2. de iusta hæret.pun. Sanchez omnium optimè l.2. à cap.14. ad 24. Vazquez 1.2.q.96. Azor to.1.l.8.c.12. Molinam de iustitia, Bossium, & alios antiquiores.

Eiusdem INNOCENTII IV.

Cõstitutionis 16.editæ anno 1254. incipientis. Quia.

EPITOME 13.

Concedit Pontifex Inquisitoribus facultatem procedendi contra hæreticos, suspectos, receptatores, defensores & fautores illorum: & auctoritatem absoluendi, volentes redire ad fidem. Itémque coërcendi non fauentes Inquisitionis officio. Necnon concedendi indulgentias fauentibus dictis Inquisitoribus, & audientibus eorum conciones. Inquisitorũ potestas in fauorem fidei, cõtra hęreticos & eorum fautores.

THEOREMA 47.

Cvm antea iure ordinario Episcopi ipsi, vt supra dictum est, inquirerent in hęreticos, ideoque vsque ad annum 681. bis, deinde semel tantum quotannis fierent

Concilia Prouincialia in quibus habebantur huiusmodi inquisitiones, vt constat ex cap. quoniam, d.18. cap. ad abolendam, cap. cum ex iniuncto, de hæret. cap. vt commissi, de hęret. l.6. Et Episcoporum negligentia, aut multitudine negotiorum, bellisve & rerumpubl. perturbationibus in dies hæreses serperent, vt Albigensium, Patarenorum, Catharorum & similium, de quibus Guido Carmelita, Bernardus de Lucemburgo, Volateranus l.21. & alij, idque maximè in Vasconiæ partibus, ex bulla Innocent. III. edita anno 1198. quæ incipit, *Inter.* factum tandem est, vt celebrato anno 1215. Concil. Later. sub Innoc. III. sit hoc fidei negotium piis doctisque viris particularibus, tamquam Sedis Apost. delegatis demandatum, absque tamen Ordinariorum derogatione. cap. per hoc, de hæret. l.6. & Clem. 1. §. propter, de hæret. & Alexandri IV. bulla 13. quæ incipit, *Exortù*. Et licet Hieronymus Romanus l.5. hist. id factum velit anno 1243. ab Innoc. IV. quando approbauit leges Federici II. Imp. de quibus egimus, verisimilius tamen est id accidisse sub Innocentio III. habito Concilio Later. siue id contigerit anno 1216. vt aliqui colligunt ex litteris hac de re datis ad S. Dominicum, de quibus lib. 1. histor. Ordinis PP. Prędicatorum, cap. 17. siue vt vult Ignatius Lopez in practic. crim. cap. 114. non multo post. (Vid. epit. 4.) vnde Innocentius III. datis litteris quæ incipiunt *His quæ*, ad Archidiaconum Mediolanensem ei auctoritatem delatam ab Apostolico legato confirmar, ita vt personas excommunicare & ciuitates Longobardiæ interdicere possit, nisi iurent se de cætero non admissuros hæreticos ad dignitates, electiones, concilia, &c. Etsi negandum non sit Innocentium IV. plurimum prouexisse officium Inquisitionis, vt cōstat ex eius Constitutione 1. 9. 10. 15. 16. 18. delectis ad hoc munus viris doctis ex Ordine S. Dominici, & Minorum, quem Alexander IV. Vrbanus IV. & subsequentes Pontifices sunt imitati.

THEOREMA 48.

In fauorem eiusdem officij Inquisitionis sunt plures indulgētiæ à summis Pontificibus per sacros Inquisitores concessæ, vt docet Emericus p.3. q.127. 129. & Pegna 176. 178. Et primò quidem 20. vel etiam 40. dierum omnibus cōfessis, qui concionibus Inquisitorum adessent, vt patet ex Gregorij IX. Constitutione, *Ille*, edita anno 1238 & Innocentij IV. bulla edita anno 1252. quæ incipit, *Tunc potissimè*, & altera quæ incipit, *Malitia*, ab eodem edita anno 1254.

Secundò deinde annorum trium Inquisitorū sociis, notariis & aliis collaborantibus Inquisitoribus in negotio fidei, & cæteris personaliter assistentibus, vel auxilium, consilium & fauorem Inquisitoribus præstantibus in expugnandis hæreticis, ex bulla IV. incipiente, *Firmissimè*, edita ab Alexandro IV. anno 1259. & alia cuius initium, *Præ cunctis*, edita ab Vrbano IV. anno 1261. item alia similiter incipiente, *Præ cunctis*, edita à Clemēte IV. anno 1265. Idque intelligitur toties quoties in quolibet actu perfecto, & ab alio distincto, ex Pegna com. 179. & Repertorio Inquisit.

verb.

verb. indulgentia. Itémque reuelantibus hæreticos diffamatos, seu suspectos de hæresi, ipsis Inquisitoribus, aut ferentibus de hoc testimonium, vt ex citatis constitutionibus colligunt idem Emericus & Pegna.

Tertiò denique plenariam peccatorum omnium morientibus in prosequutione officij seu negotij contra hęreticos, contritis & confessis, vt habetur in citata bulla. *Firmissimè.* Alexandri IV. & bulla, *Licet.* Vrbani IV. & citatis Clementis IV. & Gregorij IX. quas etiam confirmauit Clemens VII. bulla, *Cum sicut*, edita anno 1530. & Pius V. bulla, quæ incipit, *Sacrosancta*, edita anno 1570.

Sed est aduertendum hoc loco,
1 primò, à summis Pontificibus hic non sumi nomen *Indulgentia* pro permissione agendi aliquid contra ius impune, sicut accepit Quintilianus cum dixit l.1. mollem educationem & indulgentiam frangere mentis & corporis neruos, & sicut solemus accipere cum dicimus aliqué indulgere genio, gulæ, &c. Neque pro priuilegio, vt fit cap.1. de rescript. & cap.fin. de lite pend. vt notant Nauarr.comm. de Iubilæo not.20. Tolet.l.6.cap.22. Suarez t.4. d. 49. initio; sed sumi pro relaxatione pœnæ debitæ peccatis, iam quoad culpam remissis factæ extra sacramenta ab Ecclesiæ pastore habente ad hoc iurisdictionis potestatem ex bonis spiritualis Ecclesiæ thesauri, vt sumit Clemens VI. in extrauag. *Vnigenitus*. de pœn. & rem. Leo X. in bulla cōfutationis articulorum Lutheri, & in decreto misso ad Caietanum legatum in Germania ab eo relato 3.p.q.48.art.5. Conc. Trid. sess.21.cap.9. & sess.25. in decreto de indulgent. S.Thom.4.d.20.q.1. art.3. Sotus 4.d.21. Nauarr. loc. cit. Bellarm.l.1. de indulg. cap.5. Tolet. vbi supra. Valent. tom.4.d.7.q.20. Azor t.2.l.3.cap.vlt. & l.5.cap.27. q.4. Suarez t.4.d.49.50.& alij.

Et Pontifex Romanus ex Leone X. in decreto ad Caiet. potest huiusmodi indulgentias, non solum viuis concedere eos directè à pœnis absoluēdo cum eius iurisdictioni subsint, sed etiam mortuis existentibus in purgatorio. non quidem directè eos soluēdo à pœnis purgatorij, cum non sint amplius de eius foro, sed per modum suffragij, eis extra Pontificis ditionem ad forum Dei deductis, ex bonis ipsius Ecclesiæ aliquid impertiendo, tamquam eleemosynæ subsidium, quod pro pœnis debitis soluatur, ac proinde redimantur; sicut si princeps aliquid solueret pro reo in alterius Principis potestate constituto, quo debitum ipsius rei redimeret ex Azor t. 2. l.4. cap.18. q.5. & l.5. cap.27. q.4. Anton.3.p.tit.22.c.5. §.6. Syluest. verb. Papa, q 6. Bellarm.l.1. de indulgent. cap.5. Suarez d.49. sect.3. & 4.d.53. sect.2. num.4. & aliis.

Et prosunt huiusmodi indulgentiæ per modum suffragij defunctis ex probabiliori sententia ex certa & firma lege, ex Soto 4.d.21.q.1. art. 3. Azorio loco cit. l.5. cap.27. Suarez d.53. sect.3. num.3.4. Valent. p.5. Coninchus de pœn. d.10. dub.7. num.58. si fiat opus iniunctum & cętera requisita. Tum quia indulgentia pro defunctis verè est actus clauium, & applicatur thesaurus per modum suffragij potestate clauium, atque auctoritate Apostolica ex Leone X. loco cit.

& non per modum deprecationis aut alicuius impetrationis, vt propter Christi merita & Sanctorum liberentur, cum id alij etiam fideles possint hoc modo impetrare. Tum quia nihil est quod impediat, cum animæ illæ sint in Dei gratia & charitate, vt etiam Ecclesia quæ offert, & satisfactiones Christi & Sanctorum, quæ applicantur in compensationem pœnarum purgatorij, sint pretium superabundans, aliàs nec etiam viuis remitteretur Purgatorij pœna, quare effectus suffragij erit omnino infallibilis.

Aduertendum secundò, falsam & impiam esse opinionem VViclefi, Io. Hus, Hieronymi de Praga, ex Conc. Constantiensi, sess. 8. 15. 19. & Lutheri in hæresim prolapsi quod non fuisset ei demandata indulgētiarum promulgatio, ex qua plurimum sperauerat vtilitatis, teste Roffensi art. 17. Echio loco 24. Hossio in instit. cap. 48. Lindano l. 4. Panopl. cap. 73. & aliis, asserentium indulgentias esse nouum inuentum, Ecclesiæ fraudes, & falsa præmia ad aliquid persuadendum proposita, sicut cum mater prouocat filiolum ad ambulandum promisso pomo, quod nequit tribuere. Mentiuntur enim, cum indulgentiarum vsus sit in Dei Ecclesia antiquus, & ab Apostolis à Christo instructis ad nos deuene-
1 rit per traditionem vt constat, tum ex hac eadem 16. bulla & aliis Innocent. IV. Greg. IX. Alexand. IV.
2 Clementis IV. hic citatis, tum ex Bonifacij VIII. Extrauag. Antiquorum, de pœn. & rem. confirmantis indulgentias à Prædecessoribus concessas visitantibus SS. Apost. limina, & concedentis in anno Iubilæi, 1300. & in quolibet alio sequuturo quolibet centesimo, pœnitentibus & confessis adeuntibus eadem limina plenissimam peccatorum omnium indulgentiam. Quod etiam fieri solitum à prædecessoribus testatur, qui tunc Cardinalis florebat Ioannes Monachus in prædictam Extrauag. Gloss. 9. Sicut etiam de præcedenti Iubilæi anno 1200. docet apud Nauarrum loc. cit. not. 1. & 7. Iacobus S. Georgij in Velabro Cardinalis in lib. de Iubilæo. Vt etiam eodem sæculo nempe 1215. Innoc. III. in Concil. Later. decreto vlt. Indulgentias indulsit Catholicis, qui Cruce signati se ad bellum accingerent contra hæreticos. Et Honorius III. confirmauit B. Francisco indulgentias à Christo impetratas, ex Medin. de indulg. d. 4. cap. 13. Tum quod an- 3
no 1095. Vrbanus II. in Concil. Claramontano indulgentias reperiatur largitus iis, qui super dexteram scapulam in vestibus assumpto signo Crucis in bellum pro recuperanda terra Sancta proficiscerentur, ex Baronio & Pet. Diacono in Chron. Cassinensi l. 4. cap. 11. Vt etiam indulgentias concessisse Gregor. VII. qui anno 1080. vixit, docet eiusdem epist. ad Episcopos Britanniæ. Similiter anno 1071. Alexandrum II. cum profectus Cassinum Ecclesiam B. Benedicto dedicauit concessa omnibus qui aderant indulgentia remissionis peccatorum, docet Leo Ostiēsis l. 3. cap. 28. & Baronius. Sergium quoque II. multo ante nempe anno 847. concessisse indulgentiam trium annorum & totidem Quadragenarum visitantibus Ecclesiam SS. Syluestri & Martini restaura

ſtauratam & in eam tranſlatis pluribus reliquiis, præter Anaſtaſium docet marmorea tabula,quæ adhuc extat.Eoſdem cœleſtes theſauros conceſſiſſe Leonem III.anno 804. teſtatur epiſtola S.Ludgeri Monaſterienſis Epiſcopi apud Surium die 5. Martij poſt vitam S.Suuiberti, cap.9.& Baronius. Et duobus ante ſeculis D.Gregorium Magnum electum anno 590. largitum fuiſſe indulgentias euntibus ad ſtationes vrbis ſcribunt, S.Thom.4.d.20.q.5.ar.3. Altiſiod. l.4. ſum. tract.6. cap.9. Archidiac. tract. de indulg. & Platina in eius vita. In magno quoque Concilio Nicæno anno 325. cap.11.12. ſtatutum reperimus,vt pro animi ardore quo quis cœpiſſet peragere iniunctam pœnitentiam, poſſet Epiſcopus præſtare indulgentiam.

4 Tum denique, quia cum vſus indulgentiarum inualuerit in vniuerſa Eccleſia,nec poſſit poſt Apoſtolos certus ac determinatus auctor vllus aſſignari, fateri neceſſe eſt iuxta regulam D.Auguſt.l.contra Donat. cap. 24. deſcendere ab Apoſtolis à Chriſto facultate accepta,& edoctis.Quod factũ fuiſſe Matth. 16. cum Chriſtus dixit: *quodcumque ligaueris*, &c. docent Theologi communi conſenſu. Soluendi enim poteſtas ibi Vicario Chriſti collata extenditur ad quodcumque impedimentum regni cælorum, & non fuit ad ſacramenta limitata. Temporalis autem pœna debita peccatis, vnum ex his vinculis remorantibus ab ingreſſu regni cælorum, cenſetur; quare etiam poteſtas hæc indulgentiarum eſt cenſenda, tunc Petro & Apoſtolis conceſſa. Eáque vſus videtur D. Paulus 2. Cor.2. cum illo inceſtuoſo, iuxta illud: *ſi quid donaui vobis*,&c.cum partem pœnæ debitæ peccato extra ſacramenta remiſerit, iuxta explicationẽ Theodoreti,Oecumenij,Theophylacti,Ambr.Hieronymi, Lirani, Baronij in annum 57. num.9. Meritò itaque definiuit Concil. Trident. ſeſſ. 25. poteſtatem concedendi indulgentias à Chriſto fuiſſe Apoſtolis conceſſam.Quare falſa eſt hæreticorum opinio, indulgentias eſſe nouum inuentum. Quin etiam eſt impia, cum repugnet perpetuę Eccleſiæ traditioni, doctrinæ Conciliorum & canonum eas in ſuis definitionibus ſupponentium, vel etiam docentium,vt Concilij Viennenſis,Clementinæ vnicæ, de reliqu. & ven. Sanct.Extrauagg. *Antiquorum.Vnigenitus. Quemadmodum.* de pœn. & rem.cap. cum ex eo,cap.noſtro,de pœn.& remiſ.cap.indulgentiæ,eodem tit.l.6.Conc.Trid.anathemate damnantis dicentes indulgentias eſſe inutiles, aut non eſſe in Eccleſia poteſtatem eas concedendi.Quod etiam fecerat Leo X. locis citatis, & aliis pluribus ſummorum Pontif.bullis.

Aduertendũ tertiò circa indulgentiarũ quantitatem,indulgẽtias habere veluti analogiam ac proportionem ad canones pœnitentiales.de quibus Burchardus lib.6. & Gratianus d.50.& in fine decreti. Olim enim pro grauiori peccato mortali imponebantur ſeptem, decem & plurium annorum pœnitentiæ, prout exigebat ædificatio Eccleſiæ.Qua de re Suarez t.4. d.38.ſect.4. quare dicitur cap. hoc ipſum, 33. q.2. Eccleſiaſtica conſuetudine vſurpatum eſt vt maiorum criminum pœnitentia ſeptem

annorum spatio concludatur. Ob id in Concilio Eliberitano pro homicidio casuali imponitur pœnitentia 5. annorum, pro voluntario vtpote mortali, septem. & cap. 64. pro adulterio annorum decem. Sacerdoti fornicario d. 82. cap. presbyter, annorum etiam decem. Sacerdoti habenti rem cum filia spirituali 32. q. 2. cap. si quis sacerdos. peregrinatio 12. annorum, & post eam perpetua clausura in monasterio. Præscribebantur etiã pœnitẽti opera pœnalia grauiora aut leuiora pro qualitate criminũ prudentis confessarij arbitrio. v. g. ieiunium singulis sextis feriis, aut etiam frequentius, suscipiendum toto pœnitentiæ tempore, peregrinatio, Psalmorum recitatio, flagellum, eleemosyna, præceptum
2 ne veheretur equo, & similia. Veruntamen initio per dies quadraginta vel per duos aut tres menses seuerior erat pœnitentia quàm reliquo tempore, vnde prędicto fornicario sacerdoti cap. presbyter, d. 82. imposita pœnitentia 10. annorum statuitur, vt tribus prioribus mensibus à conuersatione remotus ieiunet in pane & aqua, ei tamen concessis diebus festis leguminibus, pisciculis, & pauculo vino. Et cap. accusasti, de accusat. dicitur, *si hoc fecerit, quadraginta dies in pane & aqua* (quod *Carena* vocatur) *cum septem sequentibus annis pœniteat.* Similia habentur cap. 2. de sponsa duorum. vbi notat Glossa dici Carenam per syncopen, quasi Quarantenam, (alludendo scilicet ad Quadragesimale ieiunium ante Pascha) seu potius à carendis escis, & hominum consortio. Ideo Carena seu Quarantena erat illa rigidior pœnitentia imposita in principio temporis definiti ad pœnitendum, vtputa septenæ si septem annis pœnitendum erat, ex Suarez d. 50. sect. 5. n. 14. Corduba l. 5. q. 9. Valentia tom. 4. d. 7. q. 20. Bellarm. l. 1. de indulg. etiamsi Henriquez l. 7. cap. 15. putet septenam esse solum pœnitentiam vnius septima-
næ. Pontifices itaque aliquando 3
concedunt indulgentiam plenariam tam de iniũctis, quàm iniungendis, qua rectè sumpta fit remissio totius pœnę temporalis relictæ in foro Dei ex quibuscumque peccatis, iam quoad culpam remissis (indulgentia enim vt ex dictis colligi potest, supponit hominem amicum Dei, & non facit, ex Nauarr. not. 10. n. 3. & not. 22. & 31. Suarez d. 49. sect. 4. num. 13. & d. 50. sect. 4. n. 17. Graffis p. 1. l. 4. cap. 15. n. 51. & cæteris, quia quamdiu manet culpa, tamdiu manet homo dignus pœna) ita vt pro eis neque in hoc mundo, neque in purgatorio remaneat vlla pœna soluẽda ex Tolet. l. 6. cap. 24. Suarez loc. cit. n. 5. Henriquez l. 7. c. 15. Soto 4. d. 21. q. 1. art. 3. Ledesma q. 27. ar. 2. Cordub. l. 5. q. 11. Graffis n. 55. quicquid Palud. d. 20. q. 4. Supplem. Gabr. 4. d. 45. q. 3. & Nau. not. 9. sibi velint, de plena & plenissima indulgentia cum solum tunc verè debitum dicatur plenè remitti, quãdo totum remittitur. Intelligitur autem indulgentia concedi plenaria quãdo aut clarè exprimitur, vt si dicatur concedimus indulgentiam plenariam omnium peccatorũ, aut saltẽ indefinitè concedimus indulgentiam peccatorũ, quia in his formis indefinita æquiualet vniuersali, ex Suarez n. 10. si prælatus habet plenam potestatem concedendi. Aliàs solum dant partialẽ, cum videlicet

non

non absolutè, sed cum additione determinante remissionem ad partem tantum pœnæ, iuxta limitationem in indulgentia præscripta, largiuntur. Potest enim pœna per partes remitti, & prælatus pro sua voluntate remittere limitatè. Porrò indulgentia partialis dupliciter concedi solet. Primò limitando eã v. g. ad tertiam aut quartã partem pœnæ debitæ peccatis, quanta in concessione limitatur à concedente ex Tolet. c. 24. Suarez n. 22. Secundò dando illam limitati temporis, cum conceditur indulgentia mille annorum, aut tot quadragenarum vel septenarum, &c. quo casu non est id accipiendum de mille annis purgatorij, &c. vt putauit Viguerius c. 18. §. 6. ver. 22. cum ordinariè non videatur verisimile fideles tãdiu pati purgatoriũ, nec in forma indulgentiarum dicatur *remittimus* seu *relaxamus* tot annos pœnę purgatorij, sed pœnitentiæ. Verum id esse intelligendũ de tot annis vel diebus & Quarantenis pœnitentię Ecclesiasticæ iniunctæ vel iniungendæ secundum rectam rationẽ, iuxta Canones pœnitentiales, si in hac vita tandiu prædicto antiquorũ modo oporteret pœnitere. Cui sanè satisfactioni mille annorum huius vitæ, correspõdebit remissio tantæ pœnæ in purgatorio quanta secundum Dei iustitiã computatis computandis, illi proportionata fuerit v. g. 20. annorum, vt monet Suar. d. 50. sect. 5. n. 12. 13. 14. Sot. Tolet. Cord. Graff. Bellarm. loc. cit. Henriquez l. 7. c. 15. n. 4. Innoc. in cap. quod autem, de pœn. & rem. Nauar. not. 11. n. 8. Graff. lib. de indulg. cap. 7. Cætera quæ de indulg. possent disputari, nunc non videntur facere ad rem nostram.

Eiusdem

INNOCENTII IV.

Cõstitutionis 18. editæ anno 1254. incipientis. Nouerit.

EPITOME 14.

IMITATUS Gregorium IX. excomunicatione ferit hæreticos omnes, eorúmq; complices & fautores, & per Ecclesiã damnatos relinquit sæculari Iudicio debita animaduersione puniẽdos. Quare sic ait, §. 1. *Si quis ex deprehensis redire ad pænitentiam voluerit, perpetuo cãrceri mancipetur.* §. 2 *Credẽtes omnibus hæreticorum, & ipsi hæretici censentur.* §. 3. *Receptatores, defensores & fautores hæreticorum pariter excommunicantur, & nisi destiterint ipso iure sunt infames, inhabiles ad publica officia & consilia, ad dicendum testimonium, ad testandum, ad successiones hæreditatum. Nullus ei in quocumque negotio respondere in iudicio tenetur; ipsi tamen tenentur cæteris. Si fuerint Iudices, eorum sententiæ sunt nullæ. Causæ non sunt ad eos deferendæ. Si aduocati, patrocinium eorum non admittatur. Si tabelliones, instrumenta nullius sint momenti. Si clerici, ab omni officio & beneficio deponuntur, & qui tales non vitant,* excom

Hæretici & complices sũt excommunicati, infames, inhabiles ad officia publica, & quoscumque actus legitimos, sacramẽta & Ecclesiasticam sepulturã. Laici non disputent de fide. Hæretici & complices reuelandi, filij incapaces vsque ad secundum generationem, officiorũ, dignitatũ. Emancipationes nullæ. Et damnati hęretici & complices puniendi.

excommunicantur & puniuntur. Sola suspicione notabiles inuenti, nisi suam innocentiam congrua purgatione ostenderint, feriantur anathemate, & si in ea per annum steterint, condemnentur vt hæretici. Non audiantur appellationes eorum. Nec Iudices, Aduocati, Notarij suum illis impendant officium, aliàs sint eo in perpetuum priuati. Clerici non ministrent eis sacramenta non recipiant sicut nec hospitalarij, templarij aut regulares, eorum oblationes & eleemosynas, aliàs suo priuantur officio. Si quis eos tradiderit ecclesiasticæ sepulturæ, excommunicatus est, nec absoluendus nisi proprijs manibus publicè extumulet, & proijciat, & locus ille careat perpetua sepultura. Laici sub pæna excommunicationis publicè & priuatim de fide non disputent. Et sub eadem excõmunicationis pæna, qui norunt hæreticos & celebrantes occulta conuenticula reuelent saltem mediatè. Inquisitoribus. Hæretici, receptatores, defensores & fautores eorum, ipsorúmque filij vsque ad secundam generationem ad nullum ecclesiasticum beneficium vel officium admittantur. Sit irritum quicquid in contrarium factum fuerit. Ecclesiastici verò, qui ad preces huiusmodi pestilentium personarum, dignitates, personatus, & ecclesiastica beneficia adepti sunt, priuantur acquisitis, & non admittuntur in posterum ad alia vel similia. Filiorum emãcipationes post quas constiterit, ante ipsos parentes à via veritatis declinasse, nullæ sunt.

THEOREMA 49.

QVæ initio huius Constitutionis habentur, decreta etiã fuerunt, extra de hær. cap. excommunicamus, & in bulla 3. Gregorij IX. de qua Theoremate 26. Illud hic quæri potest circa hæreticorum & sociorum animaduersionem, cur in crimine hęresis eadem pœna sit omnibus constituta, cum tamen in cæteris criminibus alia pœna plectantur plebei & alia nobiles, vt pluribus docet Tiraquell. l. de nobilit. cap. 20. & l. de pœnis, causa 31. & constat ex l. moris, ff. de pœnis, §. 2. & Bartol. in l. capitalium, ibidem. An quod in nobilitate metienda maximè spectandi sint animi moresque singulorum ex D. Hieronymo epist. ad Celantiam, & D. Gregor. l. 6. epist. 29. & non hæc quæ tanti facit ambitio humana? An ex Honorij & Theodosij lege in Cod. Theodosiano, l. 49. t. 4. l. 16. vt qui cæteris pares sunt in dogmatis peruersitate, sint etiam pares in pœnis, & quos par facinus inquinat, & æquat, vtrosque similis pœna comitetur? An quod maiori reatu delinquat, qui potiori honore perfruitur, & grauiora vitia peccatorum sublimitas peccantium faciat? 25. q. 1. cap. nulli, & 11. q. 3. cap. præcipit, & cap. cum quidam, extra. de iureiurand. & ff. de re milit. l. omne delictum, §. 2. Glossa in cit. cap. cum quidam.

Brunus

Brunus l.5.de seditiosis,cap.4. Tiraquellus loc.cit. Simancas tit.46. num.67.68.Ideoque cęteris adhuc grauiùs essent puniendi.

THEOREMA 50.

Circa deprehensos redeuntes ad pœnitentiam,de quibus in §.1.& in cap.excommunicamus,2. §.si qui,de hæret. & c.vt officium, de hæret. l. 6. & citata bulla Gregorij IX. Inquisitores vna cum Pręlatis quorum iurisdictioni subsunt,possunt pœnam hanc perpetui carceris mitigare,& mutare,ex decreto Bonifacij VIII. c.vt commissi, de hæret.l.6. vt etiam notat Carerius num. 62. & 133. Clarus § hæresis,num.7.& q.96.num.7.& Azor t.1.l.8.c.14. num.7. nisi quis tamen esset relapsus,cap.super eo. & cap.accusatus,de hæret.l.6.tunc enim punitur vltimo supplicio.

Sed quęres quousque admittendus sit rediens ad pœnitentiam. Sunt qui putent nō admittendum nisi continuò ac confestim & spōte ad Catholicam fidem recurrat, vt testatur Grillandus tract.de hæret. q. 5. affirmans esse sententiam omnium Canonistarum, propter cap.ad abolendam,extra.de hæret. vbi Lucius Papa exigit, vt continuò,cōfestim,sponte redeat, quos refutat Simancas tit. 47. num.30. Clarus §.hæresis,num.7 dicens esse sententiam falsam & crudelem, cum numquam Ecclesia quid tale decreuerit: nam quod quis altero etiam impellente facit, sponte & suo iudicio & voluntate facit, vt etiam ex Cicer. in Oratore constat, cum non omnis coactio excludat voluntatem:maximè si reus fleuerit,ingemuerit,humilitatis & pœnitētię signa dederit.Continuò autem & confestim,cum temperamento sumendæ sunt pœnæ. Nec solet esse longum tempus à deprehēsione,cum scilicet testibus conuictus est,vsque ad sententiā. Qua de re Simancas num. 35. & seq. & Emericus 3.p.q.98. Alij in quibus Simancas n. 40. & Gerson tract.2. de schismate, tenent non esse admittendum nisi vsque ad sententiam definitiuam, eo quod iudex postquam semel sententiam dixit, desinit esse iudex,functúsque est suo officio; ideoque non sit amplius veniæ & clementiæ locus, cap.ad abolendam, de hæret.& in Hispania ita seruari scribit Simancas. At Io. And. & Abbas in c. excommunicamus, 1. de hæret. & c.accusatus,de hęret.in 6.Archidiac.in c.vt commissi,de hæret.in 6. Cardinalis & Hostiensis in cap.ad abolendam, de hæret. Iulius Clarus loco cit. Boërius decis. 343. Carerius num.159. Bursatus consil.90. Bossius tract.de hæret.nu.20. Ochām apud Gerson. loc.cit. Decius consil.137.Albertinus in cap.1.de hæret.l.6.q.12. Sylu. verb. hæresis,1. q.12.Gloss.cap.excommunicamus, 2.de hæret.Azor tom.1.l.8.cap.14. q.8.Sentiunt hæreticum pœnitentem posse etiam iure recipi Ecclesiæ gremio post sententiam definitiuam,donec tradatur Curiæ sæculari. Tum quod posteriora iura noua.cap.vt officium,de hæret.l.6. indistinctè dicant parcendum esse redeuntibus,& spem denegandam solum relapsis. Tum quia consuetudo, quæ ius interpretatur, sit in contrarium ex Cardinali in d.c.ad abolendam. Tum quod caput illud loquatur de deprehensione manifesta,quæ non est nisi post plenam 1 2 3

probationem, inter quam & sententiam nullus est actus medius. Vnde quoad indulgentiam non est minor ratio si redire velit, postquam est condemnatus, quàm solum conuictus, cum in eodem actu possit fieri probatio & sententia.
4 Tum quod hæc sententia sit benignior ideoque cæteris præferenda, cum in pœnalibus constitutionibus fieri debeat in dubio benignior interpretatio. præsertim cum ratio indulgendi hæretico militet etiam post sententiam, sicut ante, nempe conuersionis veritas, cum spe non relabendi.

THEOREMA 51.

QVæ habetur in §.2. constitutionis huius, ponũtur etiam cap. penult. de hæret. §. si qui, & in Gregorij IX. Constitutione 3. vt vidimus Theoremate 27. Credentes enim hæreticis, ex quo in sua mala credulitate habuerint pertinaciam, ita vt admoniti, illos esse hæreticos, in sua nihilominus opinione persistant, efficiuntur hæretici. Vt enim Catholicus est, qui Catholicam fidem vniuersè credit, & fatetur: sic satis est vt quis sit hæreticus, si è contra generaliter & implicitè teneat, esse vera quæ hæreticus explicitè & in particulari credit, ex Simanca tit. 15. num. 3. Sanchez l. 2. cap. 10. Emanuele Sà, verb. hæresis, num. 11. & aliis allatis Theoremate 27. Vnde si id signo aliquo manifestent, pœnas hæreticorum incurrunt, vt docet Suarez t. 5. d. 4. sect. 2. num. 10. Azor t. 1. l. 8. cap. 9. q. 10. ex cap. excommunicamus, 1. de hæret. §. credentes, & cap. excommunicamus, 2. §. qui, ibidem. ob id credentes hæreticorum accipiuntur formaliter pro iis, qui illis, quatenus hæreticis, credunt.

THEOREMA 52.

COntenta etiam in 3. §. statuta quoque sunt in cap. excommunicamus, 1. de hæret. & in bulla 3. Gregorij IX. vt ibidem vidimus, in l. 4. 5. 6. 7. Federici II. Imp. Patauij datis, & Cod. de hæret. l. Manichæos, & in confirmatione Honorij III. & Nicolai III. bulla 2. habentúrque similia contra lædentes officiales in extrau. Io. 22. de pœn. Sunt autem 19. quæ in hæreticorum odium hoc §. 3. statuuntur.

Prima. Excommunicatio latæ sententiæ in hæreticorum socios, vt habetur etiam in cap. excommunicamus, 1. de hæret. & cap. nouerit. de sententia excommunicationis, & bulla Cœnæ Domini.

Secunda. Eorumdem infamia ipso iure, sicut etiam hæreticorum ex Theoremate 18. vnde non afficiuntur nisi post declaratoriam iudicis sententiam, ex Azor t. 1. l. 8. cap. 13. Sanchez l. 2. cap. 26. sicut euenit in publicatione bonorum. Quod autem hic dicitur, nisi destiterint, in cap. excommunicamus, 1. & Constitutione Honorij lege 7. dicitur si intra annum satisfacere contempserint.

Tertia. Inhabilitatio ad publica officia & consilia, vt etiam in d. l. Federici, & cap. vt commissi, de hæret. l. 6. & bulla 2. Nicolai III. vt etiam de ipsis hæreticis statuit Innoc. III. vt præmissum est Theoremate 9. & 27. fuítque similis penè in vsu etiam antiquis, vt patet, ff. de pœnis, l. moris est, §. 8.

Quarta. Inualiditas testimonij, cum

cum in testes admitti non possint. Vt enim auctoritas legalis ad testificandum, vt colligitur ex 4.q.2. & 3.& l.2.3.4.& seq.ff.de testibus, est quædam dignitas personæ, cui aliquid affirmanti meritò adhibetur fides, tamquam à mendacij suspicione alienissimæ; ita è contra inhabilitas est dignitatis defectus in persona, propter quem ei, aliquid dicenti, non adhibetur fides. In admittendis autem aut repellendis personis in testes leges humanæ ex Alensi 3.p. q.43. m.1. & Simanca tit. 64. quinque considerarunt, ad quæ reducuntur, quę afferuntur à Sylu.verb.testis, num.1. Mores, naturam, fortunam, animum & statum. Hæretici autem & socij de quibus agimus à ferendo testimonio repelluntur, ob mores. Tum quia sunt infideles, tum quia ob malitiam sunt excommunicati & infames, vt colligitur 3. q 4. ferè tota. & cap. decernimus, de sent.excom.l.6. videatur Theorema 53

Quinta. Incapacitas testandi iure canonico. cap. excommunicamus, 1.§.credentes, bulla 3.Gregorij IX. & alibi, vt initio huius Theorematis dixi. Etsi antea iure ciuili hæretici & socij testari possent, instituendo tamen hæredes Catholicos Authent.coll.8.tit.16. vt cum de appell. cognosc. cap.3. §.14. Sed est difficultas, an hæc incapacitas sit solum sequuta declaratoria sententia criminis, an etiam non sequuta. Sunt qui etiam ante sententiam incapaces esse dicant, ideoq; conditum testamētum etiā tunc esse irritum, vt Peregrinus l.5.de iure fisci, tit.1.n.172. Gregorius Lopez l.4.fin.t.26.opin.7. Pegna in direct.3.par.com.165. vers. rursus, Aragona 2.2.q.11.art.3.coroll.4. eo quòd tale testamentum fieret de bonis, iam pertinentibus ad fiscum. Quod etiā diceret Couarr.in Clement. si furiosus, p.1. §.2.num.2.cum idem dicat, de Sodomita. Alij verò tenent ante declaratoriam sententiam criminis licitè posse testari; cum nondum bonis priuati sint, sed ea sequuta reuocari testamentum: sicut reuocantur aliæ alienationes, vt Salicetus in pract. Bern. Diaz cap.86. vers. punitur etiam. Molina t.1.de iustit.d.95. vers.secūdum est. Vazquez 1.2.q.96. art.5. d.171. cap.1. num.11. Sanchez l.2.cap.24.nu.3. tum ob cit. §. credentes. vbi dicitur, *sit intestabilis*: verbum autem futuri temporis importet sententiam ferendam ex Tiraquello l. si vnquam, Cod.de reuocatione donationis. verb. reuertantur, n.182. 183. vbi plures citat. Tum quia etiam alienationes aliæ ab hæretico fieri prohibentur, & nihilominus factæ ante sententiam declaratoriam criminis defenduntur, ita vt accipiens sit in consciētia tutus vsque ad illam, ex Sanchez l.2.cap.22.num.50. Vazquez 1.2. q.96. art.5. disput.171. cap.2. Banne 2.2.q.12. art.2. ad 4. Azor t.1.l.5.c.7.q.7. fine. Molina t.1.de iust.d.95.vers. licet autem hæreticus. Vnde cum dicitur non valere, intelligitur quatenus cedunt in præiudicium fisci. Perinde enim potest eas retrotrahere, ac si factæ non fuissent. Cur igitur non dicamus idem in testamentis? Quin etiam testari poterunt post sententiam de bonis non publicatis, cum prohibitio intelligatur de bonis quæ publicantur ex Sanchez n.4.

Sexta. Non datur eis accessus ad

hæreditates, quod non solum hic, sed etiam l.fin.Cod. de hæret. & l. hi qui sanctam, Cod.de Apost. & Authent.credentes,Cod.de hæret. & l.7.ex Patauinis Federici Imp.II. & Greg.I X. bulla 3.§.2.& cap.excommunicamus, 1.§.credentes,de hæret. habetur. Et est regula, vt *quicumque ob crimen est intestabilis actiuè, sit etiam intestabilis passiuè,* id est,vt non possit capere ex testamento. vt docet Glossa in l. is cui, ff.qui testam. quam approbāt DD. vt docet Clarus q. 34. de testam. num.2.& Lessius l.2.cap.19.dub.5. num.53. Ideo si credentes & socij hæreticorum testari non possunt, ex num.5.nec accessum habere poterunt ad hæreditates.quare si hæreditatem adeant, tenentur in cōscientia ante omnem sententiam restituere hæredibus aliis succedentibus ab intestato.cum ipsi habeantur pro non scriptis Ideo lex, quæ eos incapaces reddit, transmittit hæreditatem ad alios succedentes ab intestato:non secus ac si hi non essent nominati. Eámque fiscus capere non potest, vt sanè faceret,si essent capaces: tūc enim hæreditas illis acquireretur, & ob id sequuta sententia in pœnam delicti transiret ad fiscum. Constant hæc ex l.3.ff. de his quæ pro non scriptis habentur. & l.1.Cod.. de hæred.instituend. cum dicitur, *sed hæreditas est in ea causa, ac si hæredes scripti non fuissent.* Ratio est, quia incapax habetur pro mortuo. l. 1. §. sed si patronus, ff. de coniung. cum emancip. Bartolo l.hæreditas,num.3.Cod.de his,quibus vt indig. & ibidem Baldo num. 6. Couarr.l.4. decret. p.2. cap.8. §.5. num.9.fin. Menochio vol.1. consil.101.num.36.& vol.2.cons.186. num. 1. Farinacio in sua practica in edit.nona, t.1.p.1.tit. de delict. & pœnis q. 25. num.139. & aliis pluribus apud Sanchez l.2.cap.14. num. 32. ideo cum hæreticorum credentes & socij de quibus agimus,sint incapaces, habentur pro mortuis,& ob id hæreditas transit in alios succedētes ab intestato aut euocatos, & non in fiscum. Maior difficultas est, an hæretici ipsi sint hæreditatum incapaces, cum non extat de his textus manifestus. Vt probat Sanchez loco citato n.31. si enim hæreticus sit incapax ad delatam hæreditatem,vt sentit Faber §.legari,num.2.instit. de legar. Menochius consil.185.num.14.& consil.186. vol.2. Simancas tit 9. num.124.Vazquez 1.2 q 96.art.5. d.169.cap.3.num.32. Azor t.1.l.5. cap.8.q.1.& l 8.cap.12 q 8.& alij, institutio occulti hæretici habebitur pro non scripta,nihílque ex testamento aut ab intestato, ab eo accipi poterit, quare neque post declarationem criminis eam fiscus adire poterit,sed ad substitutos aut proximiores consanguineos hæreditas illa perueniet. Idémque de legato,donatione, fideicommisso. Sin verò sit capax, vt tenet Imola cap.2. num.44. de testam. Lessius l.2.cap.19.dub.5. num.52. Molina tom.3.d.658.n.19.& tom.1.d.154. Sanchez l.2.cap 14.num.34.& alij, quicquid obtinuerit antequam de hæresi condemnaretur,aut ius habuerit ad illud, id totum à puncto commissi criminis, sequuta sententia in pœnam delicti, deuoluitur ad fiscum,qui ei succedit.

Septima, non respondetur eis super vllo negotio, ipsi tamen coguntur respondere aliis, vt etiam dicitur in 7. lege Patauina Federici

rici II.Imp. bulla Honorij III.bulla 3. Gregorij IX. & Innoc.III.§. credentes,c.13. de hæret. & l.credentes, Cod.de hæret. Qua etiam de re Simancas t.46.num.57. Non admittuntur eorum patrocinia, si sint aduocati, sicut nec sententiæ si fuerint iudices,nec instrumenta per eos confecta si sint tabelliones,omnia enim irritantur,eadem l.credentes, Cod.de hæret.& citatis Pontificiis iuribus. & Glossa §. credentes, extra de hæret.cap.13. Panorm.& Felino ibidem, Bruno l.5.cap.9. ratio est,quia sunt infames, ideoque nullum legitimum officium gerere possunt.Habentur similes leges apud antiquos, ff. de pœnis,l.moris est,§.3.4.5.7.

Octaua. Ecclesiastici deponuntur ab omni officio & beneficio ab Innoc.IV.hoc loco.Innoc.III.citato cap. excommunicamus, §. credentes,de hæret. bulla 3 §.2. Gregorij IX. vt in quo maior est culpa, grauior exerceatur vindicta, iuxta cap.quia tua, d.50.cum crimen augeatur dignitate. l. omne delictum, §.1.ff. de re militari, & d.40.cap.homo. Glossa ibidem. & in extrauag.de sententia excomm. c. 1. qua de re Diaz in pract. crim. cap.107. Porrò depositio est pœna,qua clericus,non ad tempus,vt in suspensione, sed in perpetuum repellitur ab officio & beneficio, quam antiqui canones facilè peccantibus clericis irrogabant, teste Abbate in cap.etsi clerici,de iudic. nunc verò rariùs ex Hostiensi, Io. Andr. Anton. de Butrio,Ancharano, idque deducunt ex cap.tuæ,de pœnis,& cap.iniunctum,16.q.7.& solum ob crimen valde graue. Videndus Azor t.2.l.6.c.7.q.12.

Nona.Quoad vitandos aut credentes & socios hæreticorum excommunicatos, olim oportebat deuitare omnes excommunicatos, publicos quidem tum publicè,tum occultè; occultos verò secretè,sed non publicè.Postea verò in Conc. Constantiensi decretum est,vt solum teneremur vitare nominatim excommunicatos & publicos percussores clericorum ex S. Antonino 3.p.t.25. cap.3. Angel. excommunicatio 8.num.3. Sylu. excommunicatio 5.quæst.3. Caiet. verb. Absolutionis impedimenta.Maiore 4.d.13.q.3.Soto 4.d.22.q.1.ar.1. Ledesma 4. d.23. artic.1. Victoria sum.de sacram. tract. de excomm. Sanchez l.2. cap.9. num.3.4. Suarez t.3.in 3.p. S. Thom.disput.18. sect.1.not.3. Azor t.1.l.8.c.13.q.7. Vnde in Anglia,Gallia,Germania, etiamsi hæretici & credentes eorum ac socij notorij sint, sed non denunciati,possunt Catholici cum illis conuersari.ex Nauarro de hæret.consil.15.num.2 primæ edit.& cons.16.Azor cap.11.q.1. Sanchez n.5.Porrò damnat etiam Io.XXII. in Constitutione *Cum nonnulli*,eos qui cum damnatis hæreticis faciũt confæderationes,ligas,ac societates,sibíque præstant auxilia,consilia & fauores; & iubet,vt Inquisitores procedant contra tales,tamquam contra suspectos de hæresi.

Decima. Vt suspecti de hæresi probent congrua purgatione suam innocentiam, statutum etiam est, cap.ad abolendam, §. qui verò,& cap.excommunicamus,1.§ qui autem,extra de hæret.& à Greg. IX. bulla 3.& alibi,vt dixi, Theor.28. Suspicio autem seu præsumptio debet esse probabilis,aliàs non inducetur purgatio, vt notat Glossa in d §. qui autem. & pro qualitate

infamiæ, & personæ debet indici purgatio.d.c.ad abolendam, quod ni faciant, sunt excommunicati & insordescentes per annum condemnandi vt hæretici, ex citatis iuribus, & cap. cum contumacia, de hæret.l.6. quia vt ibidem notat Glossa,& Io.Andr.& Syluest.verb. hæresis,1.num.11.specificè vocati responsuri de fide, & se de tali suspicione purgaturi, sua contumacia,suspicionem iam per informationes vehementem, quæ ex se ad condemnandum non sufficit ex Gloss.,cap.accusatus,de hæret.l.6. faciunt transire in præsumptionem violentam, sufficientem ad condemnandum de crimine. Qua de re Archidiac.cap.accusatus, de hæret. l.6. Emericus in direct.p.2. q.55.56.Bern.Diaz in pract.c.141. Quare D.Leo ep.10.ad Aquileiensem Episcopum ait: *Qui corruptos se videri volunt, ab omni suspicione se purgent, & obediendo nobis probent se esse nostros, quorum si quisquam salubribus preceptis satisfacere detrectauerit,ab Ecclesia societate pellatur:ne proditor anima sua saluti insidietur aliena.* Similia habet epist 84. Habetur etiam 11.q.3.c.rursus ex Concil.Carthag.5.cap.12. & cap. quicumque ex Gelasio etiam ob alia crimina excommunicatum,si intra annum responsurus de crimine, non venit, sed stat per annum in excommunicatione, habetur pro conuicto,nec amplius auditur.qua de re Grillandus de hæret q.8 n.4. lib.1.& Menochius l.1. consil.94. num 44.Vgolinus de censuris tab. c.14.§.3.num.2.

1 Vndecima. Non audiuntur appellantes,ex hoc loco, & bulla 1. eiusdem Innocent.IV §.8. bulla 3. Gregor.IX.§ 4. & Bonif.VIII.c.vt Inquisitionis,vbi etiam citatur lex Federici II. Imper. vt dictum est Theoremate 29.neque id nouum, vt patet ex tit.quorum appellationes non recipiuntur.lib.7.Cod.& ff.de appell.recip.vel non recip.& ff. à quibus appellari non licet. Nec patrocinio fouendi sunt, à Notariis,Aduocatis,Iudicibus sub pœna priuationis officiorum suorum,& infamię.ex cap.si aduersus, de hæret.& Gregor.IX. bulla 3 §. 5.Simanca tit.15. Claro § hæresis, n.17. Afflicto super 1.p. constitutionum Regni.rubr.1.n.43. Carerio & aliis. quod non est nouum, cum constet fieri etiam aliis de causis ex l.moris,ff.de pœnis. 2

Duodecima. Non sunt eis ab Ecclesiasticis ministranda sacramenta, vt repetitur ab Innoc. III. cap. excommunicamus, 1.§. credentes,versu,sanè clerici, & Gregor.IX. bulla 3.num.5.iuxta dicta Theoremate 30. Ratio est, quia cum sint excommunicati, absque peccato ea participare non possunt. & quamuis Maiolus l. 5. de irregularitate, cap. 46. num. 7. & speculator ibidem citatus tit. de dispensatione,§.iuxta, vers.7. existiment eis sacramenta ministrantes fieri irregulares, verè tamen nulla ibi imponitur irregularitas, nec alibi, sed solum priuatio officiorum & priuilegiorum, cáque non lata sed ferenda, vt obseruat Suarez tom.5.d.43. sect.2.nu.6. & Sanchez l.2.cap 25.n.9. Videntur tamen fieri suspecti de hæresi, quando ministrãt sacramenta hæretico non conuerso, sed perseuerante adhuc in errore suo, immo videntur fauere illi tamquam hæretico, & non tantum vt excommunicato, quare ex citatis incur-

rent

rent irregularitatem fautorum hęretici.de qua infra num.17.

Decimatertia. Reiiciendæ sunt eorum oblationes & eleemosynæ, non tantum ex hoc,§.sed etiam ex cap.14.§.credentes,extra de hæreticis,& Gregor.IX. bulla 3.§.5.vt vidimus Theoremate 30.num.3. & cap. sacris, & cap. à nobis, de sent.excomm.

Decimaquarta. Priuantur Ecclesiastica sepultura non tantum hic,sed etiam in citata bulla 3.§.5. Gregor.IX. & cap.quicumque,de hęret.l.6.cap.sacris,de sepult. Clement.1.de sepult.& c. consuluisti, de consecr.Ecclesiæ vel altaris.vbi idem de omnibus excommunicatis habetur, iis scilicet quos tenemur vitare viuos. qua de re Sayrus l.3.cap.35.n.6. Ledesma 2.4.q.26. art.2. Antoninus 3.p.t.25.c.5. Nauarr. cap.27.n.134.§.28. Alberius disp.10.de nat.excomm. l.1.cap.6. Verum hoc tempore ob Extrauag. Martini V. apud Nauarr. cap.27. num.35.quæ incipit, *Ad euitanda*. intelligendum est de fautoribus denunciatis, quibus neque viuentibus communicare possumus, ex Victoria in sum.q.90.de Eucharistia.Suarez t.5.d.12. sect.4. Vgolino tab.2.cap.9.§.6.num.2.Nauarr. cap.27.num.137.vers.3. & constat ex citato cap. quicumque de hær. l.6.vbi dicitur,& proiicient huiusmodi corpora damnatorum,& qui scienter tales sepelit,excommunicatur,& non absoluitur, nisi illos propriis manibus publicè extumulet,& procul abiiciat. Vt etiam Theoremate 30.docuimus.

Porrò Ecclesiastica sepultura ex 13.q.2.cap.qui diuina,& cap.quæsitum, & q.5.cap.placuit. duo includit,locum scilicet & sacras cæremonias. Et quidem nomine loci venit tum templum consecratum aut benedictum,tum etiam cæmeterium, quod pariter benedici solet, vel saltem auctoritate Episcopi est deputatum ad sepeliendos fideles, siue sit contiguum Ecclesiæ,siue non,ex cap.vnico, de consecr.Eccles. vel altaris,lib.6.

Quod autem addit Abbas d. c. sacris, num.3. nempe neque posse huiusmodi corpora sepeliri in locis prophanis vicinis templo aut cæmeterio,sed solum in loco adeo distanti, vt sacerdotes in templo cantantes aut sacrificantes,nec videri,nec auditi possint,argum.cap. quod in te,de pœn. & remiss. cum dicatur in cap.sacris, procul abiiciendum. non omnino conuincit, & oppositum docet Ancharanus in Clementina 1.de sepult.num.4. Glossa ibidem, verb. cæmeteriis. Saytus l.3.cap.35.num.11.Astensis p.2. l.7. tit.2. casu 76. Anton. 3.p. t.25.cap.33. Nauarr.cap.27.nu.37. §.34.Ledesma 2.4.q.26.2.Caietan. verb. excommunicatio, cap.46.& Suarez loco cit. eo quod *procul* hîc significet idem quod extra sacrum locum, siue multum siue parum distet. & quod cap. quod in te,nihil probet, cum ibi sit sermo de excommunicato viuente,qui prohibetur diuinis interesse,etiam extra Ecclesiam in loco vicino,vnde illa videre aut audire possit.Locus autem in quo tale corpus damnatum sepultum fuerit, perpetua sepultura caret,ita vt non possit amplius reconciliari, ex citatis testibus initio huius n. 14. quod Suarez negat extendendum ad totum templum vel cæmeterium, sed solum ad peculiare illud sepulchrũ. Carent similiter sacris cęremoniis

fune

funebribus, fidelium pompa & honore ordinato ad sepulturam Ecclesiasticam, hymnis, luminibus, sacrificiis, de quibus cap. placuit, 23.q.5.& cap. super eo, de raptoribus. Tum quia ob excommunicationé in qua ille decessit, priuatur etiam post mortem communione fidelium, vt habetur 11.q.3.c.quicumque,& 24.q.2.cap.1. Tum quia hoc sit consequens ad illud: ideo esset valde indecens, vt cadauer illud ad sepulturam cum bestiis cõmunem deferretur, cum funebri pompa fidelium. Quod si quis id faciat, S. Anton.3.p.t.24.c.5. Angel. excomm.7.cap.28.& verb. hæreticus, n.19. Sylu. excom.9.n.58. putant comprehendi hac eadem excommunicatione. cap.2. de hæret. l.6. quod tamen negat Ledesma 2.4.q.26.art.2. excommun.27. & Suarez d.12.sect.4. nu.13. Tum quod pœnæ non sint extendendæ. Tum quod ille textus non loquatur de sepultura in loco prophano, sed de deputato ad sepulturam fidelium.

Cur autem fidelium defunctorum corpora sint in Ecclesiis & cœmeteriis sepelienda, docet Glossa in c. cum grauia, 13.q.2.& Concil. Moguntinum 1. cap.52. sed non leuis est difficultas, quinam sint dicendi sepelire aliquem, cum ad hanc actionem concurrunt plures, vt fodientes terram, condentes tumulo, cruces & cereos ferentes, decantantes psalmos, campanas pulsantes, defunctum baiulantes, funus comitantes: & quidem Io. Andr. & Glossa in Clement. 1. de sepult. dubitant an comprehendátur omnes prædicti, & dicunt rem egere declaratione Pontificis. Calderinus tract. de Ecclesiastico interdicto, vult comprehendi omnes, quia in eo casu sunt omnes participes criminis, & quia constitutio ludibrio esset, si vnus tantum excommunicaretur, & cæteri essent immunes. Sayrus l.3.cap.35. num.12.13.& Vgolinus tab.2.c.9. §.6.n.3. ligari tantum volunt illos sine quibus defunctus sepultus nó fuisset, quod ab iis propriè aliqué sepultum esse dicimus, sine quorum opera sepultus non esset: vel qui eas præstant operas, quibus non præstitis, non potuisset sepeliri: excusari verò ab excommunicatione cæteros, qui non præstant necessaria ad sepeliendum, vt cantantes psalmos, ferentes crucé, &c. Video tamen adhuc rem non constare, quod non sit sermo tantum de sepultura simpliciter, sed de sepultura Ecclesiastica, vnde etiam crucem ferentes, cantantes psalmos, aspergentes aqua benedicta, &c. maximè videntur concurrere ad Ecclesiasticam sepulturam. Et video etiam ad horrorem additum *vt publicè suis manibus extumulent, & proijciant*, quasi velint canones honoratiores comprehendere, & nón tantum vespillones, quorum est peculiare munus.

Decimaquinta. Repetitur prohibitio ne laici de fide disputent, vt statuerat etiam Innocentius III. cap. cum ex iniuncto, extra de hæret.& Gregorius IX. cap. sicut, ibidem,& bulla 3. & alij, quos retulimus Theoremate 31.

Decimasexta. Item iubet propalari Inquisitoribus, hæreticos & suspectos, vt etiá fécerat Innoc.III. cap. excommunicamus, §. adiicimus, extra de hæret. Gregorius IX. bulla 3.§.7. Innoc. ipse IV. bulla 9. §.3.& alij, adducti Theorem.32.

Deci

Decimaseptima. Prohibet quoque hæreticos, fautores & socios, necnon & filios eorum vsque ad secundam generationem admitti ad Ecclesiastica officia & beneficia, vt fecerat etiam bulla 1. §.9. bulla 9.§.30.bulla 15.§.2. & 3. sed hac de re egimus Theor.33. Et sanè Sanchez l.2.cap.28.num.35.36. extendit huiusmodi prohibitionem vsque ad pensiones, ita vt ad eas quoque obtinendas sint hæreticorum & fautorum filij inhabiles.quod etiam sentit Nauarr.consil. 11. num.2. edit.2. de hæret. & Gygas tract. de pensionibus,q.94. num.7. eo quod cap. quicumque, §.hæretici, & cap. vt commissi,de hæret. l. 6. generalissimè dicatur, *quibuscunque, & ad nullum beneficiũ*, quo casu semper continentur etiã pensiones, ex sententia Glossæ Clementina 2. de vita & honest. cler. verb. quodcumque. Felino c. postulasti,num.8. de rescriptis, & Rebuffo de pacificis possessoribus, num.114.

Illud quoque hic quæri potest, an occultæ quoque hæresi(non tamen mentali)sit per se annexa irregularitas? Et quidem Perez l.8.ordin. tit.4.l.3. Cordub.l.1. q.35. & casu 41.Henriquez l.14.cap.4.n.6. & cap. 5. nu.2. Vgolin. de irregul. cap.36. Emanuel Sà,irregularitas, n.32.Sayrus l.7.cap.12.n.16. Auila de censuris p.7.disp.4.d.2. negant, sentientes hæreticum vel Apostatam, tunc solum incurrere irregularitatem,quando sunt notorij,vel accidentia facti, vel propria confessione in iudicio, vel sententia iudicis.quæ irregularitas est communis ratione infamiæ omnibus criminibus enormibus notoriis. quod ex eo probant, eo quod non sit inducenda noua irregularitas quæ nullibi exprimitur in iure. At peculiarem irregularitatem prouenientem ex defectu animæ annexam esse affirmat Antoninus 3. p.t.28.cap.6.initio. Sylu. verb crimen,n.3. Azor tom.1.l.8.c.21.q 8. Suarez tom.5.d.43. sect.1. num.4. Sanchez l.2. cap.25. n.2. Maiolus l.5.cap.46.n.1.Toletus l.1.cap.28. n.1.Pegna in direct.3.p.c.162.Valentia tom.4.d.7.q.19.p.3.in tertia specie irregularitatis. Ledesma 2. 4.q.26.ar.2. Nauarr.cap.27.n.205. vers.3. & alij. Tum quia cap.saluberrimum,& cap.conuenientibus, 1.q.7.& c.nos consuetudine,d.12. clerici ab hæresi redeuntes non permittuntur vlterius ascendere. etsi ex dispensatione permittantur in susceptis ordinibus ministrare. quod neque poterant absque dispensatione, eo quod essent suspẽsi. Cúmque hæc promotio ad superiores ordines non interdicatur clericis, eo quod sint clerici, sed ratione criminis, comprehendentur etiam laici, etsi ibi non nominentur, eiusdem criminis participes ex citatis auctoribus. Tum quia Clemens VII.in bulla *Cum sicut*, quam refert Pegna in Direct. in fine,concedit Inquisitoribus facultatem dispensandi in irregularitate contracta ob hęresim occultam. Supponit igitur ex ipso delicto irregularitatem contrahi.Tum quia irregularitas orta ex infamia ob notorium crimen, tollitur per publicam vitæ emendationem : at ex testibus citatis post emendam hæretici adhuc remanet irregularitas, cum non possint ascendere. Eadem irregularitas extenditur etiam ad receptatores, & socios hæreticorum, non solum quando sunt

sunt notorij, aut per sententiam damnati, vt volunt auctores primę sententiæ ob infamiam, sed peculiarem etiamsi occulti sint, vt de hæreticis dictum est, contractam ex defectu animi, vt probat Suarez sect. 2. num. 5. Sanchez num. 7. Valentia, Maiolus, Ledesma, Nauarr. locis cit. ex c. 2. §. hæretici, de hær. l. 6. vbi, sicut etiam hoc loco æquè hæretici, & eorum receptarores, fautores, defensores redduntur inhabiles ad omne beneficium, & officium publicum: quo loco non tantum sæcularia intelliguntur, sed etiam Ecclesiastica, inter quæ officia, sine dubio ordines computantur: nec refert quod addatur particula *publicum*, quippe cum etiam ordinum officium sit publicũ, vt obseruat Sanchez & Suarez.

Itémque extenditur ad filios & nepotes eorumdem cap. 2. §. hæretici, de hæret. l. 6. vt declaratur cap. statutum, eod. tit. in bulla 3. Gregor. IX. in bulla 1. Innoc. IV. §. 9. & 10. & in confirmatione Constitutionis Federici II. incipientis, *Patarenorum*, videndum Theor. 33. Tandem extenditur irregularitas ad suspectos de hæresi, ex Maiolo l. 3. cap. 17. nu. 12. Suarez t. 5. d. 43. sect. 2. n. 8. 9. 10. Sanchez l. 2. c. 25. n. 10. & seq. ex d. 30. cap. vlt. & cap. inter solicitudines, de purg. can. Sed purgata suspicione aufertur irregularitas, quæ non imponebatur per modum pœnæ, sed per modum indecentiæ ortæ ex infamia: ideo hac per purgationem sublata, tollitur & illa. qua de re Pegna 3. p. direct. com. 24. num. 109. Hinc fit, vt qui de hæresi suspecti, coacti sunt ab Inquisitoribus abiurare, de vehementi, ratione huius suspicionis, & quidem notoriè nõ censeantur irregulares nec inhabiles ad officia & beneficia, ex Nauarr. l. 5. consil. tit. de hæret. 1. edit. consil. 5. 6. 18. 19. Emanuele Sà 8. hæresis, num. 5. Sanchez num. 12. quia non sunt hæretici, etsi oppositum tenear Azor tom. 1. l. 8. cap. 21. q. 8. Qui verò compulsi sunt abiurare tanquam veri hæretici, quod hæresis fuerit probata, sunt irregulares, & inhabiles ad officia & beneficia ex citatis. Solus autem Papa dispensat quoad promotionem in irregularitate hæretici & fautorum ex Valentia, Nauar. Ledesma, Sanchez nu. 13. & seq. Angel. verb. irregularitas, num. 28. Sylu. eod. q. 5. n. 7. Suarez d. 43. sect. 1. num. 6. Azor loco cit. Quin etiam Pegna 3. p. direct. com. 175. refert Pium V. anno 1567. inhibuisse etiam Generali Inquisitori Hispaniæ ne hęreticos presbyteros habiles reddere posset ad ipsum celebrationis exercitium. Num autem cum occulto hæretico Episcopus possit virtute Cõcilij Tridentini sess. 24. cap. 6. dispensare, non ita constat. affirmat Sanchez num. 15. negat Suarez cum aliis citata sect. 7. n 7.

Decimaoctaua. Priuantur quoque Ecclesiastici, qui prædictorum opera adepti sunt beneficia & officia, habitis, & si id factũ est ipsis scientibus, inhabilitantur ad alia. Quod etiam statutum legitur c. 2. §. ad hæc, de hæret. l. 6. quod speciale esse dicit Gloss. eo quòd aliàs non referat per quem preces offerantur. l. vniuersis, Cod. de precib. Imper. offer. Idémque Innocentius IV. bulla 15. quæ incipit, *Cum negotium*, fecit Inquisitoribus potestatem puniendi filios & nepotes hæreticorum, credentium, fautorum & sociorum quibuscumque digni

dignitatibus, honoribus, beneficiis Ecclesiasticis & officiis publicis. Itémque eos, qui illorum gratia, intuitu & opera ea sunt assequuti. Videnda etiam bulla 12. Alex.4.§.12.

Decimanona. Quod tandè hoc loco Innocentius IV. statuit de inualiditate emãcipationis filiorum post lapsum patrũ, habetur etiam cap.2.§.illorum, de hær.l.6.idque meritò, quia per paternum crimen hæresis à die commissi criminis liberantur filij à patria potestate, & sui iuris efficiuntur. Qui enim sunt in patria potestate, sui iuris non sunt, sed patris ex instit. l.1.tit.de patria potestate, & ff. lib.1. tit.de his qui sui vel alieni iuris, l.3. & lib.8.Cod. tit.47. & Aristot. lib.1. pol.cap.8.

Sunt autem septem effectus patriæ potestatis, ex Glossa instit.de patr. potest.§. ius autem, & Azor t.2.l.2.cap.19. Primò, quicquid filius acquirit præter castrense vel quasi castrense peculium, pleno iure patri acquiritur, seu numeratur in bonis patris, in cuius est potestate. Secundò, olim pater filium in sua potestate constitutum vendere poterat. Tertiò, pater in filium ius & potestatem vitæ & necis habebat. Quartò, vt in iudicio pater cum filio non possit agere, nisi ex peculio castrensi vel quasi castrensi. Quintò, vt filius sine cõsensu patris contra alium in iudicio agere non possit, nec respondere aut testari, nisi moueretur lis super bonis castrensibus aut quasi castrensibus filij. Sextò, vt pater inuito quoque filiofamiliàs habeat administrationem, & vsumfructũ in peculio aduentitio ipsius filij, instit. §.1. per quas personas nobis acquiratur, &c. Septimò, vt inter patrem & filium ciuilis obligatio esse non possit. instit. de inutilib. stipul.§.etiam inutilis. A die igitur commissi criminis hæresis, pater amittit ius in filium, & filius sui iuris efficitur, ex § illorum, cap. quicumque, de hæreticis, l.6. Sanchez l.2 cap.24.num.6. Castro l.2. de iust.hær.pun.cap.7.Pegna com. 165.Molina t.1.de iust.d.9.& 229. Rebello p.1.l.2.q.7.sect.2.num.23. Lessio l.2.cap.3.dub.5.num.23. & cap.4.dub.3.num.11.& c.12.d.13. num.80. Vnde, vt notat Simancas t.46. num.74. priuatur hæreticus etiam occultus tum dominio naturali, quod habebat in filios, ob id si publicantur patris bona & transferuntur in fiscum, vsusfructus quem in aduentitiis bonis filij habebat, ad filium pertinet ex Simanca tit.9.nu.81. Ruino lib.5. consil.24.Boërio decis.7.Azor t.2. l.2.c.20. & 22.q.6. Lessio loco cit. cum enim filius sui iuris efficiatur, vsusfructus cum proprietate ad eumdem pertinebit. Num autem vxor marito hæretico teneatur reddere debitum fusè disputat Sanchez l.10. de matrim. disp.15. 16. quem potes consulere. Tum ciuili, quod habebat in seruos, eo enim ipso serui liberantur. Tum politico, quod habent rerum domini in subiectos, cum illo quoque iure fidelitatis, ac omnis obsequij ac promissionis hæretici priuentur. cap. vlt. extra de hæret. & cap.2.§.vlt.& cap.cum secundum, eod.tit.l.6.ad quod etiam facit 15. q.6.cap. nos sanctorum cum seqq. Menochio l.2. de arbitr. casu 546. Hoc quod dictum est de patriæ potestatis, obligationis, fidelitatis, & obsequij omnis debitæ hæreti-

co liberatione, etiam ad filios receptatorum, defensorum & fautorum hæreticorum extendi putauit Emericus 3. par. direct. q. 116. sed Sanchez l. 2. cap. 24. nu. 6. & Pegna com. 165. oppositum docent, eo, quod in citatis locis nulla de eis fiat mentio.

ALEXANDRI IV.

Constitutionis 24. in bullario veteri, quæ incipit, Consuluit nos, *edita anno 1262.*

EPITOME 15.

Fides adhibeatur in causa fidei excommunicato & criminis socio.

STATVIT Pontifex, vt in fauorẽ fidei excommunicati & socij criminis, possint contra hæreticos, eorúmq; receptatores & defensores testificari quoties ex verisimilibus cõiecturis præsumitur tales non dicere falsa, in defectu aliarum probationum.

THEOREMA 53.

EST apud Iurisperitos regula, Hæreticos, Iudæos, Paganos testes esse non posse, vt colligitur l. credentes, l. quoniam, Cod de hæret. l. quæ incipit, *Catharos*, in legg. Parauinis Federici II. in litteris Apost. post direct. Inquis. & c. decernimus, de senten. excomm. l. 6. cap. excommunicamus, 1. §. credentes, extra de hæret. & bulla 3. Gregor. IX. §. 2. bulla 18. Innoc. IV. & cap. non potest, cap. Pagani, cap. si hæreticus, 2. q. 7. cap. ipsa pietas, 23. q. 4. eò quod sint suspecti de falsitate. Ex quo enim sunt Deo infideles, non præsumuntur esse fideles hominibus, aliísque de causis, de quibus Abbas cap. Iudæi, de testib. & c. 1. de hæret. Marquard. tract. de Iudæis, cap 51. n. 9. & seq. Farinacius tract. de opposit. test. q. 56. art. 7. num. 205. 206. Alexander tamen IV. hoc loco, & bulla 10. quæ incipit, *Quod super*, & c. in fidei, de hær. l. 6. voluit vt in fauorem fidei ad inquirendam hæreticam prauitatem, ipsi etiam hæretici, socij criminis, excommunicati & infames reciperentur, etsi in cęteris criminibus repellantur. Id enim fit ad inquisitionem, & indicium & aliqualem tantum probationem, non quod credantur esse testes legitimi; ídque solum quando ex verisimilibus coniecturis, ex numero testium, ex qualitate personarum & rerum aliísq; circumstãntiis non præsumuntur dicere falsa. Videatur Farinacius loco cit. num. 206. 217. 218. Menochius l. 2. de arbitr. casu 474. Mascardus de probat. concl. 944. Simácas tit. 51. Frãcus & Aretinus, c. vlt. de testib. Conradus Brunus l. 4. de hær. c. 9.

GREGORII X. ET CLEMENTIS IV.

Constitutionis, quæ incipit, Turbato, *editæ annis 1263. & 1267.*

EPITOME 16.

A fide recedentes vel alios auertẽtes hæreticorũ pœnis puniendi.

CHRISTIANOS ad ritum Iudæorum transeuntes, & Iudæos iam conuersos ad eumdẽ redeuntes, aut

aut ad illum trahentes Christianos, tamquam hæreticos, receptatores & fautores eorumdem, debitis pœnis puniri iubet.

THEOREMA 54.

Constitutionem hanc Emericus in direct. p. 2. q. 4. tribuit Nicolao IV. sed eam esse Gregorij X. sentit Io. Andr. in cap. contra Christianos, de hæret. l. 6. Campeggius apud Zanchinum cap. 36. & Serephinus; totidémque verbis euulgauit anno 1267. Clemens IV. vt videre est in Appendice bullarij pag. 116. eadémque statuta habentur à Bonifacio VIII. in c. contra Christianos, de hæret. l. 6. vbi etiam Iudæi ad hoc crimen probandum in testes admittuntur. & à Gregor XIII. bulla 70. §. 6. qui casum extendit, ad opem, consilium, auxilium & fauorem quomodocumque præstantes. Quare vti Christiani ad Iudaismum transeuntes, vel si ante baptismum Iudæi fuerunt, reuertentes, vt hæretici puniuntur; sic talium fautores, receptatores & defensores puniendi sunt, vt puniuntur fautores, receptatores & defensores hæreticorum. Idque meritò, cum enim negent iam Christum aduenisse, qui mittēdus erat expectatio Gentium, à fidei professione discedūt, & in hæresim incidunt, & in eamdem inducunt alios, cum eos in Iudaicam superstitionem impellunt. Quin etiam errant contra vetus testamentum: quippe cum dictum sit Genes. 49. *Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat, qui mittendus est.*

a fide ecedentes vel lios acertētes xreti- ɔrū pœ- is pu- endi.

cum euidentia facti constet, iam à mille & sexcētis annis & amplius defecisse sceptrum de Iuda, vt docet S. August. l. 12. contra Faustum, & Danielis cap. 9. dictum ei fuerit à Gabriele Angelo: *Scito ergo & animaduerte ab exitu sermonis, vt iterum ædificetur Ierusalem, vsque ad Christum ducem, hebdomade septem, & hebdomades sexaginta duæ erunt, & rursum ædificabitur platea & muri in angustia temporum; & post hebdomadas sexaginta duas occidetur Christus & non erit populus eius, qui eum negaturus est, & Ciuitatem & Sanctuariū dissipabit populus cum duce venturo, & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.* Loquitur enim Angelus de tempore aduentus Messiæ, & ait ab edicto restaurationis Hierusalem, quod factum est anno 20. Artaxerxis Longimani ex l. 2. Esdræ c. 2. qui fuit annus quartus Olympiadis 83. (cum cœperit regnare initio Olymp. 79. ex Diodoro Siculo l. 11. Eusebio in Chronico, Hieronymo, Pererio, Sigonio in Sulpitium) vsque ad Olympiadem 202. anno 4. quando mortuus est Christus, imperij Tiberij anno 18. futuras hebdomades 70. vt certè sunt. intersunt enim anni solares 475. qui efficiunt annos lunares constantes diebus 355. de quibus prophetia loquitur, cum dicat (abbreuiatas) 490. qui sunt hebdomades annorum 70. Cum igitur iam agatur decimumseptimum sæculum, post septuaginta hebdomadas Danielis, necesse omnino est, iampridem Messiam aduenisse, & non amplius expectandum, nisi ad vniuersale iudicium. Et Aggæus cap. 2. *adhuc* (ait) *vnum modicum est, & veniet desideratus Gentibus, & implebo domum istam gloria.*

magna erit gloria domus istius nouissime, plusquam prima. Et Michæas c. 5. *& tu Bethleem Ephrata, &c. ex te mihi egredietur, qui sit dominator in Israel,* &c.

Cum itaque & templum illud nouissimum fuerit destructum in quod dicitur venturus Messias, itemq; funditus delera Bethleem, in qua idem erat nasciturus, oportet iam diei venisse prænunciatum Messiam vti Christi fideles docet. Recte igitur à cognita veritate retrocedentes, & alios in eundem errorem inducentes cum fautoribus, receptatoribus & defensoribus vti hæretici & eis fauentes ab Ecclesia puniuntur. Videndus Albertinus de agnosc. assert. q. 23. num. 59. & q. 25. num. 14. Francisc. Bursatus consil. 90. & Simancas tit. 35.

Ne igitur occasionem haberent peruertendi à fide alios Iudæi prędicti, factum est primò, vt seruum Christianum habere non possint. cap. multorum, de Iudæis, l. Deo nobis, § his ita, Cod. de Episcop. & cler. Et si circumcidant Christianum etiam mancipium vel cogant circumcidi, perpetuo exilio vel etiam pœna capitis plectuntur. l. 1. Cod *Ne Christianū mancipium,* &c. & proscriptione bonorum l. Iudęi, 2. Cod. de Iudæis. quare l. eum qui, Cod. de Apostatis, sic præcipit: *Eum qui seruum, siue ingenuum inuitum, seu suasione plectenda ex cultu Christianæ religionis in nefandam sectam ritumve traduxerit, cum dispendio fortunarum, capite puniendum censemus.* Secundò, vt ob periculum subuersionis sit eorum familiaritas Christianis interdicta. c. nullus, & c. omnes, 28. q. 1. vide Pet. Greg. l. 12. syntag. c. 4. Tertiò, vt cap. in nonnullis, extra de Iudæis, statutū sit ab Innoc. III. vt tales vtriusque sexus in omni Christianorum prouincia, & omni tempore (scilicet die & nocte) & publicè (non tantum occultè & sub plica) distincto vestimenti genere & signo ab aliis populis, vtantur: ne scilicet simulent se Christianos & familiaritatem cum eis contrahant aut se illis adiungant. Porrò quibus signis & coniecturis colligi possit baptizatos ad Iudaismum defecisse scribit Menochius l. 2. de arbitr. casu 547. De Christianis autem transeuntibus ad Saracenos dicetur in bulla 2. Gregorij XI. Theorem. 74. 75.

BONIFACII VIII.

Constitutionis 1. editæ anno 1295. incipientis. Prouidè.

EPITOME 17.

STATVIT Pontifex ne auctoritate ordinariâ aut delegatâ, prouincia, ciuitas, castrum, villa, locus, territorium, districtus, sine speciali licentia Papæ in scriptis supponatur Ecclesiastico interdicto pro debito pecuniario, vel eo quod Incolæ, vel Officiales non soluerint: & si fiat, sit nullum, non obstantibus quibuscumque pactis & obligationibus.

Nō supponātur loca interdicto Ecclesiastico pro negotio pecuniario.

THEOREMA 55.

HÆc Constitutio quę habetur in bullario veteri, omissa est in

in nouo, eo quod sit redacta in corpore iuris canonici, nempe in extrauag. com. tit. de sent. excomm. cap. 2. ibique à Glossa & Doctoribus explicata, sicut etiam à Nauar. cap. 27. num. 168. Couarr. cap. alma mater, p. 2. §. 1. Panorm. cap. cum in partibus, de verb. signific. Geminiano, Io. Andr. cap. præsenti, de sent. excomm. l. 6. Felino cap. sanè, de off. deleg. Vgolino tab. 5. cap. 1. §. 1. num. 2. Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 4. Anton. 3. p. tit. 27. cap. 3. §. & si pro pecuniario. Soto 4. d. 22. q. 3. art. 1. Henriquez l. 13. cap. 50. Tolet. l. 1. cap. 19. Suarez t. 5. d. 36. sect. 3. Sayro l. 3. cap. 11. num. 17. Sylu. Ang. & aliis Summistis, verb. interdictum. Eámque confirmauit anno 1539. Clemens VII. in Constitutione quæ incipit, *Licet ea, quæ*.

Interdicti autem vox aliquando significat decretum inter duos à iudice dictum, vt in Cod. & instit. de interdictis, & cap pastoralis, de causa poss. & propr. Aliquando prohibitionem, siue fiat à iudice sæculari, vt instit. de interd. §. exhibitoria, siue ecclesiastico, c. miror, 17. q. 4. cap. significasti, de off. Archidiac. cap. cum illorum, de sent. excomm. Aliquando tandem, vt hic & alibi sæpè, significat Ecclesiasticam censuram iuris aut prælati prohibentis alicui diuina officia, aliqua sacramenta, & sepulturam Ecclesiasticam in pœnam delicti, vel contumaciæ, éstque vna ex tribus Ecclesiæ censuris, vt patet ex c. quærenti, de verb. signific. ita enim definitur interdictum à Nauarr. cap. 27. num. 164. Ledesma 2. 4. q. 26. art. 2. Couarr. cap. alma mater, p. 2. §. 1. num. 2. Toler. l. 1. cap. 18. Henriquez l. 13. c. 41. Alij paulo aliter, sed omnes in idem recidunt. Videndus Suarez d. 32. sect. 1. Sayrus l. 5. cap. 1.

c Nō separātur loca interdicto Ecclesiastico pro negotio pecuniario.

Diuiditur autem interdictum in locale & personale, cap. præsenti, cap. si sententia, cap. si ciuitas, de sent. excomm. l. 6. sic Sotus 4. d. 22. q. 3. art. 1. concl. 1. Couarr. loco cit. num. 6. Maiolus de irreg. l. 3. cap. 1. Henriquez §. 3. Vgolin. tab. 5. c. 5. Suarez loco cit. sect. 2. Sayrus n. 10. & seq. & patet, quia hæc tria (alicubi) fieri prohiberi possunt: & hoc pertinet ad interdictum locale. Et suscipi vel ministrari (ab aliquo) quod pertinet ad interdictum personale, tam actiuè, quàm passiuè. Vtrumque deinde subdiuiditur in generale, & speciale, ex Palud. 4. d. 18. q. 8. §. circa quartum. Alensi 2. p. l. 7. t. 16. art. 1. Nauarr. cap. 27. num. 166. Couarr. n. 9. Sayro n. 13. Suarez sect. 2. num. 4. Henriquez & Ledesma locis cit. & sumitur ex cit. cap. præsenti, de sent. excomm. l. 6. & c. cum in partibus, de verb. signif. & differunt secundum magis & minus, illud enim amplius est, hoc restrictius, siue locum siue personas spectes.

Agitur igitur in hac Constitutione tantum de interdicto locali generali, & non de speciali: etenim ad huiusmodi interdictum imponendum grauior causa requiritur, quàm ad particulare alicuius Ecclesiæ, licet huius etiam grauis esse debeat, ex Couarr. Nauarr. Henriquez, Suarez, Toleto & aliis; cum sit pœna ex suo genere grauissima. vnde ferri non debet nisi ob proportionatam culpam; peccatum scilicet mortale, & aliquo modo publicum ex Sylu. interdictum 3. q. 5. Angel. num. 5. Nauarr. cap 27. num. 168. Couarr. cap. alma mater, p. 2. §. 1. n. 4. & 5. Soto 4. d. 22. q. 3. art. 1.

art. 1. Suarez d. 36. sect. 3. num. 6. Sayro l. 5. cap. 9. vt peccatum regis aut domini, cap. non est nobis, de sponsal. cap. si sententia, de sent. excom. l. 6. cum delictum sit quodammodo commune, aut si delictum à communitate procedat, vt Capitulo, Collegio, Senatu, quãuis non omnes particulares personæ talis congregationis consentiant, dummodo totum corpus operetur. Est enim pœna quæ redundat in totam communitatem quam priuat publico diuino cultu, vt etiam in hac Constitutione, *Prouidè*, & cap. alma mater, de sent. excomm. l. 6. recenset Bonifacius. Crescit enim indeuotio populi, pullulant hæreses, subtrahuntur obsequia ab Ecclesiis, diuinæ laudes suspenduntur, sacramenta non administrantur, priuantur mortui suffragiis, multiplicantur pericula animarum, séque pœna extendit ad infantes, qui nullam dederunt interdicto causam. Quare non est visum Summo Pontifici debitum pecuniariũ cuiuscumque sit quantitatis, quo teneantur locorum Domini, Incolæ aut particulares personæ, legitima interdicti causa, ideoque vetuit imponi ab ordinaria vel delegata potestate, nisi de speciali & expressa, & patentibus litteris apparente licentia Sedis Apostolicæ: aliàs sit irritum & inane.

Appellatur autem interdictum hoc generale locale, eo quod in aliquem locum quasi generalem & plura veluti particularia loca complectentem, vt regnum, prouinciam, diœcesim, ciuitatem, castrum, aut villam: ex cap. cum in partibus, de verb. signific & Glossa ibidem, dirigatur. Et si enim vnum horum comparatione alterius sit minus generale: omnia tamen sunt generalia, quia seruant eamdem proportionem ad loca, ad quæ referuntur, & quæ respectu eorum dicuntur specialia. v. g. hæc vel illa Ecclesia respectu huius ciuitatis aut castri, in quo sunt etiam aliæ.

Ob id necesse non erat, vt Angelus interdictum 1. n. 1. & 11. & interdictum 2. initio, Antoninus 3. p. t. 27. cap. 2. Philiarchus p. 1. l. 4. cap. 3. diuiderent interdictum in tria membra. In generale v. g. regni aut prouinciæ. Speciale v. g. huius ciuitatis aut castri: & singulare seu particulare v. g. huius Ecclesiæ: nam duo priora comprehenduntur sub generali ex d. cap. cum in partibus, de verb. signific. & præsenti Extrauag. *Prouidè*. Bonifacij VIII. Parum enim refert ex Panorm. d. c. cum in partibus, Glossa ibidem, Silu. eod. q. 3. Nicolao de Plouio tract. de interdicto, num. 2. Soto 4. d. 22. q. 3. art. 1. Tab. interdictum 1. nu. 4. vers. 3. Sayro l. 5. c. 2. num. 9. Suarez d. 32. sect. 2. num. 5. ad hoc vt interdictum dicatur generale, quod locus paruus sit vel magnus. Si enim nulla pars loci excluditur, quæ non sit interdicta, interdictum generale est, non speciale.

Sed poteritne particulare interdictum imponi in aliqua Ecclesia ob huiusmodi pecuniariã causam absque licentia Papæ? Negat Couar. loco cit. eo quod sint vbique iudices sæculares qui quosuis possunt cogere ad soluendum debitum, absque tanto damno & periculo innocentium. Sed oppositum docet Panorm cit. cap cum in partibus, Nauarr. num. 168. Sylu. interdictum 3. num. 5. Suarez d. 36. sect. 3.

sect.3. num. 8. Sayrus l.5. cap.11. num.19. Archidiac. & Calderinus, eo quod Bonifacius solum loquatur de interdicto generali locali. Quare neque textus est extendendus ad interdictum generale personale, vt constat ex textu, & docet Suarez & Sayrus n.21. licet de mente legislatoris oppositum senserit Calderinus tr. de interd. m.1. n.22. Verum nobis non constat de huiusmodi mente Pontificis, & pœnæ sunt potius restringendæ quàm ampliandæ.

Eiusdem
BONIFACII VIII.

Constitutionis 1. editæ anno 1295. incipientis. Excommunicamus.

EPITOME 18.

Dantes, promittẽtes, acceptãtes aliquid pro consequẽdis à Sede Apost. litteris iustitiæ vel gratiæ excommunicantur, vt etiam scientes & non reuelãtes intra triduũ; & etiã vtentes prædictis litteris; absoluẽdi à Papa, postquam tantundem erogauerint in pauperes. Et iustitia & gratia nulla est.

EXCOMMVNICAT §.1. omnes religiosos, clericos, & laicos vtriusque sexus siue sint familiares Curiæ, siue non, qui pacti fuerint, vel promiserint, magnũ aliquid vel paruum, vel acceptauerint promissionem, aut ex pacto siue promissione occultè vel manifestè, facta etiam generalibus, & non plenariè expressis apertè verbis quicquã dederint, vel receperint, vel promissionẽ de quacumque re vel vtilitate propter hoc consequenda fecerint vel receperint, pro aliqua iustitia vel gratia, pro se vel alio, in causis vel iudiciis seu aliàs per litteras Apostolicas, & quibusuis modis obtinendis apud Sedem Apostolicam §.2. Scientes verò aliquem in hoc culpabilem per se vel alium intra triduum non reuelantes & ipsi in eamdem incurrunt excommunicationem. §.3. à Papa absoluendi, idque postquam integrè tantumdem erogauerint in pauperes, quantum dederint vel receperint. §.4. Et iustitia vel gratia sic obtenta nullius valoris est, roboris vel effectus. §.5. Iisque litteris vtentes scienter, incurrunt pariter excommunicationem Papæ reseruatam.

THEOREMA 56.

Constitutio hæc habetur pariter in extrauag. com. de sent. excom. cap.1. & quamuis Paludanus 4.d.18.q.3. Angel. excommunicatio 7. num.35. Sylu. ibid. n.82. Caiet. post casum 81. Nauarr. c.27. num. 106. vers.23. & Calderinus, dicant fuisse reuocatam à Clemẽte VII. (contra quos tamen sentit Io. Andr. & Antonius de Butrio apud Syluestrum) nunc tamen res difficultatem non habet, cum fuerit vna cum pœnis omnibus & censuris approbata & aucta anno 1574. à Gregorio XIII. bulla 24. aliàs 28. & peculiari commentario de datis & promissis explicata à Nauarro tom.2.

Et quidem circa §.1. aduertendum est, quoad quantitatem dati vel

vel promissi, vetari etiam res paruas ne dum magnas. ita tamen vt paruitas non sit tanta, vt excuset à mortali, ex Nau. in d. comment. nu. 20. cum excommunicatio supponat peccatum mortale, vt etiam sensit Azor tom. 3. l. 12. c. 23. q. 3. Vbi etiam hanc Constitutionem explicat. Ea tamen non ligantur aduocati, procuratores & tabelliones sua salaria petentes, vt docet Glossa in extrauag. citata, eo quòd ex cap. non licet, 11. q. 3. etsi non liceat iudici vendere iustum iudicium, liceat tamen aduocato vendere iustum patrocinium, & Iurisconsulto rectum consilium. Circa modum verò promissionis nullum excludi, siue id occultè fiat, siue manifestè, verbis aut factis, & exprimatur plenariè aut solum ex parte, & in confuso, vt si teste Glossa ibidem dicatur v. g. non intendo esse tibi ingratus. vel decens est vt laborans pro alio, recognoscatur. vel facta sequentur, &c. Circa censuram denique dicitur, excommunicamus, & anathematizamus. Vocatur autē huiusmodi censura excommunicatio quod extra Ecclesiæ communionem expellat, quæ sacramentorum & Christi fidelium communio est cap. penult. de sentent. excomm. & cap. Engeltrudam, 3. q. 4. Etsi olim acciperetur etiam pro quadā prohibitione accipiendi sacram Eucharistiam, vel ingrediendi Ecclesiam, aut standi simul cum aliis ad orandum, & similium, vt patet ex cap. cum nō secundum hominem, de iudic. & cit. cap. Engeltrudam, & cap. 41. 11. q. 3. habentur plures huiusmodi separationes monachorū in regula S. Benedicti c. 23. 24. 25. & docet Victoria in summ. tract. de excomm. num. 1. & Suarez tom. 5. d. 24. sect. 1. Sed hoc loco sermo est, de vera & propria excōmunicatione, eáque maiore, quæ solum fertur ob peccatum mortale, eadémque dicitur Anathema, vt ex præsenti Constitutione patet.

Est autem Anathema vox Græcà non Hebræa ex probabiliori sentētia D. Augustini super Num. cap. 40. 41. & in Psal. 138. S. Thom. in cap. 1. epist. ad Galat. & cap. 9. ad Rom. Couarr. cap. fin. p. 1. §. 8. n. 6. Vgolino tab. 2. cap. vlt. §. vlt. facta ab ἀνὰ, & θέσις, quasi sursum positio, seu scorsum positio. Ob id cum Num. 21. dictum esset: *vocauit nomen eius Horma*, quod est Hebræū, additum est pro Græca interpretatione, *id est Anathema*. Etsi Alciatus in cap. cum non ab homine, n. 106. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. & alij eruditi, Hebraicam esse senserint.

Eius autem significatio varia est. Iustinus enim Martyr q. 121. & Io. Chrysostomus tom. 5. homil. de Anathemate, in bonam & in malam partem accipi posse scribunt: & sit id quod ad communem vsum iam non sumitur, sed quod secretum & reconditum est Deo. & in bonam partem sumunt Septuaginta Num. 18. nam vbi vulgata lectio habet: *omne quod ex voto reddiderint filij Israel, tuum erit:* legunt ipsi *omne anathematismenō*. & Iudith 16. cum Domino obtulisset, & dedicasset quæ fuerant Holofernis, ne tantum Dei beneficium ex hominum memoria excideret, dicitur, *obtulit in Anathema obliuionis:* ea enim suspendit monumentum sempiternum accepti à Domino beneficij.

In malam autem partem sumitur

tur Num. cap. 21. vbi vulgata habet: *delebo vrbes eius.* Septuaginta legunt, *Anathematizabo ipsum, & ciuitates eius*, id est delebo illos tamquam Deo abominabiles, & execrabiles. Et Deut. 7. *Propterea quia abominatio est Domini Dei tui nec inferas quippiam ex Idolo in domũ tuam, ne fias anathema.* Sicut & illud est, *quasi spurcitiam detestaberis, & veluti inquinamentum & sordes abominationi habebis, quia anathema est.* Et Iosue cap. 6. *Sitq; ciuitas hac anathema.* quam paulò post succenderunt. & cap. 7. *quia pollutus est anathemate.* Quare Richardus de media villa d. 18. art. 5. q. 8. in respons. ad 1. ait anathema significare detestationem, maledictionem, & execrationem. Et Budæus in comment. linguæ Latinæ scribit anathema dici hominem, cuius caput sacratum dicatúmque erat inferorum Diis.

Nec sanè mirum sumi in bonam & malam partẽ: res enim aliquando separatur in honorem, aliquando in execrationem. Ex hac igitur sepositione, vt ait S. Thomas ad Galat. cap. 1. inoleuit in Ecclesia, vt qui excluduntur à communi societate Ecclesiæ & sacramentorum participatione, dicantur anathematizati. Atque ita peccantes in hanc Constitutionem excludũtur ab Ecclesia, maledicuntur, & addicuntur damnationi æternæ.

THEOREMA 57.

EXtenditur autem §. 2. censura hæc ad scientes & intra triduũ non reuelantes, vt etiam factũ videmus cap. 2. de reb. Eccles. non alien. l. 6. & cap. sicut, & cap. quapropter, 2 q. 7 & in Const. 3. Gregor. IX. & XVIII. Innocent. IV. & extrauag. 2. de simonia. quanquam Nauarr. t. 2. consil. 8. et. 52. de sent. excom. existimet Constitutionem hanc, quoad non denunciantes, non fuisse vsu receptam. Is autem aliquid dicitur scite, cap. hoc videtur, 22. q. 5. qui fuit testis, aut vidit, aut conscius fuit, id est aliquo modo cognouit, aut oculis suis conspexit, aut qui fecit illi indicauit. Iudici tamẽ denunciare nõ debet, qui probare non potest, c. plerumque, 2. q. 7. c. qualiter & quando, 1. de accus. verb. exceptis occultis, Glossa ibid. Suarez t. 5. d. 20. sect. 3. num. 11. Menoch. de arbitr. cap. 355. n. 10. 12. Angel. verb. denunciatio, & verb. familia, §. 7. Syluest. excom. q. 8. S. Thom. q. 1. at. 16. & q. 14. art. 12. & l. 4. sent. d. 14. Cagnolus in l. culpa caret, de reg. iur. Alciatus l. 4. de verb. oblig. Vide Theor. 134.

Quis autem in hoc & similibus casibus excusetur à denunciatione explicat Suarez loco cit. Huiusque censuræ absolutionem extra mortis articulum Pontifex sibi reseruat, ad quam non admittatur delinquens, nisi prius quantum dedit aut recepit, plenè & integrè pauperibus largiatur. Vnde si id faciat tantum ex parte absoluendus non erit ex doctrina Glossę in cap. quia sæpe, de elect. l. 6. Archidiac. ibid. Vgolino tab. 5. c. 4. §. 2. n. 7. Sayro l. 4. c. 17. n. 6. Cum loquitur de suspensione.

Nec nouum est in iure, cum v. g. fiat etiam in bulla Nicolai V. quæ incipit, *Olim.* & Clement. 2. de hæret. & Concil. Trid. sess. 25. cap. 12. de reform. & bulla 28. Clementis VIII. quæ est de largitione munerum. Id tamen intelligi debet, nisi excuset impotentia commodę restitutionis, ex doctrina Glossæ

vel promissi, vetari etiam res paruas ne dum magnas. ita tamen vt paruitas non sit tanta, vt excuset à mortali, ex Nau. in d. comment. nu. 20. cum excommunicatio supponat peccatum mortale, vt etiam sensit Azor tom. 3. l. 12. c. 23. q. 3. Vbi etiam hanc Constitutionem explicat. Ea tamen non ligantur aduocati, procuratores & tabelliones sua salaria petentes, vt docet Glossa in extrauag. citata, eo quòd ex cap. non licet, 11. q. 3. etsi non liceat iudici vendere iustum iudicium, liceat tamen aduocato vendere iustum patrocinium, & Iurisconsulto rectum consilium. Circa modum verò promissionis nullum excludi, siue id occultè fiat, siue manifestè, verbis aut factis, & exprimatur plenariè aut solum ex parte, & in confuso, vt si teste Glossa ibidem dicatur v. g. non intendo esse tibi ingratus. vel decens est vt laborans pro alio, recognoscatur. vel facta sequentur, &c. Circa censuram denique dicitur, excommunicamus, & anathematizamus. Vocatur autẽ huiusmodi censura excommunicatio quod extra Ecclesiæ communionem expellat, quæ sacramentorum & Christi fidelium communio est cap. penult. de sentent. excomm. & cap. Engeltrudam, 3. q. 4. Etsi olim acciperetur etiam pro quadã prohibitione accipiendi sacram Eucharistiam, vel ingrediendi Ecclesiam, aut standi simul cum aliis ad orandum, & similium, vt patet ex cap. cum nõ secundum hominem, de iudic. & cit. cap. Engeltrudam, & cap. 41. 11. q. 3. habentur plures huiusmodi separationes monachorũ in regula S. Benedicti c. 23. 24. 25. & docet Victoria in summ. tract. de excomm. num. 1. & Suarez tom. 5. d. 24. sect. 1. Sed hoc loco sermo est, de vera & propria excõmunicatione, eáque maiore, quæ solum fertur ob peccatum mortale, eadémque dicitur Anathema, vt ex præsenti Constitutione patet.

Est autem Anathema vox Græca non Hebræa ex probabiliori sentẽtia D. Augustini super Num. cap. 40. 41. & in Psal. 138. S. Thom. in cap. 1. epist. ad Galat. & cap. 9. ad Rom. Couarr. cap. fin. p. 1 §. 8. n. 6. Vgolino tab. 2. cap. vlt. §. vlt. facta ab ἀνὰ, & θέσις, quasi sursum positio, seu seorsum positio. Ob id cum Num. 21. dictum esset: *vocauit nomen eius Horma*, quod est Hebræũ, additum est pro Græca interpretatione, *id est Anathema.* Etsi Alciatus in cap. cum non ab homine, n. 106. Sotus 4. d. 22. q. 1. art. 1. & alij eruditi, Hebraicam esse senserint.

Eius autem significatio varia est. Iustinus enim Martyr q. 121. & Io. Chrysostomus tom. 5. homil. de Anathemate, in bonam & in malam partem accipi posse scribunt: & sit id quod ad communem vsum iam non sumitur, sed quod secretum & reconditum est Deo. & in bonam partem sumunt Septuaginta Num. 18. nam vbi vulgata lectio habet: *omne quod ex voto reddiderint filij Israel, tuum erit:* legunt ipsi *omne anathematismenõ.* & Iudith 16. cum Domino obtulisset, & dedicasset quæ fuerant Holofernis, ne tantum Dei beneficium ex hominum memoria excideret, dicitur, *obtulit in Anathema oblinionis:* ea enim suspendit monumentum sempiternum accepti à Domino beneficij.

In malam autem partem sumitur

tur Num. cap. 21. vbi vulgata habet: *delebo vrbes eius.* Septuaginta legunt, *Anathematizabo ipsum, & ciuitates eius,* id est delebo illos tamquam Deo abominabiles, & execrabiles. Et Deut. 7. *Propterea quia abominatio est Domini Dei tui nec inferas quippiam ex Idolo in domũ tuam, ne fias anathema.* Sicut & illud est, *quasi spurcitiam detestaberis, & veluti inquinamentum & sordes abominationi habebis, quia anathema est.* Et Iosue cap. 6. *Sitq; ciuitas hac anathema.* quam paulò post succenderunt. & cap. 7. *quia pollutus est anathemate.* Quare Richardus de media villa d. 18. art. 5. q. 8. in respons. ad 1. ait anathema significare detestationem, maledictionem, & execrationem. Et Budæus in comment. linguæ Latinæ scribit anathema dici hominem, cuius caput sacratum dicatúmque erat inferorum Diis.

Nec sanè mirum sumi in bonam & malam partẽ: res enim aliquando separatur in honorem, aliquando in execrationem. Ex hac igitur sepositione, vt ait S. Thomas ad Galat. cap. 1. inoleuit in Ecclesia, vt qui excluduntur à communi societate Ecclesiæ & sacramentorum participatione, dicantur anathematizati. Atque ita peccantes in hanc Constitutionem excludũtur ab Ecclesia, maledicuntur, & addicuntur damnationi æternæ.

THEOREMA 57.

EXtenditur autem §. 2. censura hæc ad scientes & intra triduũ non reuelantes, vt etiam factũ videmus cap. 2. de reb. Eccles. non alien. l. 6. & cap. sicut, & cap. quapropter, 2. q. 7. & in Const. 3. Gregor. IX. & XVIII. Innocent. IV. & extrauag. 2. de simonia. quanquam Nauarr. t. 2. consil. 8. er. 52. de sent. excom. existimet Constitutionem hanc, quoad non denunciantes, non fuisse vsu receptam. Is autem aliquid dicitur scire, cap. hoc videtur, 22. q. 5. qui fuit testis, aut vidit, aut conscius fuit, id est aliquo modo cognouit, aut oculis suis conspexit, aut qui fecit illi indicauit. Iudici tamẽ denunciare nõ debet, qui probare non potest, c. plerumque, 2. q. 7. c. qualiter & quando, 1. de accus. verb. exceptis occultis, Glossa ibid. Suarez t. 5. d. 20. sect. 3. num. 11. Menoch. de arbitr. cap. 355. n. 10. 12. Angel. verb. denunciatio, & verb. familia, §. 7. Syluest. excom. q. 8. S. Thom. q. 1. ar. 16. & q. 14. art. 12. & l. 4. sent. d. 14. Cagnolus in l. culpa caret, de reg. iur. Alciatus l. 4. de verb. oblig. Vide Theor. 134.

Quis autem in hoc & similibus casibus excusetur à denunciatione explicat Suarez loco cit. Huiusque censuræ absolutionem extra mortis articulum Pontifex sibi reseruat, ad quam non admittatur delinquens, nisi prius quantum dedit aut recepit, plenè & integrè pauperibus largiatur. Vnde si id faciat tantum ex parte absoluendus non erit ex doctrina Glossę in cap. quia sæpe, de elect. l. 6. Archidiac. ibid. Vgolino tab. 3. c. 4. §. 2. n. 7. Sayro l. 4. c. 17. n. 6. Cum loquitur de suspensione.

Nec nouum est in iure, cum v. g. fiat etiam in bulla Nicolai V. quæ incipit, *Olim.* & Clement. 2. de hæret. & Concil. Trid. sess. 25. cap. 12. de reform. & bulla 28. Clementis VIII. quæ est de largitione munerum. Id tamen intelligi debet, nisi excuset impotentia commodę restitutionis, ex doctrina Glossæ

Clementinæ 2. de hæret. verb. satisfecerint, Imolæ ibidem, num. 7. Cardinalis in 1. oppos. num. 5. Anton. 3. p. t. 24. c. 8. Sylu. excomm. 9. cap. 42. num. 81. Nauarr. cap. 17. num. 56. 59. & cap. 27. num. 142. & in commentario in hanc eandem Cōstitutionem de datis & promis. num. 38. Molinæ t. 1. de iust. d. 92. col. 3. vers. pœnæ. & tom. 3 d. 756. fine. Henriquez l. 13. c. 28. num. 1. litt. R. & 4. Sozæ in explicatione bullæ Clementis VIII. de largit. mun. Emanuelis Roderici tom. 1. summ. edit. nonę, c. 87. num. 8. Sanchez l. 2. decal. cap. 20. n. 19. Sayri l. 2. cap. 18. nu. 10. 11. ratio est, quia nemo tenetur ad impossibile, l. impossibilium, ff. de reg. iur. ad quod etiam facit cap. Odoardus, de solut. facienti enim quod in se est, pia mater Ecclesia non intendit negare absolutionis beneficium.

Et §. 4. Pontifex irritat obtentam gratiam vel iustitiam, vt fit etiā extra. de rescript. c. cum adeo, & de ætat. & qualit. cap cum bonę, & cap. 1. de rescript. l. 6. Sicut neque nouum est quod § 5. extendat excommunicationem reseruatam ad vtentes illis litteris, & cæteras pœnas, cum & malè faciens, & scienter vtens malefactis ex Glossa consimili pœna irretiri mereātur, vt fit etiam extra de immunit. Ecclesiæ, cap. aduersus, & de crimine falsi, cap. ad falsariorum.

Quid sit autem intelligendum nomine iustitiæ & gratiæ. explicat Nauarr. comment. de datis & promissis, num. 19. 26. 29. & Azor 3. p. lib. 12. cap. 23. quæst. 6. Vt etiam quid intelligatur nomine Sedis Apostolicæ, quæ in hac Constitutione ponitur, scribit Nauarr. ibid. num. 29. & Azor quæst. 7. de quibus etiam agemus nos inferiùs alia occasione.

IOANNIS XXII.

Constitutionis 1. editæ anno 1316. incipientis. Ex parte.

EPITOME 19.

HÆRETICI, déque hęresi accusati, vel valde suspecti, & Iudæi iam ad fidem conuersi & ab ea postea apostatantes, confugientes ad templa, Ecclesiastica immunitate non gaudent. Ideoque Inquisitores liberè debent exequi proprium officium, ac si ad ea non confugissent. Hæretici & Apostatæ nō gaudent Ecclesiæ immunitate.

THEOREMA 58.

CVm inter malefactores confugientes ad Ecclesiam, tanquam ad asylum, iuxta immunitatem ei concessam à Constantino Imper. & confirmatam anno 431. à Theodosio iuniore, & anno 466. à Leone Imp. & aliis, & probatam in antiquis canonibus Ecclesiasticis, vt Concil. Arausicano 1. c. 5. Tolet. 12. c. 10. Aurelianensi 1. c. 3. 4. 5. & 17. q. 4. cap. sicut antiquitus, cap. reum, cap. frater, & extra. tit. de immunit. Eccles. & alibi, vt pluribus ostendimus l. 2. de sacrificio Missę, cap. 13. num. 14. ita vt primò inde vi abstrahi iure non possint. Secundò, si ab Episcopo vel Abbate laicis iudicibus tradātur, non possint amplius ex eo delicto cōdemnari ad mortem, vel ad aliam pœnam

nam corporis afflictiuam, vnde iudici petenti non conceduntur, nisi dato sacramento de indemnitate personæ (in his enim duobus consistit immunitas Ecclesiastica ex Abbate de immunitate, cap. inter alia, Claro §. fin. q. 30. & Angelo verb. immunitas, num. 16.) vt constitutum est 17. q. 4. c. metuentes, cap. reum, cap. definiuit, c. id constituimus, & extra. de immun. Eccles. cap. inter alia, & l. præsenti, Cod. de his qui ad Eccles. confug. Alij verò ob criminum atrocitatem quibus sunt obstricti, minimè gaudeant tali immunitate, seu ab Ecclesia non defendantur, quare inde abripi & morte puniri queũt, qui excipiuntur. 17. q. 4. cap. sicut antiquitus, & d. c. inter alia, de immun. Eccles. nempe publici latrones, id est qui palam & publicè prædantur, vel publicas vias obsident, vel castra tenent & transeuntes spoliant.

Hæretici & Apostatæ nõ gaudent Ecclesiæ immunitate.

Item nocturni depopulatores agrorum, id est, secundum Innoc. qui noctu seu ocultè agros populantur, & segetes vastant, vel secundum Panor. qui nocturnis insidiis in agris & viis publicis prædantur. Et pariter qui excipiuntur. cap. immunitatem, extra. de immunit. Eccles. id est, qui in cœmeterio vel Ecclesia enorme delictum spe immunitatis Ecclesiasticæ cõmittunt. Quæ sanè spes semper adesse creditur ex Hostiensi, si non probetur contrarium, vt homicidium ex proposito, mutilationes membrorum, &c. eum delinquentes in Ecclesia, contra Ecclesiam delinquant ex Couarr. l. 2. var. resolut. cap. 20. num. 15. Claro §. fin. q. 30. num. 13. de quibus etiam cap. 1. de homicid. volunt. & cap. frater, 17. q. 4. Panorm. cap. fin. de immunit. Eccles. Nauarr. cap. 25. num. 20. & seq. Syluest. immunitas, 3. n. 2. Azor t. 2. l. 9. cap. 9. q. 9. Couarr. loco cit. Plaza l. 1. delict. c. 21. & alij Summistæ, verb. immunitas. In eo enim quilibet puniri debet, in quo peccauit: vnde frustra legis implorat auxilium, qui contra legem delinquit, nec debeat quis eum offendere, à quo sperat auxiliũ, ex Glossa cap. fin. de immunit.

Alij etiam nonnulli, vt homicidæ, debitores æris publici, adulteri, raptores virginum excepti fuerant. Authent. de mandatis Principum, §. quod si delinquentes, verb. neque, quam tamen corrigit ius canonicum, & comprobat. l. præsenti, C. de his qui ad Eccles. confug. & sanè, qua de re Azor t. 2. l. 9. c. 9. q. 9. §. item dubię. Inter eos igitur, qui non sunt defendendi ab Ecclesia, quòd se eius auxilio faciant indignos, Pontifex in hac Constitutione numerat hęreticos, déque hæresi accusatos & valde suspectos (de quibus etiam Gregor. XIV. bulla 7. §. 3. Simancas t. 46. n. 65. Couarr. l. 2. var. resolut. cap. vlt. Boërius decis. 110. Remig. Gogni. de immunit. Eccles. fallentia 18.) necnon à fide apostatantes Iudæos, vtrique enim contra Ecclesiam delinquunt, & non minus per insidias occidunt animas multorũ, quàm assassini & grassatores corpora. Et ob id statuit esse Inquisitoribus contra tales etiam ad Ecclesiã cõfugientes procedendũ, non secus ac si non confugissent.

THEOREMA 59.

EX hac eadem Constitutione videtur colligi solutio difficultatis

cultatis an Iudæus vel Paganus ad Ecclesiam cõfugiens, gaudeat immunitate? Etsi enim Glossa in l. 2. Cod. de his qui conf. ad Eccles. Panorm. cap. inter alia, extra de imm. Eccles. Nauarr. c. 25. n. 20. Boërius decis. 100. Clarus §. fin. q. 30. n. 16. Petr. Greg. l. 33. c. 22. n. 1. negent, nisi venerit amore fidei, & religionis; Innocentius tamen, Hostiensis, & Glossa, prædicto cap. inter alia, Syl. immunitas, 3. q. 3. & communior opinio teste Couarr. l. 2. var. resol. cap. 20. n. 11. vers. 13. affirmant, quia in d. cap. inter alia vniuersè statuitur, vt confugientes ad Ecclesiam defendantur. Vbi igitur ius non distinguit, nec nos distinguere debemus. Et in hac Io. XXII. Constitutione ex confugientibus ad Ecclesiam excipiuntur tantum hæretici & Iudæi apostatantes à fide, quam susceperant, qui præsidio sanctitatis loci, non defenduntur. qua de re recurret iterum sermo in Constit. 7. Gregor. XIV.

Eiusdem
IOANNIS XXII.

Constitutionis 8. olim 1. editæ anno 1321. incipientis.
Inter.

EPITOME 20.

Alienationes de terris Ecclesiæ factæ ab Officialibus nullæ.

REVOCAT Pontifex quascumque, & quocumque factas ab Officialibus & Baronibus alienationes de castris & terris Ecclesiæ, cum super hoc nullam habuerint ab Ecclesia auctoritatem.

THEOREMA 60.

ROmana Ecclesia multis terris, castris, ciuitatibus, prouinciis & regnis in honorē B. Petri Christi Domini Vicarij donata est à Christianis Principibus, vt Constantino Imper. vt legimus cap. Constantinus, 2. d. 96. & c. fundamenta, de elect. l. 6. & in actis B. Syluestri, de quibus meminit Leo IX. ep. 1. cap. 13. contra præsumptiones Michaëlis. Gelasius dist. 15. cap. sancta. Adrianus ep. ad Constantinum Imper. & Irenem matrem in 7. Synodo act. 2. Theodorus Balsamon in Photij Monocanonem tit. 9. & extant exarata vetustissimis litteris in bibliotheca Vaticana, & Abbatia Nonantulæ in agro Mutinensi, vbi scriptor dicit se ea transtulisse ex Græco Codice Eusebij Cæsareæ Palestinę Episcopi, qui ea in Ecclesiastica historia omisit, quòd meminisset se ea retulisse in aliis operibus, vt habemus in notis ad d. c. Constantinus, 2. d. 96. editionis Gregorianæ: atque donationem authenticam se vidisse in arca S. Angeli Romæ testatur Pierius Valerianus l. 34. Hieroglyf. vbi agitur de Vmbilio. Itémque à Pepino, qui Exarchatum & Pentapolim ex Sigonio l. 3. de regno Italiæ concessit; à Carolo magno, qui dictam donationem confirmauit die 4. post eius in vrbem aduentum, pluribus aliis adiectis, vt regno Siciliæ, Corsicæ, Sardiniæ, ex Sigonio loco cit. Platina & Blundo, & non multis aliis ciuitatibus Italiæ; quas etiam donationes confirmauit Ludouicus Pius eorum successor, vt constat ex cap. ego Ludouicus, d. 63. & ex Cõstitutione eiusdem, quæ adhuc asser

asseruatur in monumentis Vaticanis. Ab Henrico II. qui Beneuentanum ducatum dedit ex Ditmaro, Platina & Baronio; à Comitissa Matilde anno 1115. quæ eandem instituit hæredem, & aliis, vnde ab aliquibus dictum est, solam immensitatem esse mensuram rerum donatarum Ecclesiæ. Hinc itaque factum est, vt Officiales, Rectores & Gubernatores ab Ecclesia constituti, variis occasionibus contra ius & fas multa ex illis abalienauerint insciis summis Pontificibus.

Cui malo volens Ioãnes XXII. occurrere, præsenti Constitutione dictas alienationes irritas & nullas declarat, vtpotè factas à non non habentibus auctoritatem. Eadémque de re habetur alia Constitutio eiusdem in bulla 3. Clementis VI. quæ eandem confirmat, additis pluribus censuris, vt etiam postea in eadem materia fecerunt Innocent. VI. num. 1. Innoc. VII. num. 1. Alexander VI. num. 1. Iulius II. num. 6. Paulus III. num. 17. Paulus IV. num. 11. Pius V. n. 35. Gregorius XIII. num. 62. & Concil. Trident. sess. 22. cap. 11. & nunc Cardinales & Põtifices post creationem bis iurent, se de prædictis terris posthac nihil alienaturos. qua de re dicetur epitome 97. decuit enim maiestatem Sedis Apostolicæ, iurisdictio etiam temporalis, ne vilesceret Pontificalis apex, vt refertur cap. Constantinus, 2. d. 96.

Eiusdem

IOANNIS XXII.

Cõstitutionis 10 editæ anno 1321. incipientis. Ad hoc.

EPITOME 21.

PRÆCIPIT §. 2. Vniuersis & singulis tam laicis, quàm clericis, cuiuscumque status & dignitatis existant; necnon Baronibus, Potestatibus, Capitaneis, Ciuitatibus, &c. in Marchia Anconitana, ne quis contra alium ius sibi dicere, aut bellum vel exercitum seu caualcatam, nisi de licentia Rectoris Prouinciæ, per se vel alios facere vel mouere, aut per hostiles incursus & violentiam inuadere, occupare aut retinere, seu de domo propria, castro, ciuitate vel loco aliquem expellere, capere, aut tenere, siue ad vindictam & vltionem prosilire quauis causa præsumat.

Ius sibi cũ armis dicentes excõmunicãtur, & priuãtur priuilegiis, feudis, beneficiis Eccles. &c.

§ 3. Delinquentes in hoc, postquam ad eorũ notitiam hæc peruenerint, vel per eos steterit ne peruenirent, ipso facto excommunicantur, & si fuerint clerici etiam suspenduntur: illorúmque castra, terræ, loca, communitates, & vniuersitates; & Ecclesiæ, si clerici fuerint, subiiciuntur interdicto. Omnésque & singuli

guli prædicti priuantur omnibus priuilegiis, gratiis, libertatibus, bonis, iuribus, honoribus realibus, personalibus, feudis, locationibus, officiis, & quibuscumque concessionibus, quæ à Rom. Ecclesia ac cæteris obtinent.

Insuper singulos Barones, Comites, Nobiles, Capitaneos, Officiales, & Communitates prædictas contrafacientes mulctat mille marchis argenti & vnamquamque personarum ipsarum, quę contra horum inhibitionem facere præsumpserit, pœna 200. florenorum auri punit; clericos verò prædictos priuat omnibus beneficiis Ecclesiasticis, dignitatibus, personatibus, officiis cum cura vel sine cura, & reddit indignos & inhabiles ad illa & alia in posterum obtinenda.

THEOREMA 61.

CONstitutio hæc extenditur tantum ad statutum Ecclesiasticum, sed ad totum ex declaratione Pauli III. bulla 17. quæ incipit, *Officij*. videriq; potest de eadem materia Alexander VI. n. 1. in bullario nouo, vbi absolutionē reseruat Papæ, Iulius II. num. 6. & Sixtus V. num. 75. & facientes huiusmodi armatorum hominum vniones seu congregationes tenentur iure ciuili, lege Iulia, de vi publica, §. Item lex Iulia, Instit. de publ. iud. l. 3. §. eadem lege, l. qui ædes, ad legem Iul. maiest. l. vnica, Cod. vt armorum vsus, & ibidem Glossa lib. 11.

Porrò Caualcatæ nomine non tantùm equitum turmæ, verùm etiam peditum militantium manus intelligitur. Ferebant enim infelicissima tempora quibus Italia in Guelfas & Gibellinas factiones erat diuisa, vt sublato legum timore, quisque ius sibi dicere præsumeret: cum tamen nemo in propria causa sit bonus iudex, & sit cōtra naturalem legem, vt in propria causa quis de alio sumat pœnas, l. 1. Cod. ne quis in sua causa iudicet. & l. si quis in tantam, Cod. vnde vi, & l. extat, ff. quod metus causa. Et ciues vnius factionis, alterius factionis ciues patria eiicerent, omniáque hostilitatis signa inuicem ederēt. Vt videre est àpud Neuizanū in sylua nupt. l. 4. n. 134. Alciatum l. 1. parerg. cap. 12. Decianum tom. 2. crimin. l. 7. c. 7. n. 11. Baldum in l. 2. num. 14. ff. de orig. iuris. Boërium in tract. de seditios. in princip. num. 10. Caccialup. in l. omnes populi, num. 13. ff. de iust. & iure. Ad horum igitur temeritatem & audaciam refrænandam, sunt hæc prudenter à Pontifice sancita.

Marchæ verò nomen de quo §. 2. recens & Germanicum est, ex Couarr. de collat. Numismatū c. 2. num. 4. Budæo l. 2. de asse. Gregor. Agricola l. 1. de restit. ponderib. & Sigismundo Scauia tract. de commerciis, §. 2. gloss. 3. num. 28. & est ambiguum, aliquando enim ditionis nomen est, significans regionem, seu regionis fines & limites, vt cum dicimus Marcham Anconitanam, vt hic §. 2. vel Taruisinam, vt in bulla 8. Innocentij IV.

qua

quâ de re Ioan. Garzias tract. de expensis & melioramentis, c. 12. n.37. aliquando notam,& signum in re aliqua impressum, siue sculptum sit.v.g.in metallo, siue inustum igne, siue intextum, siue colore pictum,aut alio modo impressum in re quapiam, tamquam distinctiua nota quædam. vnde dixit ille de funesto & infausto cõdemnationis signo:

Pers.Sat. 4. *Et potis es vitio nigrum præfigere Theta.*

Aliquando denique sumitur pro auri vel argenti massa, certi ponderis, bonitatis,valoris. erat enim vnciarum octo libræ Romanæ ex Iasone,§.omnes autem, num.7.instit.de act.& in l.2.§.ex his,n.16.ff. de verb. oblig. Albertino tract. de hæret.q.5.num.6. Saruensi in reg. Cancellar. de valore exprim. q. 9. & citatis. ita appellata à peculiari nota in ea impressa iuxta superiorem acceptionem, vt constat ex materia de Cambiis apud Nauarr. cap.17.nu.296.Molina d.400.410. Hieronymum de Luca tr. de cambiis, vt dicetur Theoremate 292. & in hac significatione fit mentio eius in hac Constitutione §.3.& in Constitutione Honorij III. de qua supra epitome 7.§.1.& cap.constitutus,de procur.& cap.2.de arbitr. c.4 de pactis,& c.16.de censibus.

THEOREMA 62.

EOdem §.2.& 3. dicitur domo, castro,ciuitate, &c. qua in re, ex sententia Glossæ in cap. statutum, de rescript.& cap. si ciuitas, castrum aut villa de sent.excomm. l.6 & aliorum, ea censetur *Domus* alicuius propria, quam quis particulariter cum sua familia inhabitat. *Villa* autem dupliciter sumitur. Primò,pro casa & habitatione ruri ædificata,ad fructus & instrumenta ad colendum agrum reponenda,seu etiam ad animum relaxandum. Secundò, pro congregatione hominum habitantium in loco non vallato murorum ambitu, vti degere Agricolæ solent, de qua cap.non debet, d.80. *Castrum* verò denotat casam arctam,& munitam,quę belli tempore non eget magna hominum custodia nec victualibus ad sese tuendum ab hostium incursibus.*Oppidum* aut *Terra* magnum est & amplum Castrũ seu Castellum. cap.Episcopi,d 80. *Vrbs*,sunt ędificia ipsa,& murorum structura in quibus ciues habitant, ex Isidoro l.15.etym. Archidiac.& Glossa. *Ciuitas* denique dicitur ciuium vnitas, seu ipsa ciuium congregatio vrbem inhabitantium, quam M.Tullius in som.Scip.Cõcilium cætúmque hominum iure sociatos, dixit. quem sequutus Isidorus l.15.etym.scripsit.*Ciuitas* est hominũ multitudo societatis vinculo adunata,dicta à ciuibus,id est ab ipsis incolis vrbis, quia plurimorum consistat,& contineat vnitatem.Nec est de ratione ciuitatis, vt habeat Episcopum proprium, cum etiam ante Episcoporũ creationem, essent ciuitates.etsi in eis solis Episcopi statuendi sint. d.80. cap.1.2.3.4.5.

THEOREMA 63.

CEnsuræ §. 3. in delinquentes sunt latæ sententiæ, & non ferendæ,cum dicatur, *ipso facto excommunicantur, suspenduntur, subijciuntur interdicto*,&c.qua de re fusè Vgolinus inter cæteros,Tab.1.c.9. §.6.

§ 6. & Azor t. 1. l. 5. cap 9. ea autem censura dicitur latæ sententię, cum lex à iure vel ab homine consulés in posterum censuræ sententiam iam tulit in eum, qui delinquet in legem: ita vt statim ac quis legem transgreditur, absque alia iudicis opera, aut re alia expectata, censura ligatus sit. & solet censura sententiæ latæ exprimi per *ipso iure:* quia ipsum ius fert sub illa conditione, si ei non obediatur. *Ipso facto,* quia posito facto seu inobedientia legis, incurritur, nulla alia expectata sententia. Eo ipso, quod idem valet, ac ipso facto, & similibus quibus indicatur, nil aliud requiri. ex Bartolo in l. 1. n. 4. ff. de his qui not. infam. Vgolino loco cit. Suarez tom. 5. d. 3. sect. 3. Azor loc. cit. sæpe etiam fertur per, ex tunc, vel statim, aut confestim, seu illicò, mox, protinus, vt cap. quam sit, de elect. l. 6. etsi non semper, vt notat Suarez. ideo de eis iudicandũ erit, prout exigent verba quibus adiungentur. vt si dicatur *statim* vel *ex tunc excommunicetur*, non erit latæ sententiæ: si statim, aut ex tunc sit excommunicatus, erit sententiæ latæ.

Solent quoque huiusmodi censuræ latæ sentẽtiæ ferri in præsenti, modi indicatiui, vt *excommunicamus, interdicimus, suspendimus:* & in passiuo, *excommunicatur, suspenditur,* &c. vel per præteritum perfectum modi subiunctiui, sit *excommunicatus, interdictus*, aut *subiaceat excommunicationi, interdicto, suspensioni.* qua de re Azor tom. 1. l. 5. cap. 9. §. quarta regula. Vel in infinito hoc modo, *decernimus*, vel *noueris te esse excommunicatum, interdictum*, &c. Secus est in censura ferenda in futuro, & nondum lata, in qua solet adhiberi tempus præsens modi imperatiui v. g. *excommunicetur, suspendatur.* Id enim intelligitur faciendum per sententiam ferendam ex Glossa de regul. iur. in 6. cap. in pœnis. Azor loco cit. § porrò, & Doctoribus in cap. dolentes, de celebr. Miss. & meritò. Nam quod imperatur faciendum, nondum fit. neque si dicatur solum *sub pœna,* aut *interminatione excommunicationis, suspensionis*, &c. vt constat ex cap. clericus, extra. ne cler. vel monach. & cap. relatum, §. ad hoc, tit. de iurepatr. Glossa, Suarez, Azor, Vgolin. locis cit. Quod si videatur oppositum haberi, cap. 1. de eo qui fur. ord. suscep. & cap. Salonitanæ, d. 63. resp. Glossa loco cit. & cap. sicut tuis, de simonia, & Suarez vbi supra, adiectũ aliquid fuisse comminationi vel interminationi anathematis v. g. statim incurrendæ, vel cui mox subiaceat. aut vt contrafaciendo esset anathema aut excommunicatus.

Denique notat cum Glossa, Abbate, Felino, Azor loco cit. quoties de aliqua dictione posita in lege pœnali prudenter ambigitur, num significet censuram aut pœnam latam ipso iure aut ferendam, iudicandum solum ferendam, ex regula iuris. Odia sunt restringenda. Et. In pœnis mitiorẽ & benigniorem interpretationem faciendam esse.

Tandem quod spectat ad præsentem constitutionẽ licet in eam delinquẽtes absolui possent, quod Ioan. XXII. excommunicationem & censuram non reseruauerit, Alexander tamen VI. bulla 5. §. 3. eam approbans eius absolutionem reseruauit summo Pontifici, vt antea monuimus. Immo videtur comprehensa,

prehensa, § 20. bullæ cœnę Domini ex Caiet. excommunicatio, c. 17. Nauarr. cap. 27. num. 73. Suarez tom. 5. d. 21. sect. 2. num. 105. quia simpliciter hostiliter inuadunt Papæ ciuitates, quamuis eas nolint à summo Pontifice alienare, vt etiam dicemus Theoremate 429. bullam cœnæ Domini explicãtes.

Eiusdem IOANNIS XXII.

Constitutionis editæ anno 1325. quæ incipit. Ad nostrum.

EPITOME 22.

Religiosi non eant ad infideles sine licentia & patentibus. *Excõmunicatio reseruata.*

RELIGIOSI sub pœna excõmunicationis Papæ reseruatæ, prohibentur sine superiorum suorum licentia & patentibus litteris se transferre ad partes infidelium: & sine illis reperti, sunt tamquam Apostatæ capiendi. Neque illic à Prælatis sunt admittendi ad prædicationem & diuinorum Officiorum celebrationem.

THEOREMA 64.

MVlti religionis habitum gestantes, moribus corrupti & deprauati, sermonibus & secretis collocutionibus suis, contra Ecclesiæ Romanæ constitutiones in infidelium partibus in simplicium Christianorum cordibus scandala generabant, suspectíque erant de hæresi. quare Pontifex in præsenti Constitutione, quę in bullario nouo est omissa, eo quod iam habeatur in extrauag. comm. de regular. & transeunt. ad relig. cap. 1. obuiare volens periculis, vetat sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Pontifici reseruatæ, religiosos transmigrare in partes transmarinas, sine suorum superiorum licentia in patentibus litteris.

Superioribus autem (quippe qui subditorum mores perspectos habent, vnde eis renuentibus, subditi ad ordines non promouentur, cap. ad aures, de temp. ordin.) iniungit, vt eam dumtaxat viris litteratis, prouidis & expertis impertiant. Sequutus in hoc Pontifex Clementem III. qui, extra. de Iudæis & Saracenis, c. quam sit laudabile, licentia concessa Episcopo N. prædicaturo Euangelium Paganis in partibus vltramarinis, vt socios etiam haberet quemcũque religiosum & clericum idoneum ad fidem prædicandam, qui ei adhærere vellent, apposuit clausulam. (requisita tamen & habita licentia prælatorum suorum.) vt etiam de consecratione d. 5. can. 11. dicitur, non oportere ministros altaris vel quoslibet clericos præter iussionem Episcopi (petitam scilicet & obtentam ex Glossa) ad peregrinandum proficisci aut sine canonicis, id est formatis litteris Episcopi, de quibus est etiam sermo in Authent. de sanctis Episcop. § interdicimus.

Extat nunc quoque bulla 56. Pauli V. de missis ad prædicandam fidem ad Indos, vt rectà eò se trãsferant, nec morentur in itinere absque superiorum licentia, sub pœna excõmunicationis latæ sententiæ de qua in epit. 165.

Porrò transgressores primò in-

currunt excommunicationem reseruatam. Secundò, habentur pro Apostatis à suis Ordinibus, & sunt ab Ordinariis mancipandi carceri, donec constet de habita licentia illorum superiorum, vt etiam de omnibus religiosis sine superiorũ patentibus litteris iter agentibus, statuit Sixtus V. bulla 73 §. 7. quæ incipit, *Cum de omnibus*. Tertiò, si illic de Sede Apost. obloquantur, sunt ab Ordinariis compescendi, non secus ac si essent illorum subditi. Quartò, non admittantur ad officiũ prædicationis, quippe cum nemo absque licentia, sibi possit assumere munus prędicandi, ex decreto Innocentij III. extra. de hæret. cap. 13. §. Quia. Concil. Lateranensi sub Leone X. sess. 11. & Concil. Trid. sess. 5. c. 2. de reform. & sess. 24. cap. 4. Quintò, non permittantur celebrare, cum nõ constet de ordinatione, aut vitæ moribus, iuxta constituta à Syluestro Papa d. 98. cap. nullus. Alexand. III. extra. tit. de cler. peregrin. cap. tua, & Innocent. III. ibid. cap. inter, & cap. tuæ, & Concil. Trid. sess. 22. cap. de vitand. & seru. in celebr. & sess. 23. cap. 16.

Eiusdem

IOANNIS XXII.

Constitutionis 13. quæ incipit.

Super.

EPITOME 23.

Euocantes, adorantes, alligantésque in annulis & simili- IMPIE dæmonibus Christiani aliqui immolabant, adorationem exhibebant, imagines, annulos, speculum, phialam ad eos ibi alligandos fabricabant, vt ad sua praua desideria adimplẽda ab illis responsa & auxilia acciperent. Præcipit igitur Pontifex, §. 1. sub interminatione anathematis, vt nemo baptizatus audeat aliquod de prædictis, docere vel addiscere, aut quouis modo vti. §. 2. In his delinquentes ipso facto excommunicantur, & admoniti, nisi intra octo dies se correxerint, per competentes iudices aliis pœnis plectantur. §. 3. Nullúsque libellos & scripturas aliquid de prædictis erroribus continentes, habere, aut tenere, vel studere præsumat, sed intra octo dies, abolere & comburere teneatur, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrenda, & aliis, cum constiterit, grauioribus infligendis, contemptoribus.

bus dæmones & tenentes vel legẽtes de his scripturas & discẽtes & docentes similia, excommunicãtur, &c.

THEOREMA 65.

QVæ à Pontifice hoc loco cõtra sortilegos, & diuinos, & vtentes eorum opera constituuntur, iam damnata fuerant, tum iure diuino Deuter. cap. 18. Leuit. 20. vbi diuini interfici iubentur. Exod. cap. 22. Num. cap. 25. Esaiæ 8. Eccles. 34. Tum lege ciuili, l. cuicumque, vbi statuitur, vt liceat cuicũque maleficum apprehendere, & illico ad iudices deferre, vt communis salutis hostem, & l. multi, vt magicis artibus deditos feralis pestis, seu sententia absumat, l. nullus,

bus dæmones & tenentes vel legẽtes de his scripturas & discẽtes & docentes similia, excommunicatur, &c.

lus, Cod. de maleficis, in qua Constantinus, vt diuinantes, qui ad alienam domum accedunt, comburantur, & qui eos deuocarint, publicatis eorum bonis, deportentur. Et Platonis legg. l. 11. statuentis. *Quando quis nodis, inductionibus, cantibus, similibusq́, veneficijs ad nocendum paratus deprehensus est, si Aruspex aut prodigiorum interpres sit, occidatur: sin verò non fuerit, iudex de ipso quid dare patiue debeat, statuat.*

3 Tum iure canonico: nam 26. q. 1. cap. illos, prohibentur. & q. 5. cap. si quis dicitur, *si quis ariolos, aruspices, incantatores obseruarit, aut phylacterijs eorum vsus fuerit, anathema sit.* cap. non oportet, definitur: *vt clerici his superstitiosis artibus vtentes, de Ecclesia proijciantur.* cap. si quis Episcopus, *vt si Episcopus, presbyter, Diaconus, vel clericus magos, aruspices, incantatores consuluerit, deprehensus deponatur ab honore dignitatis suæ.* cap. aliquanti, *vt siue clerici siue laici, qui diuinationis scientiam professi fuerint, docuerint, consuluerint, ab Ecclesia habeantur extranei.* cap. sortes, sub anathemate diuinationes fieri prohibetur. cap. si quis clericus, & c. auguriis, his incãtationibus seruientes iubentur ab Ecclesia separari. & q. 7. cap. admoneant. huiusmodi artes & incantationes dicuntur insidiæ & laquei diaboli, quibus nititur decipere humanum genus. & si clericus hæc exercuerit, vt degradetur; si laicus, excommunicetur.

Sed dubium graue est an in aliquo horum canonum excommunicatio sit latæ sententiæ, ita vt, qui diuinationes exercent, vel diuinos consulunt, sint excommunicati: præsertim in cap. si quis ariolos, vbi dicitur, *anathema sit.* quæ solet esse formula latæ sententiæ, ex Vgolino, Suarez & aliis, vt diximus Theoremate 64. Et quidem P. Martinus del Rio l. 4. disp. mag. cap. 1. quæst. 7. sect. 4. affirmat. quod etiam non improbabile putat Suarez tom. 1. de relig. l. 2. de superstitione, cap. 19 num. 5. eo quòd huiusmodi verba, *excommunicatus sit*, aut *anathema sit.* in Conciliis contineant sententiam latam, & non ferendam.

Oppositum tamen docet Suarez ibidem num. 5. & 6. Sanchez l. 2. decal. cap. 38. num. 91. Azor t. 1. l. 9. cap. 26. q. 3. Lessius l. 2. cap. 34. dub. 5. nu. 29. Nauarr. cap. 27. n. 12. Sylu. verb. superstitio, q. vlt. Alens. 2. p. q. 164. num. 5. (nisi fortè huic facto sit etiam coniuncta hæresis, quo casu excommunicatio esset lata) idque aliqui sentiunt, eo quod ambigi possit an verbum, *sit*, futuri temporis sit modi optatiui, an verò præsentis subiunctiui, atque ob id in dubio iuris facienda sit interpretatio in mitiorem partem, nempe in futuro, vt faciat sensum *anathemate feriatur*, sicut cum de aliquo dicimus: *sit exul, sit extorris:* pro *eijciatur in exilium.* Ratio huius explicationis est, quia in reliquis citatis canonibus semper est sermo de excommunicatione ferenda, & non de lata. Alij quod hoc nomen non semper significet excommunicationem propriè dictã, vt diximus Theor. 56. & possit generatim accipi pro valde execrabili, seu exitio deuoto. iuxta illud 1. Corinth. 16. *Si quis non amat Dominum Iesum Christum, sit anathema.* Videatur etiam Theorema 158.

M 3 THEO

THEOREMA 66.

CÆterum in huiusmodi delictis grauissimum scelus com-
1 mittitur. Tum quod frequenter intercedat idololatria, vt ex §. 1. huius constitutionis patet, cum diuinũ honorem trãsferat in creaturam, vt notauit S.Thom. 2.2.q. 94.art.3.Caiet.ibid.q.93. Directorium Emerici,2 p.quæst.43.Pegna com 68. Valentia 2 2 d.6.q.11. & 12. Suarez tom 1. de relig l.2.c.6. Lessius l.2.cap.43.dub.2.Bannes 2. 2 q.11. art.4. Aragona 2. 2. q.12. Sanchez l.2.cap.37. Mart. del Rio l.4.disp mag.cap.2. Sayrus l 4.c.5. Vnde vniuersaliter dixit Ioannes Gerson tract.de erroribus circa artem magicam,dicto 3. Quod dare vel offerre vel promittere dæmonibus qualemcumque rem, vt adimpleant hominis desiderium,aut in honorem eorum aliquid osculari, vel portare, non sit idolola-
2 tria, error. Tùm quòd omne pactum siue expressum siue tacitum cum dæmone sit prohibitum, vt optimè explicat Caietanus 2. 2. q.90. art.1. quia continet societatem cum eo, sicut in republica societas & commercium cum hoste est crimen læsæ Maiestatis.quippe cum initio mundi Genes. 3. Deus inter homines & dæmones inimicitias indixerit,& prohibeatur huiusmodi societas Leuit. 19. Deu-
3 ter.18. Eccles. 34. Tum quòd homo se exponat periculo Apostasię, & dãnationis æternæ. Facile enim diabolus hominem qui ipsius societatem exposcit, adeo sibi suis artibus abstringit,vt vix elabi possit. ideo dixit Caietanus 2.2.q.95. art 4.sicut consuetudo cum Angelis in hac vita est inchoatio quædam æternæ beatitudinis;ita commercium cum dęmonibus esse initium quoddam æternæ damnatio-
nis. Tum quia solent etiam admi- 4
sceri alia grauissima crimina, vt abnegatio fidei,baptismi, Christi, blasphemia in Deum & B. Virginem,hæresis,Apostasia,cum malefici diabolo perpetuò fidem spondeant,eique se totos dedant.Quare scripsit S. Cyprian. l.1. de dupl. martyr. *qui magicis artibus vtuntur, tacitè Christum abnegant, dum cum dæmonibus habent fœdus.* Videndus Simancas tit.30.Clarus §.hæresis, num 33. Suarez t.1. de relig.l.2.de superstitione, cap. 8. à num.22.ad finem.Sanchez l.2.cap.38.num.26. Quapropter Clemens VIII. in decreto anni 1593.die 26 Maij inter casus quorum absolutionem superiores religionum sibi reseruare possunt,vtpotè grauissimos,posuit primo loco veneficia, incantationes,& sortilegia.

THEOREMA 67.

NVlla vis hominibus inest ad alligandos dæmones in annulis, speculis aut phyalis,aut etiã fugandos, quicquid scripserit Iosephus Iudæus l.8. de antiquit.c.2. de Eleazaro, cum nec homines, quippe natura & potestate lõgè inferiores, nec signa,verba,aut characteres naturaliter eam vim habeant in spiritus. Si enim dæmones ab homine cogi possent, non docerent eum modos,quia ob nullum lucrum eligerent subdi homini,& esse ei inferiores.Sed vt ab hominibus illiciantur, ipsi eos sua calliditate seducũt,vt docet S.Augustinus l.21.de Ciuit.cap.6.inspirando, vel docendo quibus rebus

aut

aut modis velint euocari ad aliquid efficiendum, cum certa verba, incantationes & veneficia intellexerint: quare fingunt se alligari & includi ac homini subdi, vt is magis ad veneficia afficiatur, & peccatorum vinculis alligatum pertrahāt ad barathrum. qua de re Ludouicus Carerius tract. de hæret. nu. 3. & Bartholomæus Sybilla in qq. pereg. decad. 3. cap. 8. q. 1.

Itaque dæmon ad hominem decipiendum vel sua sponte se alligat, vel includit pacto tacito vel expresso inito cum homine, vt docet Abulensis cap. 19. in Matth. quæst. 90. Victoria relect. de Magia n. 26. Simancas tit. 65. n. 30. 31. Pegna com. 68. Valent. 2. 2. d. 6. q. 13. Delrius l. 2. disp. mag. q. 30. sect. 3. Azor t. 1. l. 9. cap. 26. q. 1. Sanchez l. 2. decal. cap. 42. n. 11. Vel imperio & vi superioris dæmonis per pactum initum à Mago cum dæmone superiori. ex D. Augustino, loco cit. S. Thom. lib. 4. contra Gentes cap. 90. Victoria nu. 27. 30. Tolet. l. 4. cap. 14. Azor loco cit. Quod si Dauid à Saule Cythara, & piscis iecur carbonibus impositum Tobiæ 6. compescuit dæmonem, id potestate & virtute Dei volentis per Dauid seruum suum, & per iecur quasi sacratum & exorcizatū, ex Azore, factum est, non quod hæc sua natura id facere valeant.

THEOREMA 68.

SVb interminatione autem excommunicationis §. 1. & 2. vetatur ne quis baptizatus prædicta docere aut discere, aut vti eis quomodocumque audeat. quod etiam in l. culpa, Cod. de Maleficis. Valentinianus prohibuerat, & præsumentes quicquam horum facere, incidunt ipso facto in excommunicationem, puniendi aliis pœnis (nisi admoniti, intra octo dies se correxerint) per iudices competentes. Porrò licet sortilegis, diuinatoribus & maleficis de iure cōmuni. l. 3 Cod. de Malefic. imposita sit pœna mortis, & confiscationis bonorum, de consuetudine tamen mitius puniuntur, vt fustigatione, exilio, &c. ex Claro verb. hæresis, num. vlt.

Sunt autē qui dubitent, an hæc constitutio liget? Nam Sanchez l. 2. decal. cap. 38. n. 91. Suarez to. 1. de relig l. 2. de superst. cap. 19. n. 6. & alij apud Aragonam 2. 2. q. 12. ar. 1. concl. 2. tenent non fuisse vsu receptam, quod non videatur sufficienter promulgata. Obligare tamen sentit Tabiena excom. 5. casu 4. n. 1. Azor to. 1. l. 9. cap. 26 q. 3. & 5. Direct. Inq. p. 2. q. 43. n. 9. Et sanè si ex eo quod non fuerit in corpore iuris inserta, dicitur non sufficienter promulgata, idem de multis aliis erit dicendum.

Sub eadem pœna excommunicationis latæ sententiæ, §. 3. prohibentur fideles tenere aut legere scripturas continentes huiusmodi errores: quas etiam mandat Pontifex intra octo dies comburendas: qua de re extat etiam decretum in Indice lib. prohib. Concil. Tridentini approbato à Pio IV. bulla 77. regula 9. & Sixti V. n. 17. aliàs 21. qui pœnas iudicis renouauit, & iussit, transgressores ab Inquisitoribus puniri. ídque confirmauit Clem... VIII. in nou issimo Indice librorum prohibitorum circa 9. regulam. Et casus olim erat in bulla Cœnæ Pij V reseruatus, ex Sanchez l. 2. cap. 10. nu. 32.

&

& Candelabro p. 2. in 1. excomm. Cœnæ, num. 13. Videndus etiam Azor loco cit. quæst. 5.

Eiusdem

IOANNIS XXII.

Ex quorumdam opinione Constitutionis, quæ incipit.

Perlectis.

EPITOME 24.

Quæ censenda sit clerici percussio grauis, quæ leuis.

RESPONDEMVS (inquit Pontifex) *illam videlicet* (esse) *modicam percussionem aut impulsionem pugni, palmæ, manus, pedis, digiti aut baculi, vel lapidis, quæ ad liuorem, mutilationem membri, fractionem dentis, depilationem capillorum non modicam, vel effusionem sanguinis non peruenit. nec si tam leuissimi ictus aut pugni percussione sanguis exiret, transire in atrocem iniuriam profitemur, vt propter hoc sit ab absolutione talium abstinendum. Volumus tamen, vt non solum ipsum factum, verùm etiam facti qualitas percutiendiq; modus, aut iniuriandi circa hoc diligentius attendatur, cum omnibus suis circumstantijs, loci videlicet, personæ & alijs, vt quæ sit leuis vel modica, grauis aut enormis iniuria, manifestius cognoscatur; loci quidem vtrum in theatro vel in foro, coram rege, prælato, vel iudice, in Ecclesia coram multis, vel alio loco publico, alicui iniuria inferatur. Personæ, veluti si magister, aut iudex, aut & Magistratus, aut Prælatus, Pater, aut Patruus vel aliquis in dignitate vel personatu constitutus ab inferiori vel humili contra naturam iuris patiatur. Per hæc quidem graues videantur iniuriæ, & quæ sint tales, aut modicæ ex opposito cognoscantur. Sanè quia negotij natura non patitur, vt ad plenum omnia differantur, iudicium talis enormis iniuriæ vestro duximus arbitrio committēdum: admonentes vt potestatem vestram cum ad hæc processeritis, ita temperetis, vt citra metas huiusmodi potius, quàm vltra eas, circa absolutionem talium procedatis; ne iniuriantes de vicina absolutione confisi, de facili in actiones prorumpant, percussiones vel iniurias, & sententias Canonis iam periculosius contemnentes in excommunicationis sententias procliuius prolabantur. Tolerabilius est enim aliquos, qui per vos etiam possunt absolui, nobis vel superiori absoluendos relinquere, quàm contra statuta canonum imagine absolutionis (quod nō fit nisi grandi peccato) quemquam relinquere innodatum, cum vmbra quādam videatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.*

THEOREMA 78.

CItatur hæc Constitutio à Nauarr. cap. 27. nu. 91. Sayro l. 3. cap. 28.

cap.28.num.8.Graffio p.1.l.2.c.49. num.51.Philiarcho l.3.de offic.sacerd.cap.33.Molina t.4.d.59. Tolet.l.1.cap.32. Suarez tom.5.d.22. sect.1.Ioanne Gutierez l.1.can.qq. cap.5.num.15.& in Compend.priuileg.ord.mend.& non mend.f.22. & ad verbum refertur à Stephano Quaranta verb.Absolutio excommunicatorum sub nomine Ioannis XXII. Re vera tamen non est illius, cum citetur ab Hostiensi, cap.peruenit, de sentent.excomm. qui vixit ante Ioannem XXII. annis 65. nempe anno 1254.& ipsomet teste, quæsiuit ab Innoc. IV. an ipse Constitutionem edidisset, qui respondit negando. habetur de hac quoque materia,cap.peruenit,& cap. cum illorum, extra. de sent.excomm.

Huius autem Constitntionis occasio fuit Canon Innocent.II.in Concil.Lateran.cap.15.& 17.q.4. cap.si quis suadente. vbi ita statutum est: *Si quis suadente diabolo huius sacrilegij reatum incurrerit,quod in clericum vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absoluere(nisi mortis vrgente periculo) donec Apostolico conspectui præsentetur, & eius mandatum accipiat.* Quod etiam habetur ex Alexandro III. cap.ex tenore, & cap. non dubium, c.porrò, & Clem.3. cap.cum non ab homine, & c.tua nos,& aliis capp.extra.de sent.excomm. Et quia casus frequens est, concessit Clemens III. cap.peruenit, de sent. excom. vt posset Episcopus absoluere ob leuem percussionem. Etenim *percussio* alia grauis est seu enormis,alia mediocris, alia leuis ex citato cap. peruenit, & cap.cum illorum,de sentent.excomm. vt notant Io. Andr. & Panorm. ibid. Alensis 2.p.l.7. tit.13. art.4. Anton. 3.p. t.25. cap.1.§.5. nota.Sylu.absolutio 4.initio, Caiet.excommunicatio, cap.10. Nauarr.cap.27.num.91. & tom.2.cõsil.39.de sent.excom.Graff.1.p.l.2. cap.49. num.51. Suarez t.5. d.22. sect.1.num.88. Sayrus l.3.cap.28. & colligitur etiam ex Instit.de iniuriis,§.atrox,& Glossa ibidem.

Consultus igitur Pontifex quomodo hæc essent accipienda, respondet præsenti Constitutione rem spectandam. Primò,ex quantitate nocumenti. quod etiam dicitur cap.cum illorum,de sentent. excomm. vbi pro exemplo ponitur mutilatio membri (quod Nauarr. Suarez,Graff.Sayrus, Syluester extendunt ad membrum quod redditum est inhabile ad suũ munus,licet non abscissum)& sanguinis effusio(in magna scilicet copia ex Glossa & communi sententia, & ob læsionẽ magnam,non è naribus è quibus licet læsio sit leuis, exit facilè sanguis) vt si è vulnere capitis aut alterius partis efflueret. Idémque sentiendum de percussione enormi his æquiualenti, etiamsi non efflueret sanguis, vt si clericus diu in tetro carcere includeretur, vel flagellaretur cum magna contumelia & dolore. Vnde ex hoc capite erit leuis & nõ enormis percussio pedis aut palmæ quę non relinquit sugillationem aut maculam carnis seu vibicis,expilatio paucorum capillorum,&c. 1

Secundò, ex dignitate personæ læsæ, vt etiam dicitur d.cap. cum illorum, vt si sit Cardinalis, Episcopus, Legatus,aut proprius Abbas,Prælatus,Pater,Patruus.Secus ex hoc capite, si esset Abbas alie- 2

nus ex Glossa, & Suarez. Offensio enim crescit ex dignitate personæ offensæ, vt etiam constat ex l. Prætor edixit, §. fin. de iniuriis, & §. Atrox, instit. eodem. vnde quædam percussio in puero erit leuis, quæ in viro erit grauis, & è contra ex Syluestro.

3 Tertiò, ex conditione personæ offendentis, vt si subditi, filij, liberti, laici & viles homuciones, cum etiam ex eo capite, quod in se non erit enormis iniuria, sæpe censeatur enormis & grauis. ex citata l. Prætor edixit, & §. Atrox.

4 Quartò, ex modo lædendi, vt si cum magna irrisione, & irreuerentia, vel notorietate & scandalo; vt si percutiatur in conspectu Prælati, aut iudicis enormis erit, quæ alioquin non fuisset. ex d. §. Atrox. Panorm. in cap. cum illorum, cit. num. 9. Innoc. ibidem. Alensi p. 2. l. 7. tit. 13. art. 4. q. 2. Antonino 3. p. t. 25. cap. 1. §. Quinto.

5 Quintò, item ex loco, vt si ad altare, vel in publica Ecclesia, vel foro; poterit enim esse enormis violentia, quæ absque illa conditione non esset. ex hoc loco & cap. pro causa, de sentent. excomm. & citato §. Atrox.

6 Sextò denique ex aliis circumstantiis, v.g. enormis erit, si percutiatur leuiter sacris indutus vestibus, si tempore magnæ solemnitatis ex Anton. & Astensi, & similibus, quæ singula pensanda sunt, vt integrum iudicium de enormitate iniuriæ ferri possit. Semper tamen, vt notat Suarez, requiritur proportionata quantitas læsionis seu percussionis, vt ex circumstantia illa fiat enormis. vt etiam supponimus in his singulis percussionibus & violentiis, adesse peccatum mortale. neque enim percussio dicitur leuis, quia sit solum peccatum veniale, sed ipsa etiam est peccatum mortale, & solum dicitur leuis in comparatione maioris læsionis intra latitudinem earum, quæ continent peccatũ mortale, ex Syluest. Nauarr. Suarez & aliis.

Ex enormi igitur percussione facilè dignosci potest, mediocris & leuis; si enim violentia ab ea multum distauerit, leuis erit; & Episcopus poterit absoluere; si verò parum, censebitur percussio mediocris, nec poterit Episcopus absoluere, nisi priuilegiatos. v.g. mulieres, senes, pueros, seruos, pauperes, filiosfamiliàs cum non sint sui iuris, sicut nec mancipia, & alios habentes impedimenta legitima, seu à Canonibus approbata. de quibus Turrecremata in d. cap. si quis suadente, Felinus cap. quamuis, de sentent. excomm. Molina t. 4. d. 64. num. 4. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 3. Rich. 4. d. 18. art. 13. Nauarr. cap. 27. nu. 88. Astens. 2. p. l. 7. t. 13. art. 3. Angel. excommunicatio 5. num. 49. Sylu. absolutio 4. num. 3. Panorm. cap. cum illorum, citato. Anton. & Sayrus locis citat. Graff. num. 60. Suarez d. 22. sect. 1. n 61. vsque ad 88. qui id colligunt ex cap. super eo, cap. quamuis, c. peruenit, cap. mulieres, cap. monachi, cap. pueris, cap. ea noscitur, cap de cætero, cap. de monialibus, & aliis: extra. de sent. excomm. sed in aliquibus casibus obligabitur absoluendus transacto impedimento sub iuramento se Apostolicæ Sedi præsentare ex prædictis. Quia tamen res est facti, ideoque tota pendet ex arbitrio prudentis, rectè hoc loco monet Pontifex, & Innoc. ac Panor. in cit. cap. cum illorum,

rum,nu.11. in dubiis percussiones potius censendas graues, & enormes, quàm leues, ne ob facilitatem absolutionis præbeatur occasio lędendi personas Ecclesiasticas. Id autem definire erit Episcopi, aut Abbatis respectu suorum subditorum ex Panor.loc.cit.ex quo enim in certis casibus conceditur eis absolutio, ipsi iudicare possunt, an eorum sit iurisdictio.

BENEDICTI XII.

Cōstitutionis 7.editæ anno 1339. incipientis. Quoniam.

EPITOME 25.

Subeūtes examen pro aliis, vel supponētes aliū pro se excōmunicātur, priuātur beneficiis habitis & inhabilitātur in posterū & expeditiones sunt nullæ.

CAVET §.2. ne quis pro consequendis beneficiis Ecclesiasticis pro se alterum examini supponat, nec se eidem pro alio quis substituat, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ. Ipsæq; expeditiones Apostolicæ per huiusmodi fraudes obtentæ, & in posterum obtinendæ, omnísque processus ipsarum prætextu habitus, & habendus, cassus, irritus, inanis, & nullius firmamenti est. Insuper prædicti, qui sibi falsa nomina imponunt, & pro aliis examen subeunt, eo ipso priuantur omnibus beneficiis Ecclesiasticis, si quæ habent; si verò non habent, eo ipso redduntur inhabiles ad illa.

THEOREMA 70.

ANtiqua omnino consuetudo est in Ecclesia vt promouendi ad Ordines, & ad beneficia Ecclesiastica probentur examine; vt colligitur, tum ex D. Paulo 1. ad 1
Tim.3.*oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse*, &c. & ad Tit.cap.1. *oportet enim sine crimine esse*, &c. Tum ex cap. qui Episcopus, d.23. 2
vbi Conc. Carthag.4.iubet, vt, qui ordinãdus est, antea probetur examine, si natura sit prudens, si docilis, si moribus temperatus, si vita castus, &c.& d.24.c.nullus. Concil.Carthag.3.*nullus*(inquit)*ordinetur clericus, nisi probatus fuerit, vel Episcoporum examine, vel populi testimonio.*& cap.quando.Concil.Nannatense vult, Ordinandos feria 4. ante ordinationem ab Episcopo conuocari, & per triduum examinari, vt repulsis indignis, promoueantur, qui probati fuerint. idem probat cap.presbyteri, cap.Episcopus, cap. Episcopi, eadem dist.24. si qui verò absque præuio examine promoti inuenti fuissent, ex clero abiiciebantur. c.si quis presbyter, ibidem, & d.77.cap. monachus præcipit, laicum aggregandum Ecclesiasticis officiis diligenter examinari, an sacris aptus esse possit seruitiis. Spectat huc etiam totus penè tit.extr. de elect.& electi potestate.pręsertim cap.3.7.17. 19.22. & tit.de scrutinio in ordin. fac.& tit.de ætat. & qual.ord.præfic.cap.3.4.5.14.15. & Conc.Trid. sess.23. cap.nullus, cap. Episcopi, cap.sancta.

Iuxta igitur antiquorum Canonum decreta Pontifex in præsenti Constitutione prohibet alium pro alio subire examen. quod fecit etiã

postea Paulus IV. bulla 12. de qua epit. 69. aut pro se alium supponere. quod enim non licet in promotionibus ad gradus litterarios, aut alios etiam inferiores quarūcumque artium, neque id in arte artium, nempe animarum regimine, cap. cum sit, extra de ætat. & qual. ordin. debuit tolerari. Rectæ enim rationi repugnat, vt quis onus aliquod suscipiat, ad quod inhabilis est, vt censetur in casu nostro illiteratus, licet sit probus. scripsit namque Gelasius d. 36. cap. illiteratos, *litteris carens sacris officiis aptus esse non potest, & vitiosum nihil prorsus Deo offerri legalia præcepta sanxerunt.* Quare consulit D. Gregorius l. 7. ep. 110. *Quisquis ergo sacerdotium, nō ad elationis pompam sed ad vtilitatem adipisci desiderat, prius vires suas, cum hoc, quod est subiturus onere, metiatur, vt si impar est, abstineat; & ad id cum metu etiam cui se sufficere existimat, accedat.*

Consonant hæc cum iis, quæ statuuntur in l. qua actione, §. 2. & l. idem iuris, §. 1. ff. ad leg. Aquiliam. Est autem huiusmodi examinatio facienda circa ignotos. d. 47. cap. de Petro, & cap. mandata, extr. de præsumpt. Glossa c. qui Episcopus, d. 23. Ideo opus non est examinare notos. d. 94. cap. valde. & 35. q. 9. cap. veniam, Glossa cit. cap. de Petro. Bald. cap. constitutus, 2. de appellat. Geminiano, Turrecremata. cap. nullus, d. 24. Nisi tamen examinatio esset de forma actus, vt in doctoratu: nam quando exigitur pro forma, prætermitti non potest, ex Bald. loc. cit. & Abbate ibid. cum forma det esse rei.

THEOREMA 61.

Quoad pœnas verò latas in transgressores cōstitutionis huius, statuit Benedictus primò, vt sint eo ipso excommunicati, vt fecit etiam Paulus IV. num. 12. Secundò, vt expeditiones nullæ sint & irritæ: nam mendax precator, carere debet impetratis, suáque fraus nemini patrocinari, cap. sedes, & cap. super litteris, de rescrip. & l. itaque fullo, ff. de furt. & l. etsi legibus, Cod. si contra ius vel vtil. publ. Ideoq; omni litterarū commodo priuari, cap. postulasti, de rescript. & Felin. ibidem. Tertiò falsa sibi nomina imponentes, & pro aliis subeuntes examen, eo ipso priuantur omnibus beneficiis, si quæ habent, si non habent, reddūtur ad habendum inhabiles. vt in quo quis peccat, in eodem puniatur. Etsi enim iusta de causa mutatio nominis, prænominis & cognominis liceat, l. 1. Cod. de mutat. nom. sicut etiam licet priuato à principio sumere, nisi esset seruus (is enim vltimo supplicio punitur. l. 1. §. fin. ff. ad leg. Cornel. de falso, Menochio l. 2. de arbitr. casu 318. nu. 19. 20. Farinacio t. 5. q. 150. num. 139.) in fraudem tamen & præiudicium aliorum, vt est in præsenti casu, non licet, sed mutans puniendus est crimine falsi. l. falsi, ff. ad leg. Cornel. de falso. & Glossa ibidem. qua de re Petrus Greg. lib. 36. syntag. iuris, cap. 4. Farinac. & Menochius locis citatis. Ideo Bartolus in proœm. ff. ver. §. nos verò, monet, vt quoties id faciendum est, fiat auctoritate Episcopi, vel Regis, aut Gubernatoris, vt euitetur periculum falsi.

CLE

CLEMENTIS VI.

Cõſtitutionis 3. olim 1. editæ anno 1346. incipientis. Et ſi.

EPITOME 26.

Occupātium terras Rom. Eccleſ. & Complicum pœnæ.

EXCOMMVNICANTVR §. 2. 5. 6. quæcumque particulares perſonæ cuiuſcumque ſint dignitatis, & Vniuerſitates interdicuntur, dantes, acquirentes, inuadẽtes & occupantes iuriſdictiones, præeminentias, dominia terráſque Romanæ Eccleſię, eorúmque fautores: omnibúſque bonis, honoribus, gratiis & indultis priuantur. Ipſæ verò Romanæ Eccleſię ciuitates & loca nulli ſe ſubiiciant, nec vtantur ſubmiſſionibus factis ſub eadem interdicti pœna, & priuationis bonorum, indultorum, & gratiarum. Occupantium verò terræ, §. 3. 5. 6. vbicumque fuerint, eo ipſo ſubiiciuntur interdicto Eccleſiaſtico, & talium delinquentium ſucceſſores declarantur inhabiles ad officia & beneficia Eccleſiaſtica, dignitates, perſonatus, feuda, iuriſdictiones, quæ ab Eccleſia vel imperio poſſiderent, vſque ad tertiam generationem.

THEOREMA 72.

INiuſta occupatio terrarum Eccleſ. Rom. hoc loco vetita, prohibita etiam fuerat, vt vidimus, à Io. XXII. bulla 10. & eos ſunt imitati Innoc. VI. VII. VIII. Alexander VI. Leo X. Paulus IV. & alij, éſtque caſus 20. bullæ cœnę, à tempore Gregor. XI. ex Tolet. l. 1. c. 18. & præter pœnas in tranſgreſſores hoc loco latas, nempe primò, excommunicationem in quaſcumq; particulares perſonas in hoc peccantes, earúmque fautores, & interdictũ in loca, & ciuitates (quippe cum vniuerſitates non excommunicentur, vt docet Suarez t. 5. d. 36. ſect. 3. num 4. Sotus 4. d. 22. q. 2. art. 5. Couarr. l. 2. var. reſolut. cap. 8. num. 9. & cap. alma mater, p. 1. §. 9. num. 9. in fine. & p. 2. §. 1. Nauarr. c. 27. num. 13. Syluest. excom. 1. §. 10. Richard. 4. d. 18. art. 5. q. 3. Palud. ibidem, q. 2. S. Thom. in addit. ad 3. p. q. 22. art. 4. & q. 23. art. 3. & conſtat ex cap. ſi habes, 24. q. 3. & ex cap. Romana, de ſentent. excomm. l. 6. §. in Vniuerſitatem. vbi ab Innoc. IV. prohibetur, populum in vniuerſum excommunicari, quia tunc contingeret innoxios excommunicatione irretiri) vt etiam occupãtes alia bona eiuſdem R. E. excommunicãrur à Gregorio XII. Alexandro V. Pio II. Iulio II. & aliis.

Secundò, priuationem bonorũ, honorum & gratiarum indultarum eiſdem. 2
Tertiò, interdicti & priuationis bonorum indultorum, & gratiarum pœnam latam in loca & ciuitates Rom. Eccl. ſe alteri ſubiicientes, & vtentes ſubmiſſionibus iam factis. 3
Quartò, interdictum in terris ipſorummet delinquentium, vbicumq; fuerint, cum Pontifex in hoc habeat iuriſdictionem fori exterioris in omnes perſonas & loca Chriſtiani orbis, 4

vt rectè docet Palud. 4. d. 18. q. 8. art. 4. §. quantum ad quintum. Sylueſt. interdictũ, 3. q. 3. Tabiena interdictum, 2. n. 3. Henriquez l. 13. c. 51. §. 1. & colligitur ex cap. tanta, de exceſſ. Prælat. Quintò, ſucceſſorum vſque ad tertiam generationem inhabilitatem ad officia, beneficia, dignitates, feuda, &c.
5 Additum fuit à Leone X. bulla 13. §. 5. Interdictum, in locis in quibus huiuſmodi excommunicati conſiſtunt, etiam triduo poſt ipſorum receſſum inde. & §. 8. eædem pœnæ impoſitæ recipientibus, in S. R. E. terris, milites, abſq; licentia Pontificis, ne hac occaſione indebitè occupentur.

GREGORII XI.

Constitutionis 2. editæ anno 1372. incipientis. Admodum.

EPITOME 27.

Saraceni iã baptizati à fide recedentes & ſolicitãtes Chriſtianos ad defectionẽ, ipsique deficientes Chriſtiani ad eorũ ſectam puniuntur tanquam hæretici.

PRÆCIPIT Pontifex §. 1. vt Saraceni conuerſi ad fidem, & poſtea iterum ad ſuam ſectam redeuntes, & Chriſtiani tranſeuntes ad illam, inquirantur & puniantur ab Inquiſitoribus, tamquam hæretici, eorúmque fautores, receptatores, & defenſores, non ſecus ac fautores, receptatores, & defenſores hæreticorum. §. 2. vt Saraceni, qui ad ſuam ſectam Chriſtianos cuiuſuis ſexus trahunt, puniantur per eoſdem Inquiſitores, inuocato ad hoc, ſi opus fuerit, auxilio brachij ſecularis; & per Eccleſiaſticas cenſuras compeſcantur quicumque contradictores.

THEOREMA 73.

CONſtitutio hæc Gregorij XI. refertur etiam in Directorio Inquiſitorum, p. 2. q. 45. & in Repertorio Inquiſitorum, verb. *Reiudaizantes.* Saracenorum autem nomen poſitum hoc loco, & extra. & Clementina tit. de Iudæis & Saracenis non ſumitur pro nomine gentis Agarenæ, aut Iſmaëlitæ, vel à Sara, ita dictæ ad declinandam mendacio ignominiam denominationis Agarenorum ab Agar ancilla Abrahæ, vt putat Ioſephus l. 1. antiq. c. 10. Euſebius & alij, quos refert Couarr. l. 4. var. reſol. c. 9. vel rectius ex Stephano lib. de vrbib. à Saraca vrbe Arabiæ; aliàs ſi denominaretur ab vxore Abrahæ rectius Sarani, quam Saraceni dicerentur. Sed ſumitur latius pro Machometanæ impiæ & nefariæ ſectæ nomine, ſiue ſint Turcæ, ſiue Perſæ, ſiue Arabes, Mauri, Tartari, qui eam ſequuntur, in Arabia primùm auctore Machomete prædone, & impoſtore perditiſſimo poſt annum 600. exortæ, de qua pluribus diſputat Paulus Diaconus l. 18. Baptiſta Egnatius poſt vitam Heraclij, Armacanus l. 18. de erroribus Armenorum, Niceph. l. 7. c. 14. Pererius in Gen. c. 16.

Nec ſanè alio propagata eſt, quàm viuendi licentia, iuxta id, quod ſcripſerat Ariſtoteles, l. 6. pol. *Permiſſio viuendi, vt quiſque velit, magnam colligit fauentium multitudinem: nam vulgo diſſoluta gratior eſt*

est quàm temperata vita. Tota enim lex illa carnalis est, obscænitatibus plena, & contra bonos mores. vnde verò ab Auerroë & ipso Machometano dictum est, Machometem sectatoribus suis spurcissimã legem tradidisse.

Non igitur mirum, si breui non solum Arabiam totam, Syriã, Persidem, aliásq; nobilissimas Orientis Prouincias, sed Ægyptum quoque, Africam, Hispaniam, Sardiniam, Corsicam, partem Galliæ, & plures Italiæ ciuitates & loca occuparit. quare anno 915. coactus est Ioan. X. Pontifex contra Saracenos conscribere exercitum, & dimicare, adeo tamen feliciter, vt ne vnus quidem superfuerit, qui acceptæ cladis domum nuncium perferret, ex Sigonio l.6. de regno Italiæ, & Azor tom.2. l.5. c.44. vt etiam deinde anno 1015. fecit Benedictus VIII. apud Lunam, eodem euentu, vt constat ex Baronio in Annalibus.

THEOREMA 74.

Licet autem in iure expressum non sit ab ordinariis & Inquisitoribus inquirendũ esse in Christianos redeuntes vel transeuntes ad Saracenos, sed tantum ad Iudaicam perfidiam. c. contra Christianos, de hæret. l.6. ex præsenti tamen bulla & alia Leonis X. quæ est 45. & ratione eadem citari cap. contra Christianos, vt obseruat etiam Directorium Inquisit. p. 2. q. 45. prædicti ius habent inquirendi & animaduertendi in prædictos ad Saracenos redeuntes vel transeuntes, cum verè sint hæretici, & à fide Apostatæ, ideoque meritò dictorum pœnis puniendis, ex hoc §. 1. & ex l. 1. & penult. Cod. de Apostatis. Castro l. 1. cap. 7. de iust. hæret. pun. Simanca tit. 7. & 39. Cano l. 12. de locis, c. 9. Azor t. 1. lib. 8. c. 23. q. 2. vt etiam fautores, receptatores & defensores talium, puniendi sunt tamquam fautores, receptatores, & defensores hæreticorum, vt patet ex hoc §. 1. & cap. contra Christianos, §. ita sicut, de hæret. l. 6. & Oldrado consil. 36.

THEOREMA 75.

Quæri etiam potest §. 2. An iudex Ecclesiasticus punire possit Saracenos, qui conantur ad suam sectam pertrahere Christianos, eo quòd ij, qui foris sunt, non subiiciantur Ecclesiæ, iuxta illud Apostoli: De his qui foris sunt, nihil ad nos. Et respondendum est cum Nauarr. tit. de hæret. consil. 7. posse. Tum ex hoc §. 2. & bulla 70. 1
Gregorij XIII. cum eadem sit ratio Saracenorum & Iudæorum. Tum 2
quia Ecclesia habet iurisdictionẽ ad defendendam fidem, quare poterit procedere contra illius perturbatores sicut iudex in aliqua causa potest etiam procedere contra impedientem processum, c. 1. de offic. deleg. & Glossa ibid. Tum 3
exemplo D. Pauli Act. cap. 13. qui Elymam Magum conantem à fide auertere Proconsulem, cæcitate percussit. Tum quia licitè suscipitur 4
bellum contra infideles impedientes prædicationem fidei infidelibus subditis, eo quòd auferant à nobis ius datum Marci vltim. & Matth. c. 28. prædicandi Euangelium, & ius naturæ, quod quilibet habet docendi alios, quæ facere debet. vt sentit S. Thom. 2. 2. q. 10. art. 8. Caiet. ibidem, Augustinus de

Ancona de potest. Eccl. q. 23. art. 7. S. Anton. 3. p. tit. 22. c. 5. §. 8. Sylu. verb. Papa, q. 7. Victor. de Ind. insul. p. 2. num. 9. vsque ad 16. Sotus 4. d. 5. q. 1. art. 10. Valentia 2. 2. d. 1. q. 10. p. 6. Azor t. 1. l. 8. c. 24. q. 10. & t. 2. l. 4. c. 18. Couarr. reg. peccatum, p. 2. §. 10. num. 3. & alij, vt dicemus Theoremate 130.

Multò igitur magis reprimi & puniri poterũt auertentes à Christiana fide ad nefariam sectam fideles. Hi autem, qui foris sunt, non iudicantur nisi pœna temporali in iis in quibus Ecclesiam offendunt, non autem spirituali pœna excõmunicationis, &c. dictat enim recta ratio, vt Ecclesia vim vi repellere possit, séque suósq; tueri contra impugnantes, cum & ipsi propter delictum efficiantur de foro Ecclesiæ. qua de re Felinus in cap. postulastis, de Iudæis. Glossa cap. sæpe, 28. q. 1. & c. constituit, 17. q. 4. & c. post miserabilem, extr. de vsuris, & Clementina vnica, de Iudęis & Saracenis. Et ad hunc effectum concedit quoque hoc loco Pontifex Inquisitoribus, vt si opus sit, inuocent auxilium brachij secularis, & contradictores (Christianos scilicet) compescant Ecclesiasticis censuris.

VRBANI VI.

Constitutionis 3. editæ anno 1383. incipientis. Quia.

EPITOME 28.

Ecclesiasticos bãniẽtes, relegantes, idq; mandantes, ratũ habẽtes, auxiliantes, &c. excõmunicãtur, & Vniuersitas interdicitur, & absolutio ac relaxatio reseruatur Papę.

EXCOMMVNICAT Pontifex §. 1. omnes & singulos laicos, bannientes, relegantes, vel proscribentes personas Ecclesiasticas, vel id fieri mandantes, vel eorum nomine factum, ratum habentes, dantésque auxilium, consilium & fauorem, si fuerint personæ singulares, cuiusuis sint præeminentiæ & dignitatis, si verò Cõmunitates seu Vniuersitates fuerint, omnes & singulos earumdem Vniuersitatum Potestates, Capitaneos, Bailiuos, Aduocatos, Rectores, Iudices, Consules, Officiales quocumq; nomine censeantur, & Consiliarios, priuatásque personas, quæ huius sacrilegij patratores principales extiterint. Insuper quamlibet earumdem Communitatum seu Vniuersitatum, immò etiam ipsorum Principum, Marchionũ, Ducum & aliorum quorumcũque laicorum, & laicalium personarum talium præsumentium, in quibus talia fierent, ciuitates, terras, oppida, castra, & alia loca, ipso facto subiicit Ecclesiastico interdicto. §. 2. Absolutionem & relaxationem præterquam in articulo mortis, reseruat Pontifici Romano.

THEOREMA 76.

AD defendendam immunitatem Ecclesiasticam in causis criminalibus contra laicos sacrilegè proscribentes & relegantes Eccle

tes, tatũ habẽtes, auxiliantes, &c. excõmunicãtur. & Vniuersitas interdicitur, & absolutio ac relaxatio reseruatur Papæ.

Ecclesiasticos, edita est hæc Constitutio. qua etiam de re exiat Sanctio Valentiniani, Theodosij & Arcadij Impp. in Cod. Theod. lib. 16. tit. de Episc. aud. cap. vlt. & 11. q. 1. c. continua. Idemq; Federici II. Patauina l. 3. vt dixi Theor. 17. & habetur tit. de statutis & consuetud. post libros feud. l. 4. Necnon & Caroli IV. lex edita anno 1377. & c. nullus, de foro compet. & 11. q. 1. cap. nullus Episcopus. & bulla 10. Martini V. ac tandem in bulla cœnæ Domini, §. 19.

Extendit autem Vrbanus excõmunicationem non tantum ad iudices, sed etiam ad singulares personas, cuiuscumque sint dignitatis, id fieri mandantes, ratum habentes, dantes auxilium, consiliũ, fauorem, & ad Communitatum in hoc peccantium Potestates, Capitaneos, Bailiuos (de quo verbo videri potest Pegna 3. p. direct. com. 4.) Iudices, Consules, Officiales, quocumque nomine vocentur, & Consiliarios, priuatásque personas, quæ fuerint criminis huius principales patratores. Ciuitates autem & Vniuersitates in hoc delinquentes ipso facto interdicuntur, vt etiam Principum & aliarum personarum laicalium præsumentium talia, ciuitates, terræ, oppida, in quibus id factum fuerit.

Ex quo sanè loco intelligimus Vniuersitatem non solum pro suo proprio delicto & culpa, sed etiam pro peccato alterius posse subiici interdicto. vt etiam obseruauit Vgolinus tab. 5. c. 20. §. 1. Couarr. c. alma mater, p. 1 §. 1. n. 4. Felin in c. sanè, 2. de offic. deleg. Suarez t. 5. d. 36. sect. 3. & constat ex cap. non est vobis, de sponsal. cap sanè, 2. de offic. deleg c. vbi periculum, §. præterea, de elect. l. 6. & c. si sententia, de sent. excomm. l. 6.

Debet tamen is cuius culpa & delicto interdictum fertur, esse Vniuersitatis ipsius dominus, aut rector vel caput, seu habere in ea iurisdictionem, ex citatis Doctoribus. & cap. felicis, §. fin. de pœn. l. 6. & extrauag. super gentes, de consuetudinibus, §. qui verò, non autem quæcumque persona priuata, cum pœna debeat esse culpæ proportionata. qualis non esset, si imponeretur communis pœna, ob delictum vel contumaciam cuiuscumque priuati. debet igitur delictum esse capitis. Atque eo casu id meritò fit, tum quia subditorum 1 pœna in ipsos dominos & rectores redundat, ex Glossa in extrau. Ioannis XXII. dictum. de pœnis, verb. quomodolibet. Soto 4. d. 22. q. 3. art. 4. ad 1. Suarez loc. cit. nu. 5. sicut pro peccato Dauidis interfectus est populus, pro peccato Cham; maledictus est Canaam eius filius, & ob delictum Giezi transmissa est lepra in posteros, aliisque similibus allatis à Gratiano post c. Ecclesia, 1. q. 4. Tum quia 2 subditorum clamore citius & facilius superiores expergiscuntur ex Feliciano Episcopo Scalensi in Enchirid. de censuris, cap. 9. de interdicto.

Porrò vt alibi diximus, peccatum debet esse grauis contumacia, Theor. 55. & delictum mortale ex praxi in c. felicis, §. fin. de pœnis, l. 6 cap. 1. de vsuris, l. 6. Clementina si quis suadente, de pœnis, & ratione, quia cum sit ex suo genere pœna grauissima, ferri non licet nisi ob proportionatam culpam, ex Couarr. c. alma mater, p. 2. §. 1 num. 4 & 5. Sot. 4 d. 22. q. 3. art. 1. Syluest. verb. interdi

interdictum, 3. q. 5. Nauarr. cap. 27. num. 168. Suarez t. 5. d. 36. sect. 3. Sed iterũ Theoremate 78. & 428. de his proscribentibus Ecclesiasticas personas contra Ecclesiæ immunitatem dicemus.

Hic illud vnum aduerto per articulum mortis de quo §. 2. non solum intelligi cum ægrotus agit animam (nam est periculum vitandum ne sine absolutione moriatur) sed etiam cum peritorum iudicio quis breui moriturus putatur, siue ab intrinseco, infirmitate, senio, &c. siue extrinseco vt si probabiliter immineat naufragium, sit futurus proximus conflictus, mulier sit difficilis ad pariendum. Quare Nauarr. cap. 27. num. 271. Suarez t. 4. d. 26. sect. 4. Tolet. l. 1. c. 15. Palud. 4. d. 17. q. 5. art. 2. d. 20. q. 1. art. 2. Adr. q. 3. de conf. Medin. Cod. de confess. q. 16. Sanchez l. 2. cap. 13. Syluest. verb. Confessor. 1. q. 6. negant distinguendum inter periculum mortis, & articulum mortis. quicquid senserit Sotus 4. d. 18 q. 4. art. 4. Canus relect. 5. de pœnit. p. 5. Couarr. c. alma mater, p. 1. §. 11. num. 8. quia iura hæc duo pro eodem accipiant, vt constat ex c. eos qui, de sent. excomm. l. 6. & c. si quis suadente, 17. q. 4. & c. non dubium, de sent. excomm. Gloss. c. pastoralis, §. præterea, de off. ordin. & c. quod in re, verb. pœnitentia, de pœn. & remiss. ratio est, quia in malis periculum morale existimari debet & caueri, sicut ipsemet euẽrus. Confirmatur, quia ob id in eo casu obligat diuinum præceptũ de confitendo. & ideo periculum mortis existimatur necessitas extrema. Si autem conualuerit, debebit se præsentare Superiori ex Tolet. loc. cit. & aliis.

BONIFACII IX.

Cõstitutionis 4. editæ anno 1391. incipientis. Iustis.

EPITOME 29.

CONFIRMAT Pontifex §. 5. Constitutiones Federici II. Imp. (de quibus egimus in Honorio III. epit 7. & Innoc. IV. epit. 10.) & Caroli IV. pro immunitate & iurisdictione Ecclesiastica, his verbis: *Nos vestigijs Honorij Papæ inhærentes discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus vos, aut duo vel vnus vestrum per vos seu alium vel alios constitutiones prædictas in præfatis ciuitatibus & diœcesibus, & in alijs locis circumuicinis, vbi & quando expedierit, auctoritate nostra faciatis inuiolabiliter obseruari. Transgressores & sacrilegos prædictos, necnon contradictores quoslibet, & rebelles per censuras Ecclesiasticas appellatione postposita compescendo, inuocato ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachij secularis.*

Confirmantur leges Federici Imper. & Caroli IV. regis pro immunitate Ecclesiastica.

Porrò Caroli IV. Constitutio edita anno 1377. hic à Bonifacio approbata summatim hæc continet. §. 1. Dolet Duces, Comites, & in aliis publicis officiis constitutos, motu proprio iniquas ordinationes contra personas, liberta

bertatem & priuilegia Eccle-
ſiaſtica condidiſſe, & vti, re-
pugnantibus eis legitimis ci-
uilibus, & Canonicis ſanctio-
1 nibus, vtputa. Vt nulla bona
temporalia conferãtur in po-
2 teſtatem Eccleſiaſticã. Néve
clerici in ſacris conſtituti ad-
mittantur ad agendum in ci-
uilibus, & teſtificandũ, etiam
3 in cauſis piis. Quod laici ex-
communicati, & publicè de-
nunciati, non repellantur à
4 foro ciuili. Quod occupent
5 & areſtent res clericorũ. Re-
ſtringant & imminuant fide-
6 lium oblationes. De bonis &
redditibus Eccleſiæ indebitè
exigant, & extorqueãt taleas.
7 Incendiis & rapinis poſſeſſio-
nes Eccleſiæ & perſonatum
Eccleſiaſticarum deuaſtent.
8 Contractus factos inter cleri-
cos & laicos legitimos in ci-
uitatum & locorum libris in-
ſcribere, & ſigillare recuſent.
9 Legata & donata ad Eccle-
ſiarum ſtructuram, & fabri-
cas contra Prælatorũ, & quo-
rum intereſt voluntatem, in
fraudem & odium clericorũ
contra iuſtitiã occupare præ-
10 ſumant. De bonis & rebus
clericorum, quas pro vſibus
propriis, & non negotiationis
cauſa ducunt, aut duci faciũt,
11 telonium exigant. Etiam ad
Eccleſias ac cœmeteria cõfu-
gientes cõtra imperiales ſan-
ctiones, præſumãt extrahere.

§. 2. Omnia prædicta & quælibet inde ſecuta, contra canonicas & imperiales ſanctiones, tamquam in fraudem Eccleſiaſticæ libertatis præſumpta, de Principum conſilio, & certa ſcientia imperiali auctoritate caſſat, & irritat, & ſub banno imperiali præcipit cõſtitutis in officiis publicis, vt prædicta iniqua ſtatuta reuocent, de luce tollant, eiſq; non vtantur.

Item eadem imperiali auctoritate ſtatuit, vt quicumque & cuiuſcumque conditionis laicus auſu temerario ſacerdotem vel clericum ſecularem aut religioſum diffidauerit, vel captiuauerit, proſcripſerit, ſpoliauerit, occiderit, mutilauerit, in carcerem cõiecerit, aut huiuſmodi perpetrantes ſcienter receptauerit, aut auxilium vel fauorem præſtiterit, præter pœnas à ſacris imperialibus & canonicis ſanctionibus inflictas, ſit ipſo facto infamis, omníque honore priuatus; & ad placita & conſilia nobilium admitti non poſſit.

§ 3. Hortatur Prælatos Eccleſiaſticos, vt publicent & mandent executioni has leges, ne in præmiſſis delinquentes poſſint ſe per ſimulatam ignorantiam excuſare.

THEOREMA 77.

EAdem est materia huius Constitutionis, quæ fuit Constitutionis Honorij III. quæ incipit, *Has leges.* de qua epit 7. & decreta hæc Caroli IV. coincidunt cum ll. 1. 2. 3. Federici Imp. II. in Nouellis, de Episcop. & cler. explicatis Theoremate 15. & sequentib. vnde hic solum sunt explicanda Caroli decreta. Is igitur §. 1. meritò
1 improbat. Primò, fuisse à Magistratibus vetitum, ne bona temporalia in Ecclesiasticã potestatem transferantur; id enim magnum reipub. Christianæ malum intulisse, & experientia docuit, & apertè testatus est Basilius Imp. anno 987. vt dixi Theorem. 14. & concessa acquirendi facultas. l. generali, l. iubemus, l. sancimus, 2. Cod. de sacrosanctis Eccl. & l. 28. de Episc. in C. Theod. de quibus 23. q. 8. c. in qualibet, & c. secundum. quin etiam extra. de testam. c. 4. 10. 11. Pontifex contra l. hac cõsultissima, Cod. de testam. statuit in relictis Ecclesiæ & ad pias causas, valere vltimas voluntates cum duobus tantum legitimis testibus. videnda, quæ de hac re disputata etiam sunt d. Theoremate 14.

2 Secundò, ius in iudicio denegari constitutis in sacris, nec eorum testimonium admitti ad pias causas. qua etiam de re cauerat Federicus II. Imp. in citata l. 3. vbi adiecit cõtrafacientibus, priuationem iurisdictionis. Ioãnes autem VIII. 23. q. 5. cap. administratores, vt nisi iudices ter admoniti ab Ecclesiasticis, resipiscerent, vsque ad condignam satisfactionem, excommunicationis pœnam incurrerẽt. eadémque de causa cap. cum sit, de foro compet. voluit Lucius Papa, etsi generalis sit regula, vt accusator sequatur forum rei, quia tamen seculares iudices remissi erant in exhibenda iustitia Ecclesiasticis, vt Ecclesiarum rectores contra raptores & inuasores Ecclesiasticarum rerum possent agere, non tantum coram iudice sæculari, verum etiam Ecclesiastico. Quod etiam de testimonio ad pias causas dicitur, est contra cap. super, & cap. quamquam, 14. q. 2. vbi sacerdotum testimonium dicitur haberi credibilius, & est priuilegium eorum, quod non cogantur testificari coram quolibet iudice, sed coram Episcopo, sicut egregiæ personæ non coguntur testificari coram quolibet iudice, vt ff. de iureiurando, l. ad personas, & extra. c. si quis, de testibus & attestat.

Tertiò, non vitari in ciuilibus publicè excommunicatos & denũciatos, contra ius antiquum. cap. multi, 2. q. 1. vbi D. Augustinus id ostendit ex D. Paulo 1. Cor. 5. & addi potest c. 3. ad Thessal. si quis nõ obedit verbo nostro, &c. & 11. q. 3. c. sicut Apostoli, c. excommunicatos, & seq. & c. ad mensam, & 24. q. 1. c. omnis, & contra ius nouum in extrau. Martini V. ad euitandum scandalum. de qua S. Anton. 3. p. tit. 25. c. 3. Driedo l. de lib. Christiana. Adrianus IV. tract. de confess. q. 9. Nauarr. c. 27. num. 35. Ideo Innocentius IV. cap. 1. de except. l. 6. statuit vt iudex, etiam non opponente parte, suo officio huiusmodi excommunicatos repellat ab agendo. & Alexander IV. c. decernimus, de sentent. excommun. l. 6. vult à iudicibus Ecclesiasticis etiam censuris esse compellendos iudices seculares, repellere eosdem excom- 3

excommunicatos ab agendo, & patrocinando, ac testificando in iudiciis,& curiis suis.

4 Quartò,res clericorum arestari seu impediri ne ad Ecclesiasticas personas perueniant. vel sequestrari & occupari:cum tamen constet,id debitum.12.q.2. c.de laicis, vbi sic statuerat Vrbanus Papa cũ Concilio. Si quis post interdicti præsentis cognitionem,Episcoporum,siue presbyterorum aut aliorum clericorum res inuaserit, vsque ad satisfactionem excommunicetur. quod etiam habetur sequenti cap.illud ex Innocentio II. quæ licet loquantur de rebus decedentium clericorum,tamẽ multo magis valent in vita eorũdem, cum adsit maior iniuria,& absolutè ponitur casus in bulla 7. aliàs 11.Leonis X.quæ incipit, *Superne.* §.39. sed iam est casus 17. bullæ cœnæ Domini. si id fiat auctoritatiuè,quomodo solẽt Domini vsurpare,& sequestrare bona Ecclesiæ; ideoque fures & milites, qui hæc furantur,non incidunt in hunc canonem. ex Nauarr. Caiet.verb.excommunicatio, c.27. Sayro,Suarez,vt dicetur Theoremate 426.

5 Quintò,restringi & imminui fidelium oblationes, quod, vt sacrilegum,cauendum est, cum Ecclesia non teneatur legibus ciuilibus, nisi quatenus vel iure naturali,vel diuino, vel canonico confirmantur,etiamsi fortè oblationes excedant taxatam per sæculares leges quantitatem,ex Bartolo in l.illud, Cod.de sacrosanctis Eccles.Felino in c.Ecclesia S.Mariæ, num.82. de constit. Iasone cons.169.li.3. Ripa lib.3.respon.c.11.n.10.Claro q.17. n.1.Azor t.3.55.c.6. & fiant etiam sine insinuatione. 23.q.8. c.23.24.* l.sancimus, 2. Cod. de sacrosanct. Eccles. Panorm.in c.relatum,1.tit. de testament. Sciendum etenim est statutum fuisse in l.sancimus,C.de donat. ne donatio vlla sine insinuatione valeret, quæ quantitatem 300. solidorum excederet;sed deinde aucta est quantitas vsque ad solidos 500.l.si quis pro redemptione,§.vlt.Cod.de donat.Quare iure communi necesse est, vt donatio insinuatione comprobetur, quæ excedit quantitatem 500. solidorum. aliàs irrita est, & nulla. Est autem in donatione insinuatio,cum iudex suo consensu & auctoritate, donationem approbat, idque publicis constat actibus ex Alberico in l.illud, C.de sacrosanctis Eccles. Claro l. 4 §. donatio, q.15. Couarr.l.1. var.resol.c.11.& l.4.c.3.§.2.num.5. Menochio consil. 261. Continebat autem Iustiniani & aliorum Imperatorum, post Constantinum,tempore quãdo factæ sunt leges,solidus aureus Iulios Italicos seu regales argenteos Hispanicos,decem & septem. ex Azor.t.3.l.11.c.6.& Claro.ideo quingenti solidi erant 8500.regales, qui efficiunt summam octingentorum scutatorum, vel si mauis,vt diximus l.2.de Missæ sacrif. c.14.nouæ editionis,ex Bartolo & aliis, solidi 72. efficiebant libram auri.ob id 500 solidi erant septem auri libræ,minus tertia vnciæ parte. Obseruant verò Gabriel Romanus de communibus opin.conclus.1. num.58. Iason ad l. 2. §. ex his, de verb.oblig. Duennas de regul.iur.reg.224.limit.19 Rebellus l.18.q.6. num.5. Alexand. Castro, Felin. Decius & alij, auri valorem tempore quo leges sunt conditæ, maiorem fuisse, quàm sit nunc,

cum eius copia sit maior, & è contra rerum venalium nunc valorem esse maiorem quàm fuerit eo tempore, ideo summam donationis iam non esse restringendam ad solidos 500. sed v. g. futuram donationem validam etiamsi ascendat ad 900. & fortè 1000. scutatos. horum enim valor proportione respondebit antiquis solidis 500.

6 Sextò, Ecclesiæ bona & redditus grauari taleis. quod præter superiores Imperatores. l. placet, l. iubemus, l. priuilegia, l. sancimus, C. de sacrosanctis Eccles. & aliis. de quibus 23. q. 8. cap. in qualibet, & c. secundum, Federicus quoque II. vetuerat in l. cassa, C. cit. & in Nouella. Item nulla. de Episc. & cler. sub pœna banni imperialis, & refundendi triplum. damnatúmque est ab Alexand. IV. c. 1. de immun. Eccles. in 6. & sub pœna excommunicationis, cit. cap. secundum, cap. non minus, cap. aduersus, extr. de immunit. Eccl. cap. quamquam, de censib. l. 6. vbi excommunicatio est latæ sententiæ. vt etiam interdictum respectu Vniuersitatum, cum extensione ad exigentes & extorquentes talia per se vel aliũ, suo vel alieno nomine, & ad compellentes soluere. & sic excommunicati sunt denunciandi ex Clementina præsenti, de censibus. Immò cap. clericus, de immunit. l. 6. Bonifacius reseruat absolutionem Sedi Apostolicæ, sed nunc factus est casus 18. bullæ cœnæ. Et notandum est, tam in cap. quanquam, de censib. in 6. & bulla cœnæ, quàm in citata Constitutione Federici II. distingui bona Ecclesiarum, & bona personarum Ecclesiasticarum, & de vtrisque immunitatem concedi, vt etiam notauit Lessius l. 2. cap. 33. dub. 3. num. 19. Vgolinus cap. 18. §. 3. Suarez d. 23. sect. 4. n. 21. Reginald. l. 11. n. 377. & seqq. Molin. d. 670. Tolet. l. 1. cap. 29. Sayrus l. 3. cap. 22. num. 9. quicquid senserit Nauarr. cap. 17. num. 128. qui tamen c. 17. nu. 202. expressè affirmat incurrere censuram bullæ cœnæ eos qui à clericis pedagia exigunt. de rebus importatis & exportatis de eorum patrimoniis, vel prouentibus Ecclesiasticis. qua etiã de re agetur Theoremate 427.

Porrò bona patrimonialia & alia sæcularia, quæ de nouo ad Ecclesias, vel Ecclesiasticos deueniunt, non sunt ex eodem Lessio, Syluest. verb. immun. 1. nu. 19. Innocent. cap. non minus, de immun. Eccles. Ioan. Andr. in cap. 1. de immun. Eccles. l. 6. Bald. consil. 148. Fel in c. Ecclesia S. Mariæ, de constit. num. 77. Panorm. in cap. fin. de vit. & hon. cler. Azore t. 1. l. 5. c. 13. q. 1. Angelo immun. num. 36. vers. tertium. immunia, nisi à nouis, seu extraordinariis tributis imponendis, quandiu sunt Ecclesiasticorũ. vnde si antequam ad eos deuenirent, certum aliquod onus perpetuum, & inuariabile habebant annexum, v. g. seruitutem aliquam, vt reparandæ viæ, aut censum, &c. etiam ab Ecclesiastico prestandum erit; cum res quælibet cum suo onere transeat. cap. pastoralis, de decimis, & cap. cum non sit, ibid. & cap. ex litteris, de pignoribus. Clementina 1. de censib. cap. quicumque, 16. q. 1. & l. alienatio, ff. de contrah. empt. l. traditio, ff. de acq. rerum domin. & l. si diuina, C. de exact. tribut. Vendens enim rem obligatam & annexam oneri tributorum, intelligitur vendidisse &

& concessisse ius solum quod habebat in re, cum non possit plus iuris transferre in alium, quam ipse haberet. Quòd si onus non est huius generis, sed mutabile & extraordinarium, quemadmodum sunt, quæ imponuntur facta æstimatione bonorum cuiuscumque, vt plus vel minus quis teneatur soluere iuxta impositionem collectæ, Ecclesiæ & clerici non tenentur soluere, sed sunt immunes ex Panor. cap. fin. de vit. & hon. cler. num. 12. & in cap. non minus, de immunit. Eccles. num. 15. Iasone in l. placet, 16. q. 1. in lect. 2. Io. And. & Archid. cap. 1. de immunit. Eccles. l. 6. Ancharan. Gemin. Philip. Franc. ibid. Syluest. Lessio, Azor. & communi sententia.

Dices Principes antequam prędia ad Ecclesiam veniant, habent ius imponendi eis vectigalia, non igitur ex eo quod ad Ecclesiam veniant, licitè eo iure spoliantur. Respondeo iam à tempore Constantini Magni in decreto ad Annulinum apud Euseb. l. 10. cap. 7. Sozomen. l. 1. cap 8. & Niceph. l. 7. c. 42. & 46. & Iustiniani l. sancimus, in hoc Imperatores cōsensisse ad honorem Dei: at quod semel Deo donatum est, reuocari non potest, vt inter cæteros docet Lessius loco cit. Couarr. in qq. pract. c. 31. nu. 4. & ad hoc facit cap. nouit, de iudiciis, vt omittam plures sensisse huiusmodi immunitatem esse de iure diuino, vt dixi l. 2. de Miss. sacrific. cap. 9. num. 3. qua de re Azor t. 1. l. 5. cap. 12. Henriquez l. 10. cap. 15. & Alterius p. 2. d. 16. l. 5. c. 2. Quin etiam summi Pontifices & Concilia Oecumenica habebant auctoritatem (etiam inuitis Christianis Principibus) inducendi hanc Ecclesiasticorum immunitatem à sæcularium Principum iurisdictione, vt probat Victoria relect. de potestate Eccles. q. vlt. Couarr. in qq. pract. cap. 31. num. 3. 4. Lessius l. 2. cap. 33. dub. 4. num. 36. Innoc. cap. 2. de maiorit. & obed. cum habeant potestatem à Christo statuendi id quod ad spirituale Ecclesiæ bonũ, & honorem Dei valde expediens, vel necessarium est, vt sanè est hæc exemptio Ecclesiasticorum à sæcularibus Principibus. Tum quia periret libertas sacerdotalis in laicis instituendis, & corrigendis. Tum quia Ecclesiastici à sacris officiis facilè distraherentur. quam causam tangit etiã Constantinus loco citato, si apud sæculares iudices conueniri possent; prærerquam quod Principes sunt subditi, sicut oues Pastori. Potuit igitur Pontifex à iurisdictione subditorũ suorum aliquos eximere. & consequenter cum tributa pendantur propter iurisdictionem, si potuit eximere clericos à iurisdictione & iudicio Principum Christianorum, potuit etiã eximere à tributis. Sed hac de re erit iterum agendum in bulla 10. Martini V. Theoremate 82. 83.

Septimò, incendiis & rapinis Ecclesiasticorum possessiones vastari. quod etiã dolet Martinus V. bulla 10. quæ incipit, *Ad reprimendas*. ob id 12. q. 2. c. 3. dicitur: propter quod inexcusabilis erit omnis, qui à Domino & Ecclesia cui competunt (siue homo, siue animal, siue ager) aufert, vastat, vel eripit, & vsque ad emendationem, & Ecclesiæ satisfactionem, vt sacrilegus iudicetur. & si emendare noluerit, excommunicetur. & 17. q. 4. c. 13. attendendum est omnibus 7

Vide Theor. 151.

bus ne prædia vsibus secretorum cælestium dedicata à quibusdam irruentibus vexentur. quod si quis fecerit, post debitæ vltionis acrimoniam (quæ erga sacrilegos meritò promenda est) perpetua damnetur infamia, & carceri tradatur, aut exilio perpetuæ deportationis vtatur. Confirmat autē Leo X. bulla 10.alias 8.quæ incipit, *Regimini*, §.11.prædecessorum Constitutiones, & pœnas in raptores, violatores, incendiarios, Ecclesiarum & agrorum depopulatores constitutas. Quin etiam incendiarius etiam loci profani, & qui auxilium vel consilium scienter dederit, caret Ecclesiastica sepultura, & est excommunicādus, nec prius absoluendus, quam satisfaciat, 23. q.8.cap.si quis membrum, & seq. & si fuerit denunciatus excommunicatus, non potest absolui, nisi à Papa.extra. de sent.excom.c.tua. Nauarr.cap.27. num.94. Caiet.excommunicatio, cap.22. Sayrus l.3. cap.29.n.8. Suarez t.5.d.22.sect.2. num.17. 18. 19. Panorm. cap.tua nos, de sentent. excomm. Ledesm. 2.4.q.26.art.2. excom.7. Anton.3. p.t.25.c.11. Secundum leges verò ciuiles vel igni traditur, l. qui ædes, ff.de incend. ruin. naufr. vel capite plectitur, l. capitalium, §. nonnunquam, ff.de pœnis.

8 Octauò, improbat vim & firmitatem eleuari contractibus initis inter Ecclesiasticos & laicos, dum non adscribuntur consuetis libris, nec sigillantur, quod in graue præiudicium Ecclesiasticorum vergebat. quippe qui in iudicio absque legitimis tabulis cōtra laicos agere non possent. vnde manifestè læderetur immunitas & libertas Ecclesiastica, & fierent Ecclesiastici deterioris conditionis, quàm cæteri, & facientes seruari talem cōsuetudinem in fraudem priuilegiorum Ecclesiasticorum, inciderét in excommunicationem latam ab Honorio III. cap. nouerit, de sentent. excom. & Bonifacij VIII. cap.eos qui.de immun. Eccles. l.6. & in legem Cassam. Federici Imper. II. Cod.de sacrosanct.Eccles. videatur etiam cap.quanto, extra. de priuileg.& ibidem Gloss. Nunc est casus 15.bullæ cœnæ.

Nonò, itémque occupari legata & donata Ecclesiarum fabricis, quod etiam est inuadere bona Ecclesiæ, & contra legem Federici II. vt dictum est epit.7.n.2. & Theorem.16.& contra totam pęnè causam.12. p.2. vt c.1.7.8.9.10.22.24. 27.& 17.q.4.cap.sicut qui, & c.qui rapit. 9

Decimò, necnon exigi Gabellas de rebus clericorum, non pro negotiatione delatis, sed ad solum vsum proprium. quod repugnat, cap.non minus, de immunit.Eccl. & cap.aduersus, ibidem. hodie est in bulla cœnæ Domini §. 18. si enim pro negotiatione deferrentur, non immeritò exigerentur. ex c. quamquam, de censib.l.6.quod Ecclesia concessit in odium negotiationis, quę maximè dedecet Ecclesiasticos, vnde eis interdicta est. cap. consequens, cap. negotiatorem, cap. fornicari, cap.eiiciens, d.88.cap.vlt. de vit.& honest.cler. & cap.secundum, ne cler. vel Monach.vbi Alexander III. sub interminatione anathematis prohibet clericos & Monachos negotiari, & si ter à superiore moniti non desistunt, perdunt priuilegium clericale, vt decreuit Honorius III. cap. ex litteris, de vit.& hon.cler. 10

quod

quod etiam comminatus fuerat Galasius in citato cap. consequens. d.88.

Est autem negotiatio, cum quis rem quampiam comparat eo animo, vt integram & non mutatam vendendo lucretur, ex D. Chrysostomo homil. 38. in Matth. & cap. eiiciens, d.88. Sumitur autem vendere prout comprehendit etiam commutationem, cum apud plerosque negotiatio permutatione fiat. Sed redibit hac de re iterum sermo in Pio IV. bulla 19. cuius initium est: Decens. Theorem. 193. Num verò de rebus ad proprium vsum delatis, sit necne soluenda gabella, præsertim cum sub pœna capitis id prohibitum sit. l. vniuersi, Cod. de vectigal. tractant Caiet. ver. vectigal. Driedo l.2. de Christ. libertate, cap.5. Antonin.2. p.t.1. cap.13. §.9. Medina q.15. Sylu. gabella 3.q.5. Nauarr. cap.17.n.202. Tolet. l.5. cap.73. Lessius l.2.c.33. dub.7. & 8. Angel. verb. Pedagium, num.3. Beia in casibus Bononiensibus 1. Petr. Nauarr. l.3. cap.1. & seq. Aragona q.62. art.3.

11 Vndecimò, similiter extrahi è sacris locis, qui ad ea confugerũt, quod est etiam contra Ecclesiasticam immunitatem. cap. inter alia. de immunit. & c. definiuit, & c. metuentes. 17.q.4. & l. præsenti, Cod. de his, qui ad Eccles. confug. vt notauimus Theorem. 58. quare in sæcularem iudicem hanc immunitatem violantem in citata l. præsenti. & l.2. ibid. statuitur, vt incurrat crimen læsæ maiestatis, & puniatur vltimo supplicio. In iure verò canonico, vt excommunicetur, & mulctetur pœna pecuniaria, adligatur ad publicam pœnitentiam, nec admittatur ad communionẽ, nisi Ecclesiæ restituat, quem extraxit, cap. nullus, c. si quis contumax, cap. quisquis, 17.q.4.

THEOREMA 78.

PRædicta autem omnia, & quælibet inde secuta. §.2. Carolus cassat & irritat, tamquam facta in fraudem Ecclesiasticæ libertatis, cum nihil sit faciendum in fraudem legis, ff. S. C. Maced. l.3. §. is autem. & sub banno imperiali Magistratibus præcipit, vt reuocent huiusmodi iniqua statuta. Neque enim licitè huiusmodi immunitates Ecclesiasticæ reuocari possunt. Tum quia absolutè, & ex concedentium mente & intentione perpetuò concessæ sunt: omnis autem donatio & exemptio facta communitati in perpetuum, irreuocabilis est. 1 Tum quia concessa in remunerationem spiritualium beneficiorum, quæ ab Ecclesia in regna proueniunt, iuxta illud Constantij & Constantis. cap. in qualibet, 23. q.8. rempublicam augeri magis orationibus & officiis clericorum, quàm corporis sudore & labore. 2 Tum quia sicut repetere agros & villas, quæ in Dei honorem Ecclesiis offeruntur, sacrilegium est; ita etiam infringere immunitatem ob eiusdem Dei honorem, Ecclesiis concessam. 3 Tum quia Christianus orbis à quo Principes Christiani habent auctoritatem in eam consensit. vt igitur repeti à Principe non potest, quod semel consensu regni alienatum est, ita nec Ecclesiasticorum immunitas, & exemptio. 4 Tum quia Pontifices & Concilia vt præcedenti Theorem. n.6. dictum est, sunt supra Christianos Principes, illi autem eam confirmarunt. 5

maruni. Tum quia saltem ius naturale diuinum dictauit esse hanc immunitatem à Principibus concedendam Ecclesiasticis, vt naturali lumine faciendum senserunt reges Ægypti Genes. 47. & Artaxerxes l. 1. Esdræ cap. 7. vnde meritò dixit Concil. Trident. sess. 25. cap. 20. de reform. personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus esse constitutam. videatur etiam cap. quamquam, de censibus, l. 6. & cap non minus, extra. de immunit. Concil. Lateranense sub Leone X. sess. 9. in bulla reformationis Curiæ, §. 40. & eiusdem Leonis X. bulla 10. quæ incipit, *Regimini*, §. 11. Eodem §. 2. præter pœnas ab Imperialibus & Canonicis sanctionibus statutas in proscribentes, & violantes personas Ecclesiasticas. de quibus 11. q. 1. & 17. q. 4. cap. si quis suadente. & tit. de foro compet. & bulla 3. Vrbani VI. de qua Theorem. 76. & bulla cœnæ reddit eosdem infames, inhabiles ad placita, & consilia nobilium, & priuat ipso facto omni honore, vt etiam eis auxilium in hoc præstantes, & scienter receptantes. Plures verò pœnas diuinitus immissas in violantes Ecclesiasticas personas retulimus. l. 2. de Missæ sacrif. cap. 10. §. 5. nouæ præsertim editionis.

MARTINI V.

***Constitutionis editæ anno 1418. incipientis.* Viam.**

EPITOME 30.

Mendicantes sine spe-

PROHIBET Mendicātes religiosos transire ad ordines monasticos (excepto Carthusiensi) sub pœna excommunicationis latę sententiæ, cuius absolutio reseruatur Papæ, tam respectu recipientiū, quàm receptorum, nisi id sit ex speciali licentia Sedis Apostolicæ.

ciali licētia Sedis Apostolicæ, non possunt ad ordines monasticos, Carthusiensi excepto, transire. *excōmnicatio reseruata.*

THEOREMA 79.

CONstitutio hæc Martini V. quem aliqui Quartum dicūt, omissa est in bullario nouo, eo quod sit iam relata inter extrauag. tit. de regul. Finisque illius fuit, vt consuleretur religiosorum quieti, præcideretur via ad ambitionem, vitarentúrque scandala & dissensiones inter ordines ipsos, quorum singulorum perfectio primariò ex fine spectatur, secundariò autem ex mediis, vt aspero vestitu, ieiuniis, vigiliis, solitudine, silentio, &c. vnde absolutè illi ordines simpliciter perfectiores sunt, qui finem intrinsecum seu functionem perfectiorem habent.

Ex triplici autem fine etiā quasi triplex genus ordinum effluxit. Alij enim *Contemplatiui* sunt, quippe qui præter obseruantiam votorum essentialium, cuiusque religionis, paupertatis, castitatis & obedientiæ perpetuæ, quibus concupiscentia oculorum, concupiscentia carnis, & superbia vitæ coërcentur, magna, ad vitæ perfectionem consequendam, impedimenta, contemplationi præcipuè sunt addicti, vt sunt ordines D. Basilij, Antonij, Benedicti, &c. Alij *Actiui*, qui præter prædicta substantialia vota, charitatis opera corporalia maximè colunt, tamquam

quam ad perfectionem incitamenta, vt est curatio & seruitus infirmorum, redemptio captiuorum, susceptio peregrinantium, militia pro fidei defensione, magna sanè charitatis opera. Alij *Mixti* qui perfectissimi sunt, cum præter tria vota quibus vis & substantia religionis continetur, & contemplationem colunt, & vitæ actiuæ opera, spiritualia præsertim, quasi in proximos transfundentes cōtemplata, vt docendo, prædicando, cōsulendo, sacramenta administrando, ægrotos consolando, inuisendo detentos in carcere, iuuando agentes animam, & huiusmodi. Præsertim cum animus noster fatiscat, si diuina assiduè contempletur; sicque etiam excellentissima charitas propter Deū vacare proximo, quem viuēdi modum Christus ipse, & Apostoli tenuerunt.

Sed audiamus D. Thom. 2. 2. q. 188. art. 6. ita singulorum perfectionem definientem. *Sic ergo summum gradum in religione tenent, quæ ordinantur ad docendum, & prædicandum, quæ & propinquissimæ sunt perfectioni Episcoporum, sicut & in alijs rebus fines primorum coniunguntur principijs secundorum*, vt Dionysius ait, c. 7. de diuin. nomin. *Secundum autem gradum tenent illæ, quæ ordinantur ad contemplationem. Tertius est earum, quæ occupantur circa exteriores actiones*, &c. videatur etiam Caietanus ibidem, Hieronymus Platus in lib. 1. de bono stat. rel. Azor to. 1. l. 12. Lessius l. 2. cap. 41. dub. 2. Meminerunt autem Constitutionis huius Martini V. Antoninus 3. p. t. 25. cap. 71. Caietan. verb. excommunicatio, cap. 74. Tabien. excommunicatio 7. casu 11. Angel. excom. 5. casu 33. Syluest. excom. 7. nu. 82. excom. 45. Nauarr. cap. 27. n. 106. §. 22. Sayrus l. 3. cap. 30. n. 8. 9. Suarez d. 22. sect. 4. Azor tom. 1. l. 12. c. 14. q. 12. sub nomine Martini IV. Fecerat etiā Benedictus XII. anno 1335. non dissimilem constitutionem, quæ incipit, *Regularem*. qua etiam prohibuit Mendicantes transire ad ordines Nigrorum & Cistersiensium sine speciali licentia Papæ faciente expressam mentionem de prædicta sua Constitutione in qua etiam vetuit, ne Mendicantes intra spatium 140. cannarum propè Augustianorum, &c. Ecclesias noua loca ædificarent. canna autem ex eodem §. 4. continet palmos 8. Mendicantes verò dicuntur ex §. 3. Ordines illi, qui sunt in paupertate fundati: ita vt ex regula, vel cōstitutionibus suis, extra septa Ecclesiarū, monasteriorum suorum & clausurarū, nullas possessiones habere debeant. Hos sequuti sunt deinde Paulus III. n. 26. Paulus IV. n. 29. Pius IV. n. 8. Pius V. n. 91. aliàs 89. Greg. XIII. num. 74. Sixtus V. n. 20. aliàs 22. & Concil. Trid. sess. 14. cap. 11. & sess. 25. cap. 19. de regular.

THEOREMA 80.

Itaque quamuis de iure communi liceat religioso ex vna religione transire ad aliam, cap. statuimus, cap. mandamus, 19. q. 3. c. significatum, cap. licet, &c. de regul. vel studio arctioris & durioris disciplinæ & vitæ, ex Io. And. in c. sanè, de regul. & Doctoribus c. licet, ibid. & cap. virgines, 2. q. 4. Angel. verb. religiosus, n. 35. Rosel. relig. 4. nu. 1. vel etiam ex D. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. Palud. 3. d. 38. q. 3. ar. 1. Anton. 3. p. t. 16. c. 4. ad finem, Sylu.

releg. 4. q. 1. 6. 7. 8. Tabien. eodem q. 23. sanctioris instituti & vitæ petita (aliàs enim reuocari potest, vt faciat, quod iure debet, ex Ioan. Andr. Hostiensi, Panorm. in citato cap. licet, Glossa cap. interdicimus, de ætate & qualit. & cap. mandamus, verb. lapsus, 19. q. 3. Rosel. releg. 4. num. 4. Nauarr. consil. 10. & 59. de regul. quicquid Syluest. senserit releg. 4. q. 1.) à suo superiore licentia. cap. non est vobis, cap. sanè, cap. licet. extra. de regular. & ibidem Innoc. Hostiensi, Io. Andr. Panorm. Id tamen laudabile non est, nisi ob notabilem vtilitatem aut necessitatem, vt si collapsa esset disciplina regularis, vel vigerent odia & simultates, vel esset aliis exosus, vel ob corporalem ægritudinem necessarium iudicaretur, vt docet S. Thom. 2. 2. q. 189. art. 8. Azor t. 1. l. 12. cap. 14. Lessius l. 2. cap. 41. dub. 13. & alij. Tum ex 1. ad Cor. 7. vt quisque in vocatione qua vocatus est permaneat. Tum quia religiosi qui deseruntur, offenduntur. Tum quod facilius & commodius quis proficiat in religione in qua consueuit, quàm in peregrina; sítque apud Cassianum collat. 14. cap. 5. Abbatis Nesterosis sententia: *Cuique vtile est, vt secundum propositum quod elegit, summo studio ac diligentia, ad operis arrepti, perfectionem peruenire festinet, & nequaquam à sua, quam semel elegit, professione discedat.*

Vnde præsenti Constitutione Martinus V. religiosis ordinibus consideratis vidénsque communiter religiones Mendicantium esse strictioris obseruantiæ, ac tutioris sanctiorisque vitæ, vtilioresque proximis, vetuit Mendicátes (professos scilicet) sine speciali Apostolica auctoritate transire ad ordines non mendicantes (excepto Carthusiensi) sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & Papæ reseruatæ, tam respectu transeuntis, quàm recipientium. Atque vt transitus fieret difficilior, in Clementina vt Professores, de regul. statuitur, vt Mendicantes ad non Mendicantes auctoritate Apostolica transeuntes, etiamsi curam animarum, Prioratum, & officia prius obtinerent, vocem & locum in Capitulo, quamuis ab aliis liberè concederetur, Prioratum, administrationem aut quæcumque in antea officia, etiam tamquam vicarij vel ministri aut locum tenentes habere non possint, irritúmque sit, quicquid in contrarium attentetur. Ob id Mendicantes ad Carthusianos, aliósque ordines non mendicantes transeuntes sunt inhabiles ad omnes dignitates & beneficia intra vel extra ordinem obtinenda, ad curam animarum, officiáque omnia, vtputa prædicatoris, lectoris Theologiæ, &c. vt obseruat etiam Lessius loco citato dub. 13. Azor tom. 1. l. 12. cap. 14. q. 12. ex Glossa, & Imola in d. Clementina. Vt etiam Concil. Trid. sess. 14. cap. 11. præcipit quosuis translatos ad aliam religionem etiam arctiorem, incapaces esse beneficiorum sæcularium, & debere manere in perpetuo claustro sub obedientia superioris. Quod decreuit etiam Pius IV. bulla 69. quæ incipit, *In sublimi*, §. non concedant.

Porrò notat Suarez d. 22. sect. 4. num. 16. extendi etiam præsentem extrauag. Martini ad eos, qui post dictam Constitutionem sunt Apostolica auctoritate in mendicantium

tium numerum adſcripti, vt religioſi S. Franciſci de Paula, & ſocietatis Ieſu iuxta declarationem Pij V. anni 1571. & Gregorij XIII. bulla 77.79. Nihil verò in hac extrauag. Martini ſtatuitur, de tranſeuntibus ab ordine mendicante, ad ordinem mendicantem: vel de tranſeunte ab ordine non mendicante ad mendicantem. Nam in his neque tranſeuntes, neque eos recipientes, incurrunt hãc excommunicationem: poſſunt tamen incurrere alias ex conceſſionibus particularibus factis ſingulis religionibus, vt quam fecit ex Armilla excommunicatio 67. Clemens, de tranſitu & receptione Dominicanorum inter Minores. & quam fecit Paulus III. nu. 26. in bullario veteri, & Iulius III. num. 10. & Sixtus V. de tranſitu fratrum de Obſeruantia ad Capucinos, quæ incipit, *Pro ea.* & eſt 22. vbi §. 3. ſuperiores Capucinorum recipientes, & fratres de Obſeruantia contrafacientes excommunicantur, & ptiuantur quibuſcumque dignitatibus, adminiſtrationibus & officiis, & redduntur inhabiles in futuro: immò & ad quoſcũque actus legitimos, ſi abſque licentia Papæ recipiantur. & receptio eſt nulla. Et quam fecit Pius IV. Pius V. & Gregorius XIII. contra egredientes è ſocietate Ieſu poſt emiſſa vota, abſque licentia Generalis, & eos recipientes, Carthuſianis exceptis.

THEOREMA 81.

EXcipitur autem in huiuſmodi tranſitu religio Carthuſianorum in quam (niſi priuilegiis impediantur) poſſunt prædicti Mendicantes, vt etiam non Mendicantes ex Nauarr. conſil. 68. petita licentia à ſuo ſuperiore ingredi, quippe quę omnium arctiſſima ſit, in ſolitudine, clauſura, ſilentio, & prolixitate diuinorum officiorum, etſi non arctior in omnibus. Nam Minimi v.g. vt notat etiam Nauar. conſil. 10. de regular. non vtuntur (excepta infirmitate) niſi Quadrageſimalibus cibis, cum Carthuſiani vtantur lacticiniis, etſi quoad carnes Minimi in infirmitate eis licitè veſci queant, Carthuſiani verò minimè. Ipſos verò Carthuſianos poſſe tranſire ad Mendicãtes, ſentit Nauarr. citato conſ. 68. de regul. Sylu. relig. 4. q. 6. Io. Dominicus, S. Anton. 3. p. tit. 16. cap. 4. §. 4. Palud. 4. d. 38. q. 3. art. 1. Azor t. 1. l. 12. cap. 14. Leſſius l. 2. cap. 41. dub. 13. Tum quia Pariſiis à Theologis & Iuris canonici Doctoribus iudicatum fuerit poſſe tranſire ad Dominicanos ſeruantes ad vnguẽ ſuas regulas & Conſtitutiones. & S. Bonauentura in opuſculo determinationum quęſtionum circa regulam S. Franciſci cap. 12. dicit ex quolibet ordine iure communi poſſe religioſos tranſire ad Franciſcanos. Tum quod religio Mendicantium, ſit ex fine perfectior, & fructuoſior non mendicãte, quippe quæ fuerit Chriſti & Apoſtolorum viuendi ratio; miſceátq; orationi & contemplationi procurationem ſalutis animarum, functionem nobiliſſimam, & Deo gratiſſimam. De tranſitu verò ad religionem laxiorem, de eiectis, apoſtatis, & ſimilibus, videndus eſt Leſſius loco citato dub. 13. 14. 15. & Azor t. 1. l. 12. cap. 14. 15. 16. 17. qui etiam reliquo & ſeq. libro pluribus diſputat de Monachis, Canonicis

nonicis regularibus, ordinibus mendicantibus,& militaribus, singulorúmque priuilegiis & institutis.

Eiusdem
MARTINI V.

Cōstitutionis 10 editæ ann. 1428. incipientis. Ad reprimendas.

EPITOME 31.

Trahentes Ecclesiasticos ad forū sæculare in causa quā cognoscit forū Ecclesiasticū, excōmunicātur, & perdunt ius quod in re habent, priuātur beneficiis & inhabilitātur in futuro. absolutio Papæ reseruatur, & extenditur ad complices, &c.

STATVIT §. 3. vt quicumque Ecclesiasticus sæcularis vel regularis aliam personam Ecclesiasticam, vel Collegium aut Conuentum in actione reali, personali, mixta, ciuili vel criminali, etiam occasione cuiuscumque submissionis, etiam iuratæ, præsumpserit trahere ad forum laicale directè vel indirectè in causa, quam cognoscit forū Ecclesiasticum de iure vel consuetudine, aut quouis alio modo, amittat causam, & omne ius ei competens in petitorio vel possessorio, in re vel ad rem, & est excommunicatus, & nisi statim obedierit, vna cum adhærentibus & inseruientibus, priuatur omnibus beneficiis Ecclesiasticis, & inhabilitatur per iudicem in futuro. Capitula verò & Conuentus sunt ipso facto suspensa, & interdicta.

§. 4. Omnes autem iudices & executores laici, & auxiliantes, consulentes & ratum habentes, postquam exceptum fuerit, de non iurisdictione, aut euidenter apparuerit talem cognitionem de iure ad eos non spectare, si talia præsumpserint, sunt excommunicati, & absolutio reseruatur Papæ.

THEOREMA 82.

CVm laici iurisdictionem in temporalibus exercentes, vel exerceri facientes, ad suum forum pertraherent Ecclesiasticos, edictis, pœnis pecuniariis, vastatione agrorum, spoliatione rerum mobilium, & aliis modis, licet nulla in hoc sit eis attributa potestas; quin etiam id eis esset expressè interdictum legibus Valentiniani, Theodosij, & Arcadij in Cod. Theodosiano, lib. 16. tit. de Episcop. cap. vltim. & 11. quæst. 1. cap. continua. Itémque Iustiniani cap. si quis, 2. ibidem, & in leg. 3. Federici II. vt diximus epit. 7. & Theor. 17. Causæque ipsæ essent manifestè Ecclesiasticæ. Et sæpe ipsimet Ecclesiastici mallent in foro laico, quàm Ecclesiastico litigare, contra decretum Syluestri Papæ, cap. nullus clericus, 11. q. 1. & Gregorij lib. 11. ep. 54. vt habetur 11. q. 1. cap. de persona. & libr. 9. ep. 32. vt refertur 11. q. 1. cap. peruenit, & Concil. Calcedon. cap. 9. ibidem. si clericus, & Adriani ibidem, c. clericus, & c. in clericorum, coactus est Martinus cōtra vtrosq; præsentem edere Constitutionem.

Itaque

Itaque §. 3. statuit actores Ecclesiasticos id præsumẽtes in causa ciuili, incurrere in pœnas Concilij Mileuitani, seu rectius Toletani. 3. cap. 13. 11. q. 1. cap. inolita, & cap. si diligenti, extra. de foro compet. adeo vt, & causam perdat, & cedat in lucrum, Reo, quem protraxit. argumento ff. de calum. l. generaliter, §. illud, 11. q. 1. cap. inolita, & seq. & sit excommunicatus, vt habetur quoque in Concil. Romano, sub Sylu. 11. q. 1. cap. si quis clericus. & iam est casus bullæ cœnæ §. 15. Conuentus autem & capitula sunt suspensa, & interdicta, & cum fautoribus amittunt beneficia omnia cum inhabilitate in futuro. Si verò Ecclesiasticus in causa criminali pulsatus trahat actorem ad iudicium sæculare ex Concil. Carthag. 3. cap. 9. & 11. q. 1. cap. placuit, & de foro comp. cap. si diligenti, habetur pro conuicto, & est deponendus, 11. q. 1. cap. de diuersis, & cap. placuit, ibid. & 21. q. 5. cap. placuit, cap. si quis à proprio, cap. si quis Episcopus, vbi dicitur ad nullam veniam peruenire posse. Præiudicatur enim Episcopo, sine cuius consensu iurare non potest, nec sibi alium iudicem constituere, c. clericum, 1. 11. q. 1. cum Episcopus clericorum causas iudicare debeat. 11. q. 1. cap. experientiæ, & cap. peruenit, necnon de foro compet. cap. 1. 12. 18.

Quæres, an si actorem pœniteat post vocationem ad forum sæculare, sed ante litis contestationem, causam quoque perdat? Respond. dissensionem esse inter Canonici iuris interpretes. cap. inolita, 11. q. 1. Affirmat enim Hugo, Goffredus, Vincentius & Turrecremata ibidem. Tum ob cap. placuit, t. ibidem, in quo ex sola porrectione libelli, causa perditur. Tum quod in hoc non sit locus pœnitentiæ. ob cap. grauem, extra. de excessib. Prælat. vbi Archidiaconus, licet non fuerit litem contestatus, ob solam depositionem seu conuentionem in foro sæculari super rebus spiritualibus, cadit à iure suo. Negat autem Glossa d. cap. inolita, & cap. placuit, 1. ob l. amplius, ff. rem ratam hab. vbi habetur, non incidi in pœnam, si desistatur ab agendo. Ratio est quod actus non sit consummatus, sed solũ attentatus, & citatur pro eadem opinione Bartolus, Baldus, Angel. Cynus, & Paulus de Castro in l. in criminali, Cod. de iurisd. omn. iud.

Dubitabis etiam an perdat causam ipso iure, an per sententiam iudicis? Innocentius, Hostiensis, Turrecremata, & Glossa 11. q. 1. c. inolita dicunt, per sententiam. Tum quia ibi dicitur: *Conuentus*, quæ tamen vox in manuscriptis non inuenitur. Tum quia dicitur: *causam perdat*, non autem *perdit*, quasi dicat, debere perdere, scilicet per sententiam. Martinus tamen qui post Concil. Carthag. 3. & Toletanum 3. fecit hanc constitutionem, expresse hic dicit: *eo ipso perdant penitus, & amittant, & singulares personæ excommunicationis, Capitula verò & conuentus suspensionis, & interdicti sententias incurrant ipso facto.* Quare ipso iure causam perdunt, vt etiam ipso iure excommunicantur, suspenduntur, interdicuntur.

THEOREMA 83.

Fertur hic etiam excommunicatio reseruata Papæ in laicos iudices,

iudices, executores, auxiliantes & consulentes, ac ratum habentes, trahentes Ecclesiasticas personas ad suum forum, & iam est casus bullæ cœnæ. §. 14. & 15. de qua re Caiet. excommunicatio c. 29. 30. Nauarr. cap. 27. num. 69. Ledesma 2.4. quæst. 26. art. 1. & 2. Suarez t. 5. d. 21. sect. 2. num. 75. & seqq. Sayrus l. 3. cap. 18. 19. & id sit etiam vetitum Imperatorum legibus, vt paulò ante diximus, & sacris Canonibus, cap. relatum, cap. si quisquam, cap. peruenit, cap. fratris, 11. q. 1. & de foro compet. cap. 1. 2. 12. 18. cap. quamquam, de censib. l. 6. cap. qualiter, de iudic. cap. clerici, ibid. & ratione ipsa, quippe cum Ecclesiastici sint Deo consecrati, ideoque non tractandi, vt profani; & sint sæcularium Patres, ac ideo reuerendi, vt vidit etiam Constantinus Imp. cum in Concilio Nicæno dixit: *Sacerdotes veluti deos nobis datos esse, & ob id non esse à sæcularibus hominibus iudicandos, sed solius Dei iudicio reseruari.* vt refert Ruffinus l. 10. histor. cap. 2. & Gratianus 11. q. 1. c. continua, & 12. q. 1. cap. futuram.

Accedit potestatem spiritualem digniorem esse temporali, sicut aurum plumbo ex S. Ambros. cap. duo, d. 96. & vita spiritualis terrena, & anima nostra corpore, ex Hugone de S. Victore lib. de sacram. p. 2. & Turrecremata 11. q. 1. cap. magnum, num. 2. non ergo debet illi esse subiecta, & ab ea diiudicari, aliisque rationibus allatis Theorem. 78. communique Theologorum opinione, vt Victoriæ relect. 1. de potest. Eccles. q vlt. Molin. tom. 1. de contr. tr. 2. d. 36. Driedonis de Christiana libert. Couar. qq. pract. cap. 31. num. 3. Lessij l. 2. cap. 33. dub. 4. & aliorum apud Alterium qui eadem de re pluribus disserit. d. 20. cap. 2. In legibus quoque Federici II. ab Honorio III. confirmatis, de quibus epit. 7. & in Concilio Constantiensi Actor trahens ad forum sæculare Ecclesiasticum, cadit à suo iure. & iudicatum non valet, & iudex ex tunc priuatur auctoritate iudicandi, vt dixi Theorem. 17.

EVGENII IV.
ET
PAVLI II.

Constitutionis 7. edita anno 1434. incipientis. Cum detestabile.

EPITOME 32.

PRÆDECESSORVM Romanorum Pontificum vestigiis inhærendo. §. 1. omnes & singulas excommunicationis, suspensionis, & interdicti sententias, censuras atque pœnas quomodolibet latas contra simoniacos & complices cuiuscumque sint dignitatis, status, & conditionis, tam manifestos quàm occultos confirmat, innouat, & de facto incurri definit; Apostolicáque auctoritate declarat omnes, qui simoniacè ordinati fuerint, esse ab ordinibus suspensos. Itémque per electiones, postulationes, confirmationes, prouisiones, seu quasuis alias dispositiones

Simoniaci & cõplices excõmunicãtur, suspendũtur ab ordinib. nullũ ius in beneficiis acquirunt, nõ faciũt fructus suos, absolutio reseruatur Papæ. qui tales norunt, reuelare tenẽtur.

simo

simoniacas nullum ius cuiquam in Ecclesiis, monasteriis, dignitatibus, personatibus, officiis, beneficiis Ecclesiasticis acquiri, cum viribus careant, nec inde quemquam facere fructus suos: ideoque ad illorum omnium, quæ perceperint, restitutionem sub animæ suæ periculo adstrictum esse. Atque vniuersos & singulos qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint, aut quod illa fieret, mediatores extiterint, seu procurauerint, incurrere excommunicationis sententiam reseruatam Papæ. §. 2. Et in virtute S. Obedientiæ præcipit, vt qui sciunt aliquem simoniam commisisse, aut mediatores fuisse, per se vel alium, reuelent Pontifici Romano. quod ni fecerint, absolui non debent cuiuscumque sint conditionis & gradus.

THEOREMA 84.

HÆc Cõstitutio pauculis verbis mutatis, habetur sub nomine Pauli II. nepotis ex sorore Eugenij IV. in Extrauag. comm. tit. de simonia sub data anni 1464. Kalend. Decembr. Ab Eugenio autem edita est anno 1434. 13. Kal. Iunij. Clausulæ tamen omnes eædem sunt vtrobique. Quin etiam eadem penè promulgata habetur in Concilio Constantiensi sess. 43. Martino V. quæ incipit, *Multæ.* sed censuræ ibi reseruatæ non fuerant summo Pontifici, nec se extendebant ad mediatores, nec ad non reuelantes.

Meminit huius Constitutionis Eugenij IV. Sotus l. 9. de iustit. q. 8. art. 2. Damnatur autem eadem iniquitas. l. 3. reg. cap. 13. Act. cap. 8. 1. Petr. cap. 2. Concil. Tolet. 8. c. 3. 1. q. 1. cap. 16. 18. 21. & ab Hormisda in epist. ad Episcopos Hispaniæ, Pio V. bulla 5. quæ incipit, *Cum primum.* §. 8. & 9.

Porrò quoad personas constitutio est vniuersalissima, comprehendit enim quoscumque in hoc peccantes etiam si sint Cardinales & Reges. Quoad actiones verò ex Caiet. verb. excommunicatio, c. 72. Anton. 3. p. tit. 25. cap. 65. Angel. excomm. 5. casu 34. Sylu. excom. 7. num. 80. 81. Nauarr. cap. 27. n. 106. §. 21. Sayro l. 3. cap. 30. n. 6. Thoma Zerula in sua praxi Episcopali p. 1. verb. simonia, dub. 7. & seq. Suarez t. 5. d. 22. sect. 5. num. 23. solum extenditur ad dare & recipere aliquid simoniacè, vel in hoc esse mediatorem vel procuratorem. Ex citatis tamen auctoribus constitutio non intelligitur de omni simonia, sed de ea tantum quę committitur in ordinatione & beneficio, vt vsus & praxis confirmat, ex Suarez & Nauarro, quòd etiam colligi videtur ex verbis constitutionis huius, & Martini V. dicta sess. 43. Conc. Constant.

Obiicienti verò non videri incurri excommunicationẽ, & censuram nisi ob simoniam in beneficio seu officio, & non in ordine, quòd ibi duplex pœna feratur, suspensionis & excommunicationis, & illa quidem videatur ferri in prima clausula contra simoniacè ordi-

ordinatos, & in ea pœnam finiti: altera verò censura ferri videatur contra simoniacos in beneficio, ideoque ad eos tantum videantur posse referri verba tertiæ clausulę. Respond. ex communi sententia excommunicationem cadere in vtramque simoniam, ita vt dantes, & recipientes intelligantur, & in ordine, & in beneficio. Vnde in prima clausula suspenduntur simoniacè ordinati. in secunda suspenduntur & priuantur officiis & beneficiis ac fructibus simoniaci in officio seu beneficio. eo quod nulla fuit collatio. postea fertur excommunicatio, quæ totam præcedentem materiam seu transgressores comprehendit. Nec prudenter verba illa (atque vniuersos & singulos, qui quomodolibet dando vel recipiendo simoniam commiserint. vel vt habet bulla Martini V. statuentes insuper, quod dantes & recipiẽtes ipso facto sententiã excõmunicationis incurrant,) restringi possunt ad dantes & recipientes tantum in beneficio.

Sed nunquid ob quamlibet simoniam in ordine & beneficio incurrantur huiusmodi pœnæ? Respond. cum Nauarr. loco citato, & cap. 23. num. 111. & cap. 25. n. 112. Caiet. Sayr. Suarez, Zerula, Angel. locis citatis, & Ludouic. Gomesio q. 12. de triennali possess. asserente ita decisum à Rota in multis causis, & Lessio l. 2. cap. 35. dub. 24. 25. minimè. Cum enim simonia in tria membra diuidatur, mentalem, conuentionalem & realem. quippe quæ aut mente tantum, aut pacto solo, aut re ipsa seu facto committatur, vt docet Nauarr. cap. 23. nu. 102. Sotus l. 9. de iust. q. 8. art. 1. Suarez de relig. tract. 3. l. 4. c. 41. 42. 43. & alij, non incurritur pœna, quando simonia est tantum intentionalis, seu mentalis, aut tantum conuentionalis, sed dumtaxat quãdo est realis, id est quæ vtrinque completa est, seu aliquid datum & receptum. Vt constat, tum ex verbis illis huius constitutionis *(qui quomodolibet dando vel recipiendo)* & Martini V. *(quod dantes & recipientes)* & Concil. Trid. sess. 21. cap. 1. *(tam dantes, quàm recipientes.)* Tum quia leges pœnales punientes actum, intelligi debent, de actu perfecto & consummato, in sua specie. cum sint strictè interpretandæ, quandiu legislator aliud non declarat, in præsenti verò sola simonia realis est consummata & perfecta in sua specie. vt notat etiã Couarr. regula. peccatum, p. 2. §. 8. num. 7. Sylu. verb. simonia q. 9. Nauarr. cap. 23. num. 111. vers. 2. Suarez num. 26. Azor p. 3. l. 12. cap. 20. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. Lessius l. 2. cap. 35. dub. 24. num. 135.

Nihil tamen refert siue crimen occultum sit, siue publicum, cum id expressè habeatur in præsenti Constitutione, & in extrauag. cit. Pauli II. Rectéque addit Valentia 2. 2. d. 6. q. 16. p. 6. & Azor loco cit. q. 7. si simoniacus in ordine & beneficio sit publicus, esse etiam ipso iure infamem, eo quod simoniaca pestis sua magnitudine cæteros morbos vincat. cap. sicut, tit. de simonia, sítque crimen depositione dignum. cap. sanè, 15. q. 3. & cap. inquisitiones, de accusat. & meritò, cum habeat adiunctam auaritiam malorum omnium radicem. & iniustitiam, cum vendat rem domini sui, contra eius voluntatem Matt. 10. *Gratis accepistis, gratis date.* & sacrilegium, cum iniuriam irroget

rebus

rebus factis, non præferens temporali pretio rem spiritualem. Act. cap. 8. quia *donum Dei existimasti pecunia possideri.* & sit contra charitatem, vt docet Gregor. l. 7. ep. 114. & habetur 1. q. 1. cap. fertur. sed requiritur ad infamiam sententia iudicis, vel euidentia facti ex Azor tom. 3. l. 12. c. 21. q. 7. Angel. simonia 6. num. 9. Rosella num. 13. Syluest. q. 12. Vt etiam eumdem publicum simoniacum in ordine vel beneficio irregularem esse docet Panorm. in cap. per litteras, 2. de simonia, num. 8. & cap. tanta, num. 5. Azor q. 5. idémque colligitur ex cap. accusatus, & cap. quoties, de simonia, & d. 32. §. verum.

THEOREMA 85.

POrrò quoàd pœnas simoniacæ ordinationis, sic ordinatus est eo ipso ab ordinibus suspensus, ex præsenti Constitutione & extrauag. *Cum detestabile*, tit. de simonia, & bulla citata Martini V. cum dicatur: *declaramus quòd ordinati simoniacè ab executione suorum ordinum sint eo ipso suspensi.* Bulla 5. Pij V. & 91. Sixti V. quæ incipit, *Sanctum ac salutare.* & Clementis VIII. bulla 40. quæ incipit, *Romanum.* Concil. Trid. sess. 21. c. 1. & 1. q. 1. cap. si quis Episcopus, cap. qui per pecunias, cap. sanctorum, cap. qui studet, cap. quicumque, c. eos qui, cap. statuimus, 2. ibidem, & extra tit. de simonia, c. quotiens, c. sicut, c. tanta, c. per tuas, c. si quis ordinanerit, cap ex tuæ. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. 6. Panorm. cap. per litteras, 2. de simonia. Syluest. verb. suspensio, q. 7. Suarez de relig. tr. 3. l. 4. c. 56. & communi sententia.

Quæres an sit solum suspensus ab ordine simoniacè obtento, an verò etiam ab aliis antea legitimè susceptis? Respond. ab omnibus ex Panorm. loco citato num. 5. Innocentio cap. tanta, ibidem. Angelo, simonia nu. 6. Sylu. suspensio, q. 7. Azor tom. 3. l. 12. c. 21. 22. Lessio l. 2. cap. 35. dub. 24. num. 135. Auila p. 3. d. 5. dub. 9. Hēriquez l. 13. c. 37. n. 3. nā Martinus V. Eugenius IV. Paulus II. in citatis Cōstitutionib. dicūt: *Simoniacè ordinati ab executione suorum ordinum sint eo ipso suspensi.*

Quid si v. g. Caius dederit Ordinatori pecuniam, vt Titio ordines conferret? si Titius sciuit, & non contradixit, suspensus est ab omnibus ordinibus, quia cum fuerit simoniæ conscius & tacuerit, in simoniam consensit. Si eo nesciente, vel renuente, suspensus est ab ordine tunc suscepto, ex Panorm. loco cit. Archidiac. in cap. si quis à simoniacis, Glossa ibidem, Innoc. cap. 1. de simonia, Syluest. suspensio q. 7. Azor vbi supr. summa confess. lib. 1. tit. 1. q 47. S. Thom. 2. 2. q. 100. art. vltim. Aragona, ibidem. Auila 3. p. disp. 5. dub 9. idque colligi volunt, ex cap. si quis à simoniacis, 1. q. 1. quia ibi non distinguitur inter ordinatum à simoniaco occulto, & manifesto ac notorio. & Felinus in cap. per tuas, de simonia, num. 3. dicit esse communem sententiam. Sed Nauarr. c. 25. num. 68. qui citat Ægydium, Bellameram, cap. si quis à simoniacis, 1. q. 1. Cardinalem in cap. statuimus, 2. ibidem, quos etiam sequitur Lessius nu. 136. tenent, nequaquam esse ab ordinis executione suspensum. Tum quia in iure id expressum non sit: nam dicitur in citato cap. statuimus, 2. & c. si quis. misericorditer sustinemus. & con-

trarium nimis durum videretur. & ad hoc facit c. per tuas litteras, de simonia. & c. de simoniacè ordinatis, ibidem. dicitur enim: *Cum quidam licet secundum quandam speciem simoniæ, vtpotè ipsis ignorantibus simoniacè ordinentur, possunt (quia simoniaci non sunt) in suis ordinibus remanere.* Tum quia æquum non videtur, vt per alterius iniquitatem ei prohibeatur vsus ordinationis validæ, cum non commeruerit, vt ei pœna hæc irrogetur. Tum quod non incurrat excommunicationem, aut suspensionem, si post ordinationem, id quod se inscio datum est ab amico pro ordinatione, eidem restituat, aut cōpenset. vt docet idem Nauarr. loco cit. contra Syluestrum, si non habet gratam aut ratam ipsam donationem. Est deinde eo ipso excommunicatus ex eisdem Constitutionibus Martini V. Eugenij IV. Pauli II. Sixti V. Clementis VIII. & Concil. Trid. sess. 21. c. 1. & 1. q. 1. c. 7. & absolutio reseruatur Papæ in hac Eugenij, & Extrauag. 2. de simonia.

Dubium est, an etiam, qui per simoniam est ordinatus, sit etiam irregularis? Sunt qui affirment, eo quod accipiat ordinem in excommunicatione: sed oppositum docet Lessius l. 2. c. 35. dub 24. nu. 36. quia per ordinis susceptionem incurritur excommunicatio, ac proinde non potest per eamdem susceptionem incurri irregularitas, sed debent esse actus distincti; ideo enim incurritur irregularitas, quia iam quis existens in excommunicatione, audet ordinem suscipere. Idem contra Nauarr. consil. 61. de simonia q. 6. docet Auila 3. p. disput. 5. dub. 7. vers. dico 1. nisi simul ministret, vt si in eadem Missa subdiaconus cantet epistolam, vel diaconus Euangelium: iam enim esset nouus actus exercitus in excommunicatione.

Porrò appellatione ordinum in hac materia intelliguntur etiam minores, & prima tonsura; cum hæc etiam in iure ordo appelletur. c. cum contingat, de ætat. & qual. ordin. Vnde Concil. Trid. sess. 21. c. 1. de reform. sic statuit: *Quoniam ab Ecclesiastico ordine omnis auaritiæ suspicio abesse debet, nihil pro collatione quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonsuræ, nec pro litteris dimissorijs, aut testimonialibus, nec pro sigillo, nec alia quacumque ex causa, etiam sponte oblatum, Episcopi & alij ordinum collatores, aut eorum ministri quouis prætextu, accipiant.* & postea, *& qui secus fecerint, tam dantes, quàm recipientes vltra diuinam vltionem pœnas iure inflictas ipso facto incurrant.* Videndus Suarez de relig. tract. 3. l. 4. cap. 56. num. 5. Lessius tamen num. 133. putat huiusmodi verba (*pœnas iure inflictas*) non esse extendenda etiam ad eos, qui pro prima tonsura, pro litteris dimissoriis, testimonialibus, &c. dāt vel recipiunt aliquid, sed tantū referenda ad eos, in quos iure sunt statutæ, nempe conferentes vel recipientes simoniacè ordines, tum quod non videatur Concilium velle nouas pœnas inducere, sed renouare, quæ statutæ erant; tum quod nimis durum videatur, vt quia soluitur aliquid pro litteris testimonialibus, dimissoriis, sigillo vel aliquo sponte dato, recipitur, incurratur huiusmodi censura. Sed iam de simoniacè ordinantibus.

Simoniacè verò ordināres (sermo est de reali simonia) incurrunt

excom

excommunicationem. 1. q. 1. c. quicumque, cap. placuit, 1. hac bulla Eugenij IV. Pauli II. Martini V. citata. Concil. Trident. sess. 21. c. 1. Extrauag. 2. de simonia, & Sixti V. bulla 91. cum dicunt (*Atque vniuersos & singulos qui quomodolibet*, &c.) qui etiam reseruant absolutionem Papæ. & Concilium Tridentinum prohibet etiam sponte oblatum ab Episcopis & aliis collatoribus pro ordinum collatione, litteris testimonialibus, dimissoriis, sigillo, & aliis quouis prætextu accipi. ideo derogatum est iuri communi in cap. sicut Episcopum, 1. q. 1. quod id permittebat, si post collationem sponte offerretur.

2 Deinde suspenduntur ab ordinum collatione, & primæ tonsuræ ex citata bulla 91. Sixti V. quæ incipit, *Sanctum*. §. 6. & licet hæc Sixti constitutio in cæteris punctis fuerit à Clemente VIII. bulla 40. quæ incipit, *Romanum*. redacta ad terminos iuris communis, tamen in simoniacè promotis & promouentibus, est ab eodem cõfirmata.

3 Suspenduntur pariter ab executione omnium munerum Pontificalium, vt templorum & altarium consecratione, benedictione sacrarum vestium, virginum, ex eadem Sixti Constitutione §. 2. & 6. idémque videtur colligi iure antiquo. c. penult. de simonia.

4 Interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ. ibidem §. 2. etiam ex §. eod. si spreta suspensione & interdicto, temere se in præmissis ingesserint,

5 suspenduntur ab administratione Ecclesiarum suarum & perceptione fructuum suorum beneficiorũ:

6 quarum etiam suspensionum & interdicti relaxationem Papa sibi reseruat, cum clausula derogatoria omnium priuilegiorum, regularibus concessorum, & concessionis factæ Episcopis à Concil. Trident. sess. 24. cap. 6.

Nunc ad Officiales transeamus. Ministri quoque & Officiales collatorum ordinum, vt sunt examinatores, pattoni, præsentatores & ministri in ordinatione; non possunt dare nec recipere quidquam. cum id sit pretio parare viam ad ordines, & contrafacientes, sunt simoniaci & excommunicati. c. sicut Episcopum, 1. q. 1. vbi D. Gregorius ait, *sicut Episcopum non decet manum quam imponit, vendere, ita minister, vel notarius non debet in eius ordinatione vocem suam vel calamum vendere.* & Concilium Tridentinum vt paulò ante dicebamus sess. 21. cap. 1. pro collatione quorumcumque ordinum, etiam clericalis tonsurę, pro litteris dimissoriis aut testimonialibus, sigillo, vel alia quacumque ex causa, etiam spõte, oblatum, ab Episcopis & aliis ordinum collatoribus, aut eorum ministris quouis prætextu nihil accipiendum statuit. adeo vt, qui secus fecerint, tam dantes quàm recipientes vltra diuinam vltionem, ipso facto incurrant pœnas iure inflictas. Quod etiam sess. 24. cap. 18. de examinatoribus & examinatis dicit. Permittit tamen Notariis, vt pro singulis litteris dimissoriis, aut testimonialibus decimam vnius aurei partem accipere queant, in iis solum locis, in quibus non viget laudabilis consuetudo nihil accipiendi, & dummodo nullum salarium pro exercendo officio fuerit eis constitutum. Sed iam est agendum de simoniacis in beneficio, seu officio.

THEOREMA 86.

1 POenæ igitur simoniacæ promotionis ad officia vel beneficia sunt hæc: Promotio viribus caret. quare ad beneficium simoniacè promotus nullum ius acquirit, nec fructus facit suos, & ante sententiam iudicis tenetur in conscientia omnia restituere, ex citatis bullis Martini V. Eugenij IV. quã præ manibus habemus, Pauli II. Extrauag. 2. de simonia. Pij V. n. 5. & Concilio Placẽtino, vt habetur 1. q. 3. c. ea quæ. Couarr. regul. peccatum, p 2. §. 8. n. 7. Nauarr. cap. 23. n. 111. Suarez de relig. tract. 3. l. 4. c. 57. n. 33. & seq. Less. l. 2. c. 35. dub. 25. quia percipiens tales fructus non fuit iustus possessor ipsius rei fructiferæ, quare fructus omnes (deductis tamen expensis eorum causa factis) immo & qui à diligenti possessore percipi potuerũt, restituere debet.

Idque non tantum verum est in eo, qui mala fide percepit, sed etiã in eo qui ignorauter & bona fide, nisi quod hic non tenetur restituere fructus bona fide consumptos, sed eos tantum, qui extant, vel quibus factus est ditior, ex S. Thom. 2. 2. q 100. art. 6. Soto l. 9. q. 8. art. 1. Valentia d. 6. q. 16. p. 6. Nauarr. & Conarr. locis cit. Azor p. 3 l. 12. cap. 20. q 5. Si quis tamen illi inscio beneficium malitiosè procurasset simoniacè, vt teneretur postea resignare, nihil tunc restituere teneretur, ex S. Thom. Valentia, Lessio, Azor. q 6. Syluest. simonia, q. 19 20. & patet ex c. sicut tuis, & c. nobis fuit, de simonia Secus si amicus, vt illi prodesset; tunc enim simul ac sciuerit, tetur dimittere, ex d. cap. sicut tuis, & est ad illud inhabilis, vt mox dicam.

Nomine autem promotionis ad beneficia veniunt electiones, collationes, præsentationes, postulationes, confirmationes, admissiones in possessionem beneficij, & quæuis prouisiones Ecclesiarum, beneficiorum & monasteriorum, ac etiam Prælaturarum regulariũ, vt Rectoratus, Prouincialatus, & Generalatus, cum eadem sit ratio, eadémq; incommoda, immo grauiora inde nascantur, ex horum per realem simoniam acquisitione, ex Lessio & Suarez locis cit. Sayro l. 3. cap. 30. num. 7. Nauarr. vbi supra, Azor t. 3. l. 12. c. 7. & 15. & patet ex citatis constitutionibus, in quibus dicitur, Monasteriis & Officiis, scilicet spiritualibus, quæ habent iurisdictionem ad spiritualia administranda, & Concil. Trident. sess. 24. cap. 14.

Pensiones tamen beneficiorum nomine non veniunt. ex Nauarr. cap. 23. num. 111. vers. ad 13. Lessio l. 2. c. 35. dub. 25. nu. 137. & dub. 30. num. 168. Neque officia temporalia Ecclesiastica, quibus res Ecclesiæ sine spirituali iurisdictione administrantur. v. g. procuratoris, & similium ex Lessio dub. 25. Azor c. 14. Suarez c. 57. n. 46. Reginaldo l. 23. num. 182. Nauarr. vbi supra, & si id fieri prohibeatur. cap. saluator, 1. q. 3. cum de his non loquantur citatæ constitutiones.

Item est inhabilis ad illud beneficium, quod per simoniam realem etiam per ignorantiam acquisiuit. cap quicumque, 1. q. 5. vnde eget dispensatione Papæ ad illud habendum ex cap. penult. de elect. vt etiam ex insinuatione. c. nobis fuit, cap. tuis. quia licet ipso nesciente, 2

sciente, vel contradicente commissa sit simonia realis, admittit tamen voluntariè beneficium vel officium Ecclesiasticum per eam quæsitum. Quamuis enim expressè contradixerit, si ante collationem sciat re vera datam pecuniam, tenetur non accipere, & licet non incurrat pœnam excommunicationis, quia non est causa simoniaci contractus, tenetur tamen resignare, & fit inhabilis ex iuribus citatis, & S. Thom. 2.2.q.100. art.6. Nauarr. cap.fin.de simonia. Lopez p.2.cap.106. Azor cap.20.q.5. Lessio num.143. Suarez 57.num.3.

Quid si post obtentum beneficium rescïat, etiam eo contradicente factum? Si consentiat approbando factum amici, iam incurrit simoniam, & tenetur resignare beneficium & fructus ex S. Thom. Panorm. Nauarr. ob cap. sicut tuis, & si Adrianus q.9.art.3. oppositum sentiat. quod probabile tenet Lessius num.144. quod si non consentiat approbando factum amici, sed solũ soluat, quod eius gratia amicus dedit, ne illius causa damnum sentiat, non tenetur restituere, immò nec peccat, ex Nauarr. conf.10. de simonia, & Lessio. Soluere enim ex amicitia, ne amicus grauetur, non est approbare factum amici, nut per se malum. Prudenter autem statutum est in Conc. Mediolan.1. vt promotus iuret, se in huiusmodi promotione nullã commisisse simoniã nec alios se sciente. Denique est excommunicatus, nec ab alio quàm à Romano Pontifice extra mortis articulũ potest absolui, ex hac Eugenij & Martini V. constitutione & extrauag. 2. de simonia.

Dubitant aliqui an suscipiens simoniacè beneficium, fit etiã ipso iure suspensus? Affirmat S. Thom. loco cit. ad 2. Angel. simonia, 6 n.2. Henriquez l.13.c.37.n.5. Oppositum tamen docet Nauarr. cap.23. num.11. dicto 3. & conf.35. & 61. de simonia, & citat Innocentium dicentem, simoniacum in beneficio acta pœnitentia, & absolutum ab excommunicatione relictóque eo beneficio, posse celebrare. Aula p.3. disp.5. dub.9. Suarez loco cit. cap.56. num.19. Reginaldus l.23. num.172. Azor t.3. l.12. c.20. q.5. id ipsum sentiunt, quia id nullibi habeatur in iure. Textum enim quem pro se citat Henriquez, scilicet cap. præter, d.32. simoniacos non esse admittendos ad sancta mysteria, Glossa rectè explicat, de simoniacis in ordine. Hactenus de simoniacè promotis ad beneficiũ.

Quoad promouẽtes autem per realem simoniam ad beneficium vel officium, tenentur acceptum pretium restituere (vel si fortè fuit beneficium, resignare. cap. de hoc. tit. de simonia) quia nullo iusto titulo possidet, & habetur in cit. cap. de hoc, §. fin. de simonia, & cap. ea quæ, 1.q.3. Restituetur autem Ecclesiæ illi, cui per simoniam facta est iniuria, idque etiam ante iudicis condemnationem, vt indicant etiam illa verba citati cap. cum ea sine graui suæ salutis periculo retinere non possint. S. Thom. 2. 2. q.32. art.7. & q.62. art.5. & q.100. art.6. Suarez de relig. tract 3. l.4. cap.60. Glossa cit. cap. de hoc, de simonia. Syluest. verb. simonia, q.20. Couarr. reg. peccatum, p.2. § 2.n.6. Palud.4.d.25.q.3. art.5. Tolet. l.5. cap. vlt. Azor t.3. l.12. q.11. Lessius l.2. cap.35. dub.31. & confirmatur, quia cap. audiuimus, de simonia,

resti

restitutio in duplum applicatur in vtilitatem loci in eiius dispendiú Episcopus aliquid exegerat, Abbas, Felinus in citato cap. de hac, de simonia.

Quod si Prælatus & omnes de eadem Ecclesia sint in culpa, restitutio de superioris auctoritate fiat pauperibus, vel alteri Ecclesiæ. Sin autem pecunia in nullius Ecclesiæ iniuria data est, distribuetur (de consilio Episcopi si commodè haberi potest) in vsus pauperum ex Victoria relect. de simonia, p. §. n. 6. Suarez cit. cap. 60. Syluest. simonia, q. 20. vers. secundum. Quid si bona fide restituit ei, qui dedit, respondet Victoria num. 7. non esse credendum eo casu Ecclesiam velle iterum tantundem esse restituẽdum pauperibus vel Ecclesiæ, secus si mala fide id fuit, cum nemini propria fraus debeat patrocinari.

Sunt tamen plures, qui ante iudicis sententiam velint restituendum illi, qui dedit, vt Sotus l. 9. q. 8. art. 1. Caiet. verb. simonia. Petr. Nauarr. l. 4. cap. 2. nu. 147. Valentia 2. 2. d. 6. q. 16. art. 6. in fine. Bannes 2. 2. q. 32. art. 7. & alij recentiores, quia is qui pretium dedit, nõ amisit pretij dominiũ: non enim transtulit in venditorem rei spiritualis, cum ille incapax factus sit accipiendi illud hoc titulo, neque ille intendit alia ratione à se transferre dominium in venditorem, cum ergo in eum non sit translatum, verè mansit apud emptorem, ergo est illi restituendum.

Quod si dicas Ecclesiam illum priuasse tali dominio: Respondent talem priuationem fieri per legem pœnalem, at lex pœnalis non obligat ad restituendum Ecclesiæ vel pauperibus ante iudicis sententiã, quippe quæ nõ obliget ad sui executionem ante iudicis condemnationem. Auctores tamen prioris sententiæ respondere solent, hanc nõ esse legẽ pœnalem, sed simplex præceptũ. Cum enim, qui accipit, retinere non possit, graue ei non est, vt tali modo expendat illam pecuniam, cum lex iubere possit, vt rem alienam, quæ apud te est, expendas in pauperes, quando subest iusta causa, & eo ipso quo datur pauperibus prior dominus amittit dominium, ideo non obstare quod nulla lex priuet dominum, qui dedit, dominio, & ideo si ei restituatur, possit retinere, quia non ipse, sed qui recepit, iubeatur in pios vsus expendere; quare non priuatur dominio vi legis immediatè, sed actu & restitutione facta per recipientem ex præcepto legis.

Num autem huiusmodi restitutio sit solum de iure canonico, an verò etiam naturali & diuino, lis est inter Theologos, qua de re Azor tom. 3. l. 12. cap. 20. Lessius l. 2. cap. 35. dub. 28. Sotus l. 9. q. 8. Caiet. 2. 2. q. 100. art. 6. S. Thom. ibidem cum interpretibus, Palud. 4. d. 25. q. 5. art. 1. Syluest. simonia, q. 20. Nauar. cap. 23. num. 103. 104. Glossa & Hostiensis, &c. cap. vlt. de simonia. Panorm. Butrius, Henricus cap. mandato, de simonia. Couarr. reg. peccatum, p. 2. § 8. num. 8. Petr. Nauarr. l. 2. cap. 2. num. 400. Bartol. Medina l. 2. cap. 14. §. 21.

Itémque incidunt in excommunicationem reseruatam Papæ, vt cõstat ex hac constitutione Eugenij, bulla Martini V. & extrauag. 2. de simonia Pauli II. 2

Quod denique spectat ad Mediatores, & eos, qui curarunt fieri realem simoniam in beneficiis vel officiis

officiis & ipsi etiam statim incurrunt excommunicationis sententiam Papæ reseruatæ, ex hac Eugenij Constitutione & extrauag. 2. de simonia. Nauarr. cap. 23. n. 106. & comment. de datis & promissis not. 23. num. 45. Azor t. 3. l. 12. c. 24. addentes eosdem teneri ad restitutionem tum eius quod acceperunt ob beneficium suo interuentu impetratũ, tum fructuum beneficiis, quos ille pro quo intercesserunt, simoniacè receperit, si ille restituere aut non potest, aut non vult; quia qui damni causam dat, damnum debet resarcire. Videndus Lessius l. 2. c. 35. dub. 25. num. 137. 141.

THEOREMA 87.

Additur autem §. 2. præceptũ in virtute S. Obedientiæ, vt scientes huiusmodi simoniacos in ordine & beneficio, & mediatores & procuratores, per se vel alios, eos reuelent summo Pontifici. Quod si non fecerint, nequeant à suis peccatis absolui. Quare præceptum semper obligat, donec impleatur. Ideo qui illud, cum possit & debeat, non implet, indispositus est, vt absoluatur.

Addit tamen Nauar. c. 27. n. 106. S. Anton. Caiet. Syluest. excom. 7. num. 80. 81. Suarez t. 5. d. 22. sect. 5. num. 27. præceptum hoc non obligare alios, quàm Curiales Romanos, quia quoad hanc partem non sit aliter hæc Constitutio vsu recepta, & videatur nimis durum velle obligare pauperes ab extremis terris adire Curiam pro defendendis simoniacis, mediatoribus, & procuratoribus.

Scortia.

Eiusdem EVGENII IV.

Constitutionis 17. aliàs 5. editæ anno 1439. incipientis.

Lætentur.

EPITOME 33.

Definiuntur articuli in quibus Græci à Latinis dissidebant. nempe §. 3. Spiritum sanctum à Patre Filióq; æternaliter secundum essentiam procedere. *Definiũtur articuli in quibus Græci à Latinis dissidebant, & Patriarcharum ordo.*

§. 4. In azimo & fermentato confici corpus Christi, sed vnumquemque sacerdotem debere sequi consuetudinem suæ Ecclesiæ.

§. 5. Suffragia viuorum prodesse iis, qui sunt in Purgatorio.

§. 6. Animas purgatas mox in cælum recipi ad Deum trinum & vnum clarè videndũ pro diuersitate meritorũ.

§. 7. Illorum verò animas, qui in actuali peccato mortali, vel solo originali decedũt, mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.

§. 8. Pontificem Romanũ esse Christi Vicarium, Ecclesiæ caput, successorem Petri.

§. 9. Post quem ordinem dignitatis est Patriarcha Cõstantinopolitanus, Tertius Alexandrinus, Quartus Antiochenus

tiochenus, Quintus Hierosolymitanus.

THEOREMA 88.

Docet Eugenius in præsenti Constitutione edita in Concilio Florentino. §. 1. Spiritum sanctum à Patre Filióque procedere, contra quam plures Greci per mille annos sensissent. Iam enim Nestorius & Asseclæ in suo symbolo, vt videre est in actis Cócilij Ephesini conuersis à nostro Theodoro Pelletano tom. 2. cap. 37. Spiritum sanctum à solo Patre procedere senserant. inter quos fuit etiam Theodoretus in refutatione quam scripsit anno 431. c. 9. cótra D. Cyrillum Alexandrinum, qui auctoritate Apostolica præfuit Concilio Ephesino.

Eumdémque errorem postea docuit Theophylactus in cap. 3. Io. & circa annum 1054. Michaël Patriarcha Constantinopolitanus, vt patet ex epist. Leonis IX. ad Constantinum Monomachum, Sigeberto in Chronico, & S. Antonino 3. p. hist. tit. 22. c. 13. §. 11. & viguit error vsque ad annum 1439. cum Eugenij opera cósentientibus Latinis & Græcis in Concil. Florent. iterum veritas definita est, nempe à Patre Filióque procedere. Fuerat enim etiam stabilita in Concilio Romano sub Damaso anno 372. quam etiam Patres Concilij Constantinopolitani confirmarũt per Eusebium & Priscianum Episcopos, vt colligitur ex epistola Orientalium Patrum ad Damasum, excusantium se quod tunc Romam venire non posset: & ex epistola Damasi, qua approbat Constantinopolitana decreta; & actis vtriusque Concilij, necnon Cassiodoro l. 9. cap. 16. Iterúmque anno 400. in Concil. Toler. 1. c. 21. & in Concil. Alex. ex quo Cyrillus Alex. epistolam ad Nestorium scripsit anno 431. In Concilio Chalcedonensi anno 451. In Concil. Constantinopolitano 2. anno 553. In Concil. Tolet. 3. c. 1. anno 610. In Tolet. 4. c. 1. anno 633. In Tolet. 8. anno 653. In Tolet. 11. c. 1. anno 675. In Constantinop. 3. anno 681. vbi approbata est epistola Cyrilli, in qua dicitur: *Spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est: vnde ab isto similiter, sicut à Patre procedit.* In synodo Septima seu Nicæna 2. actione septima anno 789. cum recitatur symbolum cum additione (*Filioq́;*) vt ex antiquo Codice docent Patres Concilij Florentini sess. 5. & 7. In Concilio apud Barium cui interfuit S. Anselmus, celebrato à Latinis & Græcis sub Vrbano II. anno 1090. In Concilio Lateran. sub Innoc. III. cap. 1. anno 1215. cui etiam Græci interfuerunt, vt etiam ex eodem cap. 4. In Lugdunési anno 1274. sub Gregorio X. vt refertur in 6. decretal. tit. 1. cap. 1. in quo etiam consentientibus Græcis symbolum cum additione (*Filioq́;*) ter Latinè & Græcè cantatum est. qua de re Nicephorus lib. 5. & Pachimeres lib. etiam 5. & denique in Conc. Trid. sess. 3. anno 1563 sed post toties damnatum errorem infelix Græcia per summam inconstantiam eumdem recepit, & in eo computrescit.

Eamdem veritatem ex Græcis Patribus præter citatos complexi sunt Athanasius in epist. ad Serapionem, & in symbolo, quod etiam citat Naziázenus de laudib. Athanasij,

nasij, & Augustinus in Enchirid. cap.36.& l.5.de Trinit.cap.8. cum ait: *Spiritus sanctus à Patre & Filio non factus nec creatus, nec genitus, sed procedens.* & germanam esse lectionem, indicat proximus versiculus, *Filius à solo Patre est*; quorsum enim diceret de Filio, à solo Patre esse, nisi discrimen processionis eius à processione Spiritus sancti ostenderet? & recitatur cum eadem particula (*& Filio*) in Concil.Tolet.4. cap.1. Basilius lib.3.contra Eunomiũ cum ait, ipsum esse secundum à Filio, cum ab ipso esse habeat, & omnino ab illa causa dependeat (hoc est principio originis) Nyssenus cum hom.4 in orationem Dominicam, ait, Spiritum sanctum, & ex Patre dicitur, & ex Filio praeterea esse ostenditur. Chrysostomus hom.1. de symbolo tom.5. *Iste* (inquit) *est Spiritus de Patre & de Filio procedens.* & hom.2. *Spiritum sanctum dicimus Patri & Filio coaequalem, & procedentem de Patre & Filio.* Epiphanius haeresi 69. *quoniam vnus est Spiritus Dei, Spiritus ex Patre procedens, & de Filio accipiens.* Cyrillus Alex. l.13.Thesauri cap.2. ex Filio naturaliter, & substantialiter Spiritum sanctum sicut ex Patre prouenire credimus; vt etiam l. 9. in Io.cap.14 & l 10.cap.vlt. Dydimus Alex.l.2. de Spiritu sancto, & habetur de consecrat.d.5.can.vlt. explicans illud Io.14 & 16.non enim loquetur à semetipso.ait: Quia nõ ex se est, sed ex Patre, & me est: hoc enim ipsum quod subsistit, & loquitur, à Patre & me illi est. Omitto Latinos Tertull.l.2.contra Praxeam, Hilarium l.2.de Trinit. Ambros. lib.de Spiritu sancto cap.10. August.l.15. de Trinit.c.17.26.27. Leonem epist. 91. aliàs 93. cap. 1. Hieronymum epist.1. cap.2. Prosperum de vita contempl. cap.18. Fulgentium l. de fide ad Petrum cap.2.Boëtium l.1. de Trinit.c.12. Greg.l.1. moral. cap.8. l.2. dialog. cap.vlt. quos etiam Graeci in suam linguam transtulerunt, & abraserunt particulam (*Filioq; procedit*) vt docet Io.Diaconus in eius vita, l.4. cap.75. Anselm. l. de processione Spiritus sancti, Magist.sentent.l.1. d.11. S.Thom.in opusc. de erroribus Graecorum, & qq.de potentia, q.10.art.4 5.1.p.q.36.art.2.

Id autem Patres colligunt ex Io. 14. 15. 16. Tum quia Christus dixit, de Spiritu sancto, *de meo accipiet & annunciabit vobis.* De meo 1
accipiet, ait, quia non accipit filiationem, sed solum essentiam. cum tamen in Christo sit vtrumque. At vna persona non accipit ab alia nisi procedendo. Tum quia sicut 2
dicitur Io. 14. *quem Pater mittet in nomine meo*, sic dicitur cap.15. *quem ego mittam vobis à Patre.* Persona autem diuina non mittitur, nisi ab ea à qua procedit, vt docet Athanasius in epistola ad Serapionem, S.Thom.opuscul.1.contra errores Graecorum, Augustinus l.4.de Trinit.cap.20. Omnis enim missio aut est per imperium, vt mittatur serui, aut per consilium, vt qui à sapientioribus instruuntur, vt infirmus, qui à medico mittetur ad medicinam vel remedium sumẽdum; aut per naturalem productionem, vt cum arbor radices mittit, vel flores. Quare cum Spiritus sanctus non sit seruus, nec ignorans, quippe qui sit Deus, solum mitti dicitur per productionem. Tum quia 3
Spiritus sanctus dicitur Spiritus veritatis, id est Christi. & ad Rom. 8. *Spiritus Christi*, & ad Galat.4. *Spiritus*

R 2

ritus Filij sui. & Act.cap.16. *Spiritus Iesu.* sicut Matth.10.dicitur, *Spiritus Patris.* non potest autem vna persona diuina dici alterius, nisi
4 propter processionem. Tum denique, quia ibidem Christus dicit, *Omnia quæ habet Pater mea sunt, propterea dixi vobis, quia de meo accipiet.* Filius ergo omnia habet, quæ Pater, Paternitate excepta, sed Pater habet esse principium Spiritus sancti, ergo & Filius cum Patre Spiritum sanctum producit, vt argumentatur Cyrillus in respons.9. anathematismi August.l.5. de Trinit.cap.14. Ambros.l.2. de Spiritu sancto cap.12.& Anselmus de processione Spiritus sancti. Aliàs si Pater esset spirator,& non Filius, Pater & Filius non distinguerentur solis relationibus oppositis, paternitatis & filiationis, sed etiam substantia, quæ est hæresis Arij. Malè autem Græci ex eo quod dicatur Io.14. *Spiritus sanctus, qui à Patre procedit.* inferunt à solo Patre procedere. quia nec ibi, nec alibi additur dictio exclusiua, vt notarunt Patres in Concilio Florentino, & Bellarminus l.2. de Christo cap.23. Videri etiam potest de huiusmodi errore Græcorum Ioan. Nauclerus tom.2. generatione 38. ad annum 1137.

THEOREMA 89.

DEfinit pariter §. 4. Panė materiam Eucharistiæ licitè esse posse, & Azimum iuxta consuetudinem Ecclesiæ Latinæ, & fermentatum, vt fit in Ecclesia Græca, cum vterque panis sit materia apta, vt docuit Leo IX. in epistola ad Michaëlem Patriarcham Constantinopolitanū anno 1053. quādo Græci excitarunt hanc controuersiam, & communis sententia Theologorum, Anselmi in lib. de fermentato & azimo, Innoc. III. l.4. cap.4. S.Thom.3.p.q.74.art.4. Scoti 4.d.11. Palud.ibid. Turrecrematæ in cap.in sacramentorum, de consecr.d.2. & aliorum quos citauimus l.4. de Missæ sacrif.c.1.n.7. cum vterque sit panis triticeus vsualis, & esse azymum vel fermentatum sint differentiæ solum accidentales.

Ritus tamen Latinus est magis conformis exemplo & facto Christi, cum in azimo confecerit, vt docuimus in citato opere de Missæ sacrificio.l.1.cap.2. Tum ex cōtextu euangelico, Matth.26. Marc. 14. Lucæ 22.& ritu Paschæ in quo agnus eum azimis comedebatur, nec primo azimorum die in omnibus finibus Israel fermentatum inueniretur, Exod.cap.12.& 13. Tum ob significationem puritatis sinceritatis azimorum cum dicat S.Paulus, *non in fermento malitiæ, sed in azimis sinceritatis & veritatis.* & Amos cap.4. reprehendendo & irridendo Hebręos, qui pro Deo colebant Idola, *sacrificate de fermentato laudem*, vel vt vertit Aquila, *sacrificate de fermentato Eucharistiam*, quasi azima puritatem, fermentatum verò impuritatem denotaret; & illa Deo, hæc Idolis conueniret. Tum ex Patribus, Cypriano serm. de cœna Domini, Epiphan. hæresi 30. Ansel.l.de azimo & fermentato. Leone IX. epist.citata, vbi ait Romanam Ecclesiam id à B.Petro didicisse, & à passione Domini per 1020. annos retinuisse, cæterisque omnibus qui dicunt Christum occisum fuisse in ipso solemni festo Iudæorum, vt Origenes homil.23. in

in Num. Tertull. l. contra Iudæos, Clem. Rom. l. 5. constitut. cap. 14. aliàs 16. Theophylus Alex. in epist. ad Theodosium apud Bedam l. de ratione temp. cap. 57. Cyrillus Catech. 13. August. tract. 10. in Io. Beda in cap. 18. Io. & alij, ideo oportuit nocte incœpisse azyma, & in eis Christum consecrasse. Deinde Eugenius cum Concilio Florentino, & Leone IX. statuit, vt quilibet sacerdos in hac re seruet morem suæ Ecclesiæ. quare punitus est presbyter in cap. litteras, de celebr. Miss. quòd in fermentato confecisset. non enim licet violare consuetudinem suæ Ecclesiæ, cum sit res grauis.

THEOREMA 90.

Confirmat etiā §. 5. cum Concilio Florentino duo præcipua Ecclesiæ dogmata. Primum est, dari Purgatorium in quo purgentur peccatorum reliquię, si animæ in Dei gratia ex hac vita non penitus elutæ discesserint, antequam fruantur cœlesti beatitudine, quod omnium primus negauit Aërius hæreticus apud Epiphaniū hæresi 75. & Augustinū hæresi 53. quem sequuti sunt Græci recentiores, Armeni, Petrobusiani, Albingenses, & hæretici nostri temporis. Veritas autem colligitur,

Primum.

1 tum ex Scripturis sacris. l. 2. Mach. cap. 12. *Sancta ergo & salubris, &c.* esséque librum Canonicum patet ex Concil. Carthag. 3. cap. 47. Innoc. I. epist. ad Exuperium, cap. vlt. August. l. 18. de Ciuit. cap. 36. l. 1. de cura pro mort. cap. 1. *Cum igitur constet post mortem defunctos aliquos posse à peccatis solui. de mortuis autem in peccato intelligi non possit, cum eorum reatus sit æternus, de ijs intelligetur, qui in Dei gratia moriuntur.* vnde ibid. subditur, *eos, qui cum pietate dormitionem acceperant; necesse igitur est, vt animæ iustæ nondum penitus purgatæ, alicubi temporaria pœna expientur, antequam cælum ingrediantur.* Eum autem locum vocamus Purgatoriū. Psalm. 65. *Transiuimus per ignem & aquam*, &c. nempe hic per aquam baptismi, & illic per ignem Purgatorij ex Origene hom. 25. in Num. Ambr. serm. 3. & 20. in Psalm. 118. Matth. cap. 5. non exies inde donec reddas nouissimum quadrantem, ex Tertull. l. de anima, cap. 17. & vlt. Cyprian. l. 4. epist. 2. Origene homil. 35. in Lucam. Matt. cap. 12. *quod non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro*, ex August. l. 21. de Ciuit. cap. 24. Greg. l. 4. dialog. cap. 39. Beda in cap. 3. Marci, Rabano l. 2. instit. cap. 44. Petro Cluniacensi epist. contra Petrobusianos, Bernard. in homil. 66. in Cantic. 1. Cor. 3. *ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.* cum scilicet in iudicio particulari inuenientur superædificasse stipulam, fœnum, lignum, quæ sunt peccata venialia, non plumbum aut ferrum, quæ sunt mortalia ex Cyprian. l. 4. ep. 2. Ambr. in Psal. 36. & ser. 20. in Psal. 118. Hieronym. in cap. 65. Isaiæ, & cap. 4. Amos, August. in Psalm. 37. l. de fide & operibus, cap. 16. Cyrillo l. 14. in Leuiticum. Chrysost. homil. 69. in epist. ad Cor. Oecumenio in eumdem locum, & Concil. Florent. sess. 1. Constat igitur eos, qui fecerunt opera digna igne temporali, & non æterno saluandos per Purgatorium. Lucæ 23. *Memento mei Domine dum veneris in regnum tuum.* Sciebat igitur edoctus Spiritu sancto aliqua peccata

post mortem dimitti & interim animas alicubi pœnas dare, & indigere auxilio ex August.l.6.in Iu-
2 lianum cap.5. Tum ex sacris Conciliis, hoc Florentino cui intererat Eugenius, sess. vlt. in decreto de Purgatorio, Tridenr. sess.6.cap.30. & sess.22.cap.2.& can.3.& sess.25. in decret. de Purgar. præter ea in quibus habemus orandum aut offerendum pro defunctis. Supponunt enim animas in Purgatorio obnoxias esse pœnis, vt Carthag.3. cap.29. Carthag. 4. cap.79. & 95. Bracarensi 1. cap.34. Bracarensi 2. cap.10. Triburiensi cap.15.16. Cabilonensi cap.39. Toletano 11. & de consecrat.d.1.cap.non oportet, vt etiam definiuit Innocentius IV. bulla 14.quæ incipit, *Sub Catholica.* Tum ex Patribus, & præter loca citata, id docet Nyssenus in orat. pro mortuis. *Non poterit* (ait) *à corpore egressus diuinitatis particeps fieri, nisi maculas animo immixtas purgatorius ignis abstulerit.* Eusebius l.10. cap.vlt.& l.12.cap.3. de præparat. vbi etiam docet idem sensisse Platonem. Basilius in cap. 9. Isaiæ. *Si* (inquit) *per confessionem detexerimus peccatum, iam succrescens grauamen auferimus dignum planè quod depascatur ac deuoret Purgatorius ignis.* Eusebius Emissenus homil. 3. de Epiphania. *Qui temporalibus pœnis digna gesserunt, per fluuium igneum, per vada feruentibus glebis horrenda transibunt.* Theodoretus in 1. ad Cor.cap.3. *Hunc ipsum ignem Purgatorium credimus, in quo animæ defunctorum probantur, & repurgantur.*

Ex Latinis verò videantur Lactantius l.7. c.21. Hilarius in Psal. 118. Cæsarius homil. 8. Paulinus epist.1. Boëtius l.4. Isidor. l.1. diuin. offic.cap.15. Beda in Psal.37. Prouerb.cap.11. sub nomine Hieronymi.l.3. hist.Angl. cap.19. l.5. c.13. Pet. Damiani serm.2.de S. Andrea. Ansel.1.ad Cor.3. Hugo de S.Vict. l.2.de sacramen. p.14.cap.30. Petr. Cluniacensis ep. contra Petrobusianos, cap.pen. Omitto D.Thom. & Scholasticos omnes 4. sentent. d.45. eósque qui contra hæreses nostri tēporis scripserunt, vt Roffensem art. 37. Valentiam tom.4. d.11.q.1.p.1. Bellarm. duobus lib. de Purgat. Suarez t.4. d.45. Canisium tit. de pœnitent.c.de purgat. Alphonsum de Castro lib. contra hæreses, verb.suffragia. Echium & alios, qui egregiè aduersariorum obiectiones soluerunt. Tum ratione. Cum quis è vita discedit cum 4
solo peccato veniali, præsertim cum multi moriantur ex improuiso, ita vt non habeant tempus conterendi, aut damnatur, aut saluatur: non primum, quia est in gratia, & amicus Dei, qui credendus non est velle ob otiosum verbum exēpli gratia, amicum damnare. Si secundum, aut absque vlla purgatione beatitudinem consequatur, at beatorum Ecclesia rugam non habet, neque maculam, nihílque coinquinatū in illam intrare potest; aut temporali pœna antea purgādus, & sic, vt contendimus, dandū erit Purgatorium extra cælum & infernum, in quo prius purgetur.

Idem argumentum fit, de pœna debita peccatis etiam mortalibus dimissis. Nam in reconciliatione peccatoris cum Deo, non semper cum culpa dimittitur tota pœna, vt colligitur l. 2. Reg. cap. 12. *Sed quia blasphemare*, &c. l.3. Reg.c.13. & Num. 2. & docet August. tract. 124. in Ioan.& in Psal. 50. versic.7. præsertim cum multi solum conuertan-

uettantur in fine vitæ,& in morte. mors verò ſit peccati originalis pœna, & ob id etiam infantibus communis, ſoluenda igitur remanet actualibus debita. Cum autem non ſuperſit in præſenti vita tempus ſatisfaciendi, id poſt mortem fiet. non in inferno, cum ſint in gratia,ergo in Purgatorio,vt prius perfectè expiati in cælo Dei viſionem conſequantur. De Purgatorij autem pœnarum acerbitate, nonnulla attigimus l.2.de Miſſæ ſacrific.cap.2.num.12.viderique poteſt Bellarm. l.2. de Purgat. cap.10. & ſeqq.vſque ad 15.Suarez t.4.d.46. ſect. 3. Valent. t.4. d.11. q.1. p.3. Ioan. Brugmannus l.3.vitæ S. Luduuinæ cap.2. & apud Surium 14. Apr. Chronica ordinis S.Franciſci p.2.l.4.c.7.Petrus Ribadeneria l.1. de tribulat. cap.7. Baronius to.10. anno 8,1. 874. Io. Tritemius in Chronica anno 1098.

Secundum dogma eſt viuorum ſuffragia prodeſſe animabus Purgatorij,qua in re, vt ait Catechiſmus Romanus in fine ſacramenti de pœnitentia, ſumma Dei bonitas & clementia maximis laudibus & gratiarum actionibus prædicanda eſt, qui humanæ imbecillitati hoc condonauit,vt vnus pro alio poſſet ſatisfacere. & inferius ſubdit. Nec verò cuiquam fideliũ de hoc dubitãdi locus relictus eſt, qui in Apoſtolorum ſymbolo,ſanctorum cõmunionem profitemur. Eadem eſt communis Theologorum ſententia.S.Thom.4.d.20.q.1. art.2. & d.45.q.2. art.1.l.3. contra hæreſes,cap.158. Bonau.d.20.ar.1. q.1. & 2. Durand. q.2. Palud. q.2. Rich.q.1.art.3. Sot.d.19.q.2.art.4. l.3.de nat.& grat.c.6.Gabriel d.16. q.2.art.3.Alenſ.p.4.q.24.m.4.ar.4. Adrian.quæſt.8. art.2. Turrecrem. cap.menſuram,& cap.quis aliquãdo, de pœnit.d.1. Caietan.tom.1. opuſc.16.q.1.& 5. Couarr. c alma mater, p.1.§.4.num.7.Nauar.in tract. de indulg. not. 13. & 22. Bellarm. l.1.de indulg.c.2.l.2.de Purg.c.15. & ſeq. Suarez t.4. d.48. Valentia tom.4.d.11.q.2.p.3.aſſertione 6.& eſt communis ſenſus, & traditio Eccleſiæ; idque non tantũ quoad viuos, qua de re Suarez t.4. d.48. ſect.3. ſed etiam quoad defunctos in Purgatorio, vt hoc loco definit 1
Eugenius & plurib. explicat Suarez ſect.4.5.6.& 7. & colligitur ex citato loco l.2.Machab.cap.12. & Eccl.c.7.n.37.vbi dicitur non tantum viuis, ſed etiam mortuis eſſe gratiam præſtandam, ſub qua gratia auxilium ſuffragiorum Catholici omnes intelligũt.& 1.Cor.15. quid faciunt,qui baptizãtur(nempe per pœnitentiam iuxta illud Marci 10. Luc. 12. baptiſmo quo baptizo,&c.) pro mortuis, ſi mortui non reſurgunt. vt etiam exponit S. Ephrem. in ſuo teſtamento, Petrus Cluniacenſis l. contra Petrobuſianos, Gagneus, Dionyſius Carthuſianus,&c.

Itémque ex Conciliis Carthag. 2
3. c.29. Carthag.4. c.79. Tolet.11. c. 12. Aurelian.3. c. .2. Valenſi 1. c.2.Valenſi 2.c.4. Bracarẽſi 1.c.39. Cabilonenſi 2.cap.39. Aurelian.2. c.14.Triburienſi vt habetur de celebr.Miſſ.c.2.& aliis in quibus approbantur orationes, commemorationes & collectę pro defunctis, claréq; in eodem Florentino Concilio Latini & Græci in hoc articulo conuenerunt, animas iuſtorum, qui in hac vita non penitus ſatisfecerunt, pœnis Purgatorij poſt mortem purgari, vt à pœnis huiuſ

huiusmodi releuentur, prodesse eis viuorum suffragia, Missarum scilicet sacrificia, orationes, eleemosynas, aliáque pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueuerunt, secundum Ecclesiæ ritum. & in Concil. Trid. sess. 25. decret. 1. animas in Purgatorio detentas fidelium suffragiis, potissimum verò acceptabili altaris sacrificio iuuari.

3 Tertiò ex perpetua Ecclesię traditione & consuetudine ab Apostolis ipsis recepta, & huc vsque continuata. Videndus est Clemens Romanus in epist. ad Iacobum, Nazianzenus in orat. funebri, de Cæsario fratre, & alia, de Patre Ambr. l. 2. epist. 8. Augustin. l. 1. de cura pro mortuis, c. 1. serm. 32. de verbis Apost. l. de hæresibus, c. 53. l. 21. de Ciuit. cap. 27. Euseb. l. 4. de vita Constant. c. 71. Chrysost. homil. 32. in Matth. & homil. 69. ad populum, Theophylactus in c. 12. Lucæ. Nicephorus l. 8. c. 26. Beda l. 5. hist. c. 13.

4 Denique ipsa ratione, quia vt argumentatur Petrus Cluniacensis l. contra Petrobusianos, c. pen. & tangit etiam Chrysostomus homil. 21. in Act. Apost. Animæ Purgatorij sunt eiusdē corporis membra cuius caput est Christus, colligatæque sunt in fide, spe, & charitate; at eiusdem corporis membra se inuicem iuuant, quare etiam viuentes piis operibus defunctorum animas in Purgatorio. ideoque rectè S. Odilo Abbas Cluniacensis anno 998. ex Sigiberto & Tritemio in Chronico, & Baronio, in subiectis sibi monasteriis constituit, vt pro animabus Purgatorij singulis annis die 2. Nouembris, celebraretur. quod deinde auctoritate summi Pontificis vbique est constitutum.

Estque peculiaris ratio de sacrificio, quod etiam oblatum à malo prodest, eo quod offeratur in persona Christi, in aliis verò satisfactionibus peculiaribus offerens debeat esse in gratia. Ideo dicitur in Catechismo Romano, in fine materiæ de sacramento pœnitentiæ: *Qui diuina gratia prædit i sunt alterius nomine possunt quod Deo debetur persoluere.* Estque communis sententia Theologorum 4. d. 19. 20. 45. vt S. Thom. q. 2. art. 1. & 3. p. q. 82. art. 6. Sot. d. 19. q. 1. art. 2. d. 45. q. 2. art. 1. Anton. 3. p. tit. vlt. cap. 2. Viguer. cap. 16. §. 4. vers. 33. Suarez tom. 4. d. 48. sect. 8. Bellarm. l. 2. de Purg. c. 17. Dixítque S. Gregorius in Pastor. p. 1. cap. 11. *Cuncti enim liquidò nouimus, quia cum is qui displicuit, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur.* Ratio est, quia homo iniustus non potest pro se satisfacere, multò igitur minus pro aliis. & ideò S. Hieronymus contra Vigilantium dicit melius esse dare eleemosynam pauperi iusto, quàm iniusto, quia ille orans pro benefactore exauditur, non autem alter. De orationibus autem, quæ fiunt Ecclesiæ nomine, videndus Suarez loco citato, & quædam nos etiam attulimus l. 2. de sacrif. Missæ, c. 5. n. 3.

THEOREMA 91.

Iam in §. 6. & 7. docet Eugenius piorum animas penitus purgatas, statim post mortem in cælum ad Deum clarè videndum, iuxta meritorum mensuram admitti, nō expectato vltimo iudicij die. Ipsos quoque impios iuxta demerita

pœnis

pœnis torquendos ſtatim poſt mortem in inferno damnati. Quæ certè diu multúmque fuerant in Eccleſia agitata, eáque negauit Tertullianus l. 4. contra Marcionem, & l.de anima,cap.32.33.34. Lactantius l.7.cap.21. Vigilantius ex D.Hieronymo, l. contra eumdem. Armani apud Caſtrum l. 3. contra hæreſes, verb. beatitudo, hæreſi 6. & Græci ex Concil.Florent.ſeſſ.1. & 5. D.Thom.opuſc.6. c.9.Inter quos fuit etiam circa annum 1180. Euthymius in Lucam cap.16.& 23. & poſt definitionem Eccleſię,Lutherus & Caluinus l.3. iuſtit.c.20.& 25.

Nititur error his fundamentis. Primò, quia Ioannes Papa XXII. teſte Gerſone ſerm. de Paſchate, Marſilio 4.ſent.q.13.art.3.Adrian. in materia de ſacramento Confirmationis, id ſenſerit,& cauerit ne quis Pariſiis Theologiæ gradum conſequeretur, niſi prius in hanc ſententiam iuraſſet.

Secundò, Iuſtinus in qq.à Gentibus propoſitis 60. & 76. videtur aſſerere ante reſurrectionem nulla eſſe bonorum operum præmia. & Irenæus l.5.in fine, Auguſtinus in Enchirid.c.108.D.Bernard.ſerm.3. & 4. de feſto omnium Sanctorum volunt animas poſt mortem abire in inuiſibilem locum à Deo definitum, reſurrectionem corporum expectantes.& Chryſoſtomus homil.39.in 1. ad Cor. *Sine carne*(ait) *ipſa admirandis illis bonis non fruetur* (animus)*quemadmodum neque pœnis punietur. Omnia enim coram tribunal Christi, manifeſtabuntur inquit Paulus,vt vnuſquiſque ferat, quæ per corpus ſiue bona ſiue mala geſſit: nam ſi corpus non reſurgat, anima noſtra incoronata manebit, & extra cœleſtem beatitudinem erit.* Omitto alios,qui apud Bellarminum l.1. de ſanctorum beatitudine:à cap.1.ad 7.referuntur,& explicantur.

Tertiò, id colligunt ex Apoc.6. *Vidi ſubtus altare aureum animas interfectorum propter verbum Dei.*& ad Hebræos 11. Paulus de antiquis Patribus ait: *Hi omnes teſtimonio fidei probati,non acceperunt repromiſſiones, Deo pro nobis aliquid melius prouidente,vt nõ ſine nobis conſummarentur.* Expectant igitur ſub recondito aliquo receptaculo diem iudicij, in quo nobiſcũ Deum videant. Oppoſitam tamen veram ſententiam, vt Catholicum dogma docuerunt ex Græcis Dionyſius c. 7. de Eccleſ.hier.p.3.dicens: *Porrò diuinarum promiſſionum cantica & lectiones explicant beatiſſimam requiem ad quam ſubuehuntur ſempiterne, qui ſanctè conſummati ſunt.* Athanaſius in vita S. Antonij, vbi dicit animam Ammonis ſtipatam Angelis ab Antonio viſam in cælum deferri.Baſilius qui in homilia 40.martyrum ait: *Vos non terra occuluit,ſed cælum ſuſcepit, aperta ſunt vobis paradiſi porta.*Nazianzenus oratione in S. Baſilium, *tu obiter è cælo nos proſpice.&,vt hinc demum diſcedentem me in æterna tabernacula recipias,& Beatam Trinitatem eo quo eſt modo tecum pariter contemplari valeam.*Nyſſenus oratione in S Ephrem, in cæleſtibus tabernaculis animus illius conſedit, vbi ſunt ordines Angelorum. Chryſoſtomus homil.4.ad Philipp. *Quid dices Paule cum hinc abiens in ipſum cælum migraturus ſis, atque cum Christo futurus?* Theodoretus l. 8. ad Græcos, *Maiori ſorte perfruuntur martyres, qui nunc & à cunctis mortalibus honores ampliſſimos ferunt,& æternis ſunt inſigniti coronis.*

Eusebius l.6. hist.c.5. *Hoc modo B. Virgo* (Potamiena) *migrauit è terris ad cælum.* Primasius in c.9. ad Hebræos. & ipsa ait, *cæleste regnum fuisse inaccessibile, quoad vsque venit Christus, qui ianuam eius reserauit.* omitto cæteros.

Ex Latinis verò Cyprian.in exhortat.martyr. cap.vlt. Hilarius in Psalm.64. Ambr.l.7.ep.59.(qui si l. 2.de Cain c.2.dicit animas sanctorum post hanc vitam adhuc suspēdi ambiguas iudicij futuri,non loquitur de sententia,sed de tempore iudicij, cum & ipsis sit ignotū.) Paulinus Nat. 3. de S.Felice. Hieronymus epist. ad Marcellam de obitu Leæ. Augustinus l.20.de Ciuit. c.13.15. & l. meditat.c.22.24. Leo serm.de S.Laurentio. Fulgentius serm. de S. Stephano. Gregorius in 4.Psal.pœnit.cum ait: *Beatitudo animabus sanctorum ante resurrectionem tribuitur,vt corporibus nihilominus post iudicium conferatur.* idem ex professo probat l.4.dialog.c.25. 29.Beda Apoc.c.6.*singulas*(ait)*modo stolas habent animæ, de sua beata immortalitate gaudentes, resurgentibus autem corporibus iuxta Isaiam in terra sua duplicia possidebunt.*

Hos sequuti sunt Theologi scholastici 4.sent. d.49. S.Thom. 1. 2. q.4. art. 5. & qui scripserunt
1 contra hæreses.& probant.Primò, diuinis testimoniis, Lucæ 16.*diues autem cum in tormentis esset*,&c.eámque historiam esse docet Ambros. ibidem, Augustinus l.de cura pro mortuis, cap.14. Gregorius lib.4. dial.cap.29.cum exprimantur nomina. & quamuis esset parabola, non posset significare res futuras post diem iudicij, vt docent illa verba, *vt mittas Lazarum ad fratres meos*, &c. ergo etiam vt parabola ostendit, iam nunc animas esse in inferno. Lucæ cap.23. *hodie mecum eris in paradiso.* Christus autem nō terrestrem sed cœlestem beatitudinem introiuit. Ad Ephesios c.4. *Christus ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem.* Ad Philipp. 1. *Cupio dissolui & esse cum Christo.* esset autem inane & inutile hoc desiderium, si ipso mortuo,anima nōdum posset ad cælum peruenire, & esse cum Christo, vt rectè argumentatur Cyrillus Alex. l. 12. in Io. cap.36. Apocal.6. *data sunt illis singulæ stolæ.* Apocal.7. *Hi qui amicti sunt stolis albis, sunt ante thronū Dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius.*

Secundò, definitionibus Ecclesiæ. Tum Innoc.I V. bulla 14.quæ incipit,*Sub Catholicæ*.§.25.vbi dicitur: *Animæ verò paruulorum post baptismi lauacrum, & adultorum etiam in charitate decedentium,qui nec peccato, nec ad satisfactionem aliquam pro ipso tenentur,ad patriā protinus transuolant sempiternam.* Tum Benedicti XII. quem XI. nominat Castro 2
l.3.contra hereses,verb.beatitudo, hæresi 6.bulla quæ incipit,*Benedictus Deus*, & integra refertur à Cassio,cum dicitur: *de ipsorum fratrum consilio hac in perpetuum valitura constitutione auctoritate Apostolica definimus, quod secundum communem Dei ordinationem animæ sanctorum omnium,qui de hoc mundo ante Domini nostri Iesu Christi passionem decesserunt, necnon sanctorum Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginum, & aliorum fidelium defunctorum post sacramentum baptismi ab eis susceptū, in quibus nihil purgabile fuit quando decesserunt, nec erit quando decedent, etiam in futurum, vel si tunc erit aliquid purgabile in eisdem, tamen post*

mortem suam purgabunt, atque animæ puerorum, eodem Christi baptismate renatorum & baptizandorum, cum fuerint ante vsum liberi arbitrij decedentium, mox post mortem suam & purgationem præfatam in illis, qui purgatione huiusmodi indigebunt, etiam ante resurrectionem suorum corporum, & iudicium generale post ascensionem Domini nostri Iesu Christi in cælum, fuerunt, & sunt, & erunt in cælo cælorum regno & paradiso cœlesti cum Christo sanctorum Angelorum consortio aggregatæ, ac post Iesu Christi passionem & mortem viderunt, & vident, & videbunt diuinam essentiam immediatè, se bene, & clarè, & apertè illis ostendentem. quodq; sic videntes eadem diuina essentia perfruuntur: necnon quod tali visione & fruitione eorum animæ, qui iam decesserunt, sunt verè beatæ, & habent vitam æternam, & requiem, & omnium illorum, qui postea decedent, cum eandem diuinam videbunt essentiam ipsamq; perfruentur ante iudicium generale, ac quod visio huiusmodi, eiusq; fructus, actum fidei & spei in eis euacuant, prout fides & spes propriè Theologicæ sunt virtutes: quodq; postquam inchoata fuerit vel erit talis intuitiua, & facialis visio & fruitio, in eisdem visio & fruitio sine aliqua intermissione seu euacuatione prædictæ visionis & fruitionis continuatè existet, & continuabitur vsque ad finale iudicium ex tunc vsque in sempiternum. Definimus insuper quod secundum ordinationem Dei communem, animæ decedentium in actuali peccato mortali mox post mortem suam ad infernum descendũt, vbi pœnis infernalibus cruciantur. Et quod nihilominus in die iudicij omnes homines ante tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de factis proprijs rationem, vt recipiat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum siue malum. Decernentes prædictas nostras definitiones seu determinationes, & ipsarum singulas ab omnibus fidelibus esse tenendas. Quicumque autem, &c. Tum in Concilio Florentino ante sessionem primã, & in litteris vnionis, & in instructione Armenorũ: *Definimus illorum animas qui post baptismum susceptum nullam omnino peccati maculam incurrerunt, illos etiam, qui post contractam peccati maculam vel in suis corporibus, vel eisdem exutæ corporibus, prout superius dictum est, sunt purgatæ, in cælum mox recipi, & intueri clarè ipsum Dominum trinum & vnum sicuti est, pro meritorum tamen diuersitate alium alio perfectius. Illorum autem animas, qui in actuali peccato mortali vel solo originali peccato decedunt: mox in infernum descendere, pœnis tamen disparibus puniendas.* Tum in hac quam præ manibus habemus Eugenij IV. Constitutione qui eidem Florentino Concilio præfuit. Tum in Conc. Trid. sess. 25. in decreto de inuocatione Sanctorum. Tum ex cap. Apostolicam, tit. de presbytero non baptizato. & cap. maiores, tit. de baptismo & eius effectu.

Tertiò, plurimorum & damnatorum, & beatorum apparitionibus ex probatissimis auctoribus desumptis. 3

Quartò ratione. Sancti meriti sunt æternam vitam tamquam coronam certaminis, & mercedem laboris, sublatúmque impedimentum, cum per Christi passionem & ascensionem sit reseratum cælum: censendum est igitur, iam æternam in cælo vitam accepisse quoad animam, cum in reddenda corona pro certamine, & mercede pro labore nihil aliud soleat expectari, quàm 4

victoria certaminis, Iacobi c. 1. & labor operis Leuit. c. 19. vt notat S.Thomas l.4.contra gentes,c.91. & corpus non sit necessarium ad eam visionem, quæ non pendet à speciebus & phantasmatibus, sed ab ipsa diuina essentia, quæ vicem speciei supplet. recepturos postea etiam quantum ad corpus in die iudicij beatitudinem. Sicut impij statim post mortem dignas pro peccatis pœnas luunt, quoad animam, iuxta illud Iob cap.21. *ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* & Num. cap. 16. *descenderunt viui in infernum, operti humo.* Lucæ cap.16. *mortuus est autem diues & sepultus in infernum.* recepturi etiam post diem iudicij, corporis damnationem.

Ad primum argumentum aduersariorum Respondetur, Papam Ioannem XXII. nihil omnino definisse, vt expresse docet Benedictus XII. eius successor in citata extrauagante. Solum enim iussit, vt Cardinales inter quos tunc erat Benedictus, & alij Prelati ac Theologi sese pararent, vt ab eo requisiti deliberatè dicerent quid sentirent, vt disputationibus finem imponeret. immò morte præuentus dixit, priorem opinionem sibi displicere, & sentire animas sanctorum Deum videre etiã ante diem iudicij, nisi aliter Ecclesia & sui successores definirent, vt testatur Ioannes Villanus l. 11. hist. c.19. Bellarm. loc.cit.c.2. & Azor to.2. l.5.c.4.q.3.

Ad secundum Iustinus q. 60. loquitur de retributione perfecta, quando totus homo corpore & anima gaudebit, vel cruciabitur. Quęstione autem 75. ait bonorum animas duci ad paradisum, vbi sunt Christus & Angeli, non meminit autem visiones Dei, quia cũ Græcis nomine visionis intelligit comprehensionem; ideo non admittit quod sentiebant Gentiles ante resurrectionẽ nulla esse operum præmia. Irenæus autem per locum inuisibilem definitũ à Deo potuit cælum ipsum intelligere vbi est lex inaccessibilis, & animæ beatæ corporum resurrectionem præstolantur. vnde dicit l.1.cap.2. quibusdam (vt Martyribus) quidem ab initio, quibusdam ex pœnitentia (acta in Purgatorio) vitam donare, eósque æterna claritate circumdare. Vel idem sensit, quod initio Augustinus, qui loco cit. & in Psalm.36. & l.9. confess. cap.3. non dubitauit, an sancti iam essent beati, sed tantum de loco, an scilicet interim essent in sinu Abrahæ, cum res nondum esset definita. Sed re diligentius considerata. l.2. qq. Euangelicarum cap.38. & alibi, se correxit. Et per sinum Abrahæ secretum Patris, quò Dominus post passionem resurgens, assumptus est, vbi iam nunc ante resurrectionem animæ cum Deo viuũt. vt etiam l.12.de Gen.c.35. dubitauit num cum æquali beatitudine intensiuè, quanta erit post resurrectionem corporis, propter inclinationem animę ad illud, essent nunc animæ felices. Quod etiam fecit l.1.retractationum, c.14. Qua de re Scholastici 4.d.49. & D.Thom. iterum 1.q.4.art.5. Caiet. ibidem. Valentia p.2. Eodem modo ex Valentia 1.2.d.1.q 4.p.2. Bellarm. c.5. (quicquid sentiat Castro loco cit. & Sixtus Senensis in Biblioth. annor.345.) S. Bernardus non dubitat, an animæ iustorum interim Deum videãt, cum id dicat in epi-

stola

ſtola ad fratres de Hibernia, & in ſermone de S.Malachia,& ſerm.3. & 5.de feſto omnium Sanctorum, & ſer. de obitu Vmberti. Sed num iam ſint perfectè beatæ,ſicut erunt cum carnem receperint,& veſtientur duplicibus.Sic enim ait: *Acceperunt iam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus donec veſtiamur & nos.* Stola enim prima eſt felicitas & requies animarum. Secunda verò immortalitas & gloria corporum. Chryſoſtomus denique non dicit,animam ante reſurrectionem non frui æternis bonis, ſed ſi caro non reſurgat, neque animam fruituram vllis æternis bonis. Cum enim caro laborauerit pro Deo, ſi nullum præmium referat ex labore, idem & de anima dici poſſe. Quod cum ſit abſurdum, neceſſe eſt etiam, vt detur carnis reſurrectio, vt æqua ſit vtriuſque conditio, & pars vtraque beatitudinem conſequatur.Idem è contra de pœnis impiorum. non enim tantum anima, ſed etiam corpus luere debet peccatorum pœnas.

Ad locum verò Apocal.reſpondet Bellarm. loc.cit.c.23.ſicut l.2. Macab. cap.7. dicuntur Machabæi occiſi ſub teſtamento Dei, ita hic per altare Chriſtus intelligitur, vt ſit ſenſus, vidi animas interfectorum ſub altari, id eſt teſtificatione nominis Chriſtiani, vt ſentit Beda;vel ex Anſelmo, animæ ſub altari eſſe dicuntur, id eſt Chriſto, cum ſacrificia & laudes ſanctorum Deo non placeant, niſi ſuper hoc altari ponantur. Vnde Eccleſia ſemper orationes cōcludit:*per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum*, &c. non quod Chriſtus ſit veluti paries impediens ſanctos,quo minus Deum videant: ſed quod illo inferiores ſunt loco, dignitatéque, & Chriſti patrocinio vicerint,& præmia perceperint.

Ad Hebræos verò 11.ſi tantum de animæ beatitudine loquamur, non fuerunt beati veteres Patres, niſi cum ſanctis noui teſtamenti, expectarunt enim & ipſi Chriſtū: ſi de corporis quoque beatitudine, vt innuit verbum (*conſummarentur*) & ſentit S. Thomas ibid. hi quoque expectant communem reſurrectionem, ne illam habeant ſine nobis.

THEOREMA 92.

PRædictis etiam §§. 6. & 7. docet idē Eugenius pro inæqualibus meritis etiam beatitudinem futuram inæqualem. Quod etiam (quicquid ſomniauerit Iouinianus apud S.Hieronymum lib.2.contra eundem,& Lutherus ſer.de B.Virgine) colligitur ex S.Matth. c.11. *qui minor eſt in regno cælorum*, &c. Matth.20. *ſedere ad dexteram vel ſiniſtram*,&c. Ioan.c.14. *In domo Patris mei manſiones multæ ſunt.* & ſermo eſt de beatitudine:nam prædixit, *vado parare vobis locum.* 1. Cor. 15.*ſicut ſtella differt à ſtella in claritate*,&c.& 2.ad Cor.9. *qui parcè ſeminat,parcè & metet*, &c. Apoc.14.*nemo poterat dicere canticum illud*, &c. Idémque aſſerunt Patres, Cyprianus lib.de diſcipl.& habit.Virg.in fine. Auguſtinus lib. de Virg.c.26. Hieronymus lib.2.contra Iouinianum, Nazianz. orat.1.de Theologia. Gregorius l.4.moralium c.42. & probat ratio.Tum quia aliàs vel fruſtra multiplicarētur bona opera,vel aliqua bona remanerent irremunerata contra Dei iuſtitiam. Tum quia vt ex charitate, gratia

& meritis sequitur beatitudo, ita ex maiore charitate, gratia & merito consequatur maior beatitudo. Ea autem diuersitas in eo consistit, vt alius alio perfectiùs & clariùs Deum videat, vt hic docet Eugenius, & S.Thomas 1.2.q.5.artic.2. Itémque pari modo pœnam damnatorum non futuram æqualem, vt etiam colligitur ex Sapient.c.6. *Potentes potenter tormenta patientur.* Matth. 10. *tolerabilius erit in die illa*, &c. Apocal.18. *quantum glorificauit se*, &c. Ratio est, quia dicitur ad Rom. 2. *qui reddet vnicuique secundum opera eius.* Demerita autem & peccata damnatorum non sunt æqualia, potest enim quis vnum tantum habere peccatum, & alius sexcenta, ne dicam decies centena millia.

De pœna autem decedentium cum solo peccato originali certãt Theologi: nam esse solam carentiam diuinæ visionis docent communiter Theologi 4.d.33.S.Thomas iterum de malo q.5.art.1.2.3. Alens.q.122.memb.10.Abb.q.113. Henricus q. 1. q. 23. Sotus l.1. de nat.& gratia,cap.14.& 4.d.45.q.1. ar.2. At habere etiam aliquam pœnam sensus, etsi mitiorem, voluit S.Augustinus in Enchir.cap.93. & lib.1.de peccat.merit.cap.12.16.& Driedo l.1. de lib. arb. Sed secundum vtramque sententiam stat definitio Eugenij in hoc §.7. nempe dispares esse damnatorum pœnas iuxta demerita.

THEOREMA 93.

QVod etiam docet Eugenius § 8. luculenter à pluribus Theologis demonstratur, vt Gennadio Scholario Patriarcha Constãtinopolitano, qui interfuit Cõcilio Florentino l. de quinque capitulis, Thoma VValdẽsi l.2.doct. fid. antiq. cap. 29. 30. Turrecrem. l.2.de Eccl. Roffensi art.25.contra Lutherum, Driedone lib.4.de var. dogm.cap.4.p.2. & 3. Cano l.6.de locis, Caiet.tract.de iustit. Ro.Põtificis Nicolao Sandero de visib. Eccles. Monach. l.7. Alano Copo dial.1.Azor tom.2.l.4.c.14.15.Valent. 2. 2. d.1.q.1.p.7. §.27. & seq. Bellarm. l.2. de summo Pontifice, cap.12.& seq.Francisco Turriano, & aliis.

Primò, quia Petro Vicario Chri- 1
sti facta est promissio Matth. 16. *Tu es Petrus* (Syriacè Petra) *& super hanc Petram ædificabo Ecclesiã meam.* Et, *Tibi dabo claues* (quæ summam potestatẽ denotant, Isaiæ 22.Apocal.3. & in politicis cui regendæ ciuitatis committitur auctoritas summa, illi claues traduntur) *regni cælorum*, &c. & traditio eiusdem summæ Potestatis.Io.cap.21. *Pasce* (quod verbum non tãtum significat cibum præbere, sed etiam regere ex Psal.2. *reges eos in virga ferrea.* & Isaiæ cap.44. *qui dico Cyro*, &c.) *agnos meos, pasce oues meas* (nempe etiam Prælatos cæteros, ne dum populos.) Petro igitur iure diuino in Ecclesiæ vniuersæ Pontificatu debet aliquis succedere, alioquin malè Ecclesiæ duraturæ vsque in finem mundi, à Christo consultum fuisset, nec super firmam petram constituta, cum Petri vita tam citò fuerit finem habitura; minúsque tunc viuentibus cæteris Apostolis vniuersalis Pastoris munus necessarium esset, quàm futuro reliquo tempore: & Pontifex sit propter Ecclesiam, & non Ecclesia propter Pontificem. ex D. Augustin.lib.de Pastori

Pastoribus c. 1. Nec debuerit mutari forma Monarchici regiminis Ecclesiæ omnium optimi, vt constat ex Aristotele l.3. polit. c.5.l.8. ethic. cap.10.l.12.metaph. in fine, Platone in polit.Philone l.de confusione linguarum,& l.de Monarchia,Plutarcho in Solone,Cypriano l. de Idol. vanit. Iustino in oratione ad Gentes. D.Tho.1.p.q.63. art.4. Athanasio in oratione contra Idola, Hieronymo in epist. ad Rusticum monachum. At huiusmodi Petri successor, non potest alius esse, quàm Rom. Pontifex, non autem Antiochenus Episcopus,quippe qui non successerit Petro in Pontificatu totius Ecclesiæ, eo quod non succedatur, nisi cedenti locum, vel per mortem naturalem, vel mortem legitimam, id est depositionem,vel renunciationem, Petrus verò adhuc viuens & Pontificatum gerẽs, Antiochenam Ecclesiam reliquerit, & sedem suam fixerit Romæ:aut vllus alius, restat igitur vt sit Pontifex Romanus, qui morięti Petro Romæ illi successit.

2 Secundò,ex Conciliis Nicæno. 1.cap.6. prout citatur in Concilio Chalcedon.act.16.Concil.2.generali epist.ad Damasum, quæ extat apud Theodoretum,l.5.hist.cap.9. Concilio generali 3.apud Euagriũ l.1.hist.c.4. & in epist.ad Cœlestinum Papam. Concil. Chalcedonensi act.1.2. 3. vocante Leonem vniuersalis Ecclesiæ Pontificem. & in epist.ad Leonem dicit ei à saluatore vineæ custodiam commissam. Synodo 7. act.4. Lateranensi sub Innoc.III. cap.5. Lugdunensi sub Gregor.X.vt habetur de elect. cap.vbi periculum,l.6.Lugdunensi sub Innoc.IV. & habetur cap.1.de homicid.lib.6. Viennensi sub Clemente V. vt habetur Clement. 7. de sum. Trinit. Florentina sess.25. Lateranensi sub Leone X. sess. 11. Tridentina sess.14. c.7. de casuum reseruatione sess.24.c.1.de refor.

Tertiò, summis Pontificibus Clemente epist. 1. Anacleto ep.3. Euaristo ep.1. Alex.ep.1. Pio ep.1. & 2. Aniceto ep.1. Lucio ep.1. Iulio I. in ep.ad Orientales,quæ habetur in 2.Apol. S.Athanasij, Damaso in ep.ad Episcopos Orientales apud Theodor.l.5.hist.c.10. & ep.4.ad Episcopos Numidiæ,Syricio ep.ad Himericum,Zozimo ep. ad Hesichium, Innoc.ep.22.& 91. Leone ep.46.62.84.87. & serm.1. de natali Apostolorum,Gelasio ep. ad Episcopos Dardaniæ,Anast. II. ep.ad Anastasium Imp. Pelagio II. ep.1.ad Episcopos Orientis,Greg. l.1. epist.72.l.4.ep.32.l.6.ep.37.l.7. ep.63.64. Nicolao I. ep.ad omnes veræ religionis ministros,& ep.ad Michaëlem Imp.Leone IX.ep.cõtra præsumpt.Michaëlis Constantinop. & Leonis Acridani Episcopi Bulgarorum. quos etiam ex citatis locis,& multis aliis,quæ colligit Azor loc.cit.c.14.constat auctoritatem exercuisse in alios Episcopos, suósque Vicarios misisse ad Ecclesiasticas causas definiendas in varias orbis partes. 3

Quartò,Gręcis Patribus(ne Latini suspecti habeantur)Irenæo l.3. c.3. Athanasio ep. ad Felicem Papam, Chrysostomo ep.1. ad Innocentium, Cyrillo ep.10.Theodoreto ep. ad Leonem Papã.& in ep. ad Renatum.Sozomeno l.3.cap.7. & 9.Socrate l.2.c.11.13.Euseb.l.5. cap.24. Porrò Romani Pontificis Primatum negare cœperunt Gręci circa annum Domini 858. vt constat 4

stat ex citatis litteris Nicolai I. Causæ huius schismatis fuerunt. Prima, deiectio è Constantinopolitana sede Ignatij,& ad eam euectio Photij ex militia assumpti,cui Michaël Imp. fauebat;quibus meritò recusauit subscribere Nicolaus. Secunda, Constantinopolitani Præsulis inuidia,& ambitio. Cum enim Ioannes sibi primus superbum, & arrogans nomen vniuersalis Episcopi sumpsisset, etsi grauiter à Pelagio II.& Greg.I.reprehensus, eius successores à tam arroganti titulo abstinere noluerunt,& Romanum Pontificem superiorem agnoscere omni ex parte recusarunt. Tertia, quod Imperatores Orientis,vt plurimum essent hæretici, sciéntque Romanum Pontificem cum eis non communicaturum, vt ait Nicolaus locis citatis, quare eis parere recusarūt. Quarta, quod summus Pontifex Orientales Imperatores priuasset dominio vrbis Romæ, magnæque partis Italiæ,& Occidentali imperio propter eorum hæreses. Illud notat S. Anton. 3.p. t.22.c.13.§.1. & 2. Cōstantinopolitanam Ecclesiam, aliásque præcipuas Græcas duodecies à fide & potestate Ecclesiæ Romanæ defecisse.ad quam etiam publicè redierunt ter, nempe in Concil. Lateranensi sub Innoc.III.in Lugdunensi sub Gregorio X.& in Florentino sub hoc eodem Eugenio IV. in quo interfuit Io.Paleologus eorum Imper.Iosephus Patriarcha Constantinopolitanus, Vicarij Patriarcharum Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani, & alij Episcopi Græci, qui omnes,Ephesino excepto, decretis subscripserunt. Etsi qui remanserant domi, noluerint stare decretis in synodo,vt scribit Leonicus Chalcondylas, l.1. de rebus Turcicis. Vnde Deo permitiente factum est, vt qui Romanum Pōtificem omnium patrem, & pastorem habere noluerunt, iam Turcicum dominatum, & Tyrannidem gementes tolerare cogantur.

THEOREMA 94.

Denique 1.§.9. Patriarchæ, & Primates iidem sunt,vt patet ex cap.cleros, d.21. & cap. vrbes, d.80. & cap. nulli, & cap.prouinciæ,d.99. vnum enim Græcum nomen est significans summum Patrum, ex Isidoro l.7.etym. cap.12. Latinum alterum.Præcipui autem Patriarchæ post summum Pontificem,quatuor nominantur, Alexādrinus, Antiochenus, Hierosolymitanus. cap. sacrosancta, d. 22. quibus deinde additus est Constantinopolitanus,cap.Constantinopolitanæ, cap.renouantes,c.definimus, d. 22. & si diu non receptus à Rom.Sede,vt patet ex epist. 51.aliàs 53.D.Leonis, Greg.l.6.ep. 31.& epistolis supra cit.Leonis IX. vnde & Gelasius cap.qua traditione, d. 22. dicit per canones Constantinopolitanam Ecclesiam inter sedes (Patriarchales). nullum nomen accepisse. ideo Latini negant Canonem 5.Concilij 1.Constantinopolitani, in quo tribuitur Patriarchatus honor illi sedi, esse legitimum: sed à Græcis additum, vel ab Orientalibus Episcopis,iterum, absque legatis Romani Pontificis, vt conquesti sunt legati Leonis I.in Concil.Chalcedonensi act. 16. conuocatis, conditum; aliàs Gelasius, qui post illud Concilium vixit,id non ignoraret.

Cæteri

Cæteri autem Patriarchæ, vt Armenorũ tres, Cophtorum duo, Iacobitarum duo, Maronitarum vnus, Æthiopicus vnus, Aquileienſis, Venetiarum, qui erat Gradenſis, vt docet Signorius lib. 1. de regno Italiæ, dicuntur minores Patriarchæ, vel Primates, vnde Patriarcharum appellatione, cum res eſt dubia, veniunt tantum per antonomaſiam prædicti quatuor, ex Geminiano in d. c. cleros, de quorum ſingulis differit Petr. Greg. l. 15. ſyntag. cap. 5. & ſeqq.

Inter hos quatuor Patriarchas olim is erat ordo, vt poſt Romanum Pontificem dignitate præſtaret Alexandrinus, eo quòd D. Petrus per S. Marcum eam gentem docuiſſet. deinde Antiochenus, eo quòd in ſuo diſceſſu Romã S. Petrus Euodium ei Eccleſiæ præfeciſſet, cui ſucceſſit Ignatius, ita cõſtat ex epiſt. 3. cap. 3. Anacleti, & citatis Leonis I. Gregorij, & Leonis IX. Alij tamen id vrbium amplitudini tribuunt, ex cap. vrbes, & c. in illis, d. 80. & cap. prouinciæ, & c. nulli, d. 99. Tertiò, Hieroſolymitanus, cum diu poſt Conciliũ Nicænum Epiſcopus Hieroſolymitanus, qui parebat Epiſcopo Cæſarienſi Palæſtinæ, ex eodem Concil. can. 7. in Patriarcham in Concil. Chalcedonenſi, ſit enectus, eo quòd Chriſti Domini præſentia, doctrina, & miraculis ea ciuitas fuerit illuſtrata. Sed poſtea Oriẽtis Imperatorum, præſertim Phocæ, ex Beda, & Paulo Diacono, poſtea factum eſt, vt Conſtantinopolitani Epiſcopi ante Alexandrinum ſibi ſedem acceperint, cuius rei habetur etiã mentio in Iuſtiniani nouella 131. c. 2. illis verbis: *Ideoque ſancimus ſecundum earũ* (ſcilicet Eccleſiaſticarum regularum) *definitiones ſanctiſſimum ſenioris Romæ Papam, primum eſſe omnium ſacerdotum: beatiſſimum autem Archiepiſcopum Conſtantinopoleos nouæ Romæ ſecundum habere locum poſt ſanctam Apoſtolicam ſenioris Romæ ſedem. alijs autem omnibus ſedibus præponatur.* Ideo Alexandrina ſedes facta eſt ſecunda, Antiochena tertia, & Hieroſolymitana quarta, vt etiam conſtat ex 6. ſynodo cap. 36. & habetur cap. renouantes, d. 22. & in ſynodo octaua can. 21. & refertur cap. definimus, d. 22. & tandem pacis cauſa id Conſtantinopolitanis conceſſum eſt. cap. antiqua, de priuilegiis, ex Concil. Lateran. ſub Innoc. III. c. 5. & in Conc. Florent. ſeſſ. 25. & in litteris hiſce vnionis ab Eugenio IV. & in extrau. *Sancta*, de elect. vbi etiam dicitur, vt Patriarchalibus ſedibus vacantibus, ſi fiat, inconſulto Romano Pontifice, prouiſio, non valeat. Quænam autem Prouinciæ ſingulis Patriarchis ſubiicerentur, docet Prouincialis liber omniũ Eccleſiarum, & Azor t. 2. l. 3. c. 35. q. 4.

Patriarcharum præcipuæ prærogatiuæ, & priuilegia ex Concil. Lateranenſi ſub Innoc. III cap 5. & cap. antiqua, de priuilegiis, ſunt. Primò, vt poſtquam ipſi à Pontifice Romano pallium, quod eſt plenitudinis officij Patriarchalis inſigne, acceperint, ipſi iure poſſint ſuis Metropolitanis etiam pallium concedere. Secundò, vt ab illis recipiant pro ſe profeſſionem Canonicam, & pro Romana Eccleſia ſponſionem obedientiæ. Tertiò, vt Crucis vexillum ante ſe vbique deferri faciãt, extra tamen Romanam vrbem, & vbicumque fuerit ſummus Pontifex, vel eius Legatus vtens inſignibus Apoſtolicæ

dignitatis. Quartò, vt in omnibus Prouinciis subiectis eorum iurisdictioni ad eos (relictis Metropolitanis) cum necesse fuerit, prouocetur, saluis appellationibus interpositis ad sedem Apostolicam, quibus est ab omnibus humiliter deferendum. Quintò, his adde Patriarchas in Generali Concilio post Rom. Pontificem ante cæteros omnes Ecclesiarum Antistites primos sedere ex Turrecrem. lib. 3. sum. c. 26. & Iacobatio l. 1. de Concilio art. 12. sententiam dicere, suffragium ferre, & subscribere seruato inter se ordine prædicto, vt etiam in praxi seruatum est in Côcil. Floren. cum primum Ferrariam conuenit. Sunt enim Patriarchæ iurisdictione superiores Archiepiscopis, vt hi Episcopis: Episcopi namque vni ciuitati præsunt, Archiepiscopi vni prouinciæ complectenti multas ciuitates, Patriarchæ multis prouinciis, cap. cleros, d. 21. Quod sumptum est ex Isidoro l. 7. etym. cap. 12. qua etiam de re agetur Theoremate 188. videri potest Petr. Greg. l. 15. cap. 5.

Eiusdem

EVGENII IV.

Cóstitutionis 19 editæ anno 1439. quæ incipit. Exultate.

EPITOME 34.

Concordia Armenorũ cũ Ecclesia Rom. & sacramentorũ nouæ legis explicatio.

CONTINET concordiam Armenorũ cum Ecclesia Romana. vnde §. 5. illis traditur symbolum Concilij Constantinopolitani, id est cum additione particulæ (Filióque) credendum sicut etiam §. 17. Athanasij, & inter Missarum solemnia statutis diebus decantandum.

§ 6. Definitio generalium Conciliorum 4. 5. 6. de duabus naturis, & vna persona in Christo.

§ 7. Definitio Sexti Concilij generalis, de duabus Christi voluntatibus, & operationibus.

§. 9. Catholica doctrina de nouæ legis sacramentis. nempe septem esse, eáque cõferre gratiam dignè suscipiẽtibus, & non tantùm promittere, aut figurare dandam per Christi passionem vt sacramenta veteris legis. Quinque prima conferre ad vniuscuiusque hominis in se ipso perfectionem, vltima duo ad totius Ecclesiæ regimẽ, & multiplicationem. Tribus necessariò perfici videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & ministri illud conferentis persona, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia. Ex his tria, Baptismum, Confirmationem, Ordinem imprimere characterem, signum in anima indelebile, ideoque non iteranda, quod non accidit in aliis.

§. 10. Baptismus, cum nos Christi membra efficiat, est primum, & veluti spiritualis vitæ ianua. Eius materia est

aqua naturalis. Forma. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Minister ordinarius sacerdos, in necessitate quilibet, etiam infidelis, immo & mulier, si seruarint formam, & intendant facere, quod facit Ecclesia. Effectus remissio culpæ originalis, & actualis, & pœnæ illi debitæ, vnde morientes, antequam aliam culpam contrahant, statim ad Dei visionem perueniunt.

§. 11. Secundum est Confirmatio. Eius materia chrisma ex oleo, & balsamo per Episcopum benedictum. Forma. *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Minister ordinarius Episcopus, ex dispensatione sacerdos, chrismate ab Episcopo confecto. Effectus est Spiritus sancti robur, vt audacter Christianus confiteatur Christi nomen, ideoque datur in fronte verecundiæ sede, ne erubescamus.

§. 12. Tertium, Eucharistia. Materia eius est panis triticeus, & vinum de vite cum tantula aqua. Forma, verba (ex eiusdem bulla vigesima-tertia, quæ incipit. *Cantate.* §. 24. *Hoc est enim corpus meum* & de sanguine *Hic est enim calix sanguinis mei noui, & æterni,* &c.) quibus in persona Christi sacerdos consecrat; iis enim panis in corpus Christi, & vinum in sanguinem conuertuntur. totúsque Christus continetur sub specie panis, & totus sub specie vini, & totus sub qualibet particula eorumdem separatione facta. Effectus, quem in anima producit, est vnire hominem Christo, augere gratiã, retrahere à malo, & alios similes efficere in anima, quos cibus, & potus materialis producit in corpus.

§. 13. Quartum, Pœnitentia. Materia eius sunt actus pœnitentis, scilicet dolor de peccatis commissis, cum proposito non peccandi de cætero, integra eorumdem, quorum meminerit, confessio facta proprio sacerdoti, & pro iisdem satisfactio eiusdem sacerdotis arbitrio per orationem, ieiuniũ, eleemosynam.

§. 14. Quintum, extrema vnctio. Eius materia est oleũ oliuæ per Episcopum benedictum, datúrque tantum infirmo, de cuius morte timetur. Forma. *Per istam vnctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti.* (& similiter in aliis mẽbris.) Nam datur in oculis, auribus, naribus, ore, manibus, pedi-

bus, renibus. Minister est sacerdos. Effectus salus mentis, & quãtum expedit corporis.

§. 15. Sextum, Ordo, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur, vt sacerdotij per porrectionem patenæ cum pane, & calicis cum vino. Forma sacerdotij. *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* & ita de reliquis. Minister ordinarius, Episcopus. Effectus, augmentum gratiæ, vt quis sit minister idoneus.

§. 16. Septimum, Matrimonium, quod est signum coniunctionis Christi cum Ecclesia. Causa efficiens, regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus. Effectus, seu bonum, quod affert est triplex, proles scilicet suscipienda, & educanda ad Dei cultum, fides coniugalis, & indiuisibilitas matrimonij.

§. 19. Festum autem Annunciationis vbique celebrandum est die 25. Martij, Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ 24. Iunij. Natiuitatis Domini 25. Decembris. Circumcisionis 1. Ianuarij. Epiphaniæ 6. eiusdem. Præsentationis Domini, seu Purificationis B. Virginis 2. Februarij.

THEOREMA 95.

Symbolum Concilij Constantinopolitani 1. quod §. 5. vnà cum symbolo Athanasij §. 17. datum est ab Eugenio Armenis in Missa decantandum cum explicatione particulæ *(Filioq;)* fuit vna ex causis schismatis Græcorum ab Ecclesia Latina, circa annũ 1054. etsi etiam anno 430. semina iacta fuerant à Theodoreto, & anno 860 ab aliis. Cum enim Michaël Patriarcha Constantinopolitanus, & nomine, & re ipsa cuperet haberi Patriarcha vniuersalis, dicere cœpit Romanum Pontificem esse excommunicatum, eo quòd contra Ephesinum decretum, ad symbolum addidisset, vt deiecto Pontifice Romano ad eum Primatus Ecclesiæ pertineret, vt constat ex epistolis Leonis IX. ad Constantinum X. Imper. & Michaëlem Patriarchã, de quibus diximus Theoremate 88. ex Sigeberto, & Antonino 3. p. t. 22. c. 13. §. 11.

Huiusmodi autem explicatio addita symbolo Constantinopolitano, videtur facta in synodo Romana, vt dixi l. 3. de Missæ sacrific. cap. vlt. tempore Damasi, vt colligitur ex epistola Damasi, qua approbat decreta Concilij Constantinopolitani 1. & epistola Orientalium Patrum ad Damasum, etsi solùm primùm in Concilio Toletano 8. circa annum 653. & in 7. synodo Generali act. 7. anno 789. reperiamus in praxi deductam. Quod inde fieri potuit, quòd in Ecclesia Occidentali vsus recitandi symbolum in Missa inualuerit solum post annũ 600. & in Orientali prius caneretur, vt loc. cit. n. 2. ostendimus.

Meritò

Meritò tamen addita est huiusmodi explicatio, tum quod necessarium sit ad salutem, non credere Spiritum sanctũ à solo Patre procedere, cum sit error contra scripturas, & dicat Athanasius in fine symboli sui: *Hæc est fides Catholica, quam nisi*, &c. ideoque hæresi orta debuit adhiberi remedium per explicationem, vt tolleretur error. Tum quia ad Romanum Pontificem totius Ecclesiæ Pastorem, & doctorem ex Io. cap. vlt. *pasce oues meas*, pertinet definire res fidei. Et licet Græci non fuerint necessariò ad hoc vocandi, cum sine Concilio Pontifex id facere per se potuerit, & Concilia auctoritatem non habeant, nisi ex coniunctione cum Petri sede, cui dictum est Lucæ 22. *rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua:* tamen videntur etiam vocati, nempe à Damaso, cum in citata epist. ad eum Patres Concilij Cõstantinopolitani excusarint se, quòd tunc Romam venire non possent, & acta in Concilio Romano approbarint per Eusebium, & Priscianum Episcopos.

THEOREMA *96.*

DEfinit etiam Pontifex hoc loco §.6. cum Cõcilio Chalcedonensi contra Apollinarem, & Eutychetem duas esse integras, & perfectas in Christo naturas, diuinam, & humanam, vt etiam docuit Flauianus in epist. ad B. Leonem, quæ est 9. inter eiusdem D. Leonis epistolas, D. Leo ep. 97. ad Leonem Imper. Theodoretus l. 4. de hæret. fab. in fine, Athanasius in epist. ad Epictetum, Cyrillus l. de recta fide, ad Theodosium. Epiphanius hæresi 77. Augustinus hæresi 55. & rectè. Tum quia Io. 10. dicitur, *ego, & Pater vnum sumus.* & Ioan. 14. *Pater maior me est.* Non potest autem secundum eandem naturam esse æqualis Patri, & minor Patre. Ioan. 8. *antequam Abraham fieret, ego sum.* quoad diuinitatem, etsi quoad humanitatem solum 34. annum ageret. Io. 25. S. Thomas palpans veram humanitatem, Deum etiam esse confessus est, dicens: *Dominus meus, & Deus meus.* Act. 20. *regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo:* at Deus vt Deus non habet sanguinem, sed vt habet humanitatem. Rom. 9. *quorum Patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus.*

2 Tum ex Conciliis, Chalcedonensi act. 5. *Confitemur in nouissimis diebus Filium Dei vnigenitum in duabus naturis immutabiliter, inseparabiliter agnoscendum, nunquam sublata differentia naturarum propter vnionẽ.* Synodo 5. generali, seu Constantinop. 2. cap. 2. 7 8. 10. 11. Synod. 6. act. 4. & 17. Lateranensi sub Martino I. consultatione 5. can. 24 & seqq. Lateranensi sub Innoc. III. & habetur cap. firmiter, de sum. Trin. in Tolet. 4. & 6. & Hispalensi 2. c. 12. & 13.

3 Tum ex Patribus Græcis, Dionysio cap. 3. de Eccles. hier. Iustino Apol. 2. pro Christianis, Cyrillo epist. ad Nestorium in Anathematismis, l. de Incarnatione vnigeniti, c. 12. epist. 28. ad Ioan. Antiochenum. Athanasio in symbolo, *Deus est ex substantia Patris ante sæcula genitus, & homo est ex substantia matris in sæculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo*, &c. Theodoreto dialog. *immutabilis*, dial. *inconfusus*, & dial. *impatibilis*. Epiphanio hæresi 77.

bus, renibus. Minister est sacerdos. Effectus salus mentis, & quãtum expedit corporis.

§. 15. Sextum, Ordo, cuius materia est illud, per cuius traditionem confertur, vt sacerdotij per porrectionem patenæ cum pane, & calicis cum vino. Forma sacerdotij. *Accipe potestatem offerendi sacrificium in Ecclesia pro viuis, & mortuis, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* & ita de reliquis. Minister ordinarius, Episcopus. Effectus, augmentum gratiæ, vt quis sit minister idoneus.

§. 16. Septimum, Matrimonium, quod est signum coniunctionis Christi cum Ecclesia. Causa efficiens, regulariter est mutuus consensus per verba de præsenti expressus. Effectus, seu bonum, quod affert est triplex, proles scilicet suscipienda, & educanda ad Dei cultum, fides coniugalis, & indiuisibilitas matrimonij.

§. 19. Festum autem Annunciationis vbique celebrandum est die 25. Martij, Natiuitatis S. Ioannis Baptistæ 24. Iunij. Natiuitatis Domini 25. Decembris. Circumcisionis 1. Ianuarij. Epiphaniæ 6. eiusdem. Præsentationis Domini, seu Purificationis B. Virginis 2. Februarij.

THEOREMA 95.

Symbolum Concilij Constantinopolitani 1. quod §. 5. vnà cum symbolo Athanasij §. 17. datum est ab Eugenio Armenis in Missa decantandum cum explicatione particulæ *(Filioq.)* fuit vna ex causis schismatis Græcorum ab Ecclesia Latina, circa annũ 1054. etsi etiam anno 430. semina iacta fuerant à Theodoreto, & anno 860. ab aliis. Cum enim Michaël Patriarcha Constantinopolitanus, & nomine, & re ipsa cuperet haberi Patriarcha vniuersalis, dicere cœpit Romanum Pontificem esse excommunicatum, eo quòd contra Ephesinum decretum, ad symbolum addidisset, vt deiecto Pontifice Romano ad eum Primatus Ecclesiæ pertineret, vt constat ex epistolis Leonis IX. ad Constantinum X. Imper. & Michaëlem Patriarchã, de quibus diximus Theoremate 88. ex Sigeberto, & Antonino 3. p. t. 22. c. 13. §. 11.

Huiusmodi autem explicatio addita symbolo Constantinopolitano, videtur facta in synodo Romana, vt dixi l. 3. de Missæ sacrific. cap. vlt. tempore Damasi, vt colligitur ex epistola Damasi, qua approbat decreta Concilij Constantinopolitani 1. & epistola Orientalium Patrum ad Damasum, etsi solùm primùm in Concilio Toletano 8. circa annum 653. & in 7. synodo Generali act. 7. anno 789. reperiamus in praxi deductam. Quod inde fieri potuit, quòd in Ecclesia Occidentali vsus recitandi symbolum in Missa inualuerit solum post annũ 600. & in Orientali prius caneretur, vt loc. cit. n. 2. ostendimus.

Meritò

Meritò tamen addita est huiusmodi explicatio, tum quod necessarium sit ad salutem, non credere Spiritum sanctū à solo Patre procedere, cum sit error contra scripturas, & dicat Athanasius in fine symboli sui. *Hæc est fides Catholica, quam nisi*, &c. ideoque hæresi orta debuit adhiberi remedium per explicationem, vt tolleretur error. Tum quia ad Romanum Pontificem totius Ecclesiæ Pastorem, & doctorem ex Io. cap. vlt. *pasce oues meas*, pertinet definire res fidei. Et licet Græci non fuerint necessariò ad hoc vocandi, cum sine Concilio Pontifex id facere per se potuerit, & Concilia auctoritatem non habeant, nisi ex coniunctione cum Petri sede, cui dictum est Lucæ 22. *rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua:* tamen videntur etiam vocati, nempe à Damaso, cum in citata epist. ad eum Patres Concilij Cōstantinopolitani excusarint se, quòd tunc Romam venire non possent, & acta in Concilio Romano approbarint per Eusebium, & Priscianum Episcopos.

THEOREMA 96.

Definit etiam Pontifex hoc loco §.6. cum Cōcilio Chalcedonensi contra Apollinarem, & Eutychetem duas esse integras, & perfectas in Christo naturas, diuinam, & humanam, vt etiam docuit Flauianus in epist. ad B. Leonem, quæ est 9. inter eiusdem D. Leonis epistolas, D. Leo ep. 97. ad Leonem Imper. Theodoretus l.4. de hæret. fab. in fine, Athanasius in epist. ad Epictetum, Cyrillus l. de recta fide, ad Theodosium. Epiphanius hæresi 77. Augustinus hæresi 55. & rectè. Tum quia Io. 10. dicitur, *ego, & Pater vnum sumus.* & Ioan. 14. *Pater maior me est.* Non potest autem secundum eandem naturam esse æqualis Patri, & minor Patre. Ioan. 8. *antequam Abraham fieret, ego sum.* quoad diuinitatem, etsi quoad humanitatem solum 34. annum ageret. Io. 25. S. Thomas palpans veram humanitatem, Deum etiam esse confessus est, dicens: *Dominus meus, & Deus meus.* Act. 20. *regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo:* at Deus vt Deus non habet sanguinem, sed vt habet humanitatem. Rom 9. *quorum Patres, ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus.*

Tum ex Conciliis, Chalcedonensi act. 5. *Confitemur in nouissimis diebus Filium Dei vnigenitum in duabus naturis immutabiliter, inseparabiliter agnoscendum, nunquam sublata differentia naturarum propter vnionē.* Synodo 5. generali, seu Constantinop. 2. cap. 2. 7 8. 10. 11. Synod. 6. act. 4. & 17. Lateranensi sub Martino I. consultatione 5. can. 24 & seqq. Lateranensi sub Innoc. III. & habetur cap. firmiter, de sum. Trin. in Tolet. 4. & 6. & Hispalensi 2. c. 12. & 13. 2

Tum ex Patribus Græcis, Dionysio cap. 3. de Eccles. hier. Iustino Apol. 2. pro Christianis, Cyrillo epist. ad Nestorium in Anathematismis, l. de Incarnatione vnigeniti, c. 12. epist. 28. ad Ioan. Antiochenum. Athanasio in symbolo, *Deus est ex substantia Patris ante secula genitus, & homo est ex substantia matris in seculo natus. Perfectus Deus, perfectus homo*, &c. Theodoreto dialog. *immutabilis*, dial. *inconfusus*, & dial. *impatibilis.* Epiphanio hæresi 77. 3

Damasceno l.3.de fide,c.6.& aliis. & Latinis,Fulgentio epist.ad Trasimundum.Leone ep.10.& 97. Gelasio lib.de duabus naturis contra Eutychetem,Boëtio lib.de duabus naturis. Vigilio l.contra Eutychetem, Gregor.l.9.epist.61. aliísque pluribus ab his citatis;& S.Thom. 3.p.q.2. cum Scholasticis l.3. sent.

4 Tum ratione, Christus enim post Incarnatiocem mansit verus Deus, habuit igitur integram, & perfectam diuinitatem; itémque mansit verus homo, cum corpus, & animam rationalem habuerit, & ideo dicitur filius hominis,Beatę scilicet Virginis,ergo conseruauit etiam integram humanitatem. ob id, quia Deus erat, dicitur ad Titum.2.*expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei,& Saluatoris nostri Iesu Christi.* ad Hebr. 1. Paulus ex professo ostendit Christum non vt alios homines participatione,sed natura Deum, *Thronus tuus Deus*, &c. & nihilominus etiam homo verus dicitur. Genes. 22 *benedicentur in semine tuo*,&c. Ad Galat.3.*Abrahæ dictæ sunt promissiones,& semini eius*,non dicit,& seminibus, quasi in multis,sed quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus. Psal. 131. *de fructu ventris tui*, &c. Matth. 1. *liber generationis Iesu Christi*, &c. ad Galat. 4. *natum ex muliere*,&c.

1 Ex quibus quoque sequitur primò, carnem Christi eiusdem esse speciei cũ nostra;cum enim Christus ex Virgine sit natus, caro eius eiusdem est speciei cum illius,particépsque carnis,& sanguinis Virginis.ad Hebr.2 Lucę 22.1.Ioan.1. aliàs,vt argumentatur Irenæus l.3. c.31. *Si nihil ex B.Virgine accipiebat, necesse non fuisset descendere in eam, siq; ex ea nihil sumpsisset,nunquam eas, quæ ex terra sunt, percepisset escas, per quas id, quod à terra sumptum est,nutritur corpus.* Et similiter affectiones humanas habuit. Matth. 26. *cœpit contristari.* Marci 14.*cœpit pauere.*Ioan.4.*Iesus fatigatus ex itinere.* Lucæ 24 *palpate,& videte.*Ioan.20. *infer digitum tuum huc.* & similia, quæ videri possunt apud Nazianz. orat.de Christi natiuitate, & Cyrill.Hierosol.cathec.4.

Secundò sequitur,etiam falsum esse,quod addebat Eutyches,& Apollinaristæ apud Epiphanium, hæresi 77. & Augustin. hæresi 55. & Theodor.l.4.hæret.fab.in Christo naturas esse permixtas,seu ipsã diuinitatem in humanitatem conuersam, vel hanc in illam; vel ex vtraque factam tertiã. Concilium enim Lateranens. sub Martino I. can.6.dicit,*si quis non confitetur,propriè,& verè ex duabus naturis deitate, & humanitate, secundum subsistentiã vnitis,inconfusè, & indiuisè,eumdem, & vnum Christum esse, sit condemnatus.*& Athanasius in symbolo,*vnus autem non conuersione diuinitatis in carnem*, &c. quod etiam docet in Euangelio de sanctissima Deipara, scribens:*& gignit eumdem* (Dei Filium) *incarnatum,& hominem factũ, secundum duarum naturarum proprietatem, eumdemq; duplicem, & vnum ex duobus constantem, inconfusè, immutabiliter,atque indiuise credi oportere statuimus.* Accedit, quia aliter Christus iam nõ esset verus Deus, & homo,vt docet D.Leo epist.10. 2

Tertiò, falsum etiam diuinitatẽ natam,passam, mortuam, cum diuinitas sit immutabilis. Num. 23. Malach.3. 1. ad Tim.1. nec Christus sit natus,passus,mortuus, nisi secundum carnem. Rom. 1. *qui factus* 3

ctus est,&c.Rom.9.*ex quibus est Christus*,&c.1.Petr.4.*Christo igitur in carne passo*,&c.2.Cor.13.*& si crucifixus est ex infirmitate, sed viuit ex virtute Dei.* vt etiam notauit S. Hilarius l.9.de Trinit.Ideo Epiphanius hæresi 76.*sed ipse Dominus venit,& passibilitate in se ipso suscepta, verè passus est, deitate ipsius à passione aliena.* & Cyrillus ad Nestorium: *dicimus illum passum esse, & resurrexisse, non quia Deus verbum in sua natura pas-*
2 *sus sit, Deus namque extra passionem est,sed quia corpus illud,quod proprium ipsius factum est, passum sit.* & Hispalense Concil. 2. cap.13. *stultum est Christi passionem,diuinæ applicare naturæ,sed tantum creabili, & humanæ; sola enim caro Crucis exitium sentit.* & Tandem Augustinus serm.191. de temp. *Passus est etenim Dei Filius non putatiuè,sed verè,omnia,quæ Scriptura testatur,id est,esuriem, sitim, lassitudinem,dolorem, mortem: sed secundum illud passus est, quod pati poterat, non secundum illam substantiam, quæ assumpsit, sed secundum illam quæ assumpta est.*

THEOREMA 97.

VNica tamen fuit, ex eodem §.6.persona, seu subsistentia in Christo, nempe Verbi, & non duæ,vt impiè sensit Cherintus, & Nestorius, vna increata Filij Dei, altera creata Filij Mariæ, quæ purum hominem genuerit, & Filius Dei deinde vnitus sit secundum habitationem Filio hominis quasi suo templo, ac propterea Iesus sit
3 Mariæ, & Ioseph Filius, Christus autem Filius Dei,vt ex eorum blasphemiis apud Cyrillum Alexand. Concilium Ephesinum, & Concilium quintum generale, & Irenæum lib.1. cap.25. & l.3. cap.17. colligitur.

Veritas autem Catholica patet, tum ex scripturis Matth. 16. vbi cum quæsitum esset, *quem dicunt homines esse filium hominis?* responsum est, *tu es Christus Filius Dei viui.* & responsio à Christo probata est, Lucæ 1. *quod enim ex te nascetur sanctum, vocabitur Filius Dei.* & ibid. *Vnde hoc mihi, vt veniat Mater Domini mei ad me?* Idem igitur est Filius Dei,& Mariæ. Ioan.9. *credis in Filium Dei?quis est, Domine,vt credam in eum? dixit ei Iesus, & vidisti eum, & qui loquitur tecum ipse est.* Ioan.20.*hæc autem scripta sunt,vt credatis, quia Iesus est Christus Filius Dei.* Roman.8. *qui proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum.* Roman. 9. *ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.* 1. Corinth. 8. *Vnus Dominus Iesus Christus*, &c. 1.Ioan.2. *quis est mendax, nisi qui negat, quoniam Iesus est Christus?* identitate scilicet,& vnitate personæ, & substantiali, non habitationis Nestorianæ, aut honoris, vel alterius accidentalis: nam & sancti dicuntur Dei templum 1. Cor. 3. & 6. immò etiam dij. Psal.81. cum tamen longè aliter Christus sit Deus,& Filius Dei. cum dicatur 1. ad Tim.3. *magnum esse pietatis mysterium, quod Deus apparuerit in carne.* Qua de re Sexta synodus act. 4. cap. 17. & Concil. Tolet.6. cap.1. Tum ex Conciliis, 2
cum id fuerit definitum in Concilio Ephesino cap.2.3.4. qui recipiuntur etiam in Concilio Chalcedonensi act.5.& in 5.synodo,seu Constantinop.2. cap.4.5. in Lateranensi sub Martino I. consultatione vlt.cap.6.8. synodo 6. act.4.

&c

3 & 17. Hispalensi 2. cap. 13. Tum ex
Patribus, Dionys. ep. 4. ad Caium.
Nos, inquit, *Iesum non humana ratio-
ne definimus, neque enim ille homo tan-
tum est: neque supersubstantialis esse po-
test qui homo tantum esset: sed est homo
verus, qui singulari benignitate amator
hominum supra homines, ac secundum
homines ex hominum substantia car-
nem supersubstantialis accepit, est au-
tem nihilominus altissima illius diuina
substantia.* Irenæo l. 3. cap. 21. *Hic
igitur Filius Dei Dominus noster exi-
stens verbum Patris, & filius hominis,
quoniam ex Maria, quæ ex hominibus
habebat genus, quæ & ipsa erat homo,
habuit secundum hominem generatio-
nem, factus est filius hominis.* Cyrillo
Hierosolymitano cathec. 4. *Crede
quod hic vnigenitus Filius Dei propter
peccata nostra de cælo descendit in ter-
ram, & earundem affectionum cum
nostris assumpsit humanitatem, & na-
tus est ex Maria Virgine, & Spiritu
sancto.* Athanasio in Euangelio de
sanctissima Deipara: *Deus interim
perfectus, & homo perfectus: vnus ra-
tione vnius personæ, duplex tamen
natura.* Et in oratione contra Ar-
rianos: *Idem qui & Deus verbum est,
& Filius Mariæ est, vnus Christus cen-
seri debet, & non diuersum quiddam:
sed vnus ille, & idem, qui ante sæcula
ex parte in extremis temporibus ex
Virgine natus est.* Cyrillo Alex. ep. 8.
ad Nestorium: *Licet differentes inter
se natura, in veram sint vnitatem con-
iunctæ; vnus tamen ex vtrisque est Fi-
lius, ac Christus, interim non sublata
differentia naturarum propter aduna-
tionem.* Nazianzeno denique ep. 1.
ad Cledonium: *Si quis duos filios al-
terum ex Deo, & Patre, alterum ex
Matre, non autem vnum, atque eum-
dem induxerit, is ab ea quoque filiorum
adoptione excidat, quæ rectè credenti-
bus promissa est. quamquā enim Deus,
& homo duæ naturæ sunt, quemadmo-
dum etiam anima, & corpus, non tamen
duo filij.* Gregor. l. 18. Mor. cap. 36.
Hieron. ep. 150. ad Hedibiam, q. 9.
Ambros. l. de Incarn. cap. 7. August.
l. 13. de Trin. cap. 17. S. Thom. 3. p.
q. 2. art. 3. & 6. & Scholasticis l. 3.
sent. Tum ratione. Purus enim ho- 4
mo non fuisset idoneus, vt sua pas-
sione nos redimeret, pretiúmve
penderet, quod contractum debi-
tū ad amussim iustitiæ exæquaret.
vt docet Concil. Ephes. tom. 6. c. 7.
Leo serm. 1. & 4. de natiuitate. Ba-
sil. in illud Psalm. 28. *frater non redi-
mit.* S. Antonius ep. 6. ad Arsenoi-
tas, & Athanasius l. de Incarn. Ver-
bi. ideo necesse fuit, vt Mediator
quidem homo esset, vt pati posset,
sed vt persona esset diuina, quæ ob
infinitam dignitatem suppositi sa-
tisfacientis, Deo satisfaceret de ri-
gore iustitiæ. Addi & illa ratio
Augustini in Ioan. tract. 27. potest,
vnam tantum personam esse Chri-
stum Deum, & hominē, non duas,
aliàs fides nostra quaternitatis es-
set, & non Trinitatis.

THEOREMA 98.

DVæ pariter confitendæ sunt
in Christo voluntates, diui-
na scilicet & humana ex §. 7. con-
tra quam senserint Monothelitæ,
Macharius Episcopus Antioche-
nus, & alij; contra quos disputat
Damascenus l. 3. de fid. c. 14. & lib.
de duabus Christi voluntatibus.
S. Thom. 3. p. q. 18. art. 1. & seqq.
Alphonsus de Castro verb. *Chri-
stus*, hæresi 9. Patet autem veritas
tum ex diuinis Scripturis Ioan. 6.
*descendi de cœlo non vt facerem volun-
tatem meam, sed eius, qui misit me Pa-
tris.*

tris. vt etiam ad hoc propositum citat 6. ſynodus generalis. Luc. 22. *non mea, ſed tua voluntas fiat.* Marci 14. & Matth. 26. diſtinguit ſuam voluntatem humanam à diuina,& increata, *non mea, ſed tua voluntas fiat.* Tum ex Conciliis, vt ex Romano ſub Agathone anno 679. Epiſcoporum 125. Occidentalium, qui omnes ſua manu ſubſcripſerunt duas eſſe in Chriſto naturas, duas voluntates. Synodo 6. act. 4. 8. 17. vbi interfuerunt tres Legati ab Agathone miſſi, qui eius vices implerent, cum tribus aliis additis ab eodē Romano conuentu. Concil. Lateran. ſub Martino I. can. 10. & ſeq. Tum ratione, quia natura humana ſine voluntate humana non conſiſtit, vt per ſe patet; cum igitur Verbum diuinum aſſumpſerit naturam humanam, neceſſe eſt, vt habuerit etiam voluntatem humanam. Confirmatur, quia potentiæ naturales ſequuntur naturam; & ideo quia in diuinis eſt vnica natura, licet ſint tres perſonæ, vnica tantum eſt voluntas, at in Chriſto ſunt duæ naturæ ex dictis; erit igitur etiam duplex voluntas.

Iiſdem argumentis patet fuiſſe etiam in Chriſto intellectum creatum contra Apolinarem, vt docet S. Thom. 3. p. q. 5. art. 4. D. Augustinus l. 83. qq. q. 80. & l. de hæreſibus, cap. 55. & Caſſianus l. 1. de incarn. cap. 2. cum ſit etiam pœna naturalis naturæ humanæ, & dicatur Matth. 8. *audiens Ieſus miratus eſt.* Itémque potentias ſenſitiuas animæ ex eodem D. Thom. art. 2. eſt enim Axioma Agathonis in epiſt. ad Imperatorem, & ſynodum Sextam prædictam, ab eáque approbata act. 4. & 8. *duas eius* (Chriſti) *naturas prædicamus, diuinam ſcilicet, & humanam. ex quibus, & in quibus etiam poſt admirabilem, atque inſeparabilem vnionem ſubſiſtit: & vnamquamque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia quæ diuina ſunt, & humanam omnia, quæ humana ſunt, abſque vllo peccato.*

Quæ ſanè doctrina eſt etiam Nazianzeni in oratione de Filio. Damaſceni l. 3. de fide c. 4. & reliquorum Patrum. quare Gregorius Patriarcha Conſtantinopolitanus cum ſuis Metropolitanis conuictus, ſtatim in Catholicorum partes tranſiit, etſi antea cum Machario Antiocheno Patriarcha ſentiret, qui cum ſuis idem facere detractans, expulſus eſt è Concilio, & excommunicatus: factúmque eſt, teſte Anaſtaſio Bibliothecario, vt eadem hora terræ aranearum telæ à laquearibus conclauis deciderent, qua re animaduerſa, lætis animis à Catholicis conclamatum eſt nigras hæreticorum ſordes euanuiſſe. Quod ſi naturæ, & potentiæ diſtinctæ fuerunt, & actus ſequuntur potentias, neceſſe eſt etiā in Chriſto non ſolum fuiſſe operationem diuinam, ſed etiam humanam contra eoſdem Monothelitas, vt definit idem Concilium ſextum act. 4. 8. 9 nam ait: *Duas naturales operationes indiuiſè, inconuertibiliter, inconfuſè, inſeparabiliter in eodem Domino Ieſu Chriſto vero Deo noſtro glorificamus, hoc eſt diuinam, & humanam.* Dicitur autem *indiuiſè, inconuertibiliter*, &c. ad oſtendendum ab vna, & eadē perſona Verbi vtriuſque generis operationes, ſalua differentia ipſarum eſſe profectas, cum ſint operationes eiuſdem ſuppoſiti operātis per vtramque naturam. Idem docet Cyrill. Hiero

3 & 17. Hispalensi 2. cap. 13. Tum ex Patribus, Dionys. ep. 4. ad Caium. *Nos*, inquit, *Iesum non humana ratione definimus, neque enim ille homo tantum est: neque supersubstantialis esse potest, qui homo tantum esset: sed est homo verus, qui singulari benignitate amator hominum supra homines, ac secundum homines ex hominum substantia carnem supersubstantialis accepit, est autem nihilominus altissimæ illius diuinæ substantiæ.* Irenæo l. 3. cap. 21. *Hic igitur Filius Dei Dominus noster existens verbum Patris, & filius hominis, quoniam ex Maria, quæ ex hominibus habebat genus, quæ & ipsa erat homo, habuit secundum hominem generationem, factus est filius hominis.* Cyrillo Hierosolymitano cathec. 4. *Crede quod hic vnigenitus Filius Dei propter peccata nostra de cælo descendit in terram, & earundem affectionum cum nostris assumpsit humanitatem, & natus est ex Maria Virgine, & Spiritu sancto.* Athanasio in Euangelio de sanctissima Deipara: *Deus interim perfectus, & homo perfectus: vnus ratione vnius personæ, duplex tamen natura.* Et in oratione contra Arrianos: *Idem qui & Deus verbum est, & Filius Mariæ est, vnus Christus censeri debet, & non diuersum quiddam: sed vnus ille, & idem, qui ante sæcula ex parte in extremis temporibus ex Virgine natus est.* Cyrillo Alex. ep. 8. ad Nestorium: *Licet differentes inter se natura, in veram sint vnitatem coniuncta, vnus tamen ex vtrisque est Filius, ac Christus, interim non sublata differentia naturarum propter adunationem.* Nazianzeno denique ep. 1. ad Cledonium: *Si quis duos filios alterum ex Deo, & Patre, alterum ex Matre, non autem vnum, atque eundem induxerit, is ab ea quoque filiorum adoptione excidat, quæ rectè credentibus promissa est. quamquā enim Deus, & homo duæ naturæ sunt, quemadmodum etiam anima, & corpus, non tamen duo filij.* Gregor. l. 18. Mor. cap. 36. Hieron. ep. 150. ad Hedibiam, q. 9. Ambros. l. de Incarn. cap. 7. August. l. 13. de Trin. cap. 17. S. Thom. 3. p. q. 2. art. 3. & 6. & Scholasticis l. 3. sent. Tum ratione. Purus enim homo non fuisset idoneus, vt sua pas- 4 sione nos redimeret, pretiúmve penderet, quod contractum debitū ad amussim iustitiæ exæquaret. vt docet Concil. Ephes. tom. 6. c. 7. Leo serm. 1. & 4. de natiuitate. Basil. in illud Psalm. 28. *frater non redimit.* S. Antonius ep. 6. ad Arsenoitas, & Athanasius l. de Incarn. Verbi. ideo necesse fuit, vt Mediator quidem homo esset, vt pati posset, sed vt persona esset diuina, quæ ob infinitam dignitatem suppositi satisfacientis, Deo satisfaceret de rigore iustitiæ. Addi & illa ratio Augustini in Ioan. tract. 27. potest, vnam tantum personam esse Christum Deum, & hominē, non duas, aliàs fides nostra quaternitatis esset, & non Trinitatis.

THEOREMA 98.

DVæ pariter confitendæ sunt in Christo voluntates, diuina scilicet & humana ex §. 7. contra quam senserint Monothelitæ, Macharius Episcopus Antiochenus, & alij; contra quos disputat Damascenus l. 3. de fid. c. 14. & lib. de duabus Christi voluntatibus. S. Thom. 3. p. q. 18. art. 1. & seqq. Alphonsus de Castro verb. *Christus*, hæresi 9. Patet autem veritas tum ex diuinis Scripturis Ioan. 6. *descendi de cœlo non vt facerem voluntatem meam, sed eius, qui misit me Patris.*

tris. vt etiam ad hoc propositum citat 6.synodus generalis. Luc.22. *non mea, sed tua voluntas fiat.* Marci 14. & Matth. 26. distinguit suam voluntatem humanam à diuina,& increata, *non mea, sed tua voluntas fiat.* Tum ex Conciliis, vt ex Romano sub Agathone anno 679. Episcoporum 125.Occidentalium, qui omnes sua manu subscripserunt duas esse in Christo naturas, duas voluntates. Synodo 6. act.4. 8.17. vbi interfuerunt tres Legati ab Agathone missi, qui eius vices implerent, cum tribus aliis additis ab eodē Romano conuentu. Concil.Lateran. sub Martino I.can.10. & seq. Tum ratione, quia natura humana sine voluntate humana non consistit,vt per se patet; cum igitur Verbum diuinum assumpserit naturam humanam,necesse est, vt habuerit etiam voluntatem humanam. Confirmatur,quia potentiæ naturales sequuntur naturam; & ideo quia in diuinis est vnica natura,licet sint tres personæ,vnica tantum est voluntas,at in Christo sunt duæ naturæ ex dictis; erit igitur etiam duplex voluntas.

Iisdem argumentis patet fuisse etiam in Christo intellectum creatum contra Apolinarem, vt docet S.Thom.3.p.q 5.art.4 D.Augustinus l.83.qq.q 80.& l.de hęresibus, cap.55. & Cassianus l.1.de incarn. cap.2 cum sit etiam pœna naturalis naturæ humanæ; & dicatur Matth. 8. *audiens Iesus miratus est.* Itémque potentias sensitiuas animæ ex eodem D. Thom. art.2. est enim Axioma Agathonis in epist. ad Imperatorem,& synodum Sextam prædictam,ab eáque approbata act.4.& 8. *duas eius* (Christi) *naturas prædicamus, diuinam scilicet, & humanam.ex quibus, & in quibus etiam post admirabilem, atque inseparabilem vnionem subsistit: & vnamquamque eius naturam proprietatem naturalem habere confitemur, & habere diuinam omnia,quæ diuina sunt,& humanam omnia, quæ humana sunt, absque vllo peccato.*

Quæ sanè doctrina est etiam Nazianzeni in oratione de Filio. Damasceni l. 3. de fide c.4.& reliquorum Patrum. quare Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus cum suis Metropolitanis conuictus, statim in Catholicorum partes transiit, etsi antea cum Machario Antiocheno Patriarcha sentiret, qui cum suis idem facere detrectans, expulsus est è Concilio, & excommunicatus: factúmque est,teste Anastasio Bibliothecario, vt eadem hora terræ aranearum telæ à laquearibus conclauis deciderent, qua re animaduersa, lætis animis à Catholicis conclamatum est nigras hęreticorum sordes euanuisse. Quod si naturæ, & potentiæ distinctæ fuerunt, & actus sequuntur potentias, necesse est etiā in Christo non solum fuisse operationem diuinam, sed etiam humanam contra eosdem Monothelitas, vt definit idem Concilium sextum act.4 8.9 nam ait: *Duas naturales operationes indiuisè, inconuertibiliter, inconfusè, inseparabiliter in eodem Domino Iesu Christo vero Deo nostro glorificamus, hoc est diuinam, & humanam.* Dicitur autem *indiuisè, inconuertibiliter*, &c. ad ostendendum ab vna, & eadē persona Verbi vtriusque generis operationes, salua differentia ipsarum esse profectas, cum sint operationes eiusdem suppositi operáris per vtramque naturam. Idem docet Cyrill.

Hierosolym. catech. 4. dum agit de generatione ex Virgine. Nazianz. oratione de Natiuitate Christi, & oratione 4. de Theologia. S. Leo ep. 10. ad Flauianum, c. 4. S. Thom. 3. p. q. 19. art. 1. & 2.

THEOREMA 99.

QVæ §. 9. & seqq. traduntur de sacramentis nouæ legis, docentur etiam ab eodem Eugenio Constitut. 23. edita anno 1441. quæ incipit, *Cantate*. quæ est de cōcordia Iacobitarum cum Ecclesia Romana, & in Concilio Constantiensi sess. 15. Trident. sess. 7. extra de hæret. c. ad abolendā. S. Thom. 3. p. q. 60. & seq. & l. 4. contra Gentes, Scholasticis 4. d. 1. & 2. Summistis verb. sacramentum, & de singulis in particulari, Hugone de S. Victor. de sacramentis, Thoma VValdensi tom. 2. Guliel. Parisiensi l. 2. de sacramentis. Io. Echio in homiliis de sacramentis. Roffensi in refutatione articulorum Lutheri. Ruardo Tappero in explicatione articulorū Louaniensium, Gulielmo Alano lib. de sacramentis. Lindano l. 4. Panopliæ, Petro Soto in institutione. Bellarmino tom. 2. Henriquez primis 12. libris, Valentia 3. p. d. 3. q. 1. Suarez ibidem, Cano relect. de sacramentis. Canisio in catechismo: éstque constans Ecclesiæ Catholicæ sententia, vt patet ex catechismo Romano, & reliquarum Ecclesiarum.

Porrò sacramenti nomine in eadem prorsus significatione qua sumit Eugenius hoc loco, ad significandum Baptismum, Eucharistiam, & alia id genus sacra symbola (quicquid Nouatores fingāt) vsi sunt etiam antiquissimi Patres, Tertullianus, l. de præscript. c. 16. & l. contra Marcionem, Cyprian. l. 2. ep. 1. & 3. l. 4. ep. 1. & 7. Hilarius in Psalm. 121. Hieronym. in c. 44. Ezech. & cap. 28. Matth. Augustin. ep. 118. & l. 2. de doctr. Christ. c. 3. Lactantius l. 4. cap. 17. Gregorius cap. multi, 1. q. 1. Bernardus serm. de cœna. Concilium Lugdunense, Lateran. Florent. Trident.

THEOREMA 100.

CIrca festiuitates, de quibus §. 19. meritò præscribit Annunciationis diem celebrandum 25. Martij, cum id habeat traditio Ecclesiæ, & vt integri sint menses 9. vsque ad 25. diem Decembris, in qua natus est Christus. Quod etiā voluit Hostiens. cum in cap. conquestus, de feriis, ait: *Annunciatio celebretur in Vere.*

Fuit autem dies illa Veneris, cum eo anno, vt colligitur ex Astronomicis supputationibus, littera Dominicalis fuerit B, & dies Veneris G, ídque magno mysterio; vt scilicet sicut Adam terrestris creatus est sexta feria, ita secundus cœlestis sexta item conciperetur; atque vt ille sexta quoque die in Paradiso voluptatis collocatus est, ita hic die sexta in Virginis vterum virtutum omniū, ac charismatum Paradisum descéderet. De hora diei non adeo videtur certum, cum Athanasius sermone de Deipara ad finem sentiat salutatam ab Angelo, & concepisse oriente Sole; alij autem statim post mediam noctem, iuxta illud Sap. 18. *dum medium silentium tenerent omnia, & nox in suo cursu medium iter haberet, omnipotens*, &c. ídq; magis figuræ congruit, quòd post mediam

diam noctem iussu Domini venerit Angelus occidere primogenita Ægyptiorum,& de seruitute liberare populum Israël. Exod.cap.12. vt eum in Terram Patribus promissam deduceret.

De mense verò communis est sententia fuisse Martium. Tum quia decuit, vt quo mense creatus est mundus,eodem ad eumdem reparãdum veniret Dominus, is autem Martius fuit, ex Athanas q.9. & 17.ad Antiochum. Augustin. in qq. veteris testamenti cap.8. & in qq. ex vtroque testamento q.106. Tum quia mense Martio aquæ diluuij, quæ cœperant mense Aprili præcedentis anni,& vndecim mẽses durarant,imminutæ sunt ad significandum colluuionem peccatorum veniente Domino in Martio finiendam. Tum quia liberatio populi ex Ægyptiaca seruitute, quæ nostram liberationem à Tyrannide dæmonis docet,in Martio quoque facta censetur. D.Io Bapt. verò natiuitas accidit 24.Iunij,eáque meritò celebranda, vt hic statuitur. Idq; expresè docuit S.Augustinus in Psalm.132.

De die autem Natiuitatis Domini, etsi quidam hæretici apud Clementem Alexandrinum lib. 1. strom.voluerint fuisse diem 21.aut 25.Aprilis,& Matthæus Beroaldus hæreticus in Chron. p.4. c.2. & 3. Mense Septembri,seu Æquinoctio Autũnali, & Ægyptij aliqui apud Epiphaniũ,hæresi 51.die 5.Ianuarij, Ecclesiæ tamen traditio docet natum Dominum 8. Kal. Ianuarij, id est die 25. Decembris, quando iam incipiunt dies crescere,vt docet Augustinus in Palm.132. in fine,& Anastasius Nicænus q.92. & Græcorum Menologium, ídque Dominica die, ex Synodo Sexta generali, c.8.Sophonio in oratione de Natiuitate Christi, Cassiodoro in Psalm.117.Rupert.l.3.off. c.16.Niceph.l.1.c.12. Durando in Rationali l.6.c.13. Antonino 1.p. t.8.c.1.§.2.Currente anno 42.Augusti Imperatoris,ex Clemente Alexandrino l. 1. strom. Eusebio in Chron.Epiphanio l.1.hæresi 20.& l.2. hæresi 51. Beda l.de sex ætatibus.Olympiade 194.anno 2 & statim post mediam noctem,vt patet ex Missa in nocte Natiuitatis, & innuit D.Lucas c.2.*& pastores erãt in regione eadem custodientes vigilias noctis.*Et post octo dies est circumcisus, Lucæ c.2.iuxta præscriptum Genesis cap.17. & Leuit. 12. ante enim eum diem Infans nimium periclitabatur, quare & ante diem septimum intereunt infantes plurimi,ex Aristotele l.7.de nat.anim. cap.12. ob id dies Circumcisionis Christi fuit dies 1.Ianuarij, eáque celebranda. A Magis autem Christus adoratus est die 13. à Natiuitate, nempe, sexta Ianuarij. cúmque sit natus die Dominico,sequitur fuisse diem Veneris, quando Magi eum sunt venerati. Ideoque concludendum est diem Epiphaniæ esse celebrandum, vt hic præscribit Eugenius,die 6.Ianuarij.

Denique post 40.dies à Natiuitate præsentatus est in templum nempe 2. Febr. iuxta legem Exod. c.13.Num.18.Leuit.12.vt colligitur ex c.2.Lucæ.Eam autem legem Deipara voluntate, non necessitate impleuit,ex D.Basil.in c.7.Isaiæ. Cyrillo lib.8.in Leuit.& lib.15.de adoratione.Chrysostomo homilia de occursu Christi.Augustin q.40. in Leuit.Euthym. homil.2. S. Bernard.ser.3.de Purificatione. Ildel-

phonso serm. de Purificatione. & meritò, cum B. Virgo non egeret Purificatione, quippe quæ ante, & post partum purissima fuerit, & lex dicat, *mulier si suscepto semine*, &c. quod B. Virgini nō contigit, ideoque legem spontè impleuit, vt præberet exemplum voluntariæ obedientiæ, & vitaret omnem occasionem offensionis alienæ.

Eiusdem

EVGENII IV.

Constitutionis 20. editæ anno 1440. quæ incipit. Fide.

EPITOME 35.

Satisfit præcepto de communicādo in Paschate, si fiat à Dominica Palmarū ad Dominicam in Albis.

ITA Eugenius §. 2. circa Paschatis communionem statuit. Mens enim magis, quàm verborum sonus, est attendenda discretè. *Intelligimus itaque optimo iure satisfactum esse canoni, si in hebdomada sancta, vel infra octauam Paschæ Resurrectionis Dominicæ secundum meliorem dispositionem conscientiæ, & aptiorem mentis deuotionem, fideles præparatione debita sanctum Eucharistiæ pignus accipiāt, & cum Domino Pascha celebrent ad salutem, & huic sententiæ omnes volumus acquiescere.*

THEOREMA 101.

FVit hæc Constitutio edita ad dirimendam cōtrouersiam inter interpretes iuris canonici in cap. omnis vtriusque sexus, tit. de pœnit. & remiss. circa præceptum communionis Paschalis. Panormitanus enim ibid. Antonin. 2. p. t. 9. cap. 9. aliíque plures restrinxerant præceptum ad primum, vel ad summum ad tres dies festos Paschæ, ita vt qui illis tribus diebus nō communicasset, peccaret mortaliter, cum oppositum alij sentiāt. Eugenius igitur in præsenti Constitutione, citata etiam à Maiori 4. d. 17. q. 2. Caiet. verb. communio. Tabiena ibid. n. 4. Armill. eodem. Ledesma q. 14. art. 3. Nauarr. c. 21. n. 45. statuit sufficere, si communio fiat à Dominica Palmarū, ad Dominicam in Albis inclusiuè. Et sanè prudenter ne omnes fideles ad vnum vel tres dies ad communicandum arctati, facilè exponerentur periculo transgrediendi præceptum: quod etiam communi vsu receptum est.

Quin etiam in diœcesi Valentina, & Conymbricensi ex Nauarr. loco cit. Valentia tom. 4. d. 6. q. 8. p. 4. Henriquez lib. 8. cap. 5. Azor tom. 1. l. 7. cap. 41. q. 4. & Hieronymo Sorbo Capucino in priuilegiis Minorum, ex concessione Clemētis VII. Communionis tempus ad totam Quadragesimam extensum est.

Porrò in prædicto cap. omnis vtriusque. id faciendum dicitur in Parrochia propria, nisi adsit legitima licentia. nam pertinet ad proprij Pastoris munus (etiam extra Paschale tempus) cum requirat iurisdictionem, & potestatē in oues pascendas, & lata sit excommunicatio reseruata Papæ, in Clementina, Religiosi, de priuileg. in religiosos administrantes hoc sacramentum sine priuilegio. quibus in die Paschæ non fauent concessiones

nes Nicolai V. Sixti IV. & Leon. X. cum eum diem & ipsi excipiant, concessione 149. 150. 160. Qua de re pluribus egimus lib. 4. de Missæ sacrif. cap. 29. n. 7.

Sed cum duplex præceptum feratur cap. omnis vtriusque sexus. citato. confessionis & communionis, cur non limitatur etiam tempus Paschatis ad vsum prioris sacramenti, vt fit ad vsum secundi? An ex Suarez t. 4. d. 36. sect. 3. quòd expediat pœnitentiæ, medicinam non differre, sed eam applicare statim, vnde si ante illud tempus necessaria est, consulendum sit, vt sumatur statim, nec detur differendi occasio. si autem recepta est nec superuenit noua necessitas, non debuit ad illius vsum homo iterum obligari propter eadem peccata mor. confessa. Vsus autem Eucharistiæ præcipitur per se, etiamsi homo nunquã peccauerit, & ideo præcipi potuit determinato tempore; factum est autem in Paschate, tum ob sacramenti institutionem in cœna Domini, tum ob singulares alias illius temporis solemnitates.

NICOLAI V.

Constitutionis 2. aliàs 3. editæ anno 1450. quæ incipit.
Olim.

EPITOME 36.

Deferentes, vendentes, mittẽtes, & permittẽtes deferri arma, & res bellicas ad Saracenos, excõmunicantur, infames sunt, & inhabiles ad testandũ, & succedẽdũ, captiuantur, &c.

INFLIGIT §. 2. excommunicationis pœnam ipso facto deferentibus, vendentibus, & mittentibus, necnon permittentibus è suis partibus deferri equos, ferrum, arma, lignamina, & mercimonia, quin etiam per decennium, victualia, ad Saracenos Ægypti, seu terras Soldano subiectas. quos etiã omnes declarat infames, & inhabiles ad testandùm, aut adeunda testamenta: & vendentes, mittentes, deferentes, vel permittentes è suis partibus extrahi prædicta prohibita, absolui ab excommunicatione non possunt, nisi de propriis bonis dent tantundem in subsidium terræ sanctæ, quantum ad terras infidelium detulerint, vel miserint, & si captiuantur, fiunt serui.

THEOREMA 102.

CItatur hæc Constitutio à Syluestro verb. excommunicatio 7. n. 58. Sayro l. 3. c. 11. n. 11. & aliis sub nomine Nicolai IV. qui vixit anno 1288. Quin etiã Clemens V. qui obiit anno 1314. & præcessit Nicolaum V. annis 123. in extrau. multa mentis, de Iudæis. in extrau. communibus. citat eundem Nicolaum IV. & clausulæ ibi citatæ reperiuntur in præsenti constitutione *Olim.* quæ dicitur data anno 1450. à Nicolao V. Fieri autem potest (quod aliàs factum est) vt Nicolaus V. renouauerit Constitutionem Nicolai IV. vti iacebat.

Quæ igitur hoc loco habentur, fuerant etiam antea statuta ab Alexandro III. creato anno 1159. in Concilio Lateran. cap. 26. vt habetur cap. ita quorumdam, tit. de Iu-

dæis & Saracenis, prohibente Saracenis arma, ferrum, & lignamina Galearum, aliáque necessaria ad impugnandos Christianos, deferre, vel exercere in triremibus, & pyraticis eorum nauibus, regimen, & curam gubernationis. Clemente III. in cap quod olim, tit. eodem, vetante per se, vel alios, nauibus, aut alio modo prædictis Saracenis, durante bello, mercimonia, consilia, vel alia subsidia transmitti. Innoc. III. c. ad liberandum, ibid. statúente ne Christiani Saracenis arma, ferrum, & lignamina triremium deferrent, triremésve, aut naues illi venderent, neque in eorum pyraticis nauibus curam gubernationis exercerent, vel in machinis, aut quibuslibet aliis aliquod illis impenderent auxilium, vel consilium in dispendium terræ sanctæ sub anathemate reseruato, nisi prius tantumdem in subsidiũ terræ sanctæ transmisissent, quantum lucri in his fuisset perceptũ, priuatione rerum suarũ per Principes exequenda, seruitutéque si caperetur. & Clemente V. in citata extrauag. *Multa mentis.* prohibente, ne quis arma, equos, ferrũ, lignamina, victualia, & alia mercimonia ad terras Saracenorum Ægypti mittere, vel portare, seu de portibus suis, vt eisdem deferantur, extrahere, vel extrahi permittere, aut aliàs eis auxilium, vel fauorem præstare, quomodolibet præsumeret, sub excommunicationis pœna ipso facto, qui non posset absolui, nisi de bonis propriis in dictæ terræ sanctæ subsidium conuertendum tantum exsolueret, quantum ad partes prædictas detulisset, misisset, vel deferri, & extrahi deferendum è suis portibus permisisset. quin nec tũc posset absolui absq; speciali mandato sedis Apostolicæ, si caperetur, fieret seruus, esset perpetuo infamis, intestabilis, incapax hæreditatis, tam ab intestato, quàm ex ex testamento, & legato, inhabilis ad publica officia, & actus omnes legitimos.

Eadémque pænè omnia à tempore D. Antonini 3. p. t. 24. c. 72. additis nonnullis, inserta sunt in bulla Cœnæ §. 7. Constitutiones autem antiquæ in eo excedunt bullam cœnæ, quod vetant etiam victualia belli tempore deferre, & merces quocumque tempore ad loca Ægypti, quod non prohibetur in bulla cœnæ. Bulla verò cœnæ excedit in eo, quòd prohibeat non tantum Saracenis, sed etiam Iudæis, Turcis, & hæreticis declaratis, à sede Apostolica deferre arma, & alia, quibus Christiani impugnari possint, filum ferri, stamnum, calibem, bellica instrumenta, cannabem, funes, &c. vel facere illos certiores de rebus pertinentibus ad statum Christianorum.

THEOREMA 103.

MEritò prędicta sunt in transgressores decreta in citatis Constitutionibus Pontificum, vt etiam cap. significauit, extra de Iudæis & Saracenis, & extrauag. Ioan. XXII. quæ incipit, *Copiosus*, de Iudęis & Saracenis. Primò, quia id iuri diuino, & naturali repugnet, sítque grauissimum sacrilegium contra Religionem nostrã, & Principatum Christianũ opem ferre inimicis Christi, repugnétque & primo præcepto de honore Dei, & quinto de non occidendo, &

& ſeptimo de non furando, & decimo de non cōcupiſcenda re aliena. vt rectè probat Nauarr. in cap. ita quorumdam, de Iudæis, not. 1. nu. 10. Secundò, quia id tanquam Reipublicæ perniciosiſſimum vetitum ſit grauiſſimis legibus ciuilibus, ſub pœna capitis, & priuationis rerum. Cod. quæ res exportati non debeant. l. 1. & 2. vbi etiā dicitur hoc crimen eſſe proditioni proximum, & extendit caſum ad deferentes non tantum hoſtibus, vt ſunt Saraceni, ſed etiam Barbaris. etſi l. 1. liquaminis loco lignaminis legatur. & Cod. de pœnis, l. his quæ, iis quoque pœna capitis ſtatuitur, qui barbaris artem conficiendi nauem tradiderint. & l. cuiuſque, ff. ad leg. Iuliam Maieſtatis, crimen contrahit læſæ Maieſtatis is, cuius opera, dolo malo, hoſtes populi Rom. cōmeatu, armis, telis, equis, pecunia, aliáve re adiuti erunt, vel vt ex amicis, hoſtes fierent populi Romani.

Quod autem ſpectat ad pœnam ſeruitutis, ſi caperentur tranſgreſſores, certum eſt ſeruitutem contrahi poſſe non tantum iure gentium, ídque tamen ob bellum iuſtum, ſicut enim capta in iuſto bello tranſeunt in dominium capientium, ſic etiam homines iuſto bello capti iure gentium in capientium poteſtatem veniunt. ff. de ſtatu hominum. l. & ſeruorum. & inſtit. de rerum diuiſ. §. 18. item ea. vbi dicitur, quæ ex hoſtibus capimus iure gentium, ſtatim noſtra fiunt, adeo quidem, vt & liberi homines in ſeruitutem noſtram deducantur. Etſi apud Chriſtianos receptum ſit, vt Chriſtiani iuſto bello à Chriſtianis capti, accepta pecunia reſtituantur, & non ſint ſerui. Bartolus l. hoſtes, ff. de capt. & poſtlim. reuerſ. tum ob conditionem originis, vt ſi ex ancilla naſcatur, ſiue pater ſit liber, ſiue ſeruus, ſiue legitimo matrimonio, ſiue aliter procreatus. Inſtitut. de iure perſonarum, §. ſerui autem. cum leges in hoc idem iuris eſſe voluerint, quod eſt de fructibus arborū, & fœtibus animalium. Aut etiam iure ciuili, vt cum quis ſe vendi patitur. l. & ſeruorum, ff. de ſtatu hominum. Ad quod requiritur, ex Gloſſa ibidem. Primò, vt ſit maior 20. annis. l. ſi miniſterium, Cod. de liberali cauſa. & l. liberis, §. 2. ff. de liberali cauſa. Secundò, conſenſus vendendi, vt ſcilicet, quis ſciat ſe vendi. l. non ideo, Cod. cit. & l. eis qui, ff. quibus ad libert. procl. non licet. Tertiò, vt participet pretium. l. maiores, ff. quibus ad liber. procl. non licet. Quartò, vt emens eum ſeruum credat. l. liberis, §. ſi quis ſciens, ff. de lib. cauſa. Quintò, vt qui ſe vendi patitur, ſciat ſe eſſe liberum. l. Licinius, ff. quibus ad libert. procl. non licet. Verùm etiam ob delictum, vt enim ob aliqua crimina, rei capite plectuntur: ita ob quædam delicta, homines libertate iure priuantur, vt fœminæ, quæ cum initiatis ſacris ordinibus nuptias contrahunt. d. 32. c. eos qui. vt etiam eorum filij, Eccleſiæ, cui pater adſcriptus erat, ex Concil. Tolet. 9. & Raptor, ſi conſtet de violentia puellæ illata, 35. q. 1. c. de raptoribus. Itémque comprehenſi de familia latronum comprehendentium ſerui fiebant, l. 2. Cod. quibus ad lib. procl. non licet. Pari igitur modo Alex III. cap. ita quorumdam. Innoc. III. cap. ad liberandam. de Iudæis. & Nicolaus hoc loco, ob criminis atrocitatem conſti-

constituunt capientium seruos.

Notauit autem Nauarr. in cit. cap. ita quorumdam, de Iudęis. notab. 11. Glos. 6. num. 19. cum Abbate eodem cap. ita quorumdam, de Iudæis, n. 4. Ioan. Andr. ibid. speculatore eodem tit. Felino, & aliis, eum qui ob delictum in seruitutem incidit, non posse manumitti. argumento l. 1. Cod. quibus ad libert. procl. non licet.

Eiusdem

NICOLAI V.

Constitutionis 4. bullæ vet. editæ anno 1452. quæ incipit.
Solicitudo.

EPITOME 37.

Modus cõstituẽdi cẽsum in regno Siciliæ.

DECLARAT licitè in regnis Siciliæ posse vẽdi, & emi census super rebus, iuribus, proprietatibus, & emolumentis, & specialiter, vel etiam generaliter super omnibus bonis, & rebus eorum, cum instrumento gratiæ redimendi mediante pretio consimili. Poséque pro hypotheca obligari personas contrahentes, & omnia, & singula bona mobilia, & immobilia ad censum vallandum, & firmandum: ita tamen vt annuus census non excedat decimam partem pretij dati, & vallare huiusmodi stipulationes & promissiones iuramentis, pœnis, &c.

THEOREMA 104.

HAbetur hæc Constitutio ad verbum in Pragmaticis Regni Neapolitani, & apud Petrum Follerium in praxi censuali statim in principio. Io. Bapt. Lupum tract. de vsuris, comm. 2. §. 2. Auctorem Coronæ Confessorum p. 2. cap. de censibus, num. 11. & Stephanum Quarantam verb. contractus censualis, & in bullario veteri, & si desit in nouo. Non pugnat autem doctrina huius Constitutionis, cum doctrina Martini V. & Calisti III. qui post Nicolai V. mortem, per suam extrauagantẽ anno 1455. renouauit extrauagantem Martini V. & habentur in extrauagantibus communibus. tit. de empt. & vend. Nam vt obseruat Conradus de contr. q. 83. Maior. 4. d. 15. q. 42. Couarr. l. 3. var. resol. cap. 7. Sotus l. 6. de iust. q. 5. art. 1. Azor tom. 3. l. 10. cap. 21. Tolet. l. 5. cap. 46. Lessius l. 2. cap. 22. dub. 12. 13. Corona Confessorum p. 2. cap. de censuali contractu, approbarunt illi quidem censum ibi explicatum consuetum fieri in Germania, & Polonia, non tamen condemnarunt census, si illis conditionibus carerent, dummodo iuri naturali congruerent. Nicolaus verò approbat alium censum, qui fiebat in regno Siciliæ, & Neapolitanę in supplicationibus Alphonsi Regis Aragoniæ, & Siciliç expositus, cui Calistus III. non derogat in illis regnis vltra, & citra Pharum.

Et quidem conditiones census Martini, & Calisti erant hæ. Prima, vt designaretur res immobilis certa, super qua constitueretur census, quæ saltem quotannis tantum fructum redderet, quanta est annua

annua pensio census, eáque tantum,& nō alia bona,maneret censui obligata. Secunda, vt re illa perempta, ipse quoque census finitus esset,ita vt venditor non obligaretur amplius pensionem annuam soluere. Tertia, vt liceret quandocunque venditori eodem pretio,etiam per partes,se redimere, & non cogeretur ad redimendum. Quarta,vt statim emptor totum pretium, quo censum emit, solueret venditori. Quinta, vt esset pretium iustum, vti esset,si v.g. annuus reditus vnius aurei emeretur quatuordecim, aut tredecim, vel duodecim,seu vndecim,aut ad minus decem aureis: ita vt v.g.cētum aurei nō reddant, nisi septem, aut octo, vel nouem, aut ad summum decem emptori census. Conditiones autem census Nicolai in aliquibus sunt diuersæ, vt ex epitome constat.

THEOREMA 105.

Liberiùs locutus videtur Ioan. Baptist. Lupus tract.de vsuris, com.2.§.2.n.84. & seqq. dum præsentem Nicolai Constitutionem valde periculosam esse, & suspectam, ansámque præbere iniquis, & vsurariis censibus dicit, & ideo meritò fuisse sublatam à Calisto, & Pio V. Tum quod approbet censum personalem,quem Pius V. fœneratitium docet. Tum quod permittat institui censum generatim in omnibus bonis venditoris,cum Martinus, Calistus,& Pius V. definiant rem certam subiiciendam censui. Tum quod concedat omnia venditoris bona, iura, actiones, proprietates, redditus, & personam obligari censui, quæ repugnant,non tantum prædictis Pontificibus,sed etiam naturæ contractus censualis.

Sed oppositum dicendum est cum citatis superius auctoribus. Tum quod nimis durum sit dicere Nicolaum tanquam Ecclesiæ totius caput, hac de re consultum, errasse. nam ait: *Decernentes,& declarantes eosdem incolas,& habitatores, ac ciuitatum, & terrarum vniuersitates censualia prædicta modo præmisso in regnis ipsis Siciliæ citra,& vltra Pharū liberè,& licitè contrahere, ac emere,& & vendere posse, neque propterea vsurariam prauitatem committere.* Tum quia conditiones, quas Nicolaus requirit, cum naturali, & diuino iure conueniunt, quamuis dissentiant à speciali iure, quod Martinus V. & post Nicolaum V. Calistus III. probarunt,vt expresse docet Gregorius XIII. in bulla sua edita anno 1574. die 7. Ianuarij, quæ incipit, *Ad perpetuam rei memoriam, quæ à Romanis.* qua ad instantiam Philippi II. Hispaniarum Regis, non obstante Constitutione Pij V. confirmat eamdem Nicolai V. Constitutionem pro regnis Siciliæ.nam ait: *Nos ipsarum litterarum tenoribus diligenter consideratis, & re maturè discussa, cum litteræ Nicolai nihil in se contineant; quod à ratione sit alienum, diuq́; in regno Siciliæ prædicto magna cum incolarum tranquillitate obseruata fuerunt: Litteras verò Pij V. tam primò, quàm secundò emanatas eidem regno minimè expedire testetur prædictus Rex,* &c. *Census iuxta Nicolai V. Constitutionem facere,emere,& vendere liceat,eosq́; sic constitutos census validos, & licitos, non autem fœneratitios esse, perinde ac si Pij V. prædictæ litteræ non emanassent, tenore præsentium Apostolica auctoritate*

tate concedimus, declaramus, & constituimus.

Ad primam autem Lupi probationem dicimus (quicquid sit naturali iure de censu personali, cum lis sit inter Theologos, naturalique iure licere affirmet Lessius l.2. cap.22. dub.4. Azor loco citato & alij, sicut contrarium tenet Nauar. comment. de vsuris, nu.84 & alij) Nicolaum non approbare ibi censum personalem, sed tantum dicere in censu reali personam venditoris obligari, non quidem proximè ratione sui, ac si esset censui supposita, sed ratione rei, quam censui subiicit, ita vt teneatur lege euictionis, si res illa fuerit euicta tanquam aliena, vel alteri obligata, pretium emptori reddere, vel aliam rem censui subiicere.

Ad secundam. Plures Theologi sentiunt non esse contra naturam contractus census, vt generatim census in bonis omnibus venditoris imponatur, vt etiam constat ex decis. 154. Rotæ. apud Farinac. in tom. consil. & resp. pag. 102. deinde neque id Nicolaus exigit, sed solum, vt sua bona obliget, vt si res supposita censui, sit euicta, venditor censum in aliis rebus imponat, vel pretium restituat, quod clarè explicans Gregorius XIII. loco citato, concedit Siculis, & Neapolitanis, vt certas res vnam, aut plures designent (fructiferas scilicet, & immobiles, aut quæ pro immobilibus habeantur; de his enim est sermo etiam in Constitutione Nicolai) quas expressè censui subiiciant, & deinde addatur generalis obligatio omnium bonorum venditoris, ipsi emptori, seu creditori, etsi fortè in præteritis prius generalis, & deinde specialis bonorum mentio facta sit.

Ad tertiam. Non repugnat censuali contractui, vt census instituatur in aliis censibus, vel redditibus, perpetuis tamen, & non obligatis alteri, vt docet Azor loco citato, & Lessius dub. 12. num. 77. vnde Principes consueuerunt census imponere in iuribus vectigalium suorum, annuisve redditibus, vt dicitur Theorem. 258. & seqq. Quare Nicolaus concedit, vt venditor possit censui obligare rerum suarum iura, proprietates, & emolumenta Non quod possit census institui in sola proprietate rei, omni vtili dominio remoto; tũc enim proprietas non est quid fructiferum; sed potestatem habeat obligandi censui omnia bona sua, puta rerum proprietates, iura, & commoda.

PII II.

Constitutionis 5. aliàs 3. edita anno 1459. quæ incipit.
Execrabilis.

EPITOME 38.

VETAT § 2. appellari ad futurum Conciliũ Generale, & imponit §. 3. ipso facto pœnam excommunicationis reseruatæ Papæ, criminisque læsæ Maiestatis, & hæreticæ prauitatis appellantibus, eorúmque fautoribus, consulentibus, auxiliantibus, tabellionibus, testibus, præsentibus; Vniuersitatibus autem & Collegiis in hoc delinquen

Ad futurũ Cõcilium appellãtes, & cõplices sunt excõmunicati, rei læsæ Maiestatis & hęresis, & Vniuersitates interdictæ, & approbatio nulla.

linquentibus, interdicti, præter alias pœnas statutas contra reos læsæ Maiestatis, & hæresis, quibus etiam prædicti subiaceant, & appellationes ipsæ ex §.2. sint nullæ.

THEOREMA 106.

De huius palliatæ rebellionis, & schismatis sub nomine appellationis, seu prouocationis à Romano Pontifice ad Concilium Generale, prohibitione, plura disputantur ab Hostiensi, & Io. And. cap licet, de elect. Ægidio conf. 99. q. 18. 4. p. & q. 20. Turrecremata l. 3. sum. de Ecclesia, cap. 47. 48. 49. Iacobatio de Concilio l. 10. art. 1. Syluest. verb. excommunicatio 7. in fine. Tab. ibidem. Caiet. excom. cap. 25. Ledesma 2. 4. q. 26. artic. 2. Tolet. in expl. bullæ cœnæ. Suarez tom. 5. d. 21. sect. 2. n. 15. Azor to. 2. l. 5. cap. 13. q. 3. Sayro l. 3. cap. 6. Nauarr. cap. 27. num. 58. Henriquez, & aliis. Et sanè est antiquissima, ita enim scripsit S. Syluester in Concil. Roman. cap. 20. & Innoc. I. vt habetur cap. nemo, 3. q. 9. nemo iudicabit primam sedem iustitiam temperare desiderantem. Neque enim ab Augusto, neque ab omni clero, neque à Regibus, neque à populo iudex iudicabitur. & Gelasius anno 495. in Constitutione ad Dardanos, quæ incipit, *Valde mirati sumus.* §. 11. *Non reticemus autem, quod cuncta per mundum nouit Ecclesia, quoniam quorumlibet sententiis ligata Pontificum sedes B. Petri Apostoli ius habeat resoluendi, vtpote quòd de omni Ecclesia fas habeat iudicandi, neque cuiquam de eius liceat iudicare iudicio. siquidem ad illam de qualibet mundi patre Canones appellare voluerint, ab ipsa autem nemo sit appellare permissus.* & §. 12. *Sed nec illa prætereimus, quod Apostolica sedes frequenter, vt dictum est, more maiorum, etiam sine vlla synodo præcedente, & absoluendi, quos synodus iniquè damnauerat, & damnandi nulla existente synodo, quos oportuit, habuerit facultatem.* Et Nicolaus Papa ad Michaëlem Imperatorem epistol. quæ incipit, Proposueramus. *Patet profectò sedis Apostolicæ (cuius auctoritate maior non est) iudicium à nemine fore retractandum, neque cuiquam de eius licere iudicare iudicio.* Et Alexander III. cap licet, de elect. In Ecclesia Romana aliquid speciale (circa electionem Papę) constituitur, quia non potest ad superiorem haberi recursus. Videatur etiam 9. q. 3. cap. aliorum, cap. facta, cap. ipsi sunt.

Et quidem meritò hæc constituta sunt. Tum quia vt l. 1. ff. à quibus appell. non licet. habetur, stultum est illud admonere, à Principe appellare fas non esse, cum ipse sit, qui prouocatur: ita neque à supremo Ecclesiæ capite, & Principe. quippe cum prouocatio ad maiorem fieri debeat auctoritatem, ex Iulio Papa in rescripto ad Orientales cap. 22. Tum quia prima sedes vnamquamque synodum approbat, & confirmat, vt docet Gelasius loco citato, §. 6. vt cæteros omittam, & sine Pontifice, cui in persona Petri dictum est, *rogaui pro te Petre, vt non deficiat fides tua.* de qua re in Concilio Florentino, & Lateranensi sub Leone X. & 19. cap. ita. S. Thom. tract. contra impugnat. Relig. & Turrecrem. lib. 3. sum. cap. 28. 29. Concilia non sunt valida, & sæpe errarunt, vt idem Gelasius §. 13. & seqq. pluribus

exemplis docet. necnon Paschalis. cap. significasti, de elect. per ipsum enim, si legitimus, & certus Pontifex viuit, tanquam per caput, Christus sua dona, & iurisdictionem in omne totius Ecclesię corpus, quod Concilium Generale repræsentat, diffundit. Videndus Iacobatius de Concilio l. 10. cap. 7. Turrecremata loco citato, & Azor t. 2. l. 5. c. 14. Cum igitur à Papa ad Generale Concilium appellare, sit dogmatizare Papam non esse summum Ecclesiæ Pastorem, & Iudicem; & tollere sedis Apostolicæ Principatum, meritò Pius II. præsenti Constitutione §. 2. id vetuit, tamquam sacris Canonibus contrarium, & reipubl. Christianæ noxium, sic enim impunita remanerent vitia, immò etiam ridiculum esset appellare; appellaretur enim ad illud, quod nusquam est, nec scitur, quãdo futurum sit. Hanc eamdem sanctionem confirmauit anno 1509. Iulius II. in Constitutione 22. quæ incipit, *Suscepti.* §. 5. & 6. declarans violatores habendos pro veris, & indubitatis schismaticis, ac de Ecclesia Catholica malè sentientibus, & vt tales, puniendos.

THEOREMA 107.

POenæ latæ §. 3. contra violatores huius Constitutionis confirmatæ, & auctæ sunt à Iulio II. contra quoscunque, etiam Regali, & Cardinalatus honore fulgẽtes, Vniuersitates, Capitula, &c. nam §. 6. Constit. 22. ait: *Ipsarum pœnas, & earum quamlibet omnes illos incurrere volumus, cuiuscumque conditionis existant, qui in senatu, consilijs, parlamentis, congregationibus, etiam synodalibus, & prouincialibus, vel aliàs quomodolibet (& non tantum, qui in ipsa actuali appellatione, & illius interpositione, vel scripturæ compositione immiscuerint) tacitè, vel expreßè voce, vel scripto, per se, vel alium (cuiuscumque timoris, vel reuerentiæ velamine, vel prætensa excusatione, & superioris mandato non obstantibus) decreuerint, consuluerint, seu deliberauerint, vel aliorum dicta approbauerint, consilium, aut vocem dederint, vt ad futurum Generale consilium à nobis, vel successoribus nostris Romanis Pontificibus, contra prædictam Constitutionem, appellare liceat, poßit, vel debeat. Dictas pœnas ad ipsos, & eorum quemlibet contrauenientem in præmißis tenore præsentium extendentes, & locum habere declarantes, omni ambiguitate cessante.* & §. 8. *Et vltra prædictas pœnas, loca quæcumque ad quæ violatores ipsos declinare, & in quibus scienter stare permitti, contigerit, Ecclesiastico supponimus interdicto: decernentes illud, quamdiu ipsi violatores inibi scienter steterint, vt præfertur, & per triduum post ipsorum inde receßum, firmiter obseruari.*

Porrò à Pio V. casus positus est in bulla cœnæ. vnde Nauarr. c. 27. num. 58. ait nunc primum insertum esse in bulla cœnæ: idem constat ex Toleto in explicatione bullæ cœnæ §. 10. ideo non habetur in bulla cœnæ explicata à Ledesma 2. 4. quæst. 26. artic. 2. Cætera, quæ hoc loco dici possent, afferentur in explicatione bullæ cœnæ Theoremate 411.

* * *

EIVS

EIVSDEM PII II.

Cōstitutionis 7. edita anno 1461. quæ incipit. Cum ex ſacrorum.

EPITOME 39.

Malè promoti ad ordines ſunt ſuſpenſi, & ſi miniſtrent, irregulares & priuandi beneficiis.

CONTRA clericos malè promotos, ita habet §. 2. *Statuimus, & ordinamus, vt omnes, & ſinguli, qui abſque diſpenſatione Canonica, aut legitima licentia, ſiue extra tempora à iure ſtatuta, ſiue ante ætatem legitimam, vel abſque litteris dimiſſorijs, etiam citramontanis (præterquam ſi in hoc vltimo caſu per Cameram Apoſtolicã iuxta illius ſtylum ordinati fuerint) ad quemlibet ex ſacris Ordinibus, ſe fecerint promoueri, à ſuorum ordinum executione ipſo iure ſuſpenſi ſint. Et ſi huiuſmodi ſuſpenſione durante, in eiſdem ordinibus miniſtrare præſumpſerint, eo ipſe irregularitatem incurrant. Poſſuntq; iure Eccleſiaſticis beneficijs priuari, præter alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas.*

THEOREMA 108.

SVblata eſt præſenti Conſtitutione difficultas inter veteris iuris canonici interpretes, immò etiam nonnullos Theologos, vt notat Nauarr. cap. acceptæ, de reſtitut. ſpoliat. oppoſit. 8. num. 34. & Auila p. 3. diſput. 5. dub. 7. an recipientes ſacros Ordines extra tempora ſtatuta, aut ante legitimam ætatem, aut ab alieno Epiſcopo, abſque litteris dimiſſoriis, diſpenſationéque canonica, eſſent ipſo facto ſuſpenſi, an potiùs ſuſpendendi, cum id non omnino & indubitatè conſtaret ex cap. illud, c. ſi quis auſus, d. 71. & c. nullus, 9. q. 2. & cap. cum quidam, c. quod tranſlatione, cap. litteras, cap. vel non eſt compos, & cap. conſultationi, extra de temp. ordin. cum alicubi talis ordinatio, quoad executionem, dicatur, *irrita ſit*, alibi *irrita habeatur*, vel *irrita erit*, aut *interdicenda executio ordinis ſic ſuſcepti.* Hac enim Conſtitutione ſtatuit Pius II. ipſo iure eſſe ſuſpenſos, & præſumentes in illis miniſtrare, eo ipſo fieri irregulares, poſſéque priuari beneficiis. Et confirmata eſt per regulas Cancellariæ Innocent. VIII. Alex. VI. Clemẽtis VII. & Pij V. regula 22. & à Sixto V. bulla 91. quæ incipit, *Sanctum, ac ſalutare.* & Clem. VIII. bulla 40. quæ incipit, *Romanum Pontificem.* Videndi circa hanc Pij II. extrau. Syluest. verb. irregularitas, q. 10. Nauarr. cap. 25. num. 70. & cap. accepta, de reſtit. ſpoliat. oppoſit. 8. num. 34. & de temp. ord. conſil. 31. Bernard. Diaz in pract. cap. 26. Rebuff. in pract. benef. p. 2. tit. de cler. ad ſacros ord. malè promotis. Couarr. Clement. Furioſus, p. 1. §. 1. num. 4. Maiolus l. 1. de irreg. c. 30. Henriquez l. 13. cap. 38. Tolet. l. 1. c. 49. Suarez t. 5. d. 31. ſect. 1. n. 13. & ſeq. Auila loco citato.

Excipiuntur autem à prædicta ſuſpenſione, qui bona fide, & probabili ignorantia, vel etiam iuris particularis, v. g. huius extrauagãtis, id faceret, ſi ignorantia eſt non tantum pœnæ impoſitæ, ſed etiam

culpæ. nam si sciebat prohiberi, licet pœnam nesciret, incurrit suspentionem. Dixi, *iuris particularis*, quia vix in iure vniuersali, potest dari probabilis ignorantia. patet ex verbo, *præsumpserit*, quod dolum requirit, secundum doctrinam generalem Cardinalis Clement. 1. de priuileg. q. 36. idémque notat Nauarr. cap. accepta, loco cit. num. 34. & cap. 27. num. 155. & 241. Couar. loco cit. Suarez num 26. 27. Tolet. num 4. Sayrus l 4. cap. 14. num. 14. Maiolus, Henriquez, Auila locis citatis.

THEOREMA 109.

RESTRICTA verò est hæc Pij II. extrauag. ad recipientes sacros ordines tantum, & non minores. cum expressio vnius, sit exclusio alterius, vt etiam obseruant Nauarr. cap. 27. num 70. & de temp. ordin. consil. 32. 33. Rebuffus loco cit. Suarez num. 18. Tolet. ibidem, quamuis etiam minores sic suscipientes, grauiter peccent, ex Nauarro & Suarez, & mereantur ab Episcopo suspendi c. quod translationem, de temp. ord. Quin immo etiam ipsi à Concilio Tridentino sess. 23. c. 8. de reform. suspenduntur ab ordinum executione, quamdiu proprio ordinario videbitur; ideoque si ante obtentam licentiā à proprio Episcopo ministrent, fiunt irregulares, vt declarauit Congregatio Cardinalium, vt monet Suarez num. 19.

Illud peculiare contra Vltramontanos, qui se ab Italis Episcopis sine legitimis patentibus suorum Episcoporum, vel speciali licentia Papæ promoueri faciunt, etiam ad minores, ex Syluest. verb. irregul. 9. Suarez loco cit. Henriquez l. 13. cap. 38. num. 1. statutum est à Clemente IV. cap. 1. de temp. ord. l. 6. vt sint suspensi absque spe dispensationis, super hoc à sede tantum Apostolica obtinendæ. Multi enim Vltramontani vitiis, & censuris irretiti, fugientes patriam in remotis partibus Italiæ, vbi de eis notitia non habebatur, suscipiebant ordines, quos in patria suscipere non potuissent. ob id Pius II. hic addidit, etiam citramontanis: *Si autem in sacris ordinibus ita dolosè susceptis, quis ministret, fit irregularis à solo Papa dispensandus.* ex regulis Cancellariæ Innocent. VIII. Alexand. VI. Leonis X. Pauli III. Pij V. Tabiena verb irregul. 4. num. 7. Syluest. ibidem, q. 10. Nauarr. c. 27. num. 155. & de temp. ord. consil 40. Auila vbi supra. Ledesma 2. 4. q. 26. art. 2. Couarr. loco cit. Diaz in praxi c. 22. Henriquez loco cit. Ant. Gabriel tom. 1. opin. 102. si tamen delictum sit occultū, potest dispensare Episcopus, ex Conc. Trid. sess. 24. c. 6. de reform.

Notat autem Henriquez l. 13. c. 38. §. 1. littera D. Nauarr. cap. 25. num. 70. Auila ibidem, vers. sextò. & Suarez num. 13. suspensionem huiusmodi impedire solum vsum ordinis malè suscepti, & in quo deliquit, & consequenter etiam, ne vlterius ascendat; non autem ne vtatur ordine inferiori, si legitimè illum suscepit: idque indicant verba illa, *si suspensione durante in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatem incurrant.* In eisdem (scilicet malè susceptis) quibus suspensi sunt, & non in quonis ordine; vt etiam iure antiquo suspendebantur ab executione ordinis solius malè suscepti, ex Glossa

cap.

cap.consultationi, de temp.ord.& ex Conc.Trid.sess.14.c.2.de refor.

Quærenti etiam an hæc suspensio duret etiam post aduentum legitimæ ætatis, ita vt taliter ordinatus non possit vnquam exercere actum sui ordinis, nisi hæc censura relaxetur. Dico esse difficultatem inter Doctores. Affirmat Henriquez l.13.cap.38.§.1.littera F. Rebuffus loco cit. Gonsaluus Villadiego de irreg.c.3. n.113. Syluest. irregul §.10. Diaz in pract.cap.22. Ant.Gabriel tom.1.op.102. Mandosius in Cancell.regul.24.q.1. & 4.Couarr.loco cit.§.1.n.4. Negant verò Corduba casu 144. Sotus 4. d.25.q.1.art.2. in fine. Medina l.1. instit.c.11.§.8. Distinguunt autem Toletus l.1.c.49.n.4. & c.56.nu.2. Suar.loc.cit.n.25. & seq.Auila 3.p. d.5.dub.7.not.8.& 9. Nauarr.c.27. num.155.& cap.accepta,cit.idémque fortè vult Sayrus l.4. cap.14. num.14. Si quis enim inculpabiliter omnino ante legitimam ætatem suscepit ordinem,& iam est in ætate legitima, absque incursu irregularitatis potest exercere actũ sui ordinis, quia intentio Pontificis fuit tali castigatione reprimere temeritatem,taliter delinquentiũ. Si verò suscepit culpabiliter, vt si sciebat vetitum, licet nesciret impositam censuram, indigeret relaxatione suspẽsionis, licet iam peruenerit ad ætatem legitimam,iuxta prẽsentem constitutionem.Posset tamen sic suspensus excusari ab irregularitate,si temerariè quidem suscepit ordinem, sed facta pœnitentia illius malæ susceptionis, bona fide credens iam ob legitimam ætatem sibi licitum esse ordinis exercitium,actum exerceret, vt sentit Nauarr. & Suarez locis supra citatis,eò quod carentia pręsumptionis possit excusare ab irregularitate, etsi à suspensione non excusarit.Sicut sępè bona fides excusat ab irregularitate, quæ non excusat ab excommunicatione, iuxta Glossam cap.solet,de senten. excom.l.6.

THEOREMA 110.

TEmpora,quibus sacri,seu maiores Ordines possunt recipi, non autem extra sine speciali priuilegio sedis Apostolicæ sunt Sabbata quatuor temporum, Sabbatum ante Dominicam in passione, & Sabbatum sanctum.cap.ordinationes,d.75.& cap.de eo autem,de temp.ord. nec vnquã vno eodémque die,nisi vnus.ex c.litteris,ibid. Nauarr.cap.25.n.71.Maiolo l.4.de irreg. cap.11. Viualdo tract.de suspensione,num.47.Minores autem possunt etiam Dominicis,& festis diebus recipi. cap.ex eo, de temp. ord. & vbi est consuetudo plures eodem die.ex S.Ant.3.p.t.14.c.16. §.de temp.ord.

Ætas verò maiorum,iuxta Concilium Tridentinum sess. 23. c.12. pro Subdiaconatu annus 22. inchoatus,pro Diaconatu annus 23. inceptus.pro Sacerdotio 25.si per vnum diem saltem incœperit, vt probat Nauarr.cap.25.num.116 & consil.6.de ætat.& qual.ord. Henriquez l.10. de sacr.ord.c.10.nu.2. In minoribus etsi non ita certum tempus statutum sit, & in Concil. Trid. sess.23.c.6. supponatur licitè posse omnes quatuor suscipi ante annum 14. ante tamen completum septennium, prima tonsura conferri nequit, vt dicit Glossa cap. nullus, de temp.ord. l.6. quo capite

capite cauetur, ne Episcopus vllus ante illud tempus primam tonsuram conferat, sub pœna suspensionis, à collatione primæ tonsuræ per annum. Potest verò dari quolibet die ex Armilla verb. ordo, n. 7. & Bernard. Diaz in sua pract. c. 26.

De dimissoriis autem litteris agitur etiam d. 72. 73. & sunt litteræ datæ à propriis Episcopis subditis, vt possint ab alieno ordinari, propriis inquam Episcopis, originis, domicilij, vel beneficij, dummodo sint electi, & confirmati, quamuis non consecrati, c. cũ nullus, de temp. ord. l. 6. Ab his litteris diuersæ sunt commendatitiæ, quæ dantur presbytero peregrinaturo, vt ei liceat in aliena diœcesi celebrare, ex Concil. Trident. sess. 23. cap. 10. plura de dimissoriis litteris disputat Azor p. 2. l. 3. c. 49. Rebuff. in praxi benefic. p. 1. tit. de litteris dimissoriis.

PAVLI II.

Cõstitutionis 2. editæ anno 1465. quæ incipit. Cum in omnibus.

EPITOME 40.

Iudices delegati ad examinãdas causas alienationũ rerũ Ecclesiasticarũ, si per gratiam, vel sordes alienationi cõsentiãt, Episcopo inferiores excõmunicãtur. Episcopus autẽ, & superiores suspenduntur per annũ ab officio, & si diuinis se ingerãt, sunt irregulares, & qui alienationẽ extorserunt, excommunicãtur, à solo Papa absoluẽdi.

PRÆCIPITVR §. 2. vt in examinandis causis alienationum rerum Ecclesiasticarum, quæ committuntur in forma. Si in euidentem vtilitatem Ecclesiæ cedant, iudices delegati curent, vt nihil timor, aut fauor, aut munera extorqueãt, & causas in litteris Apostolicis per supplicationes expressas diligenter examinent. Si quis autem eorum in grauamen, aut detrimentum Ecclesiæ per gratiam, timorem, aut sordes alienationi consenserit, aut decretum, vel auctoritatem interposuerit, inferior quidem Episcopo, excommunicationem incurrat, Episcopus verò, aut superior ab executione officij per annum sit suspensus, condemnandus ad resarciendum damnum Ecclesiæ illatum. Et si durante suspensione, damnabiliter se diuinis ingesserit, incurrat irregularitatẽ à solo Papa soluendus. Is autem, qui dolo, vel fraude, aut scienter dictã alienationem fieri procurauerit, aut alienationis decretum per sordes, vel impressionem extorserit, similem excommunicationem incurrat reseruatam Papæ, cõdemnandus ad restitutionem rerum alienatarum cum fructibus, quando de præmissis constiterit.

THEOREMA III.

CONstitutionis huius contra Commissarios, & delegatos sedis Apost. in causis alienationum rerum Ecclesiasticarum, non adeo multi meminerunt, id tamen fecit, etsi imperfectè Nauar. c. 27. n. 108. melius Syluest. excom. 7. num. 83. & Suarez t. 5. disput. 22. sect. 6. n. 3. 4. 5. Pontifex igitur in præsenti

extra

criores xcōmu- icātur. pisco- us autē, : supe- iores ispen- untur er annū b offi- io, & si iuinis : inge- it, sunt regula- s, & ui alie- ationē xtorse- int, ex- ommu- icātur, solo apa ab- oluēdi.

extrauagāti fert duplicem excommunicationē, alteram quidem non reseruatam in Commissarios, seu delegatos iudices Episcopo inferiores, si propter metū, gratiā, aut sordes (sunt autem sordes, apud iurisconsultos, vt Albericum in dictionario, Decianum in tract. crimin. l. 8. cap. 33. Bald. in l. si filius, in fin. ff. de iudic. versic. item nota. Nau. com. de dat. & promis. not. 3. not. 4. vt etiam dicitur Theorem... pretium, seu pecunia, promissiones, donationes, munera, seu vno verbo auaritia) in Ecclesiæ detrimentum, & grauamen præstent consensum, seu decretum interponant. ob id, si solum id ex negligentia facerent, vel id non cederet in Ecclesiæ præiudicium, sed tantum esset æqualitas, non incurrerent hanc censutam. Alteram verò reseruatam Papæ tum cōtra scienter procurantes in Ecclesiæ damnum cuiuscumque sint conditionis, talem fieri rerum Ecclesiasticarum alienationem. Et ob id non comprehendētur, qui ex ignorantia deliquerunt. tum contra quosuis extorquentes à prędictis Commissariis decretum talis alienationis, pretio, vel promissionibus, aut etiam impressione (impulsionem legit Syluester, quod in idem recidit) id est importunis deprecationibus, persuasionibus, & inductionibus, condemnandos ad restitutionem damni dati.

Quoad autem delegatos Commissarios Episcopos (qui non solent incurrere suspensionem, aut interdictum per mandatum, aut constitutionem, nisi exprimantur, ne facilè impediatur officij Pontificalis executio. cap. quia periculosum, de sent. excomm. l. 6.) vel illis superiores, vt sunt Archiepiscopi, Patriarchæ, vel Primates, ex Gloss. in cap. citato, quia periculosum. & Cardinales, licet non sint Episcopi, ex Geminiano, & Ancharano in d. cap. quia periculosum. Hugolino tab. 1. cap. 17. §. 7. nu. 12. Sayro l. 4. cap. 12. num. 3. per gratiam, timorem, aut sordes, in hoc delinquentes ab officij executione suspenduntur per annum, condemnandi ad restitutionem damni. Et si in suspensione durante damnabiliter se ingerant, fiunt irregulares à solo Papa dispensabiles. Persimile est huic Constitutioni cap. 1. de sententia, & re iudicata, l. 6. vbi iudices Ecclesiastici ordinarij, aut delegati, qui contra conscientiam, & iustitiam faciunt aliquid in iudicio in grauamen alterius partis, suspenduntur ab executione officij, & si suspensione durante, diuinis se ingerant, fiunt irregulares. Porrò cum suspensio ab officio iudicandi non impediat celebrationem diuinorum, intelligetur iuxta sententiā Suarez d. 31. sect. 3. n. 16. & Philiarchi de offic. sacerd. p. 1. l. 4. cap. 2. casu 8. de suspensione ab officio simpliciter, tam ordinis, quàm iurisdictionis; vt fit pariter in cap. vltim. de officio deleg. l. 6. quod etiam in hac constitutione dicendum existimo. Aliàs enim si ab officio suspensus, non esset etiā ab ordine, si diuinis se ingereret, non efficeretur irregularis. idem constat ex cōmuni doctrina Glossæ, & Panorm. cap. cum dilectus, num. 18. de consuetudinib. c. quia diuersitatem, n. 12. de concess. præbend. Geminiano, c. quia Pontificali, de offic. deleg. l. 6. n. 8. Felin. cap. Apostolicæ, num. 16. de excep. Angel. suspensio 3. num. 3. Rosella

suspensus, num. 1. Syluest. num. 5. Tab. suspensio, num. 4. vers. 3. Henriquez l. 13. cap. 32 §. 1. Hugolino Tab. 4. cap. 6. §. 1. Tolet. l. 1. cap. 44. num. 3. Sayro l. 4. cap. 5. Auila p. 3. disp. 3. dub. 1. concl. 5. & Suarez disput. 26. sect. 1. num. 4. & seq. & suadet ratio quia verbum, officij, absolutè prolatum, non restringitur ad aliquá officij Ecclesiastici partem, sed comprehendit totum genus, constans ex pluribus potestatibus ad varios actus Ecclesiasticos, tanquam speciebus. vnde sub se comprehendit officia ordinis, & iurisdictionis, ideoque suspensio ab executione officij suspendit ab vtrisque actibus.

EIVSDEM PAVLI II.

Constitutionis 3 editæ ann. 1466. quæ incipit. Munera.

EPITOME 41.

Rectores status Ecclesiastici recipientes munera, & similiter dãtes excommunicãtur, à solo Papa absoluendi.

VETAT hac Constitutione §. 1. Gubernatores, Rectores, Legatos, &c. locorum status Ecclesiastici (Cardinalibus exceptis) recipere munera (exceptis esculentis, & poculentis, quæ triduo consumi possunt) ab his, apud quos officia exercent, & similiter etiam dare. & cõtrafacientes, tam recipientes, quàm dantes, incurrunt excommunicationem ipso facto, à solo Papa absoluendi.

§ 2. Et prædicti antequam admittantur ad officium, iurabunt se hanc perpetuò valituram Constitutionem obseruaturos.

THEOREMA 112.

QVæ de non recipiendis muneribus ab officialibus status Ecclesiastici, nec dádis à Communitatibus, vel particularibus personis habẽtibus subiectionem, vel respectum similem ad eum, cui dant, statuũtur hoc loco sub excõmunicationis pæna reseruatæ Papæ, conueniunt etiam cum Iure 1
ciuili. Authent. de Iudicibus. §. nullo quoque. adiuncta Glossa. & Instituta. de actionibus. §. Tripli. vbi Iudices aliquid præter determinatas sportulas accipientes, in quadruplum pænæ nomine condemnantur, supplente in reliquo Imperatore, de salario ex fisco. ex eadem Authent. §. si quis autem. *vt puras* (inquit) *Deo, Imperatori, & legi manus custodirent.* Et primus omnium, suadente Mecænate, salaria iudicibus tum laborum, tum dignitatis nomine constituit Cæsar Augustus, ex Dione, l. 13. & Menochio de arbitr. l. 2. casu 514. Et 2
cum veteri iure Canonico, nam Innoc. III. c. cum ab omni. de vit. & honest. cleric. cum dixisset Ecclesiasticis hominibus de redditibus prouisum, quibus honestè viuerent, subdit *Ideoque mandamus quatenus ab huiusmodi exactionibus de cætero abstinentes, vigorem iudiciarium gratis studeatis litigantibus impertiri. non obstante quod in fraudem à quibusdam proponitur, quod id exigatur nomine assessorum, cum nec iustum iudicium iudici vendere liceat, & venales sententiæ, ab ipsis etiam sæcularibus reprobentur.* & Bonifacius VIII. c. statutum de rescript. l. 6. §. insu

insuper. voluit, vt gratis, & cum omni puritate iudiciũ procederet, nullum munus, vel quicquã aliud, nisi forsitam esculentum, vel poculentum mera liberalitate oblatum, quod paucis consumi diebus possit, recipi. Videatur Panorm.& Io. Andr. in d. c. cum ab omni. & cap. quia plerumque. de immunit. Ecclesiæ. S.Thom. 2.2.q.33.a.1. Io. Medin. de restit. q.29. Petr. Nauarr. l.3. cap.2. Molina. de iust. & iure. d.83. Gabriel 4.d.15.quæst.6.art.2. Nauar.cap.25.n.12. qui volunt accipientes obligari ad restitutionem. Et denique cum iure diuino.
3 nam Isaiæ 33. dicitur. *Qui excutit manus suas ab omni munere, iste etiam in excelsis habitabit.* & Micheas c.3. secundum 70. tribuit destructionẽ Ierusalem eidẽ crimini. *Iudices* (inquit) *eius in muneribus iudicabunt, & sacerdotes eius in mercede respondebũt.* Videatur 11. q.3.c.qui rectè.c.non licet c.pauper.cap.quatuor modis.

Porrò nõ tantum ad recipientes, sed etiã ad dantes, habentes subiectionis respectum, extenditur prohibitio, cum inducant Iudices ad contrauenieñdum prohibitioni. Et rectè, cum etiam l.1. Cod. de pœna iudicis, constituat, vt qui in quacumque causa pecuniam dederit iudici in diffidentia iustæ sententiæ, vel in eiusdem pecuniæ corruptela spem negotij reposuerit, causam perdat, & reus absoluatur, etiamsi actor ius habeat.

THEOREMA 113.

PErmittuntur autem esculenta, & poculenta ex mera liberalitate (non autem exacta, vel petita, etiam indirectè) oblata, quæ biduo, aut triduo consumantur. vt etiam fit. cap. statutum. de rescriptis. l.6. & l. plebiscito. ff. de officio Præsidis quæ habet. *Plebiscito continetur, ne quis Præsidum munus, donúmve caperet, nisi esculentum, poculentúmve, quod intra dies proximos prodigatur.* & l. solent §. nam valdè. ff. de officio Proconsultis. Nam valdè inhumanum est à nemine accipere, sed passim vilissimum, & omnino auarissimũ. & quod mandatis continetur, ne donum, vel munus ipse Proconsul, vel qui in alio officio erit, ematue quid, nisi victus quotidiani causa; ad xeniola non pertinet, sed quæ edulium excedunt vsum. Sed nec xenia producenda sunt ad munerum qualitatem. & iure nouo. Authent. vt iudices sine quoquo. §. quapropter dum. vt aduertit Glossa in l. plebiscito. ff. de officio Præsidis. verb. Poculentúmve. hodie neque huiusmodi xenia accipi permittuntur, nisi in defectu salarij. Ratio cur tolerentur hæc xenia, est, quod non sit verisimile, his minimis peruerti, vel allici posse animum recipientis. cap. etsi quæstionis. extra. de Simonia. sicut nec eadem de causa. l. si oleum. & l. id est. ff. de dolo malo, pro modica re datur actio de dolo. si quis autem contra facere præsumpserit, tenetur ad integram restitutionem. argumento cap. statutum. §. si quid autem. de rescript. l.6. Glossa eodem. cap. §. insuper. verb. præsumat. & §. citato si quid autem. verb. remissione. Syluest. verb. Index. §.13. vers. secundum. & ad id facit cap. Romana. de censibus. §. penultimo. & cap. exigit. ibidem. l.6. vbi visitatores aliquid præter victualia recipientes, tenentur restituere duplum. aliàs in-

tra duo menses incurrunt suspensionem ab officio, & beneficio.

THEOREMA 114.

QVoad munera verò recipientes excipiuntur à Pontifice hoc loco Cardinales. de quibus quæri solet, an Constitutionibus Pontificiis latis de Concilio Cardinalium, ligentur quoad pœnas, & odiosa, si non exprimantur. & quidem negant comprehendi Hostiensis, & Ancharan. cap. 1. de schismate. Barbatia, cap. in nostra. de rescriptis, Oldradus concil. 293. Romanus consil. 498. Iason cons. 117. vol. 4. Cardinalis Albanus tr. de Cardinalibus, quæst. 42. priuileg. 31. eo quod Papa vnà cum Cardinalibus ad cæteros Constitutiones ferre videantur. Oppositum autem docent Archidiac. Io. Andr. Dominicus, & Felinus apud Cardinalem Albanum, quando quod vetatur in Constitutionibus est per se malum, vel iure communi interdictum. vel quod imperatur, est per se bonum, aut est iure communi decretum. nisi in iis, in quibus excipiuntur, vel iure communi, vel iure nouo expresso, vel vsu curię, aut priuilegiis. Cum in c. Canonum de Cõstitutionibus decernatur Canonum statuta ab omnibus obseruari debere, & ligentur etiam Cardinales regulis Cancellariæ, vt docet Ludouicus Gomel in earum prooemio. quæst. 4. Sarnensis ibidem, & in regulam Cancellariæ. de infirm. resign. quæst. 3. & certè hoc loco frustra exciperentur expresè, si ipso iure, vel vsu exempti sunt, & non ligantur.

EIVSDEM PAVLI II.

Constitutionis 5. aliàs 6. edita anno 1467. quæ incipit.
Ambitiosæ.

EPITOME 42.

PROHIBET Paulus II. §. 1. alienationẽ omniũ rerum, bonorúmque Ecclesiasticorum, & omne pactum, per quod ipsorum dominium transfertur, concessionẽ, hypothecam, locationem, infeudationem, & conductionem vltra trienniũ, vel contractum emphyteoticũ, præterquam in casibus à iure expressis, ac de rebus, & bonis in Emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & in euidentem Ecclesiæ vtilitatem; nec non de fructibus, & bonis, quæ seruando seruari non possunt, fieri.

Ecclesiastica bona non alienãda, infeudãda, locãda vltra trienniũ. excom. interd. su p. priuat. dignit. benef. & inhabilitatio in futuro.

§. 3. si quid contra fiat, & inconsulto Romano Pontifice, acta sunt nulla, & tam qui alienat, quàm qui res alienatas, seu bona Ecclesiastica recipit, sunt excommunicati. & si est Prælatus superior, vt Episcopus, & Abbas, interdictus est ab ingressu Ecclesiæ per sex menses, & si tunc adhuc animo obstinato perseuerat, suspenditur à gubernatione, & regimine spirituali, & temporali suæ Ecclesiæ vel

vel monasterij, cui præsidet. Prælati autem inferiores, vt Cōmendatarij, Rectores, &c. sunt ipso facto priuati præpositura, prioratu, dignitate, & eo beneficio, cuius bona alienarunt absque alia declaratione, & ad illud de nouo obtinendum inhabiles. & super hoc §. 2. innouētur etiam Constitutiones editæ à Prædecessoribus.

Ecclesiastica bona non alienāda, infeudāda, locāda vltra trienniū. excom. interd. su'p priuat. dignit beneř. & inhabilitatio in futuro.

THEOREMA 115.

Sententia est plurium Theologorum, & interpretum iuris canonici, constitutionem hanc non esse vbique receptam, & alicubi, recepta solùm partialiter, & non totaliter. ita docent Rochus Curtius. c. vltimo de consuetudin. Caiet. excom. cap. 75. ad finem. Angelus, excom. 7. casu 48. Syl. ibidem num. 83. Armill. num. 62. Nauarr. cap. 27. num. 149. & tr. de reb. Eccl. non alien. num. 21. Sayrus l. 3. cap. 33. num. 22. Tolet. l. 1. cap. 41. num. 2. Couar. l. 1. var. resol. cap. 16. num. 6. §. 5. Suarez tom. 5. d. 22. sect. 6. num. 6. Lessius l. 2. cap. 24. dub. 11. num. 69. Azor. 4 2. l. 6. cap. 16. quæst. 1. Vazquez opusc. de reddit. cap. 2. §. 2. dub. 7. Bonacina de contr. d. 3. q. 8. p. 4. num. 14. vnde fit vt confessarius inquirere debeat patriæ consuetudinem, quod facile erit, ab Episcopali curia, vt possit scire quem & quantum debeat condemnare.

Circa primum igitur §. etsi iure antiquo beneficiorum domus, fundus, prædia & similia locari ad vitam non possent, Gloss. in Clem. 1. de reb. Eccl. non alien. in verbo. Eius. & ibidem Ancharanus, Cardinalis Imola, & Alex. consf. 119. in lib. 3. & consil. 165. l. 2. Couarr. l. 2. var. resol. cap. 16. n. 3. eo quod locatio rei ad vitam habeatur tanquam perpetua. Neque ad longum tempus Clem. 1. de reb. Eccl. alien. & eodem tit. cap. nulla. cuiusmodi censetur decennium, ex Glossa, Cardinali Imola, Ancarano in Clem. cit. verb. locationes. Panor. cap. vestra. de locatione, Decio consil. 142. num. 3. Lessio l. 2. c. 24. dub. 11. num. 68. & aliis apud Couarr. n. 1. Poterant tamen locari huiusmodi possessiones, & bona ad octo, & nouem annos. Nouo igitur iure huius extrauagātis, quæ etiam habetur inter communes de alienatione, Paulus II. prohibet locationem bonorum Ecclesiæ vltra triennium.

Sed quid si huiusmodi beneficiorum possessiones non reddant singulis annis iustum fructum, sed altero tantū, aut tertio quoque anno? poterúntne locari vltra triennium, vbi huiusmodi Constitutio recepta est? Respondet Nauarr. Com. de alienat. rer. Eccl. num. 21. 22. Couarr. l. 2. var. resol. cap. 16. n. 6. Barbatia in rub. de reb. Eccl. non alien. n. 52. Azor. t. 2. l. cap. 10. quæst. 8. & l. 9. cap. 2. q. 2. Lessius loco citato n. 69. Rebel. l. 14. q. 5. Vazquez opusc. de bene cap. 2. § 2. dub. 6. num. 30. posse, eo quod triennium in hac Constitutione non attēdatur ex annis secundum se, sed ex fructibus, qui ex re locata percipi solent. ideo si res singulis annis fructus ferat, solum ad trienniū locari potest; si altero tantùm anno, locari poterit ad sex annos; si solum tertio quoque anno, ad

nouem. est enim Pontificis mens, vt terni fructus percipi possint, vt si vno anno sterilitas accidat, compensari in aliis possit; aliàs paucos omnino conductores res Ecclesiasticæ inuenire possent. Et confirmatur, quia si Emphyteuta non soluat per triennium pensionem, si ex re illa vnicus tantùm fructus alternis tantùm annis colligatur, non amittit rem Emphyteoticam, ex Baldo l. eodem. Cod. locati Alexand. in l. diuortio. §. 1. ff. solut. matr. Iasone ibidem, & l. 2. Cod. de iur. Emphyt. & Couar. loco citato.

Quærenti quoque an hac Constitutione prohibeatur Clericus res, & bona beneficij locare ad triennium, ea conditione adiecta, vt finito termino, iterum idem conductori locet eadem bona ad secundum triennium? Respondet Azor loco citato l. 7. cap. 10. q. 6. & l. 9. cap. 2. quæst. 3. prohiberi, eo quod nomine alienationis intelligatur etiam promissio, & conuentio, de re locanda, vel alienanda, & rectè ex Baldo l. vltima. ff. ad leg. Falcidiam. & ideo tale pactum fit etiam contra præceptum de non alienando vltra triennium, & in fraudem legis, etiamsi ab initio duabus distinctis scripturis, id fiat; cum vtroque modo ad plures annos fiat re vera. Secus si priuatim qui rem locat, se eidem conductori finito triennio promitteret rem locaturum; eò quod cum nulla publica scriptura de hoc confecta sit, promissio solum sit de re iterum locanda, & non locatio, ideóque non videatur prohibita, sicut nec matrimonij promissio censetur matrimonium. Notant etiam Couarr. n. 6. & Azor l. 9. cap. 2. q. 5. Constitutionem prohibentem locationem rerum Eccl. vltra triennium, includere etiam mandatum ad eas locãdas. Quare si detur alicui mandatum, vt res locet Ecclesię, extenditur tantũ ad triennium, quo finito procurator non poterit absque noua commissione in aliud triennium illas locare. Idémque ex citatis; si mandatum detur ad locandum res Ecclesiæ bis, aut ter, mandatum finitur primo triennio elapso, iuxta decisionem Decij consil. 282.

Dubitabis cum sæpe contingat locari non Ecclesiarum fundos, & prædia, sed tantũ futuri fructus, & redditus pertinentes ad beneficiatum, an hi fructus, quos acquirit ex beneficio, possint locari, aut vendi à beneficiario ad plures annos, siue vltra triennium, & ad vitam ipsius tanquam suorum beneficiorum fructus? Dico Panorm. in cap. continebatur de his, quæ fiunt à prælatis. num. 7. Redoanum tr. de rebus Eccl. alien. rubrica 33. casu 2. n. 28. Couarr. num. 6. vers. 6. Azorem l. 7. cap. 10. quæst. 3. et si l. 9. cap. 2. quæst. 7. dubitare videatur quoad hoc nouum ius, vbi receptum est, & Lessium l. 2. cap. 24. dub. 11. num. 70. nec non Vazquez de redd. cap. 2. §. 2. num. 34. affirmare, modò ipsi fundi non locentur, quia ij fructus non sunt res Ecclesiæ, sed priuatorum, & locatio expirat morte locantis, & beneficij amissione, cum conductor nullum ius acquirat in fundum, sed tantum in fructus pertinentes ad locatorem. Secus ac fiat in locatione fundi, nam locatio immediatè fundum attingit, & manet, etiamsi locans beneficium amittat: ideo non comprehendi hac constitutione Pauli II.

THEO

THEOREMA 116.

SI autem huiusmodi res Ecclesiæ proximè datæ erant in feudum, vel Emphyteusim, possunt iterum similiter dari, idque absque solẽnitate in iure præscripta, dummodo fiat in euidentem Ecclesiæ vtilitatem, & antequam illius rei fructus incorporentur Ecclesiæ, id est vsibus eius à Prælato incorporentur, vt docet Clarius l.4 q.6.de Emphyt. & quæst. 13. de feudis. Couarr. l.2. var. resol. cap.17.n.4. Socin. consil.169.num.9.l.2.Iason consil. 155. lib. 2. & Lessius l. 2. cap.24. dub.11. num.59. Menoch. l.2. de arb. casu 433. vbi hac de re plura disputat. idque colligũt tum ex cap. 2. de feud. ita communiter exposito à Doctoribus, tum quod hæc non censeatur noua alienatio (quæ prohibetur in iure) sed continuatio alienationis antea factæ, tum ex hac extrauagante Pauli II. vbi dicitur, *preterquam in casibus à iure expressis, ac de rebus, ac bonis in Emphyteusim ab antiquo concedi solitis, & in euidentem Ecclesia vtilitatem.* Vide Bonac. de contr. d.3.q.8.p.4.n.3. qui plures citat.

THEOREMA 117.

QVoad §. verò tertium, quoniam improbatur locatio rerum Eccles. vltra triennium, potest in iure quæri, an si hæc locatio fiat ad 4. vel 5. aut plures annos, valida sit quoad tres priores annos, & si non valeat quoad totum tempus à contrahentibus definitum, vel sit pœnitus in totum irrita? Sunt qui valere putent ex parte, scilicet quoad triennium, vt Baldus in Authent. si quas ruinas. Cod. de sacros. Eccl. Paulus Castrensis in Authent. qui rem. Cod. de sacros. Eccl. Imola in cap. ex parte de feudis. Alex. consil. 38. l.2. quam etiam opinionem communem esse docent Iason, & Decius in citata Authent. qui rem. Tiraquell. l.2. de retract. p. vltima num.144. & alij apud Couarr. loco cit. num.5. eo quòd sit regula iuris l.6. in iis, quæ separari possunt, vtile per inutile non vitiari.

Oppositum rectiùs defendunt Bartolus, Bartolomæus Socinus, Panor. Felinus, Cardinalis, & alij apud Couarr. quos ille sequitur, Azor. t.2.l.7.c.10.q.4. & lib.9. c.2. q.4.& 3.t.lib.8.§.de locato.c.3.q.3. Vazquez de reddit. c.2.§.2. dub.5. Tuscus tom.5.concl.406. Mantica de tac. & ambig. conuent.l.5.tit.5. Lessius l.2. cap.24. d.11. n.68. volentes in totum talem locationem irritam esse, & nullam, tum propter huius constitutionis verba, dicentia locationem aliter factam nullius omnino esse roboris, tum ex Clem.1. de reb. Eccl. alien. dicente, nec recipienti ius aliquod acquiri. Facit pro hac opinione Authent. de non alienand. vbi §. si verò etiam perpetuam. dicitur. *Si verò etiam perpetuam quispiam Emphyteusim accipere præsumpserit, quod non licet, aut temporalem quidem, non tamen secundum huius nostræ legis obseruationem, etiam sic cadat quidem de Emphyteusi.* Quę diligenter ponderat Couarr. ad propositum nostrum, cum Imperator velit, eum statim à toto iure cadere in pœnam contractus initi aduersus legem. Tum quia ex mente contrahentium est vna indiuidua locatio in tot annos, cum conductio triennalis non ita sit commoda,

ideóque

ideóque nequeat fieri separatio eius temporis, quod est lege permissum, ab eo, quod lege prohibetur.

Quod de locatione dictum est, dicendum est etiam de cæteris alienationibus, tum immobilium, tum mobilium pretiosorum, vt sunt vasa aurea, argentea, gemmæ, casulæ pretiosæ, præterquam in casibus à iure expressis, de quibus diximus Theor. 2. & fructuum, qui commodè seruari queunt, vt sunt, quæ triennio non corrumpuntur, & simul fructificant, vt ouium grex; secus de his, quæ vsu consumuntur, vt vinum, oleum, &c. de quibus Glossa in l. 1. Cod. si aduersus vsucap. Syl. verb. alienatio. num. 7. Lessius l. 2. cap. 24. dub. 11. num. 62. Azor tom. 2. lib. 9. cap. 1. q. 5. Nauarr. Com. de alien. rer. Eccl. num. 4.

THEOREMA 118.

QVod hic dicitur de pœnis alienantiũ prędicta Ecclesiæ bona contra hanc constitutionem, habetur etiam in formula iuramenti fidelitatis Episcoporum, & Abbatum, qui consecrantur vigore litterarum Apostolicarum, vbi hæc constitutio citatur, eiúsque pœnis, si contra eam præsumpserint, sese subiiciunt promoti. vnde Præsules, si res suæ Ecclesiæ, etiam in causis, quas iura concedunt, alienent inconsulto Rom. Pontifice, fiunt periuri, cum tale iuramentum sit de re licita, nempe vt alienatio cautius fiat, & seruari possit, ideóque complendum, iuxta c. si verò de iureiur. & c. quamuis de pactis in 6. nisi velint esse periuri, ex Azore t. 2. l. 9. c. 1. q. 9.

Porrò Episcopis, & Abbatibus, præter excommunicationem, quæ non est reseruata, ex Angelo excom. 7. n. 48. & Suarez tom. 5. d. 22. sect. 6. n. 6. imponitur etiam pœna interdicti per sex menses ab ingressu Ecclesiæ, & nisi intra idem tempus resipiscant, à regimine temporali, & spirituali Ecclesiæ, vel monasterij cui præsident, sunt suspensi. Inferiores autem Prælati, & Rectores Ecclesiarum sic alienantes, aut inconsulto Pontifice, priuantur iis beneficiis, & officiis, quorum alienarunt bona, & redduntur ad eadem inhabiles, & absque alia declaratione, prædicta vacant; aliísque liberè conferri possunt. Qua de re videri potest Suarez tom. 5. disp. 26. sect. 1. n. 7. 8. & Nauarr. com. de alien. rer. Eccl. n. 13. 14. qui etiam in Manuali c. 27. num. 149. quoad hanc pœnam priuationis beneficij, ait hanc constitutionem nullibi fuisse vsu receptam.

Porrò quosnam effectus producat ipso iure priuatio beneficij, & an ita priuatus teneatur in foro conscientiæ ante sententiam iudicis beneficium dimittere, accuratè tractat Azor. tom. 2. l. 7. cap. 16. quæst. 2. & 3. déque ea alibi nos agemus. Innouantur hoc etiam loco constitutiones à prædecessoribus editæ de eadem alienatione, eiusmodi fuerunt Leonis I. num. 1. Io. 22. nu. 1. Gregorij IX n. 1. Clementis V I. n. 1. Innoc. VI. num. 2. Innoc. VII. n. 1. in bull. veteri. quos deinde imitati sũt Clem. VII. n. 18. Paulus III. n. 25. 74. Iulius III. n. 25. Paulus IV. n. 2. Pius V. qui constituit, vt Cardinales iurarent non consensuros in alienationem feudorum Ecclesiæ, quod etiam in

creatione & coronatione iurat Pontifex, vſúque ſeruatum eſt his 50. annis à ſucceſſoribus.

SIXTI IV.

Cōſtitutionis 3. edita anno 1470. qua incipit. Cum prouida.

EPITOME 43.

Subtrahentes lapides porphyreticos, & ornamēta ex Eccleſiis Vrbis Romæ, excom. cum auxiliantibus à Papa abſoluendi, & loca interdicūtur.

CONSTITVTIO hæc lata eſt in ſubtrahentes ex Eccleſiis Vrbis Romæ lapides porphyreticos, alióſque diuerſorum colorum, atque etiam ornamenta cætera. Et quidem primum approbat Pontifex Prædeceſſorū cenſuras, ſi quæ hac de re ſint latæ. Deinde omnes, & ſingulos, cuiuſcumque ſunt dignitatis, ſtatus, & conditionis, qui habuerint ex prædictis lapidibus, atque ornamentis dictarum Eccleſiarum, aut in ſurripiendo, ſeruando, retinendo, auxilium, vel fauorem præſtiterint, niſi intra tertium diem habita præſentium literarum notitia, cum effectu reſtituerint; ſcientéſque niſi reuelauerint, excommunicat ipſo facto à ſolo Pontifice Romano (extra articulum mortis, & facta ſatisfactione debita) reſeruata abſolutione. Et loca, quorum ornatui, & vſibus illa dedicata fuerunt, aut in futuro continget deputari, tamdiu ſupponit Eccleſiaſtico interdicto, quamdiu abſque diminutione vlla fuerint reportata. Et quiſquis in futuro huiuſmodi crimen committere præſūpſerit, præter cenſuras prædictas, teneatur ſoluere mediam libram auri Eccleſiæ illi, à qua lapides, & ornamenta abſtulerit in recompenſationem iniuriæ illi irrogatæ.

THEOREMA 119.

SOlicitus meritò fuit Sixtus in tuendis conſeruandíſque ornamentis Eccleſiarum Vrbis. Tum quia ſanctorum Patrum decreta definiunt ſacrilegos eſſe, qui Eccleſias, & loca ſacra Altiſſimo dedicata deuaſtāt, iſtorúmque ornamenta diripiunt. Tum quia ad diuinum cultum pertinentia ob reuerentiam Numinis ſint quàm diligentiſſimè augenda, nedum conſeruanda, & ſtudioſiùs, quàm noſtra, vt filium monuit ſanctus Stephanus Rex Hungariæ l.2. decretorum cap.1. Tum quòd Roma ſit Chriſtiani orbis caput, & Apoſtolica ſedes cæterarum Eccleſiarum Magiſtra, idcóque religioſiùs cęteris & tuenda, & ornanda, vt egregiè factum videmus à piiſſimo Imperatore Conſtantino Magno, vt docet Euſebius in illius vita, non autem impiè aut expilanda, aut violanda. Tum quod vetus quoque Tabernaculum Nu. 7. & Hieroſolymitanum templum (quæ teſte S. Felice 4. epiſt. 1. fuerunt vmbræ, & figuræ eorum, quæ in nouo teſta-

testamento fieri oportebat) Deo ipso approbante fuerunt ornatissima, videtúrque Dauid ad hoc allusisse Psalm. 143. cum dixit, filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi; & licet colligere ex ferri, æris, argenti, & auri, lignorúmque, marmorum, ac pretiosissimorum lapidum multitudine, in vsum futuri templi à Dauide rege parata l. 1. Paralip. c. vltimo. & Salomone l. 1. Paralip. cap. 1. de quibus accuratissimè noster Io. Pineda l. 5. de reb. Salomonis cap. 10. & seqq. & explicat, l. 3. reg. cap. 8. & Iosephus l. 4. de antiq. cap. 12. adeo vt ex eodem Iosepho Crassus in expeditione Parthica abstulerit in aureis ornamentis ad octo talentorum millia, itémque trabem ex auro trecentas minas pendentem (constabat autem mina apud Iudæos libris duabus cum dimidia) & tamen ob religionem ab omni iniuria conseruabantur immunia, non solum ab Hebræis, sed etiam à nationibus circumpositis. vnde dixit Heliodorus Apollonio l. 2. Mach. cap. 3. *si quem habes hostem, aut regni tui insidiatorem, mitte illuc; & flagellatum eum recipies si tamen euaserit, eò quod in loco sit verè Dei quadam virtus.* Tum denique, ne ipsis Gentilibus simus negligentiores, qui falsorum suorum Numinum templa magnificentissimè extrunxerunt, sarta tecta diligenter conseruarunt, & muneribus amplissimis donarunt: vt constat exemplo Dianæ Ephesiæ templi ducentis viginti annis, à tota Asia extructi, vt lib. 1. de natura, & incremento Nili, cap. vltimo diximus cum Plinio l. 36. cap. 14. & Pacis Romæ ædificati à Vespasiano; in quod etiam illata sunt ornamenta, & vasa pretiosa, quæ fuerant exportata Hierosolymis, ex Iosepho l. 7. de bello Iudaico cap. 24. quorum visendorum studio per totum orbem plurimi vagabantur. Et ante paucos annos in Iaponia delubri à Findeyori Principe extructi impensis septuagies centenis millibus aureorum, seu, vt nostrates Arichmetici computant, septem & amplius millionibus auri, Idolo cuidam fusili adeo ingenti, vt longitudo oculi eius ab angulo ad angulũ sit octo palmorum, pollice, & minimo digito extremè deductis; vt non tantum ex literis P. Caroli Spinulæ ibi diu degentis anni 1615. constat, sed etiam testimonio P. Gabrielis Matos ibidem multis annis versati, & P. Petri Moriglioni, qui suis ipse manibus id se mensum esse mihi clarè testatus est. Iacet autem Iaponia insula è regione Sinarum eiúsque Regia Meacus, quæ in meditullio seder, est in 166. gradu longitudinis ab insulis Canariis, & altitudinis poli arctici grad. 35. Hangasachi verò primaria quoque Ciuitas initio regni est in 150. gradu lógitudinis, & 32. ½ grad. altitudinis, quicquid Cosmographi alij suis tabulis delineauerint, vt se multoties ex lunæ eclypsi obseruasse, inde scripsit die 18. Martij anni 1616. idem P. Carolus Spinula. Diximus autem de ornatu templorum l. 2. de Missæ sacrificio cap. 13. num. 14. 15.

THEOREMA 120.

IN specie verò in hac Constitutione exprimuntur lapides porphyretici,

phyretici, ita dicti, quod rubeant & purpuram imitentur, de quibus Plinius, l.36. cap.7. & Georgius Agricola, l.7. de fossilibus. Nascuntur autem in Ægypto, & ob eorum summam duritiem adeo resistunt scalpturæ, vt iam vix artifex inueniatur, qui norit scalpere. Ex hoc marmoris genere multæ visuntur columnæ Constãtinopoli in templo S. Sophiæ à Iustiniano Imperatore ædificato. Multæ Venetiis in templo D. Marci, & Rauennæ in S. Apollinari. Florentiæ tres in æde D. Io. Baptistæ sacra, captæ de spoliis Saracenorum à Pisanis, & donatæ Florentinis gratitudinis monumentum, quod se absentibus Pisas, & imbellem multitudinem ab inimicis defendissent. Minores quatuor habentur Genuæ in summo templo S. Laurentij, sustinentes sacros D. Io. Baptistæ cineres. Romæ in templo D. Bartholomæi arca est ex eadem materia, in qua Sanctorum reliquiæ asseruantur, & ibidem in templo S. Crucis in Hierusalem altera. In sancto Laurentio extra vrbis muros, & Venetiis in templo D. Marci est integer Porphyreticus suggestus, vt opera cętera omittamus, statuas tandem ex eadem marmoris specie centum, & quinquaginta Romam ex Ægypto Triarium Pollionem Cæsari aduexisse scripsit loco cit. Plinius.

De pœnis verò diuinitus inflictis templorum expilatoribus, egimus de Missæ sacrificio l.2. cap.13. & 14. Mulctam autem, à Sixto IV. hoc loco statutam in expilatores dimidiæ libræ auri, non tenetur quis soluere ante iudicis sententiam, ex communi doctrina, cum delinquẽs teneatur solum pœnam illatam pati, & non eam sibi ipsi infligere, etsi reliquæ pœnæ statutæ à Sixto incurrantur ipso facto. Exemplum Sixti IV. secutus est Paulus III. qui, vt constat ex Rubuffo in illius bullæ cœnæ explicatione, posuerit aliũ canonem, quo excõmunicat eos, qui tempore direptionis vrbis in Pontificatu Clementis VII. abstulerant, & occuparant sanctas reliquias, ornamenta Ecclesiastica, & quæcumque alia ad diuinum cultum deputata ex Basilicis tam intus, quàm extra mœnia vrbis Romæ.

INNOCENTII VIII.

Cõstitutionis 3. editæ anno 1484. quæ incipit. Apostolicæ.

EPITOME 34.

INNOCENTIVS insistens vestigiis Pij II. & Pauli II. statuit §. 3. 4. 5. vt obligati ad soluendas Annatas Ecclesiasticorum beneficiorum, quæ de cætero non vacant, eas statutis terminis, seu Quindenniis soluant, & contumaces sint ipso facto excõmunicati & priuati beneficiis, quæ ab aliis impetrari possint, sublata iudicibus facultate secus iudicãdi.

Obligati ad soluẽdas Annatas beneficiorũ non vacãtium, si nõ soluant, excommunicãtur, & priuãtur beneficiis.

THEOREMA 121.

ANnatæ nomine intelligitur genus quoddam pensionis, quod primo anno soluit, qui beneficium aliquod consequitur Ecclesiasticum, si aureos 24. an-

nuos excedat, summo Pontifici, siue fructus eiusdem primi anni soluuntur integri, siue dimidiati. Quod primum fuisse à Bonifacio IX. institutum scribit Platina in eius vita, Gigas in tr. de Pensionibus quæst. 36. num. 1. & Cosmas in pragmaticam sanctionem de annatis, etsi alij velint, à Ioan. XXII. primo factum. Quindennium verò, quod ex annatis originem traxit, est etiam pensionis genus, cum beneficia auctoritate Pótificia annectuntur Collegiis Clericorum sæcularium, vel regularium, seminariis, hospitalibus, piisque locis, non amplius vacatura, quod vniuersitates nó moriantur, vt faciunt personæ particulares sed durent. Quare vti computatis computandis beneficia particularibus personis concessa penè decimoquinto quoque anno vacant, & de nouo prouisus annatam soluit; ita in his non amplius vacaturis institutum est, vt elapsis quindecim annis à tempore, quo beneficia sunt his Communitatibus coniuncta, soluantur Pontificio fisco vnius anni fructus, aut certa pars eorũ. Quare cum id decimoquinto quoque anno fiat, & soluatur, quasi de nouo conferretur, nomen sortitum est Quindennij. Primúmque id videtur institutum à Paulo II. cuius extat de Quindennio soluendo Constitutio, quæ incipit. *Decet Romanum*, quæ est 6. in bullario nouo, in veteri autem 8.

THEOREMA 122.

PОrrò Cosmas author Glossę in pragmaticam sanctionem factá authoritate Caroli VII. in conuentu Bituriensi tit. de annatis, Duarenus. l. 6. de sacris Ecclesiæ ministris, Petrus Georgius in syntagmate vniuersi iuris. p. 3. l. 33. cap. 15. num. 41. & Panorm. in c. 1. de Simonia, putarunt summum Pontificem absque Simoniæ vitio non posse huiusmodi pensiones Annatarum, Quindenniorum, & similium, à beneficiariis exigere. eo quòd dictum sit Matth. 10. *Gratis accepistis, gratis date.* & prohibeatur nundinatio beneficiorum, & rerum spiritualium 1. quæst. 1. idque vetitum fuerit in Concilio Basiliensi sess. 21. Prædictis multo modestius Io. Andr. in cap. inter cætera. de officio ordinarij. scripsit se optare, vt Romanus Pontifex acciperet vigesimam partem omnium prouentuum beneficiorum totius orbis Christiani in suam, Cardinalium, & Curiæ Romanæ sustentationem, nec aliud exigeret pro communibus seruitiis ex fructibus primi anni, exceptis stipendiis scriptorum. Sed omnino dubitari non potest, quia huiusmodi pensiones Annatarum, & Quindenniorum omni Simoniæ vitio careant, vt Ferdinandus Cordubensis in tr. de annatis, Echius in Enchiridio locorum comm. contra Lutheranos tr. de annatis, & alij docent. Vt enim non tantum absque Simoniæ vitio, sed etiam iustè, & laudabiliter potest sum. Potifex statuere, vt qui beneficium Ecclesiasticum obtinuerit, integros fructus, vel dimidiam partem eorum colligendorum primo anno soluantur in subsidium huius, aut illius Clerici, Monasterij, Hospitalis, Cruciatæ terræ sanctæ, aut alterius communis necessitatis; ita potest sibi, & Curiæ, quæ communibus vtilitatibus seruit,

uit, absque vllo peccato reseruare. Non enim pensiones huiusmodi soluuntur Romano Pontifici, tanquam pretium collationis beneficij Clerico, vt petebat argumentum, vt tanquam merces debita Papæ conferenti, sed in subsidium vitæ ministrorum necessariorum Romanæ curiæ, cum dignus sit operarius mercede sua, & Numer. cap. 18. ex decimis Sacerdotum, decima summo Pontifici solueretur; quod etiam indicat, in nouo testamento posse Rom. Pontificem ex beneficiorum fructibus pensiones huiusmodi reseruare. Ioannes autem Andræas solum ostendit rationem aliam, & modum, quo necessitatibus Curię potuit subueniri. Concilium autem Basiliense nõ est ab Eugenio Papa confirmatum, imò ab eo reuocatus est Apostolicus Legatus.

THEOREMA 123.

Dubitari potest de quibus beneficiis coniunctis Communitatibus sit soluendum Quindennium? Respõdeo in Constitutione Pauli II. statutum solum fuisse, vt solueretur Quindennium ex beneficiis vnitis piis locis, post Martinum V. sed Paulum IV. constitutione 41. quæ incipit. *Decens esse*, decreuisse Quindennium etiam deberi ex beneficiis cuilibet loco pio annexis, ante Martinum V. Quin etiam cum ante Sixtum V. solueretur solũ ex beneficiis Apostolica auctoritate coniunctis alicui collegio, vel pio loco, ab eo sancitum est, vt soluantur ex quibuslibet beneficiis vnitis etiam auctoritate Legatorum, Nunciorúmque Apostolicorum, & Ordinariorúm cuiuscumque loci.

Sed quid, si beneficium non fuerit annexum Collegio, Societati; & generatim locis extructis causa communis pietatis, sed annectatur in perpetuum certæ Ecclesiasticæ dignitati, veluti decanatui, præposituræ, &c. Respondeo de his non solui Quindennium. Licet enim tale beneficium sit in perpetuum annexum dignitati, solet tamen vacare cum ipsa, cui adhæret, dignitate, vt cum moritur Præpositus, aut Decanus. & ob id successor debebit Annatam soluere loco Quindennij, quod tantum debetur de non amplius vacaturis. Porrò cum Paulus II. in cit. 6. Constitutione solum statuisset, si ab huiusmodi solutione cessaretur, applicationes haberentur pœnitus pro infectis, & possent tanquam vacantes ab aliis impetrari à sede Apostolica, Innocentius hoc loco adiecit excommunicationẽ, quem alij subsequentes Pontifices sunt imitati, Iulius II. num. 4. Iulius III. num. 20. Paulus IV. num. 11. & 17. Pius V. nu. 38 Gregor. XIII. n. 63. quæ incipit. *Ad Romani.* Sixtus V. n. 33. quæ incipit. *Cameræ.*

Eiusdem
INNOCENTII VIII.

Constitutionis 11. aliàs 7. editæ anno 1487. quæ incipit.
Cum sicut.

EPITOME 45.

Fertur excommunicatio reseruata Papæ in asserentes in literis Apostolicis se tales, quales non sunt, vt

Se in literis Apostolicis tales, quales nõ sunt,

asserentes, excommunicatur, & litteræ sunt nullæ.

vt gratis litterarum Apostolicarum consequantur expeditionem, vt qui Cardinalium, aut assistentium vel scriptorum eorumdem, vel aliarum personarum, ex quarum qualitatibus, seu priuilegiis gratis litteræ expediri solent, seu nepotes, germanos, continuósve Commensales, & familiares in prædictis literis se faciunt inscribi, cum non sint tales. Ipsæ verò litteræ sunt irritæ, & nullæ.

THEOREMA 124.

IVstissimè huius criminis rei prędictis pœnis, & censuris, à Pontificè plectuntur. Tum quia sit quædam criminis falsi species, falsatij autem cum complicibus excommunicantur, & priuantur beneficiis, cap. ad falsariorum. de crimine falsi. vnde Rebuffus in forma, & declaratione nouæ prouisionis, num. 14. sentit, cum Papa absoluit impetrantes beneficia ad eum effectum à qualibet excommunicatione, sicut talis absolutio Apostolicas litteras falsantibus nó prodest, ita nec prodesse istis, vt consuluit Paulus Paris. consil. 77. Tum quia committitur furtum cũ obligatione restitutionis, sicut cum quis se fingit genere, natione, conditione, gradu, ętate talem, qualem requirit admissio ad certa collegia, instituta ad tales personas excipiendas, & non est, ex Nauarr. cap. 18. num. 8. Soto l. 5. de Iust. q. 6. art 6. ad 3. Salone 22. quæst. 62. art. 3. Azor tom. 1. l. 5. c. 8. peccat, & tenetur ad restitutionem, si recipiatur. aut cum quis falsò se religiosum, mendicum, infirmum simulat, & eleemosynam ab eo obtinet, qui si veritatem nosceret, non daret, ex communi enim sententia peccat, & saltem pauperibus tenetur restituere, ex eodem Nauarr. cap. 17. num. 107. Medin. q. 23. de reb. restituendis. Azor tom. 3. l. 4. cap. 21. Lessio l. 2. cap. 18. dub. 17. n. 131. & seq. Sylu. restit. 3. q. 10. Alens. 4. q. 24. m. 5. art. 2. Gabriele 4. dist. 15. quæst. 2. Inno. Panorm. Hostiensi, in cap. quia plerique de Immun. Eccl. quia tunc illa donatio est inuoluntaria, cum tunc simulatio sit causa finalis, & non tantùm impulsiua, sine illa enim simpliciter non daretur & non solum difficilius. Statuunt enim regulam generalem: Si quid est causa, cur detur aliquid, & reuera non subsistit, tunc adest obligatio restituendi. Si verò non mouet ad simpliciter dandum, sed solum ad faciliùs, & promptiùs, non nascitur obligatio restituendi, quia ipsa donatio simpliciter est voluntaria.

Cum igitur in præsenti nostro casu fingatur aliqua conditio adesse, vt esse nepotem, germanúmue Cardinalium, &c. quæ si abesse sciretur, haud dubiè, non gratis in toto, aut parte litteræ expedirentur, fit, vt talis grauiter peccet, & ad restitutionem obligetur; & ideo meritò excommunicationi subiiciatur, quæ Papæ reseruatur, & litteræ ipsæ nullæ sint, ne quis de sua fraude lucrum reportet, & quisque puniatur in eo, in quo deliquit. Leo autem X. Constitutione 22. aliàs 27. quæ incipit *inhærendo*. §. 2. extendit casum non solum ad se tales fingentes, sed etiam

etiam ad ipsos officiales præmissa fieri procurantes, seu permittentes, qui etiam excommunicatione Papæ reseruata innodantur, & suspenduntur per annum à perceptione emolumentorum suorum officiorum. præter alias pœnas infligendas.

THEOREMA 125.

ILlud etiam hoc loco quæri potest, quinam dicantur continui commensales, & familiares Cardinalium? Et respondendum est ex Rubuffo in regulam 32. Cancellariæ continuos commensales dici eos, qui saltem per quatuor menses sumptibus, & expensis Cardinalis alicuius, in eadem domo degunt, quasi simul mensales, qui etiam cōuictores dici possunt, quia simul cum Cardinale viuunt, id est in eadem domo, licet non in eadem mensa, in qua comedit Cardinalis, cum famulus comedere non soleat in mensa domini. Familiares verò eorundem Cardinalium dicuntur illi, qui de eorum familia sunt, & saltem per quatuor menses sunt illorum commensales. Addit Menoch. de arb. iudicum. l. 2. casu 552. num. 8. cum Geminiano cap. vltimo de verb. sig. l. 6. Ancharano cons. 398. Petro Andrea Gambaro. tr. de auctoritate legati de latere. Gomezio in regulam Cancellariæ de imperr. benef. vacantis per obitum familiaris Cardin. q. 13. & seruitium præster, seu illi inseruiat. vnde cessante seruitij præstatione, cessat priuilegium familiaritatis, ex Franco. cap. vltimo, de verb. signif. l. 6.

Eiusdem
INNOCENTII VIII.

Constitutionis 17. aliàs 14. edita anno 1491. quæ incipit.
Officij.

EPITOME 46.

IMPEDIENTES directè, vel indirectè, per se, vel alium executorem citationum, & aliorum mandatorum cuiuscumque iudicis causarum in Romana curia, si sunt personæ, contra quas in curia causa tractetur, vel tractari debeat, perdunt causam, seu ius in petitorio, & possessorio in re, & ad rem. Aliæ verò personæ innodantur excommunicatione reseruata Papæ. Notarij autem recusantes dare instrumenta executionis incurrunt pœnam periurij, infamiæ, & amissionis tabellionatus ipso facto.

Impedientes executionem citationum & mādatorum Ro. curiæ perdunt ius in causa si litigant, cæteri excom. Notarij si recusant dare instrumēta, sūt periuri, infames, priuati officio.

THEOREMA 126.

CVm in schismate multi pro Pontifice se gererent, & ad tollenda scandala, quæ oriebantur ob diuersitatem litterarum ab illis emanatarum, Vrbanus VI. aliquibus Prælatis concessisset, ne in eorum diœcesibus fieret executio aliquarum Apostolicarum litterarum, nisi prius litteræ ipsæ, prædictis Prælatis, vel eorum Officialibus ad hoc deputatis, exhiberentur,

tur, & ab ipsis approbarentur, vt docet Martinus V. in bulla 2. quæ incipit. *Quod antidota.* & Leo X. bulla 30. factum est, vt Prælati, vel Officiales instituerent etiam prætextu statutorum Prouincialium, ne quis Apostolicas litteras auderet exequi, nisi Prælati concederent, vt mandarentur executioni; vnde sæpè fiebat, vt vel tardè, vel etiam numqnam, cum sedis Apostolicæ iniuria, & impetrantium præiudicio, executionem obtinerent.

Ob id Bonifacius IX. & postea Martinus V. in Concilio Constantiensi prædictam constitutionem reuocauit, voluitque vt iudices, & executores in literis deputati, notarij, & alij ad quos spectabat, litteras Apostolicas liberè exequerentur. & quia neque hac ratione citationes, & mandata Iudicum Romanæ curiæ executioni mandabantur, multísque impediebantur modis, coactus est Innoc. VIII. præsenti constitutione pœnis in ea statutis huic morbo remedium adhibere. Ad cuius censuras incurrendas, non est necesse, vt prædicta impedimenta fiant authoritate iudiciaria laica, sed sufficit, vt fiat Ecclesiastica, aut priuata, cum verba sint generalia, & ideo generaliter debeant intelligi cap. si Romanorum d. 19. & l. de pretio. ff. de pub. in rem. action.

Idem fecit Leo X. bulla quæ incipit. *In supremo.* cum Romani Pontificis gesta per inferiores, & subditos sine eius speciali licentia examinari non debeant. Et extendit excommunicationem reseruatam non tantùm ad impedientes executionem, sed etiam ad præstantes auxilium, consilium, fauorem, quouis modo, directè, vel indirectè, publicè, vel occultè, quacumque dignitate, etiam imperiali, fulgentes. Vniuersitates verò in hoc culpabiles supponit Ecclesiastico interdicto, idque extendit etiam ad Ciuitates, terras, & loca, ad quæ contrafacientes declinare, vel moram trahere contigerit, ac triduo post illorum discessum. Idque sibi reseruat. & sanctiones Synodales, vel Prouinciales mandas, ita ex libris deleri, vt legi amplius non possint, sub iisdem pœnis. Eorundem vestigiis insistens Clemens VII. bulla 39. quæ incipit. Romanus. §. 8. prędictas confirmauit Constitutiones, immo & bullæ cænæ casum fecit, ipsomet teste ibidem §. 11.

THEOREMA 127.

INter pœnas in hac Constitutione statutas habetur priuatio causæ seu iuris in petitorio, & possessorio in re, & ad rem, si impediens executionem litiget. Porrò cum iuris nomen multas habeat significationes, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 57. art. 1. Soto l. 3. de Iust. quæst. 1. & 2. Io. And. initio de re iudic. l. 6. Molina tr. c. de iustit. d. 2. Lessio l. 1. cap. 2. dub. 2. hoc loco nomen iuris in communi sumitur pro legitima potestate, facultatéque quam quis habet circa rem aut functionem aliquam, cuius violatio constituit iniustitiam.

Ius ergo ad rem dicitur, quod non tribuit actionem in rem, sed tantum in personam, vt quod tibi competit per stipulationem, per donationē, per emptionē, aliósque contractus ante traditionem rei. Si enim res illa alteri vendatur, & re ipsa

ipsa tradatur, fit illius, nec potes illā vendicare, quia res non erat tibi obligata, sed tantum habes actionem personalem in eum, qui te illa fraudauit. Tale est etiam ius, quod habes per electionem, postulationem, præsentationémve ad beneficium, immo etiam beneficij collectionem ante acceptationem, & hereditatis successionem, antequam illam adeas.

Ius autem in re dicitur, quod tribuit actionem realem, seu quod rem obligatam habet. Tale est, quod habetur per emptionem, vel alios contractus secuta rei traditione, vel per collationem beneficij secuta acceptatione, per testamentum vel successionem ab intestato, acceptatione etiam secuta. Item dominium rei, vsus, & vsufructus, nec non iura, quæ dicuntur seruitutes. Ius quoque hypothecæ, & pignoris, & omne aliud ius, quod rem aliquam, siue corporalem, vt sunt domus, agri, &c. siue incorporalem, vt sunt officia, beneficia, redditus, & similia, ita nobis obstrictam tenet, vt ex ea possimus percipere fructus, vel emolumenta vel seruitutem creditorum, vel honorem, & quocumque talis res transeat, possit tanquā nobis obstricta vendicari.

De petitorio verò, & possessorio pluribus disputant Bartolus, alijque iuris periti ff. lib 41. tit. 1. & 2 & in iure can. tit. de causa possessionis, & proprietatis. Possessio autem appellata est, inquit Paulus l. 1 ff. de acq. vel amitt. possess. à pedum positione, quod per pedum positionem super bona immobilia, quæ sunt potissima, vt super agrum, vel fundum, possessio acquirit soleat. habetúrque pleni dominij pars, cum ad dominium obtinendum requiratur. & ob id eadem l. 1. §. 1. dicitur. dominium rerum ex naturali possessione cœpisse, Nerua filius ait; eiúsque rei vestigium remanere in his, quæ terra, mari, cœlóque capiuntur. nam hæc protinus eorum fiunt, qui primi possessionem eorum apprehenderint.

Item bello capta, & insula in mari enata, & gemmæ, lapilli, margaritæ, in littoribus inuentæ eius fiunt, qui primus eorum possessionem nactus est. Quomodo verò possessio definiatur, diuidatur, apprehendatur, amittatur, fusè persequuntur iurisperiti in citatis titulis, & Theologi 2. 2. q 58. & seq. Molina tom. 1. de iust. d.... Lessius. l. 2. c. 3. dub. 9. 10. 11. & seq. Azor t. 3. l. 1. c 31.

THEOREMA 128.

QVæ dicuntur de amissione ipso facto Tabellionatus, difficultatem habent multis aliis Constitutionibus. & legibus communem, an in foro conscientiæ nulla expectata sententia, qui deliquit, eam pœnam teneatur subire? Et quidem affirmatiuam sententiam tenuit Castro l. 2. de leg. pæn. cap. 10. 11. Tiraquell. l. si vnquam. Cod. de reuoc. donat. Abbas, cap. dilecti. de arbit. num. 1. & cap. 1. de constitut. n. 11. Felin. ibid. num. 44. quod alioquin non esset differentia inter legem, quæ continet pœnam latam, & eam, quæ continet, ferendam. Negatiuam autem Io. Andr. Geminianus Anchar. Francus cap. pro humani. de homic. l. 6. Caiet. 2. 2. quæst. 62. art. 3. Soto l. 1. de iust. q. 6. art. 6.

Valentia d. 7. quæst. 5. p. 6. Azor t. 1. l. 5. cap. 8. eo quod consuetudo optima legum interpres, in eo sensu leges acceperit, vt requiratur saltem declaratoria sententia, cum satis videatur, vt reus pœnam patiatur, & non eam ipse in se exequatur. Cum igitur sint vtrínque Doctores graues, potest reus sibi fauentem opinionem sequi, eáque de re alibi erit nobis inferius disputandum.

ALEXANDRI VI.

Constitutionis 2 editæ ann. 1493. quæ incipit. Inter.

EPITOME 47.

Hispanis conceditur nouus orbis, vt ad fidé adducatur. & eò accedentes absque licentia, excommunicātur.

CONCEDIT Alexāder, §. 6. Ferdinando, & Elisabethæ Catholicis regibus insulas, & terras firmas noui orbis, vt mediis Prædicatoribus piis, & doctis, populos illos reducant ad Catholicam fidem, vltra lineam ductam à polo artico ad antarticum distantem centum leucas, à qualibet insularum dictarum dellos Azores & caput viride. Prohibétque. §. 8. sub excommunicatione latæ sententiæ, quibuscumque personis, cuiusuis sint dignitatis, ne eò pro mercibus aliísque causis accedant, nisi de eorundem Regum, & successorum speciali licentia.

THEOREMA 129.

AD pacem inter Reges Hispaniæ, ac Lusitaniæ conseruandam, prudenter Alexand. hanc edidit Constitutionem. Vtriusque enim Regis Duces Oceanum instructis classibus nauigabant, eorúmque imperiis subiiciebant terras, quas inueniebant, tam in nouo orbe opera Christophori Columbi Genuensis anno 1490. adinuento auspiciis Ferdinandi, & Elizaberhæ Hispaniarum regum, quàm in Africa, & Asia. Quare periculum videbatur, ne inter se Christiani reges quandóque ad arma venirent. ob id exemplo Abrahami, qui Loth nepoti optionem dedit, ad euitanda inter vtriusque pastores iurgia, vt quam vellet terræ plagam caperet, si enim ipse dexteram elegisset, se ad sinistram profecturum, aut contra; Pontifex orbe partito linea ducta à septentrione ad meridiem centum leucis distantem ab Azoribus, Hispaniæ regi occidentalem plagam ante Natalitias ferias anni 1492. à Christiano Principe non possessam, concessit ad fidem conuertendam, perpetuò regendam, & possidendam; Orienrali relicta Lusitaniæ regibus, ne alter alteri negotium facesseret. cum sæpè viderimus ius violatum regnandi causa: & ne veterum exempla perquiramus, Patrum nostrorum memoria, nempe anno 1548. Amida Tunetanus Rex patrem Muleassem Caroli V. Imp. tributarium eiecerit regno, & ignitis scalpris ferreis ei eruerit oculos, vt pro eo regium thronum inuaderet, vt Natalis de Comitibus l. 3. historiæ, & alij memoriæ prodiderunt.

diderunt. Ante 8. etiam aut 10. annos filius maximus natu Echebaris Magoris Regis, qui secũdo Indo & Gange fluminibus longè, latéque imperat; septimus à Tamerlano Sytharum Rege, Absalonem imitatus, desiderio imperandi actus, consilium cum coniuratis cepit patris regno expellendi, sed à patre bello victus, & captus, oculorum lumine priuatus est, vt ex litteris Patrum Societ. Iesu ibidem degentium accepimus. idcóque hac etiam ætate nostra re ipsa comprobatum est, quod Herodotus scripsit. *Improba res est Ambitio.*

THEOREMA 130.

ILlud hoc loco quæri potest, num iure Pagani non subditi à Principe Christiano suis terris, & rebus spoliari possint. Dicendum est primò, si nunquam fidem professi sunt ob infidelitatem, non posse iure suis terris, & bonis spoliari (quidquid in contrarium Hostiensis in cap. quod super his. de voto. Panorm. ibidem, Pelagius, de planctu Ecclesiæ. l. 1. art. 37. Oldradus consil. 72. Maior 2. d. 44. quæst. 3. Angelus v. infidelitas num. 7. tenuerint.) Ita docent Innoc. in c. quod semper his. de voto. & Cardinalis ibidem. Dominicus consil. 96. Couarr. reg. peccatum. p. 2. §. 10. S. Thom. 2. 2. quæst. 12. art. 2. & q. 66. art. 8. Caiet. ibidem. Syl. v. infidelitas. q. 7. Tab. & Armill. eodem. S. Anton. 3. p. t. 22. §. 8. Turrecr. cap. dispar. 23. q. 8. & cap. si quis nos 24. q. 4. Valentia 2. 2. d. 1. q. 10. p. 7. Molina d. 105. Azor p. 1. l. 8. cap. 24. q. 6. & p. 3. l. 2. & 7. q. 30. diffic. 3. Victoria relect. de indis. p. 1. n. 19. 35. 39. Bannes 2. 2. quæst. 9. art. 10. Tum quia non obstante infidelitate, sunt veri rerum suarum domini. Daniel 2. *tum rex*, &c. Matth. 22. *reddite ergo*, &c. Lucæ 22. *reges gentium*, &c. Rom. 13. *reddite omnibus*, &c. Iure igitur ab illis priuari non possunt, qui non sunt ab eis læsi, nec eorum superiores, cum ibi locum non habeat iustitia belli, neque ob defensionem, neque ob vindictam, neque ob punitionem, ex quibus profluit omnis belli iustitia, ex Couarr. §. 9. & aliis. Tum quia canone, dispar. 23. q 8. Alexand. II. affirmat iustum bellum geri aduersus Saracenos, eo quod Christianos persequantur, non aduersus Iudæos paratos seruire. ex quibus colligitur Infideles infestari non posse, si nihil mali Christianis inferant. quod etiam statutum fuit ab Honorio & Theodosio. l. Christianis. Cod. de Paganis. & sacrif. & temp. & docet D. August. ser. 6. de verbis Domini. Tum quia Christus præcepit quidem, vt omnes legem eius susciperent, si salui esse vellent, voluit tamen vt quisque ad fidem veniret sponte, non vt traheretur inuitus, nisi aliàs Christo nomen dedisset. Quod si Israëlitæ multos Gentiles populos debellarunt, eorúmque occuparunt prouincias, id Deo probante, & præcipiente, Deut. 32. factum est, quod imitandum absque peculiari Dei mandato non est.

Dicendum secundò, neque ob Idololatriam id fieri posse, etsi id tenuerit Castro. l. 2. de iust. hær. pun. cap. 14. Maior 4. d. 15. q. 20. Aluarus Pellag. loco cit. Liranus Deuter. 22. probatur à Victoria loco cit. p. 1. num. 40. Couar. §. 10. num. 5. Molina d. 106. Azor p. 1.

l.8. cap.24. num.8. & t.3. l.2. cap.7. q 30. diffic.4. Valent. d.1. quæst.10. p.7. & d 3. quæst.16. p.2. Banne 2.2. q.40. att.10. Caiet. 2.2. q.66. art.8.
1 Tum ex 1. Cor.5. vbi enumeratis peccatis infideliū, subditur. *Quid*
2 *mihi de his, quæ foris sunt?* Tum quia ad puniendum, vel vindictam sumendam ob culpam de aliquo delinquente, requiratur superioritas, & iurisdictio, vel certè, vt qui debet punire, iniuriam acceperit, tunc enim subit rationem iudicis in defectu superioris, qui puniat. At ob idololatriam Paganorum Christiani Principes nihil tale patiuntur. Idémque docet D. Aug. serm. 6. de verbis Domini, specialiter Deum dixisse. *cum data fuerit terra in potestatem*, eo quod requiratur prius potestas, & iurisdictio, quàm gentiles puniantur. Quod si ob idololatriam Israëlitæ infidelium terras occupauerunt, id ex Dei mandato fecerunt. Dices, licet ob propriam iniuriam, aut ad tuendos innocentes eis bellum inferre, ergo etiàm ad Dei offensam vindicandam. Respondeo negando consequentiam, quia Deus potest, & solet in hac, vel futura vita, sibi factas iniurias, vindicare, proximi autem, qui iniustè opprimuntur, non possunt sibi sufficienter consulere, nisi ab aliis eis ferantur suppetiæ, vel qui vim patitur, vi eam repellat.

Dicendum tertiò, neque ob peccata, quæ contra lumen naturæ pugnant, vt concubitum cum matre, sorore, masculis. &c. licet aliter senserit Castro, Innoc. Antoninus locis cit. Syl. v. Papa q.7. Albertinus rubr. de hæreticis in 6. Aluarus Pelagius vbi supra, ita docent Victoria num.40. Couarr. §.10. n.4. Bannes, Molina concl.1. Valentia p.7. Azor t.1. l.8. cap.24. q. 9. & communiter cæteri Theologi. Tum quòd hæc non cedant in iniuriam innocentium, sed solum Dei, vt de Idololatria dictum est, ideo non possint puniri à non habentibus in eos iurisdictionem. 1
Confirmatur, quia sicut non potest Hispanus punire peccata Gallorum eo quòd in eos iurisdictionem non habeat, ita neque Paganorum. Tum quòd peccatum omnium grauissimum sit odium Dei, 2
& tamen neque Castro, aut alij concedunt propter hoc Paganos posse bello impeti à Christianis Principibus.

Dicendum quartò, neque ob imperij amplificationem, vt rectè Victoria relectione de iure belli num.11. & Molina d. 105. aliàs æquè esset iusta causa ex vtraque parte belligerantium, & consequenter omnes essent innocentes, ex quo sequeretur se inuicem occidere non posse, quod pugnat cum natura iusti belli. idémque reprehendit Aristoteles l.7. pol. cap.15.

Dicendum quintò, neque ob gloriam, aut aliud commodum Principis Christiani, ex eodem Victoria n. 12. & Molina loco citato, id enim esset Tyrannidem, & iniustitiam exercere. Legitimus enim Rex bellum, & pacem ordinare debet ad bonum commune, nec subditos periculo exponere, aut redditus consumere pro suo commodo, & gloria, vt docet Aristoteles. l.4. pol. cap.10. l.7. c.15.

Dicendum sextò, licere Christiano Principi, primò terras siue continentes, siue insulas, quæ in nullius sunt potestate, iure occupare,

pare, quæ enim domino carent, iure gentium fiunt primò occupantis, §.feræ. §. insula.institut. de rer. diuisio. & l.1. §.1.& l.3. ff. de acquir. rer. domin. vnde factum est, vt optimo iure Lusitani ann.1446. sui iuris effecerint Hesperidas insulas, Viridis Promontorij antiquis Asinarij, eásque colere, & habitare cæperint, tanquam primò occupantes. vt etiam fecerunt anno 1473.in insula S.Thomæ,quam pariter sub æquinoctiali vacuam repererunt. Eam enim tanquam primò occupantes meritò possederunt, vt etiam Hispanis in occidentali plaga in pluribus locis contigit.

Secundò, licet prohibere, ne Pagani prædicti vim iniuriámque inferant innocentibus v. g. ne eos immolent, interficiant, carnibus eorum vescantur, tyrannicis legibus opprimant, pudicitiam violent, furta, latrocinia, & similia perpetrent ipsi, aut sine pœna, supplicióque permittant, ex Victoria relect. de indis.p.2. num.15. Azor tom.1.l.8.cap.24. quæst.9. Molina d.106. concl.3. iure enim naturali innocentium iniurias propulsare & possumus,& debemus.cum vnicuique Deus mandauerit de proximo suo. Eccl. 17. & præcipiatur Prouerb. 24. *erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum, liberare ne cesses.* Nec est necesse expectare, vt innocentes ducantur ad mortem; sed fas est cogere, vt statim cesset à pessimo ritu, & abrogentur pessimæ leges, inferendo, si opus sit, bellum, iuráque ipsius prosequendo, ac deponendo Principes iniquos. Nec refert, quod ipsi barbari subditi nolint extraneos ea de causa bellum suis indicere, cum integrum vnicuique sit vel inuito eo, qui iniustè occiditur, illum à morte eruere, vt constat in eo, qui sibi vitam eripere tentat. Tertiò, si duo Pagani Principes, vel Prouinciæ inter se bellum gerant, si pars, quæ iustum bellum habet, vocet in auxilium Christianum Principem, vt vel totum, vel pars eorum, quæ bello fuerint occupata ad auxiliantem pertineat, iure illud possidebit, ex Victoria loco citato n.17. & Molina d. 106. Cum enim ex consensu gerentis iustum bellum, cuique fas sit cooperari ad tale bellum, quòd id aliud nō sit, quàm accepta authoritate ab eo, qui illam conferre potest, cooperari ad bonum; licitúmque sit illud pactum pro periculis, laboribus, sumptibus, ea adiutor legitimo possidebit titulo. Itémque si sine præcedenti pacto ob gratitudinem prouincia aliqua adiutores donentur, iustè possidebunt. Ex adiutorio autem iustè præstito, facilè fieri posset, vt ij, contra quos latum est auxilium, mouerent bellum;& quia id iniustum esset, posset Christianus Princeps propria authoritate, bellum Paganis inimicis ad iniuriam vindicandam, mouere. qua olim ratione Romani iuuando socio, potuerunt iustè dilatare imperium, & Hispani iuuando Talchethedanos aduersus Mexicanos prouincias Mexicanorum obtinuerunt.

Quartò ex Victoria relect. de Indis p.2. licet cuique peregrinari in alienas prouincias,& sine detrimento incolarum eò nauibus appellere, vti portibus, fluminibus, negotiari, piscari margaritas, &c. quod hæc sint de iure gentium,

& si à Barbaris prohibeatur, licitè potest eis bellum inferre. P. Molina tamen d. 105. id non admittit, nisi extraneus extremè indigeat aliquo earum rerum vsu. (id enim lex charitatis exigit.) aliàs dicit non posse iustè bellum moueri, quia post rerum diuisionem non minus sint propria cuiusque reipublicæ quæ in communi possidet, quàm sint particulares res cuiusque ciuis; vt igitur iustè particularis potest aliis interdicere, ne rebus vtantur suis, quando extremè non indigent, ita licitè respublica prohibere potest extraneis vsum rerum, quæ ciuibus omnibus eiusdem reipublicæ sunt communes: præsertim si extranei sint potentes, & ex eorum commercio timeatur periculum.

Quintò, ius habent Christiani promulgandi Euangelium vbique terrarum, fideique prædicatores deferendi ad quoscumque infideles, & protegendi ac prohibendi, ne blasphemiis, persequutionibus, malis persuasionibus infideles impediant annunciationem Euangelij, aut suorum conuersionem, si velint venire ad fidem, vt docet Couarr. ibidem §. 9. num. 6. & §. 10. Molina d. 105. Azor to. 1. l. 8. c. 24. quæst. 7. Valentia 2. 2. d. 1. q. 10. p. 6. Victoria n. 9. & seqq. Sotus 4. d. 5. quæst. 1. art. 10. Caiet. & S. Thomas 2. 2. quæst. 10. artic. 8. Tum
1 quod Marci vltimo & Matth 28. sit Christianis datum ius prædi-
2 candi Euangelium. Tum quod ius naturæ cuilibet dictet, vt doceat, ac persuadeat cæteris, quæ facere tenentur. Si igitur Christiani prohibeantur prædicare fidem, afficiuntur iniuria, ideòque Christianis licet eam propulsare, & inferentibus indicere bellum, vt factum videmus anno 1569. à serenissimo Sebastiano Lusitaniæ rege, duce Francisco Barreto contra Monomotapæ regem, ob interfectum Godislaum à Silueria è Societate Iesu Euangelij promulgatorem. His igitur aliisque de caussis motus Alexander Sextus præsenti constitutione Catholico Regi Indos occidentales pro eorundem bono, ac æterna salute tuendos, & moderandos, concessit.

Eiusdem ALEXANDRI VI.

Constitutionis 6. edita anno 1497. quæ incipit. Cum ex.

EPITOME 48.

FERTVR excommunicatio latæ sententiæ, & priuatio ex nunc, prout ex tunc, in non soluentes censsus, canones, taleas, regalia, & alia iura feudorum Emphyteuticorum, & bonorum quorumlibet obtentorum ab Apostolica Camera, in vigilia, vel festiuitate SS Petri, & Pauli singulis annis secundum morem.

Non soluentes census & regalia Cameræ Apostolicæ in vigilia vel festiuitate SS. Petri & Pauli, excommunicātur & priuātur feudis.

THEOREMA 131.

QVæ de solutione canonis, & iurium similium facienda à feudatariis, & obtinentibus bona ab Apostolica Camera, hoc loco dicuntur, fuerunt etiam statuta ab Innoc. VIII. bulla 3. Paulo IV. bulla 2. quæ incipit. Incumbentia

&

& Gregorio XIII. num. 63. quæ incipit. Ad Romanum. Canonis verò regulæ Latinis, nomen variè admodum in iure sumitur, vt etiam docet Azor tom.3.l.10.c.6. sed hoc loco, & similibus negotiis, sumitur pro pensione, quæ solet singulis annis solui ex re, quam quis in Emphyteusim, vel feudum ab alio accepit, vt rei Dominum agnoscat, ex Abbate in cap. constitutus. de relig. dom. num. 20. Syl.verb.Emphyteusis.quęst.1.n.2. 3. Azor loco citato & communi sententia, & consueuit esse quid minimum, cum pendatur pro recognitione. Si enim pensio esset magna, v. g. si esset quasi æqualis fructibus, videretur potius locatio, vt notauit Natta consil. 49. Clarus num.4. & alij ex Bartolo in l.1. Cod. de iure emphyt.quamuis in rigore posse etiam magnam esse, doceat Lessius. l. 2. cap.24. dub.9. nu.45.& Azor tom.3.l.10. cap.7.quæst.1. Huiusmodi autem pensio prout soluitur ab Emphyteuta canon, prout verò à censuali census dici solet, etsi iam promiscuè his vocibus vtamur, vt aduertit Abbas, & Clarus locis citatis. Ea autem solui potest vel in pecunia, vel in fructibus, aut alia re, prout fuerit conuentum.

THEOREMA 132.

Feudi verò nomen deductum est à fide, seu fidelitate, qua is, qui rem in feudum accepit, rei domino obstringitur. ita docet Curtius iunior in p.1.princip.quæst.7. Clarius, § feudum.q.5. Lessius.l.2. cap.24. dub..1 ex textu. tit.3. fin. per quos fiat inuestit.l.2.de feudis. Azor tamen t. 3. l.10. tr. de feudis. cap.1. suspicatur non esse Latinum nomen, sed Gothicum, fortè deductum à Germanica voce, feudi, quæ bellum, siue militiam significat. quod Victor bello occupata prædia suis militibus colenda, & fruenda ea lege traderet, vt eum perpetuum dominũ agnoscerent, & se illius homines, & quasi clientes profiterentur, & vassalli, hoc est subiecti iurisdictioni eius, non autem famuli, aut serui dicerentur, eorúmque opera prouinciam bello partam, in posterum, si opus esset, dominus tueri posset.

Cæperunt autem feuda eo tempore, quo Longobardi Italiæ regnum tenuerunt, quos in dandis feudis Carolus Magnus ac posteri imitati sunt. Extant feudorum libri duo in fine Codicis, qui ab Oberto compilati fuerunt ex consuetudinibus, & ad causarum decisionem allegari possunt, ex Claro §. feudum. quæst.2.& 3. Est autem *feudum*, vt pro contractu, non pro re feudali sumitur ex Sylu. v. feudum n.1.Claro loco citato q.4. Lessio dub.1.num.5.Azor quæst.2. concessio rei immobilis, vel æquipollentis cum translatione vtilis dominij, proprietate retenta, sub onere tantum fidelitatis, & obsequij personalis, si sit feudum simpliciter, & propriè dictum; nam aliquando in recognitionem dominij directi soluitur in singulos annos ex pacto in numerata pecunia, vel fructibus pensio; & ideo tunc ex illa parte declinat in conditionem, & speciem emphyteusis, de quibus loquitur hoc loco Alexander Sextus. Videri potest hac de re Azor loco cit. tr. de feudis.c.3. Lessius l.2.cap.24. dub. 1. num.5.

num.5. & dub.10. Sylu. loco citato num.1. & 2.

Quærenti verò in quonam feudum, & Emphyteusis discrepent. Respódeo ex citatis in his. Primò, qui rem accipit in Emphyteusim, non debet domino obsequiũ personale, sed reale, & tempore constituto: qui verò propriè in feudum, debet obsequium personale, idque solum quando interpellabitur.

Secundò, si quæstio sit inter vassallos super feudo, dominus habet ius iudicandi causam, secus in Emphyteusi, ex Claro §. feudum. q 90. Azor c.3. q.3. Curtius iunior de feud.p.7. reg.1. quia dominus feudi sibi feudatarij personam obstringit, ac proinde in eo iurisdictionem exercet; at dominus rei Emphyteoticæ Emphyteotecarij personam nõ deuinxit, nisi ratione rei datæ in Emphyteusim.

Tertiò, feudatarius non potest feudum in pignus dare, Emphyteotecarius potest rem Emphyteoticam, quia illa si propriè feudum accepit, solum debet domino obsequium personale, non pensionem, nisi ex pacto: hic autem è contra pensionem debet, & ita potest eam in pignus dare creditori.

Quartò feudatarius nequit alteri feudum dare, seu alienare absque domini voluntate, aliàs feudum amittit, & Emphyteotecarius potest ius suum alteri donare. Ratio est, quia feudatarij persona manet domino obligata, vnde nequit alterum in suum locum subrogare; dominus enim feudatarij personam elegit, in Emphyteusi verò nõ persona Emphyteotecarij, sed res manet domino obligata.

Quintò, in feudo, nisi aliter conuentum fuerit, non succedit fæmina, cum feudatarius debeat domino obsequiũ personale, quod non potest æquè fæmina præstare: at cum res detur in Emphyteusim, vt melioretur, idque æquè possit fæmina ac vir, vterque succedet.

Sextò, feudatarius potest absque domini voluntate feudum dimittere, cum à domino fuerit ei id datum, vt de eo bene mereretur, & in eum beneficium conferret: at Emphyteuta sumit rem ad meliorandum, quod est in bonum, & vtilitatem domini, ideo eam inuito domino deserere non potest.

THEOREMA 133.

Circa pænas autem feudatarij, immò & Emphyteutæ: Feudatarius nisi debitum obsequium requisitus præstet, vel etiam canonem (si debeat) soluat, feudum amittit ex l.2. feudorum tit.20. vt etiam accidit ex l.2. & 3. Cod. de iure Emphyt & cap. potuit de locato & cond. Syl. v. Emphyteusis. Iulio Claro §. Emphyteusis. q 8. & seq & communi sententia, in Emphyteusi, si statuto tempore Emphyteuta pensionem non pendat, vt ex præsenti quoque Constitutione colligitur. cadunt enim ambo in pænam Commissi, hoc est, acceptam rem amittunt, ea ad dominum redeunte. Sicut dicitur commissa hæreditas, commissæ merces, commissa mancipia, in quibus aliquid factum est, vnde fisco debeantur. Est in ff. lib. 19. t.4 de publicanis. & vectigalibus, & commissis & l.4 Cod. eo tit.61. de vectigalibus, & commissis, hoc est de rebus ob crimen amissis. ob

id in l. commissa. ff. de publicanis, & vectig. sic habetur. Quod commissum est, statim desinit esse eius, qui crimen contraxit, dominiúmque rei vectigale acquiritur. Videatur etiam l. interdum. ibidem. vbi res in cōmissum cadere dicuntur, pro quibus vectigal solutum non fuerat.

Sed Emphyteota quandonam in commissum cadit? Respondeo iure quidem communi si Emphyteusis sit secularis, cum per triennium non soluitur canon. l. 2. Cod. de iure Emphyteot. Si Ecclesiastica, cum per biennium, cap. potuit. de locato. id autem computandum est non respectu annorum, sed pensionum. Si enim res in Emphyteusim data singulis annis fructus reddit, si in Ecclesiastica duobus annis non soluatur, vel tribus in sæculari, cadit in commissum. Sin verò fructus non ferat, nisi singulo biennio, cadet in commissum in Ecclesiastica Emphytheusi, si infra quatuor annos non soluerentur duæ pensiones, in sæculari autem si intra sex annos non pendantur tres. aut si solo singulo triennio colligantur fructus, si in illa Ecclesiastica intra sex annos duæ, & in sæculari intra nouem non soluantur tres pensiones, ex Baldo in l. æde. Cod. locati. Azore tom. 3. l. 10. cap. 6. iure tamen particulari respectu Apostolicæ Cameræ ex hac Constitutione Alexandri VI. Pauli IV. num. 11. Gregorij XIII. num. 65. non soluentes singulis annis census, canones, talias, regalia, & alia iura feudorum Emphyteuticorum & bonorum quorumlibet obtentorum à Camera Apost. idque in vigilia, aut festo SS. Petri, & Pauli vbicumque Camera Apostol. adesse contigerit, præter excommunicationem, cadunt etiam in commissum. Aderat enim maius periculum, ne Ecclesiæ Romanæ iura ob frequentem summorum Pontificum mutationem, quippe qui ætate confecti sæpe eligantur, iniquè occuparētur. Posse autē qui in commissi pœnam incidit, expectare, vt Iudicis sententia expellatur à re Emphyteutica, docet Angelus v. emphyteusis. num. 41. Panorm. cap. fin. de iure emphyt. Azor cap. 9. quæst. 2. Clarus v. emphyt. quæst. 11. Rebell. l. 13. q. 12. & 17. num. 12.

Porrò solutionis faciendæ tempus constitutum est festum S. Petri in honorem Principis Apostolorum Vicarij Christi, sicút ob eiusdem reuerentiam argenteus Nummus, valens scilicet dimidium regale Hispanicum vel circa, quem singulæ domus in Britania facta Vectigali Romanæ Ecclesiæ instituto Regis Inæ ab anno 740. Athulphi, & aliorum vsque ad annum 1533. soluere consueuerant, dicebatur denarius S. Petri, vt cum antiquioribus historicis scribit Polydorus Virgilius. quem insula soluere cessans viduata D. Petri peculiari patrocinio, hæresum alluuione absorpta est. Idem pietatis, & religionis exemplum imitatus Carolus Magnus per singulas Galliæ domos denarium vnum indixit annuatim soluendum eidem Ecclesiæ Romanæ, vt constat ex Gregorio VII. lib. 8. epistol. vltima.

Eiusdem
ALEXANDRI VI.

Cōstitutionis 11. editæ anno 1502. quæ incipit. In eminenti.

EPITOME 49.

Offendētes, etiā minis, in Roman. Curia litigantes, excommunicātur, causam perdunt, eiiciūtur in exilium, deponūtur, rei læsę Maiestatis. Et extenditur ad recipiētes, defendentes, occultātes, auxiliantes, fauentes, cōsulentes, & scientes, si non reuelent.

STATVIT Alexand. §. 3. & 4. vt litigantes in Romana Curia, qui aduersarios, eorúmve Procuratores, Aduocatos, Iudices, Testes, Notarios minis afficere, inuadere, verberare, mutilare, occidere, seu per alios talia procurare, & exequi, quomodolibet præsūpserint (quanquam forte mutilatio, vel mors ex hoc non sequatur) aut tales scienter receptauerint, defenderint, occultauerint, eísque cōsilium, auxilium, vel fauorem, etiam occultè, & indirectè, præstiterint: siue qui præmissa etiam per alios, quomodolibet commiserint, vltra sententias, pænas, & censuras prædictas (videlicet bullæ cænæ, aut alias quomodolibet latas,) quas etiam pari modo incurrisse noscantur, si sunt ex collitigantibus, causam ipsam, & omne ius tam in petitorio, quàm in possessorio, in re, vel ad rem, causa, vel occasione huiusmodi quomodolibet competēs, eo ipso penitus perdant: si verò alij fuerint, ab ipsa Curia, & omnibus Romanæ Ecclesiæ terris perpetui exilij; & si mutilatio membri, vel mors sequatur, vltra causæ, & iuris amissionem, ac huiusmodi exilij pænam, tam ipsi, quàm pro eis exequentes, & omnes alij supradicti, depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, beneficio, ac læsæ maiestatis criminis sententiam ipso facto incurrant, déque officiis, beneficiis, &c. sola Apostolica Sedes potest disponere. & in suis quoque bonis omnibus à cunctis sint perpetuò diffidati, & banniti, atque infames, & inhabiles habeantur. Et omnes cuiuscunque sint dignitatis, gradus, & conditionis, si quos præmissa commisisse, & procurasse, ac meditatos esse scierint, teneantur sub simili excommunicationis latæ reseruatæ Papæ sententia, reuelare summo Pontifici, vel alteri, per quem ad eius notitiam facilè possit res peruenire.

THEOREMA 134.

MAteria huius constitutionis eadem est cum materia §. 12. bullæ cænæ, saltem à tempore Martini V. vt patet ex S. Antonino 3. p. tit. 25. cap. 72. & Sylu. excom. 7. num. 70. nempe sacrilegium, quo offenduntur in se, vel aliis

aliis lites, & negotia tractantes in Rom. Curia, sed casum magis
1 extendit; tum ad plures actiones, vt etiam minis afficere, & inuade-
2 re. Tum ad plures personas offen-
3 sas, vt testes, & notarios. Tum ad plures cooperantes, vt scienter receptantes, defendentes, & occultantes tales delinquentes, & ad non reuelantes, si quem scirent cōmisisse, procurasse, vel meditatum esse huiusmodi delicta. Estque similis casus in l. præsenti. Cod. de his, qui ad Eccl. conf. vbi sancitum est, eos pœna mortis afficiendos, qui extraxerunt, vel extrahere cogitant ex Ecclesia confugientes ad eam. qua de re Baldus consil. 443. Corasius l. 5. miscell. iuris cap. 23. Couarr. l. 2. var. resol cap. vltimo. Sed cum nimis durum videatur adeo grauiter puniri solam nudam cogitationem, Menoch. de arbit. iud. casu 365. num. 68. cum Bartholo & Saliceto id intelligit, dummodo etiam tractatus, aut actus aliquis externus factus sit. Quod etiam hoc loco dicendum est, alioquin sciri nō posset quempiam id meditatum fuisse.

De obligatione autem reuelandi delinquentes in grauibus delictis diximus Theoremate 57. si quis non possit probare, non debere per modum denunciationis accusare alium, ne se frustra in periculum coniiciat, sed ad summum per viam admonitionis. Videatur Decius in l. culpa caret. de regulis iuris. & cap. nouit n. 23. de Iudiciis. Heuil. l. 1. syluæ nupt. n. 70. in fine. Bossius tit. de crim. læsæ Maiest. Menoch. casu 355. num. 9. & seq. Alciatus l. 4. §. Cato. not. 4. de verb. oblig. & l. 8. parerg. c. 5. Cagnol. in l. culpa caret. de reg. iur. S. Thom. q. 1. art. 16. & q. 14. art. 12. & 2. 2. quæst. 33. art. 7. & q. 60. art. 4. Nauar. cap. 17. n. 34. & c. 18. num. 40. & aliis; quos ibidem citauimus. Tum quoad pœnas, 4
non enim solùm confirmat pœnas bullæ cœnæ, & alias quomodolibet latas contra huiusmodi delinquentes, & complices, verùm etiá ipsos collitigantes priuat omni iure in re & ad rem, in petitorio, & possessorio, reliquos punit perpetuo exilio à Curia, & omnibus Rom. Eccl. terris, si mors, vel mutilatio non sit secuta; ea verò secuta tam collitigantes, quàm cæteros præter causæ amissionem, & exilium plectit sententia depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, beneficio, de quibus sola sedes Apost. possit disponere, ipso facto, criminísque læsæ Maiestatis, & diffidationis in se, & suis omnibus bonis à cunctis Christianis perpetuò, banni, infamiæ, & inhabilitatis.

Videtur autem §. hic desumptus ex pœnis decretis contra interficientes Christianos per assassinos ab Innocētio IV. in Conc. Lugdunensi cap. 1. de homic. l. 6. quasi censeantur illis pares. Cum igitur huiusmodi delinquentes sint diffidati, possunt à quocumque impune occidi, & suis bonis priuari, suntque inhabiles ad legitimos actus. qua de re Doctores, cap. 1. de homic. l. 6. Syln. v. Assassini, n. 2. & 3. Clarus. §. Assassinium. num. 3. Albericus v. Bannus il 2. ratio est, quia diffidatus patitur mediam, & maximam capitis diminutionem, de quibus instit. de capitis diminutione. §. 1. 2. 3. penultimo. & per consequens amittit, quæ sunt iuris ciuilis. Videatur etiam

Azor tomo tertio. libro 1. cap. 27. & l. 2. cap. 16. 17.

IVLII II.

Constitutionis 3. olim 2. edita anno 1505. qua incipit. Cum tam diuino.

EPITOME 50.

Electio Papæ Simoniaca nulla est. Excommunicatio reseruata, & priuatio, inhabilitatio, &c.

PRÆCIPIT. § 1. vt electio Papæ Simoniaca sit nulla, & possit contra sic electum opponi de Simonia, sicut de hæresi, & ita electus priuatus sit quacumque dignitate, & beneficio, & ad illa inhabilis.

§. 2. nec conualescit electio per inthronizationem, adorationem, & obedientiam.

§. 3. & 4. licet omnibus ab eius obedientia discedere, & si se ingerat regimini Ecclesiæ, possunt Cardinales eum impedire.

§. 5. Cardinales sic eum eligentes excommunicantur, reseruatúrque absolutio, & amittunt Cardinalatum, & omnem alium Titulum, & beneficium.

§. 6. Mediatores quoque & Complices priuantur officiis, beneficiis, dignitatibus, honoribus, feudis, & bonis etiam propriis, fiúntque ad similia inhabiles, priuantúrque voce actiua, & passiua.

§. 7. Omnis obligatio, & promissio facta occasione dictæ Simoniæ per quoscumque, & quomodocumque, est nulla.

§. 8. Cardinales Complices ad saniorem mentē redeuntes, cum aliis non Complicibus possunt alium eligere, & cogere Concilium Generale.

§. 10. & si sede vacāte Cardinales contra hanc constitutionem quicquam statuere attentauerint, sint ipso facto excommunicati, nec absolui possint, nisi à summo Pontifice canonicè electo.

THEOREMA 135.

CVm non modò dantes, aut offerentes alicui pro officio, à Principe, & Magistratibus assequendo aliquid, sed etiam illud petentes, & pœna pecuniaria, & infamiæ puniantur. l. vnica § quod si. ff. ad leg. iur. de Ambitu. & ideo etiam in nouella Constit. 8. tit. 2. & 3. tenerentur officiales iurare in principio officij se non dedisse, nec daturos, nec item promisisse, aut promissuros aliquid pro ipso officio; meritò Iulius secundus præsenti Constitutione id damnat in summi Pōtificis electione, summa omnium dignitate, & officio. Quod etiam factum est d. 79. cap. si quis pecunia. vbi Nicolaus secundus talem electum non Apostolicum, sed Apostaticum censendum dicit.

Refertur autem, & approbatur hæc constitutio etiam in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 5. deque ea agit Victoria in relectione

ne de Simonia p. 2. num. 5. Caiet. cap. 24. Suarez tom. 5. de 22. sect. 6. num. 2. Maior. 4. d. 25. q. 5. Lessius. l. 2. cap. 35. dub. 5. num. 145. Azor p. 2. l. 4. cap. 5. q. 7.

Sed dubitatur an cõtra electum suffragiis duarum partium Cardinalium opponi, & excipi possit, quod electio fuerit Simoniæ labe infecta. Est autem exceptio exclusio. l. exceptio. ff. de exceptionibus. vt cum reus aduersus actorem se à quibusdam sibi obiectis defendit, vel cũ ei, qui aliquid petit, opponitur, quo minus illud assequatur. Et quidem iure antiquo contra electum, à duabus partibus Cardinalium excipi non poterat fuisse in electione commissam Simoniam, & ideo valebat electio. quia in cap. licet de electione Alexander III. statuit, vt vt electus à duabus partibus Cardinalium sine vlla exceptione à tota Ecclesia Pontifex haberetur. Non poterat igitur improbari electio, nec admittir exceptio Simoniæ, vt etiã ibidem tenet Glossa. iure tamen nouo præsentis Constitutionis Iulij II. §. 1. ius vetus restrictum est, vt crimen Simoniæ, sicut crimen hæresis contra electum opponi possit, talísque Simoniaca electio, nempe aliquo Cardinalium suffragium ferente data, vel recepta, vel promissa pecunia, vel bonis cuiuslibet generis, castris, officiis, beneficiis, obligationibus per se, vel per alium, sit irrita, & nulla. etiamsi vnanimi Cardinalium concordia, & suffragiis, vel per viam assumptionis concorditer nemine discrepante, vel etiamsi absque scrutinio facta sit electio, nihilque iuris ita electus acquirat in spiritualibus, vel tẽporalibus. quinimo priuatur absque alia declaratione Cardinalatu, honore, dignitate, beneficio, & pensione, éstque ad prædicta perpetuò inhabilis, & ex §. 2. nullo vnquam tempore conualidari potest electio. Quod tamen accidit in pluribus negotiis, & contractibus, qui etsi minus bene facti ab initio, postea conualidantur, vt de Matrimonio, & aliis constat. Nec ex §. 3. & 4. taliter electo parẽdum est, cum non sit Pontifex, & caput Ecclesiæ (cum tamen à veri Pontificis obedientia recedentes incidant in excommunicationem bullæ §. 1.) & ex §. 8. nulla est omnis obligatio & promissio facta occasione dictæ Simoniæ per quoscunque & quomodocunque contracta. Etiam merito, cum ex l. pacta. 6. Cod. de pactis. Pacta, quæ contra leges, constitutionésque vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati iuris sit. Quod etiam habetur ex l. stipulatio, hoc modo. ff. de verb. oblig. & notandum dici, *quomodocumq;*, nam etiamsi fuerit iurata, est nulla. Quod etiam habetur ex Gregorio X. in Conc. Lugdunensi. & cap. vbi periculum. de electione. l. 6. §. cæterum his verbis. & nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta, & intendimenta omnia, siue iuramenti, siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere; ita quod nullus ad illa obseruanda quomolibet sit adstrictus, nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non seruatæ: sed non indignæ laudis titulum potius mereatur, cum lex etiam humana

testetur Deo magis trangressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes acceptas. Vide Cod. de nuptiis. Auth. quod eis. & ff. de obseq. l. nulla, & ff. de legat. & fideicom. 1. l. si quis inquilinus. §.4. dicitur. Diui Seuerus, & Antoninus rescripserunt. Iusiurandum contra vim legum, & auctoritatem iuris in testamento scriptum nullius esse momenti.

Porrò iure optimo hæc à Iulio II. statuta sunt. licet enim Romanus Pontifex postquam est legitimè creatus, legibus, & pœnis iuris Canonici non subdatur, cum lex feratur in subditum, & non in parem. cap. innotuit. de elect. aut in se ipsum, cum nemo in se ipsum habeat iurisdictionem. & ob id dicat l. Princeps. ff. de legibus. Princeps solutus est legibus. etsi ob scandalum vitandum eas & ipse seruare debeat, iuxta l. vox digna. Cod. de leg. vox digna est maiestate regnantis legibus se subditum Principem fateri. Ipsa tamen electionis forma canonico iuri subiicitur, ne his aut illis malis artibus, & dolis quis eligatur. Ideo Pontifex potest (cum nihil de hoc sit iure diuino statutum, vt etiam docet Syl. v. electio 3. & v. excom. 9.) præscribere formam electionis Pontificiæ, vt Ecclesiæ expedire videt, vt docet Cardinalis Albanus tr. de Cardinalibus q. 31. ex communi sententia. in cap. licet de electione. vnde & diuersa in huiusmodi electione præscripta fuerunt, vt videre est in cap. in nomine d. 23. & cit. cap. licet. & cap. vbi periculum. de electione in 6. & Clementina ne Romani de electione, à Iulio II. hoc loco, Paulo IV. num. 38. quæ incipit. *Cum secundum.* Pio IV. num. 71. In eligendis & tandem ante annum à S. D. N. Gregor. XV. qui Constitutiones ea de re ediderunt. De exceptione verò hæresis, videnda est Glossa & Panorm. citato cap. licet. Augustinus de Ancona. de pot. Eccl. quæst. 2. art. 3. Azor loco cit. vbi etiam disputat de aliis exceptionibus.

THEOREMA 136.

Quoad Censuras, nulla hic in Simoniacè electum fertur excommunicatio, quod tamen fit in electum à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinalium electioni assentientem cap. licet. de elect. & DD. ibidem. Astensi. p. 2. lib. 7. t. 2. casu 19. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 48. Angelo excom. 7. casu 2. Sylu. excom. 9. §. 2. Caiet. excommunicatio cap. 9. Nauarr. cap. 27. num. 114. Fertur tamen, & quidem reseruata §. 5. in Cardinales illum eligentes, cum amissione Cardinalatus, & omnis alterius tituli, & beneficij, sicut §. 6. Complices, & Mediatores priuantur omnibus officiis, beneficiis, dignitatibus, honoribus, feudis, immo & bonis propriis, vocéque actiua, & passiua, & redduntur inhabiles ad similia. Sed Cardinales complices redeuntes ad saniorem mentem, denuo habilitantur, vt cum aliis non Complicibus idoneum valeant canonicè eligere. Iterúmque. §. 10. vetatur, ne Cardinales sede vacante contra hanc Constitutionem quicquam disponere, vel statuere possint, quouis colore, & causa, sub excommunicatione latæ sententiæ à solo Pontifice Romano canonicè electo, absoluendi,

extra

extra mortis articulum. Quare rectè notauit Caiet. excommunicatio cap.24. & Suarez tom.5. d.22. sect.6. num.2. hanc censuram non habere locum, si fiant similia viuente Pontifice, vel quia viuente eo, non est tanta necessitas, vel quia tunc illius est curæ huiusmodi corrigere.

EIVSDEM IVLII II.

Cōstitutionis 4. editæ anno 1505. quæ incipit. Romani.

EPITOME 51.

Promoti literas beneficiorum intra annum expediant, & interim non se ingerant administrationi eorum & soluant Annatas. Excommunicatio & priuatio.

IN consequendis beneficiis Pontifex §.5.& 6. decernit, vt Prælati de beneficiis prouisi, si intra annum totaliter nō expediant literas Apostolicas beneficiorū Ecclesiasticorū eis collatorum, eo ipso sint illis priuati. Itémque ne non expeditis literis Apost. administrationi Ecclesiarum, & beneficiorum se ingerant, & vt in termino soluant Annatas.aliter incurrant ipso facto pænam excommunicationis & priuationis beneficiorum. Innouátque his de rebus Constitiones Alexandri V. Bonifacij VIII. Innocentij VIII. & aliorum.

THEOREMA 137.

VSu Rom. Curiæ (quicquid antea fieret iure communi) in beneficiis, à Papa collatis consequendis, necesse est, vt Diploma Pontificium fuerit expeditum; nec sufficit, si per testes probetur, id esse alicui collatum, vt docet Flaminius Parisius Episcopus Bisontinus l.8.de resign.quæst.2.n.8. l.10. q.1.num.30. Azor t.2.l.7.c.1. & 23. Etsi enim supplicatione qua beneficium petitur, oblata, Papa respondet. *Fiat*, aut *placet*, *vt petitur*, aut ipsemet certæ Ecclesiæ Episcopum,aut Parrochum nominat,nondum confectis bullis, iure communi Pontificia gratia perficiatur, & ille, ex eodem Parisio, Baldo, & Geminiano ibidem, sit verus Episcopus, vel Parrochus (potestate scilicet iurisdictionis, non ordinis, quæ datur consecratione.) Ad adipiscendam tamen possessionem, requiritur diploma Pontificium, tum ex præsenti Constitutione Iulij II.& Pauli IV. num.11. tum ex Sarnensi in regul. Cancell. de non iudic. secundum form. suppl.q 1. n. 2. vt euitentur falsitates, quæ in supplicationibus faciliùs committerentur, quàm fiat in bullis propter multorum officialium manus appositionem. Tum quia magnū inferretur præiudicium emolumēto Officialium Curiæ,si sola supplicatio aut testes absque litterarū expeditione sufficerent. Iulius igitur vt meminit quoque Nauarr. de temp.ord.consil.35. num.4. licet excusam Constitutionem non vidisset, statuit §.5.vt nisi huiusmodi litteræ intra annum penitus-expediantur, perdatur ius omne in beneficiis quæsitum, vt etiam declarauit Congregatio illi 1. Iulij 1593. Quod etiam de electionibus ad dignitates conuentuales decreuit Pius IV. bulla 86. olim 100. quæ incipit.

Sanctissi

Sanctissimus, non expeditis intra sex menses. id enim exigit recta administrationis ratio, ne scilicet diu sine pastore beneficia permanerent.

THEOREMA 138.

QVi verò beneficij à Papa obtienti, ante Pontificias literas expeditas, adeunt administrationem, excommunicationis & priuationis sententias incurrunt (vt etiamsi annatas non soluant, de quibus diximus Theor. 121. 122.) & meritò; vt enim constat ex Bonifacio VIII. in extrauag. iniunctæ. de electione. si in iure ciuili non creditur asserenti, se venire cum mandatis Principis l. vnica Cod. de mand. Princ. aut asserenti se legatum, cap. nobilissimus. d. 97. nisi id scriptis probet, neque in iure canonico, dicenti se delegatum sedis Apostolicæ tit. de officio deleg. c. cum in iure. nisi doceat de mandato Apostolico, nec Clericis aliunde venientibus sine Ordinariorum literis, de cler. pereg. cap. 1. & 2. d. 28. aut Monachis sine Prælatorum literis d. 71. cap. hortamur. & Cod. de epis. & Cler. l. si qua per calumniam: ita neque Prælatis, seu de beneficiis prouisis absque litterarum Apostolicarum ostensione.

Quare olim sic statuerat Bonifacius VIII. loco citato. *Præsenti Constitutione sancimus, vt Episcopi, & alij superiores, nec non Abbates, priores, & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocumque nomine censeantur, qui apud dictam Sedem promouentur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis Ecclesias, & monasteria absque dictæ Sedis literis huiusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant, nullique eos absque dictarum litterarum ostensione recipiant, aut eis pareant, vel intendant.* Et deinde irritat in contrarium per eos facta, & illos suspendit à perceptione fructuum suorum beneficiorum, nec non recipientes prædictos absque huiusmodi literis. Qua de re etiam Suarez tom. 5. d. 31. sect. 5. num. 23. Sed quia Bonifacij decretum non erat de beneficiis omnibus, Iulius II. hac Constitutione comprehendit Ecclesias omnes, siue iure tituli, siue commendationis, siue administrationis concedantur.

Quia verò officiales Curiæ Romanæ prætextu supplicationum super prouisionibus beneficiorum signatarum, & registratarum dabant literas, & mādata de illorum beneficiorū possessione adipiscenda, litteris non expeditis, Paulus III. bulla, quæ incipit. *Cum nobis.* id fieri vetuit in quibusuis beneficiis à sede Apostolica quomodolibet impetratis, sub pæna excommunicationis latæ sententiæ & reseruatæ Papæ. & in Iulij III. bulla 33. quæ incipit. *Sanctissimus.* habentur pro intrusis qui non expeditis literis per se, vel alium suo nomine, beneficiorum possessionem apprehendunt, vel ratam habent, & fructus non faciunt suos, vt notauit etiam Parisius. l. 2. de resignat. quæst. 26. & sunt inhabiles ad illa obtinenda.

Sic etiam se ingerentes non expeditis literis in dignitatibus Conuentualibus, illis priuantur,

&

& fiunt ineligibiles à Pio IV. in citata bulla 86. §.3.& in regula 25. Cancellariæ gratia Apostolica ante expeditas litteras habetur pro informi,& ad perfectionem deducitur per earumdem confectionem. Qua de re Parisius loco citato num.11. Rota decis.20. in fine. de concess. præb. Bellam. decis. 431. 745. Oldradus consil. 320. num.6. Sarn. in regul. Cancell. de non iud. iux. form. supp. num. 2. quæst. 1. Supplicatio enim postquam signata est à summo Pontifice. *Placet*. vel *Fiat vti petitur*. ac reuisa subscriptione, datur Datario; tum in registro inseritur, deinde in compendium redigitur, quę reuidetur per Summistam; postea scribuntur litteræ, seu bullæ, in quibus multorum officialium manus apponuntur, in Cancellaria solutis consuetis; postremo plumbantur in plumbo, & iam tunc litteræ dicuntur expeditæ,ex eodem Sarnensi loco citato. Mandos. ibidem. quæst.3. num. 3. Parisio,loco citato.n.17.18. & lib.2. quæst.25. Geminiano in cap. sicut de præbendis lib. 6. & Felino in cap. diligenti. in fin. de Simon. & postquam sunt in plumbo registrantur, & dantur partibus.

EIVSDEM IVLII II.

Cōstitutionis 9. aliàs 8.quæ incipit. Percepimus.

EPITOME 52.

Ministri Camerales participantes in contractibus

PONTIFEX Constitutionis huius §. 1. excommunicat, & priuat officiis ipso facto Clericos Camerales & quoscumque ministros Cameræ Apost. quomodolibet participantes, seu facientes ad partem cum contrahentibus in contractibus rerum Cameralium, vt v. g. in appaltu alluminum in Dohanis,vel Thesauraria.& dantes in his auxilium, consilium, fauorem, quæ possint in eorum vtilitatem venire.

rerū Cameraliū excommunicātur, & priuātur officiis. idem de scientibus non reuelantibus.

§.2. In easdem pœnas incidunt scientes, & non reuelantes Papę,vel Gubernatori.

THEOREMA 139.

OCcasionem huius constitutionis edendæ fuisse Cameralium πλεονεξίαν, seu studium plus habendi Cameraliū,quàm æquum esset, colligimus ex bulla 18. §.1. Pauli tertij. Immoderata enim cupiditate Camerales ministri participantes in contractibus rerum Cameralium, cum publicanis, & conductoribus iniquè curabant,vt res minus iusto pretio conducerentur, vt sic ipsi quoque lucrum maius participarent. Est enim cæca res diuitiarum cupiditas, nec sinit quem semel occuparit animum, quod iustum est, videre. ideóque auaritiam omnis improbitatis sedem esse olim dixit Bion: maximum mortalibus malum Alexander; & caput malorum omnium Apollodorus. Paratus est enim auarus ad opes cumulandas, quoduis per fas & nefas perpetrare. & ob id crebrio in diuinis scripturis reprehenditur. Eccl.10.*auaro nihil est scelestius, quid superbis terra, & cinis? Nihil est iniquius,* quàm

quam amare pecuniam. hic enim & animam suam venalem habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. & ad Eph. 5. D. Paulus scribit, auaritiam esse idololatriam, quod pro Deo auarus pecuniam habeat, paratus eius causa omnia agere, & pati. Et 1. ad Tim. 6. *qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, quæ mergunt homines in interitum & perditionem. radix enim omnium malorum est cupiditas.* Auaritiæ verò filiæ, ex D. Gregorio l. 31. mor. cap. 31. & S. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. sunt, proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violentia, & contra misericordiam, cordis obduratio; de quibus singulis S. Thom. loco citato. Lessius l. 2. cap. 47. dub. 8. Tolet. tr. de sept. peccat. mort. cap. 26. & seq. Azor tom. 1. l. 4. c. 15. Alensis p. 2. quæst. 141. m. 1. & q. 144. m. 1. Nauarr. cap. 23. num. 69. & seqq. quorum tres primæ ad minimum aderant in huiusmodi Cameralium delicto. Quare meritò nullus in causa propria, seu in qua habeat interesse, potest esse testis, & multo minus iudex. l. nullus. ff. de testibus. idémque in l. omnibus, & DD. ibidem. & cap. insuper. de testibus in fine. Gloss. ibid. & Prospero Farinacio tom. 1. praxis crim. tr. de opposit. contra personas testium, quæst. 60. num. 2. & seq. Idque etiam si sint clerici, ex eodem n. 13. Ruino, consil. 137. t. 5. Menoch. consil. 45. num. 26. quod eorum etiam oculi soleant obcæcari in suis, & suorum rebus. Glossa peruenit 1. quæst. 3. Alciaro reg. 2. præsump. 29. n. 2. Mascharido de probat. l. 3. de concl. 1357. n. 56. immo nec Rex, aut Princeps in causa, in qua habet interesse. Decio cons. 410. num. 10. Farinacio loco cit. num. 15.

THEOREMA 140.

PORrò Camera Apostolica ex Eugenij IV. bulla 13. & eiusdem confirmatione, Octauiano Vestio. l. 2. cap. 1. & 3. & Azore tom. 2. l. 5. 38. est Audientia, seu Collegium in Curia Romana, quæ præest Apostolico Patrimonio, Fisco, & Ærario: dictáque putatur Camera Apostolica, quòd olim Romanus Pontifex audiret causas adhibitis, vt res expediretur facilius, sex Prælatis domesticis, prudentia, & vsu rerum insignibus, qui propterea Cameræ Apostolicæ Clerici dicti sunt, quorum consilio, & opera Pontifex vteretur, in tractandis causis, quæ ad vrbis, & ditionis Ecclesiasticæ temporalis, atque ærarij gubernationem pertinebant. Nunc tamen ex Eugenij IV. bulla 13. quæ incipit. *Inter.* & confirmatione eiusdem, quæ incipit. *In eminenti.* §. 3. præest dictæ Cameræ Cardinalis, qui Camerarius dicitur, cuius etiam fit mentio in cap. ad audientiam. de præscript. & Clementina *Ne Romani,* de elect. §. eo tamen. & Pontificis morte non expirat, ex §. citato, ne scilicet Ecclesiæ redditus, & regimē Vrbis negligerētur. Post eū verò est Thesaurarius, ex citata Eugenij IV. bulla. *In eminenti.* qui Apost. Cameræ pecunias recipit, & custodit; tum Cameræ auditor, qui contumaces censuris cogit: deinde Præsidens Cameræ, qui præest rationibus vniuersi ærarij, Vrbisque & Prouinciarum prouentus administrat. Post quem

Aduoca

Aduocatus pauperum, qui ius, & partes priuatorũ apud Clericos,& iudices Cameræ cõtra Aduocatos fiscales tuetur. Adde fiscalem aduocatum, qui iura fisci Apostolici defendit. Præterea Procuratorem Fisci,cuius est Fiscales causas, (cum scilicet de publica pecunia, vel vindicta tractatur) agere. Et Gubernatorem vrbis, qui pænis temporariis, & corporalibus in vrbe,& extra vrbem ad 40. milliaria ius habet animaduertendi in sontes. Denique est Commissarius Cameræ, qui eius negotia, non pertinentia ad iudicia, agit,& præest exactionibus, publicisque functionibus, annonæ,& pecuniæ cudendæ. Et randem Clericus sacri senatus, cuius in Apost. Camera est, iura, prouentus, & alia, quæ ad Cardinales pertinent, si quæ tractantur, defendere. Prærer hos recti, vt Magistratui habeatur honor, stant ministri fiscales.

THEOREMA 141.

PLectuntur igitur Primò participantes Camerales hoc loco pæna excommunicationis & priuationis officiorum ipso facto. Secundò, dantes in hoc eis fauorem, auxilium, & consilium, quod possit venire in vtilitatem eorumdem. Tertiò,id scientes,& non reuelantes Gubernatori,aut Papę,qui posset prouidere, ne Camera Apost. caperet detrimentum. Confirmata est postea Constitutio hæc, à Paulo III. num. 18. quæ incipit. *Alias.* qui illam §. 2. extendit ad omnes interuenientes in Camera, quando de huismodi locationibus pro eorum attinentibus agitur. ex Pio IV. num.55. quæ incipit. *Romanus.* Non comprehenditur tamen Cameratius, vt constat ex Iulio III. bulla 3. §.6.

Extat etiam hac eadem de re c.8. statutorum editorum à Clericis Cameræ, confirmatorum à Leone X. post bullam 24. quod ita se habet. *Cumque Præfecti Fisci Apostolici, non solùm ab omni fraude, labe, & lucro illicito abstinere, sed etiam omni suspicione carere debeant, vt ex eis Camera nullam prorsus iacturam, seu damnum patiatur, nullus Clericus, seu Notarius sub duorum millium ducatorum eidem Cameræ applicandorum pæna, eo ipso incurrenda, contrahat aliquam societatem publicam, vel occultam in conducta alicuius Gabellæ, Dohanæ,seu Thesaurariæ ad Cameram Apostolicam pertinentis. Qui verò de hoc conuictus fuerit, vltra dictam pænam, biennio priuetur emolumentis Clericatus,& Notariatus.quæ pro tribus illorum partibus accrescant alijs Clericis, reliqua verò illorum pars reuelanti detur.*

LEONIS X.

Constitutionis 5. aliàs 4. editæ anno 1513. in Conc. Lateran. quæ incipit. Apostolici.

EPITOME 53.

DAMNAT §.2. tãquam per omnia hæreticos, & infideles,eodémque modo puniendos asserentes secundum Philosophiam animam rationalem esse mortalem, & vnicam in cunctis hominibus, cum ex Euangelio constet

Asserentes secũdũ Philosophiam, rationalẽ animam esse mortalem, & vnicã in cunctis homini-

Eiusdem
ALEXANDRI VI.

Cõstitutionis 11. editæ anno 1502. quæ incipit. In eminenti.

EPITOME 49.

Offendẽtes, etiã minis, in Roman. Curia litigantes, excommunicãtur, causam perdunt, eiiciũtur in exilium, deponũtur, rei læsę Maiestatis. Et extenditur ad recipiẽtes, defendentes, occultãtes, auxiliantes, fauentes, cõsulentes, & scientes, si non reuelent.

STATVIT Alexand. §. 3. & 4. vt litigantes in Romana Curia, qui aduersarios, eorúmve Procuratores, Aduocatos, Iudices, Testes, Notarios minis afficere, inuadere, verberare, mutilare, occidere, seu per alios talia procurare, & exequi, quomodolibet præsũpserint (quanquam forte mutilatio, vel mors ex hoc non sequatur) aut tales scienter receptauerint, defenderint, occultauerint, eísque cõsilium, auxilium, vel fauorem, etiam occultè, & indirectè, præstiterint: siue qui præmissa etiam per alios, quomodolibet commiserint, vltra sententias, pœnas, & censuras prædictas (videlicet bullæ cœnæ, aut alias quomodolibet latas,) quas etiam pari modo incurrisse noscantur, si sunt ex collitigantibus, causam ipsam, & omne ius tam in petitorio, quàm in possessorio, in re, vel ad rem, causa, vel occasione huiusmodi quomodolibet competẽs, eo ipso penitus perdant: si verò alij fuerint, ab ipsa Curia, & omnibus Romanæ Ecclesiæ terris perpetui exilij; & si mutilatio membri, vel mors sequatur, vltra causæ, & iuris amissionem, ac huiusmodi exilij pœnam, tam ipsi, quàm pro eis exequentes, & omnes alij supradicti, depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, beneficio, ac læsæ maiestatis criminis sententiam ipso facto incurrant, déque officiis, beneficiis, &c. sola Apostolica Sedes potest disponere. & in suis quoque bonis omnibus à cunctis sint perpetuò diffidati, & banniti, atque infames, & inhabiles habeantur. Et omnes cuiuscunque sint dignitatis, gradus, & conditionis, si quos præmissa commisisse, & procurasse, ac meditatos esse sciuerint, teneantur sub simili excommunicationis latæ reseruatæ Papæ sententia, reuelare summo Pontifici, vel alteri, per quem ad eius notitiam facilè possit res peruenire.

THEOREMA 134.

MAteria huius constitutionis eadem est cum materia §. 12. bullæ cœnæ, saltem à tempore Martini V. vt paret ex S. Antonino 3. p. tit. 25. cap. 72. & Sylu. excom. 7. num. 70. nempe sacrilegium, quo offenduntur in se, vel aliis

aliis lites, & negotia tractantes in Rom. Curia, sed casum magis
1 extendit; tum ad plures actiones, vt etiam minis afficere, & inuade-
2 re. Tum ad plures personas offen-
3 sas, vt testes, & notarios. Tum ad plures cooperantes, vt scienter receptantes, defendentes, & occultantes tales delinquentes, & ad non reuelantes, si quem scirent cómisisse, procurasse, vel meditatum esse huiusmodi delicta. Estque similis casus in l. præsenti. Cod. de his, qui ad Eccl. conf. vbi sancitum est, eos pœna mortis afficiendos, qui extraxerunt, vel extrahere cogitant ex Ecclesia confugientes ad eam. qua de re Baldus consil. 443. Corasius l. 5. miscell. iuris cap. 23. Couarr. l. 2. var. resol cap. vltimo. Sed cum nimis durum videatur adeo grauiter puniri solam nudam cogitationem, Menoch. de arbit. iud. casu 365. num. 68. cum Bartholo & Saliceto id intelligit, dummodo etiam tractatus, aut actus aliquis externus factus sit. Quod etiam hoc loco dicendum est, alioquin sciri nō posset quempiam id meditatum fuisse.

De obligatione autem reuelandi delinquentes in grauibus delictis diximus Theoremate 57. si quis non possit probare, non debere per modum denunciationis accusare alium, ne se frustra in periculum coniiciat, sed ad summum per viam admonitionis. Videatur Decius in l. culpa caret. de regulis iuris. & cap. nouit n. 23. de Iudiciis. Heuil. l. 1. syluæ nupt. n. 70. in fine. Bossius tit. de crim. læsæ Maiest. Menoch. casu 355. num. 9. & seq. Alciatus l. 4. §. Cato. not. 4. de verb. oblig. & l. 8. parerg. c. 5. Cagnol. in l. culpa caret. de reg. iur. S. Thom. q. 1. art. 16. & q. 14. art. 12. & 2. 2. quæst. 33. art. 7. & q. 60. art. 4. Nauar. cap. 17. n. 34. & c. 18. num 40. & aliis; quos ibidem citauimus. Tum quoad pænas, 4
non enim solùm confirmat pænas bullæ cænæ, & alias quomodolibet latas contra huiusmodi delinlinquentes, & complices, verùm etiā ipsos collitigantes priuat omni iure in re & ad rem, in petitorio, & possessorio, reliquos punit perpetuo exilio à Curia, & omnibus Rom. Eccl. terris, si mors, vel mutilatio non sit secuta; ea verò secuta tam collitigantes, quàm cæteros præter causæ amissionem, & exilium plectit sententia depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, beneficio, de quibus sola sedes Apost. possit dsponere, ipso facto, criminísque læsæ Maiestatis, & diffidationis in se, & suis omnibus bonis à cunctis Christianis perpetuò, banni, infamiæ, & inhabililitatis.

Videtur autem §. hic desumptus ex pœnis decretis contra interficientes Christianos per assassinos ab Innocētio IV. in Conc. Lugdunensi cap. 1. de homic. l. 6. quasi censeantur illis pares. Cum igitur huiusmodi delinquentes sint diffidati, possunt à quocumque impunè occidi, & suis bonis priuari, súntque inhabiles ad legitimos actus. qua de re Doctores, cap. 1. de homic. l. 6. Sylu. v. Assassini, n. 2. & 3. Clarus. §. Assassinium. num. 3. Albericus v. Bannus il 2. ratio est, quia diffidatus patitur mediam, & maximam capitis diminutionem, de quibus institut. de capitis diminutione. §. 1. 2. 3. penultimo. & per consequens amittit, quæ sunt iuris ciuilis. Videatur etiam

Azor tomo tertio. libro 1. cap. 27. & l. 2. cap. 16. 17.

IVLII II.

Constitutionis 3. olim 2. editæ anno 1505. quæ incipit. Cum tam diuino.

EPITOME 50.

Electio Papæ Simoniaca nulla est. Excommunicatio reseruata, & priuatio, inhabilitatio, &c.

PRæcipit. § 1. vt electio Papæ Simoniaca sit nulla, & possit contra sic electum opponi de Simonia, sicut de hæresi, & ita electus priuatus sit quacumque dignitate, & beneficio, & ad illa inhabilis.

§. 2. nec conualescit electio per inthronizationem, adorationem, & obedientiam.

§. 3. & 4. licet omnibus ab eius obedientia discedere, & si se ingerat regimini Ecclesiæ, possunt Cardinales eum impedire.

§. 5. Cardinales sic eum eligentes excommunicantur, reseruatúrque absolutio, & amittunt Cardinalatum, & omnem alium Titulum, & beneficium.

§. 6. Mediatores quoque & Complices priuantur officiis, beneficiis, dignitatibus, honoribus, feudis, & bonis etiam propriis, fiúntque ad similia inhabiles, priuantúrque voce actiua, & passiua.

§. 7. Omnis obligatio, & promissio facta occasione dictæ Simoniæ per quoscumque, & quomodocumque, est nulla.

§. 8. Cardinales Complices ad saniorem mentẽ redeuntes, cum aliis non Complicibus possunt alium eligere, & cogere Concilium Generale.

§. 10. & si sede vacãte Cardinales contra hanc constitutionem quicquam statuere attentauerint, sint ipso facto excommunicati, nec absolui possint, nisi à summo Pontifice canonicè electo.

THEOREMA 135.

CVm non modò dantes, aut offerentes alicui pro officio, à Principe, & Magistratibus assequendo aliquid, sed etiam illud petentes, & pœna pecuniaria, & infamiæ puniantur. l. vnica § quod si. ff. ad leg. iur. de Ambitu. & ideo etiam in nouella Constit. 8. tit. 2. & 3. tenerentur officiales iurare in principio officij se non dedisse, nec daturos, nec item promisisse, aut promissuros aliquid pro ipso officio; meritò Iulius secundus præsenti Constitutione id damnat in summi Põtificis electione, summa omnium dignitate, & officio. Quod etiam factum est d. 79. cap. si quis pecunia. vbi Nicolaus secundus talem electum non Apostolicum, sed Apostaticum censendum dicit.

Refertur autem, & approbatur hæc constitutio etiam in Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 5. déque ea agit Victoria in relectione

ne de Simonia p. 2. num. 5. Caiet. cap. 24. Suarez tom. 5. de 22. sect. 6. num. 2. Maior. 4. d. 25. q. 5. Lessius. l. 2. cap. 35. dub. 5. num. 145. Azor p. 2. l. 4. cap. 5. q. 7.

Sed dubitatur an cõtra electum suffragiis duarum partium Cardinalium opponi, & excipi possit, quod electio fuerit Simoniæ labe infecta. Est autem exceptio exclusio. l. exceptio. ff. de exceptionibus. vt cum reus aduersus actorem se à quibusdam sibi obiectis defendit, vel cũ ei, qui aliquid petit, opponitur, quo minus illud assequatur. Et quidem iure antiquo contra electum, à duabus partibus Cardinalium excipi non poterat fuisse in electione commissam Simoniam, & ideo valebat electio. quia in cap. licet de electione Alexander III. statuit, vt vt electus à duabus partibus Cardinalium sine vlla exceptione à tota Ecclesia Pontifex haberetur. Non poterat igitur improbari electio, nec admittit exceptio Simoniæ, vt etiã ibidem tenet Glossa. iure tamen nouo præsentis Constitutionis Iulij II. §. 1. ius vetus restrictum est, vt crimen Simoniæ, sicut crimen hæresis contra electum opponi possit, talísque Simoniaca electio, nempe aliquo Cardinalium suffragium ferente data, vel recepta, vel promissa pecunia, vel bonis cuiuslibet generis, castris, officiis, beneficiis, obligationibus per se, vel per alium, sit irrita, & nulla. etiamsi vnanimi Cardinalium concordia, & suffragiis, vel per viam assumptionis concorditer nemine discrepante, vel etiamsi absque scrutinio facta sit electio, nihilque iuris ita electus acquirat in spiritualibus, vel tẽporalibus. quinimo priuatur absque alia declaratione Cardinalatu, honore, dignitate, beneficio, & pensione, éstque ad prædicta perpetuò inhabilis, & ex §. 2. nullo vnquam tempore conualidari potest electio. Quod tamen accidit in pluribus negotiis, & contractibus, qui etsi minus bene facti ab initio, postea conualidantur, vt de Matrimonio, & aliis constat. Nec ex §. 3. & 4. taliter electo parẽdum est, cum non sit Pontifex, & caput Ecclesiæ (cum tamen à veri Pontificis obedientia recedentes incidant in excommunicationem bullæ §. 1.) & ex §. 8. nulla est omnis obligatio & promissio facta occasione dictæ Simoniæ per quoscunque & quomodocunque contracta. Etiam merito, cum ex l. pacta. 6. Cod. de pactis. Pacta, quæ contra leges, constitutionésque vel contra bonos mores fiunt, nullam vim habere indubitati iuris sit. Quod etiam habetur ex l. stipulatio, hoc modo. ff. de verb. oblig. & notandum dici, *quomodocumq;*, nam etiamsi fuerit iurata, est nulla. Quod etiam habetur ex Gregorio X. in Conc. Lugdunensi. & cap. vbi periculum. de electione. l. 6. §. cæterum his verbis. & nos nihilominus pactiones, conuentiones, obligationes, condicta, & intendimenta omnia, siue iuramenti, siue cuiuslibet alterius fuerint vinculo firmitatis annexa, cassamus, irritamus, & viribus decernimus omnino carere; ita quod nullus ad illa obseruanda quomolibet sit adstrictus, nec quisquam ex eorum transgressione notam vereatur fidei non seruatæ: sed non indignæ laudis titulum potius mereatur, cum lex etiam humana

testetur Deo magis trangressiones huiusmodi, quàm iurisiurandi obseruationes acceptas. Vide Cod. de nuptiis. Auth. quod eis. & ff. de obseq. l. nulla, & ff. de legat. & fideicom. 1. l. si quis inquilinus. §.4. dicitur. Diui Seuerus, & Antoninus rescripserunt. Iusiurandum contra vim legum, & auctoritatem iuris in testamento scriptum nullius esse momenti.

Porrò iure optimo hæc à Iulio II. statuta sunt. licet enim Romanus Pontifex postquam est legitimè creatus, legibus, & pœnis iuris Canonici non subdatur, cum lex feratur in subditum, & non in parem. cap. innotuit. de elect. aut in se ipsum, cum nemo in se ipsum habeat iurisdictionem. & ob id dicat l. Princeps. ff. de legibus. Princeps solutus est legibus. etsi ob scandalum vitandum eas & ipse seruare debeat, iuxta l. vox digna. Cod. de leg. vox digna est maiestate regnantis legibus se subditum Principem fateri. Ipsa tamen electionis forma canonico iuri subiicitur, ne his aut illis malis artibus, & dolis quis eligatur. Ideo Pontifex potest (cum nihil de hoc sit iure diuino statutum, vt etiam docet Syl. v. electio 3. & v. excom. 9.) præscribere formam electionis Pontificiæ, vt Ecclesiæ expedire videt, vt docet Cardinalis Albanus tr. de Cardinalibus q. 31. ex communi sententia. in cap. licet de electione. vnde & diuersa in huiusmodi electione præscripta fuerunt, vt videre est in cap. in nomine d. 23. & cit. cap. licet. & cap. vbi periculum. de electione in 6. & Clementina ne Romani de electione, à Iulio II. hoc loco, Paulo IV. num. 38. quæ incipit. *Cum secundum.* Pio IV. num. 71. In eligendis & tandem ante annum à S. D. N. Gregor. XV. qui Constitutiones ea de re ediderunt. De exceptione verò hæresis, videnda est Glossa & Panorm. citato cap. licet. Augustinus de Ancona. de pot. Eccl. quæst. 2. art. 3. Azor loco cit. vbi etiam disputat de aliis exceptionibus.

THEOREMA 136.

QVoad Censuras, nulla hic in Simoniacè electum fertur excommunicatio, quod tamen fit in electum à paucioribus, quàm à duabus partibus Cardinalium electioni assentientem cap. licet. de elect. & DD. ibidem. Astensi. p. 2. lib. 7. t. 2. casu 19. Anton. 3. part. tit. 25. cap. 48. Angelo excom. 7. casu 2. Sylu. excom. 9. §. 2. Caiet. excommunicatio cap. 9. Nauarr. cap. 27. num. 114. Fertur tamen, & quidem reseruata §. 5. in Cardinales illum eligentes, cum amissione Cardinalatus, & omnis alterius tituli, & beneficij, sicut §. 6. Complices, & Mediatores priuantur omnibus officiis, beneficiis, dignitatibus, honoribus, feudis, immo & bonis propriis, vocéque actiua, & passiua, & redduntur inhabiles ad similia. Sed Cardinales complices redeuntes ad saniorem mentem, denuo habilitantur, vt cum aliis non Complicibus idoneum valeant canonicè eligere. Iterúmque. §. 10. vetatur, ne Cardinales sede vacante contra hanc Constitutionem quicquam disponere, vel statuere possint, quouis colore, & causa, sub excommunicatione latæ sententiæ à solo Pontifice Romano canonicè electo, absoluendi,

extra

extra mortis articulum. Quare rectè notauit Caiet. excommunicatio cap.24. & Suarez tom.5. d.22. sect.6. num.2. hanc censuram non habere locum, si fiant similia viuente Pontifice, vel quia viuente eo, non est tanta necessitas, vel quia tunc illius est curæ huiusmodi corrigere.

EIVSDEM IVLII II.

Cōstitutionis 4. editæ anno 1505. quæ incipit. Romani.

EPITOME 51.

Promoti literas beneficiorum intra annum expediant, & interim non se ingerant administrationi eorum & soluant Annatas. *Excommunicatio & priuatio.*

IN consequendis beneficiis Pontifex §.5.& 6. decernit, vt Prælati de beneficiis prouisi, si intra annum totaliter nō expediant literas Apostolicas beneficiorū Ecclesiasticorū eis collatorum, eo ipso sint illis priuati. Itémque ne non expeditis literis Apost. administrationi Ecclesiarum, & beneficiorum se ingerant, & vt in termino soluant Annatas.aliter incurrant ipso facto pœnam excommunicationis & priuationis beneficiorum. Innouátque his de rebus Constitiones Alexandri V. Bonifacij VIII. Innocentij VIII. & aliorum.

THEOREMA 137.

VSu Rom. Curiæ (quicquid antea fieret iure communi) in beneficiis, à Papa collatis consequendis, necesse est, vt Diploma Pontificium fuerit expeditum; nec sufficit, si per testes probetur, id esse alicui collatum, vt docet Flaminius Parisius Episcopus Bisontinus l.8.de resign.quæst.2.n.8. l.10. q.1.num.30. Azor t.2.l.7.c.1. & 23. Etsi enim supplicatione qua beneficium petitur, oblata, Papa respondet. *Fiat,* aut *placet, vt petitur*, aut ipsemet certæ Ecclesiæ Episcopum,aut Parrochum nominat, nondum confectis bullis, iure communi Pontificia gratia perficiatur, & ille, ex eodem Parisio, Baldo, & Geminiano ibidem, sit verus Episcopus, vel Parrochus (potestate scilicet iurisdictionis, non ordinis, quæ datur consecratione.) Ad adipiscendam tamen possessionem, requiritur diploma Pontificium, tum ex præsenti Constitutione Iulij II.& Pauli IV. num.11. tum ex Sarnensi in regul. Cancell. de non iudic. secundum form. suppl. q 1. n. 2. vt euitentur falsitates, quæ in supplicationibus faciliùs committerentur, quàm fiat in bullis propter multorum officialium manus appositionem. Tum quia magnū inferretur præiudicium emoluméto Officialium Curiæ, si sola supplicatio aut testes absque litterarū expeditione sufficerent. Iulius igitur vt meminit quoque Nauarr. de temp.ord.consil.35. num.4. licet excusam Constitutionem non vidisset, statuit §.5.vt nisi huiusmodi litteræ intra annum penitus expediantur, perdatur ius omne in beneficiis quæsitum, vt etiam declaraui Congregatio illi 1. Iulij 1593. Quod etiam de electionibus ad dignitates conuentuales decreuit Pius IV. bulla 86. olim 100. quæ incipit. Sanctissi

Sanctissimus, non expeditis intra sex menses. id enim exigit recta administrationis ratio, ne scilicet diu sine pastore beneficia permanerent.

THEOREMA 138.

QVi verò beneficij à Papa obtenti, ante Pontificias literas expeditas, adeunt administrationem, excommunicationis & priuationis sententias incurrunt (vt etiamsi annatas non soluant, de quibus diximus Theor. 121. 122.) & meritò; vt enim constat ex Bonifacio VIII. in extrauag. iniunctæ. de electione. si in iure ciuili non creditur asserenti, se venire cum mandatis Principis l. vnica Cod. de mand. Princ. aut asserenti se legatum, cap. nobilissimus. d. 97. nisi id scriptis probet, neque in iure canonico, dicenti se delegatum sedis Apostolicæ tit. de officio deleg. c. cum in iure. nisi doceat de mandato Apostolico, nec Clericis aliunde venientibus sine Ordinariorum literis, de cler. pereg. cap. 1. & 2. d. 28. aut Monachis sine Prælatorum literis d. 71. cap. hortamur. & Cod. de epis. & Cler. l. si qua per calumniam: ita neque Prælatis, seu de beneficiis prouisis absque litterarum Apostolicarum ostensione.

Quare olim sic statuerat Bonifacius VIII. loco citato. *Præsenti Constitutione sancimus, vt Episcopi, & alij superiores, nec non Abbates, priores, & cæteri monasteriorum regimina exercentes, quocumque nomine censeantur, qui apud dictam Sedem promouentur, aut confirmationis, consecrationis, vel benedictionis munus recipiunt, ad commissas eis Ecclesias, & monasteria absque dictæ Sedis literis huiusmodi eorum promotionem, confirmationem, consecrationem, seu benedictionem continentibus accedere, vel bonorum Ecclesiasticorum administrationem accipere non præsumant, nullique eos absque dictarum litterarum ostensione recipiant, aut eis pareant, vel intendant.* Et deinde irritat in contrarium per eos facta, & illos suspendit à perceptione fructuum suorum beneficiorum, nec non recipientes prædictos absque huiusmodi literis. Qua de re etiam Suarez tom. 5. d. 31. sect. 5. num. 23. Sed quia Bonifacij decretum non erat de beneficiis omnibus, Iulius II. hac Constitutione comprehendit Ecclesias omnes, siue iure tituli, siue commendationis, siue administrationis concedantur.

Quia verò officiales Curiæ Romanæ prætextu supplicationum super prouisionibus beneficiorum signatarum, & registratarum dabant literas, & mãdata de illorum beneficiorũ possessione adipiscenda, litteris non expeditis, Paulus III. bulla, quæ incipit. *Cum nobis.* id fieri vetuit in quibusuis beneficiis à sede Apostolica quomodolibet impetratis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ & reseruatæ Papæ. & in Iulij III. bulla 33. quæ incipit. *Sanctissimus.* habentur pro intrusis qui non expeditis literis per se, vel alium suo nomine, beneficiorum possessionem apprehendunt, vel ratam habent, & fructus non faciunt suos, vt notauit etiam Parisius. l. 2. de resignat. quæst. 26. & sunt inhabiles ad illa obtinenda.

Sic etiam se ingerentes non expeditis literis in dignitatibus Conuentualibus, illis priuantur, &

& fiunt ineligibiles à Pio IV. in citata bulla 86. §.3.& in regula 25. Cancellariæ gratia Apostolica ante expeditas litteras habetur pro informi,& ad perfectionem deducitur per earumdem confectionem. Qua de re Parisius loco citato num. 11. Rota decis.20. in fine. de concess. præb. Bellam. decis. 431. 745. Oldradus consil. 320. num.6. Sarn. in regul. Cancell. de non iud. iux. form. supp. num. 2. quæst. 1. Supplicatio enim postquam signata est à summo Pontifice. *Placet.* vel *Fiat vti petitur.* ac reuisa subscriptione, datur Datario; tum in registro inscritur, deinde in compendium redigitur, quę reuidetur per Summistam; postea scribuntur litteræ, seu bullæ, in quibus multorum officialium manus apponuntur, in Cancellaria solutis consuetis; postremo plumbantur in plumbo, & iam tunc litteræ dicuntur expeditæ,ex eodem Sarnensi loco citato. Mandos. ibidem. quæst. 3. num. 5. Parisio,loco citato.n.17.18. & lib.2. quæst.25. Geminiano in cap. sicut de præbendis lib. 6. & Felino in cap. diligenti. in fin. de Simon. & postquam sunt in plumbo registrantur, & dantur partibus.

EIVSDEM IVLII II.

Cōstitutionis 9. aliàs 8. quæ incipit. Percepimus.

EPITOME 52.

Ministri Camerales participantes in contractibus rerū Cameraliū excommunicātur, & priuātur officiis. idem de sciētibus non reuelantibus.

PONTIFEX Constitutionis huius §. 1. excommunicat, & priuat officiis ipso facto Clericos Camerales & quoscumque ministros Cameræ Apost. quomodolibet participantes, seu facientes ad partem cum contrahentibus in contractibus rerum Cameralium, vt v. g. in appaltu alluminum in Dohanis,vel Thesauraria.& dantes in his auxilium, consilium, fauorem, quæ possint in eorum vtilitatem venire.

§.2. In easdem pœnas incidunt scientes, & non reuelantes Papę,vel Gubernatori.

THEOREMA 139.

OCcasionem huius constitutionis edendæ fuisse Cameralium πλεονεξίαν, seu studium plus habendi Cameraliū,quàm æquum esset, colligimus ex bulla 18. §.1. Pauli tertij. Immoderata enim cupiditate Camerales ministri participantes in contractibus rerum Cameralium, cum publicanis, & conductoribus iniquè curabant,vt res minus iusto pretio conducerentur, vt sic ipsi quoque lucrum maius participarent. Est enim cæca res diuitiarum cupiditas, nec finit quem semel occuparit animum, quod iustum est, videre. ideóque auaritiam omnis improbitatis sedem esse olim dixit Bion: maximum mortalibus malum Alexander; & caput malorum omnium Apollodorus. Paratus est enim auarus ad opes cumulandas, quoduis per fas & nefas perpetrare. & ob id crebrio in diuinis scripturis reprehenditur. Eccl.10.*auaro nihil est scelestius, quid superbis terra, & cinis? Nibil est iniquius,*

quam amare pecuniam. hic enim & animam suam venalem habet, quoniam in vita sua proiecit intima sua. & ad Eph. 5. D. Paulus scribit, auaritiam esse idololatriam, quod pro Deo auarus pecuniam habeat, paratus eius causa omnia agere, & pati. Et 1. ad Tim. 6. *qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, quæ mergunt homines in interitum & perditionem, radix enim omnium malorum est cupiditas.* Auaritiæ verò filiæ, ex D. Gregorio l. 31. mor. cap. 31. & S. Thom. 2. 2. quæst. 118. art. 8. sunt, proditio, fraus, fallacia, periurium, inquietudo, violentia, & contra misericordiam, cordis obduratio; de quibus singulis S. Thom. loco citato. Lessius l. 2. cap. 47. dub. 8. Tolet. tr. de sept. peccat. mort. cap. 26. & seq. Azor tom. 1. l. 4. c. 15. Alensis p. 2. quæst. 141. m. 1. & q. 144. m. 1. Nauarr. cap. 23. num. 69. & seqq. quorum tres primæ ad minimum aderant in huiusmodi Cameralium delicto. Quare meritò nullus in causa propria, seu in qua habeat interesse, potest esse testis, & multo minus iudex. l. nullus. ff. de testibus. idémque in l. omnibus, & DD. ibidem. & cap. insuper. de testibus in fine. Gloss. ibid. & Prospero Farinacio tom. 1. praxis crim. tr. de opposit. contra personas testium, quæst. 60. num. 2. & seq. Idque etiam si sint clerici, ex eodem n. 13. Ruino, consil. 137. t. 5. Menoch. consil. 45. num. 26. quod eorum etiam oculi soleant obcæcari in suis; & suorum rebus. Glossa peruenit 1. quæst. 3. Alciato reg. 2. præsump. 29. n. 2. Mascardo de probat. l. 3. de concl. 1357. n. 56. immo nec Rex, aut Princeps in causa, in qua habet interesse. Decio cons. 410. num. 10. Farinacio loco cit. num. 15.

THEOREMA 140.

PORrò Camera Apostolica ex Eugenij IV. bulla 13. & eiusdem confirmatione, Octauiano Vestio. l. 2. cap. 1. & 3. & Azore tom. 2. l. 5. 38. est Audientia, seu Collegium in Curia Romana, quæ præest Apostolico Patrimonio, Fisco, & Ærario: dictáque putatur Camera Apostolica, quòd olim Romanus Pontifex audiret causas adhibitis, vt res expediretur facilius, sex Prælatis domesticis, prudentia, & vsu rerum insignibus, qui propterea Cameræ Apostolicæ Clerici dicti sunt, quorum consilio, & opera Pontifex vteretur, in tractandis causis, quæ ad vrbis, & ditionis Ecclesiasticæ temporalis, atque ærarij gubernationem pertinebant. Nunc tamen ex Eugenij IV. bulla 13. quæ incipit. *Inter.* & confirmatione eiusdem, quæ incipit. *In eminenti.* §. 3. præest dictæ Cameræ Cardinalis, qui Camerarius dicitur, cuius etiam fit mentio in cap. ad audientiam. de præscript. & Clementina *Ne Romani*, de elect. §. eo tamen. & Pontificis morte non expirat, ex §. citato, ne scilicet Ecclesiæ redditus, & regimẽ Vrbis negligerẽtur. Post eũ verò est Thesaurarius, ex citata Eugenij IV. bulla. *In eminenti.* qui Apost. Cameræ pecunias recipit, & custodit; tum Cameræ auditor, qui contumaces censuris cogit: deinde Præsidens Cameræ, qui præest rationibus vniuersi ærarij, Vrbísque & Prouinciarum prouentus administrat. Post quem Aduoca

Aduocatus pauperum, qui ius, & partes priuatorũ apud Clericos,& iudices Cameræ cõtra Aduocatos fiscales tuetur. Adde fiscalem aduocatum, qui iura fisci Apostolici defendit. Præterea Procuratorem Fisci,cuius est Fiscales causas, (cum scilicet de publica pecunia, vel vindicta tractatur) agere. Et Gubernatorem vrbis, qui pœnis temporariis, & corporalibus in vrbe,& extra vrbem ad 40. milliaria ius habet animaduertendi in sontes. Denique est Commissarius Cameræ, qui eius negotia, non pertinentia ad iudicia, agit,& præest exactionibus, publicisque functionibus, annonæ,& pecuniæ cudendæ. Et tandem Clericus sacri senatus, cuius in Apost. Camera est, iura, prouentus, & alia, quæ ad Cardinales pertinent, si quæ tractantur, defendere. Præter hos recti, vt Magistratui habeatur honor, stant ministri fiscales.

THEOREMA 141.

Plectuntur igitur Primò participantes Camerales hoc loco pæna excommunicationis & priuationis officiorum ipso facto. Secundò, dantes in hoc eis fauorem, auxilium,& consilium, quod possit venire in vtilitatem eorumdem. Tertiò,id scientes,& non reuelantes Gubernatori,aut Papę,qui posset prouidere, ne Camera Apost. caperet detrimentum. Confirmata est postea Constitutio hæc, à Paulo III. num. 18. quæ incipit. *Alias.* qui illam §. 2. extendit ad omnes interuenientes in Camera, quando de huiusmodi locationibus pro eorum attinentibus agitur. ex Pio IV. num. 55. quæ incipit. *Romanus.* Non comprehenditur tamen Camerarius, vt constat ex Iulio III. bulla 3. §. 6.

Extat etiam hac eadem de re c. 8. statutorum editorum à Clericis Cameræ, confirmatorum à Leone X. post bullam 24. quod ita se habet. *Cumque Præfecti Fisci Apostolici, non solum ab omni fraude, labe, & lucro illicito abstinere, sed etiam omni suspicione carere debeant, vt ex eis Camera nullam prorsus iacturam, seu damnum patiatur, nullus Clericus, seu Notarius sub duorum millium ducatorum eidem Cameræ applicandorum pæna, eo ipso incurrenda, contrahat aliquam societatem publicam, vel occultam in conducta alicuius Gabellæ, Dohanæ, seu Thesaurariæ ad Cameram Apostolicam pertinentis. Qui verò de hoc conuictus fuerit, vltra dictam pænam, biennio priuetur emolumentis Clericatus, & Notariatus, quæ pro tribus illorum partibus accrescant aliis Clericis, reliqua vero illorum pars reuelanti detur.*

LEONIS X.

***Constitutionis 5. aliàs 4. editæ anno 1513. in Conc. Lateran. quæ incipit.* Apostolici.**

EPITOME 53.

Damnat §. 2. tãquam per omnia hæreticos, & infideles, eodémque modo puniendos asserentes secundum Philosophiam animam rationalem esse mortalem, & vnicam in cunctis hominibus, cum ex Euangelio constet

Asserentes secũdũ Philosophiam, rationalẽ animam esse mortalem, & vnicã in cunctis homini-

bus, sunt vt hæretici puniendi. Ecclesiastici non studeant Philosophiæ vltra quinquenniũ absque aliquo Theologiæ vel Canonũ studio. & quotannis sanctio hæc publicetur in Vniuersitatibus.

stet, vnà cum corpore æterna præmia, vel pænas recepturam, & Dominus dicat: *animam autem occidere non possunt.* & ob id sit essentialiter forma corporis humani, vt rectè definiuit Clemens V. in Concilio Viennensi, immortalis, & pro corporum, quibus infunditur, multitudine singulariter multiplicabilis, & multiplicata, & multiplicanda, quippe cum verum non contradicat vero.

§. 3. Iubet, vt cum occurrunt principia, aut conclusiones contra fidem, vt sunt peccata, quæstio de æternitate mundi, & similia, Doctores discipulis veritatem declarent, & contrarias rationes soluant, quippe quæ solubiles sint.

§. 4. vt nullus in sacris ordinibus constitutus, vel in iure arctatus ad ordines, in publico studio post Grammaticam, & Dialecticã vltra quinquenniũ Philosophiam prosequatur, sine aliquo studio Theologiæ, aut Canonum.

§. 5. & Ordinarij, Vniuersitatúmque Rectores singulis annis initio studiorum, in virtute sanctæ obedientiæ hanc Constitutionem publicari faciant.

THEOREMA 124.

REctissimè §. 2. præsentis Constitutionis Leo X. cum Concilio Viennensi sub Clem. V. damnat asserentes secundum Philosophiam, aut lumen naturæ, colligi animam rationalem esse mortalem, etsi secundum fidem immortalis sit; vt malè dixit Pomponatius l. 3. de immort. animæ, Simon Portius. l. de mente. Iandunus l. 3. de anima. Nec eam esse formam informantem, nec multiplicatam ad multiplicationem indiuiduorum, & similia. cum lumen naturæ cognoscat, Verum non esse contrarium vero, & naturæ lumen non posse aduersari lumini reuelato. sicut enim entia creata nihil aliud sunt, quàm participationes quædam diuinæ entitatis, ita totum lumen naturale cuiusuis intellectus creati, est quædam participatio infiniti luminis diuini, & non aliquid illi contrarium. Si igitur lumine reuelato ponitur animæ rationalis immortalitas, informatio, & multiplicatio, naturæ etiam lumine idem aut apparebit perspicuè, aut certè magis clarescet, quàm eius oppositũ: ideo nullo modo aut naturæ lumẽ aut veræ Philosophiæ principia deducere poterũt ad aliquid Christianę fidei contrarium: aliàs vtraque contradictionis pars posset esse vera; & Deus, qui naturalis, & reuelati luminis est author, pugnantia loqui, & mentiri; quæ à prima & summa veritate, qualis est Deus, abhorrent. Sed potius vtrumque lumen, eandem, diuerso tamen modo, confirmabit veritatem.

Quare nõ difficile ostendo non solùm ex diuinis literis Eccl. 12. Sap. 2.

Sap.2. 3. 4. 5. Iob.3.12. Philipp.1. Matth.10.ac Patribus in Concilio Aquileiensi, in sexta Synodo generali, Concilio Later. sub Leone X. sess.8. Clemente Romano l.6. Constit. cap. 11. ac reliquis, sed etiam ex principiis veræ Philosophiæ animam rationalem esse immortalem, vt rectè docuit tota bene philosophantium antiquitas, Trismegistus in Pimandro cap.1. & 8. in Asclepio cap.3. 4. 10. Zoroastes apud Clem.Alex.l.5.strom. & Marsilium Ficinum. l.5. Theolog. Plat. cap.14. Pherecides apud Ciceronem l. 1. Tusc. qq. Anaxagoras, Empedocles, Xenocrates, Pythagoras apud Theodoretū l.5. Græc. aff. & Nyssenum. l. de nat. hom. cap.2. Caldæi apud Pausaniam in Messen.l.4. Tales Milesius, Philolaus, Socrates, Plato, Speusippus, Theophrastus in opere de anima, Plotinus, Ammonius, & cæteri (sit paucos Epicureos Alexandrum, & Plinium. l.7. cap.55. excipias) vt docent Eusebius l.11. de prop. Euang. Marsilius Ficinus loco citato. Franciscus Mirandulanus l.1. de vanit. scient. Augustinus Eusebius l. 9. de perenni Philosophia. Chrysostomus Iauellus. tr. de indeficientia animæ, idémque sensisse, pluresque rationes ad idem ostendendum collegisse Aristotelem in lib. de anima ad Eudemum, qui non extant, scribit Themistius. l.3. de anima text. 37. Plutarchus in vita Dionis, Simplicius. l.1. de anima text. 66. 86. Philoponus. l.1. de anima tex.65. & alibi, dicentes Aristotelem calumniari, qui ei affingunt sensisse contrarium, ídque apertè intelliget, qui diligenter legerit eum l.1. de anima tex.90. quapropter egressa anima dissoluitur corpus, & putrescit t.92. negat posse assignari corporis partem animæ intellectiuæ eo quod non alligetur organo, sed sit immaterialis, & consequenter immortalis. Lib. 2. t.11. vult animam quamdam (nempe rationalem) posse à corpore separari, eo quod non sit educta de potentia materiæ, (sed ex l.2. de gener. anim. cap. 3. extrinsecus adueniat) quasdam verò vt vegetatiuam, & sensitiuam non posse. Text.21. intellectū esse genus animæ distinctum à cæteris, vt perpetuum à corruptibili, & loquitur de anima nostra, & actu informante, cum velit ex tex.13. & 18. constituere gradum, & genus distinctum viuentium. Tex.21. ait, difficile adhuc esse dicere, an intellectus loco separetur à cæteris potentiis, cum sit potentia inorganica, vt dicetur l.3.t.5. Illud tamen iam constare esse genus animæ altioris ordinis, & ipsum tantum posse à corpore separari l. 3. de anima cum dixisset t. 3. intellectum possibilem esse impassibilem, quod non accidit potentiæ materiali, & t.4. ob id esse immixtum, & consequenter t.5. ab omni forma denudatum esse, vt possit omnia intelligere, concludit t.6. ideo non esse immersum materiæ seu mixtum, neque officij instar potentiarum materialium, conditionibus materiæ, esséue calidum, aut frigidum, nec vllo vti organo, & consequenter non eductum ex potentia materiæ, sed immaterialem esse, & immortalem. Et t.19. & 20. intellectum agentem, qui est potentia animæ rationalis ex t.17. esse impassibilem, & separabilem, & immortalem. Et denique

l.12. Met. t.17. vult nullam formam præcedere corpus, cuius est actus, posse tamen aliquam, nempe intellectum remanere post corpus. vbi apertè vides Aristotelem non loqui de intellectu Auerrois, nec de Deo, vt putat Alexander, cum non sint actus, & forma corporis, & præcedant corpus. Omitto reliqua, quæ aliàs Aristotelem explanans. l. 3. de anima, ad hoc idem ostendendum attuli.

Iam igitur ex Philosophiæ principiis animam rationalem immortalem esse probo. Primò, anima rationalis est immaterialis, ergo est immortalis. Consequentia patet, tum quia nullum est internum principium interitus, nec contrarietas, quæ aliunde possit afferre interitum: tum quia esse immaterialem, est non habere esse, nec dependere à materia; quare potest existere sine illa. Si enim forma non habet esse à materia, non repugnat eam conseruari ad dissolutionem materiæ, vt etiam fatetur Aristoteles l.1. de anima t.92. l.2. t.11.l.3.t.4.5.6.l.12.met.t.30. Antecedens autem probatur ex operationibus intellectus & voluntatis. Etenim in operatione intellectus tria sunt; quæ docent potentiam, & consequenter animam (cum identificentur) non pendere à materia, seu esse immaterialem. quorum primus est modus operandi. 1 Tum quia cum materialis potentia sit extensa in organo, & ab eo essentialiter pendeat, non potest sine determinato organo operari. non enim ipsa operatur per se, sed est solum principium operandi ei, cui inhæret, vt constat ex auditu, visione & aliis. intellectio verò non fit per organum, vnde etiam reperitur in intelligentiis, & Deo, & homo ipse sæpe intelligit, & cognoscit contrarium ei, quod sensus omnes externi, & interni illi dictanr, vt cum intelligit solem esse maiorem tota terra; non igitur vtitur organo. Possumus item disputare de re ab omni conditione materiali separata, vt de intelligentiis, de homine, nulla habita ratione loci, magnitudinis, coloris, vel alterius conditionis sensibilis, propriáque nostra intellectione & volitione absque phantasmate vllo: potentia igitur, qua id agimus, nullo corporali organo vtetur. Cũ enim cognitio agitur organo corporali, facultas nihil aliud percipit, quàm organi passionem. Organi autem corporalis passio non potest esse sine corporalibus conditionibus, nam per eam facultas non percipit nisi corporalia accidentia. Ob id facultas illa, quæ sine his percipit, necesse est, vt sit inorganica, vt docuit etiam Aristoteles. l. 2. de gener. anim. cap.3. l. 3. de anima t.6. Tum quia intellectus reflectitur supra se intelligendo se ipsum, 2 materialis autem forma non potest supra se ipsam reflecti, quia cum sit educta ex materia quanta, operatur cum materia, & quantitate, cui intrinsecè repugnat reflexio, quòd tollat rationem extensionis, & partium, ideóque cum sensus sit materiæ permixtus, nullo modo, nec vllo vnquam tempore seipsum sentire potest. Quæ ratio est etiam Aristotelis. l. 3. de anima cap. 8. & Platonis apud Marsilium Ficinum. l. 9. Theol. Plat. cap.1.

Secundum, est obiectum, quod etiã immaterialem indicat, quippe cum

cum non habeat obiectum determinatum, sed quidquid est, percipiat, corporalia, & spiritualia, intelligentias & Deum, particularia, & vniuersalia. Materialis verò potentia non possit percipere immaterialia, eo quod non sint eius proportionatum obiectum, vt docuit etiam Plato apud Marsilium loco cit. cap. 5. & Aristoteles.l.3. de anima. t.4. & 6.

Tertium, varij actus eundem immaterialem ostendentes, vt apprehensio rerũ sine materia, compositio, diuisio, discursus & iudicium, quo sæpe corrigit sensus. & aliud statuit, quam repræsentent phantasmata, vt fusè explicat Marsilius l.6. cap.2.

Eadem, & multo clariùs apparent in operationibus voluntatis. nam primò eius operandi modus est independens à materia, tum quia non habet determinatũ organum in corpore, tum quia supra seipsam reflectitur, voluntas enim vult suum velle, & suũ nolle, & est libera, & domina suarum actionũ, nec cogi potest ab vllo ente creato; repugnat, immo dominatur naturalibus suis affectionibus, & passionibus, eligitque ieiunia, flagella, languorem, dolorem, immo etiam sæpè subiectum ipsum libenter offert morti, à quibus corpus naturaliter abhorret. Quod non accidit potentiæ materiali, quæ cum dependeat à suo subiecto, non potest illi resistere vel esse libera, aut appetere, quæ naturalis appetitus refugit, vt etiam rectè docuit Plato apud Marsilium l.9. cap.1.2. 3.4.& l.13. toto. & Iauellum tr.2. Ethicæ Platonis cap. 1. Philoponus. l.1. de anima 65. vbi ait, nihil materiale contra seipsum, aut contra subiectum suum pugnare, & Plotinus. l. de tribus præc puis substantiis, cap. 10. Secundò, obiectum eius est omne bonum etiam immateriale; est enim tanta humanæ voluntatis capacitas, vt solus Deus infinitum bonum possit satiare appetitum illius, quod apertè docet potentiam esse immaterialem, cum materialis appetitus, & cognitio, rem immaterialem quærere non possit. Tertiò, sunt eiusdem actus varij, qui eandẽm probant non pendere à materia, vt naturalis in omnibus hominibus appetitus immortalitatis, qui non potest in tota aliqua specie esse frustra, cum Deus, & natura nihil frustra faciant, vt docet Plato, S. Thom. & Scotus 4. d.47. quæst.2. Desiderium gloriæ post mortem, contemptus mortis, moderatio affectuum, conscientia scelerum, vt in 1. Tusc.q. argumentatur M. Tullius. & similia. Cum igitur operationes intellectus, & voluntatis nostræ, doceant animam esse immaterialem, eamdem etiam ostendent esse immortalem, quod probandum sumpsimus.

Secundò, idem colligitur ex fine hominis, hoc modo. Omne ens naturale habet finem, in cuius consequutione quiescat, & delectetur; ergo etiam homo, cum sit rerum omnium naturalium apex. Sed in hac vita nullus apparet talis finis, aut fœlicitas, quia animus in omni vita numquam beatus est, cum semper patiatur aliquid, quod dolorem, & tristitiam affert, & si fortè nihil tristitiæ haberet, non immutabiliter haberet, quod tamen ad fœlicitatem requiritur: Nec item potest voluntas, quæ habet pro obiecto omne bonum, expleri,

pleri, nisi summum possideat bonum, nec intellectus quiescere nisi in eo (Deo scilicet) clarè viso; necesse est igitur, vt hominis finis, ac beatitudo in eo præstantissimo, & summo bono sit posita, vt sit status bonorum omnium aggregatione perfectus, & firmus, vt docuit Aristoteles. l. 1. eth. & Boëtius l. de consolatione Philosophiæ. id igitur in futura vita reseruatur. necessariò ergo immortalis est noster animus.

Tertiò ex diuina prouidentia; si enim non sit alia vita, in qua supplicia improbis, & bonis præmia tribuantur, nulla esset Dei prouidentia, nulla iustitia, quod est impium cogitare, nedum dicere. Improbi enim vt plurimum dominantur, voluptatibúsque fruuntur, iusti autem affliguntur, & patiuntur; ob id horum ratio, & conditio peior esset, quod tamen naturali lumini repugnat; danda igitur immortalitas animarum, vt præmia, vel pœnas factorum quisque recipiat, vt rectè argumenratur Lactantius l. 7. instit. cap. 10. Chrysostomus homil. 4. de prouidentia S. Petrus aduersus Simonem Magum, vt testatur. S. Clem. Rom. l. 3. recognit. Itémque S. Paulus, cum in ep. 1. ad Cor. cap. 15. ait miserabiliores essemus omnibus hominibus, si in hac vita tantùm sperantes essemus. Aduersariorum autem rationes contra immortalitatem animorũ soluunt Contarenus. l. 1. de immortalitate, Iauellus tr. de indeficienria animæ. noster Hieronymus Dandinus in egregio opere de anima. S. Thom. & alij boni, sed pij Philosophi.

* * *

THEOREMA 143.

DAmnantur quoque meritò asserentes eandem esse formam assistentem, & non humani corporis essentialiter formam informantem. Vt imprudenter somniauit Pythagoras ex D. Nysseno. l. 2. de anima cap. 7. & 8. Lactantio l. de diuino præmio. cap. 12. & Aristotele l. 1. de anima. t. 53. mulras tamen ponens, quæ subinde in varia corpora, etiam brutorum, migrarent, & Auerroes vnicam tantùm constituens in omnibus hominibus. vt etiam de Aristotele temerè finxit l. 3. de anima. com. 5. & alibi. hæc enim repugnant veræ Philosophiæ.

Primò, quia homo propriissimè intelligit, & vult, ergo à principio intrinseco, & essentiali, materia scilicet, vel forma informante; sed non per materiam, cum hæc sit quid stolidum, & ad intelligendum ineptum, vnde abeunte anima nihil intelligit corpus; ergo per formam informantem. Antecedens patet. Tum quia homo definitur animal rationale, quia vtatur ratione. Tum quia omnis homo naturaliter scire desiderat. l. 1. met. t. 1. Tum quia ex l. 1. de anima. t. 64. experimur nos esse, qui speculamur, cum volumus, & intelligimus, & possumus per signa, & voces notiones animi nostri exprimere, & docere alios, non minus, quàm cum sentimus, videmus, audimus. & similiter nos etiam esse dominos nostrarum actionum, & volitionum, nos appetere, abhorrere, amare, odisse, timere, sperare, aliàs nulla essent virtutum, vitiorúmque merita, & demerita, iniqua quarumcumque legum

legum præmia, & supplicia; inutilis cohortatio omnis ad voluntatem excitandam, vel sedandam, si homo non intelligit, nec vult, sicut nec plectitur nauis, si rectum non teneat cursum, sed tantum nauta. Consequentia etiam probatur, tum quia vnum suppositum, præsertim in actionibus immanentibus, & quæ egent interno, & vitali principio, operari nequit per operationem alterius; ergo neque homo aut intelliget, aut volet, cum hæ sint operationes immanentes, & quæ egent vitali, & interno principio, per suppositum distinctum, nempe formam assistentem. Sicut neque intellectione intelligentiæ, & nautæ, dicitur cælum, aut nauis intelligere. Tum quia homo est vnum per se. totum autem per se non fit nisi ex materia, & forma specificante, & informante materiam. Si igitur homo intelligit, intelliget per vnam ex partibus essentialibus, materia, vel forma informante; at non per materiam, vt dixi, ergo per formam informantem. Tum quia si intellectus non est forma hominis, homo dici non poterit intelligere, nisi per vnionem, quam habet homo cum intellectu. Quæ vnio si non est formæ informantis, erit vel tanquam motoris in re mobili, quod esse non potest, quia intellectio est operatio immanens, motus autem est in mobili, non in mouente. Vel tanquam intellectus cum phantasmatibus per corpus, & neque hoc esse potest, quia vnio intellectus cum phantasmate non est, nisi potentiæ cognoscentis cum obiecto, ergo sicut non dicitur paries, aut color, à quo sumitur species visibilis, videre, quia vniatur tanquam res visa cum potentia vidente, ita nec diceretur homo intelligere, aut velle, si in ipso non recipitur intellectio, aut volitio, sed solùm in illo cognoscantur phantasmata à forma assistente, seu intelligentia, quasi homine personata. Paríque modo vniri posset equo, & in eo intelligere, cum etiam bestiæ habeant phantasmata, & consequenter etiã equus intelligere diceretur; quæ omnia quàm sint absurda, nemo est, qui non videat.

Secundò, si anima rationalis hominis, esset forma assistẽs, ita se haberet respectu hominis, sicut se habet Dæmon in Euergumeno, sed hic non intelligit quæ dæmon in eo existens intelligit, ergo nec homo intelligeret, quæ explicat. Idémque de locutione, volitione, & aliis. quæ tamen omnia sunt falsa, etiam apud imperitissimum vulgus. Confirmatur, quia magis intrinsecè nobis vnitur Deus, quàm si vniretur anima assistens, & tamẽ quia Deus in nobis est forma informans, illius intellectione intelligere non possumus; ergo multo minus intelligeremus intellectione formæ assistentis.

Tertiò, si homo non est formaliter homo per animam intelligentem informantem; ergo per sentientem & vegetantem; ergo formaliter est bestia. Confirmatur, quia si anima rationalis non est forma informans, cum modus operandi sequatur modum essendi, debebit habere aliquam operationem, ex qua id colligere possimus. At neque ex operatione aliqua nobis nota, neque alia experientia colligere hoc possumus; gratis igitur id asseritur.

Quartò intellectus hic, qui secundum Auerroem vnicus ponitur in omnibus hominibus, vt etiã ex hac eadem bulla Leonis X. constat, vel nobis semper in intelligendo adest, vel non: si adest, cum sit finitus, ex sui auctoris sententia, qui impiè vel ipsum Deum finitum censuit, & tantum in primo cælo, qui fieri potest, vt eodem tempore assistat Italis, Gallis, Germanis, Hispanis, Persis, Indis, Iaponiis, Siniis, Mexicanis? Si non adest, cum igitur philosophari voluero, mihi expectandum erit, vt ex vltima India, aut Iaponiis aduenerit hic intellectus, & assistat, quod non tam falsum, quàm falsissimum esse quisque intelligit.

Quintò itẽ, quomodo de eadem re sunt tam diuersæ cogitationes hominum? nam vnus rem veram, alius falsam apprehendit; vnus affirmat, alius negat; vnus addiscit, alius docet; vnus scientiam habet, alius opinionem de eadem re; hæc enim videntur implicare. Nec dicas id absurdum non esse, quod hæc fiant ab eodem intellectu per diuersa phantasmata; tum quia in his casibus sunt eadem phantasmata specie; tum quia in hac re non faciunt difficultatem phantasmata, sed subiectum ipsum, nempe intellectus, qui actus illos simul suscipere nequit. essent enim simul diuersi, pugnantésque & contrarij actus, & habitus in vnico illo intellectu, vt etiam in vnica illa voluntate, cum vnus sit studiosus, vitiosus alius. Idémque nobiscum sensisse Aristotelem constat, tum quia in definitione animæ l. 2. t. 6. sub qua comprehendit etiam rationalem, ex l. 2. de anima t. 18. 23. 24. nomine actus corporis organici intelligitur informans, ideo enim tex. 2. ponit diuisionem substantiæ in materiam, formam, compositũ, & materiam dicit potentiam, formã actum. & t. 4. deducit animam esse formam substantialem corporis naturalis, quod potest viuere. & text. 5. 6. 7. esse actum primum, ideo non esse quærendum, cur ex eo, & materia fiat vnum per se. & tex. 8. animam esse substantiam secundum rationem, & quod quid corporalis naturalis. & t. 9. & 10. ob id animam respectu corporis se habere veluti potentiam visiuam respectu pupillæ; qua facultate visiua sublata, pupilla non est amplius oculus, nisi æquiuocè. Tum quia tex. 29. vult per intellectum constitui genus viuentis. Tum quia ex l. 1. eth. c. 2. fælicitas hominis consistit in operatione, secundum quam homo quatenus homo distinguitur ab aliis animantibus, nempe speculatione, & operatione virtutis, vt ostendit, l. 10. cap. 6. 7. At si intellectus non est forma hominis informans, non poterit contemplatio esse fælicitas hominis, sed solum ipsius intellectus, qui ponitur separatus, & assistens.

THEOREMA 144.

Anima rationalis pro corporum, quibus infunditur, multitudine, singulariter multiplicatur, vt definit Clemens V. in Conc. Viennensi, & Leo X. hoc loco, & docet S. Thom. l. 2. contra gent. cap. 70. & seq. & 1. p. quæst. 76. artic. 1. Alber. l. 3. de anima tr. 2. cap. 12. Tum quia intellectus noster, vt diximus præcedenti Theoremate, non est tantùm assistens, &

& qui se humano corpori ad cognitionem coniungat. Quomodo enim cognoscit corpus, cui debet se coniungere? quomodo tempus, quo illi debet vniri, ne id faciat solum in senio, aut antequam infans rationis vsum habeat? si per phantasmata, ergo extra corpus habet operationem cum phantasmate, quod Aduersarius pernegat. Si sine hoc, ergo habet operationem independentem à corpore. non igitur erit corpori vnitus, cum modus operandi sequatur modum essendi. Quin etiam si potest extra hominem sine phantasmate intelligere, non est vlla ratio, cur in homine intelligat per phantasmata, cum ea, quæ per pauciora possunt fieri, non sint facienda per plura. Est igitur necesse, vt humanus intellectus sit vera hominis forma. Est enim homo essentialiter animal rationale; & consequenter multiplex; aliàs si vnicus tantùm esset, omnes homines vnicus essent homo; quorum enim ex Aristotele l. 7. Met. t. 45. quod quid erat esse est vnum, necesse est & ipsa esse vnum, quod tamen asserere esset hominis fatui.

Confirmatur, quia sicut omnia membra viuentis eò quod habeant vnam vltimam formam, faciunt vnum viuens, ita omnes homines vnum constituerent hominem, cum entia vnum sint per formam. Tum quia, vt dicebamus, tunc non posset vnus rem diuerso modo apprehendere, quàm alius, ne eadem anima de eadem re contrarias habeat sententias eodem temporis momento. Tum quia non est vna, eadémque voluntas hominum singulorum, cum vnus sit bonus, & alius malus, ergo nec vnus intellectus, aut anima rationalis. Probatur consequentia, quia voluntas sequitur intellectũ, sicut appetitus sensitiuus sensũ, & sunt potentiæ eiusdem animæ. ergo si voluntates sint diuersæ, intellectus quoque & animæ rationales erunt diuersæ.

Ex his sequitur, falsam etiam esse opinionem Bernardi Mirandulani. l. 13. de Euers. sing. cert. sect. 3. & l. 32. sect. 1. & Achillini quodlib. 3. de Intellig. dub. 4. asserentium ex Aristotelis sententia, & naturæ lumine animam rationalem esse quidem vnicam in omnibus hominibus, sed esse informantem. Tum ex dictis contra vnitatem animæ, seu intellectus assistentis, nam pugnant etiam contra hanc vnicam informantem pænè omnia. Tum quòd impossibile sit, vt eadem forma tam multa, & distincta informet corpora, interiecto spatio, in quo ipsa non est, quippe cum spatium non sit corpus organicum. Tum quod Aristoteles omnino doceat oppositum. Lib. enim. 12. Met. t. 17. apertè dicit rationalem animam non præcedere corpus, licet post corporis interitum remaneat.

THEOREMA 145.

Rationalis anima vnius post mortem non migrat in aliud corpus humanum, aut ferinum, vt finxerunt Ægyptij, Pythagorei, Platonici, & alij de quibus Lactantius l. 7. Epiphanius hæresi 3. Irenæus l. contra hæreses c 59. Athanasius l. 6. de beatit. fil. Dei, Castro. l. 2. hæresi 8. Herodotus, & alij, irrisitque huiusmodi figmentum etiam Aristoteles l. 1. de ani-

ma tex. 53. qui etiam inficiatur vllam formam præcedere corpus. l. 12. met. t. 16. 17. & l. 2. phyt. t. 26. vult animam habere ordinem ad determinatum corpus, idque rectè, sicut enim forma in specie requirit materiam determinatam in specie, ita hæc forma numero habet ordinem ad tale corpus numero: non debet igitur esse forma aliorum corporum. Tum quia sequeretur esse determinatum numerum hominum, cùm per aduersarios sit determinatus numerus animarum, & totidem mori homines, quot nascuntur, cum tamen videamus numerum hominum augeri. Tum quia si quis iustus, & sapiens moriatur, aut potitur beatitudine, aut non. Si non potitur, nulla esset Dei iustitia; quippe qui rectè viuentibus præmia non conferat, meliórque esset conditio improborum, cum eis in hac vita omnia fluant ex sententia. Si potitur, vel iterum postea detrudetur in corpus, & sic eadem de causa nulla apparebit Dei iustitia: si non, quotidie minuetur hominum numerus. Mali quoque & scelesti si non ducuntur ad supplicia, nulla videtur Dei iustitia; si ducuntur, minuetur etiam hominum multitudo. Quare intra paucos annos vniuersum genus humanum defecisset. Tum quia cum forma det esse, & vnitatem rei, si detur hæc animarum transmigratio, plures homines, vel etiam bestiæ nactæ huiusmodi vagantes, & transmigrantes animas, essent vnus homo, quin & bestiæ huiusmodi simul bruta essent, & homines, quæ sunt digna risu. Videatur Nyssenus l. 1. de anima cap. 7. & 8. quare Leo X. hic §. 2. pro corporibus, quibus infunditur, numero singulariter multiplicari animas dicit.

THEOREMA 146.

NOn est aliquid diuinæ substantiæ anima rationalis hominis, vt senserunt Stoici apud Epiphanium, l. 1. hæresi 5. Carpocrates apud Irenæum l. 1. cap. 24. Gnostici, & Manichæi apud S. Hieronymum in epist. ad Marcellinum, & Philo. l. quod deterius insidiatur potiori. sed à Deo ex nihilo creatur, & immediatè infunditur corpori. Tum quia Deus nō est diuisibilis, & mutabilis, tum quia anima iam non esset creatura, sed Deus, & ab æterno, & beata, nec posset esse forma humani corporis, quam tamen esse docet §. 2. huius sanctionis Leo, damnátque errorem hunc Concilium Bracarense 1. cap. 5. Tolet. 1. cap. vltimo. S. Leo ep. 91. cap. 1. August. l. de orig. animæ cap. 3. & 4. & Irenæus loco cit.

Neque est eiusdem speciei cum Angelis, vt voluit Origenes lib. 1. periarchon cap. 5. & 8. quia non posset esse forma hominis: esset enim ens completum, & non dicens ordinem ad corpus.

Neque ante corpus creata ab initio, vt voluit Origenes loco cit. cap. 7. & apud D. Hieronymum in epist. ad Pammachium, & Epiphanium hæresi 64. & August. ep. 28. & l. 3. de lib. arbit. cap. 21. Tum quod in 6. Synodo act. 11. & à Leone ep. 91. cap. 5. id damnatur. Tum quod sit absurdum alicubi tandiu mansisse nihil acturam. Tum quod repugnat etiam Aristoteli l. 12. met. t. 16. 17.

Neque creatur ab Angelis, vt putauit

putauit Auicenna, Hermias, Seleucus, & alij, ex tripart. hist.l.7. cap.11. cum creatio arguat infinitatem virtutis, quæ non est in angelis. Sed à solo Deo creatur, & immediatè corpori infunditur, vt statutum est in Synodo 6. Constantinop.Lateranensi sub Inn.III. Viennensi cap. firmiter. Augustino, & Leone locis cir. Hierony. ep. ad Marcellinum, S.Thom.l.2. contra gent. cap.86. quippe cum solus Deus creare possit, ob potentiam infinitam. Idémque colligitur Gen. c.2. *Inspirauit in faciem*, &c. Eccl.c.vltimo.*Et spiritus redeat ad Deum,qui dedit illum*.& l.2. Machab. c.7.*nescio qualiter in vtero meo apparuistis,neque enim ego spiritũ, & animam donaui vobis, & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi,sed enim mundi creator, &c.*

THEOREMA 147.

IN homine vnica tantum est anima, non autem aut duæ, vt voluit Ocham quodlib.2.quæst.1.qui rationalem posuit, & sensitiuam, quæ etiam exequeretur munera vegetatiuæ; aut tres, vt putauit Plato apud Aristotelem l.1.de anima t.90.91.92.& in Timæo. Philo. l. quod deterius insidietur potiori, Manichæi apud D.August.l.10. de gen. ad literam cap.12. & 14. & alij. Est enim vnica tantum anima in singulis, eáque rationalis, quæ simul etiam dat esse sensitiuum, & vegetatiuum,vt docet S.Aug.loco cit. & l.83.qq. q.40.l.6. contra Iulianum. l. de duab. anim. contra Manich. cap.1. & 13.l. de quant. animæ cap.33. l. de spiritu, & anima cap.9. Damascenus l.2. de fid. cap.12.Basilius in constit.Monast. cap.2.S.Thom.1. p.quæst.76.art.3. l.2. contra gent. cap.58. Aristoteles l. 1. de anima tex.65. vbi supponit animam rationalem, & extrinsecus aduenientem esse eandem, qua homo videt. Ideóque senem si oculum iuuenis reciperet, visurum vt iuuenem, eò quod anima nihil passa sit. Tex.92. docet non esse plures animas in corpore. Lib.2.de anima t.31.vult vegetatiuum contineri à sensitiuo,& sensitiuum à rationali, vt triangulum in quadruplo. Lib. 3. de anima t. 37. 38. animam rationalem esse quodammodo omnia, quia ratione sensuum est quodammodo omnia sensibilia, & ratione intellectus omnia intelligibilia. Lib. de iuuent.& sen.cap.1.vnam, & eamdem esse particulam, qua homo viuit, & est animal. Lib.2. de gen. anim. cap.4. mentem,quæ extrinsecus aduenit ex meliori,vel minus bona substantia, magis, aut minus præcipuas corporis partes, quasdam etiam ex excrementosa materia, fætu iam formato, & grandi, vt etiam natura primum fecerat in formatione, sustentare, sicut prudens pater familias, optimum cibum dat filiis, deteriorem seruis, vilissimũ animalibus, Themistius, l.1. de anima cap.5. Simplicius l. 1. de anima t. 9. & 89. Auicenna l.6. nat. p.1. cap.3. Alexander, l.1. de anima cap. vltimo probatur, tum quia, vt argumentatur Auicenna,actiones animæ in eodem viuente sese inuicem impediunt. vehemens enim, & attenta contemplatio minuit, & impedit operationes nutritiuæ, & sensitiuæ, vnde sæpe non percipimus obiecta exteriora; & hæc pariter impediunt illam:at hoc non aliun-

æterno. essent enim nunc infinitæ animæ, & transissent infiniti anni, & multo plures menses, hebdomadæ, dies & horæ, quæ implicant, cum vnum infinitum non sit altero maius, aliàs enim esset finitum.

Quin etiam Patres sentiunt, esse impossibile, vllam creaturam posse esse ab æterno, & consequenter diuinum Verbum, quippe quod fuerit ab æterno Patri coæternus, haud esse creaturam, sed Deum. Ita D. Basilius l. cõtra Eunomium. Amb. l. 1. Hexam. cap. 3. August. l. de fid. ad Petrum. l. contra Felicianum. cap. 19. l. 12. de ciu. cap. 15. Fulgent. l. 1. de dupl. prædest. Iustinus l. de euers. dog. Arist. & in Apolog. Tertull. l. aduersus Hermogenem. Athanasius or. 8. aduer. Arianos. & in disp. contra Arium in Conc. Niceno. Cyrillus Alex. l. 6. thesauri. cap. 12. & l. 12. cap. 9. 10. 13. Damasc. l. 1. de fid. cap. 9. & Hugo de S. Vict. l. 1. de sacram. cap. 10. vbi ait: *Hoc fugit diuinam virtutem, vt possit aliquid sibi coæternum facere.*

Argumenta autem Aduersariorum rectè soluunt Valesius l. historiæ sacræ, & Philop. in lib. contra Proclum. & omnia fundantur in aliquo ex his falsis principiis. Primò, ex nihilo nihil fieri posse, etiam diuina virtute, quod falsum esse vidit etiã Pythagoras, ex Calcidio com. 2. in Timæum Platonis, Trismagitus apud Cyrill. Alexand. l. 2. contra Iulianum, & alij. Videatur Franciscus Petrarcha lib. de sui ipsius, & multorum ignorantia. Secundò, nihil posse fieri, nisi per naturalem motum, & mutationem, non autem per creationem. Tertiò si Deus de nouo fecisset mundum, mutatus esset. Quartò, Deum esse finitæ virtutis, agere necessariò, & quantum potest. Quintò, æternitatem mundi arguere maiorem Dei bonitatem. Sextò, omne nunc, esse principium, & finem temporis.

EIVSDEM LEON. X.

Constitutionis 5. olim 8. editæ anno 1515. quæ incipit.

Regimini.

EPITOME 54.

MANDAT §. 2. vt iudices, quibus à Sede Apost. correctio, & punitio exemptorum delinquentium demandata est, debitum officij sui diligenter exequantur. *Exempti vt coërcẽdi, causæ fori Ecclesiastici cognoscendę in prima instãtia ab Ordinario. Innouãtur pœnæ violantium libertaté Ecclesiasticam & personas Ecclesiasticas non soluẽtes decimas, incẽdiariorũ, depopulatorũ, & molestãtiũ Prælatos ad conferẽda beneficia, feuda, Emphyteu-*

Et §. 3. si moniti, fuerint in hoc negligentes, cognitione huiusmodi ea vice sint priuati, & procedant ipsi locorum Ordinarij.

§ 8. Statuit causas Ecclesiasticas, tam spirituales, quàm ciuiles ac mixtas in prima instantia cognoscendas coram Ordinario.

§. 11. Innouat quascumque Constitutiones editas de pœnis contra impedientes libertatem Ecclesiasticã & non soluentes decimas, raptores, violatores, Ecclesiarum incendiarios, depopulatores agrorum, capientes Cardinales, Episcopos, & alias personas

fes pro sua volitate, & præstantium in his auxiliũ, consiliũ, fauorem. collatio nulla, & inhabilitas ad alia.

nas Ecclesiasticas, ac detinentes, eorúmque iura quomodolibet indebitè occupantes, vel eos in suæ iurisdictionis exercitio perturbantes, seu molestantes ad conferenda beneficia, feuda, Emphyteusim personis pro ipsorum voluntate, aut vendenda. Facientes statuta contra libertatem Ecclesiasticam, & ad præmissa auxilium, consilium, & fauorem præstantes. Decernítque collationes de dictis beneficiis sic factas, irritas esse, & nullas, & qui illis vtuntur, redduntur inhabiles ad alia beneficia.

THEOREMA 149.

EXemptio nihil est aliud, quàm liberatio à potestate sæculari, aut Ecclesiastica. ob id exemptio, de qua agitur hoc §.2. est liberatio à potestate Ordinarij inferioris Papæ, stante immediata subiectione Pontifici Romano. Quare cum sum. Pontifex religionem aliquam exemptam facit, solet apponere huiusmodi clausulam. Ipsámque (religionem) & vniuersa illius personas, ac bona quæcumque, ab omni superioritate, iurisdictione, correctione quorumcumque Ordinariorum eximimus, & liberamus, ac sub nostra, ac præfatæ sedis Apostolicæ protectione suscipimus. Exemptus verò dicitur, qui huiusmodi exemptione potitur, seu qui non subest iurisdictioni Ordinarij, vt constat ex cap. cum personæ. cap. ne aliquis. de priuileg. l. 6. solúsque Papa, vel legatus à latere potest cognoscere de huiusmodi causis contra exemptum. cap. veniens. de verb signif. l. 6. Quintiliano Mandosio de sig. grat. exempt. ab Episc. & Syluest. v. exemptio n. 1.

Porrò etsi olim iure communi Regulares subiecti essēt Episcopo (certum est enim in eos nihil posse iudicem sæcularem, ex Authent. apud quos oport. monach. cau. dicere. & Authent. statuimus. Cod. de Epis. & Cler. & cap. non dubium de sent. excom. cap. 2. de for. comp. cap. & si Clerici. de iudiciis.) Episcopo, inquam, loci, in cuius diæcesi situm erat Monasterium, ex Concil. Chalcedonensi cap. 4. & habetur 16. q. 1. cap. qui verè. Tolet. 4. cap. 50. Tolet. 10. cap. 3. Aurelian. 1. cap. 10. & habetur 16. quæst. 1. cap. monasteria. & tradit Panorm. cap. porrectum. de regul. & Syl. v. religiosus 3. n. 4. Qui etiam creabat Abbates, & eos ex causa deponebat. ex cap. si quis Abbas 18. quæst. 2. Postea tamen regulares ab Episcoporum iurisdictione fuerunt exempti, & Monasteriis commissa est Abbatum electio. Quare iam Episcopi ordinariè procedere non possunt contra Regulares delinquentes, sed tantum eorum iudex ordinarius, qui est prælatus, vt Abbas, Prior, &c. ex priuilegiis illis concessis directè, aut per communicationem à Nicolao IV. Benedicto XI. Clemente IV. Sixto IV. & aliis, de quibus in Mari magno Carmelitarum, Prædicatorum, Augustinianorum, & in collectione priuilegiorum Mendicantium, v. exemptio. & quoad religiosos Societatis Iesu à Paulo III. in bulla, quæ incipit.

incipit. *Licet debitum.* & Gregorio XIII. in bulla, quæ incipit. *Ascendente.* Etenim illorum Prælatus multò melius nouit subditorum defectus, ac regulas, & cõstitutiones religionis, quàm Episcopi, & correctio citius fit, & cum minori scandalo.

Quo etiam posito Bonifacius VIII. concessit Prælatis Minorum, vt in punitionibus Fratrum procederent non seruatis apicibus iuris (qua de re videndum cap. qualiter. cap. quando. 2. de accusat. Panorm. cap. si quis, contra. & c. cum contingat. de foro comp. Lupus alleg. 33. Felin. de modis procedendi contra Monachos nu. 19. 20.) sed solum secundum approbatam eorum consuetudinem. & Nicolaus V. concessit Ministro generali dicti Ordinis, vt possit iuxta instituta antiqua regularia dicti Ordinis corrigere, & punire subditos, & in criminibus maioribus, si res exigeret (cum moderamine) eos torturæ subiicere.

Debent igitur regularium superiores procedere iuxta officium contra delinquentes, ne scelera impunita remaneant, & consequenter multiplicentur, vt etiam notat Conc. Trid. sess. 6. cap. 3. de refor. Vmbertus in reg. D. August. cap. 164. & Bernard. Dial in pract. crim. cap. 79. Quod si superiores sint in hoc negligentes, postquam fuerunt admoniti, priuantur ex hoc §. 2. ea vice huiusmodi cognitione, & substituuntur Ordinarij locorum.

In Concilio etiam Tridentino sess. 7. cap. 14. de refor. statutum est, vt in ciuilibus causis mercedum, & miserabilium personarum regulares extra claustrum degentes possint coram Ordinario conueniri tanquam sedis Apostolicæ delegato. Et sess. 25. cap. 14. de regul. in causis criminalibus puniri posse regulares extra claustrum degentes ab eodem Ordinario, vt colligit indirectè Nauarr. com. 2. de regul. num. 63. & Emanuel Rodericus to. 2. quæst. 2. art. 3. regulares autem degẽtes in claustro ab Ordinario puniri non posse, nisi extra claustrum ita notoriè deliquerint, vt populo sint scandalo; & instante Episcopo intra tempus ab eodem præfigendũ, non puniatur à superiore, eo enim casu delinquens punietur ab Episcopo, & superior priuabitur officio. extat hac etiam de re Constitutio 29. quæ incipit. *Suscepti muneris.* Clementis VIII. de qua inferius, Theor. 401.

THEOREMA 150.

EA, quæ §. 8. habentur, fuerunt etiam postea statuta à Concilio Tridentino sess. 24. cap. 20. ita vt saltem intra biennium à die motæ litis terminetur. Alioquin post illud spatium liberum sit partibus, vel alteri earum, Iudices superiores (competentes tamen) adire, qui causam in eo statu assumant, in quo fuerit, & quam primum terminari curent; nec antea aliis committantur, nec auocentur, neque appellationes ab eisdem interpositæ per superiores quoscumque recipiãtur: eorúmue commissio, aut inhibitio fiat, nisi à diffinitiua, vel à diffinitiuæ vim habente, & cuius grauamen per appellationem à diffinitiua reparari nequeat. Exceptis causis, quæ apud sedem Apostolicam sunt tractandę

iuxta canonicas sanctiones, & quas ex vrgenti causa ad se auocauerit Pontifex, vt etiam sess. 25. cap. 10. de refor. eadem sancta Synodus Episcopos monet, vt curent perfici.

THEOREMA 151.

INnouantur deinde §. 11. quæcumque pœnæ latæ contra delinquentes principales, & auxilium, consilium, & fauorem præstantes in sequentibus criminibus. Primò violando, vel impediendo libertatem Ecclesiasticam, qua de re nõnulla præmisimus Theor. 15. 16. 17. & 77. ac 78. dum Honorij III. & Bonifacij IX. bullas explicaremus. Consistit autem hæc libertas, vt docet Suarez t. 5. d. 21. sect. 2. num. 90. in excellentia potestatis tum ad ordinem, tum ad iurisdictionem pertinentis, & consequenter in omnibus exemptionibus à subiectione, vel coactione temporalis potestatis, & priuilegiis concessis Ecclesiæ, siue à Deo, vt ex Antonino 3. p. t. 25. cap. 17. & aliis, quod Clericis soluantur decimæ. cap. reuertimini. 16. quæst. 1. quod Ecclesia sola res Ecclesiasticas administret. cap. si Imperator. d. 96. quòd Ecclesia de spiritualibus ius condere, & iudicare possit. cap. cum ad. & cap. bene d. 96. & similia. siue à Papa, vt cap. si quis suadente 17. quæst. 4. ne clericis manus iniiciantur, cap. si diligenti. de foro comp. ne clerici conueniantur coram iudice sæculari. c. relatũ. de test. vt in legatis ad pias causas sufficiant duo testes. siue ab Imperatore (Reges enim solum concedere possunt Ecclesiis in suis dominiis, ex Inn. cap. nouerit. de sent. excom.) vt v. g. quòd nullus iudicet personas Ecclesiasticas, nisi sui Prælati. vel quòd quilibet liberè donare possit Ecclesiæ, vel Ecclesiasticis personis. l. 1. & l. illud. l. fin. Cod. de sacrosan. Eccl. vel quòd statuta contra libertatem Ecclesiasticam nulla sint. l. cassa. Cod. de sacros. Eccl. & similia, de quibus Caiet. v. excom. cap. 31. & nunc violantes immunitatem, vel lib. Ecclesiasticam, incidunt in excommunicationem bullæ cænæ. §. 15. & Gregorij XIV. bullæ 7. Sumitur autem Ecclesia in huiusmodi difficultate, non prout opponitur infidelibus, estque fidelium congregatio, sed prout opponitur parti fidelium, quæ diuinis vsibus, & ministeriis non est mancipata.

Secundò, incendendo, violando, spoliando, depopulando Ecclesias. cap. canonica. 11. quæst. 3. c. cum deuotissimam. 12. quæst. 2. cap. omnes Ecclesiæ. 17. quæst. 4. c. pessimam. 23. quæst. 8. cap. tua nos. de sent. excom. & cap. conquesti, ibidem. Panor. in idem. c. Astensis. p. 2. l. 7. t. 13. §. 18. Pisanel. excom. 4. Angel. excom. 5. casu 5. & 6. Antonin. 3. p. t. 25. c. 11. 12. Syl. excom. 7. n 11. 16 Ledesma 2. 4. q. 26. art. 2. Nauarr. cap. 27. num. 94. vt etiam diximus Theor. 77. §. 7. etsi lis sit, an excommunicatio sit lata, vel ferenda. & denunciati sunt pro absolutione mittendi ad sedem Apostolicam.

Tertiò, non soluendo decimas, vt etiam cap. denique. cap. reuertimini. 16. quæst. 1. & extra. toto tit. de decimis, & tit. eodem l. 6. S. Thom. quæst. 2. artic. 8. quæst. 6. art. 10. 2. 2. quæst. 87. art. 1. Caiet. ibid. Nauarr. cap. 21. num. 28. & seq.

seq. & Concilium Tridentinum sess. 25. cap. 12. de refor. vbi præcipitur, vt qui decimas aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, nec absoluantur, nisi restitutione sequuta. Tolet. l. 6. cap. 20. Lessius l. 2. cap. 39. Azor t. 1. l. 7. cap. 34. Emanuel Rodericus t. 2. quæst. 45. Porrò nomine decimæ ex Hostiensi in sum. tit. de decimis. §. 1. intelligimus partem illam omnium bonorum mobilium, siue fructuum iure quæsitorum, quæ Ecclesiæ ministris quotannis iure taxata est, in eorum debitum subsidium propter ministerium spiritualium, iuxta 1. Cor. 9. *si nos vobis spiritualia*, &c. & 1. ad Tim. 5. *qui bene præsunt*, &c. Lucæ 10. *dignus est operarius*, &c. ideo obseruant S. Thom. 2. 2. quæst. 87. art. 1. Rebuffus de decimis. quæst. 1. & 2. Couarr. l. 1. var. resol. cap. 17. aliique Theologi, & iuris canonici interpretes, hoc non tantùm esse iuris Pontificij, sed etiam naturalis, cum recta ratio dictet, vt eum alamus, qui nobis in diuinis inseruit; & diuini, ex locis præcitatis. & ob id merito damnata est in Conc. Constantiensi sess. 8. opinio VVicleffi asserentis decimas non esse vllo iure Ecclesiasticis debitas, sed esse meras eleemosynas, & posse propter eorum peccata illis negari. Difficultas tamen est de quota parte; Innoc. enim cap. vltimo de paræciis. Glossa c. 1. de decimis. l. 6. Ancharan. ibid. Io. Andr. cap. à nobis de decimis. Butrius cap. Parrochianus, Panorm. Hostiens. §. 7. de decimis in sum. dicunt esse etiam iuris diuini, & non tamen canonici, vt sit decima pars fructuum; tum ob cap. tua de decimis, vbi dicitur deberi decimas Constitutione diuina. & cap. tua nobis. ibid. Deum præcepisse solui decimas; ideóque non posse minui. & cap. fin. 16. q. 1. eas esse iuris diuini, & deberi Deo. Tum quod Matth. 23. Christus decimantibus dixerit: *oportet hæc facere, & illa non omittere.* At S. Thom. loco cit. Alens. 3. p. q. 51. nu. 1. 2. 3. Henricus quæst. 4. q. 21. Sotus l. 9. de iust. quæst. 4. art. 1. Nauarr. c. 21. num. 28. Couar. vbi supra. Lessius; Azor, & alij, quos citauimus, l. 2. de Missæ sacrif. quotam hanc tempore Euangelij solo iure Ecclesiastico (antiquissimo tamen, vt patet ex Clem. l. 2. cap. 29. 38. 39. l. 8. cap. 36.) deberi dicunt. Tum quia in lege Euangelica nullum aliud extat præceptum, quàm ministrãtibus spiritualia deberi congruam sustentationem. Matth. 10. 1. Cor. 9. De quota autem nihil statuitur. Tum quod quæ dicuntur Exod. 22. Leuit. 28. Num. 18. de decimis. spectãt solum ad Leuitas, & Sacerdotes Aaronicos, qui cum essent vna ex 12. tribubus, erant ferè decima pars, & non acceperat partem suam in diuisione terræ, & habebant vxores, & liberos. at iam alia est lex nostra, aliud sacerdotium, alia ratio gubernandi. Tum quod hæc quota consuetudine tolli possit, cap. in aliquibus. de decimis. & alicubi decima multorum fructuum est sublata, quod fieri non posset, si esset iuris diuini, & in pluribus Prouinciis aliter prouisum est Ecclesiasticis, ex Couar. loco citato. num. 9. Tolet. l. 6. cap. 20. num. 5. Dicuntur autem decimæ deberi constitutione diuina, eò quòd in lege veteri Deus id constituerit, ad cuius imitationem idem in noua statuit Ecclesia,

& sic debentur solum ex lege diuina mediatè, non immediatè, & ideo quandiu lex Ecclesiæ viget, irreuerentiam Deo primo institutori facit, qui imminuit. Et pariter quoque dicuntur iuris diuini, quia Deo consecrantur pro ministris. Dictum autem Domini Matth. 23. intelligitur de tempore illius legis.

Quærenti autem quotuplex sit decima, Dicendùm est cum Hostiensi sum. tit. de decim. § 3. esse triplicem; prædialem, quæ soluitur ex fructibus, frumento, vino, oleo, &c. qui proueniunt ex prędiis. cap. peruenit. cap. pastoralis. cap. Apostolica. de decimis. Personalem, quæ soluitur ex acquisitis, mercatura, militia, opificio, venatione, & arte. cap. decimæ 16. quæst. 1. c. ad Apostolicæ. cap. non est. de decimis. Mixtam, quæ soluitur ex acquisitis ex animalibus, quæ in pascuis nostra cura, & diligentia nutrimus, fætibus pecorum, porcorum, boum, & eorum fructibus, caseo, lacte, butyro, lana, pelle. cap. non est. de decimis. horum enim fructus partim ex prædiis, partim ex industria hominis proueniunt. ex his igitur omnibus decimæ soluendæ sunt, alioquin ex D. August. serm. 219. de temp. *Hæc est Domini iustissima consuetudo, vt si tu illi decimam non dederis, tu ad decimam reuoceris.* & hom. 48. ex 50. *Maiores nostri ideo omnibus copiis abundabant, quia Deo decimas dabant, & Cæsari censum reddebant, modo autem quia discessit deuotio Dei, accessit indictio Fisci, noluimus cum Deo partiri decimas, modo autem totum tollitur; hoc tollit Fiscus, quod non accipit Christus.* Denique in Clementina. *Cupientes.* de pænis, excommunicantur religiosi, qui præsumunt in suis sermonibus, vel alibi proferre, quæ retrahant audientes à decimarum debitarum Ecclesiis solutione. Qua de re Astensis p. 2. l. 7. tit. 2. casu 99. Angel. excom. 7. casu 44. Syl. excom. 9. num. 88 §. 45. Ledesma 2. 4. q. 26. art. 2. Nauarr. cap. 27. num. 145. Ibique etiam religiosi, qui scienter postposuerunt suis confitentibus conscientiam facere de soluendis decimis, ab officio prædicationis tandiu ipso facto suspensi manent, donec ipsi confitentibus (commodè facultate habita) conscientiam fecerint; quod si præsumpserint prædicare, prædicta negligentia non purgata, incurrunt ipso facto excommunicationem. Videndus Sayrus l. 3. cap. 33. num. 41. & seq. Nauarr. cap. 27. num. 145. 146. Caiet. excommunicatio c. 65. 66. Syl. excom. 9. num. 89. Rodericus t. 2. quæst. 45. art. 8. addens ex supplemento ord. fol. 26. concessionem 82. ex Eugenio IV. communicantes in priuilegiis Minorum non incurrere dictam excommunicationem, omittentes conscientiam facere confitentibus, nisi fuerint requisiti à Parrochianis, idque tantùm temporibus in dicta Clementina expressis, & si tunc, prædicabunt.

Quartò, capiendo, & detinendo Cardinales, Episcopos, & alias Ecclesiasticas personas, de qua re 11. q. 1. per totam 17. q. 4. si quis suadente. Honorij III. bulla, quæ incipit. *Has leges.* Bonifacij IX. bulla. *iustis*, vt diximus Theor. 78. cap. fælicis. de pænis l. 6. Pij V. bulla 93. cænæ. Gregorij XIII. Clementis VIII. Pauli V. §. 11. Caiet. excom. cap. 11. 12. Antonin. 3. p. t. 25.

t.25. cap.2.& 3.Syl.excom.7.n.22. Sayrus l.3. cap.15.

Quintò, eorum iura occupando, & iurisdictionem perturbando. prior pars habetur etiam §.15. & 17. bullæ cænæ. & Conc. Tridentino sess.22. cap. 11. de refor. Videndus Syl.excomm.7.nu.73.in excom. 28. Caiet. excom. cap.28. 27. Ledesma 2. 4. quæst.26. art.1. Soto 4. d.22. quæst.2. art. 3. post concl.5. Nauarr. cap.27. num.69. 70. posterior verò in bulla cænæ. §.17. Sed non ita ampla, vt hoc loco, vbi specificantur qui Prælatos molestant in conferendis beneficiis, & alienandis feudis,& rebus Emphyteoticis. Quorum simul collationes decernuntur irritæ, & nullæ, illisque vtentes inhabiles ad beneficia, vt etiam c.1. & c quoniam. de immun. Eccl.l.6.

Sextò, faciendo statuta, aut ordinationes contra libertatem Ecclesiasticam. Quod etiam habetur. cap. nouerit. de sent. excom. & in bulla cænæ. §. 15. & in Constit. Feder. II. approbata ab Honorio III. & l. cassa.Cod.de sacros. Eccl. vt dixi Theor.15. 16.17.77.78. & & dicitur 424.426. Porrò statutum illud contra libertatem Ecclesiasticam censetur, quod vel directè, & sua natura, ac ipsa materia iuri Ecclesiastico aduersatur, aut derogat. vt si v. g. contineat non soluendas decimas. vel quod etiam obliquè, & moraliter illi præiudicet. vnde dicitur cap. vltimo de Imm.l.6. præsumi esse contra libertatem Ecclesiasticam statutum, ne subditi vendant, molant, coquāt panem Ecclesiasticis. indirectè enim præiudicatur illis, & fit fraus libertati, & immunitati eorum ex Anton.3.p.tit.24.c.18. Suarez t.5. d.21. num.91. Reginaldo l.9. num.359. ideo rectè Felinus,cap. nouerit.de sent. excom. sentit statuta omnia, quibus personis Ecclesiasticis aliquid prohibetur, quod nec diuino nec humano iure est illis prohibitum (adde, vel imponitur aliquid,quod neutro prædictorum iurium præceptum est) esse contra libertatem Ecclesiasticam,idque colligi potest ex libertatis definitione, quæ est: *naturalis facultas faciendi quodlibet, nisi iure prohibeatur.* l. libertas. ff.de statu hominum. & Bartolus in l.1. §.2.ff. quarum rerum actio non detur.num.5.& in l.Cassa. Cod.de sacros. Eccl. Baldus in Margarita v. Ecclesia. Panorm. in cit. cap. nouerit. Angel. excom.7. num.12. Tab. excomm.5. cap.20. Syl. excom.9. num.31. Suarez t.5. d.21. sect.2. n.93. Reginaldus l.9.n.358. docent esse etiam contra Ecclesiasticam libertatem quodcumque statutum, quo clerici efficiuntur timidiores, quamuis non videatur directè contra libertatem Ecclesiasticam, vt si Princeps statuat, vt qui laicum percusserit, exilio mulctetur:qui verò Clericum 25. aureos soluat. Videndus etiam Caiet.V.excommunicatio casu 31. & Nauarr. c.27.n.119.120.

EIVSDEM LEON. X.

Constitutionis 11. olim 9. edita anno 1515. quæ incipit. Inter multiplices.

EPITOME 55.

CONCIONANTES, & disputātes montes pietatis *Asserentes pietatis mon-*

tes illicitos esse, excommunicãtur. iuuãtes consequuntur Indul.

tatis esse illicitos, si quid solùm sumatur, pro indemnitate, & conseruatione montis, siue id scripto, siue verbo faciãt, excommunicationem incurrunt. Iuuantes autem montes prædictos indulgentias consequuntur.

THEOREMA 152.

CVm pecuniarij montes non vnius sint generis, vt videre est apud Toletum. l.5. cap. 38. 39. Azorem t.3.l.5.cap.8.quæst.10.11. nobis hoc loco est tantùm difficultas de pecuniariis montibus pietatis de quibus disserunt Nauuar. cap.17. num.217. & Comm. de vsuris numer.59. & seqq. Medina tr. de rebus per vsur.acq.q.10. Sotus l.6. de iust. quæst. 1. artic.6. Caiet. opusc. hac de re. Syl.v. vsura.5.quæst.4. Azor loco citato c.8. Lessius l.2. cap.20. dub.23. Tolet. cap. 38. citato. Valentia 2.2. q.23. p. 4. post 5. conclusio. Molina d. 325. Salas tr. de vsur. dub.33. Rebell. 2. p. l.8. q.13. Reginal. l.25. num.207. Bannes q.78.art.4. Paul. Comit. l.3. quæst. 35. Suarez t.5. d.22. sect. 6. Quaranta v. Mons pietatis. Et dicuntur montes pietatis, eò quod huiusmodi pecunia in vtilitatem pauperum sit destinata, & perpetuò conseruetur, ideóque Conc. Tridentin. sess.22. cap. 8. 9. 11. numerat huiusmodi montes inter pia loca. Fueruntque in Italia instituti ante centum, & septuaginta annos, & approbati à Paulo II.

Est autem eorum praxis huiusmodi. Destinatur siue ex publico ærario, siue aliunde certa pecuniæ quantitas in refugium pauperum, ne cum magnis vsuris aliunde cogantur quærere, eis mutuanda iis legibus. Prima, vt ipsi mutuatarij paruum aliquod auctuarium vltra sortem pendant singulis mensibus, pro conductione domus, ministrorum eius stipendio, cum debeant pecuniam, & pignora custodire, scribere rationes dati, & accepti, cætetáque necessaria præstare. Secunda, vt mutuatarij pignus deponant idoneum, aliàs multis postea non soluentibus, mós facile exhauriretur, & finiretur. Tertia, vt ex huiusmodi pecunia detur singulis indigentibus vsque ad certam summam, v. g. viginti quinque aureos. & vt possit pluribus indigentibus subueniri, ad certum etiam tempus, v.g. ad duos annos. Quarta, vt si præscripto tempore non soluerint quod mutuò acceperunt, vendatur pignus, quodque ex pretio, detracta sorte, & auctuariolo, superfuerit, domino restituatur vt docent Medina, Nauarr. Tolet. & alij locis citatis.

THEOREMA 153.

EST igitur difficultas an huiusmodi montes pietatis censendi sint liciti? & quidem Caiet. opusc. de monte pietatis, & Sotus l.6. de iust. quæst.1. art.6. eos tanquam vsurarios condemnarunt. & videtur etiam dubitare Syl. v. vsura.5. num. vltimo. Tum quia mutuans, aliquid palam accipiat vltra sortem mutuo datam. Tum quod non teneantur pauperes compensare onera suscepta in pecunia montis conseruanda, eò quod ipsi non sint illius pecuniæ domini, sed

sed ad illud teneatur Cõmunitas, vel is, ad quem eius dominium pertinet. Tum quod quò quis diutius vtitur illo mutuo, plus vltra sortem soluit, ergo non pro oneribus, sed pro tempore petitur, atque ideo vsurariè.

Oppositum autem meritò docent Medina, Nauarr. Valentia, Azor p.2.l.5. cap.3.quæst.5. & vbi supra, Lessius, Tol. locis allegatis, Molina tr.2. disp.325. Ferdinandus Rebellus. p. 2. de oblig. iust. lib.8.cap.13. Reginald.l.25.n.207. Paulus Comitolus l.3. quæst.35.& cæteri. Tum quia licet olim id fuerit dubium, id tamen postea est definitum in Constitutione hac in Lateranensi Concilio sess. 10. à Leone X.ait enim. *Declaramus, & definimus montes pietatis, in quibus pro eorum impensis, & indemnitate aliquid moderatum ad solas ministrorum impensas, & aliarum rerum ad illorum conseruationem pertinentium pro eorum indemnitate dumtaxat vltra sortem, absque lucro eorumdem montium recipitur, nec mali speciem præferre, nec vllo pacto improbari.* Qui etiam concessit indulgentias porrigentibus manus adiutrices ad huiusmodi montes erigẽdos. Quare vt detur Caietano venia, cum 18. annos ante hanc Constitutionem opusculum illud scripserit, Sotus certè cum scripserit postea, omnino liberius, quàm par fuerit, scripsisse videtur, cum dicat non pertinere ad Concilium huiusmodi quæstiones definire. Nam Concilium cum suo capite errare non potest, & ad illud pertinet definire omnia, ex quibus salus animarum dependet. Tum quod montes eosdem approbarint eodem Leone teste, Paulus II. Sixtus IV. Inn. VIII. & Iulius II. & Concil. Tridentinum sess.22. cap.11. de refor. vbi excommunicat occupantes illorum bona, cuiuscumque sint dignitatis, à solo Papa absoluendos. Qua de re Azor p. 1. l. 9. cap.27. q.10. Zerula in pract. Episcopali. p.1. verbo, bona. Comitolus l. 6. quæst.23. Suarez t.4. d.22. sect.6. num. 22. Salicetus in pract. crim. cap.3. Tum quod onera illa suscipiantur in vtilitatem pauperum: meritò igitur ab eis petitur compensatio, vt etiam palam sentit idem Leo, & Conc. Later. in d. sess.10. dum pro ratione suæ decisionis subiicit illa verba. *Qui commodum sentit, onus quoque sentire debet.* quæ est vna pars illius regulæ iuris. l. 6. *qui sentit onus*, &c. & secundum etiam ius ciuile, *custodia rei ad illum pertinet, ad cuius commodum, & vtilitatem custoditur, & cui perit, aut lucrifit.* l. 1. & l. necessariò, ff. de peric. & com.

Non igitur tenetur Ciuitas, aut ipse mons, vel dominus illius propriis expensis alere eos, qui constituti sunt ad mutuandum, scribendum, &c. sed ipsimet, qui commodum sentiunt. Et argumenta contraria facilè soluuntur. Primum, quia nihil soluitur vi mutui, sed quid solùm ratione damni emergentis pro impensis, & stipendiis ministrorum montis, vt ait Leo. Secundum, licet pauperes non sint domini illius pecuniæ, non tamen liberi esse debent à compensatione onerum susceptorum causa conseruandæ pecuniæ. Satis enim est, vt innuit Pontifex, ea onera suscipi in vtilitatem pauperum. Tertium, quia non plus petitur ob maius tempus formaliter, sed quia quo quis diutius illam

lam

lam pecuniam retinet, maius beneficium mutui participat, & diutius, & consequenter maiora onera propter illud suscipiuntur, & ministri diutiùs obnoxij sunt laboribus, curam diuturniorem pignorum habent, & sunt expositi eorum periculo.

Quærenti verò cui sit restituendum, si quid v. g. in fine anni superfit stipendiis, & expensis necessariis, iam solutis? Respondeo cum Azor cap 9. l. 5. tom. 3. Mutuatariis singulis, à quibus est acceptum, si id certò sciri potest, quia soluerunt vltra id, quod soluere tenerentur. Sin minus, pauperibus, vel conferendum in vsus pios, vt fit in restitutione incertorum, vt obseruari vidi in pietatis monte Veronensi.

EIVSDEM LEON. X.

Constitutionis 12. olim 10. edita anno 1515. quæ incipit.

Inter solicitudines.

EPITOME 56.

Non imprimédi absque licentia gratis sub excommunicatione dáda, libri, sub pœna ex communicationis latæ sentétiæ, librorũ publicæ combustionis, &c.

NEMO ex §. 1. librum, aut scripturã aliquam præsumat imprimere, vel imprimi facere, nisi prius in Vrbe per Vicarium Pontificis, & Magistrum Sacri Palatij; in aliis verò diœcesibus per Episcopum, vel ab eo deputatum peritum, & inquisitorem loci approbetur, per illorum manus propriæ subscriptionem, sine dilatione gratis, sub pœna excommunicationis, faciendam.

§. 3. Qui secus facere præsumpserit, librorũ publicam combustionem, & 100. aureorum applicandorũ fabricæ S Petri mulctam, & suspẽsionem per annum ab impressione, & excommunicationem latam incurrat; & crescente contumacia castigetur per Episcopum secundùm iuris remedia.

THEOREMA 154.

QVæ in hac Constitutione habentur de omnibus libris, & scripturis imprimendis, fuerunt etiam sub eodem Leone in Conc. Later. sess. 10. decreto 3. definita, & præscribuntur in regula 10. indicis; & est vsus, vt etiam ipsæ Theses, Orationes, Carmina, & similia ante impressionem examinentur, & probentur, ídque etiam Romæ, teste Toleto l. 1. cap. 42. num. 3. Azore t. 1. l. 8. cap. 17. q. 2. & in Lusitania ex Roderico mox citando. Sed num huiusmodi pœnæ, & Censuræ Concilij etiam ligent, non est ita apud omnes certum, eò quod parum cognitæ fuerint, & haud vsu, & consuetudine receptæ, vt testantur Caiet. V. excommunicatio in fine, Bartholomæus Caran. in fine summæ Concilij Later. Nauar. cap. 17. n. 148. Emanuel Rodericus p. 2. q. 105. art. 1. Suarez t. 5. d. 22. in fine, & d. 23. sect. 7. num. 1. sed quod à Leone hic, & à Concilio Lateranensi de omnibus scripturis statutum fuerat, fuit quoad res sacras innouatum

uatum in Conc. Tridentino sess.4. in decreto de editione, & vsu sacrorum librorum. nempe vt nemo imprimat, vel imprimi faciat quosuis libros de rebus sacris, sine nomine auctoris, neque illos in futurum vendere, aut etiam apud se retinere præsumat, nisi primùm examinati, approbatique fuerint ab Ordinario, sub pœna anathematis, & pecuniæ in canone Concilij nouissimi Lateran. apposita, addito, si regulares fuerint vltra examinationem, & probationem huiusmodi, licẽtiam quoque à suis superioribus impetrare teneantur, recognitis per eos libris iuxta formam suarum ordinationum in fronte libri authenticè ponendam, quod etiam fit in instructione Clementis VIII. indicis. tit. de impressione librorum §. 2. Extenditque Concilium Tridentinum Impressorum pœnas, ad eos, qui scriptos libros euulgant, nisi antea probati fuerint. & qui eos habuerit, vel legerit, nisi prodiderit auctorem, habebitur pro auctore.

Notat autem Azor loco cit. q. 3. sufficere, si scriptura, aut liber typis mandetur sub nomine certi Collegij, Conuẽtus, aut Vniuersitatis, siue præfecti illius, cum in iure Conuentus, Collegium, Ciuitas, persona ficta censeantur. & in eos posset inquiri, & animaduerti, vt in priuatas personas, & ineamus cum illis contractus. & factum videmus in operibus Conymbricensium.

Quin etiã in aliquibus Regnis, vt Galliæ, & Hispaniæ libri, non ab Ordinariis, sed à Regio Consilio examinantur, & probantur, vt docet Suarez, vel annuentibus Pontificibus, vel Ordinariis talem approbationem, vt sufficientem, admittentibus. Videndi circa hoc decretum Concilij Tridẽtini, Castro l. 1. de leg. pœn. cap. 8. Couar. l. 4. var. resol. cap. 17. num. 1. Azor t. 1. l. 7. cap. 17. q. 1. 2. 3. 4. Suarez t. 5. d. 23. sect. 7. num. 1. 2. 3. Rodericus. t. 2. q. 105. Nauarr. cap. 17. num. 148. Fuscus l. 2. de visit. c. 31. num. 9. Felicianus de censuris. tit. de excommunicatione cap. 24. Andreas Gambarus. l. 2. de off. & potest. legati à latere. num. 430. Reginald. l. 9. num. 259. 257. Tolet. l. 1. cap. 42.

In instructione quoque Clementis VIII. citata. tit. de impressione, §. 6. præscribitur, vt Typographi, & Bibliopolæ coram Episcopo, vel Inquisitore, & Romæ coram Magistro sacri palatij iureiurando spondeant, se munus suum Catholicè, syncerè, ac fideliter exequuturos, ac regulis, & decretis indicis Episcoporum, & Inquisitorum obtemperaturos, & si eruditi sint, fidem profiteri debent. vt etiam statutum reperimus in Concilio Salzburgensi c. 5. Impressores autem librorum hæreticorum incurrunt primam excommunicationem bullæ cœnæ.

THEOREMA 155.

ILlud etiam hoc loco quæri potest, an possit quis tuta conscientia Conciones, prælectiones Theologicas, obseruationes de rebus sacris scriptas, nec adhuc ab Ordinariis approbatas, alicui communicare? Et dicendum videtur ex Suarez loco citato num. 3. Azor quæst. 4. Reginaldo num. 255. & Roderico supra, posse; tum quia hæc propriè non dicuntur liber

iuxta sensum Concilij, tum quia hæc scripta sunt dictata quædam inferioris ordinis, quæ vix in communicatione literatorum hominum vitari possunt, & vbique locorum vsus habet, vt aliis communicentur. Tum quia non per se scribuntur, vt diuulgentur instar librorum, sed solum ad proprium vsum, & priuatam vtilitatem, ac per accidens communicantur. vnde non censentur sub hac clausula comprehendi, nec Prælati tanquam illicitum reprehendunt. Tum quia cum hac de re orta esset inter religiosos perturbatio, sacra Congregatio Cardinalium decrarauit, supradicta esse tantum intelligenda, quando dantur, vt typis mandentur, & euulgentur, vt docet Roder. dicta quæst. 105. & Sorbus in Addit. ad Compendium Mendic. tit. Imprimere libros, in fine, qui ait seruari authenticum Romæ in archiuio fratrum Capucinorum.

EIVSDEM LEON. X.

Cōstitutionis 16. editæ anno 1516. quæ incipit. Temerariorum.

EPITOME 57.

Cardinalium, eorúmque ędium, & familia riū violatores, & complices dānantur Censuris excōmmunicationis. priuat. infamiæ.

INNOVAT §. 2. censuras Honorij III. Bonifacij VIII. & superiorum contra hostiliter insequētes Cardinales, & illis præsentia, consilio, fauore assistentes, ac scienter tales delinquentes receptantes, aut defendentes. §. 3. eorúmve Cardinalium domos, etiā Conclauis tempore inuadentes, & bona diripientes, quamuis Cardinalis fuerit electus in Papam, aut vulnerantes aliquem ex ibidem existentibus, socios, mandantes, ratum habentes, eorum nomine factum, consilium, & fauorem præstantes, & defendentes. quæ Constitutio vbique & perpetuò valeat.

THEOREMA 156.

STatuta in hac Constitutione contra hostiliter insequentes Cardinales (nam difficulas non est de percussione ipsa, & captione, id enim clarum erat ex canone. *Si quis suadente.* 17. quæst. 4. Sed de insecutione, cum non incidat quis in Can. *si quis suadente.* ob solam insecutionem Clerici, ex Glossa. c. *si quis pulsatus.* de pænit. d. 1. & in cap. fælicis. de pænis. l. 6. & Archidiac. cap. sunt qui. 17. quæst. 4. licet eodem cap. sicut qui. iudicentur sacrilegi, qui sacerdotes insequuntur) insequentes, inquam, hostiliter. id est ex D. Antonino 3. p. t. 25. c. 2. Syl. excom. 7. num. 23. Sayro l. 3. cap. 15. num. 7. Reginaldo l. 9. num. 313. sicut hostes, & inimicos capitales, & animo grauiter offendendi S. R. E. Cardinales lata sunt à Bonifacio VIII. in cap. Fælicis. (quod hic etiam innouatur) de pænis. l. 6. vbi fiunt rei læsæ Maiestatis, infames, diffidati, banniti, intestabiles actiuè, & passiuè, priuati beneficiis, & Officiis, etiam temporalibus, feudis, locationibus, inhabiles ad testandum,

ſtandum, bona eorum non tranſmittuntur ad poſteros, ſed applicantur Fiſco, domus diruuntur, nullo vmquam tempore reædificandæ, debitores eorum non tenentur ſoluere eis, aut in iudicio reſpondere, ac denique incidunt prædicti delinquentes in excommunicationem reſeruatam Papæ.

Eorum autem filij, ac nepotes per lineam rectam deſcendentes priuantur beneficiis, dignitatibus abſque ſpe vlla promotionis in poſterum, fiunt inhabiles ad dicendum teſtimonium, ad officia, beneficia, & actus legitimos, immo in d. cap. fælicis. ad collaterales offendentium Cardinales pænæ extendi poſſunt. Qua de re Menoch. l. 2. de arb. iud. caſu 552. n. 8. ne ſcilicet agnati tepidi, remiſſi, ac negligentes ſint circa collateralium ſuorum inſolentias reprehendendas, vt ſcribit Bartholus in l. iure prouiſum. Cod. de fabricenſibus. Ancharan. in cap. 1. de Conſtit. Decius conſ. 64. Baldus in conſilio. *In Chriſti nomine, amen. Videtur quod vigore dicti*, &c.

His non diſſimilia extant in bulla 93. Pij V. in qua cenſuræ extenduntur etiam ad qualitercumque ſcientes, & non reuelantes huiuſmodi delinquentes, & Complices, eſtque etiam caſus bullæ cænæ. §. 11. vbi extenduntur etiam ad hoſtiliter inſequentes cæteros Prælatos, iuxta Clementinam. *Si quis ſuadente*. tit. de pænis. & fortè idem Leo X. fecit hunc caſum bullæ cænæ, cum nullus antiquior Caietano eius meminerit.

Similiter extenduntur hoſtiliter inſequentium Cardinales pænæ etiam ad eos, qui præſentia, conſilio, aut fauore illis aſſiſtunt, eóſve ſcienter receptant, aut defendunt. Portò inſequutio hæc aduerſus Cardinales non eſt moralis. v. g. per calumnias, iniurias, falſa teſtimonia, & ſimilia, ſed phyſica, cum quis inſequitur per motum corporalem ad eum capiendum, percutiendum, &c. vt ex verbis huius bullæ, & cap. fælicis. & Clementinæ citatæ conſtat, vt notauit etiam Suarez to. 5. d. 22. ſect. 3. num. 12.

THEOREMA 157.

Fit etiam §. 3. extenſio prædictarum pænarum ad inuadentes armata manu, tam tempore Conclauis, quàm quouis alio, alicuius Cardinalis, etiã in Pontificem electi, domum hoſtiliter, inde aliquid diripientes, aut quempiam ex inibi exiſtentibus vulnerantes, & Socios, quippe qui pari pæna puniantur. l. ſi quemquam in fine. Cod. de Epiſc. & Cler. & cap. quantæ. extra de ſent. excom. cum & ipſi faciant, nedum faueant; ac mandantes, ſubſequuto tamen effectu, vt ſi mandata inſequutione alter inſequitur, licet non perueniat ad capturam, aut percuſſionem.

Puniri autem mandantem delictum aliquod, conſtat ex. l. non ſolum §. mandato. ff. de iniuriis, vt pluribus docet Menoch. l. 2. de arb. iud. caſu 552. 553. & ſuo nomine factum ratum habentes, & in præmiſſis conſilium, & fauorem illis præſtantes, ac eos defendentes. iuxta notata à Gloſſa in c. 1. de officio delegati. Similia habentur in bulla cænæ §. 11. & citato cap. Fælicis. & Clementina. *Si quis ſuadente*.

Portò rectè dictum eſt. *& ſuo*

nomine factum ratum habentes, quia ex cap. cum quis. de sent. excom. l.6.& ex regula 9.iuris in 6. Glossa ibidem.& in cap. fælicis. & Clem. citata.Io.Andr.in cap. fælicis. Anton.3. p. tit.25. capite 2. & 3. Syl. excom.7. num.23. Tabien. excom. 5. casu 2.num.6. Sayro l.3. cap.15. num.11. Suarez t.5. d.21.num.71. Ratum quis habere non potest, quod ipsius nomine gestum non est, vnde consensus in alienum factum, vt alienum est, non est ratihabitio, cum nullo modo influat in talem actionem. At ex regula 10. ibid. & cap. cum quis. de sent. excom. l. 6. si eius nomine gestum est, licet ipse nesciret, sed post factum ratum habuit, & laudauit. non est dubium ratihabitionem retrotrahi, & comparari mandato. quia est mandatum quoddam virtuale. & ob id ratum habere, non est vtcunque consentire, & laudare factum, cum sine vllo influxu id possit fieri, sed virtualiter, & cum influxu consentire, & laudare, vt dicitur etiam Theor.420.

EIVSDEM LEON. X.

Constitutionis 43. olim 38. editæ anno 1521. quæ incipit.

Honestis.

Malefici, Sortilegi, Apostatę à fide ab Inq. puniendi, & corũ processus non reuidẽdi ab Officialibus sæcularibus.

EPITOME 58.

TRIBVIT Constitutio §. 2. Inquisitoribus facultatem procedendi contra Maleficos, Sortilegos, & Apostatas à fide. §. verò 3. habet, teneri Officiales sæculares absque reuisione processus, exequi Inquisitorum sententias.

THEOREMA 158.

CVm antea iure canonico sancitum esset, ne Inquisitores ingererent se in causis de sortilegiis, & diuinationibus, nisi manifestè saperent hæresim, & talia exercentes suis iudicibus puniendos relinquerent. cap. accusatus. §. sanè. de hæreticis. l. 6. Innocentius VIII. bulla 1. quæ incipit. *Summus*. Iulius II. & Leo X. præsenti Constitutione, quos sequutus est Adrianus VI. bulla 2. & Sixtus V. bulla 17. olim. 21. ius procedendi contra huiusmodi delinquentes eis etiam tribuerunt. ob id etiam hoc est mixti fori, vt notat Clarus § hæreticos num.23. cum Abbate.cap.1, num.3. & 4. de sortileg. quem communiter sequũtur Doctores. Quare & vtrumque ius in sortilegos pœnas legibus decreuit. de quibus Catterius in pract.crim.& Martinus Delrius. l.5. disp. Mag. sect.15. & 16. Ciuile enim ius exilij, & capitis.nam.l. artem. Cod. de Maleficis, & Mathematicis. *Ars*, inquit, *Mathematica damnabilis est, & interdicta omnino*. & ob id huiusmodi homines Marco Popilio, & Cn. Calpurnio Conf. publica lege, vrbe, & Italia amotos constat. idémque factum anno 721. & iterum Tauro, & Labeone Consulib. Quare meritò, dixit Tertull. l. 2. de idolol. expelluntur Mathematici, sicut Angeli desertores eorum Magistri, Vrbs, & Italia interdicitur Mathematicis, sicut cælum Angelis eorum, eadem pœna est exilij discipulis, & Magistris. Quin etiam omnibus Ciuita

Ciuitatibus depelli mādarunt Honorius,& Theodosius, & non tantum vrbe Roma, & Italia.ita enim sanxerunt. l. Mathematicos. Cod. de Episc. aud. Mathematicos nisi parati sint Codicibus erroris proprij sub oculis Episcoporum incendio concrematis catholicæ religionis cultui fidem tradere,numquam ad errorem primum redituri,nō solum vrbe Roma, sed etiam omnibus Ciuitatibus depelli decernimus. Quod si hoc non fecerint,& contra clementiæ nostræ salubre constitutum in Ciuitatibus fuerint deprehensi, vel secreta erroris sui, & professionis insinuauerint, deportationis pœnam excipiant.

Eosdem capite puniendos, & non tantùm exilio, docuit Constantinus.l.eorum est sciētia. Cod. de Malef.vbi iubet seuerissimis legibus hoc crimen vindicari.l. & fi. tit. eod. Constantius rectè statuit, homines Magos in quacumque sint parte terrarum, humani generis inimicos esse credendos, sed si quis eorum fuerit deprehensus in Comitatu Imperatoris, vel Cæsaris,exutus præsidio dignitatis cruciatus, & tormenta non effugiat, licet aliàs sint excepta tormentis corpora honoribus prædictorum.

Idémque cum Iuliano. l. nemo ibidem. *Nemo Aruspicem consulat, aut Mathematicum, nemo Ariolum, Augurum, & vatum praua confessio conticescat. Caldei, ac Magi, & ceteri, quos Maleficos ob facinorum magnitudinem vulgus appellat, nec ad hanc partem aliquid moliantur. Sileat omnibus perpetuò diuinandi curiositas. Etenim supplicio capitis ferietur gladio vltore prostratus quicumque iussis nostris obsequium denegarit.* Iulius item Paulus l. 5. sentent. recept. tit.25. *Magicæ*, inquit, *artis conscios summo supplicio affici placuit.* id est bestiis obiici, aut cruci suffigi. ipsi autem Magi viui exuruntur. Ipse etiam Tiberius Cæsar, morte peregrinos Magos affecit, ciues autem Romanos in exilium egit, vt testatur Xiphilinus in epit. Dionis in Tiberio. Denique extat. leg. 54. in legg.12. Tab. in hæc verba. *Qui malum carmen incantarit, frugesq́, excantarit, coërcitor.* de qua Balduinus ibidem, & Coras. in arresto Tolesano 71. videatur etiam Plinius l.17.c.25.

Ius autem canonicum fori externi,si maleficium hæresim manifestè sapiat, vt hæresis crimen punit, vt docet Paulus Grillandus tr. de sortileg. quæst.11. num.1. & 6. Menochius. l. 2. de arb. iud. casu 388. Martinus Delrius. l. 5. disq. Mag. sect.15.16. & Pegna in directo com.67. si hæresim manifestè non sapiat, si delinquens est Clericus, aut ex bono zelo, vel simplicitate sortilegium commisit, & tunc suspenditur à diuinis per annum, & vltra secundum turpitudinem facinoris iudicis arbitrio cap. 2. de sortileg. & Glossa ibidem. v. visum. Abbate, numer.4. Grillando, loco citato n.3. & 10. aut dolo, & impiè, & eo casu deponitur ab ordine, priuatur beneficiis, & includitur in monasterium.26.quæst.5. cap. si quis Episcopus.& quæst.7. cap.admoneant. vt etiam declarat idem Grillandus loco citato quæst. 14. Sin autem delinquens fuerit Laicus; aut vilis est, & fustigari potest, vel insigniri mitra; aut honestus, & relegabitur, aut mācipabitur carceri, ex cap. contra Idolorum. 26. Roman.

man. singul. 560. Grillando dicta quæst.11.num.4. Menochio loco citato num.17. Pegna vbi supra. Sed an in foro interno sit contra huiusmodi Maleficos excommunicatio sententiæ latæ, an tantum ferendæ, disserui Theor.65.vbi hac eadem de re disputatum est.

THEOREMA 159.

EOdem §. 2. Maleficorum nomine intelliguntur ij, qui incantationibus,& malis artibus aliquem occidunt,ex Claro in addit. ad §.1. & l. multi. Cod. de Malef. & Mathem. & l. Nemo.dicitur ob facinorum multitudinem vulgò Maleficos appellari. Sortilegorum verò illi, qui sub nomine fictæ religionis per sortes. v. g. Taxillorum, chartarum, granorum, scripturarum inspectionem aliquid diuinare, occultáque cognoscere profitentur, ex D. Aug. l. de nat.Dæmonum. Conc. Agathensi. cap.42. Isidoro. l.8. ethym. cap.9. Sæpè tamen latiùs sortilegi nomen capitur, vt sit synonimũ Malefici, Incantatoris, Venefici, vt 26. q.5. cap. sortes. cap.non peruenit. cap. licet cap. contra. Menochio. l. 2. de arb. iud. casu.388. Azor t.1.l.9. cap.21. qui si sint laici, subi[illegible]ent excommunicationi, ex paulò ante dictis, & bulla 7. §.41. eiusdem Leonis X. quæ incipit. *Superni.* quam si quis interpretetur, incurrit sententiam excommunicationis.& Glossa extra de sortileg.c.1. & 2. & 26. quæst. 5. cap. si quis Episcopus. cap. aliquanti. cap. si quis Clericus.Diaz in pract. crim. cap. 100. Menochio, Grillando, Delrio,locis supra citatis, qui postremus multa disputat de sortilegiorum qualitate, vt facit etiam Azor loco citato cap. 21. Emericus.p.2. direct. q.42.43. & Pegna ibid. com.67.68.

Apostatæ verò à fide, vt aliàs dixi, sunt fidei desertores,& transfugæ, seu à Christiana religione totaliter recedentes,ex S.Thom.2. 2.quæst.12.art.1. Hostiensi, & cæteris iuris interpretibus in cap.1. de Apostasis. Syl. v. Apostata. n.1. Azor loco citato. Simanca t.7. Caiet. v. Apostasia. Valentia 2.2. d. 1. quæst. 12. p. 1. Sanchez l.2. decal.cap.7.Castro l.1. de iust.hær. punit.cap.23. Menoch. l.2. de arb. iud.casu.546.vnde meritò puniuntur vt hæretici. Hoc tamen loco per Apostatas à Pontifice specialiter intelligi mihi videntur illi,qui, vt ait Adrianus VI. bulla 2. quæ incipit. *Dudum.* à fide Catholica deuiantes, certam facientes sectam, fidem, quam in susceptione baptismi susceperant, abnegantes, sanctam Crucem pedibus conculcantes, & super eam opprobria perpetrantes, Ecclesiasticisque Sacramentis, præsertim Eucharistiæ, abutentes, diabolum in suum dominum, ac patronum assumentes, eique obedientiam, & reuerentiam exhibentes, suis incantationibus, & sortilegiis, nefanda crimina, & excessus eodem diabolo instigante committebant. & faciunt etiam ad hoc, quæ habentur in direct.inquis.p.2.q.43.§.7.

Sunt igitur Apostatarum à fide pœnæ vti Hæreticorum, ex Hostiensi, Io.And.& Abbate in cap.1. de Apostat. Azor t.1. l. 8. cap. 21. q 7. Syl. Aug. Tab. v. Apostasia. Menoc. vbi supra. & potest ex citata bulla 2. § 3. Adriani VI. quarum hæc præcipuæ sunt. Prima,

mors

mors corporalis. cap. contra Christianos. de hær. l. 6. Inn. IV. bulla 1. §. 6. vbi approbat leges Feder. II. Socin. cap. 1. n. 3. de Apost. Alciat. resp. 478. num. 1. Secunda, excommunicatio, cap. ad abolendam. de hæretic. Tertia, priuatio obedientiæ, quam subditi, si quos habent, præstabant. l. si qui Orthodoxæ. Cod. de hæret. in fine. cum dicitur. *Omni splendore priuari, nullis populorum*, &c. Decian. in tr. crim. l. 5. cap. 71. 72. S. Thom. 2. 2. q. 12. art. 2. Quarta, bonorum confiscatio. l. 1. Cod. de Apostat. Authent. Gazaros. Cod. de hæret. & cap. cum secundum. de hæret. l. 6. Quinta, inhabilitas ad dicendum testimonium ob infamiam. l. 3. Cod. de Apostat. Sexta, inhabilitas faciendi actiuè, & passiuè testamentum. l. 2. 3. 4. Cod. de Apostat. Septima, priuatio humani consortij l. 3. citata. vbi Theodosius, Valens, Arcadius ita statuerunt. quos etiam præciperemus procul abiici, & longiùs amandari, nisi pænæ visum fuisset esse maioris, versari inter homines, & hominum carere suffragiis. Sed nec vnquam in statum pristinum reuertantur. Videndus Menoch. l. 2. de arb. iud. casu 546. n. 15. & seq.

THEOREMA 160.

DEcernitur tandem §. 3. vt officiales sæculares, absque reuisione processuum, exequantur sententias Inquisitorũ, quod etiam in materia hæreticorum statuit Bonifacius VIII. c. vt inquisitionis. de hæret. l. 6. Innoc. VIII. bulla 10. quæ incipit. *Dilectus*. §. 2. & colligitur ex Inn. IV. bulla. 9. §. 24. vbi ab Inquisitoribus damnati suscipiuntur à sæcularibus Magistratibus seruaturis Constitutiones editas in hæreticos, intra quintum diem. Extat item rescriptum Alexandri IV. post direct. inquis. pag. 34. quod incipit. *Ad audientiam*. vt Inquisitores cogere possint per excommunicationem, priuationem officij, & interdictum in terras, vt sublata omni dilatione sæculares Magistratus executioni mandent latas ab Inquisitoribus sententias. Hæc enim meritò in huiusmodi criminibus statuta sũt, eò quod sint causæ fori Ecclesiastici, quippe cum huiusmodi delicta sint contra fidem, & religionem, & ob id in eis nulla sit laicis concessa facultas, cum obsequendi, & exequendi eos maneat necessitas, non auctoritas imperandi, vt ait Inn. VIII. loco citato. Leo X. hoc loco. Ancharanus in cap. At si Clerici. de iudiciis. Imola. cap. 1. de officio ordin. Cagnolus in l. cum quædam. num. 33. ff. de iurisd. om. iud. Bossius tit. de hæret. num. 35. Clarus §. fin. q. 96. num. 7. Simancas t. 36. num. 1. & 5. Abbas in cap. cum sit generale. de foro comp. Zanchinus cap. 8. Alciatus in cap. 1. de officio. ordin. num. 73. Mansuetus in pract. for. tit. de remis. ad finem. idque seruari in praxi semper vidisse testantur Simancas, & Clarus. quicquid Bartholus in l. Magistratibus num. 4. ff. de iurisd. om. iud. cum aliquibus aliis senserit, de quibus Pegna in direct. p. 3. com. 85.

CLEMEN

CLEMENTIS VII.

Constitutionis 30. aliàs 36. editæ anno 1530. quæ incipit.
Ad canonum.

EPITOME 59.

Filij presbyterorum nati ex fornicatione nũquam obtinere possunt beneficia parentũ.

STATVITVR in 1. §. vt filij presbyterorum nati ex fornicatione, nullo vnquam tempore possint obtinere beneficia Ecclesiastica, cum cura, vel sine cura, sæcularia, vel regularia quorumcunque ordinum, quæ Patres eorum obtinuerunt, in Commendam, vel Titulum, vel administrationem, etiam ad tempus, non habentibus, &c.

THEOREMA 161.

DE presbyterorum filiis pluribus agitur, non tantùm hic à Clemente VII. sed etiam d.56. & extra, ac etiam l. 6. sub titulo de presbyterorũ filiis. Conc. Tridentino sess.25.c.15. Rebuffo in praxi beneficiorum. Summistis v. Illegitimus. Maiolo l.1.6. cap.6. Astensi p.2.l.6. tit.22. Antonino 3. d.t.29. Nauarr. cap. 26. num.117. & in c. si quando.tit. de rescript.t.5. Azor t.2.l.6. cap.3. & cap.4. quæst.15.& seqq. Lessio l. 2. cap. 34. dub.18. Sayro l.6. cap.10. & interpretibus iuris can. in cit. tit. de filiis presbyt. Et quia presbyterorum filij, alij legitimi esse possunt, vt qui ex legitimo matrimonio ante susceptos ordines geniti sunt, alij illegitimi, vt qui post susceptos sacros Ordines à parentibus procreantur, quid liceat, vel non liceat vtrisque, explicemus.

Quo ad legitimos igitur. Primò, certum est, posse licitè ad ordines promoueri, ex c. ad hæc. extra de filiis presbyt. Glossa in cap. presbyterorum d. 56. Gratiano. §. cum ergo. d. eadem, Hostiensi in sum. l.1. tit. de filiis presbyt. num. 5. Astensi p.2.l.7.tit.22.art.3. & constat ex Gelasio I. Syluerio I. & aliis, qui fuerunt summi Pontifices filij parentum promotorum ad ordines, post natos filios. idque docet ratio, cum non timeatur in eis, quod timetur in illegitimis, nempe paterni criminis exemplum.

Secundò certum, tales filios habere posse beneficium, aut dignitatem in Ecclesiis, vbi eorum patres habent, vel habuerunt beneficium, vel dignitatem, vt filium legitimum esse Canonicum, vel diaconum in Ecclesia, in qua pater est, vel fuit Episcopus. cap. Ad hæc. de filiis presbyt. Io. And. Hostiens. Abbate in cap. ad extirpandas. de filiis presbyt. Azor loco citato quæst.16. Lessio l.2. cap.34. dub.18. num.90. Sayro l.6. cap.10. num.45. Dummodo tamen tales dignitates, & beneficia non se inuicem repræsentent, vt essent Episcopatus, & Vicariatus eius perpetuus. Nam si patre existente Episcopo, filius sit eius perpetuus Vicarius, aut è contra, apparet turpitudo ex repræsentatione paterna, cum Vicarius Episcopum repræsentet. Item si pater personatum possideat, eius Vicariam possidere non potest filius, cap. ad extirpandas. cap. Michael. de filiis presbyt. Hostiensi in sum. l. 1. tit. de filiis presbyt. num. 5. Astensi 2. p.l.6.

p.l.6.t.22.quæst.1. Anton.3.p.t.29. cap.4. in fine. horrent enim Canones in beneficiis hæreditarias successiones. c. ex transmissa. cap. ad extirpandas. cap. conquerente. extra de fil. presbyt. & Conc. Tridentino sess.25. c.7. de refor.

Tertiò, certum filios legitimos non posse immediatè in beneficio patri succedere, cap.ex transmissa. cap. tua. cap. quoniam. cap. ad extirpandas. cap. ad hæc.c. Michael. cap. dilectus. de filiis presbyt. ne scilicet detur hęreditaria successio in beneficiis. mediatè verò, id est si mediet tertia aliqua persona, succedere possunt, cum iam illa hæreditariæ successionis species videatur absterfa, cum non succedant patri, sed immediatè illi tertiæ personæ. ideo sine dispensatione possunt beneficium illud obtinere. cap. ex transmissa.citato.Panorm. in cap. ad extirpandas cit. Glossa. cap. Apostolica.8. quæst.1. Lessio num.91. Sayro.n,45.Nauar. in cap. si quando. de rescript. in auctuario numer. 3. Sylu. v. Illegitimus. num. 3. & v. beneficium. num.10. Quin etiam si pater fuerit Vicarius, non quidem perpetuus, sed solum ad tempus, filius poterit beneficium illud immediatè obtinere in titulum. cap. constitutus. iuncta Glossa. v. perpetuus. de filiis presbyt. quia cum pater nullum habuerit titulum, vel ius in re, cessat successionis hæreditariæ ratio. Adde Patrem posse succedere filio in beneficio (quicquid senserit Hostiens. in c. Apostolica. 8. quæst. 1. ex Panor. in cap. ex transmissa num.3. de fil. presb. Io. And. in cap. in pænis. de reg. iur. l.6. Rebusso in praxi benef. tit. de dispen. sup. def. natal. n.29. Emanuele in summa. cap. 29. num. 4. Nicolao Garzia de benef. p.7. c.3. num.28. Lessio n.91. Sayro n.45. Azore loco citato.q.18. tum quod hæc non sit imago hæreditariæ successionis. tum quod iura solum vetuerint filio habere beneficium quod habuit pater. Pœnæ autem sunt potius restringendæ, quàm ampliandæ. Idem iuris est de fratribus; nullibi enim prohibetur frater habere beneficium quod habuit frater, idque docet Glossa & Abbas in cap. ad extirpandas. de fil. presbyt. vt etiam Gloss. in cap. Apostolica 8.quæst.1. Syl.benef.3. num.10. Azor t.2. l.6. cap.4. q.18. Maiolus l.1.cap.6.num.13.Sayrus. l.6. cap.10. num.45, Videmúsque. B.Isidorum in Episcopatu successisse Leandro fratri, & Stephanum II. Paulo I. fratri in Pontificatu,ex Platina in vita Pauli I.

Sed quid de Nepotibus, obtinere ne possunt immediatè suorū beneficia? Sunt hac de re tres sententiæ. Prima, Glossæ in cap. ad extirpandas. de fil. presbyt.& cap. Apostolica 8. quæst. 1. negantis, eò quod etiam in his reperiatur imago hæreditariæ successionis, cum de iure nepotes succedant in hæreditate Auo. Secunda, Hostiensis in sum. de filiis presbyt. Syl.v.beneficium 3.num.10. Lessij num.91. distinguentium. Nepos aut beneficium aui obtinet adhuc viuente patre, & id licet, quia res vacat omni suspicione hæreditariæ successionis, cum nepos non succedat auo viuente patre; aut mortuo patre, & tunc non licitè consequetur beneficium, quia viget successionis ratio.Tertia,Glossæ in cap.presbyterorum. d.56. Io. And. Abb. Cardinalis, Ancharani

in c. ad extirpandas. de fil. presbyt. Sayri num. 46. summæ Confessorum, quæst. 8. Antonini 3. p. tit. 29. cap. 4. fin. Alexand. consil. 32. n. 20. volum. 6. Decij consil. 95. Archidiac in cap. Apostolica. 8. quæst. 1. Azoris q. 17. Nauar. t. 1. consil. in impress. Lugdun. an. 1594. consil. 9. & 10. de fil. presbyt. vbi id fusè probat, dicentium absolutè licitè posse obtinere, cum neque in iure communi, neque in hac Clementis VII. constitutione, neque in Conc. Trid. sess. 25. cap. 15. extendatur casus filiorum ad nepotes, & leges pęnales nō sint ampliandæ: Decretumque fuit ab Illust. Cardinalibus Congregationis sacri Conc. Tridentini ex cōmissione Greg. XIII. die 12. Febr. anni 1574. idem valere in legitimo nepote, etiam si filius illegitimus fuerit, cum talis nepos in iure non prohibeatur auitum beneficium obtinere, vt videre est apud Nauar. consil. 10. citato & Stephanum Gratianum. discept. forens. cap. 397.

THEOREMA 162.

QVoad illegitimos verò eorumdem presbyterorum filios. Primò, certum est, eos esse inhabiles ad ordines suscipiendos, multóque difficiliùs dispēsari cum iis, quàm cum cæteris, ex Panorm. in cap. per venerabilem. qui filij sint legit. cap. presbyterorum d. 56. cap. vt filij, de filiis presbyt. cap. 1. & 2. de filiis presbyt. l. 6. cap. cum in cunctis. cap. innotuit. de elect. cap. accedens. de purgar. cap. nisi cum pridem. de renunciat. idque meritò vt docet Hostiens. in sum. tit. de filiis presbyt. §. quæ est causa. Rebuffus in prax. benef. p. 2. §. de disp. super def. nat. nu. 3. Azor. t. 2. l. 6. cap. 3. quæst. 19. quod in eis paterni, & hæreditarij criminis exempla metuantur. Solent enim filij tales esse, quales fuerunt parentes ex Tiraquello l. 7. connub. p. 7. gloss. 1. Chassaneo de glor. mundi p. 11. consid. 25. Fabro instit. de nuptiis rubri. num. 2. Fulgoso. consil. 159. num. 1. Castro l. 2. de iust. hær. pun. & colligitur ex l. quod si nolit. § qui mancipia. ff. de ædilitio edicto. Aristotele l. 1. polit. cap 4. vbi scribit. *Vt ex hominibus hominem, & ex bestijs bestiam, sic ex bonis bonum generari: & naturam quidem hoc velle, attamen plerumq; non posse.* Theognide, qui in exhortatione ad filium, scribit. *E squilla non nascitur rosa, aut hyacintus, neque ab ancilla ingenuus: probam prolem haud pater gignet improbus.* Quare rectè vt plurimum conclusit Nicetas in orat. 42. Nazianzeni. Paternæ naturæ compendiosa demonstratio est filius. dixi hac etiam de re Theor. 33.

Secundò, certum, eosdem inhabiles esse ad beneficia nisi cum eis dispensetur. cap. 1. & 2. de fil. presb. l. 6. & extra. cap. 1. cap. propofsuit. cap. litteras. tit. eodem. potest tamen Episcopus cum eis dispensare quoad ordines minores, & quoad beneficia simplicia. cap. 1. de filiis presbyt. l. 6. Gloss. & DD. ibidem, non autem quoad ordines sacros, & ad dignitates, personatus, beneficiáque curata. c. vltimo extra de filiis presbyt. Rebuff. in praxi benef. §. de dispens. sup. def. natal Azore t. 2. l. 5. cap. 3. quæst. 3. 4. 5. Lessio l. 2. cap. 34. dub. 18.

Tertiò, certum, illegitimos presbyterorum filios prohiberi à beneficio

nescio quod habuit pater. cap. ad præsentiam. cap. præsentium. cap. conquerente. cap. dilectus. de fil. presbyt. idque etiam mediatè, ex præsenti Constitutione Clementis VII. & Concilio Tridentino. sess.25.c.15.de refor.alioquin enim industria parentum pleraque beneficia ad illegitimos deuenirent.

Quartò, certum, talem illegitimum in Ecclesia, in qua pater beneficium habet, aut habuit, obtinere non posse vllū Ecclesiasticum beneficium etiam dissimile, nec ibi ministrare, nec pensiones habere super beneficiis, quæ parentes habent, vel habuerunt, vt sancitum est in Conc.Tridētino loco cit. verbis illis. *Non liceat filijs clericorum, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio, in Ecclesijs, vbi eorum patres beneficium aliquod Ecclesiasticum habent, aut habuerunt, quodcumque etiam dissimile beneficium obtinere, nec in dictis Ecclesijs quocumque modo ministrare, nec pensionem super fructibus beneficiorum, quæ parentes eorum obtinent, vel aliàs obtinuerunt, habere. Quod si in præsenti pater, & filius in eadem Ecclesia beneficia obtinere reperiantur, cogatur filius suum beneficium resignare, aut cum alio permutare extra Ecclesiam, intra trium mensium spatium, aliàs ipso iure eo priuatus existat, & super ijs quacumque dispensatio subreptitia censeatur.* Quare neque ibi Missam celebrare, aut Epistolam, vel Euangelium cantare, nec Sacristæ, aut Cantoris officio fungi potest talis illegitimus, ex Nau. consil.1. q.17. sub. tit. de constitut. Aloysio Riccio in Collect. decisionum. p.4. collect.1367. Stephano Gratianō discept.forens.c.397. n.26. & seq.

Quin etiam Cōgregatio Illust. super Conc. Tridentino apud Barbosam. pag.158. censuit, in ea Ecclesia, in qua pater habuit tantùm sedem in Choro ratione dignitatis, quam habebat in alia Ecclesia, illegitimum eius filium non posse habere beneficium, aut ministrare. Fædum est enim in eadem Ecclesia parentem, & filium nothum ministrare, totíque mundo exemplum paternæ incontinentiæ veluti cum dignitate, & præmio ostentari in prole. Præterquam quod etiam hoc genere pœnæ plectuntur crimina parentum, vt notarunt Abulens. in illud Exod. 34. *qui reddis iniquitates patrum*, &c. August. in Psal.108.& Greg.c.Ecclesiæ 1.q.4. vehementer enim parentes cruciantur ob filiorum pœnas, propter summum amorem in sobolem. vt vidit etiam Cic.l.1.epist.ep.12. ad Brutum.*nec verò* (ait) *me fugit, quàm sit acerbum parentum scelera filiorum pœnis lui, & hoc præclarè legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores parentes Reip. redderet.* Immo magis cruciantur parentes filiorum pœna, quàm propria, vt expressè dicitur.l.isti quidem.ff. de eo, quod metus causa.

Eiusdem
CLEMENTIS VII.
Constitutionis 39 olim 42. editæ anno 1533. quæ incipit.
Romanus.

EPITOME 60.

CONFIRMAT Pontifex Bonifacij IX. Martini V. Leonis X. & prædecessorum Constitutiones, ac bullas

Impedientes executionē literarum Apostolicarum

licarum in complic. excommunicātur. & reseruatur ab solutio Papæ, & interdicūtur loca, in quibus manent, & attentata in contrariū sunt irrita.

bullas contra impedientes executionem literarum Apostolicarum, eósque §.8. & 11. ipso facto excōmunicat, eísque dantes auxilium, consilium, & fauorem, directè, vel indirectè: & reseruat absolutionem Papæ. Ciuitates autem, & loca, in quibus inobedientes manent, vel ad quę declinant, supponit Ecclesiastico interdicto, donec transgressores facta satisfactione meruerint à Sede Apostolica relaxationem. Et quicquid ab Ordinariis, aut Officialibus illorum contra iudices, & executores dictarum litterarum Apostolicarum attentatum fuerit, irritum est & nullum. Sed iam casus est bullæ cænæ. §.13.

THEOREMA 163.

HOc sacrilegium, quo auctoritas sedis Apost. offenditur, impediendo executionem litterarum Apost. à Clemente VII. hoc loco vetitum, prohibitum etiam est à Bonifacio VIII. cap. quoniam. de immunit. l.6. Martino V. bulla 2. in Concil. Constantiensi. Inn. VIII. vt Epit. 46. & Theor. 126. 127. dictum est. Leon. X. bulla 30. quæ incipit. *In supremo.* & Greg. XIII. bulla 19. aliàs 24. factúmque est casus bullæ cænæ ab ipsomet Clemente VII. vt hoc loco §.11. docet idem ipse. & cum in bulla cænæ Pauli III. esset articulus 10. apud Rebuffū in explicatione eiusdem, iam nunc est articulus 13. Hic tamē, & in bulla Leonis X. excommunicatio extēditur ad dantes directè, vel indirectè auxilium, consilium, fauorē, & imponitur interdictū Ciuitatibus & locis, in quibus trangressores manent, aut ad quæ declinant, quousque ibi fuerint, quod non fit in bulla cænæ.

Huiusmodi autem genus interdicti, donec tales ibi morantur, vel à contumacia cessauerint, satisfecerint, &c. cuius etiam extat exemplum. d.81. cap. si qui sunt presbyteri, & cap. non est vobis. de sponsalibus. & cap. dilectis filiis. de appellat. facta satisfactione, vel restitutione, depositáue contumacia, vel statim, ac discesserit delinquens, seu causa cessauerit, sine vlla alia absolutione, ipso facto cessat, & licitè postea celebratur, ex Glossa in d. cap. non est vobis. v. docet. Panorm. ibid. n.7. Astensi. p.2. l.7. tit.13. art.9. Angel. interdictum 8. initio. Syl. interdictum 3. quæst.9. vers.2. March. Ant. Cuccho. l.4. Instit. iuris canonici tit.12. Vgolino tab.4. cap.4. §.3. num.1. & tabul.5. cap.4. num.3. Henriquez l.13. cap.47. n.1. & c.50. §.4. Tab. interdictum 3. num.4.

Eiusdem CLEMENTIS VII.

Constitutionis 41. olim 46. edita anno 1534. quæ incipit. Admonet.

EPITOME 61.

IRRITAT §.2. Collationes, ac dispositiones quoruncumque beneficiorum Sedi Apost. reserua-

Collationes à Germanis cōtra concordata fa-

torum,

Et sunt irritæ, & prouisi sunt intrusi, & tenentur restituere fructus.

torum, cũ cura, vel sine cura, facta per Prælatos, vel Principes Germaniæ contra concordata, quibuscũque personis, nisi sint ab Apostolica Sede approbatæ, & nullum conferunt Titulum. Eásque possidentes verè dicendi sunt intrusi, & tenentur in vtroque foro restituere fructus, nec vlla tolerantia præscribi potest.

§. 3. Reseruat prouisis à Sede Apostolica iuxta tenorem concordatorum, licet per Archiepiscoporum, & Episcoporum mandata impeditis, quæcũque iura agendi quandocumque iudicialiter contra prædictos intrusos. non obstantibus, &c.

THEOREMA 164.

RESERVATIO beneficij est beneficij vacaturi auocatio ad se facta ab habente ad id potestatem, vt definit Æneas de Falconibus. tr. de reseruationibus, apud Azorem t. 2. l. 6. cap. 34. quæst. 1. vnde ea beneficia Romano Pontifici reseruata dicuntur, quæ ita sibi Pontifex obligata retinet, vt nemo alius ea conferre possit. & licet Concilium Basiliense sess. 23. huiusmodi reseruationes haud probare visum sit, idque in Gallia auctoritate Caroli VII. sit in praxim deductum, vt constat ex eius Pragmatica sanctione, quam explicarunt Duarenus, & Cosmas; Romanus tamen Pontifex haud dubiè ea statuere potest, cum ex cap. proposuit. extra. de concess. presb. & cap. licet. de præbend. in 6. & Clementina 1. vt lite pendente. plenam, & liberam habeat potestatem disponendi de Ecclesiasticis beneficiis. & Concilium nõ sit super sum. Pontificem, vt eius auctoritatem restringere possit; & Concilium illud confirmatum non fuerit, & ratio ipsa exigat, vt benemeritis de Ecclesia, & Romana curia, ac litteratis possit Papa de beneficiis prouidere. præsertim cum sæpe Clerici pauperes repellantur à beneficiiis ab Ordinariis, vt suis amicis, & consanguineis conferant.

Quænam verò beneficia sint reseruata Romano Pontifici, & quæ non, videri potest apud Azorem t. 2. l. 6. cap. 34. à quæst. 6. ad 13. inclusiuè, quæ ad rem nostram non pertinent. Percunctanti autẽ quid sit discriminis inter beneficia affecta, & beneficia reseruata. Respondeo, aliquos nullum discrimen inter ea posuisse; alios velle beneficium reseruatum esse, quod nunquã amplius Ordinarius loci conferre potest; affectum verò, cuius conferendi potestas ita semel ad Papam pertinet, vt tunc quidem illud Ordinarius conferre non possit, etsi aliàs futurum sit, vt possit, quod scilicet solum tunc sit addictum, & obligatum Papæ. v. g. quod contulerit alicui, sed ob canonicum clerici impedimentum collatio non valuerit, & est denuo Papæ, & non Ordinarij, potestate conferendum. cap. inter dilectos. de excess. præl. aut cum Papa electoribus præcepit, ne ad certam Ecclesiam quemquam eligant. cap. si eo tempore de elect. l. 6. vel cum Papa iubet beneficium proximè vacaturum Titio conferri

extrauag. vlt. de præb. inter communes. Talia enim beneficia affecta dicũtur, eò quod tunc tali conditioni subdantur, vt eâ vice solus Papa de eis possit disponere. etsi non adimatur Ordinariis potestas disponendi de eis in futuro. quod non euenit in reseruatis.

THEOREMA 165.

IAm verò Nicolaus V. ann. 1447. pro Ecclesiæ pace, & vnione in bulla 1. quæ incipit. *Ad sacram.* concordauit cum Prælatis & Principibus Germaniæ super reseruatione, & collatione beneficiorum Ecclesiasticorum (de quibus etiam c. licet. de præbend. l. 6. & ibidem. cap. statutum. & cap. in præsenti. & in extrauag. Benedicti XII. *Ad regimen.* & Io. XXII. *execrabilis.* & in regul. Cancellariæ) vacantium in mẽsibus Papæ reseruatis, scilicet Ianuario, Martio, Maio, Iulio, Septembri, Nouembri, & mensibus Ordinariorum, videlicet Februario, Aprili, Iunio, Augusto, Octobri, & Decembri, in quibus, quæ vacant beneficia conferuntur à Prælatis, vt conferuntur à Papa; quæ in eius mensibus vacare contigerit. Addito etiam vt iidem Ordinarij disponere possint de beneficiis vacantibus in dictis mensibus Papæ, nisi apparuerit intra tres menses à die notæ vacationis in loco beneficij Apostolica auctoritate fuisse alicui de illo prouisum. Ac denique super taxatione, & solutione Annatarum. Verum cum in huiusmodi concordatis Germani non persisterent, & pro libito beneficia conferrent, coactus est Clemens VII. præsenti sanctione declarare collationes huiusmodi contra concordata, esse nullas, & irritas; nullúmque ius conferre. & hoc modo possidentes beneficia verè esse intrusos, & non facere fructus suos. Idque meritò, quia qui beneficium dedit, non habuit auctoritatem conferendi. Itémque reseruare prouisis à sede Apostolica iuxta concordata intacta quandocumque iudicialiter agendi, sua iura.

Porrò in iure, is in beneficium intrusus dicitur, qui sine auctoritate illius, cuius est ius conferendi, sibi illud sumit, vel propria auctoritate vendicat. cap. ad aures. de excess. Prælat. aut sine canonico Titulo, vel colore possidet. c. quia diuersitatem de concess. præbend. Glossa in cap. bonæ 1. de electione ver. *Metuebant.* Calderino consil. 7. aliàs 13. de verb. sig. Parisio consil. 47. num. 40. l. 4. Felin. cap. qualiter, & quando. 1. de accusat. n. 15. & cap. in nostra. de rescript. Dominico in cap. propter. d. 19. Azore t. 2. l. 5. cap. 4. quæst. 27. Tuscho verb. *Intrusus.*

Inter pænas autem intrusi est inhabilitas ad illud beneficium, in quod se intrusit, ex Ancharano. consil. 397. n. 3. & 4. & consil. 405. in fine. Felino. cap. postulasti, ad finem de rescript. Sylua beneficiorum p. 3. quæst. 11. Rebuffo in prax. benef. p. 2. in regul. de subrogan. collitig. Glossa 4. num. 26. Tuscho verb. *Intrusus.* num. 23. Azor vbi supra. quare si illud impetrat nulla facta mentione de intrusione, impetratio est nulla.

Item teneatur ad restitutionem fructuum, qui percepti sunt, & potuerunt percipi, cum sit malæ fidei possessor, vt hoc etiam loco §. 2. & 3. docet Clemens, & Tuschus. n. 16.

Et

Et lite pendente, non est citandus, nec iuuatur regula de triennali possessione, ex hac eadem bulla, & Tuscho nu. 10. Qui etiam Verbo. *Ianua ciuitas.* num. 1. docet ex Geminiano consil. 36. & 56. Archiepiscopos Genuenses eadē habere priuilegia, quæ sunt Germanis concessa in concordatis quoad Genuensem ciuitatem circa beneficiorum reseruationes Papæ.

THEOREMA 166.

POrrò cum in bulla Nicolai V. clausula illa. *Nisi apparuerit intra tres menses,* &c. de qua supra, difficultatem haberet, quomodo intelligenda esset. Gregorius XIII. anno 1576. bulla 41. olim 42. quæ incipit. *Qua.* §. 2. declarauit Nicolai mentem fuisse, vt dispositio beneficij intra tres menses à die notæ vacationis à Sede Apostolica fiat, & appareat de gratia alicui facta. non autem, vt Ordinarij, aut alij collatores post lapsum trium mensium à die notæ vacationis in loco beneficij, de eo possint disponere. Vix enim daretur casus, ob examen, litterarum expeditionem, itinerum longitudinem, aliáque impedimenta in tanta temporis angustia, in quo tam breui tempore prouisus de beneficio rem posset expedire. Ideóque sufficere, si prouisus à sede Apostolica concessionis fidem, & testimonium intra tres menses à die notæ vacationis in loco beneficij dictis collatoribus exhibeat, vel in ipso beneficij loco publicet prouisionē. & §. 3. & 4. decernit nullas esse dispositiones aliter factas, ipsósque contra facientes esse à collatione officiorum, & beneficiorū suspensos.

PAVLI III.

Cōstitutionis 42. editæ ann. 1545. quæ incipit. Accepimus nuper.

EPITOME 62.

ONFIRMATVR §. 1. bulla 20. quæ incipit. *Romanus.* Iulij II. & prohibetur, ne quis in portubus, ripis maris, fluminibus locorum S. R. E. occupet bona naufragantium. innouantúrque leges, & canones tale delictum punientes, imponitúrque transgressoribus pœna excommunicationis, & confiscationis bonorum, quæ etiam excōmunicatio infligitur locorum Dominis id permittentibus fieri. E contra verò ferentes naufragis auxilium, annorū 10. totidémque quadragenarū indulgentias consequuntur. & nunc est casus bullæ cænæ § 4.

Occupātes naufragorū bona & domini id fieri permittentes in ditione Eccl. excommunicātur, &c. & auxilium ferentes indulgētias consequuntur.

THEOREMA 167.

HAc de re egimus superiùs in Honorio II. Epit. 3. Theor. 6. & 7. & in Honorio III. Epit. 7. § 8. Theor. 21. vbi etiam leges ciuiles, & canonicas contra tale delictum, & hāc ipsam Pauli III. Constitutionem, in qua prædictæ confirmantur, & innouantur, attulimus. aliáque possunt videri apud Petrum Greg. Syntag. l. 37. cap. 3. Farinacium 3. p. t. 2. quæst. 168. n. 71.

nu.71. & seqq. Sed Pontifex nunc duo addit, nempe primò excõmunicationem contra locorum dominos id fieri permittentes, cum ex iustitia, & officio teneantur cohibere subditos, ne aliena rapiant, aut vim Naufragis inferant, ex communi Doctorum sententia. vnde dicitur cap. quantæ. de sent. excom. eos fauere delinquentibus, qui cum possint, manifesto facinori desinunt obuiare. & d.83. initio scribit Symmachus Papa. *non est grandis differentia an lethum inferas, an admittas.* & Inn. ibid. cap.3. *Error, qui non resistitur, approbatur & veritas, cum minimè defensatur, opprimitur. negligere quippe, cum possis, deturbare peruersos, nihil aliud est, quàm facere; nec caret scrupulo societatis occultæ, qui manifesto facinori desinit obuiare.* & denique Greg. ibidem. cap.5. consentire videtur erranti, qui ad resecanda, quæ corrigi debent, non accurrit. videatur etiam 23. quæst.3. cap.7. & 11. & l. necare. ff. de agn. & al. lib. Cum enim hæc naufragorum bona non sint ἀδέσποτα, id est, quæ possessore careant, nec Dominus territorij, nec alij ea occupare possunt, cum ex l. Pomponius. ff. de acq. dom. quælibet res nostra quantuncumque periclitetur, manet nostra, quandiu non est consumpta; si cupimus eam nostram manere.

Et secundò ex altera parte naufragis auxilium ferentibus, decem annorum, & totidem quadragenarum indulgentias concessit, ad hoc vt populos ad hoc promptiores redderet. quod etiam confirmauit Iulius III. in bulla, quæ incipit. *Cum nobis*, & Pius V. bulla 7. quæ & ipsa incipit. *Cum nobis.* Tertium addit idem Paulus III. in bulla 57. quæ incipit. *Accepimus per statuta,* quæ est declaratio huius, quam præ manibus habemus. nẽpe concessionem quartæ partis bonorum recuperatorum auxilium præstantibus naufragis, dummodo tamen à nauium dominis, vel personis curam, & gubernium illarum habentibus, super tali naufragio vocati fuerint in auxilium, & ab imminentis, & præsentanei naufragij periculo seruarint, aut bona iam deperdita recuperarint, si dictæ recuperationi actualiter cum eorum personis (non per præsentiam tantùm) incubuerint, & recuperauerint. exceptis cæteris personis, siue dominis locorum, siue aliis, quacumque fulgeant dignitate. Pius V. tamen postea loco citato dixit solũ illis dandum, quod iustum erit. Dicetur hac etiam de re Theor. 413.

IVLII III.

Cõstitutionis 7. in bullario veteri, nam in nouo deest. quæ incipit. Cum meditatio. *edita anno 1550.*

EPITOME 63.

Revocat Pontifex hactenus cõcessas legendi, aut apud se retinendi libros hæreticos, seu de fide suspectos, licentias, & illos iubet consignari Inquisitoribus, iisdem tantum, & Commissariis à sede Apost. deputatis super hæretica prauitate, durante officio exceptis, & contrafacientes cuiuscum-

Libri prohibiti nõ legẽdi, aut tenendi, sed consignandi Inquisitoribus. excommunicatio, &c.

que

que sint dignitatis, & conditionis, incurrunt censuras contra hæreticos latas.

THEOREMA 168.

Constitutio hæc ligat quascunque personas cuiuscunque sint gradus, status, & conditionis, etiam si Episcopali, & Archiepiscopali aut alia maiore dignitate Ecclesiastica, vel sæculari fulgeant, Inquisitoribus, & Commissariis Inquisitionis exceptis, durante officio vt obseruat etiam Pegna in direct. Inq. p. 2. cap. 4. com. 3. Quod etiam postea statuit Paulus IV. in Constitutione quæ incipit. *Quia in futurorum euentibus*. & Pius IV. in bulla 76. olim 98. quæ incipit. *Cum pro munere*. districtiùs inhibentes quibuscunque personis, ne de cætero facultatibus, & licentiis obtentis vti, vel earum prætextu, aut aliàs quomodolibet libros huiusmodi legere, aut tenere præsumant. Idémque Iulius III. primus fuit, qui hunc casum in bullam cænæ induxit. qui absque lata excommunicatione vetitus antea fuerat in cap. nullus 3. quæst. 4. & cap. fraternitatis. extra de hæret.

Quare nec Ordinarij concedere possunt facultatem tenendi, vel legendi libros hæreticos, aut de fide suspectos, cum huiusmodi prohibitio sit auctoritate Romani Pontificis sancita, & inferior ius, & authoritatem non habeat in iis, quæ superioris lege sunt constituta. Vt neque inquisitores, cum per Pontifices nequaquam sit potestas hæc eis commissa, vt notat in direct. p. 2. cap. 4. com. 3. Pegna. etsi possint licentiam concedere, legendi hæreticorum libros, qui de fide, & religione non tractant. iuxta ea, quæ in secunda reg. indicis lib. prohibitorum editi à Concilio, & Pio IV. statuta sunt, vt aduertit etiam Azor t. 1. l. 8. c. 16. quæst. 12. & Pegna vbi sup. sine licentia enim neque hi legi possunt, cum damnato auctore tanquam hæretico, etiam libri, & scripta eius censeantur damnata ex Gregorio l. 7. registri epist. 47. & Gelasio. d. 15. cap. sancta Romana. §. cæterum. Hostiensi in cap. fraternitatis citato. Turrecrem. in cap. sancta d. 15. Vincentio Lerinensi. l. contra profanas hæresum nouationes. Simanca t. 38. num. 17. 18. tum quia periculum est, ne inter vtilia hæreses lateant, tum quia lector paulatim afficitur erga auctorem.

THEOREMA 169.

Recipitur etiã in præsẽti Constitutione cõsignari libros huiusmodi hæreticos, & de fide suspectos Inquisitoribus, dum dicitur: Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in ciuitatibus in quibus huiusmodi libri existunt, consignasse debeant realiter, & cum effectu. ob id non debent propria auctoritate corrumpi, sed tradi Inquisitoribus. quod monuit etiam Campegius apud Zanchinum. cap. 7. Vmbertus Locatus. v. *libri*. Pegna loco cit. com. 3. & Azor t. 1. l. 8. cap. 16. quæst. 11. vt ab eis comburantur ritu veteri Conc. Nicæni 1. act. 19. Sextæ Synodi. c. 63. Conc. Constantiensis sess. 8. & 15. Athanasij lib. de Incarnatione Verbi. Nazianzeni orat. 19. & l. damnato. & l. quicumque. §. 5. Cod. de hæret.

& Nouella constit.42. Iustiniani. cap.1.

Quod etiam seruarunt Athenienses, qui libros, in quibus Protagoras disputabat, an Deus esset; præconis voce ab singulis habentibus exhiberi mandarunt, & in foro combusserunt, vt testatur. M. Tullius, l.1. de natura deorum, & Lactantius.l. de ira Dei. & Romani, ex Plutarcho, in Numa. Plinio. l.13.cap.13. Liuio.l.25.39.40. Lactantio, l.1. instit. cap. 22. Augustino,l.7.de Ciuit.cap.34. vt cæteros taceam.

Pœnæ autem hic in Transgressores statutæ, sunt eædem, quæ in hæreticos latæ sunt,& in reos læsæ Maiestatis, vt etiam decreuerat Leo X. bulla 35.& 37.in tenentes, vel legentes Lutheri, & aliorum hæreticorum scripta. Et sanè Catholicè olim Constantinus,Honorius,& Arcadius Arij quoque aliorúmque hæreticorum libros retinentes, supplicio capitis damnarant;Valentinianus,& Marcianus, perpetua deportatione; Theodosius, & Valentinianus bonorum publicatione, Iustinianus Nouella 42. citata. transcribentem hæreticorum libros, dexteræ amputatione, retinentem graui periculo. Videatur l. damnato. l. quicumque. §.5. Cod. de hæret.l.vltima tit.16. lib.9.l.24.tit.4.lib.16. Cod. Theodosiani. Socrates. l.2. cap.15. Niceph. l. 8. cap. 25. l. 17. cap. 19. Num autem transgressores debeant ipso facto censeri hæretici, aut suspecti de hæresi, est difficultas, de qua consule Simancam. t.38. Pegnam com.3. citato. Azorem.l.1. l.18. cap.16. quæst.10. & quæ dicuntur inferius Theor.200. & 410.

EIVSDEM IVLII III.

Constitutionis 7. olim 9. editæ anno 1550. quæ incipit.
Cum sicut.

EPITOME 64.

STATVITVR §. 1. vt beneficiorum fructus, pecuniæ, & res tempore obitus beneficiatorum inexacti, etiam si per eos non steterit, quin exigerent, vel sponte oblatos non perceperint, spectát ad successores in beneficiis, non ad hæredes. ex quibus tamen bonis successor soluat debita, & legata facta ad pios vsus, si aliunde ex aliis bonis beneficiatorũ solui non possint.

Fructus beneficiorum non exacti sunt successoris. Ornamenta capellæ Cardinalis Cameræ Apostolicæ cui etiã hæredes 500. soluent ducatos pro annulo.

§. 2. Ornamenta capellæ Cardinalis defuncti, cruces, candelabra, imagines, calices, iocalia, & paramenta, vtensilia, & alia pertinentia ad capellas Cardinalis, & Ministrorũ circa Altaris ministerium, ad Cameram Apostolicam spectant, & hæredes Cardinalis tenentur persoluere Apostolicæ Cameræ ducatos quingentos pro pretio annuli Cardinalis. Quam etiam Constitutionem idem Pontifex post dies 40. declarauit alia, quæ incipit. *Dudum*.

THEO

THEOREMA 170.

NOn est in §. 1. sermo de fructibus inexactis pensionum, aut etiam distributionum quotidianarum, quæ dantur inseruientibus horis diuinis, sed de illis tantum qui Prælato, vel Clerico obueniunt ratione Tituli prælaturæ, aut beneficij, in quo est institutus, & decurrunt in vita eius, & per superuenientiam obitus, beneficiatus exactionem inchoatam ad finem perducere non potuit. & ideo res tales manserunt inexactæ (de illis enim, qui maturantur à die obitus vsque ad diem apprehensæ possessionis à successore, alibi erit sermo) vt notauit Guilielmus Redoanus Genuensis, Episcopus Nebij. tr. de spoliis Ecclesiasticis. quæst. 5. vbi ex professo hanc eandem Constitutionem explicat, cuius etiam meminit Azor t.2. l.8. cap.4. quæst.13. Iulius igitur Tertius ad tollendas controuersias inter hæredes ex testamento vel ab intestato Prælatorum defunctorum, & successores in beneficiis, hoc loco statuit, vt fructus inexacti spectare non debeant ad hæredes, sed ad successores in beneficiis, iuxta prius sancita in iure communi. cap. quia sæpè. de elect. in 6. & cap. præsenti. de officio Ordinarij l.6. & cap. illud. & c.nõ liceat.12.q.2.& c.placuit.& c. Pontifices.12. quæst.3. & communem doctrinam Antonij de Butrio, & Abbatis. cap.fin.ne prælat. vic. suas. Glossæ in cap. hæc huius. 12. quæst. 2. Hostiens. cap. fin. de pecul. cler. Calderini consil.2. de pecul. cler. Alexandri cons. 157. vol.2. Caccialupi tr. de pension. quæst.25. Gigæ quæst.53. Ioannis Copi tr. de fruct. l. 4. tit. 3. cap.2. Redoani loco cit. quæst.5. num.4. 5.9.& seqq.& quæst.1.num.14.15. Ea tamen conditione adiecta, vt successor soluat debita, & legata ad pios vsus, si ex aliis bonis beneficiati defuncti solui non possint.

Theor. 198.

Primò tamen in Constitutione *Dudum.1.* data post dies 40. declarat, per legata pia, se intelligere, quæ per beneficiatos, dum essent in sanitate, facta fuerant, & per debita, ea, quæ occasione ipsorum beneficiorum contracta fuerant, de quibus successores in beneficiis verisimiliter informationem habere poterant, & debebant (hæredes enim diuersa debita iam extincta pro veris, & validis supponebant, vt fructibus non exactis, aliisque rebus successores priuarent) non autem alia, ad quæ soluenda vigore prædictæ constitutionis cogi, & compelli non possunt. Quod etiam vniuersaliter docuerat Abbas in cap. cum esses. de testam. cap. 1. & cap. ex præsentium. de pignor. Io.And. d. cap. 1. de pignor. Butrio, & Imola. cap. peruenit. de fideiuss. & Azor. t.2. l.7. cap.9. quæst.6.& l.8.cap.3.q.3. Ratio est, quia cum debita facta non sint in rem, & vtilitatem Ecclesiæ, sed.v.g. vt beneficiatus paternam domum reædificaret, vel agros coleret, Ecclesia non est creditoribus obligata. Ob id rectè. cap.1.de solution. successor in Ecclesia prioris beneficiarij non cogitur soluere debita, nisi fuerint contracta in ipsius Ecclesiæ vtilitatem. cætera enim, cap. ex præsentium. de pignor. & Gloss. ibid. hæres beneficiarij soluere tenetur, non Ecclesia, aut successor in beneficio aut Camera Apostolica,

quando in Ecclesiæ, aut successoris locum substituitur in acquisitione spoliorum beneficiarij defuncti, eó quod Fiscus Apostolicus eo iure teneatur, quo successor, aut Ecclesia olim iure communi tenebatur, cum in eius locum subrogetur, vt rectè notauit ex decisionibus Rotæ Redoanus. q. 1. num. 7. de spol. Eccl. & Azor l. 8. cap. 3. q. 3. citata.

Secundò declarat in alia Constitutione data anno 1551. quæ incipit. *Dudum*. 2. aliàs *Cum autem*. prædictam constitutionem comprehendere solum Ecclesias, monasteria, & beneficia Ecclesiastica in locis, in quibus collectores Cameræ Apostolicæ esse, aut deputari non consueuerant, non in quibus esse, & deputari solent, non obstante quacumque consuetudine, aut particulari priuilegio loci. cum in huiusmodi fructibus tanquam spoliis Ecclesiasticis, ibi meritò succedat Camera Apostolica. Etenim huiusmodi fructus inexacti, & res, non sunt hæredum, vt antea definitum est; nec successorum in beneficio ex secunda restrictione, quippe cum iure canonico, scripto tantum, & non diuino, aut naturali, Ecclesiæ, vel successoribus debeantur, quod potuit à Romano Pontifice antiquari; nec per aliquam aliam consuetudinem, priuilegium, aut ius ab aliquo vindicari possint, ex hac eadem Constitutione, necessariò ad Apostolicam Cameram pertinebunt, cuius contemplatione emanauit noua hæc reformatiua constitutio, vt pluribus docet Redoanus loco citato, quæst. 5. n. 10. & seq. & Azor p. 2. l. 7. cap. 9. q. 9. & l. 8. cap. 1. & ad cauillationes tollendas in iure scripto, expressè declarauit Paulus III. bulla 31. anno 1541. 3. Non. Feb. quæ incipit. *Romani Pontificis*. antea enim Camera Apostolica, consuetudine, & vsu recepto, non iure scripto, sibi ea vendicabat, quare vt bona Cameræ per Collectores in dictis locis erunt colligendæ.

Sunt autem spolia, vt colligitur ex Redoano ibidem. quæst. 1. n. 7. Nauarr. comm. de spoliis. §. 1. Azore t. 1. l. 8. cap. 1. quæst. 2. bona quæcumque ab Ecclesiasticis personis ratione, & iure Ecclesiæ acquisita, vel ex negotiatione contra canones comparata, tempore obitus illarum relicta, à Romano Pontifice Cameræ reseruata. Bona sunt tanquam genus, & generatim comprehenduntur bona tam mobilia, quàm immobilia, & se mouentia, iura item, & actiones, quocumque nomine censeantur. l. bonorum. ff. de verb. signif. Dicitur, ratione & iure Ecclesiæ acquisita, ad excludenda, quæ ex patrimonio, vel hæreditate, arte, industria, opera, labore suo, vel donatione aliorum, sunt parta. Ponitur etiam. *Vel ex negotiatione*, &c. vt inclusa intelligantur, quæ beneficiarius lucratur contra canones negotiando, quæ ampliatio introducta est iure nouo in extrauag. Pij IV. anno 1560. Non. Feb. & Pij V. n. 42. quæ incipit. *Romani*. §. 6.

Perantiquam autem esse huiusmodi spoliorum, & Collectorum eorumdem institutionem constat ex Cardinali in cap. nisi cum pridem. § intueri. de renunciatione. Decisione Rotæ 41. Sarnensi in tr. Breuium. §. facultas. num. 17. Calderino consil. 1. de pecul. Cler. Boërio decisione 124. Redoano loco

loco cit. Sed quædam, quæ ante Pium V. pertinebant ad spolia, per citatam Constitutionem Pij V. iam amplius non pertinent.

Illud addo circa §. 2. Iocalium nomine apud Iurispetitos. Cod. de donat. ante nupt. & Cod. de iure dotium, & apud Summistas. v. *donatio*, venire aureas catenulas, annulos, vniones, coralia, paruula horologia, quæ collo suspensa gestantur in sinu, & similia. déque his haberi etiam mentionem in Leonis X. bulla 36. quæ incipit. *sicut prudens.* Adriani 6. num. 1. quæ incipit. *Nuper.* Pauli IV. n. 11. quæ incipit. *Incumbentia.* Pij IV. num. 4. olim 9. quæ incipit. *Pastoralis.* & alibi. De ornamentis autem, ac paramentis Capellæ Patriarcharum, Archiepiscoporum, & inferiorum, Pius V. bulla 42. addixit Ecclesiis, in quibus resederint, remanente firma quoad Cardinales, bulla Iulij III.

EIVSDEM IVLII III.

Constitutionis 11. aliàs 12. editæ anno 1551. quæ incipit Licet à diuersis.

EPITOME 65.

Impedientes Inquisitores in officio suo, & in hæresis criminis cognitione se ingerentes laici, & Episcopi &

MONET §. 1. sæculi potestates, temporales dominos, & quasuis personas publicas, & priuatas, ne se ingerant in inquisitionis negotio, & abrogēt sine mora omnes leges, & ordinationes in contrariū factas, quas tanquā contra libertatem Ecclesiasticam declarat irritas, & nullas.

§. 2. deinde excommunicat, reseruando Papæ absolutionem, inobedientes, qui impediūt Inquisitores in munere suo, séque ingerunt in cognitione criminis hæresis (nisi ab Inquisitoribus requisiti fuerint) cum suis auxiliantibus, consulentibus, & fauentibus.

Inquisitores id permittētes excommunicantur, & absolutio Papæ reseruatur.

§. 3. Easdem pœnas infligit Diœcesanis Episcopis, & Inquisitoribus, si permiserint laicos secum quomodocumque de hæresis crimine cognoscere.

THEOREMA 171.

IN hac Constitutione vetita, sunt etiam prohibita in cap. accusatus. §. vltimo. cap. statutum. 1. cap. vt officium. §. vltimo. & cap. vt Inquisitionis. §. prohibemus de hæreticis. l. 6. iustéque sancita sunt. Tum quia crimen hoc est merè fori Ecclesiastici. cap. vt Inquisitionis citato. ideo ab Ecclesiastica potestate, quæ à summo Pontifice delata est Inquisitoribus, non à sæculari iudicandum, vt pluribus docet Clarus. §. hæresis. num. 15. Rolan. consil. 20. num. 10. lib. 3. & Alciatus in cap. 1. num. 13. de officio Ordinarij. qui dicunt esse sententiam communem. Tum quia nisi iudices fidei liberi sint ab omni impedimento, quod possit impedire eorum munus, hæreses extirpari non possent, vt rectè docet Zanchinus. cap. 31. Repert. Inquis. v. impediens. Turrecrem. sum. de Eccl. p. 2. l. 4. cap. 21. Simancas

tit. 15. num. 10. & tit. 23. num. 6. Tabiena v. Inquisitor. §. 28. Emericus p. 2. quæst. 54. Pegna ibid. com. 79.

Quin etiam præcipitur temporalibus Dominis, vt inquisitorum officium requisiti foueant, & ad id censuris ab Inquisitoribus compelli possunt. ita enim habetur in litteris Apostolicis anni 1262. Vrbani IV. quę incipiunt. *Licet*. §. Cæterum. *Cæterum si fortè (quod non credimus) aliqui cuiuscumque conditionis huic negotio, vobis* (Inquisitoribus) *commisso se opponere, seu illud præsumpserit aliquatenus impedire, vt non possit procedi liberè in eodem: immo nisi inquisiti, seu requisiti illud fouerint, & iuxta officium & posse suum singuli iuuerint studiosè, contra eos tanquam contra hæreticorum fautores, & defensores secundum sanctiones canonicas freti eadem auctoritate procedatis.* Videndus etiam Inn. IV. bulla 9. quæ incipit. *Ad extirpanda.* §. 20. & alia, quæ incipit. *Ex commissi.* & eiusdem bulla 16. *Quia.* & bulla *Præ cunctis.* Clem. IV. & Constitutio Feder. II. Imp. *statuimus.* Cod. de Episc. aud. & Constitutio. *Si verò.* Cod. de hæreticis. de quibus diximus Theor. 34. & dicitur 387.

THEOREMA 172.

QVæ de abrogandis legibus, & ordinationibus in cõtrarium statutis, tanquam contra Ecclesiasticam libertatem, eodem §. 1. dicuntur, sancita sunt etiam anno 1252. ab Inn. IV. bulla 9. quæ incipit. *Ad extirpanda.* §. 38. & anno 1257. ab Alexandro IV. in bulla, quæ incipit. *Inter lucida.* verbis illis. *Statuta huiusmodi (per quæ directè, vel indirectè negotium fidei impeditur) quæ à Mantuanis, vel quibuslibet alijs hominibus ordinata, & facta dicuntur Mantuæ, ac in toto ipsius districtu, per quæ ipsi negotio possit obstaculum prouenire, diligenter inquirere, ac etiam inuenire; & quæsita, & inuenta ad tale reducere, ac reduci facere moderamen procures, quod per ipsa dictorum Inquisitorum processus non impediatur in aliquo, vel quomodolibet retardentur: faciens nihilominus quod statuta qualibet ipsi negotio contraria, in quibus posset impedimentum aliquod Inquisitoribus afferri, eisdem, quo minus per eos, iuxta formam sibi à prædicta sede traditam, procedi liberè valeat in eodem, in ciuitate præfata, & alibi in ipsius districtu nullatenus obseruentur: Potestatem, Antianos, & Concilium Ciuitatis eiusdem per excommunicationem in personas eorum, & commune prædictum, per interdicti in Ciuitatẽ ipsam, sententias, ad id appellatione postposita, compellendo.* Idémque videmus decretum ab Vrbano IV. cap. statutum. 1. de hæret. l. 6. vbi statutum, quo Inquisitionis negotium directè, vel indirectè retardari, aut impediri potest, nullius est firmitatis, & statim reuocandum, vel moderandum, ne impedire possit, decernitur. Videatur etiam Authent. Cassa. Cod. de sacrosan. Eccl. Emericus. p. 2. quæst. 54. & 3. p. quæst. 34. Pegna ibid. Zanchinus cap. 31. Carrerius tr. de hæret. n. 93. Locatus v. *statutum.*

Porrò quoad pænas §. 2. latas in contrafacientes, consulentes, auxilientes, & fauentes, cum in c. Vt Inquisitionis. §. vltimo. de hæret. l. 6. non esset excõmunicationis absolutio reseruata Papæ, Iulius III. §. 2. summo Pontifici reseruat.

& extendit §.3. excommunicationem eandem ad Episcopos, & inquisitores ipsos, si permiserint laicum secum cognoscere de hæresis crimine, cum laicus non sit capax, ex Abbate, & cæteris in cap. cum sit generale. de foro competenti. Concessit autem iisdem Inquisitoribus. Io. XXII. bulla, quæ incipit. *Exigit ordinis vestri*, vt familiares armatos haberent pro securitate inquisitionum, qui tamen sint laudabilis vitæ, & conuersationis.

EIVSDEM IVLII III.

Constitutionis 42. in bullario vet. editæ anno 1553. quæ incipit. Et si ea.

EPITOME 66.

Deferentes ab infidelibus alumina, & mercantes excōmunicātur & sūt inhabiles ad quosuis actus legitimos à solo Papa soluendi, & loca interdicūtur, & extēduntur pænę ad Complices.

PROHIBET hoc loco Pontifex sub pæna excommunicationis latæ sententiæ reseruatæ, & inhabilitatis ad testandum, succedendum in hæreditatibus, ad officia publica, & quoscumque actus legitimos, à partibus infidelium deferri alumina, & quemquam ea delata mercari. Oppida autem, ad quæ declinant, si Officiales habita notitia termino vnius diei non eiiciant prædictos, deferentes, sunt interdicta, & relaxatio pertinet ad sum. Pontificem solùm. & extenduntur prædictæ pænæ ad complices, socios, sequaces. vendentes, & ementes, &c.

THEOREMA 173.

OCcasio Iulij III. Constitutionis, fuit inuentio insperata aluminis Tulfæ in patrimonio S. Petri tempore Pij II. dum bellum Turcis cogitaret inferre. quasi Deus noui aluminis inuentione Pontificem nouis redditibus potentiorem reddere, & inimicos Turcas veteribus aluminis, quod ab eorum ditione deferebatur, prouentibus infirmiores efficere voluisset. Antea enim alumen, cuius vsus non tantùm in humanis corporibus medendis, sed in staminibus etiam inficiendis, & tingendis, vtilis est, aduehebatur in Christianorum prouincias ex infidelium terris Ægypto, Melo insula, Hierapoli, Armenia, Phrygia, Macedonia, Africa, in quibus nascitur, ex Dioscoride l. 5. c. 82. Quare cum Pontifex huiusmodi inuenti aluminis in Tuscia redditus, & prouentus in fidei defensionem dedicasset, & consecrasset, meritò Iulius II. vetuit alumina ex infidelium terris adduci, & Christianos ea mercari. vt ita solum venderetur, & emeretur inter Christianos, quod in terris Romanæ Ecclesiæ insperatò fuerat adinuentum, vt constat ex Leonis X. bulla 36. & Pauli III. n. 48.

Iulius itaque III. imitatus Iulium II. qui primus hanc excommunicationē tulit, & Paulum III. qui eandem confirmauit, renouat in hac Constitutione in contrafacientes, & complices, vectores, ementes, vendentes, laborantes, sese in his immiscentes, naues, & alumina assecurantes, Iulij II. & Pauli III. excommunicationem, & aggrauando pænas, eosdem reddit intesta

intestabiles, & incapaces hæreditatum, officiorum publicorum, eísque omnes actus legitimos interdicit. Oppida verò, & Ciuitates, ad quas declinauerint, nisi inde eos expellant intra diem vnum post habitam de his notitiam, supponit interdicto Ecclesiastico vt Leo X. bulla 12. & alij in rebus grauibus fecerant. & reseruat tam absolutionem illius, quàm relaxationem huius Pontifici Romano. Hanc tandem Constitutionem confirmauit postea Pius IV. bulla 43. quæ incipit. *Ex Apostolicæ*, & Greg. XIII. num. 21. quæ incipit. *Muneris*.

PAVLI IV.

Constitutionis 4 olim 7. editæ anno 1555. quæ incipit. Cum quorundam.

EPITOME 67.

Negãtes Trinitatem personarum diuinarũ & vnitatem substantiæ, Christi diuinitatẽ, conceptionẽ de Spiritu sãcto, mortem pro nobis in Cruce, & Virginitatem B. Mariæ vt relapsi puniendi.

STATVIT §. 3. vt quicumque Christianus, qui Sanctissimam Trinitatem & Vnitatem diuinæ substantiæ, vel Iesu Christi Domini nostri Diuinitatem, vel eius de Spiritu sancto conceptionem, vel mortẽ eius in Cruce, vt nos redimeret, vel perpetuam B. Virginis Mariæ Virginitatem negauerit, habeatur pro relapso in hæresim, & vt talis tradatur sæculari Curiæ, à qua relapsorum pæna puniatur.

THEOREMA 174.

IMitatus Paulus IV. Iulium III. in Constitutione quæ incipit. *Illius qui misericors*, edita ann. 1550. qui non inquisitis, vel denunciaris sponte intra sex menses suas hæreses confitentibus, pænas omnes à iure, & ab homine remisit, eósque absoluit ab irregularitate; concessitque ad sacros Ordines posse promoueri, eorumdémque filios ad officia, & beneficia, decretis ex altera parte grauibus pænis contra impænitentes, præsenti Constitutione pænitentes, & errores hic expressos abiurantes (dummodo delati non sint, aut relapsi) intra tres menses, & docentes intra tres alios à die abiurationis, de eadem abiuratione coram Inquisitoribus Generalibus, absoluit ab irregularitate, ac cæteris censuris, ac pænis, tam in eos, quàm in filios, nepotes, ac descendentes decretis. Impænitentes autem, & alios de cætero errantes in aliquo ex his articulis, relapsorum pænis subiecit ob eorum atrocitatem, cum repugnent præcipuis dogmatibus Catholicæ religionis, latissimè explicatis in diuinis litteris, in Symbolis Apostolorum, Constantinopolitano, & Athanasij. Concilio Later. sub Innoc. III. anno 1215. in Concilio Viennensi sub Clemente V. anno 1311. in Conc. Florentino anno 1439. ab Eugenio IV. in instructione Armenorum, & Iacobitarum; à Patribus, vt Leone epist. 13. Hierony. t. 9. Romanæ impressionis epist. 17. Augustino, de fide ad Petrum, ac cæteris; à Theologis Scholasticis in libris sẽtẽtiarum; iuris canonici Interpretibus extra de

de sum. Trin. & Fid. Cath. cap. 1. & 2. & in Clem. 1. eodem titulo, ac singularum Ecclesiarum particularium Catechismis. Hanc eandem Constitutionem quoad pœnas in ea contentas innouauit, & perpetuò confirmauit Clemens VIII. bulla 97. quæ incipit. *Dominici gregis*. anno 1603. die 3. febr. & iussit publicari ab Ordinariis in propriis locis.

Relapsi autem quasi iterum lapsi in hæresim (post solemnem tamen, & iudicialem abiurationem, ex Ancharano in cap. accusatus. de hæret. l. 6. Castro. l. 2. de iust. hær. pun. cap. 2. Simanca. tit. 57. num. 2.) etiam pænitentes traduntur brachio sæculari sine vlla audientia, animaduersione debita puniendi, ex cap. ad abolendam. extra. de hæret. Emerico. p. 2. quæst. 58. num 6. Pegna ibid. Zanchino de hæret. cap. 16. & 17. Bernardo Comensi. in lucerna Inquisitorum. v. relapsus. Simanca tit. 57. num. 10. Azore tom. 1. l. 8. cap. 14.

Cur autem Ecclesiæ misericordia non iterum recipiat relapsos, ea est ratio, quòd, qui secundò labitur, non præsumitur prius bene conuersus, vt dixi Theor. 36. & docet Concilium Narbonense capit. 11. his verbis. *Et illos, qui post alienationem erroris, seu purgationem deprehensi fuerint in abiuratam hæresim recidisse, sæculari iudicio sine vlla penitus audientia relinquatis animaduersione debita puniendos, cum sufficiat tales per falsam conuersionem semel Ecclesiam decepisse.*

Scortia.

EIVSDEM PAVLI IV.

Constitutionis 11. aliàs 25. editæ anno 1556. quæ incipit. Incumbentia.

EPITOME 68.

CONFIRMAT §. 9. & 10. Constitutiones, & pœnas in illis contentas Gregorij XII. Alexandri V. Pij II. Innoc. VIII. & Iulij II. inter quas est excõmunicatio cuius absolutio reseruatur Papæ, priuatio feudorum, prælaturarum, & beneficiorum ipso facto, & inhabilitatio in futuro contra occupatores terrarum, bonorum, feudorum, iocalium, & debitores censuum, Annatarum, Quindenniorum, seu in alio aliquo debitores Cameræ Apostolicæ & non soluentes, seu restituentes. Sed nunc ferè omnes comprehendũtur in bulla cænæ §. 17. & 20.

Occupãtes terras, bona, census, debita Cameræ Apostol. excommunicãtur, absoluendi à Papa. priuãtur feudis, beneficiis, & fiunt inhabiles in futuro.

THEOREMA 175.

PRæsentis Cõstitutionis materia est sacrilegium, & rapina bonorũ Ecclesiæ Romanæ, de quo etiam dixi Theor 72. 121. 122. 123. 131. quæ non sunt hoc loco repetenda. Et sanè decuit summos Pontifices vigilare, ne Christi patrimonium à perditis hominibus dilapidaretur, & iterum conuerteretur in vsus profanos, contra regulam iuris 51. *Semel Deo dicatum*. l. 6. & totã 12. q. 2. meritóque

factum est, vt Clemens VI. bulla 39. quæ incipit. *Et si.* Innoc. VII. bulla 1. quæ incipit. *Iniunctum.* Leo X. bulla 12. quæ incipit. *Inter graues.* Paulus IV. hoc loco, & Gregorius XIII bulla 64. cuius est initium. *Ad Romani.* (éstque casus à tempore Martini V. apud S. Antonin. 3. p. t. 25. cap. 72. in bulla cænæ) excommunicarint, reseruata summo Pontifici absolutione, boníſque feudalibus, honoribus, dignitatibus priuarint inuadentes, & occupantes Ciuitates, ac loca Ecclesiæ, eorumque successores vsque ad 3. generationem reddiderint inhabiles ad beneficia, officia, personatus & dignitates, & interdixerint loca, ad quæ declinauerint.

Non soluentes verò census, canones, talias, regalia, iura feudorum, & bonorum Emphyteoticorum præter excommunicationem in commissum cadere decreuit Alexand. VI. bulla 6. Innoc. VIII. bulla 1. quæ incipit. *Decet.* Gregorius XIII. bulla citata 64. debitores quoque Annatarum, & Quindenniorum excommunicauit, & priuauit beneficiis, ita vt ab aliis impetrari possent. Pius II. & Paulus II. bulla 8. aliàs 6. cuius principium est. *Decens.* Innoc. VIII. bulla 3. quæ incipit. *Apostolicæ.* Iulius II num. 3. *Ex debito.* & num. 4. *Romani.* Iulius III. nu. 20 olim 38. *Cupientes.* & 45. *Cum sicut.* Paulus IV. bulla. *Quoniam.* & hac præsenti. num. 11. aliàs 25. & num. 14. *Cum aliàs.* & n. 41. *Decens.* & n. 43. *Apostolicæ.* Pius V. num. 174. nunc 38. quæ incipit. *Apostolicæ.*

Direptores, ac detentores bonorum Palatij Apostolici Episcopali, & alia maiore dignitate Ecclesiastica etiam Cardinalitia fulgentes, interdicit ab ingressu Ecclesiæ, reliquos excommunicat reseruata Papæ absolutione, Adrianus VI. bulla 1. incipiente. *Nuper.* Clemens VII. num. 1. *Cogitur.* & num. 2. *Cum intellexerimus.* & Pius IV. num. 5. olim 9. *Pastoralis.* Et extendunt ad scientes, & non reuelantes. Quod si intra 14. dies, non obediant Ecclesiastica dignitate præditi, suspenduntur à Pio IV. à regimine Ecclesiarum, & tam ipsi, si alia beneficia Ecclesiastica habeant, quàm inferiores ab eis omnibus dignitatibus, beneficiis, & Romanæ Curiæ officiis; sæculares verò feudis, dominiis, aliísque iuribus, & priuilegiis per Ecclesiam Romanam, seu Imperialem, & Regiam dignitatē concessis, sunt ipso facto priuati, & inhabiles ad similia, & cæteros legitimos actus, & intestabiles, & aliis pænis subiecti.

Scripturarum denique Apostolicæ Cameræ detentores, itémque tales scientes, & non reuelantes excommunicantur à Iulio III. bulla 24. *Cum acceperimus.* & Pio IV. num. 4. *Pastoralis.* reseruata absolutione Papæ. Pius V. verò bulla 70. quæ incipit. *Cum de litteris.* iussit dominos, ciuitates, capitula, conuentus, & personas particulares, scripturas, exemplaria, protocolla, & monumenta pænes se existentia siue ad ipsas legitimè pertinentes, siue commodato, vel deposito, aut quouis alio titulo tenentes iurium Cameræ Apostolicæ reuelare, & conseruare tanquam ipsorum fidei commissa, nec alienare sine speciali licentia Sedis Apostolicæ; & si surrepta, & extorta sunt, ad Cameram Apost. referre. Contrafacientes singulæ

personæ

personę excommunicãtur, & absolutio reseruatur Papæ; Ciuitates, Conuentus, &c. interdicuntur, & priuantur vsu scripturarum. Vide etiam cap. si quis de clericis documenta. 12. quæst. 2.

EIVSDEM PAVLI IV.

Constitutionis 12. olim 33. edita anno 1557. quæ incipit. Inter cæteras curas.

EPITOME 69.

Qui se examini beneficiorum supponunt pro aliis, vel offerunt pensiones, impetrant pro aliis id ignorãtibus, vt ab eis commodum aliquod cõsequantur, vel pro se animo deinde resignãdi, excõmunicãtur, reseruata absolutione Papæ, priuantur omnibus beneficiis, & inhabilitãtur in futuro.

QVI pro beneficiis obtinendis se ipsos pro aliis supponunt examini, aut impetrant beneficia pro personis id ignorantibus, aut pro se, aut aliis, cum oblatione alicuius pensionis annuæ, aut pro aliis cum spe annuam pensionem, aut aliud, quantumuis modicum temporale commodum ab eis consequendi; vel pro se ipsis principaliter animo, & intentione ea postmodum in fauorem aliorum cum pensione, & commodo, aut etiam sine eo, resignandi, obtinere procurant, cuiuscumque sint dignitatis, etiam Cardinalatus.

§. 1. excommunicantur, reseruata absolutione Papæ, priuantur ipso facto non expectata sententia omnibus beneficiis obtentis in titulum, vel commẽdam, vel quomodolibet, & inhabilitantur ad illa, & alia in posterum.

§. 2. Prouisiones autem sic obtentæ sunt irritæ, & nullæ, nullúmque ius tribuunt in beneficiis, vel ad beneficia nec eorum vigore quis facit fructus suos, & illorum beneficia possunt apud Sedem Apost. ab aliis impetrari.

THEOREMA 176.

CVm animarum regendi munus sit etiam ipsis Angelicis humeris formidandum, vt docet Concil. Tridentinum sess. 6. cap. 1. de refor. viros, ac Pastores quoscumque, sed omnino litterarum scientia, & integritate vitæ requirit insignes. Ideo enim Prælatus quasi præ cæteris latus dicitur, quòd sicut cæteris præest dignitate, sic etiam doctrina, & sanctitate debeat eminere. iuxta illud Symmachi. 1. quæst. 1. cap. vilissimus. *Vilissimus computandus est, nisi precellat scientia, & sanctitate, qui est honore præstantior.* & Hieronym. in epist. ad Titum cap. 2. *Qualis ædificatio erit discipuli, qui se intelligat Magistro esse maiorem?* Percupiens igitur Paulus IV. dignissimos eligi Pastores, hanc edidit Constitutionem ad eludendas sequentes fraudes, quibus sæpè circumueniebantur in beneficiorũ distributione Collatores. Primò igitur vetat sub cẽsuris descriptis, ne quis ficto nomine se pro alio examini supponat, quod etiã fecit Benedict. XII. vt Epit. 25. & Theor. 70. retulimus. quarum absolutionem & relaxationem meritò reseruat Papæ ob criminis grauitatẽ, cum etiã l. falsi.

ff. ad leg. Corneliam. de falsis. falsi nominis, vel cognominis adseueratio pœna falsi coërceatur.

Est autem pœna falsi ibid. l. pœna. §. 13. deportatio, & omnium bonorum publicatio. idque in re grauissima & ex qua depēdet regimen Ecclesiarum, ac salus animarum. vnde dictum est in Concilio Tolet. 4. cap. 24. *Ignorantia mater cunctorum errorum maximè in Dei sacerdotibus vitanda est, qui docendi officium in populis susceperunt.* & à Leone ep. 22. ad Clerum, & plebem Constantinopolit. *Si in laicis vix tolerabilis videtur inscitia, quanto magis in ijs, qui præsunt, nec excusatione digna est, nec venia?* Quare nullus aut ad Ordines est promouendus, nisi Episcoporum examine probatus. c. nullus. cap. quando. d. 24. & Concilio Tridentino sess. 23. cap. *Sancta Synodus.* de refor. aut ad beneficium curam præsertim animarum habens, nisi per concursum aliorum fuerit ab examinatoribus examinatus, & tanquam magis idoneus iudicatus ab Episcopo, iuxta decretum Concil. Tridentini sess. 7. cap. 13. & sess. 24. cap. 18. de refor. & Pij V. bullam 33. olim. 32. quæ incipit. *In conferendis.* sicut & promouendum in Episcopum videmus. cap. qui in aliquo. d. 51. in sex, & viginti impedimentis examinatum.

Quærenti autem, an si omnino notum sit aliquem vita, moribus, & scientia aptissimum esse ad Ecclesiam Parochialem, notitia hæc operetur, vt non subiiciatur examini? Respondeo ex Fusco. l. 2. de visitatione cap. 5. num. 10. nequaquam id operari, etiam si Episcopi esset Vicarius, ex declaratione sacræ Congregationis, referente Parisio. l. 8. de resignat. benef. q. 9. num. 87. quia examen requiritur pro forma, aliàs collatio, ob bullam 33. olim 32. quæ incipit. *In conferendis.* Pij V. nulla esset. ob id non potest examinatio omitti. vt etiam notauit Lambertin. de iure patron. p. 1. q. 11. art. 3.

Sciscitanti quoque an ius examinandi solis Episcopis competat, adeo vt inferiores, ad quos Parrochiarum collatio pertinet, ab hoc excludantur? Respondendum est excludi, ex declaratione sacræ Congregationis apud Parisiū loco cit. num. 98. Fallit tamen in illis, qui haberent omnimodam iurisdictionem, & immediatè subiicerentur Sedi Apostolicæ, & nullius diœcesis essent, distinctúmque territorium haberent cum facultate congregandi Synodum.

Secundò, vetat quemquam impetrare beneficium pro personis id ignorantibus, id enim adeo passim fiebat, vt cum eis postea pacisci possent, & Simoniacè contractare, seu pro se, aut alio cum oblatione annuæ pensionis diuersis personis, etiam familiaribus, & continuis commensalibus Papæ, aut aliis, quos gratos existimabant Pontifici, vnde Simoniam incurrebant. qua de re Conc. Trid. sess. 24. cap. 14. de refor. & cap. nobis. cap. de regularibus. cap. Matthæus. de Simonia. cap. vltimo de pactis. cap. quæsitum. de rerum permutatione. bulla 7. Eugenij IV. quæ incipit. *Cum detestabile.* vt Epit. 32. & Theor. 84. 86. & bulla 5. *Cum primum.* §. 8. Pij V. & eiusdem bulla. *Intolerabilis.* Nau. c. 23. n. 107. 110. Lessius. l. 2. cap. 35. dub. 16. num. 56. Azor t. 3. l. 12. cap. 8. quæst. 7.

Tertiò, aut impetrare pro alio cum spe inde consequendi aliquod temporale commodum, cum hæc sit etiam Simonia, mentalis tamen, seu intentionalis, etsi non conuentionalis, nec realis. Videndus Nauarr. cap.23. num. 102. & seq. Sotus. l. 9. de Iust. quæst. 8. Suarez.t.3.de religione.l.4.cap.41. & seq. Azor. t. 3. l.12. cap.2. & 7. Et cum dicatur, *quantumuis modicum temporale commodum*, complectitur hic casus omnes tres modos contrahendi Simoniam, nempe à manu, ab obsequiò, & à lingua. de quibus Glossa 1. quæst.1. initio S.Thom.22.quæst.100.art.5. & Greg. homil.4.in Euang. & habetur 1. quæst. 1. cap. sunt nonnulli.

Quartò, beneficium procurare pro se animo, & intentione illud postmodum in fauorem aliorum cum pensione, & commodo, aut etiam sine eo resignandi, & dimittendi, vt sæpè etiam cum pacto expresse firmato fiebat, quod erat manifesta beneficiorum nundinatio, & in beneficio electio successoris. Qua de re Nauarr. loco cit.num.110. Azor vbi supra. cap.8.quæst.1. & sex seqq. & c.10. idémque prohibetur bulla 85.aliàs 109.quæ incipit. *Romanum*. Pij IV. & bulla Pij V. n.87. aliàs 85. quæ incipit. *Intolerabilis*.

THEOREMA 177.

PÆnæ autem statutæ hoc loco in violatores huius Cõstitutionis eædem ferè sunt cum latis in citatis bullis Pij IV. & Pij V. de Simonia confidentiali. nam Primò, ipso facto excommunicantur, & reseruatur absolutio Papæ. Secundò, priuantur omnibus beneficiis, absque alia desuper facienda declaratione, ita vt constito solum summariè, & extraiudicialiter aliquem venisse contra tenorem præsentium, possit pro tali ab Auditore Cameræ Apostolicæ publicari. Tertiò inhabilitantur in futuro ad quæcumque beneficia. Quartò dispositiones talium beneficiorum irritæ sunt, & inanes, & possunt huiusmodi beneficia apud Sedem Apost. ab aliis impetrari, vt etiam cætera omnia tanquam præmisso modo vacantiæ, sed crimen est probandum, ex Lessio. l.2. cap.34. num.188. Aduerte tamen non idem iuris esse de beneficio ante crimen obtento, & de beneficio per Simoniam impetrato, cum Ecclesia aliquem non priuet absque sententia declaratoria criminis primo illo beneficio ex cap. cum secundum leges. de hæret. l.6. impediat tamen, ne consequatur secundum absque alia declaratione, vt ex hoc loco colligitur, cũ aliud sit priuare legitimè obtẽtis, aliud impedire ab obtinendis. Quintò, fructus talium beneficiorum non fiunt percipientis, ideóque sunt Apostolicæ Cameræ restituendi.

Videndi circa huiusmodi pænas ipso facto incursas, Simancas.tit.9. num.21. Repert. Inquis. v.*confiscatio*. Pegna com.158. Thomas Sanchez l.2.decal.cap.14.& seq. Azor. t.1. l.8. cap.13. & t. 2. l.7. cap.16. quæst.3. Sotus.l.1.de Iust. quæst 6. art.6. Couarr. de matr. p.2. cap.6. num 10.. Syl. v. pæna. num.25. & v. *Assassinus*. in fine. Angelus eodem. Prosp.Farinac.l.5.quæst.183. num.39. & quæst.190. num.2.3.& seq. Et quantum ad personas delinquen

linquentes Constitutio hæc comprehendit personas omnes, siue Ecclesiastica dignitate fulgentes, etiã Cardinales, siue sæculari Comites, Machiones, Duces, Reges.

EIVSDEM PAVLI IV.

Constitutionis 16. olim 38. editæ anno 1558. quæ incipit. Cum secundum.

EPITOME 70.

PAVLVS in hac Constitutione. § 1. & 2. omnes, & singulas excommunicationes, suspensiones, interdicta, priuationes, & quasuis alias sententias, censuras, & pœnas à suis prædecessoribus, Conciliis, Canonibus, ordinationibus, &c. latas contra ambientes Papatum, & eo viuente, & inconsulto tractãtes per se, vel alios, verbis, scriptis, vel nunciis de eligendo futuro Pontifice, ita vt sint eo ipso excommunicati, & absolutio Papæ reseruata, incurrant crimen Simoniacæ hæreseos, & læsæ Maiestatis in primo capite, & priuationem cuiuscumque dignitatis Episcopalis, Archiepiscopalis, Patriarchalis, ac Cardinalatus, honoris, nec non Ducalis, Regalis, Regi-nalis, & Imperialis authoritatis, & excellentiæ, ac omnium, & singulatum Ecclesiarum, Monasteriorũ, Prioratuum, aliorúmque beneficiorum, officiorum Ecclesiasticorum obtentorum, nec non quorumuis fructuum, reddituum, prouentuum Ecclesiasticorum, ac pensionum omnium super similibus fructibus, redditibus, & prouentibus reseruatorum, & assignatorum: ac regnorum, dominiorum, feudorum, & bonorum spiritualium, & temporalium, vel mixtorũ, etiam patrimonialium, & allodialium, necnon Iurispatronatus, & iurisdictionum quarumcumque. Careántque voce actiua, & passiua, sintque perpetuò inhabiles, & incapaces omnium dignitatum, honorum, bonorum, iurium, & legitimorum actuum, perpetuáque infamia sint vbique gentium notati, quæ ab eis aboleri non possit, nec vnquam ad vocem, dignitatem, bona, iura, &c. restitui possint, nisi ex speciali mandato Papæ.

§.... Similes sententias, censuras, & pœnas ipso facto, & iure, ac sine alicuius sententiæ prolatione, incurrant cuiusuis ordinis, sexus, & dignitatis existant, dantes auxilium, consilium, fauorem, seu operam, verbis, vel scriptis, aut nunciis, aut re, vel facto,

Papatum ambientes, summóque Pontifice viuente tractantes eo incõsulto de futuro eligendo incurrũt excom. reseruatã Papæ, crimen læsę Maiestatis, Simonię, priuationem cuiuscumque dignitatis, beneficij, dominij, feudi, voce actiua, & passiua: inhabilitatẽ ad honores, dignitates & omnes actus legitimos, & infamiã, quæ etiã extendũtur ad complices, & qui hanc bullã in aliquo iniustam asseruerit, licet Rex, & Imp. sit, excom. puniendus vt Shismaticus, & damnatur eius memoria.

facto; seu promissione, pollicitatione, suasione, vel quouis alio modo, directè vel indirectè, principaliter, vel incidentaliter; aut qui in præmissis mediatores, proxenetæ, nuncij, mandatarij, procuratores, seu trapezitæ fuerint, nisi reuelauerint per se, vel alios.

§. 5. Qui ausu temerario bullam hanc, vel aliquid eius, tanquam iniustam, illicitam, iniquam vllo vnquam tempore asseruerit, etiam si Cardinalitia, Regia, Imperiali excellentia fulgeat, sit ipso facto excommunicatus, & contra eum tanquam Schismaticum, & hæreticum inquiri possit, & tanquam talis puniri, eiúsque memoria damnari.

THEOREMA 178.

Optimo iure damnat hoc loco Paulus ambitum Papatus, cum etiam ciuilibus legibus. ff. ad l. Iul. de ambit. l. 1. & l. vlt. Cod. ad l. Iul. repetund. ambientes Magistratus puniantur. Quod etiam de Episcopatibus sæpè cautum est. nam 1. quæst. 1. cap nullus. statutum est ex Symmachi ep. 1. cap. 5. *Nullus itaque per ambitum ad Episcopalem honorem permittatur accedere: nam cum hic excessus in laica conuersatione culpetur, quis dubitat, quin religiosis, & Deo seruientibus incutiat opprobrium?* & 1. quæst. 6. c. vltimo à D. Gregorio l. 7. ep. 110. *Sicut is, qui inuitatus renuit, quæsitus refugit, sacris est altaribus admouendus, sic qui vltro ambit, vel importunè se ingerit, proculdubio est repellendus. Nam qui sic nititur ad altiora conscendere, quid agit, nisi vt crescendo decrescat & ascendendo exterius, interius ad profunda descendat?* Cui & illud consonat Auctoris imperfecti in Matth. hom. 43. *Quicumque desiderauerit primatum in terra, inueniet confusionem in cælo.* Et cap. in Scripturis 8. quæst. 1. *Sicut locus regiminis desiderantibus negandus est, ita fugientibus est offerendus.* Imperatores etiam Leo, & Arthemius l. si quemquam. Cod. de Episc. & Cler. *Tantum ab ambitu debet esse sepositus, vt quæratur cogendus, rogatus recedat, inuitatus refugiat. Sola illi suffragetur necessitas excusandi, profectò enim indignus est Sacerdotio, nisi fuerit ordinatus inuitus.* & S. Petrus apud D. Clem. ep. 1. *Hac cathedra cupientem se, & audacter expetentem non requirit, sed moribus ornatum, & verbis eruditum.*

Quare plures viri doctrina, & vitæ sanctitate insignes ab his Ecclesiasticis muneribus quantum licuit fugerunt. Testis est Gregorius Nazianzenus, qui è patria discessit, ne ad eum honoris gradum cogeretur ascendere; & S. Ephrem, qui eadem de causa simulauit insaniam. Testis S. Ambrosius, qui quantum potuit restitit, nocte discessit, & se occultauit. Testis S. Augustinus, & Bonauentura, qui ob id cogendi fuerunt. & fæliciores S. Bernardus, & D. Thomas, cum omnino declinauerint. Testes illi, de quibus S. August. ep. 240. ad Donatum, & tamen tam multi vt Episcopatum suscipiant, tenentur inuiti, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec eis adsit voluntas

luntas

luntas suscipiendi operis boni. Et quoad summum Pontificatum id præclarè docuit suo exemplo D. Gregorius, qui ne summo omnium consensu delatum honorem acciperet, alieno vestitu in spelunca delituit; sed igneæ columnæ indicio deprehensus, coactus est onus suscipere. Timebant enim tanti viri, ne tanto muneri impares essent, cum & Saul antea bonus, honore sublimatus in regem pessimum degenerarit. l. 1. Reg. cap. 9. 18. & seq.

Porrò *Ambitio*, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 131. art. 1. Alens. p. 2. q. 141. m. 7. Nauarr. & aliis, *est inordinata cupiditas honoris, & dignitatis.* Estque appetitus hic inordinatus, cum vel quæritur dignitas malis, & vetitis mediis, vt Simonia, duello, rebellione, &c. vel ex officio quo indignus est, vel si dignus vult præferri dignioribus; vt si priuatus laicus sacerdotem, vel Episcopum velit præcedere. vel malo fine, vel certè si in eo honore poneretur vltimus finis, vt si homo, vt dignitatem consequatur, aut retineat, paratus est mortaliter peccare. Qua de re S. Thom. loco cit. Toletus. l. de 7. peccatis mort. cap. 23. Valentia 2. 2. q. 185. art. 1. p. 2. Lessius. l. 3. cap. 2. dub. 3. Azor t. 1. l. 4. cap. 14. Nauarr. c. 23. num. 11. & 15. & quàm latè pateat vitium huiusmodi docet illis verbis. l. 3. de consider. Bernardus. *O ambitio ambientium crux, quomodo omnes torquens omnibus places?* Et alio loco. *Ambitio subtile malum, secretum virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, liuoris parens, vitiorum origo, tinea sanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, & medicina laborem generans.* Si verò appetitus sit moderatus, non dicetur ambitio. ideóque docet S. Thom. 2. 2. quæst. 185. prælationem posse optari, & peti, cum aut nullus vult id onus subire, aut non est, qui ad illud sit idoneus. v. g. in regionibus, in quibus præualent hæretici, & catholici pauci sunt, vir pius, & doctus ob communem aliorum salutem peteret Episcopatum. id enim esset & suscipere munus non vt præesset, sed vt prodesset, vt intelligitur illud D. Pauli, Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Tunc enim commune bonum est anteponendum priuato, & fidendum de auxilio diuino. ideoque ex D. Petri sententia ait S. Clemens loco citato grauiùs peccare, qui in necessitate Ecclesiæ propter priuatum periculum Episcopatum reiicit, quàm qui populo Christiano in mediis fluctibus laboranti, cum possit, opem non ferret. Videatur etiam Valentia loco citato conc. 3.

THEOREMA 179.

PApæ autem nomen, in hac constitutione positum, factum est à Græca voce πάππας id est *Pater* (etsi aliqui à voce *Pappus*, id est *Auus* deducant) quæ debet esse prima infantulorum vox, qua Patrem, seu Nutritium vocant. Vnde etiam & *pappare*, id est *blandulè patrem vocare*, dictum est à Iuuenali Sat. 2. éstque vsus eius in hac significatione frequens: Consuetudine tamen factum est dignitatis & honoris nomen. Ideo Vualfridus. cap. 7. de rebus Eccl. scribit, id nomen transiisse in cuiusdam paternitatis nomen; ita vt Clerici venerandi eo nomine appellaren

pellarentur. Postea cœpit esse peculiare Episcoporum, vt docent exempla multa apud Cyprianum, Hieronymum, Augustinum, Prudentium, Sidonium, & alios, apud quos Episcopi, Papæ dicuntur. licet peculiarius cõsueuerit tribui Romano Pontifici, vt constat ex epistolis Cassiodori, & ex actis Synodi Toletanæ primæ sub Anastasio Papa 1. & Synodi 5. Tolet. sub Vigilio. Denique mos obtinuit sequentibus temporibus, vt hoc nomen tribuatur tantùm Romanò Pontifici, vt colligi potest ex inscriptione epist. datæ ex Concilio Epiri ad Hormisdam Papam, quod manuscriptum asseruatur in bibliot. Vaticana, in qua & *Pater Patrum, & Episcoporum Princeps, & Papa* appellatur. Cum autẽ Schismatici in Pontificis odium illud sibi vendicarent, Gregorius VII. anno 1073. coacta Synodo Romæ inter alia constituit, vt Papæ nomen vnicum esset in vniuerso orbe Christiano, solique Romano Pontifici tribueretur, vt apparet ex Registro epistolarum Greg. VII. in bibliot. Vaticana, vt annotant etiam Baronius in Martyr. Rom. die 10. Febr. Azor t.2.l.4.quæst.1. Nauar. com. de spoliis §.2.n.1.

THEOREMA 180.

NOn licere Cardinalibus, aut aliis viuente Pontifice tractare de eius successore deligendo absque illius consensu (eo enim consentiente licet. cap. *si transitus.* d.79.) constat etiam ex Symmacho in Synodo Rom. 1. cap. 3. & 5. & habetur d. 79. cap. 2. & seqq. vnde pars huius bullæ desumpta videtur, vbi dicitur. *Si quis Papa superstite pro Romano Pontificatu aliquem quomodolibet fauorem præstare conuincitur, loci sui honore, vel communione priuetur. Si quis Presbyter, aut Diaconus, aut Clericus Papa incolumi, & eo inconsulto, aut subscriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pyttacia* (quod etiam nomen in hac constitutione habetur, vt etiam 26. quæst.7.cap.16.& 30. quæst.3. cap. 2. eàntque chartæ, vel scripturæ continentes petitiones, aut promissiones obligatorias, à petendo, seu pingendo ita nuncupatæ, ex Glossa in d. cap.2. d.75. & d.30. quæst.3. cap. 2.) *promittere, aut sacramentum præbere tentauerit, aut certè aliquod suffragium polliceri, vel hac de causa priuatis conuenticulis factis deliberare, atque decernere, loci sui dignitate, atque communione priuetur.* Est enim reus læsæ Maiestatis qui absque Principis consensu de eius successore deligendo tractat, ex Baldo in l. quoniam liberi. Cod. de testibus, vbi etiam Innocentium citat. eò quod inde nascatur occasio optandæ, captandæue mortis Principis. vt etiam admonet hoc loco Paulus IV. quam omnes leges, & iura detestantur. & ob id ciuili, & canonico iure id omnino damnatur, videatur cap.7. d. 79. Iam pœnæ tam ambientiũ, quàm tractantium de futura electione cuiuscumque sint sexus, & conditionis, quæ hic feruntur, & aliàs latæ, quæ etiam §.2. innouantur, incurruntur ipso facto absque alia desuper ferenda sententia, & Papæ reseruatur absolutio, dispensatio, & rehabilitatio. Eædémque §.3. & seq. extenduntur ad dantes auxilium, consilium, fauorem, operam quocunquemodo, idque directè, vel indi-

rectè, principaliter, vel incidenraliter, id eſt ex propoſito, vel caſu. Itémque ad mediatores, proxenetas, procuratores, nuncios, niſi per ſe, vel alium, cum primùm poterunt, reuelauerint. Reuelantibus enim etſi complicibus, non tantū venia, ſed etiam remuneratio promittitur, vt etiam fit in citato.c.2. d.79. eo quod ex Gloſſa ibidē crimen iſtud procedat ad inſtar criminis læſæ Maieſtatis vt 15.q.3. cap. ſanè. in quo ſi ſocius criminis probat crimen, remuneratur. 6.q.1. cap. ſi quis.

THEOREMA 181.

TAndem §.5. excommunicantur, qui ſanctionem hanc iniquam, aut iniuſtam, aut in toto, vel parte non valere, aut valituram vmquam dixerint, & inquiri, & puniri poſſunt, vt ſchiſmatici, & hæretici, eorúmque fama, & memoria damnari, vt etiam reorum læſæ Maieſtatis. l. Maieſtatis. l. meminiſſe. l. vltima. Cod. ad leg. Iulian. Maieſt. & hæreticorum, atque apoſtatarum defunctorum memoria, & fama damnatur, tanquam extremæ impietatis argumentum. Cum in aliis criminibus, qui decedit, integri ſtatus decedat; & in morte reus liberetur crimine. l.1. & 2. Cod. ſi reus, vel accuſ. mort. fuerit. Hoc autem fit ob criminis atrocitatem, vt ſicut memoria iuſtorum ſempiterna laude eſt digna, ita iſtorum impiorum nomen, & infamia ſit immortalis, ideoque exultent iuſti, & confundantur iniqui. Sic Conc. Conſtantienſe ſeſſ. 8. memoriam defuncti VVicleffi damnauit, oſſáque ipſius exhumari, & cremari præcepit. Sic hæreticorum aliorum 24. q.2. cap. ſanè 2. & cap. filij. & cap. accuſatus. § in eo. de hæret. l.6. Gloſſ. d. cap. filij. de hæret. l. 5. & in l. Manichæos. Cod. de hæretic. Clarus. §. hæreſis. num. 19. & l. 5. §. fin. quæſt. 51. num. 14. Simancas tit. 18. num. 15. Proſp. Farinacius. l. 5. quæſt. 183. §. 4. num. 34. & ſeq. & quæſt. 197. §. 3. num. 113. & ſeq. Penna in direct. Inq. com. 92. Non debet tamen procedi contra defuncti memoriam, niſi contra eum adſint clariores, & pleniores probationes, quàm contra viuum, vocandíque ſunt filij, & ſucceſſores, & omnes, quorum intereſt, ad memoriam eius defendendam, cum defunctus ſe defendere nequeat, ex Simanca num. 12. 15. 19. Rota. tr. de hæret. p. 2. num. 30. & Farinac. cit. 197. §. 3. num. 120. Pœnitentis autem hæretici memoria nō damnatur ex Vmberto Locato in Iudic. inquiſit. v. *Cadauera.* n. 1. fin. & v. *filij.* n. 13. fin. & v. *Inquiſitor.* nu. 25. Denique an poſt quinquennium à die mortis memoria defuncti damnari poſſit, nec ne, difficultas eſt inter Doctores, cum aliqui ſolum vſque ad quinquennium id fieri poſſe concedant, alij vſque ad 40. annos, alij etiam poſtea. Videatur Farinacius. l. 5. q. 197. num. 114. 115. & ſeq. Menoch. de arb. Iud. caſu 546. Penna com. 92. Maſchardus de probat. l. 1. concl. 112. Simancas n. 14. Clarus. §. hæreſis. num. 19. & §. læſæ Maieſtatis. num. 17. Baiardus ibid. Roias p. 1. de hæret. n. 493. Felinus, cap. *cum nobis.* de præſcription. num. 52.

EIVS

EIVSDEM PAVLI IV.

Constitutionis 19. olim 42. edita anno 1559. qua incipit. Cum ex Apostolatus.

EPITOME 71.

Innouatur in hæreticos, & schismaticos, eorumque receptatores, defensores, & fautores excomm. priu status, dignitatis, officior. beneficiorum. inhabilitatio, infamia, &c.

APPROBAT & innouat 2. §. omnes, & singulas sententias, censuras, & pœnas excōmunicationis, suspensionis, interdicti, priuationis, inhabilitatis, infamiæ, &c. à suis prædecessoribus, ac sacris Conciliis, Patrum decretis, canonibus, & ordinationibus contra hæreticos, & schismaticos, cuiuscunque sint dignitatis quomodolibet latas.

Insuper §. 3. quoad Prælatos, & Principes, qui subditos in officio deberent continere, & schismate, vel hæresi eos in puteum interitus secum trahunt, statuit hac perpetuò valitura constitutione, censuris prædictis in suo robore permanentibus, vt absque alio iuris, aut facti ministerio, si in hæresim, aut schisma incidisse deprehensi fuerint, aut conuicti, cum in hoc cæteris inexcusabiliores sint Episcopi, Archiepiscopi, & cæteri Prælati, priuati sint suis ordinibus (quoad executionē scilicet, ex S. Thom. 2. 2. q. 79. art. 3. & Valentia ibid. p. 3. cū sint suspensi, character enim est indelebilis) Ecclesiis, Cardinalatu, legatione, munere, voce actiua, & passiua, omníque auctoritate, monasteriis, beneficiis, officiis Ecclesiasticis: Nec non quibusuis fructibus, redditibus, & prouentibus annuis super similibus fructibus, & redditibus reseruatis: Principes verò Comitatibus, Baroniis, Marchionatibus, Ducatibus, Regnis, Imperiis in perpetuum penitus sint priuati, & ad ea inhabiles in futuro. habeantúrque pro relapsis, ac si prius hæresim huiusmodi publicè in iudicio abiurassent, nec vllo vnquam tempore ad eorum pristinum statum, gradus, honores, dignitates, vocem, auctoritatem, Ecclesias, beneficia, aut dominia restitui, aut rehabilitari possint. Quinimmo relinquātur sæcularis potestatis arbitrio animaduersione debita puniendi. & ab omnibus cuiuscumque sint conditionis, vt tales haberi, reputari, tractari, euitari, omníque humanitatis solatio destitui debeant.

§. 4. Ideo qui Iuspatronatus habent, aut ad huiusmodi beneficia Ecclesiastica nominationem, propter hæresim vacantia, tenentur inter

legitima tempora alios idoneos, præsentare, alioquin illorum dispositio ad Papam deuoluitur.

§. 5. Qui verò prædictos sic deprehensos, confessos, aut conuictos scienter quomodolibet receptauerint, aut defenderint, vel eis crediderint, fauerint, sint etiam eo ipso excommunicati, & infames, nec voce, persona, scripto, nuncio, aut procuratore aliquo ad publica, vel priuata officia, consilia, concilia, conclaue, aut aliam fidelium congregationem, aut electionem alicuius, vel præbendum testimonium admittantur. sint intestabiles, & inhabiles ad successiones hæreditatum, nullúsque cogatur eis super aliquo negotio respondere. & si fuerint iudices, sententiæ nullæ sunt, non deferantur ad eorum audientiam causæ; si aduocati, non recipiatur eorū patrocinium. Et quidem Clerici omnibus Ecclesiis, dignitatibus, officiis, beneficiis, & tam ipsi, quàm laici quibuscumque dominiis, feudis, bonísque temporalibus priuati existūt; atque publicata sint, & efficiantur illorum, qui primò occupabunt, si Catholici, & Papæ obedientes sunt.

§. 6. Quod si vllo vnquam tempore apparuerit Episcopos, Archiepiscopos, Patriarchas, Primates, Cardinales, seu etiam Romanum Pontificem ante eorum promotionem à fide deuiasse, vel in schisma incidisse, eorum promotio nulla est, & irrita, nec per susceptionem muneris, consecrationis, administrationis, possessionem, vel ipsius Romani Pōtificis inthronizationem, & adorationem, &c. cōualidari vllo modo potest, sed omnia per eos quomodolibet gesta, & quæcūque inde secuta, nullius sunt roboris.

§. 7. Liceàtque subditis tam clericis sæcularibus, quàm regularibus, ipsisque Cardinalibus, qui electioni ipsius Pontificis antea à fide deuij, aut hæretici, vel schismatici interfuerint, vel eum adorauerint, quàm laicis; nec non Castellanis, Præfectis, Officialibus Vrbis, & status Ecclesiastici, ac ipsorum sic promotorum, vel assumptorum obedientia impunè recedere, eósque vt Magos & hæresiarchas euitare, iisdem tamen subditis fidelitati, & obedientiæ futurorum Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, Primatum, Cardinalium, & Romani Pontificis canonicè intrantis remanentibus adstrictis.

THEOREMA 182.

AD ſchiſmata, & hæreſes ab Eccleſia Dei eliminandas Paulus IV. §.2. huius Conſtitutionis, quàm in omnibus confirmat etiam Pius V. num. 22. olim 27. quæ incipit. *Inter multiplices*, approbat, & innouat cenſuras, & pænas in ſchiſmaticos, & hæreticos ſtatutas ſiue à prędeceſſoribus, v. g. Inn. III. bulla 1. *his quæ*. Honorio III. *Has leges*. Gregorio III. nu.3. *excommunicamus*. Innoc. IV. num.1. *Cum aduerſus*. num.8. *Cum fratres*.n.9.*ad extirpanda*.n.18.*nouerit*. Alex.IV.n.7.*Felicis*. Clementis IV. num.3. *ad extirpanda*. Nicolao III. n.2. *nouerit*. Honorio IV. n.2. *exhibita*, & in bullis cænæ Domini. §.1.ſiue à ſacris Conciliis, vt Lateranenſi ſub Alex.III. c.27. Lateranenſi ſub Inn.III.cap.3. & reliquis pænè omnibus.ſiue Patrū decretis, & Canonibus, vt c. Achatius.24. q.1. c. quæ dignior. c quicumque. cap.didicimus.cap.qui contra. ibidem. & tit. de hæret. tam extra, vt cap. ad abolendam. cap. excommunicamus 1. quàm in 6. & de ſent.excom. c.quicumque. & alibi leguntur. ſiue etiam ordinationibus Principum ſæcularium ſcribuntur, vt tit.1. Cod de ſum.Trin. & fid. Cath. & tit.5. Cod. de hæret. Manich. Samarit.in Nouellis, & Conſtitutionibus Feder.II. Caroli IV. & aliorum.

Porrò ſchiſma, quod Græcum eſt nomen ſciſſuram ſonans, 24. quæſt. 1. cap. ſchiſma. & q. 3. cap. inter. eò quod Schiſmatici vnionem ſcindant, nolentes ſe vero Chriſti Vicario ſubiicere, & ex S. Thom.2.2. quæſt.39. art.1. Turrecrem. in dicto.cap.inter. Hoſtienſ. in ſum. tit. de ſchiſmaticis. Felino in c. firmiſſimè. de hæret. Marian. Socin. rubr. de ſchiſmat. & Rubr. de hæret. num.11. & ſeq. Vmberto Locato v.*hæreſis*.nu.5. v. *ſchiſma* num.1. Simanca 4.58. num.5 Valent.2.2. in quæſt. 39. artic.1. propriè, & directè opponitur charitati, cuius eſt vnire, ſicut hæreſis opponitur fidei. Ideo D. Auguſt. contra Fauſtum ait. *Schiſma eſt eadem opinantem, ac eodem ritu colentem, quo cæteri, ſolo congregationis delectari diſſidio*. & lib.de fide,& ſymbolo cap.10. *Schiſmaticus diſceſſionibus ſuis à fraterna charitate diſſoluit, quamuis ea credat, quæ credimus*. Videatur idem in ep. D.Ioannis tr. 7. Quamquam ſæpiſſimè ſchiſma cum hæreſi ſit coniunctum,ex Panor. in Rubr. de Schiſmat. ſi enim non voluntas tantùm renuat ſe ſubiicere Chriſti Vicario, ſed etiam erret intellectus, & veniat contra illum fidei articulum. *Vnam ſanctam Eccleſiam*. non erit ſolùm ſchiſma, ſed etiam hæreſis. & ideo citato cap. Inter. S. Hieronymus dicit. nullum ſchiſma non aliquam ſibi fingit hæreſim, vt rectè ab Eccleſia receſſiſſe videatur.

Hæreſis autē ab electione Græcè dicitur, 24. quæſt.3. cap.27. eò quod quiſque ſibi eam eligat opinionem, quam putat eſſe meliorem. & ob id eſt error cum pertinacia circa fidem in eo, qui Chriſtianam fidem profeſſus eſt, vt diximus Theor.8. & docet S.Thom. 2. 2. quæſt. 11. art.1. & 2. Turrecrem. l.4. ſum. p.2.cap.1. Albertinus in 6. quæſt.1. num.19. Valentia 2.2. d.1. quæſt.11. p.1. Vmbertus Locatus in iuriſdictionali inquiſit. v. *hæreſis*. Simancas, & alij.

Vtrumque autem vitium est grauissimum, & ex Simanca sunt tanquàm sorores. & Chrysost. hom. 11. in epist. ad Ephesios. inter cætera dicit non esse minus peccatum Ecclesiam scindere, quàm incidere in hæresim.

Plura de schismatis grauitate disputat Cyprianus. c. denique. 7. quæst. 1. Aug. l. 2. de bapt. contra Donat. cap. 6. Optat. l. 1. aduers. Parmenianum, Petrus Georgius in Syntag. iuris. l. 33. cap. 11. Decianus in tr. crimin. l. 5. cap. 63. Ignatius Lopez in addit. ad Diaz. in pract. crim. in verb. schismatici. cap. 12. vbi dicit, schisma à Deo punitum, plusquam particidium, & idololatriam. & sanè terra dehiscens Dathan, & Abiron cum suis viuos absorbuit. Num. c. 16.

THEOREMA 183.

IN particulari verò §. 3. Sanctio in Prælatos, & Principes in hoc peccantes animaduertit, cum sint tanquam cæterorum duces, & rectores populorum: dixit enim Eccl. cap. 10. *Qualis rector ciuitatis, tales inhabitantes in ea.* & Claudianus.

——Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Et Iuuenalis sat. 8.

Omne animi vitium tantò conspectius in se
Crimen habet, quantò maior, qui peccat habetur.

Et Demosthenes orat. 2. contra Aristogitonem: *Per hos enim & maximas clades Respublica accipit, si mali sint, & vicissim iuuatur plurimum, si sint boni viri & legum studiosi.* & Plato. l. 4. de legibus. M. Tullius. l. 3. de legibus, & Plutarchus in Lycurgo docent Principum exemplo reliquorum mutari mores. Quod inde fit, vt scribit Herodianus, quia solent plerumque homines vitã Principis æmulari. Idémque apud Paulum Æmilium in Ludouico IX. Clemens Pontifex intellexit, cum dixit. *Non antea sanctis iuuatur moribus, quàm magistri morum sint ipsa sanctitate imbuti.* Iuxta igitur Theodosij, & Valentiniani legem 53. tit. de his, qui super relig. contend. in Cod. Theodos. latam contra hæreticos, & schismaticos, qua dicitur. *Circa hos autem maxime exercenda commonitio est* (scilicet vt expellantur ab vrbe Roma vsque ad centesimum lapidem) *qui prauis persuasionibus à venerabilis Papa sese communione suspendunt, quorum schismate plebs reliqua vitiatur.* Paulus IV. pænas, & censuras in quoscumque Prælatos, & Principes decernit, ita vt si in hæresim, seu schisma incidisse conuicti fuerint, tanquam cæteris inexcusabiliores excommunicati sint, suspensi, priuati Ecclesiis, Officiis, beneficiis, redditibus, dignitatibus, voce actiua, & passiua, dominiis, regnis, Imperiis, & sint inhabiles in futuro. Quod etiam exemplis illustrat Decianus tr. crim. l. 5. cap. 62. num. 21. eósque licet non habeant errorem in mente, sed habeãt tantum schisma, declarat de hæresi vehementer suspectos, & pro hæreticis relapsis habendos, tractandos, & puniendos, vt etiam præcipit Pellagius 23. quæst. 5. de liguribus, etiam corporaliter. Quod etiam confirmat Decianus. l. 5. tr. crim. cap. 18. Carrerius tr. de hæret. nu. 32. Menoch. l. 5. præsump. 6. num. 24. Bernard. Diaz in pract. c. 105.

c. 105. Petrus Greorgius Syntag. iutis. l. 30. cap. 5. & l. 33. cap. 11. Simancas tit. 58. Sanchez. l. 2. decal. cap. 36. Azor p. 1. l. 8. cap. 20. Valentia 2. 2. quæst. 39. art. 3. & 4. Pegna com. in 3. p. direct. q. 109. 110. & quæ hoc loco ponuntur de excõmunicatione, priuatione beneficiorum, officiorum, dignitatum, confiscatione bonorum, &c. habentur etiam cap. didicimus 24. quæst. 1. cap. nulli. d. 19. cap. licet. de electione. cap. 1. de schismat. lib. 6. verbis illis. *Quæ rationabiliter nos mouerunt, de fratrum nostrorum consilio deposuimus*, &c. Glossa initio. §. nota principalem effectum. Et posteri schismaticorum vsque ad 4. generationem fiunt inhabiles ad honores, officia, beneficia, eodem. cap. 1. de schismaticis. l. 6. & Deciano. l. 5. cap. 67. n. 2. Eosdem schismaticos vitandos, non tantum hic §. 3. sed etiam 24. quæst. 3. cap. 36. habemus. Nisi tamen crimen sit notorium, schismatici irregularitatem non incurrunt, cum id non habeatur in iure, vt obseruant etiam Suarez de censuris. d. 43. sect. 2. num. 7. Sanchez loco citato num. 20. Sayrus lib. 7. cap. 12. num. 16. Bonacina de schismate d 3. quæst. 4. num. 12. contra Maiolum. l. 5. cap. 46. Duardum. l. 2. quæst. 56. num. 11. Azor 1. p. l. 8. cap. 20. q 8.

THEOREMA 184.

QVantum etiã ad fautores, defensores, & sequaces Schismaticorum. §. 3. sunt etiam excommunicati, & pari pœna cum ipsis schismaticis puniẽdi, vt etiam fit contra fautores hæreticorum, vt docet etiam Nicolaus II. in cap. in nomine Domini. d. 23. verbis illis. *Sed ab omni Ecclesiastico gradu in quocumque fuerat prius sine retractatione deponatur, cui quisquis adhæserit, vel qualemcumq́, tamquam Pontifici reuerentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præsumpserit, pari sententia sit mancipatus.* & Cyprianus 1. quæst. 1. cap. 20. §. quate. *Qui*, inquit, *hæreticis, & schismaticis patrocinantur, censura diuina in eorum probantur facinore & pœnis non solum duces, & auctores, sed etiam participes destinari, nisi se à malorum cõmunione separauerint.* & post multa. Ostendens omnes omnino cum auctoribus supplicio coniungi, qui fuerint eorum peccato contaminati. Item 24. quæst. 1. cap. didicimus. & cap. vnico. de schismat. l. 6. §. omnem personam præsentem, & futuram: *Fautores* (ait) *Schismaticorum excommunicantur, reseruata Papa absolutione, & priuantur prælaturis, dignitate, statu, honoribus.* Idémque docet Decianus tr. crim. l. 5. cap. 65. & 67. num. 2. Hostiens. c. 1. de schismat. Abb. ibid. num. 2. Angel. v. schisma. num. 1. Syl. eod. num. 5. Menochius libro quinto. præsumpt. 6. num. 25. vbi & hos docet esse vehementer suspectos de hæresi, ideo, vt hæretici, & fautores eorum sunt excommunicati, & puniuntur pœnis, de quibus alibi diximus, ita schismatici, & eorum fautores. Dicemus etiam de schismaticis Theor. 410. numero 10.

THEOREMA 185.

SImilia his, quæ continentur in §. 6. & 7. circa nullitatem electionis schismatici, & ab obedientia eius solutionem Cardinalium,

&

& aliorum habentur in Constitutione 2. Iulij II. contra Simoniacam electione Papæ. Vtriusque enim promotio nulla est, & irrita, cum eis non conferatur iurisdictio ob personarum inhabilitationem. Ex quo etiam fit, vt ab eis factæ collationes beneficiorũ, & dignitatum, & alienationes, & gesta sint nulla (& si ordines quoad characterem conferant, ex S. Thom. 2. 2. q. 79. a. 3. Valẽtia ibid. p. 1. Turrecrem. l. 5. sum. p. 1. c. 7. Aug. l. de baptist. cõtra Donat. c. 5. licet ordinati ab eis sint quoad legitimam executionem impediti) c. Nouatianus. 7. quæst. 1. cap. didicimus 24. q. 1. cap. alienationis 12. quæst. 2. extra de schismat. cap. 1. §. quid iuris. num. 4. 5. Angel. schisma n. 2. Syl. num. 3. Petr. Georg. Syntag. l. 33. cap. 11. Decianus l. 5. crim. cap. 67. num. 8.

De his verò, qui inciderant in hæresim, vel schisma postquam sunt promoti, nihil hoc loco statuitur, vt patet ex §. 7. & sunt opiniones variæ, quæ videri possunt apud Valentiam loco cit. p. 3. §. controuersum autem est. Bellarminum l. 3. de Eccl. cap. 12. l. 2. de Rom. Pontifice c. 30. Dricodonem l. 4. de Eccl. dogmat. c. 2. & Canum l. 4. de locis Th. cap. 6. ad 12.

EIVSDEM PAVLI IV.

Constitutionis 21. olim 45. edita anno 1559. quæ incipit.
In sacra.

EPITOME 72.

Episcopi & Archiepiscopi Regulares redeũtes ad claustrũ sunt inhabiles ad officia relig. & qui eligunt, priuantur voce actiua & passiua.

STATVIT §. 2. vt Episcopi, & Archiepiscopi assumpti ex Regularibus, si post consecrationem obtenta facultate à sede Apostolica redierint ad claustra suorum ordinum, non possint eligi ad officia religionis, sed sint ad ea inhabiles. §. 4 & qui scienter illos elegerint, priuantur iure eligendi, & voce actiua & passiua.

THEOREMA 186.

FInis huius Constitutionis est, vt quisque in ea vocatione, in qua vocatus est, & maneat, & perficiatur, vitetúrque Prælatorum ambitio, & inconstantia, ac religiosorum inquietudo, vt etiam eadẽ de causa in Clem. 1. de regular. bulla 1. Benedicti XII. & Conc. Trident. sess. 14. cap. 11. prohibentur mendicantes transire ad non mendicantes, & licet transeant de licentia Papæ, prohibitum est eis ascendere ad Prioratus, officia, &c. vt Theor. 80. exposuimus. ideo si Episcopi, & Archiepiscopi post receptam consecrationem redierint ad claustra, sint inhabiles ad officia religionis, ne veluti consecrationis susceptæ hamo dignitates, officia, & superiorirates ordinum possint expiscari. Et qui eos scienter eligunt, priuantur voce actiua, & passiua; vt quisque puniatur in eo, in quo peccat.

Non possunt autem Episcopi, & Archiepiscopi (vt neque Abbates ex cap. dilecti. de renunciat.) absque licentia Papæ religionem ingredi, tum ob præsentem Constitutionem §. 2. in quo dicitur: (*obtenta facultate à Sede Apostolica*)

&

& cap. nisi cum pridem. & cap. 1. & 9. de renunciar. Tum quia id cederet in magnum Ecclesiæ damnum; nam sæpè Ecclesiæ à Pastoribus desererentur. Tum quia iam amplius sui iuris non sunt, sed sunt Ecclesiæ sponsæ suæ adstricti, vnde sicut alter coniugum coniugem deserere non potest, & ingredi religionem. cap. quidam. cap. placet. de conuers. coniug. ita nec Prælati renuuciare suam Ecclesiam. Tum quia ex iureiurando obstricti sunt obedire Romano Pontifici, vt patet ex formula iuramenti ipsorum. Ob id sine eius consensu ad claustrum redire non possunt. quare petenti Calaritano Archiepiscopo ab Innoc. III. vacationem, ob desiderium religionis, ille eam negauit, prædicto cap. nisi cum pridem. vbi sex tantum cedendi causas approbat. nempe si cedatur ob criminis conscientiam, videlicet ex Glossa ibidem. quod etiam post pænitentiam impedit executionem officij. Debilitatem corporis, grauem, perpetuam, non tamen ob solam senectutem ex cap. 1. de renunciat. Defectum scientiæ necessariæ in administratione spiritualium. Malitiam plebis, ita vt Episcopus non possit proficere, cum etiam Apostoli dixerint. *Ecce conuertimur ad Gentes, quia verbi Dei nos fecistis indignos.* vel quod ab ea Episcopo instet periculum, vt constat ex cap. Ad supplicationem. de renunciat. Graue scandalum, quod aliter vitari non possit, ne plus temporalem honorem, quam æternam videatur affectare salutem. Et irregularitatem, vt si esset bigamus, vel viduæ maritus.

Scortia

PII IV.

Constitutionis 10. olim 17. editæ anno 1560. quæ incipit. De salute.

EPITOME 73.

IN virtute S. Obedientiæ & sub interdicto ab ingressu Ecclesiæ absque alia declaratione ipso facto incurrẽdo, monet. §. 1. vt Episcopi, Archiepiscopi, Primates, & Patriarchæ quantò citius, iustisque itineribus ad Ecclesias suas redeant, & resideant. Nõ residentium Prælatorum pœnæ, & residentiũ priuilegia.

§. 2. Inobedientes, qui cessante legitimo impedimento, & iustis causis, sex continuis mensibus à sua Ecclesia abfuerint, ipso facto incurrant pœnã amissionis quartæ partis fructuum anni, applicandæ per superiorem Ecclesiasticum fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus loci. & si per alios sex menses abfuerint, alterius quartæ partis, & crescẽte cõtumacia subiiciãtur arctiori canonũ censuræ. Et Metropolitanus Suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum verò absentem Suffraganeus Episcopus residẽs, sub pœna interdicti ingressus Ecclesiæ ipso iure incurrenda, intra tres menses per litteras, vel nuncium Papæ denunciare teneatur.

Ll §. 3.

§.3. è conuerso verò residentibus conceditur priuilegium, vt citari non possint ad personaliter comparēdum in Curia Romana pro quouis excessu, nisi de commissione Papæ, & subscriptione manus eius.

§.4. Item, vt sint exempti à solutione decimarum.

§. 5. habeántque iurisdictionem contra Clericos sæculares, & regulares extra claustrum degentes quomodolibet exemptos.

§. 6. & ab eorum decretis ante definitiuam sententiam, & vbi agitur de correctione morum, nullius admittatur ad Papam appellatio.

THEOREMA 187.

MEritò §.1. præsentis Constitutionis sub prædictis pænis præcipitur à summo Pontifice Episcoporum,& Prælatorum alio-
1 rum residentia. Tum quod alienum sit à recta ratione, vt qui Ecclesiarum administrationi præficiuntur, ab illis absint, & demandatum negligant munus,cum summo suarum, & cæterarum animarum periculo. eiúsque rei similitudinem aliquā videmus apud Gentiles,vnde Camillus apud Liuium, l.5.censuit nefas esse Flamini Diali, cui sacrificiorum cura incumbebat, noctem vnam manere extra Vrbem. & extat apud Tacitum, l.3. Pontificium decretum. Quoties valetudo aduersa Flamen dialem incessisset, vt Pontificis Maximi arbitrio, dum ne plus, quàm binoctium abesset, dum ne diebus publici sacrificij, non sæpius, quàm bis eundem in annum. Et ob residentiam faciendam apud sacrosanctas Ecclesias, & Monasteria,à se indultam esse Episcopis, clericis, & Monachis immunitatem à cura, & tutela testatur Iustinianus Imp. l. generaliter sancimus.§.eos tamen. Cod de Episc.& Cler. Tum quod id iure etiam 2
Ecclesiastico statutum sit, vt 7.q.1. cap. peruenit. vbi ex Greg. l.5. ep. 23. Episcopus, qui monitus residere contemnit, in monasterio deputari præcipitur. & c. suggestum. cap.sciscitaris. ibidem. & Archiepiscopus ob absentiam 4. annorum absque iusto impedimento, amisit Ecclesiam. cap. 9. de cler. non resid. & in Conc. Trid. sess.6. c.1.& sess.23.c.1.de refor.bulla hac Pij IV. & alia num. 115. quæ incipit. *In suprema.* quæ etiam comprehendit alios Pastores inferiores, vt facit etiam Tridentinum Concilium, sess. 23. c.1. §. eadem. & citatur à Turriano. tr. de residentia. canon antiquissimus Apostolorum, in quo Christi communione priuantur, qui absunt à suo grege. Tum iure diuino ex proba- 3
biliori sententia Francisci Turrianis loco cit. Caiet.2.2.q.185. art.5. Soti l.10. de Iust. quæst. 3. art.1. Couar. l.3. var. resol. cap. 13. n.5. Nauar. cap.25. num. 121. Driedonis.l.de liber.Christ. Bartholomæi Mirandæ. tr. de resid. cap. 9. Valentiæ 2.2.quæst.185. art.5. p.5.Io. Azoris t.2. l.7. cap. 4. Reginaldi l.30. cap.52 Bellarmini;ex eo enim quòd Episcopi officium à Christo susceperunt oues pascendi, quod est docere, Sacramenta quædam sibi

ſibi propria miniſtrare, altaria, & templa conſecrare, inuigilare in negotio ſalutis ſui gregis, examinare Confeſſarios, Concionatores, alióſque miniſtros, ſuas oues cognoſcere, & paternè illarum morbos curare, & ſimilia, quæ colliguntur ex cap. 27. prouerb. Io. cap. 10. 1. ad Tim. 3. ad Tit. 1. Actorum. cap. 20. & 1. Pet. cap. 5. quæ per mercenarios non rectè fieri poſſunt. Vnde Chriſtus Io. 10. grauiter reprehendit paſtorem, qui tanquā mercenarius gregem ſuum deſerit. & Zach. 11. *O paſtor, & idolum derelinquens gregem ſuum.* & ob id. S. Aug. l. 15. de Ciuit. c. 19. dicit Epiſcopatum eſſe nomē operis, & non honoris: fit vt iure diuino neceſſaria ſit opera, & induſtria perſonalis Epiſcoporum, ſicut etiam conſcribitur miles, vt per ſe pugnet, & nauis gubernator, vt per ſe nauim gubernet. Quare dixit Conc. Trid. ſeſſ. 21. cap. 1. *Cum præcepto diuino mandatum ſit omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oues ſuas agnoſcere, pro iis ſacrificium offerre, verbiq́; diuini prædicatione, Sacramentorum adminiſtratione, ac bonorum operum exemplo paſcere, pauperum, aliarumq́; miſerabilium perſonarum curam paternam gerere, & in cætera omnia paſtoralia munia incumbere, quæ omnia ab alijs nequaquam præſtari, & impleri poſſunt, qui gregi ſuo non inuigilant, neque aſſiſtunt, ſed mercenariorum more deſerunt, Sacroſancta Synodus eos admonet, & hortatur, vt diuinorum præceptorum memores, factiq́; forma gregis in iudicio, & veritate paſcant, & regant.*

Ex hoc tamen non impeditur Pontifex quin poſſit ex graui cauſa in reſidentia diſpenſare, ſeu rectius declarare ſua auctoritate non eſſe diuinam voluntatem, vt quis in tali caſu, præcepto aſtringatur, quando id poſtulat legitima cauſa, cum præceptum de reſidentia, licet diuinum, ſit affirmatiuum; Affirmatiua autem præcepta nō obligent pro omni tempore, & in omni caſu, ſed pro ratione circunſtantiarum ex Valentia loco cit. & Azore t. 2. l. 7. cap. 4. quæſt. 3. & cap. 5.

Ad aliquod tamen breue tempus Epiſcopi abſque culpa, & trāſgreſſione præcepti, abeſſe poſſunt, modò id fiat abſque Eccleſiæ detrimento (quod vix fieri poteſt, ſi abſit tempore Aduentus, Quadrageſimæ, Paſchatis, Pentecoſtis) & ex æqua aliqua cauſa, v.g. ad duos, aut ad ſummum tres menſes annis ſingulis, ſiue continuis, ſiue interruptis; Parrochi verò ad duos tantùm, vt docet idem Conc. Trid. ſeſſ. 23. cap. 1. eò quod non videatur abeſſe, qui ſtatim reuerſurus eſt. Nauarr. cap. 25. num. 121. Azor loco cit. quæſt. 9. & 10. & ſi iure antiquo. cap. Si quis in clero. & c. præſertim 7. quæſt. 1. tempus abſentiæ Parrochi, non adeo protraheretur.

Quod ſi grauis, magníque momenti cauſa occurrat longioris abſentiæ Epiſcopis, à Romano Pontifice, vel à Metropolitano, vel eo abſente ab Epiſcopo ſuffraganeo cæteris antiquiori reſidenti legitimæ abſentiæ cauſæ ſcripto gratis approbari debent. Parrochis verò, vt prius legitima cauſa ab Epiſcopo cognoſcatur, & approbetur, & ſcripto facultas gratis concedatur, relinquatúrq; idoneus Vicarius ab ipſo Ordinario approbandus, cum debita mercedis aſſignatione, ex

eodem Concilio, loco citato. Etsi quandoque adeo subita occurrere possit grauis necessitas, vt Episcopis, vel Parrochis, non concedatur mora conueniendi superiorem ad petendam licentiam, & licitè valeant abesse, vt ex Io. Silua tr. de benefic. p.4. q.6. Hostiensi, Io. And. & Abbate scribit Azor d. cap. 4. quæst. 11.

THEOREMA 188.

PORrò *Episcopi* nomen idem valet; quod *Superintendentis, Speculatoris*, seu *Custodis*, & à ciuili magistratu, cuius erat panis, & cæterarum rerum ad victum pertinentium curam habere. l. munerum. 2. ff. de muner. & honor. translatum est ad sacros Ecclesiæ Antistites, quod *superintendere*, & *speculari* debeant sibi commissi gregis mores, vt docet Isidorus l. 7. etym. cap. 12. & S. August. l. 19. de Ciuit. cap. 19. Et quidem si vni Ciuitati, quæ alias subiectas non habeat, præsint, peculiariter Episcopi dicuntur: si ciuitati, cui aliæ illius Prouinciæ subsint, dicuntur Metropolitani, & postquam Primares, & Patriarchæ desierunt vocari Archiepiscopi, ipsi Metropolitani sunt Archiepiscopi nuncupari. Iis Primates præsunt, vel Patriarchæ, qui principaliores sunt Primates, vt diximus Theoremate 94. vnde Primates sunt illis iurisdictionis, nō ordinis potestate superiores, & Patres non solum Episcoporum, sed etiam Archiepiscoporum, & sic Antistes Toletanus dicitur Hispaniæ Primas; Bituricensis, Primas Galliæ; Carthaginensis, Primas Africæ; Eboracensis, Primas Scotiæ. Videndum cap. prouinciæ. d.99. & c. in illis. d.88. Iidem Episcopi alio nomine Diœcesani vocantur, vt docet Glossa in Clem. 1. de vit. & honest. cler. & summi sacerdotes. cap. 1. §. per frontis. de sacra vnct. & cap. vltimo. 3. quæst. 1. & cap. videntes. 12. quæst. 1. & Pontifices. 7. quæst. 1. cap. 4. Dicuntur etiam Ordinarij locorum, etsi hoc nomen latius pateat, quàm Episcopi, cum etiam Prælatis Episcopo inferioribus, conueniat, ex Glossa in cap. Ordinarij. de officio ordin. l. 6.

THEOREMA 189.

QVod verò spectat ad §. 2. quatuor legitimæ absentiæ, & non residendi causas, ad quas cæteræ reuocari possunt, habemus in Conc. Trident. sess. 23. cap 1. de refor. (est autem residere in proprio ordine ministrare per se in Ecclesia, in qua quis habet beneficium, ex Hostiensi, & aliis) quas etiam pluribus explicant Nauarr. c. 25. num. 121. Valentia 2. 2. q. 185. art. 5. p. 5. Azor. t. 2. l. 7. cap. 9. q. 4. Valer. Reginaldus. l. 30. tr. 3. n. 54. 55. & seq. Nempe Christianam 1
Charitatem, vt si absit quis ad iuuandum Ecclesiam aliquam, ad componendam pacem, ad lites, & controuersias sedendas. cum huiusmodi proximorum commodum præferri debeat aliquantulæ vtilitati ex Episcopi præsentia propriæ Ecclesiæ, vt etiam docuit Caiet. 2. 2. quæst. 185. art. 5. & Sotus. l. 10. de Instit. quæst. 3. art. 4.
Vrgentem necessitatem, vt si absit 2
ad non multum temporis ad periculosum morbum curandum, declinandam persecutionem, populorum, vel Principis odium, aëris intem

intemperiem, & per Vicarios populis commodè consulat, vt fecit Athanasius, vt etiam infirmitas, & rationabilis necessitas excusare dicitur in cap. consuetudinem. de cler. non resid. l.6. & cap. præsentium. 7. quæst.1. Archidiac. & Io. And. nisi præsentia Episcopi esset ad populorum salutem necessaria, nam tunc gregem deserere nō posset, vt docet S. Thom.2.2. q.185.
3 art.5. Obedientiam debitam Papæ, vel legato obsequium aliquod debitum imperanti, vt pro visitanda Prouincia, componenda
4 pace, &c. Ecclesiæ, vel reip. vtilitatem, vt si vocetur ad Generalem, vel Prouincialem Synodum, vel Comitia. videatur cap. ex parte 2. de cler. non resid.

Spectat autem ad Pontificem Romanum, vel Metropolitanum, à quo Episcopus habere debet facultatem in scripto, vel absente Metropolitano ad antiquiorem Suffraganeum, cuius etiam debet esse iudicium de causa Metropolitani iudicare, vtrum causa absentiæ longioris legitima sit, necne, sicut Ordinarius in scriptis approbare causam diuturnioris absentiæ Parrochi, vt in Concil. Trid. sess.6. cap.2. & sess.23. cap. 1. de reform. statutum est.

Absentes autem Episcopi, & alij superiores extra suam diœcesim, absque iusta causa, ad sex menses ipso facto incurrant pœnam amissionis quartæ partis fructuum vnius anni, applicandæ per superiorem Ecclesiasticum fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus loci; itémque alterius quartæ partis, si per sex alios absfuerit. & crescente contumacia pœnas alias grauiores, ex præsenti Constitutione Pij IV. & Conc. Trid. sess.6. cap.1. quod pœnas adaugens sess.23. cap.1. de refor. statuit eosdem, præter peccatum mortale, quod incurrunt pro rata temporis absentiæ eorum, non facere fructus suos, teneríque perceptos restituere fabricæ Ecclesiæ, vel pauperibus, tutáque conscientia eos non posse retinere, ne expectata quidem iudicis sententia declaratoria, vel quacumque conuētione, seu compositione pro fructibus malè perceptis.

Quod etiam deinde extendit ad alios inferiores. Est enim regula iuris, *beneficium dari propter officium*; quare si quis debitum officiū non præstat, fructus iniquè percipit. Inuitus enim, & quidem rationabiliter populus dat non residenti fructus: ideo iure naturæ, & diuino tenentur eos restituere, vt docet. Panor. cap. extirpandæ. §.quia verò. de præbend. Archidiac. in c. sacerdotibus. d.31. Dominic. cap. vltimo de rescript. l. 6. Felin. cap. cum omnis de constitut. Couarr. l.3. var. resol. cap. 13. & Valentia 2.2. quæst.185. art.5. p.5. non obstante quacumque consuetudine. Quicquid Inn. cap. ex tuæ. de cler. non resid. & Glossa cap. cum omnes. de constit. senserint. Vt verò ad Sum. Pontificis notitiam transgressores veniant, Pontifex hic præcipit intra tres menses admoneri à Metropolitano, vel Suffraganeo residente sub pœna interdicti ab ingressu Ecclesiæ.

E contra verò residentibus Episcopis quatuor priuilegia concedit. Primum, vt prætextu quorumcumque delictorum, etiam hæresis, & læsæ Maiestatis citari personaliter non possint in Romana Curia

absque commissione Papæ subscripta manu propria. Secundum, eximit ab omnium decimarum solutione. Tertium, subiicit illorum correctioni exemptos degentes extra claustrum, de qua etiam re habetur in Concil. Trid. sess. 6. cap. 3. de refor. sess. 7. cap. 14. de refor. sess. 22. cap. 1. de reform. Quartum, vt non admittatur appellatio ab eorum decretis in morum correctione ante definitiuam sententiam. Quod etiam statutum est in Conci. Trid. sess. 13. cap. 1. de refor. & sess. 24. cap. 10. & 20. de reformatione.

EIUSDEM PII IV.

Constitutionis 12. olim 160. editæ anno 1560. quæ incipit.

Cum sicut.

EPITOME 74.

Forma contrahēdi societates officiorum in statu Ecclesiastico.

RENOVAT §. 1. Constitutionem Pauli IV. quæ incipit. *Inter cætera.* quæ erat de forma celebrandi Societates officiorum in statu Ecclesiastico.

§. 2. vult licere ipsis Officialibus super officiis eorum contrahere quascumque societates, cum pactis tamen licitis, & honestis, vt olim fiebat, etiam nulla à Romano Pontifice desuper expedita supplicatione, seu signatura, non tamen vltra valorem officiorum, super quibus illa fuit, ita vt ad requisitionem contrahentium secum socientes teneantur in ipso contractu specialiter exprimere alias societates contractas desuper eodem officio, si quæ sint. & si eas falsò negauerint, vel in totum non expresserint, ipso iure incurrant pænam priuationis officiorum, super quibus huiusmodi societates fuerant contractæ; sine tamen præiudicio creditorum, quatenus non possit illis satisfieri aliunde. & nihilominus tam ipsi, quàm fideiussores teneantur ad satisfactionem societatum, & debitorum desuper contractorum, & obligentur facere, & inire, atque recipere pecunias, & contractus desuper celebrare, qui aliàs tamen legitimè initi, validi, & efficaces existant.

THEOREMA 190.

EGit hac de re Sotus. l. 6. de Iust. quæst. 6. art. 2. Nauarr. p. 2. tit. de vsuris. consil. 25. Iosephus Angles in suis floribus. quæst. de contractu societ. dub. 3. & 4. Philiarchus in manuali sacerdotum, dum agit quibus modis fiat vsura palliata. Azor p. 3. l. 9. tr. de societ. offic. cap. 8. vsque ad 17. Virginius Boccatius. tr. de soc. offic. & Franciscus Castracanus, de iisdem. Editæque sunt de eis tres Constitutiones, à Leone X. quæ incipit. *Ad perpetuam rei memoriam.* à Paulo IV. quæ incipit. *Inter cæteras curas.* & præsens à Pio IV.

Fit autem huiusmodi societas officiorū cum habentibus in Curia officia.

officia vendibilia, vt v.g. qui habet officium Notariatus, accipit coram Tabellione,& datis fideiussoribus ab aliquo alio partem pretij in numerata pecunia, illumque participem efficit redditutum officij sui ad rationem 12. pro centenario in anno, dum conferens pecuniam viuit, nullis subductis rationibus quãtitatis reddituum officij, ita vt initio singulorum semestrium soluantur sex, & possit discedere ab huiusmodi contractu singulis semestribus, facta tamen intimatione decem diebus antea, iisdémque diebus decem post intimationem vita eiusdem durante, & repetere pecuniam collatam; sed si moriatur pecuniæ collator, vel is,cuius vitæ periculo intra 15. vel 20. dies, subiiciet, qui illam confert, antequam à societate discedat, tota pecunia collata acquiratur officiali.

THEOREMA 191.

CVm auté in huiusmodi contractu ad euitanda pacta contra bonos mores statuisset Paulus IV. ne pacta haberent vllam vim, nisi coram Romano Pontifice in signatura præponerentur, & super eis supplicationes essent expeditæ, alioquin contractæ societates nullius momenti essent, Pius IV. hac, quam prę manibus habemus,Constitutione, id abrogauit, decreuítque vt possent fieri more veteri licitis,& bonis adiectis pactis absque vlla expedita signatura.

Sufficiunt igitur hæ conditiones. Prima, vt societas fiat super officiis v. g. Notariorum, Equitum S. Petri, &c. quæ Romani Pontificis auctoritate venduntur, & sunt fructuosa, alia quidem magis, & alia minus, emúque solent ad vitam, & aliqua etiam transferri possunt ad alios. quam conditionem habemus etiam in hac Constitutione.

Secunda, ne Officialis plures pecunias in societatem recipiat à contrahentibus societatem, quam Officij æstimatio postulat, & teneatur rogatus ab eo, qui societatem cum eo contrahit, num alias inierit societates, veritatem fateri. Quod si eas falsò negauerit in totum, vel in partem, eo ipso sit priuatus officio, super quo est societas constituta, sine vllo tamen detrimento creditorum, quibus ipse Officialis, & fideiussores omnino satisfacere cogantur. éstque æqua conditio. vt enim societas non subsistit, si officium nullum sit, ita nulla est societas ex ea parte, quæ contrahitur vltra id, quod valet officium; eaque requiritur hic à Pio IV. Sed num officium tanti valere iudicandum sit, quanti emptum est, an quanti vendi potest, quando contrahitur societas? Quanti nunc vendi potest, ex Azor loco cit,cap.*9*. q. 2. vt manifestè colligitur ex. l. pretia rerum.ff. ad legem Falcidiam.

Tertia, vt numeretur pecunia. Quærenti autem an valeat societas inita à Titio officiali, & Caio socio ea conditione, vt mille aureos, quos Caio Titius debet, Titius eos habeat, vt sibi in societatem datos. Dico hinc inde esse opiniones. Aliqui affirmant in foro conscientiæ valere, quamuis in iudicio vim non habeat. cum ex Bartolo in l. si ex pretio. Cod. si certum petatur. & Decio.in l.certi conditio. §. vltimo. ff. eodem. debitum

bitum

bitum ex vna causa in aliam conuerti possit. Virginius verò de societ. off. num. 64. negat, & inclinat Azor loco cit. cap. 10. eo quòd sit contractus simulatus, & factus, non soluta pecunia.

Quarta, vt Officialis, qui pecuniam accipit, etiam si intra semestre amiserit, vel deposuerit officium, vel alio euentu fructus nullos perceperit, eam restituat cum lucro statuto. Si is, qui dedit, vixerit ad sex menses; hoc enim est in huiusmodi societate peculiare, cum in societatibus communiter is, qui pecuniam accipit, eius periculum non subeat. Sed non est iniustum ex Nauarr. consil. 25. cit. & Azore. cap. 12. ob speciale pactum, vt Officialis sibi eam pecuniam lucretur, si qui eam dedit, intra sex menses moriatur. cum ex conuentione accipiat contractus legem. l. 1. §. 6. ff. depositi. & l. contractus quidam. ff. de regulis iuris. & cap. contractus. de reg. iuris. l. 6. vnde in hac societate admiscetur etiam contractus innominatus, *do* vt *des*. Nec etiam est iniustitia ratione lucri certi, cum alioquin soleat lucrum societatum esse incertum. nam id etiam licet ratione pacti, & periculi, quod subit, qui dat pecuniam in vtilitatem officialis, nempe, vt si moriatur intra sex menses, eam amittat, ex Azore, & Nauarr. locis citatis.

Quinta, vt quantitas lucri sit sex pro centenario in singulo semestri. quod etiam iniustitiam non continet, tum ob dictum periculum mortis, antequam discedat; tum quia verisimiliter officia Curiæ, tot fructus quotannis pariunt, & fructus dubius, & incertus potest certo pretio vendi, & emi, ex Azore loco cit. cap. 13. qui tamen cap. 15. sequutus Nauarr. num. 4. & 11. rectè docet esse vsurarium, & contra bonos mores, quod ab aliquibus fiebat, vel post finitam, & solutam societatem tantumdem lucri durante mora solutionis percipiat, qui pecuniã contulit, quantum durante societate; cum cessauerit periculum perdendi totam sortem, & moriente Officiali eius hæredes illam soluere teneantur. poterit tamen compellere morosum debitorem ad soluẽdum damnum, quod dat, vel interesse verum, & probabile lucri cessantis ob moram restituẽdi sortem principalem, iuxta lucrum, quod Romæ prouenire solet, v. g. quatuor, aut quinque pro centenario. ex Azor loco cit. ex Nau. n. 6. & 11. iuxta communem doctrinam sancti Tho. 2. 2. q. 62. art. 4. Quid quod conferens pecuniam anticipato tempore lucrum accipit, videlicet sex pro centenario, vnde perinde est, ac si officiali dedisset tantum 94? Respondet Azor cap. 14. id etiam speciale esse in hac societate, cum in aliis socij lucrum participent solùm in fine negotiationis, sed saluari ob periculum amittẽdi sortem, obeunte intra sex menses, qui pecunias dedit.

Sexta, conferens pecuniam potest discedere à societate facta intimatione prædicta, nec vlla est iniustitia, vt docet Nauarr. numer. 4. cum accipiat contractus legem ex partium conuentione, ex reg. 85. iuris. l. 6. antea citata. Quibus autem modis dirimantur huiusmodi officiorum societates, fusè docet Azor, vbi suprà, cap. 16.

EIVS

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 14. olim 20. edita anno 1560. quæ incipit.
Cupientes vnicuique.

EPITOME 75.

Iudices, & affines, ac familiares eorũ, impetrare non possunt benefiĉiũ, quãdo est lis de priuatione.

STATVIT §. 1. vt Iudices causarum beneficialium, vel criminaliũ concernentium priuationem beneficiorum, vel Iudicum affines, & familiares, tamquam inhabiles, beneficia illa impetrare non possint, sitque irritum, & inualidum quidquid in contrariũ fuerit attẽtatum.

THEOREMA 192.

PRudenter omninò est à Pontifice statutum, ne Iudices, etiam S. R. E. Cardinales, & causarum Palatij Apostolici Auditores, seu locum tenentes, signaturæ Referendarij, aliique Archiepiscopali, Patriarchali, aut legationis munere fungentes, aut alia auctoritate tam in Rom. Curia, quàm extra, super causis concernentibus priuationem beneficiorum, vel eorumdem nepotes, consanguinei, affines, procuratores, sollicitatores, domestici, aut familiares beneficia illa impetrare possint: vt scilicet obuiaretur fraudibus, & æqua lance administraretur iustitia. aliàs non difficilè iniqua pronuntiari potuisset sententia, spe consequendi beneficij, & ille præcipiti persuasione damnari, quem non ingrauaret culpa. Affectus enim haud aliter Iudicem immutare solet, quàm aquæ motus speciem, & imaginem se in puteo intuentis. Ob id M.Tullius l.1.Officiorum, voluit *Iudices legibus similes esse, quæ ad puniendum non iracundia* (idémque de cæteris affectionibus diceret) *sed æquitate ducuntur.* Videturque Pontifex Iustinianum Imperatorem imitatus, qui Iudicem in proprio territorio, ob periculum iniustitiæ, cum subdito cõtrahere prohibuit. Ita enim l.1. §.2. Cod.de contract. Iudicum vel eorum, qui sunt circa eos, sancitum est: *Prouincias verò moderantibus non solùm donationes, sed etiam emptiones quarumque mobilium, vel immobilium rerum (præter eas, quæ ad alimoniam, & vestes pertinent) & ædificationes, licet sacri apices aliquid eorum permiserint, penitus interdicimus. nec ratum sit, quod his donatione, vel venditione datum est.* Quod etiã §. 3. ad domesticos & consiliarios eorum per se, & per interpositam personam extendit. Et Innocentium IV. bulla 9. §. 3. & 27. qui cum hæreticorum bona concessisset occupantibus, adeo vt pleno iure essent auferentium, addidit. *dummodo ipsi auferentes non sint in officio constituti.* veritus scilicet & ipse, iniquum iudicium, si ad eos huiusmodi publicata bona possent peruenire.

EIVSDEM PII IV.

Constitutiones 19. olim 23. edita anno 1560. quæ incipit.
Decens.

EPITOME 76.

DECERNIT §. 2. vt omnia, & singula bona, Res acquisitæ ex illicitis & res

Scortia.

ta negotiatione, vel cõtra sacros Canones ab Ecclesiasticis spectant ad Apost. Camerã.

& res cuiuscunque sint quãtitatis, & qualitatis, & in quibusuis regionibus, à quibuscunque clericis, tam sæcularibus, quàm quorumuis ordinum, ac militiarum regularibus, cuiuscumque ordinis, status, & conditionis existant, ac Episcopali, Archiepiscopali, & alia maiore dignitate fulgeant, acquisita ex illicita negotiatione, aut contra sacros Canones, quæ pro tempore post obitum eorum, qui condito testamento, etiam habita facultate testandi, decesserint vbiuis locorum, aut quibus adhuc viuentes priuari, aut destitui contigerit, spectent tamquã spolia ad Rom. Cameram, & non ad alios.

§. 3. Atque ita per quoscunque Iudices esse iudicandum, sublata eis facultate interpretandi aliter, irritumque futurũ quicquid in contrarium fuerit attentatum.

THEOREMA 193.

PLurima ad præsentem Constitutionem spectantia disputantur à Redoano. quæst. 2. de spoliis Eccl. Nau. com. de spoliis cler. §. 7. n. 3. 4. 5. & in Man. c. 25. n. 110. Roderico, tom. 1. q. 30. art. 13. Azore, tom 2. l. 7. c. 14. q. 1. & 2. & l. 8. c. 2. Panor. in c. 1. & 2. de postul. Medina tr. de reb. rest. q. 30 Lessio l. 2. c. 21. dub. 1. & aliis. Et quidem in iure interdicitur negotiatio clericis d. 88. c. consequens. c. negotiatorem. c. fornicari. vt etiam 14. q. 4. c. clerici. & c. Canonum. Itemque c. fieri. de vit. & honest. cler. & c. secundum. ne cler. vel monach. vbi id sub anathematis interminatione prohibetur. idque meritò, tum quia res est plena periculi, fraudis, & iniustitiæ. & ideo dicitur 1. ad Timoth. 6. *Qui volunt diuites fieri, incidunt intentationem, & laqueum diaboli, & desideria multa nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem.* Et Chrysost. in Imperfecto hom. 38. ait. *Eiciens Dominus vendentes, & ementes de templo significauit, quia homo mercator vix, aut nunquam potest Deo placere.* Tum quia nimiùm animam à rebus diuinis auocat, quibus mancipatus est clericus. Tum quia id sit valdè indecorum, cum Ecclesiastici habentes alimenta, & quibus tegantur, debeant esse contenti, cum eorum pars sit Deus.

Nomine autem negotiationis intelligitur, cum quis rem aliquã comparat eo animo, vt integram, & non mutatam vendendo lucretur, vt docet Chrysost. loco citato. & refertur. d. 88. c. eiiciens. non autem cum quis rem comparat, non vt ipsam integram, & immutatam, sed vt sibi sit materia aliquid inde operandi, vt si ex auro, vel argento quid elaboret, & vendat, vel ex iuncis sportas, vel storeas confectas postea distrahat. aut ex lana, vel filo, arte, & industria confectum pannum vendat, vel mutet, & lucrum faciat. vel animalia saginata vendat, retiã pro piscatione texat, hortum suum pro se sustentãdo colat. Hæc enim licent ex c. clericus d. 91. & c. nunquam de consec. d. 5. Glossa ibidem.

dem. & 14. q.3. initio. & 14. q. 4. c. canonum. Medina de restit. q.3. Molina. d.342. Azore, tom.2. l.7. c.14. q. 1. Lessio, loco cit. Redoano. q.2.n.15. huiusmodi enim veniunt nomine artificij liciti, & non illicitæ negotiationis, de qua loquitur hic Pius IV. & Pius V. bulla 40. olim 44. quæ incipit. *Romani Pontificis.* & Gelasius, cum. 14. q.4. c. 1. præcipit, clericos ab indignis quæstibus, & ab omni cuiuslibet negotiationis ingenio, & cupiditate abstinere.

THEOREMA 194.

Acquisita igitur à Clericis ex huiusmodi illicita negotiatione ab Apost. Camera tamquam spolia vendicantur, ex hoc iure nouo Pij IV. & Pij V. vt notat etiam Nau. Comm. de spoliis cler. §.7. n.2. & Azor p.2. l.7. c.2. q. 1. nam Pontifex hoc loco dicit. *Statuimus.* Quod ius nouum indicat, iuxta Glossam. c. vt litigantes. de off. ordin. l.6. & in Clem. *litteras.* de rescript. & Felin. in c. decernimus. de Iud. n. 10.

Antea verò huiusmodi bona acquisita à Clericis contra leges Canonicas transibant in eorum dominium, & ideo suo arbitratu insumere poterant in quosuis vsus, ac si ad suum patrimonium pertinerent; & si discedebat intestatus, debebantur hæredibus, vt docet Panor. in c. relatum 2. de testam. qui etiam citat Hostiens. & Glossa in c. ex transmissa. de decimis. & 1. q. 1. c. non est putanda. & 14. q.5. in summa. & si religiosus, vel Monachus erat, acquirebatur Monasterio, ex c. cum olim. 2. de priuileg. & c. ne dicatis. 12. q. 1. & Authent. ingressi. de sacros. Eccl. Innoc. cit. c. cum olim. & Nau. de spoliis. §.7.n.4.

Sed quid si semel tantum negotiando id comparauerit? qui enim semel tantùm, aut iterum negotiati sunt in iure, non veniunt nomine negotiatorũ. Respondet Azor loco cit. q.5. & Redoanus. q.2. de spoliis. n. 65. etiam eo casu spolium censendum, cum ille vnicus actus verè sit illicita negotiatio, quæ penitus prohibetur; licet negotiatores ab habitu negotiandi denominentur; constitutio autem reputat inter spolia quæcunque acquisita ex illicita negotiatione.

Non intelliguntur autem spoliorum nomine comprehensa, quæ clericus acquisiuit non per se, sed per alios negotiando, v.g. per fratrem, cognatum, amicum, vel mercatorem, vt docet Medina q. 31. Nau. in Manuali. c.25. n. 110. Azor. l.7.c.14. q.2. tom. 2. Lessius l.2.c.21. dub.1. n.6. Panor. c.1. ne cler. vel monach. Anton. 3. p. t. 1. c.2. §.2. eò quòd cesset ratio prohibitionis, maximè si clericus sit pauper.

Difficultas est, an ante latam à Iudice sententiam, debeantur in foro cõscientiæ Fisco Apostolico? Quidam negant, quòd hæc debeantur Cameræ in pœnam illicitæ negotiationis, nemo autem tenetur pœnam soluere ante Iudicis condemnationem. Affirmat Azor. l.8.c.2.q.3. eò quòd Pius IV. hic, & Pius V. non solùm in pœnam delicti, sed vt ea malè acquisita eodem modo habeat, ac cætera spolia, & quod ad Cameram, & non ad alios spectent, & irritant quicquid in contrarium fuerit attentatum.

Denique eodem §. 2. ad multa alia comprehenda contra iura acquisita, additur. *Aut contra sacros Canones quomodolibet acquisita.* Nam & illa tamquam spolia reseruantur Papæ, ex Nau. comm. de spoliis §.7.n.56. Azor.l.8.c.2.q.8.Roderico. tom.1.q.30.art.13. Estque magna admodum ampliatio. nam acquisita ex beneficiis contra iura retentis, officiis sæcularibus contra iura exercitis, v.g. officio Aduocati, procuratoris, &c. ex c.1. & 2. de postuland. & c. clerici. de vit.& honest. cler. & c.1.2.4.5. ne cler. vel Monach. ex arte medicinæ, & chirurgiæ c. tua de homic. c.sententiam. ne cler. vel Monach. aucupio, & venatione ministerio canum c.1. de cler. venat. ex ludo alearum, & taxillorum. c. clerici officia. de vit. & honest. cler. spectant ad spolia, iuxta præsentem constitutionem.

Quæ tamen acquiruntur ludo, vel contractu, aut officio, interdicto solummodo in Synodo, vel generali, aut speciali mandato Episcopi, non veniunt nomine spolij, cum hæc non sint comparata contra sacros Canones Ecclesiæ, ex Azor. q. 8. In dubio autem credendum est bona non esse illicitè acquisita, ex Panor.c.1.de pecul.cler. Romano consil.159. Redoano de spoliis q.15. n.30. Azor q. 11. quia nemo censetur malus, nisi probetur.

THEOREMA 195.

VEniunt Clericorum nomine hoc loco, non tantùm Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi, verum etiam Clerici minoribus ordinibus initiati; non quidem absolutè, vt videtur sentire Redoanus q.2. de spoliis, sed qui beneficiarij, aut pensionarij sunt, vt docet Nau. comm. de spoliis cler. §.7.n.5.5.& Azor p.2. l.8. c.2.q.9. cæteri enim videntur iustè posse exercere officia & artes, obsequia præstare regibus, & aliis sæcularibus, prædia, & villas conducere, corã sæcularibus Iudicibus etiam in causis profanis postulare, arg. c. 1. de postulat. licet hæc prohibeãtur constitutis in sacris, & etiam in minoribus, sed beneficiatis.

Pontifex tamen in huius constitutionis declaratione, quæ incipit. *Romanus.* & in bull. veteri est constitutio 31. tria excipit personarum genera. Primò, Cardinales vbiuis locorum decedentes. Secundò, habitantes in vrbe, vel Romanam Curiam sequentes, ac in ea morientes, vt etiam fecit Sixtus IV. Alexand. VI. Leo X. & Iulius III. Tertiò, qui speciali, vel generali priuilegio ratione suorum officiorum, vel quomodolibet testandi habent facultatem, tametsi extra Curiam decederẽt; si tamen, vt notat Nau. loco cit. n.5. testati fuerint, vel habuerint clausulam, qua fiat cognatis eorum facultas succedendi eis ab intestato. In alia quoque eiusdem declaratione, quæ in nouis est 29. & incipit. *Roman.* §. 5. vt notat etiam Redoanus q. 1. de spoliis n.48. & Azor loco cit. q. 10. excipiuntur etiã Quartò milites Hierosolymitani, ita vt ab eis acquisita etiam ex illicita negotiatione, ad ipsam spectent religionem, & non ad spolia Apostolicæ Cameræ.

EIVS

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 31. in nouis edita anno 1561. 16. Apr. qua incipit. Cum ficut.

EPITOME 77.

Sollicitantes in Confessione ad libidinẽ, vt de hæresi suspecti inquirẽdi & puniendi.

ONTRA sollicitantes in cõfessione fæminas, ita Archiepiscopo Hispalensi mandat §. 1. *Nos in animum inducere nequeuntes, quod qui de fide Catholica rectè sentiunt, Sacramentis in Dei Ecclesia institutis abutantur, aut illis iniuriam faciant, fraternitati tuæ, de cuius eximia pietate, virtute, atque doctrina plurimum in Domino confidimus, per præsentes committimus, & mandamus, quatenus per te, vel alium, aut alios deputandos, contra omnes, & singulos sacerdotes dictorum regnorum ac illarum ciuitatum, & diœcesum de præmissis quomodolibet diffamatos, tam sæculares, quàm quorumuis Ordinum regulares immediatè Sedi Apostolicæ subiectorum, cuiusuis status, gradus, ordinis, & eminentiæ existant, tam super præmissis, quàm super fide Catholica, & quid de ea sentiant, inquiras, & iuxta facultatem tibi contra hæreticos, aut de hæresi suspectos concessa, procedas, & culpabiles repertos, iuxta excessuum suorum qualitatem, prout iuris fuerit, punias, debita præcedente degradatione, sæcularis iudicis arbitrio puniendos tradendo.*

THEOREMA 196.

CONstitutio hæc confirmata est à Clemente Octauo anno 1592. & extensa ad omnes Prouincias Christianas. Et quidem grauissimè eos Confessarios delinquere, qui extra Confessionis actũ peccant, aut certè alliciunt ad peccandum mulieres sibi confessas, cum eas æternæ damnationis laqueis inuoluant, & secum in gehennę incendium pertrahant, quas oportuisset iuxta sibi commissum Pastoris officium ad pietatęm, honestatémque excitare, pomeridiana luce clarius constat. Idémque, si delictum hoc probatum fuerit, patrator, ex cap. omnes. d. 30 q. 1. non tantùm dignitatis honorem amittit, verum etiam vsque ad suæ vitæ exitum pænitere debet. Et cap. si quis sacerdos. ibidem statuitur à Cælestino, vt fæmina, quæ tale commisit scandalum, res suas tradat pauperibus, & conuersa in monasterio, Deo vsque ad mortem seruiat. Sacerdos verò deponatur ab omni officio, duodecim annos peregrinando pæniteat; & reliquo vitæ tempore Deo famuletur in monasterio. & cap. sequenti, non non debet Episcopus, aut presbyter commisceri cum mulieribus, quæ ei fuerint confessæ peccata. Si forte (quod absit) hoc contigerit, sic pæniteat, quomodo de filia spirituali, Episcopus 15. annos; presbyter 12. & deponatur, si tamen in conscientiam populi deuenerit. Videndus etiam Abbas. cap. vltimo de purgat. canonica.

Anania cap. cum dilectus. de Accusat. Felinus cap. si clerici. n. 15. de iudic. Diaz in pract. crim. c. 82. aliàs 76. Nauarr. t. 2. consil. tit. de hæret. consil. 1. num. 8. Rodericus t. 2. quæst. 27. art. 1. Simancas tit. 40. num. 15.

Non est tamen casus inquisitionis, vt pluribus disputat Nauarr. loco cit. num. 1. & 2. cum huiusmodi crimen sit quidem contra castitatem, & pudicitiam, ex S. Tho. 2. 2. quæst. 81. art. 5. sed non contra fidei virtutem, nec hæresim sapiat, quarum tantum cognitio est sacris Inquisitoribus demandata. cap. vt officium Inquisit. de hæret. l. 6. Clem. 1. §. 1. de hæret. Geminiano cap. ne aliqui. de hæret. Emerico 3. p. q. 45. Pegna comm. 114. At si sollicitatio fiat in actu Confessionis, casus Inquisitionis est, ex hac Pij IV. constitutione. Pegna in 2. p. direct. com. 81. Diaz loco cit. Ignatio Lopez in addit. ibid. vt etiam & ratio docet, cum incidat in hæresis suspicionem, ex iniuria, contemptu, & abusu sacramenti Confessionis, qui sic peccat, exhibendo sub medicina venenum, & ideo videatur de pænitentiæ Sacramento tanquam hæreticus malè sentire. vt fit etiam cum Sacerdos, vel Monachus vxorem ducit, propter abusum Sacramenti matrimonij: nam eo etiam facto fit suspectus de hæresi; & ipsa praxis, ac vsus communis, solent enim Inquisitores huiusmodi sollicitantes punire.

Sollicitatio verò fit ex Ledesma. 3. p. q. 56. art. 2. & Ludouico Paramo. l. 3. de officio Inquisitionis. quæst. 10. num. 121. non solum verbis, sed etiam tactibus, vel osculis impudicis, donis, signis, & nutibus & facit ad hoc idem lex. Sollicitatores. ff. de extraord. crim. Quod si sollicitatio in confessione fieret ad alia peccata non carnalia, v. g. ad furtum, non esset Inquisitionis casus, ex citato Ledesma, & Paramo, cum Inquisitoribus hic solùm reseruentur carnalia, & in delictis non fiat extensio. cap. in pænis. cap. ordin. de regulis Iuris. l. 6. Decio in l. factum. §. in pænalibus. ff. de reg. iuris. Natta consil. 339. n. 9. & 469. n. 10. 20. & Bursato cons. 76. num. 8.

THEOREMA 197.

CVm verò inter Doctores dubitaretur, an Constitutio extenderetur etiam ad sollicitantes in Confessione masculos, dubiúsque hæreret Ludouicus Lopez in sum. t. 1. cap. 35. quamuis partem affirmatiuam probabiliorem putaret; Emanuel Rodericus t. 2. q. 27. art. 3. Stephanus Quaranta, v. *Confessor.* & Ludouicus Paramus loco cit. licet hac de re censuerit consulendum summũ Pontificem, demum anno. 1619. die 6. Febr. Promulgatum vidi Genuæ à sancta Inquisitione de mandato sum. Pontif. Pauli V. decretum, in quo expressè extenditur casus. Primò, etiam ad sollicitantes in Confessione masculos. & meritò, tum quia respectu Sacramenti Confessionis est eadem vtrobique irreuerentia, & iniuria. Tum quia, vt notat Glossa singularis. cap. 1. de temp. ordin. l. 6. verb. *Italia.* quam commendat Panorm. cap. nihil. de electione. & Baldus in l. si quis. furto. Cod. de furtis, & in l. illud. Cod. de sacros. Eccl. tunc non

fiat

fiat extensio, & ampliatio casus ad casum in pœnalibus, sed declaratio solùm fiat casus formalis ex mente iuris, cum vtrobique per omnia sit eadem ratio. vt sit in cap. si postquam. de elect. l. 6. & l. quædam. §. nummularios. ff. de edendo. sed extensio sit solum quando casus non est omnino similis. in præsenti verò casu eadem omnino vel etiam maior ratio est de sollicitante masculum, quàm fœminam.

Secundò, decretum extendit huiusmodi pœnam sollicitantium in Confessione ad sollicitantes etiam extra Confessionem, sed proximè actui Confessionis, siue ante, siue post. Quin etiam in ipso Confessionario, etsi formaliter extra actum Confessionis, nec non ad loquẽtes ibidem de turpibus. Tum quod iuxta doctrinam Bartoli, & Baldi in l. penult. ff. de testam. milit. Felin. in cap. fin. de Iudæis. Iasonis in l. quamuis. num. 6. Cod. de Inoff. testam. Tiraquell. de legg. Connub. l. 15. num. 4. paria sint, quæ sunt in actu cum iis, quæ sunt in via, vt deducantur ad actum. Et affectus, conatus, ac processus ad maleficium in delictis atrocissimis, habeatur pro maleficio. qua de re Clarus. §. fin. quæst. 92. n. 2. vnde. l. si quis non dicam. Cod. de Episc. & Cler. solùm attentantes matrimonio iungere sacras Virgines capitali pœna puniuntur. Tum quòd, quæ paulò ante, vel post facta sunt, in continenti facta dicantur. l. lecta. verb. dicebam. ff. si certum pet. Tiraquell. de retract. conuent. 2. p. 1. glossa 8. num. 25. Denique Baldus, Cagnolus, & Glossa in l. in bonæ fidei. Cod. de pactis. Abbas in cap. cum causam. num. 2. de elect.

Tertiò, decretum extendit, & ampliat pœnam prædictam ad dissuadentes à reuelando Inquisitoribus dictos sollicitatores. Contra quàm Charondas sentiret initio suarum legum. Etenim apud Simancam tit. 19. num. 9. *Honestum,* inquit, *habeatur indicare illum, cuius quis facinorum conscius est, vt respub. salua sit, multos habens sua bona constitutionis custodes; is verò, qui indicat tanquam de genere sibi proximis bonus, & pius æstimetur.* & Plato. l. 10. de legg. *Si quis impiè quidpiam agit, vel loquitur, qui fortè præsens fuerit, deos defendat, magistratibus significet.*

Sed cum adhibita cura haud vlcus sanasset, ex insperato Gregorius XV. Pontifex Max. acriora remedia morbo adhibenda esse decreuit. Itaque hoc anno 1622. die 30. Augusti, iam opere toto absoluto, edidit Constitutionem cuius est initium. *Vniuersi Dominici gregis*, in qua Primò, motu proprio & ex certa scientia, maturáque deliberatione, ac S. R. E. Cardinalium generalium Inquisitorum concilio Apostolica auctoritate confirmat omnia & singula contenta in prædictis litteris Pij IV. (de decreto enim Pauli V. non meminit) & præcipit inuiolabiliter obseruare, non tantùm in Hispania, sed etiam in quibusuis Orbis Christiani partibus, quod etiam anno 1592. fecerat Clemens octauus.

Secundò, ne ampliùs in futuro dubitari posset, aut de pœnis delinquentium, aut de modo procedendi contra eos, declarat omnes & singulos sacerdotes sæculares & regulares cuiuscumque ordinis, dignitatis, eminentiæ & priuilegij, qui

qui quascumque personas (vt & fæminæ & mares comprehendantur iuxta Pauli V. decretum) ad inhonesta, siue inter se, siue cum aliis quomodolibet perpetranda, in actu Confessionis, siue ante, siue post immediatè, seu occasione & prætextu Confessionis, etiam ipsa non secuta; siue extra occasionem confessionis, in Confessionario, aut in loco quocumque vbi Confessiones audiuntur, seu ad Confessionem audiendam electo, ibidem Confessionem audire simulantes, sollicitare vel prouocare tentauerint, aut cum eis illicitos & inhonestos sermones, seu tractatus habuerint, seuerissimè vt infra puniantur in S. Inquisitionis officio, vt etiam anno 1619. Paulus V. decreuerat. Quapropter omnes hæreticæ prauitatis Inquisitores, & Ordinarios locorum vniuersi Christiani Orbis, in suis quemque territoriis, super his specialiter & perpetuò solum iudices delegat, vt simul vel separatim contra prædictos criminosos diligenter inquirant, & procedant, in omnibus sicut in causis fidei, secundum formam sacrorum canonum, & officij Inquisitionis constitutiones, priuilegia, consuetudines & decreta, & in repertos culpabiles iuxta demerita suspensionis ab executione ordinis, priuationis beneficiorum, dignitatum, & officiorum quorumcumque, ac perpetuæ inhabilitatis ad illa, nec non vocis actiuæ & passiuæ, si regulares fuerint, exilij, damnationis ad triremes, & carceres etiam in perpetuum absque vlla spe gratiæ, aliásque pœnas decernant. & si enormitate delicti grauiores meruerint pœnas, debita præcedente degradatione, eos puniendos Curiæ sæculari tradant.

Tertiò, ne verò delictum tam enorme, & Ecclesiæ perniciosum, impunitum permaneat ob defectum probationum, quod sit difficilis probationis, atque secretè & occultè committatur, concedit S. R.E. Cardinalibus generalibus Inquisitoribus facultatem suo arbitrio iudicandi, etiam testibus singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum esse, ac pronunciandi, reum esse sæculari Curiæ tradendum. Nec mirum cum idem fiat in criminibus exceptis læsæ Maiestatis diuinæ & humanæ, Simoniæ, sacrilegij, dilapidationis bonorum Ecclesiæ, fraudatæ annonæ missæ à Repub. ad exercitum, fraudati & subtracti census publici, & perduellionis. de quibus specialiter tit. de accus. §.1. num.36. Campegius de testibus reg.27. Mascard. de probat. concl.464. Prosper. Farinac. in Theor. & Praxi crim. quæst.56. num. 70. & 148. Henriquez l.6. & cap.19. num.10. & alij. quippe cum hæc crimina sint difficilis probationis; ideo in eis admittuntur testes singulares si adsint alia adminicula, qui alioquin in aliis essẽt inhabiles, & nõ essent admittendi. Singulares autem testes dicuntur, cum singuli testificantur de diuersis actibus numero ex cap. nihilominus 3. quæst.9. Panor. cap. bonæ memoriæ 1. de elect. Bald. in l. Iusiurand. Cod. de testib. Decio. consil.649. Simanca. tit.64. n.63. Syluest. v. Testis. quæst.3. Azor. t.3. l.13. cap. 27. dub. 7. Claro q.21. & 53. Couar. l.1. Var. cap.3. vnde testes singulares opponuntur contestibus,

testibus, cum scilicet plures testificantur de eodē actu, numero, &c.

Quartò mandat omnibus Confessariis, vt suos pœnitentes, quos nouerint ab aliis vt supra sollicitatos fuisse, moneant de obligatione denunciandi Inquisitoribus seu locorum Ordinariis sollicitantes seu tractantes. Quod si hoc officium prætermiserint, vel docuerint pœnitentes non teneri ad denunciandum dictos Confessarios, vult vt iidem locorum Ordinarij & Inquisitores pro modo culpæ arbitrio suo illos puniant. Non obstantibus, &c.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 32. olim 36. edita anno 1561. quæ incipit. Cupientes maliciis.

EPITOME 78.

Fructus beneficiorum affectorū in Italia vacantiū sunt Cameræ Apost. & si Episcopi in his se ingerāt, possunt suspendi, interdici, & priuari facultate cōferendi in suis mensibus beneficia, cęteri excōmunicari & puniri aliis pœnis.

APPLICANTVR §. 1. Apostolicæ Cameræ omnes fructus beneficiorum cum cura, vel sine cura, sæcularium, & regularium Sedi Apostolicæ reseruatorum, seu affectorum, à die prouisionis vsque ad diem prouisionis faciendæ à Sede prædicta, de qua per litteras sub plumbo, & non aliter constare debet, in partibus Italiæ, in quibus Collectores, & Subcollectores spoliorum esse consueuerint.

§. 3. Episcopi, & Archiepiscopi non præsumant se intromittere in dispositione dictorū beneficiorū, aut possessione, sub pœna suspensionis à diuinis, & interdicti ab ingressu Ecclesiæ. Illis autem inferiores sub pœna excommunicationis & alia arbitraria, & quo ad omnes priuationis facultatis conferendi beneficia in propriis mensibus pro tempore vacantia. Irritumque sit quicquid in contrarium fuerit attentatum.

§. 5. Collectores fructus exigant, per iuris remedia.

§. 7. ex illis tamen portent onera beneficiorum pro rata temporis, & fructuum.

THEOREMA 198.

CVm de affectis, & reseruatis beneficiis dixerimus Theoremate 164. & de modo expediendi litteras beneficiorum Theoremate 138. de quibus § 1. agi posset hoc loco; Circa decretas pœnas in §. 3. contra præsumentes se intromittere in dispositione dictorum beneficiorum, dico haberi bullam aliam eiusdem Pij IV. quæ incipit. *volentes*, de eadem omnino materia, vbi eædem pœnæ decernuntur.

Primò igitur in Episcopos, & Archiepiscopos statuitur suspensio à diuinis, non quidem lata, sed ferenda iuxta cap. quia periculosum. de sentent. excomm. l. 6. cumque ex Nau. c. 27. n. 159. & 162. Vgol. tab. 4. c 4. §. 2. c. 5. §. 2. & c. 12. Suarez tom. 5. d. 25. sect. 1. Innoc.

c. fin. de excess. prælat. suspensio alia sit medicinalis, cum scilicet fertur, non vt puniatur delictum, sed solum vt suspensus recedat à contumacia, & resipiscat, alia verò purè vindicatiua, quæ imponitur, vt solum puniatur delictum commissum; quæ hoc loco fertur, est huius secundi generis, cuiusmodi est etiam, quæ fertur in c. tam litteris. extra. de testibus. & attestat. & Clem. 1. §. penult. de hæretic. & Clem. 2. de pœnis. qua de re Innoc. c. 1. de excess. prælar. n. 3. Abbas c. reprehensibilis. n. 3. & c. sæpè. n. 16. de Appellat. Suarez t. 5. d. 25. sect. 1.

Secundò, interdictũ (ferendum tamen eadem de causa) ab ingressu Ecclesiæ. Quo loco quæri potest, à quibus is, cui Ecclesiæ ingressus est interdictus, prohibeatur. Qua in re Innoc. in c. sacrosf. n. 2. verb. ingressu, de sentent. excomm. Ancharanus, & Geminianus c. is cui. n. 3. de sentent. excomm. l. 6. Nau. c. 27. n. 170. Couar. c. alma mater. p. 2. § 1. n. 3. vers. *poterit tamen.* Viualdus tit. de interdicto n. 153. Henriquez l. 13. c. 32. n. 2. Sayrus l. 4. c. 7. n. 15. & l. 5. c. 9. n. 15. 16. sentiunt eum, cui interdictus est ingressus Ecclesiæ, posse per eam transire, & orare, quando non aguntur diuina officia, quia excommunicatus qui grauiori pœna affectus est, in Ecclesia esse potest. & ob id volunt esse iura interpretanda de ingressu publico, & tempore celebrationis, legisque rigorem hoc modo temperandum. Oppositum tamen docent Vgolinus de interdicto. tab 5. c. 16. §. 1. Panorm. in c. cum Ecclesia. n. 5. de immunit. Eccl. Calderinus tr. de interdicto membr. 2. vers. *nunc quæritur.* Paulus Fuscus l. 2. de visit. & regim. Eccl. c. 32. n. 7. accipientes verba legis in proprietate, & significatione verborum. nec ad rem putant quod de excommunicatione dicebatur, cum excommunicatio non excludat à parietibus templi, sed à communione fidelium. Non limitant autem hoc interdictum ad vnum locũ, sed ad quemcunque proficiscatur, qui tali censura affectus est, ex Vgolino, loco citato. Suarez d. 26. sect. 1. n. 10. Sayro l. 5. c. 9. n. 16. cum interdictum inhæreat personæ, idque siue huiusmodi interdictum sit à iure, siue ab homine, ex citatis, & Gloss. & Ancharano in c. is cui. citato. siue etiam Ecclesia sit consecrata, siue non, dummodo sit Episcopi auctoritate ædificata. Consequenter autem, etsi alibi sic interdicti, celebrare possint v. g. in tentorio, Sacramenta ministrare, & inseruire, ac interesse diuinis, & alia, vt prius facere, ea tamen nequeunt in Ecclesia, ex cit. c. is cui. de sent. excom. l. 6. Glossa, Ancharano, Geminiano, ibidem. Innoc. in citato c. sacrosf. n. 2. Panor. in c. dilectus n. 2. de consuetud. Vgol. vbi supra. §. 2. & 3. Butrio in c. 2. n. 3. de officio delegati. Sayro, 18. 19. Suarez d. 35. sect. 4. Felin. in c. à nobis n. 6. de exceprion. Couar. c. alma mater. p. 2. §. 1. num. 5. cum sit illis prohibitus ingressus Ecclesiæ, & sub Ecclesia comprehenditur etiam cæmeterium, tanquam accessorium sub principali, ex Suarez. Excipiuntur tamen festi illi dies, qui habentur in c. fin. §. in festiuitatibus. de sentent. excomm. cum enim interdicti tunc possint interesse diuinis officiis, etiam Ecclesiam ingredi poterunt, cum vnum alte

alterum supponat, etsi in ea celebrare non poterunt, ex Suarez n.5. Vgolin. Sayro. Sed num huiusmodi interdictis liceat extra Ecclesiam audire officia, quæ in Ecclesia fiunt? negat Suarez n.7. quia ex vi huius interdicti hoc principaliter prohibetur, cum ideo interdicatur ingressus, ne fiat particeps diuinorum officiorum, quæ in ea fiunt. Si autem moriantur durante interdicto, nisi pœnituerint (tunc enim cessatur à contumacia) non possunt sepeliri in Ecclesia, vel cæmeterio, ex citato c. is cui.de sent. excomm. l. 6. Doctoribus ibidem. Couar. Innoc. Vgolino §.4. Suarez n.13. locis citatis (licet oppositum tenuerit Diaz in pract. crim. c.121. in fin.) & in articulo mortis quilibet Sacerdos potest hoc interdictum relaxare, ex Ioan. Andr. cit. c. is cui. de sentent. excomm. l.6.

Tertiò, priuatio facultatis conferendi in eorum mensibus beneficia, de quibus supra Theor. 165. Videatur bulla 142. in vet. eiusdem Pij IV. quæ incipit *Cupiens.* & Sixti V. n. 18. quæ idem habet principium.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 74. olim 97. editæ anno 1564. quæ incipit.

Romanus.

EPITOME 79.

Græci magnæ Græciæ inquibus Ordinariis Latinis sub iiciãtur.

SVBIECIT Græcos Ordinariis circa ea, quę ad Dei cultum, Sacramentorum administrationem, salutem animarum, atque hæresum extirpationem concernunt. Ideóque locorum in quibus moram trahunt, Ordinariorũ Latinorum visitationi, correctioni, punitioni, iurisdictioni, & omnimodæ superioritati in pręmissis tamquam suis superioribus subesse, & humiliter obedire præcipiuntur, reliquis ipsorũm in diuinis celebrandis aliisque ritibus à Sede Apost. approbatis, priuilegiis, & gratiis Apostolicis intactis remanentibus.

THEOREMA 199.

CVm Græci tam Ecclesiastici, quàm laici degentes in regnis Siciliæ & Neapolis in diuersas nefarias opiniones, & hæreses laberentur, aliáque perpetrarent in animarum perniciem, & populorum Latinorum scandalum, repellentes, prætensæ exemptionis ab Ordinariis locorum, in quibus degebant, vi priuilegiorum Summi Pontificis clypeo, correctionem legitimam, coactus est Pius IV. præsenti constitutione declarare eos subiici in his, quæ spectant ad Dei cultum, Sacramentorum administrationem, animarum salutem, hæresúmque extirpationem, Ordinariis. Multa enim erant, in quibus errabant, tam in his, quæ sunt fidei, vt in processione Spiritus sancti à Patre, & Filio, in articulis de Purgatorio, de visione Dei ante diem Iudicij, de secundis nuptiis, de fornicatione soluti cum soluta, & simi-

libus, adeo vt dixerit olim Leo IX. Epist. contra Michaëlem, & Acridanum c. 8. Græcos diuersis temporibus, diuerso errore ad corrumpendam Ecclesiæ Catholicæ Virginitatem, nonaginta, & amplius hæreses peperisse. (commemorant autem eorum errores Eugenius IV. constitutione 17. S. Thom. opusc. hac de re. t. 17. Antonin. 3. p. t. 22. cap. 11. §. 1. Albertinus in Rubr. de hæret. Bern. Lutzenburgus in Catal. hæret. l. 2. verb. Græci. Aug. de Ancona, de potest. Eccl. quæst. 25. art. 5. & 6. & alij.) quàm in illis, quæ pertinent ad Sacramentorū administrationem. Nam, vt constat ex 14. constitutione Innoc. IV. quæ incipit. *Sub Catholica.* hac Pij IV. & Clementis VIII. num. 34 presbyteri Græci post baptismum infantes in fronte chrismare consignabant, cum tamen cōfirmatio pertineat ad Episcopum. Soli enim Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manus impositionem, quam confirmatio, vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum sanctum tribuisse leguntur. Eucharistiā eamdem toto anno conseruabant, adeo vt species redderentur minus habiles ad sumptionem, ideóque illas admiscebant sacro oleo; suos infantulos in baptismo communicabant; in pœnitentiæ Sacramento non vtebantur præscripta absolutionis forma; sine Episcopi Latini diocæsani dimissoriis litteris ad sacros ordines promouebantur, & sic suspēnsi in eis ministrabant. Sepulta cadauera exhumata impia superstitione comburebant. & alia non pauca perpetrabant contra Ecclesiasticam disciplinam.

In cæteris tamen ritibus Græcis approbatis, vt diuinorum officiorum celebratione, ieiuniis, precibus, & similibus, voluit Pius hic remanere intacta eorum priuilegia, & gratias Apostolicas. de quibus rogauerat olim Gregorium X. Michael Paleologus, Imperat. post tenorem confessionis fidei illis verbis. *Rogamus magnitudinem vestram, vt Ecclesia nostra dicat sanctum Symbolum, pro vt dicebat ante hoc schisma, vsque in hodiernum diem. & quod permaneamus in ritibus nostris, quibus vtebamur ante schisma, qui scilicet ritus non sunt contra prædictam fidem, nec contra diuina præcepta, nec contra vetus, & nouum Testamentum, nec contra doctrinam sanctorum Generalium Conciliorum, & sanctorum receptorum per sancta Concilia, quæ celebrata sunt à Spirituali Dominatione Ecclesiæ Romanæ.* Pius etiam V. eosdem Græcos Missas, officiáque diuina solo ritu Græco, non etiam more Latino, & Latinos solo Latino, non item Græco, constitutiōne 12. aliàs 7. quæ incipit. *Prouidentiæ.* celebrare præcepit, sub pœna perpetuæ suspensionis à diuinis. Cui consonat quod statuit Leo Nonus Epistola ad Michaëlē cap. 29. vbi monet, vt vnusquisque sacerdos sinatur celebrare, etiam si in alieno solo versetur, iuxta ritum suæ Ecclesiæ. quod etiā censuit in fine Concilij Florentini Eug. IV. Quare non rectè existimauit Ledesma 1. 4. quæst. 15. art. 4. dub. 2. Græcum Sacerdotem transeunte per Ecclesias Latinas, non posse celebrare in fermentato, sed tantum in azimo, & è contra Sacerdotem Latinum transeuntem per Ecclesias Græcas, non posse celebrare in azimo, sed tantum in fermentato.

mentato. Videndus Sanchez lib. 3. de matrim. d. 18. num. 20. Suarez t. 3. d. 44. sess. 3. art. 4. Salas de ll. d. 14. sess. 5. n. 64. Palatius 4. d. 15. disp. 8. Dixi hac de re aliquid. l. 4. de Missæ sacrif. cap. 1. n. 7.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 85. aliàs 109. editæ anno 1564. quæ incipit.
Romanum.

EPITOME 80.

Libros in Indice vetitos tenens, & legẽs excommunicatur, &c.

APPROBAT §. 2. Indicem librorum prohibitorum editum iussu sacri Concilij Tridentini.

§. 3. in eo autem libros ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis prohibitos legens, vel tenens, excommunicatur, & potest tanquam de hæresi suspectus inquiri; qui libros alia de causa vetitos habuerit, aut legerit, & peccat mortaliter, & seuerè puniendus est ab Ordinario.

THEOREMA 200.

Legentes, & tenentes libros de religione tractantes hæreticos, vel suspectos, non tantum in præsenti constitutione, sed etiam in bulla cænæ excommunicantur, & possunt tanquam suspecti de hæresi inquiri. Difficultas tamen est, an huiusmodi suspicio leuis sit, an grauis, seu vehemens, vel violenta. Pius IV. enim hic tantum ait: Ipso iure in excommunicationis pænam incidat, eamque ob causam in eo tanquam de hæresi suspectum inquiri, & procedi liceat. Sunt qui putent si hæreticorum libri apud aliquem reperiantur, eo ipso constare eum esse hæreticum, & vt talem puniendum, vt Archidiac. Io. And. Dominicus in cap. filij. de hæret. l. 6. Ludouicus Romanus singul. 322. Carrerius de hæret. num. 126. Alij illum esse vehementer suspectum, vt Zanchinus cap. 7. num. 7. Vmbertus v. libri. Alij denique rectiùs id relinquunt arbitrio Inquisitoris, consideratis circunstantiis personæ, librorum lectionis, si parum, vel multum legerit. qua de re Azor p. 1. l. 8. cap. 16. quæst. 3. numeri trangressionum, affectus, vt si curauerit sibi deferri, si aduerterit esse prohibitos, si sollicitè, an negligenter quæsiuerit absolutionẽ, an obtemperauerit statim monẽti, au contempserit, & adhuc obstinatè retinuerit, &c. Ita Pegna p. 2. com. 3. Simancas tit. 38. Gondisaluus de hæresi quæst. 13. Albertinus quæst. 28. Roias singul. 124. Paramus l. 3. quæst. 9. num. 148. & seqq. etenim in tanta re sunt considerandæ plures circunstantię, nec sententia præcipitanda. libri verò cæteri alia de causa prohibiti, prudenter etiam hoc loco vetantur, tanquam hostes virtutum, & incitamenta vitiorum. Vt etiam à Gentilibus factum legimus. Quare Valerius Maximus l. 6. cap. 3. narrat hac vna de causa impuros poëtas à Lacedæmoniis interdictos. & Plutarchus in Crasso testis est, Surenam belli ducem apud Parthas in triumpho, quem duxit de Crasso occiso turpem, & obscænam Aristidis Milesiacã vexisse, exprobrando Romanis illo

 tempo

tempore, ne quidem in bello potuisse carere obscænorum librorum lectione. Quare meritò Plato l.2. 3.& 10. de repub.& l.7.& 8. de legg. & apud Maximum Tyrium ser.7. & apud Minutium Felicem in Octauio, obscænos reiicit Poëtas, vetatque quæ quis composuit carmina priuatis ostendere, antequam viderit, & probauerit Magistratus. idémque sensit Aristoteles. l.7. polit. cap. 17. & M. Tullius l. 1. de nat. deorum. & l 3. Tusc. qq. vbi reddit. causam prohibitionis, quod scilicet huiusmodi libelli molliant animos nostros, & neruos omnes virtutis elidant. vnde & scripsit Arator.

Impia sub dulci melle venena latēt.

Impura etenim lectio incentiua libidinis excitat,& titillatione animi constantiam euertit. vnde veritate coactus impurus Ouidius, ne tangendos quidem tales Poëtas ab honestis voluit, dum lib. 2. de remed. Amoris cecinit.

Eloquar inuitus, teneros ne tange Poëtas,
Submoueo dotes impius ipse meas.

Quod etiam fecit Martialis lib. 3. Epigr.86.vt omittam,quæ in hanc sententiam scribuntur à Lactantio l.5. cap.1. l.6. cap. 20. Boëtio lib.1. de Philosophia. prosa 1. Seneca. l. de vita beata cap.26. S.Isidoro l.3. sent. cap. 17. D.Basilio, & aliis sanctissimis Patribus. Quare rectè monet Plutarchus lib. de audiendis poëtis,non minori præparatione adolescentibus ad hos libros accedendum, cum necesse est, quàm euntibus ad conuiuium; collo enim suspendunt Ametistum, quem contra ebrietatem valere putant.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 85. aliàs 109. edita anno 1564. quæ incipit.
Romanum.

EPITOME 81.

CONSTITVIT §. 2. & 3. beneficia & Ecclesiasticas dignitates in confidētia receptas à die receptionis vacasse,illarúmque dispositiones, & fructus perceptos, & percipiendos ad Sedem Apostolicam spectare. *Retinentes beneficium in confidētia, excommunicātur,inhabilitātur,& absolutio reseruatur Papę.*

§. 4. Cardinales, Prælatíque alij contrafacientes interdicuntur Ecclesiæ ingressu, reliqui excommunicātur, reseruata absolutione summo Pontifici.

THEOREMA 201.

SImoniaca confidentia in beneficiorum resignatione,collatione, & præsentatione, cum videlicet quis in gratiam alicuius resignat, vel confert beneficium vel ad illud præsentat, cum occulta, vel aperta conuentione, seu obligatione,vt aliquando qui prouideretur, beneficium, vel fructus, aut eorum partem,vel pensionem, aliquodué emolumentum in fauorem resignantis, conferentis, præsentantis, seu eius consanguinei, amici,vel alterius cuiuslibet,quem nominauerit, dimittat, cedat, vel soluat, quæ hoc loco prohibetur, damnatur pariter, & nouis pænis aggrauatur à Pio V. constitut.85. olim.87. quæ incipit. *Intolerabilis.* edita

edita anno 1569. quam etiam ponit, & explicat Nauarr. in manuali.cap.23.num.110.& t.1.consil.3. de constit. Azor t.3. l. 12. cap.10. Suarez t.5. d.22. sect.6. num.15. Lessius l.2.cap.34. dub.34. n.187. & cap.35. dub.16. Vazquez 1. 2. d.168. cap.4. Reginald. num. 24. quæst.3. num.157.Sayrus l.3.c.31. num.6.& in declaratione eiusdem, quæ incipit. *Hodie.* & Constit.61. olim 66. Sixti V. veterique iure

Retinentes beneficium in confidentia, excommunicantur, inhabiles, & absolutio reseruatur Papæ.

vetita erat, cum prædicti Pontifices non intendant condere nouum ius, sed reuocare, & confirmare, antiquum de Simonia in beneficiis, explicando tamen, quæ talis præsumenda sit, seu quomodo probari possit in foro externo, vt notat Nauarr. num.109. 110. & Lessius. Consultóque additum cum occulta, vel aperta conuentione, seu obligatione, quia ex citatis Doctoribus, si nullum omnino interueniret pactum, vel obligatio, licet quis confideret, & speraret collatorem promoturum, quem ille desiderat, non esset illicita confidentia, neque hac bulla comprehensa, cum tunc contractus sit omnino gratuitus, quippe cum licitè & ordinatè quis sperare, & confidere possit. Quamquam difficultatem facere possint alicui Pij IV. verba illa. *vt quoties intuitu, & contemplatione alterius recipit quis beneficium, etiam si non exprimatur pactum, hic habeatur confidentiarius.* & in Constitutione Pij V. illa. *sola dimittentis intentione resignarit quis beneficium.* Et. *licet ipsum confidentiæ crimen alterius tantum partis conscientia sit admissum.* Quibus videtur animo, & voluntate sola concepta confidentia his constitutionibus comprehendi. Sed respondet Nauarr. num. 110. vers.6. & Azor loco cit. Pontifices non intendere verbis illis asserere solam talem intentionem constituere in foro interiori Simoniam, sed quod probatio eius per coniecturas faciat in foro exteriori illam præsumi, quare non debent esse, sed haberi, & censeri Simoniaci. Suarez verò num.16. respondet non posse excommunicationē hanc incurri, si intentio dantis sit ita interna, & occulta, vt à recipiente nullatenus cognosci queat, ideóque Pontifices prædictos, verbis illis. *Sola dimittentis intentione.* subintelligere quacumque ratione cognita à recipiente, quamuis inter eos non intercedat pactum, aut sermo de ea re, sed tantum sese coniecturis intelligant. quia confidentia necessariò debeat incipere à voluntate dantis, aliàs non erit confidentia, etiam si recipiens beneficium sua sponte haberet propositum restituere illud resignanti, vel eius consanguineo, & amico, quia est illi liberum hoc facere, & quandiu ab alio non exigitur, nulla est deformitas. Necesse est ergo, vt confidentia incipiat à parte dantis, sitque huiusmodi dantis intentio aliquo modo nota recipienti.

Quærenti verò quàm certa, vel probabilis debeat esse cognitio dantis beneficium in recipiente? Respōdet Suarez debere esse adeò moraliter certum, vt sine temeritate iudicari possit hanc esse dantis intentionem. ideo si considerata eius conditione possit probabilibus coniecturis credi, eum non habere talem intentionem, licet occurrant etiam aliquæ rationes suspicandi, debent deponi, nec incurrentur censuræ à recipiente ab illo

illo beneficium cum nemo debeat temere suspicari malum de proximo. at si coniecturæ essent adeo vehementes, vt sufficerent ad id probabiliter credendum, sufficiet cogitatio illa, vt vitanda sit illa receptio beneficij, sub censuris hic positis.

Quid si contractus quidem Simoniacus sit inter ipsos conclusus, sed nondum ex vlla parte completus? nondum sunt contractæ pænæ ex Lessio. l. 2. cap. 35. dub. 26. num. 148. cum ex bulla Pij IV. & Pij V. constet debere beneficium iam esse Simoniacè receptum. nam Pius IV. ait: *cuiusuis persona contemplatione, vel intuitu recepta.* & Pius V. Ecclesiam, vel Monasterium, aut aliud beneficium Ecclesiasticum qualecumque ex resignatione, vel cessione cuiuscumque personæ simpliciter aut cũ circuitu rettocessionis cum regressu, vel accessu etiam sola dimittentis intentione receperit; idémque innuit Nauarr. numer. 110. vers. 2. & 3.

At quid si beneficiũ quidem ex hac confidentia sit receptum, sed ambo ducti pænitentia, vel alter discissa v. g. syngrapha, non impleatur ex altera parte promissum? Resp. Nauar. loco cit. vers. 2. & Azor 3. p. l. 12. c. 10. quæst. 5. incidisse in has pænas, & irritam, atque inanem esse beneficij adeptionem, fructúsque restituendos. quia collatum iam, & acceptum est beneficium ex Simonia confidẽtiali, quod his constitutionibus sub statutis pænis prohibetur.

THEOREMA 202.

Similiter in præsenti Constitutione Pij IV. & citata Pij V. cum huiusmodi collationibus per confidentiam damnantur etiam, & annullãtur reseruationes fructuũ, & pensionum, ac facultates eas transferendi, & recessus, accessus, & ingressus reseruati quacumque auctoritate confidentiariis, ad Ecclesias, monasteria, &c. vt aduertit etiam Nauarr. vers. 4. & 5.

Porrò huiusmodi retrocessiones, quæ regressus, accessus, & ingressus dicuntur, & sunt ex vna parte quoddam ius in dimittente repetendi pristinum beneficium, & ex altera onus, & veluti seruitus quædam in beneficio. & si olim in vsu fuerint, & stylo Curiæ à Pontifice toleratæ, sunt tamen postea sublatæ à Conc. Trid. sess. 25. c. 7. de refor. solebant enim sæpe qui beneficium habebant, illud impetrata facultate alteri resignare, reseruato sibi iure ad illud redeundi. Idque tripliciter fiebat.

Primò, cum quis beneficium possessum alteri cedebat, reseruato sibi iure ad illud reuertendi, si resignatarius præmoreretur naturaliter, aut ciuiliter, vel fieret Episcopus, aut cõstitutam pensionem non solueret; & dicebatur regressus, eo quòd ad pristinum beneficium rediret.

Secundò, cum quis beneficium sibi iure collatũ ante captam eius possessionem alteri resignabat, reseruato sibi iure ingrediendi eius possessionem, si resignatarius præmoreretur, vel Episcopus crearetur, vnde factum est ingressus nomen.

Tertiò, cum Prælatus prouidebat, v. g. Titio, sed cum is, ob canonicum impedimentum, v. g ætatem, adhuc esset incapax, concedebatur alteri, exempli gratia eius

Pædago

Pædagogo, Titio reſeruato iure, vt cum primùm iuſtam habuiſſet ætatem, amotumque fuiſſet impedimentum canonicum, poſſet propria auctoritate illud accedere, ſeu accipere, & ob id acceſſus nomen adeptus eſt. Qua de re Rebuffus in 3. p. praxis beneficiorum. Azor 3. p. l. 12. c. 9. quæſt. 1. Leſſius l. 2. c. 35. dub. 16. Nau. c. 23. num. 110. verſ. 4.

THEOREMA 203.

HVius Simoniç confidentialis pœnæ hic, & Pij V. litteris ſtatutæ ſunt hæ. Prima, beneficia & Eccleſiaſticæ dignitates in confidentia receptæ, à die receptionis vacant, etiam antequã, qui recepit, impleat, quod promiſit; vnde collatio eſt ipſo iure nulla. Secunda, eadem beneficia in illicitam confidentiam accepta reſeruantur diſpoſitioni Apoſtolicæ Sedis, ita vt ſolus Pontifex conferre poſſit, non autem Ordinarius; quare qui obtinent beneficia, in quibus à Prædeceſſore commiſſa fuit confidentia, ex alterius, quàm Romani Pontificis collatione, non obtinent canonicè, quia ab eo collata ſunt, qui conferre non poterat, priuarique poſſunt, niſi per triennium fuerint in pacifica poſſeſſione, vt rectè monet Nau. verſ. 3. Leſſius l. 2. c. 35. dub. 26. Azor. c. 10. quæſt. 4. & quando etiam per Papæ prouiſionem obtinentur, debet fieri mentio de huiuſmodi reſeruatione ſaltem per clauſulas generales. Conceſſit tamen pro Regno Franciæ Sixtus V. bulla 61. olim 66. §. 3. vt collatio fiat ab Ordinariis, ſi non ſint participes confidentiæ: ſed niſi prouideant intra ſex menſes, Ordinarij prouidebunt viciniores.

Tertia, non tantùm nullæ ſunt huiuſmodi collationes, ſed omnes etiam diſpoſitiones circa idem beneficium, vt penſionis reſeruationes, facultates eam transferendi, vel regrediendi, ingrediendi, accedendi ad beneficium, irritę ſunt, & inanes.

Quarta, fructus omnes, & penſiones ex fructibus receptæ à die receptionis beneficij in confidentia ſunt Apoſtolicæ Cameræ reſtituendæ. Pro regno tamen Franciæ Sixtus V. loco citato conceſſit, vt expendi poſſint in reparatione talium beneficiorum.

Quinta, ex litteris Pij V. incurritur item priuatio ipſo facto reliquorum beneficiorum, dignitatum, adminiſtrationum, penſionum, officiorum, etiam temporalium in Romana Curia, quamuis iuſtè obtentorum. Notat etiam Leſſius non teneri huiuſmodi beneficia, & penſiones, &c. iuſtè antea poſſeſſa, dimittere ante ſententiam Iudicis, quòd pœnam, qua quis re ſua priuatur, non teneatur quis ſubire, ante ſententiam, ex Gloſſa communiter recepta in c. fraternitas 12. q. 2.

Sexta, ex eodem Pio V. inhabilitas ad idem, & cætera omnia beneficia, dignitates, officia, etiam temporalia: quam inhabilitatem ad cætera, Leſſius cum Sanchez l. 9. de matrim. d. 30. intelligit poſt ſententiã declaratoriam criminis.

Septima, excõmunicatio reſeruata Papæ contra recipientes. de qua Suarez to. 5. d. 22. ſect. 6. n. 15. & 20. Nau. loco cit. verſ. 2. Azor d. q. 4. verſ. 5. & tom. 2. l. 7. c. 16. quæſt. 1. verſ. 14. hi enim tantum

ex vi huius clausulæ vidétur comprehendi, & non conferentes, forte quod homines sint procliuiores ad recipiēdum, quàm dandum; etsi in aliis Constitutionibus contra Simoniacos in beneficiis ambo contrahentes, & mediatores simul excommunicentur, vt notat etiam Nau. vers. *adde nouè vndecimo.* Quod etiam voluit Lessius loco cit. num. 147. qua de re dictum est Theor. 86. Sixtus tamen V. loco cit. concessit, vt in Regno Franciæ absolutio à censuris fiat à Nuncio apud Regem, vel à Legato Auenionensi respectiuè. Quod si delinquentes fuerint Cardinales, & Cameræ Apostolicæ Clerici, & Prælati, interdicitur illis ingressus in Ecclesiam.

Octaua, extenditur etiam casus ad præterita, sub aliqua tamen conditione in futurum, cum lèges per se non extendant vim suam ad præteritum, vt tale. l. leges. Cod. de legg. & constit. vt notant Suarez, Azor, Nau. vers. *nota* 10. ita vt omnes, qui ante Pij V. Constitutionem beneficia, pensiones, & alia huiusmodi intercedente hoc confidentiæ vitio receperunt, & retinent, nisi celeri dimissione sibi prospexerint, ipsi quoque excommunicationem & alias pœnas incurrant.

Nona, perscribuntur à Pio V. octo coniecturæ, quibus probetur in iudicio huiusmodi confidentia. Prima, probatio intentionis, & vnius tantùm partis. Secunda, si collator conferat, vel patronus præsentet, vt postea de beneficio, vel fructibus, sic, vel sic, disponatur. Tertia, si Cardinalis, aut alius exemptus à iurium Cameræ Apostolicæ solutione post cessionē sibi factam, & etiam litteras Apostolicas expeditas, atque apprehensam possessionem in eundem resignantem, vel cedentem modico interiecto spatio, vt duorum, aut trium mensium retrocesserit, sibi aliquo reseruato in pensione, fructibus, regressu; &c. Quarta, si absolutus à delicto, vel irregularitate denuò accipit beneficium, quod renunciauit, ante, vel post delictum, aut incursam irregularitatem. Quinta, si quis post cessum beneficium auctoritate superioris, & apprehensam à resignatario possessionem beneficij, se in illud per se vel alium ingerit, & fructus, vel partem illorum accipit, aut successor remittit illi, propinquis, &c. Sexta, si recipiens beneficium constituerit resignantem vel illius propinquos, procuratores ad fructus beneficij percipiendos, vel locandos, vel de eis fecerit donationem. Septima, si vel sola procuratoris depositione, vel libris rationalibus mensariorum, ex parte dimittentis, expeditio, quæ personam dimittentis concernit, prosecuta sit, simulque expensæ pro ea necessariæ ab illo factæ fuerint. Octaua, si quis pro concessione alicui facta quacunque auctoritate de beneficio Ecclesiastico per se, vel alium intercesserit, vel in negotio concessionis se immiscuerit, & aliquid de fructibus talis beneficij etiam per manus possessoris, ac etiam simplicis donationis titulo perceperit, seu de illo postmodum ad voluntatem intercessoris quomodocunque fuerit dispositum.

Decima, Pius V. vult etiam per singulares testes singulas probationes, & cōiecturas posse probari,

&

& in hoc etiã casu in testes admittendos criminosos, qui admitti solent in casibus Simoniæ; pluresque cõiecturas huiusmodi in prædictis, plenam facere probationẽ. Etsi enim in criminibus regulariter requirantur probationes claræ, in Simonia tamen etiam signa, & coniecturæ, præsertim plures, probant, vt notat Clarus §. Simonia. num. 11. & colligitur. c. sicut 1. de Simonia, & Glossa ibidem, eò quod occultè soleat committi. Videatur etiam Craueta consil. 122. num. 8.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 86. olim 100. editæ anno 1564. quæ incipit.
Sanctissimus.

EPITOME · 82.

Electi ad dignitates Ordinũ regulariũ non se in illis ingerãt nisi confirmati. & expeditis litteris intra sex menses. aliàs priuantur, inhabilitantur. & superior tales electos confirmans interdicitur ab ingressu Eccl. & su. ditur ab administratione.

STATVIT §. 2. vt electio ad regimen monasteriorum, præposituraru, ac dignitatum conuentualiũ quorumcunque ordinũ, nullam vim habeat nisi sit à Sede Apostolica confirmata, & intra sex menses sint litteræ expeditæ.

§. 3. Interim electi non audeant ingerere se in illarum spirituali, & tẽporali regimine, nec se pro earum Prælato gerere præsumant, alioquin sint priuati, & ibi deinceps ineligibiles. Ordinum autem superiores, tales electiones confirmantes, suis priuantur dignitatibus. Ordinarius item loci, etsi Archiepiscopali, & maiori præfulgeat dignitate, interdicitur ab ingressu Ecclesiæ, & suspenditur à regimine, & administratione suæ Ecclesiæ.

THEOREMA 204.

ELectionis nomine in præsenti Cõstitutione intelligimus viri alicuius ad Ecclesiam, destitutam pastore, canonicè factam vocationem, iuxta doctrinam Glossæ in c. quia propter. extra. de elect. Verb. Ecclesiis viduatis. & c. sicut cum. eodem tit. in 6. Hostiensis eodem tit. in summ. Azotis tom. 2. l. 6. c. 14. quæst. 2. ideo is solùm propriè dicitur beneficiarius eligi, qui alicui Ecclesiæ vt sponsus, & pastor datur; quales non sunt Canonici, & similes, non enim propter hos dicitur Ecclesia viduata, aut pastore destituta. debet autem electio ad Ecclesias Cathedrales, & regulares fieri intra tres menses, nisi electores iustè fuerint impediti. c. ne pro defectu. de elect. tum electores debent electionem nunciare electo, & eius consensum petere intra octo dies postquam commodè poterunt, aliàs suspensi sunt ad tres annos ab omnibus beneficiis in ea Ecclesia. c. cupientes. §. cæterum. de elect. l. 6. In aliis verò Ecclesiis intra sex menses. c. de multa. de præben. c. nulla. de concess. præbend. & electus debet vel consentire, vel dissentire, postquam est monitus intra mensem, aliter electio est nulla,

 nisi

nisi Superioris requiratur assensus qui quam primùm petendus erit. c.quam sit. de elect.l.*6*.

Porrò electus Episcopus, aut promotus ad monasterij regimen, vi electionis ante confirmationem non acquirit ius in dignitate, sed tantùm ius ad dignitatem, & proinde ius illud potest vel confirmari, vel reuocari auctoritate Superioris. Ob id si electus ante confirmationé obiret, dignitas minimè vacaret per eius obitum, sed per mortem prioris, qui eam obtinebat. Quare si electus obeat in Curia Romana ante cófirmationem, non vacabit dignitas in Curia Romana, sed illic, vbi mortuus est, qui ius in illa habebat. & nequit electus ante confirmationem præstare, quæ sunt iurisdictionis, cum tribuat confirmatio administrationem, & plenum ius electo. c. nosti. & c. qualiter. de elect. ideo vt electio valeat, eget confirmatione, superioris consensu, & auctoritate facienda. c.nihil est.& c. cum dilectus. de elect.

THEOREMA 205.

Confirmatio igitur, qua Superior electū intra tempus lege præscriptum. c.cupientes de elect. l.*6*. confirmat, ius tribuit in beneficio, & perficitur spiritualis contractus inter electum, & Ecclesiam sponsam, qui deinceps nequit sine superioris auctoritate dissolui.c.2. de transl. Episc. Abbate, & aliis ibidem. ideo cum plenum ius confirmatio in beneficio tribuat, confirmatus potest ea omnia, quæ iurisdictionis sunt. c. nosti. & c. transmissam extra de elect. & c.auaritiæ.eodem tit. l.*6*. etiam ante consecrationem possessione adepta, vt excommunicare, interdicere, exigere iuramentum, corrigere, eligere, conferre beneficia,& alia huiusmodi. quamuis non possit ea, quæ sunt ordinis, ex Glossa.c.auaritiæ.v. confirmetur.tit. de elect.l.*6*.

Ratio autem, cur sit prohibitum ante confirmationem electo se ingerere in administrationem ex Glossa loco cit.est, tum quia aliàs non curaret de confirmatione, ne se periculo subiiceret improbandæ electionis; ij præsertim, qui non egent consecratione. Tum quia aliter confirmatio nihil operaretur. Tum quia, si esset irritanda electio, non esset facile, electum ab incepta muneris functione remoueri.

Qui autem debet electum confirmare, ius habet & electionis, & electi qualitates examinandi. c. nihil. de elect. etiam si nihil contra electum obiiciatur. c.cum nobis. cap. venerabilem. de elect. cum id ex sui muneris officio superioris intersit. Decernitur verò §. 3. vt litteris non expeditis, quod intra sex menses faciendum est, se intromittere non audeat electus in spirituali, vel temporali, regimine dignitatis, cui electus est, aliâs priuatur omni iure, quod acquisiuerat, vt etiam fit in extrauag. Bonifacij VIII. *Iniunctæ*.de elect.& c.auaritię.de electione.l.*6*. etiam tamquam Oeconomus, & Procurator. Quare cum beneficiū nondum omnino sit electi, hic in conscientia tenebitur restituere fructus perceptos, cum suos illos non faciat, ex communi doctrina Lessij. l. 2. c. 29. duob. 8. & c.34. dub.34. Nau. & aliorum. itemque fit

fit ineligibilis ad illud, iuxta dicta Theor. 138. ex Parisio l. 2. de resignat. quæst. 26. Azor t. 2. l. 3. c. 28. & l. 6. c. 16. & aliis. Denique superiores Ordinum, qui tales electiones confirmant, suis priuantur dignitatibus, non tenentur tamen illas dimittere ante sententiam Iudicis. Quod si confirment Ordinarij ipsi, quamuis sint Archiepiscopi, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ, & suspenduntur à regimine, & administratione Ecclesiæ suæ.

EIVSDEM PII IV.

Constitutiones 88. olim 112. edita anno 1564. quæ incipit. In sacrosancta.

EPITOME 83.

Electi ad lecturas, & in Rectores, & Cancellarios Vniuersitatum, & promouendi ad gradus litterarios, faciãt professionẽ fidei. excomm. interdictũ, nullitas gradus.

VETAT quemcumque liberalium disciplinarum professorem deinceps retinere, aut obtinere cathedras, seu lecturas in Vniuersitatibus, Ecclesiis, monasteriis, oppidis, locis, publicas, aut priuatas, ordinarias, & extraordinarias: Quemcunque etiam in Rectorem, aut Cancellarium Vniuersitatum eligi, aut certè suscipi: necnon Scholares, aut quosuis alios promoueri ad doctoratum, aut gradũ alium litterarium, nisi priùs fidei professionem emittant, quam recepti, vel recipiendi ad lecturas, & in Rectorem, vel Cancellarium assumendi faciant in manibus Ordinarij, aut eius Vicarij generalis; Scholares verò promouendi ad gradus in eiusdem, aut certè Doctorum, aliorúmque promouentium manu, præuia informatione, & processu inserendo in priuilegio gradus. Promotores autem, aut permittentes aliter promoueri, Antistites quidem, & Vicarij præter inobedientiæ peccatum, interdicuntur ab ingressu Ecclesiæ; cæteri verò inferiores ipso facto excommunicantur, priuantur beneficiis, officiis, dignitatibus, feudis Ecclesiasticis, & inhabilitantur ad illa, & alia in posterum obtinenda. Promotiones verò, electiones, & gradus, nullius roboris, vel momenti sunt, nec cuiquam suffragari possunt. Sublata quibuscumque facultate aliter interpretandi, & iudicandi.

THEOREMA 206.

AD prædictam fidei professionem emittendam non solùm tenentur volentes retinere, aut assequi ordinarias, aut extraordinarias lecturas Theologiæ, legum Canonicarum, & ciuilium, Medicinæ, Philosophiæ, & humaniorum litterarum, de quibus expressè fit hoc loco mentio à Pio IV. verùm etiam docentes prima rudimenta Grammaticæ, Arithmeticæ, Musicæ, & aliarum libera-

 lium

lium artium principia, licet publicam scholam non aperiant, sed tantum in propriis domibus doceant, vt declarauit Illustriss. Cardinalium Cõgregatio super Conc. Trident. sess. 24. cap. 12. vt docet Hieronymus Sorbus Capucinus in Compend. Priuilegiorum Mendicantium. verb. *Professio fidei*, in fine, & Sanchez. l. 2. decal. c. 5. n. 4.

At difficultas est de pœnis constitutis, an scilicet excommunicationem & similes pænas, ac censuras incurrant solum promouentes, & permittentes promoueri, an etiam promoti? Sed resp. etsi Rodericus. t. 2. quæst. 73. art. 2. putarit vtrosque contrafaciẽtes censuras incurrere, rectiùs tamen oppositum tenuisse Sorbum Capucinum, & Sanchez locis citatis, ex textu enim huius constitutionis colligi liquet, huiusmodi censuras esse solum impositas promouentibus, & permittentibus promoueri, non præmissa professione. Qui verò aut legunt, aut ad gradus absque præuia publica professione promoti sunt, pænam aliam præter peccatum contrahunt, nempe nullitatem promotionis, & gradus, quæ promotis grauissima est, cum ipso iure inducat nullitatem actus. Quamquam etiam in Neapolitana prouincia Synodus Neapolitana anni 1576. censuram etiam ad prædictos extenderit. Non sunt tamen censuræ huius extrauagantis Papæ reseruatæ, cum nihil hac de re hic Pontifex constituerit. vnde poterit Episcopus absoluere, vt docet Sanchez, & Sorbus locis citatis, & author Catechesis Neapolitanæ. l. 3. de excom. n. 129.

Notat autem Sanchez hunc Pij IV. motum proprium non fuisse vbique receptum, & consequenter non vbique obligare. Vt autem facilius in praxim vbique deduceretur, Pius V. bulla 59. in vet. bull. reuocauit facultates Comitum Palatinorum, & aliorum, promouendi amplius ad Doctoratum, & alios gradus, ne quis huiusmodi subterfugio professionẽ fidei declinaret.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 89. olim 114. editæ anno 1564. quæ incipit.
Iniunctum.

EPITOME 84.

RECTE decretum Conc. Trident. sess. 24. c. 12. de refor. vt prouisi de parochiis, & beneficiis, quibus animarum cura iuncta est, (de Episcopis, & aliis superioribus statuitur deinde sess. 25. cap. 2. de refor.) teneantur intra duos menses à die adeptæ possessionis in Episcopi, vel Vicarij eius manibus publicam fidei professionẽ emittere, ac iurare, se in Romanæ Ecclesiæ obedientia permansuros: Itémque prouisi de canonicatibus, & dignitatibus in Ecclesiis Cathedralibus, coram prædicto Episcopo, aut Vicario, & coram Capitulo idem præstare, aliàs prædictorum nullus fructus suos faceret; Pius IV. in præsenti motu proprio extendit ad omnes religionum etiam militia

Promoti ad beneficia habẽtia curam animarũ, canonicatus, & dignitates in Cathedralibus, & religiosorũ prælaturas intra duos mẽses fidem profiteãtur, præscripta formula, aliàs non faciunt fructus suos.

militiarũ Prælatos quocumque nomine nuncupentur, qui conuentibus, monasteriis, ac locis præficiuntur, obligans eos ad faciendam eandem fidei professionem, intra duos scilicet menses à die adeptæ præfecturæ, & tradit formulam professionis, quæ sola vbique sit seruanda.

THEOREMA 207.

Concilij Tridẽtini decretum, quod vna cum pænis in eo statutis, explicant Nauarr. t. 1. consil. tit. de sum. Trin. & fide Cath. cons. 1. 2. 3. & tit. de iureiur. cons. 10. Azor t. 2. l. 7 cap. 2. toto. Sanchez. l. 2. decal. cap. 5. Petr. Ledesma t. 2. sum. tr. 1. cap. 4. Roderic. sum. t. 1. in 2. edit. cap. 119 & t. 2. reg qq. quæst. 73. art. 1. Sorbus in priuil. Mendic. v. *professio fidei*. Emanuel Sà in Aphor. v. *fides*. Lessius. l 2. capit. 34. dub. 29. fine. certum est obligare sub mortali, vt docet Rodericus. d. cap. 119. num. 7. Ledesma cit. cap. 4. concl. 10. & Sanchez num. 1. cum sit & de re graui, & grauem contineat pænam, & intentio colligatur ex grauissimis verbis, quibus fertur. Sed an illius extensio in hoc motu proprio Pij IV. ad prælatos religionum obliget ad fidei professionem emittendam eodem modo, necne, maior est difficultas. Et quidem Petrus Ledesma ibid. Roder. art. 3. quæst. 73. qq. regul. & Emanuel Sà affirmant; oppositum verò tenet Sanchez num. 3. & Sorbus ibidem not. 1. eò quod Illustrissimorum Cardinalium Congregatio super Conc. Trid. & alij viri docti consulti hac de re responderint prædictam extensionem huius extrauagantis non esse, vel non fuisse vsu receptam, vel fuisse consuetudine abolitam in pluribus locis. vbi autem viget, seruanda erit, & statuto tempore duorum scilicet mensium, vt etiam beneficiariis.

Quærenti an, si obligati præscripto tempore professionem non fecerint, eo transacto cesset obligatio? Respondeo non cessare, cum id statutum non sit in honorem temporis, sed vt terminus obligationis adimplendæ & ideo transacto assignationis termino non cessat obligatio. l. Celsus. ff. de recept. arbit. & cap. cum dilecti. de dolo, & contum. sicut qui Kal. Maij debitum soluere debet, nisi statuto tempore fecerit, non liberatur à solutione facienda postea. An verò semel professione facta si beneficiarius, canonicus, præsidens Monasterio aliò transferatur, debeat iterum professionẽ fidei emittere, necne, res est in controuersia, aliis negantibus, affirmantibus aliis, vt docet Azor quæst. 8. cum nunquam in Concilio Tridentino, neque in hoc motu proprio Pij IV. sit definitum. solum enim dicitur, vt quibus hæc beneficia conferuntur, fidei professionem emittant.

Quid si beneficiarius per se ipsũ statuto tempore dictam professionem facere non possit? Faciat per procuratorem, ex Azor quæst. 6. Nauarr. l. 1. consil. in p. edit. tit. de S. Trin. cons. 4. num. 2. Petr. Ledesma 2. to. sum. tr. 1. cap. 4. post 10. concl. diff. 6. Sanchez. l. 2. decal. cap. 5. num. 7. quod nullum sit verbum in Conc. Trid. significans

necessa

necessariò hanc professionem fidei per propriam personam faciendam. & ex regula Iuris 68.l.6. potest quis per alium, quod potest per se ipsum facere, nisi canon, aut lex aliud constituerit; vt etiam potest quis per alium iurare. d.63. can. tibi domino. & dicatur. l.1.ff. de procuratoribus. Vsus procuratoris perquàm necessarius est, vt qui rebus suis superesse vel nolunt, vel non possunt, per alios possint vel agere, vel conueniri. Farinac. tamen in declarationibus cum decis. Conc. Trident.p.4.p.328.vers. dubitatur.dicit Congreg. Illustrissimorum censuisse per seipsum,nō per procuratorem faciendam.ideo lex obstabit, si res ita se habeat.

Sed an ob omissam fidei professionem in conscientia cōtrahatur pæna decreta in Concilio ante iudicis sententiam? Respondent negatiuè Sanchez l.2. decal. cap.5. num.10. Manuel. in qq. regul. t.2. quæst.72. art. 3. Nauarr. de sum. Trinc.consil.3. Oppositum (quod etiam probabile dicit Sanchez) docet. Pet. Ledesma t.2. sum. tr.1. cap.4. post 10. concl. diff.1. Azor. t.2.l.7.cap.3. quæst.1. & Congreg. Illustrissimorum die 2. Sept.1591. & die 13. Apr. 1595. nempe contrahi, quod Concilium prohibeat delinquentes, ius, & dominium fructuum acquirere, dum ait, *eos fructus suos non facere, nec possessionem suffragari.* non perditur tamen titulus beneficij, quia pæna est solum de fructibus, vnde post emissam professionem subsequentes fructus suos facient, ex declaratione Illustrissimorum die 27. Apr. 1595. Poterunt tamen retineri fructus prioris bimestris, vt docet Sanchez num.10. quia, cum hæc pæna sit ob culpam omissionis professionis fidei, pro eo solo tempore ligare debet,quo ea omissio culpabilis fuit, nempe post duos menses ab adepta possessione. Vt etiam ex eodem, & Azore possunt retineri quotidianæ distributiones perceptæ, cum Concilium solum priuet fructibus beneficij, inter quos non computantur quotidianæ distributiones, quando beneficium reddit fructus separatos à distributionibus. Itémque quæ percepta sunt ex anniuersariis diuinis officiis, quæ non debentur præcisè ratione beneficij, sed ratione præsentiæ, ex Sanchez, & Azor q.7.cum pœnæ extendendæ non sint, sed restringendæ. idémque docet Farinac. in declarationibus cum decis. super Conc. Trid. pag. 328. & seq. ex declaratione Congreg. Illustrissimorum, & Doctoribus in cap. 1. de cler. non resid. l. 6. Restitutio autem facienda est pauperibus, aut fabricæ, ex Sanchez nu.10. & Azor loco cit. quæst.3.

EIVSDEM PII IV.

Cōstitutionis 113. in vet. bullario, nam in nouo deest, quæ incipit. Sanctissimus.

EPITOME 85.

STATVIT, vt dispensationes impetrate à Clericis de non residendo, & fructibus beneficiorm curatorum recipiēdis ratione studij, dummodo ante annum fierent subdiaconi, non valeant, Clericus non residens ratione studij futurus intra annum subdiaconus habeat

dispensationẽ cum cõsẽsu Ordinarij. cõstituẽtis interim Vicarium cum fructuũ portione.

leant, nec fiant fructus illorum, nisi accedat consensus Ordinariorum: qui etiam interim pro prædictis idoneos Vicarios in diuinis deseruiendo cum beneficiorum fructuum portione congrua deputabunt.

THEOREMA 208.

Agitur de priuilegio non residendi ratione studiorum, extra. tit. de Magistris. cap. vltimo. & tit. de elect. l.6. cap. cum ex eo. & tit. de priuileg. cap. 2. ibid. & tit. de cler. non resid. cap. relatum. & cap. tuæ. ab Abbate, Io. And. Archidiac. Glossa. citatis locis. Io. Silua. tr. de benefic. p. 4. quæst. 6. Nauarr. cap. 25. num. 120. 121. Rebuffo, in praxi benef. p. 2. tit. de dispensat. ad nõ residendum. Azor. t. 2. l. 7. cap. 4. 5. 6. Sylu. v. residentia quæst. 7. Statuit autem hic Pius IV. prædictam facultatem ab alio, quàm à Romano Pontifice impetratam nullius esse momenti, nisi accedente consensu Ordinarij, in cuius diœcesi constitutum est huiusmodi beneficium animarum curæ coniunctum, vt etiam cap. cum ex eo. de elect. l. 6. requirebat, ne possent post studia recedere à clericatu, & dispensabat ad septẽnium.

Portò studiorum nomine intelligi potest. Primò, si detur discendo, vel docendo opera Theologiæ, & qui in eam incumbit potest per quinquennium computandum à die, quo beneficiarius cœpit operam illi dare, absque alia Episcopi auctoritate in eam incumbere, id enim concedit. cap. vltimum. de Magistris. Gloss. ibid. Rebuffus loco cit. num. 25. Nauarr. Manuali. cap. 25. num. 121. Azor cap. 4. quæst. 3. & non potest Episcopus id vltra quinquennium permittere. Secundò, si detur discendo, vel docendo opera iuri canonico etiam per solum quinquennium, absque alia licentia, ex Archidiac. in cap. 2. de priuileg. l. 6. Io. And. & Abbate, cap. vltimo de Magistris. Nauarr. cap. licet. de præbend. & in manuali loco cit. Rebuffo, & Azor vbi sup. Tertiò, si detur opera aliis studiis etiam Grammaticæ, & in his requiritur, vt Parochus facultatem impetret ab Episcopo, in cuius diœcesi habet beneficium. cap. relatum. cap. tuæ. de cler. non resid. cap. cum ex eo. de elect. l. 6. Glossa, & aliis citatis, & vt fiat in locis destinatis generalibus studiis, non in quouis oppido, vel pago ex cit. cap. tuæ. & hac Pij IV. constitutione. Sed quia ante Concilium hæc licentia de more non petebatur, vt constat ex Innoc. & Hostiensi in cap. inter quatuor. & cap. relatum. de cler. non resid. Sylu. v. resid. quæst. 7. Rebuffo loco cit. eò quod Pontifex in cap. relatum. dixisset sub disiunctione. *nisi fortè de licentia suorum prælatorum, vel studio litterarum, vel alijs honestis causis contigerit eos abesse.* & si petebatur, passim impetrabatur in Curia Romana in ordinaria signatura, vel à summo Pœnitentiario; ideo Pius IV. hic, ne locus fraudi esse possit, præsertim quoad absentes à Curia Romana, de quorum qualitatibus difficilè haberi potest notitia, vult vt omnino petatur facultas, & consensus Ordinarij, loci scilicet beneficij, & non originis domicilij, vt notauit etiã

Glossa in cit. cap. cum ex eo. etsi quoad dandas dimissorias æquiparentur Episcopus originis, domicilij, & Episcopus beneficij. cap. nullus 1. de temp. ord. Sede autem vacante concedere licentiam potest Canonicorum Collegium, ex doct. Panorm. cap. relatum. de cler. non resid. & cap. cum olim. num. 2. quæst. 2. de maior. & obed. & cap. at si clerici. §. de adulteriis. tit. de iudic. Io. Seluæ. p. 4. de benefic. quæst. 9. Rodert. 1. quæst. 61. art. 9. & Azor t. 2. l. 7. cap. 5. q. 3. cum in similibus potestas Episcopi ad Canonicorum Collegium transeat. c. 1. de Institut. l. 6. Glossa ibid. Hostiens. cap. ad abolendam. extra. de hæret. Interim tamen constituendus erit, qui loco Parochi deseruiat Ecclesiæ illi auctoritate Ordinarij, assignata ei conuenienti portione fructuum beneficij, vt honestè sustentari possit, ex hoc motu proprio, & cap. ex eo. de elect. l. 6. §. porrò. & Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. de refor. cum non debeat quis propriis militare stipendiis. cap. charitatem. 11. q. 2. Et tandem declaratur irritum quicquid in contrarium fiat.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 94. olim 119. edita anno 1565. quæ incipit.

In principiis.

EPITOME 86.

Reuocantur priuilegia cōtraria Concilio Tridentino.

CVM saluberrima plurima ad vniuersalem morum reformationem sint in Concilio Tridentino statuta, quæ in plerisque contrariantur exemptionibus, immunitatibus, priuilegiis, gratiis, indultis, & (vt vocant) Confessionalibus, & Mari magno, concessis variis Cathedralibus, Ecclesiis collegiatis, monasteriis etiam Ordinum mendicantium, hospitalibus, militiis, ordinibus, societatibus, confraternitatibus, vniuersalibus studiorum Collegiis, Notariis, Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Prælatis, Nunciis, Legatis de latere, ac etiā laicis, cuiuscumque sint dignitatis, etiam regiæ, & imperialis, volens dictum Concilium omnino ab omnibus obseruari, remotis quibuscumque obstaculis; motu proprio, & ex certa scientia, & Apostolicæ auctoritatis plenitudine omnia, & singula, quæ decretis Concilij contrariantur, Pius reuocat, & cassat, & ad Concilij terminos reducit, non secus ac si nūquam emanassent, omniáque irrita decernit, quæ vigore priuilegiorum huiusmodi facta, & gesta sunt, postquam Concilium obligare cœpit, neminíque in foro fori, aut foro conscientiæ posse suffragari.

* * *

THEO

THEOREMA 209.

PRudenter pro integra obseruatione Concilij Tridentini Pontifex hic reuocat aduersas facultates, & priuilegia, ne tanti exhantlati à Patribus labores in nihilum recidant. Nunquam enim ferax nouale habebit agricola, nisi prius penitus euellat stirpium fibras, vepres,& dumeta: nunquam pictor egregiam pinget tabulam, nisi pristinis abolitis delineamentis, & vmbris; nunquam agens naturale suas in materiam aliquam qualitates, & formam inducet, nisi contrariis prius depulsis, præpararit subiectum ad nouas excipiendas, vt Aristoteles, cæterique sapientes docent.

Porrò hæc Constitutio est vniuersalissima, cum priuilegia, & facultates repugnãtes decretis Concilij quascunque, & quibuscumque personis, etiam si Reges, & Imperatores fuerint, & quibusuis Ecclesiis, locisque piis, & Ordinibus concessas reuocat. idque motu proprio, quæ clausula suspectum subreptionis tollit. ex cap. si motu proprio, de præbend. l. 6. & Clem. *Si Romanus*. de præbend. Glossa in Clem. *per litteras*. v. directos. de præbend. Io. Andr. cap. duobus de rescript. l. 6. Cardin. in cit. Clem. *si Romanus*. Abbate, cap. ad aures. de rescript.l.6. Azor t. 2. l.6. cap.29. Ant. Gabriele. l.6. tt. de clausulis, ne scilicet quis suspicari possit huiusmodi constitutionem subreptione vitiatam, vt aliquando ob ignotos mores, & vitam eorum, quibus beneficia conferuntur, in pontificiis litteris contingit, vt constat ex cap. in nostra. & cap. ad aures. & cap.postulasti, de rescript. redditque gratiam fauorabilem, ex Io. And. cap. cum in cunctis. de elect. vnde latissimã recipit interpretationem, eáque apposita præsumitur adesse iustam causam. Itémque ex certa scientia, quæ etiam clausula actum alioqui inualidum confirmaret, ex Bartolo. in l. si constat. ff. de Appell. Alex. consil. 79. vol.1. Decio consil. 516. Parisio vol.4. consil 3. deinde facit, vt præsumatur causa in principe concedente, ex Corn. vol.4. cons. 189. & vt non requiratur citatio partis, ex Innoc. cap. Albericus. de restit. Abbate. cap. cum olim. de re iudic. Romano. consil. 369. Itémque ne liceat dubitare de eo, quod Papa asserit, cum dicatur plenè informatus, ex Felino in cap. nonnulli. §. sunt & alij.de rescripr. & Alexand. vol. 2. cons.217. paritérque tollit subreptionis vitium, ex Gloss. cap.2. de filiis presbyt. Milis v. certa scientia, alióſque plures litteris apposita parit effectus, qui vsque ad 22. recensentur ab Ant. Gabriele. l.6. concl. 1. de clausulis. Nequeunt igitur prædictæ facultates cuiquã suffragari, aut in foro fori, aut in foro conscientiæ. nempe neque in foro externo, neque interno.

Dicitur autem *Forus*,ex D.Isidoro in cap. foro. de verb. signif. locus exercendarum litium, & per similitudinem traductus est etiam ad animam. vnde duplex est, vt ex hoc loco colligitur, etsi Præpositus in c. præterea.... d. 2. de sponsal. S.Anton.3. p.t.24. cap.77. Ludouicus Miranda in manuali 1. p. quæst.46. art. 7. tres constituant, contentiosum, pænitentialem, & medium, quem conscientiæ appellant, vt cum quis absoluitur à

Censura ab habente iurisdictionem,& nondum ordinem sacerdotalem, & ideo non possit solui à peccatis. Sed duo postremi ad eundem pertinent, cum etiam à sola excommunicatione & censura, nõ sacerdos possit in foro interno, & non tantum externo, absoluere, vt notauit etiam Nauar. cap. 27. n. 41. cum D. Tho. 4. d. 18.

EIVSDEM PII IV.

Constitutionis 96. olim 124. editæ anno 1565. quæ incipit. Etsi Romanum.

EPITOME 87.

Nuncij Apostolici procurantes Principũ fauores ad obtinendas dignitates, excommunicati sunt, priuati, inhabiles, infames.

PROHIBET §. 2. Nuncios Apostolicos, & similes, à Principibus, ad quos mittuntur, fauores procurare, aut illis vti ad dignitates obtinendas, sub pœna excommunicationis ipso facto, priuationis omnium beneficiorum, officiorum, personatuum, canonicatuum, Ecclesiarum, monasteriorum, &c. inhabilitationis ad illa, & alia, atque infamiæ.

THEOREMA 210.

VIrtutibus, non prensationibus, & malis artibus ad altiores dignitatis gradus, & magistratus ciues euehendos Romani rectè senserunt, dum teste D. August. l. 5. de ciuit. Dei. cap. 12. (vt Plutarchum, & Vitruuium omittam) ita Virtutis, & Honoris ædes construxerunt, vt nullus in Honoris templum, nisi per Virtutis planum pateret ingressus. Quos sane. §. 2. Constitutionis huius Pius IV. imitatur, dum Nuncios, similésque S. R. E. ministros, vetat Principum, ad quos mittuntur, fauores procurare apud Sedem Apost. illisuè vti ad dignitates obtinendas. Etenim ad Ecclesiæ negotia transigenda, non ad dignitates hamo legationis expiscandas, ad principes destinantur. denique Pauli est axioma ad Hebr. 5. *Nec quisque sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* & inferius. *Sic Christus non semetipsum clarificauit, vt Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum. Filius meus es tu.* Quem sanè Prælati imitari, & in se ipsis exprimere debent in honoribus consequendis. Solíque dignissimi sunt eligendi, vti Alexand. Magnus apud Iustinum lib. 11. de eligendo rege interrogatus, olim respondit.

Quod etiam exemplo docuit Gregorius Thaumaturgus in electione Episcopi Cumanæ ciuitatis; cum enim magistratus anxiè requirerent, qui eloquentia, qui genere, qui reliquo vitæ splendore præcelleret, Thaumaturgus re Deo commendata elegit Carbonarium, qui non vrgente necessitate, sed philosophũ sub vili exercitio, quasi sub modio occultans, operam dabat, vt ignoraretur, vt Nyssenus scribit; votis sanè contrariis studio Prælatorum, de quibus agit hoc loco Pius. Quare & D. Greg. l. 1. reg. cap. 16. vult illos quærendos, & eruendos à latebris, in quibus delitescere malũt, quàm in honoris, & dignitatum luce versari, & eos cogendos populis præesse. quippe cum magnæ electorum

ctorũ virtutes, quasi thesauri Dei ferè semper sint in occulto, & diuitum timidorum more faciat Deus, qui ne virtutum thesauros, perdat, hos in electis mentibus collocat, & ipsas mentes per secretum celat.

Vt viciſſim meritò Moysem mirantur Origenes hom. 22. super Num. Philo. l. de charitate, & D. Hieronymus ad Tit. 1. quòd populi Israëlis principatum filiis suis Gerson, & Eliezer, aut filiis fratris non reliquerit, sed tantùm orauit. *Prouideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc.* ostendit enim omnino oportere ab electore abesse fumum humanorum affectuum, oculos excæcantem. Et sanè miſſiones huiusmodi Nunciorum, nisi Pius præcauiſſet, plenæ eſſent suspicione, & periculo. Verendum eſſet enim, ne Nuncij pro iis fauoribus, & commendationibus obtinendis, demandatum apud Principes Apostolicum munus, minus strenuè, fideliterque exequerentur. honoris enim & luceri appetitus non secus perturbat, & subuertit animum, quàm sæui venti in tranquillum mare delati, totum pelagus ab imo subuertunt, vt docuit D. Chrysost. hom. 43. ad pop. Diximus etiam de hac immoderata honorum cupiditate Theorem. 178.

THEOREMA 211.

POrrò tria sunt Pontificiorum Legatorum genera, ex Glossa. c. 1. de officio legati. l. 6. & c. statutum. 1. de rescript. ibidem. & colligitur. extra. c. excommunicati. de officio legati. Alij enim dicuntur Legati à latere, & sunt Cardinales, quos mittit Pontifex ex Curia Romana ad Prouinciam aliquam administrandam, v.g. Æmiliam, Anconitanam, Aueniomensem; & dicuntur à latere, quia quasi à latere Pontificis, cui aſſistunt, dimittuntur, estque vsitatus modus loquendi antiquus, vt constat ex Conc. Sardicensi. can. 7.

Alij dicuntur Legati nati, & sunt Antistites, qui ratione Ecclesiarum, quibus præsunt, munus, & officium habent Apostolici legati. & dicuntur Nati, quia statim ac suis præficiuntur Ecclesiis, id muneris nanſciſcuntur, vt in Anglia Archiepiſcopus Cantuariensis. extra. c. 1. de officio legati. in Francia Archiepiſcopus Rhemensis. c. per venerabilem. qui filij sint legitimi. in Aquitania superiore Archiepiſcopus Bituricensis. c. vlt. de Maior. & obed. In Aquitania inferiore Archiepiſcopus Burdigalensis. in Polonia Archiepiſcopus Gnesnensis. in Germania Salisburgensis, in Hispania Toletanus, &c. Erant hi in suis Prouinciis tamquam Primates, & potestatem habebant Apostolici legati.

Alij denique Nuncij, seu Miſſi Apostolici dicuntur, qui non sunt Cardinales, aut Primates, sed tantum Prælati, & Antistites miſſi à Pontifice ad Principes ad negotia transigenda, vel vt tamquam Iudices Apostolici certas aliquas causas iudicare, & definire poſſint, de quibus sit hoc loco peculiaris mentio.

THEOREMA 212.

QVæres quid nomine dignitatis intelligatur. Respondeo

sæpe in Iure Canonico tit. de præben. & dignit. intelligi dignitates quasdam infra Episcopatū in Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis, quæ inter Canonicatus, & simplicia beneficia præstant, vt est Decanatus, Prioratus, Archidiaconatus, & similes, & huiusmodi dignitates ex communi sententia Innoc. Hostiensis, Io. Andr. Felini. c. cum accessissent. de constit. c. ad aures. & c. nonnulli. de rescript. & Io. Selua de benef. p. 1. q. 2. num. 22. habent hi, qui vel rerum Ecclesiasticarum administrationem, vel iurisdictionem aliquam in clericos habent. Quare qui ratione beneficij potest in clericos pœnis excōmunicationis, suspensionis, & interdicti animaduertere, capere, vincire, & absoluere: item qui honorificum locum in comitiis, conuentibus, supplicationibus, choro, & similibus habet, licet iurisdictione, & administratione careat, ex Panorm. loco cit. & c. de multa. de præben. dignitatem habere dicitur. Sunt autem huiusmodi beneficiorum dignitates infra Episcopum habentes Abbas, Præpositus, Prior, Decanus, Archidiaconus, Primicerius, siue Precentor, aut Cantor; item Succentor, Archipresbyter, Thesaurarius, vel Sacrista, Custos, Scholæ Magister, & Capellanus maior. de quibus Azor. tom. 2. l. 3. c. 13. & seqq. Aliàs verò dignitatis nomen adeo patet, vt etiam comprehendat maiores dignitates, Episcopatum, Archiepiscopatum, Primatum, Patriarchatum, Cardinalatum, Papatum.

Percunctanti num Abbates, Priores, Guardiani, Rectores, & alij Ordinum Superiores, qui præsunt toti Conuentui, dicantur habere dignitates? Azor quæst. 7. distinguit, si nomen dignitatis beneficium significat, iuxta c. de multa. de præbend. & c. 1. de consuetud. l. 6. negandum esse, cum hæc officia inter Ecclesiastica beneficia non numerentur. Si verò solum officiū, administrationem, & iurisdictionem denotet, iuxta c. 1. 2. & vlt. de officio iud. delegat. l. 6. & Bullam Sixti V. quæ incipit. *Romanum.* affirmandum.

Porrò cum hoc loco absque limitatione dicatur, ad obtinendas dignitates, videtur amplè sumendum nomen dignitatis. Notauit autem Nau. t. 1. cons. 1. de maior. & obed. inter dignitates eiusdem ordinis, cæteris paribus, eum præcedere, qui est maioris loci, ex mente Innoc. in c. Sedes Apostolica. v. *maiores.* de rescript.

THEOREMA 213.

TRansgressores verò huius Cōstitutionis plectuntur. Primò, pœna excōmunicationis latæ sententiæ. Secūdò, priuationis omniū beneficiorum, officiorum, personatuum, canonicatuum, Ecclesiarum, monasteriorum, &c. expectari tamen potest Iudicis sententia, cum delinquens non teneatur pœnam exequi contra se, sed tantùm tolerare ex communi sententia.

Roganti, an personatus distinguatur ab officio & dignitate? Respondet Abbas, Innoc. Hostiensis, Io. And. in c. de multa. de præb. & dignit. Io. Selua. p. 1. quæst. 2. n. 23. Glossa. c. 1. de consuetud. l. 6. sæpe non distingui, sed pro varietate locorum vnum, atque idem diuersis nominibus appellari. vt sumi

vide

videtur c.cum accessissent. de Cōstitut. Quo loco idem officium Primiceriatus appellatur, initio capitis, dignitas; in medio personatus, in fine officium. Aliquando tamen distingui. nam in c. de multa. de præbend. cum statutum fuerit, ne quis duas dignitates, vel duo beneficia parrochialia teneat, subiicitur. idem quoque de personatibus constituimus. Et c. 1. de consuetud. l.6. dicitur. ne quis sine dispensatione Apostolica possit obtinere in eadem Ecclesia duas dignitates, aut duos personatus, aut duo officia, vel vnam dignitatem, & officium, aut vnum personatum, & officium, vel dignitatē, & personatum. idemque docet Glossa, & Archidiac. ibidem, quòd is propriè dignitatem habere dicatur, qui habet administrationem, & cum ea iurisdictionem, & facit l. fin. Cod. de Iurisd.om.iud. Personatum, qui in Ecclesia habet aliquam præeminentiam, non tamen iurisdictionem, sicut ille, qui in Ecclesia, in capitulo, & aliis honoribus præcedit Canonicos. Officium denique, qui sine iurisdictione, & sine præeminentia habet administrationem rerum Ecclesiasticarum, vt v.g. sacristiæ. Tertiò, inhabilitationis ad illa, & alia, cum fiat incapax. Quartò denique, infamiæ iure ipso, qua tamen non afficiuntur, nisi post sententiam declaratoriam, vt etiā accidit in publicatione bonorum. ex Bartolo. l. ictus fustium. ff. de his, qui not. infam. Panor. c.olim. de rescript. num.9. Sanchez. l.2. de cal.c.26. Azor tom.1.l.5. c.7. q.1. 2.3. & aliis, vt diximus Theor. 18. & colligitur ex l.1. ff. de his, qui notan. infam.

PII V.

Constitutionis 3. editæ anno 1566. quæ incipit.
Supra.

EPITOME 88.

IVBET Pius V. §.3. vt curent Medici infirmos Catholicè confiteri in principio ægritudinis idoneo Confessori. Quod si illi non faciant, eos post tres dies vlteriùs non visitent, nisi Confessionē rationabiliter Confessarius distulerit, & confessionis fides à Confessario cōstet in scriptis. *Medici satagant vt intra tres dies infirmi cōfiteantur, aliàs sunt infames, priuati gradu, & collegio.*

§.5. Contrafacientes verò Medici vltra pœnas Constitutionis Innoc. III. quas Pius innouat, incurrunt perpetuā infamiam, priuantur gradu doctoratus in medicina, Collegio medicorum, & mulctantur pecunia arbitrio Ordinarij.

§.6. Antequam autem doctoratum, vel facultatem medendi accipiant, iurent coram Notario, & testibus seruare prædicta, & præstitum iuramentū explicetur in priuilegio, aliâs ipsæ Vniuersitates priuantur priuilegio doctorandi. Et Ordinarij à iam promotis, vel habentibus licentiā medendi exigant prædictum iuramentum, nec admittant

mittant in diœcesibus aliquem, nisi constiterit de præstito iuramento.

THEOREMA 214.

Medicis prudenter Pontifex mandat §. 3. vt initio curent infirmos exomologesim facere suorum peccatorũ. multoties enim esse solét peccata morborum causa, vt ex facto Christi Domini in Paralytico curando Matth. 9. & Lucæ 5. rectè obseruarunt D. Hieronym. Theophylatus, Euthymius, & Haymo iisdem locis, & S. Basilius, dum in qq. fus. disp. num. 55. *Morbi* (inquit) *sæpenumero veluti quædam flagella peccatorum, sunt, quibus, nihil aliud agitur, nisi vt vitam nostram in melius commutemus.* Quare Glossa in d. c 9. Matth. suadet, vt exemplo Domini prius crimina, quæ sunt animi morbi expientur, tum corporis curetur ægritudo, vt sublata morbi causa, tollatur etiam effectus. Quod etiam sensit Innoc. III. ex. de pœnit. & remiss. c. cum infirmitas. & qui eum antecessit Magister historiæ Euangelicæ Petrus Comestor. c. 57. cum ait. *Quia constat, quod pro peccatis quandoque ægrotat homo, medicus visitans ægrum, primò debet eum monere ad pœnitentiam, & confessionem, ne peccato manente tamquam ferrum in vulnere frustra sit malagma apponere.*

Eundem conualendi modum præscripserat etiam Ecclesiasticus. c. 38. vers. 8. *Fili* (ait) *in tua infirmitate ne despicias te ipsum, sed ora Deũ, & ipse curabit te. Auerte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum.* Qui etiam peccata esse ægritudinum causas subiicit n. 15. *Qui delinquit in cõspectu eius, qui fecit eum, incidet in manus medici.* & l. 2. paralip. c. 16. Asa regi, quia in infirmitate sua medicos, & non Dominum quæsiuit, sine Domino nihil profuerunt medici. His consequenter monet S. Nilus in diuersis capitibus. *In morbis ad preces prius, quam ad medicinam confugito.*

Curandum igitur est medico, cum credit morbum periculosum esse, & infirmum in peccato, vt æger confiteatur, idque tum iure naturali, cum omissio tunc vergat in graue præiudicium proximi, nisi videat ob admonitionem infirmum peius facturum, vt notat Sanchez l. 3. decal. c. 16. Anton. 3. p. t. 7. c. 2. §. 4. Rosella v. medicus. n. 4. Beia tom. 1. c. 11. Angel. v. medicus. num. 12. Syl. quæst. 3. Armilla num. 1. Tabiena, v. medicina. q. 14. num. 15. Nau. c. 25. num. 63. tum ex præsenti motu proprio Pij V. vetantis vltra tertium diem inuisere ægrotum, nisi fuerit confessus, dummodo non differat ipse confessarius ex rationabili causa. Et sanè optimè, nisi enim id ab initio fiat, & à medico ex officio sui muneris, inualescente morbo, vel fieri nequibit, vel certè cum ægroto suadebitur, vt de salute animæ disponat, facilè in desperationis periculum incidat, vnde maius mortis periculum incurret, vt docet Innoc. III. d. c. cum infirmitas. de pœnit. & remiss.

THEOREMA 215.

Innouat deinde Pius §. 5. in medicos præcepti transgressores pœnas ab Innoc. constitutas, nempe vt tamdiu arceantur ab ingressu Ecclesiæ, donec pro transgressione

gressione competenter satisfecerint, & præterea addit infamiam perpetuam, vnde eos reddit inhabiles ad dignitates, ad ferendum testimonium, & similia, priuat gradu doctoratus in medicina, à medicorum collegio eiicit, & supponit pecuniariæ mulctæ, arbitrio Ordinarij: ex quibus constat, vt docet etiam Hostiensis.d.cap.cum infirmitas. num.3. Anton.Syl.Rosel, & alij citati, præceptum obligare sub mortali.

Notat autem Nau.c.25.num.61. Rosel. Ang. Armill. locis cit. Roder.t.1.sum.in 2. edit.c.246. Graffius p.1.decis. l.3.c.14. Vega tom. 2. sum.c.35.casu.3.non esse locum his pœnis, quando constat morbum non esse periculosum. E contra verò S. Anton. & Syl. intelligunt præceptum generaliter de omnibus morbis, eò quod c. cum infirmitas.dicat, *Ne postea admonitus æger tristitia affectus, incidat in desperationem.* Suarez denique tom. 4.d.35. sect. 3.num.4. Sanchez loco cit.num.7. Caiet.v.Medicus, & Tab.media via incedentes, intelligunt, non de solis periculosis, neque de omnibus generaliter, sed de quocunque graui morbo, & cum initio periculum est, ne deinceps grauis fiat, cum c. cum infirmitas. & motus proprius Pij V. restringant præceptum, cum ob morbi grauitatem, non ob delitias, aut podagram, iacet in lecto.

Similiter idem Nau.ibid. & in. c.cum infirmitas. sentit etiam ex mente Caiet. v. Medicus. quando Medicus credit infirmitatem esse periculosam, non peccare, si vt solent honoratiores medici, moneant parrochum, aut eos, qui infirmi curam gerunt, vt præbeant illi Sacramenta, quod hoc modo præceptum receptum, & obseruatum sit. idémque tenet Rodericus, Vega, Suarez, Sanchez, Armill. Graffius locis cit. quod prædicta præcepta solùm intendant, vt æger peccata confiteatur.

Docet item communis sententia Antonini, Angeli, Syl. Armil. Tab. Suarez, Sanchez, licet infirmus nolit sumere pœnitentiæ sacramentum, non esse relinquendum à medico, si ex eius derelictione ægrotus in graui periculo, vel desperatione constituatur; postulat enim ordo charitatis,vt subueniatur etiam obstinatis; Pontificis enim præceptum nil aduersum charitatem exigit.

Denique §.6. vult exigendum à Medicis iuramentum, explicandúmque in priuilegio de seruando huiusmodi præcepto; & priuat Vniuersitates in hoc contumaces priuilegio doctorandi. vnde rectè colligit Caiet.Nau.Armill.Suarez, Sanchez num. 15. iuramentum à medicis præstitum exequendi decreti, solum intelligi in quantum præsens Constitutio Pij V. vsu recepta est, idque videntibus,& dissimulantibus Prælatis, quorum est curare, vt medici prædictũ præceptum,& iuramentum exequantur.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 4. editæ anno 1566. quæ incipit. Sanctissimus.

EPITOME 89.

REVOCAT §. 2. omnes licentias, ac facultates cele- Missæ nō celebrātur tem.

pore vespertino. suspensio, &c. celebrandi, aut celebrari faciēdi Missas vespertino tempore, sub pœna perpetuæ suspensionis, inobedientiæ, & indignationis sanctitatis suæ, non obstantibus quibuscunque concessionibus Apostolicis. Mandatque Ordinariis locorum, vt constitutionem hanc sub prædictis, & aliis sibi visis pœnis inuiolabiliter faciant obseruari.

THEOREMA 204.

NOn posse celebrari Missas nisi ab initio auroræ vsque ad meridiem, etsi aliàs, maximè verò diebus ieiunij. c. solent. de consec. d. 1. & c. ordinationes. d. 75. protraherentur vsque ad Nonam, docuimus, l. 2. de Missæ sacrificio. c. 15. ex S. Thom. 3. p. q. 83. art. 2. 4. d. 13. quæst. 1. art. 2. Paludano ibid. quæst. 2. art. 2. Rich. art. 2. quæst. 3. Soto quæst. 2. art. 3. Scoto quæst. 2. art. 2. Dur. quæst. 2. Alens. 3. p. q. 36. m. 2. Anton. 3. p. t. 13. c. 6. §. 4. Gabriele in can. lect. 14. Turrecr. in c. nocte. de consec. d. 1. & probant liturgiæ regulæ confirmatæ à Pio V. constit. 118. & vsus Ecclesiæ: quamuis enim Christus vespere, & post legalem cœnam celebrarit, Marci 14. Luc. 22. Matt. 26. vt ostenderet vnam cœnam alterius fuisse figuram, ex S. Leone serm. 7. de passione, reliquit tamen Ecclesiæ potestatē statuendi quid ei in hac re magis expedire videretur, vt ex S. Cypr. l. 2. epist. 3. Aug. epist. 118. c. 6. & aliis dixi l. 2. de Missæ sacrificio, c. 7. num. 1. Quare Concil. Trid. sess. 22. c. de obser. & vit. in Missæ celeb. sic statuit. *Postremò ne superstitioni locus aliquis detur, edicto, & pœnis propositis caueant* (locorum Ordinarij) *ne Sacerdotes aliis, quàm debitis horis celebrent.* Cuius vestigiis Pius V. insistens hoc loco reuocat facultates omnes vespere celebrandi, & statuit quibusuis Prælatis, Capitulis, Clericis, fratribus, cæterisque superioribus, & personis in virtute S. Obedientiæ, & sub indignationis suæ perpetuæque suspensionis à diuinis pœna, ne quis tali tempore celebret, aut faciat celebrari. quam etiam Constitutionem seruari Ordinarij curabunt nouis Censuris, si fuerit opus. & Congregatio Illustrissimorū super Cōcil. Trident. sess. 22. c. de obser. & vit. in celeb. missæ. Demum sic habet. *Ante diem, & horis indebitis celebrare nulli licet, etiam vigore priuilegiorum à Sede Apostol. ante Concil. Trident. concessorum.*

Porrò clausula à Pio V. & à Iustiniano, Nouella 77. vt non luxurientur. num. 2. ac Authen. vt Iudices sine quoquo suffragio. §. vltimo & aliis. apposita, *sub indignationis suæ pœna,* non eum solum effectum habet, vt deinde sese minus gratiosum Pontifex exhibeat, vt putauit Bartolus in extrauagan. ad reprimendum, & Ruinus consil. 30. num. 9. l. 5. sed rectius ex Baldo in l. legis virtus. num. 1. ff. de legg. & consil. 367. & 376. & authen. statuimus. num. 2. Cod. de Epis. & Cler. Crauetta consil. 233. num. 3. Barbatia in cap. prudentiam. §. adiicimus. n. 13. de officio delegat. Iasone in l. 1. num. 12. ff. si quis ius dic. non obtemp. Alciat. in c. quod sedem. num. 16. de officio Ordin. Rebuffo in praxi benef. in tit. de-

clara

claratio nouæ prouis. ad finem. Menoch.l.2.de arb.casu.365.Felin. c.2.de maior.& obedientia.vt etiã inobediens possit puniri pœna arbitraria, vnde vt in re leui leuis est etiam pœna,v.g.pecuniaria,imponenda, ita in re graui, grauis, etiam mortis, imponi potest.vt si dux militiæ non paret mandatis Principis, capite mulctari potest, etiam si res bene cesserit,dummodo tamen præceptum iustum fuerit.c.cum teneamur. de præbend. & non superuenerit noua causa ignota Principi,qui si sciuisset,aliter mandasset,ex Tiraquell.in tr.de pœnis legum in præfat. num.37.& Deciano in tr. criminal lib.7.c.12. num.45.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 5. editæ anno 1566.quæ incipit. Cum primùm.

EPITOME 90.

Obseruãda & vitãda in diuino cultu.& Simoniç, blasphemiæ, cõcubinatus, & nefandi criminis pœnæ.

INNOVAT §.4. constitutionẽ Gregorij X. & decretum Concil.Trident. sess. 22. c. 1. præcipiens, vt in Ecclesiam sit humilis ingressus, quieta conuersatio, vt fideles orationibus instent, genibus flexis sanctissimam Eucharistiam adorent, ad IESV nomen caput reuerenter inclinent, vitetur in Ecclesia seditio, non excitentur tumultus, non audiantur clamores,impetus non committatur, cessent colloquia vana, fæda, profana, risus immoderatus,strepitus iudiciorum,& alia, quæ diuina officia turbant, nemóque deambulet tempore diuinorum officiorum: qui contra fecerit, plectatur pœnis arbitrariis; & si inter diuina officia, vel concionẽ quis deambularit, vociferatus fuerit, sederit verso tergo ad sacrã Eucharistiam, feceritve aliud scandalosum, mulctetur ducatis 10. & Ordinarij hæc obseruari faciant. Qui cum mulieribus fuerit impudicè locutus, aut fecerit actus alios inhonestos, mulctetur ducatis 25. & carcere per mensem. Qui obscœnis, & inhonestis verbis, aut signis,cum quibuscunque vsus fuerit in Ecclesiis, aureis 25. aut alia corporali pœna puniatur. Rectores Ecclesiarum moneant hæc seruari, negligentes duobus aureis mulctentur.

§.5. Pauperes non permittantur inter officia,& concionem discurrere, & eleemosynas petere, sed maneant ad ianuam Ecclesiæ. Si capitula neglexerint, puniantur duobus aureis qualibet vice, Parrochi dimidio. Religiosi in virtute S. Obedientiæ deputent aliquem, qui tales eiiciat, negligentes grauissimè

ab Ordinario corripiantur; si parere recusauerint, pro qualitate personarũ, arbitrio Papæ, & superiorum etiam corporaliter puniantur.

§. 6. Cadauerum capsæ super terram positæ amoueãtur, & in tumbis profundis collocentur.

§. 7. Dies festi cum veneratione obseruentur, non fiant opera seruilia, mercatus, profanæque negotiationes, strepitus iudiciorum. Deprehensus Romæ fecisse opus illicitum, amittat animalia, quibus vtebatur ad vecturam, &c. alibi puniatur arbitrio Ordinarij, vel Magistratus, & sit præuentioni locus.

§. 8. Simonicè promotus ad Ordines si fuerit inuentus, eo ipso sit suspensus ab executione Ordinum ad 10. annos sine spe dispensationis, & per annum in carcere. Qui dignitates Ecclesiasticas acquisiuit, sit ipso iure priuatus, & in futuro inhabilis ad illas, & alias. Qui beneficium vel Officium Ecclesiasticum Simoniacè fuerit adeptus, sit illis ipso iure priuatus, restituat omnes fructus perceptos, sit inhabilis ad illa, & quæcunque alia; & si pluries talem simoniam commisit, præter prædictas pœnas puniatur corporaliter, & degradatus eiiciatur à consortio fidelium, vltra pœnas à Prædecessoribus impositas. Qui ordines & beneficia simoniacè contulerint, cuiuscunque sint dignitatis, & gradus, puniantur pœnis statutis à iure.

§. 9. Qui in Sacramẽtorum exhibitione simoniacũ quid commiserit, seuerissimè puniatur ab Ordinariis iuxta Concil. Tridentinum sess. 24. cap. 14.

§. 10. Blasphemus prima vice mulctetur 25. ducatis. secunda 50. tertia 100. & notatus infamia mittatur in exilium. Plebeius, cui non est soluãdo, prima vice per diem ante fores Ecclesiæ maneat manibus reuinctis post terga; secunda, per vrbem fustigetur; tertia, perforata lingua mittatur ad Triremes. Clericus prima vice fructibus vnius anni omnium beneficiorum priuetur; secunda, beneficiis; tertia, exutus omnibus dignitatibus deponatur, & in exilium mittatur. Quod si nullũ obtinet beneficium, prima vice pœna pecuniaria, vel corporali puniatur; secunda, mancipetur carceri; tertia, verbaliter degradetur, & mittatur ad Triremes.

§. 11. Sodomita tradatur puniendus Curiæ sæculari, etiam

etiam si sit clericus, facta degradatione.

§. 12. Concubinarij tam laici, quàm Clerici ab Ordinariis puniantur iuxta Conc. Trid.sess.24. cap.8. & sess.25. cap.14.

§. 13. In causis autem Simoniæ, blasphemiæ,& Sodomiæ, non solum per accusationem, & inquisitionem,sed etiam per simplicem, & secretam denunciationem procedatur per quoscumque Iudices competentes tam ratione delicti, quàm personarum, inter quos datur locus præuentioni.

§. 14. Qui comperti fuerint denunciasse per calumniam, teneantur pœna talionis.

§. 15. Multæ pecuniariæ applicantur, duæ partes arbitrio Ordinarij, tertia accusatori.

THEOREMA 217.

CVm Ecclesia domus sit orationis, non confabulationis, & sanctitatis domicilium, non mercatoris diuersorium, vt dixit S.Ambr. Lucæ cap. 19. Pontifex. §. 4. præscribit quomodo in ea sit fidelibus agendum, vt etiam fecerat Gregorius X.in Concilio Lugdun. quod habetur relatum. cap. *decet domum Dei sanctitudo*. tit. de Immun. Eccl. l.6. ex quo §. hic 4. magna ex parte desumptus est, & Concilium Tridentinum sess.22. c. de obser. & vit. in Missæ celeb. præcipiens Ordinariis ne patiantur Missam à sæcularibus, aut regularibus quibuscumque peragi, nisi prius, qui intersunt decenter, composito corporis habitu, declarauerint se mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non solùm corpore adesse. indéque eas musicas, siue organo, siue cantu, in quibus lasciuum, atque impurum aliquid misceatur; itémque sæculares omnes actiones, vana, atque profana colloquia, deambulationes, strepitus, clamores, arceant, vt domus Dei verè domus orationis esse videatur.

Facit ad hoc idem cap.1. de Immun. Eccl. quod in domibus Ecclesiæ prohibet Iudicem laicum, placitum, id est forenses actiones, aut hospitium habere, & cap.cum Ecclesia ibidem. vetans sub anathemate tractari causas sanguinis in Ecclesiis, vel cæmeteriis. & c. & hoc diximus.17.quæst.7.& cap. cum decore. de vit. & honest.cler. Conc. Turonense 3. cap.38. Parisiense. l.2.cap.12. Coloniense tit. de Metropol. cap. 25. Mediolanense 1. cap. cum de Eccl. cultu. Chrysost. hom.15. in epist.ad Hebræos.Basil.in Psalm.28.quos cum aliis adduximus, l.2. de Missæ sacrif.cap.13.num.12.& vltra pænas ab eo hoc loco statutas in eos, qui contra hæc fecerint,vult posse aliis. arbitrariis ab Ordinario puniri.

THEOREMA 218.

ADdit in particulari,§.5.nullo modo permittédos pauperes in Ecclesia inter diuina officia, & conciones discurrere ad eleemosynas petendas, sed eas flagitan-

das ad Ecclesiæ portas. vt constituit etiam Conc. Mediolanense 1. loco cit. vt etiam videmus (quod alias monuimus. l. 2. de sacrif. Missæ. cap. 13. num. 12.) Act. c. 3. obseruatum, & monet S. Nazianzenus orat. 27. & Chrysost. hom. 28. ad populum. Qua in re valde mirum est, iam vix dari ab his mendicantibus requiem vllam iis, qui sacrificio intersunt, aut communicant; & vtinam ab iis tantùm, qui membris capti, vel inualidi sunt, quibus necessaria subministrare æquissimum est. l. si quis ad declinandam. §. vbi. cap. de Episc. & Cler. cum in eis pascatur Christus, ipséque dicturus sit, *Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. & scriptum sit Psalm. 40. *Beatus vir, qui intelligit super egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus*. & Tobiæ 12. *Quoniã eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam æternam.* Sed sunt plurimi validi, qui cum labore, & industria victum sibi quærere possunt: sed malunt mendicare, & otio frui. Quam mendicitatem vt illicitam damnat S. Thom. 22. quæst. 187. art. 5. Petrus Gregor. l. 15. cap. 28. & l. 39. Syntag. cap. 6. num. 13. & seqq. Hostiens. in sum. tit. de natis ex libero ventre. Ripa tr. de peste. tit. de remediis præseruatiuis. num. 166. & seq.

Quare Impp. Gratianus, Valens, & Theodsius. l. vnica. Cod. de Mendicantibus validis, statuerunt, vt huiusmodi Mendici, si seruilis sint conditionis, efficiantur serui eorum, qui inertiam detexerint; si sint ingenui, vel liberi, adscribantur perpetuo colonatui ei, qui validos demonstrarit. Iustinianus autem Auth. col. 6. tit. 9. Nouella 80. cap. 4. & 5. præcipit aduenas mendicantes validis corporibus, si fuerint conditionis seruilis, dominis transmittendos; si liberi, ad ciuitates, & prouincias, in quibus sunt orti; si non fuerint aduenæ, tradendos artificibus, & operibus quibus ali valeant, & segnem vitam in meliorem mutare. Quod si recusarint obedire, leges eos abripiant ad pœnas.

Et Carolus V. lege sanciuit, vt tales non permittantur ire mendicando, & vbi tales inuenti fuerint, nisi manibus laborent, nullus eis quidquam tribuere præsumet. vt etiam vetus lex Francorum. *Mendici* (ait) *vagi per regiones non permittantur: suos pauperes qualibet ciuitas alito: Illis, nisi manibus operentur, nullus quidquam dato.* & sanè meritò, cum id sit contra publicum bonum; prætextu enim eleemosynæ fouetur otium, & inertia, rerum publicarum pestis, teste Valerio Maximo. l. 2. cap. de otio. & auferuntur alimenta ab egenis debilibus, & similibus, qui sibi aliter subuenire non possunt.

Iubet tandem Pius V. hoc loco deputari à Capitulis, Parochis, ac Regularibus, qui ex Ecclesiis, huiusmodi mendicorum inquietudines expellat sub præscriptis pœnis. Video tamen palam ob mendicorum importunitatem, ne dicam improbitatem, in hac parte constitutionem non seruari.

THEOREMA 219.

QVoad §. 6. de cadauerum capsis amouendis, quæ super terram visebantur, profundisque tumbis

tumbis in terram humandis defunctorum corporibus, Dico, vt non sunt contemnenda fidelium defunctorum corpora, teste D. August. l. de cura pro mort. & l. 1. de Ciu. Dei cap. 13. & S. Ambros. in cap. 1. Tobiæ, & Psalm. 68. in illud. *posuerunt mortalia sanctorum tuorum*, &c. qui id tanquam absurdum, ferum, & belluinum esse censent; & è contra laudantur plurimùm, qui proprias, & alienas sepulturas curarunt, Thobias, Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Nicodemus, & possit etiam quis aliquando præcepto naturali ad id obligari, vt docet Azor to. 2. l. 12. cap. 13. quæst. 6. idémque apud Gentiles ex Æliano, l. 5. cap. 14. var. histor. Diodoro l. 2. cap. 5. Herodoto l. 2. Cicerone 1. Tusc. qq. Tertul. l. de test. animæ. cap. 4. diligenter custodiretur, & sepulchrorum violatores grauissimè punirentur, vt constat ex ff. tit. de sepul. viol. Cod. eodam tit. Cicer. l. 2. de leg. Alex. ab Alexand. 6. cap. 4. Menoch. l. 2. de arb. iud. casu 387. Petr. Greg. l. 33. Syntag. cap. 23. Deciano tr. crim. l. 6. cap. 42. 43. Superba tamen, & ambitiosa sepulchra (nisi sint Diui alicuius) haud probanda, sed vehementer sunt reprehendenda, vt fit à D. Chrysost. hom. 84. in Ioan. & hom. 66. in Gen. quare ex Mæcenate dixit Seneca ep. 92. Nec tumulum curo; sepelit natura relictos. & Cyrus apud Xenophontem, l. 8. Cyropæd. iussit, cum è vita migrasset, neque cum auro, neque cum argento, aut loculo quopiam corpus suum condi, verùm terræ quàm primùm reddi. Tum quòd sit superfluum, & inutile dispendium, nullam defunctis vtilitatem afferens, viuis plurimum detrimenti. Tum quòd sepulchra mortuorum, & viuorum ambitionis, & vanitatis testimonium haud esse debeant, sed & dici, & esse monumenta viuorum, vt scilicet meminerint sibi esse moriendum. Eccl. cap. 38. agendámque curam orationibus, sacrificiis, eleemosynis pro defunctis, ex cap. pro obeuntibus, & cap. animæ 13. quæst. 2. & D. August. l. de cura pro mortuis. cap. 4. fidémque habendam resurrectionis ex S. Tho. 4. d. 45. quæst. 2. art. 3. cum seminetur corpus in ignobilitate, vt resurgat in gloria. 1. Cor. 15. Tum quòd sæpe improbi, & vitiis contaminati angustioribus clauderentur capsis, quàm Diui ipsi cum Christo regnantes, & simplices in eis Sanctorum reliquias includi opinarentur, cum tamen non sit improbabile plures esse damnatos. Tum quòd Ægyptiorum Regum sepulchra, pyramides videlicet, & Mausolæa potius quàm Christi Domini simplex, & humile, gloriosissimum tamen, post resurrectionem, sepulchrum imitari velle fideles his monumentis videantur.

Illud omnino laudabile, ac piū, quòd cum antea apud Hebræos Lucæ 7. & ex Pet. Greg. loco cit. Gentiles defuncti extra Ciuitatem sepelirentur. Vnde l. Præter. §. 5. ff. de sepulchro violato. Adrianus Imp. rescripto pænam statuit quadraginta aureorum in eos, qui quempiam sepelissent in Ciuitate, quam Fisco inferri iussit, iam sub Christi lege non solum in vrbibus, sed etiam in ipsis templis sepeliuntur fideles. sicut enim in nouo testamento templi cælestis, portæ innoxiis animis; ita terrestrium templorum portæ corpori-

bus

bus piorum defunctorum meritò apertæ sunt; cum è contra in veteri, vt cæli portæ, piorum animis corpore exutis, ita templi portæ corporibus mortuis clausę fuerint; Ethnicorum autem corporibus igne consumptis, animis quoque æternis damnatis incendiis.

THEOREMA 220.

SVnt item ex §.7. festi dies Apostolica institutione piè obseruandi, ex D.Clemente. l.8.constit. cap.39. & 43. & Leone Imp. Nouella 54. Recensentur autem festi dies.cap. pronunciandum. de consec. d.3. & cap. conquestus tit. de feriis. & l. omnes dies. Cod.de feriis. Habent tamen Episcopi ius instituendi alios dies festos Diuis iam Romani Pontificis auctoritate Sanctorũ numero adscriptis, ex Glossa, Io. And. & Abbate d. cap. conquestus. non autem iis, qui à Sede Apost. inter sanctos relati non sunt ex cap. audiuimus.de relig. & ven. sanct. quos sanè dies fideles subditi tenerentur obseruare, immo & Religiosi exempti, ex Conc. Trid. sess.25. cap.12.

Incipit verò dies festus à vespera in vesperam, id est ab occasu solis ad occasum, ex d. cap. pronunciandum, & cap. quod à Patribus. d.75. & cap. 1. extra. de feriis. In pluribus tamen regionibus quo ad cessationem operum seruilium incipiunt à media nocte in mediam noctem. cap. quoniam. de feriis, Panor. & alij, DD. ibid. Nauarr. cap.13.n.5.& 8. Azor t.2.l.1. c.26. quæst.12.13.

Quæ in illis haud licet fieri,hic, & cap.1.de feriis sunt. Primò,opera seruilia, vt sunt, quæ ad artes mæchanicas, & similia seruorum propria,pertinent, non autem illa, quæ communia sunt tam iis, qui seruiunt, quàm quibus seruitur, ex S.Tho.2.2.quæst.122.art.4. Caiet. ibid. Nauarr. cap.13. num.3. Soto l.2. de iust. quæst. 4. art. 4. Azor. t.2. l.1. cap.28. quæ etiam vacatio operum olim seruis dabatur ab Ethnicis,diebus festis. ex Macrob. l.1. cap.16. Saturn.& Plutarcho in Numa.Plures tamen accidere possunt necessitatis, vel pietatis causæ, quibus die festo liceret absque peccato, huiusmodi opera exercere, ex S.Thom. Soto.Caiet.Nauar. Azor locis citatis. Syl..v. Dominica, Ang. v. feriæ. Anton.2. p. t.9. cap.7. Armil. v. festum. iuxta quæ Scæuola apud Macrobium putauit non violari diem festum, si quis opus ad Deum pertinens, sacrorúmve causa egisset, aut aliquid ad vrgentem vitæ necessitatem respiciens, factitasset. Quid si absque iusta causa quis per dimidiam horam die festo seruili operi vacet? Peccabit, sed non mortaliter ob operis exiguitatem, ex communi sententia DD. locis citatis. & in sum. v. festorum violatio. Ang. v. feriæ. num.8.10. Syl.v. Dominica. quæst.4. & 5. Nauarr. num.5. 8. 9. mortaliter verò si notabilem diei partem insumeret, quam vnam horam integram esse sentit Azor loco cit. quæst. 5. alij minus probabiliter tertiam, aut quartam diei partem. An autem in seruilia opera transeant,quæ talia non sunt natura sua, si quæstus, aut mercedis causa fiant? Sunt opiniones. Affirmant Richard. 3. d. 37. art.2. quæst.4. Rosel. feriæ.num.7. q.10. Sylu.Dominica.q.5.Astensis. l.1. tit.22. art.4. tit. 23. art.3. q.5.

Tabien.

Tabien. feriæ. num.39. quod seruorum sit lucrari, & mercedis gratia aliquid efficere. Negat Caiet. Sotus locis cit. Nauarr. num.5.11.12.14. Armill. v. festum. num.22. Azor quæst.1. Aliàs Theologiam etiam docere, aut leges suscepta mercede, numerari oporteret inter opera seruilia, cum tamen id passim in Vniuersitatibus, videntibus Ordinariis, fiat.

Secundò, mercatus, siue is, qui certis hebdomadæ diebus ad priuatas emptiones, & commutationes fiunt, siue nundinæ, quæ Principum iussu fiunt. & meritò, ne eorum causa multi Sacrum omittant, vsus tamen huic rei aliquid indulsit quòd aliis diebus emptores desint, & euitetur damnum plurimorum, vt notat Sylu. q.5. Nauarr. num.8. Azor c.27.q.10.

Tertiò cæteræ prophanæ negotiationes, nisi aut exiguitas temporis, aut magnum damnum alioquin imminens, aut alia causa iusta excuset. cum huiusmodi dies sint dicati rebus diuinis, vti profesti sæcularibus, ne scilicet volumine temporum, diuinorum beneficiorum subrepat obliuio, ex D.Aug. l.32.contra Faustum.cap.12.& l.10. de ciuit. cap.4. Deóque impensius orationibus, & sacrificiis deseruiamus. cap. vltimo.de feriis.Nau. Syl. Azor, &c.

Quartò, iudiciorum strepitus, seu placita, quo nomine veniunt lites, & causæ forenses, quæ diebus festis vetantur. cap.1. & vltimo de feriis. & hoc §. 7. & L omnes dies. l. dies festus. Cod. de feriis, Macrob. & Plutarch.locis cit. M.Tull.l.1.de diuin.& l.2.de legg. apud quem lex 12. Tab. est. *Ferys iurgia amouentor.* Obtinuit tamen vsus, vt in die festo rusticis, & miserabilibus personis ius dicatur, quod alio tempore ad iudicium venire, & testes adhibere, commodè non possint, ex cap. vltimo de feriis. Gloss. & Abbate ibid. Nauarr. cap.13. num.13. Caiet. 2.2. quæst.122. art. 4. & in sum. v. *festorum violatio.* & sententia lata die festo etiam consentientibus partibus non valet. cap.vltimo. de feriis. l. vt in die. Cod. de feriis. Menoch. l.1. de arb.Iud.quæst.30. sicut neque iudicium, & causa sanguinis. cap.1. de feriis.

Quintò, præstitum sacramentum, seu iuramentum, nisi pro pace, aut magna necessitate. cap.1. de feriis. & consequenter receptio testimonij, cum illam præcedat iusiurandum. quod hoc loco sub iudiciorum etiam strepitu includitur. Violatores verò festorum præcipit hic Pius puniri ab Ordinario debitis pœnis, quippe cum violatio hæc sit præcepti Ecclesiastici, vel si qui transgreditur, sit laicus, à Magistratu sæculari, ita vt sit præuentioni locus. vt etiam olim apud Ethnicos voce præconis indicebatur in feriis, ne quid tale ageretur, præceptíque negligentes tanquam ferias polluentes, mulctabantur, ex Macrobio loco citato.

THEOREMA 221.

QVæ spectant ad §.8. & 9. sunt à nobis Theor.84.85. 86. explicata, eadem enim habentur in 7. Constitutione Eugenij IV. & extrauag.cum detestabile. Pauli II. & Constit.*Multa*.Martini V.Concil. Constantiensi sess.43. Constir. 13.quæ incipit.*Supernè*. Leonis X.

in Concil. Lateran. vbi innouantur omnes pœnæ, siue per Rom. Pontifices, siue per Concilia latæ in Simoniacos, vt etiam facit hoc loco Pius V. Sixtus V. num. 51. & Clemens VIII num. 40. Quare Simoniacè promotus ad ordines est excommunicatus & suspensus, ex Conc. Trid. sess. 21. cap. 1. & iuribus citatis, aliisque adductis Theor 85. idque ab omnibus ordinibus, & non tantum ab ordine Simoniacè suscepto, ex Panorm. in cap. per litteras 2. de Simonia. Angel. v. Simonia. num. 6. Sylu. v. suspensio. quæst. 7. Innoc. c. tanta. de Simonia. Lessio. l. 2. cap. 35. dub. 33. & à solo Papa absoluendus, & dispensandus, ex prædictis extrauagg. Azor t. 3. l. 12. cap. 21. q. 7. Lessio, Angel. & Sylu. v. Simonia. quæst. 19. Et addatur hoc loco, vt deprehensus ad 10. annos sit absque spe dispensationis, & carceri mancipetur per annum. immo tunc etiam infamis, & irregularis erit, si fuerit de crimine conuictus, vt cum Valentia, & Azore aduerti Theor. 84.

Promotus Simoniacè siue ad dignitates Ecclesiasticas, siue ad officia, & beneficia, est ipso iure eis priuatus, cum promotio viribus careat, atque inhabilis ad illa, & alia, ex § 8. Itémque excommunicatus ex iuribus citatis. Nauarr. cap. 23. num. 111. Azor vbi supra, & tenetur restituere fructus, cum talis percipiens fructus non fuerit iustus possessor rei fructiferæ, ex præsenti § 8. præter alia iura adducta Theor. 86. & Couarr. reg. peccatum. p. 2. § 8. Lessio dub. 25. Suarez de relig. tr. 3. l. 4. cap. 57. S. Tho. 2. 2. quæst. 100. art. 6. Soto l. 9. q. 1. art. 1.

Promouens autem per Simoniam realem, siue ad ordines, siue ad dignitates, & gradus punitur pœnis iure statutis. c. de hoc. § fin. de Simonia. cap. quicumque 1. q. 1. & ibid. cap. placuit. 1. cap. ea quæ. 1. quæst. 3. Conc. Bracarensi 2. c. 3. Trid. sess. 21. cap. 1. & extrauag. *cum detestabile.* Pauli II. & aliis citatis. ideo est excommunicatus, à Papa absoluendus, & tenetur acceptum restituere, vt dixi Theor. 86.

Simoniacus verò in exhibendis Sacramentis, § 9. præcipitur puniri seuerissime, quippe cum id sit intrinsecè malum. ex S. Tho. 2. 2. quæst. 100. art. 2. Dur. 4. d. 15. q. 5. Rich. ibid. Altisiodor. 3. p. sum. tr. de Simonia Azor t. 3. l. 12. cap. 3. Andr. quæst. 9. art. 1. Victor. relect. de Simon. num. 15. Soto l. 9. q. 5. art. 2. Nauarr. cap. 23. num. 99. 100. & constat l. 3. reg. cap. 5. Matt. 10. *gratis accepistis, gratis date*, attendens Dominus huiusmodi dona spiritualia non esse data ad quærenda temporalia emolumenta, sed ad animarum conuersionem, & salutem. & Act. 8. dicatur, *pecunia tua tecum sit in perditionem*; fit enim in hoc, Dei dono notabilis irreuerentia. idémque prohibetur. cap. cum in Ecclesiæ, extra. de Simonia.

THEOREMA 222.

Constituit § 10. pœnas blasphemis. Est autem blasphemia conuicium, seu maledictum in aliquem dignitate, & excellentia conspicuum, prolatum. vt docet S. August. l. de moribus Manich. cap. 11. ideóque dictum est ad Tit. 3. admone illos neminem blasphemare. ex Theologorum tamen vsu blasphemia significat conuitium,

uitium, seu contumeliam irrogatam Deo, vel Sanctis in cælo regnantibus. ex Hugone apud Couar. in cap. quamuis. de pactis. l. 6. p. 1. §. 7. num. 8. Bossio tit. de Inquisit. Nauarr. cap. 12. n. 81. Bartolo in l. itē apud Labeonem. ff. de iniutiis. Simanca tit. 8. Claro. §. blasphemia. Farinac. in praxi crim. t. 1. quæst. 20. num. 11. Maschatd. de probat. l. 1. concl. 195. Azor. t. 1. l. 9. cap. 28. t. 3. l. 13. cap. 5. siue maledicus affirmet de Deo aliquid, quod illi non conuenit, vt si crudelem, vel iniustum eum vocet, vel ei imprecetur malum, vt faciunt damnati, quasi malum in Deum cadere possit, vel neget quod illi cōuenit, vt si dicat, renego Deum. negatur enim Deus existere, nisi id, quod dicitur, fiat. est enim saltē blasphemia conditionalis, & non iuramentum, quippe cum sit paratus tantam illi iniuriam irrogare. aut cum dicitur, res humanas non curare, & aliquid prohibere non posse. vel cum absque debita reuerentia, & honore quis nominat seu irridet, aut iurat per Christi Domini membra. vel cum quæ sunt Dei tribuit creaturæ, vt cum quis puellam, quam deperit, iis nominibus laudat, quæ sunt Dei, vt Exod. cap. 38. Hebræi dixerunt de vitulo aureo. *isti sunt dij tui, qui te eduxerunt ex Ægypto.* &c. & similia, de quibus S Thom. 2. 2. quæst. 13. art. 1. Valentia ibid. Azor t. 1. l. 9. cap. 28. Sanchez l. 2. decal. cap. 32. n. 34.

Est autem blasphemia propriè cōtra virtutē religionis; sicut enim veneratio, & cultus, quo Deū, veneramur, & Sanctos propter Deū, qui eos sanctitate donauit, pertinet ad religionem, ita in Deum, & Sanctos, vt in Deum referuntur, conuitium eidem religioni opponitur, non confessioni fidei, vt docet Caiet. 2. 2. quæst. 13. artic. 1. Castro l. 1. de iust. hær. pun. cap. 12. Valentia 2. 2. d. 1. quæst. 13. p. 2. Sanchez l. 2. cap. 32. num. 3. & 7. Bannes. 2. 2. quæst. 13. art. 1. not. 3. Petr. Ledesma ibid. quia tamen vt plurimum blasphemiæ continent verbalem hæresim, vnde & dici solent hæreticales, ideo S. Thom. loco cit. connumerauit inter peccata contra fidei confessionem, sacrique Inquisitores de blasphemiis hæreticalibus ius cognoscendi habent, non de aliis, ex Castro, Couar. Simanca, Claro, Azore. illæ enim articulis fidei contrariæ sunt, hæ autem minimè, vt docet Locatus in suo Iudiciali. c. de blasphemia. Sanchez l. 2. cap. 32. num. 36. Emericus. p2. quæst. 41. num. 1. & 2. Penna. cap. 66. Bannes vbi supra, Vgolinus in casibus Papæ reseruatis p. 2. cap. 1. §. 3. Pet. Ledesma. t 2. sum. tr. 1. cap. 9. concl. 6.

Hæreticales igitur blasphemiæ sunt quæcumque directè contra articulos fidei proferuntur, vt cōntra Dei omnipotentiam, puritatem Virginis, &c. ex direct. Inquis. p. 2. quæst. 41. Penna ibid. cap. 66. Royas tr. de hæret. p. 2. assert. 2. & citatis. nam ob id non simpliciter hæ dicuntur blasphemiæ, sed superadditur, hæreticales, quia infidelitatis significationem habent, fideíque abnegationem, & directè fidei confessioni opponuntur; etiam si in intellectu nullus sit error in fide. Et apparet clarius blasphemia hæreticalis, quando per verbum aliquod indicatiui modi asseritur aliquid contra fidem. quando autem non asse-

ritur per huiusmodi verbum, sed optando, vel imprecando, blasphemia non est hæreticalis. ita Sanchez loco cit. Roias de hæret. q. 2. assert. 2. num. 170. & seq. Salcedo in pract. Diaz. cap. 110. Suarez t. 1. de relig. tr. 3. l. 1. cap. 5. num. 7. 8. Azeuedo, l. 8. Roderico in sum. t. 1. edit. 2. cap. 34. Exemplum hæreticalium sit. *Deus est iniustus. acceptator personarum. non est omnipotens. non credo in Deum. renego Deum, crucem, fidem, puritatem Deipara.* Exemplum non hæreticalium. *maledictus sit Deus. per corpus Dei. al dispetto di Dio*, ex Roia, Suarez, Saliceto, Sanchez locis cit. & Baldo consil. 476. quia per huiusmodi blasphemias, quæ indicatiui modi non sunt, nil falsum dicatur de Deo, vt possint hæresim continere, sed tantum malus affectus blasphemantis erga Deum, volentis ex modo dicendi, quasi ignominiarum reddere Deum capacem. essent tamen hæreticales, si blansphemans per modum indicatiui assereret Deum esse illarū capacem. Clarus tamen. *Al dispetto.* refert inter hæreticales, & atroces, quem sequuntur Mascardus de probat. l. 1. concl. 194. Decian. in tr. crim. t. 3. l. 6. cap. 2. n 4.

Roganti an blasphemiæ in Deū, & in Sanctos sint eiusdem speciei, etsi neget Azor. quæst. 10. affirmat tamen Sanchez nu. 38. quòd vtraque blasphemia sit contra virtutem religionis, religio verò tribuens debitum cultum Deo, & Sanctis propter Deum, sit vnius speciei. quamuis vna possit esse altera grauior, grauior enim est, quæ immediatè est in Deum, tum quæ in B. Virginem, deinde in Sanctos ex Sanchez n. 39. & Suarez cap. 6.

Similiter blasphemię siue enunciatiuè, siue imperatiuè, siue optatiuè, siue per modum maledictionis, siue detractionis, & contumeliæ, sunt eiusdem speciei, quippe cum omnes sub ea ratione specifica conueniant, quod Deo aliquid tribuant, quod ei non conuenit, aut negent quod conuenit, ex eodem Sanchez. Possunt tamen blasphemiæ aliunde differre specie, cum quæ hæresim continet, differat specie ab ea, quæ non continet, non in ratione blasphemiæ, sed in ratione hæresis adiunctæ, etiam si deficiat internus assensus hæreticus, cum illa opponatur directè externæ confessioni fidei, & non tantum religioni, vnde erunt duo peccata specifica opposita diuersis specie virtutibus, ex Suarez, & Sanchez. Similiter erit distincta specie, cum blasphemia procedat ex formali odio Dei, cum ibi præter blasphemiam oppositam religioni, adsit quoque odium oppositum charitati.

Porrò blasphemia, seu contumelia potest esse & interior, & erit blasphemia cordis: & exterior, siue fiat ore, siue scripto, siue musico instrumento, vt notat S. Thom. 2. 2. q. 72. art. 1. Caiet. 2. 2. q. 13. Lessius l. 2. cap. 45. dub. 5. Sanchez l. 2. decal. cap. 34. num. 4. 5. Suarez. t. 1. de relig. tr. l. 1. cap. 4. cum vsitatum sit inter homines omnibus his modis loqui. Quod si fiat contumelia factis, vt si in faciem imaginis expuatur, percutiatur alapa, propriè non erit blasphemia ex Lessio, Sanchez, Suarez, quidquid senserit Castro loco cit. & Cordub. l. 1. quæst. 17. §. 5. not. 1. sed alia contumelia, cum blasphemia verborum sit, non factorum.

Adeò

Adeo verò atrox est blasphemiæ crimen, vt ne ipsum quidem vsurparetur nomen in diuinis litteris, benedictionis nomine per antiphrasim appelletur. l. 3. Reg.c.21. & Iob c.1. & 2. Estque mixti fori, ideo de ea tam sæculares magistratus, quàm Ecclesiastici dato loco præuentioni cognoscere possunt, ex §. 13. præsentis Constitutionis, Simanca tit.8. n.4. Couar. & Claro locis cit. Socin.l.4.consil. 119. Leone X. bulla 7. quæ incipit. *Supernè.* §. 33. vbi etiam præcipit deferri blasphemos, vt etiam Iulij III. bulla 43. quæ incipit. *In multis.* idque ab eo, qui sciuit intra triduum, aliâs easdem ipse pœnas incurret; & denuncians haberi potest pro vno teste, si iureiurando denunciet.

Videndus de huiusmodi denunciatione Sanchez l.2.c.32.num.47. si autem iudex non puniat delinquentem, est iisdem ipse puniendus pœnis, ex cit. bulla Leonis X. vt enim dixit Theodosius Imp. l. 1. tit.2.legum.Nouell.in Cod.Theodosij, tutum non est negligere diuinitatis iniuriam, & impunitum scelus relinquere. Et Iustinianus Authen. 77. vt non luxurientur. *Gloriosissimus Præfectus, si inuenerit quosdam tale aliquid delinquentes, & vindictam in eos non intulerit secundum nostras leges, primum quidem obligatus erit Dei iudicio: post hæc autem & nostram indignationem sustinebit.* Vt enim ait auctor Imperfecti hom.5. in Matth. in propriis iniuriis esse patientem laudabile est, at iniurias Dei dissimulare nimis est impium. Audientes quoque si absque suo periculo possunt, licet non sperent emendationem, blasphemantem increpare tenentur; ex Concil. Later. sub Leo X. sess. 9. Nau.c.12.num.83.& c.inter verba. 11.quæst.3.Azor t.1.l.9. c.28. q.7. Lessio, loco cit. num. 34. Sanchez num. 46. tum vt maledici huiusmodi reprehensione quasi pœna quadam afficiantur, tum vt diuinum honorem tueamur. non videtur tamen vsu receptum, si spes non sit emendationis, ex Armilla v. blasphemia. & Sanchez, vel timeatur ne blasphemans peius faciat, ex Lessio.

Non dicitur autem blasphemare consuetus, is, qui bis, aut ter blasphemauit, vt notat Farinac. in praxi crim. t.1. quæst.20. num. 44. Mascard. de prob. l.6. concl. 194. Decio tr.crim.tom.2. l.6.c.3. Hieronymus Giacharus in add. ad Clerum.§.blasphemia, ex Alexand. l.1. consil. 72. num. 8. vt in simili dixit Panorm. in c. 1. de Iudiciis. num. 24. Bartolus in proœmio.ff. num. 10. Nauar. c. 27. num. 250. Azor t.3.l.3.c.5. & 19.

Pœnæ in hos perditos variæ statutæ sunt. Iure quidem diuino Leuit. 24. ita sancitum est. *Qui blasphemauerit nomen Domini, morte moriatur. Lapidibus obruet eum omnis multitudo populi, siue ille ciuis, siue peregrinus fuerit.* Iure Cæsareo Auth. 77. vt non luxurientur, vltimis suppliciis, nempe mortis, quoque subiicit Iustinianus, vt notat etiam Farinac. in praxi crim. t. 1. quæst. 20. num.2. Verum hodie, vt notat Baldus, l. 2. Cod. de rebus cred. Auth. illa non seruatur, sed abscissa, aut perforata lingua, & fustigatus blasphemans in exilium, aut ad Triremes mittitur. Qua etiam de re Clarus, §. blasphemia. Menoch. l. 2. de arbit casu 375. Farinac. t.1. prax.crim.quæst.20.num.

 67. Iure

67. Iure verò Canonico olim in c. statuimus. de maledicis. grauibus blasphemis laicis ex Innoc. Hostiensi, Io. Andr. Panorm. imponebatur publica pœnitentia septem diebus Dominicis; Clerici verò ex c. si quis per capillum. 22. q. 1. deiiciebantur ab ordine, & honore Ecclesiastico, si tamen id fecissent ex consuetudine, & non esset spes emendationis, ex Abbate. vel certè si blasphemia fuisset grauis, ex Bern. Diaz in pract. crim. c. 103. & Couar. loco cit. num. 10. In Concil. autem Later. sub Leone X. sess. 9 c. ad abolenda. & cit. Leonis X. bulla, quæ incipit. *Supernè*. §. 33. decretum est, vt qui palam, vel publicè Deum, vel B. Virginem expressè, contumeliosè, vel obscænis verbis blasphemarit, conuictus, si munus publicum, vel iurisdictionem gerit, perdat emolumenta trium mensium pro prima & secunda vice, tertia verò vice ipso munere priuetur ipso facto. Laicus nobilis mulctatur prima vice. 25. aureis, secunda 50. tertia, amittit nobilitatem. Plebeius tradendus in carcerem: quod si publicè vltra duas vices blasphemarit, cum infami mitra per integrũ diem cogatur stare ante primariam Ecclesiam. si pluries, ad carceres perpetuos, vel triremes, quæ pœna successit damnationi in metallum, ex Farinac. in praxi. crim. quæst. 9. num. 14. damnetur. Clerici de hoc crimine conuicti, beneficiorum fructibus vnius anni, Prima vice ab Ordinario priuentur. Secunda verò beneficio, arbitrio Ordinarij, si plures habeant, vel eo, quod habeant. Tertia vice sint omnibus dignitatibus, & beneficiis ipso facto priuati, & inhabiles ad ea vlterius retinenda. In bulla Iulij III. cit. conuicti bis de blasphemia sunt infames, & ad quæcunque beneficia gradus, honores, dignitates obtinendas inhabiles. conuicti tertiò sunt ipso iure priuati omnibus beneficiis Ecclesiasticis, officiis, dignitatibus, honoribus, magistratibus, intestabiles actiuè, & passiuè, & inhabiles ad dicendũ testimoniũ. Sed cum huiusmodi pœnæ abiissent in dissuetudinem ob nimiam Iudicum segnitiem, Pius V. præsenti §. 10. renouat decretum Concil. Later. & Leonis X. cum illa moderatione, quæ ex Epitome colligitur.

Circa illud verò, quod hic dicitur de verbali degradatione, aduertendum est cum Menochio. l. 2. de arb. casu. 415. Baldo in l. officiales. Cod. de Episc. & cler. Petr. Greg. l. 31. Syntag. c. 30. Speculatore tit. de accus. §. 1. Diaz in pract. crim. c. 90. Albertino c. quoniam. q. 14. de hæret. l. 6. Hostiens. & Ant. de Butrio in c. 1. de oblig. ad ratiocin. Suarez t. 5. d. 30. sect. 2. Farinac. in prax. crim. t. 1. q. 8. num. 72. & q. 19. num. 49. degradationem duplicem esse, verbalem vnam, actualem alteram. c. degradatio. de pœnis. l. 6. Illa fit solo verbo, & ex Speculatore loco cit. vers. *item quæritur.* forma eius hæc est. *Et quia nouimus te commisisse tale crimen, hac degradatione dignum, ideo sententialiter dicimus te esse deponendum, pro vt te deponimus*; & nihil est aliud, quàm perpetua remotio ab altari. idemque constat ex c. accedens. d. 50. & c. veritatis. de dolo, & contumacia. & Emerico 3. p. direct. in 13. modo terminandi processum. Et non fit, nisi in casibus expressis à lege, ex

Aretĩ

Aretino, & Decio in c. cum non homine. de Iudiciis. Albertino in d.c.quoniam.quæst.11.num.51.& Diaz in pract.crim.c.90. num.8.& huiusmodi degradatus verbaliter viuere debet more cæterorum clericorum, cum non amittat priuilegiũ clericale, sed adhuc gaudeat priuilegio fori, ex Albertino ibid. q.14.n.5. & docet c.dictũ est.d.81. & ibid. Gloss. & citatum c. accedens. & ad hanc degradationem non requiritur consensus aliorum Prælatorum, ex Abbate.c.non potest.de sent. & de re iud. & idem est cum depositione, ex Abbate ibid. & in c. nouimus. de verb. signif.Decio in c. & si clerici.de Iudiciis,& Albertino vbi supra.q.14. num.5.& constat ex c. degradatio. de pœnis. l.6.& Concil. Tridentino sess.13.c.4.de reform.

Actualis verò est cum Iudex nõ sistit tamquam in termino in verbali degradatione, sed procedit ad executionem personalem; degradatum enim ab omni officio, & priuilegio,& vestibus clericalibus. c.degradatio. de pœnis. l.6. relinquit clericum præsentem iudici sæculari puniendum; & in ea adhibetur consensus aliorum Prælatorum, diciturque solemnis degradatio, de qua Concil. Tridentinum sess. 13. de reform. c. 4. habeturque forma in cit. c. degradatio. & in Pontific.fol.190.

THEOREMA 223.

MAteriam huius §.11.tractant S.Thom. 2.2. q.154. art.11. Caiet. ibid. Syl. v. luxuria. Azor p.3.l.3. c.18. 19. Clarus §. Sodomia. Menoch. l. 2. de arbit. casu 286. Lessius l. 4. cap. 3. dub. 113. Couar. in Epit.p.2. c.7.§.5. Socin. iun. l. 3. consil. 7. Diaz in pract. crim. c.80. Roder. t. 2. quæst. 25. Petrus Greg. l. 36. Syntag. c. 10. Petrus Crinetus. l. 24. de honest. discipl. c. 13. & attingunt etiam M.Tull.in oratione pro Milone,& Valer.Max.l.6.c.1.referentes egregium factum C Marij, qui iudicauit C. Lucium nepotem suum à Trebonio adolescente, quod illius pudicitiam non semel attentasset, eique vim inferre voluisset, rectè occisum; & Trebonium ob præclarum exemplum, corona donauit. Vult itaque hoc. §. 11. Pontifex huius sceleris conuictos à sæculari curia debitis pœnis puniri, etiam si fuerit delinquens Ecclesiasticus, priùs tamen facta degradatione, actuali scilicet, & solemni, de qua Theor. præcedenti. Et meritò ob tanti sceleris grauitatẽ & vltimo supplicio dignissimum, vt constat tum ex lege d. Gen. 19. Leuit.18.20.ad Rom.1.ad Galat.5. ad Ephes.5.sub nomine immunditiæ, in quod in pœnam idololatriç gentes ceciderunt. Tum plurimarum gentium iure, præsertim Orientalium, vt testis est Bardasenes omnium Caldæorum doctissimus apud Eusebium Cæsariensem. l.6.de præp.c.8. *Ab Euphrate,* inquit, *vsque ad Orientalẽ Oceanum, cui cædes, vel furtum obiicitur, non magno mœrore torquetur. Qui verò pudorem masculi eripuit, si res in lucem venerit, magnitudine ignominiæ se ipsũ interficere cogitur.* & mox. in eadem Orientis plaga parentes,atque cognati, si cognouerint filios, aut agnatos turpitudini se subiecisse, & interficiunt, & sepulturæ tradere non dignantur. Tum ex iure Cæsareo. l.cum vir. Cod. ad l. Iul.

de

de adult. qua dicitur. *Cum vir nubit in fœminam, viris porrecturam quid cupiatur, vbi sexus perdit locum? vbi scelus est, id quod non proficit scire? vbi Venus mutatur in alteram formã? vbi amor quæritur, nec videtur? iubemus insurgere leges, armari iura gladio vltore, vt exquisitis pœnis subdantur infames, qui sunt, vel futuri sunt rei.* Menoch. tamen. l. 2. de arbit. casu 286. num. 12. cum Iacobo Reuardo l. 4. variorum c. 20. & Hieronymo Paulo in praxi Cancellariæ Rom. putat legendum. *Cum vir nubit, vt fœmina viris paritura*, &c. cum eo olim processisset impudicitia, vt etiam Nero Claudius Imper. Sporum puerum in vxorem duxerit fœmineo ornatu, ex Suetonio. c. 18. & Tacito. l. 15. & Saluiano Massiliensi, & Pet. Greg. l. 9. cap. 2.

Similis pœna constituta est Authent. 77. vt non luxurientur, à Iustiniano, & instituta. de public. Iudiciis. §. item lex Iulia. de adult. vbi etiam Iustinianus eos, qui cum masculis audent nefariam exercete libidinem, gladio punit. Et Paulus l. 1. §. 2. ff. de extraord. crim. respondit. *Qui puero stuprum abducto ab eo, vel corrupto comite persuaserit, aut mulierem, puellamve interpellarit, quidve impudicitiæ causa fecerit, donum præbuerit, pretiumve, quo is persuadeat, dederit, perfecto flagitio, puniantur capite: imperfecto, in insulam deportentur. Corrupti comites summo supplicio afficiantur.*

Theodosius autem, Valentinianus, & Arcadius. lib. 9. tit. 7. in Cod. Theodos. ita rescripserunt Orontio Vicario vrbis Rom. *Omnes, quibus flagitij vsus est, virile corpus muliebriter constitutũ alieni sexus damnare patientia (nil enim discretum videtur habere cum fœminis) huiusmodi scelus spectante populo flammæ vindices expiabunt.* Quod etiam hodie obseruatur. Videndus Ignatius Lopez in addition. ad c. 86. Bernardi Diaz, & Menoch. l. 2. de arb. c. 286. Immo punitur etiam solus conatus, & attentatio, ex l. 1. §. vltimo. ff. de extraord. crim. Boërio. q. 316. Barbatia l. 1. consil. penult. idque arbitrio Iudicis, ex Menoch. n. 27.

Est autem crimen hoc vtriusque fori, vt hic etiam §. 13. Pius statuit, & docet Clarus. §. Sodomia. num. 3. & quæst. 37. nũm. 5. & colligit ex c. Clerici. de excess. Prælat. & cõmuni opinione. vt etiam euenit in blasphemia, & Simonia, & datur locus præuentioni; potestque Iudex procedere non solum via accusationis, & inquisitionis, sed etiam per simplicem, & secretam denuntiationem, de quibus mox dicetur. agemus etiam de hoc eodem crimine, Theor. 254. & seqq.

THEOREMA 224.

IN 12. verò. §. vult Pontifex concubinarios tam sæculares, quàm Ecclesiasticos puniendos ab Ordinariis, iuxta Concil. Tridentinum sess. 24. c. 8. & sess. 25. c. 14. quod cit. c. 8. de laicis agens, statuit, vt siue soluti, siue vxorati fuerint, si tertiò ab Ordinario moniti non se seiunxerint à concubina, excommunicentur, & non absoluantur, nisi paruerint; & si in censura per annum manserint, Ordinarius seuerè contra tales procedat. Ipsæ verò publicę concubinæ, siue coniugatæ, siue solutæ, si ter monitæ non pareant, ab Ordinario etiam ex officio suo, & nemine requirente

te grauiter puniantur. & si videbitur Ordinario, ex oppido, & diœcesi expellantur auxilio brachij sæcularis cæteris pœnis in adulteros, & concubinarios in suo robore remanentibus, cap.num. 14. cir. contra clericos, decernit, vt si primò moniti non resipiscant, tertia parte fructuum obuentionum, & prouentuum beneficiorum, & pensionum ipso facto priuati sint, applicanda fabricæ Ecclesiæ, vel locis piis arbitrio Ordinarij. Sin in eodem delicto cum eadem, vel alia perseuerans non pareat secundæ monitioni, priuatur omnibus fructibus, & suspenditur ad tempus arbitrio Ordinarij, & ab officio, & administratione beneficij. Quòd si adhuc perseuerer, spoliatur omnibus beneficiis, officiis, portionibus, pensionibus perpetuo, fitque inhabilis quibuscunque honoribus, dignitatibus, beneficiis, & officiis in posterum. & si adhuc cum eadem vel alia in delicto persistat, plectatur excommunicatione. Qui autem non habet pensiones, aut beneficia, pœna carceris, aut suspensionis, inhabilitatis, arbitrio Ordinarij puniatur. Episcopus autem si in tale crimen incideret, & admonitus à Synodo Prouinciali, non se emendaret, est eo ipso suspensus, & à Pontifice Romano pro qualitate culpæ, etiam priuatione, si fuerit opus, plectendus. Similia his habentur in c. quorumdam. d. 34. & in Concil Rhemensi sub Eugenio II. c.2.& Oxoniensi.c.& si fortè.

Est tamen grauis quæstio, an huiusmodi Clericus concubinarius notorius sit ipso iure suspensus. Et quidem Abbas, c.cum non liceat. de præscript. &, c. ex parte. de testibus. Hostiensis, Cardinalis quos refert, & sequitur Couar. Clement. *si furiosus*.p.1.§.1. num.5. Nau.c.25. num.76.77.80. & c.27. num. 154. Palud 4. d.27. q.4 Anton. 3.p.t.27. c. 3. Abulens. tr. de clerico concubin. Diaz in pract. crim.c.73. Syl.v. concubinar. q.4. Menoch. l.2.de arb. casu 418. Bermundus.tr.de clerico concubinar. Rebuffus. tr. de publ. concubinar. Azor tom.3.l.3. c. 6. affirmant, & si deinde discrepent inter se. An si interim quis celebrat, contrahat irregularitatem, item an requiratur Episcopi dispensatio etiam post emendationem, vt licitè celebret, & denique an extendatur talis suspensio solum ad presbyteros, an etiam ad Diaconos.& Subdiaconos, vel forte etiam ad reliquos in minoribus, de quibus distinctè Suarez t.5. d.31. sect.4.n.4. & seqq. Textus autem, quibus innituntur, paulò infrá explicabuntur. Negant autem Sotus.4. d.1.q. 5.art.6.& d.13. quæst.1.art.9. Medina in summ.l.1.c.11.§.8. & Suarez dic. d.31. sect.4. n. 10. & seqq. Tum quia consuetudine, & visu Ecclesiæ non est recepta talis suspensio, nec visus concubinarius, qui ante, vel post pœnitentiam ministrâs petierit dispensationem à suspensione, aut irregularitate ob tale crimen incursis. Tum quia Concil.Tridentinum,& Pius V.in præsenti §. supponunt tales non esse ipso iure suspensos.nam Concilium sess.25. c.14. explicato, dicit: Qui secundæ monitioni non paret, ad tempus *suspendendum*. (non est igitur ipso iure *suspensus*) arbitrio Ordinarij à beneficij (nihil de suspensione ab Ordine) ad-

ministratione. Et infra. Clericos non habentes beneficia, si opus sit, iuxta delicti, & contumaciæ perseuerantiam, & qualitatem ab Episcopo puniēdos pœna carceris, suspensione ab ordine, & inhabilitatione ad beneficia, aliisve pœnis iuxta Canones. Supponit igitur adhuc nō esse ipso iure suspensos. Tum quia c. 3. de cohabit. cler. & mulier. dicitur, cogendos per suspensionis, & interdicti sententiam ab Episcopo, vt huiusmodi fœminas à se abiiciant, & separēt. Et c. 4. esse cogendos per suspensionem à beneficio, & si pertinaces fuerint, etiam per priuationem. Et c. 5. dicitur quidem suspensus quis propter hoc crimen ab officio, sed addit rectè Glossa, ab Episcopo suo. Cum enim requirat Pontifex litteras, quæ seriem facti contineant, satis constat, illam suspensionem fuisse per sentētiam latam. Et c. 6. dicitur, interdicendos tales ab officio per Episcopum. Non igitur iure ipso sunt irretiti censuris.

Sed difficultatem facere videntur, tum c. vltimum de Temp. ordin. vbi dicitur talem haud esse impediendum à susceptis, vel suscipiēdis ordinibus post peractam pœnitentiam, nisi talia crimina fuerint notoria. ergo signum est, quando est notorium adesse impedimentum, nempe suspensionem, &c. Tum c. vestra. & c. vltim. de cohabitatione cler. & mulier. vbi habetur concubinarium clericum esse suspensum quoad se tantum, nisi eius delictum notorium sit. Tum quia c. si qui sunt presbyteri, d. 81. & c. nullus. & c. præter. d. 82. vbi interdicitur ingressus Ecclesiæ, & vt Missam non cantet, neque Euangelium, Epistolam, &c. Tum c. Sacerdotes, d. 50. vbi legimus talem non posse habere honorem secundum canonicæ institutionis auctoritatem.

Quibus respondet Sotus, & Medina locis cit. olim fuisse latam suspensionem hanc, sed cessasse per contrariam consuetudinem. Suarez verò negat ex his locis colligi etiam olim latam ipso iure huiusmodi suspensionem. Et ad primum textum respondet, non dici de hoc publico peccatore, esse ipso iure suspensum, sed monendum sub interminatione diuini Iudicij, vt non ministret: propter enim peccatum publicum, nisi resipiscat, poterit committi Iudici, vt illum suspendat, vel alio modo impediat; licet non sit in iure lata talis suspensio. Sicut in Concil. Trid. sess. 22. decreto de obser. in celeb. Missæ, dicitur. vt Episcopus neminem, qui publicè, vel notoriè sit criminosus, sacro altari ministrare permittat. Quod non spectat ad suspensionem ipso iure latam, sed ad officium prælati.

Ad secundum ibi non agitur de suspensione cōcubinariorum, quæ sit censura, sed de obligatione quā secum affert peccatum: si enim est occultum, dicitur concubinarius suspensus quoad se tantùm, cum cæteri audientes eius Missam non peccent. c. vlt. 15. quæst. 8. at cum peccatum iam est publicum, non ob causam superadditam, sed ob scandalum aliorum, quod intrinsecè secum affert peccatum publicum, dicitur etiam suspensus, seu obligatus abstinere propter alios, cum fideles tunc teneantur ad vitandum illum in diuinis mysteris, nec eius Missam audire.

Ad

Ad tertium, ibi sermo est de interdicto ab ingressu Ecclesiæ vsque dum pœniteant, non de suspensione. & de Clericis coniugatis, quorum Missas audire cæteri fideles prohibentur. cum dicatur. *Qui concubinam palam duxerit, aut ductam non reliquerit.* Quod delictum hodie grauissimè per Inquisitores puniretur.

Ad quartum, nullum ibi est verbum, quod nos cogat intelligere esse suspensioné ipso iure latam, sed solum huius criminis reum posse priuari. maximè cum dicat canon, secundum canonicæ institutionis auctoritatem, & non inueniatur, cætera iura huiusmodi suspensionen ipso facto imponere.

THEOREMA 225.

QVoad modum autem procedendi contra prædictos reos, tradit Pontifex §. 13. vt fiat & per viam accusationis, & per viam inquisitionis, & denique per viam simplicis, & secretæ denunciationis, de quibus viis agitur c. qualiter, & quando. 2. tit. de accusatione. Accusationis via proceditur, cum quis spondet se probaturum obiecta. Via inquisitionis, quando Superior, vel Iudex ex officio procedit ad inuestigandum commissi criminis auctorem, aut purgandum, reformandumve locum aliquem subiectum suæ iurisdictioni. Denuntiationis denique, quando, qui detulit crimen, non vult suscipere onus probandi. & duobus modis fieri potest. Primo, cum fit superiori tamquam Patri, & dicitur denunciatio Euágelica, & tendit in emendationem proximi. Secundo, cum fit Superiori tamquam Iudici, & spectat punitionem criminis, ob bonum commune, vel euitationem mali, aut damni; & dicitur iudicialis. de quibus Soto. l. de reg. sec. m. 2. q. 6. Rodericus. tom. 2. quæst. 3. 4. 5. Sed Clarus. l. 5. quæst. 3. & seq. ad duos solùm modos reducit, nempe inquisitionem, & instantiam partis, vel alterius, ad quem de iure spectare potest accusationem porrigere, eò quod denuntiatio sit quid distinctum, & præuium, vt ea, vel infamia præcedente Iudex procedat ex officio: quem sequitur Lessius l. 2. c. 29. dub. 12. & colligitur etiam ex cit. c. qualiter, & quando. de accusat. Quare quicunque Iudex competens, tam ratione delicti, quàm personæ, præcedente tantùm simplici, & secreta denunciatione, procedere potest in his criminibus. Sed repertos per calumniam denunciasse, Pius V. præcipit §. 14. puniri pœna Talionis, seu æqualis retributionis grauissima sanè. de qua Exod. c. 21. Deut. c. 19. Leuit. c. 4. quam etiam, in vsu fuisse apud Romanos constat ex l. fin. Cod. de accusat. &. l. fin. Cod. de calumniat. Plinio l. 7. c. 54. Gellio l. 2. c. 5. Aristotele l. 5. Eth. c. 5. Alciato l. 9. parerg. c. 8. Alex. ab Alexand. l. 6. c. 10. Budæo in l. Ius ciuile. ff. de Iust & iure. Pet. Greg. l. 31. c. 19. & l. 32. Syntagm. cap. 10. num. 5. & 113. Menochio l. 2. de arb. Iud. casu 322. Abulensi Exod. 21. q. 26. Leu. 24. q. 12. & in Matth. c. 5. q. 322. S. Thom. 2. 2. q. 68. S. August. l. 16. contra Faustum c. 25. Abbate, & Felino in c. 1. de calumnia. Ignatio Lopez in addit. ad Diaz c. 65. Farinac. t. 1. prax. crim. q. 16. n. 1. Sigism. Scaccia de iud. caus. ciuil. crim. c. 51. num. 7. & seqq.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 7. editæ anno 1566. quæ incipit. Cum nobis nuper.

EPITOME 91.

Nautæ, cōducto res mercium, & naufragi in statu Ecclesiastico benè habēdi, & iuuandi in rerū recuperatione. vexātes eos puniuntur, fauētes indulgentias consequuntur.

SVB excommunicationis pœna, & decem millium ducatorum Pontifex §. 1. præcipit Baronibus, & Gubernatoribus, ne in status Ecclesiastici portubus, ripis, & terris audeat quis impedire, vel permittere quouis genere molestiæ vexari infortunium, aut naufragium patientes, vel mercium conductores, & nautas. Quin potius, vt tam ipsi, quàm res eorum bene habeantur, & tractentur.

§. 4. Præstent auxilium ad recuperanda omnia tam per mare vagantia, quàm constituta in ripis, & prope terram. nec se in dictis rebus immittant, nisi à nauigiorum patronis, aut iis, quorum interest, fuerint requisiti de ope, & auxilio, quod eis præstare teneantur. Vocati autem in subsidium laboris pro recuperatione rerum (etsi in his calamitosis euentibus per se obliget fraterna charitas) instant mercedem percipiant.

§. 5. Atque vt promptius omnes in prædictis rebus conseruandis, & recuperandis auxilium, consilium, & fauorem impendant, conceditur eis annorum decem, & quadragenarum totidem indulgentia.

§ 6. Iubet, vt commorantes prope locum naufragij, vocati auxilium ferant.

§. 7. Communitates verò talium locorum teneantur in manibus Iustitiæ consignare latrones, vsurpatores, & detentores rerum naufragatarum, aliàs teneantur ipsæ ad damnum, atque expensas in tali naufragio passis.

THEOREMA 226.

NOn dissimilia habentur in Pauli III. bulla 42. vt vidimus Epit. 62. sed hîc additur primò mulcta pecuniaria. 10000. aureorum Gubernatoribus, & Baronibus status Ecclesiæ, permittentibus nautas, conductores mercium, & naufragium, infortuniumve passos, vel res eorum male haberi. Secundò proteguntur hic non tantum passi naufragium, verum etiam infortunium, & tam in saluandis, quàm recuperandis suis rebus. Tertiò, hic non vetatur solum res occupari horum miserorum, sed imponitur etiam præceptum subditis § 4. 5. 6. deferendi his miseris auxilium, soluenda auxiliantibus mercede moderata, & non quarta parte rerum recuperatarum, vt in bulla Pauli III. Denique quartò Pius §. 7. aggrauat communitates ad consignandos Magi

Magiſtratibus iuſtitię vſurpatores, & detentores rerum ablatarum, aliàs teneantur ipſæ reſarcire totum damnum, & expenſas naufragij, vt facit etiam Hadrianus Imp. l.ne quid. ff. de incend. Idem quoque ſtatuit idem Pius V. bulla 12. in vet. bullario contra Communitates non cuſtodientes territoria à furibus, & bannitis. Præſumitur enim negligentia Communitatum in territorio purgando à ſceleratis, & facinoroſis. vnde Ioannes VIII. d.86. cap.3. ſcribit. *Facientis culpam proculdubio habet, qui quod poteſt corrigere, negligit emendare:* ſcriptum quippe eſt, non ſolum qui faciunt, ſed etiam, qui conſentiunt facientibus, participes iudicantur. & negligere, cum poſſis deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quàm fouere. Videatur etiam Theorema. 6.7.21.167. Bald. l. ſi quis non dicam rapere. num. 17. Cod. de Epiſ. & Cler. Menoch. de præſum. l. 5. præſum. 31. Farinac. de delict. & pœnis. quæſt.24.

EIVSDEM PII V.

Cōſtitutionis 8. editæ anno 1566. quæ incipit. Circa paſtoralis. *& 9. incipientis.* Decori. *editæ anno 1569.*

EPITOME *92. 93.*

Monialibus perpetuò ſeruanda clauſura. excom. priu. & inhabilitio, & ſolus Papa abſoluit, & inuoluit etiã participes.

PRæcipit Pontifex in Conſtitut.8. §. 1. & 2. vt Moniales religionem profeſſæ tacitè, vel expreſsè, quamuis conuerſæ ſint, ſeruent perpetuam clauſuram in monaſteriis omnibus, etſi forſitan in aliquibus nunquam antea viguerit. §.3. Et ſimiliter etiam Tertiariæ, ſi ſolemne votum emiſerunt, per Ordinarios eadem illis perſuadeatur. §. 4 At verò volentes ſine profeſſione, & clauſura viuere, nullam aliam deinceps in ſua Congregatione poſſint recipere, aliàs irrita ſit receptio. §. 5 Eleemoſynæ pro Monialibus colligantur per conuerſas non profeſſas, aut per profeſſas habitantes propè Monaſterium annorum 40. Sed §. 6. de cætero nullæ aliæ conuerſæ profeſſæ recipiantur. §. 7. Monialium porrò numerus reguletur iuxta redditus Monaſteriorum.

Prędictam conſtitutionem idem Pius confirmat, & declarat bulla 9. in bullario nouo, in veteri autem 100. quæ incipit. *Decori.* edita anno 1569 & §.2. ſtatuit nulli Monialium, etiam ex Regia proſapia, vel prætextu cuiuſcumque facultatis, aut infirmitatis licere egredi è proprio Monaſterio, niſi cauſa magni incendij, lepræ, & epidemiæ, ſitque cauſa hæc cognita, & approbata, atque etiam in ſcriptis expreſſa per ſuperiores, & ſimul per Ordinarium, quãuis monaſteria ſint exempta, & in dictis caſibus licen-

tia detur solùm ad tempus necessariũ. si secus fiat, egredientes ipsæ, dantes licentiam, comitantes, & recipientes sunt ipso facto excommunicatæ, & absolutio Papæ reseruatur. & egressæ, ac dantes licentiam priuantur omnibus dignitatibus, & officiis, atque ad eadem, atque alia fiunt inhabiles in futuro. & § 5. præcipit in virtute sanctæ obedientiæ Ordinariis, &c. vt quolibet anno per se, vel alium aliquem hæc publicent, & faciant obseruari.

THEOREMA 227.

CVm superioribus sæculis Moniales è suis Monasteriis non difficilè exirent, quod clausura non adeo arcta instituta, vel haud recepta esset, vt colligitur ex cap. periculoso. de statu regul. lib. 6. & epist. 109. D. Augustini, dum scribit. *Nec eant* (Moniales) *ad balnea, siue quocumque ire necesse fuerit, minus, quàm tres; nec illa, quæ habet aliquò eundi necessitatem, cum quibus illa noluerit, sed cum quibus ipsa Præposita iusserit, ire debebit.* & Concilio Cabilionensi 2. cap. 57. dum præcipit, ne Abbatissa exeat è monasterio, nisi habita licentia Episcopi, vel eius Vicarij, nisi fortè imperialis iussio eam cogat, aut alia iusta causa. & quando foras pergit, curam gerat Monialium, quas secum ducit, & cap. 62. ne sanctimoniales exeant è monasterio, nisi pro aliqua necessitate eas mittat Abbatissa. Cœpit. Bonifacius VIII. de statu regul. in 6. c. periculoso. clausuram prædictam restringere, vetans quancumque & cuiuscumque Ordinis monialem, etiam conuersam, & quocumque appellentur nomine, expressè, vel tacitè professã (neque enim includuntur Nouitiæ, vt constat ex textu.) Qua de re Glossa. cap. vnico. de voto, & voti redemp. l 6. Sylu. religio 3. num. 19. Nauarr. consil. 81. de regul. l. 5. comm. 4. de regul. quæst. 20. num. 71. Valent. 2. 2. d. 6. quæst. 6. p. 5. exire è suo monasterio; & pariter quemcumque intra Monialium septa ingredi, nisi tanto, ac tali morbo laboraret monialis, vt absque aliarum periculo graui, & scandalo commorari nequiret, etsi teste Io. And. ibidem in regno Franciæ hæc Bonifacij Constitutio recepta non fuerit.

Eandem innouauit Conc. Trid. sess. 25. cap. 5. de regul. præcipiens Episcopis vniuersis sub attestatione diuini iudicij, & interminatione maledictionis æternæ, vt in omnibus monasteriis sibi subiectis, ordinaria, in aliis verò Sedis Apost. auctoritate, clausuram sanctimonialium, vbi violata fuerit, diligenter restitui, & vbi inuiolata est, conseruari diligenter curent; compescendo contradictores, & inobedientes, inuocato, si fuerit opus, auxilio brachij sæcularis. ad quod præstandum, iniungit sæcularibus Magistratibus sub pœna excommunicationis ipso facto incurrẽda. Tum subiicit *Nemini sanctimonialium liceat post professionem exire è monasterio, etiam ad breue tempus, quocumque prætextu, nisi ex aliqua legitima causa ab Episcopo approbanda, indultis quibuscumque, & priuilegijs non obstantibus. Ingredi autem intra septa monasterij nemini liceat,*

liceat, cuiuscumque generis, aut conditionis, sexus, vel ætatis fuerint, nisi Episcopi, vel superioris licentia in scriptis obtenta sub excommunicationis pœna ipso facto incurrenda.

Quæ sanè decreta hac præsenti Constitutione Pius V. confirmat. §.1. & 2. fuitque omnino conuenientissimum exitum è monasterio monialibus, & ad eos ingressum, interdicere. vt hac ratione ab humanis conspectibus separatæ corda, & corpora in omni sanctitate custodirent. aliàs enim facillimum fuisset oriri multa scandala, vt quæ leguntur tota 27. quæst.1. manifestè docent.

Qui sensus etiam fuit Patrum Concilij Carthaginensis, cum vniuersi dixerunt. *quæ nolunt nubere, & pudicitiæ meliorem eligere partem, hæ vitare debent, & non solum non habitare simul* (cum extraneis) *sed neque habere ad se aliquem accessum.* & sextæ Synodi in Trullo. cap.23. dum Virgines, quæ in parentum domibus manebant, statuunt, vt post parentum, à quibus custodiebantur, obitum, ab Episcopo, vel presbytero, absente Episcopo, collocentur vel in Monasteriis Virginum, vel matronis grauioribus consignentur, & commedentur, ne passim vagantes Ecclesiæ lædant existimationem.

Sed neque iure hac in re Moniales, quæ nunquam clausuram seruarant, conqueri potuerunt, cum D.Thom.2. sent. d.vlt. q.3.& quæst.10. art.10. S. Bonau. super regul. cap. 20. Sylu. v. religio. 6. §.6. Corduba super regulam Minorum cap.10. quæst. 2. doceant, ad regulam pertinere non tantum, quæ expresè in ea habentur, verùm etiam quæ ad regulam reducuntur. Ideo cum ad Monialium castitatem, & puritatem conseruandam, cui se voto illæ obligarunt, vt ratio ipsa, & experientia optima Magistra docuerint, clausuram esse apprimè necessariam, rectè Pontifices, atque Concilium eam, tanquam antecedenter in voto castitatis promissam, præceperunt, vt docent DD. in d. cap. periculoso. Ang. v. religiosus. §. 30. Anton. 3. tit. 16. cap.17. §.3. Syl. relig.7. §.16. Nauarr. cap. statuimus. num.40. Rodericus p. 1. quæst.44. & seq. Io. de cruce l.1. epit. cap.5. not.3. Azor p. 1. l.13. cap.8.quæst.2.Miranda.tr. de Monialibus.

Idem fieri præcipit Pius V. §.3. & 4. à Tertiariis cuiuscumque ordinis, si & ipsæ professæ sint. cum & istarum vota solemnia sint, & irritantia matrimonia, sicut & aliarum monialum vota, ex bulla 6. Pauli III. & eodem rigore teneantur ad castitatem seruandam, sicut & moniales habentes velum, vt notauit Io. de Cruce. l.1. epit. status relig.cap.5. dub.3.

Quæ autem solemne votum non emiserunt, curandum, vt profiteantur, & seruent clausuram, alias nullam deinceps admittere valeant, & si contrarium fiat, receptio est nulla. Non comprehenduntur tamen hac constitutione fœminæ sæculares Canonicæ. de quibus in Clem. *Attendentes.* de statu monach. & in cap. indemnitatibus. §. supradicta. de elect.6. sicut neque quæ Romæ in loco Turris nouæ speculorum habitant, ex Nauarr. consil.81. 82. de regul. & Azore, t.1. l. 13. cap. 9. Quod verè, & propriè moniales, & religiosæ non sint, sed potius oblatæ,

cum

cum nullam emittant professionem solemnem trium votorum.

Porrò vt faciliùs seruaretur clausura, præcepit Bonifacius d. cap. periculoso. §. sanè. vt reguletur numerus monialium in monasteriis non mendicantium iuxta redditus monasterij, aliàs receptio sit nulla. Quod Pius V. hic §. 7. extendit ad Mendicantes. & Concil. Trid. sess. 25. cap. 3. non tantum ad monialium, sed etiam virorum monasteria, tam mendicantium, quàm non mendicantium, siue viuant ex redditibus, siue ex eleemosynis. vt demum fecit etiam Paulus V. bulla 9. epit. 164. Cúmque Bonifacius dixisset, *tot recipiendas, quot sine penuria sustentari possent*, Concilium dixit, *quot possint commodè sustentari.* & Paulus V. *quot ali, & vestiri possint*, iuxta morem Instituti. ne sit necesse Glossæ. cap. periculoso, v. penuria. iterum laborare in explicatione. Nisi enim necessitati subuenies religiosorum, nunquam exactam, perfectámque videbis obseruantiam votorum in religionibus, & monasteriis.

THEOREMA 228.

IN confirmatione verò, quæ incipit. *Decori* §. 2. declarat tres casus, in quibus liceat Monialibus exire è clausura monasterij, nempe causa magni incendij, lepræ, & pestilentiæ, qui certè casus tangunt bonum commune totius Monasterij. licet c. periculoso. id tantum permisisset ob infirmitatem periculosam aut scandalosam.

Roganti an idem liceat in aliis casibus similibus, Dico sententiam esse Nauarr. comm. 4. de regul. num. 48. Gutierez in qq. can. c. 14. Roder. p. 1. quæst. 49. art. 3. Cordubæ in addit. ad Compend. priuil. mend. Collectorum lib. supplem. priuil. in decis. quorumdam dubiorum dub. 1. Io. de Cruce. l. 1. Epit. stat. de relig. cap. 5. dub. 4. licere, vt si bellum ingruat, impetus magni torrentis, ædificij imminens ruina, quæ moniales ad exitum compellant. & Nau. n. 49. casum extendit etiam ad morbum monialis alicuius, iudicio medici, ei valdè periculosum, sed non contagiosum cæteris sanctimonialibus, quod etiam probabile existimat Io. de Cruce. id tamen cæteri non admittunt, cum is morbus non vergat in præiudicium totius Monasterij, vt casus, qui à Pio V. sunt enumerati.

Declarat etiam hic Pontifex, vt causa fuerit approbata per superiorem (si moniales subiectæ sint Religiosis) & per Ordinarium; vt etiam declarauit Congregatio Illustrissimorum Cardinalium supra Conc. Trid. vt refert Roder. t. 1. quæst. 29. art. 6. & Io. de Cruce loco cit. dub. 3. Ita statuens. Monialibus è monasterio exeúntibus, etiam cum causa probabili, requiri in eo communem consensum superioris, & Episcopi loci. quamuis in Hispania in hac parte lex abrogata sit per contrarium vsum, & Moniales exeant cum sola licentia suorum superiorum, vt loco citato refert Io. de Cruce. Idémque Pius V. præcipit licentiam esse dandam in scriptis, quamuis Constitutio Bonifacij. VIII. & Conc. Trident. non requirant, vt scripto tradatur. Moniales autem aliter è monasterio exeuntes, etiam ex Regia prosapia, dantes licentiam, comitantes, & recipientes incidunt ipso

facto

facto in excommunicationem Papæ reseruatam, ipsæque, & dantes licentiam priuantur omnibus dignitatibus, & officiis, & fiunt inhabiles in futuro.

Notat tamen Nauarr. loco citato num. 51 & Rodericus quæst. 49. art. 7. Comitantes, & excipientes, si id fecerint, extrema, aut etiam graui necessitate coacti, in has pænas non incidere; vt si egressam Monialem solam. v. g. & noctu, longiúsque vagantem, nec volentem redire, propinquus excipiat domi, aut aliquo comitetur, ne Monialis famæ, honoris, & vitæ periculum subeat; cum etiam ex eiusdem Nauarr. Caiet. & aliorum sententia vt diximus Theor. 27. recipiens hæreticum ob consanguinitatem, vel magnam consuetudinem, & non formaliter vt hæreticũ (qui casus est multo grauior) excommunicationẽ non incurrat.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 13. olim 23. editæ anno 1566. quæ incipit.

Sanctissimus.

EPITOME 94.

In dispẽsationibus matrimonialibus sufficit exprimere remotiorẽ gradum consang. vel affinit. & deinde in litteris facere mentionem de proximiore.

CVM statutum fuisset à Pio IV. bulla 137. vt in dispensationibus matrimonialibus pro coniunctis in diuersis gradibus consanguinitatis, vel affinitatis ex eodem stipite prouenientibus exprimerentur etiam gradus propinquiores, & non solum remotiores, aliàs dispensationes essent nullæ; Pius V. præsen-

Scortia.

ti Constitutione. §. 1. in fauorem Matrimonij decernit, vt de cætero in dispensationibus pro consanguinitate, & affinitate, aut mixtis ex eodem stipite (dummodo non attingant primum gradum, super quo nunquam intendit dispensare) attendatur gradus remotior, qui secum trahat propinquiorem. Idem seruetur in commissionibus, & litteris factis ordinariis, sufficit enim exprimere remotiorem gradum: obtentis tamen postea litteris declaratoriis super propinquiore, iuxta Cõstitutionem Gregorij IX. & Clementis VI.

THEOREMA 229.

VTi lege veteri Leuit. cap. 19. & iure Ciuili, Cod. de incestis, & inutilibus nuptiis, matrimonia in certis gradibus sunt vetita, sub pæna infamiæ, bonorum confiscationis, & similium; ita omnino conuenientissimè iure canonico Ecclesia prohibuit, vsque ad quartum consanguinitatis, & affinitatis gradum, contrahi matrimonia, frendant, quantum velint VViclefus Lutherus, Bucerus, Chemnitius, Melanchon, & alij eiusdem farinæ Nouatores, Anathemate damnati in Conc. Trid. sess. 24. can 3. & 4. & pluribus confutati ab Illustrissimo Bellarmino l. 1. de Matrim. cap. 25. & seqq. Sanchez l. 7. de 53. num. 6. Valentia t. 4 d. 10. quæst. 5. p. 1. & 3. Tum ob reuerentiam, quam sibi con-

Tt sangui

sanguinei, & affines exhibere inuicem debent, cui maximè detrahit actus coniugalis, cum & coniuges ipsi inter se verecundia quadam suffundantur, ex D. Thoma 2. 3. quæst. 154. art. 9 & D. August. l. 15. de Ciuit. cap. 16. Tum quòd deceat inire matrimonia, vt publico Reipublicæ Christianæ bono deseruiant, non autem officiant, quippe cum homo animal sit politicum, ex Aristotele l. 1. polit. cap. 2. bonum autem publicum exigat, ne consanguinei, & affines inter se contrahant, cum sint iam satis inter se deuincti, sed cum aliis, vt vincula amicitiæ maximum reipub. bonum, ex Arist. l. 2. pol. cap. 2. non restringantur, sed dilatentur, vt argumẽtatur S. Aug. loco citato, & S. Ambrosius epist. 66. ad Paternum. Tum, vt ablata coniugij spe, consanguinei, & affines sese frequenter inuisentes, & simul manentes cautiùs agant, eáque ratione præcludatur aditus incestibus, qui facilè acciderent. Tum quod si naturali amori ex consanguinitate, & affinitate orto adderetur coniugalis, inflammata libidine coniuges effrænatè vacarent copulæ, vt notat Sanchez. l. 7. d. 53. Restricta est autem. c. non debet. de consang. prohibitio ad 4. gradum, etsi olim. cap. ad sedem. 35. quæst. 5. & cap. nullum. 35. q. 3. & alibi vsque ad 7. extenderetur. vel quod eò vsque ferè vigeat consanguinitatis, & affinitatis amor, vt notat S. Tho. 4. d. 40. quæst. 1. art. 4. vel quod vix deinde quis se alterius consanguineum, aut affinem agnoscat, & distantiam gradus recordetur.

THEOREMA 230.

Consanguinitas autem, quasi sanguinis vnitas, ex Io. And. 35. quæst. 5. in arboris explicatione, quippe cum ab eodem sanguine proximè consanguinei originem trahant, definitur à Io. And. loco cit. Nauarr. cap. 22. num. 41. Valentia, & aliis, propinquitas duarum personarum, eò quod vna ex altera, vel ambæ ex eodem descendant. Pater enim, & filius sunt consanguinei, quia vnus ab alio descendit, & duo fratres ambo à tertio, patre videlicet, veniunt. Ab aliis, vinculum personarum ab eodem stipite descendentium carnali propagatione contractum. Ita S. Tho. 4. de 40. q. 1. art. 1. Sanchez lib. 7. disp. 50. Io. And. loco cit. & iurisperiti. Dicitur, ***vinculum***, quod consanguinitas formaliter sit ipsa coniunctio fundata in communicatione eiusdem sanguinis; quippe cum maiori necessitudine, & beneuolentia consanguinei vniantur inter se, vt etiam Cic. docuit. l. 1. de Officiis. Dicitur, ***vinculum personarum***, quia bruta ex eodem stipite procedentia non dicuntur consanguinitate coniuncta, ex eodem D. Tho. cum non coniungantur ad amicitiæ vnitatem propter propagationem multorum ex vno parente proximo. Dicitur *ex eodem stipite* sine additione (proximo) quicquid voluerit Palud. 4. d. 40. quæst. 1. art. 1. & Couar. in 4. decret. p. 2. cap. 6. §. 6. num. 1. & 3. quia eo ipso, quod fit mentio in definitione de stipite, intelligitur de ita propinquo, vt virtus eius in descendentibus perseueret. etsi enim virtus primi parentis Adæ in omnibus descenden

ſcendentibus duret ſecundum ſimilitudinem ſpecificam, non durat tamen ſecundum ſimilitudinem indiuiduam, iuxta quam auus, & parens aſſimilant ſibi prolem, quæ eorum imaginem, effigiémque complexionis,& morum, refert, cum virtus paterna non ſecundum totam ſuam perfectionem deſcendat in filium, ſed imperfectè, eóque debilius, quò in plures generationes deriuatur, ex Iſid.l.11. etym. cap. 6. Vult etiam Couar.addendum. *vel quorum vnus ab alio deſcendit*,aliàs Adam,& Cain non futuros conſanguineos,cum à nullo communi ſtipite trahant originem. quod etiamſi verum ſit, Sanchez tamen non putat fuiſſe neceſſariò addendum, cum id tantùm euenerit in Adamo, & eius filiis; cæteri enim à communi ſtipite procedunt, ideóque fuiſſe à D.Thoma omiſſum. Tandem dicitur. *carnali propagatione contractum*, vt ſic excludatur ab Angelis conſanguinitas creatis ab eodem Deo; & ab Adamo, & Eua, quæ etſi fuerit formata ex Adæ coſta, non fuit tamen illi conſanguinea, cum non ſit ex illo propagata per carnalem generationem.

Diſtinguitur autem conſanguinitas per lineas, & gradus. Porrò *gradus* ex Io. Andr. eſt diſtantia maior, aut minor vnius perſonæ ab alia ſecundum conſanguinitatis ſeriem, ſeu lineam, ad ſimilitudinem graduum ſcalarum, per quos aſcendimus, & deſcendimus l. iuriſconſultus. §. 10. ff. de gradibus. *Linea* verò ex eodem Io. Andr. eſt ipſa ordinata collectio perſonarum ab vno ſtipite venientium, continens diuerſos gradus. Eſtque huiuſmodi linea, ſeu ſeries duplex, vna recta, altera tranſuerſalis. *Recta* eſt inter eos conſanguineos, quorum vnus ab alio immediatè, vel mediatè deſcendit, quæ dicitur aſcendentium, dum progrederis ad eos, à quibus origo ducitur, vt pater, auus, proauus, atauus. & dicitur deſcendentium, cum à ſtipite deſcendis ad trahentes originem, vt filius, nepos, pronepos, trinepos. *Tranſuerſalis* autem, ſeu lateralis, eſt inter eos, quorum neuter ab altero immediatè, vel mediatè deſcendit, ſed ambo ab vno aliquo tertio, vel immediatè, vt fratres, vel mediatè, vt conſobrini, vel patrueles. Et hæc *tranſuerſalis* eſt duplex, quædam *æqualis*, nimirum in qua continentur gradus conſanguineorum æquè à ſtipite communi diſtantium, vt ſunt duo fratres, aut duorum fratrum filij. Alia verò *inæqualis*, nempe quando conſanguinei tranſuerſi, ſeu collaterales diſtant inæqualiter à communi ſtipite, in quo vniuntur, vt contingit in patruo, & amita reſpectu conſobrini; diſtat enim conſobrinus ab illis in ſecundo gradu diſpari, quod patruus, & amita diſtent à communi ſtipite, nempe auo conſobrini, in quo proximè vniuntur in ſolo primo gradu, cum ſint eius filij, at conſobrinus diſtat ab auo in ſecundo gradu tanquam eius nepos. Dicitur autem ſtipes perſona illa, in qua omnes perſonæ, de quarum coniunctione tractatur, originem ducunt, & deſcendunt.

Vt autem facile ſciatur in quo gradu conſanguinitatis vna perſona ab alia diſtet, tres regulæ traduntur à S.Tho.4. d.40. quæſt.1. art.2. Gloſſa tit. de conſang. &

affin. in fine. & 35. quæst. 5. in expositione arboris consang. Palud. 4. d. 40. quæst. vnic. Couar. in Epit. p. 2. cap. 6. num. 6. Sanchez. l. 7. d. 50. num. 4. Valentia t. 4. d. 10. q. 5. p. 3. & aliis, prima videlicet pro linea recta, aliæ pro transuersalibus.

Prima in recta linea ascendentium, Tot sunt numerandi gradus, quot numerantur personæ, excepta prima. Itaque filius est in primo gradu consanguinitatis cum patre, nepos in secundo, pronepos in tertio. Ratio regulæ est, quia pater secundum se non constituit gradum, sed solum in ordine ad illum, qui ab ipso descendit. ergo pater cum filio ab eo descendente constituit vnum gradum. præterea filius ipse cum altero filio, qui ab ipsomet procedit, constituit alterum gradum, quare inter has tres personas, auum, patrem, & nepotem dantur tantùm duo gradus, ideo tot sunt in hac linea computandi gradus, quot sunt personæ inuicem procedentes, vna dempta.

Secunda, in linea transuersali æquali eodem gradu distant cōsanguinei inter se, quo quilibet illorum secundum rectam lineam distat à prima stirpe. itaque fratres, qui sunt consanguinei in linea transuersali æquali, sunt consanguinei in primo gradu, sicut & quilibet illorum in primo gradu secundum lineam rectam distat à prima stirpe, in quo coniunguntur, id est patre. & consobrini in secundo, cum in secundo gradu distent ab auo, stipite vtriusque proximo, & sic deinceps. Ratio regulæ est, quia cum tota, & adæquata ratio coniunctionis horum sit vnio cum stipite, meritò etiam computantur gradus penes distantiam ab illo. nec magis, aut minus distare possunt inter se, quàm à stipite. qua de re videndum cap. ad sedem. & cap. parentelæ. 35. q. 5.

Tertia, in linea transuersali inæquali eo gradu consanguinitatis personæ distant inter se, quo remotior illarum secundum lineam rectam distat à prima stirpe. v.g. Patruus, & filius ex fratre distant inæqualiter ab auo, in quo vniuntur, ille enim distat in primo gradu, est enim eius filius, hic autem distat in secundo, vtpote qui est eius nepos; distabunt igitur inter se in secūdo consanguinitatis gradu. traditur regula. cap. fin. de consang. Ratio, cur attendatur gradus penes distantiā remotioris à stirpe, est, quia cum ratio adæquata distantiæ collateralium inter se, sumatur per ordinem ad proximum stipitem, in quo vniuntur, implicat esse inter se coniunctiores, quàm cum stipite: At si ratio haberetur propinquioris consanguinitatis lateralis distans in secundo, aut tertio gradu à stipite, esset coniunctior cum laterali distanti in primo gradu, quàm cum ipso stipite; cum illo enim esset in primo gradu, cum hoc autem in secundo, vel tertio.

Sciendum tamen est ius Ciuile in computatione graduum in linea transuersali procedere alio modo, vt colligitur ex ff. de gradibus. & Authen. de hæret. ab intest. ven. collat. 9. & cap. Ad sedem. 35. quæst. 5. Io. And. ibid. Sanchez l. 7. d. 50. num. 7. 8. & Iurisperitis, qui hac de re consulendi sunt, cum ad præsentem constitutionem id non faciat.

THEO

THEOREMA 231.

Affinitas verò, si Etymologiam spectes, ex l. non facilè. §.3.ff.de gradibus. Io. Andr. 35. q. 5. in explicatione arboris affinitatis, Sanchez l.7. d.64. & aliis, *est quasi duorum ad vnum finem vnitas.* eo quod duæ cognationes diuersæ per nuptias copulentur, & alter ad alterius cognationis finē accedat. Cum enim per copulam vir, & fœmina efficiantur vna caro, sanguis vnius dicitur alterius sanguinem tangere, & ob id consanguinei vnius coniugis fiunt alteri coniugi affines. l.non facile cit.& c.fraternitatis. 35. quæst. 10. Sin verò rem ipsam exquiras, *Affinitas* definitur à S. Thom. 4. d.41. quæst. 1. art.1. quæstiun.3. Io.Andr. in arb. affinit.35. quæst.5. Syl. matrim. 8. num. 15. Sanchez loco cit. Nau. Hostiensi, & cæteris. *est propinquitas personarum ex carnali copula proueniens, omni carens parentela.* Dicitur, *propinquitas*, quia in hoc conuenit cum cognatione carnali. *Ex carnali copula proueniens, omni carens parentela*, quòd in hoc ab illa distinguatur. debet tamen copula esse perfecta, vt notat etiam.S.Anton.13.p.tit.1.c.12. Valentia to.4. d.10. quæst.5. primo 3. Nau. c.22. num. 43. & patet ex c. extraordinaria. 35. quæst. 5. vnde per alias turpitudines non contrahitur. Et dicitur, *ex copula generaliter*, eò quòd non tantùm ex licita, sed etiam ex illicita oriatur, ex Conc. Tridentino sess.24.c.4. de matrim. Archidiac.c.vnico.de sponsal. l.6. Ioan.And.loco cit.Nau.c.22. num. 42. & communi sententia, licet l. non facilè. v.Affines. ff. de gradibus. dixerit ex solis nuptiis prouenire affinitatem. Sed ex Glossa intelligit tantum quoad delationem hæreditatis vel tutelæ. *Omni carens parentela*, scilicet perse, & ex parte affinitatis, cui est per accidens, vt aliquando affinitas, & consanguinitas simul in eodem repertantur, ex D.Thom. loco cit. Durat autem etiam post mortem eius, qui fuit causa contrahendæ affinitatis, vti consanguinitatis.c. fraternitatis. 35. quæst.10. Affinitas autem propriè non habet gradus, sed hi inter affines mensurantur per gradus ipsos consanguinitatis. Petrus enim qui Semproniæ licitè, vel illicitè copulatur, affinis erit consanguineis Semproniæ in eodem gradu, quo illi Semproniæ consanguinei erunt, siue per rectā, siue per transuersam lineam consanguinitatis. & viciſſim consanguinei Petri erunt Semproniæ affines in eo gradu, in quo sunt consanguinei Petro, vt colligitur ex c. porrò.35.quæst.2.Glossa c.non debet. verb. in secundo. de consang. Palud.4. d. 39. quæst. 1. Couar. in Epit.p.2.c.6 §.7. Sanchez l.7.d.64. n.3. Valētia to.4.d.10.q.5.p.3. Ideo quia meus frater est mihi consanguineus in primo gradu, eius vxor erit mihi affinis in primo gradu.

Quare stipes in affinitate dicitur duplex illa persona, quæ per carnis copulam miscetur, & ob id linea affinitatis est duplex, sicut & & consanguinitatis. Quædam est recta ascendentium, & descentium. Ascendentes sunt Socer, Socrus, Vitricus, Nouerca. Descendentes verò gener, nurus, priuignus, priuigna. Alia transuersa collateralium, qui alterutri coniugi sunt cōsanguinei in linea transuersa. Nam alteri sunt affines in

eodem gradu lineæ transuersæ. Et si consanguinei sint in linea transuersa æquali, vel inæquali, similiter, erunt affines. Impedit autem affinitas, & dirimit matrimonium vsque ad 4. gradum. c. non debet. de consang. & affin. Saluo quod Tridentinum Concil. sess. 24. c. 4. de reform. & Pius V. in extrauag. *Ad Romanum.* restrinxerunt affinitatem ex illicita copula, vt non impediat vltra secundum gradum. Superuenit nonnumquam affinitas inter coniuges per fornicationem vnius cum persona consanguinea alterius; & tunc impedit, ne possit nocens petere debitum ab innocente, ex c. tuæ fraternitatis. & c. Iordanæ. de eo, qui cognou. consang. vxoris suæ.

THEOREMA 232.

PORRÒ *Dispensatio* in præsenti Constitutione est Iuris relaxatio facta cum causæ cognitione ab habente potestatem dispensandi, ex Inn. c. dilectus. n. 4. de Temp. ordin. Io. And. ibid. num. 6 Butrio num. 10. Abbate num 5. Cardinali num. 2. quæst. 2. Bellamera num. 5. quæst. 2. Archidiac. c. licet canon. num. 2. de electione. l. 6. Imola l. quidam consulebat. num. 8. ff. de re iudic. Nau. summ. prælud. 9. n. 15. Glossa 1. quæst. 7. post. c. requiritis. Roderico tom. 2. quæst. 46. art. 1. Graff. p. 1. l. 2. c. 31. num. 1. Sanchez l. 8 d. 1. num. 2. quamuis hic postremus verba illa (*cum causæ cognitione*) dicat pertinere non ad dispensationem simpliciter, sed ad licitam dispensationem.

Aduertendum autem est aliud esse legis Interpretationem, Irritationem, Abrogationem, Derogationem; & aliud Dispensationem, vt docet Sotus l. 1. de Instit. q. 7. art. 3. Azor tom. 1. l. 5. c. 15. Sanchez. tom. 3. l. 8. d. 1. num. 1. *Interterpretatio* est, cum declaratur casus obscurus, & dubius ob aliqua legis verba, non esse lege comprehensus. *Irritatio* est, cum lex ab inferiore magistratu constituta, à Superiore rescinditur, & redditur cassa, & inanis. *Abrogatio legis* est cum Princeps, qui legem tulit, postquam vim obligandi consecuta esset, eam tollit, & abolet in totum. *Derogatio* est, cum ex parte lex tollitur, nam. l. derogatur. ff. de verb. sig. ita habetur. Derogatur legi, cum pars detrahitur; abrogatur lex, cum prorsus tollitur. Quare & M. Tull. l. 2. de inuent. *Indignum est de lege aliquid derogari, aut legem abrogari, aut aliqua ex parte commutari.* Dispensatio denique est, Principem legis rigorem relaxare, remittere, & mitigare in aliquo casu, qui alioquin lege comprehensus erat.

Num verò requiratur cognitio causæ disputat Couar. de matr. p. 2. c. 6. §. 5. num. 12. & Azor. t. 1. l. 5. c. 15. quæst. 9. & quidem si id fiat à Principe, sufficit eius voluntas, nec requiritur alia cognitio causæ, in iis, quæ sunt solius Iuris scripti, non diuini, aut naturalis. Si fiat ab inferioribus Præfectis, necessaria est cognitio causæ, aliâs qui legem relaxat, puniri poterit. An etiam requiratur ad dispensandum iusta causa, tractat S. Thom. 1. 2. quæst. 97. art. 4. Couar. loco cit. Sotus l. 1. de Iust. quæst. 7. art. 3. Caiet. 1. 2. quæst. 96. art. 5. prope finem. Azor tom. 1. l. 5. c. 15. quæst. 2. Et plures alij citandi, & opinio cõmunis, Valentiæ. 1. 2. d. 7. quæst. 5. p. 9.

p.9. Sanchez l. 8. d.18.Sayri.l.3.de censuris. cap.10. Suarez. l. 6. de ll. cap.19.Henriquez.l.12. cap.3.n.6. Salas de ll. d.3. sect.4. n.32. Azor. 1.p.l.5. cap.15. quæst.3. sentit validam esse dispensationem sine iusta causa, sed illicitam, quicquid tenuerit Vasquez.p.2.d.178.cap.4. nam obligatio legis pendet à voluntate legislatoris: si ergo velit legislator, & auctoritatem habens etiam sine iusta causa aliquem per dispensationem excipere, & ab obligatione legis eximere, ille exemptus remanebit, & consequenter dispensatio, etiam absque iusta causa concessa, valida erit, vt etiam initio cum legem tulit, potuit aliquem excipere, licet si sine iusta causa id faciat, imprudenter aget, vnde saltem peccabit venialiter, etsi oppositum tenuerit Bart. Ias.& alij apud Sanchez num.2. & Azor. loco citato. Quæ verò sint censendæ causæ iustæ explicat idem Azor ibid.q.8.

THEOREMA 233.

FVit olim difficultas non exigua, an in dispensationis impetratione super gradibus consanguinitatis,& affinitatis quãdo contracturi distãt inęqualiter à stipite, vt si vnus in secũdo,alter in tertio gradu distet,esse necessariò facienda mentio propinquioris,& remotioris gradus. Alexand. enim de Neuo in c. quod dilectio. de consang. Gambara de auct.Legati l.8. tit. de dispens. legat. circa matrim. n. 392. Anton. Cuccus. l. 5. instit. tit.12. num.252. Molina tom.1.de Iust. tr.2. d. 161. vers. *Illud tamen.* Burgasius de Irregul. p. 2. tit. de Interpr. dispensat. num.26. Idque declarauit Pius IV. in suo motu proprio, voluerunt fieri mentionem etiam gradus propinquioris, aliâs dispensationem futuram subreptitiam. Oppositum docuerunt Calder. consil.r. t. num. 1. ad fin. tit.de consang. Abbas. c.quod dilectio. de consang. Corneus consil. 201. vol.2. Milis in suo repert. v.dispensatio. num.23.Ang. matr. 3. imped.6.Syl.matr.8.quæst.6.fin. Tab. imped. 3. quæst.3. Sotus 4.d. 40. quæst.1. art.2. fin. Ledesma. 2. 4.quæst.56. art. 4. fin. Tolet.l.7.c. 5.num. 6. Emanuel Sà. v. matrim. vbi de Imped.num.4. vers. cognatio carnalis. Hac igitur bulla Pius V. (vt fecerat etiã Clemens VI. in sua extrauag. nuper relata à Calder.loco cit.) reuocans motum proprium Pij IV. statuit, non esse necessariam mentiònem gradus propinquioris, sed tantum remotioris, obtentis tamen postea litteris declaratoriis super propinquiori, nec posse litteras subreptionis, aut intentionis defectu notari. qua etiam de re Couar. 4. decret.p.2. c.6.§.10.num.12. Cuccus l.5. Instit.tit. 13. num.17. Gutierez l.2. qq. can. c.15. num.128. Henriquez. l.12. c.3. num.6. Lud. Lopez 2. p.instr. c. 49. in Imped. consang. Roder. t. 1. summ. in 2. edit.c.238. Pet. Ledes. de Matr. q. 54. art.2. Sanchez l. 8. d.24. n.25. 26. & seqq. Dicitur autem *gratia subreptitia*, quando tacita sunt ea, quæ si fuissent narrata, Papa non concessisset, vel difficiliùs concessisset. *Obreptitia* autem dicitur, quando falsum narratum est. vnde est maior dolus in obreptione, quàm in subreptione. Decis. Rotæ 288. apud Farinac. in tom. de consil. resp.& decis.

Quæ

Quærenti ad quid litteræ illæ declaratoriæ super gradu propinquiore petantur, respondet Henriquez ibid. in comm. litt. T. & c. 9. num. 2. comm. litt. Z. Sanchez loco cit. num. 28. 29. & Pet. Ledesma pro solo foro externo ad vitandum scandalum, ne forte quis suspicaretur fuisse dispensatum in gradu propinquiori, & ob id esse matrimonium irritum, ideo deseruiunt solùm scandalo vitando. Quare matrim. initum virtute dispensationis solo gradu remotiori expresso, nec obtentis litteris declaratoriis esset validum, ex Sanchez num. 29. 30. 31. Quare cum petitur dispensatio in solo foro conscientiæ affinitatis ex occulta copula fornicaria, valet dispensatio, quamuis gradus propinquioris non fiat mentio (dummodo non sit primus) nec sunt necessariæ litteræ declaratoriæ, cum ibi non sit periculum scandali, ex eodem Sanchez n. 28. & 33.

Aduertendum tamen est Pium V. prædictam concessionem, & declarationem limitare, dummodo primum gradum quoquo modo non attingant; cum S. Sanct. in hoc numquam intendat dispensare. ideo quando propinquior gradus stipiti fuerit primus, nullatenus valeret dispensatio, in qua mentio solius remotioris gradus facta esset, vt si quis velit ducere consobrinam, fratris sui filiam, aut filam filij, aut nepotis fratris sui. nam contracturus distat à stipite in primo gradu; & à filia fratris in primo cum secundo; à nepte fratris in primo cum tertio; à pronepte fratris in primo cum quarto. Ideo in his casibus, cùm attingant primum gradum, nulla erit dispensatio, mentione facta solius gradus remotioris, vt rectè Sanchez num. 32. & Pet. Ledesma docet. v. Append. num. 4.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 20. olim 22. editæ anno 1566. quæ incipit. Regularium.

EPITOME 95.

REVOCAT §. 2. omnia priuilegia cõcessa mulieribus, etiam ad contemplationem Imperatorum, Regum, & Reginarum, ingrediendi virorum monasteria, regularium Chartusiensium, & cæterorum. Fœminæ non ingrediantur regulariũ virorũ monasteria. excom. reseruata, priu. & inhabilit. Offic. & susp. à diuinis.

§. 3. Prohibétque, ne dictæ mulieres prætextu facultatũ post huius Constitutionis notitiam dicta monasteria ingredi audeant, sub pœna excommunicationis, latæ sententiæ, & Papæ reseruatæ.

§. 4. & Regulares, qui eas præsumunt admittere, incurrunt ipso facto pœnam priuationis officiorum, quæ obtinent, & inhabilitatis in posterum ad illa, & alia, & suspensionis à diuinis.

THEOREMA 234.

NE virorum monasteria ingrediantur mulieres, habetur etiam in iure canonum. nam. 18. q. 2. c. peruenit. ita D. Greg. l. 3. ex 40. scribit

scribit Valentino Abbati. *Ideo huius te praecepti serie commonemus, vt neque mulieres in tuum monasterium deinceps aliqua occasione permittas ascendere, neque monachos tuos commatres sibi facere. Nam si hoc denuò ad aures nostras quomodocumque peruenerit, sic te seuerissime noueris vltioni subdendum, vt emendationis tuae qualitate, caeteri sine dubio corrigantur.* Et quidem meritò, aliâs enim praeberetur occasio scandalis & oblocutionibus. Quare etiam rectè eadē de causa idem D. Gregorius. c. in nullo loco. 18. quaest. 2. & Imperator Iustinianus Auth. de sanctissimis Episcopis, collat. 9. §. in omnibus. duplicia reprobant monasteria & Concil. Agathense. c. 28. iubet longiùs à monialium monasteriis virorum aedificari coenobia. Et Eugenius IV. bulla 9. pro Benedictinis. excommunicat mulieres intrantes monasteria eorum, & ducentes, ac receptantes, si voluntariè id faciant.

Prohibet igitur Pius V. vt religiosorum quieti (adde etiam puritati) consulat, sub quarumcunque licentiarum, etiam ad Imp. Regū, & Reginarum intercessionem cōcessarum (quas omnes reuocat) praetextu, foeminas adire virorum regularium coenobia, etiam si Comitissae, Marchionissae, ac Ducissae fuerint. Quare infert Roder. p. 1. quaest. 48 art. 1. & Io. de Cruce l. 1. de statu relig. c. 5. dub. 1. cōcl. 1. hac bulla non comprehendi Imperatrices, Reginas, & earum filias, quòd expressae non fuerint, & vno verbo potuerint exprimi, vt Ducissae, &c. quippe cum de his minor sit ratio dubitandi.

Idemque declarauit Congregatio Illustriss. super Concil. Trident. *Scortia.* P. Andreae Amedeo Ordinis minorum S. Francisci de Paula, vt scribit Alphonsus Casarubius in addit. ad Compend. Mendic. pag. 146. quibus ingredientibus licebit secum habere ancillas ex more associantes, cum secundum Panorm. tit. de priuileg. num. 7. priuilegium concessum alicui faueat etiam eius sociis, vt patet in illo, qui tempore interdicti potest interesse diuinis eumde more associātibus. Idem tamen Pius V. declarauit anno 1569. die 27. Iunij, viuae vocis oraculo, de quo Roder. loco cit. art. 3. hisce litteris se non praecludere mulieribus aditum accedendi cum aliis fidelibus ad monasteria, seu loca regularium; ac illorum claustra, quando in eis Missae, & alia diuina officia celebrantur, vel fiunt processiones, ibique sepeliuntur fidelium cadauera, aut quando ad diuinum verbum in Ecclesia audiendum, vel aliam causam, tantus est concursus populi, vt commodè ingredi, & egredi per principalem Ecclesiae portam, non possint, dummodo cum aliis saecularibus personis, & recto tramite ad portam, qua de monasterio exitur, accedant. Quod etiam docet Ioan. de Cruce loco citato conclus. 3.

THEOREMA 235.

Sed difficultas est, an haec Constitutio comprehendat non solum foeminas praesumentes intrare virorum monasteria praetextu licentiarum dictarum, verùm etiam quae sine huiusmodi praetextu ingrediuntur. Suarez. t. 5. d. 22. sect. 6. num. 11. Rodericus. d. 9. quaest. 8. art. 2. Sayrus l. 3. c. 31. num. 11.

Philiarchus l. 3. de offic. Sacerd. c. 30. casu 31. sentiunt solum comprehendi intrantes post notitiam reuocationis, prætextu licentiarum, ex ipsis verbis Constitutionis; & ob id si alio titulo ingrediantur, nec peccare mortaliter, nec incurrere censuram, cum pœnæ restringendæ, non extendendæ sint. Oppositum docent Nau. com. 4. de regul. num. 62. vers. quartò. & c. 27. num. 150. in man. & olim. Roder. & alij. Et sanè meo iudicio rectè, etsi enim expresse in d. Constitutione ingredientes alia de causa, non videantur comprehensæ, ipse tamen Pius V. viuæ vocis oraculo, die 27. Iunij anni 1569. quod etiam recenset Cardinalis Cribellus apud Ioan. de cruce. l. 1. c. 5. etsi datum ponat 27. Ianuarij, anno 1568. & Rodericum loco citato, declarauit mentem, & intentionem suam esse, vt non tantum comprehendantur mulieres prætendentes habere facultatem, & indultum ingrediendi dicta loca regularium, sed etiam omnes, & quascunque mulieres, tam in genere, quàm in specie; quomodo etiam intellexit Gregor. XIII. bulla 28. olim. 36. de qua infra. Theor. 335. & sic etiam declarauit Congragatio Illustriss. in declaratione Concil. Trid. sess. 25. c. 5. de regul. & idem seruatur in Pœnitentiaria Romana, quæ eadem de re, sicut Cardinalis Cribellus eundem Pium consulit, teste Nauar. locis cit. & seruatur etiã in Hispania ab Apostolico Nuncio, eodem Ioan. de Cruce teste. Quare cum stylus Curiæ faciat Ius. c. ex litteris. de constit. Panorm. ibid. & c. quam graui. de crimine falsi, tam ex eiusdem Curiæ vsu, quam declaratione Pontificis extensio facta est, & ideo non discedendum ab vltima sentẽtia. præsertim cum magis videbantur peccare fœminæ, quæ sine litterarum prætextu ingrediuntur, quàm quæ ex prætensa licentia.

Accedit, quia si cæteræ ingredi possent, consultum non esset intentioni Pontificis, nempe religiosorum quieti, & possent non pauciora oriri scandala, cum paucæ possint prætendere sibi concessas licentias, cum honoratioribus solum concedi solerent huiusmodi facultates. *

Porrò mulieres violantes hanc Constitutionẽ post eius notitiam, ipso facto excommunicantur & absolutio reseruatur Papæ. requiritur tamen, vt id fiat ex præsumptione; vnde si quæ ex ignorantia, incogitantia, aut simplicitate ingrederetur, non esset censenda excommunicata, ex Nau. & Roderico, & aliis locis cit. Regulares verò præsumentes illas admittere, priuantur ipso facto officiis, inhabilitantur ad illa, & alia in posterum, & suspenduntur à diuinis. quin etiam incidunt in excommunicationem reseruatam Papæ præsumentes illas admittere, nisi sit ex incogitantia, aut obliuione, vel ignorantia, iuxta doctrinam communem Cardinalis in Clem. 1. de priuileg. quæst. 39. ex Gregorij XIII. bulla 28. olim 36. §. 3.

EIUSDEM PII V.

Constitutionis 32. olim 33. editæ anno 1567. quæ incipit.
In conferendis beneficiis.

EPITOME *96.*

Parochiales Ecclesiæ quomodo cōferendæ. collatio nulla, & deuoluitur ad Sedem Apostol.

IUBET Pontifex §. 1. & 3. seruandam in conferendis Ecclesiis Parochialibus formam præscriptam in Concilio Tridentino sess. 7. c. 13. & sess. 24. c. 18. vt scilicet personis idoneis, & per examen habitum mutuo concursu, conferantur; aliter collatio est nulla, & beneficium vacat.

§. 4. Et si Ordinarij in tempore, & modis à Concilio statutis, non prouiderint, spectent collationes huiusmodi ad Sedem Apostol. licet sint in mensibus Ordinariorum.

THEOREMA *236.*

PArochiæ nomen in Iure Canonico aliquando significat diœcesim. d. 92. c. si quis ordinatus. c. si quis Episcopus ordinatus. c. si qui Episcopi ordinati sunt. & c. 1. 9. q. 2. aliquando verò, vt hoc loco, certam diœcesis alicuius Ecclesiam habentem certis terminis definitum populum vni presbytero commissam, vt in ea, populo Baptismum, & alia Sacramenta ministret. ex Archidiacono in c. licet canon. de elect. l. 6. Mile in Verb. Ecclesia Parochialis, Abbate, in Rubr. de parochiis, Ioan. And. ibidem, Alexandro concil. 74. & constat ex Concil. Nannetensi. c. t. & c. in Dominicis. 9 q. 2. & extra de parochiis. c. 2. & 13. quæst. 1. c. Ecclesias. Quo sanè loco Dionysius Papa circa annum. 270. dicit, se singulas Ecclesias singulis presbyteris dedisse, ita vt nullus alterius parochiæ terminos, aut ius inuadat. Sed vnusquisque sit suis terminis contentus. eademque traduntur in lib. de Rom. Pontificibus. Quæ Nau. c. placuit. de pœnit. d. 6. num. 3. accepit, quasi Dionysius omnium primus parochias instituerit: At Baronius in anno 270. vult à prædecessoribus institutas, sed ob persecutionem Valeriani ab Ecclesiis auulsis presbyteris, & publicis cæmeteriis, post Valeriani mortem, pace à Galieno restituta, Dionysium easdem parochias, & cæmeteria, iterum recta ratione aliis presbyteris assignasse.

Quantum autem vna parochia debeat ab alia distare, relinquitur Iudicis, seu Superioris arbitrio, vt etiam euenit in Episcopatibus ex Glossa. d. 80. c. vltimo Menochio. l. 2. de arbitr. casu. 497. Farinac. tom. 1. decis. decis. 797. & constat ex c. præcepimus. 16. quæst. 1. Turrecr. ibid. & c. nulli. d 9. Glossa ibid. v. constitui, & ex c. ad audientiam. 1. de Eccles. ædif. & Doctorib. ibid. commodè enim debent populi posse suscipere Sacramenta. Qui autem huiusmodi Ecclesiis præsunt presbyteri, dicuntur Parochi. Quo nomine apud Ciceronē, l. 13. ad Atticum, & alios Ethnicos, ij appellabantur, qui legatis Romam publicè missis à Prouinciis, &

Regibus hospitio receptis, salem ligna, cæteratumque rerum copiam suppeditabant, vt docet Acron in illud Horatij lib. 1. Satyr. 5.

Tunc Parochi, quæ debent ligna, salemque.

indeque nomen deductum est ad Sacerdotes Ecclesiis auctoritate Episcoporum præfectos, vt populis Dei verbum, & Sacramenta ministrent.

THEOREMA 237.

FOrmula seruanda in conferendis Ecclesiis parochialibus iussu Concil. Tridentini sess. 24. c. 18. & Pij V. hic. §. 1. & 3. siue parochiales Ecclesiæ vacent ratione obitus, siue resignationis, permutationis, vel delicti Parochi, est, vt primò si Ecclesia vacet obitu, vel delicto Parochi, & Iuspatronatus sit Ecclesiasticorum, intra tempus ab Episcopo præscriptũ (nam qui termino elapso comparuit, nõ est admittendus ad concursum, vt declararunt Illustrissimi 6. Augusti 1593.) qui volunt se offerre, & concurrere, dent nomina, eoque transacto examinentur ab Episcopo, vel eius Vicario, ac tribus saltem examinatoribus ex deputatis ad hoc munus in Synodo diœcesana.

Secundò, peracto examine examinatores quoscunque idoneos inuenerint ad hoc munus, debent Episcopo renunciare. Is autem eliget quem digniorem, & magis idoneum censuerit, & instituet, si institutio ad eum pertinet; quod si hæc ad alium pertineat, Episcopus eliget, & patronus hunc præsentabit ei, cuius est instituere. Et si Episcopus eligeret minus idoneum postpositis dignioribus, hi appellare possunt ad Metropolitanum, vel Sedem Apostol. & coram appellationis Iudice ad nouũ examen prouocare electum. Interim tamen prior electio executioni mandanda est, nec prouisus amouendus, nisi debito modo alteri beneficium conferatur. Videatur decisio Rotæ Ro. 673. apud Farinac. t. 1. decis. Qui verò digniore prætermisso dignum eligeret (quicquid senserit Glossa. cap. Constitutus. de appellat. & c. licet. 8. q. 1. & c. quoniam de Iurepatron. & c. 2. de officio pastor.) mortaliter peccat ex sententia S. Thom. 2. 2. quæst. 63. art. 2. & quæst. 8. art. 6. Soti l. 3. de Iust. quæst. 6. art. 2. Caiet. 2. 2. quæst. 63. art. 2. Ledes. 2. 4. quæst. 18. dub. 7. Anton. 2. p. t. 1. c. 20. §. 1. Angel. Rosel. Syl. Tab. v. electio. Nau. c. 17. num. 72. Azor tom. 2. l. 6. c. 15. & constat ex c. licet. 8. quæst. 1. vbi Diuus Hieronymus ait. *In ordinando Sacerdote requiritur, vt qui præstantior est, &c.* & c. Metropolitano, d. 63. *Ex presbyteris eiusdem Ecclesiæ, vel diaconis optimus ordinetur.* Concil. Trident. sess. 24. c. 1. de reform. *eosque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, & Ecclesiæ magis vtiles ipsi iudicauerint* (etsi loquatur de Episcopis, sed eadem est ratio in Parochis) & c. 18. *quem ceteris magis idoneum iudicauerit.* & *is quem patronus digniorem inter probatos ab examinatoribus iudicabit.* Ratio est, quia aliàs eligens dignũ digniore prætermisso non habet rationem muneris sui, neque Ecclesiæ, sed personæ negotium gerit, ideóque non est fidelis administrator in re grauissima, salute

scilicet

ſcilicet animarum. Videatur etiam Leſſius l. 2. cap. 34. dub. 14. qui etiam dub. 13. ponit caſus aliquot, in quibus iure poſſet eligi ſolum dignus, & Menochius. l. 2. de arbitr. caſu 425. Sin autem patronatus ſit laici, non eſt neceſſe, vt examen fiat per concurſum, debet tamen præſentatus à patrono, à dictis deputatis examinari, & ſi idoneus repertus fuerit, debet admitti.

Tertiò, ſi Eccleſia vacet ratione reſignationis factæ in fauorem tertiæ perſonæ, ſi eſt facta in manibus Papæ, & admiſſa, ſufficit examinatio ab Epiſcopo, vel Vicario cum examinatoribus, facta abſque concurſu, & dignum iudicari, vt reſpõdit Congrẽgatio Illuſtr. quia Papa cenſetur in hoc diſpenſare. Si collator ſit inferior, vt Metropolitanus, Epiſcopus, Capitulum, examen fiet per concurſum, & reſignatario, ſi aut cæteris aptior, aut certè non minus aptus inuentus fuerit, fiet collatio, alioquin minimè; cum hi non poſſint diſpenſare in decretis Concilij.

Quartò, ſi vacat ratione permutationis, debet etiam examen fieri per concurſum, niſi permutatio fieret cum alia etiam parochiali, & ferè paris conditionis, vt declarauit Congregatio.

Quintò, omnis autem collatio, ſeu inſtitutio facta præter ſupradictam formam, ſubreptitia cenſetur, & nulla, non obſtantibus quibuſcumque exemptionibus, & indultis. Ideo etiam Theologiæ Doctor, ſi ad parochialem Eccleſiam adſpiret, neceſſe eſt, vt ſubeat examen, ne collatio nulla ſit, cum examen requiratur tanquam forma, vt diximus Theorem. 176. ex Pariſio l.8. de reſignat. benef. q.9. num. 87. Lambertino de Iurepatron. p.2. quæſt. 11. art.3. Fuſcho l.2. de viſit. cap. 5. Graff. in addit. pag. 110. Farinac. in deciſ. Rot. 575. num. 2. & docet Leſſius. l.2. c 34. dub.16. ex reſponſione Congreg. Illuſtriſſimorum ſuper Conc. Trid. licet id non ſit neceſſarium, ex eadem Congregatione in dignitate, & canonicatu, qui parochialem Eccleſiam, etiam perpetuò, habet annexam, vt cenſuerunt Illuſtriſſimi, die 20. Ianuarij 1596.

THEOREMA 238.

FAcienda eſt autem inſtitutio ab Ordinario, non tantùm modo præſcripto, ſed etiam in tempore debito ex. §.4. huius Conſtitutionis iuxta cap. vltimum de ſuppl. negl. prӕl. aliàs collatio deuoluitur ad Sedem Apoſt. etiam in menſibus ſpectantibus ad Ordinarios. Agit autem de deuolutione Rebuffus in praxi beneficiorum. poſt regulam Cancellariæ de veriſimili notitia. tit. de deuolutione.

Eſt autem beneficij *deuolutio*, cum ius creandi, & inſtituendi Eccleſiæ miniſtrum, tanquam caducum ab vno ad alium ſuperiorem Antiſtitem transfertur. rectéque ius hoc deuolutionis inſtitutum eſt, tum ne beneficia, & Eccleſiæ ob diutinam vacationem incommoda, & damna paterentur. cap. quàm ſit. de elect. l.6. tũ in pænam delicti, vt eorum, qui intra ſtatutum tempus beneficia non conferunt, negligentia puniatur.

Solet autem tempus eſſe ſemeſtre à die notitiæ. c. licet. de ſuppl. negl. prælat. & Concil. Later. relato.

lato. cap. nulla. de concess. præben. Cathedrali verò, & Regulari Ecclesiæ debet prouideri de pastore intra tres menses, aliàs ius eligendi ad superiorem deuoluitur. cap. ne pro defectu. de elect. Videatur etiam cap. postquam. d.50. & cap. obeuntibus d.63.

EIUSDEM PII V.

Constitutionis editæ anno 1567. quæ incipit. Admonet nos.

EPITOME 97.

Ciuitates & loca S.R.E. deuoluta & deuoluẽda ipso iure cẽsentur Sedi Ap. incorporata. & tractãtes publicè, vel priuatè de nouis infeudationibus petendis à Papa, vel mittendis Oratoribus pro hac re, & acceptãtes sunt excommunicati, excõmunicatione reseruata, rei criminis

DECLARAT §.2. Ciuitates, & loca S.R.E. alienata, & infeudata, & exinde deuoluta, & in futuro quocumque modo deuoluenda, censeri ipso iure Sedi Apostolicæ incorporata absque alia vlteriore declaratione, & possessionis apprehẽsione, rediisse ad pristinũ dominium, perinde ac si per 40. annos, & vltra à prædicta Sede immediatè possessa essent, & nunquam in feudũ, aut alium tit. fuissent concessa.

§.3. Omnes, & singulas tam Vniuersitates, & Communitates, quàm ciues, & incolæ ciuitatum, & locorum prædictorum, aliæque personæ, tam Ecclesiasticæ, quàm sæculares cuiuscumque dignitatis, & Cardinales, tam publicè in conciliis ciuitatum, & locorum, quàm priuatim alibi, etiam Gubernatores ciuitatum, & terrarum, legati, vicelegati, &c. tractantes, consultantes, verba facientes de infeudationibus, aut alienationibus, etiam causa permutationis de ciuitatibus, & locis immediatè ad præfatam Sedem spectantibus, etiam deuolutis, dari etiam solitis in feudum communiter, vel pluries, etiam prætextu necessitatis, & euidentis vtilitatis faciendis, aut postulandis à Sede Apostol. quibusuis personis: Ac propterea de eligendis Oratoribus mittendis ad Papam super præmissis, vel eorum occasione, proponentes, tam ipsi, quàm Oratores id munus recipientes, aut alij quicumque huiusmodi alienationes Rom. Pontifici pro tempore existenti per se, vel alios insinuantes, & suadentes, eo ipso incurrunt excommunicationem à solo Papa absoluendi. Sunt rebelles Sedis Apost. rei in primo capite læsæ Maiestatis, & ciuitatum proditores, eorum bona ipso iure fisco Apostolico deuoluũtur, omnibúsque Ecclesiis, monasteriis, beneficiis obtentis priuati, nullo vnquam tempore remitti possunt ad ciuitates, & loca præfata: & si quando eos

læsę Maiestatis, proditores, rebelles, priuati bonis, beneficiis, &c.

reinte

reintegrari contigerit, remaneant nihilominus infames, illísque perpetuò claudantur honorum, & dignitatum portæ.

§. 4. Feudatarij in dictis terris non faciant vlteriùs melioramenta, nisi ex causa necessariæ conseruationis eorumdem locorum, aliàs cedant omnia ipsis locis, nec teneatur Camera ad eorum solutionem.

§. 9. Cardinales iurent seruare hanc Constitutionem, & non consentire Pontificibus oppositum tentantibus: non petere absolutionem à dicto iuramento: nō acceptare concessam. idémque cæteri faciant in receptione pilei & & contrafacientes sunt periurij, & iure, & facto infames. & in Conclaui cum agitur de eligendo Pontifice, singuli iurent, si assumptus fuerit, se seruaturum hanc Constitutionem. Quod etiam faciat assumptus post assumptionē; ac iterum post incoronationem, per suas speciales litteras eandem confirmabit.

THEOREMA 239.

HÆc Constitutio est correctiua iuris communis, nempe cap. 2. de feudis, vt aduertit etiam Rota Rom. decis. 61. facta die 17. Febr. anni 1592. in collectis à Farinacio, nam Pius V. insistens Symmachi, cap. non liceat. 12. q. 2. & Gregorij IX. vt diximus Epit. 8. vestigiis, vt cæteros posteriores omittam, prohibet deinceps infeudationes, & alienationes ciuitatum, & locorum S. R. E. Quin etiam deuoluta, & in posterum deuoluenda quomodolibet, id est, aut per lineam, vel tempus finitum, aut per non solutum Canonem, aut per commissum à Vasallo crimen, aliouè modo, vult censeri ipso iure incorporata Sedi Apostolicæ absque alia declaratione, & possessionis apprehensione, ac si nunquam fuissent huiusmodi loca in feudum, vel emphyteusim concessa. Quæ enim nunquam antea alienata sunt, difficillimè alienari solent, ex Glossa in Clem. 1. de excess. prælat. ex Barbatia in cap. vt super. num. 5. de reb. Eccl. non alien. Facilius quæ antea infeudata erant, & sunt reuersa ad Ecclesiam; antequam tamen iterum incorporētur Ecclesiæ mensæ, vt hic etiam §. 3. innuit Pius V. & docet Clarus. §. feudum lib. 4. quæst. 13. Guido Papa decis. 154. Craueta consil. 54. Alexand. consil. 78. vol. 1. Azor. t. 3. l. 10. cap. 4. Lessius l. 2. cap. 24. dub. 11. eo quod tunc non censeatur noua alienatio, sed continuatio alienationis antea factæ. Postquam verò res est iterum mensæ Ecclesiæ incorporata, eadem ratio est de illa, ac de cæteris nunquam infeudatis, vel alienatis, ex Zabarella in cap. 2. quæst. 3. extra de feudis. Panorm. in cap. vt super. num. 10. de rebus Eccl. non alien. Bartolo in l. si vacantia. n. 9. Cod. de bonis vacant. lib. 10. Anchar. consil. 156. Barbar. loco cit. Menoch. consil. 79. n. 10. & de presumpt. lib. 6. presumpt. 87.

Quæren

Quærenti autem quid sit rem aliquam Principis, aut Prælati bonis incorporari? Dico esse rem inter bona prædictorum describi, aut illi signa eorum apponi, quare res à fisco etiam confiscata, non dicitur adhuc bonis Principis incorporata, nisi, postquam adita possessione, refertur inter res Principis, vt docent Couarr. l. 2. var. cap. 17. num. 4. Farinac. in fragmentis crim. litt. B. num. 116. & Gabriel Quemada in qq. hæretical. n. 16. & constat ex Valentin. Valent. & Gratiani. l. si quando aut. Cod. de bonis vacantibus. lib. 10. quæ sic habet. *Si quando aut alicuius publicatione, aut ratione iuris, aliqui rei nostræ addendum est, ritè, atque solemniter per comitem rerum priuatarum, deinde per rationales in singulis quibusq; Prouincijs commorantes incorporatio impleatur, & diligēs stylus singillatim omnia adscribat. Tituli verò, quorum adiectione prædia nostris sunt consecranda substantijs non nisi publica testificatione proponuntur.* ita lex. Tunc igitur bona incorporata dicuntur, quando data sunt Principis procuratori, vt ea in numero rerum Principis ponat. Videatur Bartolus in l. 1. §. eligitur. ff. de vent. in poss. mitt. & in dicta. l. si quando. & ibidem Glossa, & Baldus, Iason in l. nec damnosa. Cod. de precib. Imp. off. Lucas de Penna in Rubr. de bonis vacant. num. 2. Martinus Lauden. tr. de Fisco. quæst. 142. 247. Ruin. consil. 25. num. 4. lib. 4. Soc. iun. consil. 126. num. 5. lib. 2. Porrò id fieri posse expresè, & tacitè explicat Menoch. l. 2. de arb. casu 433. & Clarus loco cit. dixi hac etiam de re Theor. 116.

Vult igitur Pius V. hoc loco huiusmodi bona deuoluta, & deuoluenda ad S. R. E. censenda ex tunc rebus Ecclesiæ incorporata. quare in apprehendenda actuali possessione eorum retrotrahetur sententia ad dictam deuolutionis diem; quod sanè interest plurimum, vt in simili diximus Theor. 18. dum ageremus de pænis hæret. iuxta cap. cum secundum leges. de hæret. l. 6.

THEOREMA 240.

Rebellionis delictum, quod est læsæ Maiestatis crimen, grauissimum sanè, & horrendum, ex Barbatia consil. 70. num. 18. lib. 4. Canrado Rubr. de læsa Maiest. n. 1. Deciano tr. de crim. lib. 7. cap. 37. in eo diuersum est à crimine duellionis, quod hoc à non subdito committatur, illud verò solum à subdito, vt ex Bartolo docet Farinac. t. 4. quæst. 113. num. 154. 155. Sunt autem duo capita criminis læsæ Maiest. ex eodem Farinac. quæst. 112. num. 9. Afflicto tit. quæ sint regalia. in Verb. & bona committentium. num. 53. & cæteris. Casus primi capitis enumerantur à Follero in pract. crim. in verb. *Item quod commisit crimen læsæ Maiestatis.* à num. 50. ad 63. & Monteleone in pract. 4. p. à num. 322. ad 346. & videntur illi, qui referuntur. l. 1. & 2. ff. ad l. Iul. Maiest. nam in l. 2. dicitur, & hoc in primo capite, vt notauit etiam Sforza Oddo, cons. 27. num. 20. Casus verò secundi capitis numerantur ab eodem Follero num. 90. & Monteleone num. 346. & deinceps.

In primo igitur capite continentur omnes casus, in quibus conspiratur vel contra personam ipsam

ipsam Principis, eiúsque Collateralium, & Consiliariorum, quippe qui ex lege quisquis. Cod. ad leg. Iul. Maiest. habeantur pars corporis Principis, vel contra statum, & regnum, testando illud, aut eius partem in alium Principem transferre. Cæteri verò casus læsæ Maiestatis, vt si lædatur statua Principis, aut fama, & nomen eiusdem, pertinet ad secundum caput. Ita Afflictus loco cit. Monteleo vbi sup. Sforza Oddo. num. 17. Farinacius ibid. quæst. 112. & 116. n. 3. Peregrinus. lib. 4. de iure Fisci tit. 5. num. 19.

Inter hos grauius est primum caput, vnde non tantum infligitur pœna mortis, sed etiam publicantur bona l. quisquis. Cod. ad leg. Iul. Maiest. quod non euenit in delictis secundi capitis, cum bona ad hæredes deueniant, licet reus morte puniatur, ex Afflicto num 53. & 99. Baiardo ad Clarum. § læsæ Maiestatis. num. 2. Carrerio in pract. tr. de Appellat. §. vndecimus casus. Deciano. tr. crim. lib. 7. cap. 40. licet etiam in his secundis casibus possit Princeps non recognoscens superiorem imponere etiam bonorum confiscationem, ex Farinac. loco cit.

Quibus sanè optimè congruunt, quæ à Pio V. hic § 3. decernuntur contra tentantes huiusmodi bonorum Rom. Ecclesiæ alienationes, quod Reip. & statui summi Pontif. graue præiudicium inferant, & Ecclesiæ Maiestatē lædant.

THEOREMA 241.

QVod cauetur § 4. difficultatem mouet, an iure communi finita inuestitura per decursum temporis, aut generationem finitam, & absque culpa Vassalli, melioramenta rei feudalis ad Dominum directum pertineant, vel ad Vassallum, ita vt ea auferre, & sibi retinere possit.

Qua in re videtur dicendum Primò, melioramenta facta industria Vasalli, v.g. exædificatam domum, aut propria pecunia auctam, spectare ad Vassallum, sed Domino liberum esse pati tolli, & auferri huiusmodi melioramenta, aut soluere vassallo æstimationem melioramentorum, ex lib. 2. de feud. tit. 28. §. Si Vassallus. Claro. l. 4. quæst. 88. Azor t. 3. l. 10. cap. 16.

Quærenri verò an hæc sint æstimanda iuxta valorem ædificij consistentis, an potius iuxta rudera, & & materiam? Respondet Baldus in dicta l. si Vassallus. num. 4. & in Auth. Excipitur. Cod. de bonis, quæ liberis, &c. Clarus num. 2. Azor loco cit. quæst. 3. iuxta valorem ædificij; vnde ad hoc incommodum soluendorum meliorarmentorum vitandum, vetat Pontifex fieri in huiusmodi bonis melioramenta, quæ necessaria non sint, quod si secus fiat, cedant solo.

Dicendum secundò. Seruitutes, quas acquisiuit Vassallus in re feudali, aliquando pertinent ad Vassallum, non ad Dominum, vt si Castrum aliquod antea non habebat Iurisdictionem, & Vassallus sua pecunia emit, Vassalli sunt, ex citatis Claro, & Azore vbi supra, Baldo cap. 1. de inuestit. de re alien. fact. & Ruino consil. 14. lib. 1. cum enim iurisdictio sit aliquid separatum à Castro, & Castrum possit sine illis consistere, non accrescet feudo; ideo Dominus soluet tantundem

tumdem Vassallo, quantum in seruitute emenda expendit. l. si Vassallus. l. 2. de feud. tit. 28. aliquando verò, cum scilicet non possunt seruitutes à feudo separari, domino cedent, ex DD. citatis & l. 2. de feud. tit. 8. §. è contrario.

Dicendum tertiò. Incrementum, si quod accidit feudo, vna cum feudo ad dominum pertinebit lib. 1. tit. 4. §. 6. & lib. 2. tit. 8. §. è contrario, vt si contineus, vel etiam insula, ex Claro num. 3. addatur, licet Ruinus, & alij sentiant oppositum, quia cum proprietas sit domini directi, quicquid feudo accidit, domino accrescere debet; Secus verò si vassallus fundum aliquem emisset, & adiecisset feudo; induceret enim rationem melioramentorum, & ad vassallum, heredésque illius pertineret, & non ad dominum directum feudi, cum ad illum reuertetur feudum.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 42 olim 44. editæ anno 1567. quæ incipit. Romani Pontificis prouidentia.

EPITOME 98.

Ornamenta, & paramenta, libri, & res sacræ Capellæ Prælatorum, etiã priuatæ, spectant ad Ecclesias, & monasteria, quibus præfuerunt, non ad spolia Cameræ Apost. vt nec supellectilia, tabulæ, scamna, neque relicta à nõ excedentes 30. ducatos Camerales ex redditibus Ecclesiasticis, si abstinuit ab illicita negotiatione.

STATVIT §. 1. vt de cætero omnia, & singula ornamenta, paramenta, vasa, missalia, gradualia, cantus firmi, ac musicæ, aliíque quomodolibet nuncupati libri, ac aliæ res sacræ, etiam auri, & argenti, ac quæcumque alia bona, per quoscumque Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, & alios quoscumque, quæcumque & qualiacumque beneficia Ecclesiastica cum cura, & sine cura, sæcularia, & regularia in titulum, vel commendam, aut quomodolibet obtinentes, ad vsum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ædibus, & capellis, vel Oratoriis destinata, tempore eorum obitus ex testamento, vel ab intestato relicta, sub quibuscumque facultatibus testandi, & aliàs disponendi de bonis per eos ex altari, aut aliàs quomodolibet acquisitis à Rom. Pontifice concessis, & concedendis, minimè comprehendantur, nec etiam veniant nomine spoliorum, quæ Cameræ Apost. Collectores possunt exigere: sed ad singulas Ecclesias, monasteria etiam carentia conuentu, & beneficia huiusmodi, in quibus resederint, aut quibus præfuerint, seu quæ aliàs obtinuerint, spectent.

§. 2. Illaque post obitum eorum iisdem Ecclesiis, & beneficiis, etiam si in Rom. Curia, & procul ab illis decesserint, vel ad illa nunquam accesserint, & quamuis etiam antea Ecclesiarum regimini cesserint, vel beneficia renunciauerint, censeantur applicata,

plicata, liceátque successoribus in Ecclesiis, & beneficiis illa propria auctoritate apprehendere, & incorporare.

§. 3. Ac quæcumque donationes, relicta, & legata, aliæque vltimæ voluntates, seu spolia desuper quomodolibet, pro tempore facta, quo ad præmissa sint nulla, & irrita, miniméque suffragentur personis, etiam Ecclesiasticis, seu locis, etiam piis, in quorum fauorē facta fuerint.

§. 4. Quinimo cogendos detentores huiusmodi bonorum, etiam sub censuris, & pœnis furti, & sacrilegij, ad restitutionem.

§. 5. Insuper ne contingat insolentia Collectorum spoliorum personam, aut Ecclesiam aliquam damno affici, declarat supellectilia presbyterorum, vel clericorum ex humanis decedentium, vt scamna, cathedras, arcas ligneas, vel lapideas, mensas, tabulas, dolia, vacua, & similia in Ecclesiis, vel domibus eorumdem, aut alibi relicta, etiam si ex fructibus, & prouentibus beneficiorū acquisita fuerint, non venire sub nomine spoliorum.

§. 6 Post obitum etiam obtinentis beneficium vel pensiones non excedentes ducatos de auro de Camera 30. secundum communem æstimationem, dummodo ab illicita negotiatione abstinuerit, non posse à Collectoribus prætendi spolia sub pœna restitutionis omnium bonorum perceptorum.

§. 11. Si quis ex prædictis beneficiatis pluribus Ecclesiis simul, vel successiuè præfuerit, seu plura beneficia obtinuerit, ornamenta, paramenta, ac res, & bona prædicta, ad illa omnia, habita ratione fructuum, & temporis, quo illa beneficia possedit, omnino pertineāt, & proportionaliter inter ea diuidantur.

THEOREMA 242.

PRælati in obitu, sui honoris, & salutis immemores, sub prætextu etiam facultatis testandi, ornamenta, paramenta, vasa, libros cantus, missalia, & similia diuino cultui dedicata disponebant in alios vsus, quàm Ecclesiarum, quibus præfuerant, & ex quarum fructibus, & stipendiis sæpè acquisiuerant, contra quàm esset consentaneum: & ex altera etiam parte sæpè Collectores spoliorum Cameræ Apostolicæ in Ecclesiarum, & Monasteriorum detrimentum cadē vti spolia ad Cameram, & fiscum Ecclesiasticum spectantia exigere contendebant. Consulens igitur Pius V. indemnitati Ecclesiarum, hic §. 1. 2. 3. 4. decernit, & declarat de cætero omnia, & singula ornamenta, paramenta, vasa, libros,

bros, résque sacras, etiam argenteas, & aureas per quoscumque Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, & alios quoscumque beneficiarios quomodolibet acquisita, deputata ad vsum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ædibus, & Oratoriis tempore eorum obitus relicta ex testamento, vel ab intestato censeri eo ipso applicata, & incorporata eisdem Ecclesiis, monasteriis, & beneficiis, in quibus resederunt, & quibus præfuerunt, illísque defunctis posse successores in eisdem Ecclesiis, monasteriis, & beneficiis, aut capitula, vel conuentus propria auctoritate ea apprehendere, & Ecclesiis, seu sacrificiis incorporare. Vltimasque voluntates, & spolia contra præsentis Constitutionis decretum esse irritas, & nullas, censurísque & pœnis furti, & sacrilegij detentores cogendos esse ad restitutionem, quæ sanè clausula, vt notat Nauarr. com. de spoliis. § 8. num.5. indicat hæc ipso iure ad Ecclesiam pertinere, arg. l.1. de furt. cap. quisquis. §. sacrilegium. & can. sacrilegium. 17. quæst.4.

Sed dubitari potest cum eodem Nauarr. ibid. num.2. & 3. & Azor t.2. l.8. cap 3 quæst.7. an si huiusmodi bona sint à beneficiario acquisita, non ex fructibus beneficij, sed ex patrimonio, vel quasi patrimonio, v. g. arte, doctrina, &c. debeantur etiam Ecclesiæ, & monasteriis, & non hæredi beneficiarij? Et quidem Nauarr. dicit, etsi iure antiquo ad hæredem beneficiarij olim pertinuerent, nouo tamen iure huius Constitutionis etiam hęc ad Ecclesiá pertinere, eo quod Pontifex generaliter dicat, omnia, & singula ornamenta, paramenta, vasa, &c. minimè spoliorum nomine venire, nec ad hæredes beneficiariorum testamento, vel ab intestato transmitti.

Alij verò teste Azore loco cit. putant ea pertinere ad hæredes, & Pontificem id statuere de præsumptis acquisitis ex beneficiis Ecclesiasticis, non de aliis. ídque probari potest, tum quia initio Pontifex hæc ab aliis discernit, dum ait: Aliáque diuino cultui dedicata quandoque ex fructibus Ecclesiasticis per eos acquisita, non Ecclesiis, & monasteriis, ac beneficiis, quibus præfuerunt, seu à quibus prouentus Ecclesiasticos, & stipendia acceperunt, prout rationi, & honestati consentaneum foret, &c. & §. 11. Ornamenta, & paramenta, & cætera huiusmodi, si beneficiarij pluribus Ecclesiis præfuerint, vult inter omnes illos habita ratione fructuum, & temporis, quo eas possederint, proportionaliter esse diuidenda. qua in re videri potest Panor. & Glossa in cap. relatum 2. de testam. v. congruum. Tum quia non apparet, quo iure Pontifex debeat huiusmodi bona acquisita à beneficiario ex suo patrimonio, vel quasi patrimonio, & in eius bonis cónumerata, Ecclesiis, vel monasteriis concedere: viderentur enim beneficiariorum hæredes ea de re posse iure cóqueri, præsertim cum plura non sint sacra, & sacra etiam haberi soleant à laicis in ædibus propriis, vt cum in priuatis oratoriis voluerint rem audire, habeant sacrum instrumentum. Tum quia id docet vsus optimus interpres legum. Tum quia §. nullius. & §. sacræ.

sacræ Instit. de rerum diuis. à Nauarr. pro se allegata, dum res sacras in nullius priuati hominis dominio esse docet, non videtur ei fauere; solum enim significat non esse in profanos vsus cuiusquam conuertenda, quæ iam sunt Deo dicata. Licet priuati, si quæ acquisiuerunt, iure possideant, eáque possint vendere, si libet, vt in sacris ministeriis alibi deseruiant. vel certè ibi solum agitur de iis, quæ Ecclesiæ possident in communi, & quæ nullius in particulari sunt.

Porrò hac constitutione comprehenduntur bona præfata, etsi aliqua nulla sint consecratione, vel benedictione insignita; nam v.g. Missalia, libri cantus, thuribulum, vrceoli, & alia consecrari, aut benedici non solent, idque etiam si huiusmodi res habeantur in priuatis Oratoriis, & Capellis, & non tantum in Ecclesia. Quare nomen rei sacræ in præsenti Constitutione nó sumitur pressè, quomodo res sacra dicitur ea, quę consecrata est, ab eo, qui habet potestatem consecrandi seruata solemnitate Iuris Canonici, ex Alberico in l. Diui Verus. num.1. ff. ad leg. Iul. pecul. Glossa in l. sacrilegi. in verb. compilauerunt. ff. eodem, sed latius, ita vt satis sit rem esse diuino cultui, ac vsui dedicatam, vt accepit Nau. loco cit. n.4. & Azor cit. quæst. 7. iuxta loquendi modum Iurisperitorum, Pet. Greg. Syntag. l.33. c.14. rubr. de sacrileg. Iodochi in pract. crim. c.111. rubr. de sacrileg. num. 4. Ludouici Pegueræ decis. crim. 24. n.3. 12. 13. Farinac. de furtis. q. 172. & aliorum. Ideo paramenta, & vestes, in quibus diuina officia celebrantur, res sacræ nuncupantur ab Alberico, in diction. verb. sacrilegium Antonio Gomez de delict. cap. 5. rubr. de furt. num. 11. Bonifacio de Vitallin. in rubr. de pœnis committ. sacrileg. Deciano tr. crim. l. 6. c. 14. rubr. de sacrileg. num. 6. & c. 30. num. 19.

Similiter inter res sacras numerantur Missalia, & similia, à Foller. in pract. crim. verb. capiat informationem. num. 11. Bonifacio Vitallin. loco cit. num. 1. Iodocho vbi supra, & Peguera num. 13. quod si Decianus. l.6. c.30. n.19. negat, intelligi debet, non recenseri inter res propriissimè sacras iuxta priorem acceptionem. Non comprehenduntur tamen præsenti bulla, quæ emit beneficiarius ad donandum aliis Ecclesiis, vel ad permutandum cum aliis bonis, aut etiam vendendis, vel dum viueret iam commutatis, aut donatis, cum non sit à Iure antiquo recedendum, nisi leges nouæ id abrogent. l. præcipimus. Cod. de Appellat. Sicut neque aulæa, tapetes, vasa aurea, vel argentea, quæ habet beneficiarius ad suarum ædium ornatum, & splendorem, etiam si consueuerit Ecclesiæ ad celebritatem aliquam peragendam commodare, vt aduertit etiam Nauarrus & Azor. Constitutio tamen quoad hanc partem se etiam extendit ad eos, qui in Rom. Curia, vel non procul moriuntur, licet habeant testandi licentiam, vt constat ex §.2. vnde limitatur per hanc extrauagans Iulij Tertij edita anno 1549. 6. Id. Martij, vt notauit etiam. Nau. num. 5.

bros, résque sacras, etiam argenteas, & aureas per quoscumque Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, Commendatarios, & alios quoscumque beneficiarios quomodolibet acquisita, deputata ad vsum, & cultum diuinum, etiam in eorum priuatis ædibus, & Oratoriis tempore eorum obitus relicta ex testamento, vel ab intestato censeri eo ipso applicata, & incorporata eisdem Ecclesiis, monasteriis, & beneficiis, in quibus resederunt, & quibus præfuerunt, illisque defunctis posse successores in eisdem Ecclesiis, monasteriis, & beneficiis, aut capitula, vel conuentus propria auctoritate ea apprehendere, & Ecclesiis, seu sacrificiis incorporare. Vltimásque voluntates, & spolia contra præsentis Constitutionis decretum esse irritas, & nullas, censurísque & pænis furti, & sacrilegij detentores cogendos esse ad restitutionem, quæ sanè clausula, vt notat Nauarr. com. de spoliis. § 8. num. 5. indicat hæc ipso iure ad Ecclesiam pertinere, arg. l. 1. de furt. cap. quisquis. §. sacrilegium. & can. sacrilegium. 17. quæst. 4,

Sed dubitari potest cum eodem Nauarr. ibid. num. 2. & 3. & Azor t. 2. l. 8. cap 3. quæst. 7. an si huiusmodi bona sint à beneficiario acquisita, non ex fructibus beneficij, sed ex patrimonio, vel quasi patrimonio, v. g. arte, doctrina, &c. debeantur etiam Ecclesiæ, & monasteriis, & non hæredi beneficiarij? Et quidem Nauarr. dicit, etsi iure antiquo ad hæredem beneficiarij olim pertinuerent, nouo tamen iure huius Constitutionis etiam hęc ad Ecclesiá pertinere, eo quod Pontifex generaliter dicat, omnia, & singula ornamenta, paramenta, vasa, &c. minimè spoliorum nomine venire, nec ad hæredes beneficiariorum testamento, vel ab intestato transmitti.

Alij verò teste Azore loco cit. putant ea pertinere ad hæredes, & Pontificem id statuere de præsumptis acquisitis ex beneficiis Ecclesiasticis, non de aliis. ídque probari potest, tum quia initio Pontifex hæc ab aliis discernit, dum ait: Aliáque diuino cultui dedicata quandoque ex fructibus Ecclesiasticis per eos acquisita, non Ecclesiis, & monasteriis, ac beneficiis, quibus præfuerunt, seu à quibus prouentus Ecclesiasticos, & stipendia acceperunt, prout rationi, & honestati consentaneum foret, &c. & §. 11. Ornamenta, & paramenta, & cætera huiusmodi, si beneficiarij pluribus Ecclesiis præfuerint, vult inter omnes illos habita ratione fructuum, & temporis, quo eas possederint, proportionaliter esse diuidenda. qua in re videri potest Panor. & Glossa in cap. relatum 2. de testam. v. congruum. Tum quia non apparet, quo iure Pontifex debeat huiusmodi bona acquisita à beneficiario ex suo patrimonio, vel quasi patrimonio, & in eius bonis cônumerata, Ecclesiis, vel monasteriis concedere: viderentur enim beneficiariorum hæredes ea de re posse iure côqueri, præsertim cum plura non sint sacra, & sacra etiam haberi soleant à laicis in ædibus propriis, vt cum in priuatis oratoriis voluerint rem audire, habeant sacrum instrumentum. Tum quia id docet vsus optimus interpres legum. Tum quia §. nullius. & §. sacræ.

sacræ Instit. de rerum diuis. à Nauarr. pro se allegata, dum res sacras in nullius priuati hominis dominio esse docet, non videtur ei fauere; solum enim significat non esse in profanos vsus cuiusquam conuertenda, quæ iam sunt Deo dicata. Licet priuati, si quæ acquisiuerunt, iure possideant, eáque possint vendere, si libet, vt in sacris ministeriis alibi deseruiant. vel certè ibi solum agitur de iis, quæ Ecclesiæ possident in communi, & quæ nullius in particulari sunt.

Porrò hac constitutione comprehenduntur bona præfata, etsi aliqua nulla sint consecratione, vel benedictione insignita; nam v.g. Missalia, libri cantus, thuribulum, vrceoli, & alia consecrari, aut benedici non solent, idque etiam si huiusmodi res habeantur in priuatis Oratoriis, & Capellis; & non tantum in Ecclesia. Quare nomen rei sacræ in præsenti Constitutione nō sumitur pressè, quomodo res sacra dicitur ea, quę consecrata est, ab eo, qui habet potestatem consecrandi seruata solemnitate Iuris Canonici, ex Alberico in l. Diui Verus. num. 1. ff. ad leg. Iul. pecul. Glossa in l. sacrilegi. in verb. compilauerunt. ff. eodem, sed latius, ita vt satis sit rem esse diuino cultui, ac vsui dedicatam, vt accepit Nau. loco cit. n. 4. & Azor cit. quæst. 7. iuxta loquendi modum Iurisperitorum, Pet. Greg. Syntag. l. 33. c. 14. rubr. de sacrileg. Iodochi in pract. crim. c. 111. rubr. de sacrileg. num. 4. Ludouici Peguera decis. crim. 24. n. 3. 12. 13. Farinac. de furtis. q. 172. & aliorum. Ideo paramenta, & vestes, in quibus diuina officia celebrantur, res sacræ nuncupantur ab Alberico, in diction. verb. sacrilegium Antonio Gomez de delict. cap. 5. rubr. de furt. num. 11. Bonifacio de Vitallin. in rubr. de pœnis committ. sacrileg. Deciano tr. crim. l. 6. c. 14. rubr. de sacrileg. num. 6. & c. 30. num. 19.

Similiter inter res sacras numerantur Missalia, & similia, a Foller. in pract. crim. verb. capiat informationem. num. 11. Bonifacio Vitallin. loco cit. num. 1. Iodocho vbi supra, & Peguera num. 13. quod si Decianus. l. 6. c. 30. n. 19. negat, intelligi debet, non recenseri inter res propriissimè sacras iuxta priorem acceptionem. Non comprehenduntur tamen præsenti bulla, quæ emit beneficiarius ad donandum aliis Ecclesiis, vel ad permutandum cum aliis bonis, aut etiam vendendis, vel dum viueret iam commutatis, aut donatis, cum non sit à Iure antiquo recedendum, nisi leges nouæ id abrogent. l. præcipimus. Cod. de Appellat. Sicut neque aulæa, tapetes, vasa aurea, vel argentea, quæ habet beneficiarius ad suarum ædium ornatum, & splendorem, etiam si consueuerit Ecclesiæ ad celebritatem aliquam peragendam commodare, vt aduertit etiam Nauarrus & Azor. Constitutio tamen quoad hanc partem se etiam extendit ad eos, qui in Rom. Curia, vel non procul moriuntur, licet habeant testandi licentiam, vt constat ex §. 2. vnde limitatur per hanc extrauagans Iulij Tertij edita anno 1549. 6. Id. Martij, vt notauit etiam. Nau. num. 5.

THEOREMA 243.

Similiter §. 5. excludit à nomine spoliorum scamna, cathedras, arcas, dolia vacua, tabulas ligneas, & lapideas, &c. etsi quæsita fuerint ex redditibus Ecclesiasticis, cum tamen Iure antiquo inter spolia connumerarentur; vnde quo ad hæc, ius nouum inducitur Nauarro teste num.6. & Azore. q.7. licet quo ad ea, quæ ex patrimonialibus, vel quasi patrimonialibus fuissent empta, idem haberet ius antiquum; ideo transmitterentur ad hæredes. Deinde §.6. ab eisdem spoliis excludit derelicta in morte à beneficiario, vel pensionario, qui dum viueret, non excedebat in annuis redditibus, vel pensionibus Ecclesiasticis ducatos 30, de Camera secundum cómunem æstimationem & meritò; censuit enim Pontifex, vt notauit etiam Azor dicta q. 7. & Nau. num.7. totum huiusmodi beneficium vel pensionem esse necessariam ad vitæ beneficiarij sustentationem. & ob id, si quid residuum sit, esse quæsitum vel ex patrimonio, vel parcè viuendo, & se mortificando subtractum ex victu quotidiano, & consequenter quasi patrimoniale illius esse, ex Nau. loco cit. & tr. de reddit. Eccl. quæst.1. monit. 44. S. Thom. 2. 2. quæst.85. art.7. Soto l.10. de Iust. quæst.4. art.3. Couarru. cap. cum in officiis. de testam. Maiore 4. d. 24. quæst.17. Adrian. 4. quæst. 12. & quæst. 6. art. 12. Azor t.2.l.8.c. 3. quæst.2. & ob id non esse obnoxium spoliis, quicquid antea senserit Redoanus de spol. Eccl. q.3. §. Quid dicendum. num. 1. & 2. dummodo tamen is ab omni illicita negotiatione abstinuerit, iuxta Constitutionem etiam Pij IV. quæ incipit. *Decens.* de qua diximus Theor. 193. 194. 195. cætera verò patent.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 48. olim. 47. edita anno 1567. quæ incipit.

De salute gregis.

EPITOME 99.

PROHIBET §.2. omnibus, & singulis Principibus Christianis quacunque tam Ecclesiastica, quàm mũdana, etiam Imperiali, Regia, vel quacunque alia dignitate fulgentibus, vel quibusuis Communitatibus, & Rebuspub. sub excommunicationis & anathematis pœnis ipso facto incurrendis, ne in suis ditionibus fieri permittant spectacula publica, aut priuata, vbi taurorum, aliarumque ferarum agitationes exercentur. *Agitationes taurorũ & ferarum prohibẽtur. excommunicatio, priuatio Ecclesiasticæ sepulturæ, feudorum amissio.*

§. 3. Militibus verò, cæterisque personis, ne equestres, aut pedestres audeant cum illis congredi, congredientes verò si fuerint occisi, careant Ecclesiastica sepultura.

§. 4. Ne Ecclesiastici regulares, aut sæculares in sacris constituti, vel obtinentes beneficia ibi intersint sub pœna

excom

excommunicationis (scilicet ferendæ.)

§.5. Cassat omnes contractus, vota, & iuramenta facta de huiusmodi agitationibus.

§.6. Quas si Ecclesiæ feudatarij permittant, amittunt quæ habent, feuda.

§.7. Denique præcipit vniuersis Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris Ordinariis in virtute S. Obedientiæ, & sub interminatione æternæ maledictionis, vt has litteras faciant sufficienter publicari,& sub pœnis,& censuris faciant obseruari.

THEOREMA 244.

FVit Pio V. in hac Constitutione eadem mens, quæ fuit Alexandro III. in Lateranensi Concilio.c.20. Innoc. & Eugenio, vt refertur tit.de Torneamentis.cap.1. Ferias illas, vulgò Torneamenta, tamquam detestabiles prohibentibus, in quibus milites conueniunt ad ostentationem audaciæ, & virium suarum, ex quibus sæpe animarum pericula, & hominũ mortes proueniunt; sub pœna, si quis ibi moriatur, priuationis Ecclesiasticæ sepulturæ; & D. Augustino, qui in Psal. 102. & refertur. d.86. c.8.9. 10. huiusmodi ferarum venationẽ in arenaria nequissimam artem appellat, deque eam spectantibus dicit: *Vident homines venatorem, & delectantur; væ miseris, si non se correxerint; qui enim vident venatorem, & delectantur, videbunt Saluatorem, & contristabuntur.* Deque huiusmodi ludis fuit sententia Pauli Iurisconsulti in l. nam lusus. ff. ad legem Aquil. *Nam lusus quoque noxius in culpa est.* Laudaueruntque l. vnica Cod. de expensis Ludorum, Diocletianus, & Maximianus Prouinciæ Præsidem, qui, quod insumendum fuerat in certaminis solemne spectaculum, in murorum ciuitatis instauratione consumpserat.

Reprobat autem huiusmodi ferarum agitationes Glossa in c. qui venatoribus.d.86.Turrecrem.ibid. Gregorius Lopez in l.57.tit.5.p.1. Azeuedo lib. 4. tit. 10. lib. 1. rec. Alcocer. tr. de Ludo. c.53. Speculum conscientiæ lib.1.c.74.Syl. v. Torneamenta. & v. Ludus. §. 8. Bern. Diaz in pract.crim.quæst.66. Rodericus to.3.quæst.68. Nauarr. c. 15. num. 18. Horum tamen aliqui putant id esse peccatum mortale,vt Glossa, & Turrecr. dicta d. 86. c.8. n. 7. Speculum conscientiæ, Diaz, & alij ob mortis periculum,cui se exponunt certantes. Et certè in vno certamine scribit Nauarr. vidisse se,dum adhuc esset adolescens, tres viros à Tauro discerptos. Alij volunt esse veniale, sed certè neque esset veniale censendum, si adhiberentur cautelæ, & refugia opportunè iuxta Constitutiones Gregorij XIII. & Clementis VIII. ita vt crederetur probabiliter non secututam mortem, aut periculum,neque enim prædicti Pontifices concederent, si cum his conditionibus peccatũ vllum videretur. Leges etiam ciuiles eos notant infamia, qui suas operas locarent, vt depugnarent cum bestiis, sed non si ostentandarum virium gratia facerent, vt constat ex

l.1.

l. 1. §. 5. ff. de postulando. vt etiam cruenta gladiatorum spectacula penitus sustulit Constantinus. l. vnica. Cod. de Gladiatoribus, quæ magnam sanè affinitatem habent cum his, de quibus agimus, ferarum agitationibus.

Quin etiam histrionum, cæterosque similium virorum ludos improbat D. August. loco cit. Arist. l. 7. polit. c. 5. Lactantius l. 6. c. 20. Rhodiginus. l. 8. c. 7. Alexander, ab Alexandro. l. 6. c 6. Itaque Pius V. §. 2. &c. Principibus interdicit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ (non tamen reseruatæ) ne huiusmodi bestiarum agitationes permittant. Bestias autem accipere debemus ex feritate magis, quàm ex animalis genere, vt docet. l. 1. §. 5. ff. de postulando, quippe cum multæ bestiæ non sint feroces. Sed Gregorius XIII. bulla edita anno 1575. die 25. Augusti quoad sæculares, & milites quarumcunque militiarum, huiusmodi excommunicationem abstulit, duabus adiectis conditionibus, quas etiam repetit Clemens VIII. in propria Constitutione edita hac etiam de re anno 1596. die 13. Ianuarij, de qua paulò post, nempe, ne dictæ agitationes ferarum fierent die festo, cum nec aliæ magis licitæ venationes tunc fieri debeant. d. 86. c 13. & de Consec. d. 3. c. 2. & vt ad quos spectat, prouideant, ne, quoad fieri potest, inde alicuius mors sequatur, adhibitis scilicet refugiis, & aliis cautelis, in reliquis non mutauit dictam Pij V. Constitutionem.

THEOREMA 245.

DE congredientibus verò §. 3. dictus Pius V. statuit iuxta c. 1. de Torneamentis, vt si obeant in certamine, careant Ecclesiastica sepultura, qui huiusmodi ineũt certamina. Et sanè casus de Torneamentis cap. 1. vt non communicemus mortuo cui communicari potuit viuo, admodum rarus est, vt ibidem notauit Glossa. Sed dubium est, an cum Clemens VIII. in cit. constitutione, non tantum pro Hispaniæ partibus sustulerit excommunicationis censuram, sed etiam pœnas, & rem ad dispositionem Iuris communis reduxerit, careant sepultura Ecclesiastica qui in his spectaculis moriuntur? difficultas ex eo oritur, an dispositio cap. 1. de Torneamentis. se extendat ad Taurorum agitationem, cum inde etiam sequi soleãt mortes plurimorum, & ideo vbi est eadem ratio, eadem esse debeat Iuris dispositio. l. illud. ff. ad leg. Aquil. si enim se extendit, consequenter etiam morientes in his bestiarum certaminibus & ipsi carebunt Ecclesiastica sepultura, reductis per Clementem rebus ad dispositionem Iuris communis; si verò non se extendit, sed sit solum pœna imposita à Pio V. cum hæc tollatur à Clemente VIII. hæc quoque pœna morientium in his spectaculis erit in partibus Hispaniæ sublata. Qua in re Rodericus tom. 3. quæst. 68. art. 2. Alcocer. tr. de Ludo. cap. 53. & alij negant comprehendi casum in cap. 1. de Torneam. quod non debeat lex pœnalis extendi extra casum; idcóque in Hispaniæ partibus, etiam pœnam hanc esse sublatam, licet alibi perseueret.

THEO

THEOREMA 246.

Continetur §.4. pœna excommunicationis ferendæ in Ecclesiasticos siue sæculares in sacris, vel obtinentes beneficia, siue regulares spectantes huiusmodi agitationes, quippe qui debeant ratione status sublimioris exemplum modestiæ præbere toti populo. qua etiam de causa eisdem prohibetur venatio clamorosa 34. c.1. ne cler. vel monachi. & Clementina de statu monach.cap.1.§. porrò. Eamdemque pœnam confirmauit Sixtus V. in Breui suo ad Illustr. Hierónymum Mauriquez Episcopū Cordubensem, dato 24. Apr.1586.relato à Roderico loco cit. Scripsitque Cardinalis in Clementina *in agro.* §. porrò de statu Monach. clericos, & monachos non debere interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus damnatorum ad mortem, matrimoniis, aliisque voluptuosis, & inhumanis laicorum actibus. Sed idem Clemens VIII. in prædicta sua Constitutione sustulit quoad Ecclesiasticos sæculares in regnis Hispaniæ etiam huiusmodi excōmunicationis comminationem, retenta tamen quoad regulares. Sic enim ait. *Animaduertentes commemoratas censuras, & pœnas parū in dictis Hispaniarum regnis hactenus profecisse, atque hoc tempore non solum animabus non mederi, sed plurimum obesse, quinimmo materiam scandali plerisque afferre. His sanè malis, atque periculis pro debito pastoralis officij, quantum cum Domino possumus occurrere cupientes, auctoritate Apostolica, tenore præsentium, excommunicationis atque anathematis, cæterasque pœnas in dictis litteris* (Pij V.) *contentas, quo ad omnes in illis expressos in regnis Hispaniarum dumtaxat (Monachis, & fratribus Mendicantibus, cæterisque cuiuscunque Ordinis, & Institutis regularibus exceptis) tollimus, remouemus, & amouemus. Easdem Pij prædecessoris litteras ad terminos Iuris communis, cui per præsentes non intendimus derogare, perpetuo reducimus, & restituimus.* Quos deinde monet, ne hac paterna Sedis Apostolicæ benignitate abutantur, sed memores suæ vocationis caueant, ne quid à sua dignitate, & cæterorum salute alienum vllo vmquām tempore admisisse coarguantur.

Ex quibus sanè constat Pij V. Constitutionem quoad Regulares in sua vi permanere, ideóque regulares in prædictis agitationibus ferarum, & Taurorum, etiam sine scandalo assistentes peccare mortaliter, ex sententia Bernardi Diaz cit.c.*66*.pract.crim. Roderici d. q. 68. art.2.& Gutierez lib.1. qq.can. quæst. *9*. num. 20. cum id prohibeatur sub pœna excommunicationis, quæ non infligitur nisi ob peccatum mortale, ex S. Thom.4. d. 18. quæst. 2. art. 3. & Couar. c. alma mater p.1. §. *9*.num.1. idemque colligere licet intuenti Concilium Laodicense c. 54. & c. non oportet. & 2. de Consec. d.2.& c. his igitur. d. 23. & c presbyter. d. 34. Hinc patet iam non esse locum pœnis à Pio V. latis in Feudatarios.§.6.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 55. olim 161. editæ anno 1568. quæ incipit. Sanctissimus.

EPITOME 100.

Reseruatur dispositioni Papæ beneficia vacãtia, Episcopali Sede vacante.

RESERVAT dispositioni Papæ omnia, & singula beneficia, cum cura, vel sine cura, sæcularia, & quorumuis Ordinum regularia, qualitercunque qualificata, & vbilibet existentia, sede Episcopali, Archiepiscopali, Patriarchali, & Primitiali quarumcunque Ecclesiarum Cathedralium, etiam Metropolitanarum, Patriarchalium, & Primitialium pro tempore Pastoribus destitutarum vacante, quomodolibet vacantia, & vacatura tam in prædictis, quàm aliis Ecclesiis ad prædictorum dispositionem quomodolibet pertinentia.

THEOREMA 247.

Reseruantur Romano Põtifici beneficia aliqua, quòd in ipsius mensibus vacatent, vt diximus Theor. 164. alia quòd peculiaribus Constitutionibus Pontificũ, regulisque Cancellariæ à Mandosio, aliisque explicatis, sint eidem reseruatæ, vnde Clemens III. in c. licet de præbend. l. 6. Dignitates, personatus, & beneficia, quæ apud Sedem Apostol. deinceps vacarent, Pontifici reseruauit. Quod temperauit Gregorius X. c. statutum. de præbend. eod. lib. 6. vt nisi Papa intra mensem à die vacationis (non à die cognitæ vacationis) contulisset, conferendi potestas deuolueretur ad inferiores Ordinarios, quibus de iure communi conueniebat, qui per se ipsos, id est vicarios, procuratoresque suos in Curia Rom. vbi beneficia vacarent, conferre possunt, vel per Vicarios Generales, si ipsi procul abessent. Bonifacius deinde XIII. eod. tit. c. præsenti, declarauit, quæ beneficia iuxta decretum Clementis intelligantur vacare in Rom. Curia, nempe quæ per obitum vacauerint in locis duabus dietis legalibus (continet dieta 20. milliaria. l. vicena milliaria. ff. si quis caution.) vicinus Curiæ Rom. vel apud ipsam Sedem Romanam, ibidem causam, domicilium, vel originem habentium, seu Curialium, ac sequentium de loco ad locum Curiam. Et c. si Apostolicæ. ibidem statuit, vt si apud Sedem Apostol. pastore destitutam vacauerint Parochiales Ecclesiæ, ne earum diutina vacatio illis noceat, ij, ad quos de Iure communi electio spectat, conferre possint, non obstante Clemẽtis decreto. Idemque fiat de illis Parochialibus, quæ vacauerunt in Rom. Curia viuente Pontifice, si intra mensem de illis non disposuit. Clementis tamen decreto, teste Azore t. 2. l. 6. c. 34. quæst. 7. cum Cardinali Felino, Conar. non comprehenduntur beneficia, quæ sunt Iurispatronatus laicorum, si in Rom. Curia vacarint, licet quæ sunt Iurispatronatus Ecclesiasticorum comprehendantur. Postea Ioan. XXII. in extrauag. *Ex debito.* de elect. prædi-

ctas

ctas duas Constitutiones non tantum approbauit, sed etiam extendit ad transmissos à Rom. Curia Legatos,& Nuncios.& Benedictus XII. in extrauag. *ad regimen.* de præbend. dilatauit etiam ad beneficia eorum, qui peregrinationis, infirmitatis, recreationis, vel alia de causa accedunt ad Rom. Curiam, vel secedunt ab illa, ad quæuis loca non remotiora duabus dietis à Curia, si ibi decesserint, antequam ad Curiam redierint, dummodo ibi non existat domicilium eorum. Paulus quoque II. in Constitutione *Ad Romanum*, quæcunque reseruata beneficia quocunque modo vacarent, remanere voluit affecta, ita vt solus Pontifex conferre ea possit.

Pius IV. deinde in bulla. *Cupientes.* iussit ad Cameram Apostolicam pertinere fructus omnium monasteriorum Consistorialium (sunt monasteria Cõsistorialia virorum, quæ, cum excedant valorem 200. floreuorum auri, communi æstimatione, dantur à Papa in Consistorio coram Cardinalibus, ex Parisio. l. 2. de resignat. quæst.2. num.5.& 6. Lapo allegar. 84.Mendosio de ann. quæst. 16. Petr. Greg.Syntag.l.15. c.4. n.15.) & beneficiorum quorumcumque regularium Sedi Apostolicæ reseruatorum, vel affectorum à die vacationis vsque ad diem prouisionis faciendæ ab Apostol. Sede, sub plumbo, vt diximus Epit. 78. & Theor. 198. Qui etiam in Constitutione, cuius est initium. *Rom. Pontificem.* reseruat beneficia omnia in Confidentia accepta, cum statim deuoluta intelligantur ad Sedem Apostol.

Quod etiam fecit Pius V. bulla num. 85. *Intolerabilis.* Hic idem Pontifex bulla. *Cum ex Apostolatus.* reseruauit beneficia omnia vacantia propter hæresim, voluitque in impetrationibus illorum fieri expressam mentionem de vacatione propter hæresim, eique similis extat alia Gregorij XIII. num.66. olim 68. de qua infra. Vt etiam idem Pius V.num.33. quæ incipit. *In conferendis.* reseruarat collationes beneficiorum Parochialium non collatas iuxta formam Concilij Tridentini sess.24. cap.18. de quibus Epit. 95. & Theoremate 237. Tandem in præsenti constitutione. 55. olim. 161. reseruat dispositioni Pontificis beneficia, quæ vacarint Episcopali, vel Superiori Sede vacante.

Potuerunt autem Pontifices tribus de causis moueri ad faciendas huiusmodi beneficiorum reseruationes, nempe, tum vt viri magis idonei assumerentur ad Ecclesiastica beneficia, vt colligitur ex cit. extrauag. *Ad regimen.* de præb. & dignit. quippe cum in particularibus diœcesibus exiguus sit Idoneorum numerus, & qui sæpè sunt iam prouisi. Tũ vt Romano Pontifici hac via suppeteret facultas gratificãdi Clericis egentibus, & sæpe de Ecclesia benemeritis, quique non facilè ab Ordinariis beneficia possent impetrare, vt colligitur ex hac eadem, & citatis Pontificiis Constitutionibus, & colligitur ex c. si pro clericis pauperibus. de præb. l. 6. Tum vt Viduis, Orphanis, Peregrinis, cæterisque pauperibus quarta pars bonorum Ecclesiasticorum antiquo iure esset distribuenda, ex Clemente. l.2.Constit.c.29. & 12. quæst. 2. c. mos. c.concesso.

& c. quatuor. & sæpissimè omittitur, posset de eleemosynis prouideri. Et sanè scio Gregorium XIII. in hoc pietatis officio omnino ingentem Thesaurum expendisse, maximè in subleuandis nobilibus ciuibus, qui præ ingenuitate, & pudore mendicare non poterant, nec filias in matrimonio collocare, & velut alterum D. Nicolaum sæpe quingentis, & amplius aureis nummis secretò transmissis, illud vnum percunctatum ab eo, qui ciuium, ac cæterorum necessitates referebat, *Nostri rem ita esse*: aliis verò menstruis stipendiis eorum statui congruentibus constitutis.

Quærenti verò an regulæ Cancellariæ, & Apostolicæ Constitutiones de huiusmodi beneficiorum reseruationibus comprehendant etiam ea beneficia, quæ sunt post eas instituta? Respondendum est cum Mandosio in tertia regula Cancellariæ. q. 7. num. 21. Lapo, Geminiano, Ænea de falconibus ibidem, & Azor t. 2. l. 6. in fine, affirmatiuè, quod iura, & leges (cuiusmodi sunt hæ de reseruationibus) quando generaliter feruntur, comprehendãt etiam futura, quòd lex semper loquatur. l. Ariani Cod. de hæreticis.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 58. editæ anno 1568. quæ incipit.
Quanta.

EPITOME 101.

Resignationes benefi-ciorum quæ admittẽdæ sint, resignata beneficia non conferenda consanguineis Episcoporũ, & Collatorum, aut resignãtium. excommunicatio & suspensio.

DECLARAT §. 3. quænam resignationes beneficiorum possint ab Episcopis, & collatoribus admitti; nempe eorum, qui sunt senio confecti, valetudinarij, corpore impediti, vel vitiati, criminibus obnoxij, censuris irretiti, nequeuntes realiter inseruire Ecclesiæ, obtinentes aliud beneficium, intraturi religionem, contracturi matrimonium, si statim id exequantur, non audentes ob inimicitias residere, si quæ intercedat causa ex his, quæ habentur in Constitutione Innoc. III. c. nisi cum pridem. de renunciat. Sed nullus horum nisi religionem ingressus, valeat, si fuerit in sacris, vllo modo beneficium resignare, nisi aliũde habeat, quo possit vitam sustentare. Itemque liceat admittere beneficiorum, & officiorum permutationes, quæ concedantur à sacris canonibus.

§. 4. Caueant autem Episcopi, Electores, Præsentatores, & Patroni, ne verbo, nutu, signo futuri in huiusmodi beneficiis, & officiis successores ab ipsis resignantibus, aut aliis eorum significatione, vel hortatu designẽtur, aut de iis assumẽdis promissio inter eos, vel etiam intentio qualiscunque intercedat.

§. 5. Interdicit etiam, ne bene

beneficia resignanda possint conferri consanguineis Episcoporum, collatorum, vel resignantium.

§. 6. Contrafacientes suspenduntur à collatione beneficiorum, electione, præsentatione, confirmatione, institutione, prout cuique competierit. & collatio nulla est. Eisdémque pœnis subiaceat, qui talia receperit beneficia, & officia. & qui ita suspensus præsumpserit conferre, eligere, præsentare, &c. particulares personę ipso facto excommunicantur: conuentus, & Capitula suspenduntur à diuinis; solúsque Papa, absoluit, & dispensat.

THEOREMA 248.

RESignationis nomen per se æquiuocum, vt tradit Mandosius tr. de signat. gratiæ. v. *resignationes.* & Flaminius Parisius l. 1. de resignat. quæst. 1. num. 68. quippe cum apud bonos auctores aliquando significet aperire, aliàs perfectè signare, sæpè claudere, nonnunquam abrogare, & similia: In præsenti materia, & constitutione idem valet, ac beneficij ius à se penitus abdicare, renunciare, cedere, ac dimittere, teste Innoc. Hostiensi, Abbate in cap. quod in dubiis. tit. de renunciat. Mandosio in regula de infirmis 13. num. 10. Cassadoro decis. 2. num. 3. de renunciatione. Parisio loco cit. n. 71. Rebuffo super concord. Rubr. ad prælat. nomin. facien. §. monasteriis. vers. cessionem. Bonifacio de Vitallin. in Clem 1. de renunciat. num. 6. Azor t. 2. l. 17. cap. 18. cæterísque iuris Canonici Interpretibus. Vnde cap. 1. de renunciat. l 6. resignatio dicitur renunciatio, & cap. nisi. tit. de renunciat. & c. susceptum. tit. de rescript. l. 6. dicitur cessio. ideo supradicta quatuor nomina inter se confundi solent, & pro eodem accipi, etsi Alfonsus solus super regul. Cancell. 43. sentiat, in rigore inter ea differentiam aliquam interesse.

Resignatio igitur, seu *renunciatio* ex mente Cardinalis in Rubr. de renunciatione. l. 6. Rebuffi in praxi benef. p. 3. tit. de resignat. Hostiens. in sum. tit. de renunciat. num. 2. Pet. Greg. Syntag. l. 17. cap. 17. num. 3. Parisij l. 1. quæst. 1. num. 53. & seqq. Azoris t. 2. l. 17. cap. 18. quæst. 1. Lessij l. 2. cap. 34. dub. 35. num. 289. & seq. definiri potest: *Voluntaria beneficij dimissio, seu cessio, coram superiore legitimè facta.* Ex quo fit, vt cum quis beneficium resignat, & dimittit, id eo ipso vacet, & impetrari, ac conferri alteri queat. Sicut enim qui priuilegio, liti, actioni, seu iuri suo cedit, eo amplius vti non potest, ita cum quis se beneficio abdicat, beneficium eius esse desinit, & potest alteri conferri.

Hinc etiam colligis cum resignans debeat dimittere beneficium coram superiore, hoc est eius auctoritate, non posse beneficiarium propria auctoritate dimittere beneficium, ex cap. admonet, & cap. vltimo de renunciatione ne Ecclesia debito sibi ministro destituatur. ideo qui sine superioris auctoritate dimittit beneficium, reuocari potest, ac nisi admonitus

rediierit, potest excommunicari. c. si quis verò 7. q. 1. & Glossa in c. admonet de renunciat.

Porrò non omnis superior, qui habet auctoritatem conferendi beneficium habet etiam ius approbandi resignationem, sed is solum ex Glossa & Panor. cap. admonet citato, qui non solum beneficia conferre potest, sed etiam adimere. Tales sunt Rom. Pontifex, legatus à latere. cap. si Abbatem. §. vltimo. de elect. l. 6. Episcopus item. cap. cum ex iniuncto. §. vltimo. de hæret. cap. nullus 17. q. 7. vnde fit, vt cum quis beneficio cedit, cuius conferendi ius ad aliquem Episcopo inferiorem spectat, renunciatio fieri debeat coram Episcopo, & dimissum beneficium is conferet, ad quem ius conferendi pertinet, ex Azor loco cit. quæst. 7.

Quærenti etiam, an quis possit beneficium suum resignare per Procuratorem? Respondendum est posse, ex Rebusso 3. p. de procuratoribus ad resignand. benef. constitutis num. 1. & seq. Azor t. 2. l. 7. cap. 19. quæst. 1. & patet ex Clem. 1. de renunciat. Vacabit autem tunc beneficium vbi illud procurator dimittit, non vbi commoratur, qui constituit Procuratorem, ex Rebusso 3. p. de procurat. ad resignand. constitut. n. 1. & seq. & num. 28. Gloss. Clem. 1. de lite pend. verb. collato. Archidiac. cap. 2. de præben. l. 6. Azor t. 2. l. 7. cap. 19. quæst. 1. cum Procurator in resignatione non nudum ministerium præstet, cum non dicat *renunciat. N.* sed *ego procuratorio nomine renuncio.*

THEOREMA 249.

IAm verò huiusmodi resignatio duplex est, tacita, & expressa, ex Rebuff. p. 3. tit. de resignat. Parisio. l. 1. de resig. quæst. 1. num. 2. Hostiensi. cap. veniens. num. 1. de renunciat. Butrio. cap. ex transmissa num. 1. & 10. & cap. quod in dubiis num. 1. eod. tit. Panor. cap. ex ore sedentis. num. 10. de his, quæ fiunt à maior. par. cap. Pet. Greg. l. 17. cap. 17. num. 21. Syntag. Azor t. 2. cap. 18. quæst. 2. Lessio loco cit. & vtraque inducit priuationem beneficij ex Parisio ibidem num. 9. Mandosio in add. ad Lapum alleg. 16. litt. A, & communi sententia.

Tacita fit ex iuris dispositione absque verborum expressione, vt si Clericus matrimonium contrahat. cap. 1. & 2. de cler. coniug. & ibid. Gloss. Hostiens. Imol. Claro §. fin. quæst. 73. num. 5. si fiat miles, ex Glossa, & Imola cap. vltimo de cler. non resid. Claro l. 5. §. fin. quæst. 73. nu. 6. Gigas de pension. quæst. 55. num. 2. si consequatur aliud beneficium incompatibile cum primo. cap. de multa. c. quia in tantum. cap. ad hæc. cap. præterea. de præbend. & Conc. Trid. sess. 27. cap. 4. & sess. 24. cap. 17. de refor. si quis religionem ingrediatur, & aliis modis, de quibus Rebuffus, Parisius, & alij.

Expressa, cum quis sponte expressis verbis coram superiore legitimè suum beneficium dimittit. de qua cap. 1. de renunciat. l. 6. & Clem. 1. de renunciat. Parisius loco cit. num. 29. Pet. Greg. num. 23. vbi sup. Lessius, Azor, & communis sententia. Et hæc duplex est ex Rebusso in praxi benef. tit. de resigna

ſignatione expreſſa, num. 2. Pariſio l. 1. quæſt. 2. de reſig. Conarr. in qq. prag. cap. 36. num. 9. Pet. Greg. l. 17. cap. 17. Azor. & Leſſio. Vna *pura*, ſeu *ſimplex*, quæ fit abſque vlla appoſita conditione, & pacto, ita vt ſuperior poſſit liberè beneficium cuilibet conferre; alia *conditionalis*, ſeu in fauorem, qualis in vſu non erat tempore Alexand. III. Inn. III. Bonif. VIII. Clem. V. ex Put. deciſ. 426. l. 1. & Pariſio q. 2. num. 3. Sed hodie dummodo Papa ſciat, & permittat, ex ſtylo Curiæ toleratur, ex Pariſio num. 8. & 9. Nauarr. cap. 23. num. 107. ad 10. Caſſadoro deciſ. 2. num. 3. de Simonia. Felin. cap. ad audientiam. de reſcript.

Et quidem *ſimplex reſignatio* fieri poteſt in beneficiis, quæ illi ſubſunt coram Ordinario, & coram etiam ſummo Pontifice. At verò *conditionalis* ſolum fieri valet coram Pontifice, ex Pariſio l. 1. q. 3. num. 2. Mandoſio in regulam de infir. reſig. quæſt. 16. num. 11. Item illa ſiue fuerit facta coram Ordinario, ſiue coram Papa, ſtatim ius abdicat, vnde reſignans manet ſine beneficio vt conſtat ex Clemen. de renunciat. & beneficium alteri conferri poteſt, eò quod iam vacet: Hæc verò non abdicat ius, niſi adimpletis conditionibus, ex deciſ. Rotæ coram D. Seraphino die 4. Nouemb. anno 1579. & Pariſio. l. 1. q. 3. n. 8.

Sed hæc etiam reſignatio *Conditionalis in fauorem*, duplex eſt, ſcilicet *ſimplex in fauorem*, quoties quis reſignat beneficium in fauorem. N. abſque vlla reſeruatione; & *qualificata*, cum videlicet reſeruatur aliquid reſignanti, v. g. regreſſus, vel ingreſſus, penſio, fructus omnes, aut eorum pars, &c. ex Leſſio, loco cit. Pariſio quæſt. 2. num. 31. & ſeqq. Cardinali Paleotto. deciſ. 33. Pet. Greg. l. 17. Syntag. cap. 17. num. 30. & Put. deciſ. 247. lib. 2.

THEOREMA 250.

PORrò Pius V. hoc loco §. 3. explicat cauſas, ob quas extra Curiam Romanã coram Ordinariis, & Collectoribus ſint admittendæ huiuſmodi beneficiorum reſignationes, & ſunt hæ. 13. quarum aliquæ habentur etiam in c. niſi cum pridem. de renunciatione, & explicantur ibidem à Io. And. & ab Hoſtienſ. tit. de renunciatione & aliis. Prima, cum quis ſenio confectus eſt, quod relinquitur iudicis arbitrio. Secunda, cum quis incommoda vtitur valetudine, quod pariter arbitrio ſuperioris iudicandum eſt, cum non ob quamlibet infirmam valetudinem ſit beneficium renunciãdum, ſed ſolum cum quis redditur impotens ad exercendum officium paſtorale ex citato c. niſi. Tertia, cum quis corpore impeditus eſt, vt ſi lepra, paralyſi, comitiali morbo, vel alio contagioſo, & periculoſo morbo laborat. Quarta, ſi beneficiatus ſit corpore vitiatus, v. g. factus cæcus, ſurdus, mutus, aut alio corporis membro abſciſſo, aut contracto. Quinta, ſi ſit obnoxius criminibus, quæ ſcilicet etiam poſt peractam pænitentiam ordinis executionem impediunt, vt homicidij, Simoniæ, Sodomiæ, ex d. cap. Niſi. de renunciatione. Sexta, ſi ligatus ſit cenſuris Eccleſiaſticis, quibus non facile poſſit liberari, vt ſi fuit viduæ maritus,

tas, bigamus, &c. Septima, si non possit, vel deceat inseruire beneficio, vt si relegatus sit, arreptitius, turpiter, & cum scandalo viuat. Octaua, si duo obtineat beneficia, quorum alterum ipso iure, aut iudicis arbitrio debeat admittere, vel ad Episcopatum promotus. Nona, si religionem intret. Decima, si sit illico matrimonium contracturus, cum nondum sit in sacris. Vndecima, si ob inimicitias, aut plebis malitiam non audeat residere. Duodecima, si adsit aliqua alia causa ex recensitis ab Inn. III. in dicto c. Nisi cum pridem. vt defectus scientiæ, aëris intemperies, scandalum immineat. Decimatertia, cum permutationes beneficiorum, & officiorum fiunt iuxta canonum, & iuris communis permissiones.

Adiicit tamen Pontifex. Primò, vt abdicans se beneficio, si sit in sacris, habeat aliunde, quo viuat, aliàs non admittatur ab Ordinario resignatio, excepto religionis ingressu. Secundò, ne Ordinarius vllo modo significet, cui conferendum sit beneficium quod resignatur. Tertiò, ne ab Ordinariis conferantur resignata beneficia suis, aut dimittentium consanguineis, affinibus, & familiaribus, etiam per fallacem circuitum multiplicatarum in extraneos collationum.

THEOREMA 251.

Ordinarij verò huiusmodi coram ipsis dimissa beneficia conferentes prædictis consanguineis, affinibus & familiaribus suis, vel dimittentium. §. 6. suspenduntur à collatione, electione, institutione, præsentatione, & confirmatione, donec a Romano Pontifice remissionem obtinuerint. Quam etiam suspensionis pœnam contrahant, qui beneficia sic dimissa recipiunt. & si conferre, eligere, &c. Ordinarij sic suspensi tentauerint, incidunt ipso facto in excommunicationem, & si fuerint Collegia, & conuentus in suspensionem à diuinis incidunt, à qua excommunicatione, & suspensione absolui nequeunt extra mortis articulum, nisi a Romano Pontifice.

Quærenti verò an prædicta pœna suspensionis conferatur solum in Ordinarios conferẽtes resignata beneficia suis, vel dimittentium consanguineis vel affinibus, & familiaribus, an etiam in eos, qui admittunt resignationes beneficiorum sine causis in præsenti constitutione contentis? Respondet Azor loco cit. quæst. 5. constitui solum in eos, qui conferunt prædicta beneficia dimissa consanguineis, &c. Quod Pontifex postquam causas expressit, ex quibus possunt coram Ordinariis admitti beneficiorum resignationes, statim præcipit, ne dimissa beneficia conferant consanguineis, vel familiaribus, & subdit: *Qui verò contrafecerint, à beneficiorum collatione suspensi maneant*, &c. Ex quibus patet prædictam suspensionis, pœnam referri ad proximè dicta, non ad remotè.

Quid si resignationes beneficiorum approbentur ab Ordinariis absque vlla ex prædictis causis? Dicendum est, dictas resignationes irritas, & inanes esse, cum dicat Pontifex citato § 6. *Quidquid præter, vel contra formam fuerit à quoquam temerè attentatum, effectum decerni*

decernimus non habere. Quod etiam valet si per ignorantiam fuerint resignationes admissæ, cum hæc non sit pœna, sed decretum, quo lex irritum reddit aliter factum.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 65. aliàs 64. editæ anno 1568 quæ incipit. Cupientes pro nostri.

EPITOME 102.

Parochialiũ Rectores residere compellũtur ab Ordinariis sub pœnis priuationis beneficiorum & aliis.

PRÆCIPIT §. 1. omnes & singulos rectores Ecclesiarum Parochialium cuiuscumque fuerint præminentiæ, in quibuscumque Regnis & Prouinciis Ecclesiarum parochialem, ac canonicatum, aut dignitatem, etiam post Pontificalem maiorem, in quibusuis Patriarchalibus aut Metropolitanis, vel Cathedralibus, aut Collegiatis Ecclesiis, seu aliud quodcumque beneficium Ecclesiasticum (non obstantibus quibuscumque dispensationibus hactenus impetratis, quę præsenti constitutione reuocantur) obtinentes, cum cura animarum, teneri ad residendum & deseruiendum ibidem in diuinis, debitóque officio fungendum, cum animarũ cura sit pręcipua. Atque ad id per locorum Ordinarios tanquam delegatos Sedis Apostolicæ sub sententiis & censuris Ecclesiasticis, & pecuniariis eorũ arbitrio declarandis, nec non priuationis dictarum Parochialiũ ac cæterorum beneficiorum, appellatione remota, cogi posse & debere. Econtra verò sic residentes, omnes & singulos fructus & prouentus etiam Canonicatus sui, vel dignitatis seu alterius cuiuscumque beneficij exceptis dumtaxat quotidianis distributionis, & aliis, quæ ex iusta causa absentes percipere non solent, lucrari possunt.

THEOREMA 252.

DE Prælatorum & Beneficiariorum assidua præsentia & residentia in Ecclesiis suis, agunt etiam Pius IV. bulla 10. quæ incipit. *De salut*, de qua Epitome 73. & bulla 91. In suprema. Concil. Trid. sess. 6. cap. 1. sess. 23. c. 1. sess. 24. cap. 12. Extrauag. de Præbendis. inter communes. lib. 6. tit. de elect. & tit. de cler. non resid. Itémque extra. tit. etiam de cler. non resid. & ibidem iuris canonici interpretes. cap. ex gestis. cap. quia non nulli. cap. relatum. cap. conquerente. & cap. vltimo, Innoc. Hostiensis, Io. And. Panorm. & alij. Itémque Io. Silua de beneficiis. 4. p. q. 1. 2. 3. Rebuff. in praxi benef. p. 2. tit. de dispensat. ad non resid. Nauarr. cap. 25. num. 121. Farinacius in fragmentis crimin. lit. C. num. 101. & seqq. Turrianus. tr. de residentia, Azor t. 2. l. 7. c. 3. 4 5. 6. Valentia 2. 2. d. 16. quæst 3.

p.5. Lessius l.2. cap.34. dub.29. S. Tho. 2. 2. quæst.185. art.5. Caiet. ibid. Sotus l.10. de iust. quæst. 3. Couarr. l.3. Variar. resol. cap.13. Tabien. ver. benef.3. Sylu. & Armil. v. resid. Angel. cler.7. Rosel. cler.4. déque ea egimus Theoremate 187.188.189.

Hoc igitur loco statuit Pius V. Rectores Parochialium beneficiorum, & animarum curam habentium, teneri ad residendum. Quod etiam communi iure canonico cautum est, cap. extirpandæ. §. qui verò parochialia extra. de præben. cap. quia nonnulli. tit. de cler. non resid. cap. licet. de electione. l. 6. Conc. Trid. sess.6. cap.1. vbi idem dicitur de Patriarchis Episcopis, &c. iuxta. cap. peruenit. cap. suggestum. cap. sciscitatis.7. quæst.1. & sess.23. cap.1.

Idémque valet in habentibus dignitatem, administrationem, &c. vt Præpositis, Decanis, Archidiaconis & similibus. cap. ad hæc. de præbend. & cap. ex parte vestra. c. inter quatuor. c. ex parte tua. de cler. non resid. Nec non de habentibus in Ecclesiis cathedralibus & & collegiatis canonicatum. cap. cũ ad hoc. de cætero. c. tua. c. cum dilectus. de clerico non residente, & Concil. Trid. sess.24. c.12. Atque etiam de Assisiis, quasi assiduis dictis, seu Mensionariis præbẽdas & portiones habentibus ex d. c. cum ad hoc. & Conc. Trid. qua etiam de re Azor. t.2. l.7. cap.3. quæst.1. & cap.4. quæst.2. & cap.6. quæst. 3. quem sequitur Reginaldus. l.30. num.49. & seqq. Atque huiusmodi obligatio non tantum oritur ex iure canonico, verum etiam naturali & diuino, vt docuimus Theoremate 187. cum quisque teneatur rectè fungi officio suscepto, & accipiant Parochi, & animarum curam habentes, propter à hoc populo stipẽdia. Neque sufficit, vt id præstent per Vicarios, sed debent per se ipsos debito officio fungi, & in diuinis deseruire: vt patet tum ex hac eadem Constitutione Pij V. tum ex Concil. Lateran. sub Alexand. III. vt refertur, cap. quia. de Cleric. non resid. vbi dicitur, *Cum igitur Ecclesia vel Ecclesiasticum ministerium committi debuerit, talis ad hoc quæratur persona, quæ residere in loco, & curam eius per se ipsam valeat exercere, quod si aliter actum fuerit, & qui receperit, quod contra sacros canones accepit, amittat, & qui dedit, largiendi potestate priuetur.* Gloss. ibid. & tit. de præb. & dig. cap. extirpandæ. §. qui verò. *Qui verò Parochialem habet Ecclesiam non per Vicarium sed per seipsum, illi deseruiat in ordine, quem ipsius Ecclesiæ cura requirit.* & ibid. cap. ad hæc. vetatur Clerico in diuersis Ecclesiis plures conferri dignitates, quòd singula officia in Ecclesiis assiduitatem exigant personarum, idque etiam constat ex Conc. Trid. sess. 23. cap.1.

THEOREMA 253.

Residere verò nolentes præcipit cogendos Ecclesiasticis censuris, etiam priuationis beneficiorum omnium ne dum mulcta pecuniaria ab Ordinariis tanquam Sedis Apostolicæ delegatis. ad quod etiam facit cap. non oportet. cap. peruenit. cap. si quis. 17. q.1. & c. ex gestis. cap. ex parte. c. relatum. cap. inter. cap. ex tuæ. cap. clericos. extra. de cler. non resid. qua etiam

etiam de re Innoc. Io. And. Hostien. Imola, Calderin. & cæteri Canonistæ, ibidem relati à Capr. concl.91. num.4. Concilium quoque Trident. sess.23. cap.1. eadem de re sic definiuit. *Eodem omnino* (dixerat auté Patriarchas, Metropolitas, Cardinales & similes teneri personaliter in suis Ecclesiis residere, aliàs præter peccatum mortale teneri pro rata temporis in conscientia restituere fructus erogandos per superiorem Ecclesiasticum Ecclesiis vel pauperibus) *etiam quoad culpam, amissionem fructuum, & pœnas de curatis inferioribus, & alys quibuscumque, qui beneficium aliquod Ecclesiasticum curam habens animarum obtinent, sacrosancta Synodus declarat & definit.* (ita tamen) *vt quandocũque eos causa prius per Episcopum cognita & probata abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario approbandum, cum debita mercedis assignatione relinquant, discedendi autem licentiam in scriptis gratisq; concedendam vltra bimestre tempus, nisi ex graui causa non obtineat. Quod si per edictum citati, etiam non personaliter, contumaces fuerint, liberum esse vult Ordinarys, per censuras Ecclesiasticas, & sequestrationem, ac subtractionem fructuum, aliaq; iuris remedia etiam vsque ad priuationem compellere, sine appellatione,* &c. Idem sess.24. cap. 12. de canonicis, & habentibus dignitates, & portiones, non residentibus (exceptis tribus in anno mensibus) vult primo anno priuari dimidia parte fructuum. Secundo anno si idem faciat, omnibus fructibus. Tertio anno, vt contra illas iuxta sacros canones procedatur.

Hinc fit, vt Parochi si vltra duos menses absque dicta licentia non resident, fructus pro rata amittant, & mortaliter peccant. Idem de habentibus perpetuas Coadiutorias intelligendum est, vt explicauisse dicitur Congregatio Illust. teste Lessio l.2. c.34. dub.29. num.160. quippe cum talis Coadiutoria sit etiam beneficium habens animarum curam. Qui autem resederint Parochi integros beneficiorum fructus percipiant, ex præsenti Constitutione. Excipe tamen quotidianas distributiones, seu victualia, vel manualia, quæ ex Couar. l.3. var.resol.c.13. & aliis, neque in regulis Cancellariæ, neque alibi veniunt beneficiorum fructuum nomine, quæ dantur solum iis, qui diurnis, nocturnísque horis canentes, intersunt. qua de re Concil. Trid. cit. cap.12. sess.24. extra. cap. de cætero. de cler. non resid. cap. licet. de præbend. cap.1. tit. de cler. non resid lib.6. & extrauag. cum nonnullæ 1. de præb. & dig. Glossa. cap. cum de diuersis. de priuileg. lib.6. verb. integrè. & d. cap. licet. verb. distributiones. Calderin. consil. 221. Felinus. in cap. Iacobus. de Simonia. Farinacius loco vt num.107. Azor t.2. l.7.c.7. Couarr. vbi supra. Lessius. l.2.cap.34. dub. 33. Sotus l.10. de Iust. quæst.5. art.4. cum hæ non sint institutæ pro aliis quàm pro canentibus officium ad eorum diligentiam excitandam.

* * *

EIUSDEM PII V.

Constitutionis 72. olim 70. editæ anno 1568. quæ incipit.
Horrendum.

EPITOME 103.

Ecclesiastici nefandum crimen exercentes quomodo puniantur.

ECCLESIASTICOS cuiuscumque dignitatis, & gradus dirum Sodomiæ nefas exercentes, priuat §. 3. omni priuilegio clericali, officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico, ita vt per iudicem Ecclesiasticum degradati tradantur statim potestati sæculari, vt de eis etiã capiat supplicium, in laicos similiter peccantes constitutum.

THEOREMA 264.

IMmanitatem huius criminis attigimus etiam Epit. 90. & Theoremate 223. deque ea legi possunt 32. quæst. 7. c. vsus. cap. flagitia. c. adulterij. & de pænit. d. 1. cap. Sollicitatores. & de excessibus Prælat. cap. Clerici. Leonis X. constit. 11. *Supernè*. Bernard. Diaz. in sua praxi. cap. 86. Ignatius Lopez ibid. litt. A. verb. detestandæ, Couarr. in Clem. Si furiosus p. 1. §. 1. Bossius. tr. caus. crim. tit. de stupro detest. in mascul. Nauarr. cap. 27. num. 249. 250. Alph. Viuald. in candel. p. 3. tr. de deposit. & degrad. n. 22. Maiolus. l. 5. de irreg. cap. 43. Thomas Zerula in praxi Episc. p. 2. verb. Sodomia. Graff. l. 2. c. 90. Rodericus in sum. c. 209. & t. 1. qq. reg. quæst. 30. art. 19. Clarus. 5. §. Sodomia. Menoch. l. 2. de arbit. cap. 286. Mysinger. §. item lex Iulia, num. 11. instit. de publ. Iud. Aretinus ibidem; Farinacius, tr. de delictis carnis. quæst. 148. Pet. Greg. Syntag. l. 36. cap. 10. Rubr. de præpost. libid. Mascard. de probat. l. 3. concl. 1313. Grilland. de pæn. omnifar. coit. q. 8. num. 4. Monteleon. in pract. p 4. 5. Tho. 2. 2. quæst. 154. art. 11. Caiet. ibid. Syl. v. luxuria. Azor t. 3. c. 18. 19. Suarez t. 5. d. 31. sect. 4. nu. 20. 21. Sanchez. l. 7. de matr. d. 46. n. 18. & 20. Lessius l. 4. cap. 3. dub. 13. Stephanus Quaranta v. Sodomia. Quorum plerique præsentis Constitutionis Pij V. meminerunt, & expenderunt verba. Et quidem hæc constitutio non comprehendit laicos, vt facit prior eiusdem Pij V. constitutio nempe 5. quæ incipit. *Cum primum*, sed solum Ecclesiasticos, eorúmque pænas aggrauat, quippe cum puritate & sanctitate, cæteris debeant præfulgere: & est quoad eos constitutio & lex vniuersalissima, cum dicat. *Omnes & quoscumque Presbyteros, & alios Clericos sæculares, & regulares, cuiuscumque gradus, & dignitatis*: ideoque comprehendat etiam Episcopos, & superiores, qui in suspensionibus & interdictis, alioquin comprehendi non solent. quamquam pæna hæc non sit suspensionis vel interdicti, sed peior, nempe verbalis depositio, vt notat Nauarr. cap. 28. num. 250. & Suarez d. 31. sect. 4. num. 20. vt constat ex verbis illis constitutionis, præsentis canonis auctoritate priuamus omni priuilegio clericali, &c. Si tamen Clericus huiusmodi vitium exerceat, ad quod requiritur frequentia, quæ non reputatur, si quis id semel aut bis fecisset, sed adesse

debet huius criminis consuetudo, adeo vt arbitrio prudentis possit in hoc delinquens dici exercitor, ex Nau. cap.27. num.249. Roderico in sum. cap.209. & in qq. regul. quæst.30. a.19. Azor t.3. l.3. cap.19. quæst. 2. Suarez t.5. d.31. sect.4. num. 21. Reginaldo l. 22. num. 50. Quaranta v. Sodomia. limit. 4. licet oppositum senserit Ignatius Lopez in addit. ad Diaz cap.86. & Farinacius. tr. de delictis carnis.quæst.148.num.3.Consulto enim Pius V. cum, in priori Constitutione dixisset. *Si quis perpetrauerit*, (nempe tale facinus) in præsenti constitutione quasi declarans prædictam alteram, ait. (*tam dirum nefas exercentes*) vt indicarit, requiri frequentiam, deque eius mente testes sunt S. D.N. Gregorij XIII. Illustr. Matthæus Cantarellus datarius eiusdẽ Pij V. Nauarr. d. num.249. 250. & non debeat extensio fieri in pœnalibus. & quamuis res dubia esset, mitior pars foret eligenda.

THEOREMA 255.

PEccatum autem in hac Constitutione comprehensum, non est peccatum omne contra naturam, vt notauit Rodericus in sum. cit. cap.209. concl.2. Azor t.3. l.3. cap.19. quæst.3. Reginaldus.l.22. num.49. 50. sed solum peccatum Sodomiæ,quod est quando in concubitu non est diuersitas sexus, quam ad multiplicationem prolis natura constituit in eadem specie vt si masculus cum masculo, & fæmina cum fæmina rem habent, ex S.Thoma 2.2.quæst.154.art.11. Caiet. ibid.Syl.v.luxuria q.1.Azor loco vt cap.18.q.1.& c.19.q.3.

Hinc fit, vt si Clericus se cum alio masculo impudicè polluat, sed non intra anum masculi, committat quidem peccatum contra naturam, sed non Sodomiam, & consequenter non comprehendatur hac bulla ex Nauar. loco cit. Azor,cap.19. quæst. 4. Suarez t.5. d.31. sect.4 num.21. Roderico t.5. quæst.30. art. 19. & in sum. c.209. num.2. Afflict. super 3.p. Constit. Regni Rubric.42. num.15. Claro. §. Sodomia.nu.8. Reginaldo.n.49. & constat ex citato. quæst.154.art. 11. D.Thom. Caiet. & communi sententia, cum illud non sit vitium Sodomiticum,licet sit contra naturam.

Quid si etiam membrum in vase vetito imponat, sed semen non effundat? sunt vtrinque opiniones.Partem affirmatiuam tenet Iulius Clarus. num. 8. Afflict. cit. rubrica 42. n.15. Roderic. d.q.30. art.19. Petr. Caballin. resol. crim. casu 16. num. 11. Lud. Peguera. decis.72. Farinacius de delict. carnis.quæst.148.num.64.65. & certè in foro crim. pro completo facinore habetetur, vt in regnis Hispaniæ fieri testatur Antonius Gomez. leg.80. num.34. Roderic. d. cap.209. sum. num.2. & Quaranta loco cit. idque ex doctrna Felini cap.2. de præsumpt. Menochij de arbit. lib. 2. casu 360. & aliorum. Negatiuam verò tuentur in foro conscientiæ, Nauarr. cap.27. num.250. versu 5. Reginald.n.49. Rodericus in sum. cap. 209. nu.2. Quaranta loco cit. limitatione 2. vbi etiam citat Vgolinum tr.de irreg. cap.43. §.3. eadémque videtur sententia Suarez citata.d.31.sect.4. num.21. not. 1. vbi dicit. Vt incurratur pœna cõstitutionis huius

necessarium esse, vt peccatum huiusmodi sit in sua specie consummatum, & non sufficere quamlibet pollutionem, vel immunditiam cum alio, nisi intercedat copula intra vas illius delicti, quia in eo tale delictũ consummatur, quippe cum lex puniens delictum aliquod præsertim per censuras & pœnas Ecclesiasticas, ipso facto impositas, requirat delictum in ea specie consummatum: tale autem potest non videri casus propositus, maxime si pœnitentia ductus consummare potuit à nullo impeditus, & noluit, cum Sodomitica copula sit, quando actus consummatur intra vas. argumento cap. final. de sponsal. quo dicitur, non consummari copulam nisi intra vas naturale effundatur semen.

Sed vtrum crimen Clerici habentis rem præpostera venere cum fœmina, cum seminis emissione, comprehendatur præsenti constitutione, sitque peccatum Sodomiticum? Respondeo rem etiam inter Iurisperitos, & Theologos cõtrouerti. Affirmant enim Couar. in epit. p. 2. c. 7. § 5. num. 7. Salicetus, & Cynus in l. fœdissimam. Cod. de Adulteriis. Boërius decis. 316. Decianus in l. si qua mulier. Cod. de secundis nupt. Iulius Clarus. §. Sodomia. num. 2. Antonius Gomez in Tauri. l. 80. num. 33. Farinacius cit. quæst. 148. num. 36. qui alios citat. & Quaranta, v. Sodomia, & ex Theologis Reginaldus, loco cit. quippe cum eadem prorsus videatur ratio, ac si actus haberetur cum mare. Negant autem Azor. t. 3. l. 3. c. 17. not. 1. & q. & c. 18. not. 1. & quæst. 1. & c. 19. q. 3. & c. 20. q. 1. & 2. Syl. v. luxuria. q. 1. Caiet. & S. Thom. 2. 2. q. 154. art. 11. quibus accedunt ex Iurisperitis Socinus apud Decianum loco cit. & Alciatus, volentes esse quidem peccatum cõtra naturam, sed non Sodomiam, nec adeo graue, specieque distinctum; quod in hoc, licet non saluetur pars debita naturaliter, sicut nec in Sodomia, saluetur tamen requisita sexus diuersitas, quæ in illa non saluatur, cum sit peccatum contra sexum, & ideo sit minor in hoc deformitas, quàm in Sodomia, ob id non comprehendi hac Pij V. extrauagante.

THEOREMA 256.

De pœnis verò in hac extrauag. statutis difficultas est, an tale crimen exercentes omni priuilegio Clericali, & omni officio, beneficio, & dignitate Ecclesiastica, sint eo ipso priuati, an tantum priuandi iuxta c. Clerici. extra de excess. prælat. vbi dicitur, vt deiiciantur à Clero, & in Monasteriũ detrudantur ad agendam pœnitentiam. Sed respondemus hoc loco Pij V. mentem omnino fuisse, vt ipso facto censerentur priuati in vtroque foro, vt respondit ipsemet à Nauarro consultus, ex eodem. c. 27. num. 250. & colligitur ex verbis constitutionis (*præsentis Canonis, auctoritate priuamus*) qui loquendi modus in præsenti, obligat, & ligat ipso facto ex cõmuni sententia, Nauar. comm. de datis, & promissis. not. 31. num. 12. Molinæ de Iust. d. 96. Simancæ. tit. 9. num. 109. Gutieris. l. 1. qq. canonic. Suarez d. 31. sect. 4. num 21. Et testatur etiam Ignatius Lopez. in addit. ad Diaz. c. 86. littera C. verbo. Curiæ tradatur, & apud Farinacium de delict. carnis. q. 148. num.

num. 28. ſtatim poſt publicationem Conſtitutionis huius, his pœnis punitum fuiſſe quemdam Clericum Taraconẽſem. Dubium tamen remanet, an reus occultus teneatur in conſcientia ſubire has pœnas antequam per Iudicem declaretur tale commiſiſſe crimen? qua in re Rodericus in ſumm. cap. 209. not. 4. Vega. tom. 2. ſumm. c. 102. Suarez d. diſp. 31. ſect. 4. n. 22. Azor. tom. 2. l. 7. c. 17. fine. & to. 3. l. 3. c. 19. q. 5. Graff. l. 2. deciſ. aur. c. 90. Henriquez. l. 14. c. 5. Sanchez. l. 7. de matr. d. 46. num. 18. 20. Step. Quaranta. v. Sodomia. limit. 5. negant, tum quia hæc extrauag. non videatur in foro interiori cum tanto rigore cõmuni vſu recepta, ſed bene in exteriori. tum quia ex communi doctrina Sori, l. 1. c. de Iuſtit. q. 6. art. 6. & aliorum, vt aliàs dictum eſt, lex pœnalis, qualis eſt hæc, non obligat delinquentem ad ſubeundam pœnam, niſi poſt declaratoriam Iudicis ſententiam. nimis enim durum eſſet, vt ipſe ſibi pœnam infligeret, ſeu exequeretur ſe ipſo, ſed ſatis videatur ſi illatam ab alio, ſuſtineat. Non tenebitur igitur talis Clericus in foro conſcientiæ ſe ipſo cedere officio, beneficio, dignitati, ſed expectare poterit, vt pœna executioni à Iudice mandetur. Itaque pœna quod ſit ipſo facto priuatus, intelligenda eſt, vt per declaratoriam Iudicis ſententiam retrotrahatur pœna ad diem commiſſi criminis, & poſſit beneficij impetratio obtineri ab alio, ac ſi iam vacaret beneficiũm ex Mandoſio in addit. ad Lap. allegat. 16. & Doctoribus in c. cum ſecundũ leges, de hæret. l. 6. Henriquez. l. 13. c. 56. Itemque ex Suarez cit. num. 22. vt Iudices teneantur iuxta præſentis legis præſcriptum, reos huius criminis punire.

Sciſcitanti etiam an reus huius criminis maximè occultus ſit eo ipſo ſuſpenſus ab ordinum executione, & ſi celebrat antequam abſoluatur à ſuſpenſione, fiat irregularis? Reſpõdeo id affirmaſſe plures Canoniſtas, vt Couar. in Clementina, ſi furioſus. p. 1. §. 1. n. 6. Bertachinum in tr. de Iurepatr. p. 1. lib. 2. q. 9. art. 18. Farinacium de delictis carnis. quæſt. 148. num. 27. vbi plures citat. Menoch. de arbitr. l. 2. c. 286. Rebuffum & alios, ſed oppoſitum docere Suarez. t. 5. d. 31. ſect. 4. num. 17. 18. 19. 20. vbi neque etiam de publico id concedit; Azor, tom. 3. l. 3. c. 19. quæſt. 7. Roderic. in ſumm. c. 209. concluſ. 1. Nauarr. c. 27. num. 248. probant, quia talis, nec ſit ſuſpenſus ab homine, nec à iure, etiam ſi peccatum fuerit publicum, cum ſuſpenſio non incurratur ipſo facto, niſi in caſibus à iure expreſſis, nullus enim teſtis adducitur, qui hoc ſufficienter probet: nam c. vltimum de temp. ordin. ad ſummum probat, ſuſpenſionem ferendam, non autem iure latam. & c. vt Clericorum, intelligitur etiam ſi fuerit à Iudice ſuſpenſus; prius enim dicitur, vt ſic peccantes puniantur, poſtea verò ſubditur, ſi quis autem ſuſpenſus, &c. vtique ſi per Iudicem, ſit punitus; ob id non ſufficienter colligitur ſuſpenſio ipſo iure lata. Reus tamẽ notorius huius criminis, cenſendus eſt irregularis, quia cum crimen hoc ſit depoſitione dignum, ipſe etiam erit infamis, & conſequenter irregularis, vt docent Nau. dicto n. 248. Azor vbi ſupra. q. 6. Suarez cit. num.

numero 18. & disputatione 48. sectione 2.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 79. olim 80. edita Anno 1568. quæ incipit. Cum onus. *& eiusdem declarationis.* Et si *edita 1570.*

EPITOME 104. 105.

Forma celebrãdi cõtractum annui census.

STATVIT hoc loco §. 1. censum debere fieri super re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, frugifera, & certis terminis designata.

§. 2. Soluendúmque pretium iustum, & integrum in numerata pecunia, in ipsomet celebrationis instrumẽto, non autem priùs.

§. 3. Prohibet solutiones, quas vulgò vocant anticipatas, fieri, aut deduci in pactũ.

§. 4. Conuentiones directè, aut indirectè obligantes ad casus fortuitos eum, qui aliàs ex natura contractus non tenetur, nullæ sunto.

§. 5. Illicita sint etiam pacta, quę impediunt, aut restringunt facultatem alienandi rem censui suppositam.

§. 6. in ea tamen vendenda præferatur dominus census, eique conditiones venditionis denuncientur, & expectetur per mensem.

§. 7. Irrita sint pacta teneri morosum census debitorem ad interesse lucri cessantis, cambij, seu certas expensas, & salaria; aut rem censui subiectam, aut eius partem perdere, vel ius aliud amittere, aut cadere in aliam pœnam.

§ 8. Augeri non possit census, aut creari nouus super eadem vel alia re in fauorem eiusdem, aut personæ, per eum suppositæ pro præteritis vel futuris fructibus census.

§. 9. Pactiones continentes solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non spectant, nullæ sunt.

§. 10. Census pereat pro rata rei peremptæ, aut infructuosæ effectæ.

§. 11. Possit quandocunque pro eodem pretio census extingui facta intimatione per duos ante menses, non possit tamen repeti ab inuito, nisi intra annum, quãdo debitor census fecerit denunciationẽ de redemptione; & si pretiũ intra bimestre non soluat volens, vel intra annum non exigatur ab inuito, poterit, præuia tamen semper denunciatione ante bimestre, adhuc census quandocunque extingui, etiam si pluries denunciatum fuisset, nec secutus vnquã fuisset effectus.

§. 12.

§. 12. Extra prædictum casum non liceat repeti pretium ab inuito, ob pœnam, vel aliã causam, aut pactum.

§. 13. Contractus post hac aliter factus iudicatur fœneratitius.

§. 15. Pretium census semel constitutum ob temporum vel contrahentium qualitatem, aut aliud accidens, minui aut augeri non potest.

Constitutionem prædictã declarauit idem Pontifex anno 1570. alia bulla, quæ incipit. *Et si.* in qua, §.6. declarat per rem infructuosam, §. 10. intelligi, quæ tota vel ex parte instructuosa perpetuò redditur, non autem quæ vno, duobus, pluribusve annis, siue tempestate, siue alio casu fructus non producit. §.7. Non prohiberi, §.7. quin repeti possint expensæ ex dispositione iuris, vel mandato Iudicis adiudicatæ, quas fieri oporteret litigando contra morosum debitorem census, vt transmittendo executores, &c. §. 8. neque in prædicta Constitutione prohiberi dari fideiussores, aliave bona hypothecari pro euictione rei grauatæ censu, aut pro solutione census. §. 9. In casu assignandarum dotium censum posse creari non habita ad manum, nec numerata coram Notario pecunia. §. 10. Sufficere pro pecunia numerata coram Notario apocam, seu idoneam schedulam bancariam.

THEOREMA 257.

CONstitutio hæc à pluribus illustrata est, Thoma Boninsegnio. tr. de Censibus, Io. Baptista Lupo, comm. de vsuris, Virginio Boccacio tr. de Censibus. Io. Baptistæ Leone de Censibus. Nau. com. de vsuris. num. 69. 84. & seqq. & in summ. c. 17. num. 235. Molina tom. 2. de contr. disp. 389 & seqq. Valentia. 2.2. d. 5. quæst. 22. Emanuale Roderico. tr. hac de re. Toleto. l. 5. cap. 44. & seqq. Lopez. l. 1. c. 56. & seqq. Garzia. tr. de contr. c. 28. Soto. l. 6. de Iust. quæst. 5. Graffio. p. 1. l. 2. c. 118. Azor. 3. p. l. 10. tr. de censibus Lessio. l. 2. c. 22. Rebell. p. 2. l. 10. tr. de Censibus. Farinacio. tom. 5. quæst. 154. & tom. 1. decis. 286. 294. 328. 342. & tom. 2. decis. 124. 126. Banne 2.2. Sigismundo Scaccia. §. 1. quæst. 1. num. 175. & seqq. Surdo l. 2. consil. 162. Fœliciano de solis l. 1. c. 9. & seq. de censibus. Sarmento in lib. select. interpr. Tusco. tom. 1. v. Census, & Censitor. Sala. tr. de Censibus, Emanuel Sà, v. Census. Salone. 2.2. quæst. 78. art. 3. Reginaldo. l. 25. tr. de Censibus, & aliis, vt in sequentibus constabit.

Est autem nomen *Census* deductum à censendo, quod est æstimare, ex Soto. l. 6. quæst. 5. art. 1. Lopez. l. 1. c. 53. Franc. Sarmento. l. 1. c. 15. Couar. l. 3. Var. resol. c. 7. num. 1. Molina, Rebellio locis cit. Aluaro Valasco de Iure emphyt.

quæst. 32. Petro Follero in pragmatic. Regis Alphonsi de censibus. v. Census huiusmodi. num. 1.
1 & aliis, soletque accipi & pro ipsis fortunis, iuxta illud Ouidij in fastis. *Dat Census honores, Census amicitias.*
2 Et pro ipsarum æstimatione, descriptionéque patrimonij, vt sciatur quid quisque tributi nomine soluere debet. Vt accipitur ab Vlpiano in l. vitia 2 & in l. forma. 4. ff. de censibus, & l. 2. & 3.
3 Cod. de censibus. & pro tributo ipso, quod alicui in recognitionem subiectionis annuatim soluitur. Matth. c. 22. l. 2. Cod. siue censu vel reliq. Conar. Soto. Valasco, locis cit. Sarmento. l. 7. c. 1. Garzia. c. 26. Scaccia. §. 1. quæst. 1. num. 195. &
4 pro quodam genere contractus, quo res alicui conceditur pleno iure, ita vt in accipientem abeat & directum, & vtile dominium, reseruata veteri domino aliqua pensione annuatim persoluenda in recognitionem pristini dominij. de quo Gloss. in c. constitutus de relig. domib. Anchar. Panorm. Card. ibidem. Iason l. 1. num. 48. Cod. de Iure emphyt. Clarus. §. Emphyt. q. 1. Nicolaus ab Euarsardo in loco, ab Emphyteusi ad censum. Et differt in multis ab Emphyteusi, præsertim in eo, quòd in emphyteusi non transfertur directum dominium, sed solum vtile, in emphyteutam, in censu autem directū & vtile dominium, transit in censuarium, nihilque apud antiquum dominum remanet, excepto iure percipiendi annuam pensionem ex Soto. l. 6. quæst. 5. art. 1. Panorm. c. constitutus. de relig. domib. Menoch. consil. 291. l. 3. & cōmuni sententia, & dicitur census reseruatiuus; denique pro
5 contractu quodam, quo quis super re propria aut persona accepto pretio cōstituit alteri annuam pensionem, & appellari solet census consignatiuus, manente dominio directo & vtili in ipsomet vendente censum in persona aut re propria; Et hic census ratione materiæ diuidi potest in realē, personalem & mixtū. Sed in hac constitutione agitur tantum de reali, qui super re aliqua puta domo vel prædio fundatur, ita vt ex ea debeatur emptori pensio, & in iure vocari etiam solet redditus annuus; qui deinde in plures species subdiuidi potest; & sic definiri solet ex Azore de cens. c. 2. Molina disp. 383. Nauarr. Comm. de vsuris num. 69. Valentia. 2. 2. disp. 5. q. 22. puncto 1. & Rota Rom. decis. 159. num. 6. & reliquis. Ius percipiendi annuam pensionem ex immobili designatáque re fructifera alterius; neque enim census est aut res subiecta censui, aut ipsa annua pensio, quæ soluitur, sed ius exigendi ipsum annuum redditum, debetque res censui subiecta esse vtilis seu fructifera, cum solum in illa atque ex illa debeatur pensio, cum emptor census quasi emat in re illa partem iuris ad fructus ex maiori iure, quod in re illa dominus habet, vt aduertit etiam Molina. disp. 383. num. 6. si enim esset res sterilis, & fructus non posset ferre, iam inhabilis esset, vt ex ea perciperetur pensio, & ob id census realis transiret in personalem. Debet tamen esse certa & designata, vt certa pensio ex ea percipi possit, & si res pereat aut reddatur sterilis, pensio etiam proportionaliter pereat.

Porrò, qui pensionem census persoluit

persoluit, censuarius dicitur: Is verò cui soluitur, dicitur censuista, seu censitor ex Gomez.in l.68. Tauri, Molina d.383.num.12.Aragone. 2.2.quæst. 78.art.4. Rebell. l.10. quæst.1.num.2. Valentia.2.2. d.5. quæst.22. puncto 1.Salon.2.2. quæst. 78. art. 1. Tusco, tom.1.v. censitor. conclus. 184. vt autem huiusmodi contractus census iustè & sine suspicione vsuræ fiat, Pius V. sequentes conditiones perscripsit pro solemni iuris formula.

THEOREMA 258.

PRima igitur conditio ponitur §.1. Vt non nisi super re immobili constituatur, aut certè, quæ pro immobili habeatur. quæ conditio habetur etiā in bulla Martini V.& Calixti III. vt aduertit etiā Nauarr. comm. de vsuris num.86. Azor. c. 5. Rebellius. q. 6. Lessius dub. 12. num.77. Molina d. 389. Virginius Boccacius. p.3.num.28. Scaccia. §. 1. quæst. 1. num. 202. *Res immobiles* sunt domus, prædia, montes, siluæ, portus, flumina & huiusmodi, ex quibus emolumentum percipi potest. Pro re immobili habetur alius census perpetuus, irredimibilis tamen, ne eo perempto, pereat census super eo constitutus, ex Lessio. num. 77. Molina d.389. Azor. c.7. quæst. 1. Emanuele Sà. v. census. num. 11. Tusco v. census. conclus. 194. Salas. dub.7. & 44. virgin. p.1. n.49. Roderico de censibus condit. 1. num.2. nam in extrauagante *exiui*. §. Cumque annui redditus. de verborum significatione pro immobili habetur. Item iura vectigalia & gabellarum. ex Nau.num. 112. & Azor. c. 7. Talis autem non censetur actio & ius ad exigenda à debitoribus debita, cum huiusmodi ius, seu actio ad pecuniam, aut aliam rem mobilem exigendam, non numeretur inter bona immobilia vel quasi immobilia, ex Syl. v. alienatio. num. 8. Rebellio loco cit.num.4. Roderico. tr. de censibus, conditione 1. dub. 1. Sicut neque bibliotheca, vel pharmacopolium, aut res quæ vsu consumuntur, v. g. panis aut vinum, cum earum vsus nō distinguatur à dominio, ipsoque vsu statim consumantur: Idemque de aliis rebus mobilibus; cum enim non sint perpetuæ, non potest super eis fundari census perpetuus, de quo hic est sermo, & si aliquæ, vt gemmæ, sint longissimæ durationis, non tamen fructiferæ, quod tamen exigit natura huius contractus, alioquin iam esset census personalis, & non realis. Cum autem dicitur super re immobili in singulari, non excludit Pius V. quin super pluribus prædiis aut domibus census fundari possit, vt aduertit Azor. cap. 5. quæst. 6. Rebell. loco cit. num. 1. & 2. Nauarr. num. 113. Salas de censibus. dub.7. Molina d. 389.n.5. intendit enim res mobiles excludere non plures immobiles, cum eadem sit ratio de pluribus, ac de vna, idque concedatur in constitutione Martini V.& Calisti III. & bulla Gregor.XIII. quæ incipit. *Ad perpetuam rei memoriam. Quæ à Romanis.* Vt si annuus census 30.aureorum fundatur super tribus prædiis, cum vnum non sufficiat ad totam pensionem soluendam, secus si vnum sufficiat, idque fiat, vt vno pereunte, aut duobus, totus census adhuc integer in tertio perseue

sceueret. id enim vt notat Azor, quæst. 6. esset contra naturam contractus constitutionis Pij V. Quin etiam aduertit Rebell. cit. num. 1. & 2. etiam cum iustè & legitimè fit, minus tutum esse censum constituere super pluribus rebus, quàm super vna, quod inde plures oriantur lites & difficultates inter Doctores, cum res ad plures transeūt, num quilibet teneatur in solidum ad totam pensionem soluendam, an solum per partes, & proportionaliter, & difficultas, & labor in exigendo sit multo maior.

THEOREMA 259.

Debet item ex eodem §. 1. res, quæ censui subiicitur, esse fructifera, vt statuitur quoque à Martino V. & Calixto III. qualis est domus, ager, &c. quæ sunt apta esse frugifera. Frugis verò nomine intelligitur, non solùm quod in fundo nascitur, v.g. frumentum & legumina, sed generaliter, quilibet redditus, vel vtilitas, vt domus, cum locari possit, & inhabitari, siluæ, & propter fructus, & propter amœnitates, ex l. competit. ff. quod vi aut clam. & l. item si fundi. ff. de vsu fructu. & quemad. & l. frugem. ff. de verb. signif. vbi etiam lapicidinæ, cretifodinæ, & loca vnde arena, & similia eruuntur, frugifera dicuntur. vt etiam vidit Azor c. 6. & Virginius de censibus p. 1. num. 3. Atque etiam adeo debet esse frugifera, vt sufficiens sit ad pensiones in posterum soluendas, ex Nau. num. 79. & 85. Rebell. quæst. 6. num. 5. & 6. Molina d. 385. n. 13. & d. 389. §. Quatenus verò. Azor. c. 6. q. 1. Tolet. l. 5. c. 45. Valentia 2. 1. d. 5. quæst. 22. puncto 2. Roder. condit. 2. Medin. Cod. de censibus. c. de Iustitia census. Laurentius de Rodulphis. de vsur. quæst. 12. Virgin. de cens. p. 3. num. 29. Syl. vsura. 2. quæst. 12. Scoccia. §. 1. quæst. 1. num. 177. 242. Rota Rom. decis. 227. (quicquid in contrarium senserit Sotus l. 6. quæst. 5. Couar. l. 3. Var. resol. c. 7. num. 6. Conradus, quæst. 88. concl. 12. 13. 14.) Tum quia in censu emitur ius percipiēdi annuam pensionem ex fructibus rei subiectæ censui, ideo si quotannis res pauciores fructus reddit, quàm sit pensio, ex ea parte, census impositus erit in re infructifera. Tum quia iam census non esset realis, sed mixtus ex reali & personali; si quidem quoad residuum solutionis non in re, sed in obligatione personæ fundabitur. Tum quia nemo emeret censum realem in re, quæ culta non tantum redderet, quanta est pensio; etenim illius rei cessione censuarius solutus esset à solutione census.

Quin etiam deducendæ sunt expensæ omnes faciendæ in re subiecta censui, colenda, vt rectè docet Nau. Azor, Molina, Rebellius locis cit. cum ex l. 1. Cod. de fructuum, & litium expensis, Clementina statutum. de elect. Bartolo, in l. fructus. ff. soluto matr. Gloss. in l. per diuersas. Cod. de mandato. §. quam aliis causis. expensæ non sint in fructibus computandæ, sed deducendæ; seu quod in idem redit, sit ex Bartolo in l. fundi. ff. de vsufructu leg. deducenda pars coloni. ideo adeo ferax res esse debet, vt omnibus deductis sufficiat ad pensiones impositas soluēdas. Non est tamen

opus,

opus, vt de facto singulis annis res sufficientes fructus ad pensionem soluendam producat, ex Rebell. quæst. 6. num. 6. Molin. d. 385. num. 13. Azore, c. 6. quæst. 5. & 6. Côrad. quæst. 83. Nauarr. num. 117. Valentia. p. 2. vers. sed neque. Lessio dub. 12. num. 90. Salas. dub. 11. & 41. Eman. Sà, v. census. num. 6. 8. Reginaldo l. 25. num. 411. 429. & declaratione Pij V. de qua Epit. 105. §. 6. dummodo ex fructibus aliorum annorũ compensari possit pensio soluenda in annis, quibus fructus non fert, ita vt collectio plurium annorum non excedat collectionem omnium fructuum, quibus omnibus illis annis percipiuntur. vt experientia patet in venditione annui census, ex agro solùm alternis annis ferente fructus, quæ secundum omnes est licita.

Roganti verò, an possit imponi annua pensio rei cuius ferax non est res censui subiecta. v. g. vini in oliueto? Respondeo posse, vt potest pensio solui in pecunia, cuius tamen domus, v. g. aut prædium ferax non est, ex Molina d. 385. num. 12. 389. num 4. Conrad. de contr. quæst. 75. 79. Medin. de vsur. quæst. 1. & 2. de cens. Couar. c. 7. num. 2. Soto. l. 6. quæst. 5. art. 1. conclus. 3. Maiore 4. d. 15. q. 42. Gabr. ibidem quæst. 12. Panor. c. in ciuitate. de vsuris. Syl. vsura 2. quæst. 12. Rebel. l. 10. quæst. 6. n. 6. & quæst. vltima n. 11. quia æqualis est valor census pecuniarij, & census fructuarij cuiuscunque speciei, quando pensiones æquales sunt in valore, posita æqualitate periculi, cæterisque paribus.

THEOREMA 260.

Opus præterea est ex d. §. 1. vt res immobilis, quæ censui subiicitur (nam in re quæ habetur pro immobili, id locum non habet) sit certis terminis, seu confinibus, & limitibus, designata, iis enim domus, agri, & similia distingui solent. idemque præscribitur in extrauag. *Regimini.* Martini V. & Calixti III. tit de empt. & venditione c. 1. & 2. qua de re Nau. num. 86. 129. 130. Azor. c. 7. Tolet. l. 5. c. 45. 46. Molina. d. 389. num. 5. Rebell. quæst. 6. n. 6. Lessius n. 78. Scaccia §. 1. q. 1. n. 177. Rota Rom. decis. 227. ad excludendum cẽsum, qui generaliter fieret super omnibus bonis, etiam aliquo immobili expresso, & finibus designato: & vt perdita, aut infructuosa perpetuò effecta, subiecta re in totum aut partem: pensio quoque in ea constituta proportionaliter in totum aut partem pereat, sicut etiam fit in amissione vsusfructus l. quod tamen ff. quibus modis amittatur vsusfr. aliàs non emptionem, sed vsuram saperet; cum in mutuo sors pereat mutuatario, in emptione autem si res pereat, emptori pereat, vt notat etiam Tolet. l. 5. cap. 45. quia etiam idem annuus census venditus à diuite habente plura prædia, pluris valeret, quàm venditus à paupere habente pauciora, vt notat Scaccia. num. 205. siquidem census consistens in pluribus bonis securior censeretur.

Quamuis seclusis Pontificiis constitutionibus, naturali iure censum creari posse super omnibus rebus alicuius, nullam certam determinando, doceat Nau. n. 130.

seueret. id enim vt notat Azor, quæst. 6. esset contra naturam contractus constitutionis Pij V. Quin etiam aduertit Rebell. cit. num. 1. & 2. etiam cum iustè & legitimè fit, minus tutum esse censum constituere super pluribus rebus, quàm super vna, quod inde plures oriantur lites & difficultates inter Doctores, cum res ad plures transeũt, num quilibet teneatur in solidum ad totam pensionem soluendam, an solum per partes, & proportionaliter, & difficultas, & labor in exigendo sit multo maior.

THEOREMA 259.

DEbet item ex eodem §. 1. res, quæ censui subiicitur, esse fructifera, vt statuitur quoque à Martino V. & Calixto III. qualis est domus, ager, &c. quæ sunt apta esse frugifera. Frugis verò nomine intelligitur, non solùm quod in fundo nascitur, v.g. frumentum & legumina, sed generaliter, quilibet redditus, vel vtilitas, vt domus, cum locari possit, & inhabitari, siluæ, & propter fructus, & propter amœnitates, ex l. competit. ff. quod vi aut clam. & l. item si fundi. ff. de vsu fructu. & quemad. & l. frugem. ff. de verb. signif. vbi etiam lapicidinæ, cretifodinæ, & loca vnde arena, & similia eruuntur, frugifera dicuntur. vt etiam vidit Azor c. 6. & Virginius de censibus p. 1. num. 3. Atque etiam adeo debet esse frugifera, vt sufficiens sit ad pensiones in posterum soluendas, ex Nau. num. 79. & 85. Rebell. quæst. 6. num. 5. & 6. Molina d. 385. n. 13. & d. 389. §. Quatenus verò. Azor. c. 6. q. 1. Tolet. l. 5. c. 45. Valentia 2. 1. d. 5. quæst. 22. puncto 2. Roder. condit. 2. Medin. Cod. de censibus. c. de Iustitia census. Laurentius de Rodulphis. de vsur. quæst. 12. Virgin. de cens. p. 3. num. 29. Syl. vsura. 2. quæst. 12. Scoccia. §. 1. quæst. 1. num. 177. 242. Rota Rom. decis. 227. (quicquid in contrarium senserit Sotus l. 6. quæst. 5. Couar. l. 3. Var. resol. c. 7. num. 6. Conradus, quæst. 88. concl. 12. 13. 14.) Tum quia in censu emitur ius percipiẽdi annuam pensionem ex fructibus rei subiectæ censui, ideo si quotannis res pauciores fructus reddit, quàm sit pensio, ex ea parte, census impositus erit in re infructifera. Tum quia iam census non esset realis, sed mixtus ex reali & personali; si quidem quoad residuum solutionis non in re, sed in obligatione personæ fundabitur. Tum quia nemo emeret censum realem in re, quæ culta non tantum redderet, quanta est pensio; etenim illius rei cessione censuarius solutus esset à solutione census.

Quin etiam deducendæ sunt expensæ omnes faciendæ in re subiecta censui, colenda, vt rectè docet Nau. Azor, Molina, Rebellius locis cit. cum ex l. 1. Cod. de fructuum, & litium expensis, Clementina statutum. de elect. Bartolo, in l. fructus. ff. soluto matr. Gloss. in l. per diuersas. Cod. de mandato. §. quam aliis causis. expensæ non sint in fructibus computandæ, sed deducendæ; seu quod in idem redit, sit ex Bartolo in l. fundi. ff. de vsufructu leg. deducenda pars coloni. ideo adeo ferax res esse debet, vt omnibus deductis sufficiat ad pensiones impositas soluẽdas. Non est tamen

opus,

opus, vt de facto singulis annis res sufficientes fructus ad pensionem soluendam producat, ex Rebell. quæst. 6. num. 6. Molin. d. 385. num. 13. Azore, c. 6. quæst. 5. & 6. Córad. quæst. 83. Nauarr. num. 117. Valentia. p. 2. vers. sed neque. Lessio dub. 12. num. 90. Salas. dub. 11. & 41. Eman. Sà, v. census. num. 6. 8. Reginaldo l. 25. num. 411. 429. & declaratione Pij V. de qua Epit. 105. §. 6. dummodo ex fructibus aliorum annorũ compensari possit pensio soluenda in annis, quibus fructus non fert, ita vt collectio plurium annorum non excedat collectionem omnium fructuum, quibus omnibus illis annis percipiuntur. vt experientia patet in venditione annui census, ex agro solùm alternis annis ferente fructus, quæ secundum omnes est licita.

Roganti verò, an possit imponi annua pensio rei cuius ferax non est res censui subiecta. v. g. vini in oliueto? Respondeo posse, vt potest pensio solui in pecunia, cuius tamen domus, v. g. aut prædium ferax non est, ex Molina d. 385. num. 12. 389. num 4. Conrad. de contr. quæst. 75. 79. Medin. de vsur. quæst. 1. & 2. de cens. Couar. c. 7. num. 2. Soto. l. 6. quæst. 5. art. 1. conclus. 3. Maiore 4. d. 15. q. 42. Gabr. ibidem quæst. 12. Panor. c. in ciuitate. de vsuris. Syl. vsura 2. quæst. 12. Rebel. l. 10. quæst. 6. n. 6. & quæst. vltima n. 11. quia æqualis est valor census pecuniarij, & census fructuarij cuiuscunque speciei, quando pensiones æquales sunt in valore, posita æqualitate periculi, cæterisque paribus.

THEOREMA 260.

Opus præterea est ex d. §. 1. vt res immobilis, quæ censui subiicitur (nam in re quæ habetur pro immobili, id locum non habet) sit certis terminis, seu confinibus, & limitibus, designata, iis enim domus, agri, & similia distingui solent. idemque præscribitur in extrauag. *Regimini*, Martini V. & Calixti III. tit de empt. & venditione c. 1. & 2. qua de re Nau. num. 86. 129. 130. Azor. c. 7. Tolet. l. 5. c. 45. 46. Molina. d. 389. num. 5. Rebell. quæst. 6. n. 6. Lessius n. 78. Scaccia §. 1. q. 1. n. 177. Rota Rom. decis. 227. ad excludendum cēsum, qui generaliter fieret super omnibus bonis, etiam aliquo immobili expresso, & finibus designato: & vt perdita, aut infructuosa perpetuò effecta, subiecta re in totum aut partem: pensio quoque in ea constituta proportionaliter in totum aut partem pereat, sicut etiam fit in amissione vsusfructus l. quod tamen ff. quibus modis amittatur vsusfr. aliàs non emptionem, sed vsuram saperet; cum in mutuo sors pereat mutuatario, in emptione autem si res pereat, emptori pereat, vt notat etiam Tolet. l. 5. cap. 45. quia etiam idem annuus census venditus à diuite habente plura prædia, pluris valeret, quàm venditus à paupere habente pauciora, vt notat Scaccia. num. 205. siquidem census consistens in pluribus bonis securior censetur.

Quamuis seclusis Pontificiis constitutionibus, naturali iure censum creari posse super omnibus rebus alicuius, nullam certam determinando, doceat Nau. n. 130.

Valentia loco cit. p. 2. Maior, Medina, Sotus, eo quod quisque habeat ius percipiendi vtilitatem ex omnibus bonis suis indeterminatè, ergo etiam possit eius partem vendere. qua etiam de re dictum est Theoremate 104. Possunt tamen cætera bona hypothecari, sicut & dari fideiussores pro euictione rei grauatæ census, aut pro pensionis solutione, vt declarauit idem Pius in citata Constitutione. Etsi §. 8. vt patet ex epitome 105. id enim non est censui subiicere omnia bona expresso vel non expresso aliquo immobili, sed censum in re aliqua immobili fructifera constitutum, vallare in casu euictionis, aut non solutionis. Accidere enim potest, vt res quæ supponitur censui, alterius sit, & non vendentis censum, & domino inscio obligetur censui, & ob id sit restituẽdum pretium acceptum, vt docet Nauarr. num. 119. 131. Virgin. p. 2. num. 44. Azor cap. 7. quæst. 7. Molina d. 394. Lessius dub. 12. num. 79. Tolet. l. 5. cap. 45. Scaccia num. 179. & 182. Aut fundus sit iam oneratus alio priore censu, inscio censitore posteriore, qui potestatem habet rescindendi contractũ, ex Toleto. loco citato, & Azor quæst. 2. Aut fundus censui obstrictus, sit feudalis, & non potuerit, sine consensu domini directi subiici oneri, ex Virgin. p. 2. num. 74. Azor quæst. 3. & alienans quouis modo cadit in commissum. c. imperialem. lib. 2. de feud. tit. de prohibita feudi alienatione. & ob id emptor cẽsus possit pretium repetere. Idémque dicendum, si census constitutus fuisset in re emphyteotica, ex Virginio & Azore. quæst. 4. Scaccia n. 184. Aut obligata vinculo maioratus inscio emptore, ex Nauarr. num. 118. Mol. d. 394. num. 4. Lessio dub. 12. num. 79. Scaccia loco cit. Soto l. 6. q. 5. art. 1. Rota Rom. decis. 150. Vnde necesse est, vt res, quæ censui obligatur, sit propria & libera, quod hoc loco Pius V. supponit.

THEOREMA 261.

Qvarta conditio ponitur. §. 2. vt pretium census sit iustum. & habetur quoque in extrauag. Martini V. & Calixti III. idque dictat ius naturale in hoc & cæteris contractibus iustitiæ commutatiuæ, in quibus debet pretium commensurari rei emptæ vel commutatæ. Est tamen conditio hæc magis attendenda respectu vendentis censum, quàm ementis, vt aduertit Rebell. quæst. 5. nu. 6. Michael Salon. 2. 2. quæst. 78. art. 3. controuersia 11. Scaccia §. 1. q. 1. n. 241. & q. 7. p. 2. ampliatione 10. n. 70. quanto enim maiori pretio census emitur, tanto minus est vsuræ periculum, & semper in fauorem eorum, qui necessitate premuntur vendendi, vel emendi, taxa constituatur, ne lædatur necessitate pressus. Explicant pluribus conditionem hanc Nauar. d. com. de vsur. num. 85. 104. 112. Lopez. de contr. l. 1. cap. 58. Tiraquell. l. 2. de retractu §. 1. Gloss. 6. num. 15. 16. &c. Azor. cap. 8. Lessius. l. 2. c. 22. dub. 14. 15. Scaccia quæst. 1. n. 240. 244. & quæst. 7. part. 2. ampliat. 10. num. 80. 81. Rodericus condit. 3. dub. 1. Rebell. q. 5. & quæst. 6. num. 7. Valent. loco cit. p. 5. Tolet. l. 5. cap. 47. Lupus. com. de vsur. §. 2. num. 72. Molina d. 385.

Porrò, Pius V. hoc loco nihil in particu

particulari statuit de pretij quantitate, quippe cum censuum pretia, pro locorum, temporum, negotiorum varietate, emptorum, venditorum, pecuniæque copia vel inopia varientur; immo etiam ex modo vendendi, cum vltroneæ merces decrescant. Quare vbi pecuniæ laboratur inopia, viget negotiatio, emptoréfve pauci sunt, vilescunt census, & è contra, vt notauit Nauarr. num. 104. Lessius num. 102. Rebell. quæst. 5. num. 4. 5. Valent. p. 5. & Molina vniuersaliter. d. 348. Itaque in casu nostro illud censendum erit iustum pretium, quod vel lege Principis, seu Reip. qui iustum pretium cuiuscumque rei taxare possunt. l. 1. Cod. de episc. audien. & cap. 1. de empt. & vend. & Couarr. lib. 3. var. resol cap. 9. num. 6. fecitque Philippus II. Hisp. rex anno 1563. Madriti, taxendo ad rationẽ vnius pro quatuordecim. vel communi iudicio prudentum, seu consuetudine locorum constitutum fuerit. Ideo illud erit iustum pretium census, quod tanti æstimabitur attentis omnibus circunstantiis, quanti ius ipsum percipiendi annuam pensionem, quæ soluenda est, iuxta principia Aristotelis l. 5. & 6. cap. 7. & l. pretia rerum. ff. ad leg. Aquil. & communi sententia Nau. num. 104. Valentiæ loco cit. concl. 2. Rebell. num. 1. 4. 5. Tolet. l. 5. cap. 47. num. 3. Lupi. §. 2. num. 72. Salonis art. 3. controuers. 9. & art. 4. controuers. 2. Tuschi. §. census. num. 193. Emanuelis Sà num. 5. Salas dub. 22. Bannes 2. 2. q. 78.

Percunctanti autem an in emptione census ratio sit habenda valoris rei censitæ, an tantum redditiuum? Resp. Nauarr. consil. 18. de empt. & vend. impress. Parisiensis, & Lupus. com. 2. §. 5. n. 116. redditiuum, eo quod ematur ius percipiendi ex fructibus pensionem annuam, & possit res subiecta esse multi pretij, sed redditus exigui. v. g. Castellum, quod magis sit ad splendorem, quàm ad vtilitatem & prouentus; idcóque debeat pensio imponenda habere proportionem cum redditibus & prouentibus ipsis, quos apta est res ferre. Quod si in pretio iniustitia cõmittatur, oritur restitutionis obligatio, vt docet Rebel. q. 5. n. 8 Lessius dub. 15. num. 107. Io. Medina q. 15. dub 4. §. sed pone. Restituetur autem supplendo pretium, & interesse, si quod ex carentia iusti pretij obuenit venditori.

THEOREMA 262.

SEquitur quinta conditio in eodem §. 2. vt prædictum iustum pretium totum simul & integrè venditori soluatur, quod etiam à Martino V. & Calixto III. præceptum est. Idque merito, tum ex Nauarr. num. 78. & Molina d. 390. num. 1. ne cogerentur miseri venditores censum vendere partim præsenti pecunia, partim credita in posterum decursu temporis per partes soluenda, dilatione vi extorta; cum non debeat censitor credere censuarium sponte dare dilationem solutionis. cum necessitate coactus censum vendat ob indigentiam pecuniæ, qua in præsenti eget ad dissoluenda debita, nuptis filiabus dotem constituendam, negotia exercenda, & similia. Tum quia qui non statim soluit, minus iusto pretio dare videtur vendenti censum, ideo emptor tenetur

tenetur id pensionis restituere, quod accipit pro parte pecuniæ nondum traditæ. Cum æquitas velit, vt nulla accipiatur pensio nisi à tempore, quo pretium fuerit pro illa parte census solutum.

Quare non sufficit, si censuarius fateatur se antea partem pretij accepisse, & tunc recipiat reliquum, sed necesse est, vt totum pretium integrum simul in celebratione census recipiat. Cui conditioni dupliciter fraus fieri solet, ex Nau. num.88. Rebell. quæst. vlt. & aliis. Primò, ostendendo quantitatem pecuniæ, quam emptor non numeratam, in contractu tradit venditori, qui in se integrum pretium recipere confitetur. quod sanè neque in ipso foro exteriori tutum est, cum constitutio hæc requirat omnino pretij numerationem. idque rectè, cum l.1. & vlt. Cod. de dote cau. non num. constet, maius esse probare solutionem factam numerando pecuniã realiter, quam partem confessam esse se illam recepisse. Secundò, numerando totum pretium, vt Notarius & testes testimonium possint dicere de numeratione & traditione totius pretij venditori, sed paulo post per conuentionem inter se iam antea initam, vendens in absentia eorundem restituit partem pretij, quam debebat emptori. Quod si huiusmodi conuentio probari potest, neque etiam valebit in externo foro. l. qui sic soluit. ff. de solution. Vbi Vlpianus ait. qui sic soluit, vt reciperet, non liberatur: quemadmodum non alienantur nummi, qui sic dantur, vt recipiantur. quod etiam docet Azor cap.8. q.2. vers. sed quid. Scaccia n.211.

Num verò id liceat in foro interno, dubitari potest. Et quidem Nauar. n.88. quem sequitur Petrus Salasar condit. 4. dub.1. Emanuel Sà v. census. num.3. Boninsegnius cap.5. num.5. Lessius dub.12.n.80. Surdus lib.2. consil. 162. num.38. & seqq. Scaccia num.213.214.221. 231. affirmant, tum quod hæc conditio posita sit ad vitandas fraudes vsurarum. Cum igitur cessat periculum fraudis, eò quod venditor vere antea, aut mutuo, aut alio modo pecuniam receperit, cessabit etiam ratio legis in foro conscientiæ. Tum quod clausula sit adiecta in fauorem venditoris, ei autem sit vtilius super re sua pecunia antea recepta, creare censum, quàm pro debito quod exigitur, bona vendere, & forte minoris, quàm valeant.

Oppositum (re integra, aliàs cum res sit dubia, dissimulari poterit) docet Rebell. quæst.6. condit. 2. num.9. & quæst. vltima num.1. Molina. d.390. num. 1. & ibidem, Lasarte. de decim. vend. c.10.n.49. Virgin. de cens. p.1. num.52. & 44. & p.3. num.21. & 57. & tr. de societ. num.64. Nauar. consil. 1. de empt. & vend. num. 1. Felicianus solis. l.1. de cens. cap. 8. num.13. Michaël de Palatio. l. 4. praxis Theol. cap.6. Azor 3.p.l.10.cap.8. quæst.1. Rota Rom. decis.286.n.1. & 2. die 10. Febr. anni 1597. & decis.328. num.1. die 29. Maij anni 1600. in impressis Lugduni anno 1612. in operibus Farinacij, quia clausula hæc apposita sic à Pontifice, tanquam solemnitas requisita & formula iuris, ita vt si non seruetur, contractus sit ipso iure nullus, non obstante, quod alioquin iustè ex natura fiat. ideoque vbi vsu recepta est bulla Pij, præscripta

solem

solemnitate omissa, cõtractus tam in foro interno, quàm externo, erit nullus. Nec cessat omnino ratio legis, vt notat Rebellius, forte enim Pontifex obuiare voluit auaritiæ creditorum cogentium pro antiquis debitis, miseros debitores magno damno immobilia bona onerare censibus, ad quod tamen non compellerentur in foro externo, quamdiu sufficerent mobilia: Itemque ex altera parte, ne tam facile immobilium possessores debita contraherent, quibus postea cogerentur, in illis creare census.

Quid si censuarius per fraudem ad contractum census irritandum efficiat, ne sibi à censitore pecunia integra, sed pars soluatur creditori suo, adhuc Notario absenti, emptore, qui iam totam pecuniam detulerat fraudis inscio? Resp. Rebellius. quæst. vltima. num. 1. in vtroque foro, si id sufficienter probetur, per epicheiam, valere; & olim ita iudicatum, quod eo casu non sit censenda mens Pontificis velle inualidare contractum, cum nemini propria fraus debeat patrocinari, ex regula iuris. l. 6.

THEOREMA 263.

HViusmodi verò pretium soluendum est in pecunia numerata, ex præsenti. §. 2. Nam bulla Martini V. & Calixti III. etsi approbarit census in pecunia numerata, non damnauit tamen expressè contractus aliter factos. Et rectè conditio hæc sexta apposita est à Pio V. ne censuarij necessitate pressi cogerentur sumere partem pretij, vel etiam totum in mercibus, quibus non egent, & quas deinde multo minori pretio distrahant, necesse est, vt censet Molina. d. 390. num. 1. Rebell. q. 6. n. 9. Emanuel Rodericus condit. 4. dub. 1. Virgin. p. 2. num. 5. Salas dub. 8. Azor cap. 8. q. 2.

Quid si merces dentur iusto, & non immoderato pretio, loco pecuniæ, erit ne contractus in foro conscientiæ validus? Nauar. n. 88. Couar. l. 3. var. ref. cap. 11. num. 1. & 5. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 213. 221. Graff. p. 1. l. 2. cap. 18. num. 21. & alij affirmant, eo quod in huiusmodi contractu, nulla fraus interueniat, & perinde sit, ac si pacta pecunia solueretur, cum merces reuera tantidem valeant. Negant Virginius. p. 2. de censib. num. 50. Azor cap. 8. quæst. 2. Rebell. q. 6. condit. 2. num. 9. Molina d. 390. num. 2. Emanuel Rodericus condit. 4. dubio 1. Sotus l. 6. quæst. 5. quod lex requirat pecuniam solutam & numeratam, non autem rem pro pecunia, cum iuxta l. non dubium. Cod. de leg. fiat fraus in legem, cum simulatè fit vnus contractus pro alio, & solemnis formula contractus consistat in indiuisibili. & extat de hac re Rotæ Rom. decisio 254. anni 1608. in impressis Lugduni ab Horatio Cardono anno 1616. quæ declarat huiusmodi contractum simulatum esse & fœneratitium, attenta Pij V. constitutione, licet ante illam, spectato solo iure naturali reprehendi non potuerit, ex Molina d. 390. num. 2. & aliis.

THEOREMA 264.

PRædicta pecunia numeranda, & tradenda est censuario, coram Notario, & testibus in ipsa ce-

lebratione contractus, quam septimam conditionem Pius V. hoc §. 2. adiicit formulæ contractus, non admittens alios modos solutionis pretij pro censu, quam dictam realem & actualem numerationem in ipso actu confectionis instrumenti coram notario & testibus, vt notauit Rota 15. Febr. 1599. decis. 132. Rebell. q. 6. num. 7. & 8. Rodericus condit. 4. Medina in institut. l. 1. §. 26. ad euitandas fraudes & simulationes: Præsumitur autem census celebratus cum reali numeratione pecuniæ, vbi notarius in instrumento fidem facit de numeratione; & qui contrarium asserit, debet id apertissimè probare, vt constat ex Rotæ decis. 128. num. 5. 170. num. 3. 282. num. 2. 333. n. 6. sed valebit ne in foro conscientiæ contractus, in quo reuera pretium solutum est, quamuis non coram Notario & testibus? Affirmat Nau. num. 88. Salazar. tr. de vsu & consuet. cap. 6. num. 45. Roder. condit. 4. dub. 1. Azor c. 8. quæst. 6. Lessius num. 80. eo quod lex constituta sit ad euitandas fraudes, & quoad hoc constitutionem Pij non fuisse vsu receptam. Negat Medina d. lib. 1. §. 26. Molin. d. 390. num. 2. Lasarte de decim. vend. cap. 10. num. 49. vbi constitutio recepta est, eo quod Pius contractum aliter factum, illicitum, fænaratitium, & nullum esse statuat, ob defectum formulæ solemnis iuris scripti, seruandæ etiam secundum conscientiam. initio enim ait. *Statuimus censum seu annuum redditum creari, constituiue nullo modo posse, nisi,* &c.

Hanc tamen conditionem idem Pius moderatur in constitutione. *Et si*, quæ est huius declaratoria, volens. §. 9. in casu assignandarum dotium posse creari censum non habita ad manum, nec numerata pecunia coram Notario & testibus. Itémque §. 10. vt sufficiat pro pecunia numerata coram prędictis apoca, seu idonea bancharia schedula. & meritò. Cum cedula bancharia data ab emente censum, & acceptata à censuario vendente, vim habeat solutionis, & numerationis pecuniæ, vt docet Bartolus in l. soluturus. 3. de solut. Puteus decis. 156. lib. 1. dec. in l. si verè. num. 40. Cod. de instit. & substit. Sigismund. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 233. & §. 2. gloss. 5. num. 63. 64. Angel. in l. vsum fructum. nu 2. ff. de verb. oblig. Rota Genuensis decis 4. num. 9. & Rota Rom. decis. 124. num. 2. & decis. 128. num. 7.

THEOREMA 265.

VEtat etiam §. 3. ne solutiones pensionum anticipatè fiant, aut deducantur in pactum: quod etiam pro regno Franciæ anno 1521. decreuerat Senatus Parisiensis die 27. Iunij, vt scribit Imbertus Rupellanus lib. 1. forens. Instit. cap. 34. & Felicianus de solis l. 1. de censibus. cap. 9. num. 11. hoc est, ne post celebrationem contractus pensiones exigantur, aut deducantur in pactum, antequam pro ratione temporis decursi debeantur, ex Molina. d. 390. clausula 3. Rebellio clausula 2. Lessio num. 81. Azor cap. 9. Couar. c. 15. num. 10. 11. Salas de censibus. dub. 9. Rota Rom. decis. 159. & 333. idque rectè, nam si censuarius deberet pensionem anticipatè reddere, redderet antequam res supposita

censui

censui fructus vllos faceret, annuus autem redditus debetur ex fructibus rei; itemque censitor eo anno non subiaceret periculo rei subiectæ. v.g. domus, quæ corruere aut incendio conflagrare potest.

Præterea pretium non erit iustum; nam si v.g. annuus redditus scutorum 21. ematur pretio 300. aureorum, si anticipatè soluatur pensio, statim reddentur 21. Sunt igitur tantum reliqui 279. licet annuatim pensio soluatur, ac si censuarius accepisset 300. ob id iniqua esset hæc anticipata solutio, vt notat Azor loco cit. quæst. 3. & restitutioni obnoxia. Rota tamē Romana, anno 1600. die 26. Iunij decis. 159. & decis. 325. censuit huiusmodi pactum, licet non valeat, non vitiare tamen totum contractum census, (quidquid senserit Felicianus de solis. loco cit.) eo quod solutiones anticipatæ vel postulatæ non sint de forma substantiali emptionis & venditionis census, sed solum quid accidentale, cum non remoueat consensum contrahentium à contractu census, nec faciat contractum illum in aliam speciem transire, vt scripsit etiam Surdus consil. 243. n. 26. & Sigismund. Scaccia. §. 1. q. 7. parte 2. ampliat. 20. num. 9. & seqq. Ob id vitiatur quidem per bullam Pij V. anticipata solutio pensionis, sed non vitiat contractum totum, qui solum vitiatur, vitiata forma substantiali. & de ea solum intelligunt clausulam illam §. 13. Contractus sub alia forma celebratos iudicamus fæneraritios; cætera verò accidentalia reiici quidem & annullari, sed haud vitiare totum contractum.

THEOREMA 266.

Adiicit §. 4. nonam conditionem, vt irritæ sint conuentiones, & obligationes directè vel indirectè obligantes ad casus fortuitos, eum, qui aliàs ex natura contractus non tenetur. Hæc conditio tamen duobus modis potest intelligi. Primo, vt prohibeatur ne fiat conuentio de soluendis singulis annis fructibus seu redditibus, etiam si fortuitò aliquo anno pereant, eo quod tunc non obligetur censuarius soluere, cum non prouenerint fructus, & ob id tunc sit frustra ius exigendi pensionem de fructibus, & ita explicat Molina d. 390. clauf. 14. Lessius nu. 82. Azor cap. 10. nec id improbabile putat Rebell. condit. 3. Secundo modo, vt prohibitio non referatur ad pensionem, sed ad rem subiectam censui, vt si res casu aut fortuitò pereat, non maneat amplius obligatio, nec vlterius soluatur pensio. Nec tamen idem repeti, §. 10. sed solum ibi declarari, re tota perempta, totam obligationem etiam perire: si verò pars tantum pereat, proportionaliter solum perire pensionem. ita explicat Rebellius. num. 10. 11. 12. Lopez. cap. 60. Salas. dub. 10. Nauarr. in com. de vsur. num. 117. Sotus l. 6. quæst. 5. art. 1. Et placet. Tum quia ita seruatur in praxi. Tum quia pensio tam pro fertilibus quàm sterilibus annis est iusto pretio & præmeditatè empta. Tum quia non emuntur fructus, nec super fructibus ius imponitur, aliàs censuarius, non posset inuito censitore, pro arbitratu disponere de fructibus. sed super re ipsa, vnde idem ius perseuerat quandiu inextincta,

& sua natura fertilis perseuerat. Tum denique quia id expresse declarauit Pius V. constitutione. *Etsi.* §.6. de qua epitome 105. vult enim deberi pensionem etiam si tempestate aut casu aliquo vno, duobus aut pluribus annis fructus non prouenerint.

THEOREMA 267.

REctè postea §.5. decimam ponit conditionem, vt irritum sit pactum omne restringens aut auferens libertatem censuarij alienandi (inuito censitore) rem censui subiectam, aut imponens censuario obligationem, vt si rem vendat, soluat censitori, pro facultate alienandi ab eo obtenta, ex Molina. d. 390. claus. 5. num. 8. Salas dub. 29. Lessio dub. 11. num. 72. laudemium, seu quinquagesimam, aut aliam partem aliquotam pretij rei alienatæ, vti fieri solet in venditione rei emphyteoticæ, in recognitionem directi dominij. quia cum censitor non habeat dominium directum, nec vtile, rei subiectæ censui, sed solum ius percipiendi ex ea annuam pensionem, non postulat huius contractus natura, vt non possit censuarius, qui rei dominium habet, suam rem liberè vendere. Id enim non præiudicat censitori, cum semper obligatio soluendi ei censum, sequatur, & comitetur rem suppositam censui: vt igitur cuicumque alteri licet rem suam (etsi seruitutem habeat) liberè, & quandocumque voluerit, vendere, ita licet censuario, vt notauit etiam Molina. d. 390. clausula 5. Lessius num. 83. Rebell. quæst. 6. nu. 13. Azor c. 11. quæst. 1. Virgin. p. 1. de cens. n. 23. Rodericus. dub. 2. post explicationem conditionum, qui etiam citat Dec. consil. 254. num. 15. Nauarr. num. 91. 93. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 236. Felicianus de solis. l. 1. de cens. cap. 9. num. 13. Pontifex tamen non tollit, si res aliàs, excluso censuali contractu, esset obnoxia cum venditur, solutioni laudemij quin soluatur, cum non fuerit intentio legislatoris liberare à laudemio prædia, quod alia ratione, quàm census in eis impositi, debetur. vt ex se patet, & notat Nauarr. n. 93. & Molina disp. 390. claus. 5.

Quæreri num hæc clausula permittat censuario, vt possit etiam priuilegiato, vt sunt Ecclesiastici, aut potentiori, rem censui subiectam vendere? Respondendum est, permittere, ex Molina loco cit. & Azore cap. 11. quæst. 1. (quidquid senserit Rodericus dub. 4. post conditiones) cum ius census, neque ex natura rei, neque ex iuris dispositione habeat, quin res subiecta censui, possit vendi aut alio titulo alienari in potentiorem sine consensu censitoris, (sicut in emphyteusi) & ob id tale pactum appositum restringeret facultatem censuarij rem alienandi, contra præsentem Pij V. constitutionem.

THEOREMA 268.

TVm §.6. iniungitur venditori census, vt si rem vendere voluerit, id denunciet censitori, vt si libuerit, tantidem, & iisdem conditionibus, ipse rem illam emere possit, & per mensem expectetur (nisi huic fauori ipse renuntians ante id tempus concedat facultatem, vt alteri vendat) & si velit ipse

ipse emere cæteris omnibus præferatur (iis scilicet, qui non habent ius prælationis, non verò habentibus, ex Nauarr. num 127. Lessio dub. 12. num. 84. Scaccia §. 1. quæst. 1. n. 245. Molina. d. 394. & censendum non sit, Pium V. voluisse præiudicare cognatis, Vicinis, sociis venditoris, qui statuto aut alio iure sunt præferendi, cum Princeps concedendo vni gratiam, non videatur velle alteri præiudicare. l. 2. §. si quis à Principe. ff. nec quid in loco pub. & c. super eo. de officio delegati.) Meritò autem hanc 11. conditionem apposuit Pontifex, ne emptor census posset iure conqueri, si forte res ad potentem, aut priuilegiatum transiret, quo facilè pensioné difficiliùs posset exigere ab secundo possessore, à quo est deinceps soluenda & exigenda pensio. Debebit enim censitor sibi ipsi imputare, quem emere noluerit, sed permiserit, vt alteri res venderetur, vt docet Azor. c. 11. quæst. 1. Molina claus. 5. num. 7. 8. Nauarr. num. 92. Rodericus. dub. 6. Sotus l. 6. quæst. 5. art. 2. Virgin. p. 1. num. 8. & alij. Quod si eo inscio res fuerit vendita, poterit censitor conuenire in Iudicium, tam secundum possessorem, ex Couar. l. 3. Var. resol. c. 7. num. 22. & Molin. d. 372. num. 6. vers. quando. tum quia contractus fuit inualidus, vt pote celebratus absque solemnitate, à Pio V. requisita. tum quia censuarius non potuit censitori præiudicare absque eius consensu cum habuerit ius prælationis. tum quia res cum suo onere transit. quàm etiam ex Virginio, p. 1. num 23. & Azor loco cit. venditorem ipsum aut hęredes, & exigere pensionem; cum fuerit contractus inualidus, ex constitutione Pij V. censitore irrequisito.

Quærenti an si res censui subiecta diuidatur in plures hæredes, vel per partes pluribus vendatur, possit censitor à singulis exigere in solidum totam pensionem? Respondeo rem agitari inter Doctores, negat Couar. l. 3. Var. resol. c. 7. num. 8. Glossa in l. Moschis. ff. de iure fisci, Virginius p. 2. num. 33. Azor. c. 11. quæst. 3. Salas dub.) & 11. Rebell. q. 6. num. 2. 3. tum quia ita seruatur in Lusitania, tum quia res transeat cũ suo onere, ergo vt tota cum toto, ita pars cum parte oneris tantũ, & non in solidum cum toto. Eadem enim debet esse proportio in hoc casu, quæ est cẽsus fundi ad partes. Vt igitur pereunte parte fundi, pars tantum census perit, ita re in partes diuisa, singulæ partes, proportionaliter partem tantum census soluere debebunt. Affirmat autem Molina. d. 383. num. 9. & d. 391 num. 3. Nau. comm. cit. num. 114. Lessius dub. 12. num. 89. Aluarus Valascus. de iure emphyt. quæst. 32. num. 13. Lassarte de decim. vend. c. 10. num. 14. tum quia ita in Hispania vsu receptum sit, iisdem & Couar. testibus. Tum quia nemo vellet emere censum cum eo periculo, vt si res subiecta diuidatur, cogatur à pluribus, & magno labore ex gere partes pensionum, eásque proportionaliter pro ratione fundi, quæ res magnas lites ac difficultates facillime pareret. Tum quia non debet conditio censitoris ex hæredum aut ementium multiplicatione fieri deterior, iuxta l. 2. ff. de verb. oblig. & l. planè. ff. fam. herc. Tum quia per diuisionem

fundi vectigalis, non diuiditur vectigal, in eius, cui debetur, præiudicium. potest enim à quolibet possessore cuiusuis partis, petere & exigere. l. communi diuidundo. ff. commun. diuid. & Glossa ibid. sed cum res pendeat ex praxi fori iudicialis, quæ pro locorum diuersitate, diuersa esse potest, erit res definienda pro varietate Prouinciarum.

THEOREMA 269.

STatuit §.7. conditionem. 12. ne scilicet, fiat pactum, quo venditor census ob morosam solutionem pensionis in pœnam aliquam, vt puta commissi seu amissionis rei censitæ, vel eius partis, aut iuris alicuius (esset enim pœna inæqualis culpæ ex Rebell. q. 7. num. 1. Molin. d. 390. n. 11. Tolet. l. 5. c. 48. Azor. c. 13. q. 6.) aut interesse lucri cessantis, vel cambij, expensarum, salariorum, & similium, siue certorum, siue liquidandorum creditoris iuramento, pro recuperanda pensione. hæc enim ad euitandas fraudes, & præcidendam occasionem vsuris, meritò Pontifex prohibet, nolens lucrum, interesse, & similia, deduci in pactum, ne cogeretur censuarius tantum soluere, quantum censitoris arbitrio taxaretur, relinquens id definiendum Iudicis arbitrio. Potest enim creditor in iudicium conuenire debitorem suum, & ex iuris dispositione petere expensas, quas fieri oportet litigando, contra morosum debitorem, vel transmittendo executores, & omne illud quod eius interest, & Iudicis mandato habere. vt declarat idem Pius V. §. 7. declaratoriæ. *Et si.* antea citatæ Epit. 105. (quæ paucis videtur cognita) & docet Nauarr. num. 93. Tolet. l. 5. c. 48. Molin. d. 390. claus. 6. num. 10. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 182. 246. & quæst. 7. p. 2. num. 57. 58. Medina de rebus per vsur. acquisitis. q. 15. Rota Rom. decis. 153. 331. 372. num. 8. Lupus in l. curabit. §. 6. num. 26. Cod. de act. empt. inter tractatus diuersos, to. 7. fol. 121. Virginius Boccacius. p. 1. num. 9. Azor c. 13. quæst. 1. & 2. Salas dub 11. Emanuel Sà. v. census num. 3. Michaël Salon loco cit. controuersia. 16. Felicianus de Solis. l. 1. c. 9. num. 14. & seqq. Lessius dub. 12. num. 86. si enim ex dilatione solutionis, damnum euenerit emptori census, expensas fecerit, vel si ex mora lucrum cesset, non solum intrinsecum, vt concedit Molina, sed etiam extrinsecum (quale est quod per industriam negociationis censitoris perciperetur) vt colligitur. l. si sterilis. §. per venditorem. ff. de act. empt. debitoris culpa euenerit, naturali iure, resarciendum est, quippe cum, qui causam damni dat, damnum dedisse videatur. c. fin. de iniuriis, & l. qui occidit. ff. ad leg. Aquil.

Quid verò sit lucrum cessans, quid damnum emergens, explicat Nauarr. comm. de vsuris. num. 40. 41. Porrò, aliud esse, accipere interesse lucri cessantis, & aliud vsuram, docet Nauarr. ibidem n. 44. 45. ex Scæuola in l. 3. §. fin. ff. de eo quod certo loco, &c.

THEOREMA 270.

VEtat etiam 13. §. 8. ne ex pensionibus in præteritum debitis, aut debendis in futuro, constitutus census augeatur, (secus ex Nauarr.

Nauarr. num. 94.& Lessio n.87. si ab emptore noua pecunia, vti antea factum est soluatur) in eiusdem personæ vel alterius ab eo suppositæ fauorem, ad fraudes euitandas, ne videlicet per censuum incrementa ex censualibus pensionibus debitis, debitor graui oppressus onere census, ad paupertatem redigatur. ex Molina clauf. 6. num.10. Azor.c.14. Salas dub.11. Salon.contr. 24. Feliciano. l.1.c.9. num. 16. & possit non difficile creditor census in iudicio cogere venditorem ad solutionem pensionis, vel vt ipse rei obligatæ censui apprehendat possessionem, & tandiu Iudicis arbitrio retineat, quamdiu ex eius fructibus sit illi factum satis, ex Azor.c.14.

Percunctanti verò quandonam sit soluenda pensio? Respondet Salas dub.42.& Salon art.3. controuers. 12. secluso pacto in fine anni, cum enim in censu ematur ius pensionis annuæ, finis anni est expectandus. Quid si ante finem anni redimatur census? soluatur pensio ad ratam temporis, ex Nauarr. num. 126. & Rebell.q. 6. num. 23. & constat id ex domorum pensionibus, quæ soluuntur pro rata temporis.

THEOREMA 271.

ANnullat §. 9. pacta conti- uentia onerum solutiones ad venditorem spectare, quæ ex natura huius contractus non pertinent ad illam; ideo ex hac 14. conditione nullum erit pactum, vt censuarius teneatur hospitio recipere v. g. familiares censitoris, ex Nauarr. num.94. vel teneatur suis expensis mittere pensionem dominum illius, ex Rebell. q. vltima num.1.& 2. Salas dub.30. Bartolo. l. ita in illa. ff. de constit. pecun. Paulo à Castro ibidem (quicquid sentiat Rodericus dub. 7.) vel, vt venditor suis expensis authenticum instrumentum venditionis census, det emptori, ex Rebell. loco cit. vel, vt ea tributa, quæ imponentur pro ratione bonorum cuiusque, aut pro quantitate reddituum, & partim ad venditorem spectant, partim ad emptorem pro quantitate iuris cuiusque, ad solum venditorem spectent, ex Molina disp. 391. n.1. nimium enim censuarius grauaretur. Secus verò quando census cōstituitur in prædio, ex quo Principi; aut fisco debetur tributum, quia enim dominium prædij suppositi censui, est penes censuarium, & non penes censitorem, ideo solus dominus prædij iure compellitur tributum soluere, quod est prædio impositum, cum huiusmodi contractus census non possit fisco aut alteri tertio præiudicare. ex Azor. c. 15. Nauarr. num.132. Lessio.num.87. Rebell.loco cit.num. 1. Salas dub. 11. & 37. Boninsegnio num. 12. Molina d.391.num.1.

Quærenti an licitum sit pactum de dandis fideiussoribus, tam de soluendis statuto tempore pensionibus, quam de contractus securitate, seu rei in qua census collocatur euictione? Respondeo licitum ex Rebell. q.7. num.2. Toler. l.5.cap.46. Molina. d. 391. num.1. Salas dub.11.& 37. Emanuel Sà.v. census num.3. Michaël Salon loco cit.controuers.14. num.7. Azor.c. 10. quæst. 1. (quicquid senserit Garzias.c.38.) cum id non sit contra naturam contractus, & censitor

tor habeat ius consulendi per huiusmodi media licita suæ indemnitati. idémque declarauit Pius V. in Constitutione. *Etsi*. epit. 105. §. 8. Itémque licitum hypothecari alia bona pro euictione, tam rei censitæ, quam solutionis pensionum, ex declaratione eiusdem Pij V. loco cit. & ex Bulla 4. Nicolai V. & Constitutione Gregorij XIII. de quibus dixi Theorem. 104. 105. & Rota Rom. decis. 154. Nauarr. comm. de vsur. num. 77. Feliciano de solis l. 1. c. 8. num. 10. Azor. c. 10. quæst. 1. Innoc. Panorm. & aliis in cap. in ciuitate. de vsuris. Ioan. Gutierez. l. 2. qq. pract. q. 177. n. 8. & l. 1. ff. de euictionibus, quæ habet, siue tota res euincatur siue pars, habet regressum emptor in venditorem. quare etiam deduci poterit hypothecatio in pactum licitè.

THEOREMA 272.

IAm verò. §. 10. Pius V. statuit 15. vt re in totum aut partem perempta aut infructuosa reddita, pro rata pereat census, quam etiam conditionem posuerunt Martinus V. & Calixtus III. in suis extrauag. *inter communes*. tit. de empt. & vend. vt notauit etiam Nauarr. num. 72. 74. Molina d. 389. num. 1. & 2. Lessius num. 35. & æquissima est conditio, si res pereat absque culpa censuarij, tum quia census iste realis est, & non personalis, tum quia deficiente fundamento necesse est corruant cætera ædificata in eo: quare etiam perempta re censita pro toto aut parte, peribit etiam ius in toto, aut parte censitoris in ea fundatum. minus enim rectè sensit Couar. l. 3. Var. resol. c. 7. num. 5. & 6. Sotus l. 6. quæst. 5. art. 1. Felicianus de solis. l. 1. c. 8. num. 19. 20. & Mich. Salon. loco cit. art. 3. contr. 18. huiusmodi ius census, non fundari in re censita, sed in censuario, & rem censitam habere solum rationem hypothecæ, contra cõmunem Doctorũ sententiam, imo & dictorum summorum Pontificum decreta, cum census sit realis, non personalis, & pereat re in totũ aut partem, perempta, vt ex praxi patet. totum quidem, vt si prædium à mari absque remedij spe, vel à flumine sit occupatum, molendinum penitus euersum, domus combusta, idque etiam si ex eadem materia res denuo ædificetur, cum enim sit iam aliud ædificium; non est amplius suppositum censui. ex Molina d. 394. num. 3. Azor. c. 16. Nauarr. num. 118. Lessio num. 91. Salas dub. 11. 16. partem verò, vt si flumen tertiam aut quartam partem fundi abstulerit, similiter pro tertia aut quarta parte perit census. quod Molina. d. 391. clausula. 8. Garzias. c. 28. num. 9. & alij intelligunt etiam si quod remanet sufficiat ad integram pensionem soluendam, cum ad desitionem partis subiecti, debeat & pars accidentis, iuris scilicet, in re censita fundati, perire, vt Pius hic decernit. licet id durius aliquibus videatur in dicto casu, quia, quo super maiori prædio census 100. aureorum esset constitutus, eo deterioris esset conditionis, cum tamen melioris esse debere vulgò iudicetur; facilius enim deperit pars maiori prædio, quàm minori. id tamen cedit in censuarij commodum, aliàs censitores plus iustæ quantitatis prædia censu onerare voluissent,

voluissent, pro non magna annua pensione. Omitto quod scribit Salon loco cit. art.3. controuers. 18. num. 3. §. secundò quando. etiam re in totum aut partem perempta, exclusa constitutione Pij V. iustè exigi totam pensionem, supposito enim falso fundamento; nempe rem subiectam censui, habere tantùm rationem hypothecæ, & censum fundari in persona, vt paulo ante retuli, non mirum si inde malam inferat conclusionem. Eadem, quæ de pereunte re diximus, habebunt etiam locum, si res tota, aut eius pars, efficiatur infructifera. Non dicitur tamen res effecta infructuosa, si solum minus reddat quàm antea, aut si duobus, tribus aut pluribus annis fructus non ferat, sed tunc solum, quando res effecta est impotens ad fructus in futurum reddendos ex Molina. d. 383. num. 6. 7. & d. 391. Nauarr. num. 95. Scaccia. § 1. quæst. 1. num. 176. Azor. cap. 5. quæst. 3. & c. 16. Lessio. num. 35. & 88 Valentia. 2. 2. d. 5. quæst. 22. puncto 2. vers. 6. Garzia. c. 28 Virgin. p. 3. num. 71. Reginaldo. l. 25. num. 411. 429. Salas dub. 10 Rota Rom. decis. 227. & Surdo consil. 162. num. 17. lib. 2. Dixi si res censita absque culpa censuarij pereat, vel fiat infructuosa; quia si id accidat eius culpa, aut non peribit census ex Scaccia num. 176. 178. Bartolomæo Medina & aliis, cum æquum non sit, vt censitor patiatur damnum ob censuarij malitiam, vel si peribit, habebit censitor ius agendi contra censuarium, & quoad pretium, & quoad interesse lucri cessantis, & damni emergentis, ex Nauarr. num. 118. Rebell. num. 18. Salas dub. 11. n. 30. Lessio n. 91. Scortia. cum hic casus non comprehendatur in bulla Pij V.

THEOREMA 273.

Sequenti §. 11. ponitur 16. conditio, qua vult Pontifex, vt eodem pretio quo census emptus est, possit semper redimi, non obstantibus quibuscumque pactis, aut præscriptione temporis, de qua Azor. c. 17. Nauarr. num. 98. Virgin. p. 2. num. 37. 55. 153. Lessius num. 92. Molina. d. 391. claus. 9. Salas dub. 45. num. 4. Reginaldus num. 434. Quare irritum est pactum, vt census redimatur aut maiori pretio, quàm fuerit emptus, vt etiam statuit Carolus V. Bruxellis anno 1528. die 21. Febr. vt notauit etiam Lessius dub. 7. num. 48. aut vt redimatur intra certum tempus, aliàs irredimibilis fiat.

Num verò hac etiam clausula damnentur in posterum in Christiana republica census perpetui, & irredimibiles iusto pretio, quod solet esse maius, dissensio est inter doctos. Affirmat Rebellius. q. 7. in fine. Virgin. loco cit. Azor. c. 17. num. 1. & alij apud Salas dub. 12. cum Pius dicat: *Postremò census omnes in posterum creandos*, &c. Negat Nauarr. num. 98 Molina, d. 391. num. 9. Salon. art. 4. controu. 1. Valentia. d. 5. quæst. 22. puncto 5. Lessius num. 92. Salas dub. 40. & alij, cum & passim in vsu essent, & non repugnet emi & vendi censum in perpetuum, sicut in perpetuum emuntur & venduntur res aliæ.

Rogabis, an censitore inuito census redimi possit per partes? Respondeo id quidē à Martino V.

& Calixto III. concessum fuisse, sed nihil à Pio V. in hac constitutione esse sancitum. Ob id docti inter se discrepant, affirmat Nau. comm. de vsuris num.78. 95.101. 102. Virgin. p.1. num. 13. & p.2. num.8. Azor. c. 17. quæst. 3. Michael Palatius 4. praxis Theol.c.6. Felicianus. l. 1. c. 8. num. 16. & alij apud Salonem art. 3. controu. 24. & Salas dub.56. eo quòd à Pio V. concedatur facultas censuario redimendi quando velit. Quare si totum, ergo etiam partem. Negat Lessius. num.93. Boninsegn. c.14. num.11. Rebell. q. vltima num.3. Roderi. dub.4. Molin. d.393.num. 5. Franc. Sarmenta. l. 7. select. interp. c.1. num.27. Tolet. l. 5. c.45. Reginaldus l.25.num.415.424.Sà. n.2. Salas dub. 31. & 56. Garzias. c.28.n.16. Lupus comm.2.de vsur. §.2.num.71. Lopez l.1.c.59.Graff. l.2. c.118. Scaccia §.1. q.1. n.239. vers. *Secundus casus*. Anglesl.l.4.q.de censibus. condit.7. Rota Romana decis.139.num.3. vbi de iure communi parte inuita negat censum per partes extingui posse. quod id vergat in graue præiudicium censitoris. Cum iuxta l.planè.ff.familiæ hercisc. solutio per partes non minima habeat incommoda. & l. Tutor. §. Lucius.ff. de vsur. decernat in simili casu, non posse cogi creditorem ad recipiendam partem debiti, etiam diuisibilis, propter damnum, quod ei potest accidere. Nam si emptor census integram summam perciperet, posset prædium aut rem aliam fructiferam comparare aut negotiari, quod cum sola parte facere non potest. Et quidem Martinus V. & Calixtus approbarunt censum in quo venditor poterat per partes redimere, non tamen damnarunt census, in quibus non potest censuarius redimere, nisi toto soluto pretio, ex Rebell. quæst. vltima num.3.

Num autem pactum, vt cum censuarius redimere voluerit, eadem redimat moneta, licitum sit vel illicitum, tractat Lessius dub. 8. num. 49. 50. & Salas dub. 56. num. 11. sicut monetæ mutatione secuta in materia, formáue, aut valore extrinseco, sit in redemptione census habenda ratio valoris monetæ temporis, quo fundatus fuit census, an temporis quo redimitur, pluribus disputat Felicianus de Solis. tom.2. de censibus. l.4. c. 1. à num. 28. vsque ad finem, multis adductis vtrinque iuris peritis, quem consulere potes. Idem tamen Pius V. vetat posse venditorem census cogi ad redimendum; Et merito, quippe cũ id repugnet rationi emptionis, qualis est contractus census, & speciem referat vsuræ, ex Nauarr. num. 97. Soto l.6. quæst.5. art.3. Virg. p.1. n 84. p.2. num.3. p.3. num.27. Io. And. & Panorm. c. illo vos. de pignor. Azor.c.17. quæst. 4. Rebell. quæst. vltima num.3. volens autem censuarius censum redimere, si censitor pretium recuset accipere, tunc censuarius publicè & coram testibus pecuniam deponat, & de depositione moneat censitorem, & liberabitur ab obligatione pensionis, iuxta l. acceptam. Cod. de vsuris, & Menochio. l. 2. de arb. casu 232. Decernit tamen vicissim Pontifex, esse à censuario intimandam redemptionem censitori ante duos menses, vt tempestiuè de sua pecunia disponere possit, & post denunctam, infra annum tamen, censito

censitorem posse etiam ab inuito censuario pretium repetere.

THEOREMA 274.

PRædicto tempore elapso vult 17. Pontifex, ne censuarius pœna aut pacto aliquo possit amplius cogi ad redimendum censum, nisi denuo præmissa censuarij denunciatione ante bimestre, & ita deinceps, toties quoties, effectu non sequuto, vt etiam statuerant Martinus V. & Calixtus III. ob id licet ex parte censuarij census sit redimibilis, ex parte tamen censitoris extra supradictum casum irredimibilis est. qua de re Molina d. 391. num. 12. Rebell. quæst. 8. n. 4. & seqq. Salas dub. 12. num. 6. & dub. 25. Azor. c. 18. Lessius n. 93. 94. Lupus comm. 2. de vsur. §. 2. num. 69. Sotus. l. 6. quæst. 5. art. 3. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 236. & seqq. Virgin. p. 2. num. 37. Rota Rom decis. 139. & 206. Quare tenetur censuarius per duos menses post denunciationem perseuerare in censu, si ita censitor velit, ex Salas dub. 12. num. 5. alias enim denunciatio ante bimestre frustra esset, licet Molina d. 391. claus. 10. num. 12. visus sit aliter sentire.

Notat autem Azor. c. 12. tempus numerandum esse à die quo censitor certior factus est de futura redemptione, quamuis computandus non sit primus dies, cum is non computetur in termino, ex l. 1. ff. *si quis cautionem*. Bartolo ibidem. & Molina loco cit. num. 11. Non est autem in redemptione necessarium, vt pretium sit in numerata pecunia, potest enim, si censitor sit contentus, in quocumque redimi, ex Nauarr. n. 123. 124. Rebell. quæst. 6. num. 22. Molina d. 394. Salas dub. 15. cum bulla Pij V. requirat numeratam pecuniam in constitutione census, non in exstinctione, & ad hoc facit l. satisfact. ff. de solut.

THEOREMA 275.

CEnsuum autem contractus posthac aliter factos Pontifex §. 13. irritos & fœneratitios iudicandos decernit, saltem præsumptione iuris in foro externo, ex Nauarr. num. 98. 106. Rebell. quæst. 6. num. 21. Lessio. num. 97. Boninseg. c. 7. Molina. d. 391. Azor. c. 18. 19. Valentia d. puncto 2. Emanuele Sà v. census. n. 2. quod Pontifex addidit, vt præscriberet solemnem iuris formam contractus censualis. forma enim dat esse rei, vnde ea mutata, perit etiam rei substantia & essentia. l. Iulianus. ff. ad exhibendum. & ideo subiicit etiam quicquid expresse vel tacitè contra huiusmodi conditiones, dari, remitti, aut dimitti contigerit, posse à fisco vindicari quamuis fieri possit à parte rei, vt fœneratitij non sint, vt si desit solum quid accidentale, ex Salone art. 3. contr. 24. Salas. dub. 51. Reginald. l. 25. num. 415.

THEOREMA 276.

TAndem, §. 15. prohibet semel constitutum pretium census, augeri aut minui ob superuenientem aliquam circumstantiã, etiam quoad vltimos cõtrahentes. Quibus verbis Nauar. num. 112. Rodericus, Lopez & alij putant prohibere variari pretium census per alias, & alias faciendas successiu

temporis, venditiones. Vnde laborant deinde in assignanda causa, cur variatis temporibus, circumstantiis, venditoribus, emptoribus, non possit etiam augeri & minui pretium census, vti licet in cæteris mercibus. Rebellius vero. quæst. 5. num. 7. & quæst. 6. num. 23. & Lessius dub. 12. num. 95. rectius sentiunt, verba intelligenda esse de pretio redemptionis faciendæ per quosuis futuros successores. Ideo Pius non prohibet, ne censum quem ab vno pluris emisti, possis alteri minori pretio vendere, vt vice versa propter variationem valoris factam successu temporis, & alias circumstantias augentes vel minuentes pretium: sed decernit solum pretium censui ab initio semel constitutum, non posse propter aliquam temporis vel circumstantiarum variationem, inter ipsos primos contrahentes, heredesue eorum, quando vltimo ineunt contractum redemptionis minui vel augeri. quippe cum sit census redimibilis conditio, vt in redemptione soluatur idem pretium, quod ab initio in constitutione census solutum fuit, quantacumque contigerit decursu temporis, variatio valoris. Nulla enim hic interuenire potest iniustitia, cum vterque contrahentium æqualiter se exponāt lucro & periculo. si enim fuerit auctum pretium census, cedet in censuarij lucrum, quod non redimat maiori pretio, quàm acceperat in eo constituendo; si imminutum, in censitoris lucrum computabitur, quod minoris non redimatur census, quàm dederat.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 82. olim 83. edita anno 1569. quæ incipit.
Si de protegendis.

EPITOME 106.

PONTIFEX §. 2. 3. 4. Quoscumque & cuiuscumque sint sæcularis dignitatis & gradus, qui aliquem ex Inquisitoribus, aduocatis, procuratoribus, notariis, testibus, accusatoribus, denunciatoribus, aliisue ministris. S. Inquisitionis officij, vel Episcopi in sua diœcesi id munus obeuntis, offenderint, vel offendere tentarint, tenuerint, deiecerint, perterrefecerint, corúmque fautores & cōplices, aut Ecclesias, ædes, carceres aliásque res siue publicas siue priuatas S. Officij, aut ministrorum inuaserint, incenderint, expilauerint, libros, litteras, exempla, scripturas, aliáque instrumenta diripuerint, aut alio quocumque modo exportauerint, suppresserint, vel etiam inermes fuerint causa, vt hæc fierent, vel res aut personas seruari, defendiue prohibuerint, vinctum extraxerint, emiserint, capi vetuerint, fugiendi facultatem dederint, receptauerint, occultauerint, aut eadem causa cætum concursumve

Offendētes & offendere tentātes Inquisitores eorumque ministros, carceres, bona, & illorū fautores & cōplices excōmunicantur reseruata absolutione Papæ. sunt rei læsæ maiestatis, priuati feudis, dominio, dignitate, beneficiis, &c. eorū filij infames, incapaces hereditatum & dignitatum & pro eis intercedentes incurrūt pœnas fautorū hæreticorum.

ſumve fecerint, etiamſi effectus ſecutus non ſit, excommunicat ipſo facto, reſeruata Papæ abſolutione, declarat reos læſæ Maieſtatis, priuatos perpetuò dominiis, feudis, honore, dignitate, tradendos ſæculari iudicio puniendos, bonis rebúſque omnibus fiſci iuribus applicatis, vt de reis læſæ Maieſtatis, & hæreticis conſtitutum eſt. Filiíque eorum perpetuò ſunt infames, & dignitatum ac hæreditatum incapaces.

§. 5. Illud idem de omnibus Eccleſiaſticis decernit exequendum, ita vt beneficiis, & officiis omnibus Eccleſiaſticis, præſentis conſtitutionis auctoritate priuati, & per iudicem Eccleſiaſticum degradati, tradantur Curiæ ſæculari prædictis laicorum pœnis plectendi.

§. 6. Epiſcoporum tamen cauſæ ſummo Pontifici reſeruantur.

§. 7. Qui pro prædictis intercesserint, incidunt ipſo facto in pœnas fautorum hæreticorum.

THEOREMA 277.

Cum fautores ac defenſores hæreticorum puniantur excommunicatione, infamia, honorum & officiorum priuatione aliiſque pœnis, vt aliàs vidimus, iuxta cap. excommunicamus. extra de hæret. cap. quicumque de hæret. l. 6. Innoc. IV. bulla. *Ad extirpanda.* Hoſtienſem. d. cap. excommunicamus, vbi 12. pœnas colligit. & ibid. Io. And. num. 14. Butrium. n. 1. Marian. Socin. num. 33. Carrerium. tr. de hæret. num. 175. Decian. l. 5. cap. 51. crimin. Pennam. p 2. com. 76. Simancam. tit. 15. Zanchi. tr. de hæret. cap. 3. Farin. de hæreſi. quæſt. 182. & alios. Itémque non fauentes officio S. Inquiſitionis ex Innoc. IV. bulla 16. quæ incipit. *Quia.* & alia eiuſdem, quæ incipit. *Malitia.* & cap. vt inquiſitionis. de hæret. l. 6. & tandem quouis modo directè vel indirectè impedientes vel retardantes eorumdem Inquiſitorum officium. cap. accuſatus. §. ſacerdotes. cap. vt inquiſitionis. de hæret. l. 6. de concil. Narbonenſi. cap. 14. 15. 16. bulla Alex. IV. quæ incipit. *Quod ſuper.* Vmbert. Locat. in iudiciali inquiſit. v. impedientes. Repertorio Inquiſ. v. impediẽs. Zanchino. tr. de hæret. c. 31. Emerico. 2. p. Direct. Inq. quæſt. 54. ibid. Penna com. 79. Turrecrem. in ſum. de Eccleſia. l. 4. part. 2. cap. 21. Bernard. in lucerna Inquiſ. v. impedientes. multo magis ac grauius plectendi ſunt, qui quaſi multa febre frænetici inſiliunt in ſpirituales medicos. nempe & ipſos inquiſitores, & officiales, & adiutores quibus hæreſis virus curandum in prouinciis demandatum eſt à ſummo Pontifice, & in ſancti Tribunalis bona immobilia, Eccleſias, ædes, carceres, & mobilia, libros, protocolla, exempla, cæteráſque ſcripturas publicas, & priuatas eas diſcerpendo, rapiendo, transferendo, occultando, comburendo, aliiſque modis violando, & defendi & ſaluari prohibendo. &

denique ipsos reos, & S. Inquisitioni obnoxios dimittendo, liberando, receptando, occultando, iuuando ne capiantur, quod Pius V. præsenti constitutione in eosdem statutis pænis, quæ in hæreticos ipsos, eorúmque fautores, defensores receptatoresque decretæ sunt, in sacris canonibus, grauiter iustissiméque prohibet. Nisi enim Inquisitorum Tribunal sacrosanctum ab omnibus habeatur, haud possent Inquisitores suum munus exercere, & hæresis incendium diu latéque vagatum, sua cura & vigilantia extinguere, & pacem Reipub. Christianæ conseruare. quod etiam Isocrates inter Græcos celebris Orator in Institutione Principis, eum monet sedulò, ne maiorum religionem aut sacra mutet, eo quod humanarum rerum inuersiones soleant cum religionis mutatione esse coniunctæ.

THEOREMA 278.

Ex igitur hæc Pij V. vniuersalis est, cum & sæculares. §. 2. 3. 4. & Ecclesiasticos, ex §. 5. complectatur; vt etiam fit in bulla Alex. IV. quæ incipit. *Quod super*. solæ enim excipiuntur § 6. Episcoporum causæ ac superiorum, & in c. Inquisitores. de hær. l. 6. Emerico 3. p. quæst. 27. Simanca; tit. 25. num. 7. 8. & seqq. Repertorio Inquis. v. Episcopus §. ad 2. Carrerio tr. de hæret. num. 74. Penna cap. 76. & tam offendentes, quàm fautores, & complices, nec non offendere tentantes etiam non secuto effectu. cum in maleficiis spectetur voluntas, non exitus. l. 1. ff. Ad leg. Cornel. de Siccariis. licet enim conatus committere aliquod delictum, pro quo pœna aut censura imposita est, in eam non incidat, si delictum non perfecit, ex Cardinali, in cap. præterea requisisti. de appellat. Glossa in cap. cum in audientia. & cap. si verò. 2. de sent. excom. & cæteris, vnde tentans occidere aut percutere clericum, si nullus sit secutus effectus, non incidat in canon. *Si quis suadente*. 19. q. 4. Incidit tamen, cum etiam in ipsum conatum pœna aut censura sancita est, vt notat Glossa in cap. si quis cum militibus. 6. q. 1. Baldus in l. si quis non dicam rapere. num. 5. Cod. de Episc. & cler. Felinus tr. quando conatus puniatur. Nauarr. com. de datis & promiss. nu. 15. Vgolin. tab. 1. c. 9. §. 13. num. 4. pag. 99. iuxta leg. quisquis. Cod. ad leg. Iul. Maiest. & c. quisquis. 6. quæst. 1. & de pænit. d. 3. quæst. 3. vt in casu huius bullæ.

Actiones etiam pro quibus lex fertur, latissimè patent, nempe lædere aut perterrefacere personas S. Officij, etiā si sint denunciantes & testes. videri potest de Ministris Inquisit. Simancas. t. 41. vim inferre, Carceribus & cæteris ædificiis, libris & scripturis publicis & priuatis, officij, aut ministrorum quocumque modo fiat, aut prohibere saluari. concursum facere etiam sine armis, nam etiam solis clamoribus & populi concursu reis addi animus potest, & viam fugiendi demonstrare, vt notauit etiam Penna comm. 77. impedire quoque ne rei capiantur, aut illos eximere è manibus S. Officij, receptare, occultare, &c.

Pœnæ prædictorum sunt excommunicatio reseruata Papæ, crimen læsæ Maiestatis, priuatio perpetua dominij, dignitatis, honoris

notis, feudi, ac cuiuscumque alterius beneficij temporalis, vltimum supplicium, confiscatio bonorum, infamia filiorum, & incapacitas ad successiones, hæreditates, donationes, & legata propinquorum & extraneorum, & inhabilitas ad dignitates. Eadem habeant etiam locum in Ecclesiasticis, ita vt auctoritate præsentium priuati omnibus beneficiis Ecclesiasticis degradatique tradantur puniendi brachio sæculari. quæ solent etiam esse pœnæ hæreticorum, vt vidimus Theorem. 27. 33. 37. 40. 52.

Putat autem Farinacius de hæret. quæst. 182. num. 80. hæc solum valere in eo, qui hæc in contemptum, & odium S. Officij admittit, secus si ex alia causa, ex qua per claras probationes se fecisse doceret. quod conatur elicere ex versiculo. *Nemo autem expurgationem habere*, &c. sed pace tanti viri, ex textu illo non videtur id posse colligi. Textus enim ita habet. *Nemo autem expurgationem habere, aut causam vllam proponere, vel prætendere possit, qui tantum nefas in contemptum, & odium huius officij admiserit, nisi contrarium per claras probationes docuerit se fecisse.* non enim vult Pontifex eximere ab his pœnis, eum, qui tantum facinus, sua natura in maximum contemptum Inquisitionis vergens, docuerit, se id alia de causa, quàm contemptus & odij prædicti tribunalis, fecisse, sed solùm si doceret se contrarium præstitisse. Quare probata quidem actio contraria violationi Inquisitionis, eximit à pœnis, sed non diuersitas intentionis, vt puta si aliquis hæc commisisset rogatus precibus consanguinei non formaliter in contemptum officij Inquisitionis.

Quærenti verò quis sit iudex in his iniuriis Inquisitoribus, & cæteris officialibus factis: Respondeo ipsosmet Inquisitores, cum cæteris sanctius & venerabilius sit eorum officium, ita Simancas in instit. tit. 34. n. 28. & tit. 41. n. 41. Zanchinus de hæret. c. 32. num. 1. & seqq. Vbi etiam soluit argumenta contraria, Repertorium Inquisit. v. Inquisitio, & v. Iniuria. Farinacius, de Hæresi q. 182. num. 79. 80. Et faciunt ad hoc, quæ scribit Clarus. l. 5. §. fin. q. 35. num. 20. & Carrer. consil. 232. & constat ex cap. 1. de pænis. l. 6. & ibid. Glossa & præsenti constitutione reseruante tantum causas Episcoporum Romano Pontifici, & si crimen erit dignum morte, tradetur Curiæ sæculari delinquens, vltimo supplicio plectendus. Nemo autem potest intercedere pro huiusmodi reis, aliàs incidit in pœnas fautorum hæreticorum ex §. 7. Constitutionis præsentis.

EIVSDEM PII V.

Breue datum ad Bononienses anno 1569. die 25. Nouemb. quod incipit. Ex debito. *loco*

EPITOMES 107.

CONFIRMAT Pius hoc loco capitula cambiorum realium à Bononiensib propoſita. Et quia à collectoribus in nouo & veteri Bullario fuit omissum; operæ pretium existimo, vt ad verbum refera

Approbantur Cambia realia, etiam cũ recursa.

referatur, ne excidat. Ita autem se habet.

§. 1. *Ex pastoralis officij nobis, licet immeritis, diuina dispositione commissi erga Christi fidelium vniuersorum statum prosperè, feliciterq́ue dirigendum, omnem mentis nostræ aciem assiduè intendentes, illos præcipua cu[ra], studioq́ue maiori prosequimur, quos tanquam peculiares, etiam temporali nostro, & S. Rom. Ecclesiæ regimini commisit Altissimus, & ea, quæ pro publica, priuataq́ue illorum vtilitate, & commoditate, prouida consideratione ordinata esse reperimus, quo firmiore gradu nitantur, approbationis nostræ beneficio libenter stabilimus. Nuper siquidem (sicut accepimus) dilecti filij mercatores Ciuitatis Bononiensis publico & priuato bono ac commodo, ipsiusq́ue ciuitatis decori consulere volentes, nonnulla capitula emporij seu cambij realis in dicta Ciuitate, vti Romæ & in pluribus alijs præcipuis, tam Italiæ, quàm extra Italiam, fieri solet, introductionem, & ipsorum mercatorum, aliarumq́ue personarum securitatem concernentia, sub nostro, & Sedis Apostolicæ beneplacito condiderunt, quorum tenor sequitur, & est talis.*

§ 2. Volendosi dar principicipio alfare in questa Magnifica Citta di Bologna publica piazza de cambi reali per diuersi luoghi, come si costuma nelle principali Città d'Italia, & specialemente in Roma, non solo per commodo & vtile de particulari, ma ancora per honore d'essa Citta, come si presuppone debba essere, & intēdēdosi far cio con buona gratia, & sadisfactione de superiori, & non altrimente: si dice & domandasi per parte de Mercadanti, chè per conseguir questa cosa, sia lor concesso da superiori, & confirmato da N. S. quanto qui nell'infrascritti capitoli si contiene.

§ 3. La prima che la piazza sia libera per ogni sorte di Persone, cosi terriere, come forastiere, è tanto non mercadanti, quanto mercadanti: di modo che ad ogni sorte di persone di qualsiuoglia grado, o conditione sia lecito il dare, & il pigliare denari à Cambio, purche il Cambio sia reale. Intendendo esser Cambio reale quando con effetto si da il denaro in vn luogo, acciò sia pagato in vn altro, secundo che cantano le lettere di Cambio, & così le lettere vadino con effetto al luogo, & alla persona à che sono indrizzate, e che iui siano o pagate, o recusate.

§. 4. Appresso che sia in potesta di chascuna Persona etian

„ etiandio che non sia Mercadante, il dar suoi denari in mano de Mercadanti, accio che li diano à Cambio reale con farsi star del credere, come s'vsa nelle altre piazze d'Italia e fuor d'Italia, & possa ogni persona ancora dar denari à Cambio, e far che siano recapitate le lettere sopra dessi datori, e così tenerli sopra li Cambij, finche saranno rimborsati da chi hauera preso il denaro.

§. 5. terzo che se da forastieri saranno mandati denari contanti in questa cittade per che si diano à Cambio in detta piazza cotali denari s'intendano essere & siano liberi e frāchi a fauor del forastiero, ò chi gl'haurá mandati, etiamdio ch'egli per qualsiuoglia causa fusse, bandito, ô condannato dallo stato di sāc̄ta Chiesa, eccetto per causa d'heresie, o læsæ Maiestatis, ouero per qualsiuoglia caggione fusse debitore alla Camera o fisco, e non si possa, ne si debba far alcuna represaglia di tali denari: má come e detto siano sempre liberi, & franchi alla volonta di detto forastiero, è questo medesimo sia detto, e s'intenda parimente delle rimesse de denari che per lettere di Cambio di fuori fussero da tali persone rimessi in quæsta Cittade.

§. 6. quarto che di tutte le questioni, e liti ch'occorrerāno per causa di detti Cambij in questa Cittade trá qualsiuoglia sorte e gradi di persone solamente il giudice e consoli, o sopra consoli del foro de Mercadanti siano, & s'intendano essere giudici competenti, & che niuno altro giudice, o tribunale, ne qualsiuoglia altro superiore se ne debba o possa intromettere, ne per conoscere, ò giudicare, ne per sospēdere, ó impedire, ó inhibere al detto foro, ó in qualsiuoglia altro modo impacciarsene, ma che semplicemente, e senza ostacolo alcuno la cognitione, e decisione & essecutione di dette liti e questioni, ó cause spetti, & appartenga solamente al detto foro nō solo nella primo istāza, má ancora nell' appellationi sino all' vltimo fine della causa, secundo la dispositione & forma delli statuti di detto foro.

§. 7. Et s'alcuno s'appellasse, à N. S. cotal appellatione s'intenda deuoluere, & sia deuoluta ipso iure al giudice delle appellationi, & alli sopra Consoli come specialmente delegati da. S.S. in cotal caso, & dināzi a loro l'Ap-

pellante debba prosequire la causa dell' appellatione, nel debito tempo dato dallo stastatuto in detto foro: altrimente l'appellatione sia nulla & di niun valore, & la sentenza data si debba essequire per il giudice & consoli, come se non fusse appellato.

§ 8. Il luogo di detta piazza, oue si habbino a rapunare, i Mercadanti sia la loggia del foro sopra detto, ouero altro luogo, che fusse giudicato migliore.

§. 9. Et in tal luogo si debbano ridur i Mercadanti d'un hora innanzi disnare e cosi d'un hora innanzi la sera per tregiorni la settimana, cióe il' lune, il mercore, & il venere, se saranno giorni di lauoro, altrimente si faccia piazza il giorno auanti se non sarà di festa, & non mai il di di festa per negotiare.

§. 10. Li Cambij si debbano far à scudi d'oro in oro dizecca per tutte le piazze, & i conti e scritture s'abbino a tenere à scudi d'oro in oro dizecca, cosi con li terrieri come con li forastieri.

§. 11 L'vso del tempo a pagare le lettere de Cambio che saranno drizzate a Bologna, & diranno ad vso, sia & s'intenda essere come qui appresso da Roma e Genoua diece giorni vista. d'Ancona la Marca, la Romagna, & altre terre di Lõbardia otto giorni vista. da Napoli giorni quindeci vista. da Lione, Bezansone & Spagna secondo le fiere d'Anuersa, Pariggi, è tutta la terra della Fiandra, & della Francia due mesi fatta, di Londra, e di leuante tre mesi fatta.

§. 12. Il pagamento de Senzali che saranno mezani a ditti Cambij reali habbida essere vn saldo d'oro per ogni cento scudi da ciascuna delle parti, & che detti sensali debbano esser approuati & licentiati nel foro de mercadanti, & osseruare e fare tutte quelle cose che da loro si riccercano secondo la dispositione de statuti di detto foro. & in specie debbano tener conto in vn libro regolato a guisa di giornale, scriuendo di sua mano di giorno in giorno tutti li Cambij, de quali saranno stati mezani nominando in ciascuna partita chiaramente il datore e Prenditore, la quantita, & a che pretio & il luogo per il quale si sara Cambiato, e mancando essi da far questo in tuto o parte debbano esser cassi e priuati dell' officio, e li sia leuato ogni prouisione che per cio hauessero.

§. 13.

§. 13. Quanto alle liti e queſtioni che per conto di detti Cambij poteſſero accadere,s'alcuna lettera di Cambio fatta in Bologna ritornaſſe da qualſiuoglia luogo ricuſata o non pagata, con il proteſto, il creditore in mano del quale ritornera detta lettera debba preſentar ſi in anzi al giudice & conſoli del foro della mercantia, s'all hora vi ſi ritroueranno,altrimenti dinanzi ad vno de notari di detto foro, & dimandare l'eſſequtione di tale lettera contrà quelli che l'aueranno fatta, i quali giudici,o conſoli ouero il detto Notaro ſenza altro intimatione o citatione in continente debbano dar li, la detta eſſecutione: & poſſa il creditore con vno de meſſi della Corte andar di ſubito alla caſa del debitore, e far l'eſſecutione ne ſuoi beni,per l'aſſicuratione d'eſſo creditore per quella ſumma che cantera, la lettera di Cambio, & per leſpeſe, damni, & intereſſi, ad arbitrio del giudice e Cõſoli, & caſo che alla detta eſſecutione oſtaſſe qualch' impedimento o diffeſa,debba il meſſo ſubito farne la relatione al Notaro, il quale ſia tenuto dare in continente il precepto perſonale al detto Creditore contro il debitore, & fatta tal' eſſecutione nelli beni, poſſa poi il debitore cõparir dinanzi alli.detti giudici,o cõſoli,e domandar raggione ſe ſi ſentira grauato, o ſe vorra allegare alcuna delle, eccettioni che ſi poſſono opporre alle lettere di Cambio, come di ſotto ſi dirà, mà non ſia vdito in modo alcuno, ſe prima nõ haura aſſicurato il creditore, ancor che non fuſſe il tempo del pagamento delle lettere di Cambio.

§. 14. Ma in caſſo che ritornaſſe alcuna lettera di Cambio con proteſto, e, che ſi ritrouaſſe eſſer morto colui che fece detta littera, ſi poſſa e debba procedere per l'eſſecutione,ne beni dell'heredita del morto, nõ altrimente che s'egli fuſſe viuo,nõ oſtãre che ſi diceſſe detta heredita eſſer giacente & pendere il tempo dato dalla legge, ad adire ò repudiare l'heredita, ò à far l'Inuentario,o eſſerui pupilli, a quali non fuſſe ſtato prouiſto di tutore, & non oſtante qualonque altra coſa o raggione che s'allegaſſe in contrario.

§. 15. Et in euento che gli heredi del morto haueſſero tolta l'heredita col beneficio di legge,& inuentario, e fatto l'inuentario legitimamente

 innan

innanzi ch' il creditore sia comparso a dimãdar la detta essecutione & volessero detti heredi seruirsi di tal beneficio per impedir l'essecutione di detta lettera, possa il creditore, e gli sia lecito pigliar la somma de denari di quella lettera a Cambio, e recambio a tutte spese, & danni della detta heredita, sino à tanto ch'egli non sia sodisfatto interamente.

§.16. Dichiarandosi ch'ogni sorte di persone di qualsiuoglia grado, ancor che fussero di Magistrato contro de quali ritornasse lettera di Cambio non accettata, o non pagata col protesto, possano e debbamo ad'Instanza del creditore esser essatti nelli suoi beni per il pagamento, o per l'assicuratione del pagamento di tal lettera incontinenti che ne sara' fatta l'instanza per il creditor dinanzi al giudice, o consoli, o al notaro, come di sopra e detto non ostante, statuti, leggi, consuetudini, o priuileggij in contrario.

§. 17. Et per che occorre alle volte ch'alcuno che da denari a Cambio, lò fa con hauer sicurtà, la quale sotto scriua la secunda o la terza di Cambio come si costuma in tutte le piazze; perosi dichiara che quando la prima lettera ritornasse ricusata, o non pagata col protesto, Il creditor possa cosi agere contra colui ch'hauera sottoscritto la secũda o terza di Cambio, come contra ii principale che l'hauera fatta, come à lui piacera, e senza suo pregiudicio contra l'altra parte. Et tutto quello che s'e detto del fat l'essecutione contra il principale, s'intenda parimẽte detto del settoscribente, non ostante cosa alcuna in contrario.

§.18. Alle dette lettere di Cambio reale, non corra mai prescrittione di tempo, & a quelle che ritornassero in dietro ricusate col protesto, non se le possa oporre eccettione alcuna, saluo ò che la lettera no sia scritta, o sottoscritta di mano di chi v'è nominato per scribente, ò sottoscribente, o di suo institore, ò ch'ella sia stata pagata, & sopra di queste due eccettioni si proceda conosca e determini sommariamente di piano, e senza strepito, o figura di giudicio a modo di buono mercadante, & reietta ogni cauillatione, & solamente considerata la verita pura d'el fatto. Et si dechiara che in tutti i luoghi di questi Capitoli doue si nomina colui ch' habbi fatto la lettera di cambio

bio s'intẽda per fattor, o scribẽte della lettera colui, o coloro che sono nominati nella sottoscrittione in nome de quali e fatta la lettera se bene non fusse stata ó sottoscritte di lor mano, pur che sia sottoscritta di mano di persona ch' habbi il compimento della raggione ancorch' egli non fusse compagno, ó altrimente interessato in detta raggione.

§. 19. Quanto poi alle lettre di cambio fatte in qualsiuoglia luoco per Bologna, s'alcuna lettera non sarà accettata, secondo il tenor suo potrà il presentante protestar d'ogni spesa, danno, & interesse, contra chi hauerà fatta la lettera, & contra ciascuno che vi fusse obligato, & caso che fusse assenta da Bologna colui à chi sarà diretta la lettera, ne ci fusse chi per lui hauesse facoltà, ó compimento d'accettarla, possa il presentante andar alla casa del detto assente insieme con vno de notari del foro de Mercadanti, & quiui far il suo protesto sopra l'accettatione se per all' hora non sarà il tempo del pagamento e venuto il tempo del pagamento nõ essendo pagata potra rifar il suo protesto sopra del pagamẽto.

§. 20. L'accettatione delle lettere di cambio che saranno drizzate a pagarsi a Bologna, si debba far solamente per mano di chi haura il compimento della raggione alla quale saranno stati tratti i denari, o sia patrone, ó institore ch' habbi tal compimento: altrimente, cotal accettatione sia di nessun valore, se ben fusse fatta per mano d'alcun compagno agente ó garzone della raggione. Et ciascune mercadante sia tenuto dar notitia al conseruatore di detto foro, della persona, ó persone ch' hanno, ó che pro tempore, hauranno il compimento della sua raggione. Il quale conseruatore ne debba far rogito nel libro a ció deputato, e parimente si faccia rogito quando si reuocasse tal compimento.

§. 21. Et quando le dette lettere saranno state accettate da chi deue e può accettarle come s'e detto, sia obligata la raggione farne pagamento al suo debito tempo, ne per tal' accettatione s'intenda esser pregiudicato al presentante che non possa agere contra qualonque persona al cambio di quella lettera in qualonque modo fusse obligata, con tutta che d'vna parte fusse seguito il pagamento, ma resti sempre salda la sua raggione contra

ciascuno interessato in detta lettera sino all' intiera sodisfattione di quella, tanto della vera sorte, quanto delle spese, danni, & interessi.

§. 22. Et s'auenisse doppo l'accettatione della lettera di cambio, seguitasse rottura, ó fallimẽto della raggione che la douea pagare & cosi essa lettera non hauessi il suo debito compimento in tempo, in tal caso & il presentante potrá far il suo protesto, e chi haura fatta la lettera, sará tenuto al creditore d'essa sodisfare alla vera sorte, e ad' ogni spesa, danni, & interessi.

§. 23. Et in ciascun caso di lite, ó questioni, o controuersia che sia per occorrere per conto di dette lettere di cambio, non possano mai comparire, ne si debbano ammettere in alcun modo procuratori, eccetto che nelli casi ne i quali è permesso per li detti statuti del foro de Mercadanti nel trattato delle lettere di cambio & con quelli modi, & con quelle conditioni, ch' in detto trattato si contengono quanto ad essi procuratori, & non altrimente, ne in altri casi.

§. 24. E se per conto di detti cambij reali occorresse liti, o questioni in alcun caso del quale non si sià prouisto per li presenti capitoli, in tal caso si stia all' arbitrio del Giudice, de consoli del detto foro, ó della maggior parte di loro: mà in tutti, i supra detti casi si debba procedere, far osseruare, giudicare, & essequire secondo la dispositione de presenti capitoli, è non secundo li statuti del detto foro della mercantia, doue si tratta delle lettere di cambio, in quanto che siano diuersi ó contrarij ad essi capitoli. Mà nel resto rimanghino detti statuti nel suo pristino vigore, & osseruanza, cosi circa le dette lettere di cambio, & circa li scritti priuati, comé ancora in tutte l'altre sue parti, & massimamente in tutti i luoghi oue si parla della giurisdittione è potestà, o del Giudice, o delli Consoli, o delli sopra Cõsoli, ò de statutieri in qualonque modo, ò causa non ostante qualsiuoglia cosa in cõtrario.

§. 25. *Quæ quidem statuta dilecti filij Ioan. Baptista Doria Cameræ Apost. Præsidens clericus, & modernus ipsius ciuitatis Gubernator, & quadraginta Reformatores status libertatis dictæ ciuitatis rata & grata habuerunt. Cum autem iidem mercatores cupiant præmissa statuta pro illorum subsistentia firmiori, Apostolicæ confirmationis munimine*

mine roborari. Nos igitur, qui quantumlibet ciuitatum præsertim nobis, & Apostolicæ sedi temporali dominio immediatè subiectarum ornamentum, & decus, ac vtilitatem, quantum cum Deo possumus, libenter procuramus, præfatos Mercatores, eorumque singulos à quibusuis excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque Ecclesiasticis sententiis, censuris, pœnis à iure vel ab homine, quauis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodati existunt, ad effectum præsentium dumtaxat consequendum, harum serie absoluentes, & absolutos fore censentes: Motu proprio non ad ipsorum Mercatorum vel cuiuslibet ipsorum nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed de mera deliberatione, & ex certa scientia nostris, præinserta capitula, ac prout illam concernunt, omnia & singula in instrumento, seu instrumentis aut documentis, seu scripturis publicis, aut priuatis desuper confectis contenta, & inde sequuta quæcunque licita tamen, & honesta, Apostolica auctoritate, tenore præsentium perpetuò approbamus, & confirmamus, ac illis perpetuæ ac inuiolabilis firmitatis robur adiicimus: Omnesque & singulos iuris & facti, ac solemnitatum defectus, si qui forsan interuenerint, in eisdem supplemus. Nec non illa omnia & singula capitula, ac in eis contenta, & confirmationem, approbationem, adiectionem, suppletionem huiusmodi præsentesque litteras nullo vnquam tempore quouis quæsito colore vel ingenio, de subreptionis, vel obreptionis aut nullitatis, alióve vitio, seu intentionis nostræ, & quopiam alio defectu notari, aut impugnari posse. Neque sub quibusuis alterationibus, limitationibus, reuocationibus, derogationibus, vel suspensionibus etiam à nobis, & sede præfata, nunc & pro tempore emanatis comprehendi, sed semper ab illis excepta, & quoties illæ emanabunt toties in pristinum statum, & de nouo etiam sub posteriore data per Mercatores præfatos, eligenda concessa, & firma perpetuò, ac valida, & efficacia esse, ac censeri, & fore, suosque plenarios & integros effectus sortiri, & ab omnibus & singulis quos præmissa quomodolibet concernunt, & pro tempore concernent, inuiolabiliter, & ad vnguem perpetuo obseruari debere. Nec non præfatos Mercatores, & eorum singulos cuiusuis status, gradus, conditionis, & praeminentiæ existentes, ad omnimodam illorum capitulorum obseruationem teneri, & efficaciter obligatos esse: ac ad id sententiis, censuris, & pœnis Ecclesiasticis, ac aliis quibusuis opportunis

tunis iuris & facti remediis, compelli: & si per quoscunque Iudices etiam ipsius ciuitatis Gubernatores pro tempore existentes, ac etiam causarum Palatij Apost. Auditores, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, nec non dictæ sedis, etiam de latere legatos, sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate, & auctoritate, iudicari vel definiri debere, ac si super his à quoquã quauis auctoritate, scienter vel ignoranter attentari contigerit, irritum & inane decernimus.

§. 26. Quocirca dilectis filiis causarũ Curiæ Cameræ Apostolicæ generali auditori, & dilectæ ciuitatis Bononiensis Gubernatori, ac venerab. fratris Episcopi Bononiensis vicario in spiritualibus generali, motu simili mandamus, quatenus ipsi vel duo, aut vnus eorum per se vel alium, aut alios præsentes litteras, & in eis contenta quæcunque vbi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte dictorum Mercatorum vel alicuius eorum, fuerint requisiti solemniter publicantes, illisque in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes faciant auctoritate nostra, Mercatores, illorúmque singulos confirmatione, approbatione, adiectione, suppletione, & decreto, aliisque præmissis iuxta præsentium continentiam & tenorem pacificè frui & gaudere. Non permittentes illos desuper per quoscunque quomodolibet indebitè molestari, perturbari, & inquietari. Contradictores quoslibet, & rebelles, ac præmissis non parentes censuras, & pœnas Ecclesiasticas, aliaque opportuna iuris remedia, appellatione postposita compescendo: nec non legitimis super his habendi seruatis processibus, illos censuras & pœnas ipsas incurrisse declarando, easque etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachij sæcularis auxilio. Non obstantibus præmissis ac felicis recordationis Bonifacij octaui prædecessoris nostri de vna, & Concilij generalis de duabus dietis, dummodo quis vigore præsentium vltra tres dietas ad iudicium non trahatur, ac aliis fori Mercatorum dictæ ciuitatis iuramentis confirmatione Apostolica, vel quauis firmitate alia roboratis statutis, & consuetudinibus, priuilegiis quoque, indultis, & litteris Apostol. ipsi foro & illius, ac quibusuis aliis personis sub quibuscunque tenoribus, & formis, ac cum quibusuis etiam derogatoriarũ derogatoriis aliis efficacioribus & insolitis clausulis, irritãtibusque, & aliis decretis in genere, vel in specie, ac alias quomodolibet etiã pluries concessis, innouatis, & cõfirmatis. Quibus omnibus etiamsi

pro

pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus specialis, specifica expressa & indiuidua, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu quauis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita ad hoc seruanda foret. Illorum tenores, formas, & datas ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus pro expressis & insertis habentes, illis aliàs in suis pristino robore, & efficacia, non tantum circa cambij litteras, verùm etiam circa scripta priuata, & denique circa iurisdictionem, & potestatem Iudicis & consulum, ac reliquas alias omnes, & singulas statuti & priuilegiorum & indultorum prædictorum ipsius fori tangentes partes, permansuris & valituris, illa si opus est, rursus & de nouo harum serie etiam perpetuo, approbantes, confirmantes, & concedentes, ac etiam ab omnibus & quibuscumque etiam quauis dignitate, iurisdictione & auctoritate fulgentibus & fungentibus, etiamsi sint Legati, Vicelegati, aut Gubernatores, sublata etiam illis & eorum cuilibet quauis aliter faciendi, iudicandi, definiendi, decernendi, rescribendi, & statuẽdi facultate, potestate, & auctoritate inuiolabiliter obseruari mãdantes, ac ex nũc, prout ex tunc, & è contra quicquid secus vel in contrariũ per eos, aut

Scortia.

quemcũque, vel quoscunque alios quauis auctoritate scienter, vel ignoranter quomodocumque, & qualitercũque fieri aut attentari contigerit, irritum & inane decernentes, hac vice dumtaxat specialiter & expressè motu & scientia paribus derogamus contrariis quibuscumque, aut si aliquibus communiter vel diuisim ab eadem sit sede indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per litteras Apostolicas non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de indulto huiusmodi mentionẽ. Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 25. Nouembris 1569. Pontificatus nostri anno 4.

Cæsar Glorierius.

THEOREMA 279.

PRudenter ante institutã cambiorũ negotiationẽ ciues Bononienses summ. Pontificem statuerunt sibi consulendum, ne postea de eorum iustitia contingeret dubitare. Ad Rom. enim Pontificem pertinet declarare an contractus sit licitus vel illicitus, vt tradit Speculator in tit. de legato. §. nunc ostendendum num. 23. S. Antoninus 3.p.tit. 22.c. 1. vers. 13. & Decianus in tract.crim. lib. 6. tit. 11. num. 30. & alij cum fidelium conscientiis, quorum est Pastor consulere debeat. Cambiorum enim materia perdifficilis est, & si plures docti viri in ea ex-

plicanda desudarint, vt Gabriel. 4. d. 15. Maior ibid. S. Anton. 2. p. t. 1. c. 7. § 47. & seq. Caiet. ro. 2. opus de Camb. Conrad. q. 98. de contr. Medina de rebus per vsur. acq. q. 5. ad 10. Bart. Medina in instruc. l. 1. c. 14. §. 24. Bannes 22. quæst. 78. Salon ibid. Valentia 2. 2. d. 5. q. 23. Sotus l. 6. quæst. 8. ad 14. Molina tom. 2. d. 396. ad 410. Mercatus de contr. tr. de cambio. Azor. tom. 3. l. 10. tr. de camb. Rebell. l. 11. Lessius. l. 2. c. 23. Tolet. l. 5. c. 50. & seqq. Emanuel Sà, v. cambium. Reginaldus l. 25. c. 33. Garzias. tr. de contr. à c. 30. ad 37. Lopez. l. 2. de contr. a c. i. ad 14. Graff. l. 2. c. 110. Angles. l. 4. flor. Philiarcus l. 5. de off. sacerd. c. 22. & seq. Paulus Comitolus l. 3. quæst. 15. 16. Hieron. de Luca tract. de camb. vol. 11. tract. iuris. Ioan. Capistranus tr. de vsura 2. p. num. 146. & seqq. tom. 7. tractat. Iuris. Tho. Bonnsegn. tr. de cãb. Fabianus Clauarus tr. de camb. Nauarr. c. 17. n. 284. & seq. & cons. 31. de vsur. & cons. 8. de empt. & vendit. Sylu. Tabiena, Angel. Rosella. v. vsur. Armill. v. Campsor, & ex Canonistis Hostiensis, & alij c. fin. de vsur. præsertim. Ioan. Bapt. Lup. in idem cap. com. 3. §. 2. Tuscul. tom. 1. v. Cambium. Anton. Gabriel. vol. 2. cons. 158. Salycetus in auth. ad hæc. q. 11. c. de vsur. Scaccia fusissimè in opere de commerciis & cambiis, alij defendentes, alij impugnantes. Ea autem in præsenti constitutione de cambiis explicabimus, quæ pro intelligentia illius necessaria videbũtur, dimissis iis quæ exponenda erunt in explicatione alterius constitutionis. num. 118. eiusdem Pij.

Meminerunt autem constitutionis huius à collectoribus omissæ, Nauarr. cons. 31. de vsur. Emanuel Sà, ver. cambium. num. 8. Paulus Comitolus. l. 3. quæst. 15. num. 10. Sigismond. Scacc. §. 6. Glos. p. num. 43. Porrò cambij nomen non reperitur apud antiquos auctores Latinos, vt notat etiam Couar. l. de vet. num. coll. c. 7. n. 4. Ioan. Baptista Lupus. c. nauiganti de vsur. §. 2. num. 5. & Michael Salon 2. 2. q. 78. disp. de camb. q. 1. art. 1. Et primi ex Cuiacio in lib. de feud. qui illud vsurparint, videntur Gerardus Niger & Obertus de Orto, qui, vt notauit Orto Frigingensis. l. 2. de reb. gestis Federici secundi circa annum 1160. Federici iussu consules fuerunt Mediolani, auctores librorum de feudis. l. 1. tit. 4. §. cum autem, & tit. 22. §. si quis. notauit tamen Tiraquellus de retract. §. 30. num. 1. Charisium veterem Grammaticum apud Priscianum (vixit hic ex Volaterrano lib. 18. circa annum. 527.) lib. 10. c. vltimo vsurpasse verbum cambio, campsi, pro permuto, vnde forte cambij nomen deductum est, pro permutatione. ex quo etiam factum est, vt qui pecuniam in alterius vsum dat, aut paratam habet, dicatur campsor, alio modo collybista à collybo mercede illa, quæ datur pro permutatione ex Budeo. l. vlt. ff. de pignor. actione. Trapesita, ex Alciato. l. 1. parerg. c. 45. 46. & Lupo num. 49. 50. Argentarius ex citatis, & Sigonio. l. 2. de antiq. Iur. ciu. Rom. c. 11. & Nummularius; qui verò in vsum suum pecuniam recipit, dicitur campsuarius ex communi sententia Rebell. quæst. 1. num. 9. Conrad. quæst. 99. Scaccia §. 1. quæst. 3. Couar. cap. 7.

num.

num.4. Boninsegn. Lupi. loco cit.

Permutationis autem nomine in genere intelligitur omnis commutatio, in qua vna res datur pro alia, siue sit res naturalis, siue artificialis, siue etiam pecunia ex Conrado. quæst. 98. Garzia c. 30. Caiet.tr.de camb. c.4. Hieronym. de Luca.tr.de camb.num.12.Azor. c.1. Lessio dub.1. Rebell. quæst.1. num.2. Nauar. cap. 17. num. 287. Soto l.6. Tolet. l.5. Eius autem sic in genere acceptæ tres sunt veluti species ex Aristotel. l.1. pol. c.6.7. quem sequuntur Theologi. Prima ex l.1.ff.de contrah. empt.& vend. §. 2.est commutatio vnius rei cum alia, vt vini cum frumento, scamno, & quæ nomen permutationis vulgo *Baratto* adhuc retinet, eiusque vsus est antiquissimus, quippe quæ sit introducta, cum primum, quæ iure naturæ erāt communia, facta sunt iure gentium propria. vnde teste Aristot. est veluti naturalis, cum humanæ necessitati, & naturæ subueniat, cum nemo ex se habeat omnia necessaria, sed egeat aliquibus. Altera permutatio est pecuniæ cum cæteris rebus, & appellatur *emptio* & *venditio* post prima illa sæcula progressu temporis orta. ita enim Paulus l. 1. ff. de contrah. empt.& vend. scripsit. *Origo emendi, vendendique à permutatione cœpit. olim enim non ita erat nummus, neque aliud merx, aliud pretium, vocabatur, sed vnusquisque secundum necessitatem temporum ac rerum, vtilibus inutilia permutabat. quando plerumque euenit, vt quod alteri superest, alteri desit. Sed quia neque semper, neque facile occurrebat, vt cum tu haberes, quod ego desiderarem, inuicem haberem, quod tu accipere velles, electa materia est, cuius publica, ac perpetua æstimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis subueniret, eaque materia forma publica percussa vsum dominiumque non tam ex substantia prabet, quam ex quantitate, nec vtraque merx vtrumque, sed alterum pretium vocatur.* Hæc Paulus. Non dissimilia habet Aristot.loco cit.& l. 5.Eth. ad Nicom.c.5.

Accedit fuisse & laboriosissimum, & cum summis periculis,& expensis, res ipsas in longissimas deferre regiones pro aliis rebus necessariis habendis, præsertim in magna quantitate, valdeque incertum, an exteri populi egerent nostris rebus. Ideo ex Plin.l. 18. c. 3. & aliis, rectè mortales communi consensu excogitarunt futurum omnibus vtile, si statueretur aliquid mole quidem & pondere exiguum, sed æstimatione magnum, quod facile in quamcunque regionem trāslatum commodè posset cum alia qualibet re commutari in quauis quantitate. Et initio quidem fuit rude aurum, argentum, æs, habita ratione solius ponderis & mensuræ in rebus permutandis, sed ex Leonardo de portis, l. de sextertio apud Petrum Gregorium Syntag. l.36. cap. 2. num. 3. cum experimento constitisset huiusmodi commensurationem incommodam, & incertam, semperque præ manibus habendam stateram, parimque lapidem ad probandā metalli bonitatē, vt adhuc fit apud Chinenses, statuerunt mortales prædictam materiam publica aliqua forma, & charactere certæ bonitatis, & quantitatis nota signare, vt cōstaret omnibus quanti valeret, & huiusmodi signatum metallū appellatum est, moneta, Græcè *νόμι-*

ομα, à *νόμω* id est *Lege*, ex Aristotel. l. 5. eth. c. 5. eo quod a lege non à natura sit inuentum. Eiusque inuentionem Macrob. l. 1. Sat. cap. 7. & Tertul. in Apol. c. 10. tribuunt Saturno, qui à Iano didicerit. Herodotus verò tribuit Lydis sub fine secundæ Monarchiæ Persarum; apud Romanos autem ouium & boum signatam effigie à Seruio Tullo, & ob id ab insculpto pecore pecuniam dictam, scribit Plin. l. 18. c. 3. & l. 33. c. 3. & Petrus Gregorius l. 36. c. 2. Syntag. Tertia denique permutatio est pecuniæ cum alia pecunia specie aut loco distincta, & appellatur cambium, vt ex hac eadem constitutione patet.

THEOREMA 280.

DEfinitur igitur cambium *permutatio pecuniæ cum pecunia*, ita Nauarr. c. 17. num. 286. Azor. c. 1. quæst. 2. cap. 6. quæst. 2. Laurent. de Rodulph. in c. consuluit. de vsur. quæst. 32. num. 14. Lopez. c. 5. Garsias. c. 32. Medin. de rebus per vsur. acq. quæst. 5. Tolet. l. 5. c. 5. Salon. de Camb. quæst. 1. art. 1. Sotus. l. 6. quæst. 8. art. 2. Lessius dub. 1. Rebell. quæst. 1. num. 3. & alij. vnde permutatio est loco generis, & accipitur amplè prout sub se comprehendit tres prædictas species: reliqua sunt loco differentiæ, qua distinguitur cambium à cæteris speciebus permutationis, non physicè, sed moraliter & politicè, vt notauit Sotus, cum in moralibus minima circũstantia sæpe sufficiat ad moraliter variandam speciem actus, vt. v.g. eiusdem rei oblatio facta clam, est furtum, facta vi, rapina. Alij tamen putant esse venditionem & emptionem vnius pecuniæ cum altera, vt Ioan. de Anania c. nauiganti de vsur. num. 46. Boninsegnius. c. 6. Fabian. cap. 7. num. 62. Caiet. c. 6. & 7. Bannes 2. 2. tr. de camb. dub. 3. Petrus Ledesma in summ. tr. 8. conclus. 2. Scaccia. §. 1. quæst. 4. num. 35. & 37. & inclinat Syl. vsura 4. quæst. 7. dicto 1. Nau. num. 291. dum volunt ex parte campsoris cambium esse emptionem, ex parte campsuarij esse venditionem, ideoque pecuniam eius, qui dat cambio, esse pretium, pecuniam v. g. consignandam Placentiæ esse rem emptam, ac venditam, seu mercem. Quibus fauet modus loquendi campsorum, vt notat Lessius dub. 1. num. 4. & Scaccia §. 1. quæst. 4. num. 21. nam eorum litterarũ formula hæc est. v.g. *Caie in proximis nundinis Sanctorum, virtute harum litterarum primarum de cambio solues Titio scuta 10000. marcarum pro eorumdem pretio seu valore hic Genuæ ab eodem recepto. & adscribe computo meo.* vbicunque enim sit mentio pretij nisi euidenter aliud repugnet, iudicatur contractus emptionis & venditionis. Sed vt notat ibid. Nau. num. 294. & Lessius parum refert, sit ne permutatio an emptio & venditio, modo seruetur æqualitas inter datum & acceptum. Vnde auctores promiscuè his vocibus vtuntur vt Bal. cons. 348. num. 6. l. 1. Ioan. Capistranus. tr. de vsur. p. 2. num. 146. Lessius dub. 1. num. 4. Azor. c. 9. quæst. 1. §. ad argumenta.

Quod autem dicit Iurisconsultus. l. 1. ff. de cõtrah. empt. & vend. & Aristotel. l. 1. pol. c. 6. & 7. aliud esse mercem, & aliud pretium, & mercem

mercem pretio emi, rectè dicit consideratà pecunia, vt est mensura actiua, regula, & pretium in commutationibus cæterarum rerum l.42.ff. defideiuss. non autem, vt etiam ipsa subire potest rationem mercis, & mensuræ passiuæ, seu mensuratæ. Vtramque enim rationem pecunia habere potest ex S.Thom.l.2.de regim. Princip. c.14. Caiet.c.4.§.7.Soto lib.6.q.9. Syl.vsura 4. quæst. 2. & 8. Couar. c.7.num.3. Petrus Ledes. p.2. tr.8. conclus.2. Nauarr. num.291. Rebell.quæst.8.Less.num.37.38.Garzias. c.34. Lopez. l. 2. c.2. Molina d.406. num.3. Azor. c.1. quæst. 2. c.3.§.tota c.4.quæst.9. Scaccia §.1. quæst.4. num.37. quæst.6. num.9. quæst. 7.num. 61. Boninsegn. c.3. Salon.quæst.1.art. 2. & alij. idque docet, tū ratio, quia pecuniæ æstimatio crescit & decrescit etiam inuariato pretio & valore legali Principis etiam in eodem, ne dum in alio loco, vt cæterarum rerum venalium, ex Nau.c. 17.num.294. Azor.c.1.q.2.c.3. q.2. Rebell. q.2. num. 1. & seqq. Lessio num. 35. Reginal. l.25.num.440.449.Scaccia §.1.quæst.7. num.48. 49.& supra quæst. 4. num.25. & seqq. Fabian.c.5. num.60. maximè ob copiam vel inopiam pecuniæ præsentis; quo enim alicubi apud mercatores seu campsores est maior copia pecuniæ, eò ipso est minoris æstimationis ad res venales, vel etiam pecunias absentes comparandas; & quo minor copia pecuniæ, eo ipso est maioris æstimationis, & valoris, & respectu mercium, cum plus mercium comparari eadem pecunia possit; cum pecunia quæ datur, pluris æstimetur, & respectu pecuniarum absentium. itemque ob maiorem vel minorem numerum petentium ad cambiū.Sicut enim multitudo emptorum facit, vt mercium pretia crescant, & paucitas eorumdem vt decrescant pretia, sic in casu nostro. Denique ex multitudine vel paucitate dantium ad cambium, pecuniæ valor variatur, vt euenire solet in aliis mercibus; at quod in valore crescit & decrescit, rationem mercis induit, & emi & vendi potest. Tum experientia, vt notat etiam Io. Capistranus citat. num.146. quotidie enim ituri de vno dominio emunt licitè aureas & argenteas pecunias, vt pluris expendant, aut minus perdant. vt si quis iturus Romam Genuæ Iulios Romanos emat, aut si vsus monetæ alicuius sit alicubi proscriptus, & velit quis aliò deferre, ideo pecunia non solum rationem mensurantis, sed etiam mensurati potest habere. Quare etiam absentes pecuniæ se habere possunt instar mercis, respectu præsentium, & hæ vt pretium illarum, vt ex Syl. & Nauarr. dictum est, & repetit Caiet. cap.7. & Lessius num. 38. admonentes pecunias non habere pretium legitimum, nisi respectu monetarum, vt sunt mensura actiua, & præsentes in loco, eo quod Princeps sua lege & populus communi consuetudine non intendat imponere pretium nisi vt sunt præsentes in loco, non autem vt sunt distantes, & habent rationem mercis. hac enim ratione id relinquitur imponendum iudicio mercatorum consideratis circunstantiis vt in imponendo computo [illegible] singulis foris à consule Genuensi, & habentibus ius suffragij, tam creditoribus, quàm debitoribus,

seu dantibus, & recipientibus ad Cambia, ad plura medietate suffragia in foro Placentino fieri magna consideratione solet, ex l. 8. & seqq. de cambiis, & si quis proponeret pretium nimis exorbitans, mulctandus esset, ex l. 32. à consule & cōsiliariis. ideo à peritis huius negotiationis nec tantum dantibus, (ne excæcet lucri cupiditas) sed etiam accipientibus bona fide, & omnibus consideratis pretium statuitur, vt solet accidere in aliis mercibus. videatur etiam Theorema 288.

THEOREMA 281.

CAmbiendi necessitatem induxit diuersitas numismatū, vt colligitur ex Arist. l. 1. pol. cap. 6. S. Tho. ibid. lect. 7. Caiet. de camb. cap 5. Io. Capistrano. de vsura p. 2. num. 146. Mich. Salone. quæst. 1. de Camb. art. 1. Scaccia §. 1. q. 6. num. 7. Io. Baptista Lupo. c. nauiganti de vsur. num. 12. Io. Medina de rebus per vsur. acq. quæst. 7. Cum enim creuisset vsus & abundantia pecuniarium diuersarum non solùm materia, sed etiam pondere differentium, & aliquæ essent vilioris materiæ, vt quæ dicuntur quatrini, aliæ pretiosioris, vt aureæ, & argenteæ, aliæ grauioris ponderis, (etsi eiusdem materiæ) aliæ leuioris: nonnullæ vno charactere signatæ, aliæ diuerso, eo quòd D. Thoma teste l. 2. de regim. Princip. cap. 13 quilibet Princeps putaret pertinere ad bonam gubernationem, vt in ditione sua, moneta expēderetur proprio signo & charactere signata; fortè factum est, vt in diuersis regionibus exercentes negotia, inuenerint diuersarum qualitatum monetas, quarum aliquas alibi expendere non poterant, aut non nisi cum damno, quippe cum numismata sæpe minus valeant in vno, quàm in alio loco. Quare ad euitandum damnum coacti sunt vnam pecuniam cum alia cambire, idémque aliquando factum est commoditatis gratia ad necessarias videlicet quotidianas res pro victu coëmendas, maiores enim ac pretiosiores monetæ cum minoribus & vilioribus, vt aureus nummus cum solidis, mutantur, ad panē & olera emenda, vel faciendas in mendicos eleemosyna, ex quo manuale cambium traxit originem.

THEOREMA 282.

IAm verò cum realis translatio pecuniarum ad diuersas regiones obnoxia esset vecturæ, dispendiis, laboribus maximis, latronum, naufragiorum, ac diuersorum casuum periculis, & dubium an propriæ regionis monetæ futuræ essent aptæ in loco, in quo merces erant emendæ, cæperunt Mercatores prudenti consilio exercere cambia de loco ad locum, seu per litteras, quibus solis pecuniæ eo deferentur, vbi erant expendendæ, præsertim cum ex aliquibus regnis pecuniæ efferri, & in alia certæ inferri non possent, & ideo solum virtualiter cambio litterarum, eas vendi aut commutari liceret.

Factum est autem huiusmodi cambium per litteras tribus modis (omitto cambium siccum, quod est parum mutuum) vt docet Garzias cap. 32. Lopez cap. 3. Lessius dub. 1. Azor c. 3. Aliquando enim

merca

mercatores aliquò profecturi, dabant alteri institori, seu campsori pecunias suas, vt litteris ab eo acceptis ad respondentes suos eo ad coëmendas merces appellentes, reciperent ab illis idoneo monetæ genere, suarum pecuniarum valorem, auctuario aliquo iusto persoluto; aut è contra, iam suis mercibus diuenditis, receptóque pretio, volentes pecuniarum translationis vitare incommoda, & pericula, & post reditum in Patriam regionis suæ habere monetas, ibidem institori, vel campsori soluta summa litterarum vigore ab illius respondéte valorem recuperarent.

Postea verò institutum est, vt vt quis egens præsenti pecunia loco & tempore, fortè quòd eius reditus non essent maturi, vel pecunias aut merces alibi haberet, conueniret alium mercatorem, aut campsorem, & accepta ab eo pecunia, ei soluta aliqua mercede litteras daret ad exactorem suorum redditũum vel suarum mercium venditorem, & iuberet persoluere ei, quem campsor nominasset, conuentam pecuniam. Qui modus differt à superiori, quod ibi campsor prior acciperet, & deinde alibi solueret, hic verò prior soluit, vt alibi postea recipiat.

Tertiò demum inuentum est cambium nundinarum, seu feriarum, ad similitudinem earum nundinarum, in quibus conueniebant mercatores cum suis mercibus, cæptæque sunt certis anni temporibus, & locis pro solis campsoribus, & pecuniarum cambiis celebrari, vt (quod non vbique nec semper poterant) quancumque pecuniarum summam facile à pluribus pro suis negotiis inuenirent ad cambium. Auctáque est necessitas eius ob bella exorta inter Carolum Quintum, & Germanos, & inter eundem Carolum, & Reges Galliæ, vt suppeteret ratio, & modus soluendorum stipendiorum exercitibus, ob quæ ingentes pecuniarum summæ ad certa loca, & statis temporibus fuerunt per cambij litteras (quæ vna supererat via) in nundinis à campsoribus, seu mercatoribus transmittẽdæ. Quare sicut vtiliter institutæ sunt certis in locis & tẽporibus aliarũ rerum necessariarũ nundinæ; ita omnino expediens fuit publicæ vtilitati, constitui pecuniarum seu cambiorum emporia, in quibus nummi, non secus ac aliæ merces, pro cuiusque indigentiis possent comparari, rationésque accepti & dati redderentur, & fierent, solutiones debitorum, vel si expediret, recambia. Id enim haud commodè fieri potuit, nisi in nundinis Campsores enim qui olim erant in aliquibus Ciuitatibus tantæ negotiorum moli satisfacere non poterant; nec facile extabant mercatores, qui inuicem cambirent, & si quando extitissent, facile vnus ignorasset cambiendi necessitatem, quam haberet alius, & si sciuisset, occasio sæpe fuisset inæqualis, vnde sicut ob inæqualitatem rerum permutandarum, eo quod non semper nec facilè accideret vt haberes, quod & quantum ego desiderabam, vel haberem ego quod & quantum ipse exoptabas, introducta est moneta. l. 1. ff. de contrah. empt. & vend. ita ob eandem inæqualitatem vtiliter institutæ sunt cambiorum seu pecuniarum nundinæ. Et ideo meritò dictum est à Pio V. Constitut.

118.

118. necessitatem & publicam vtilitatem legitimum cambiorum vsum induxisse.

Ex his colligere potes legitimos generales cambiendi modos per litteras, de cambio enim manuali actum est Theoremate superiori de quorum singulis aliquid in particulari dicetur: Aduertendum autem est, vt huiusmodi cambiendi species debito modo fiant. quod dixerim, quia negotiatores frequenter addunt, & variant plures circunstantias, cum magno animarum suarum periculo & incredibili Theologorum perplexitate: & iam audio fieri cambia cum stoccho vt vocant, vt v.g. cum Titio indigenti pecuniam ad cambiũ, Seius se offert ei. 10000. scutorum daturum pro Neapoli (quo loco Seius probabilissimè multum lucrabitur, ob penuriam pecuniarum, sed velle vicissim, vt sibi à Titio dentur 5000. pro Genua, vbi ob abundantiam pecuniarum pro cambio probabilissime parum soluet, vnde fit, vt Titius non tantum pro 5000. reliquis, auctuarium Neapolitanum soluat, sed etiam magna ex parte pro aliis 5000. quæ dat cambio Seio, pro Genua. quare videtur ei vendere propriam necessitatem, vt in non dissimili casu dixit Caiet. c.6. idem damnat Mercatus cap.7. Garzias. cap.35. Lopez cap.10. quod contractus sit coactus non voluntarius.

THEOREMA 283.

VLteriùs magna est differentia inter cambium, & mutuum, (quidquid senserit Hostiensis, sum. de vsur. §. in aliis, Io. de Lignano. in cap. fin. de vsur. & S. Anton. 3. p. t.8. cap.3.) vt aduertit S.Tho. opusc.73. cap.13. Caiet. tr. de camb. cap. 2. 3. 6. 7. Conrad. q.8. concl.1. & q.99. q.2. Michaël Salon de camb. quæst.1. art.1. & 2. Tolet. l.5. cap.53. Valentia 2.2.d.5. q.23. p.1. Lessius dub.1. num.2. Rebell. l.11. quæst.1. de camb. n.4. Medin. quæst.5. de reb. per vsur. acq. Boninsegnius. de camb. cap.6. Fabianus. tr. de camb. p. 2. cap.5. num.55.56. Garzia. cap.31. Lopez. cap.1. Graffius num.1. Nauar. in cap. nauiganti. de vsur. num.9. & 21. Azor cap. 5. quæst.1. & cap.6. quæst.1. & cap.8. quæst.1. Scaccia. §.1. quæst.4. num.5. & quæst.7. p.1. num.41. & Bal. in l.2. num.2. Cod. de vsur. rei iud. Tum quia in cambio sua natura res quãtum fieri potest, debẽt esse diuersæ, vt ex prima Institutione patet, in mutuo verò quantum fieri potest, debent esse eædem. ita S.Tho. cum citatis, nec non Tiraquellus. l. 1. de retractu §.30. Salas. tr. de camb. dub.1. Molina d.299. Tum quia in cambio per se & intrinsecè non intercedit tempus, vt constat ex cambio manuali, & in cambio per litteras reperitur solum tempus per accidens, nempe vt mittantur litteræ, parentur pecuniæ, & soluantur, & aliis huiusmodi de causis, si enim fieri posset, vt pecunia quam dedi Genuæ, reciperem Lugduni, eodemmet die, non desineret esse verum cambium. ideo hac eadem Constitutione §.11. statuitur, vt litteræ cambiorum Genua & Roma transmissæ intra decem dies soluantur Bononiæ: Mediolano, Venetiis, Florentia, Pisis, intra dies octo; Panormo, Messana, Bario, intra mensem litteris visis; Lugduno,

Lugduno, Bisuntio, Hispania iuxta nundinas; Parisiis & Belgio à datis litteris intra duos menses, Londino verò tres, vt etiam ex oriente. Si enim longius protraheretur solutionis tempus; id omnino videretur fieri in fraudem vsurarum. videbitur enim campsor lucrum capere ratione temporis, quod est vsurarium, & non ratione distantiæ localis. vnde præcipit Pius V. bulla 118. ne præfigantur lõgiores termini solutioni faciendæ, quam locorum distantiæ requirat. Videri potest hac de re Nauarr. l. 5. consil. conf. 15. de vsuris prioris editionis. Ang. v. vsura num. 54. Tab. num. 3. Rosell. n. 6. Syl. quæst. 13. Garzia cap. 36. Lessius dub. 6. num. 54. At verò in mutuo dilatio & temporis interuallum requiritur per se, cum ideo detur mutuo, vt mutuatarius non eodem tempore reddat, sed vti possit pro suis indigentiis pecunia mutuata. ita Sotus, Boninsegnius, Salon, Medina, Azor cap. 5. q. 1. cap. 9. quæst. 1, Nauarr. c. 17. n. 289. Scaccia quæst. 4. num. 6. & 13. Tum quia in mutuo ex natura rei non reperitur distantia loci, immo esset vsura obligare mutuatarium, vt alibi restituat mutuum.

In cambio verò per litteras, de quo videri possit difficultas, reperitur, cum in vno loco detur pecunia, vt habeatur in alio. Tum quia in mutuo principalis fors haud minui debet, in cambio autem potest licitè euenire, vt campsor in sorte detrimentum patiatur, vt notauit Caiet. cap 7. num. 8. Boninsegnius. cap. 7. Scaccia §. 1. q. 7. p. 1. num 75. & §. 9. nu. 39. Rota Rom. decis. 315. quæ incipit. *Diu fuit*. Vt si superuenerit magna pecuniarum copia, vt accidere etiam solet in cæteris mercibus, id tamen non frequenter accidit. Tum quia in mutuo per se & primariò non conceditur, nisi vsus rei mutuatæ, quia tamen res aliqua vsu consumitur, inde fit, vt per accidens & consequenter in huiusmodi concedatur etiam dominium. At verò in cambio per se & primariò transfertur dominium cambitæ pecuniæ.

THEOREMA 284.

VT non licet campsoribus ratione longioris temporis, & distantiæ à nundinis accipere ex cambio maius lucrum, seu vilius emere à campsuario scutũ de Marcha, vt Genuæ mos est, seu Florenum Germanicum, vt fit in Germania & Flandria, siue more Bononiensi ex hac cõstitutione. §. 10. *Scuto d'oro in oro di Zecca*, in principio nundinarum, quando Marcharum solutio expectanda est tribus mensibus, quàm instantibus sequentibus nundinis, in quibus sunt recepturi; quod alij dicunt, non licere magis lucrari ob longius tempus causaliter, id est quando tempus maius, est quasi causa effectiua moralis lucri maioris, exigeretur enim aliquid ratione temporis, quod est vsurarium, cum tempus omnino in cambio debeat se habere per accidens, ne sit tacitum mutuum, vt docet Lessius dub. 6. num. 54. Boninseg. cap. 2. Toletus lib. 5. cap. 53. Azor cap. 9. quæst. 4. Salon. quæst. 4. art. 2. Lopez cap. 13. Vega casu 29. Soto. l. 6. quæst. 12. art. 5. Garzia cap. 36. n. 5. Scaccia. §. 1. quæst. 7. p. 1. num. 76. & p. 3. lim. 1. Caiet. cap. 6. 7. Salas dub. 18. num. 1. Rebell. quæst. 8. n. 14.

[..]m. 14. Fabianus p. 1. cap. 7. Nau. in man. cap. 17. num. 210. 296. 297. Molina d. 404. Ita licet ex Valentia 2. 2. d. 5. quæst. 22. p. 4. condit. 2. Medin. q. 8. de acq. per vsuram Reginal. l. 25. nu. 454. Tolet. c. 53. Ledesma p. 2. tr. 8. quæst. 20. Angles art. 5. dub. 4. Rebell. quæst. 8. num. 12. Lessio num. 56. Molina d. 404. num. 5. & d. 406. & aliis citatis, id facere ob alios iustos titulos. vt si tunc sint plures petentes & accipientes ad cambium, quod, vt plurimum, accidit, eò quod tunc liceat diutius pecuniam præsentem negotiari, & consequenter sit maior æstimatio pecuniæ, quàm instantibus feriis, quando pauci petunt, plura accidant pericula in lõgiori tempore, quàm breuiori, expensæ maiores fiant in maiori distantia temporis, omittantur plures occasiones lucrandi, pecunia non adeo abundet multis petentibus, vt etiam contingit in mercium nundinis, in quibus initio nundinarum solent pretia esse altiora ementibus multis, & minora in fine, deficientibus, qui requirant. Etsi etiam in mercium, & cambiorum nundinis aliquando contingat in fine ob ingruentem aliquam necessitatem mercium, aut pecuniarum ad bella & alias causas, vt earum æstimatio & pretia crescant, & plus valeant quàm initio, quod apertè ostẽdit lucrum nõ sumi propter tempus, sicut etiam idem ostendit varietas pretij, quæ diuersa est, licet tempus nundinarum sit semper æquale. Quare vt arbores in tempore crescunt, & si non propter tempus, sed propter alimentum, quod in tempore sugunt, ita in cambio, si tempus se habeat [..] concomitanter, non autem causaliter, licebit plus lucri capere, cum nundinæ tribus v. g. mensibus distant, quàm cum duobus aut vno tantum, si adsit titulus iustus maioris æstimationis pecuniæ, minoris abundantiæ, plurimum campsuariorum, & similium, sicut enim ex his iustè variantur mercium pretia, ita iustè variari possunt pretia cambiorum, cum pecunia tunc subeat rationem mercis. ex Couar. c. 7. vet. coll. numis. num. 3. & 4. & aliis, vt superius dixi.

THEOREMA 285.

PEtunt verò Bononienses, §. 3. declarari à summo Pontifice (quod fit. §. 25.) licere inter mercatores, & non mercatores cambia realia, contra quàm senserit Hieronymus de Luca. tr. de Camb. num. 30. 36. etenim iure naturæ omnes cambia realia exercere possunt, vt rectè docet Couarr. de vet. num. col. 7. num. 4. Sotus l. 6. de Iust. quæst. 9. art. 1. Nauar. cap. 17. num. 288. Ang. vsur. 1. n. 52. Rosel. vsur. 6. nu. 6. Molina d. 399. Reginal. l. 25. num. 440. 451. Valentia 2. 2. d. 5. quæst. 23. p. 4. Boninsegn. tr. de camb. q. 5. Tolet. l. 5. cap. 54. Scaccia §. 1. quæst. 7. p. 2. ampliat. 11. num. 1. & 10. quod enim secundum iustitiam commutatiuam est iustum, naturæ iure licitè à quouis exerceri potest; nisi aliud lex disponat, vt accidit in Castella, & Lusitania teste Rebello. quæst. 4. de camb. num. 5. & quæst. 12. num. 2. vbi solis mercatoribus proprio nomine cambientibus regni legibus id conceditur & iure etiam Eccl. vt prohibentur cap. 1. ne Cler. vel Monach. &

de vita & hon. cler. cap. vltimo. Clerici negotiari, consequenter etiam saltem per se ipsos, & immediatè cambia exercere prohibentur, ex Fabiano num.45. Scaccia loco citato n.6.

Sed num idem valeat etiam in cambio manuali, maior est difficultas, percipi enim posse lucrum à priuato non habente à Repub. offitium cambiendi. negat Caiet. cap.1.5.6. Armilla, v.campsor, n.4. Gabr.4. d.15. quæst.11. art.3. dub. 12. Salon. de camb. quæst.3.art.1. num. 11. Arbonotus & alij, eò quod priuati non sustineant onera, quæ sustinent campsores deputati, vt sunt expensæ tabernæ, labores conquirendi varia genera pecuniarum,&c. Oppositum affirmat Tolet. l.5. cap.51. Mercatus. tr. de camb. cap.2. Rebell. q.4. & 5. Aug. loco citato. Conrad. q.99. concl.2. Maior.4. d.15. quæst.37. Lupus com.7. de camb. §.1. n.52. idemque videtur tenere ipse Caiet. in sum.v.cambium.in fine, cum absolutè dicat cambium licere etiam priuatis. nec est ratio, cur priuatus magis quam publicus campsor id gratis facere teneatur, cum idem obsequium præstet campsuario, quod campsor publicus. Quæ sanè ratio, non tantum probat licere priuato lucrari aliquid ex cambio manuali seu minuto, verum etiam in cambio locali, seu per litteras, vt aduertit etiam Reginal. ius l.25 num. 451. Sunt alij, qui medi[illegible] via incedentes, etiam priuatis in manuali cambio concedunt lucrum, sed moderatius, quam publicis campsoribus, quod prædictis expensis, & incommodis non sustineant, vt Nauar.c.17. num.288. S[illegible] loco citato. §.3. Molina d.399.405. Azor cap.4. q.6. & cap.6. quæst.5. Sotus q.9. art.1. Lessius nu.9.Reginal.n.445. Si priuatis interdictum sit, vt in Castella, & Lusitania, exercere huiusmodi cambium, peccabit ne qui aliter fecerit? Azor cap.4. q.7. sentit peccare, & quidem mortaliter, eò quod iustam & Reipub.vtilem legem transgrediatur. At molina loco citatò & Rebell.quæst.4. num.6. æquius tenent peccare solum venialiter, nisi grauissima pœna esset imposita transgressori.

Sed numquid cogetur transgressor perceptum lucrum restituere? Affirmat idem Azor. Io.Bap. Lupus,& Sot. loco citato concl.3. negat probabilius, Lessius nu.17. Rebell. q.4. num. 6. Emanuel Sà, v.cambium. Salas tr.de camb.dub. 3. Molina loco citato. Reginal. num. 445. Salon. quæst. 4. art.3. contr.1. Garzias cap.31. Tum quia prohibitio Principis, vt supponimus, non irritat contractum, nec inhabilem priuatum reddit ad acquirendum percepti lucri dominium. Tum quia per hoc nihil damni sit illatum, aut reipub. aut campsuario, cum non plus sit ab eo acceptum, quàm in tali permutatione sit campsorum,& prudentium iudicio accipiendum, & ob id nulla insurgat restitutionis obligatio.

Iam verò quia cambium esse nó potest, nisi sit, qui det pecuniam, & qui recipiat. vnus enim vendit absentem pecuniam, & alter eam præsenti pretio emit alibi recepturus; ob id hoc eodem §.3. petitur declarari, licitum esse non tantum cambio acc[illegible]re, verum etiam da[illegible], si cambium sit reale, & non fictum seu siccum, quod iusti

[illegible]itiæ ſucco careat, iuſtóque titulo accipiendi lucrum, ex Rebell. quæſt.3. num. 1. & 2. Azor cap.2. Leſſio dub.1. num. 5. 6. Soto q.8. art.2. Lupo num.53. Garzia c.37. Reginal. num.439. Scaccia §. 9. num 12. vnde quia ſola dilatione ſoluendæ pecuniæ & mutui, ſub prætextu cambij lucrum recipitur, aut ſperatur, merito damnatum eſt à Pio V. Conſtitutione 118. verbis illis. *Primò igitur damnamus ea omnia cambia, quæ ſicca nominantur, & ita confinguntur, vt contrahentes ad certas nundinas, ſeu ad alia loca, cambia celebrare ſimulent*; ad quæ loca ij, qui pecunias recipiunt, litteras quidem ſuas cambij tradunt, ſed non mittuntur, vel ita mittuntur, vt tranſacto tempore, vnde proceſſerant, inanes referantur, aut etiam nullis huiuſmodi litteris traditis, pecunia ibi denique cum intereſſe repoſcitur, vbi contractus fuerat celebratus, nam inter dantes & recipientes vſque à principio ita conuenerat, vel certè talis intentio erat, nec quiſquam eſt, qui in nundinis, aut locis prædictis huiuſmodi litteris receptis ſolutionem faciat.

Bononienſes igitur petitionem ſuam de cambio reali intelligendam proteſtantur, ita vt cum effectu pecunia detur in vno loco, vt ſoluatur alibi. iuxta cambij litteras, ſeu cedulas, & eo realiter mittantur ad correſpondentem ſiue mandatarium cui diriguntur, à quo ſpatio 24 horarum ex cambiorum l.1. & 5. acceptentur, & ſuo tempore ſoluantur, aut certè prædicto 24. horarum tempore recuſentur. Quo caſu, qui litteras præſentauit, publicè in actis Cancellarij proteſtari ſolet contra eum, qui litteras dedit, eas à mandatario non fuiſſe acceptatas. Ille enim exinde tenebitur ad omnia damna, & expenſas, quas creditor ſubierit, ob non factam à mandatario ſolutionem illius cedulæ ex deciſione 6. Rotæ Genuenſ. n.6. & §.13. & 19. Cõſtitutionis huius. quare creditor ſummam pecuniarũ cedulæ prædictæ ad cambium, accipere poteſt, ad rationem tamen computi ſeu pretij ſtatuti in nundinis pro illa ciuitate, pro qua ad cambium accipit, vt præſcribitur l.15. cambiorum; totum enim damnum ab auctore litterarum, quæ acceptatæ non ſunt, ſed proteſtatæ, reſarciendum erit. Videri poteſt de litteris non acceptatis, ac proteſtatis, Sigiſm. Scaccia. §.2. Gloſſa 4. nu. 17, & Gloſſa 5. n.316. & ſeqq. & §.7. Gloſſa 2. num.3. & 4. Ex his colligis, hic, vt in ſeqq. §§. eſſe ſermonem de cambiis per litteras, de quarum iuſtitia maior eſſe poſſet dubitatio, de qua pauca dicenda.

THEOREMA 286.

Cambium reale per litteras, quo campſor prior accipit pecuniam, vt alibi cum moderato lucro, habita ratione diſtantiæ locorum, expenſarum, laborum, periculorum, eam campſuario ſoluat, non eſſe illicitum tenent communiter doctores, Gabriel 4. d. 15. quæſt.11. art.3. dub. 12. Conrad. quæſt.99. Medina quæſt.9. de vſura Caiet. tr. de camb. cap.6. Sotus lib.6. quæſt.10 art.1. Nauarr. c.17. num.289. Molina d.403. 410. Tolet. cap. 54. Leſſius loco citato dub. 3. Rebell. quæſt.6. num.1. & ſeqq.

seqq. Azor. l. 10. tr. de camb. c. 5. q. 1. Reginal. l. 25. n. 452. Lupus tr. de vsur. comm. 3. §. 2. num. 58. 59. Syl. vsur. 4. quæst. 8. Angel. vsur. 1. num. 53. & alij. Tum quia in illius gratiam hinc pecuniam transfert in locum, vbi illam campsuarius habere cupit. v. g. Romam. quod opus factum in alterius gratiam, est pretio æstimabile, vt constat ex mercede (maiore tamen) quæ nauiis. v. g. & agasonibus transferentibus daretur, quare & campsor lucrum aliquod percipere iustè potest, nihil enim referr, quod virtualiter tantùm, & non re ipsa transferat, satis enim est, si id præstet sua industria, & correspondentibus, quod æquiualeat reali translationi, & sollicitudine ac laboribus transferendi campsuarium liberet, vt notat Nauarr. c. 17. num. 295. Reginal. num. 453. Sigism. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 425. & seq. & quæst. 7. p. 1. num. 40. & par. 2. ampl. 10. num. 107. & par. 3. ampliat. 11. num. 9. 10. Lessius, Rebell. Azor. Sotus, & citati. Tum quia campsor in se suscipit periculum transportandi pecuniam, & assecurat campsuarium à pecuniæ periculis; ideoque si pereat, campsori, non campsuario perit, qui etiam titulus est suo præmio dignissimus, vt etiam in aliis assecurationibus, vt docet Lessius. num. 25. Lopez de camb. c. 4. & alij citati, eo scilicet, quòd lege, aut communi æstimatione taxatū fuerit consideratis circumstantiis, v. g. æstimatione pecuniæ, cum exempli gratia in Europa 700. aurei pluris æstimentur, quàm 1000. in Prouincia Peruana; locorum distantia maiore, aut minore, si enim Genua sit transportanda Antuerpiam, aut Londinum, pretium maius esse oportebit, quam si tantum Mediolanum, periculis maris, bellorum, latronum, &c. quæ subeunda sunt campsori, & reliquis, ex Medina quæst. 8. de acq. per vsur. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 427. & reliquis præcitatis. Tum quia hic nulla potest fingi ratio mutui, cum campsor prius pecuniam accipiat, quàm soluat.

Dices: Pecunia præsens pluris æstimatur quàm absens, ergo potius campsor soluere aliquid deberet campsuario quàm contra. Respondeo negādo cum Lessio n. 24. consequentiā. Quod enim pluris valeat præsens, id est, ratione commoditatis, quam vtenti affert, quā non tenetur campsor æstimare, cum non cupiat alterius opera pecuniam absentem, facere præsentem, sed alter illius operam flagitat, vt se onere illo transferendi aliò pecuniam, & periculis liberet. Adde absentiam pecuniæ non esse considerandam respectu loci, vbi eam habet, qui accipit ad cābium, sed ex loco, vbi illam vult habere, ideo quam dat campsori absentem habet, quam ab illo accipit alibi, vbi indiget, præsentem.

Quæres si cambium sit vtrique contrahentium commodissimum, poterit ne illorum alter lucrum ab altero accipere, vt si tu Genuæ pecuniam habeas & Romæ indigeas, ego verò Romæ habeam, sed egeam Genuæ, poterit ne quis nostrum pro cambio ab altero lucrum accipere? Respondeo si neutri se in petitione præueniant, & paria sint onera, & pericula, nullus lucrabitur, cum sit æqua vtriusque conditio: sin verò tu. v. g. à me tamquam à campsore petas, & ego vicissim

vicissim non peram à te tuam operam, cum tui gratia subeam onus pretio æstimabile possum licitè lucrifacere pretium translationis, & cambij cum irrequisitus à me, & tuæ soli vtilitati seruiens mecum cambium celebraueris, meũ enim commodum mihi ipsi vendere nõ potes, aut ad illud prosequendum tuam operam mihi locare, nisi conduxerim.

Dices cum Garzia, c.39. diff.2. Mercato. de camb. c.2. ad fin. Lopez l. 2. de contr. c. 3. ex natura cõtractus apud omnes gentes exigi ad omnem permutationẽ æqualitatem: cum igitur in proposito casu nón minus præstet vnus virtualem transportationem, quàm alter, nec minus sit id vni quàm alteri vtile, cernatúrque vtrinque æqualitas, non poterit absque inæqualitate iustitiæ accipi merces ab altera parte. Respondetur id valere solum, cum vnum alterum non præuenit, vt dictum est; at verò cum vnus alterum rogat, partem suam viliorem reddit, sicut & cæteræ res, quæ venduntur, & locantur ex modo vendendi, & locandi, rogando & quærendo emptorem, aut conductorem vilioris pretij redduntur, vt quotidie patet in subhastatione, & mercibus vltroneis; quare etiam in cambio, qui rogatur, & præuenitur, potest mercedem recipere, ex Soto, Medina, & aliis mox citandis; non secus, ac si essem conductũ equum meis expensis, nisi mihi aliter consulerem, Mediolanum transmissurus, & possem alicui locare, qui ad Dominum deduceret, id agens nullam committo iniustitiam, si adsit æqualitas inter pretium locationis, & vsum equi; nec vllam facio conductori iniuriam mihi consulens.

Sed possum ne tantumdem lucrum, ac mercedem capere, quantum acciperem, si & mihi cambium commodum non esset? Negar Rebellus quæst. 7. num.2. existimans in parte mercedis computandum eius commodum. probabilius verò affirmant Sotus q.10. art.1. Medina quæst.9. de cambiis. §.secus forte. Molina.d.405. num. 2. Salas de camb. num. 20. Salon de camb. quæst. 4. art.2. contr. 2. Tolet. l. 5. c. 53. num. 6. Emanuel Sà. v. cambium. num. 4. Reginald. l.25. num.455.458. 460. cum non teneatur requisitus suum commodum in vtilitatem alterius computare imminuendo pretium oneris, quod subit ab altero rogatus.

THEOREMA 287.

NEque pariter censetur illicitum cambium reale, quo campsor (etiam inuariato pretio legali monetæ) prior soluit, aut dat pecuniam, vt cum moderato lucro alibi eam recipiat, iuxta doctrinam Angeli. v. vsura. 1. num. 54. Syl. vsuræ. 4. quæst. 9. Rosel. vsura 6. num. 7. Fabiani de camb. p.2.c. 5. 6. Scacciæ §. 1. quæst. 1. num.425. Caiet. de camb. c.6. Soti l.6. quæst.10. art.1. Conradi. quæst. 99. Bannis. 2.2. quæst.78. art.4. de camb. dub. 5. Garziæ de contr. c. 73. num.7. Salonis quæst. 4. art. 2. controu. 7. Valentiæ d. 5. quæst. 23. puncto 4. Molinæ d. 404. Tolet. c. 54. & Emanuelis Sà locis cit. Lessij dub.4. num. 27. & seqq. Reginaldi. l.25. n.456. & seqq. Azor. c. 6. quæst. 1. (etsi Hostiensis, & alij in c. in ciuitate. & c. vltimo de vsur.

pal-

pittauerint mutuum esse, & damnandum.) Tum quia cùm campsor hic Genuæ, vbi eges, dat tibi pecunias, vt abs te Romæ, vbi habes, eas recipiat, tibi officium præstat virtualis transportationis Roma Genuam pecuniarū tuarum, quod pretio dignum est, cum te onere leuet; quare pro huiusmodi officio non pro mutuo, aut expectata solutione, iustam mercedem capiet. Non refert autem, quod campsor non transferat huc tuam pecuniam, sed det suam; satis enim est, si faciat, quod prudentum æstimatione æquiualet, ac si transferret acceptam. Neque quod plerúque id præstet sine periculis, vel expensis; id enim non euenit per se, & ex rei ipsius natura, cùm sine periculis, laboribus, & sumptibus id communiter non fiat, sed est eius industriæ, & fælicitati assignandum, posse sine sumptibus, & laboribus absentem pecuniam facere præsentem; idcóque non perdit ius exigendi, & recipiendi mercedem. Confirmat Rebellus. quæst. 6. num. 6. quia non maioribus expensis, & industria opus habet campsor, qui Genuæ tuas pecunias recipit, vt tibi litterarū suarum virtute Romæ tradat, quam alius campsor Romæ, si tibi ibidem easdem daret, à te Genuæ postea recepturus; quantum igitur primus ille cāpsor pro cambio illo cæteris paribus, ita tantumdem secundus, qui dando prius, & gratis expectando solutionem, maiorem tibi præstat gratiam, poterit pro hoc altero cambio moderatum auctuarium recipere; quale scilicet est, quod lege, aut communi consuetudine statutum est, ex Toleto l. 5 o.c. 5 1. Tum quia pecunia loco absens hominum æstimatione minus valet, quàm præsens, vt docet Laurent. de Rodulph. in c. consuluit de vsur. p. 2. quæst. 26. num. 8. Ioan. Baptist. Lupus. c. nauiganti. de vsur. §. 2. num. 34. Ioan. Capistranus tr. de vsur. p. 2. num. 147. Nau. c. 17. num. 294. Valent. loco cit. puncto 4. Lessius num. 30. Salon vbi supra, controu. 1. Garzias c. 34. Emanuel Sà, v. cambium. num. 3. Azor c. 3. quæst. 2. & c. 6. quæst. 3. Caiet. c. 7. Syl. quæst. 4. 8. 11. Fabian. c. 4. & 7. Boninseg. c. 6. Lopez c. 8. Philiarch. c. 23. Tolet. l. 5. c. 54. Rebell. quæst. 8. num. 13. Scaccia §. 1. quæst. 1. num 424. & quæst. 1. part. 7. num. 50. quia cæteris paribus res, quæ magis est vtilis, plus valet, quàm quæ minus vtilis est, cum id etiam sit pretio æstimabile; pecunia autem præsens magis vtilis est, absens verò minus; etenim Dominus præsenti liberè vti potest in rebus omnibus sibi commodis, & sine nouis laboribus, & expensis; absenti vero in campsuarij gratiam, non item; nouique labores, & expensæ ex natura rei subeundi sunt pro illa domum reducenda, & est omnino per accidens, si industria campsoris contingat aliter fieri. Compensanda igitur est huiusmodi inæqualitas cæteris paribus campsori, qui præsentem dat pro absenti, consueto auctuario persoluto.

Confirmatur exēplo: si librum loco distantem, v. g. Neapoli hic emeres, vbi eo, nisi cum expensis, & laboribus sua natura inde reducto, vti non posses, licitè minoris emeres rogatus à Domino, quàm si hic vbi sine labore, & expensis nouis pro libito vti posses, emeres; hic

hic enim tanti emendus esset, quanti præcisè valet, & non minoris; pari igitur modo in casu nostro, licebit campsori emptam, seu cambitam absentem pecuniam campsuarij, minori præsenti sua pecunia emere, seu cambire, quàm faceret, si non abesset, nec esset aliunde domum reducenda.

THEOREMA 288.

Licet pariter cambium ad nundinas. Solent enim, vt dictum est, campsores cambire, non solum pro variis locis nulla habita ratione temporis, quo facienda est solutio, vt cum dicitur tantum, vt visis, seu præsentatis litteris statim, vel post octo, seu 10. dies, vel simile breue tempus, cum parum pro nihilo reputetur, ex Azor. c.5. quæst. 4. Scaccia §. 2. Gloss. 5. num. 5. & aliis, præscripta pecuniæ summa soluatur; verum etiam statis, & determinatis temporibus, quibus celebrantur nundinæ in variis ciuitatibus, vt in Italia Placentiæ, in Gallia Lugduni, in Germania Francofurti, in Hispania Metinæ, &c. Hæque in Italia celebrantur quater in anno, quolibet videlicet trimestri initio Februarij, & dicuntur Apparitionis propter præcedens festu Epiphaniæ; Maij, & dicũtur Paschatis; ineunte Augusto, & in principio Nouẽbris, quæ dicuntur Sanctorum, vt præscribitur in ll. cambiorum, & testatur Fabianus. tr. de camb. p. 2. c. 2. Azor. c. 8. Scaccia §. 2. Gloss. 4. num 3. nec prorogari, aut variari possunt tempora, nisi auctoritate Serenissimi Senatus Genuensis, ex l. 28. accedente consensu saltem trium partium ex quatuor, habentium ius suffragij in conuentu campsorum, ex legibus. & singulæ, ex lege 13. durant octo dies. Francofurti fiunt solùm bis in anno, in Paschate, & Septembri, ex Lessio dub. 6. num. 53. In Hispania, & Gallia solent celebrari singulo quadrimestri, ex Nau. c. 17. n. 296. id verò tempus conceditur potissimùm, vt litteræ cambij commodè mitti, & solutio pecuniarum parari possit, vt sentit Sotus q. 12. art. 2. Reginald. l. 25. num. 465. & Scaccia loco cit. num. 3.

Itaque, vt dicere cæpimus, cambium ad nundinas simplex, de quo nunc agimus (acturi postea de cambio ad nundinas cum recambio, nec non etiam recursu) si absque fraudibus, syncerè, debitoque modo fiat, iuxta præscriptas regulas Pij V. Constitutione 118. est licitum, non vsurarium, quicquid aliàs senserint Doctores aliqui, de quibus Boninseg. c. 6. Azor. c. 6. q. 1. Scaccia §. 1. quæst. 1. puncto 7. num. 22. & seqq. fortè, quòd tunc campsores cambij nomine multas vsuras tegerent; probatur tum ex communi sententia Doctorum, Caiet. c. 7. Syl. vsura 4. quæst. 11. Soti quæst. 12. art. 2. Boninseg. c. 6. Fabiani. c. 7. Azoris. c. 8. §. dicendum. Mich. Salon. de camb. quæst. 1. art. 2. Lessij num. 55. & seqq. Reginald. num. 465. & seqq. Scacciæ p. 1. quæst. 7. puncto 1. num. 50. 53. & seqq. Lopez, Garziæ, Mercati, Molinæ, Philiarchi, Albornotij, Iosephi Angles, & aliorum. Quin etiam idem sentit Baldus in l. institoria. in fine Cod. de exercit. & instit. act. Salycetus Auth. ad hæc. num. 10. quæst. 11. Cod. de vsur. Iason in l. 1. in 1. lect. num 64. q 6. & in 2. lect. num. 39. Cod. de sum.

Trin. & fid. Carh. Laurentius de Rodulphis in c. consuluit. p. 2. q. 26.num.8.& p.3.num.1. & seq. de vsur. Ioan.de Anan.in c. nauiganti. num.46. de vsur. Calder.consil.11. Imola cons.61. Ioan. Capistranus tr. de vsur. in 2. p. num. 146. etsi enim hi loquantur de cambio extra nundinas, rationes tamen illorum, vt obseruat Boninseg.nempe quod pecunia absens minus valeat, quàm præsens, & in emptione & venditione varientur iustè pretia pro copia, & inopia mercium, & emptorum, & venditorum; locum etiam habent in cambio nundinario. Tum ratione, quippe cum hoc sit cambiū reale non siccum, aut mutuum. In eo enim pecunia præsens cambitur cum absente, eiusque valor taxatur à publico magistratu constante ex dantibus, & accipientibus ad cambium, qui, cum sint inuicem contrarij, concordant in medio considerata abundantia, & inopia, pecuniarum in singulis ciuitatibus, & dantium, ac petentium ad cambium, aliisque circumstantiis, litteræ quoque mittuntur, & sortiuntur suum effectum. Tum quia approbatæ sunt hæ cambiorum nundinæ à Pio V.hoc loco,& Cõstitutione 118.& à Gregorio XIII. die 27. Aprilis 1574. Consulenti enim Episcopo Panormitano instantibus mercatoribus regni Siciliæ, an Pij V. Constitutione tolleretur facultas instituendi loca noua, vel tempora nundinarum, siue terminorum, in quibus cambiorum solutiones fiant, consultatione diligenter examinata, & re collata cum Gregorio XIII ita de eiusdem sententia Cardinalium Congregatio respondit, præfatas Pij V. litteras non prohibere feriarum creationem, iis tamen seruatis, quæ aliàs ad earum institiam necessaria sunt, minusque ea cambia vulgo ad vsum nuncupata, vbi sunt feriæ, vt denuo introducantur, censeri sublata. Harum litterarum etiam mentionem fecerunt Azor. c. 9. quæst. 1. & 2. Michael Salon d. 9. quæst. 4. arr. 2. contr. 12.num.6.& 7. Scaccia §. 6.Gloss. 1.num. 3. immo etiam ibidem approbatur huiusmodi cambia nundinarum cum recursa, vt infra, patebit.

Quærenti verò, cur fiat huiusmodi valoris, seu pretij scurorum, & cambiorum taxatio? Respondeo id fuisse necessarium; tum quia multum Reipubl. interest, vt pretia iusta sint. Tum quia vti pro abundantia mercium, v.g. olei, & vini, & emptorum copia, variari debent pretia, ita eisdem de causis in hoc genere mercis. Tum quia facile debitores cambiorum grauius damnum, quàm par sit incurrerent campsorum auiditate, & præsertim in cambio cum recursa campsoribus sibi ipsis soluentibus, tum ne ministri campsorum argui possint de negligẽtia in recambio, vt quotidie fieret, si vnus remitteret pro minori pretio, & alius pro maiori ad eandem ciuitatem, quod taxatis pretiis accidere non potest. Porrò modus, quo ponitur cambiorum pretium Genuæ pro futuris primis nundinis Placentinis, talis est. Deputat Serenissimus Senatus sex ciues, quorum tres habeant debita multa cambiorum, & tres è contra multa credita, qui vocatis ad se omnibus cambiorum proxenetis, accepto ab eis iuramento de veritate dicenda, quæ-

runt quo pretio in immediatis diebus solutionum cambiorum præteritarum nundinarum fiant cambia pro sequentibus nundinis Placentiæ celebrandis, & auditis pretiis eligunt ad plura mediorare suffragia, pretium, quod æstimata copia, & inopia tunc existente pecuniarum, videtur rationabilius. Videri possunt de taxatione pretij cambiorum Valentia d. 5. quæst. 23. puncto 5. Lessius n. 57. Rebell. quæst. 8. num. 12. Molina d. 406. 407. 410. Salon q. 4. art. 2. Caiet. c. 7. Medina de acq. per vsur. quæst 8. §. præcedente, Scaccia § 2. Gloss. 4. num. 13. 14. Romoald. Coli Lucensis tr. de cambiis c. 16. potest tamen hac in re contingere fraus, & iniustitia, si nimirum aliqui ad augendum, vel minuendum futurum pretium cambiorum intra illos paucos dies, ad cambium dent aut accipiant summas aliquas pecuniarum pretio sibi commodo, nempe magno, si volunt dare, vel paruo, si volunt accipere ad cambium, eo fine, vt proxenetis referentibus deputatis pretia, statuatur computum iuxta eorum voluntatem, qua de re Sotus l. 6. quæst. 12. art. 3. Transacto verò toto solutionum tempore, si fiant noua cambia pro futuris nundinis, non necessariò fiunt statuto pretio, sed communiter minori, tum quia non sit vetitum, ne accipiatur minus pretium, sed ne accipiatur maius. tum quia iam pauci sunt, qui indigeant, & exigant ad cambium, vt etiam accidit in nundinis mercium. etsi etiam aliquando accidat, tunc fieri maiori pretio, quàm initio, ob varias circunstantias, quæ aliquando eueniunt, vt si repentè exoriatur bellum, pro quo quærantur magnæ summæ pecuniarum; si accidat naufragium classium deferentium ex nouo orbe aurum, aut argentum, & aliæ similes.

Quomodo verò postea imponatur pretium cambiorum in nundinis Placentinis pro singulis foris, id est, quo pretio in præsentibus nundinis debeant campsores dare ad cambia pro qualibet ciuitate iuxta modum computationis monetarum in singulis ciuitatibus vsitatum, quod dicitur, *del ritorno di fiera*, dixi summatim Theorem. 280. & fusiùs explicat Boninseg. tr. de camb. cap. 7. & Sigismundus Scaccia §. 2. Gloss. 2. num. 13. 14. & præscribitur in ll. cambiorum, præsertim 18. & seqq. habeturque pariter ratio copiæ, & inopiæ, pecuniarum, & aliarum circunstantiarum accidentium in singulis ciuitatibus, pro quibus ponuntur pretia. si enim ponitur pretium pro vna ciuitate, in qua probabiliter sit pecuniarum copia, quia ibi pecunia est vilis, pretium erit altius, & maius in dantium commodum, contra verò si adsit penuria pecuniarum, pretium erit vilius ob maiorem æstimationem pecuniæ existentem in dicto loco, quod dantium lucrum minuet, conducet verò accipientibus ad cambium. De genere verò monetæ, in quo pretia taxantur, dicetur inferius.

THEOREMA 289.

Recambium quoque seu iteratum cambium procedens ab antecedenti, cum eodem debitore aucta sorte ex lucro præcedentis (nisi vitietur aliunde) est pari

pariter licitum (quidquid in contrarium senserit Salon loco cit. 94. art. 2. controu. 14.) ex Azor c. 11. q. 8. Scaccia §. 1. q. 4. n. 38. & 47. num. 99. 100. & ibidem part. 2. ampliat. 18. & §. 7. Gloss. 2. n. 33. 49. 50. ita vt etiam ex prioris cambij lucro possit lucrum in recambio, tam prima quàm aliis vicibus iustè, & legitimè capi. quia semper est emptio, & venditio scutorum de marca tamquam mercis, dicique non debet ex Menoch. l. 2. de arb. cas. 119. num. 19. qui alios citat. interesse alterius interesse; sed lucrum capitalis, seu sortis, conuerso iam priori lucro superioris cambij in partem sortis non secus ac reliqua sors lucrifacta ex cambiis realibus factis cum aliis campsuariis.

Cum igitur recambium nihil aliud sit, quàm nouum reale cambium alterius summę pecuniarum, alterius loci, diuersi temporis virtute nouarum litterarum pretio legitimè imposito, & debitis circumstantiis [illegible]ti licitum fuit primum eisdem circumstantiis factum, ita licitum erit hoc secundum, quod recambium appellamus, siue fiat cum recursa, quam etiam approbat hic Pius V. & Gregor. XIII. etsi magis dubia videatur, de qua postea, siue absque ea, v.g. medio [illegible]oprio procuratore.

Certum est autem semper in recambio extingui realiter per acceptationem litterarum, cambium præcedens, siue fiat cum noua persona, vt puta si creditor alias cambij litteras acceptet à debitore sui debitoris, siue cum eodem priore debitore, vnde etiam posteriores nouæ litteræ cambij priores extinguunt, vt aduertit etiam Nauarr. t. 2. cons. 1. tit. de vsur. num. 7. Salon loco cit. controu. 12. num. 2. Boninseg. c 4. Lessius n. 71. Tuscus v. cambium, qui etiam citat Alexandr. Sigismundus Scaccia §. 1. quæst. 5. num. 93. & §. 2. Gloss. 5. num. 245. & §. 6. Gloss. 1. num. 60. & dicetur etiam Theor. 291. quare etiam Pius V. vt dictum est Theor. 264. declarat banchariam schedulam datam ab emente censum & acceptatam à censuario vendente, vim habere solutionis & numerationis pecuniæ, vt docuit Bartol. in l. soluturus. ff. de solut. Puteus. lib. 1. decis. 156. Dec. in l. si verò. num. 40. Cod. de Instir. & substitution. Rota Rom. decis. 124 num. 2. & 128. n. 7.

THEOREMA 290.

Rogant deinde. §. 4. etiam declarari licere quibusuis personis tradere campsori suas pecunias, qui tamquam procurator, seu negotiorum gestorum cambiis realibus eas negotietur; immò & sortem principalem (quod difficilius videbatur) assecuret; recèpta videlicet pro vtroque officio, iusta mercede, cætero lucro, quod pecuniæ in cambiis pepererint, earum Domino persoluto. Quem contractum approbat etiam Azor. 3. p. l. 10. tr. de cambio c. 11. q. 1. Boninseg. tr. de camb. c. 4. & 7. Rota Rom. decis. 168. apud Farinac. tom. 2. Sigismundus Scaccia §. 1. quæst. 5. num. 15. & quæst. 7. part. 2. ampliat. num. 1. 3. 5. 6. 7. & §. 3. Gloss. 3. num. 36. 40. 41. vt etiam in aliis negotiationibus defendit Lessius l. 2. c. 25. tr. de contr. sociét. dub. 3. num. 23. & seqq. cum Angelo v. societas. 1. §. 7. Gabr. 4. d. 15.

q.11. dub.10. Maior 4.d.15. quæst. 21.49. Syl. Societas 1. quæst. 2. Armill. num. 6. Nauarr. c. 17. n. 255. Couar. l. 3. var. res. c. 2. num. 3. Tolet. l. 5. c. 41. & aliis.

Probatur igitur, tum quia nullum hic intercedit mutuum, aut iniustitia, cum vtrinque seruetur æqualitas; si enim conferenti pecunias campsor locat cambiendo suam operam, & simul sortem assecurat, recipit vicissim, vt supponimus, pro vtroque officio mercedem, peritorum iudicio æqualem. Tum quia vt hæc iustè fieri possunt cum diuersis, ita possunt cum eodem, cum non sit vlla ratio diuersitatis. Tum quia & in Italia, & extra, vt hic idem §. 8. habet, contractus huiusmodi est frequentissimus, & admittitur tamquam iustus à Confessariis, siue fiat vnico contractu, siue pluribus, tam in cambiis quam in aliis negotiationibus, Genuæ autem sub hac, vel simili formula celebratur. concessa pro vtroque officio parte lucri, quod communiter. 8. quæst. 10. pro centum percipi solet, loco mercedis. *Io Tutio in virtu di questa dico hauer riceuuto in cartulario (v.g.) d' argēto da voi Sempronio scudi* 10000. *quali prometto, & m'obligo negotiar sopra cambij reali delle fiere di Piacenza. o di quei luoghi, doue per la natione nostra si faranno dette fiere, per Milano (v.g.) ad vtile vostro, sotto mio nome, risigo, pericolo, & spese, per vn' anno cominciato in pagamenti d' Agosto di quest' anno, & da finire in pagamenti d' Agosto del sequente* 1621. *Al qual tempo prometto, & mi obligo restituire detti scudi* 10000. *con tuti li guadagni, è beneficij, che sopra essi saranno stati. Il qual pagamento però si farà in quella qualità di moneta d'argento, ò d'oro, che all' hora si pagheranno li cambij di dette fiere, obligando perciò mia persona, & beni sotto hippoteca. Dichiarando che per il sudetto tempo, & quello di più che restassero detti denari appresso di me, habbi da pagar' a voi Sempronio per conto di detti guadagni, & vtili à raggione solamente di 6. per cento (v. g.) l'anno essendosi così conuenuti, & che tutto quello, che potesse esser di più delli 6. per cento netti d'ogni spesa, spetti à me per la sudetta promessa, che faccio di negotiarli, o farli negotiar sopra cambij à detto mio rischio, pericolo, & spese. Et quando rendessero meno delli detti 6. per cento l'anno senza contarli spesa alcuna, raggionando li cambij, come saranno li conti, ciò è à Milano per fiera, & in fiera per Milano, s'intenda non hauer' io da pagar, se non quel tanto hauessero risposo, o rispondessero che così habbiamo accordato. Et per fede hò firmato di mia mano, &c.*

THEOREMA 291.

Similiter §. 4. orant à summo Pontifice approbari, licere quibusuis dare suas pecunias ad cambium, dirigendo litteras cambij ad eumdem campsorem, qui dedit, & subinde continuare quousque campsuarius debitum persoluat. hic enim solus casus recursæ exprimitur, in quo maius periculum videbatur, cum vsuræ se teneat ex parte dantis ad cambium, non ex parte recipientis. Quo casu campsuarius liberè rogat (non enim ad hoc cogendus est, nisi aliunde fieret compensatio inter contrahentes, v.g. remitteretur de pretio prouisionum, vt audio fieri consueuisse, & contractus debeat esse voluntarius) campsorem, vt in nundinis ipse, aut procurator ipsius,

ipſius, ſit etiam geſtor negotiorum ſuorum, & faciat quæcumque ipſemet, aut procurator proprius, ſi adeſſet, efficeret: de altera enim recurſa, quæ fit ad campſuarium, aut procuratorem eius, à campſore non habente in nundinis geſtorem negotiorum, quæ inter mercatores eſt frequentiſſima, & propriiſſimè recurſa dicitur à mercatoribus, ex conſil. 3. Nauarr. mox citando, nullo hoc loco fit mentio.

Portò non eſſe abſurdum, vt vnus, & idem ſecundum diuerſas rationes legitimè ſuſtinere poſſit diuerſorum perſonas (quidquid Sotus l. 6. quæſt. 10. art. 1. & q. 13. art. 1. & Mercatus. cap. 7. ſenſerit) docet Nauar. conſil. 1. de vſur. l. 5. num. 8 9. & conſil. 31. eodem tit. Impreſſ. Rom. vbi inſerit etiam diſcurſum eruditi, & docti viri Soc. Ieſu approbantis, tanquam licitum huiuſmodi cambium. Albornotius. l. 3. de contr. tr. 4. Boninſegnius cap. 6. & 7. Fabianus. cap. 7. Garzias cap. 37. Lopez c. 12. Leſſius loco cit. num. 63. Rota Genuenſis deciſ. 1. num. 27. & deciſ. 2. n. 35. 36. Scaccia. §. 6. Gloſſ. 1. num. 35. & ſeqq. ex l. in tribus. ff. de iudic. & cap. ex litteris. de probationibus, & Gloſſis in vtrumque textum multa alia iura allegantibus, Decio in d. cap. ex litteris. Panorm. & aliis ſtatuentibus vnum, & eundem multiplici officio fungi poſſe ſibi ipſis non repugnantibus. vti non repugnat eundem, v. g. Curtium tanquam procuratorẽ Sempronij debitoris ſoluere ſibi, vti geſtori negotiorum Titij creditoris, v. g. aureos mille, & nouo cambio debitum trãſmittere Genuam v. g. ſoluendum, vt notat etiam Baldus conſ. 190. vol. 2. & citati; & ſi opus eſſet, etiam aſſecurare; ſed futurum tantum abſurdum, ſi reſpectu ſui ipſius, & eiuſdem, idem debitor, & creditor eſſet. quod in caſu noſtro nullo modo accidit, cum ſit ſolum reſpectu diuerſorum. ob id ſi quæ iura videntur dicere nullum poſſe ſuſtinere diuerſas perſonas, intelligi debent reſpectu ſui ipſius, vel reſpectu eiuſdem. Nemo enim poteſt eſſe ſibi ſuo nomine, vel nomine vnius tantum, debitor, & creditor, ſed bene poteſt ratione diuerſorum.

Fit autem huiuſmodi cambiendi modus tum primæ tum ſecundæ recurſæ libenter à mercatoribus, tum ob maiorem ſecuritatem, quippe cum negotiatio cum pluribus multo periculoſior ſit, quàm cum vno tantum, vt obſeruat etiam Io. Bapt. Lupus in cap. nauiganti de vſur. §. 2. num. 20. Boninſegnius. cap. 7. & alij. ideo & dans & recipiens ad cambium ſibi magis mutuo fidunt, quam ſi per alios non ita ſibi notos negotia tranſigerent. tum ne pluribus pateant rationes negotiorum ſuorum, tum quia recipiens ſecurior redditur in nundinis remanſurum ſibi creditum illius ſummæ per nouum cambium dictum, *Il retorno.* quo ſanè credito facilius ſatiſfaciet cæteris debitis, quod non contingeret, ſi in eiſdem nundinis ſummæ prioris cambij eſſet alicui tertio perſoluenda. tum ob lucrum prouiſionum, quas capiunt vel ipſi principales, vel negotiorum ſuorum geſtores, qui aut cõſanguinei, aut participantes in negotiis eſſe ſolent, aut certè famuli, quibus à principalibus ordinarium ſtipen-

q. 11. dub. 10. Maior 4. d. 15. quæst. 21. 49. Syl. Societas 1. quæst. 2. Armill. num. 6. Nauarr. c. 17. n. 255. Couar. l. 3. var. ref. c. 2. num. 3. Tolet. l. 5. c. 41. & aliis.

Probatur igitur, tum quia nullum hic intercedit mutuum, aut iniustitia, cum vtrinque seruetur æqualitas; si enim conferenti pecunias campsor locat cambiendo suam operam, & simul sortem assecurat, recipit vicissim, vt supponimus, pro vtroque officio mercedem, peritorum iudicio æqualem. Tum quia vt hæc iustè fieri possunt cum diuersis, ita possunt cum eodem, cum non sit vlla ratio diuersitatis. Tum quia & in Italia, & extra, vt hic idem §. 8. habet, contractus huiusmodi est frequentissimus, & admittitur tamquam iustus à Confessariis, siue fiat vnico contractu, siue pluribus, tam in cambiis quam in aliis negotiationibus, Gennæ autem sub hac, vel simili formula celebratur, concessa pro vtroque officio parte lucri, quod communiter. 8. quæst. 10. pro centum percipi solet, loco mercedis. *Io Titio in virtu di questa dico hauer riceuuto in cartulario (v.g.) d' argēto da voi Sempronio scudi* 10000. *quali prometto, & m'obligo negotiar sopra cambij reali delle fiere di Piacenza, o di quei luoghi, doue per la natione nostra si faranno dette fiere, per Milano (v. g.) ad vtile vostro, sotto mio nome, risigo, pericolo, & spese, per vn' anno cominciato in pagamenti d' Agosto di quest' anno, & da finire in pagamenti d' Agosto del sequente 1621. Al qual tempo prometto, & mi obligo restituire detti scudi* 10000. *con tuti li guadagni, è beneficij, che sopra essi saranno stati. Il qual pagamento però si fara in quella qualità di moneta d'argento, ò d'oro, che all' hora si pagheranno li cambij di dette fiere, obligando perciò mia persona, & beni sotto hippoteca. Dichiarando che per il sudetto tempo, & quello di più che restassero detti denari appresso di me, habbi da pagar' a voi Sempronio per conto di detti guadagni, & vtili à raggione solamente di 6. per cento (v. g.) l'anno essendosi cosi conuenuti, & che tutto quello, che potesse esser di più delli 6. per cento netti d'ogni spesa, spetti à me per la sudetta promessa, che faccio di negotiarli, o farli negotiar sopra cambij à detto mio rischio, pericolo, & spese. Et quando rendessero meno delli detti 6. per cento l'anno senza contarli spesa alcuna, raggionando li cambij, come saranno li conti, ciò è à Milano per fiera, & in fiera per Milano, s'intenda non hauer' io da pagar, se non quel tanto hauessero risposo, o rispondessero che cosi habbiamo accordato. Et per fede hò firmato di mia mano, &c.*

THEOREMA 291.

Similiter §. 4. orant à summo Pontifice approbari, licere quibusuis dare suas pecunias ad cambium, dirigendo litteras cambij ad eumdem campsorem, qui dedit, & subinde continuare quousque campsuarius debitum persoluat. hic enim solus casus recursæ exprimitur, in quo maius periculum videbatur, cum vsuram esse teneat ex parte dantis ad cambium, non ex parte recipientis. Quo casu campsuarius liberè rogat (non enim ad hoc cogendus est, nisi aliunde fieret compensatio inter contrahentes, v.g. remitteretur de pretio prouisionum, vt audio fieri consueuisse, & contractus debeat esse voluntarius) campsorem, vt in nundinis ipse, aut procurator ipsius,

ipsius, sit etiam gestor negotiorum suorum, & faciat quæcumque ipsemet, aut procurator proprius, si adesset, efficeret: de altera enim recursa, quæ fit ad campsuarium, aut procuratorem eius, à campsore non habente in nundinis gestorem negotiorum, quæ inter mercatores est frequentissima, & propriissimè recursa dicitur à mercatoribus, ex consil. 3. Nauarr. mox citando, nullo hoc loco fit mentio.

Porrò non esse absurdum, vt vnus, & idem secundum diuersas rationes legitimè sustinere possit diuersorum personas (quidquid Sotus l. 6. quæst. 10. art. 1. & q. 13. art. 1. & Mercatus. cap. 7. senserit) docet Nauar. consil. 1. de vsur. l. 5. num. 8 9. & consil. 31. eodem tit. Impress. Rom. vbi inserit etiam discursum eruditi, & docti viri Soc. Iesu approbantis, tanquam licitum huiusmodi cambium. Albornotius. l. 3. de contr. tr. 4. Boninsegnius cap. 6. & 7. Fabianus. cap. 7. Garzias cap. 37. Lopez c. 12. Lessius loco cit. num. 63. Rota Genuensis decis. 1. num. 27. & decis. 2. n. 35. 36. Scaccia. §. 6. Gloss. 1. num. 35. & seqq. ex l. in tribus. ff. de iudic. & cap. ex litteris. de probationibus, & Glossis in vtrumque textum multa alia iura allegantibus, Decio in d. cap. ex litteris. Panorm. & aliis statuentibus vnum, & eundem multiplici officio fungi posse sibi ipsis non repugnantibus. vti non repugnat eundem, v. g. Curtium tanquam procuratorē Sempronij debitoris soluere sibi, vti gestori negotiorum Titij creditoris, v. g. aureos mille, & nouo cambio debitum trāsmittere Genuam v. g. soluendum, vt notat etiam Baldus consi. 190. vol. 2. & citati; & si opus esset, etiam assecurare; sed futurum tantum absurdum, si respectu sui ipsius, & eiusdem, idem debitor, & creditor esset. quod in casu nostro nullo modo accidit, cum sit solum respectu diuersorum. ob id si quæ iura videntur dicere nullum posse sustinere diuersas personas, intelligi debent respectu sui ipsius, vel respectu eiusdem. Nemo enim potest esse sibi suo nomine, vel nomine vnius tantum, debitor, & creditor, sed bene potest ratione diuersorum.

Fit autem huiusmodi cambiendi modus tum primæ tum secundæ recursæ libenter à mercatoribus, tum ob maiorem securitatem, quippe cum negotiatio cum pluribus multo periculosior sit, quàm cum vno tantum, vt obseruat etiam Io. Bapt. Lupus in cap. nauiganti de vsur. §. 2. num. 20. Boninsegnius. cap. 7. & alij. ideo & dans & recipiens ad cambium sibi magis mutuo fidunt, quam si per alios non ita sibi notos negotia transigerent. tum ne pluribus pateant rationes negotiorum suorum, tum quia recipiens securior redditur in nundinis remansurum sibi creditum illius summæ per nouum cambium dictum, *Il retorno.* quo sanè credito facilius satisfaciet cæteris debitis, quod non contingeret, si in eisdem nundinis summæ prioris cambij esset alicui tertio persoluenda. tum ob lucrum prouisionum, quas capiunt vel ipsi principales, vel negotiorum suorum gestores, qui aut cōsanguinei, aut participantes in negotiis esse solent, aut certè famuli, quibus à principalibus ordinarium stipen-

dium pro laboribus omnibus penditur. vnde dictæ prouisiones id est, mercedes datæ pro procuratione ab altera parte gestori negotiorum, cedunt in totum, aut partem in lucrum principalium, siue campsorum, siue campsuariorum. Quod sanè prouisionum lucrum magnum esse solet, quippe cum principales siue dando, siue recipiendo cum recursa per suos respondentes, & ministros, quos in nundinis habent, sæpè exigant, vel soluant summas ingentes pecuniarum, & aliquando millionum. Quare si summa sit vnius millionis, vt belli tempore sæpè accidit, & prouisionis taxa sit, vt in singulis nundinis detur vna tertia pars scuti de marca pro singulis centenis scutis, vt constat ex vsu communi, & decis. 30. Rotæ Genuensis; prouisionum lucrum erit scut. 3333. ⅓. Videndus de his prouisionibus Lessius dub. 8. Garzias num. 37. Lopez cap. 12. Lupus cap. nauiganti. de vsur. §. 20. 21. Sigism. Scaccia. §. 3. Gloss. 3. Nauar. consil. 31. cit. Boninseg. c. 7. Romoaldus Coli tr. de camb. c. 19. 21. Salon loco cit. quæst. 4. art. 2. contron. 12.

Et licet Sotus quæst. 10. art. 1. Philiarchus. cap. 24. dub. 3. Mercatus. cap. 7. & aliqui alij damnanerint recursam. tum quod idem sustineat personam dantis, & accipientis. tum quod campsuarius iniustè vendiderit marcarum scuta, quæ nullibi habebat actu, sed tantum credito, & maximè si credito accipiat ab ipsomet campsore, cui vendidit. tum quod hic non videantur esse nisi eædem pecuniæ, puta Titij primo dantis Sempronio, ideoque non sit emptio, & venditio diuersarum pecuniarum, vt exigit ratio cambij. tum quod solutio fiat in eodem loco, quo datæ sunt pecuniæ, v. g. Genuæ, ideo litterarum missio Placentiam sit inanis, contra bullam 118. eiusdem Pij V. Non video tamen, quare nos absque nota hanc mercatorum consuetudinem, & contractandi modum, tanquam corruptelam damnare possimus, vt aduertit auctor innominatus apud Nauarr. consil. 31. citato, cessante omni dolo, & fraude. tum quia quoad hanc primā recursam est hic à Pio V. definitum approbante capitulum hoc. & posse (licitè scilicet) *ogni persona ancora dar denari à Cambio, & far che siano recapitate le lettere sopra di essi datori* (videlicet campsores) *e cosi tenerli su li cambij, sino che saranno rimborsati da chi hauerà preso il danero.* Vbi non distinguit num suis, an verò alienis pecuniis campsor, vel gestor negotiorum eius, soluerit primum cambium, & ideo neque nos debemus distinguere. Gloss. l. de pretio, per illum textum, & alios multos ff. de pub. in rem act. magisque congruat negotij huius naturæ, vt potius suis, quàm alienis soluat pro debitore, & ita est vsus, vt notat Nauar. loco cit. Michael Salon. 2. 2. post q. 78. in disp. de cambio quæst. 4. art. 2. contr. 12. Boninseg. cap. 4. Scaccia §. 1. q. 5. num. 83. & §. 9. discursu 2. num. 43. Azor 3. p. l. 10. cap. 8. & q. de camb. vt etiam cum litteræ diriguntur campsori ipsi, dicitur *pagarete a voi stesso,* vt patet ex formula apud Scacciam loco cit. num. 88. de propriis videlicet pecuniis. tum quia, cum in Sicilia dubitaretur, an huiusmodi cambium recursæ ad gestorem

florem negotiorum campsoris improbaretur in litteris Pij V. Archiepiscopus Panormitanus Mercatorum nomine rem ad Apostolicam Sedem retulit anno 1574. missis hisce litteris Congregationi Cardinalium deputatorum. *Illustrissimi & Reuerendissimi Signori. Il Regno di Sicilia dopo la publicatione della bolla di Pio V. S. Memoria, fatta sopra li cambij gli hà fatto dubio, che sia compreso il modo, che hoggi si fà per tutto della mercantia del cambio nel sequente modo. Sempronio hà bisogno per cose sue priuate di.* 1000. *scut. d'oro; & perche pensa che li sia minor interesse prendelli à cambio, che trouarli in altro modo, li prende à cambio per la fiera di Lione, o Besansone secondo che mercantilmente corre la moneta per la piazza, & si suol cambiare. Il detto Sempronio non hà in Lione denari suoi effectiui, per pagar detto cambio, ma pago in questo modo, che il proprio mercante, quale li dà a cambio li* 1000. *scut. li fa cortesia, che Pietro suo amico, e rispondente in fiera accetti il cambio, e lo paga, & poi con le sue prouisioni, secondo vsano i mercanti, torna à mandar per cambio à pagar' al mercante dattore, o ad altri, come, li accommoda li* 1000. *scut. per conto di Sempronio, il quale li paga il detto cambio secondo che viene dalla fiera. Et il dubio è stato se questo cambio sia compreso in essa bolla, poiche il datore ne da li denari suoi per bisogno principale, che habbi di cambiar li in Lione, ma lo fà per guadagnare, & troua questa via di mercantia chiamato cambio; ne meno Sempronio prenditore hà denari in fiera per pagar' il cambio saluo nel sudetto modo, che il datore li accommoda il sue corrispondente, & amico, il quale accetta la lettera di cambio, & compisce, & al ritorno di fiera vien la tratta di cambio, & Sempronio paga quel, che deue. E percio si supplica S. S. che si degni dichiarare, se detta bolla di Pio V. comprende detta sorte di Cambio.*

His vero litteris actoritate Gregorij XIII. Pontificis Maximi Cardinales deputati responderunt 27. Aprilis 1574. non prohiberi hisce verbis. Congregatio auctoritate S. D. N. censuit huiusmodi cambium litteris Pij V. fœlicis recordationis minimè comprehēdi. Videri potest hæc eadem responsio ad consultationem apud Michaëlem Salonem d. 94. art. 2. contr. 12. num. 6. & 7. Azorem cap. 9. q. 2. & Sigism. Scacciam. §. 6. Gloss. 1. num. 43. & licet Azor d. cap. 9. q. 2. & aliqui alij apud Scacciam §. 6. Gloss. 1. num. 58. responsionem velint intelligi de actuali solum solutione ex propriis pecuniis respondentis, vel alienis, sed non eiusdem campsoris, cum dicatur (*Il quale accetta la lettera di cambio, e compisce, o paga*) tamen cum acceptatio litterarum, & liberatio passiua prioris obligationis Sempronij reali solutioni æquiualeat. l. liberationis 47. ff. de verb. sig. & l. solutionis. ff. de solut. & liber. & campsor habeat pro accepta pecuniam Lugduni, quæ Genuam v. g. deinde est per secundum cambium remittenda, non est responsio illis terminis coarctanda; hic enim est modus vbique cambiendi, de quo initio litterarum Archiepiscopi Panormitani fit mentio. Ideo cum extinguatur Lugduni prius debitum, vt etiam dictum est Theor. 289. litteræ non redeunt inanes, sed effectum suum consequuntur. Non igitur illicitum est cambium

cambium cum huiusmodi recursa, si remota fraude secundum suam naturam spectetur. Tum quia licet vnicuique in consiliis capiendis rerum agibilium sequi opinionem doctoris grauis ratione aliqua fultam, ex S. Tho. q.3. art.13. Palud.4. d.17. Antonino 1. p. t.3. cap.10.§.10. Nauarr. de pœnit. d.7. cap. si quis autem. At opinio, quæ affirmat hoc cambium recursę esse licitum, falcitur auctoritate Doctorum, vt Albornotij l.3. tr.4. Boninseg. cap.4. 6. & 7. Nauarr. cons.1. de vsur. & cons.31. Impr. Rom. Syl. vsura 4. quæst.9. dicto 6. Lessij l.2. cap.23. dub.7. vbi ait id esse conclusum à sex viris doctissimis in Lusitania, & speculatiuè esse sententiam veriorem, Auctoris innominati Societ. Iesu apud Nauarr. d. consil.31. Michaëlis Salonis d. controu.12. Scacciæ §.6. Glossa 1. tota maxime n.21. 62.63. & plurium. & fauent rationes, quippe cum & adsint tres radices iustitiæ cambij, de quibus Auctor innominatus in citato consil.31. Nauarr. nempe vera emptio campsoris, & venditio campsuarij; licet enim pecunia nondum sit actu, est tamen potentia, cum alio cambio, aut alia via haberi Lugduni possit, sicut vēdi potest fætura gregis, iactus retis, captura auium, & cæt. ex l. nec emptio. ff. de contrah. empt. rectéque fiat stipulatio eorum, quæ potentia habere possumus l. interdum. ff. de verb. oblig. sit vera seruitus campsoris, sit incertitudo lucri (solet enim cambium aliquando esse cum iactura campsoris) & auctuarium lucri non dependeat ab arbitrio campsoris, vt aliqui putant, sed ex communi mercatorum, & deputatorum conuentione, & voce; ideo nulla videtur iniustitia. Deinde quia ibi per acceptationē litterarum fit vera solutio prioris debiti, non secus ac si tu, vel alius quis mihi donaret 100. scut. quibus in meum dominium receptis, soluerem debitum antea contractum, vt possem etiam eis vti in emptione mercium, extinctione cambij cum tertio, & aliis negotiis; & obligatio posterior sit diuersa à priori, vnde aliquando accidit, vt vnum cambium habeat hypothecam in bonis campsuarij, & non alterum.

Denique Romani Pontifices, & Ecclesiarum Prælati, cum huius cōsuetudinis notitiam habuerint, si illicitum existimassent, suis constitutionibus reprobassent, vt argumēratur Salon loco citat. quod tamen nunquam fecerunt. ex quibus etiam constat quid respondendum sit contrariis argumentis. negandum est enim eundem non posse secundum diuersas rationes, & respectu diuersorum sustinere personam dantis, & accipientis, cum etiam in sacrificio sacerdos possit sustinere personam Christi, Ecclesiæ, & personæ indigentis. Itémque non posse vendi, quæ sunt in potentia, & nondum actu; & per accidēs est quod pecunia non soluatur realiter in primis nundinis, cum ex acceptatione litterarum, quæ solutioni æquiualet, habeatur pro facta, & accepta solutione reali, vndecumque legitimo, & reali contractu credito accepto, fiat liberatio obligationis; sicut nec refert, quod equū emam pecunia mea per se, vel accipiam illam ad cambium, vel mutuum; campsor enim facit ex sua pecunia,

nia, vel credito nouo contractu, vt campsuarius possit in nundinis contractum debitum verè soluere, ob id huiusmodi in nundinis solutio, non est ficta, sed virtualis, cum vera, & realiter fiat prioris liberationis obligatio, & ideo æquiualet reali solutioni, vt paulò ante ex l. liberationis. ff. de verb. sig. & l. solutionis. ff. de solut. & liber. dicebamus. Itémque negandum esse vnicam tantum pecuniam, est enim pecunia præsens, quam campsor soluit campsuario, & est absens, quam campsuarius nouo cambio, vt prius extinguat, accipit à campsore aut negotiorum eius gestore, vt posset accipere à Martino, & eius dominus factus, iam de suis, non de Campsoris pecuniis, satisfacit priori debito, vnde etiam in foro exteriori semper censebitur facta vera solutio, non secus ac si solutio facta fuisset de pecunia ad cambium accepta à Martino, aut sicut de ea pecunia sic ab ipso eodem campsore ad cambiũ accepta, cui adhuc deberet primum cambium, posset, si eam summam deberet, idem debitor persoluere cuidam tertio, quid prohibet, vt de ea iam sua facta possit soluere, & extinguere primum debitum campsoris? vnde etiam sequitur, vt solutio prioris cambij, non fiat Genuæ, vbi accepta est pecunia, sed in ipsis, v.g. nundinis Lugdunensibus, aut Placentinis, fiat Genuæ solius secundi cambij solutio, cum ex Lugduno, aut Placentia secundæ litteræ transmittentur.

Scortia.

THEOREMA 292.

Decernitur §.10. vt Bononiæ regulentur cambia sub nomine scutorum auri in auro. Iuxta enim diuersitatem locorum contrahi solent cambia diuerso nummorum genere. Etsi enim realiter dentur ad cambium monetæ currentes, præsertim nummi aurei quinque impressionum, Hispaniæ, Genuæ, Venetiarum, Florentiæ, & Neapolis, ex l. 10. de cambiis, in cedulis tamen, & cambiis mercatores Romæ reducunt summas ad ducatos veteres de Camera, qui nõ sunt amplius, Neapoli ad ducatos de carlinis, in Germania ad Florenos, in Belgio ad grossos, Bononiæ ad huiusmodi scuta de auro in auro, in Hispania ad marauedinos, Placentiæ ad scuta de marcha, alibi ad aliud genus monetæ, vt colligitur ex Hieronymo de Luca, tr. de camb. Molina d. 400. 410. Sarnensi ad regul. Cancel. de valore expr. q. 9. Lessio dub. 5. & 6. Io. Bap. Lupo. cap. nauiganti. §. 2. de vsur. Scaccia §. 2. Glossa 3.

Porrò scutum de marcha, quo vt plurimum regulantur cambia, originem traxit, teste Hieronymo de Luca ex Germanis, qui ad nundinas deferre solebant aureas massulas signatas vnciarum octo, valentes scuta quinque impressionum. 65. quarum singulas campsores dantes ad cambium emebant præsenti pecunia, in nundinis illas recepturi, v.g. aureis solum 63. successu temporis exoleta marcha, animaduertentes campsores pretia legalia pecuniarum in dies variari, iudicarunt statuendum aliquod genus monetæ, siue verum, siue fictum inuariabile, ad quod

reducerentur nummi aurei, & aliæ monetæ currentes. idque prudenter, tum vt locum fraudibus, & litibus, quæ quotidie ex varietate pretij monetarum oriebantur, intercluderent. tum, vt qui ex diuersis Regnis, & Prouinciis ad cambiorum nundinas cõfluebant, in quibus sunt in vsu variæ monetæ, possent certò conficere calculos, & supputationes suas, habito respectu ad huiusmodi marcharum scuta, quæ secundum se valent singula solidos 67. d. 4. monetæ aureæ (tales enim censentur prædicti solidi, & denarij, non quod sint ex auro, sed vt contradistinguantur à solidis, & denariis currentibus.) Eadémque causa valorem currentium aureorum nummorum mercatores in cambiis semper supputant 68. solidorum aureorum, siue valor legalis currentis aurei nummi crescat, siue decrescat. Ex quibus fit, vt v. g. 100. scuta 68. solidorum aureorũ, æquiualent scutis 101. de marcha in nundinis. Quia tamen, vt superius dictum est, absens pecunia minus æstimatur, quàm præsens, qui pro futuris nundinis emet scuta de marcha, volet solum emere præsenti pecunia pretio currente in foro, iuxta abundantiam pecuniarum, emptorum, & cæt. vt dictum est aliàs, v. g. solidis 66. pro quolibet scuto de marcha reddendo in nundinis solid. 67. & d. 4. quod non facit peculiarẽ difficultatem cambij diuersam ab ea, an liceat in cambio aliquid lucrari.

Ad huiusmodi igitur scuta de marcha, de quibus etiam dixi Theor. 61. Siculus reducet suas oncias, & grana, Neapolitanus carlinos, Venetus marchatos, Bononiensis scuta de auro, Hispanus marauedinos, Romanus ducatos de Camera, Germanus florenos, Flander grossos, quæ cæteri non intelligunt. Neque est in hoc iniustitia vlla, cum non varietur per hoc valor monetæ currentis, quæ in reali solutione ad cambium datur, aut recipitur, & vtrique contrahentium tantundem valeat. Id enim fit tãtum commoditatis gratia, ne sit in dies variè supputandum, iuxta incrementum, aut decrementum valoris monetæ, non secus ac fit à Iurisperitis in supputanda hæreditate per vncias, & libram, & in supputatione 24. caractorum nauium.

THEOREMA 293.

TAndem prædicta capitula, & alia clariora, & quæ explicatione nostra non egent, approbat Pius V. §. 25. grauissimis illis verbis. *Motu proprio non ad ipsorum Mercatorum, vel cuiuslibet ipsorum nobis super hoc oblatæ petitionis instantiam, sed ex mera declaratione, & ex certa scientia nostris, præinserta capitula, ac prout illa concernunt omnia, & singula in instrumento seu instrumentis, aut documentis, seu scripturis publicis, aut priuatis desuper confectis contenta, & inde secuta quæcumque, licita tamen, & honesta Apostolica auctoritate tenore præsentium perpetuò approbamus, & confirmamus, ac illis perpetuæ, & inuiolabilis firmitatis robur adijcimus.* &c.

Quo loco non possum non mirari Philiarchum, qui cap. 24. dub. 3. censet Pontificem non approbare simpliciter præinserta capitula, sed solum si sunt, aut quatenus sunt, honesta, & licita. dolet enim

enim à Pontifice hic cambiorum recursum approbari; sed eius pace res aliter se habet. Etenim particula, *Ac*, copulatiua est. l. 4. ff. de custod. reo. & l. nullus, in fine. Cod. de sum. Trin. & fid. Cath. Copulatiuæ autem natura est diuersa copulare, ex Accursio in rub. ff. de iuris, & facti ignor. & Bartolo ibidem, & Alberic. in dictionario in dictione, *&c.*

Ostendit igitur Pontificem duo diuersa confirmare. Primum, capitula inserta in breui tanquam licita, & honesta simpliciter & absolutè. Tum quia si nó confirmat capitula, nisi sint honesta, non satisfacit petitioni supplicantium, qui petunt confirmationem capitulorum, adhuc enim relinquuntur suspensi, & confirmatio nihil operatur contra l. quando. ff. de legatis primo. Tum quia non satisfecisset suo muneri. eius enim est declarare, an contractus sint liciti, ex Anton. 2. p. tit. 22. cap. 1. vers. 15. & Deciano in tr. crim. l. 6. tit. 11. num. 30. ideo de hoc consultus, cum viderit, ac considerare potuerit diligenter capitula, & petitionem, rem debuit ex cathedra tanquam sum. Pontifex, & Ecclesiæ Pastor definire ipse, & non relinquere inferioribus iudicibus, rem diiudicandam, nulla adiecta qualitate, aut conditione.

Alterum, instrumenta, & reliquos actus, quos confici contigerit in ipsorum capitulorum executione, & obseruatione inter contrahentes; quod solum respiciunt verba illa (*licita tamen, & honesta*) non enim potuit Pontifex aliquid statuere de his, quæ facienda erant in futuro, cum quæ, & qualia futura forent, cognoscere non posset, sed relinquere oportuit futuræ declarationi. Et potest confirmari ex Bartolo in l. cum propter. ff. de legat. præstand. qui in simili casu dixit, si iudex in alienatione bonorum minoris interponat decretum: si & quatenus alienatio de iure processit, illam clausulam referendam esse, non ad decretum, sed ad non expressa, quorum cognitionem iudex non habuit. Qua auctoritate adductus Hieronymus Gabriel consil. 183. num. 20. lib. 2. dicit clausulam hanc in breui Apostolico. *Confirmamus statuta, & ordinationes prædictas, & omnia, & singula in illis respectiuè contenta, & inde secuta, quæcumque licita tamen, & honesta.* prædicta verba (*licita tamen, & honesta*) referri ad ea, quæ in Apostolico Breui expressa non fuerant, de quibus Papa non cognouit. quod etiam scripsit Oldradus consil. 33. in fine, Alexand. consil 193. l. 2. Gomez in reg. Cancell. de iure quæsito non toll. q. 1. num. 47. & Parisius consil. 70. n. 12. l. 1. Denique quia quando clausula, quæ per se stare non potest, posita est in fine, refertur ad actum, & dispositionem immediatè præcedentem. ex Bartolo. l. vltima. ff. de rebus dubiis. Socino ibid. Alex. cons. 158. num. 7. lib. 6. At hæc verba, licita tamen, & honesta, per se stare non possunt, solum igitur ad immediata, nempe, Ac prout illa, & cæt. & non ad præinserta Capitula sunt referenda. quibus etiam fundamentis idem censuit Illust. D. Iacobus Menochius, in specie de hoc casu consultus.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 83. olim 85. editæ anno 1569. quæ incipit.
In omnibus rebus.

EPITOME 108.

Pœnitẽtiariæ Apostolicæ Officiales aliquid etiã spõte oblatum accipiẽtes, &c. excõmunicãtur, priuãtur officio, fiunt inhabiles, & infames, & à solo Papa absoluendi.

OFFICIALIBVS Pœnitentiariæ Apostolicæ præcipit. §. 12. vt officia sua per se ipsos diligenter, & fideliter exerceãt, solique præsentes, & actu exercentes, nisi legitimè impediti, fructus, & emolumenta percipiant. quorum singulis, statutum aliunde stipendium, cuique conueniens, assignandum est, quo solo contenti esse debebunt; ita vt nihil aliud, etiam sponte oblatum à partibus, aut aliàs siue pro expeditionis celeritate, siue pro alio extraordinario labore, tam procurando, quàm scribendo, aut recognoscendo, & examinando, capere possint Quicumque secus fecerint, huiusmodi officio priuati, excõmunicationis quoque sententia innodati eo ipso censeantur. cuius absolutionis beneficium, ab alio, Romano Pontifice, excepto mortis articulo, nequeant obtinere.

§. 20. Insuper monet omnes prædictos, vt diligenter caueãt, ne in officiorum suorum exercitio quouis pacto, fraus, aut dolus admittatur, vel captio inducatur, néue ipsi partibus quidquam dolosè, aut fraudulenter suggerãt, quo facilius possint optata impetrare, sed solum petitiones iustas, rationabiles, & honestas recipianr, & proponant. Quod si dolum, aut fraudem fecisse, aut quicquam vel minimum pro labore, aut aliàs quoquo modo fecisse conuicti fuerint, præter censuras, & pœnas, quæ contra talia admittentes quomodocũque propositæ sunt, in pœnam priuationis officiorum suorum incurrant, & ad futura inhabiles, infamésque reputentur, prout illos priuatos, inhabiles, & infames ipso facto declarat.

THEOREMA 294.

EXemplo Pij IV. qui constitutione 53. aliàs 69. quæ incipit. *Sublime.* reformarat Pœnitentiariam, Pius V. incumbens in eiusdem curam, in præsenti Motu proprio pluribus sancitis legibus, magnopere diligentiam, fidelitatem, & integritatem exigentibus in Officialibus, præcipit. §. 12. vt officia sua diligenter per se ipsos, & fideliter, ne videlicet per famulos negligentiæ, aut fraudibus detur locus, contenti assignatis aliunde stipendiis, exerceant. Quare sub excõmunicatione Papæ reseruata, &

& aliis pœnis vetat munera,etiam oblata,recipere.Quod ſanè nouum non eſt, cum etiam huiuſmodi receptionem munerum prohibuerit Iudicibus, & Officialibus Modeſtinus in l. plebiſcito. ff. de offic. Præſid.& Innoc.III. c.cum ab omni. extra. de vit. & honeſt. cler. & Bonifacius VIII. c.ſtatutum. §. inſuper. de reſcript. l. 6. qua de re Gloſſa in d. c. cum ab omni. Hoſtienſ. ibid. num. 11. Turrecrem.c. vendentes. num.3.1. quæſt.3. Ancharan. conſil. 271. tit. de crim. Alexand. conſil.206. num.9. lib.2. Menoch. de arb. l.2. caſu 517. Decian.l.8.cap.35.num.14.crim.

Ne quis autem poſſet allegare ſalarij defectum, quo caſu aliquid accipi poſſe, ſine iniuſtitia voluit Ang. in l. 1. in fin. Cod. ad legem Iul.repetund. Salycetus in l. iubemus. num.3. Cod.eodem. Pariſ.de puteo. de ſyndic. in Verbo corruptio.c.3.Decian.l.8.c.40.num.7.de crim.Menoch. l.2.de arb. cap.517. n. 21. qui alios citat, & Maſcard. de probat. l.1.concl. 164.& auth. *vt Iudices ſine quoquo ſuff. fiant.* §.penult. quæ ait: *Accipient autem nihil ab vllo, ſi aliquis ex Fiſco ſolemnis eis quæſtus erit, aut ſi nihil ex fiſco percipiunt, nihil vltra, quàm ſacra ſtatutum eſt conſtitutione, percipiant.* Pontifex ſingulis commodum ſalarium ſtatuit, vt habeant abſque muneribus, vnde viuant; vt etiam Innoc. III. loco cit. prohibens Eccleſiaſticos quidquam à partibus in iudicando accipere, rationem prohibitionis reddens,ait,iam eis eſſe Eccleſiaſticos redditus aſſignatos, vt ex ipſis honeſtè viuant, & non ex iudiciis. & Iuſtinianus in §. oportet. in auth. de mandat. Princip. ita Triboniano dedit in mandatis. *Oportet igitur te purè ſumentem adminiſtrationem, & ſine omni ſuffragio præ omnibus aliis mundum ſeruare, mundas Deo, nobiſque, & legi manus, & nullum contingere lucrum, neque maius, neque minus, neque captioſum quiddam contra ſubiectos facere negotiationes, ſed contentum eſſe ſolis à Fiſco tibi miniſtratis.*

Ideo nec pro expeditionis celeritate (quod tamen alias ſi fiat ſine alicuius præiudicio, non improbatur, ex Paride de puteo in pract. Syndic. loco citato, num. 5. Nauarr. comm. de datis, & prom. nor.9.num.16. Menoch.l.2.de arb. caſu. 343. in addit.per eum nuper editis.num. 2.) nec pro extraordinario labore, quo aucto augeri ſolet ſalarium, ex Felin.in c. cum olim. num.1.de re iudic. niſi ſcilicet, in conſtituendo ſtipendio habita ſit etiam ratio huius circunſtantiæ, vt habita eſt hoc loco à Pontifice, aut alia cauſa, quid accipere licet, quod præceptum eſt, tum quòd munera excæcant prudentes, & ſubuertunt verba ſapientum, & mutant verba iuſtorum, vt habetur Exod.23. tum ne grauarentur, aut exhaurirentur, qui pro ſuarum animarum remediis ad Pœnitentiariam Apoſtolicam recurrunt. tum vt euitetur omnis nundinationis vmbra in hoc negotio;quod enim gratis acceptum eſt, gratis eſt concedendum.

THEOREMA 295.

MOnet deinde. §. 20. caueant iidem Officiales, ne hac in re fraus, aut dolus admittatur. Quæ duo etſi in iure ſæpè à Doctoribus pro eadem re accipiantur, ex Bartolo in l quod Nerua.

num. 1. ff. deposit. Felin. in c. si autem. num. 1. de rescript. Tiraquel. de retract. lignag. §. 26. Gloss. 1. num. 33. vbi dicit id communiter teneri in l. iuris gentium. §. *sed & si fraudandi*, ff. de pact. & Decian. p. 1. l. 1. c. 5. n. 12. propriè tamen dolus est veluti genus, latiusque patet, quàm fraus, quæ se habet vt species. ob id omnis fraus est dolus, & non è cōtra, ex eodē Decian. n. 10. Tiraquell. & Bartolo vbi supra, & Menochio de præsump. lib. 1. præsump. 3. n. 3. Definitur verò *Dolus* ab Vlpian. l. 1. §. 1. ff. de dolo malo, ex Seruij, seu C. Aquilij sententia. *machinatio ad decipiendum, fallendumque alterum adhibita, cum aliud agitur, & aliud simulatur.* Quos sequuntur Menoch. in 5. remed. recuper. possess. num. 73. & Decian. lib. 1. p. 1. c. 4. num. 1. *Fraus* autem ex eodem Deciano ibid. c. 5. rubr. de fraude, num. 1. *est actus malitiosus tendens de permisso ad prohibitum.* Neque enim fraus fit de permisso ad permissum, neque de prohibito ad prohibitum, sed solum de permisso ad prohibitum, cum scilicet permissum agi simulatur, & tamen verè agitur prohibitum.

In quibus verò fraus, & dolus differant, persequitur Baldus in l. quæ fortuitis. num. 5. Cod. de pignorat. act. Felinus in c. si autem. de rescript. Alciatus in l. aliud est fraus. ff. de verb. signif. Menochius de præsump. l. 5. præsumpt. 3. n. 4. Decian. p. 1. lib. 1. c. 5. num. 10. & seqq. & Virginius Boccac. in Constitut. Picen. Gloss. 9. num. 9. committentes autem dolum, aut fraudem, vel accipientes etiam munus aliquod, licet minimum (nec mirum, cum in Iudicibus senserit Alexander consil. 206. num. 9. & 11. lib. 2. etiam in valore vnius denarij munera vetari) priuat officiis, & reddit inhabiles, & infames ipso facto.

Similia omnino his habentur in eiusdem Constitutione n. 84. olim 86. quæ incipit. *In earum.* edita eodem anno 1569. contra Officiales Cancellariæ Apostolicæ, aliquid etiam minimum, & sponte oblatum recipientes. ita enim se habet. §. 7. *ne vel quid minimum etiam sponte oblatum accipiant, siue pro expeditionis maturatione, siue alio extraordinario labore, aut à famulis, aliisque personis capere permittant, sed suis quisque taxis, & stipendiis, vti constituta sunt, contenti esse debeant. Quicunque secus fecerint, præter illas censuras, & pœnas, quæ in talia perpetrantes impositæ sunt, suorum officiorum priuationem incurrant, & ad futura inhabiles, & infames censeantur, vti priuati, inhabiles, & infames eo ipso declarantur.* Non est tamen hic adiecta excommunicatio, eáque Papæ reseruata, vt in præcedenti, etsi vtrobique confirmet, si quæ in tales impositæ sint, censuras. Videatur etiā Theorema 111. & seqq. vbi similem constitutionem. Pauli II. contra rectores status Ecclesiastici accipientes munera, explicauimus.

EIVSDEM PII V.

***Constitutionis 93. editæ anno 1569. quæ incipit.* Infelicis sæculi.**

EPITOME 109.

BONIFACII VIII. Constitutionem, qua aliquem Offendētes & hostiliter

infequẽtes Cardinales cum sociis, cõplicibus, receptãtibus, nõ reuelantibus, excõmunicãtur, sũt rei læsæ Maiestatis, diffidati, intestabiles, priuati officiis, beneficiis, &c.

quem ex Cardinalib. violenter iniectis manibus violantes, hostiliterque insectantes, vel id fieri mandantes, socij, ratum habentes; dantes consilium, fauorem, & postea receptantes, aut scienter defendentes excommunicantur reseruata absolutione Papæ, denunciandi publicè festis diebus, donec manserint in contumacia, pulsatis campanis in omnibus Ecclesiis loci, & vicinarum ciuitatum, declarantur rei læsæ maiestatis, infames, diffidati, banniti, intestabiles, priuati feudis, officiis, beneficiis, eorumque bona fisco applicantur, ædes subuertuntur, eisque nullus tenetur reddere debita, aut respondere in Iudicio, & de quibus, habita notitia, temporales Domini tenentur sub excõmunicationis latæ sententiæ pœna, intra mensem obseruari facere dictam extrauagantem, Pius V. in hoc Motu proprio §. 3. confirmat, & extendit ad qualitercunque scientes, & non reuelantes quemcumque prædictorum.

THEOREMA 296.

GEnus hoc sacrilegij in hoc Motu proprio à Pio V. deploratũ occasione violentiæ passæ ab Illustrissimo ac Sanctissimo Cardinali Carolo Borromeo, iam inter Diuos, cum Christo in cœlo regnantes, adscripto, ab impiissimo sicario, non solum damnatum fuit à Bonifacio VIII. in c. felicis. de pœnis lib. 6. verùm etiam à Leone X. bulla 16. quæ incipit. *Temerariorum.* & iam casus violantium Cardinales, Episcopos, iuxta Clementinam. *si quis suadente.* de pœnis. Sedísve Apostolicæ Legatos, & Nuncios, factus est vndecimus Bullæ cœnæ. Idque meritò, cum Cardinalium auctoritas, & dignitas in Ecclesia, sit Episcopali maior (licèt potestas ordinis Episcoporũ antecellat, cum multa circa Sacramenta possit Episcopus, quæ non potest simplex Cardinalis) & transcendat Patriatcharum, & Primatum Iura, vt Petrus Damiani, & Eugenius IV. in epist. ad Cantuariensem Episcopũ apud Iacobatium. l. 1. de Concil. n. 152. & Petr. Gregor. Syntag. l. 15. c. 4. testantur; quòd Rom. Pontificem eligant Cardinales. c. licet. de elect. c. vbi periculum, de elect. in 6. & cap. in nomine. d. 23. [illegible] quæ suo consilio, opera, & studio in totius Ecclesiæ gubernatione iuuent; Prælati verò cæteri solùm certis Ecclesiis præsint. Quare etiam ab eodem Cardinales fratres appellantur. c. per venerabilem. qui filij sint legit. & in extrauag. de elect. cap. 4. & sui corporis partes. in c. felicis. de pœnis. l. 6. Iulio Claro. §. læsa maiestas. num. 4. Ideoque rectè Cardinales dicuntur, hoc est principales, ac primarij ministri, & Senatores Ecclesiæ. Cardo enim præter polos, & vertices, circa quos cœlum rotatur, vel ferrum, circa quod vertuntur fores, significat id quod in negotio, vel causa

præ

præcipuum est, ob id quatuor præcipuè virtutes à D. Ambrosio in Lucam Cardinales virtutes dicuntur, & à D. Augustino l. 1. de bapt. c. 6. Donatistæ præcipui, Cardinales Donatistæ, vt etiam Cardinalis Episcopus, Cardinalis presbyter, Cardinalis Diaconus. c. in nomine Domini. d. 23. c. ministerium, de officio Archipresbyteri. c. præsul. 2. quæst. 5. & c. à subdiacono. d. 93. qui in eo ordine præcipui sunt, & cæteris præeminent. Multa de Cardinalibus, quæ ad rem nostram non pertinent, videri possunt apud Cardinalem Albanum in l. de Cardinalibus, Martinum Laudensem. tr. de Cardinalibus, Barbatiam. tr. de Cardinaliũ præstantia, Turrecrematam in summa de Ecclesia. Augustin. Triumphum. tr. de potestate Ecclesiæ S. Anton. 3. p. tit. 21. Azorem. p. 2. l. 4. c. 12. Onuphrium Panuinum, & alios.

THEOREMA 297.

QVo ad personas igitur, constitutio Cardinales omnes protegit, siue capellam habeant, siue non; dummodo iam sint declarati Cardinales, & assenserint, quippe cum iam sint Cardinales, ex Palud. 4. d. 18. quæst. 2. art. 2. casu 16. & Sayro. l. 3. c. 15. protegit, inquam, formaliter ab actione iniuriosa, secus, si actio fieret in propriam defensionem, vt notat etiam Suarez. d. 21. sect. 2. n. 69. Sayrus loco cit. num. 5. Anton. 3. p. t. 25. c. 2. & 3. Syl. excommunicat. 11. num. 1. Nauarr. c. 27. n. 67. Gloss. c. Fælicis. de pœnis. l. 6. cum vim vi repellere liceat. c. significasti. 2. §. si verò. de homic. & l. vt vim. ff. de Iust. & iure. & l. 1. Cod. vnde vi.

De diripientibus verò eorum Palatia, & bona, nulla hic fit mentio, sed habetur de his particularis constitutio. 16. Leonis X. vbi etiã cum complicibus excommunicantur, & subiiciuntur cæteris pœnis, dicti. c. Fælicis, vt dictũ est Theor. 156. 157.

Quoad personas autem ostendentes, est pariter vniuersalis, cum non tantum comprehendat principales, sed etiam minùs principales, & postea receptantes, & scienter defendentes, immo ex hoc Motu proprio Pij V. qualitercunque scientes, & non reuelantes opportunè Papæ, vel Ordinario, ante, vel post commissum crimen, vt notat etiam Nauarr. c. 27. nũm. 150. §. 63. quemcunque prædictorum.

Quantum ad actiones prohibitæ sunt, Primò, iniectio manuum violenta in Cardinales occidendo, vulnerando, percutiendo, capiendo, incarcerando, detinendo. Secũdò, hostilis insecutio, physica scilicet, vel motu corporali, licet ad violentã manuum iniectionem non deueniatur. non verò si insecutio moraliter solum fieret, v. g. per verba iniuriosa, detractionem, & similia, vt constat ex proprietate verbi, & aduertit etiam Suarez. d. 23. sect. 3. num. 12. cum aliis. Tertiò, iussio vt hæc fiant, securo tum effectu actionis mandatæ, ex Glossa in Clement. *Si quis suadente*, de pœnis. Verb. mandauerit. Ioan. Andr. ibidem. Syl. excommunicato 7. num. 44. Anton. 3. p. tit. 25. c. 3. si enim actio, quæ mandatur secuta sit, v. g. insecutio, licet ad captionem, percussionémve non

non sit deuentum, sufficit ad censuras incurrendas. Quod si mandatum fuisset sufficienter reuocatum,& reuocatio ad mandatarium peruenisset, & adhuc ille exequeretur,non præsumeretur id factum vi mandati, sed nequitia mandatarij, & ob id mandans non incurreret censuras. Quartò, socium esse facientium, cum & hic in sacrilegium influat, vnde similes exprimuntur etiam in cit. bulla 16. Leonis X. Quintò, Ratihabitio, dummodo tamen id sit suo nomine factum, ex Ioan. And. & Gloss. in c. Fælicis. de pœnis. l. 6. & in Clementina si quis suadente. de pœnis. & ex regula iuris in 6. Ratum quis. Suarez d. 21. n.71. Syl. excommunicat. 7. n.33. & aliis, vt dictum est Theor. 157. aliàs non contrahitur censura, cum non habeatur pro influxu talis simplex ratihabitio, vt dicetur Theorem. 420. Sextò, consilium, & fauor,& postea receptatio, & scienter defensio,& non reuelatio horum nequam, & facinorosorum. Similem clausulam habes in scientes,& nó reuelantes vsurpatores bonorum, & Scripturarum Apostolicarum in Constitutione 4. quæ incipit, *Pastoralis*. Pij IV.

Pœnæ denique præter infligendas à sæculari potestate in hos facinorosos sunt. Primò, excommunicatio Papæ extra mortis articulum reseruata in cit. c. Fælicis de pœnis. l. 6. Clement. *Si quis suadente*, de pœnis. bulla. 16. *Temerariorum*. Leonis X. Pij V. hoc Motu proprio, & Bulla cænæ. Secus si Cardinalis noctu, vel alieno habitu incedens, non agnosceretur, vt etiam de cæteris Clericis dicendú est, ob ignorantiam personæ, quæ offendentem excusat à contumacia. habetque hæc excommunicatio illud præ cæteris peculiare, quòd iubet Pontifex excommunicatos, donec in contumacia manserint, festis diebus, pulsatis campanis in loco delicti, & vicinarum ciuitatum denunciari. Quã in re dubium est, quænam dicantur ciuitates vicinæ. Et quidem Io.And. & Ioan. Monachus in dictam Bonifacij constitutionem Fælicis. dicunt intelligi ciuitates, quæ sunt intra duas dietas, iuxta c. præsenti.§.loca.de præbend.l.6. Continet autem vna dieta 20. milliaria, ex l.1.ff.si quis cautio. Sed communis opinio docet id Iudicis arbitrio definiendum. ita Glossa in d. c.Fælicis.§.præsenti. Ancharan.num.3. Geminian. num. 2. ibid. Socin. senior in c. perpendimus. num. 248. de sent. excomm. Alexand. consil. 57. num. 6. lib. 3. Gloss. in c.cum nullus. de temp.ordin.l.6. Gloss.in Clement. *Causam*. de elect.& ibid. Cardin.& Imola, Archidiac. in c. quicunque 16. quæst.3. Bartholus in l.4 §.si tam vicinum. ff. de dam. infect. Felinus in c.quosdam.n.[illegible]& 3.de præsump. & Petr.Gregor. l.4. Syntag.c.24.num.4.

Secunda pœna est criminis læsæ Maiest.ex cit.c.Fælicis. Qua etiam de re Gigas tr.de crim.læsæ Maiest. quæst. 5. Clarus. §. læsa Maiestas num.4. Cardinalis Albanus. q. 42. Iacobatius. l.1. de Concilio. Azor tom.2.l.4.c.1.quæst.9. & communis sententia, quippe cum hoc crimen incurrat non tantum machinans in Principis mortem, sed etiam machinans in mortem illi assistentium consiliariorum, l. quisquis. Cod.ad l. Iuliam Maiest. hæc autem non accidit in violandis infe-

rioribus Prælatis. Est autem pœna committentium crimen læsæ Maiestatis, mors ipsa, & ex consuetudine solent hi viui in frusta discindi, & appendi in eminentibus ciuitatum locis, ex Claro ibid. n. 8.

Tertia, infamia ipso iure, qua tamen afficiuntur solum post declaratoriam sententiam Iudicis. l. 1. ff. de his, qui notantur infamia.

Quarta, diffidatio, & bannus, ideoque cæteri Christi fideles cōtra huiusmodi delinquentes iuste bellum mouere, & occidere possunt. Videndus Geminianus in c. 1. de homicid. l. 6. §. sacri. num. 11. Diaz in pract. crim. c 96. Graff. p. 2. l. 2. c. 21. num. 5. 6. Syl. verb. assassini. §. 3.

Quinta, inhabilitas ad testandum, & consequenter etiam ad hæreditates, vt dictum est Theor. 12. n. 5. & 6. & Glossa in c. Fælicis. de pœnis. l. 6. & Gloss. in l. is cui. ff. qui testam. Molin. d. 154. Syl. verb. hæreditas 3. quæst. 2. Azor. p. 1. l. 1. q. 8. quæst. 1. Vasquez. 1. 2. d. 169. cap. 5. num. 32. Menochio consil. 85. Claro. quæst. 34. de testam. num. 2. Lessio. l. 2. c. 19. num. 53. quod non item disponitur in Clem. 1. de pœnis. de Episcoporum percussoribus, sed solum de violatoribus Cardinalium. c. Fælicis. præcitato, ob dignitatis prærogatiuam.

Sexta, beneficiorum, officiorū, feudorum priuatio.

Septima, confiscatio bonorum.

Octaua, ædium demolitio nullo vmquam tempore reædificandarum.

Nona, actionis in iudicio denegatio, quæ esse solet pœna hæreticorum, ex l. Patauina Feder. II. & l. credentes. C. d. de hæret. Gregorio IX. bulla 3. & Innoc. III. c. 13. de hæret. §. credentes.

Decima denique, clauduntur portæ eorum filijs, & nepotibus descendentibus per rectam lineam masculinam, ad officia, & beneficia, & dignitates Ecclesiasticas, & sæculares, & priuantur obtentis, vt ex d. c. Fælicis. constat. Et nisi temporales Domini, seu Rectores infra mensem habita delinquentium cognitione fecerint prædicta obseruari, eo ipso sententiam excommunicationis incurrunt, etsi hæc censura non reseruetur.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 104. aliàs 106. editæ anno 1579. quæ incipit.

Durum.

EPITOME 110.

CVM Trident. Concilium sess. 24. c. 14. mandasset Episcopis, vt prauam tollerent consuetudinē accipiendi ex fructibus primi, aut alterius anni, aliquid in electione, præsētatione, nominatione, institutione, confirmatione, collatione, aut alia prouisione, seu admissione ad possessionem beneficiorū, canonicatuū, præbendarū, prouentuum, seu distributionum, Pius V. in præsenti Motu proprio. §. 2. eumdem abusum, quocunque sit iuramēto, aut præsidio vallatum, abolet, & § 3. contrafacientes Ecclesiarum Antistites, suspendit ab

Recipiēs aliquid in beneficij prouisione aut admissione in possessionem excōmunicatur, à Papa absoluēdus, suspenditur, interdicitur.

ab exercitio officij: Capitula, & Collegia supponit interdicto: singulares verò personas excommunicat, & reseruat absolutionem Papæ.

THEOREMA 298.

MEritò hæc Constitutio, cuius etiam meminit Nauarr. c.27.num.150.vers.64. Sayrus l.3. c.31.num.14. Philiarchus. l.3. de officio Sacerd. c.30. casu 25. & Gloss. Marginalis, extrauag. vnic. *ne Sede vacante*, sicut & decretum Concilij Tridentini citatum, sunt edita ad omnem simoniæ labem in beneficiis consequendis auertendam. & est aliud simile decretum in Concil. Lateranensi.c.cum in Ecclesiæ corpore, extra. de Simonia, in quo dicitur nimis horribile esse pro Episcopis, vel Abbatibu-, seu quibuscunque personis Ecclesiasticis ponendis in Sedem, vel introducendis Presbyteris in beneficium benedictionibus, aut Sacramentis aliquid accipere, etiam sub prætextu consuetudinis. vt etiam ibidem.c. veniens. prohibetur, ne quid exigatur, etiam sub eodem consuetudinis prætextu, à petente admitti in religionem. & c.in tantum. vetatur tamquam Simonia, quid recipi pro Ecclesiarum inuestitura. scilicet ex Panor. ibidem, non tantùm pro inuestitura iuris, sed etiam facti. id est pro inductione in corporalē possessionem, etiam si ibi talis vigeat consuetudo. Denique in c. Iacobus. Gregorius IX. mandat Canonicis, vt recepto Iacobo in Canonicum, ei suos assignent reditus. quod facere renuebant, nisi prius iuxta consuetudinem ab eo reciperent prandium. Videri potest ad hoc idem propositum. 1. quæst. 3. c. si quis præbendas. S.Thom. 2.2. quæst. 100. art.3. Syl. Simonia. q. 13. Azot.3.p.l.12.c.7.& c.11.q.6.

Nec tantum simplicem consuetudinem Pius V. hic §. 2. verum etiam quocunque iuramento, & præsidio vallatam abolet, cum iuramentum vim nullam habeat cōtra bonos mores, ex Regula iuris. l.6. quæ habet.non est obligatorium contra bonos mores præstitum iuramentum.& l.vnius §. pacta.ff.de pactis. in qua dicitur. *pacta, quæ turpem causam continent, non sunt obseruanda.* idem colligitur ex c.quemadmodum. de iureiurando. & ibidem Glossa. Per hanc tamen constitutionem, vt apparet ex eadem in fine. & notat etiam Nau. Philiarchus, & Sayrus locis cit. non præiudicatur fabricæ, sacristiæ, capitulis, mensis, personis,& piis locis, quibus fructus beneficiorum vacantium ante collationem, vel possessionis apprehensionem, ex statuto, consuetudine vel priuilegio sunt applicati; eadémque mens fuit Concilij Tridentini sess.24.c.14. cum dicit *solutiones, permissiones, compensationesque illicitas*. & paulò post. *vt quæcunque huiusmodi in vsus pios non conuertuntur, atque ingressus eos, qui Simoniacæ labis, aut sordidæ auaritiæ suspicionem habent, fieri* (Episcopi) *non permittant.*

Transgressorum pœnas Concilium easdem esse voluit, quæ in sacris Canonibus, vt 1. quæst.1. per totam.& extra.tit.de Simonia. & summorum Pontificum constitutionibus, quas omnes innouat, contra simoniacos sunt cōstitutæ.

Pius verò V. hoc loco §. 3. Antistites ab exercitio officij suspendit, Vniuersitates supponit interdicto, priuatos autem gladio ferit excómunicationis, reseruatis censurarum absolutionibus Romano Pontifici. Porrò de singulis legitimis modis conferendi beneficia, videlicet, electione, præsentatione, nominatione, &c. inter cæteros fusè disputat Petr. Greg. toto l. 17. Syntag. quem consule.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 114. olim 119. editæ anno 1570. quæ incipit.

Super specula.

EPITOME III.

Non disputandū in popularibus cōcionibus aut vernaculis libris de cōceptione B. Virginis. *Suspensio priuatio, inhabilitatio, excōmunicatio reseruata Papæ.*

PRÆCIPIT Pontifex, §. 2. vt nemo cuiuscunque Ordinis, gradus, conditionis, & dignitatis sit, in popularibus concionibus, vel vbicunque promiscuè virorum, & mulierum multitudo conuenire solet, de controuersæ immaculatæ Virginis conceptionis parte alterutra disputare, sententiam propriam asserendo, & confutando contrariam: vel de hac ipsa quæstione cuiusuis necessitatis, vel pietatis prætextu sermone vulgari scribere, aut dictare præsumat. & inobedientes incurrunt ipso facto absque alia declaratione, suspensionem à diuinis, si sint in sacris, priuationem cuiuscunque gradus, dignitatis, & administrationis, inhabilitatemque ad eadem, & similia in futuro, super quibus dispensari, aut absolui non possint, nisi à Romano Pontifice.

§. 3. Cæterum quandiu per Apostolicam Sedem altera pars definita non fuerit, liceat viris doctis in publicis disputationibus, vbi intersunt, qui rem capere possunt, & abest occasio scandali, de huiusmodi quæstione disserere, & contra vtramque partem argumentis disputare, & impugnare, dum tamen neutra velut erronea asseratur, & seruentur, quæ à Sixto IV. sunt constituta, quæ singula etiam quantum ad aliàs pœnas (excommunicationem videlicet Papæ reseruatam) hoc Motu proprio innouantur.

THEOREMA 299.

EAdem mens Pio V. fuit in hoc Motu proprio, quæ etiam Sixto IV. in extrauag. *Graue.* edita anno 1483. tit. de reliqu. & ven. Sanct. & Patribus Concilij Tridentini sess. 5. in fine decreti de peccato originali, nempe præcidere occasiones scandali, & offensionum, quæ in populo Christiano quotidie oriebantur, ex concionibus, & disputationibus quæstionis multis sæculis à Patribus, & Theologis scholasticis agitatæ, aliis affirmantibus Beatissimam Virginem sine originali peccato conce

conceptam, aliis autem negantibus, quod neutrum adhuc sit ab Ecclesia definitum. Etenim decretum illud Concilij Basiliensis sess. 34. *Nos diligenter inspectis auctoritatibus, & rationibus in hac sancta Synodo doctrinam illam asserentem Gloriosam Dei Genitricem Mariam praeueniente, & operante diuini numinis gratia singulari, numquam actualiter iacuisse sub originali peccato, sed immunem semper fuisse ab omni culpa originali, vel actuali; sanctamq; & immaculatam, tanquā piam, & consonam cultui Ecclesiastico, fidei Catholicae, certae rationi, & sacrae scripturae, ab omnibus Catholicis approbandam fore, tenendam, & amplectendam definimus, & declaramus, nulliq; de caetero licitum esse in contrarium praedicare, & docere.* viribus caret. cum illud Concilium propter schisma sub obedientia Papae non processerit, & ideo legitimum non fuerit.

Haec itaque Constitutio Pij V. quoad personas vniuersalis est, licet occasionem praebuerint concionatores non adeo in hoc articulo pertractando, moderati; ideo nemo cuiuscunque sit gradus, & dignitatis excipitur.

Quoad actiones verò duo prohibet. Primum, in caetibus, in quibus promiscua virorum, & mulierum multitudo interesse solet alteram cōtradictionis partem asserere, cum alterius confutatione. neque enim improbatur à Pontifice simplex propriae sententiae affirmatio, & probatio, sed improbatur alterius refutatio, ex Caiet. V. excom. cap. 78. Nauarr. cap. 27. n. 107. §. 24. Suarez t. 2. q. 27. disp. 3. sect. 6. dicto 5. Sayro l. 3. cap. 30. num. 11. est enim huiusmodi assertio praesumptuosa, cum nondum quiquam sit ab Apostolica Sede definitum, vt constat ex textu constitutionis. §. 2. & 3. vt etiam Sixtus IV. non damnauit assertionem alterutrius partis contradictionis, sed affirmationem, fore haeresis labe pollutos, aut mortaliter peccaturos quicumque sentirent contrarium.

Secundum, quouis praetextu etiam pietatis, & necessitatis vulgari sermone scribere, seu dictare de praesenti controuersia. Quo loco *scribere* formaliter sumendum est pro componere, siue per se auctor characteres exaret, siue per alium, & nō materialiter, ne etiam comprehendantur amanuenses, vt etiam notauit Suarez t. 5. d. 22. sect. 5. num. 33. vbi Sixti IV. extrauag. praedictam explicat, & poenae non sint extendendae. idque meritò sancitum est; facilè enim imperitum vulgus ex huiusmodi lectione vernacula in varios laberetur errores. Quae fuit etiam ratio, ne hac de re ageretur in promiscuis virorum, & mulierum concionibus.

Quoad poenas inobedientium praeter excommunicationem reseruatam, positam in extrauag. Sixti IV. quam confirmat Pius §. 3. Tres peculiares poenas §. 2. statuit in transgressores ipso facto absque alia declaratione incurrēdas, nempe suspensionem à diuinis, cum sunt in sacris; deinde priuationem cuiuscumque gradus, dignitatis, & administrationis, si qua funguntur: denique inhabilitationem ad eadem, & similia munera obtinenda, vel obeunda, in perpetuo, super quibus non nisi à Rom. Pontifice possint absolui, aut dispensari.

Quibus Sixti, & Pij V. censuris, & pœnis confirmatis sum. Pontifex Paulus V. in bulla edita die 9. Iulij 1616. quæ incipit. *Regis pacifici.* adiecit priuationē facultatis concionandi publicè, legendi, seu docendi, & interpretandi, vocis actiuæ, & passiuæ in quibuscumque electionibus absque alia declaratione, & ad illa inhabilitatem perpetuam, in quibus à solo Papa absolui, & dispensari possint, & alias arbitrarias pœnas; concessa Ordinariis, & hæreticæ prauitatis inquisitoribus auctoritate procedendi contra transgressores, & in eos seuere animaduertendi.

THEOREMA 300.

Est verò licitum ex §. 3. de præsenti quæstione vtrā velis partem tenere donec per Apostolicam sedem altera pars definiatur. Quare haud rectè existimauit Almainus de potestat. Eccl. cap. 16. iam de fide esse B. Virginem fuisse conceptam sine originali peccato; vt etiam Clicthoueus super Damascenum. l. 3. cap. 2. affirmans contrariam sententiam esse contra Ecclesiæ definitionem, & impiam. Nec non Titelman. Io. 2. qui sensit, non posse sine impietate eam pertinacites defendi. Falsum etenim est, impium, vel temerarium esse defendere B. Virginem in peccato originali conceptam esse. vt constat, tum ex Sixto IV. in extrauag. *Graue.* de reliq. & ven. sanct. vbi assertionem eius, qui alterutram harum opinionum censeat esse hæreticam, vel continere peccatum mortale, pronunciat falsam, erroneam, & à veritate prorsus alienam; editósque desuper libros id continentes, quo ad hoc, auctoritate Apost. reprobat, & damnat, imposita excommunicationis reseruatæ pœna assertori, post habitam de his notitiam, ipso facto incurrenda, à qua nequeat ab alio, quàm à Rom. Pontifice (extra mortis articulum) absolutionis beneficium obtinere. Quod hoc etiam loco confirmat Pius V. §. 3. inquiens, *dum tamen neutra* (sententia) *velut erronea asseratur, eaq; seruentur, quæ à Sixto IV. sunt constituta; quæ singula, etiam quantum ad alias pœnas, innouamus.* & Conc. Tridentinum sect. 5. in fine decreti de peccato originali. *Declarat sancta Synodus, non esse suæ intentionis, comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, Beatam, & Immaculatam Virginem Mariam Dei Genitricem; sed obseruandas esse Constitutiones felicis recordationis Sixti IV. sub pœnis in eius Constitutionibus contentis, quas innouat.* Denique Paulus V. in decreto edito die 31. Augusti anno 1617. quod incipit. *Sanctissimus.* ob scandala, quæ oriebantur ex occasione affirmationis, B. Virg. fuisse conceptam cum peccato originali, præcipit omnibus, & singulis, vt in posterum, donec articulus huiusmodi à Sede Apost. fuerit definitus, vel aliter fuerit ordinatum, non audeant in publicis concionibus, lectionibus, conclusionibus, & aliis quibuscumque actibus publicis asserere B. V. Mariam fuisse conceptam cum peccato originali, & contrafacientes incurrunt ipso facto censuras, & pœnas statutas in constitutionibus Sixti IV. & Pij V. & sua. per huiusmodi tamen prouisionem non intendit S.S. reprobare alteram opinionem, nec

ei

ei [illegible] vllum præiudicium, relinquens illam in statu, & terminis, in quibus reperitur in præsenti, præterquam quoad supra disposita. Vlterius sub iisdem censuris, & pœnis mandat, asserentes non fuisse conceptam cum peccato originali, ne impugnent in prædictis publicis actibus opinionem contrariam, nec de ea aliquo modo agant. Insuper voluit, & expressè mandauit, vt extra hos casus expressos publicorum actuum, in reliquis omnibus supradictæ constitutiones firmæ, & illæsæ remaneant, & obseruentur exactè, perinde ac si præsens decretum non emanasset, decernens, vt tam Episcopi, & Ordinarij locorum, quàm inquisitores hæreticæ prauitatis contra transgressores procedant, & seuerè animaduertant. Tum quia illa sententia nondum est ab Ecclesia damnata, nec decretum Concilij Basiliensis vim habet, cum non steterit sub obedientia Papæ, & ideo non habuerit infallibilitatem. Quare qui alterutram istarum opinionum damnat, vt erroneam in fide, Ecclesiæ inobediens est, & temerarius; cum nihil adhuc fuerit ab Ecclesia definitum; quinimo Alph. de Castro l. 1. de iust. hær. pun. cap. 8. eum hæreticum esse dicit, quod tamen non probat Suarez t. 2. quæst. 27. d. 3. sect. 6. dicto vltimo.

Sed tandem die 2. Iunij anni 1622. S.D.N. Greg. XV. in decreto, quod incipit. *Sanctissimus* dictam prohibitionem assertionis affirmatiuæ, nempe B. V. Mariam fuisse conceptam in peccato originali, in actibus publicis Pauli V. extendit etiam ad priuata colloquia, & scripta. vnde mandat, & præcipit. Primò, donec articulus huiusmodi a Sede Apostolica definitus fuerit, vel aliter ordinatum, ne quis etiam in sermonibus, & scriptis priuatis audeat asserere, quod eadem Beatissima Virgo fuerit concepta in peccato originali, nec de hac opinione affirmatiua aliquo modo agere, seu tractare sine speciali indulto. etsi per hoc non intendat sua Sanctitas reprobare hanc opinionem, nec ei vllum inferre præiudicium, eamque in cæteris relinquens in statu, & terminis, in quibus reperitur, expresseque mandans in reliquis omnibus non contrariis his decretis seruari exactè Constitutiones Sixti IV. Alexandri VI. Pij V. & decretum Pauli V.

Secundò, mandat omnibus, & singulis personis Ecclesiasticis, & sæcularibus, quàm cuiusuis ordinis regularibus, vt in festo Conceptionis eiusdem B. Virginis in sacrosancto Missæ sacrificio, & diuino officio publice, & priuatim celebrandis non alio, quàm Conceptionis nomine vtantur.

Tertiò, subijcit contrafacientes censuris, & pœnis contentis in prædictis constitutionibus, & decreto prædecessorum ipso facto incurrendis. non obstantibus in hac parte suprascriptis constitutionibus, & præfato decreto Pauli V. consuetudinibus, etiam immemorabilibus, nec non omnibus, & singulis, quæ Prædecessores voluerunt non obstare, ac alijs quibuscumque in contrarium facientibus.

Quartò, pro executione præsentis decreti statuit contra transgressores, etiam regulares cuiuscumque instituti, & quomodo-

ber exemptos, & alias Ecclesiasticas, & sæculares personas cuiuscumque sint conditionis, & dignitatis, vt tam Episcopi, & Prælati superiores, aliique Ordinarij locorum, quàm hæreticæ prauitatis inquisitores procedant, & seuere in eos animaduertant; tribuens prædictis liberam facultatem, & auctoritatẽ procedendi, & puniendi prædictos transgressores.

Ex quibus refellas impudẽns mendacium Ioannis Pomerani Sectarij, qui cap. 1. & 44. Ieremiæ affirmare non erubuit, Catholicos habere pro fidei articulo B. Virginem absque peccato esse conceptam: & temeritatem Bartholomæi Spinæ in tr. hac de re, & apud Catharinum in opusc. de immaculata Conceptione Virginis, & Valentiam t. 4. disp. 2. quæst. 1. p. 2. asserentis repugnare fidei Catholicæ opinionem eam, quæ asserit B. Virginem fuisse conceptam absque peccato originali; cum summi Pontifices, & Concilium Tridentinum senserint neutram continere errorem in fide, & vtramque absque peccato posse teneri, quandiu altera pars non definitur ab Apostolica Sede. Possimus ex dictis [illegible] contra Caiet. in opusc. de hære. cap. 5. & Canus l. 4. de locis. & l. 7. cap. 3. & l. 12. c. 13. [illegible] posse, cum li[illegible] hanc de Conceptione Dei Genitricis definire, vt [illegible] Suarez loco cit. t. 2. [illegible] 7. [illegible] sect. 6. dicto pri[illegible] cum Abulensi paradoxo 1. [illegible] 21. & E[illegible] d. 34. quæst. 8. cum [illegible] supponat Sixtus IV. in d. extra[illegible] *Gr[illegible] dum articulum nondum sit à [illegible] Apost. Sede decisum.* [illegible] V. hic §. 3. *quan[illegible] per Apost. Sedẽ altera pars definita non fuerit.* & Paulus V. ac Greg. XV. *vt in posterum donec articulus huiusmodi a Sede Apost. fuerit definitus, vel fuerit aliter ordinatum, non audeant,* &c.

THEOREMA 301.

IAm verò ex his duabus sententiis illa probabilior, & magis pia videtur, quæ B. V. absque originali peccato conceptam fuisse sentit (etsi oppositum tenuerit Magister 3. sent. d. 3. & ibid. Alb. Bonau. Richar. Palud. D. Tho. Alens. etsi deinde mutauerit opinionem, Capr. Dur. Arimin. 2. d. 30. quæst. 2. Anton. p. 1. tit. 8. c. 2. Caiet. opusc. de concep. & 3. p. q. 27. art. 2. & ibid. Barth. Medina, Ferrar. l. 4. contra gent. cap. 50. Turrecrem. opusc. de eadem, & aliqui alij.)

Probatur primò, quia iam ferè est totius Ecclesiæ sensus, quippe cum non sanctificationis, sed Conceptionis festum diem celebret, vt constat, tum ex Summi Ecclesiæ vniuersæ Pastoris Sixti IV. in extrauag. edita anno 1476. quæ incipit. *Cum praexcelsa.* tit. de reliq. & ven. Sanct. in qua huiusmodi celebritatem agentibus, & diuinis officiis assistentibus easdem concessit indulgentias, quas consequuntur fideles, qui intersunt officiis solemnitatis corporis Christi. Tum ex sensu Episcoporum, & Patrum Concilij Basiliensis. sess. 36. disertè affirmantium, antiquam esse Ecclesiæ consuetudinem celebrandi in honorem Virginis immaculatæ conceptionis festum, & meritò, cum iam in Gallia cœperit celebrari 1173. quod tamen S. Bernardus epist. 174. fieri voluisset,

voluisset, consulto priùs Rom. Pontifice, cuius iudicio se stare dicit, & adhuc in Anglia vno sæculo prius, nempe circa annum 1070. ex occasione reuelationis factæ Abbati Elpino, & miraculo confirmatæ. Cui festiuitati deinde multum auctoritatis addidit S. Anselmus, qui etiam in epistola ad Episcopos Angliæ scripsit, non esse verum amatorem Beatissimæ Virginis, qui eius Conceptionem non celebrat. In Ecclesia quoque Græca cæpta est agi hæc solemnitas diu ante, nam extat sermo Leonis Imp. qui obiit anno 911. de B.V. Conceptione, quæ ex Græcorum Kalend. die 9. Decembris agebatur, & non octauo, vt apud Latinos, Videatur Galatinus. l.7. c.4. Azor. p.2. l.1. cap.21. Suarez p. 2. q.27. art.2. disp.3. sect.5. & habetur inter dies festos in constitutione de feriis Emanuelis Imp. anni 1166. apud Theodorum Balsomonem in
3 Nomocanone Photij tit. 7. Tum quod in honorem immaculatæ Cóceptionis instituta religio fuerit, & approbata à Summis Pontificibus, Iulio II. Leone X. Alexandro VI. in cuius regula. cap.3. habetur. *Virginis animam in primo Conceptionis instanti fuisse sanctam.* Videantur priuilegia Mendicantium. v. *Communicatio.* §. 18. & v.
4 *Conceptio.* §. 10. 11. 13. Tum quia maxima Ecclesiasticorum Doctorum pars, qui in Ecclesia Dei sunt membra præcipua, hanc de immaculata conceptione Virginis sententiam propugnát, adeo vt Caiet. in opusc. de Conceptione. cap.5. scripserit, eorum numerum esse infinitum, inter quos excelluerunt his postremis quingentis annis, Ricardus de S. Victore in illud Cant.4. *Tota pulchra es amica mea.* Alensis, qui teste Ioanne de Bacone, & Francisco Mairone in fine vitæ sententiam mutauit, Io. Scotus 3. sent. d.3. quæst.1. & d.18. q. vnica. §. *hoc viso*, Gabriel. Argentina, Maironus, Baconus, Carthusianus. 3.d.3. Marsilius. 2. quæst.10. & in 3. quæst.4. Abulensis paradoxo. 1. cap.20. & in prologo Bibliæ. cap.6. Io. Gerson alphabeto 17. super Magnificat. & opusc. de Conceptione. Nicolaus de Cusa Cardinalis. l. 5. exercit. dum explicat. *Cælum, & terra transibunt*, & l.8. in illud. *sicut lilium inter spinas.* Roffensis. l.2. contra Lutherum, Clicthoueus opusc. de purit. Virg. c.5. Driedo. l.3. de dogm. tr.2. cap.4. Lipponianus in Gen. cap. 15. Galatinus. l.7. de arcanis. cap. 5. Iacobus de Valentia in Psalm. 13. Viguerius. cap. 18. §. 5. Alphonsus de Castro v. Peccatum. hæresi 9. Vega l.2. in Trident. cap.6. Catharinus tribus libris de hac re, Corduba. l.1. quæst. 44. Couarr. cap. Alma mater. p.2. §.5. num. 2. Nauarr. in sum. prælud. 8. num.9. & è Societate nostra Canisius. l.1. de B. Virgine. cap.5. Fr. Turrianus in epist. ad Iacobum Amiotum Episcopum Antisiodoren. Theodorus Pelletanus in disp. de peccato originali. Valentia t. 4. d 2. quæst.1. p.2. Fr. Suarez. t.2. in 3. p. S. Thomæ. quæst.27. art.2. d.3. sect. 5. Bellarminus. l.4. de statu peccati. Ferdinandus Salazarus in opere de Conceptione B. Virginis, & alij vsque ad 60. ex Pineda, in Ecclesiasten. cap.7. 29. num.8. quod sanè optimè congruit cum reuelatione à Beatissima Virgine Dei genitrice facta viro sanctissimo, & ab ea summè dilecto Alphonso

Roderico Soc. nostrę, nempe vnam
ex præcipuis causis, ob quas Deus
Societatem fundari voluerit, fuisse,
vt immaculatam conceptionem
suam totis viribus tueretur.
Quam reuelationem refert etiam
P. Bourghesius noster in libello qui
inscribitur: *Societas Iesu Virgini sacra.*
5 Tum ex consensu omnium fore
Religionum, quæ strenue hanc
eandem B. V. purissimam Conceptionem
prædicant, & docent
6 etiam Academiæ pœne vniuersæ,
adeo vt in pluribus. v. g. Parisiensi,
Valentina, & aliis nulli pateat
ad Doctoratum in Theologia aditus,
nisi antea præstito iuramento
de huiusmodi sententia non impugnanda,
vt etiam in Neapolitana
factum est ante triennium
7 Prorege Duce de Osunna. Tū denique,
quia fideles populi, quod
ex aduerso obiicitur, vix sustinere
valent, communitérque à multis
annis cum spirituali gaudio, &
pietatis sensu, huic sententiæ adhærent,
quam etiam tanquam
piam, & accommodam populorum
deuotioni confitentur ex aduersariis
Canus. l. 7. de locis. cap. 1.
& Bartholomæus Medina in 3. p.
S. Thomæ. quæst. 27. art. 2. concl. 4.

Secundò, quia idem docuerunt plures ex sanctis Patribus, quorum clariora testimonia, hæc videntur. S. Andræas Apostolus, vt refert Abdias. l. 4. dixit. *Sicut primus Adam formatus fuit ex terra, antequam esset maledicta, ita secundus Adam formatus est ex terra Virginea nunquam maledicta.* S. Iacobus in Liturgia eam vocat *Sanctissimam, immaculatam, gloriosissimam, & omnibus modis irreprehensam, Angelis puriorem, & honorabiliorem, quam Cherubim.* Ad veritatem autem harum locutionum non tantum requiritur positiua perfectio gratiæ, sed etiam carentiæ culpæ, vt in Angelis. S. Cypr. l. de Cardinal. Christi operibus. cap. de natiuitate Christi, agens de Virgine Beata. *Non sustinebat iustitia, vt illud vas electionis communibus laceraretur iniuriis, quoniam plurimum à cæteris differens, natura communicabat, non culpa.* S. August. l. de natura, & gratia. cap. 36. *Excepta Virgine Matre, de qua, cum de peccatis agimus, nullam prorsus habere volo quæstionem; inde enim scimus, quod plus gratiæ ei collatum est ad vincendum omni ex parte peccatum, quia eum concipere meruit, & parere, quem scimus nullum habuisse peccatum.* Et sanè non tantum loquitur de peccato actuali, sed etiam originali cum aduersus Pelagianos concludat, neminem esse sine peccato, etiam infantes, & dicat omni ex parte vicisse peccatum: ergo, non solum actuale, sed etiam originale. S. Ambr. serm. 22. in psalm. 118. in illud: Erraui sicut ouis. *Quare*, ait, *suscipe me non ex Sara, sed ex Maria, vt incorrupta sit Virgo, sed Virgo per gratiam ab omni integra labe peccati.* Hierony. in Psalm. 77. explicans illud. *Deducit eos in nube diei*, ait. *Pulchrè dixit* diei, *nubes enim illa* (B. Virgo Maria) *nunquam fuit in tenebris, semper in luce.* Athanasius in serm. de sanctissima Deipara. *Dicimus eam igitur, atque iterum, & semper, & vndequaque beatissimam.* Theodoretus. l. 3. in Can. *Inter tot animas hominum, quæ saluantur, vt electa columba, est vna illa sola, quæ Christum genuit, Virgo, mater, puella Maria, quæ puritate profectò Cherubim, & Seraphim antecellit.* ibidémque eam *immaculatissimã* appellat.

at si

at si vnquam maculata fuisset, nec immaculatissima, nec Cherubim, & Seraphim purior esset. S. Hildelphonsus in lib. contra eos, qui disputant de perpetua virginitate S.Mariæ, edito in lucem à Fer-ardentio. *Hunc autem* (inquit) *quia ex auctoritate totius Ecclesiæ veneratur, constat eam ab omni originali peccato immunem fuisse.* Damascenus orat.1. de natiuitate B. Virginis. *Natura* (ait) *gratia cedit, ac tremula stat, progredi non sustinens. quoniam itaque futurum erat, vt Dei Genitrix, ac Virgo ex Anna oriretur: natura gratia fœtum anteuertere minimè ausa est.* Idiota, qui vixit circa annum 850. rem ex professo tractat, & definit Deiparam absque peccato originali fuisse conceptam. in l. contempl. de B.V.vnde cap.2. ait. *Tota pulchra es, Virgo gloriosissima, non in parte, sed in toto, & macula peccati siue mortalis, siue venialis, siue originalis, non est in te.* Et iterum. cap 6. repetit ab originali peccato fuisse præseruatam. Petrus Damiani in sermone de Assumptione eiusdem Virginis. *Caro Virginis ex Adam assumpta, maculas Adæ non admisit.* Rupertus Abb. l. 6. in Cant. scribit. *Virginem beatissimam, & lucidissimam esse, & gratia diuina plenam.* & addit. *libera es ab omni iugo peccati.* Fulbertus Carnutensis, *siue* (inquit) *Maria electa, quæ immaculata semper extitisti ab exordio tuæ creationis, quia paritura eras Auctorem totius sanctitatis.* S. Bruno fundator Carthusianorum anno 1086. *Hæc* (inquit) *est incorrupta terra illa, cui benedixit Dominus, ab omni propterea contagione peccati libera, per quam vita viam agnouimus, quam, quia digna fuit, Dominus de cœlo in terram aspexit.* S. Anselmus electus Archiepiscopus anno 1093.2.ad cor. cap.1. *Omnes itaque mortui sunt in peccatis, nemine prorsus excepto, dempta Matre Dei, siue originalibus, siue etiam voluntate additis, vel ignorando, vel sciendo nec faciendo quod iustum est.* Denique B. Laurentius Iustinianus ser. de Annunciatione. *Ab ipsa sui Conceptione in benedictionibus est præuenta dulcedinis, atque aliena à damnationis chirographo.* Quare vides per 1500.& amplius annos, Patres sensisse sanctissimam Virginem sine peccato originali fuisse cóceptam.

Tertiò fauent etiam sacræ Scripturæ, etsi non conuincant, vt Gen.cap.3. *Quia fecisti hoc, inimicitias ponam inter te, & mulierem, & semen tuum, & semen illius, ipsa conteret caput tuum*; at si B.Virgo contraxit peccatum originale, ipsa non contriuisset serpentis caput; sed ab ipso icta fuisset in capite, & eiusdem effecta prçda. Cant.4. *Tota pulchra es amica mea, & macula non est in te.* Quæ stare non possunt, si admittimus fuisse aliquando originali peccato, quód est mortale, gloriosam Virginem maculatam, & ibidem dicitur *hortus conclusus*, & *fons signatus*; sed quomodo *conclusus hortus*, si hunc serpentis virus adussit? quomodo *fons signatus*, si de illo antiquus Draco potauit? Quomodo etiam verum erit illud Cant. 6. *Quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens, pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata*, si statim in conceptione obtenebrata est originali peccato? Quomodò *porta clausa*, Ezechielis cap. 4. si eam ingressus est, & inhabitauit Malignus?

Quartò confirmant rationes.

1 Tum quia Dei Genitrix caruit actuali peccato veniali; ergo etiam originali. Antecedens conſtat ex Conc. Tridentino ſeſſ. 6. cap. 23. Aug. l. de natura, & gratia. c. 36. Anſelmo. l. de Conceptu Virginali. c. 18. ſcribente. *Decuit vt B. Virgo ea puritate niteret, quæ ſub Deo maior nequit intelligi.* & S. Tho. 3. p. quæſt. 27. art. 4. vbi quatuor rationes ad id probandum, adducit. Conſequentia probatur, quia originale peccatum eſt mortale, & ſeparat animam à Deo, veniale autem minimè; decuit igitur dilectam Dei Genitricem, & ſponſam multò magis præſeruari ab originali, quàm veniali, cum ignominia parentum redundet in filios, ex Prouerb. cap. 6. & Gregorio Nazianzeno in carmine ad Nicobulum.

Gloria namque patri natorum fama, decuſque:
Vt rurſus natis eſt gloria, fama parentum.
Gratia communis, labes communis vtriſque.

Et ſit regula D. Auguſtini l. 5. contra Iulianum. *Quicumque fuerunt ſub peccato originali, fuiſſe etiam ſub veniali.* Quod ſi hoc locum non habuit in Dei Genitrice; ergo nec
2 illud. Tum quia non fuit conueniens, vt quæ fuit Mater vitæ ſpiritualis omnium, fuerit aliquando ſpiritualiter mortua, & quæ nobis attulit benedictionis fructum, fuerit aliquando maledicta per originale peccatum, quod eſt mortale. Tum quia fuit conue-
3 nientiſſimum vt Mater eſſet Filio, quoad fieri potuit, in puritate ſimilis, id eſt per priuilegium ſpeciale immunis eſſet à peccato, ſicut ille alio multo excellentiori modo ab eo fuit alienus, ſcilicet ex ratione ipſa conceptionis ſuæ, cum ſine copula, ex Spiritu ſancto conceptus fuerit. Tum quia boni filij 4
eſt parentes honorare, & ab eis, ſi poſſit propulſare miſerias, antequam hæ illos contingant, præſertim ſi id abſque ſuo incommodo facere poſſit, illíque vitio vertitur, ſi id negligat; At Dei Filius potuit peccati originalis miſeriam à matre propulſare, antequam illam attingeret, abſque vllo incommodo ſuo: id igitur tanquam optimus Filius facere debuit. Tum 5
quia potuit Deus hoc priuilegium conferre matri; ergo contulit. conſequentia ſumpta eſt ex D. Auguſtino in ſermone de Aſſumptione, qui eodem planè modo argumentatur, nempe, Deus potuit excipere Virginem ab illa generali ſententia, *puluis es, & in puluerem reuerteris.* ergo excepit, cum id fuerit conueniens illius benignitati. & contra negantes hũc argumentandi modum, adiecit. *Si confitentur id Chriſtum potuiſſe, proferant rationem, quare non fuerit decens, id etiam voluiſſe.* Antecedens probatur, quia nulla eſt implicantia, quin Deus potuerit ex priuilegio corpulentæ ſubſtantiæ Virginis infundere animam rationalem ornatam diuina gratia, quæ ſecum non compatitur eſſentiam peccati originalis, licet compatiatur effectus, vt mortem, & corporis pœnalitates, cum gratia mentem ſubiiciat Deo; & ab illo auerſionem tollat, & priuationem originalis iuſtitiæ, quatenus per eam mens Deo ſubiecta erat, in quibus eſſentialiter conſiſtit originale peccatum, ex Azore t. 1. l. 4. cap. 26. Valentia, & aliis nobilibus Theologis.

6 gis. Tum denique quia non est verisimile Dei Filium sibi elegisse Sponsam, & matrem vitiatam, & captiuam, cum non dicam Reges, aut Imperatorem huius mundi, sed ne quidem nobilis id faceret.

Quintò plures, ad hoc idem probandum afferri possunt reuelationes, de quibus. S. Anselmus in Epistola ad Coanglicanos Episcopos, Henricus. quæst. 15. quæst. 13. Bonauent. 3. d. 3. Marsil. ibidem, Dionysius Carthusianus concione 1. & 2. de Conceptione. Petrus de Natalibus. l. 1. Catalogi Sanctorum. c. 41. S. Brigitta. l. 1. c. 9. l. 6. c. 49. Azor. tom. 2. l. 1. c. 21. & Antoninus Daurouultius Soc. Iesu in lib. Catechismi. c. 4. tit. 1. num. 9. & 10. & innuit S. Bernardus ep. 175.

Porrò pro soluendis iis, quæ ab aduersariis possunt obiici. Sciendum est primò ex Suarez sect. 2. 4. 5. aliud esse dicere. B. Virginem spiritualiter mortuam esse in Adamo, aliud spiritualiter mortuam in se, seu absoluté, quasi ipsa aliquando caruerit vita spirituali, aut in se mortem spiritualem, seu peccatum originale contraxerit. Locutiones enim sacræ Scripturæ, vt ad Rom. 3. & 5. quibus dicitur, *omnes in Adam peccasse, & ideo indiguisse redemptione.* 1. ad Cor. c. 15. *Sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur.* 2. ad Cor. 15. *Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.* & aliæ similes; nec non & Patrum, vt Leonis sermone. 1. de Christi natiuitate; *Sicut nullum à reatu immunem reperit,* &c. Cyrilli l. 16. in Leuit. *Solus Iesus est, qui numquam inuenitur extra sancta, solus qui peccatum non fecit.* Augustini l. 1. de peccat. mer. c. 29. *Quis innocens? omnes ex illa traduce veniunt, de qua Dauid, In iniquitatibus cõceptus sum. solus ille agnus. qui non sic venit.* & c. 24. agens de Christo. *non sumpsit carnẽ peccati, licet de materna carne peccati.* & Psal. 34. in illud. *Ego autem cum mihi molesti essent.* cum ait. *Mariã ex Adam conceptam fuisse mortuam propter peccatum,* & aliæ multæ, sunt omnino cum illo addito (*in Adam*) concedendæ: solum enim significant esse mortuam, aut peccasse in alio, & secundum quid, alioquin enim nõ posset B. Virgo per mortem Christi, dici redempta. Si enim non peccauit in Adam, non egnit redemptione, quare non fuit, vt Christus pro ea redimenda, moreretur. nam ex D. Augustino epist. 157. nullus redimitur, nisi is, qui sub peccato seruit. & ob id ad veram redemptionem necesse est, vel esse in peccato, vel saltem ita esse subditum necessitati contrahendi illud, vt sine singulari gratia Redemptoris vitari non possit. Quare nec Christus dici posset vniuersalis Redemptor omnium, aut Mediator Dei, & hominum, cum tamen aliquem excipere sit contra fidem, ex D. Augustino l. 1. de peccat. mer. c. 27. 28. & deroget dignitati Christi, & ipsi B. Virgini contradicat, quæ canit Lucæ cap. 1. Deum esse salutare suum. & denique Serenissima Virgo non contraxisset ipsam corporis mortem, & alias pænalitates, quas contraxit, non includentes tamen indecentiam, de quibus Damascenus in duabus orationibus de eiusdem Assumptione, si in Adam non peccasset, cum mors Adæ peccatum vt causam, & originem consequatur. dicitur enim ad Rom. 5. per peccatum mortem in omnes ho-

mines introiisse; ex quo Sancti colligunt neminem pati mortem, nisi vel ratione peccati, quod ad ipsum pertineat, vel vt pro aliorum peccatis satisfaciat, quod Christi proprium fuit. & ob id dixit Augustinus c. 4. contra duas epist. Pelagianorum pati mortem sine meritis mortis ab vno solo Mediatore Catholica fides nouit. Habuit igitur B. Virgo meritum mortis saltem in Adamo, cum huiusmodi meritum sit annexum humanæ carni propagatæ via ordinaria ex Adamo, tamquam ex infecta radice, cōtra quam factum sit in Christo concepto è Spiritu sancto. In se autem simpliciter, & absolutè negandum est Virginem spiritualiter aliquando fuisse mortuam, cum absolutè nunquam caruerit spirituali vita, aut fuerit in peccato. efficacius siquidem fuit Christi meritum, & gratia ad præseruandam Matrem, quàm fuerit infecta radix ad influendum originale peccatum. Etenim quamuis Deus contulerit Adæ iustitiam originalem ea lege, & pacto, vt si mandatum transgrederetur, totam etiam posteritatem priuaret; nihilominus tamen potuit Deus post præuisum Adæ peccatum, velle ne peccatum re ipsa transfunderetur in Mariam, & illud impedire per gratiam ei infusam in primo animationis instanti; cum hæc voluntas non repugnet priori legi, quippe quæ non includat absolutam, & definitam Dei voluntatem, vt peccante Adamo omnes eius filij conciperentur sine gratia; sed solùm, vt amitterent ius ad illam. Quo Deus non se priuauit iure, & libertate miserendi cui voluisset; sicut idem voluit, vt nascerentur sine gratia, & tamē non priuauit se libertate, vt faceret nasci aliquos in gratia, vt constat de Ioanne Baptista, & aliis sanctificatis in vtero matris. Potuit itaque B. Virgo semper in Dei mente esse ad perpetuam sanctitatem præordinata, quamuis permissa sit in Adamo vitiata radice iustitiam amittere, quo sanè sensu intelliguntur citata testimonia, & non simpliciter, & absolutè. Quare re ipsa, & in se potuit numquam carere gratia, & iustitia, licet amisisset in alio. quod non derogat perfectæ puritati, & sanctitati eius.

Sciendum secundò, ex eo quod ponatur Virgo absque peccato originali, non rectè inferri Christum non fuisse illius redemptorem, & liberatorem; sed rectius inferendum oppositum, nempe fuisse perfectissimo modo liberatorem, & redemptorem eius. Cum enim deberet Dei genitrix, vti cæteri, via ordinaria ex Adamo propagata ruere in originale peccatum, & dæmonis captiua, & serua fieri, per Christi merita præseruata est; & ideo excellentiùs redēmpta, quàm fuisset futura post contractum peccatum originale: ni enim singulari Redēptoris gratia fuisset præuenta, ex vi conceptionis suæ, ex vitiata radice consecutus fuisset influxus originalis culpæ, quem impediuit Deus peculiari Virginis prærogatiua, ab eo multò excellentiùs redempta.

Sciendum tertiò. In ordine ad peccatum originale maxima fuit differentia inter Christum, & Beatam Virginem, quòd Christus eo caruit ipso suo iure ex modo conceptionis ex Spiritu sancto, & non per rationem seminalem, vt rectè

rectè ponderat D. Auguſtinus epiſtol. 57. ad Dardanum; Virgo autem ſolo priuilegio Chriſti; vnde optimè ſaluari poteſt illud Eccleſ. c. 7. *Virum de mille vnum reperi*, &c. & illud Euſebij Emiſſeni ſer. 2. de Nat. Chriſti. ab originali nexu non fuiſſe immunem, niſi ipſum Dei Filiũ per ſe. Quod veriſſimum eſt, cum ſolus Chriſtus per ſe, & vi ſua fuerit immunis, B. Virgo verò ſolum ex priuilegio Filij pręſeruata. Quo etiã ſenſu accipiendum eſt, quod dicitur à Cyrillo l. 16. in Leuit. & Amb. l. 2. in Lucam, ſolum Dominum Ieſum ex natis de fœmina fuiſſe ſanctum; vel ſolum qui peccatum non fecit. intelligitur enim per ſe, & ratione ſuæ conceptionis ad eum modum, quo ſcriptura dicit de Deo. *nemo bonus, niſi ſolus Dominus*, ſcilicet à ſe, & de ſe. Vnde non excluditur aliorũ accidentalis participatio, & cõmunicatio per gratiam, & ideo neque hic neganda eſt immaculata Virginis conceptio ex gratia, & priuilegio Dei. Et eodem modo, cum dicit S. Auguſtinus carnem Virginis fuiſſe carnem peccati, non intelligit illam carnem fuiſſe aliquando peccato ſubditam, aut informatam anima carente gratia, ſed ex debito peccati, cui de ſe erat obnoxia, niſi per Chriſti gratiam fuiſſet præſeruata, fuiſſe paſſibilem, & mortalem; Chriſti verò carnem ſolum fuiſſe in ſimilitudinem carnis peccati, quia has pœnalitates non contraxit ex peccato, ſed illas aſſumpſit, vt nos à peccato liberaret.

Sciendum denique quartò, ex eo, quod B. Virgo fuerit, & dicatur ſanctificata, non ſequi eam aliquando fuiſſe ſub peccato, quia ſanctificationi accidit, vt expellat peccatum, quando ſcilicet illud inuenit. Inſtanti B. Virgo non fuit ſanctificata ante animationẽ, cum nondum eſſet perſona Virginis; ergo poſt animationem; & ita in aliquo inſtanti inuenta eſt non ſanctificata, & conſequenter ſub peccato originali. Reſpondet Gabriel 2. d. 30. quæſt. 1. art. 2. concluſ. 1. Azor p. 1. l. 4. c. vltimo, Suarez, & alij in eodem primo inſtanti, quo Virginis anima creata eſt, & corpori infuſa, in eodem ſimul fuiſſe ſanctificatam, etſi prius natura ſit aliquem, hominem eſſe, quàm eſſe peccatorẽ, vel ſanctum, cum eſſe naturale tam ad gratiam, quàm ad culpam, ſe habeat per modum ſubiecti reſpectu accidentis: ſed hæc prioritas naturæ non facit ad propoſitum, non impedit enim, quin eodem momento, quo infuſa eſt anima, infuſa ſit in gratia, iuſtitia, & ſanctitate, eam Deo præſeruante ab originali culpa.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 117. editæ anno 1564. quæ incipit. Quæ ordini. *&* 120. Ad Romanum.

EPITOME 112. 113.

REVOCAT, & abolet Pontifex omnia quæcunque & à quibuſcunque conceſſa priuilegia, diſpenſationes, & indulta faciendi teſtamenta, donationes, ſiue inter viuos, ſiue cauſa mortis, legata, & quaſcunque alias diſpo

Prohibitio diſponendi, & teſtãdi de bonis Eccl. patrimonialibus, & proprio labore partis, in fauorem illegitimorum.

dispositiones, de dominiis, terris, castris, domibus, & quibuscunque aliis bonis immobilibus, mobilibus, & se mouẽtibus, etiã patrimonialibus (ex bulla 120. aliàs 152. *Ad Romanũ*) nec non pecuniis, iuribus, actionibus ex beneficiis, fructibus, pensionibus, & aliis rebus Ecclesiasticis quibuscunque confectis, acquisitis, & quomodolibet prouenientibus: nec non de peculio, & aliis, etiam sola industria, labore, muneribus, & alio quocunque modo partis, cuiuscunque quãtitatis, qualitatis, speciei, naturæ, & valoris sint, in quoscunque illegitimos, siue suos, siue extraneos, etiam legitimatos; eosdemque in toto, vel in parte heredes instituendi, & substituendi, seu quòd ipsi ab intestato succedant, cæterasque huiusmodi facultates, & capacitates succedendi in bonis, & rebus feudalibus, & emphyteoticis, ab Ecclesiis, monasteriis, & locis piis profectis. vt etiam abrogat quascunque facultates concedendi similia Legatis, Nunciis, Capitulis, &c. ita vt priuilegiorum, dispensationum, facultatum, habilitationum, capacitatum, indultorum, & aliorũ supradictorum sic reuocatorum, aut etiam litterarum legitimationis prætextu, nullus omnino de huiusmodi bonis, rebus, pecuniis, iuribus, iurisdictionibus, & actionibus in commodum, & fauorem illegitimorũ vtriusque sexus, siue eorum filiorum, siue consanguineorum, affiniúmve, siue extraneorum etiam in statu sæculari procuratorum, ac legitimati quacunque auctoritate donatorum, & ad huiusmodi res, & bona, eiusque successionem testato, vel intestato idoneorum, & capaciũ effectorum, siue testamento, siue donatione, siue legato, siue eleemosyna, siue alio quocunque titulo, & pio opere (exceptis in communi, ac omni fraude, conuentione, seu compositione cessante hospitalibus expositorũ, & orphanorum) disponere; nec illegitimi ipsi eis ab intestato, siue protinus, siue per interpositas personas, ac quomodocunque succedere, aut illa ad eos vllo tempore peruenire possint. Quod si prædictorum quisquam fuerit violator, testamentum, legatum, & dispositio non teneat, nec etiam quoad alios capaces, & res cæteras; sicque disponens priuilegio, dispensatione, facultate, & indulto prædicto, eiusque vsu, & commodo,

etiam

etiam in cæteris omnibus, sit ipso iure priuatus. Bona verò, res, & iura feudalia, vel emphyteotica (aliis legitimis non existentibus) eo ipso deuoluta, ac iuri, & proprietati suarum Ecclesiarum, & locorum restituta, cum reliquis eorum bonis consolida esse declarat.

THEOREMA 302.

FInis huius Constitutionis, vt ex eius initio paret, & aduertit Nauarr. Comm. de Clericorum spoliis. §. vltimo num. 3. fuit, tollere scandala, quæ oriebantur ex bonorum immobilium Ecclesiarum, & redditiuum, ac peculiorum Clericorum, quæ debentur pauperibus, & piis locis, ac operibus, transmissionem ad fornicarios Ecclesiasticorum filios, & nepotes, quorum causa Ecclesiarum substantias periclitari dicit. c. de Syracusana. d. 28.

Prohibet itaque Pius V. hac constitutione. Primò, ne possit laicus ex feudo, emphyteusi, aut pensione Ecclesiastica, si quam habet in testamento, aut extra, erogare aliquid in illegitimos vtriusque sexus proprios, vel extraneos, siue in eorum coniuges, siue parentes, siue filios, ascendentes, & descendentes, seu alios cognatos, etiam paupertatis, & dotis intuitu, siue viuis, siue mortuis ipsis illegitimis, nec eos ex toto, aut ex parte heredes instituere, aut substituere, ita vt accipiant ab alio ex patris institutione, seu ordinatione. qua de re Lessius. l. 2. c. 19. num. 59. 76. & seqq. & Couar. de Testament. c. 16. & Gomez tom. 1. c. 3. & seqq. valeat, aut ipsi ab intestato in prædictis succedere, ne peculium Christi ad spurios, & illegitimos transeat. ita Azor p. 2. l. 7. c. 10. quæst. 11. Decisio Rotæ Romanæ 484. p. 1. in nouis 505. etsi Nauarr. Comm. de spoliis §. 19. num. 4. intelligat de omnibus bonis. Virtute, inquam, priuilegiorum, & indultorum, quæ conueniunt alicui iure aliquo speciali (de his enim tantùm Pontifex loqui videtur, ex Nau. num. 9. Azor, & decis. Rotæ.) non autem de facultatibus testandi, quæ conueniunt iure communi, videlicet causa dotis, vel alimentorũ, quando tales filij sunt ita pauperes, vt nihil habeant aliunde, ex quo viuant, etiam si sint spurij, ex c. cum haberet. tit. de eo, qui duxit in matr. quod correxit ius ciuile, id spuriis denegans. Authent. licet. Cod. de natur. lib. in fine. & Nouell. 74. c. 6. Claro de Testam. q. 31. & Couar. de matr. p. 2. c. 8. §. 5. n. 5. si enim aliunde habeant, vnde commodè sustententur, cum tunc facultas non possit conuenire, nisi iure speciali, quod iure communi, tunc pater nõ teneatur eum alere. l si quis à liberis. §. si filius. & §. solent. ff. de lib. agnosc. nihil ei erogari poterit, alimentorum aut dotis causa, quæ loco alimentorum succedit, ex Bartol. l. vxorem. §. pater naturalis. ff. de legar. 3. Ex quo infert Antonius Gabriel lib. 6. comm. tit. de alimentis. Hieronymus Gabriel. consil. 25. Baldus consil. 457. num. 1. ad finem. Boërius decis. 127. Molina de primogen. l. 2. c. 15. num. 50. Barbosa 4. p. l. 1. ff. solut. matr. n. 69. & Rebell.

p.2. l.5. quæst. 17. sect. 1. num.3. non debere dotem regulariter excedere quantitatem alimentorum.

THEOREMA 303.

SEcundo loco Pontifex prohibet, ne Clericus ex bonis Ecclesiæ, aut ex suo patrimonio, vel quibusuis aliis bonis sua industria partis, aut aliunde, quàm ab Ecclesia acquisitis (quod in laico nō prohibebatur) etiam dotis, & alimentorum causa in testamento, aut extra, filiis spuriis, & illegitimis, eorúmve cognatis erogare, ne huiusmodi bona cum aliorum offensione ad hos indignos deueniant. quod absolutè dictum cum videatur valdè graue, Nauarr. cit. num.9. 10.11. Azor p.2. l.7. c. 10. quæst. 21. & DD. de Rota decis. 505. intelligunt, id non licere aliquo priuilegio speciali. vnde si cui sit concessum priuilegium. v. g. vt talibus illegitimis etiam habentibus aliunde, vnde viuant, possit dotem vel alimenta præbere ex bonis Ecclesiasticis, vel aliis, vel eos heredes ex toto, aut parte instituere, vel substituere, vel vt ipsi ab intestato succedant, præsenti constitutione abrogatur. non autem si aliquid iure communi sit illi concessum; & ideo etiam post editam constitutionem, licere Clericis iure dotis, & alimentorum relinquere filiis spuriis, non solum ex bonis patrimonialibus, & profanis, sed etiam ex fructibus beneficiorum non habentibus vnde aliunde viuant, quia id iure communi conceditur. c. cum haberet. de eo, qui duxit in matrim. & sermo est de spuriis, eamque sententiam ex dicto cap. tradit etiam Innoc. Panor. & Glossa. & non derogetur iuri communi, nisi expressis verbis. Quæ interpretatio mitior est, & æqua. Tum quia Pontifex semper videtur agere de priuilegiis: quod autem iuri communi conceditur, non est, priuilegium, aut licentia, aut indultum. Tum quia naturalis iuris sit, vt filiis quibuslibet debeantur à parentibus alimenta, si aliunde non habeant, vnde viuant. & ideo etiam Clericus suos filios, etiam spurios, tenetur alere, & filias, si velint nubere, dotare; vt etiam tenet Couar. de matr. p.2. c.8. §.6. num.7. & 8. Pontan. tr. de aliment. c. 1. num. 11. 12. Anton. Gomez in l.9. Tauri num.37. Specul. qui filij sint legitimi. §.1. versu. *Sed pone quidam.* num. 12. Bartolus in l. si quis à liberis. §. parens. ff. de lib. agnosc. Cardinalis Palæotus tr. de nothis, & spuriis. c.44. Syl. v. Clericus. 4. quæst. 14. Curtius de Iurepatron. v. honorificum. num. 12. Rebell. p. 2. de oblig. Iust. l.5. quæst. 8. sect. 1. num. 3. vbi alios plures citat. Lessius. l.2. c. 19. num. 67. & seqq.

Porrò alimentorum nomine intelliguntur, quæ pro conditione personæ sunt necessaria, vt victus, vestitus, habitatio, medicinæ, &c. l. legatis. ff. de alimentis, & cib. legat. eaque omnia, quibus tuendi, & curandi corporis nostri gratia vtimur. l. verbo victus. ff. de signif. verb. & res, quæ ad disciplinas, & honestas artes addiscendas pertinent. l. qui filium. ff. vbi pupill. educ. debeant, & generatim omnia liberorum onera, vt filij vxorem, & filios, si habent, & familiam, pater sustentare iure cogitur, Bartolus. l. si quis. §. non tantum. ff. de liber. agnosc. & Glossa in

sa in c.admonere.33.quæst.1 t.quæ sunt præstanda spectata conditione parentis, & prolis, prout prudens arbitrabitur, vt colligitur ex dicto cap. cum haberet. & scribit Menoch. l. 2. de arbit. casu 169. Quotū loco in filia succedit dos, vt diximus, & docet Nau.num.11. Couar.num.15.& Anton. Gabriel l.6. commun. tit. de alim. debebit tamen in huiusmodi alimentorum, & dotis mensura definienda discrimen constitui inter spurios, inter naturales, & inter illegitimos ex sententia Baldi consil.267. num.6.lib.1.& Rebellij sect.2.n.5. & 6.loco cit.

THEOREMA 304.

TAndem in abolendis facultatibus concessis ad disponendum de rebus Ecclesiasticis, aut sæcularibus in illegitimos, & successionis incapaces filios, & extraneos, ac parentes, & cognatos eorum, Pius V. facit pares Vniuersitates, & collegia, & pia loca, exceptis hospitalibus expositorum, & orphanorum,& hoc in communi tantùm,& omni fraude, & conuentione cessante, & personas singulares, vt Nauarrus etiam num.4.& 6.notauit. Etsi enim huiusmodi Vniuersitates non sint filiorum capaces, nec per hoc detur eis occasio Veneris, vt accidit in personis singularibus, eas tamen comprehendit, vt tollat occasionem à singularibus personis Ecclesiasticis, vtendi iisdem Venereis, quæ poterant tacitè conuenire cum prædictis Collegiis,vt bona, quæ ipsis darent, vel relinquerent, darentur filiis illegitimis,retenta sibi eorum parte aliqua, vt insinuatur, dum in excipiendis hospitalibus orphanorum, & expositorum, limitat, vt solum procedat, cum dantur eis in communi, & nulli eorum in particulari, omni fraude, & conuentione cessante. Vt etiam ad obuiandum fraudibus, quibus Clerici inter se conuenire poterant, vt alter alterius filios illegitimos, vel eorum cognatos, heredes, vel legatarios, aut donatarios institueret, vetuit dispositionem in filios illegitimos extraneos,nec non parentes,filios, aut cognatos eorum.

THEOREMA 305.

QVoad pœnas verò, qui habent huiusmodi facultates, quæ solum reuocantur quatenus tangunt illegitimos, si illis fuerint vsi quoad illegitimos, reuocantur etiam quoad cætera in eis contenta. Vt etiam omnia, quæ earum virtute facta fuerint. Bona quoque res, & iura feudalia, & emphyteotica, de quibus fuerit dispositum virtute prædictarum facultatum Apostolicarum in filios illegitimos proprios, vel extraneos, aut cognatos eorum, cadant in commissum. Ideo si alij legitimè vocati, non extent, eo ipso deuoluuntur iuri, ac proprietati suarum Ecclesiarum, earúmque cæteris bonis incorporantur, vt notat etiam Nauarr. loco cit. num.7.& 8. Irritumque erit, & inane quicquid scienter,aut ignoranter fuerit attentatum.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 118. aliàs 148. editæ anno 1571. quæ incipit.
In eam.

EPITOME 114.

Damnātur cambia ficca, & pecuniarum monopolia.

DAMNAT Pontifex. §. 2. Cambia ficca, nempe quando contrahentes simulant celebrare Cambia ad certas nundinas, & loca, & ad ea dantur quidem, sed non mittuntur litteræ, vel si mittuntur, transacto tempore referūtur inanes, vel etiam nullis traditis litteris reposcitur pecunia cum interesse eo in loco, in quo contractus fuerat celebratus, quippe cum talis esset intentio contrahentiū. Vetat pariter tamquam vsurarium, ne in Cambiis realibus Campsores constitutum solutionis terminum ex tacita, vel expressa conuentione, lucro recepto, aut promisso differant. & statuit, ne quis audeat siue à principio, siue postea, censum, & determinatum interesse, etiam in casu non solutionis pacisci. Neque realia Cambia aliter, quàm pro primis nundinis, vbi illæ celebrantur, vbi verò non celebrantur, pro primis terminis iuxta receptū locorum vsum exercere, abusu illo penitus reiecto cambia pro secundis, ac deinceps nundinis, seu terminis exercendi. Curandum etiam est, vt in terminis habeatur ratio longinquitatis, & vicinitatis locorum, in quibus solutio destinatur, & quò sunt mittendæ litteræ, quæ effectum suum consequantur, & non sint inanes.

§. 3. Contra facientes incurrunt pœnas vsurariis inflictas. Eos quoque, qui congestam vndique pecuniam, ita ad se redigunt, vt quasi monopolium pecuniæ faciant, iisdem vult teneri pœnis, quæ contra exercentes monopolia sunt à iure constitutæ.

THEOREMA 306.

CVm in Breui ad Bononienses, vt vidimus, Pius V. approbarit cambia realia debito modo facta, hîc de conditionibus tum realium, tum siccorum differit, vt cognitis, quæ cambia vitiant, quæque ad eorum iustitiam exiguntur, iniustitia, & vsuræ vitētur. Explicant autem hanc Constitutionem Nau. in Manuali c. 17. n. 201. & seq. Azor. 3. p. l. 10. tr. de cambiis. c. 8. & 10. Lessius. l. 2. c. 23. Rebell. p. 2. l. 11. q. 13. Tolet. l. 5. c. 53. Molina. d. 405. & seq. Scaccia §. 1. q. 7. p. 3. Ioan. Baptist. Lupus in c. nauiganti & alij. Illud verò in hac constitutione sancienda spectauit Pius V. vt ipsemet testatur. §. 1. ne legitimus cambiorum vsus, quem necessitas, & vtilitas publica induxit, vsuraria cupidi

cupiditate deprauaretur; cambiis quippe sublatis, magna ex parte tollerentur negotiationes, ex Nau. consil. 31. & Azore. cap. 31. q. 1. sumptus multiplicarentur ob necessariam pecuniarũ realem transportationẽ, monetarúmque idonearum conquisitionem; noua insurgerent naufragij, & latrocinij pericula; difficilior esset euectio, & inuectio pecuniæ in loca, quibus illa egemus; incommodiores redderentur peregrinationes in alienas prouincias, deessent sæpè exercitibus stipendia, aliáque similia sequerentur incommoda in reipub. damnum, quæ videri possunt apud Calderinum consil. 11. de vsuris. Nauarr. in Man. cap. 17. n. 389. in cap. nauiganti. de vsuris nu. 19. & l. 4. tit. de vsuris consil. 31. Impr. Rom. Sigism. Scaccian. §. 1. q. 6. num. 7. 8. & §. 2. Gloss. 4. num. 6. Caiet. tr. de camb. cap. 5. Salonem ad S. Tho. 2. 2. quæst 78. in disp. de camb. quæst. 4. art. 2. Io. Bapt. Lupum. cap. nauiganti. de vsur. § 2. num. 10. 12. Couar. tr. de ver. coll. num. cap. 7. Azor. cap. 3. & 8. Conrad. de Contract. quæst. 99. Boninseg. de camb. cap. 2. Molin. loco citato. de quibus etiam Theor. 281. & seq. diximus.

THEOREMA 307.

Damnat igitur §. 2. Pontifex primò cambia sicca, vt illicita, siue dentur, sed non mittantur litteræ, quarum virture in locis statutis soluantur cambia, siue mittantur ipsæ litteræ, sed pro forma, vnde casso effectu, & inanes redeant, siue etiam nullæ tradantur litteræ, sed transacto tempore, quasi celebrata fuerint vera cãbia, ibidem capitale cum vsuris reposcitur, iuxta contrahentium conuentionem tacitam, vel expressam, non secus ac si fiat etiam in deposito, & similibus contractibus, in quibus traduntur pecuniæ, vt ibidem suo tempore cum vsuris restituantur. Id enim cambium fictitium est, & vsurarium, vt docet Boninseg. de camb. cap 7. num. 2. & seq. Bursatus consil. 399. n. 27. 29. lib. 4. Rota Rom. decis. 173. in Impr. Romæ. num. 3. Hieronym. Gabriel consil. 258. num. 1. lib. 2. Fabianus. tr. de camb. initio n. 22. Verè enim est mutuum, & non cambium, vt patet, quia litteris præcipitur alicui, vt fiat solutio in alio loco, quàm vbi campsor dat campsuario pecuniã ad cambium, ergo si litteræ non mittuntur, aut solum mittuntur pro forma, euidens est eos indendere restitutionẽ pecuniarum faciendam cum lucro in eodem loco, vbi datæ sunt, & consequenter esse mutuum ex Caier. cap. 1. num. 4. Soto q. 13. n. 1. concl. 3. Syl. v. vsura q 9. 6. dicto 6. Angel. vsura 1. num. 54. Rosel. vsura 6. num. 13. Tabien. vsura 15. n. 4. Armil. campsor. num. 8. Azor c. 8. condit. 2. Salas de camb. dub. 14. & Molina disp. 404. vnde nascitur restitutionis obligatio. Notat tamen Nauar. cap. 17. num. 289. & in cap. nauiganti. de vsur. num. 21. & seqq. & Scaccia §. 1. q. 5. nu. 10. litteras mitti in defectum personæ, nuncij, aut procuratoris, quæ plus potest, quàm litteræ; ideo si mitteretur ad hoc procurator, nihil referret, si non mittuntur litteræ; cum hæ illius vicem suppleant; quod enim fiat per vnum, vel aliud, non pertinet ad iustitiam cambij, siue id sit nundinale, siue

non, scriptura enim non est de essentia contractus cambij in foro conscientiæ, sed solùm requiritur ad probationem, & celerem executionem contractus in foro externo. Ipsa autem cambij scriptura aliquando fit per instrumentum publicum, quo debitor promittit conuentum pretium cambij tali loco, & tempore soluere alicui certæ personæ à creditore in instrumento designatæ, & solutionis factæ authenticum testimonium transmittere, cuius exemplum habes apud eundem Scacciam; sed frequentius fit per priuatas litteras cambij à recipiente pecunias scriptas, vel subscriptas creditori traditas, quorum virtute in conuento loco fiat suo tempore solutio contracti debiti, de quibus est hoc loco sermo. Videndus Azor cap. 5. quæst. 4. Caiet. cap 6.7.8. Sotus l.6. de iust. q.10. art.1. & quæst.11. art. 1. & q.12. art.1. & 2. Nauarr. cap.17. n.289. 290. Lupus tr. de vsur. com.3. §.2. num.58.59.

THEOREMA 308.

DEclarat secundò, illicitum esse cambium, cuius lucrum augetur propter auctam dilationem ad soluendum, vt si Titius det ad cambium Sempronio 1000. pro primis nundinis Placentinis ad rationem solidorum 65. pro quolibet scuto de marcha, deinde ei proroget solutionis tempus vsque ad sequentes nundinas cum pacto, vt cambium intelligatur ad rationem solidorum 64. vnde fiat, vt ratione solius temporis lucretur vnum solidum pro quolibet scuto; id enim habet manifestam rationem mutui, & vsuræ, vt colligitur ex cap. consuluit. tit. de vsuris. Hieronymo de Luca tr. de camb. num.45. 46. Soto q. 10. art. 2. & quæst.12. art.5. Fabiano de camb. n.15. Azor cap.8. condit.3. Nauar. cap. nauiganti. num.25. & in man. cap.17. num.301. Hier. Gabriele consil. 158. num. 3. lib. 2. Scaccia §.1. quæst.7. p.3. limit. 1. num.4. Lessio num.88.89. Salonio q.4. de camb. art.2. controu. 18. cum sit vsura recipere maius lucrum habita ratione longioris temporis præcisè. Si enim campsor ex maiori solutionis distantia patiatur lucrum cessans, aut damnum emergens, licebit ei non ratione cambij, sed ratione interesse, quod debetur pro quouis credito, si verè, & iudicialiter probetur, post moram, quod sua interest, exigere in iudicio ex Azor loco cit. condit.4. vt etiam dixit in censu. c.13. q.1. & Lessio loco cit. & cap. 20. dub.10. de mutuo. Scaccia num.5. ibidem, & p.2. ampliat.8. num.57. 58. Baldus.l. rogasti 11. §. si tibi. ff. si certum pet. Io. de Anan. cap. fin. num.62. de vsur. Decio consil.111. num.14. & 119. n.10. 11. Cagnolo in l. 1. num.51. Cod. de sent. quæ pro eo. Decisione Rotæ Gen. num.91. & Rotæ Rom.67. & 193. Lupo in l.curabit.§.6. n.26. Cod. de act. emp. Alex. consil.27. num.45. Surdo consil.327. nu.54. 55. Molina d.404. num.5. Valent. t.3. d.5. quæst. 3. p. 4. Garzia de contract. cap.36.

THEOREMA 309.

AD tollendas quoque peccandi occasiones, & fæneratorum fraudes, præcipit tertiò, ne quis

quis audeat siue à principio, siue aliàs, certum,& determinatum interesse, etiam in casu non solutionis pacisci. timet enim legislator ne exactam excedat summam lucri cessantis, aut damni emergentis verè passi. cum ex iure naturali obligatio ad maiorem summam non possit contrahi,quàm sit damnum datum, ex Iasone in l.rogasti. 11. §. tibi. ff. si certum pet. Lessio. num. 82. Rebell. l. 11. quæst.13. Non prohibet tamen ne fiat pactum de lucro taxãdo per iudicem, aut arbitrio viri prudentis, sed solum ne is, qui ad cambium dat, taxet in causa propria, ex Azor cap.11. quæst.2. ad 3. & quæst.4. Lessio nu.89. Scaccia §.1. quæst.7. p.2. ampl.8. num.296. & limit.12. vt etiam accidit in censu ex Nau. cap. si fænetaueris. num. 93. vers. tertium. Tum quia fieri posset, vt ex mea mora nullum damnum passus esses, ex Nauarr. cap. 17. num.292. Tum quia ipsi cambientes taxare non possint lucrum, aut interesse cambij futuri, cum sit incertum, & modò cambium vno pretio fiat, modò alio. Tum quia aperiretur via vsuræ,& fraudibus. Quòd si lucrum esset à partibus probabiliter, & absque fraudibus taxatum,teneretur nè in foro interiori, vbi cessat fraudis suspicio, facta taxatio? Affirmat Nau. c.17. num 301. vers. 4. Garzias cap.35. num.8. Lessius. num.90. Reginal. l.25.num.467. Salon de camb.q.4. art.2. controu. 14. & art. 3. controu.13. num.2. Salas dub.26. n.2. & 4. Scaccia §.1.quæst.7.p.2.ampl. 8. num. 61. quia nulla in re facta esset inæqualitas. & consequenter posset lucrum retineri. In foro tamen externo habebitur pro non facta, vnde non obseruabitur pactum vt conuentum, sed solum vt debitum in ea quantitate, quæ probata fuerit sua interfuisse, ex Baldo in l.11. rogasti. §. si tibi. ff. si certum pet. Io. Anan. cap. fin. de vsur. Craueta consil. 189. num.8. Lessio loco cit. Rebell. quæst.13. num.5. Decis. Rotæ Rom. 173. & 172. Imp. Rom. & sanè cum mens Pontificis absolutè videatur id vetare, vt illicitum cauendum est, vt rectè monet Lessius, & Rebell. qui vltimus dubitat esse mortale. Non est tamen contra hanc conditionem, si campsor paciscatur cum campsuario, vt si cambiorum lucrum iuxta pretium nundinarum excedat. v. g. duo pro centenario, duo tantum exigat, si verò minus, minus soluatur:ratio est, quia non fit pactum de lucro certo,cum possit esse maius, & minus, sed ne excedat duo pro centenario.

THEOREMA 310

ADiicit præterea, ne cambia realia aliter fiant, quàm ad primas nundinas, seu terminos, si nundinæ ibi non agantur. Intellige cum Nauar. cap.17. num.301. vers. nota 5. & consil. 31. de vsur. & opusc. de Camb. num. 76. Molina d.404. Lessio. num.91. Tolet. l.5. cap.53. & 55. Reginal. n.467. Salone contr.18. & 20. Salas dub. 26. Azor cap.9. quæst.4. nisi cum eodem lucro, quo fieret ad primas nundinas (neque enim Pontifex prohibet, ne detur maior dilatio debitori, sine vllo campsoris lucro. argumento quod ob gratiam. de reg.iur.lib.6.)& fundatur hæc conditio in iure naturæ. vnde etiam ante bullã eam posuit Sotus q.12. art.5.

art.5. Caiet. cap.7. Sylu. vsura 4. quæst. 11. quia lucrum ex cambio licitum est ob distantiam locorum, non temporis, vt Nauarr. cap.17. num. 290. & cæteri omnes notant & ideo vsura esset, si ratione longioris temporis intercedentis inter nundinas intercalares, vt vocat Rebell. Scaccia, & alij, & non intercapedinis locorum perciperetur lucrum. Nomine autem primarum nundinarum intelliguntur ex Nauarr. Molina locis cit. Scaccia §.1. quæst. 7. cap. 3. limit. 14. num.4. nundinæ illæ, ad quas post factum cambium perueniri primùm potest, & solui cambium. nam.v.g. instante tempore nundinarum Apparitionis posset quis dare ad cambium pro immediatè illas subsequentibus, seu intercalatis nundinis Paschalibus non percepto maiori lucro quàm si daret, iisdem Apparitionis nundinis finitis absque vllius vsuræ suspicione; secus si maiori lucro fieret, ex Fabiano de camb. cap. 15. Boninseg. cap.7. Azor cap.10. vers.7. Romoaldo Coll. de camb. cap.26. Scaccia loco citato.

THEOREMA 311.

IN constituẽdis solutionum terminis præcipit Pontifex esse habendam rationem distãtiæ, & propinquitatis locorum, ad quæ mittuntur litteræ, & facienda est earum virtute solutio, ne dicantur inanes, & absque effectu redire. Si enim longiores præfigerentur termini, videretur lucrum capi ratione temporis, & non distantiæ locorum, vnde aperiretur via fænori, vt etiam notat Azor cap.9. quæst.3. Lessius num.92. & Scaccia §.5. Gloss.1. Quare merito S. Anton.2. p. tit. cap.7. Rosel. vsura 6. Tab. vsura 15. Angel. vsura 1. num.54. Sylu. vsura 4. quæst.13. damnant vt vsurarium, qui dat Romæ 100. vt intra octo menses recipiat Parisiis 108. eo quod non sint in eo cambio tot menses necessarij, & ideo incrementum illud sumatur ratione temporis. Et quidem etiam in praxi seruatur, vt minus lucrum percipiatur (seruata paritate aliarum circunstãtiarum) ex ciuitate proxima loco nundinarum, putà Genua, Mediolano, Bononia; quàm ex remotiori, Neapoli, Messana, Panormo; vt etiam minus lucrum percipitur Genua ad Placentinas, quàm ad Lugdunenses, & Metinenses nundinas. ex vicinitate enim locorum minuuntur causæ lucri cambiorum, & ex eorundem distantia augẽtur. vnde ob exiguam distantiam occasionem sumpsit Sotus l.6.quæst.10. art.1. & quæst.13. art.1. & Lupus n.70. negandi intra idem regnum licere cambium cum lucro; sed rectius solum moderatius lucrum deberi docuit. Medina quæst. 8. Nauarr. cap.17. num.290. Garzias cap.36. Lopez cap. 11. Mercatus cap.6. & 8. Molina d.405. Boninseg. cap.7. cum ex vicinitate locorum non tollantur omnino causæ lucri. Sed iam communi consensu Mercatorum sunt assignati termini faciendis solutionibus cambij in regressu è nundinis habita ratione distantiæ locorum, & commoditatis parandæ pecuniæ in feriarum, seu nundinarum capitulis Genuensibus. Neque enim de ipsis nundinarum terminis agitur, vt notat Lessius nu.92. & Scaccia §.5. Gloss.1. num.1. qui triplo, & sæpe sextu

sextuplo sunt longiores, quàm postulet intercapedo locorum, quia in nundinis alia tempora non constituuntur, quàm nundinarum, sed vel de litteris cambij in reddditu nundinarum, quibus certus dies apponitur faciendæ solutionis, vt Genuæ v. g. post 20. dies à die impositionis pretij factæ Placentiæ, Florentiæ verò 25. &c. vel, quod probabilius videtur, sermo est de terminis extra nundinas, ex auctoribus citatis solutionis faciendæ ex vna ciuitate in alia, vt v. g. in cambiis factis Mediolani pro Genua dantur dies octo à præsentatis litteris; pro Roma, & Florentia dies 10. ab iisdem litteris præsentatis; pro Venetiis dies 20. à scriptis litteris; pro Antuerpia dies 60. à litteris scriptis. & ob id solet in litteris apponi (nisi aliud conuentum fuerit) clausula. *pagarete ad vso.* quod idem est ac solues tempore communi vsu recepto. Quod si aliquando vrgeat necessitas, ob quam ita inter partes sit conuentū, vt statim soluatur cambium, apponitur, *pagarete à lettera vista*, seu visis litteris. quamuis & tunc dari soleat aliquantula dilatio. qua de re Scaccia §.2. Glossa 5.

THEOREMA 312.

IAm §.3. statuit Pontifex, vt qui contra hanc Constitutionē commiserint, incurrant pœnas à sacris Canonibus inflictas vsurariis. vt primò sint ipso iure infames. cap. infames 3. quæst. 7. §. porrò. & l. improbum. Cod. ex quib. cau. infam. irreg. Secundò, ne eis Sacramenta ministrari possint, antequam vsuras in quantum possunt, restituant, aut præstent idoneam cautionem de restituendo. c. quamquam de vsur. l. 6. nolentibus id facere nemo potest esse testis in testamento, nemo illorum confessiones audire, testamenta sunt irrita, & carent Ecclesiastica sepultura. Debent tamen esse manifesti, & notorij, quales sunt, qui in conspectu populi exercent vsuras. Qua de re Nauarr. cap. 17. num. 280. Clarus §. vsura. num. 13. 14. Menoch. l. 2. de arb. cap. 285. Rebell. in fine l. 8. Quæ verò dicatur idonea cautio, explicatur ab eodem Nauarr. ibid. num. 279. Tertiò ex c. 1. de vsur. l. 6. vt à nulla persona Ecclesiastica, siue Collegio, Vniuersitatéque, aut alia particulari, vsurarij externi admittantur aut patiantur admitti in locis ad exercendas vsuras, eósque Clerici intra tres menses expellant, aliàs Patriarchæ, & Episcopi ipso facto suspenduntur. Si verò sit Collegium, aut Vniuersitas, ipso facto incurrunt interdictum. Quod si per mensem indurato animo sustinuerint, ex eo tempore ipsorum terræ supponuntur etiam interdicto quousque prædictos vsurarios expellant. Laici autem per Ordinarios compescantur censuris Ecclesiasticis, non obstante quouis priuilegio. Qua de re Azor t. 3. l. 5. cap. 18. Lessius l. 2. cap. 20. dub. 20. Couarr. l. 3. var. resol. cap. 3. Sylu. vsura. 9. quæst. 4. Clarus §. vsura. Menoch. l. 2. de arb. cap. 398. Molina de contr. d. 344.

THEOREMA 313.

TAndem Pontifex vetat fieri pecuniarū Monopolia, quod etiam ante bullam damnauit Sotus

quæst. 12. art. 3. cum scilicet vnus, vel pauci Mercatores omnem pecuniam, aut certè magnam partem hinc inde corradunt, & congregant penes se, vnde magna sequitur pecuniarum penuria. & ob id, qui pecunias collegerunt suo arbitratu ponunt pretia exigentibus ad cambium. Factum est autem Monopolij nomen ex l. vnica. Cod. de Monop. Glossa ibidem. Salone 2.2. post quæst. 78. tit. de Monop. Iodoco in pract. crim. cap. 132. à græca voce, *monos*, quæ vnum significat, & polium, quod est venditio: vnde monopolium denotat singularem venditionem, seu negotiationē, & damnatur in qualibet negotione. l. 1. Cod. cit. tanquam contra iustitiam, & commune Reipublicæ bonum, eo quod merces cariores fiant, & nemo debeat locupletari cum iactura alterius. de reg. iuris. l. 6. num. 48. Videndus Tolet. l 8. cap. 53. Gabr. 4. d. 15. quæst. 10. art. 3. Medin. de restit. quæst. 36. Azor 3. p. l. 8. cap. 28. tr. de vendit. & l. 10. cap. 11. q. 14. Petr. Greg. l. 36. Syntag. cap. 30. Menoch. l. 2. de arb. cap. 569. Reginal. lib. 25. num. 327. & seq. & n. 454. Boninseg. de camb. c. 7. Fabianus de camb. n. 20. 21. Less. lib. 2. c. 2. n. 144. Molina d. 345. Graff p. 1. l. 2. cap. 114. Sylu. v. emptio. q. 13. & v. negotium q. 2. Rosel. emptio. num. 23. 24. Sotus l. 6. quæst. 1. Nau. cap. 33. num. 91. 92. & opusc. de camb. num. 59. Scaccia §. 1. q. 7. p. 3. limit. 10. Aragona 2. 2. q. 27. art. 4. Porro l. 1. Cod. citato. auctores Monopoliorum bonis omnibus spoliantur, & mulctantur perpetua exilij pœna. Quibus verò modis soleant monopolia in genere fieri, explicat Iodoc. loco citato, & Menoch. vbi supra, sed an semper insurgat restitutionis obligatio, consulendi sunt Theologi locis citatis.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 133. aliàs 135. edita anno 1571. quæ incipit.
Romani Pontificis.

EPITOME 115

STATVIT legislator, quicquid aliàs Constitutione 41. *Etsi mendicantes.* constituisset, vt Regulares cuiuscumque ordinis confessiones sæcularium audire non possint, nisi fuerint ab Ordinariis approbati: Ita tamen, vt qui semel ab Episcopo in ciuitate, & diœcesi præuio examine approbati sunt, non iterum ab eodem examinentur; ab Episcopo tamen successore pro maiore suæ conscientiæ quiete de nouo examinari possunt.

Regulares non approbati ab Ordinariis non audiant sæcularium Confessiones.

THEOREMA 314.

MAteria huius Constitutionis habetur etiam in Greg XIII. bulla *In tanta* & in Concilio Trident. sess. 23. cap. 15. & tangitur etiam 16. quæst. 1. cap. peruenit. & §. ecce. & §. hoc idem. déque ea differit Hostiensis extra de officio Archidiac. cap. 3. §. Confessiones. Archidiac cap. perlectis. d. 25. n. 17. Dubitatur autem an appobatus in vno Episcopatu ad Confessiones audien

audiendas, possit etiam sęcularium
etiam sacerdotū confessiones exci-
pere in cæteris diœcesibus absque
noua illarū Ordinariorū examina-
tione. Qua in re affirmatiuam sen-
tentiam secutus est Henriquez l.3.
cap.6. num.7. & l.7. cap.12. num.4.
qui pro se alios citat. Ægidius Co-
nich. t.2. d. 8. de ministro pœnit.
dub.7. num. 52. dummodo Con-
fessor sit approbatus absque limi-
tatione facultatis, nec Ordinarij
locorum prohibuerint in particu-
lari, Confessarios alibi approbatos
audire confessiones in suis diœce-
sibus. & Corduba in sum. quæst.10.
dub.2. quia in Concilio Tridenti-
no, & bulla Pij V. solum dicatur,
ne possint audire, nisi fuerint ap-
probati ab Ordinario, non autem
specificatur, vt à singulis, in quo-
rum diœcesibus audire debent, Or-
dinariis sint approbandi. Sed op-
positam sententiam multò proba-
biliorem censent Archidiaconus.
in d. cap. perlectis d.25. qui etiam
citat Raymundum, Hostiensis lo-
co citato. Rodericus t.1. quæst.59.
qq. canon. & regul. Suarez t. 4.
disp28. sect.7. num.5. Reginal. l.1.
num. 186. 188. 201. Vazquez de
pœnit. q.93. art.3. dub.4. num. 3.
Quaranta v. Confessor. Beia 4. p.
casu 20. Zerula in praxi de Sacram.
1 Pœnit. cap.16. quæst.8. Tum ex lo-
co Concil. Tridentini, quod ex
communi sententia intelligendum
est, vt ab Ordinario loci illius,
vbi vult audire confessiones, sit
approbatus, vnde Illustrissimorum
Congregatio apud Quarantam &
Roderic. locis cit. respondit Io.
Riberæ Arch episcopo Valentino
eam consulenti, approbatum ab
alio, quàm à Valentino Episcopo
in diœcesi Valentina non censeri
approbatum. interpretatio enim
Concilij facienda est, quantum
fieri potest conformis iuri com-
muni. in quo teste Archidiac. loco
citato ita decisum est, & fauet. cap.
peruenit. 16. q.1. & ibid. §. ecce.
& §. hoc idem. Tum ex commun- 2
ni praxi. Tum quia conuenit, vt 3
Episcopus diœcesis cuiusque co-
gnitionem habeat suorum coope-
rariorum, cum ei præcipua incum-
bat cura suarum ouium. cap. vt
animarum periculo. de constit. l.6.
Tum quia sicut mortuo Episcopo, 4
successor potest iterum exami-
nare à prædecessore approbatos
Confessarios, ex hac eadem extra-
uag. Pij V. pro quiete suæ con-
scientiæ, ita potest examinari ab
Episcopo alterius diœcesis, in qua
sacerdos auditurus est sæcularium
confessiones, qui in alia fuit ap-
probatus, vt sciat Episcopus cui
suas oues curandas committat,
cum par sit vtriusque ratio. Tum 5
quia cum huiusmodi facultas sit
Ordinariis præiudicialis, strictè est
interpretanda, iuxta ea, quæ de
iure notantur. cap. olim. de verb.
sig. Tum quia idem colligitur ex 6
Eugenio IV. qui concessit Mendi-
cantibus, vt si semel habita licen-
tia ab Episcopo audiendi confes-
siones subditorum, casu aliquo
aliò transferantur, & denuo re-
deant, vnde discesserant, non esse
necesse, vt se iterum eidem Episco-
po præsentent, & denuo obtineant
licentiam; innuens manifestè, se-
cus dicendum, si confessiones ve-
lit audire in diœcesi, in qua non-
dū fuit approbatus, vt notat etiam
Rodericus. Tum quia Gregorius 7
XIII. speciale priuilegiū concessit
Patribus Societatis Iesu, vt dum
transeunt per alienas diœceses, si

semel fuerint approbati, possint confessiones fidelium excipere in locis scilicet, vbi Ordinarij non resident, secus vbi resident, nisi eorum licentia desuper prius obtenta; quod sanè aperte ostendit eos præcisò tali priuilegio non potuisse audire fidelium confessiones in noua, seu aliena diœcesi, in qua nondum ab Ordinario approbati essent. Quod autem ait Nau. cap.27. num.264. 265. mendicantibus satis esse, si licentiam ab Episcopis petierint, quamuis ipsi non concedant, meritò improbatur à Suarez t.4. d.28. sect.5. n.6. & 11. necesse est enim, vt non tantum sit petita, sed etiam obtenta. ex præsenti Constitutione Pij V. & quia Concilium decernit, nullum etiam Regularem posse confessiones sæcularium, etiam sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium obtineat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus iudicetur, & approbationem obtineat. non obstantibus, &c. quæ etiam Gregorius XIII. in bulla. *In tanta.* reduxit ad formam Concilij.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 135 olim 138. editæ anno 1571. quæ incipit.
Ex proximo.

EPITOMES 116.

Ecclesiastici non recitantes Officium non faciunt fructus suos.

V M Lateranense Concilium sub Leone X. sess. 9. cap.9. statuisset, vt qui beneficium habent, si post sex menses, quàm illud obtinuerint, diuinum officium legitimo cessante impedimento non dixerint, beneficij fructus pro rata non faciant suos, sed in beneficiorum fabrica, vel pauperibus erogare teneantur; Pius V. in §.1. huius extrauagantis ratam declarat, nempe, vt qui omnes horas omiserint, omnes fructus beneficij pro illo tempore amittant; qui matutinum, dimidiam partem; qui cæteras omnes horas, aliam dimidiam; qui earum singulas, sextam partem fructuum illius temporis; &, vt Canonicus in choro præsens, sed non cantans, fructus, & distributiones amittat, quas, si cantasset, lucrifecisset: quamuis prædictis sex mensibus non recitans, non cogatur fructus restituere, etsi grauiter peccet. Habentes quoque pensiones, fructus, & res Ecclesiasticas, vt Clericos, obligari ad Officium paruum B. V. Mariæ, eodémque modo obnoxios esse amissioni pensionum.

THEOREMA 315.

CErtum est morem recitandi certis temporibus diei, ac noctis Psalmos, & hymnos in Dei honorem esse antiquissimum in Ecclesia, nempe vsque ab Apostolorum tempore, etsi processu temporis aliqua sint addita, & magis ordina

ordinata, vt patet ex 1. Cor. 14. *orabo spiritu*, &c. Clement.l.8.constit.c. 34. Tertull. in Apol. c. 2. vt etiam ibidem annot. 520. notauit Pamelius. Cypriano, in expositione orationis Dominicæ circa finē. Athanas. l.de Virgin. seu exercit. Basil. in reg. fus.disp.interrog. 37.& serm.1.de statu Monach. vbi omnium horarum meminit. Hieronym.epist.22.& 28.Ad Eustoch. epist. 7. ad Lætam.epist. 8. ad Demetriadem. Chrysost. hom. 59. ad pop. Amb. qui hymnos pro singulis horis composuit. Cassiodor.l.6. c. 29. vbi refert Iulianum id æmulatum transtulisse etiam ad Paganos. Beda. in c. 18. Lucæ. quod & Synagogæ tempore obseruauit Dauid Psal. 118. media nocte, &c. & Esdras.l.2.c.9. quare malè sensit Sigebertus id à Damaso institutum, in Chron.anni 382. Id autem esse iuris diuini putauit Abbas. c. 1.de celeb. Miss. Cardin.in Clem. eodem tit. Turrecrem. c.presbyter d.91. sed Canonici tantum iuris esse docent Syl. v. hora. quæst. 9. n.8.Toletus l.2. c.10. & seq.Azor. p.1. l.10.c.1. quæst.7. Suarez tom. 2. de religion. l.4. de horis canon. Nau. de horis. Ledesma.2.4. q.16. art.4. & cæteri communiter, ideo enim dicuntur horæ Canonicæ, quia præceptæ sunt à Canonibus. d.91.& 92. & c. dolentes. de Miss. celeb. & Clement. 1. eodem tit. Leone X. in Concil.Lateran. sess. 9.c.9. non enim,vt aliquid dicatur esse iuris diuini, sufficit si in scriptura habeatur, idque etiam Dauid, & Esdram fecisse, aliter idem tenerentur facere omnes Christiani Reges.

THEOREMA 316.

AD huiusmodi autem horarum Canonicarum recitationem quotidianam cessante legitimo impedimento, tenentur primò, qui sacris Ordinibus sunt initiati, siue sint Sacerdotes, ex communi iuris Canonici interpretibus, Nauarr de oratione. c.7. & in Man.c.25. n.97. Syl.v. horæ. Azor.t.1.l.10.c.5.& seq. Less.l.2. c.37. dub. 9. S. Thom. quodlib.6. art.8. Et constat ex. c.presbyter.d. 91. & de celeb. Missæ c.1. quamuis de initiatis ratione sui patrimonij contrarium plures senserint, teste Glossa. c. vltimo. d. 92. siue Diaconi, & Subdiaconi, ex generali totius Ecclesiæ consuetudine, etsi de hoc non extet expressus Canon, ex Nauarr. de oratione.c.7.num.2.Azor.t.1.l.10.c.5. quæst.1. Lessio loco cit. Suarez t. 2.de releg.l.4.de horis, si non habeant beneficium, de quibus est sermo.c.si quis presbyter. d. 92. licet aliqui adducant c. dolentes.de Miss.celeb. quod tamen non exprimit, quinam intelligantur per presbyteros, & minores Clericos, quibus horarum recitatio præcipitur in virtute S. Obedientiæ, ad quam recitationem prædicti, & cæteri tenentur, etiam si fuerint degradati, ex Couar.l.3.var. resol. c.13 num.8.

Secundò, beneficiarij. c.vltimo. d. 92. & c. quod à te,& c. diuersis fallaciis. de cler. coniug. vbi Pontifex præcipit eos spoliari beneficiis, quòd ob coniugium non possint diuinis officiis vacare. & c. quia per ambitiosam. de rescript. l.6.vbi dicitur, beneficium Ecclesiasticum dari propter officium.

Concil. Later. sub Leone X. sess. 9. c. 9. & Pio V. hoc loco. Quibus locis non recitantes dicuntur grauiter peccare, & priuantur fructibus. Incipit autem onus recitandi Officium in non beneficiatis à die, quo suscipiunt Subdiaconatum; satis tamen est, si eo die recitent horas Canonicas ab illa hora Canonica, quæ respondet tempori, in quo collatus est Subdiaconatus, v.g. Sexta, vel Nona, ex Azor. t. 1. l. 10. c. 13. quæst. 17. In beneficiatis autem secundum Nauarr. c. 7. de orat. num. 29. ab eo tempore, quo per collationem, vel per institutionem, aut confirmationem incipiant habere ius in re, & incipit beneficium esse illorum, cum ex eo tempore illis debeantur fructus, etsi nondum possessionem acceperint. Secundum Parisium verò l. 1. de resig. quæst. 9. num. 15. solum post adeptam possessionem, tum quod tamquam sententia verior id seruetur in Rom. Curia. Tum quia sæpe ante initam possessionem ius sit incertũ, & possit multis modis impediri, qui vult possessionẽ adire, quã etiã opinionem probabilem censet Less. l. 2. c. 34. n. 167. & Azor. t. 1. l. 10. c. 4. q. 7.

Tertiò, Religiosi professi, & ad chorum deputati, licet ad nullum ordinem sacrum sint adhuc promoti, ex Innocen. Hostiensi. Io. And. Abbate in c. 1. de celeb. Missæ Nauarr. c. 7. de orat. n. 45. Anton. 3. p tit. 13. c. 4. §. 1. Tolet. l. 2. c. 12. & aliis, idque ex communi consuetudine. etsi Caiet. v. horæ. Ang. eodem num. 10. & Armil. num. 4. dubitent, an obliget sub mortali. Cõmunis tamen opinio Palud. 4. d. 15. q. 5. Ant. 3. p. tit. 14. c 4 §. 1. Nau. de horis. c. 7. Henric. de Gandauo quodlib. 29. quæst. 3. Turrecrem. d. 91. §. 1. Tolet. & aliorum, tenet obligare sub mortali, dummodo sit iam consuetudo introducta, ex Valentia 2. 2. d. 6. quæst. 2. de orat. puncto 1. Idemque de Sanctimonialibus professis applicatis Choro, ex Anton. loco cit. Turrecrem. c. 1. d. 91. q. 15. Nauarr. de orat. c. 7. num. 21. in Manuali c. 25. num. 97. Notat autem Sotus quæst. 4. art. 3. & Azor t. 1. l. 10. c. 6. quæst. 7. posse Prælatum Regularem eum, qui erat deputatus Choro, facere conuersum, & è contra, conuersum deputare Choro, ideo ille in conuersum redactus, si non sit in sacris, non tenebitur amplius ex officio Choro, vel Officio. & è contra tenebitur, qui fuerat conuersus. Quærenti verò an Episcopus, vel superior Religionis possit commutare Officij diuini pensum inferioris potentis recitare, in aliud? Dicendum est non posse, ex Turrecrem. d. 91. c. Eleuterius. §. ad 5. Archidiac. ibidem. n. 1. Nauarr. de horis. c. 12. num. 24. 25. Humberto in c. 1. reg. S. Aug. cum sit præceptum superioris maioris. Neque prædicti liberantur ab hac officij obligatione ratione alicuius excommunicationis, suspensionis, interdicti, irregularitatis, aut etiã degradationis realis, vt ex Couar. dixi, & docent Archidiac. c. presbyterum. d. 28 Cardin. ibidem Syl. v. hora. quæst. 3. Nau. de orat. c. 7. num. 16. 17. Azor. p. 1. l. 10. c. 5. q. 6. Lessius l. 2 c. 37 num. 45. tum quod huiusmodi censuræ non tollant ordinem, beneficium, professionem, quibus hoc onus annexum est. Tum quod æquum non sit, vt quis ex delicto commodum inferat, & soluatur vinculo præcedentis

tis obligationis, præsertim cum recitatio officij non repugnet illi pœnæ. Idem iudic de Monacho fugitiuo, aut eiecto è monasterio, etiam si aliunde viuat, quàm è bonis monasterij, ex Nau. loco cit. n.19. 20. Azor c.6. q.5. & 6. quidquid de eiecto senserit Sotus l.10. quæst.5.art.3.eo quòd qui per sententiam expellitur, non sit amplius Choro addictus; nam adhuc est religionis professus, & ad Clericorum munia addictus, nec ab officio absolutus, etsi ipsius culpa sit extra monasterium; vnde non debet ex delicto reportare commodum, nec consequi libertatem.c.1. de postul. prælat. & l.itaque fullo. ff. de furtis. Denique idem dicit de damnatis per sententiā Iudicis ad Triremes, aut captiuis à Turcis. Azor loco cit.c.5. q.6. Lessius tamen dicto num. 45. putat vsum esse in contrarium, tum quod cederet in Ecclesiastici status dedecus, si in illa hominum colluuione damnati ob scelera sua, ostenderent ex recitatione Officij, suum statum. quæ sententia mitior quidem est, sed tutior est prior, nisi excusentur aliunde.

Quartò, Nouitij autem, cum non sint adhuc verè religiosi, etsi gaudeant priuilegio Canonis. c. religiosus. de sententia excomm. l.6. non tenentur ad officium ex Nauarr. num. 23. Lessio num. 49. Azor.c.6.quæst.3. quicquid senserit Palud. 4. d. 15. quæst.5. Angel. Anconitanus, teste Syl.v.hora.q.2. dicto. 7. Vt neque Conuersi, licet sint religiosi, cum non profiteantur ad munia Clericorū videlicet Chori, vt argumentatur Caietanus.v.horarum. Azor.loco cit.q.4. & Lessius, & destinati tantum sint ad exercitia corporalia, multíque sint valdè rudes. vnde eis sufficit, si orationes alias à regula, aut superiore præceptas recitent. Sciscitanti an ad id teneantur sub mortali, vel veniali, difficultas est. Sub mortali teneri voluit Archidiaconus, Ancharanus, Tabiena, v. hora. § 8. Graff.p.1.l.2.c.50. §.7. sub veniali verò Azor c.6.quæst.4.& Syl. v. hora. §. 3. vbi notat eos esse in statu periculoso, si notabiliter sint negligentes in exercitiis corporalibus, quod ad hæc in ordine recipiantur, & alantur ex eleemosynis, vt inseruiant deseruientibus populo in exercitiis spiritualibus, secundum S.Thom. opusc. contra impugnantes religionem. Nau. de horis.c.7. num.33.& c.21.num.20. dicit teneri sub mortali, aut veniali, aut temporali iuxta præceptum regulæ, non autem quòd præceptum Ecclesiæ de penso horarum se extendat ad eos, vt etiam sentit Sotus loco cit. art.3. & Armill. v. hora. num.4. Quæ etiam dicenda sunt de Monialium Nouitiis, & Conuersis, cum non sint deputatæ choro; vt etiam de religiosis militaribus, qui profitentur ad bellū, ob eamdē rationem, ex Nau. loco cit.n.23.& in Manuali. c.25. n.97. Azor.c.6.q.4. Lessio num.49. satis enim illis est quotidie ea recitare, quæ regula illorum præscribit.

Quintò, tenentur etiam ad officium Moniales professæ Choro deputatæ, ex communi sententia. Tolet.l.2.c.12.Azor c.6.quæst.1.& 3.Soto l.10. quæst.4.art.3. Nauarr. de horis. c.7. num.21.& in Man.c. 25. num. 96. Turrecrem. d.91. ad 10.Graff. p.1.l.2. c.50. num.6. nec Priorissa, aut Abbatissa potest cum monacha dispensare ne dicat officium

cium ex eodem Nauar.c.12.de horis. num. 24. 25. Archidiacono, & Turrecrem.d.91 c.Eleuterius.vt de Abbate, & Episcopo diximus. n.3. respectu inferiorum.

Sextò, Clerici denique ad minores ordinati, si non habent beneficiũ, non tenentur ad officium, ex Soto l.10. quæst. 5. art.3. Azor. c.5.quæst.2.Lessio num.46.Armill. v.horæ.num.6. Ledesma 2.4.q.16. art.4. dub.6. Medin.Cod. de orat. quæst.7. Nau.c.7.de orat. num.12. & c. 31. num. 8. cum id nullibi sit cautum, quicquid in contrarium senserit Glossa.c.fin.d.92.Panorm. & Ioan And. c. presbyter. de celeb.Miss.

THEOREMA 317.

Obligatio verò huiusmodi est sub mortali, ita vt quicunque ex dictis obligatis cessante legitimo impedimento quotidie singulas horas non recitauerit, mortaliter peccet, ex Nau. in Manuali c.25. num.97.& de orat. c.7. num.5. Azor p.1.l.10.c.7. Lessio.l. 2.c.37. num.52.Henric. de Gandauo quæst.29.quæst.34. Turrecrem. c.1. d.91. art.5. Palud.4. d. 15.q.5. Syl. v. hora. quæst.12. Tolet.l.2.c. 12.1-3.& reliquis (exceptis Angelo v.hora. §. 10.& Richar. quem ille citat.dicentibus non esse mortale, nisi omittatur ex consuetudine, aut contemptu. Quod etiam de Monialibus sentit Aragona. q.83. art. 11. apud Lessium num. 49. si bis, aut ter priuatim omittant officium; eò quod huiusmodi obligatio sit eis orta ex regulari statuto, quod non solet obligare ad mortale) vt colligitur, tum ex. c. dolentes. de celeb. Missæ. Tum quia quælibet hora sit materia grauis, & sufficiens, vt sub mortali præcipiatur, & Pius V. hoc loco ait, eos, qui sex primis mensibus non dicunt, grauiter quidem peccare, etsi non obliget eos restituere.

Idem dicendum de scienter omittente partem notabilem vnius horæ. v. g. primæ, aut tertiæ, ex Nau.in Man. c. 25. num. 98. & de oratione c.7.num.6.9.& c.10.n.11. 43.44.48.Azor.c.7.quæst.3. Lessio num. 52. An autem sit censenda pars notabilis ab initio vsque ad finem primi Psalmi, sunt vtrinque opiniones. Affirmat Nau. de orat. c.10.num.44.& Azor loco cit.Negat Lessius vbi supra cum Ang. v. hora.num.8. & Palud.4. d. 15. q. 5. si tamen recites cum socio alternatim, non censetur omissum, quod per ipsum profertur, aut legitur, ex Nauarr. de orat. c.10. num. 16. Henrico de Gandauo q. 29. q. 30. S.Anton.2.p.t.9.c.12.§.3. Palud.4. d.15. quæst.2. Maior.4. d. 12. q.6. Syl.v.hora.quæst.7.Azore, c.p.1.l. 10.cap.7. quæst 5. Lessio,loco cit. quia id, quod communione socij audis, sit tuum, & sit consuetudo Ecclesiæ, vt alternatim recitetur, vt constat ex Basilio. ep.63. Ang.l. 9. confess.c.6.7. Isidor.l.1.de Eccl. off.c.7.Rabano l.2.Instit.cler.c.50. incæpta à S. Ignatio in Ecclesia Antiochena, ex Socrate. l. 6. c. 8. Cassiodor.l.10.Tripar.c.9.Niceph. l.13.c.8. Amalario l. 4. c.7. idemque posse fieri in recitatione coronæ,&c.dicit Azor c.7. quæst.10. Palud. Nau.de horis.c.10.

Sed vtrum omissio omnium horarum vnius diei vnicum sit peccatum tantũ, an septem? Nau. de hor. c.7. num. 6. Archidiac. & Turre

Turrecrem.c.Eleuterius d.91. Syl. v. hora. quæst. 12. d. 6. Azor loco cit.quæst.4. Suarez t.2.de relig.l.4. de horis.c.24.num.2.& c.25.n.17. & seq. qui dicit esse communem, vnicum esse volunt, quia septem horæ canonicæ sint vnum diuinum officium, & vnica oratio. Et ideo eius omissio vnicum peccatum omissionis, quod tunc completur, quando non superest amplius tempus dicendi. Etsi internus actus voluntatis sæpius repetitus de omittendo, possit esse multiplex actus commissionis.

Tabiena verò v.hora. n.18.Lessius n.53. Sanchez l.1. in Decal. c. 19.S.Anton.3.p.t.13.c.4.§.5.& alij volunt esse septem peccata distincta, tum quia obligatio sub mortali sit de singulis,& singulæ horæ sunt distinctæ orationes, distinctisque temporibus dicendæ,ideóque singularum omissiones singula peccata distincta.Tum quia singularũ recitatio sit impletio præcepti saltem virtute distincti; & præceptum de dicendis horis implicitè contineat septem præcepta, eo quod sint septem opera distincta, vnde possum implere præceptum de prima & non de 3. vel 6. præcepta verò de diuersis operibus præceptis multiplicentur, ideo singulorum omissio videtur peccatum distinctum. Tum quia licet vna sit volitio, qua quis omittere vult omnes, virtute tamen septuplex est, cum per eam sint volitæ septem omissiones distinctæ, quæ sunt distincta peccata externa; sicut si quis initio Quadragesimæ statuat totum ieiunium omittere, tot peccata committet, quot dies non ieiunabit. & ideo in confessione explicandum erit, quot horas omiserit recitare, sicut & quot dies ieiunij.

THEOREMA 318.

PRædicti ad officium obligati accedente legitimo impedimento excusantur ab obligatione recitandi horas, ex Concil.Later. sub Leone X. Pio V. hoc loco. Innoc. c. 1. de celeb. Missæ. Hostiensi ibidem. Nau. de horis.c.11. num. 1. & seqq. & in Man. c. 25. num. 100. Azor. c.13. Lessio lib.2. c.37. num. 54. Syl. hora. quæst.9. Valent. 2.2. d. 6. quæst. 2. de orat. puncto 10. Tolet. l. 2. c. 14. Philiarch. l.1.c.5. Graff. p.1. l.2. c.54. S.Thom. Opusc. 65. de horis can. Panorm.& Ioan. And.c.1. de Miss. celeb. vt. v. g. accedente graui infirmitate, ob quam recitatio nocitura esset infirmo, vt est illa, quæ impedit etiam tractare alia negotia, toto illo tempore, non autem infirmitas leuis, aut febricula, ex citatis, notabilis dolor capitis,vel oculorum, si cui ex recitatione officij graue immineat periculum ab hæreticis, &c. si necessaria concio esset habenda, ex insperato,aut sedandus tumultus, vel vitandum scandalum, & nequiret fieri conuenienter cum officij recitatione ex Nau. c. 25. num. 101. Henrico de Gandauo quæst.15.q.2. Maiore 4.d.12.quæst.6.Syl.hora quæst.vlt. Azor,Lessio, si desit breuiarium. argumento. l. Impossibilium ff. de reg.iur.& c.nemo.eod.tit.l.6. Nau. Valentia,Toleto, Azore.

Qui verò totum officium recitare non potest, valet tamen recitare maiorem partem, ad eam tenetur; sin verò secus, ad nihil tenetur, ex Sanchez. l.1.Decal.c.19.

Nauarr. de orat. c. 11. num. 15. 16. Azor. c. 13. quæst. 4. Lessio loco cit. quippe cum non omnis lex, qua iubemur quidpiam efficere, afferat obligationem faciendi particulam, si non possimus totum. non enim qui die festo rem diuinã audire non potest, tenetur quamlibet eius particulã audire, cum id non intendat Legislator, & regulariter maior pars ad se trahat minorem. l. quod maior pars. ff. ad Municip. Etsi in debitis pecuniariis, & aliquibus aliis, qui totum non potest, partem facere teneatur.

THEOREMA 319.

SAltem Canonico iure nouo (veteri enim dissensio erat inter Calderinum c. 1. de celeb. Miss. Ancharan. consil. 228. Gemin. c. vltimo de rescript. Couar. l. 3. var. resol. c. 13. & Sotum. l. 10 quæst. 5. art. 6. affirmantes, eo quòd datum ex causa, ea non secuta, iure repetatur, & inter Innoc. Hostiensem, Ioan. Andr. & Abbatem. c. 1. de celeb. Miss. Sylu. v. Clericus. 4. q. 23. Tabien. v. beneficium 3. quæst. 11. Nau. de orat. c. 7. num. 31. Lessium l. 2. c. 34. num. 178. & seq. Azorem p. 1. l. 10. c. 14. quæst. 1. & alios negantes, quod id veteri iure nullibi præciperetur) beneficiarius culpabiliter omittens diuini officij recitationem, non facit fructus suos, sed pro rata omissionis tenetur eos in beneficiorum fabricam, vel pauperes erogare, si id contingat post sex menses ab obtento beneficio; ita enim sanxit sess. 9. §. statuimus. Concil. Later. vltimum sub Iulio II. cæptum, & sub Leone X. finitum. statuimus quoque & ordinamus, vt quilibet habens beneficium cum cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtento beneficio diuinum officium non dixerit (legitimo impedimento cessante) beneficiorum suorum fructus non faciat suos, pro rata omissionis recitationis officij, & temporis, sed eos tamquam iniustè perceptos in fabricas beneficiorum, vel pauperum eleemosynas erogare teneatur.

Quod sanè statutum obligat in conscientia, vt docet Nauarr. de orat. c. 7. num. 33. & in Man. c. 25. num. 122. Couar. l. 3. var. resol. c. 13. num. 10. Cord. in sum. casuum. quæst. 33. Azor. p. 1. l. 10. & 14. q. 2. & seq. Less. l. 2. c. 34. num. 175. & seq quicquid in contrarium senserit Sotus l. 10. quæst. 5. art. 6. ratus non fuisse vsu receptum. Cui ex parte danda est venia, cum ante hanc Pij V. Constitutionem scripserit. Nec decretum est librariorum vitio corruptum, vt idem opinatur, existimans legendum *per sex menses*, & non post sex menses: ita vt ea fuerit Concilij mens, vt qui per sex menses, id est, quicunque sex mensium tempore, non dixerit officium, solum debeat fructus restituere pro rata; elapsis verò sex mensibus, si post admonitionem, tempore quindecim dierum, bis non dixerit, priuetur beneficio. Alioquin, ait, si legamus, *post sex menses*, ab obtento beneficio, videbitur, & nimia indulgẽtia Concilij, vt per illos sex menses primos beneficiarius non cogatur restituere; & verba Concilij non cohærere cum aliis sequentibus (si verò vltra dictum tempus in simili negligentia cõtumaciter permanserit, legitima admonitione præcedente, beneficio ipso priuetur

tur cum propter officium beneficium detur) nam, ait, verba illa, *in simili negligentia*, apertè significant negligentiam priorem fuisse sex mensium.

Sed reiicienda est sententia. Soti, cum omnes Codices Concilij legant. *post sex menses*. & habeatur in hac Constitutione Pij V. Nec sit adeo magna Synodi indulgentia, si concedat impunitatem quoad restitutionem tantùm, non quoad culpam mortalem, cum graue peccatum contrahatur in non recitando, ipsis prioribus sex mensibus; expressè enim ait hic Pius V. *graue peccatum intelligat se commisisse*. Et sequentia verba rectè cum præcedentibus cohærent, vt sensus sit. Beneficiarius intra sex menses omittens diuinum officiũ, non cogatur fructus restituere. At post sex menses cogatur ad restitutionem pro rata: & si post sex menses, prius monitus, contumaciter in simili negligentia persistet, ita vt quindecim diebus bis non peroret, beneficio spoliari queat.

THEOREMA 320.

Non est autem restitutio necessariò facienda fabricæ Ecclesiæ, aut pauperibus illius loci, vbi beneficium situm est, cum etiã alibi id fieri possit, ex Nauarr. c.7. de orat. num.33. & in Manuali. c. 25. num.122. Azor. c.14. quæst.10. Lessio l.2 c.34. num. 177. eo quòd Concilium, & Pius V. in genere loquantur. Vnde si ipse beneficiarius esset pauper, confessarius eidem tamquam vni ex pauperibus concedere posset huiusmodi fructus, ex citatis. Si tamen restituenda sint, lucrifacta per distributiones quotidianas, non possunt Ecclesiæ, aut pauperibus dari. quæ enim amittunt in Choro non recitantes, accrescunt cæteris in Choro recitantibus. c. 1. de cler. non resid. l.6. & Concil. Trident. sess.24. c.12. de reform.

Fieri verò debet hæc restitutio, ex hac Pij V. extrauag. pro rata omissionis officij, & temporis, cum beneficiarij fructus non faciant suos. ob id qui per diem totum omisit officium, tenetur restituere omnes fructus illius diei, etiam beneficiorum reliquorum, si plura possideat. Qui matutinum tantum, dimidiam partem: qui reliquas omnes horas, alteram dimidiam: qui harum singulas, sextam partem fructuum omnium illi diei respondentium.

Sed nunquid possit beneficiarius prætermittens officium retinere tuta conscientia eam partem fructuum, quam meretur eius labor impensus in audiendis confessionibus, missa dicenda, & cæteris huiusmodi Ecclesiasticis functionibus obeundis, an potius teneatur integros restituere? Nõ desunt, qui existiment partem sibi retinere posse, vt Sotus, Ang. Syl. Bartol. Medina, Lopez, Penna, & alij apud Henriquez c. 13. de excomm. qui dicit in Hispania cum hac limitatione prædictam Constitutionem receptam, vt Episcopus, & Parochus quintam tantùm partem restituant, reliquas quatuor ratione onerũ, & tituli retineant. Canonicus restituat quartam partem, alij beneficiarij tertiam. Lessius quoque nonnihil concedit beneficiariis habentibus alia onera dicto n. 177. vt operæ

ſtipendium debitum. Azor verò. c.14. quæſt.5. dicit nihil tuta conſcientia retinere poſſe, ſtante nunc Canonico iure Concil. Later. quod generatim præcipit fructus beneficiorum ſuorum tanquam iniuſtè perceptos reſtituendos; & ideo cum ius non diſtinguat, nec nos diſtinguere debere. & Pius V. expreſsè hoc loco ſtatuit, vt quicunque habet beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio, officium non recitauerit, pro rata omiſſi officij omnes fructus, qui illis diebus reſpondent, ſi diuiderentur, ſuorum beneficiorum amittat. Quæ ſanè ſententia videtur mens Concilij Lateranenſis, & Pij V. etſi prior ſit mitior.

THEOREMA 321.

DEcernit item Legiſlator, vt Canonicus quoque, qui adeſt in Choro, ſed cum cæteris non recitat officium, fructus, & diſtributiones amittat, quas lucrifeciſſet, ſi cantaſſet cum aliis. Et meritò, cum diſtributiones non ſint inſtitutæ ob ſolam præſentiam, ſed vt in Choro officium cantent, vt rectè dixit Concilium Baſilienſe ſeſſ.21. §.3. & docet Sotus l.10.q.5. art.4. Nau. de orat. c.10.n 47. & c.11.num.42. & Miſcell.79. Caiet. t.1. opus. tr. vltimo reſp.8. Azor. c.11. quæſt.5. tum quia in c. ſi quis presbyter. d.92. habetur: Statuitur, vt quilibet clericus Eccleſię deputatus, qui ad quotidianum pſallendi officium matutinis, & veſpertinis horis non conuenerit, deponatur à Clero. Tum ex Concil. Aquiſgranenſi ſub Ludouico Pio Imper. coacto. c.131. Tum ex Concil. Trident. ſeſſ.24. c.12. quod decernit, vt omnes Canonici, non obſtantibus quibuſcũque ſtatutis, & conſuetudinibus, per ſe, & non per ſubſtitutos compellantur obire, & exequi officia, & Epiſcopo celebranti, aut alia Pontificalia exercenti aſſiſtere, & inſeruire, atque in Choro ad pſallendum inſtituto hymnis, & canticis Dei nomen reuerenter, diſtinctè, deuotéque laudare.

Itemque declarat legiſlator præſtimonia, & præſtimoniales penſiones, & qualiacunque alia beneficia, etiam nullum habentia ſeruitium, obtinentes, cum præfatis pariter contineri, ita vt, ſi non recitent officium, obligentur ad reſtitutionem fructuum pro rata omiſſionis, nam & hæc inter Eccleſiaſtica beneficia numerantur. in c. quoniam. de præb. l.6. & ab Hoſtienſ. Ioan. Andr. Ant. de Butr. & Ancharan. c. poſtulaſti. de reſcript. Abb. conſil.47.p.2. Oldrad. conſil. 81. Decio in c. ad aures de reſcript. Menochio de arbit. caſu 207. num. 59. Soto l.10. quæſt.3. art.3. concluſ.2. quidquid ſenſerit Medin. tr. de orat. & Gigas. de penſion. quæſt.28. num.5.

Sunt autem Præſtimonia quidam annui prouentus inſtituti, ad ſuſtentandos Canonicos, qui tenues habebãt redditus, clericos, & iuuenes, qui dabant operam litteris, vel pro fide, & religione Catholica decertabant. de quibus ſi non dantur ad Titulum, ſed tantum ad certum tempus in vitæ ſubſidium, nulla eſt difficultas, cum aliquando dentur etiam in ſtipendium operis profani diſciplinarum magiſtris, & aliis. Sed difficultas eſt ſolum ex Azor. to.1.

l.10.

l.10. cap.3. & t.2. l.3. cap. 7. quando dantur in titulum, & vacant solum per mortem possidentis; hæc enim esse beneficia Ecclesiastica simplicia colligitur ex d. cap. quoniam. quamuis habentes illa sint immunes, & liberi ab obligatione residendi per se, vel alios. vnde solum ab Episcopo, & aliis Ecclesiarum Prælatis conferri possunt, idque absque vllo pacto, aliàs esset Simonia. Quare meritò Pius V. in præsenti extrauagante habentes ea, obligat ad recitationem officij. Videatur Nauar. cap.21. de oratione num.9.

Denique in fine eandem restitutionem fructuum, aliarúmque rerum, quæ percipiuntur à pensionario, vt clerico prædicto modo, nempe pro rata, fieri iubet iure nouo, si quotidie officium paruum B. V. Mariæ non persoluerit pensionarius, videlicet omnes, si omnes illo die omisit horas; medietatem, vel sextam partem, si dimidium omisit, vel vnam ex horis. de qua re Nauar. cap.25. n.108. Azor t.1. l.10. cap. 14. quæst. 12. Lessius l.2. cap.34. num.208. & dictum est. *Vt Clerico.* quia aliquando datur pensio laico propter aliquod ministerium temporale præstitum, aut præstandum, vt Cantoribus, Aduocato, Procuratori, Oeconomo, Medico, Campanario. de quibus hoc loco nihil statuitur. Videndus Azor t.2. l.8. cap.5. q.1. & 5. Nauarr. t.1. consil.52. num.6. tit. de præbend.

THEOREMA 322.

QVoad modum verò recitandi officium, nihil hoc loco statuit legislator, supponit enim seruandum. cap.1. de celeb. Miss. vbi dicitur, vt studiosè (quod ex Glossa ad externam pronunciationem pertinet) & deuotè (quod interiorem affectum, & attentionem denotat) recitetur. Porrò ea debet esse pronunciatio recitantis officium, si priuatim recitet, vt verè verba pronunciet, non vt mente tantum oret, aut murmuret in gutture, sed voce oret, ex S. Tho. 4. d.15. quæst.4. art.4. 2.2. quæst.83. art.12. Caiet. ibidem. Ledesma 2. 4. quæst.16. art.4. Medina. Cod. de orat. quæst.7. Azor l.10. cap.11. q.4. Nauarr. de orat. cap.20. num. 14. Et omnino reiicienda est opinio. Io. de Cruce. l.2. de statu Relig. cap. 8. dub. 2. existimantis Leonem X. viuæ vocis oraculo concessisse minoribus, vt mentaliter recitare possent officium, & quæ percipiuntur in Missa diei secretò. is enim concessit tantum, teste Roderico, vt submissè dicerent, aliàs consecratio fieri posset mentaliter, quod falsissimum est. Non est tamen præceptum, vt dicatur alta voce, quicquid Medina loco citato senserit; ideo requiritur solùm, vt vox sit articulata, & audibilis moraliter, vt cum recitans, se ipsum potest intelligere, ex citatis, & Graff. l.2. cap.52. Tolet. l.2. c.13. vnde multi pij, & docti in præsentia amicorum, & dominorum ex ciuilitate, & vrbanitate sæpè submissè recitant, ne eos impediant. Si verò cum alio recitet, necesse est ita proferat, vt à socio audiri queat, siue priuatim recitet, siue publicè, ex Caiet. in sum. v. hora. §. quoad 5. & tr.31. resp.8. Nauar. de orat. cap.22. Miscell.79. & cap.10. n.47. & cap.11. num.42. & Azor l. 10. cap.11. quæst. 5. 6. 7. 8. quia cum

torum officium per se, vel alternatim cum aliis teneatur dicere, si illius pars nō est audibilis ab aliis, suam partem dicit vt singularem, non vt communem. ob id non dicet totum officium nec per se, nec communicando cum aliis.

Qui etiam horarias preces recitat mente vltro distracta, mortaliter peccat secundum probabiliorem opinionem Caiet. 2.2.q.83. art.13. Maioris 4. d. 12. quæst. 7. Nauarr. de orat. cap. 13. num. 19. Soti l. 10. quæst. 5. ar. 5. concl. 7. Ledesmæ. 2.4. quæst. 19. art. 6. dub. 3. Tab. v. hora. quæst. 20. Gabr. in Can. leg. 62. S. Tho. 4. d. 15. q. 4. art. 2. Azor. p. 1. l. 10. cap. 12. q. 6. Lessij l. 2. cap. 37. n. 64.

Sed dubium est an distractè vltro recitans teneatur ad fructuum restitutionem, cum ex vna parte videatur Ecclesiæ præcepto satisfacere, cum dicat officium, licet mortaliter peccet, sicut qui debitum persoluit, & restituit alienum ex odio, maleuolentia, &c. & ex altera non videatur satisfacere, cum Ecclesia non solum præcipiat, vt recitet, sed etiam præscribat modum, vt attentè recitet. Ideo Doctores in contrarias iuerunt sententias. Et quidem Medina de orat. quæst. 16. Cordub. l. 4. q. 13. ad finem. Tolet. l. 2. cap. 12. & alij sentiunt ita distractè sponte, & scienter recitantem facere fructus suos, nec teneri restituere, quia restitutio fructuum sit pœna constituta in non recitantes. Sicut qui in Paschate communicat indignè, satisfacit præcepto Ecclesiastico. Sotus verò. l. 10. quæst. 5. art. 6. concl. 4 & 6. Nauar. de orat. c. 20. num. 32. Azor. p. 1. l. 10. cap. 12. quæst. 6. & cap. 14. quæst. 8. Lessius num. 67. & alij, existimant huiusmodi non satisfecisse Ecclesię præcepto, & non facere fructus suos, ac si non recitasset; cum. cap. dolentes de celeb. miss. præcipiat, vt recitetur attentè. quam etiam opinionem secuti sumus. l. 2. de Missæ sacrif. cap. 20. nu. 12. potest enim Ecclesia præcipere actus internos, si non solitarios, saltem quatenus sunt necessarij ad externos debito modo præstandos, vt scilicet sint actus virtutum, & idonei ad finem supernaturalem consequendum.

Quærenti an qui debebat recitare officium de sancto, & per errorem, aut incogitantiam recitauit de feria, aut contra, suo muneri, & Ecclesiæ præcepto satisfecerit? Satisfecisse respondet Sylu. V. hora quæst. 12. d. 1. Azor c. 10. quæst. 2. Lessius num. 77. Caiet. hora. cap. 2. immo etiam si dedita opera mutasset, non peccasse nisi venialiter, nec referre etiam si beneficiarius, vel religiosus sit (licet Angelus hunc excipiat) quia id, quod Ecclesia primariò præcipit, est, vt quotidie recitentur septem horæ canonicæ: quod autem de hoc, vel illo sancto, aut feria dicatur (iuxta tamen præscriptum breuiarij Pij V.) ad modum, & secundariam circumstantiam officij pertinet, quo non violatur legis, seu præcepti substantia. Idem docet Nauarr. de orat. cap. 19. n. 117. §. 4. & 5. si talis mutatio sit rara. Valent. 2.2. d. 6. q. 2. p. 10. Maior 4. d. 12. q. 6. Zabarell. Armil. etsi esse peccatum mortale senserit Philiarh. l. 1. cap. 6. & Tolet. l. 2. c. 13. laudabile tamen erit, vt qui errauit, suppleat, hymnum, antiphonam, vel lectionem, quæ pertinebant

bant ad proprium illius diei officium. ex Lessio.

Roganti quoque, an qui horas præpostero ordine recitauit v. g. sextam, nonam, vesperas, ante primam, aut tertiam, peccarit mortaliter, vel teneatur repetere? Respondet Sylu. v. hora. quæst. 9. d. 4. Palud. ibid. Tolet. l. 2. c. 13. Lessius cap. 37. num. 80. Azor loco citato quæst. 1. negatiuè, eo quod ordo horarum extra chorum non sit sub præcepto, nisi secundariò, & tanquam circunstantia minoris momenti. Ideo si inuitatus à viro graui, aut superuenias choro volenti recitare vesperas, licet nondum sextam, & nonam dixeris, erit iusta causa mutandi ordinem etiam absque veniali; si nulla subsit causa, erit solum veniale, ex Anton. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Angel. hora §. 18. Nauar. de orat. cap. 21. num. 30. & in Man. cap. 25. nu. 99. Soto d. 9. quæst. 5. art. 4. Innoc. c. dolentes. de celeb. miss. Valentia loco cit. Suarez t. 3. d. 82. sect. 1. Ledes. 2. 4. quæst. 16. art. 4. dub. 7. Graff. l. 2. c. 52.

In tempore verò officij publici dicendi, seruanda erit recepta consuetudo, ex Clem. 1. de celeb. miss. Syl. v. hora. quæst. 9. dicto 6. & communi sententia, vt dicantur horæ singulæ consueto tempore. Sin dicantur hora valdè indebita, censet maximè in prælato esse mortale Syl. Angel. Nauar. Sotus, Suarez, nisi intercedat publica causa. Sed esse solum veniale dicit Caiet. & Valentia, quod tempus non videatur pertinere ad substantialia materiæ perceptæ.

In dicendo autem priuatè laudabile est etiã singulas recitare consueta hora, ex Inno. Hostiensi, Io. And. Panorm. in cap. 1. de celeb. miss. & Petro Damiani epist. ad Desiderium. de miraculis sui temporis. Quænã hæc sit, docet Nau. cap. 3. de horis. num. 38. & seq. sed non consistit in indiuisibili. Dicere autem eas priuatim hora indebita (dummodo dicatur totum ante mediam noctem illius diei) non est peccatum mortale. sed tantum veniale, ex Ant. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Syl. hora. quæst. 9. Ang. num. 22. Caiet. v. hora. §. quoad 4. Nauar. cap. 25. num. 97. & de horis. cap. 3. num. 49. 58. Valent. 2. 2. d. 2. quæst. 2. p. 10. Suarez t. 3. d. 82. sect. 1. Tolet. l. 1. cap. 13. etiam si sine causa id fiat (licet esse mortale dixerit Humbertus in reg. S. Benedicti ex Syl. hora. q. 9.) siue initio, siue in medio, siue in fine eiusdem diei dicantur, cum satisfiat substantiæ præcepti, ex Lessio num. 78. Azor loco cit. quæst. 3. & 8. Cum verò timetur impedimentum, satius est anticipare, quàm postponere, cum illud diligentiæ sit, hoc negligentiæ signum. Idémque consulitur. cap. presbyter. d. 91. Est tamen consuetudo, vt saltem, priuatim matutinum, & laudes possint recitari præcedenti sero, ex S. Tho. quæst. 5. art. 28. Caiet. v. hora. Syl. ibidem. d. 3. Lessio n. 79. Azor. cap. 9. quæst 5. & 7. Ant. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Pedraza l. 1. c. 5. & cæteris, quod festus dies incipiat in vesperis diei præcedentis. cap. 2. de feriis.

De hora est res admodum incerta. Suarez vult recitandum saltem hora 4. post meridiem more Hispanico, vt scribit t. 2. de releg. l. 4. de horis can. cap. 27. num. 13. 14. siue hyeme, siue æstate. Azor verò iuxta horologium Italicum

sentit

sentit æstate posse inchoari hora 21. data, & hyeme hora 22. similiter pulsata, vnde inter eos erit differentia vnius horæ. est tamen vtraque sentẽtia probabilis. Posse verò separari laudes à matutino docet Nauar de horis. cap.3.n.28. Henriquez l.9. cap. 24. Io. Steph. Durandus. l.3. de ritibus Ecclesiæ. cap.5. etsi Azor l.10. cap.8. q.4. id minus probet, nisi adsit honesta aliqua causa. Num verò non persoluto adhuc Matutini, & Laudũ officio, possit sacerdos Missam celebrare, explicauimus l. 2. de sacrificio Missæ. c.6.n.4.

Superest difficultas de interruptione officij. qua in re dicendum est primò si interruptio fiat ex iusta causa, non esse peccatum, vt si oporteat respondere amico, aut famulo, prouidere alicui negotio vrgenti, excipere hospitem, confessionem audire, opus aliquod facere ex charitate. in his enim non est necesse repetere à capite horam, ex Nau. de oratione. c.16. num 66.67. Azor cap. 8. q.3. 5. 9. Lessio cap.37. num.57. 58. Medina de orat. quæst.17. art.3. ad finem. Graff. l.2. num.52. Suarez t. 2. de relig. l 4. de horis cap.24. num.10. & seq.

Secundò, si absque iusta causa id fiat, esse peccatum, cap. dolentes. de miss. celeb. & cap. nihil contra 7. quæst. 1. & dictat ratio naturalis, cum non debeat alloquens Principem inurbanè, & rusticè absque causa sermonem abrumpere, & intermiscere impertinentia, ideo cum contineat irreuerentiam, peccatum erit ex Azor loco cit. q.1. Lessio n.57. Nauar. n.64. 65.

Sed quid si interruptio sit ad vnam. v.g. aut duas horas, oportebit ne officium repetere? Affirmat Nauar. de orat. cap. 16. num. 75. Medina de orat. quæst. 16. artic.3. Azor cap. 8. quæst. 5. in fine, eò quod interruptum ad longũ tempus videatur finiri, & non continuari, vnde non satisfieret debito recitandi officium. Sed oppositum docet Caiet. v. Quando horæ. §. quoad 4. Lessius numer. 57. vbi etiam pro hac sententia citat Peltanum. l.3. de bonis operibus. c.4. concl. 4. & Lelium Zeccum in sum. cap.83. de officio diuino n.10. & Aragonam, quia, non est de substantia præcepti continuatio; vnde vt non repugnat ex pluribus partibus orationis, declarationis, disputationis, confessionis habitis diuersis temporibus, vnam integram orationem, declamationem, disputationem, confessionem institui, ita nec repugnat per huiusmodi diuisionem officium diuinum suam retinere vnitatem. verùm prior sententia tutior est & consulenda.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 136. edita anno 1571. quæ incipit. Exposcit.

EPITOME 117.

LEGISLATOR statuit §.3. præsentis Constitutionis omnes, & singulos locorum Episcopos, & alios Superiores tanquam Apost. Sedis Legatos omnes, & quascumque parochiales Ecclesias, cæteráq; Ecclesiastica beneficia suarum

Ordinarij tanquã delegati Sedis Apost. visitent Ecclesias Hierosoly. militum, quibus ani-

marum incumbit cura in his, quæ spectant ad curam animarum, & administrationem Sacramentorum.

suarum ciuitatum, & diœcesum, quibus imminet animarum cura ad Religionem militum Hierosolymitanorum eiúsque milites capellanos, ministros, rectores quomodolibet pertinentia, etiam quod in eis Episcopalem, & temporalem iurisdictionem Religio, & milites prædicti haberent, eorúmque Ecclesias, rectores, vicarios, & ministros quoscumque (in his tamen dumtaxat, quæ animarum curam, illiúsque exercitium, & Sacramentorum administrationem respiciunt) visitare, omnésque actus concernentes visitationem exercere, posse, & debere. & rectores, cæterósque ministros curam animarum exercentes minus idoneos repertos, si sint ad nutum amouibiles, statim amouere; si titulares, statim suspendere, ac superiores eorum monere, vt intra breuem aliquem terminum subrogẽt alios idoneos, prius tamen per ipsos Episcopos & alios superiores examinatos, & approbatos, vt supra in coadiutores, seu vicarios, iuxta decretum Conc. Trid. sess. 22. cap. 6. Interim ipsi Episcopi, & superiores pro necessitate curæ animarum prouideãt arbitrio suo. Quod si superiores dictorum rectorum, & ministrorum intra præfixum tempus non deputauerint, ipsi Episcopi, & alij superiores idoneos repertos præuio examine iuxta formam Concilij Tridentini in locum amotorum subrogent. Titularibus verò suspensis coadiutores deputent iuxta dictum Concil. Trid. sess. 21. cap. 6. qui in dictis parochialibus inseruiant, & si subrogati, aut deputati fuissent ab ipsa religione, & militibus. §. 4. Faciant autem Episcopi, & alij superiores gratis, & tanquã delegati Sedis Apost. prædictam visitationem.

THEOREMA 323.

INter ordines institutos ad militandum pro fidei, & religionis Catholicæ defensione instar Machabæorum, S. Io. Hierosolymitani semper milites effloruerũt, qui ita sunt nuncupati, quod olim recuperata à Gothifredo Buglione, cæterísque Christianis Principibus Hierosolyma, ibi primum cæperint habitare obtenta à Gelasio II. anno 1120. & Honorio II. anno 1124. Ordinis confirmatione, vt inter innumeros refert etiam Azor t. 1. l. 13. cap. 5. quæst. 3. Mox tenuerunt Rhodum insulam vsque ad annum 1523. quo post tres obsidionis menses ingenti classe à Turcis superati, insulæ amiserunt imperium; vnde & factum est, vt Rhodienses Equites dicti sint. Vnde expulsi, ab Imp. Carolo V. donati Melita insula

inter Siciliam, & Africam, ab ea Melitensium Equitum nuncupationem obtinuerunt, & insulam bello à Solimano Turcarum Tyranno ingenti classe petitam anno no 1565. incredibili virtute defenderunt. In eo verò Ordine sicut & in aliis militaribus, non tantum recipiuntur milites, qui contra fidei inimicos armis decertent, vt ex hac Constitutione constat, sed etiam Clerici, qui in ipsorum sacris ædibus officia diuina cantent; sacra faciant, Confessiones audiant, Eucharistiam impertiant, reliquaque sacramenta ministrent iis, quorum eis demandata est cura; & tam milites, quàm Clerici tria paupertatis, castitatis, & obedientiæ perpetuæ vota nuncupant, quod in aliis secus accidit, vt notat Sotus l.7. de Iust. quæst. 5. art. 3. Couar. in 4. lib. decret. de matr. p.2. cap.3. §.1. Sarmentus de reddit. Eccl. p.4. cap.1. Hæc igitur Constitutio de Ecclesiis parochialibus, aliisque habentibus animarum curam per Militum Capellanos, ministros, rectorésque administratis agit, ne quis prætextu priuilegiorum dictæ religionis, in iis, quæ animarum curam, illiúsque exercitium, & administrationem Sacramentorum pertinet, à visitatione immunes esse prætenderent.

THEOREMA 324.

Pontifex igitur. §. 3. statuit, vt sicut Episcopi, & Antistites iis superiores sibi subiectas Ecclesias visitant, iuxta cap. discernimus, quod singulis annis præcipit diœcesim ab Episcopo visitari. & cap. Episcopum. 10. quæst. 1. & Concil. Trid. sess. 6. cap. 4. de reform. quod ita statuit: Capitula Cathedralium, & aliarum maiorum Ecclesiarum, illarúmque personæ nullis exemptionibus, consuetudinibus, licentiis, iuramentis concordiis, quæ suos tantum obligent auctores non etiam successores, tueri se possint, quo minus à suis Episcopis, & aliis maioribus Prælatis per se ipsos, vel illis, quibus sibi videbitur adiunctis iuxta Canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica possint, & valeant. Et sess. 24. cap. 3. de reform. Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Episcopi propriam diœcesim per se ipsos, aut si legitimè impediti fuerint, per suum Generalem Vicarium, aut Visitatorem, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, vt tota biennio per se, vel Visitatores suos compellatur visitare, non prætermittant: Ita iidem tanquam Apost. Sedis Legati omnes, & quascumque parochiales Ecclesias, cæteráque Ecclesiastica beneficia suarum diœcesum, quibus imminet animarum cura, quomodolibet pertinentia, & Hierosolymitanos milites, capellanos, ministros, rectorésque eorum visitent in iis, quæ ad animarum curam, eiúsque exercitium, & Sacramentorum administrationem spectant. Idémque præcepit. sess. 7. cap. 7. de refor. verbis illis. *Locorum Ordinarij Ecclesias quascumque quomodolibet exemptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis iuris remediis prouidere; vt quæ reparatione indigent, reparen*

reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, aliisq́; debitis obsequiis minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus exclusis. & similia habentur sess. 21. cap. 8. & sess. 24. cap. 9. de reform.

Additúmque est, *tanquam Sedis Apost. delegati*, quia prædicti Equites immediatè subiiciuntur Apostolicæ Sedi, vt ceteri Religiosi, & non Ordinariis, quare hi nullam iurisdictionem per se in illos habent, & ideo nec possunt visitare, cum vnum alterum supponat, vt colligitur cap. 1. §. hanc de censibus. l. 6. & extra. cap. cum venerabiles. eod. tit. Calderino consil. 10. de censibus. Oldrado. consil. 240. Abbate. cum Apostolus. de censibus. Sylu. visitatio. quæst. 1. Baldo consil. 158. lib. 3. Craueta cons. 138. num. 13. Solum igitur id facere valent, vti delegati Sedis Apostolicæ.

Visitationis autem forma colligitur ex cap. placuit. 10. quæst. 1. & cap. Romana de censib. l. 6. Finis verò præscribitur à Concil. Trid. sess. 24. cap. 3. nempe istarum omnium visitationum præcipuam, esse sanam, orthodoxámque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum exhortationibus, & administrationibus ad religionem, pacem, innocentiámque accendere. Hic tamen Pius V. restringit visitationem militum Ecclesiarum ad animarum curam, illiúsque exercitium, v. g. vt custodiantur dies festi, audiatur statutis diebus res diuina, doceantur quæ ad fidem pertinent, seruentur ieiunia, ne permittantur adulteri, sortilegi, blasphemi, fœneratores, concubinarij. Et ad Sacramentorum administrationem. an pro Ecclesiæ, & Parochianorum facultatibus sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum mundè, & honorificè asseruetur, administretur in Ecclesia, deferatur ad ægrotos, quomodo templum niteat, altaria sint instrumenta decenti supellectili, religiosè asseruetur fons baptismalis, oleum sanctum, administretur iuxta præscriptum Ecclesiæ ritum Sacramentum Pœnitentiæ, non contrahantur in gradibus prohibitis matrimonia, & sic de aliis; & sic quæ correctione digna in his, vel Ecclesiæ ministris inuenerint, corrigant, & delinquentes pœnis coërceant. c. 1. de censib. l. 6. §. sanè. & Concil. Trident. sess. 7. cap. 8. de refor. iis præsertim, quæ in præsenti Constitutione desumpta ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 6. & 8. de refor. habentur, de amouendis, substituendísque ministris præuio examine, iuxta eiusdem Conc. formam. sess. 7. cap. 13. de refor. & sess. 24. cap. 18. de refor. Vana enim esset visitatio, nisi delicta corrigi possent, ex Sylu. v. visitatio. quæst. 6. d. 4.

Denique §. 4. decernit Pius prædictam visitationem ab huiusmodi delegatis gratis faciendam, ne videantur sua potius, quàm Iesu Christi quærere. etsi iure communi visitatori debeantur expensæ, seu procurationes. cap. 1. & vltimo de censibus. l. 7. Glossa, & Doctores ibid. de quibus procurationibus plura disserit Azor p. 2. l. 3. c. 42. & p. 3. l. 13. cap. 30.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 140. olim 145. edita anno 1571. quæ incipit. Etsi. *& 150. quæ incipit.* Cum nuper. *edita anno 1572.*

EPITOME 118.119.

Dignitates, & Officia habentia administratione iurisdictionis, ambientes, & possidentes pretio, vel promissione, incurrunt cum complicibus pœnas confiscationis bonorũ, degradationis, amissionis Doctoratus, & quorumcunque officiorum sæcularium, & Ecclesiasticorũ, & vltimi supplicij.

PRÆCIPIT Legislator §. 3. & 4. nemini in statu Ecclesiastico licere mediante pecunia, aut alia re, vel promissione illarum, Dignitates, & Officia habentia administrationẽ iurisdictionis, procurare, assequi, vel obtinere per se, vel per interpositas personas, & contrafacientes eo ipso incurrunt irremissibiliter pœnam confiscationis omnium bonorum, degradationis, & amissionis priuilegij Doctoratus, & quorumcũque officiorum tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorum, & vltimi supplicij, & quandocumque pro huiusmodi officiis habentibus iurisdictionis administrationem constiterit fuisse alicui Curiali, vel familiari aut alteri personæ, quid datum, aut promissum, per interpositam personam, ipso iure præsumendum id de consensu, aut mandato obtinentis huiusmodi dignitates factum fuisse, ideo subiacere pœnis prædictis nulla admissa excusatione ignorantiæ.

Et in eiusdem extensione, quæ in bullario veteri est 150. & incipit. *Cum nuper.* §. 1. extendit, vt liget etiam pretium, & promissionem, recipientes, ac etiam mediatores, innouátque iuris ciuilis, & Canonum pœnas.

THEOREMA 325.

EXtrauagantis huius materia tractatur etiam l. vnica. §. quod si. ff. ad leg. Iul. de ambitu. Authent. vt iud. sine quoquo suff. & Auth. de mand. princip. & Nouella. Constit. 8. tit. 2. & 3. & c. 1. & 2. ne prælat. vices suas. S. Tho. opusc. 21. ad missam Barbantiæ, Panor. cap. 1. & 2. ne prælati vices suas. Caiet. v. officiorum venalitas. Soto l. 3. quæst. 5. art. 4. Syl. v. dominium. quæst. 4. Nauar. c. 25. nu. 7. Azor. p. 2. l. 11. cap. 7. Lessio l. 2. cap. 32. num. 28. Claro §. Simonia num. 4. Tuscho v. Simonia. consil. 251. Rebell. l. 9. quæst. 18. lect. 2. Molina d. 340 Bonacina de Contr. d. 3. q. 2. p. 2. num. 10. & aliis, qui vno ore huiusmodi officiorum iurisdictionem habentium venalitatem, tanquam rerumpub. pestem, & perniciem auersantur. Vnde Concil. Turonense. cap. 2. *ne prælati vices suas.* dicit non esse dubium huiusmodi venalitatem in iudiciorum subuersionem redundare. & Iustinianus citata Auth. vt iud. sine quoquo suff. eidem acceptam refert impunitam oppressionem subditorũ, nullo præsumente cum fiducia officialem redarguere, quod ille repente se emisse

emisse cingula (idest dignitates) respondeat, vnde per fas, & nefas, expilat quæcunque quæ merito ab eodem Iustiniano furta dicuntur. publicas, & manifestas populorum seditiones, officialium auaritiam malorũ omnium matrem, accusantium. Fugas habitatorum. c. prouinciis. non habentium ob huiusmodi extorsiones modum soluendi Principi consueta tributa. Commerciorum confusiones, reorum impunitatem, illis vendentibus magistratibus delicta, condemnationem innoxiorum, vt noxiis præstent, furta, latrocinia, inuasiones, vulnera, homicidia, adulteria, raptus virginum, legum, & Iudicum contemptum, dum hæc, & alia sine periculo cõmittunrur, quod habeantut ob impuras officialium manus, venalia. ideo quisque videns omnia auro vendentẽ, & præsumens quia quicquid egerit illicitum, hoc pecunias dando redimet, nihil adeo est graue, aut atrox facinus, quod non sibi impune futurum puret; quare administrationũ emptio vna omnino est malorum omnium occasio, & rerumpubl. pestis. Itaque in officiis tẽporalibus, vt notat Clarus loco cit. cum Anan. c. 1. num. 4. de simonia, admittitur quidem oblatio, quę fit palam Principi, per eum, qui cupit prodesse, sed non præesse, cum ibi cesset crimen ambitus. sed non, quæ fit alteri occultè, & clam. quo casu non modo dantes, aut offerentes aliquid pro officiis, sed etiam ea petentes puniuntur pœna infamiæ, & centum aureorum, ex l. vnica. ff. ad. l. Iul. de amb. addidit Iustinianus in Auth. vt Iud. sine quoquo suff. §. vltimo. pœnam restitutionis in quadruplum, indignationis Imperatoris, periculi amissionis cinguli, & suppliciorum, quæ congruent delictis eorum. & extendit hæc etiam ad obedientes in his huiusmodi officialibus. Quæ innouantur hic etiam bulla 150. à Pio V. extensis etiam pœnis ad mediatores, & pretium, aut promissionẽ accipientes, addita præsumptione, vt si quid datum, aut promissum fuerit per interpositam personam, familiari, curiali, aut alteri censeatur id factum ab eo, qui obtinuit administrationem. Quare ad huiusmodi incommoda præcauenda præceptũ est in auth. vt Iud sine quoquo suff. §. vltimo & Authent. de Mandat. princip. & Constitutione Nouell. 8. tit. 2. & 3. vt Officiales in principio officij iurent, se occasione suffragij, aut patrocinij nihil dedisse, aut promisisse, nec daturos, aut promissuros. qua de re Clarus, & Tuscus locis citatis.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis* 149. *aliàs* 56. *edita anno* 1571. *quæ incipit.

Licet omnibus.

EPITOME 120.

PIvs V. §. præsentis Constitutionis in fauorem Christianorum habitantium in Turcarum Dominio, & Terris ita legem sanciuit. *Decernimus, & mandamus, vt nullus* (fidelis) *Christianos capiat, aut præter eorum voluntatem, etiam data mercede, remigare*

Christiani subditi Dominio Turcarũ non sunt captiuãdi, nec cogendi remigare, aut se pretio redime-

re, sed cũ bonis, v-xoribus, liberis relaxãdi. *excomm.*

gare cogat, imponat eis taleam, bona eorum diripiat, quinimmo fraternè, & amicabiliter, vt Christianam pietatem decet, tractet, & liberè cum suis coniugibus, filiis, & bonis, abire permittat. Singulos verò, qui contrauenire præsumpserint, declaramus ipso facto in pœnam excommunicationis latæ sententiæ incidisse, à qua non possint, præterquam in mortis articulo, absolui, nisi à nobis, & successoribus nostris.

THEOREMA 325.

CVm Selimus Turcarum Tyrannus Christianorum prouincias longè, lateque depopulatus esset, & multas suo subiecisset imperio, ratus Pius V. communem hostem communibus Christianorum Principum armis oppugnandum, summa ope perfecit, vt iniretur belli societas inter summum Pontificem, Hispaniarum Regem Philippum II. & Rempubl. Venetam, quorum coniunctis armis anno 1571. die D. Iustinæ sacro, Io. Austriaci Caroli V. filij ductu, nauali prælio, propitio Numine, & fœlicissimo euentu contra Turcas pugnatum est, ad Nanpactum Corinthiaci sinus oppidum, captæque triremes ducentæ, cæsa ad 30. Turcarum millia, sex millia capta, & quindecim millia captiuorum Christianorum seruitio exempta.

Veritus igitur, ne occasione belli, Christiani degentes in terris Turcarum male à Christianis eas hostiliter inuadentibus, haberentur, illorum incolumitati consulens Pius, præsentem extrauag. promulgauit, qua vetat Primò, à Christianis captiuari, sunt enim fratres, & non inimici nostri, & ideo non addenda afflictio afflictis; nec est eadem ratio de his, & de filiis infantibus Turcarum, qui in bello capiuntur & iure gentium serui fiunt, in pœnam delictorum parentum licitè, cum sint quid patris, & ideo sæpe ob eiusdem delictum, perpetua etiam puniri possint infamia.

Secundò, contra, aut præter, eorum voluntatem cogi ad remigandum in triremibus Christianorum, etiam soluta mercede; quia non liberè cedunt iuri suo; & ideo non tollitur iniustitia. Non enim minus libera debet esse iuris cessio, quàm ipsa donatio, vt tollat iniuriam. & locum habeat regula iuris 27. l. 6. Scienti, & consentienti non fit iniuria.

Tertiò, imponi eis taleas. neque enim in his locum habere iustè potest mos inter Christianos receptus, vt Christiani in bello capti serui quidem non fiant, seruari tamen possint captiui, vt pretio redimantur, vt docet Bartolus communiter receptus, l. hostis. ff. de captiu. Syl. v. Bellum. 1. §. 1. Cum enim hi nobiscum bellum non gerant, sed agros, aut negotiationes, artesve exerceant, non sunt taleis, aut pretio cogendi ad se redimendum.

Quartò, bona illorum diripi, cum enim hostes non sint, non sunt eorum bona, vt hostium, diripienda, aut in prædam militibus concedenda, vti ductores bellorum ad excitandos milites, & puniendas subactas ciuitates, solent aliquan

aliquando concedere. In eo verò differt rapina à furto. l. quo naufragium. in fin. ff. de incen. ruin. nauf. quod includat violentiam, quæ fit Domino ſcienti, furtum verò ignorante, quare cæteris paribus rapina grauius eſt peccatum, ex S.Thom.2.2. quæſt.66. art.9. & Caiet. ibid. Quintò, vult liberos cum ſuis coniugibus, natis, & bonis dimitti, & amicabiliter tractari. aliàs enim crimen plagatus, ſeu plagium eſſet, retinendo vel ad vendendum, vel ad habendos in mancipia, liberos homines. de quo Plato l. 7. de leg. & in Sophiſta, Alciatus 1. Pararg. c. 27. Bald. in l. alienum in fin. Cod. de furt. & cæteri. tit. de plagiat. Leſſius.l.2.c.12.num.5.

Tranſgreſſores verò plectit pœna excommunicationis Papæ reſeruatæ, extra mortis articulum; & meritò, quippe cum res ſit grauiſſima, non ſecus ac piraticus diſcurſus maritimus. & in iure ciuili, cum antea pœna huius criminis eſſet pecuniaria, ex l. fin. ff. ad l. Fabian. de plagiar. poſtea capitalis eſſe cæpit, & plerumque exiliũ, vel damnatio in metallum, ex cir. l. fin. ff. d. l. Fab. de plag. & l. fin. Cod. eodem tit. & c. 1. extra. de furtis, quæ pœna rapientis liberum hominem etiam conformis eſt Deuter.24. verſ.7. Exod. c. 21. Videndus etiam Iulius Clarus. §. finali. quæſt. 68. num. 32. Anan. in c.1.de furtis. num. 4. Pet. Gregorius, Syntag. l.36. c.31.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 147. olim 155. editæ anno 1572. quæ incipit. Romani.

EPITOME 121.

RENOVAT in præſenti Conſtitutione Pontifex in ſtatu Eccleſiæ pœnas impoſitas à legibus ciuilibus contra componentes, & retinentes libellos famoſos, & à Canone. Qui in alterius. 5. quæſt. 1. vbi ſtatuitür, vt tales flagellentur, & excommunicentur, & extendit ad componentes, ſcribentes, dictantes, exemplantes, retinentes, tranſmittentes litteras nuncupatas, *d'Auiſi*, continentes alicuius famæ læſionem, vel reuelationem ſucceſſuum futurorum, & eorum, quæ pro regimine vniuerſalis Eccleſiæ ſtatus ſecretò tractantur, ſub pœna etiam confiſcationis bonorum, & capitis, niſi antequam vim earum manifeſtarint, corruperint.

Libelli famoſi, & litteræ *d'Auiſi* cõtinentes alicuius famæ læſioné, vel reuelationem ſecretorum cõcernentium regimen vniuerſalis Eccleſiæ, prohibétur.

Cõfiſcatio bonorũ, & vltimum ſupplicium.

THEOREMA 326.

Libellus famoſus, de quo hoc loco eſt ſermo, dicitur ſcriptura in publicam contumeliam alicuius edita, vt conſtat ex.l. vnica. Cod. de famoſ. lib. Azore ibidem, & aliis Iuriſconſultis in l.lex Cornelia.ff.de iniuriis.§.fin. & inter detractiones peſſima eſt, quæ

per

per huiusmodi libellos fit, tum quia ad plures permanat, tum quia vix aboleri potest, cum auctor nequear deprehendi, ideoque & qui fecit, & qui sparsit, & qui inuentum eunlgauit, & non laceraiuit, morte puniuntur, ex dicta l. vnica. Cod. de lib. fam. & l. lex Cornelia cit. Angel. ibidem. Tuscho. tom. 5. pract. conclus. iuris. concl. 321. Plaza. l. 1. delict. c. 3. Syl. v. libell. num. 5. Molina disp. 39. & extenditur etiam ad picturas turpes, quæ ad valuas, parietesque alicuius, ad eius dedecus, delineantur, vt notauit Iulius Clarus §. fin. q. 68. Molin. tr. 4. disp. 35. Graff. l. 1. de casibus reseruatis. c. 19. num. 21. Zechius casu 17. de casibus reseruat. Bertaza consil. suo crim. 237. num. 3. Idem valet in componentibus cantilenas contra Magistratus, & illorum honorem, ex Angel. qui monet talia facientes, vt caueant, in l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniuriis, etiamsi cantilenæ non sint scriptæ, & sint sine nomine auctoris, si id aliũde sciatur, ex eodẽ Angelo, loco cit. Sed Menoch. l. 2. de arb. c. 263. num. 42. vult puniri pœna arbitraria. nec sanè immeritò, qui non composuit, sed repertum non deleuit, & publicauit famosum libellum, capite plecti debet, ex d. l. vnic. Cod. de fam. lib. tum quia hic præsumitur composuisse, ex Doctorum sententia in c. qui in alterius. 5. quæst. 1. Syl. loco cit. vers. *Aduertendum est tertiò.* Menochij. l. 2. de arb. casu 263. num. 38. tum quia sine istius opera frustra libellus compositus fuisset, & ideo iste ad effectum deduxit delictum, & ob id puniendus est. vt etiam pari pœna punitur scribens, dictans, vel fieri mandans, ex eodem Ang. in cit. l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniuriis. & efficiuntur etiam intestabiles. l. ob carmen. ff. de testibus. Menochio num. 34. & Graff. p. 2. l. 2. c. 17. num. 26. Mol. d. 137. Less. l. 2. c. 19.

Quoad pœnas autem Canonicas. c. qui in alterius. 5. q. 1. videndus Geminian. Archidiac. Turrecremata. ibidem. Syl. loco cit. n. 5. Plaza l. 1. epit. delict. c. 3. Menoch. loco cit. Easdem pœnas capitis, confiscationis bonorum, &c. idem Pius extendit ad componentes, scribentes, dictantes, exemplantes, retinentes, transmittentes commentarios dictos *literas d'Auisi*, si contineant læsionem famæ alicuius, vel reuelationem eorum, quæ pro regimine vniuersalis Ecclesiæ status secretò tractantur, si non corruperint, antequam illorum vim manifestauerint.

Edidit eadem de re constitutionem aliam num. 4. olim 7. quæ incipit. *Ea est.* Gregorius XIII. anno 1572. continentem infamiæ notam, & damnationem ad Triremes. *Prohibemus* (inquit §. 2.) *ne quis in posterum tales Commentarios conficere, neue ab aliis confectos recipere, describere, spargere, aut ad alios mittere audeat. Qui horum quid fecerit, ipso facto perpetua infamia nota affectus sine vlla spe veniæ ad Triremes, aut perpetuò, aut ad tempus pro admissi qualitate damnetur. Qui verò huiusmodi scriptorum quidquam vndecunque, aut à quocunque receperit, id quamprimùm vrbis nostræ Gubernatori significare, & omnia ei consignare debeat. Quod si non fecerit, ipsum pœnis prædictis subiacere decernimus. Antiquis iuribus contra scribentes, aut mittentes libellos famosos editis nihilominus in suo robore duraturis.*

GRE

GREGORII XIII.

Constitutionis editæ anno 1572. quæ incipit. Omni certè.

EPITOME 122.

Agni Dei cerei non sunt miniandi, nec venales habendi. excomm.

PROHIBET legislator quemquam depingere, vel minio inficere, auróve, vel colore notare, Agnos Dei è cera à Papa benedictos, aut etiam facere miniari, vel depingi, seu etiam illos venales proponere, vel tenere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & aliis pœnis arbitrariis, sed eos albos, & mundos decenter ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & custodiri iubet.

THEOREMA 328.

1 VEtus est mos Ecclesiæ Catholicæ, vt Romani Pontifices anno. 1. & 7. sui Pontificatus, hos cereos & candidos sacratos agnos, purum illum mundum, & innocentem Agnum, qui pretioso suo sanguine nos redemit, repræsentantes, solemnibus cæremoniis, & precum ritu, ac benedictione sanctificent, pluráque sanctè à Deo precentur iis, qui pio, & religioso animo eos secum habuerint, & detulerint.

2 Quare cum Carolus Magnus à Leone III. coronatus fuisset Imperator, ab eodem tanquam præclaro munere vno ex huiusmodi cereis agnis donatus est, quem ille cum insigni pietate vti magnum thesaurū accepit, vti ex Registro Summorum Pontificum constat. Imperator quoque Constantinopolitanus cū aliquot ab Vrbano V. qui in Pontificatu ab anno 1363. ad 1370. vixit, sibi missos audiuisset, solemni instituta cum clero & populo supplicatione obuiauit, & triumphali more in vrbem inuexit ex eodem Registro. quin etiam Abissinorum Imperator ante biennium vna ex his sacris ceris donatus summa reuerentia, multísque osculis tanquam tutissimum in bellis clypeum collo suspensam ferendam, recepit, vt in annuis litteris Æthiopicæ missionis scripsit anno 1620. Michaël de pace Societatis IESV.

3 Experientiáque didicimus eos præclaram vim habere contra fulmina, grandines, incendia, ventorum, ac imbrium tempestates, præstigiáque, & incantationes sagarum, & dæmonum, vt testatur Durandus l. 6. diuin. off. c. 79. & Concil. Mediol. sub D. Carolo Borromeo celebrato. Extat etiam apud Greg. Turonensem de miraculis. S. Martini. c. 2. testimonium S. Paulini, referentis l. 6. inuidia tentatoris factū, vt immissum incendium voraci flamma domum combureret; sed ceræ particulam allatam à templo D. Martini iniectam in ignem, illum, sua natura alere solitam, eius violentiam oppressisse. Haud igitur mirum, si ex his ceris, quæ ex cereo acceptæ Paschali, aliísque puris admixtis, & sacro oleo delibutæ, ac à Christi Vicario benedictione sanctificatæ, signatæq; imagine Agni Dei, ex quo nomen sortitæ sunt, similia quotidie edantur miracula, quorum nonnulla refert Antonius Daurouultius in Cate-

totum officium per se, vel alternatim cum aliis teneatur dicere, si illius pars nō est audibilis ab aliis, suam partem dicit vt singularem, non vt communem. ob id non dicet totum officium nec per se, nec communicando cum aliis.

Qui etiam horarias preces recitat mente vltro distracta, mortaliter peccat secundum probabiliorem opinionem Caiet.2.2.q.83. art.13. Maioris 4. d. 12. quæst. 7. Nauarr. de orat. cap. 13. num.19. Soti l.10.quæst.5.ar.5.concl.7. Ledesmæ.2.4. quæst.19. art.6. dub.3. Tab.v. hora. quæst. 20. Gabr. in Can. leg.62. S.Tho.4. d. 15. q. 4. art.2. Azor. p.1. l.10. cap.12. q.6. Lessij l.2. cap.37.n.64.

Sed dubium est an distractè vltro recitans teneatur ad fructuum restitutionem, cum ex vna parte videatur Ecclesiæ præcepto satisfacere, cum dicat officium, licet mortaliter peccet, sicut qui debitum persoluit, & restituit alienum ex odio, maleuolentia, &c. & ex altera non videatur satisfacere, cum Ecclesia non solum præcipiat, vt recitet, sed etiam præscribat modum, vt attentè recitet. Ideo Doctores in contrarias iuerunt sententias. Et quidem Medina de orat. quæst. 16. Cordub. l.4. q.13. ad finem. Tolet. l.2. cap.12.& alij sentiunt ita distractè sponte, & scienter recitantem facere fructus suos, nec teneri restituere, quia restitutio fructuum sit pœna constituta in non recitantes. Sicut qui in Paschate communicat indignè, satisfacit præcepto Ecclesiastico. Sotus verò. l. 10. quæst. 5. art. 6. concl.4. & 6. Nauar. de orat.c.20. num.32. Azor. p.1. l. 10. cap.12. quæst.6.& cap.14. quæst.8. Lessius num.67. & alij, existimant huiusmodi non satisfecisse Ecclesię præcepto, & non facere fructus suos, ac si non recitasset; cum. cap. dolentes de celeb. miss. præcipiat, vt recitetur attentè. quam etiam opinionem secuti sumus. l.2. de Missæ sacrif. cap.20. nu.12. potest enim Ecclesia præcipere actus internos, si non solitarios, saltem quatenus sunt necessarij ad externos debito modo præstandos, vt scilicet sint actus virtutum,& idonei ad finem supernaturalem consequendum.

Quærenti an qui debebat recitare officium de sancto, & per errorem, aut incogitantiam recitauit de feria, aut contra, suo muneri, & Ecclesiæ præcepto satisfecerit? Satisfecisse respondet Sylu. V. hora quæst.12. d.1. Azor c. 10. quæst.2. Lessius num. 77. Caiet. hora. cap.2. immo etiam si dedita opera mutasset, non peccasse nisi venialiter, nec referre etiam si beneficiarius, vel religiosus sit (licet Angelus hunc excipiat) quia id, quod Ecclesia primariò præcipit, est, vt quotidie recitentur septem horæ canonicæ: quod autem de hoc, vel illo sancto, aut feria dicatur (iuxta tamen præscriptum breuiarij Pij V.) ad modum, & secundariam circumstantiam officij pertinet, quo non violatur legis, seu præcepti substantia. Idem docet Nauarr. de orat. cap.19.n.217. §.4.& 5. si talis mutatio sit rara. Valent.2.2. d.6. q.2. p.10. Maior 4. d.12.q.6. Zabarell. Armil. etsi esse peccatum mortale senserit Philiarh. l.1. cap.6. & Tolet. l.2. c.13. laudabile tamen erit, vt qui errauit, suppleat, hymnum, antiphonam, vel lectionem, quæ pertinebant

bant ad proprium illius diei officium. ex Lessio.

Rogarti quoque, an qui horas præpostero ordine recitauit v. g. sextam, nonam, vesperas, ante primam, aut tertiam, peccarit mortaliter, vel teneatur repetere? Respondet Sylu. v. hora. quæst. 9. d. 4. Palud. ibid. Tolet. l. 2. c. 13. Lessius cap. 37. num. 80. Azor loco citato quæst. 1. negatiuè, eo quod ordo horarum extra chorum non sit sub præcepto, nisi secundariò, & tanquam circunstantia minoris momenti. Ideo si inuitatus à viro graui, aut superuenias choro volenti recitare vesperas, licet nondum sextam, & nonam dixeris, erit iusta causa mutandi ordinem etiam absque veniali; si nulla subsit causa, erit solum veniale, ex Anton. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Angel. hora §. 18. Nauar. de orat. cap. 21. num. 30. & in Man. cap. 25. nu. 99. Soto d. 9. quæst. 5. art. 4. Innoc. c. dolentes. de celeb. miss. Valentia loco cit. Suarez t. 3. d. 82. sect. 1. Ledes. 2. 4. quæst. 16. art. 4. dub. 7. Grass. l. 2. c. 52.

In tempore verò officij publici dicendi, seruanda erit recepta consuetudo, ex Clem. 1. de celeb. miss. Syl. v. hora. quæst. 9. dicto 6. & communi sententia, vt dicantur horæ singulæ consueto tempore. Sin dicantur hora valdè indebita, censet maximè in prælato esse mortale Syl. Angel. Nauar. Sotus, Suarez, nisi intercedat publica causa. Sed esse solum veniale dicit Caiet. & Valentia, quod tempus non videatur pertinere ad substantialia materiæ percepræ.

In dicendo autem priuatè laudabile est etiã singulas recitare consueta hora, ex Inno. Hostiensi, Io. And. Panorm. in cap. 1. de celeb. miss. & Petro Damiani epist. ad Desiderium. de miraculis sui temporis. Quænã hæc sit, docet Nau. cap. 3. de horis. num. 38. & seq. sed non consistit in indiuisibili. Dicere autem eas priuatim hora indebita (dummodo dicatur totum ante mediam noctem illius diei) non est peccatum mortale, sed tantum veniale, ex Ant. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Syl. hora. quæst. 9. Ang. num. 22. Caiet. v. hora. §. quoad 4. Nauar. cap. 25. num. 97. & de horis. cap. 3. num. 49. 58. Valent. 2. 2. d. 2. quæst. 2. p. 10. Suarez t. 3. d. 82. sect. 1. Tolet. l. 1. cap. 13. etiam si sine causa id fiat (licet esse mortale dixerit Humbertus in reg. S. Benedicti ex Syl. hora. q. 9.) siue initio, siue in medio, siue in fine eiusdem diei dicantur, cum satisfiat substantiæ præcepti, ex Lessio num. 78. Azor loco cit. quæst. 3. & 8. Cum verò timetur impedimentum, satius est anticipare, quàm postponere, cum illud diligentiæ sit, hoc negligentiæ signum. Idémque consulitur. cap. presbyter. d. 91. Est tamen consuetudo, vt saltem, priuatim matutinum, & laudes possint recitari præcedenti sero, ex S. Tho. quæst. 5. art. 28. Caiet. v. hora. Syl. ibidem. d. 3. Lessio n. 79. Azor. cap. 9. quæst 5. & 7. Ant. 3. p. t. 13. cap. 4. §. 4. Pedraza l. 1. c. 5. & cæteris, quod festus dies incipiat in vesperis diei præcedentis. cap. 2. de feriis.

De hora est res admodum incerta. Suarez vult recitandum saltem hora 4. post meridiem more Hispanico, vt scribit t. 2. de relig. l. 4. de horis can. cap. 27. num. 13. 14. siue hyeme, siue æstate. Azor verò iuxta horologium Italicum

sentit

sentit æstate posse inchoari hora 21. data, & hyeme hora 22. similiter pulsata, vnde inter eos erit differentia vnius horæ. est tamen vtraque sentẽtia probabilis. Posse verò separari laudes à matutino docet Nauar. de horis. cap.3.n.28. Henriquez l.9. cap. 24. Io. Steph. Durandus. l.3. de ritibus Ecclesiæ. cap.5. etsi Azor l.10. cap.8. q.4.id minus probet, nisi adsit honesta aliqua causa. Num verò non persoluto adhuc Matutini, & Laudũ officio, possit sacerdos Missam celebrare, explicauimus l. 2. de sacrificio Missæ. c.6.n.4.

Superest difficultas de interruptione officij. qua in re dicendum est primò si interruptio fiat ex iusta causa, non esse peccatum, vt si oporteat respondere amico, aut famulo,prouidere alicui negotio vrgenti, excipere hospitem, confessionem audire,opus aliquod facere ex charitate. in his enim non est necesse repetere à capite horam, ex Nau. de oratione. c.16. num 66.67. Azor cap. 8. q.5. §. 9. Lessio cap.37. num.57. 58. Medina de orat. quæst.17.art.3.ad finem. Graff. l.2. num.52. Suarez t. 2. de relig. l 4.de horis cap.24. num.10. & seq.

Secundò,si absque iusta causa id fiat, esse peccatum, cap. dolentes. de miss. celeb. & cap. nihil contra 7.quæst.1.& dictat ratio naturalis, cum non debeat alloquens Principem inurbanè, & rusticè absque causa sermonem abrumpere, & intermiscere impertinentia, ideo cum contineat irreuerentiam,peccatum erit ex Azor loco cit. q.1. Lessio n.57. Nauar.n.64.65.

Sed quid si interruptio fit ad vnam.v.g. aut duas horas, oportebit ne officium repetere? Affirmat Nauar. de orat. cap. 16. num. 75. Medina de orat. quæst. 16. artic.3. Azor cap. 8. quæst. 5. in fine, eò quod interruptum ad longũ tempus videatur finiri, & non continuari, vnde non satisfieret debito recitandi officium. Sed oppositum docet Caiet. v. Quando horæ. §. quoad 4. Lessius numer. 57. vbi etiam pro hac sententia citat Peltanum. l.3. de bonis operibus. c.4. concl. 4. & Lelium Zeccum in sum.cap.83.de officio diuino n.10. & Aragonam,quia, non est de substantia præcepti continuatio; vnde vt non repugnat ex pluribus partibus orationis, declarationis, disputationis, confessionis habitis diuersis temporibus, vnam integram orationem, declamationem, disputationem, confessionem institui, ita nec repugnat per huiusmodi diuisionem officium diuinum suam retinere vnitatem. verùm prior sententia tutior est & consulenda.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 136. editæ anno 1571. quæ incipit. Exposcit.

EPITOME 117.

LEGISLATOR statuit §.3. præsentis Constitutionis omnes, & singulos locorum Episcopos,& alios Superiores tanquam Apost. Sedis Legatos omnes, & quascumque parochiales Ecclesias,cæteráq; Ecclesiastica beneficia suarum

Ordinarij tanquã delegati Sedis Apost. visitent Ecclesias Hierosoly. militum,quibus ani-

marum incumbit cura in his, quæ spectant ad curam animarum, & administrationem Sacramentorum.

suarum ciuitatum, & diœcesum, quibus imminet animarum cura ad Religionem militum Hierosolymitanorum eiúsque milites capellanos, ministros, rectores quomodolibet pertinentia, etiam quod in eis Episcopalem, & temporalem iurisdictionem Religio, & milites prædicti haberent, eorúmque Ecclesias, rectores, vicarios, & ministros quoscumque (in his tamen dumtaxat, quæ animarum curam, illiúsque exercitium, & Sacramentorum administrationem respiciunt) visitare, omnésque actus concernentes visitationem exercere, posse, & debere. & rectores, cæterósque ministros curam animarum exercentes minus idoneos repertos, si sint ad nutum amouibiles, statim amouere; si titulares, statim suspendere, ac superiores eorum monere, vt intra breuem aliquem terminum subrogēt alios idoneos, prius tamen per ipsos Episcopos & alios superiores examinatos, & approbatos, vt supra in coadiutores, seu vicarios, iuxta decretum Conc. Trid. sess 22. cap. 6. Interim ipsi Episcopi, & superiores pro necessitate curæ animarum prouideāt arbitrio suo. Quod si superiores dictorum rectorum, & ministrorum intra præfixum tempus non deputauerint, ipsi Episcopi, & alij superiores idoneos repertos præuio examine iuxta formam Concilij Tridentini in locum amotorum subrogent. Titularibus verò suspensis coadiutores deputent iuxta dictum Concil. Trid. sess. 21. cap. 6. qui in dictis parochialibus inseruiant, & si subrogati, aut deputati fuissent ab ipsa religione, & militibus. §. 4. Facient autem Episcopi, & alij superiores gratis, & tanquā delegati Sedis Apost. prædictam visitationem.

THEOREMA 323.

INter ordines institutos ad militandum pro fidei, & religionis Catholicæ defensione instar Machabæorum, S. Io. Hierosolymitani semper milites efflorerūt, qui ita sunt nuncupati, quod olim recuperata à Gothifredo Buglione, cæterísque Christianis Principibus Hierosolyma, ibi primum cæperint habitare obtenta à Gelasio II. anno 1120. & Honorio II. anno 1124. Ordinis confirmatione, vt inter innumeros refert etiam Azor t.1.l.13.cap.5.quæst.3. Mox tenuerunt Rhodum insulam vsque ad annum 1523. quo post tres obsidionis menses ingenti classe à Turcis superati, insulæ amiserunt imperium; vnde & factum est, vt Rhodienses Equites dicti sint. Vnde expulsi, ab Imp. Carolo V. donati Melita insula

inter Siciliam, & Africam, ab ea Melitensium Equitum nuncupationem obtinuerunt, & insulam bello à Solimano Turcarum Tyranno ingenti classe petitam anno no 1565. incredibili virtute defenderunt. In eo verò Ordine sicut & in aliis militaribus, non tantum recipiuntur milites, qui contra fidei inimicos armis decertent, vt ex hac Constitutione constat, sed etiam Clerici, qui in ipsorum sacris ædibus officia diuina cantent; sacra faciant, Confessiones audiant, Eucharistiam impertiant, reliquaque sacramenta ministrent iis, quorum eis demandata est cura; & tam milites, quàm Clerici tria paupertatis, castitatis, & obedientiæ perpetuæ vota nuncupant, quod in aliis secus accidit, vt notat Sotus l.7. de Iust. quæst. 5. art.3. Couar. in 4. lib. decret. de matr. p.2. cap.3. §.1. Sarmentus de reddit. Eccl. p.4. cap.1. Hæc igitur Constitutio de Ecclesiis parochialibus, aliísque habentibus animarum curam per Militum Capellanos, ministros, rectorésque administratis agit, ne quis prætextu priuilegiorum dictæ religionis, in iis, quæ animarum curam, illiúsque exercitium, & administrationem Sacramentorum pertinet, à visitatione immunes esse prætenderent.

THEOREMA 324.

Pontifex igitur. §. 3. statuit, vt sicut Episcopi, & Antistites iis superiores sibi subiectas Ecclesias visitant, iuxta cap. discernimus, quod singulis annis præcipit diœcesim ab Episcopo visitari. & cap. Episcopum. 10. quæst. 1. & Concil. Trid. sess.6. cap.4. de reform. quod ita statuit: Capitula Cathedralium, & aliarum maiorum Ecclesiarum, illarúmque personæ nullis exemptionibus, consuetudinibus, licentiis, iuramentis concordiis, quæ suos tantum obligent auctores non etiam successores, tueri se possint, quo minus à suis Episcopis, & aliis maioribus Prælatis per se ipsos, vel illis, quibus sibi videbitur adiunctis iuxta Canonicas sanctiones, toties, quoties opus fuerit, visitari, corrigi, & emendari, etiam auctoritate Apostolica possint, & valeant. Et sess. 24. cap. 3. de reform. Patriarchæ, Primates, Metropolitani, & Episcopi propriam diœcesim per se ipsos, aut si legitimè impediti fuerint, per suum Generalem Vicarium, aut Visitatorem, si quotannis totam propter eius latitudinem visitare non poterunt, saltem maiorem eius partem, ita tamen, vt tota biennio per se, vel Visitatores suos compellatur visitare, non prætermittant: Ita iidem tanquam Apost. Sedis Legati omnes, & quascumque parochiales Ecclesias, cæteráque Ecclesiastica beneficia suarum diœcesum, quibus imminet animarum cura, quomodolibet pertinentia, & Hierosolymitanos milites, capellanos, ministros, rectorésque eorum visitent in iis, quæ ad animarum curam, eiúsque exercitium, & Sacramentorum administrationem spectant. Idémque præcepit. sess. 7. cap.7. de refor. verbis illis. *Locorum Ordinarij Ecclesias quascumque quomodolibet exeptas auctoritate Apostolica singulis annis visitare teneantur, & opportunis iuris remedijs prouidere, vt quæ reparatione indigent, reparen*

reparentur, & cura animarum, si qua illis immineat, alijsq; debitis obsequiis minimè defraudentur, appellationibus, priuilegijs, consuetudinibus etiam ab immemorabili tempore præscriptis, iudicum deputationibus, & illorum inhibitionibus exclusis. & similia habentur sess. 21. cap. 8. & sess. 24. cap. 9. de reform.

Additúmque est, *tanquam Sedis Apost. delegati*, quia prædicti Equites immediatè subiiciuntur Apostolicæ Sedi, vt ceteri Religiosi, & non Ordinariis, quare hi nullam iurisdictionem per se in illos habent, & ideo nec possunt visitare, cum vnum alterum supponat, vt colligitur cap. 1. §. hanc de censibus. l. 6. & extra. cap. cum venerabiles. eod. tit. Calderino consil. 10. de censibus. Oldrado. consil. 240. Abbate. cum Apostolus. de censibus. Sylu. visitatio. quæst. 1. Baldo consil. 158. lib. 3. Craueta cons. 138. num. 13. Solum igitur id facere valent, vti delegati Sedis Apostolicæ.

Visitationis autem forma colligitur ex cap. placuit. 10. quæst. 1. & cap. Romana de censib. l. 6. Finis verò præscribitur à Concil. Trid. sess. 24. cap. 3. nempe istarum omnium visitationum præcipuam, esse sanam, orthodoxámque doctrinam expulsis hæresibus inducere, bonos mores tueri, prauos corrigere, populum exhortationibus, & administrationibus ad religionem, pacem, innocentiámque accendere. Hic tamen Pius V. restringit visitationem militum Ecclesiarum ad animarum curam, illiúsque exercitium. v. g. vt custodiantur dies festi, audiatur statutis diebus res diuina, doceantur quæ ad fidem pertinent, seruentur ieiunia, ne permittantur adulteri, sortilegi, blasphemi, fœneratores, concubinarij. Et ad Sacramentorum administrationem. an pro Ecclesiæ, & Parochianorum facultatibus sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum mundè, & honorificè asseruetur, administretur in Ecclesia, deferatur ad ægrotos, quomodo templum niteat, altaria sint instrumenta decenti supellectili, religiosè asseruetur fons baptismalis, oleum sanctum, administretur iuxta præscriptum Ecclesiæ ritum Sacramentum Pœnitentiæ, non contrahantur in gradibus prohibitis matrimonia, & sic de aliis; & sic quæ correctione digna in his, vel Ecclesiæ ministris inuenerint, corrigant, & delinquentes pœnis coërceant. c. 1. de censib. l. 6. §. sanè. & Concil. Trident. sess. 7. cap. 8. de refor. iis præsertim, quæ in præsenti Constitutione desumpta ex Concil. Trident. sess. 21. cap. 6. & 8. de refor. habentur, de amouendis, substituendísque ministris præuio examine, iuxta eiusdem Conc. formam. sess. 7. cap. 13. de refor. & sess. 24. cap. 18. de refor. Vana enim esset visitatio, nisi delicta corrigi possent, ex Sylu. v. visitatio. quæst. 6. d. 4.

Denique §. 4. decernit Pius prædictam visitationem ab huiusmodi delegatis gratis faciendam, ne videantur sua potius, quàm Iesu Christi quærere. etsi iure communi visitatori debeantur expensæ, seu procurationes. cap. 1. & vltimo de censibus. l. 7. Glossa, & Doctores ibid. de quibus procurationibus plura disserit Azor p. 2. l. 3. c. 42. & p. 3. l. 13. cap. 30.

EIVSDEM PII V.

Constitutionis 140. olim 145. edita anno 1571. quæ incipit. Etsi. *& 150. quæ incipit.* Cum nuper. *edita anno 1572.*

EPITOME 118. 119.

Dignitates, & Officia habentia administrationē iurisdictionis, ambientes, & possidētes pretio, vel promissione, incurrunt cum cōplicibus pœnas confiscationis bonorū, degradationis, amissionis Doctoratus, & quorumcunque officiorum sæcularium, & Ecclesiasticorū, & vltimi supplicij.

PRÆCIPIT Legislator §. 3. & 4. nemini in statu Ecclesiastico licere mediante pecunia, aut alia re, vel promissione illarum, Dignitates, & Officia habentia administrationē iurisdictionis, procurare, assequi, vel obtinere per se, vel per interpositas personas, & contrafacientes eo ipso incurrunt irremissibiliter pœnam confiscationis omnium bonorum, degradationis, & amissionis priuilegij Doctoratus, & quorumcūque officiorum tam sæcularium, quàm Ecclesiasticorum, & vltimi supplicij, & quandocumque pro huiusmodi officiis habentibus iurisdictionis administrationem constiterit fuisse alicui Curiali, vel familiari aut alteri personæ, quid datum, aut promissum, per interpositam personam, ipso iure præsumendum id de consensu, aut mandato obtinentis huiusmodi dignitates factum fuisse, ideo subiacere pœnis prædictis nulla admissa excusatione ignorantiæ.

Et in eiusdem extensione, quæ in bullario veteri est 150. & incipit. *Cum nuper.* §. 1. extendit, vt liget etiam pretium, & promissionem, recipientes, ac etiam mediatores, innouátque iuris ciuilis, & Canonum pœnas.

THEOREMA 325.

EXtrauagantis huius materia tractatur etiam l. vnica. §. quod si. ff. ad leg. Iul. de ambitu. Authent. vt Iud. sine quoquo suff. & Auth. de mand. princip. & Nouella. Constit. 8. tit. 2. & 3. & c. 1. & 2. ne prælat. vices suas. S. Tho. opusc. 21. ad missam Barbantiæ, Panor. cap. 1. & 2. ne prælati vices suas. Caiet. v. officiorum venalitas. Soto l. 3. quæst. 5. art. 4. Syl. v. dominium. quæst. 4. Nauar. c. 25. nu. 7. Azor. p. 2. l. 11. cap. 7. Lessio l. 2. cap. 32. num. 28. Claro §. Simonia num. 4. Tuscho v. Simonia. consil. 251. Rebell. l. 9. quæst. 18. lect. 2. Molina d. 340 Bonacina de Contr. d. 3. q. 2. p. 2. num. 10. & aliis, qui vno ore huiusmodi officiorum iurisdictionem habentium venalitatem, tanquam rerumpub. pestem, & perniciem auersantur. Vide Concil. Turonense. cap. 2. *ne prælati vices suas.* dicit non esse dubium huiusmodi venalitatem in iudiciorum subuersionem redundare. & Iustinianus citata Auth. vt iud. sine quoquo suff. eidem acceptam refert impunitam oppressionem subditorū, nullo præsumente cum fiducia officialem redarguere, quod ille repente se emisse

emiſſe cingula (ideſt dignitates) reſpondeat, vnde per fas, & nefas, expilat quæcunque quæ merito ab eodem Iuſtiniano furta dicuntur. publicas, & manifeſtas populorum ſeditiones, officialium auaritiam malorũ omnium matrem, accuſantium. Fugas habitatorum. e. prouinciis. non habentium ob huiuſmodi extorſiones modum ſoluendi Principi conſueta tributa. Commerciorum confuſiones, reorum impunitatem, illis vendentibus magiſtratibus delicta, condemnationem innoxiorum, vt noxiis præſtent, furta, latrocinia, inuaſiones, vulnera, homicidia, adulteria, raptus virginum, legum, & Iudicum contemptum, dum hæc, & alia ſine periculo cõmittuntur, quod habeantur ob impuras officialium manus, venalia. ideo quiſque videns omnia auro vendentẽ, & præſumens quia quicquid egerit illicitum, hoc pecunias dando redimet, nihil adeo eſt graue, aut atrox facinus, quod non ſibi impune futurum puret; quare adminiſtrationũ emptio vna omnino eſt malorum omnium occaſio, & rerumpubl.peſtis. Itaque in officiis tẽporalibus, vt notat Clarus loco cit. cum Anan. c.1. num. 4. de ſimonia, admittitur quidem oblatio, quę fit palam Principi, per eum, qui cupit prodeſſe, ſed non præeſſe, cum ibi ceſſet crimen ambitus. ſed non, quæ fit alteri occultè, & clam. quo caſu non modo dantes, aut offerentes aliquid pro officiis, ſed etiam ea petentes puniuntur pœna infamiæ, & centum aureorum, ex l.vnica.ff. ad.l.Iul. de amb. addidit Iuſtinianus in Auth. vt Iud ſine quoquo ſuff.§.vltimo. pœnam reſtitutionis in quadruplum, indignationis Imperatoris, periculi amiſſionis cinguli, & ſuppliciorum, quæ congruent delictis eorum. & extendit hæc etiam ad obedientes in his huiuſmodi officialibus. Quæ innouantur hic etiam bulla 150. à Pio V. extenſis etiam pœnis ad mediatores, & pretium, aut promiſſionẽ accipientes, addita præſumptione, vt ſi quid datum, aut promiſſum fuerit per interpoſitam perſonam, familiari, curiali, aut alteri cenſeatur id factum ab eo, qui obtinuit adminiſtrationem. Quare ad huiuſmodi incommoda præcauenda præceptũ eſt in auth. vt Iud ſine quoquo ſuff. §. vltimo & Authent.de Mandat.princip. & Conſtitutione Nouell.8.tit.2.& 3. vt Officiales in principio officij iurent, ſe occaſione ſuffragij, aut patrocinij nihil dediſſe, aut promiſiſſe, nec daturos, aut promiſſuros. qua de re Clarus, & Tuſcus locis citatis.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 149. aliàs 56. editæ anno 1571. quæ incipit.
Licet omnibus.

EPITOME 120.

PIvs V. §. præſentis Conſtitutionis in fauorem Chriſtianorum habitantium in Turcarum Dominio, & Terris ita legem ſanciuit. *Decernimus, & mandamus, vt nullus* (fidelis) *Chriſtianos capiat, aut præter eorum voluntatem, etiam data mercede, remi-*

Chriſtiani ſubditi Dominio Turcarũ non ſunt captiuãdi, nec cogendi remigare, aut ſe pretio redime-

re, sed cũ bonis, vxoribus, liberis relaxãdi. *excomm.*

gare cogat, imponat eis taleam, bona eorum diripiat, quinimmo fraternè, & amicabiliter, vt Christianam pietatem decet, tractet, & liberè cum suis coniugibus, filiis, & bonis, abire permittat. Singulos verò, qui contrauenire præsumpserint, declaramus ipso facto in pœnam excommunicationis latæ sententiæ incidisse, à qua non possint, præterquam in mortis articulo, absolui, nisi à nobis, & successoribus nostris.

THEOREMA 325.

CVm Selimus Turcarum Tyrannus Christianorum prouincias longè, latéque depopulatus esset, & multas suo subiecisset imperio, ratus Pius V. communem hostem communibus Christianorum Principum armis oppugnandum, summa ope perfecit, vt iniretur belli societas inter summum Pontificem, Hispaniarum Regem Philippum II. & Rempubl. Venetam, quorum coniunctis armis anno 1571. die D. Iustinæ sacro, Io. Austriaci Caroli V. filij ductu, nauali prælio, propitio Numine, & fœlicissimo euentu contra Turcas pugnatum est, ad Naupactum Corinthiaci sinus oppidum, captæque triremes ducentæ, cæsa ad 30. Turcarum millia, sex millia capta, & quindecim millia captiuorum Christianorum seruitio exempta.

Veritus igitur, ne occasione belli, Christiani degentes in terris Turcarum male à Christianis eas hostiliter inuadentibus, haberentur, illorum incolumitati consulens Pius, præsentem extrauag. promulgauit, qua vetat Primò, à Christianis captiuari, sunt enim fratres, & non inimici nostri, & ideo non addenda afflictio afflictis; nec est eadem ratio de his, & de filiis infantibus Turcarum, qui in bello capiuntur & iure gentium serui fiunt, in pœnam delictorum parentum licitè, cum sint quid patris, & ideo sæpe ob eiusdem delictum, perpetua etiam puniri possint infamia.

Secundò, contra, aut præter, eorum voluntatem cogi ad remigandum in triremibus Christianorum, etiam soluta mercede; quia non liberè cedunt iuri suo; & ideo non tollitur iniustitia. Non enim minus libera debet esse iuris cessio, quàm ipsa donatio, vt tollat iniuriam. & locum habeat regula iuris 27. l.6. Scienti, & consentienti non fit iniuria.

Tertiò, imponi eis taleas. neque enim in his locum habere iustè potest mos inter Christianos receptus, vt Christiani in bello capti serui quidem non fiant, seruari tamen possint captiui, vt pretio redimantur, vt docet Bartolus communiter receptus, l. hostis. ff. de captiu. Syl. v. Bellum. 1. §. 1. Cum enim hi nobiscum bellum non gerant, sed agros, aut negotiationes, artesve exerceant, non sunt taleis, aut pretio cogendi ad se redimendum.

Quartò, bona illorum diripi, cum enim hostes non sint, non sunt eorum bona, vt hostium, diripienda, aut in prædam militibus concedenda, vti ductores bellorum ad excitandos milites, & puniendas subactas ciuitates, solent aliquan

aliquando concedere. In eo verò differt rapina à furto. l. quo naufragium. in fin. ff. de incen. ruin. nauf. quod includat violentiam, quæ fit Domino ſcienti, furtum verò ignorante, quare cæteris paribus rapina grauius eſt peccatum, ex S.Thom.2.2. quæſt.66. art.9. & Caiet. ibid. Quintò, vult liberos cum ſuis coniugibus, natis, & bonis dimitti, & amicabiliter tractari. aliàs enim crimen plagatus, ſeu plagium eſſet, retinendo vel ad vendendum, vel ad habendos in mancipia, liberos homines. de quo Plato l. 7. de leg. & in Sophiſta, Alciatus 1. Pararg. c. 27. Bald. in l. alienum in fin. Cod. de furt. & cæteri. tit. de plagiat. Leſſius.l.2.c.12.num.5.

Tranſgreſſores verò plectit pœna excommunicationis Papæ reſeruatæ, extra mortis articulum; & meritò, quippe cum res ſit grauiſſima, non ſecus ac piraticus diſcurſus maritimus. & in iure ciuili, cum antea pœna huius criminis eſſet pecuniaria, ex l. fin. ff. ad l. Fabian. de plagiar. poſtea capitalis eſſe cæpit, & plerumque exiliū, vel damnatio in metallum, ex cir. l. fin. ff. d. l. Fab. de plag. & l. fin. Cod. eodem tit. & c. 1. extra. de furtis, quæ pœna rapientis liberum hominem etiam conformis eſt Deuter.24. verſ.7. Exod. c. 21. Videndus etiam Iulius Clarus. §. finali. quæſt. 68. num. 32. Anan. in c.1.de furtis. num.4. Per. Gregorius, Syntag. l.36. c.31.

EIVSDEM PII V.

Conſtitutionis 147. olim 155. editæ anno 1572. quæ incipit. Romani.

EPITOME 121.

RENOVAT in præſenti Conſtitutione Pontifex in ſtatu Eccleſiæ pœnas impoſitas à legibus ciuilibus contra componentes, & retinentes libellos famoſos, & à Canone. Qui in alterius. 5. quæſt. 1. vbi ſtatuitūr, vt tales flagellentur, & excommunicentur, & extendit ad componentes, ſcribentes, dictantes, exemplantes, retinentes, tranſmittentes litteras nuncupatas, *d'Auiſi*, continentes alicuius famæ læſionem, vel reuelationem ſucceſſuum futurorum, & eorum, quæ pro regimine vniuerſalis Eccleſiæ ſtatus ſecretò tractantur, ſub pœna etiam confiſcationis bonorum, & capitis, niſi antequam vim earum manifeſtarint, corruperint.

Libelli famoſi, & litteræ *d'Auiſi* cōtinentes alicuius famæ læſioné, vel reuelationem ſecretorum cōcernentium regimen vniuerſalis Eccleſiæ, prohibētur. *Cōfiſcatio bonorū, & vltimum ſupplicium.*

THEOREMA 326.

LIbellus famoſus, de quo hoc loco eſt ſermo, dicitur ſcriptura in publicam contumeliam alicuius edita, vt conſtat ex.l. vnica. Cod. de famoſ. lib. Azore ibidem, & aliis Iuriſconſultis in l.lex Cornelia.ff.de iniuriis.§.fin. & inter detractiones peſſima eſt, quæ

per

per huiusmodi libellos fit, tum quia ad plures permanat, tum quia vix aboleri potest, cum auctor nequeat deprehendi, ideoque & qui fecit, & qui sparsit, & qui inuentum eulgauit, & non lacerauit, morte puniuntur, ex dicta l. vnica. Cod. de lib. fam. & l. lex Cornelia cit. Angel. ibidem. Tuscho. tom. 5. pract. conclus. iuris. concl. 321. Plaza. l. 1. delict. c. 3. Syl. v. libell. num. 5. Molina disp. 39. & extenditur etiam ad picturas turpes, quæ ad valuas, parietesque alicuius, ad eius dedecus, delineantur, vt notauit Iulius Clarus §. fin. q. 68. Molin. tr. 4. disp. 35. Graff. l. 1. de casibus reseruatis. c. 19. num. 21. Zechius casu 17. de casibus reseruat. Bertaza consil. suo crim. 237. num. 3. Idem valet in componentibus cantilenas contra Magistratus, & illorum honorem, ex Angel. qui monet talia facientes, vt caueant, in l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniuriis, etiamsi cantilenæ non sint scriptæ, & sint sine nomine auctoris, si id aliũde sciatur, ex eodẽ Angelo, loco cit. Sed Menoch. l. 2. de arb. c. 263. num. 42. vult puniri pœna arbitraria. nec sanè immeritò, qui non composuit, sed repertum non deleuit, & publicauit famosum libellum, capite plecti debet, ex d. l. vnic. Cod. de fam. lib. tum quia hic præsumitur composuisse, ex Doctorum sententia in c. qui in alterius. 5. quæst. 1. Syl. loco cit. vers. *Aduertendum est tertiò.* Menochij. l. 2. de arb. casu 263. num. 38. tum quia sine istius opera frustra libellus compositus fuisset, & ideo iste ad effectum deduxit delictum, & ob id puniendus est, vt etiam pari pœna punitur scribens, dictans, vel fieri mandans, ex eodem Ang. in cit. l. lex Cornelia. §. fin. ff. de iniuriis. & efficiuntur etiam intestabiles. l. ob carmen. ff. de testibus. Menochio num. 34. & Graff. p. 2. l. 2. c. 17. num. 26. Mol. d. 137. Less. l. 2. c. 19.

Quoad pœnas autem Canonicas. c. qui in alterius. 5. q. 1. videndus Geminian. Archidiac. Turrecremata. ibidem. Syl. loco cit. n. 5. Plaza l. 1. epit. delict. c. 3. Menoch. loco cit. Easdem pœnas capitis, confiscationis bonorum, &c. idem Pius extendit ad componentes, scribentes, dictantes, exemplantes, retinentes, transmittentes commentarios dictos *literas d'Auisi*, si contineant læsionem famæ alicuius, vel reuelationem eorum, quæ pro regimine vniuersalis Ecclesiæ status secretò tractantur, si non corruperint, antequam illorum vim manifestauerint.

Edidit eadem de re constitutionem aliam num. 4. olim 7. quæ incipit. *Ea est.* Gregorius XIII. anno 1572. continentem infamiæ notam, & damnatiõnem ad Triremes. *Probibemus* (inquit §. 2.) *ne quis in posterum tales Commentarios conficere, néue ab aliis confectos recipere, describere, spargere, aut ad alios mittere audeat. Qui horum quid fecerit, ipso facto perpetua infamia nota affectus sine vlla spe venia ad Triremes, aut perpetuò, aut ad tempus pro admissi qualitate damnetur. Qui verò huiusmodi scriptorum quidquam vndecunque, aut à quocunque receperit, id quamprimùm vrbis nostra Gubernatori significare, & omnia ei consignare debeat. Quod si non fecerit, ipsum pœnis praedictis subiacere decernimus. Antiquis iuribus contra scribentes, aut mittentes libellos famosos editis nihilominus in suo robore duraturis.*

GREGORII XIII.

Constitutionis editæ anno 1572. quæ incipit. Omni certè.

EPITOME 122.

Agni Dei cerei non sunt miniandi, nec venales habendi. excomm.

PROHIBET legislator quemquam depingere, vel minio inficere, auróve, vel colore notare, Agnos Dei è cera à Papa benedictos, aut etiam facere miniari, vel depingi, seu etiam illos venales proponere, vel tenere sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, & aliis pœnis arbitrariis, sed eos albos, & mundos decenter ac reuerenter à cunctis haberi, deferri, & custodiri iubet.

THEOREMA 328.

1 VEtus est mos Ecclesiæ Catholicæ, vt Romani Pontifices anno. 1. & 7. sui Pontificatus, hos cereos & candidos sacratos agnos, purum illum mundum, & innocentem Agnum, qui pretioso suo sanguine nos redemit, repræsentantes, solemnibus cæremoniis, & precum ritu, ac benedictione sanctificent, pluráque sanctè à Deo precentur iis, qui pio, & religioso animo eos secum habuerint, & detulerint.

2 Quare cum Carolus Magnus à Leone III. coronatus fuisset Imperator, ab eodem tanquam præclaro munere vno ex huiusmodi cereis agnis donatus est, quem ille cum insigni pietate vti magnum thesaurũ accepit, vti ex Registro Summorum Pontificum constat. Imperator quoque Constantinopolitanus cũ aliquot ab Vrbano V. qui in Pontificatu ab anno 1363. ad 1370. vixit, sibi missos audiuisset, solemni instituta cum clero & populo supplicatione obuiauit, & triumphali more in vrbem inuexit ex eodem Registro. quin etiam Abissinorum Imperator ante biennium vna ex his sacris ceris donatus summa reuerentia, multísque osculis tanquam tutissimum in bellis clypeum collo suspensam ferendam, recepit, vt in annuis litteris Æthiopicæ missionis scripsit anno 1620. Michaël de pace Societatis IESV.

3 Experientiáque didicimus eos præclaram vim habere contra fulmina, grandines, incendia, ventorum, ac imbrium tempestates, præstigiáque, & incantationes sagarum, & dæmonum, vt testatur Durandus l. 6. diuin. off. c. 79. & Concil. Mediol. sub D. Carolo Borromeo celebrato. Extat etiam apud Greg. Turonensem de miraculis. S. Martini. c. 2. testimonium S. Paulini, referentis l. 6. inuidia tentatoris factũ, vt immissum incendium voraci flamma domum combureret; sed ceræ particulam allatam à templo D. Martini iniectam in ignem, illum, sua natura alere solitam, eius violentiam oppressisse. Haud igitur mirum, si ex his ceris, quæ ex cereo acceptæ Paschali, aliisque puris admixtis, & sacro oleo delibutæ, ac à Christi Vicario benedictione sanctificatæ, signatæq; imagine Agni Dei, ex quo nomen sortitæ sunt, similia quotidie edantur miracula, quorum nonnulla refert Antonius Daurouultius in Cate-

chismo.cap.3.tit.73. Soc. IESV, ex annuis litteris societatis eiusdem.

Videntur autem præcipuè hæ sacræ ceræ institutæ, vt notauit Baronius ad annũ Christi 68. c.6o. vt suspensæ collo recenter baptizatorum, dæmonum illusiones, & fascinationes maleficarum auerterent, vel dissoluerent, multò fælicius, quàm Gentilibus eueniret, qui infantibus suis ad easdẽ fascinationes auertendas superstitiosas bullas, ex Varrone lib. 6. de ling. lat. appendebant. Huius rei exempla plura referuntur à Patre Martino Delrio tom.1. disq. Mag. l. 2. c.12.& tom.3.l.6.cap.2.sect.3. q.3. & Antonio Daurouultio loc. cit. Porrò munus signandi, & renouandi fractos huiusmodi cereos Agnos Dei Sum. Pontifex Paulus V. in Constitutione 27. alias 43. concessit in Vrbe Reuerendis Patribus ordinis Cisterciensis sanctæ Mariæ Iuliensis.

THEOREMA 329.

HAbendos verò decẽter & religiosè huiusmodi Agnos, & ad eos duntaxat vsus, ad quos sacris Ecclesiæ precibus consecrantur, & ratio ipsa, & duorum Imperatorum, de quibus supra diximus exempla docent. Ideo Concilium Mediolanense præcipit, vt non solùm cum gestantur e collo suspensi in theca aurea, argentea, christallina, aliáve nobili materia inclusi sint, (nullo autem modo in annulo, quòd tunc parum religiosè gestari videantur) caneántque habentes, ne quid impurum, aut turpe tangant, aut faciant à re sacra alienum, sed etiam cum domi iuxta piam fidelium consuetudinem asseruantur, decenti loculo includantur, ne tactu violari possint; quippe cum nec laicis, nec clericis in minoribus ordinibus eos contrectare liceat, sicut nec sacra vasa, calices, patenæ, ex cap. in sancta de consec. d.1. & cap. ad sacras d.23. aut sacratus altaris lapis, sed tantum clericis in sacris constitutis, eò quod sacro oleo, & chrismate conficiantur. Quamuis si absit contemptus, & honorificè, ac reuerenter à non sacratis hominibus tangantur, veniale solum videatur Azorri.p.1.l.9.cap.9. q.3. quinimmo Sanchez l.2.decal.c.43. num. 27. nullam culpam esse sentit, quod vsus obtinuerit, vt possint tangi.

THEOREMA 330.

POrrò huius Cõstitutionis censura tria hominũ genera comprehendit. Primò, inficientes auro, colore, aliáve re simili has sacras cereas imagines, cum ex candore debeant puritatem Agni cœlestis, & tollentis peccata mundi Io.c.1. Apoc.c.5.6.7. D.Petr. ep.2. c.1. Isaiæ c.53. demonstrare. Postquam tamen contracta est excommunicatio ab inficientibus, Sanchez loco cit. num. 28. sentit non esse vetitum eas sic pictas retinere, cum non debeant destrui, & in motu proprio infinitiuum (*tenere*) coniungatur cum dictione (*venales.*) Secundò, facientes idem fieri, ne in crimine participantes à criminis pœna sint immunes, & liberi. Tertiò, easdem venales tenentes, vel proponentes, ad vitandam scilicet speciem omnem Simoniæ, ex Azor.p.1.l.9.cap.9. q.4. Verùm Thomas Sanchez n. 29. id intelligit

git tantùm de venalitate Simoniaca, vt si pluris vendantur ratione benedictionis, quàm materia ipsa, & impensæ factæ valeāt, hoc enim aperte illicitum, & Simoniacum est, non item illud; cum etiam calix consecratus tanti vendi possit, quanti materia, & artificium valet, nihilo penitus pro consecratione recepto. excommunicatio tamen hæc non reseruatur.

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 11. in bull. vet. editæ ann. 1572. incipientis. Illius, *& 12. incipientis.* Sanctissimus, *editæ anno 1576.*

EPITOME 123.124.

Concedūtur Indulgētię docētibus, & discentibus doctrinam Christianam.

GREGORIVS in priori bulla Indulgentias extendit ad cētum dies docentibus, & addiscentibus Christianam doctrinā singulis vicibus, cum Pius V. bulla, *Ex debito.* n. 156. solùm 40. concessisset. In posteriori verò cōcedit omnibus quando ingrediūtur Christianæ doctrinæ confraternitates, & confitentur, & communicant, decem annos, & totidem quadragenas Indulgētiarū, idémque bis in anno, si fuerint cōfessi, & communicauerint. Nec non dictis confratribus vtriusque sexus descriptis, & describendis quotiescunque in tam sancto exercitio se occūpauerint, annos 100. Itémque dies 100. cum se congregant ad tractandum de rebus ad promouendam huiusmodi puerorum institutionem. Itémque semel in anno eisdem confessis, & communicatis iuxta superiorum suorum determinationem, & in articulo mortis contritis, & pœnitentibus largitur plenariam indulgentiam.

THEOREMA 331.

MVnus tradendi pueris, & rudibus doctrinam Christianam summi momenti esse in Ecclesia Dei; summósque viros ad hoc fuisse delectos, vt etiam Philosophis de fide interrogantibus satisfacere, & errores illorum confutare possent, clarius pomeridiana luce constat. & meritò, tum quòd ipsius Christi omnium Magistri Matth. 17. & 23. Lucæ 9. & Apostolorū à Domino electorum ad totum orbem veritatis splendore illuminandum, Matt. 10. munus fuerit. tum quod in hoc vertatur hominis æterna salus: tenentur enim fideles quoad credibilia, explicitè, & non solum implicitè multa scire, vt contra Innoc. c. firmiter de sum. Trinit. & fid. Cath. Ioan. Andr. ibid. n. 26. Abb num. 6. & Hostiens. n. 11. docent Eymericus p. 2. Direct. Inquis. q. 10. hæresi 8. Valentia 2.2. q. 11. art. 2 p. 4. Bannes 2.2. q. 11. art. 2. vt v.g. contenta in articulis fidei, ex August. l. de fid. & symb. c. 1. Cyrill. catech. 5. D. Thom. 2.2. q. 2. art. 5. Valentia,

& Banne locis cit. Alb. Bon Dur. 3.sent.d.25.Io.Azor.t.1.lib.8.c.6.7. Castro. lib. 1. de iust. hæret punit. c.9.Gabr.3.d.25 quæst.vnica art.2. & cæteris Theologis, licet inter eos sit deinde aliqua diuersitas, vt videre licet apud Sanchez l. 2. decal. cap.3. & quoad agibilia etiam multa, v. g. præcepta, sacramentáque, vt ex præscripto Christianæ legis viuentes, vitam consequantur æternam; ideo necesse est, vt hæc,& similia doceantur,cū ignorantes,hæc præstare nequeant; idque cum primum rationis vsum assequuntur, cum iam actum fidei explicitè elicere, rectéque viuere debeant, vt rectè docent Sanchez loco cit.n.12. cum Bonau. 3. d.25. art.1. q.5. Ang. v. fides n.7. Nau. c.11. n.22. Azor. loco cit. c.7.q.2. Philiar. t.1. p.2. l.3. c.9. de off. sacerd. Vasquez 1. 2. q. 26. art. 2. & ignari teneantur sub mortali (cum res sit grauissima, & necessaria ad salutem) curare vt addiscant, & sciant saltem quoad substantiam, etsi nesciant iisdem verbis referre, ex Valentia, Banne, Pet.Ledesma,Sanchez n.16.Syl.Ang.v.scientia, & aliis citatis. Cúmque id sit Pastorum munus, Parochi ignaros docere tenentur,& ad id cogi censuris ab Episcopis possunt, vt aliquando contigisse docet Emanuel Roder.to.1.sum.in 2.edit.c.88.n.3. & Sanchez n.15.

THEOREMA 332.

CVm igitur tantum negotium vrgeretur remissiùs, inuigilantes summi Pontifices cæperunt varia mali remedia excogitare, ideo Leo X. bulla 7. olim 11. quæ incipit *superna*. §. 32. iussit scholarum magistros, præcipuè diebus festis, suis discipulis catechismum tradere: Pius V. bulla 137. olim 156. vt Ordinarij locorum instituerent confraternitates doctrinæ Christianæ, & tam docentibus, quàm discentibus vtriusque sexus concessit, vt quoties ad doctrinam conueniunt,si pœniterent, & confiterentur, aut haberent propositum confitendi suo tempore, lucrarentur 40. dierum indulgēias. De quadragenæ autem nomine videndus Rodericus t.2. q 86. art.3. Paludan. 4. d.20. q.4.art.2. Suarez t.4.d.50.sect.5.n.11.& seqq. & supra Theor.48. demum nūc in præsenti Constitutione Gregor. XIII. eas liberaliter adauget, vt res serius, & diligentius vrgentur. Cui sanè pio operi, & instituto, plurimum vbique attulit adiumēti nostra hæc minima Societas IESV vsque ab initio, ex S.P.Ignatij institutione, qui & suo exemplo in hoc cæteris præluxit, & voluit Professis societatis nostræ peculiariter munus hoc tradendæ Christianæ doctrinæ pueris, & rudibus commendatum esse, & locorum superiores, cum primum aliis sociis præficiuntur per dies 40. eam publicè profiteri, quæ satis patent ex constitutionibus societatis, & bullis Pauli III. Iulij III. Gregorij XIII. & aliorum Pontificum in eiusdē confirmationibus. Vix enim explicari potest quantum sit iuxta Aristotelis l. 2. Ethic. & Virgilij l.2.Georg. sensum, qui ei penè totum tribuunt, à teneris assuescere, vt etiam ex Lycurgi canibus altero coquinæ, altero venationibus ab initio assuetis, colligit Plutarchus in eiusdem vita;quippe cum, vt scribit Horatius,

Quo

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem
Testa diu.

Et Seneca Trag.6.

Dediscit animus serò, quæ didicit diu.

Cuius causam docuit Plato, dum lib.4.de virtute.& l.26.de pulchro, ait. *Quia in pueris ingenia sunt mobilia, & ad percipiendum facilia, ita celeriter capiunt, vt non tunc discere illa videantur, sed reminisci, atque recognoscere.* Et Quintilianus l.1. cap.12. *Dociliora sunt ingenia, priusquam obduruerint.* Et Vegetius l.1.c.4. *Non tantum celeriùs, sed & perfectiùs imbibuntur, quæ discuntur à pueris.* Et denique Pius V. in motu proprio. *Ex debito pastoralis officij.* n. 156. agens de vtilitate institutionis puerorum in doctrina Christiana, testatur se aduertisse infantes, & pueros bonis moribus, & exercitiis educatos, quasi semper vitam pudicam, honestam, & exemplarem, ac aliquando sanctam egisse; è conuerso autem, qui in curia, & ignauia, non sic educati sunt, persæpe ad exitium, & duci, & quod peius est, alios plures secum ducere, qui si diligenter educati, & in doctrina Christiana instructi fuissent, à vitiis, & multis aliis erroribus abstinuissent. Quod etiam in D. Petro Martyre perspicuè eluxit, qui cum à teneris in scholis Apostolorum symbolum didicisset, nullis nimis, blanditiis nullis, euinci potuit, quin etiam sanguine semel agnitam veritatem, & fidem, confirmaret.

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 24. editæ anno 1574. quæ incipit. Ab ipso.

EPITOME 125.

CVM Bonifacius VIII. excõmunicationis sententiam tulisset in dantes aliquid, vel recipientes, siue promittentes etiã sub verbis generalibus, & non planè expressis, & promissionem recipientes etiam rei paruæ, pro obtinenda iustitia, aut gratia, siue pro se, siue pro alio, à sede Apostolica. Vel qui sciret aliquem esse in tali culpa, & intra triduum non notificaret, à qua excommunicatione nemo posset absoluere absque speciali mandato Papæ, aut mortis articulo, & tũc si tantum pauperibus daret, quantum recepisset, aut dedisset. Et expeditiones ipsas sic obtentas declarasset nullas, adeo vt, qui scienter litteris illis vteretur, in eandem censuram incideret: Gregorius XIII. easdem sordes abhorrens præsenti extrauag. §.2. Constitutionẽ prædictam cõfirmat, & extendit ad prædictorum consiliarios, fautores, & auxiliatores. & §.3 priuat ipso iure omnes prædictos

Promittẽtes vel dantes, & rem, aut promissionẽ acceptãtes, pro obtinẽda iustitia, aut gratia apud Sedẽ Apostol. scientésque, & nõ reuelantes, necnon fautores, cõsultores, &c. excommunicãtur, reseruata absolutione Papæ, priuãtur omnibus officiis, & benef. sunt infames, & inhabiles, & expeditiones sunt nullæ.

ctos quocunque beneficio, & officio Ecclesiastico, & sæculari, reddit infames, & inhabiles ad illa, & alia beneficia, & officia. & §.4 concedit impunitatem socios, complices, & fautores, manifestantibus.

THEOREMA 333.

BOnifacij VIII. prædictam constitutionem editã, anno 1295. supra Epitome 18. retulimus, & explicuimus Theoremate 56. 57. Quoad præsentem verò Gregor. XIII. cupiens sum. Pontifex Curiam purgare à sordibus (*sunt sordes* ex. l. si filius. ff. de iudiciis, cap. 1. de re iudicata. l. 6. Baldo in d. l. si filius, Deciano in tr. crim. l. 8. c. 33. Alberico in dictionario, Virginio Boccacio tr. de pact. p. 3. n. 80. Nau. com. de dat. & promiss. not. 3. *præmia, seu corruptiones pecuniariæ*, quæ etiam iure diuino damnatæ sunt. Deut. 16. *Iudices, & magistratus constitues*, &c. Isaiæ cap. 1. *Principes tui infideles*, &c. Iob c. 15. *Ignis deuorabit tabernacula eorum, qui libenter munera accipiunt*. Eccl. 20. *Xenia, & dona excæcant*. Isaiæ 5. *Væ qui iustificatis impium*, &c. l. 1. Reg. c. 8. *Et non ambulauerunt*, &c.) renouat in præsenti extrauag. §. 2. & confirmat cum omnibus pœnis, & censuris, prędictam Bonifacij, eo quod huiusmodi quæstus cupiditas, & nundinatio iustitiæ, & gratiæ apud sedem Apost. & pessimæ sint, & Curiæ existimationem grauissimè offendant. Qua in re imitatus est Gregorium II. qui eadem de causa in bulla, quæ incipit. *solicitè*. promittentes, aut dantes aliquid nunciãtibus promissionem beneficiórum, excommunicauit reseruata absolutione Papæ. Ideo iam cessat difficultas, an dicta Constitutio Bonifacij obliget, nec ne, quod auctore Calderino, & Ioan. de Lignano, Palud. 4. d. 18. q. 3. Angel. excomm. 5. casu 25. Sylu. excomm. 7. casu 46. Caiet. excomm. post casum 80. diceretur reuocata à Clemente V. vt notat etiam Nauarr. in Man. c. 27. n. 206. in fine, & com. de dat. & promiss. vbi eam diligenter explicat. n. 1. & 38. qui etiam multa ad eandem pertinentia tractat. to. 2. consil. 8. 46. 47. 48. 50 51. tit. de sent. excomm. sicut etiam Azor. t. 2. l 7. c. 16. q. 1. & to. 3. l. 12. cap. 23. initio, Sanchez l. 2. decal. c. 20. n. 19. Suarez t. 5. d. 22. sect. 5. n. 36. Sayrus l. 3. c. 30. n. 12. Farinacius to. 1. p. 3. pag. 564. 568. n. 338.

Ligat igitur hæc Constitutio Gregor. XIII. audentes qualecunque facinorum dictæ extrauag. Bonifacij. Audere autem non includit quomodocunque faciẽtes, sed tantum temerarie, & præsumptuosè, iuxta Nauarr. in d. com. n. 38. & Cardinalem in Clem. 1. q. 38. de priuileg. Ideo ad incurrendas has pœnas sufficit sola pactio, promissio, & acceptatio promissionis, etiam si non sequatur effectus seu implementum, aut datio, & acceptio rei, nec obtenta sit iustitia, aut gratia, (sub quibus includitur etiã si datio, aut promissio fiat pro iniusta sententia, aut gratia, vel pro auferenda iustitia, ex Nauarr. in d. com. n. 19. & 26. quicquid Io. Monachus in d. extrauag. com. c. 1. de sent. excom. in verb. sub generalibus, senserit. Immo si pactio fiat dandi aliquid, vt iudex faciat aliquid arbitrarium, ad quod iustitia cum non obligat, vt dare, vel non

dare

dare maiorem dilationem, differre, vel anticipare ſententiam definitiuam, deferre, vel non deferre appellationi, quæ ſunt arbitraria, vt docet Nauarr. n. 17. vult enim Pontifex ne venales fiāt huiuſmodi expeditiones.) Vnde ſatis eſt ad incurrendas has pœnas, ſi aliquid horum fiat. ex Nauarr. ibid. n. 13. 15. & Azor. p. 3. l. 12. c. 23. q. 5. cum pœna ſit impoſita etiam conanti, & attentanti. quod non eſt nouum, vt patet ex cap. magna. cap. ſi quis non dicam rapere. c. quiſquis cum §. ſi quis cum telo. de pœnit. d. 1. Non ſufficit tamen ſola intentio promittendi, aut paciſcendi non facta expreſsè, aut tacitè promiſſione, & pactione, ex Nau. n. 23. Num verò hæ pœnæ locum habeant in promiſſione gratitudinis iure naturali debitæ, verbis, vel ſcriptis generalibus eodem modo, quo ineſt, expreſſa, ſine vllo augmento, quo obligatio antidoralis tranſeat in ciuilem, eſt difficultas; & quidem Nauar. n. 21. negat, quia expreſſione eius, quod ex ſe licitum eſt, non fiat illicitum; quare cum liceat beneficiato gratum eſſe benefacienti, expreſſio huius non erit illicita. Oppoſitum docet Io. Monachus ibidem, & Azor loco citato q. 1. quia leges prohibeant has promiſſiones, quia ſolent animum eorum, quibus fiunt, allicere, & iudicium peruertere; aliúdque ſit gratum animum habere erga benefactores, qui in nos beneficium contulerunt, aliud verò ante beneficium in nos collatum, promittere nos futuros gratos in eos à quibus conſequemur beneficium, vnde non prohibetur gratitudo, ſed promiſſio ante beneficium impetratum.

Quid ſi religioſus, vel pauper ſuas ad Deum, & ſanctos promittat pro iis, quos rogant, ſuper huiuſmodi iuſtitiis, & gratiis? Non incurret pœnas ſtatutas, vt notat etiam Nauarr. n. 23. eò quòd res tam paruæ, & ſpirituales non ſoleant mouere notabiliter recipientem ad faciendum aliter, quàm ius exigat.

Roganti quoque an liceat aliquid dare, vel recipere pro iuſtitia, vel gratia iam facta; nulla tamen præcedente promiſſione, pactione, acceptatione? Reſpondet Nauarr. n. 31. Io. Monachus loco cit. Azor. 3. p. l. 12. c. 23. q. 4. licere, tum quia hæ pœnæ imponuntur danti, & accipienti, vel promittenti ad obtinendam iuſtitiam, vel gratiam, non danti, vel accipienti poſt eam obtentam, ideo lex pœnalis diſponens de illo, non eſt ad hunc extendenda. cap. pœnæ. de pœnit. d. 1. tum quia in hoc, non militat eadem ratio, nam dare, promittere, accipere ante tendunt ad corrumpendum Iudicem, vel authorem gratiæ, dare autem poſtea non tendit ad illud, ſed potius ad oſtendendam animi gratitudinem, & beneuolentiam.

THEOREMA 334.

Extendit deinde Gregorius ad dantes, auxilium, conſilium, & fauorem, facientibus prædicta, ab eodem Bonifacio ſtatutas pœnas, nempe excommunicationem ipſo facto incurrendam, nullitatem obtentorum, & pauperibus reſtitutionem acceptorum contra hanc conſtitutionem, antequam abſoluantur, quæ locum habent etiam in foro interiori, ex Nauarr. n. 44.

quibus

quibus addit alias quatuor, nempe
1 priuationem ipso iure ab officio, & beneficio Ecclesiastico,& sæculari, perpetuo, vel temporali, quæ tamen non contrahitur nisi post sententiam iudicis,ex Nauar.n.44.
2 & Azor loco cit.q.8. Infamiæ perpetuæ incursionẽ, si videlicet conuictus, vel confessus fuerit in iudicio,vel notorium fuerit per facti
3 euidentiam ex DD.citatis. Inhabilitatem ad prædicta, & alia beneficia, & officia obtinenda, quæ incurritur etiam ante sententiam iudicis,quia est inhabilitas ad acquirendum beneficium, & officium, ex Azor.quæst.8.non de dimittendo habito, & si contrarium teneat Nauarr. eod.num.44. eò quod nimis durum videatur, vt quis tam magnam pœnam contra se exe-
4 quatur. Denique pœnas alias pro rei qualitate extra ordinem arbitrio Iudicis, etsi non teneatur quis eas subire, antequam imponantur.

Quod autem dictum est, *ne quis admittatur ad absolutionis gratiam, nisi prius eroget in pauperes quantum dedit, vel recepit,* intelligitur nisi impotentia tunc restituendi excuset à reali restitutione. tunc enim sufficiet, si detur possibilis cautio de restituendo, vt docet Nauarr. hoc loco n.38.& in sum.c.17. num.56. Sanchez l.2.decal.cap.20.num.19. Molina to.1.de Iust.d.92. vers.pœnæ. Sosa in explicatione motus proprij Clementis VIII. de munerum largitione num.96. Henriquez l. 13. de excomm. cap. 28. num.1. Manuel. tom.1. sum. in 2. edit. cap.87. num.8. quicquid alij senserint.

Porrò constitutio solùm agit de iis, quæ contingunt apud Sedem Apostol. quo nomine Nauarr. d. comm. num. 29. intelligit Romanum Pontificem, prout habet iurisdictionem spiritualem, ad excludendas actiones factas apud eũ vt Regem temporalem. Vnde secundum eum hæc constitutio non comprehenderet eos,qui impetrãt gratiam, vel iustitiam à Gubernatore vrbis, Burgi, Iudicibus Capitolij, eorum delegatis, & similibus ministris, sed comprehenderet solùm, qui impetrant v. g. à summ.Pœnitentiario, Camerario, Vicario vrbis,Cubiculariis,Secretariis, & similibus. At Ioan.Azor. loco cit. quæst. 7. rectiùs exponit Rom. Pontificem, quatenus spiritualem, vel temporalem iurisdictionem habet, ideo hanc prohibitionem comprehendere quoscunque ministros, etiam habentes in Rom. Curia iurisdictionẽ temporalem, quod Pontificis sit mens, & intentio non tantum à Rom. Curia Simoniã repellere,sed etiam ambitionem, & auaritiam. Non cõprehenduntur tamen Rom.Pontificis ministri, qui temporalem, vel spiritualem iurisdictionem habent extra Curiam Rom. quales sunt Legati, Nuntij, Commissarij, Collectores, teste Nauarr. & Azor locis citatis, eo quod facta apud eos non censeantur facta in Rom. Curia ex Clem. 1. de sequest. poss. in verbo *dumtaxat*.& c.2. de præbendis, & dignitat. lib.6.

Eiusdem

Eiusdem
GREGORII XIII.

Cōstitutionis 28. editæ ann. 1575. incipientis. Vbi gratiæ, & *Constit. 75. edit. ann. 1581. incip.* Dubiis.

EPITOME 126. 127.

Fœminæ prohibētur Monialiū, & virorum ingredi monasteria, & viri fœminarū, exceptis Prælatis in casibus necessitatis. excommunicatio reseruata, priuatio, inhabilitatio, suspenlio, & interdictum.

REVOCAT Gregorius §. 1. priuilegia omnia ab Apost. Sede concessa quibuscunque fœminis ingrediendi monasteria tā mulierum, quā virorum, aut concessa viris ingrediendi loca monialium, eisque omnibus inhibet, ne ipsorū prætextu quouis modo dicta loca ingredi audeāt, idque §. 2. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, extra mortis articulum, Papæ reseruatæ. § 3. eandémq; pœnā imponit Abbatissis, Abbatibus, Cōuentibus, & aliis Superioribus, & personis vtriusque sexus quocunque nomine vocentur, monasteriorum, necnon dignitatum, beneficiorum, & officiorum priuationem, atque inhabilitatem ad illa, & alia, si in sua loca quamquam prætextu prædictarum facultatū faciant, aut permittant ingredi. Quin etiā sub eisdem pœnis ipso facto incurrendis, interdicit §. 4. omnibus quibuscunque Ecclesiasticis, sæcularibus, & regularibus quorumcunque ordinum, etiam mendicantium, ne prætextu licentiarum obtentarum ab Episcopis, & superioribus, quibus in casibus necessitatis eas licet, ex Concil. Trident. sess. 25. c. 5. concedere, vt medicis, fabris, &c. Monialium loca ingrediantur, extra dictos casus necessitatis. Quas similiter pœnas incurrant Moniales ipsæ, si eos admittant extra prædictos casus.

In illius autem declaratione, quæ incipit. *Dubiis.* edita anno 1581. prohibet similiter. §. 1. Prælatos quoscunque sæculares, & regulares, quibus ex officio tributa est facultas ingrediendi Monialium monasteria, ne dicta licentia vtantur vllo modo, nisi in casibus necessariis, & tunc à paucis, eisque senioribus, & religiosis personis comitati. Secus autem facientes §. 2. si sunt in Pontificali dignitate, prima vice interdicuntur Ecclesiæ ingressu. Secunda à Pontificali munere, & à diuinis suspenduntur. Deinceps verò absque alia declaratione ipso facto excommunicantur. At si fuerint Regulares, excommunicātur, & priuantur officio, & ministerio.

THEOREMA 335.

REuocatis quibuscunque antea cōcessis facultatibus vetuerat Pius V. bulla 20. sub excommunicationis reseruatæ pœna, deinceps fœminas earundem prætextu ingredi virorum monasteria, vt explicuimus Theoremate 234. 235. Gregorius verò XIII. in præsenti constitutione 28. prohibitionem, & pœnas extendit, ideoque sublatis etiam quibusuis priuilegiis concessis, vetat eorundem prætextu quascunque fœminas ingredi monasteria, locave regularium, tam virorum, quàm Sanctimonialium, nec non & viros intrare septa, seu clausuram Monialium. Quod etiam iure antiquo prohibitum fuerat c. periculoso. de statu regul. l. 6. nec non in Concil. Trident. sess. 25. c. 5. quin etiam frequētem ad Moniales accessum interdixerat Conc. Lateranense in c. monasteria. de vita, & honest. cler. clericis quidem inobedientibus sub pœna priuationis officiorum, laicis verò excommunicationis, eò quod etiam sola collocutio frequens cum Monialibus, sine rationabili causa, pariat suspicionem. Monasteriorum autem nomine, vt rectè notauit etiam Emanuel Rodericus p. 1. quæst. 46. art. 1. non veniunt hoc loco Ecclesia, crates, parlatorium, sed tantùm domus, officinæ, claustra seu interiora habitacula, in quibus tamquam in clausura Moniales, & Regulares degunt. Sic exponunt Innoc. IV. Nicol. III. & Gregor. IX. explicantes regulam Minorum vetantem dictum ingressum; sicut neque per Monasteria intelliguntur, quæ sunt in fieri, & fabricantur, licet ibi frater aliquis habitet pro fabricæ seruitio, ex resp. Card. Alexandrini apud Sorbum. Verbo. *Ingredi monasteria*, neque etiam grangiæ, & hospitia, quæ ruri regulares habent, ex Graff. in add. fol. 88. & Hyèron-Ilamas in Append. §. 12.

Dubitant autem Doctores num huiusmodi prohibitio, & censuræ à Pio V. & Gregor. XIII. hoc loco impositæ, locum etiam habeant, si huiusmodi ingressus fiat absque prætextu dictorum priuilegiorum, seu facultatum? Qua de re diximus Theor. 235. cum Nauarr. comm. 4. de regul. num. 62. & in man. c. 27. num. 150. Azor. t. 1. l. 13. c. 8. quæst. 10. Ioan. de Cruce l. 1. c. 5. dub. 1. conclus. 2. & aliis (quicquid Sayrus, & alij nobiles Theologi senserint.) Nisi enim viuæ vocis oraculis Pij V. & Gregor. XIII. de hac difficultate consultorum, affirmauimus; Idemque censuit Congregatio Illustriss. super Concilio Trident. sess. 25. c. 5. & probat stylus Curiæ, & Pœnitentiariæ Romanæ; ac demum colligitur ex bulla. 52. quæ incipit. *Facultatum.* S. D. N. Pauli V. in qua cum §. 1. declarasset licentias concessas mulieribus ingrediendi pluribus vicibus Monialium monasteria, intelligendas respectu vniuersorum, & non monasteriorum singulorum; ita vt cui v. g. conceditur, vt bis in anno ingredi ea possit, liceat tantum bis vniuersa, non autem eorum singula, aut aliqua intrare. § 2. inobedientes plectit ipso facto pœnis, & censuris inflictis à Concil Tridentino, & Constitutionibus Apostolicis cōtra ingredientes septa Monialium absque licentia.

Non

Non igitur ad huiusmodi censuras, & pœnas incurrendas, necessarium est, vt ingressus fiat sub tali prætextu licentiarũ, sed solum vt sit absque licentia. Et in bulla 74. §. 2. & 3. reuocat licentias omnes, hactenus cõcessas mulieribus ingrediendi monasteria Monialium; & excommunicat pariter ipso facto posthac ingredientes, & Abbatissas, & Priorissas eas admittentes priuat absque alia declaratione officiis, & inhabilitat in futuro; sufficit igitur simplex ingressus absque licentia ad pœnas incurrendas absque tali prætextu. Accedit, quia iam frustra esse viderentur huiusmodi Constitutiones, cum vix supersit amplius, qui talem prætextum priuilegiorum habuerit, aut possit adhuc habere.

THEOREMA 336.

Dubium est, an pœnæ statutæ §. 3. imponantur non tantùm Abbatissis, Abbatibus, & aliis, quocunque appellentur nomine Superioribus, an etiam singulis Monialibus, & regularibus priuatim admittentibus in monasteriũ vetitas personas? Et quidem Rodericus p. 1. q. 41. art. 3. & Ioan. de Cruce l. 1. c. 5. dub. 2. conclus. 1. existimant de singularibus personis priuatis, nullam hoc loco haberi mentionem; etsi enim dicat textus (*& personis*) ex addito tamen (*quocumque nomine vocentur*) colligi Pontificem non loqui de personis priuatis, sed tantum de Prælatis in monasteriis tam virorum, quàm mulierum, diuersam habentibus appellationem; ideo solum ad superiores monasteriorum vtriusque sexus dirigi pœnas, excommunicationẽ videlicet, priuationem dignitatum, officiorum, & inhabilitatem, si dictas personas vetitas permittant ingredi in monasteria, & non ad priuatas personas, Suarez verò t. 5. d. 22. sect. 6. num. 14. & Azor t. 1. lib. 13. cap. 8. quæst. 3. sentiunt non tantum superioribus vtriusque sexus admittentibus personas vetitas, sed etiã aliis particularibus in hoc peccantibus, imponi, quia dicitur in Constitutione *Abbatissis, Abbatibus, Conuentibus, & alys superioribus, & personis vtriusque sexus, quocumque nomine vocentur, monasteriorum.* vnde particula (*&*) diuersa coniungere videtur, præsertim cum nomen (*superioribus*) anteponatur personis, & non postponatur, iuxta enim priorem opinionem dicendum fuerat, *Abbatissis, Abbatibus, Conuentibus, & alys personis vtriusq; sexus quocumque nomine vocentur superioribus monasteriorum.* quare in re grauissima secunda sententia amplectenda est, vt pote tutior.

Quo etiam loco quis dubitabit, cum in textu solum habeatur: *si in sua loca quemquam prætextu*, &c. non autem *si in sua loca quemquam, aut quamcumque prætextu*, &c. an etiam admittentes fœminas, pœnis plectantur, & non tantum viros. Et augetur ratio dubitandi, quia in pœnalibus masculinum non solet fœminum includere, ex Ant. Gabrile in comm. opin. tit. de verb. signif. Sed omnino sentiendum est cum Roderico p. 1. quæst. 47. art. 3. includi etiam admittentes fœminas, licet in textu non addatur etiam (quamcumque) cum masculinum etiam fœmininum sæpè includat, vt docet Tiraquellus de

retract. consang. §. 1. Gloss. 9. n. 221. Decius vol. 3. consil. 416. & Menoch. de adipiscen. poss. remed. 4. num. 61. 72. & constat, ex l. 1. vbi Barthol. ff. de verborum signif. l. si quis maior. Cod. de transact. Gloss. fin. in l. si quis in tantam. Cod. vnde vi. & ex præcitata bulla 74. D.N. Pauli V. §. 2. & 3. vbi Abbatissæ, & Priorissæ fœminas recipientes intra septa monasterij incurrunt censuras.

Habet & illud difficultatem, an Moniales introducentes pueros, aut puellas lactentes, trimulas, vel quadrimulas, contrahant censuras harum constitutionum, idemque de introducentibus puellas in virorum monasteria. Rodericus. p. 1. quæst. 46. art. 1. Io. de Cruce. l. 1. c. 5. dub. 2. concl. 3. & Nau. comm. 4. de regul. num. 59. negant, cum nondum discretione polleant, nec apti sint ad peccandum. Sed oppositum tenet noster Paulus Comitolus lib. 6. resp. mor. quæst. 19. num. 6. & quæst. 22. etsi enim pueri ipsi, & puellæ prædictæ nondum peccare possint, peccare tamen possunt introducentes viri, & moniales agentes contra summ. Pontificis præceptum, & contra. c. periculoso. de statu regul. l. 6. vers. nulli, &c. & Concil. Trident. sess. 25. c. 5. per illa verba. *cuiuscunque ætatis, & sexus.* & sane id docet etiam ratio ipsa, tum quia occasione illius ætatulæ, vtriusque sexus reliogiosi multis obscænitatibus, & impudicitiis peccare possent, & impuniùs, quàm cum aliis grandioribus, cum nondum ætas illa vim repellere sciat, aut valeat; tum quia aliàs incertum remanebit, quo præcisè tempore lex incipiat obligare; si cuim concedis introductione infantis trimuli, aut quadrimi moniales non peccare, ita alius asseret neque intromissione pueri. 10. aut 11. annorum incurri peccatum, & censuras. Tum quia si huiusmodi quadrimus intromissus ibidem perseueret vsque ad 10. aut 12. annum v. g. si supponimus introducentes moniales initio non peccasse, neque contraxisse censuras, neque sequentibus annis contrahant, cum eum ibi esse, aut retineri non sit ingredi, nec intromittere. Tum denique quia de hac difficultate consultus Illustrissim. Cardinal. sanctæ Seuerinæ summ. Pœnitentiarius, & Inquisitor à Reuerendissimo Episcopo Perusino Napolione Comitolo, respondit, recipientes, seu intromittentes censuras incurrere. quod etiam respondisse Clementem VIII. ex citato loco Pauli Comitoli constat.

THEOREMA 337.

SVb iisdem pœnis ipso facto contrahendis, imperat idem Gregorius. §. 2. quibuscunque Ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumcunque Ordinum etiam Mendicantium regularibus ne licentiarum prætextu obtentarum ab Episcopis, & superioribus, quibus à Trident. Concilio tribuitur potestas concedendi eas in necessitatibus, loca monialium pro libito ingrediantur, sed tantum in prædictis necessitatibus, néve ipsæ moniales sub iisdem pœnis eos aliter admittere præsumant. Quare etsi Prælati nec debeant, nec possint facultatem concedere, nisi in casibus necessariis iuxta dictam Tridentini Concilij dispositionem, sess. 25.

sess.25.c.5. si forte tamen malè, & absque tali necessitate concedant, Gregorius specialiter præsenti §. 4.prohibet talis facultatis vsum, eámque tacitè declarat irritam, & nullius momenti. Cum autem ex iusta causa concessa est, ea cessante prædictus Pontifex eiusdẽ vsum vetat, & saltem pro eo tempore declarat insufficientem, vnde locus erit impositis pœnis, & censuris, tam respectu ingredientium, quàm monialium admittentium, vt rectè monuit Suarez tom. 5. d. 22. lect.6.n.14.

Rogabis an liceat Episcopo cõcedere licentiam ingrediendi monialium clausuram matri, aut sorori, vt visitet filiam, vel sororem emissuram professionem, aut morti proximam; & negatiuè respondendum est, ex responso Illustriss. Cardinalium apud Rodericum dicta quæst.46. art.11.& Io.de Cruce l.1.c.5.§.Secundò nota.& Graff. in addit. pag. 88. licentiam tamen dare libet, nisi id repugnet monasterij legibus, aut monialium voluntati, vt recipiatur puella institutionis gratia, quamuis Religionis habitum nolit suscipere, dummodo non retineatur vltra 25. annum, vel mulier apud virum suspecta de adulterio, vt sibi paratam declinet perniciem, concessa, ex Concil. Trident. loco cit. licentia in scriptis, vt censuit teste Azor. tr.1. l.13.c.8. quæst.4. Illustrissim. Congregatio, & constat ex praxi Curiæ, vt refert etiam ex Farinacio, Ioan. à Cruce l. 1. c. 5. dub.2. in fine.

THEOREMA 338.

EPiscopi tandem, & alij superiores regulares, habentes ius concedendi aliis facultatem ingrediendi ad Moniales, & ipsi ingredi possunt, cum huiusmodi, ingressus illis conueniat ratione sui muneris, & officij. Gregorius tamen XIII. in cõstitutione. *Dubiis*, vt notauit etiam Nauarr. citato comm. 4. de regular. num. 62. & Azor.t.1.l.13.c.8.quæst.9. declarauit, eos tali facultate vti non posse, nisi iustis, & necessariis ex causis; & à paucis, iisque senioribus, & religiosis viris comitatos, sub pœnis, & censuris statutis ibidem, ipso facto incurrendis. Quo ad pœnas verò regularium Graff. in add. pag. 88. intelligit pro tertia vice tantùm, quod nullo modo consulerem, cum id Pontifex non expresserit.

THEOREMA 339.

CIrca colloquia denique cum Monialibus in Auditorio aduertendum est, præter ea, quæ sancita habentur in c. definimus. 18. quæst. 2. & in Concilio Cabilonensi. 2. sub Carolo Magno. can. 55.56.& 61. in pluribus Episcopatibus vetari huiusmodi colloquia absque licentia, etiam sub censuris, & reseruatione casus. Quin etiam mãdato Sixti V. anno 1590. nonis Maij Congregatio Illustriss. super regulares, statuit, ne vlli religioso (exceptis Superiore, cui monasterij cura incumbit, visitatoribus, nec non Confessario ordinario, & extraordinario ad tempus deputato) liceat absque expressa licentia eiusdem sacræ Congregationis, accedere ad monasteria Monialium sui, aut alterius ordinis, ad colloquendum, siue tractandũ cum eis. Quod si quan-

do mandato ſui Superioris ad prædicandum, ſiue celebrandum in Eccleſiis, vel oratoriis exterioribus mittentur, prohibentur alloqui Moniales, aut alias perſonas intra clauſtrum degentes. Confeſſariis quoque interdicitur, ne in ædibus monaſterij, aut monaſterio coniunctis pernoctent, aut alios pernoctare faciant, néve extra tempora generalium Confeſſionum (quibus tantum ſoli confeſſario refectionem diurnam accipere permittitur, tunc videlicet, cum ſua habitatio, aut virorum domus nimium diſtant, niſi tamen eo caſu ſpecialiter contrarium conſtitutum ſit) vllo modo comedãt; & hæc omnia, & ſingula ſub pœna priuationis officiorum, & vocis actiuæ, & paſſiuæ ipſo facto incurrenda.

Eiuſdem

GREGORII XIII.

Conſtitutionis 43. editæ anno 1577. quæ incipit. Officij noſtri.

EPITOME 118.

Bona regulariũ extra clauſtra degentium, niſi habeant priuilegium teſtãdi ſufficiens, ſpectant tanquam ſpolia ad Camerã Apoſtolicam.

VM Paulus IV. bulla incipiente. *Poſtquam.* ſtatuiſſet, vt bona Regularium Apoſtatatũ, male tranſlatorum, & degentium extra clauſtra ſuorum regularium, tempore, quo extra huiuſmodi clauſtra fuiſſent acquiſita ab ipſis profeſſis, ex redditibus beneficiorum Eccleſiaſticorum, aut ex propria induſtria, artificio, mercatura, vel ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, quorumuis conſanguineorum, affinium, amicorum, aut quorũcumque aliorum, deberentur monaſteriis, in quibus primò profeſſi fuiſſent, idque non ſeruaretur, Gregorius XIII. definit §. 3. vt res, & bona quæcumque per dictos regulares extra clauſtra Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum locorum regularium degentes, quocunque iure, & actione, ſiue ex cauſa teſtati, ſiue inteſtati acquiſita, & in poſterum acquirenda, vel ad eos delata in quibuſcumque regnis, & locis conſiſtant, niſi iidem, ad quos illa ſpectauerint, ſufficienti fuerint teſtandi, aut de illis diſponendi facultate ſuffulti, eáque legitimè vſi fuerint, ad Cameram Apoſtolicam pleno iure pertinuiſſe, & ſpectare; & bona quæcumque eorundẽ ſub ſpoliorum nomine comprehenſa, per ipſam Cameram, quæ cæteris ſucceſſoribus ampliore munita eſt priuilegio, eiuſque nomine, à quibuſcumque illa detinentibus potuiſſe, & poſſe recuperari iuxta Pauli tertij, & aliorum prædeceſſorum litteras.

THEO

THEOREMA 340.

REgularis iure testari non potest, nec validam facere vltimam voluntatem, vt rectè docet Nauar. com.2. de regul. num.43. & tract. de redd. Eccl. q.3. monit. 11. Lessius l.2.cap.19.dub.4.n.40. & cap.41. dub. 8. num.71. Mol. d. 139. Couarr. cap.2. de testam. Tuscus. t.8. concl.104. Clarus l.3. §. testamentum. quæst.28. num.7. Tum ex Authent. Ingressi. Cod. de sacrosanctis Eccl. quæ allegatur etiam à D.Gregorio l.7.indict. 2. epist. 7. & habetur cap. quia ingredientibus.19.quæst. vltima, statuente ingressis monasterium vltra non relinqui facultatem testandi. *Quia* (inquit) *ingredientibus monasterium, conuertendi gratia nulla sit testandi licentia; sed res eorum eiusdem monasterij fiant, aperta legis definitione decretum est.* & cap. si qua mulier. quod etiam ex Authent. de sacrosanct. Eccl.collat.9. §. si qua mulier. sumptum est. vbi dicitur. *si qua mulier, aut vir monasticam elegerit vitam, & intrauerit monasteriū liberis non extantibus, monasterio, quod ingreditur, res eius competere iubemus.* idemque habetur Auth. de monachis. §. illud. Et extra. de testam. cap.2. scribit Gregorius IX. Abbatissam quandam, licet nunquam induerit monachalem habitum, non potuisse condito testamento irrogare præiudicium monasterio, sed ipsius res eodem loco, ex quo illic ingressa, & Abbatissa constituta est, de iure competere.

Congruúmque est rationi, vt qui se diuino mancipat obsequio, etiam res suas Deo, & non mundo, faciat deseruire. Accedit, quia cum debeat alimenta à monasterio accipere, par est, vt eius res monasterio potius, quàm aliis, quibus nihil debet, cedant. præsertim cum etiam à Christo Domino dictum sit, *Vade, & vende omnia, quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me.* Tum quia per votum paupertatis incapax est dominij cuiusuis rei pecunia æstimabilis (etsi possit habere administrationem) nihilque habet, aut habere valet. atque si de facto absque superioris concessione teneat, quod ante mortem non renunciauerit, sepeliri nō debet in loco sacro. cap. monachi. de statu monach. & de facto ibi sepultus, si absque magno scandalo potest, inde proiiciendus est. cap. super quodam. & cap. cum ad monasterium. eodem tit. & cum re propria, in signum perditionis, extra monasterium in sterquilinio subterrandus. Itaque cum non sit rerum dominus, testari non potest. Tum quia regularis per votum obedientiæ alterius est potestatis, nec habet velle, aut nolle. cap. non dicatis 12. quæst. 1. Iure igitur testari non potest, sicut nec filiusfamilias, aut seruus, & cæteri sub alterius potestate existentes. Instit. quibus permissum non est fac. testam.

THEOREMA 341.

CVm igitur ex dictis ius non habeat regularis, vt in suum commodum acquirat sibi aliquid, quicquid aquirit, iure communi monasterio acquirit. ex ll. cit. & cap. Abbates.18.quæst. 2. vbi dicitur, *omnia, quæ acquisiuerit monachus auferenda ab eo, & profutura monasterio.* Nauar. com.4.de regul. n.68.

num.68. Lessio l.2.cap.41. dub.11. (qui excipit successione ab intestato domos, & collegia Societatis Iesu, Minorum de obseruantia, & Capucinorum) hæc intellige, si beneficium non habeat; si enim extra suum monasterium habeat beneficium, beneficio, & non monasterio acquiret.cap.statutum.18. quæst. 1. quod habet, religiosum ad Episcopatum prouectum, non acquirere monasterio, sed Episcopatui: & idē, si habeat Parochiam, Abbatiam, & cæt. ex Nau. com.2. de regul. num.6.& Lessio loco cit. Quod ius commune seruari etiam voluit Paulus IV. in constitutione. *Postquam*, ita vt bona religiosorum, qui egrediuntur, vel eiiciuntur, vel ad alium ordinem transeunt, vel etiam suorum Superiorum consensu extra claustra monasterij commorantur, vndecumque, vel quomodocumque fuissent acquisita, siue ex testamento, siue ex beneficiis, siue industria, arte, mercatura, negotiatione, siue donatione aliorum essent monasterij, in quibus illi primò professionem emisissent, vt scilicet hi præter iura, & canones egressi, eiecti,& translati ad alium Ordinem faciliùs reciperentur in sua monasteria. Sed quia huiusmodi constitutio Pauli IV. vsu non fuisset recepta, Gregorius XIII. hoc loco constituit, vt seruaretur id, quod seruari cæptum erat ante Paulum IV. nempe, vt huiusmodi bona religiosorum spectarent tanquam spolia ad fiscum, & Cameram Apost. nisi prædicti, ad quos spectabant, fuissent suffulti sufficienti Papæ auctoritate, & ea vsi legitimè disponendi, & testandi de illis; solo enim Papæ priuilegio id religioso concedi potest, licet illum non soluat à paupertatis voto, quippe cum id non sit facere religiosum dominum rei alicuius, vt malè aliqui putarunt, sed solum etiam in vltima voluntate illum efficere talium bonorum administratorem, & dispensatorem, qualis religiosus iure communi esse potest. cap.2. de testam. l.8. (nisi fuerit Ordinis Minorum ex Clementina. *Exiui.* §. proinde, & §. verum. de verb. signif.) qua de re videndus Nauarr. com. 2. de regul. num.57.58.& tr.de redd. Eccl. quæst.3. monit.11. n.2.3.

Sed cum ex eodem quadruplices sint religiosi, quidam, qui in conuentibus perfectæ communitatis resident, nullamque rem separatam habent; alij, qui beneficia habent; nonnulli, qui nullum quidem habent beneficium, sed non in perfecta communitate viuunt. vnde aliqua ad victum necessaria ex superiorum licentia habent à monasterio, vt tantum panis, vini, &c.& si quid superest, suis necessitatibus reseruant; si verò desit quid, debent aliunde quærere, alij tandē cum sufficiēti licentia extra monasteria degunt,& bonis sua industria, laboribus, eleemosynisue quæsitis viuunt, nihil à monasterio capiunt, nihil ei tribuunt; summus Pontifex testandi priuilegium non solet dare primis, cum non deceat, vt quis in morte disponat de bonis, quorum in vita nec proprietatem, neque administrationem habuit. Secundis verò quotidie solet concedere. cum monasterio, aut beneficio nullum inferatur damnum, cum ea, quæ donare possent in vita, haud donent, vt possint in morte relinquere, iuxta priuilegium,

gium, quod habent restandi. Vnde si decedant intestati, id cedit in monasterij, vel beneficij, quæ succedunt, vtilitatem. & sæpè quoque parciùs viuunt, quàm facerent, si nequirent testamento relinquere. Tertiis quoque Pontifex solet concedere facultatem testandi, eo quod hoc non sit facere religiosos proprietarios, sed eis etiã in morte prorogare bonorum administrationem, quam in vita ex tacita, vel expressa superiorum licentia obtinebant. Sic etiã quartis eadem, & maiori ratione, qua tertiis, quia licet bona, quæ vtrique habent, quoad proprietatem, & possessionem sint monasterij, cap.2. de testam. & Authent. *ingressi.* Cod. de sacrosanct. Ecclesf. ea tamen, quæ tertij habent, è bonis eiusdem monasterij, viuendo parciùs, quæsierunt; quarti ex aliis bonis.

Vult igitur Gregorius, vt bona religiosorum degentiũ extra claustra, tanquam spolia pertineant quæcunque ad Cameram Apostolicam, nisi fuerint suffulti possessores sufficienti authoritate testandi, eáque legitimè fuerint vsi; cum possit quis habere priuilegium testandi, sed morte præuentus, vel alia causa eo non vti, vel certè non legitimè vti, vt si testator crimen aliquod committat, cui iure annexa sit pœna, vt ipso facto sit intestabilis.l.is cui, & l.cum lege. Qui testam.vt est crimen hæresis. l. fin. Cod. de hæret. & insecutionis Cardinalium cap. fælicis. de pœn. l.6. Aut si is, qui instituitur hætes, non possit institui, vt si esset hæreticus, aut Apostata.l.fin. Cod. de hæret.& l.hi qui sanctam. Cod. de Apost. illorúmque receptatores, defensores, & cæt.cap.excommunicamus 1. §.credentes. de hæret. & alij. Aut si ipsum testamentum sit minus legitimum.

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 50 olim 53. editæ anno 1577. quæ incipit.
Volentes.

EPITOME 129.

PRÆCIPIT, ne quouis prætextu directè, vel indirectè quis frumenta, blada, legumina cuiusuis generis, aut animalia, extra statum Ecclesiasticum educere, seu transportare præsumat, sub pœna excõmunicationis latæ sententiæ, amissionis rei transportatæ, & scutorum quinque pro qualibet frumenti, & leguminum salma, & scutorum duorum pro quouis animantis capite. *Non extrahenda frumenta, legumina, animalia, & cæt. extra statũ Ecclesiasticũ.excom. &c.*

THEOREMA 342.

RES est, tanquam omnino iusta, communi vsu recepta, vt non liceat è ciuitatibus, vel prouinciis quædam exportari, tam ad hostes, quàm ad exteros amicos. Et quidem ad hostes, vel Barbaros deferre non licet commeatum, arma, tela, equos, naues l. cuiusque. ff. ad leg. Iul. Maiest. & l.2. Cod. quæ non deb. export. nec etiam aurum, aut pecuniam, etiam pro mancipiis, & quibusuis speciebus,

ex Gratiani, Valétin. & Theodosij. l. 2. Cod. de commerc. & mercat. & suppliciis subiiciuntur contrafaciétes. Sicut neque oleum, vinum, liquamina, ne gustus quidem causa, ex Valentis, & Gratiani l. 1. Cod. quæ res exportari non debeant. ne scilicet hostes, aut Barbari allecti nostrarum rerum dulcedine, arma in nos moueant, sicut obseruarunt Alciatus, Ripa, & Menochius. l. 2. de arbitrariis. casu. 585. vt teste Liuio l. 5. Galli contra Italos fecerũt, allecti vino, quo ipsi carebant. Immo etiam mercium delationem ad Persas extra designatas Vrbes, & nundinarum tempora vetuerũt Honorius, & Theodosius l. 4. Cod. de commerciis, & mercat. sub pœna amissionis pretij rei venditæ, & mercium emptarum, nec non & exilij perpetui.

Quoad amicos autem extraneos ea licitè ad illos exportare è ciuitate, aut prouincia prohibentur quibus ipsi indigemus, cum id fiat, non vt eos lædamus, sed vt Patriæ vbertatem conseruemus, ne fortè pauperes, & inopes fame laborent, nisi edicto prohibeantur extrahi è Prouincia, annona, & cætera cibaria, vt docet Ripa tr. de peste. tit. de remediis ad conseruandam vbertatem n 42. Ludouicus Mexias tr. de taxa panis, concl. 1. num. 56. & Menochius loco cit. num. 10. Quare rectè Gregorius secutus exemplum Prędecessorum, vt Pij V. num. 108. & Pij IV. n 99. qui pariter vetuerant è statu Ecclesiastico, eiusque terris mediatè, vel immediatè subiectis extrahi frumenta, blada, legumina, animalia, carnes, oua, & quodcumque genus grasciæ, vt vocant, præsenti constitutione 50. eandem vbertatem conseruandam curauit, educentibus impositis excommunicationis, amissionis rerum eductarum, & scutorum quinque pro frumenti, & leguminum salma, & duorum pro quolibet animali, pœnis. Cui anno 1578. aliam adiecit, quæ incipit. *Inter.* prohibens etiam §. 1. ne quis Bato sine licentia Papæ subscripta, faceret extrahi sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, rebellionis, læsæ maiestatis, amissionis feudorum, & priuilegiorum suspensionis. & §. 2. ne impedirent subditos, vassallos, & alios quoscumque hæc Romam deferre, qui est casus 8. bullæ cænæ. vt dicetur Theoremate. 417. & §. 3. ne emerent tritici, hordei, & leguminum, omnísque generis frumentorum, & frugum, aliam quantitatem, quàm pro vsu anni vnius suæ familiæ, sub iisdem pœnis ipso facto incurrendis. quod etiam cauetur l. lege Iulia. ff. ad legem Iuliam. de Annona. ne scilicet cibaria cariora fiant, & crescat annonæ penuria. qua etiam de causa legibus prohiberi solet, ne quis res ad victum necessarias emat, vti eas iterum vendant. est enim species Monopolij ex Iodoco in pract. crimin. c. 132. num. 9. & Menoch. l. 2. de arbitr. cap. 569. quo Respub. graui damno afficeretur.

Idem studium fuit Clementis Octaui bulla 49. qui sublata pœna excõmunicationis, cæteras pœnas extendit etiam ad eos, qui vendunt extrahentibus; & addidit priuatis personis transgredientibus condemnationem per decennium ad Triremes prima vice, altera verò pœnam mortis, & confiscationem bonorum

bonorum ipso facto, absque alia declaratione.

Tandem Paulus V. Sum. Pontifex constitutione 12. aliàs 10. incipiente *Inter.* prædictas constitutiones Prædecessorum renouat in singulis partibus. §.6. etiam quoad excommunicationem, & alias Ecclesiasticas censuras, in quantum attinet ad extractionem frumentorum, bladorum, leguminum, & olei tantum. Quoad cęteras autem pœnas contentas in eisdem, non solum quantum attinet ad præmissorum extractionem, sed etiam ad aliarum rerum ad annonam, & grasciam pertinentium, auctoritate Apostolica approbat, & confirmat. Et §.7. renocat omnia, & singula priuilegia, licentias, & facultates, frumenta, blada, legumina, animalia, oleum, & alia id genus annonam, & grasciam concernentia, extrahi e statu Ecclesiastico, quibusuis communitatibus, vniuersitatibus, & personis cuiuscumque dignitatis, præterquam dumtaxat ex causa verè onerosa, videlicet congruæ solutionis, & exbursationis pecuniarum, aut ratione appaltuum, & locationum, introituum, iuriumque, & bonorum Sedis, & Cameræ Apostolicæ.

THEOREMA 343.

IAm verò similia statuta prohibentia exportari victualia, non comprehendunt fænum, auenam, & similia ad victum equorum, ex Ripa loco cit. num. 58. cum ex sermonis proprietate, appellatione victus, veniant solum, quæ sunt ad vsum hominis. l. verbo victus. ff. de verb. signif. vbi copiosè Rebuffus, & Menochius. l.4. de præsumpt. præsumpt. 157. n. 15. Cum verò prohibetur exportari frumentum, sub frumento non continetur etiam hordeum, ex eodem Ripa num. 57. ex l. modicos. Cod. de suscept. præpos. & arc. lib. 10. vbi Iacobus Rebuffus, & Petrus Rebuffus in l. frugem. vers. *secundò non procedit.* Sicut neque sub frumento comprehenduntur legumina. l. frugem. §. frumentum. Cod. de verb. signif. & l. mala. ff. de alim. & cib. leg. Ripa loco cir. num. 53. Menoch. lib. 2. de arb. casu 585. num. 12. Si verò prohibeatur extrahi triticum, continentur etiam legumina, & melica. Glossa in l. Triticum. de verborum obligar. Ripa num. 55. Menochius loco citato num. 13. Itémque si prohibeatur exportatio bladi, censetur etiam prohibitum exportari legumina, ex Ripa ibid. num. 56. Vt etiam si vetetur exportatio frumenti, intelligitur quoque vetita extractio farinæ, ex Ripa d. tr. de peste. tit. de remed. ad conseruandam vbertatem. num. 42. vers. *quæro igitur* 1. Menoch. loco cit. n. 11. Alberic. in tract. statutorum p. 2. quæst. 105. Guido Papę quæst. 373. Boerius quæst. 177. & copiosius Ludouicus Mexias tr. de taxa panis. concl. 4. n. 2. & seqq.

Sed num si prohibitum sit exportari vinum, idem intelligatur vetitum de vuis? Affirmat l. quod non ratione. ff. de leg. & Ripa loco cit. num. 60. qui etiam num. 61. vult sub vino comprehendi quoque aquaticium, seu, vt alij vocant poscam, si plus habeat vini, quàm aquæ, non comprehendi tamen acetum, ceruisiam, &c. ex eod. n. 62. 63. ob l. si quis vnum ff de vin. trit. ole. leg. Glossa, & Bartolo ibidem.

Sed incidetne in pœnas legis, si quis gustus gratia metretam, aut phialam vini exportet? Affirmat Bald. in l. 1. Cod. *quæ res exportari non debeant.* & Boërius. q. 77. qui idem tribuit Ioan. de Anania, & Andreæ Barbatiæ. Oppositum tenet Ripa num. 64. Salicetus in l. 1. Cod. *quæ res exportari non debeant.* Bertachinus tr. de Gabellis p. 8. principali. particula 2. quæst. 27. Iason in l. 2. num. 26. ff. de Iurisdict. omn. Iud. Felinus in c. ita quorumdam nu. 2. de Iudæis. Alciatus. l. 4. dispunct. iuris. cap. 11. Ludouicus Mexias concl. 1. num. 29. Menoch. de arbitr. cap. 585. num. 17. ob paruitatem materiæ.

THEOREMA 344.

Pœnæ autem statutæ contra inobedientes, seu extrahere præsumentes, qui Italicè dicuntur Sfrosatori, teste Menochio, loco cit. hæ recensentur. Primò, apud Græcos pœna corporalis, vt fustigationis, præsertim caritatis tempore, ex Petr. Greg. l. 36. Syntag. cap. 30. num. 5. & 7. ad quam facile respexit lex. 2. Cod. de commerciis, & mercat. in qua dicitur, contrafacientes suppliciis subiiciendos.

Secundò, rerum euectarũ amissio, vt in hac Gregorij XIII. constitutione, quod etiam statuerant Honorius, & Theodosius in l. 4. de commerciis, contra ementes, & vendentes extra ciuitates deputatos, & extra nundinas, Persis merces.

Tertiò, pœna pecuniaria arbitrio Principis, quæ hic statuitur aureorum quinque pro singulis salmis frumenti, &c. & duorum pro quolibet animali, quæ confirmatur etiam à sum. Pont. Paulo V. in citata constitutione 12. §. 6.

Quartò, banni, seu exilij etiam perpetui pœna, vt in citata l. 4. Cod. de Commerciis.

Quintò, damnatio ad Triremes; vt in citata bulla 49. Clementis Octaui, confirmata pariter à Paulo V. vbi supra.

Sextò, vltimum supplicium, vt statuit Clemens in citata Constitutione 49. in secundo delinquentes, & sæpè faciunt Principes sæculares, vt constat ex Menochio dicto casu 586. etsi rarò id executioni mandetur.

Septimò, addidit contra Barones facientes extrahi, pœnam rebellionis, læsæ maiestatis, amissionis feudorum, & suspensionis priuilegiorum, idem Gregorius præcitata bulla. *Inter.* ita vt complectatur etiam eos, qui maiorem quantitatem tritici, hordei leguminúmve comparant, quàm pro vsu vnius anni suæ familiæ, ad quod facit vers. 26. prouerb. c. 11. *qui abscondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem super caput vendentium.*

Octauò denique, excommunicatio latæ sententiæ contra extrahentes, & ex Constitutione. *Inter.* contra facientes extrahere supradicta, quam tamen Paulus V. restrinxit solum ad frumentorum, bladorum, leguminum, & olei extractores, licet cæteras pœnas statutas in prædictis Constitutionibus confirmet, & approbet, sublatis quibuscumque priuilegiis, exceptis causis onerosis appaltuum, & similium.

Eiusdem

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 66. aliàs 68. edita anno 1580. incipientis.
In Ecclesiis.

EPITOME 130.

Collationes beneficiorum factæ personis prohibitis ob hęresim, Apostasiam, &c. nullæ sunt.

ANNVLLAT Pontifex, §. 1. Collationes beneficiorum, quæ fiunt personis prohibitis propter genus, vel hęresim, & à fide Apostasiam, siue proprio, siue stirpis, siue cognatorum vitio contaminatis; & declarat beneficia illa vacare à die dispositionis, & à Romano Pontifice de nouo conferenda. §. 2. & nemo ignorantiam prætexens, excusari valeat, cum huiusmodi prohibitiones sint manifestæ, & notæ, & quisque ante petitionem, & acceptationem beneficiorum se probare debeat, num sit illorum capax.

THEOREMA 345.

CVm ex prima regula iuris.l.6. Ecclesiasticū beneficium (latissimè accipitur hoc nomen, ex Glossa, & Azore p.2. l.6. cap.2.) licitè obtineri non possit sine Canonica Institutione; Canonica autem institutio (quæ ex Glossa ibid. est obtinere Canonicum ius in beneficio) esse nequeat, cum sacri Canones in beneficiis promotos repellunt, eo quod institutio (quæ etiam hoc loco latè sumitur, ex Lessio l.2.cap.34.num.14. vt comprehendit etiam collationem, & confirmationem, non presse, quo modo ex Panor. in cap. auctoritate de instit. & Azore p.2. l.6.c.22. solùm comprehendit concessionem Ecclesiasticam, seu beneficij legitima auctoritate Episcopi, vel alterius Ordinarij, non cuiuis clerico simpliciter factam, sed ei, qui est à Pattono nominatus, & oblatus) tunc aduersetur iuris Canonici dispositioni, meritò Gregorius XIII. imitatus Paulum Quartum statuit beneficiorum collationes factas personis, per sacros Canones, Summorúmque Pontificum Constitutiones prohibitis ob genus, hæresim, Apostasiam à fide, siue proprio, siue stirpis, siue cognatorum vitio, contaminatis nullius esse momenti, cum factæ non fuerint institutione Canonica, ideoque ad nouam Rom. Pontificis dispositionem pertinere. Oportet enim meminisse dictum fuisse superiùs Theoremate 33. 37. 52. §. 17. & alibi, ex cap. 2. de hæreticis. lib.6. §. hæretici. & c. cōmissi. §. vlr. ibidem, & Innoc IV. bulla 1. §. 9. & bulla 9. §. 30. & bulla 18. aliisque iuribus, non solum hæreticos, & à fide Apostatas, irregulares esse, si hæresis sit externa, quamuis occulta, vt constat ex Antonino 3. p. tit 28. cap. 6. initio, Sylu. irregularitas, quæst. 28. Armilla eodem num. 85. Nauar. cap. 27. num. 205. Ledesma 2.4. quæst. 26. art. 2. Toler. l.1. cap.8. num. 1. Valentia t.4. d.7. quæst. 19. p.3. Penna in direct. Inq. p.3. quæst. 136. cap. 175. & q. 113. cap. 162. in fine Sanchez l.2. decal. cap. 26. num. 2. Suarez t. 5. d. 43. sect. 1. & colligitur ex cap. Salu-

berrimum. 1. quæst. 7. & c. conuenientibus. ibidem. & ex c. nos consuetudinem. d. 12. Verum etiam hæreticorum, fautoresque in suo errore morientium filios, & descendentes esse inhabiles, & irregulares ad beneficia Ecclesiastica, publica officia (quo nomine veniunt etiam Ordines, ex Sanchez l. 2. decal. c. 28. num. 7. Nau. c. 27. num. 205. Lessio l. 2. c. 34. num. 121. Ledesma loco cit.) atque dignitates, per lineam quidem paternam vsque ad secundam generationem, videlicet filios, & nepotes; per maternam verò solùm vsque ad primam, id est filios tantùm, vt limitatum est c. statutum 2. de hæret. l. 6. & explicant Molina tom. 3. de Iust. p. 1. d. 158. num. 19. Suarez t. 5. d. 43. sect. 3. num. 1. Azor. to. 1. l. 8. c. 13. quæst. 8. Lessius l. 2. c. 34. num. 121. Sanchez l. 2. c. 28. num. 7. & alij plures.

Prædictis igitur addidit Paulus IV. & Gregor. XIII. hoc loco descendenres ex Iudæis, & Mauris vsque ad quartam generarionem, fortè, vt ait Nau. l. 1. tit. de Iudæis. consil. 1. quod rari illorum vsque ad quartã generarionem in Christiana fide firmi reperiantur. etsi teste Roderico in qq. regul. q. 14. art. 1. in fine, & Sanchez l. 2. c. 28. num. 3. fuerit hæc extrauagans à Sixto V. restricta vsque ad secundam generationem paternam, & primam maternam iuxta restrictionem. c. statutum. 2. de hæret. l. 6.

Decernit igitur hoc loco Gregorius beneficia collata clericis prohibitis propter generis originem, aut hæresim, vel Apostasiam à fide nulliter esse collata, & spectare ad nouam Pontificis prouisionem. & constiturionis huius meminerunt etiam Nauarr. l. 5. tit. de Iudæis consil. 1. Sanchez l. 2. decal. c. 27. 28. Azor. t. 2. l. 6. c. 34. quæst. 12. in fine. Rodericus in qq regul. q. 14. art. 1. Auila de censuris. p. 7. d 4. dub. 3. Notauit tamen Mandosius in praxi signaturæ gratiæ in verbo. *dispensatio cum Neophytis*. signaturam cum Neophytis, & Marranis dispensare solere ad omnes ordines, & beneficia, quando ipsi semper vixerunt Catholici, licet parentes eorum fuerint combusti. arg. c. eam te. de rescript.

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 68. aliàs 71. edita anno 1581. quæ incipit.
Aliàs.

EPITOME 131.

CONFIRMAT Constitutionem tertiam Pauli IV. & Pij V. numero etiam 3. prohibens §. 3. ne medici Iudæi, vel infideles curent Christianos ægrotantes. & §. 4. mandat sub indignationis pœna, vt Ordinarij, ac Parochi, vbi sunt Iudæi, & Infideles singulis annis initio Quadragesimæ, publicent hanc extrauagantem. & §. 5. statuit, vt Christiani, qui ab his curantur, careant sacramentis, & Ecclesiastica sepultura; atque Ordinarij contra vtros

Christiani infirmi non curandi à medicis Iudæis, vel infidelibus. priuatio Sacram. & sepult. Ecclesiastica.

vtros

vtrosque delinquentes procedant,& illos puniant.

THEOREMA 346.

IAm bis de Iudæis disseruí, nempe Theor.41.& 54. Quæ autem hoc loco à Gregorio prohibentur, vetita quoque sunt à sexta Synodo. c.11.in c.nullus.28. quæst.1.in quo ita statuitur. *Nullus eorum, qui in sacro sunt Ordine constituti, aut laicus azyma Iudæorum manducet, aut cum eis habitet, aut aliquem eorum in infirmitatibus suis vocet, aut medicinam ab eis percipiat, aut cum eis in balneo se lauet. Si verò quisquam hæc fecerit, si clericus est, deponatur; si laicus, excommunicetur.*

Id autem statutum prudenter est, tum ob periculum subuersionis, quod fidelibus solet imminere ex conuersatione, & familiaritate cum Iudæis.c.ad hæc.de Iudæis. eadémque est ratio cum Saracenis, ex c.Iudæis 2.de Iudæis,& Glossa ibid. verbo *Iudæi*, & notat Sanchez l.2.decal.c.31.n.5. vnde fit, vt qui ita sunt in fide firmi, & docti, vt ex dicta communicatione sperari possit infidelium conuersio, non prohibeantur, quia cum cessat periculum, cessat quoque prohibitio, ex S.Thoma 2. 2. quæst. 10. art. 9. & Sanchez loco cit. num. 1. & 2. tum vt tempore adeo periculoso inducatur à fideli medico ad confitenda tempestiuè sua peccata idoneo Confessori, ne fortè inconfessus, etsi Catholicus, obeat, iuxta Constitutionem Pij V. de qua diximus Epitome 88.

Obligat autem huiusmodi prohibitio sub mortali, nisi quis aliũde, v. g. necessitate excusetur, ex Ang.v. *Iudæus*. num.1.fine.Syl.eodem quæst.1. d. 1. Armilla num.5. Tabiena q.1. num.2. Azor. t.1.l.8. c.22. quæst.2. Sanchez loco citato num. 3. & patet, tum ex graui pœna imposita transgressoribus. d. c. nullus. 18. quæst. 1. tum ex additis à Gregorio hic.§.5. & dixi, v.g.necessitate, quia prohibitio accersendi medicos Iudæos, & infideles ad medendum Christianorum morbis, intelligitur extra casum necessitatis; si enim nullus alius esset medicus, vel Iudæus esset notabiliter doctior pro eo morbo curando, posset aduocari, ex Rosella v. *Iudæus* 1.num.1. Ang. num.8. Armill. num.9. Syl. eodem quæst.1. dicto.4. Tabiena q.5. n.6. & v. *Medicus*. quæst. 16. num. 17. Sanchez num.8. qui idem indicat, si morbi grauitas multis egeret medicis, nec esset copia fidelium, quia etiam tunc fideles non sufficerent pro illo morbo. & ideo Clemens VIII. Constitut. 42. *Cum sicut*. epit. 161. vetans Italis extra Italiam in locis hæreticorum degentibus accersere medicos hæreticos, excipit. §. 2. casum necessitatis, & vbi non suppetit copia idonei medici Catholici.

In præcitato verò c. nullus. 28. quæst.1. inter dicitur etiam medicinas à Iudæis exhibitas, accipere. Vnde multi dubitant an possit Christianus emere medicinas à Iudęo. Qua in re Glossa in d.c.nullus. Angel.v. *Iudæus*. num.7. Armill. num.9. Tabiena quæst. 5. num. 6. negant si præparatæ sint, nisi deficiente Christiano, qui bene præparet, secus si ematur tantum materia, à Christiano postea præparanda. Azor verò tom.1.l.8.c.22. quæst.5. sentit non prohiberi emptionem medicinæ etiam præparatæ,

ratæ, sed tantum acceptionem illius à Iudæo vltrò oblatæ, vel datæ, vt vitetur familiaritas, & consuetudo Iudæorum cum Christianis. Denique Sanchez l. 2. decal. c. 31. num. 9. scribit legitimum sensum illius cap nullus. esse, vt interdicatur Christiano à Iudæo ministratam medicinam accipere, quia hoc sit Iudæum curare, & mederi Christiano ægrotanti, quæ familiaritas inter medicantem, & ægrotum ibi prohibetur, non autem, quæ est inter vendentem, & ementem, vel donantem & recipientem, aliàs non esset maior ratio, cur prohibeatur fidelis acceptare medicinam donatam, quàm v. g. vitulum. quod etiam docuit Archidiac. eod. c. nullus. num. 2. Bellamera num. 1. Turrecrem. num. 4. & 5. Syl. v. *Iudæus.* q. 1. dicto. 4. quare cum vetetur in eo capite, ne Iudæus ipse ægroto fideli medicinam exhibeat, vel ministret, quod hoc sit etiam mederi infirmo; non mirum si Gregorius XIII. hoc loco prohibens, ne fidelis curetur à Iudæo, seu infideli, nihil in specie de susceptione medicinæ præscripserit, quippe quæ includatur in curatione. Mandat autem §. 4. & 5. sub indignationis suæ pœna (de qua re aliàs diximus) à Prælatis singulis annis publicari hanc extrauagantem, & inobedientes Christianos priuari sacramentis, & Ecclesiastica sepultura, de qua etiam pœna videri potest Theorema 52. num. 14. & tam hos, quàm Iudæos debitis pœnis coërceri.

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 70. olim 73. edita anno 1581. quæ incipit.
Antiqua.

EPITOME 132.

IVBET hoc loco. §. 2. Gregorius, vt Iudæi, & infideles negantes, quæ habent communia circa fidem cum Christianis vt Deū vnū, & æternum, omnipotentem, creatorem omnium, esse, aut id alicui etiam priuatim insinuantes, vel §. 3. dæmones inuocantes, consulentes, eis immolātes, vel thus, & fumigationes offerentes, aut §. 4. verbo, facto, exemplo, aliôve modo nefaria huiusmodi docentes Christianos, vel ad ea perducere tētantes. §. 5. Christum purum hominem, aut peccatorem, Deíve matrem non virginem, similesque blasphemias hæreticales proferentes. §. 6. auxilio, consilio, opere, fauore, Christianum â fide ad impias sectas, superstitiones, aut hæresim sollicitantes, §. 7. aliquem à fidei, vel baptismi, post eius declaratam, nutu, verbo, facto, aut alio quocunque modo voluntatem retrahentes, dehortantes, impedientes quouis modo

Iudæorū errores circa veterem legem, & blasphemiæ circa nouā, dæmonū inuocationes, aliáque flagitia eorū, seuere per sacros Inquisitores puniendæ.

modo. §.8. hæreticos, Apostatásve sciētet receptātes, alentes, commeatu iuuantes, associantes, deducentes, vel deducendos, & associandos curantes, defendentes, & quomodolibet auxilium, consilium, fauorem deferentes, vel facientes, ne ab eis perpetrata inuestigari queant. §.9. prohibitos libros, deferentes, retinentes, aut diuulgantes, vel ad eam rem operā suam conferentes. vt dictum est Theor. 41. §. 10. derisioni habentes Christianos, sacram Hostiam, Crucem, Christum Dominū, conspuentésve, vel facientes quid simile, ouem, agnum, aut aliud quid Cruci affigentes, aut appendentes. §. 11. Christianas nutrices tenētes, vel cogentes quādo communicant vno, aut pluribus diebus effundere lac in cloacas, aut latrinas. §. 12. acriter per sacros Inquisitores flagellis, remigiis etiā perpetuis, publicatione bonorū, exilio, & aliis similibus, puniantur, in omnibus Regnis, Prouinciis, Ciuitatibus, Dominiis, & locis vniuersi Orbis Christiani.

THEOREMA 347.

Et si Iudæi, & infideles in spiritualibus non subiiciantur Ecclesiæ, & ob id nequeant spirituali pœna excommunicationis puniri, c. multi. 2. q. 1. possunt tamen plecti statutis à iure pœnis, si quæ committant crimina, vt si in Deum, vel Christianā religionem blasphemi sint, aut in Principem, & Rempub. quibus subsunt, aut alios priuatos homines peccent, vt constat ex l. 1. Cod. ne Christianum mancip. l. hac valitura. l. Iudæis. Cod. de Iudæis. & cap. postulasti. extra. de Iudæis. Glossa ibid. c. Iudæis. Eymerico in decret. inq. p. 2. q. 46. Repert. inquis. v. Iudæus. §. an, & ex qua causa. Zanchino tr. de hæret. cap. 36. Azor t. 1. l. 8. c. 22. q. 11. 12. Oldrado consil. 36. & communi sententia, vt etiam tactum est Theorem. 41. 42. 54.

Rectè igitur Gregorius XIII. præsenti Cōstitut. cōfirmata etiam à Clem. VIII. bulla 20. quæ incipit. *Cum Hebræorum.* decernit, vt per Ecclesiasticos iudices, & inquisitores puniantur, si in his decem, aut eorum aliquo criminibus deliquerint. Primò, si negent eis cum Christianis cōmunia circa fidem, licet oppositum tenuerit Simancas tit. 25. n. 11. ex parte tamen venia dignus est, cum scripserit ante hāc Constitutionem Gregorij; quare etsi iure communi Episcopi, & inquisitores id antea non possent, iam Pontificiis Constitutionibus punire illos debent. Sic enim hoc loco ait Gregor. *Statuimus inquisitores hæreticæ prauitatis liberè posse procedere in omnibus causis, & casibus, qui sequuntur* (quorum primus est supradictus.) Idem faciendū multò ante hanc Gregorij Constitutionem, scripserat Oldradus cōsil. 36.

Secundò, si dæmones inuocauerint, cōsuluerint, eísve sacrificia, thus, fumigationes, & similia impietatis obsequia detulerint, cum id Deut. 18. Leuit. 19. 20. Exod. 22.

Num. 25. vetitum sit sub pœna mortis, nedum legibus ciuilibus. l.cuicunque.l.multi.l.nullus. Cod. de maleficiis, vt diximus Theor. 65.66.

Tertiò, si Christianos hæc docuerint, vel ad ea quouis modo perpetranda inducere tentauerint; id enim est verbo, exemplo, vel facto inficere, & peruertere Christianos, apud quos commorantur. Habet siquidem Christiana respublica ius tuendi se, fidem, suósque, ne ab his perditis corrumpantur, vel deprauétur, & ideo potest procedere contra perturbatores, vt constat ex Nauarr.to.2.consil.7.de hæretic. & ex dictis Theorem. 75. vnde ob solum periculum, quod Neophytis imminet ex illorum malo consortio. c.sæpè.28 q.1.hos castigari iubet,& illos publicis cædibus deputari, si conuersentur simul.

Quartò, si in Christum Dominum, & B.Virginem blasphemias hæreticales proferant. cap.in nonnullis. extra. de Iudæis, & ex Sylu. v. *Iudæus*. n.10. & Hostiensi, apud eundem, secundum leges essent plectendi capite. fortè alludunt ad Authent.77. *vt non luxurientur.* Ob quas etiam blasphemias in Christum, & religionem Christianam,
2 Gregorius IX. anno 1230. & Innoc.IV. anno 1244. iusserũt Thalmudicos comburi libros, & Iulius III. anno 1554.illos retinentes in synagogis, & domibus priuatis, mulctari iussit bonorum publicatione,& contumaces etiam vltimo supplicio,vt dixi Theorem.41.

Quintò,si eorum consilio,fauore, opera, auxilio Christianus à suscepta fide ad hæresim, Iudaïsmum, impiásque sectas, & superstitiones transierit. quibus similia statuit Gregorius X. & Clemens IV. vterque in bulla, quæ incipit. *Turbato corde*, vt aduertit etiam Glossa in cap. contra Christianos de hæret. l. 6. in vtraque enim sic habetur. *Iudæos autem, qui Christianos vtriusque sexus ad eorum ritum execrabilem hactenus induxerunt, aut inueneritis* (inquisitores compellantur) *de cætero inducentes, pœna debita puniatis.*& est etiam casus dicti cap. contra Christianos,qui cum essent infantes, vel pueri baptizati fuerunt,& postea redierunt ad infidelitatem parentum, sed etiam contra fautores & receptatores eorũ. Idem docet Nau. to.2. consil.7. de hæret.Oldradus dicto consil.36. & alij, vt est videre Theoremate 54.

Sextò, si auertant à fide, vel instructione eius, aut baptismo volentem venire ad Christianam veritatem, vt contra Elymam fecit Paulus Act. 13. cum iniustè impediant Euangelij propagationem commissam Ecclesiæ Marc. vlt. & Matth. 28. vt cum D.Thom. 2. 2. q.10. art.8. & aliis dictũ est Theoremate 75. & omnibus magistratibus concessum sit, secundum ius suæ potestatis suam iurisdictionem pœnali iudicio defendere ex Vlpiani sententia.

Septimò meritò pariter puniuntur, si hæreticos, & Apostatas receptant, occultant, defendunt, & iuuant contra Reipub. Christianæ leges,aut Inquisitorum impediunt officium ex iacto fundamento, eo quod iudex in aliqua causa possit procedere cõtra impedientem eius iurisdictionem, & processum in dicta causa. c.1.5.7.21. de offic.delegati. & l. 2. ff. de iurisdict. omn. iud. & ideo etiam Ecclesia habens iurisdi

iurisdictionem ad defendēdam fidem, poterit etiam procedere contra turbantes illam. Quod etiam pluribus ostendit Franc. Bursatus consil. 90.

Itémque octauò, puniendi si toties proscriptos à Sum. Pontificibus Rom. ex Theoremate 41. citato, ob similes blasphemias contra Deum, & Christianam religionem Thalmudicos libros tenuerint, quocunque detulerint, diuulgauerint, imposita etiam contumacibus pœna confiscationis bonorum, & vltimi supplicij; immo ex bulla 20. Clementis VIII. pœnis statutis contra fautores Apostatarum à fide, & hæreticorū præcipitur, ne quis Christianus audeat opem, consilium, auxilium, fauorem præstare Hebræis pro iis libris habendis, scribendis, afferendis, aut pro eorundem legendorum licentia impetranda. & Gregorius XIII. extendit hoc loco ad eosdem Hebræos pœnas, si hæreticorum tenuerint libros, custodierint, diuulgauerint, detulerint in quæcunque loca, aut ad eam rem operam suam accommodauerint. Cum autem ipsi non subiaceant pœnis spiritualibus, quales sunt censuræ Ecclesiasticæ, nisi aliarum pœnarum metu deterrerentur, facili negotio possent damnatis hæreticorum libris Christianam pessundare rempublicam.

Nonò, si ludibrio Christum Dominum, & res nostræ religionis habeāt. Qui casus ex parte etiā habetur in c. nonnullus, extra. de Iudæis, & Saracen. vbi Innocentius III. cum Concil. Lateranensi præcipit per magistratus locorū condigna animaduersione compesci, ne in triduo Passionis in contumeliam Christi ornarius in publicum procedant, illudántve Christianis exhibentibus lamentationis signa in memoriam Passionis Domini; vnde fiat, vt pro gratia, quam Christianis deberent reddere, quod eos receptent, contumeliam reddant, & illis eam rependant retributionem, quam mus in pera, serpens in gremio, & ignis in sinu, suis exhibere hospitibus consueuerunt, vt idem Innocentius scribit. Videri possunt de Iudæorum in Christianos odio, & flagitiis D. Clemens l. 2. Constit. Apost. cap. 64. & Nicephor. l. 4. cap. 6. l. 14. cap. 16.

Decimus casus, quo Iudæi, & infideles in quibusvis Christiani orbis partibus per sacros Inquisitores puniri debent, est, si nutrices Christianas filiorum suorum causa, teneant, vel tenentes, si in communionis die, vel sequentibus diebus cogant eas lac effundere in latrinas. quæ etiam damnata sunt ab Innoc. III. in cap. *& si Iudæos.* extra. de Iudæis, & Alexandro 3. c. Iudæi. & cap. ad hæc. ibidem. & Innoc IV. bulla 2. vt vidimus Epit. 11. Putabant enim stolidi Eucharistiam cibum esse corporis, & in sumentis substantiā conuerti, contra quam dicitur. c. tribus de consec. d. 2. quippe cum sit animæ cibus. vnde dictum est ad Augustinum. *Non ego mutabor in te, sed tu mutaberis in me.* An autem in communi matres filios suos nutricibus aliis alendos, & lactandos tradere conueniat, copiosè explicant Macrobius l. 5. Saturn. cap. 11. Plutarchus in opusc. de liberis educ. Gellius lib. 12. noct. Att. c. 1. & Tiraquellus de nobilit. c. 20. n. 76.

Eiuſdem GREGORII XIII.

Conſtitutionis 74. editæ anno 1582. quæ incipit. Inter.

EPITOME 133.

Aboletur Calendariũ vetus, & approbatur nouum, & corrigitur Martyrologium. & ſine licẽtia Papæ non imprimantur, proponãtur, recipiantur. *excommunicatio,* &c.

APPROBAT noui Calendarij reſtitutionem, & correctionem Martyrologij, & vtrumque diuulgari iubet. Ac §. 13. ſic ſtatuit. *Vt verò vtrumque vbique terrarum incorruptum à mendis, & erroribus ſeruetur, omnibus in noſtro, & ſanctæ Rom. Eccleſiæ dominio mediatè, vel immediatè ſubiecto, cõmorantibus impreſſoribus, ſub amiſſionis librorum, ac centum ducatorum auri Cameræ Apoſt. ipſo facto applicandorum, alijs verò in quacunque orbis parte conſiſtentibus ſub excommunicationis latæ ſententiæ pœnis, ne ſine noſtra licẽtia, Calendarium, aut Martyrologium ſimul, vel ſeparatum imprimere, vel proponere, aut recipere vllo modo audeant, vel præſumant, prohibemus.* & §. 14. Vetus Calendariũ omnino abolet, & Eccleſiarũ Præſidibus præcipit, vt nouo tantũ vtantur, (ad quod etiam accommodata eſt ratio Martyrologij) tam ipſi, quàm cæteri omnes Presbyteri, & clerici ſæculares, & regulares vtriuſque ſexus, nec non Milites, & omnes Chriſti fideles.

THEOREMA 348.

ÆQuinoctia paulatim ſingulis annis verſus menſis principium anticipare ſolent ſuas ſedes, adeo, vt ſinguiis ferè 134. annis vno die integro præcurrant. & in annis 402. tribus circiter diebus, vt rectè docet noſter Chriſtophorus Clauius vir de Mathematicis diſciplinis apprimè meritus. l. 1. Apol. noui Kal. Rom. c. 3. & cum eo Io. Azor tom. 2. l. 1. c. 5. Quare cum tempore primi Concilij Nicæni circa annum 324. Patres vernum æquinoctium, vnde pendet ratio celebrandi Paſcha, ex Anatolio Laodiceæ vrbis Syriæ Epiſcopo, qui vixit circa annum 282. apud Euſebium l. 7. hiſt. cap. 26. Ambr. epiſt. 83. Auguſt. epiſt. 119. c. 8. Beda l. de ratione temporis c. 28. Caſſiodoro. l. 9. tripart. c. 37. Niceph. l. 12. c. 35. Clem l. 5. conſtit. c. 18. c. noſſe. cap. celebritatem. de conſecr. d. 3. die 21. Martij habuerint, per correctionem Iulij Cæſaris factã ante Chriſtum natum annis 45. cum intercalati ſunt dies 67. ex Appiano l. 2. belli ciuilis in anno vrbis 708. ex Macrob. l. 1. ſat. c. 14. Plin. l. 18. cap. 15. Dionyſ. l. 43. Plut. in Cæſare. Onufr. & Genebrard. in chron. & deinde poſt annos 30. Octauiani, qui ex malè intellecta intercalatione Iulij Cæſaris ſuſtulit natum errorem ex Lucido. l. 7. de emendat. temporum, Macrobio, Onufrio, Genebrardo, & aliis noſtris temporibus ante correctionem anni fuit die 11. Martij.

Itaque prudenter Gregor. XIII. Sum. Pontifex præſenti Conſtitutione vernum æquinoctium reuocauit ad tempora Concilij Nicæni, nempe ad diem 21. Martij, demptis

à mense Octobri (quippe qui pauciores dies Sanctorum celebritatibus dicatos habeat, quàm cæteri) anni 1582. diebus decem; ita vt post quartum diem Octobris anni illius, qui D. Francisco sacer est, loco diei quinti, immediatè numeratus sit quintusdecimus dies, decem interiectis eo anno prorsus omissis. Hæc enim anni corrigendi ratio inter cæteras, quæ à Mathematicis afferebantur, facilior, & expeditior visa est, & summo Pontifici probata. Et ne iterum æquinoctium prædictam diem 21. Martij deserat, versúsque mensis principium, vt antea progrediatur in posterum, ex eodem Clauio. l. 1. c. 5. decretum est, vt seruata consueta ratione intercalandi quarto quoque anno diem vnum, in posterum non singuli quique centesimi anni bissextiles sint (licet secundum consuetam rationem annorum bissextilium esse deberent) sed primi tres centesimi post annum 1600. fiant communes, dierum scilicet solum 365. nempe annus 1700. 1800. 1900. quartus autem subsequens, nempe 2000. bissextilis sit, id est, dierum 366. Item tres cētesimi proximi 2100. 2200. 2300. eodem modo cōmunes sint, quartus verò cētesimus proximus, nempe 2400. sit bissextilis, atque ita deinceps eodem semper seruato ordine.

Quærenti cur non certo mensis die celebret Ecclesia Pascha, vt facit diem Natiuitatis. Respondeo, tum quia ex S. Petri institutione teste Beda in retract. in Act. Apost. c. 20. & l. 5. hist. Angl. c. 22. & fatetur ingenuè Proterius Episcopus Alexandrinus scribens ad Leonem Rom. Pontificem, cuius epistolæ fragmētum recitat idem Beda l. de ratione temp. cap. 47. Pascha celebrandum est die Dominico post Lunam 14. primi mensis, & non simpliciter Luna 14. quæcunque sit Hebdomadæ dies, vt faciunt Iudæi; illorum enim Pascha celebrabatur in memoriam liberationis ex Ægypto, & simul erat typus futuræ mortis Christi Saluatoris nostri Agni immaculati; nostrum autem celebratur in memoriā Resurrectionis eiusdem factæ postea die Dominico, ex Ambr. cit. epist. 83. Beda l. de ratione temp. c. 57. & Eusebio l. 5. cap. 23. Quin immo si aliquando in ipsam Dominicam diem Luna 14. incidat, qua Iudæi Phase celebrant, Pascha nostrum differendum est in sequētem diem Dominicū, ex S. Ambr. loco cit. eò quod Dominus resurrexerit post comestum Agnū Paschalem à Iudæis proximo die Dominico, & ideo non potuit assignari certus, & fixus dies. tum ex D. Augustino epist. 119. c. 1. & 2. & à cap. 9. vsque ad 17. vt ostendatur debere nos cum Christo initio anni deposita veteri conuersatione, resurgere in nouitate vitæ, in verno enim æquinoctio vetera transeunt, & annus, cætetáque omnia renouantur.

THEOREMA 349.

ITaque abolito vetere Kalendario præcipit §. 13. & 14. Ecclesiarum Præsidibus vt tā ipsi, quàm cæteri Presbyteri, & Clerici sæculares, & regulares vtriusque sexus, necnon sacri milites, & omnes Christi fideles vtantur tantum nouo, ad quod etiā accommodata est ratio Martyrologij, quod in choro ad primam quotidie recitatur.

Atque vt vbique terrarum incorruptum vtrumque seruetur, vetat §.15. absque licentia Papæ Kalendarium, aut Martyrologium separatim, vel coniunctim imprimi sub pœna impressoribus in statu mediatè, vel immediatè Ecclesiæ Romanæ subiecto amissionis librorum, & ducatorum auri centum. alibi verò sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne pariter imprimantur, proponantur, recipiantur, vnde extenditur excommunicatio ad impressores, superiores, & cæteros proponentes aliis recipiendos, & denique ipsos recipientes, absque licentia Papæ impressos. Debet enim in toto Christiano orbe esse eadem omnino ratio, & idem ritus celebrãdi Pascha, ac cæteras festorum dierum celebritates, quod non admittit Kalendarij, & Martyrologij variationem. Ob id Victor Papa, & Martyr in cap. celebritatem. de consec. d. 3. cum dixisset celebritatem sancti Paschæ die Dominico agendam, mandasse prædecessores, & se quoque eodem celebrandum solemniter, statuere, subdit, *quia non decet vt membra à capite discrepent, aut aliter gerant.*

Eiusdem

GREGORII XIII.

Constitutionis 80. olim 84. edita anno 1583. quæ incipit.
Exposcit.

EPITOME 134.

In Italia Abbatissę ad triennium tantum eligantur, quo finito, triennio etiã vacent.

DICIT §.2. vt in vniuersa Italia, & præsertim in vtraque Sicilia, Abbatissæ, & aliæ Præfectæ Monialium eligãtur tantũ ad triennium; quo finito saltem per aliud triennium vacent, omníque prorsus auctoritate careant, ac monasterij regimine, & administratione. & §.4. si quid autem secus factum fuerit, sit prorsus irritum, & nullum.

THEOREMA 350.

SApienter Gregorius XIII. præscribit Præfecturis Monialium tempus, tum vt Christi Domini, qui factus est obediens vsque ad mortem, & non venit ministrari, sed ministrare, humilitatem imitentur; tum ne ambitione, & frequentia regendi, curæque continuationem per quandam machinationem munus renouando, fiat aliquibus infinita prædicta gubernatio. §. fin. de defensor. ciuit. in Auth. collat. 3. tit. 3. & Gordianus Imp. l. 2. de muneribus, & honoribus non continuandis, voluit ab honoribus ad honores eosdem dari quinquẽnium vacationis, triennij verò ad alios eod. lib. 10. tit. 40. tum vt certæ de reddenda post triennium suæ administrationis, ac villicationis ratione, diligentius monasterij bona curent, cæteráque munia sui regiminis diligentius exequantur. tum vt cæteræ religiosæ subditæ alicuius fortè Præfectæ mores asperos, vel durinsculum imperium, certæ de fine administrationis, leuius ferant. Conditiones autem monialium eligendarum in Abbatissas, seu Præfectas tradit Concil. Trid. sess. 25. c. 7. ita definiens. *Abbatissa, & Priorissa, & quocunque*

quocunque alio nomine Præfecta, vel Præposita eligatur non minor annis 40. & quæ 8. annis post expressam professionem laudabiliter vixerit. quod si his qualitatibus non reperiatur, in eodem monasterio, ex alio eiusdem ordinis eligi possit: si hoc etiam incommodum superiori, qui electioni præest, videatur, ex his, quæ in eodem monasterio annum 30. excesserint, & quinque saltem annis post professionem rectè vixerint, Episcopo, vel alio Superiore consentiente vna eligatur. Duobus verò monasterijs nulla præficiatur. Quod etiam Concilium eadem sess. 25. c. 6. circa rationem ferendorum suffragiorum in his electionibus distinctè præcipit. Vt in electione superiorum quorumcunque Abbatum temporalium, & aliorum Officialium, ac Generalium, & Abbatissarum, atque aliarum Præfectarum suffragia debeāt fieri secreta, ita vt singulorum eligentium nomina nunquam publicentur, nec voces, aut suffragia absentium per alios substitutos suppleantur. quod si electio fiat alio modo, irrita sit. & qui alio modo se eligi permiserit, ad omnia officia in religione obtinenda existat inhabilis. In Abbatissarum quoque electione potest Episcopus vnà cum suo Vicario, vel Secretario, vel alio, quem ipse ad id sibi asciuerit suffragia, siue vota cuiusque monialis ore tenus expressa audire, cum id censuerit Congregatio Cardinalium.

Eiusdem

GREGORII XIII.

Constitutionis 85. olim 87. editæ anno 1584. quæ incipit.

Humano.

EPITOME 135.

FORMAM præscribit publicandi resignationes beneficiorum, & iurium cessiones. scilicet. §. 1. vt omnes resignationes, & iurium cessiones publicari debeāt intra sex menses, si beneficium sit citra montes; si verò vltra montes, intra nouem.

Beneficiorū resignationes, & cessiones iurium quomodo sint publicādæ, & omissa forma, gratia est nulla.

§. 2. vt ipsa publicatio fiat in Cathedrali, & in beneficij Ecclesia, aut Ecclesiis, si in pluribus illud sit, dū frequens populus conuenit ad Missarum solemnia; litteræ Apostolicæ, vel transumptum authenticum palam omnibus exhibeatur, claráque, & intelligibili voce resignatio, seu cessio huiusmodi, ac beneficij qualitas, & innouatio, nomináque, & cognomina resignātis, seu cedentis, ac illius, in cuius fauorem facta est gratia, pronuntientur; ita vt hæc omnia possint ad notitiā omnium ibi existentium verisimiliter peruenire, scriptóque de his omnibus exemplo collato valuis dictarum Ecclesiarum relinquatur affixum. Si

autem

autem Ecclesia sit ruralis, vel careat populo, fiat in parrochiali, intra cuius limites consistit beneficium, & in Ecclesia Cathedrali: quod si ad illas, vel vtramuis non sit securus aditus ob pestē, &c. in alia Cathedrali, vel parrochiali viciniori periculorum immuni peragatur publicatio.

§.3. apprehensio verò possessionis beneficij fiat intra dictum tempus vigore litterarum Apostolicarū desuper confectarum, vel si ob litem, vel aliud legitimum impedimentum nequiuerit, saltem litteras Apostolicas cum earū publicatione, si tunc facta erit iudici, vel executori earum, vel aliis, ad quos pertinet per se, vel procuratorem suum legitimum intra idem tempus præsentare, & apud illum, vel illos pro illarum litterarum executione instare, & possessionem huiusmodi instanter petere teneatur.

§.5. hac forma omissa gratia redditur nulla, cum omnibus inde secutis; nec suffragetur iis, quibus cōcessa fuerat. Sed ipsi tales inhabiles, & incapaces sint ad huiusmodi beneficia sic resignata, & cessa quandocunque obtinenda, ipsaque iura à prima statim resignatione vacare, & vacasse cēseantur, & ad Sedis Apostolicæ dispositionē spectare.

§.7. Additur modus resignationis, quæ fit in manibus Ordinariorū, vel legatorum etiam causa permutationis, vt vniuersum negotium expediatur intra mensem, & fiat prouisio, & ipse prouisus intra tres menses à die factæ prouisionis illam publicet, & possessionem capiat modo prædicto, aliàs prouisio sit nulla, & beneficium intelligatur vacare.

§.8. Ordinarij, & alij prædicti, qui hæc vti eis præscribuntur, non perfecerint, eo casu potestate disponendi de ipsis beneficiis sint ea vice priuati, & dispositio sit ad Sedem Apostolicam deuoluta.

§.9. non obstantibus Pij V. & Prædecessorum Constitutionibus de publicandis huiusmodi resignationibus.

THEOREMA 351.

IAm plura de beneficiorum resignationibus sunt à nobis disputata Theor. 248. & seqq. cum Fiam. Parisio in lib. de resignat. Mandosio in regul. Cancellariæ, Rebuffo in praxi benef. tit. de resignat. Azor p. 2. l. 7. cap. 24. & aliis: Adiiciemus nunc quæ specialiter ad præsentem Constitutionem pertinere videntur. Inferunt igitur Rom. Pontifices beneficiorum resignationes publice denūciari, seu promulgari. Tum ne si fierent occultè, plures ficte, & simulatè fierent,

rent, & resignantes se denuo in dimissa beneficia inferrent, eorúmque fructus perciperent. Tum vt sciat populus quibus Pastoribus debeat parere, quibus decimas persoluere, & à quibus petere sacramenta. Tum ne fraudentur Ordinarij locorũ iure suo, & deludantur in Collationibus beneficiorũ.

Intelligitur autem hæc extrauagans vniuersim de omnibus beneficiis, tum quia Gregorius ait: *de quibuscunque Ecclesijs, monasterijs, prioratibus tam virorum, quàm mulierum, dignitatibus, officijs, & beneficiis Ecclesiasticis, sæcularibus, & quorumuis Ordinum etiam militantium, regularibus, etiam electiuis, & manualibus & etiam de Iure Patronatus.* Tum ex regulis Cancellariæ.

Difficultas esse potest de resignationibus beneficiorum consistorialium, quæ scilicet conferuntur in consistorio, qua de re Sarnensis in regul. Cancell. de publ. resig quæst.5. Rebuffus in praxi regul. de public. gloss. 1. Parisius l. 11. quæst. 3. de resignat. n. 25. & seqq. testantur ex praxi in consistorialibus maioribus, Episcopatibus videlicet, & Archiepiscopatibus, qui in consistorio conferuntur, non requiri huiusmodi promulgationẽ; in consistorialibus verò minoribus, vt sunt Abbatiæ, & Prioratus, si extra consistorium conferuntur, requiri, cum dicat hoc loco Gregorius XIII. & de quibus in consistorio nostro disponi consueuit, seu debet, quæ posthac quacunque ex causa fient, & per nos, & per dictos successores, extra dictum tamen cõsistorium admittentur. Sin verò eadem beneficia conferantur in consistorio, promulgatione non indigent.

Sed huiusmodi beneficiorum resignationes vbinam, & quomodo sunt faciendæ? Respond. antea id fuisse dubium, sed iam ex §. 2. Constitutionis huius id patêre. quare non sufficiet fieri alio modo promulgationem, quæ promulgationi huic præscriptæ æquiualeat, cum præcisè dicatur §. 5. Cæterum modus, & forma hic tradita semper, & vbique obseruari debet, nec alia, vel æquipollens vllo modo admitti.

Quærenti etiam intra quantum temporis hæ beneficiorũ resignationes sint publicandæ? Respond. haberi in hac eadem bulla, quidquid antea per prædecessores constitutum esset. Cõcedit enim Gregorius §. 1. resignantibus beneficia in Curia Romana, si beneficia citra montes existant, sex menses, si vltra menses nouem. Et fiet intra idem tempus apprehensio possessionis vigore litterarum Apostolicarum ex §. 3.

Dubitanti, assignati menses ad publicè resignandum beneficium in Curia, à quo die computandi sint, num à die supplicationis datę, & signatæ, an à tempore dati consensus expressi? Respondet Parisius l. 11. quæst. 2. num. 12. ex bulla Pij V. incipiente. *Sanctissimus.* à die supplicationis datæ, & non à die præstiti consensus. quod etiam habet Pius V. & Gregorius XIII. Quod tantum habere locum in resignationibus, in quibus præstatur consensus, dum viuit resignans, non etiam in iis, in quibus post obitum resignantis datur consensus, ait Parisius ibid. n. 17.

Quid si plures reperiantur datæ supplicationes, vt si prima fuit recognita, & in meliorem formam

mutata? Sunt menses numerandi à die primæ datæ supplicationis, vt declarat hic Gregorius, cum ait. *& si postea concessio gratiæ*, &c. Resignantibus verò extra Curiam coram locorum Ordinariis præcipit §. 7. vt Ordinarij resignationes admittant, aut reiiciant, & beneficia resignata conferant intra mensem, & resignatarius intra tres menses resignationem promulget, & possessionem capiat, qui menses computantur non à die resignationis admissæ, sed à die, quo est beneficium collatum. cum possit v.g. viginti dies ante admitti resignatio, quàm beneficium resignatum conferatur. aliàs prouisio sit nulla, & beneficium intelligatur vacare. & eo etiam casu dispositio pro ea vice sit ad Sedem Apostolicam deuoluta, & non amplius spectet ad Ordinarium, qui non perfecerit hæc, vt præscribuntur.

Quod decretum comprehendit non tantùm Episcopos, & alios inferiores Ordinarios, quorum est beneficia conferre, sed etiam Archiepiscopos, Patriarchas, Legatos de latere, Delegatos, & Cardinales, qui nō solum cum iure ordinario resignationes beneficiorum admittunt, sed etiam cum ratione indultorum, & facultatum à Sede Apostolica concessarum. Quare nisi præscripta forma resignationis seruetur, gratia nulla redditur, cum omnibus inde secutis & ij, quibus concessa fuerat, fiunt inhabiles, & incapaces ad beneficia sic cessa quandocunque obtinenda. ideoque apprehensa possessio, & continuata ad annum, aut triennium iuxta regulam Cancellariæ, nihil in hac parte resignatario prodest. ob id ipso iure de eis disponet Papa.

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 92. olim 106. editæ anno 1584. quæ incipit.
Sancta Mater.

EPITOME 156.

PATRIARCHIS, Archiepiscopis, Episcopis, aliisque Ecclesiarum Prælatis præcipit §. 1. vt in suis ciuitatibus, & locis, in quibus competens aliquis numerus Iudæorum, qui Synagogam constituat, commorantur; curent Sabbato, vel alio cuiuscunque hebdomadæ die in loco, vbi sacra fieri non solēt, haberi à Theologo ad eos sermonem, assignata illi congrua mercede ex ipsorū Hæbræorum collatione, in quo illis exponantur Scripturæ veteris testamenti iuxta SS. Patrum interpretationes, ac disseratur de veritate Christianæ fidei, de certo Aduentu, & Incarnatione Filij Dei, &c.

Iudæi statis diebus intersint Euangelicæ concioni, & eos ab hoc auertētes, etiam indirectè, Christiani excōmunicātur.

§. 2. Ad quem singuli vtriusque sexus Iudæi maiores annis 12. conueniant, adeo vt saltem tertia eorum pars, nec vnquam minor, semper adsit, aliàs prohibeantur commercio

mercio fidelium, & puniantur pœnis arbitrariis.

§. 3. Si quis autem Christianus eos ab hoc auerterit, etiam indirectè, & impediuerit, excommunicationis sententia sit eo ipso ligatus, & aliis pœnis plectatur.

THEOREMA 352.

Etsi Iudæi compelli non possint, vt Christianam fidem recipiant, tum ex c. Iudæis. c. qui sincera. d. 45. & c. sicut. cit. de Iudæis. tum ex S. Thom. 2. 2. quæst. 10. art. 8. Rich. 4. d. 6. art. 3. quæst. 3. Palud. 4. d. 4. q. 4. art. 3. Dur. 4. d. 4. quæst. 6. Alens. p. 4. quæst. 8. m. 7. art. 2. §. 1. Bonau. 4. d. 4. art. 2. quæst. 1. Anton. p. 2. c. 2. tit. 12. §. 1. Soto. 4. d. 5. quæst. 1. art. 10. Caiet. 2. 2. quæst. 10. art. 8. Abulens. 1. regul. c. 8. quæst. 182. Syl. v. *Baptismus*. 4. q. 6. Valentia 2. 2. d. 1. quæst. 10. p. 6. Azor. p. 1. l. 8. c. 24. Tum quia credere est actus voluntarius, quare non admittit vim, & coactionem, possunt tamen à Christianis Principibus, quibus subditi sunt, cogi ad audiendum Euangelium, seu prædicationem eius, licet oppositum senserit Sotus loco cit. concl. 2. & 3. & alij aliqui nobiles Theologi. Tum quia sententiam hanc, vt veriorem, defendunt Bannes 2. 2. quæst. 10. art. 10. dub. 3. Azor. p. 1. l. 8. c. 24. q. 3. & plures alij. Tum quia non idem Iuris est de audiendo, ac de credendo, cum audientes adhuc liberi maneant ad credendum. Tum quia cum dixerit Christus: *Ite prædicate Euangelium*. consequenter obligauit Infideles ad audiendum, aliàs data potestas esset frustra. Tum vt hac ratione, si qui conuerti cupiunt, non possint à suis impediri, & mendaciis à fide auocari, vnde non illis aufertur libertas, sed confertur, adeo vt sit eis liberum, vtram velint religionem amplecti, iam de Christiana veritate, & Iudaica falsitate commoniti. Tum ex præsenti Cõstitutione Gregorij XIII. Nicolai III. num. 1. quæ incipit. *Vineam Soreth*. & Pauli III. num. 26. quæ incipit. *Cupientes*, qui iusserunt sacris huiusmodi disputationibus vtriusque sexus Iudæos maiores 12. annis, cum iam de sua salute, & veritate fidei deliberare valent, interesse, & audire veritatem de prætertito aduẽtu Messię, Incarnatione Filij Dei, & Christiana religione, ita vt saltem tertia pars illorũ adsit, nisi fidelium cõmercio priuari, aliisque pœnis puniri velint. aliàs certè fœminarum, & adolescentium eorum esset pœnè salus desperata, & ob confictas à Rabinis de Christianorum rebus infinitas fabulas, & virorum, ac patrum reuerentiali timore præpeditorũ, nisi hæc vna daretur commoditas audiendi sincerè veritatem fidei. *Cum fides sit ex auditu, auditus autem per verbum Christi*. Illos autem Christiani ab huiusmodi auditione etiam indirectè auertentes, & impedientes, ipso facto excommunicationem incurrunt aliis pœnis arbitrariis puniendi. & merito, cum id sit eos priuare optimo salutis illorũ medio, & imitentur Elymam magum conantem Act. 13. à fide Proconsulẽ auertere, cæcitate à D. Paulo percussum. Quod etiam Iudæis ipsis facere vetuit idem Gregorius Constit. 70. vt vidimus Epit. 132. Salarium

autem Theologi iubet solui ex eorundem contributionibus, quippe cum huiusmodi labor eorum salutis causa suscipiatur, & dignus sit operarius mercede sua. Matth. 10. & ex toto Tit. de præbendis.

Eiusdem
GREGORII XIII.

Constitutionis 93. olim 103. edita anno 1584. quæ incipit.
Inter Apostolicas.

EPITOME 137.

Iurantes, & iurare facientes damnosa, illicita, contra libertatẽ Ecclesiæ, & Conc. Trident. excómunicãtur, suspenduntur, interdicuntur, & inhabilitantur, & priuãtur vsu gratiæ, & solus Papa absoluit, & relaxat.

INNOVAT §. 2. Constitutionem Nicolai III. contra iurantes, vel iurare facientes, Prælatos, Canonicos, Officiales ciuitatum, &c. ante, vel post receptionem ad officia, illicita, impossibilia, damnosa, Ecclesiæque libertati, & decretis Concilij Tridentini aduersantia, & ea iuramenta nulla sunt.

Et §. 3. exigentes huiusmodi iuramenta, si sunt in Pontificali dignitate, suspenduntur à diuinis; si Capitula, & Conuentus, eorum Ecclesiæ, & loca omnia interdicuntur, & personæ singulares excommunicantur & inhabilitantur eo ipso ad obtenta, & obtinenda, & absolutio, ac relaxatio Papæ reseruatur.

§. 4. Qui verò scienter hæc iuramenta fecerint, eo ipso priuati sunt vsu, ac commodo rei, & gratiæ, cuius causa iurarunt, alij verò ignorantes non tenentur ad obseruationem præstiti iuramenti, irritumque est quicquid contigerit attentari in contrarium, non obstantibus, &c.

THEOREMA 353.

OLim in aliquibus Ecclesiis, & locis fuit abusus, & corruptela, ne Prælati, vel Canonici in iis admitterentur, nec ciuitatum, locorúmque Rectores, & Officiales ad officia reciperentur, nisi ante vel post receptionem iurarent, se dictarum Ecclesiarum, & locorum statuta, & consuetudines, scriptas, & non scriptas, & clausas seruaturos; in quibus interdum reperiebantur aliqua illicita, impossibilia, & contraria libertati Ecclesiasticæ, & Consilij Tridentini decretis. Quare ne sub generalitate huiusmodi iuramenti præberetur iurantibus occasio peccandi, cum iuramentum non fuerit institutum, vt esset iniquitatis vinculum. 22. quæst. 4. c. inter cætera. & c. quanto. extra. de Iureiur. & c. non est obligatorium. & c. in malis. de regul. Iuris. l. 6. & l. si quis Inquilinos. ff. de leg. 1. Gregorius XIII. hoc loco. §. 2. & Nicolaus III. de Iureiurando. c. 1. l. 6. declarant talia iuramenta quatenus mala contra libertatem Ecclesiæ, & Concilij decreta sunt, non ligare iurantes, & esse nulla.

Quod etiam ex Theologis docent. S. Thom. 2. 2. quæst. 89. art. 7. ad 2. Sotus lib. 8. de Iust. quæst. 1. art. 7. ad 2. Aragona 2. 2. quæst. 89. art. 7.

art.7. Valentia 2.2. d. 6. quæst.7. p.4. Gutieres de Iuram.2.p.cap.72. Azor. p.1.l.11.cap.5.quæst.1. Suarez. t.2. de releg. tr. de iuram. l.2. cap.17. Sanchez l. 3. decal. cap.9. num.11. & seq. Rebell.p.2.l.1.q.9. Lessius l. 2. cap.42. num. 20. Sayrus in claui regia l 5.cap.7.Couar. de pactis 1.p.§.6.num.6.& 7. Nau. cap.12. num.16. 17. & ideo Concilium Lateranense sub Alexan. 3. vt habetur extra. *de his, quæ fiunt à mai. par. cap.* dixit, non iuramenta, sed periuria potius dicenda esse, quæ contra vtilitatem Ecclesiæ, & SS. Patrum veniunt instituta. vt etiam dicitur in cap.ad nostrum.3. & cap.sicut nostis.extra. de iureiurando. Rectéque consulit Hostiensis, vt iurans sic dicat, *Iuro seruare statuta, & consuetudines iustas, possibiles, & honestas, quæ de facto, & de iure seruari poterunt.* iuxta regulam iuris l. 6. nemo potest ad impossibile obligari.

Posito tamen, iuramentum fieri in genere, fiat interpretatio iuramenti solum quoad licita, honesta, & possibilia. ex dictis Gregorij XIII. & Nicolai III. constitutionibus, Glossa in cap. 1. *de his, quæ fiunt à mai. par. cap.* & Glossa dicti cap.1. de iureiur. l. 6. quæ affert ad hoc idem confirmandum. l. qui cum tutoribus.§.vltimo.ff.de transact.l. si Procurator. §.penultimo. ff. de condit. indeb. & l. conditiones, cum l. seq. ff. de cond. iustit. Nullas quoque & irritas huiusmodi consuetudines, & statuta, ac ordinationes contra libertatem Ecclesiasticam, & ex Capitularibus delendas, decreuit Imp. Federicus II. in 2. lege Patauina approbata ab Honorio III. cap. nouerit, de sententia excommunicationis, vt vidimus Theor.15.

THEOREMA 354.

QVoad pœnas verò transgressorum iam exigentium tale iuramentum, quàm præstantium, statuit Gregorius §.3. vt si exigentes sint in Pontificia dignitate, sint à diuinis suspensi; si priuatæ personæ, sint excommunicatæ, & inhabiles ad obtenta, & obtinenda; si vniuersitates, conuentus, ciuitates, loca, sint Ecclesiæ omnes eorum interdictæ, reseruatis absolutione & relaxatione suspensionis, & interdicti, Papæ.

Præstantes verò tale iuramentum, si scienter præstiterint, præter graue peccatum, quod contrahunt, vt in communi docent Sotus 3. d.39. quæst.vn. art.3. l.8. de Iust. q.2. art.3. concl.3. Caiet. 2.2. q.98. art.2.& in sum. v.periurium. cap.2. Couar. de pact. p.1.§.6.n.6. Val. 2.2.d.6. q.7. p.3. Sanchez l.3. cap.4. num.26. Suarez t.2. de rel. l.3.cap.19. Lessius l.2.cap.42.n.18. Tum quia cum sic iurantes teneantur efficere contrarium, perinde est, ac si falsum iurarent; tum quia magnam Deo irrogant iniuriam afferendo Deum in testem faciendi, quod eius legi contrarium est. præter, inquam, peccatum, quod committunt, vt puniantur in quo delinquunt, priuantur §.4. ipso facto vsu, ac commodo rei, & gratiæ, ob quam iurarunt; si ignoranter, non tenentur seruare iurata. cap. quanto. extra de iureiur. & cap.1. l.6. eodem tit. cum non sint seruanda, quæ vergunt in præiudicium animæ, & dispendium æternæ salutis. cap.2. de pactis lib.6. & cap. si verò.extra de iureiur. cum nemo possit obli-

gari ad peccatum, quippe cum id implicet contradictionem: & declaratur irritum quicquid fuerit in contrarium attentatum.

SIXTI V.

Constitutionis 6. editæ anno 1585. quæ incipit. Hoc nostri.

EPITOME 138.

Fauentes bannitis, & facinorosis hominibus, sunt rei læsæ Maiestatis, rebelles, priuati omnibus feudis, officiis, honoribus, iuribus, &c.

INNOVAT §. 1 omnes, & singulas Constitutiones Prędecessorum, cum omnibus, & singulis in eis contentis, quæ his non aduersantur, excepta excommunicationis sententia per easdem Constitutiones promulgata contra transgressores, quam ne animarum perniciem potius, quàm salutẽ afferat, tollendam ducit.

§. 2. Mandat Baronibus sub pœna 5000. aureorum, Communitatibus 2000. & Vniuersitatibus 1000. ipso facto incurrenda, pręter alia iñ prędictorum Constitutionibus contenta, vt teneant exquisitissima diligentia territoria libera à Bannitis, & similibus facinorosis hominibus, etiam nondum condemnatis, quos S. R. E. rebelles, & publicos hostes declarat.

§. 3. Qui si ad dicta loca declinauerint, studeant illos capere, captósque tradant Pontificiis officialibus. nequeuntes autem capere ad Campanæ pulsum concitato populo ac Communitatibus, & Dominis circũuicinis persequantur, & profligent.

§. 4 Nullæque cauillosæ excusationes in posterum prædictis Communitatibus, & populis suffragentur.

§. 5. Particulares verò personæ armatæ accurrant contra bannitos sub pœna 500. ducatorum aliísque corporalibus, etiam vltimi supplicij, conatúmque omnem adhibeant in persequendis, capiendis, profligandis hisce nefariis.

§. 6. Sub iisdem pœnis tam in vrbe, quàm extra nemo se opponat iustitiæ ministris, & executoribus, sed omnes eis egentibus in præmissis auxilio, opem ferant.

§. 7. Si huiusmodi perduelliones furtum, latrocinium, damna commiserint in ciuitatibus, terris, oppidis, dominiis, locis, territoriis, & impunè euaserint; Barones, Cõmunitates, loca, in quibus perpetrata fuerint, teneantur parti læsæ, & hæredibus resarcire damna, & tantundem etiam soluere Cameræ.

§. 8. Duces, Principes, Marchiones, Officiales, & alij cuiuscumque dignitatis etiam Ecclesia

Ecclesiasticæ, & gradus, sexus, & ætatis maiores annis 15. S. R. Eccl. mediatè, vel immediatè in temporalibus subiecti, dominia, iurisdictiones, & loca, etiam extra statum prædictum obtinentes, qui prædictos perduelliones, & nefarios homines in suis terris, dominiis, domibus, tam in ipso statu, quàm extra consistẽtibus, receptauerint, vel fouerint, vel id fieri permiserint, vel impedierint, ne caperentur, vel liberauerint captos, carceres fregerint, inuaserint, aut violentè tentauerint, vel ad hoc arma, aut homines ministrauerint, vel auxilium, consilium, fauorem, publicè, vel occultè, per se, vel alios præstiterint, vel præstare permiserint, iustitiæ ministros perterrefecerint, violauerint, impediuerint, vel conclamauerint ad arma, aliósue concitauerint, aut facientibus fauerint, vel alicuius Magnatis nomen auxilij causa aduersus iustitiæ ministros inuocauerint, seu Franchisias appellarint (contra quos etiam innouat constitutionem 12. Gregorij XIII. quæ incipit. *Et ipsa ratio*) læsæ Maiestatis reatum, & S. R. Eccl. rebellionis incurrant, omnibúsque priuilegiis, gratiis, libertatibus, indultis, exemptionibus, immunitatibus realibus, & personalibus, Ducatibus, Marchionatibus, Comitatibus, Ciuitatibus, castris, dignitatibus, etiam Ecclesiasticis honoribus, iuribus, officiis, pensionibus, beneficiis, fructibus Ecclesiasticis, reliquísque immobilibus, mobilibus, & se mouentibus bonis, iuribus, & actionibus eo ipso priuantur. Ipsique & filij eorũ ad illa, & alia in posterum obtinenda, & ad quoscũque actus legitimos exercendos, redduntur inhabiles, & indigni, perpetuíque exilij à toto statu Ecclesiastico vna cum familiis pœna damnantur; arces, domus, ędificia, solo æquentur, & Cameræ Apostolicæ bona incorporentur. Nec vllius vnquam dignitatis Ecclesiasticæ, vel mundanæ, eis portæ patere possint. Eorum subditi liberantur à fidelitatis iuramento, & feuda, ac status, tanquam finita linea, & deuoluta ad Cameram confiscantur: fideicommissa, substitutiones, & aliæ dispositiones sub quacumque verborum forma, ad hoc, vt durante vita delinquentis, fructus bonorum in vsum dictæ Cameræ deueniant, tolluntur, & abrogantur.

§ 9. Easdem pœnas incurrant Communitates, & Vniuersita

uersitates, si eosdem facinorosos receptauerint, tolerauerint, cibis, cõmeatu, auxilio, consilio, vel quomodolibet iuuerint.

§. 10. & 11. Particularibus personis, qui prædictos nefarios non possunt capere, præcipit, vt eos illico propalent, & Officiales, ac populos conuocent, & vicinos, vt non possint euadere. Nec non & scientibus, aliquem in his culpabilem, vt intra tres dies reuelent, sub pœna arbitraria iudici etiam vsque ad mortem inclusiuè.

§. 13. Reuocat omnia priuilegia de recipiendis, & non consignandis talibus facinorosis.

§. 14. Neque receptores, & fautores excusentur prætextu agnationis, aut consanguinitatis ab huiusmodi pœnis incurrendis.

THEOREMA 355.

Sixtus V. in præsenti constitutione §. 1. innouat pœnas latas (excepta excommunicatione) in Prædecessorum constitutionibus contra bannitos, eorúmque complices fautores, & receptatores in terris mediatè, vel immediatè subiectis iurisdictioni temporali Romanæ Ecclesiæ, cuiusmodi est Pij II. num. 8. quæ incipit. *Ad retinendas*, vbi prohibentur, etiam habita pace, ab Officialibus status Ecclesiastici habere remissionem, vel saluum conductum, etiam per diem vnum, vel noctem, iubentúrque abesse à loco delicti per 50. milliaria; & si quando fuerint remissionem consecuti, non posse tamen obtinere in locis, in quibus fuerant banniti officia, vel dignitates, sed semper futuros infames, & suspensos, inhabiles ad testimonium ferendum, ad exercendum officium tabellionatus, iudicis, cæterósque actus legitimos, inualidáque futura quæcumque fuerint in contrarium attentata, & tam ipsi, quam eligentes incurrunt mulctam 500. ducatorum. Itemque Pauli II. num. 4. quæ incipit. *Viros*. Innoc. VIII. num. 14. cuius initium est. *Licet*. Iulij II. num. 6. *Cum homines*. Leonis X. num. 36. *Omnes*, Clementis VII. num. 10. *In sancta*, Iulij III. num. 17. *Cum ciuitates*. Pauli IV. num. 27. *In eminenti*. Pij V. num. 10. *ex superna*. Gregorij XIII. num. 65. *Tanta*. & aliæ. Videatur Sayrus, l. 3. cap. 31. num. 16. 17.

THEOREMA 356.

Deinde §. 2. & 7. præcipit Barones, Ciuitates, & Vniuersitates quàm diligentissimè custodire territoria ab his facinorosis, & perditis hominibus, siue iam condemnati sint, siue nondum, sub præscripta pecuniaria pœna, & aliis (excepta excommunicatione) in prædecessorum constitutionibus decretis, & satisfactione damnorum, si quæ ab his perditis in territorio data fuerint, & pari mulcta pecuniaria applicanda Cameræ, ex §. 7. si prædicti banniti impunè enaserint, de qua re Farin. t. 1. prax. crimin. quæst. 24. n. 198.

ob-

ob præsumptam conniuentiam, & fauorem. Ideo in multis Italiæ locis, eorum statutis constitutum est, vt datum damnum in ciuitate, castro, loco, villa resarciatur ab incolis, quod ab iis datum præsumatur. ex Bartolo in l. dominus horreorum. ff. locati. in l. si ita. §. vltimo. ff. de fundo instructo instrum. leg. & l. 2. ff. de vi publ. Tiraquell. tr. de pœnis legum. & c. causa. 23. num. 11. Socin. sen. consil. 54. n. 12. lib. 3. Calcaneo. consil. 39. & 63. Grammet. in consil. 22. Cepolla consil. 18. num. 23. Parisio consil. 158. num. 7. lib. 4. Quod etiam habetur apud Aristotelem lib. admirabilium. cap. 79. his verbis: *Ex Italia viam esse ad vsque Celtas, Gallos, & Celtiberos Heracleam vocatam, in qua Græci, & indigenæ transeuntes ab incolis obseruantur, ne quid forte mali accidat: Nam & ij pœnas pendunt, damnumq; lege sarciunt, in quorum finibus datum fuerit.*

Declarat verò ibidem Pontifex, hos facinorosos, vulgò Forusciti, rebelles, & publicos hostes S.R.E. Rebellis autem opponitur fideli, cum fidem datam ei, cui subditus est, non seruet, vt docet Bartolus in Constitutione Henrici VII. qui sint rebelles. & Gigas lib. 1. de crim. læsæ maiest. q. 25. & antiquitus Perduelles, seu Perduelliones dicebantur, quod parati sint ad pugnam, & duellum contra Principem suum, & in eum arripiant arma, ex Giga loco cit. q. 27. Quare etiam efficiuntur hostes publici S.R.E. qui scilicet ei, aut quibus ipsa bellum decernit, ex l. 118. ff. de verb. sig. & l. 24. ff. de captiu. ideo impunè offendi possunt. statutū enim permittens quemquam impunè offendi, censetur ei bellum indicere, cúmque esse rebellem, & hostem, ex Bartolo in cit. Constitutione. Qui sint rebelles. in verbo. *rebellando.* num. 22. Menochio l. 5. de præsumpt. præsump. 45. num. 8. Baldo in l. 1. num. 21. Cod. de hæred. instit. Ancharano & Imola in c. 2. de testam. Tusco v. banniti. concl. 19.

Quia verò hostis patriæ gaudere non debet priuilegiis, & beneficiis patriæ. l. amissione. §. qui deficiunt. ff. de capit. diminut. cum non sit præsumendum patriam velle in hostem, & rebellem sibi odiósum conferre beneficium. l. Lucius. §. Lucius Titius de leg. 2. censetur etiam talis bannitus hostis declaratus, priuatus commodis, & beneficiis ciuitatis, à qua bannitus est; vnde non poterit testari, aliósque actus legitimos exercere, secundum statuta ciuitatis, à qua bannitus est. ex Menoch. loco cit. num. 3. 4. & seqq. Claro. §. testamentum, quæst. 19. Bartolo. in l. eius qui. §. 1. ff. de testam.

THEOREMA 357.

Statuuntur §. 5. 6. 8. & seq. pœnæ in receptatores, consulentes, fauentes, auxiliantes bannitis per se, vel per alios, publicè, vel occultè, & fieri permittentes, vel non impedientes, quas extendit etiam ad resistentes ministris iustitiæ, vel eos perterrefacientes, de quibus Menoch. l. 2. de arb. c. 583. & Farinacius t. 2. prax. crim. q. 32. vel eorum è manibus aliquem extrahentes, aut facientes aufugere; quod etiam facere monachos vetuit Arcadius, & Honorius in l. addictos de Episc. aud. Videndus Roder. t. 2. quæst. 13. art. 3. aut violantes

lantes carceres, aut conclamantes ad arma, aut appellantes Franchisias, &c. cuiuscumque sint dignitatis, etiam Ecclesiasticæ, & gradus, sexus, ætatis, maiores annis 14. mediatè, vel immediatè subiectos temporali iurisdictioni S.R.E. tam in ipso statu, quàm extra, obtinentes dominia, loca, & iurisdictiones.

Porrò in additionibus ad decisionem 61. Romanæ Rotæ, littera E. declaratum est, per mediatè subiectos non intelligi eos, in quos sunt maiora feuda alienata, vt Ducatus Vrbini, Parmæ & Placentiæ, Neapolis, & Siciliæ regna. Et §. vltimo negat admittendam excusationem, etiam prætextu affinitatis, vel consanguinitatis receptatoribus, aut fautoribus hostium perduellium. receptio enim eorum, inter quos nulla est affinitas vel vel consanguinitas, iam ante hanc bullam, indicium, & præsumptio erat recipientem scienter delinquentem, delictum fieri mandasse, vel certè eius fuisse conscium. vt docet Menochius lib. 1. de præsumpt. quæst. 89. num. 108. cum Gandino tr. de Maleficiis, in Rubr. de indiciis dubit. ad torturam. Bonifacio de Vitalinis in tract. maleficiorum. in Rub. de indiciis n. 55. Paride Puteo. tr. de Syndicatu. in verb. Tortura. 3. Angelo Aretino tr. de maleficiis in verb. fama publica. & Iacobo Nouell. in pract. Crim. tr. ad defensam. num. 94. Denique hoc etiam loco moneo, iussu Clementis Octaui anno 1601. promulgatum fuisse edictum Congregationis super Regulares. de non retinendis in locis Ecclesiasticis, in Italia tamen, Bannitis, & decoctoribus, idque regularibus quidem, sub pœna priuationis officiorum, cæteris verò Ecclesiasticis sub pœna suspensionis. Similium litterarum scriptarum à Card. de Flor. ad Neap. Nuncium nomine Clem. VIII. meminit Farin. de Imm. Eccl. cap. 3. num. 57. & 64. & Mar. Italia l. 1. de Imm. Eccl. c. 5. & referuntur cum aliis ad Bononienses ab eodem Farinacio, loco cit. num. 348. 349.

EIVSDEM SIXTI V.

Constitutionis 15. olim 17. editæ anno 1585. quæ incipit. Romanus Pontifex.

EPITOME 139.

DECERNIT §. 3. vt omnes Patriarchæ, Primates, Archiepiscopi & Episcopi, etiam si Cardinales sint; antequam consecrentur, vel si sint consecrati, antequam pallium accipiant, aut si ad aliam Ecclesiam transferantur, antequam se immisceant regimini illius; si sint in Curia Romana, in manibus Cardinalis Diaconi, ordine prioris; si absentes, in manibus Antistitis, delegati à Sede Apostolica ad impendendum munus prædictum, aut ad tradendum pallium, iurent iuxta formam Cancellariæ Apostolicæ personaliter statutis temporibus, se visitaturos limina Apostolorum, & redituros rationem de toto pastorali

Visitāda à Prælatis certis temporibus Apostolorū limina.

Suspensio ab ingressu Ecclesiæ, administratione neque spiritua li, & téporali, & perceptione fructuū.

ſtorali eorum officio, déque rebus omnibus ad ſtatum Eccleſiarum, quibus præſunt, ad Cleri, & populi diſciplinam, & animarum, quæ illorum fidei ſunt creditæ, ſalutem pertinentibus: Ac Apoſtolica mandata humiliter excepturos, & quàm diligentiſſimè executuros.

§. 4. Vel ſi legitimo impedimento detenti fuerint, ſe id facturos per nũcium ad id habentem ſpeciale mandatum, de gremio Capituli, aut alium in Eccleſiaſtica dignitate conſtitutum; aut ſi talem non habeant, per Diœceſanum ſacerdotem, & ſi careant clero omnino per alium aliquem presbyterum ſæcularem, aut regularem ſpectatæ probitatis, & religionis, de prædictis omnibus planè inſtructum. déque huiuſmodi impedimento debeant docere per legitimas probationes ad dictũ primum Diaconum per ſuprà dictum nuncium, tranſmittendas.

§. 5. Et tunc poſſent Principes temporales per Epiſcopum, aut nuncium ſua negotia cum Sede Apoſtolica tractare.

§ 6. Porrò qui ſunt in Italia, aut eius inſulis, veluti Siculi, Sardi, Corſi, & alij adiacentium prouinciarum Italiæ, ac etiam Dalmatiæ, & Græcorum è regione Italiæ, & Siciliæ, tertio quoque anno; Germani verò, Galli, Hiſpani, Belgæ, Boëmi, Vngari, Poloni, Angli, Scoti, Hiberni, & cæteri omnes, qui in Europa ſunt citra mare Germanicum, & Balticum, ac omnium inſularũ maris mediterranei, quarto anno. Et qui intra Europæ fines ſunt, his prouinciis remotiores, ac etiam Africani littoris noſtri aduerſi, ac inſularum Oceani Septentrionalis, & Occidentalis Europæ, & Africæ citra continentẽ noui Orbis, quinto anno. Aſiani verò, & cæteri omnes, decimo anno. & nouus Prælatus annos numerare debet ab vltima viſitatione ſui Prædeceſſoris.

§. 7. & 8. Inobedientes autem ipſo facto ſuſpendit ab ingreſſu Eccleſiæ, adminiſtratione ſpirituali, & temporali, perceptionéque fructuum, quos interim Capitulum ſine mora exigat, & expendat in fabricam, vel ornamenta Eccleſiæ, prout exiget maior neceſſitas. & tandiu ſint ſuſpenſi, donec à Sede Apoſtolica obtineant relaxationem.

THEOREMA 358.

ANtiquiſſimus mos eſt inuiſendi religionis gratia ex to-

to Christiano orbe limina SS. Petri, & Pauli. Quare etiam persecutionis tempore sub Claudio iuniore ex Perside Romam ad ea visitanda venerunt Marius, Martha, Audifex; sub Numeriano ex Africa Maurus, & alij, vt ex Martyrologio Romano, illorum actis, Surio, Baronio, & aliis constat. & multo magis Ecclesiæ pace reddita, adeo vt non tantum Prælati, & Ecclesiasticæ personæ, & fideles priuati, sed etiam Imperatores, & Reges ipsi ad veneranda Apostolorum Petri, & Pauli sepulchra humiliter accederēt. vt testis est D. Augustinus serm. 28. de sanctis, vbi inquit, ***Nunc ad memoriam Piscatoris flectunt genua Imperatores; ibi radiant gemmæ diadematis, vbi fulgent beneficia Piscatoris.*** & epist. 42. ***Videtis & imperij nobilissimi eminentissimum culmen, & sepulchrum Piscatoris Petri submisso diademate supplicare.*** & D. Chrysostomus in 2. ad Cor. hom. 26. *Seruorum Christi splendida sunt sepulchra, quæ vrbem maximè Regiam occuparunt, & dies perspicui sunt: diem festum terrarum orbi facientes, non ædificiorum amplitudine, & splendore* (hac enim parte excellunt) *sed quod amplius est conuenientium studio. Nam & ipse ille purpura indutus peregrè proficiscitur sepulchra illa complexurus, & fastu deposito contingit sanctos, rogans, vt sibi apud Deum patrocinentur: & tabernaculorum opificem, & piscatorem patronos etiam mortuos deprecatur, diadema gestans.* & in homilia. quod Christus sit Deus. *Relictis omnibus ad sepulchra Piscatoris, & Pellionis currunt & Reges, & Præsides, & milites. & Constantinopoli Reges nostri magnam gratiam putant, si non prope Apostolos, sed si vel extra eorum vestibula, corpora sua sepeliantur, fiantq; Piscatorum ostiarij Reges.* Ibidem plurima solita patrari miracula significat Hermetis nutrix in actis S. Alexandri Papæ apud Surium die 3. Maij, cum ait. *Tu si ad limina Petri duxisses eum, & Christo credidisses, hodie filium tuum haberes incolumem.* Videatur etiam S. Paulinus Nolanus epist. 13. & 16. de huiusmodi consuetudine, & infra Theorem. 419.

THEOREMA 359.

Ecclesiæ igitur pastores Apostolicæ ordinationi subiectos, adstrictos fuisse visitare certis temporibus eadem sacrosancta limina, etiam ante Anacletum, perspicuum est, ex cap. iuxta. d. 93. quod ita habet. ***Iuxta sanctorum Patrum, & Canonum instituta, omnes Episcopi, qui huius Apostolicæ sedis ordinationi subiacent, qui propinqui sunt, annuè, circa Idus Maij Sanctorum Principum Apostolorum Petri, & Pauli liminibus præsententur, omni occasione seposita: qui verò de longinquo iuxta chirographum suum impleant. qui autem huius Constitutionis contemptor extiterit, præterquam si agritudine detentus fuerit, sciat se Canonicis subiacere sententijs.*** In forma quoque iuramenti, quod Episcopi, à Papa promoti ei præstabant, præscripta à S. Gregorio extra. de iureiur. cap. Ego. §. 7. ita scriptum est. *Apostolorum limina singulis annis, aut per me, aut per certum nuncium visitabo, nisi eorum* (successoribus Petri) *absoluar licentia. Sic me Deus adiuuet, & hæc sancta Euangelia.*

Quare etiā videmus anno 723. Gregorium II. certiorem factum de progressibus Euangelicæ prædicatio

dicationis S. Bonifacij, illum Romam vocasse ad Apostolorum limina. & ab eo post confessionem rectæ fidei præstitum Iuramentum, ab omnibus ordinatis Episcopis præstari consuetum, de obedientia Romanis Pontificibus exhibenda, & omni sacræ fidei traditione exactè obseruanda. Et Gregorius VII. anno 1081. reprehendit Archiepiscopum Rothomagensem, quod distulisset inuisere sacra limina Apostolorum, *cum tamen* (vt ait) *ab ipsius mundi finibus etiam gentes nouiter ad fidem conuersæ, tam mulieres, quàm viri, studerent annuè ad ea venire.* Eadémque de causa eodem anno corripuit Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariæ, quod etsi inuitatus distulisset Romam ad eadem Apostolorum limina accedere: cum multi longè remoti licet inualidi, & infirmi, & à lectulis vix valentes surgere, ad eadem limina vehiculis properarent. Quare decreuit, vt si intra quatuor mẽses Romam non accederet, suspensus esset ab officio Episcopali. Videatur etiam c.4.extra. de electione, & Concilium Romanum Generale in causa Henrici Imperatoris celebratum à Paschali anno 1102.

Sixtus igitur V. in præsenti Constitutione rectè statuit Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, & Episcopos statutis temporibus teneri ex Iuramento iuxta formam Cancellariæ initio suarum assumptionũ præstito accedere ad Apostolorum limina, & reddere successoribus D. Petri rationem suæ administrationis, & suarum Ecclesiarum status, nec non recipere à Sancta Sede cęterarum omniũ matre, ac magistra, mandata, vt exigit obedientiæ ratio, quæ à cæteris illi debetur, eáque quam diligentissimè executioni mandare, iuxta c. sic omnes. cum tribus seqq. dist. 19. vt hoc modo inter caput, & membra reliqua legitima, & debita subordinatio, & fides Catholica in toto Ecclesiæ corpore seruetur incorrupta. rectè si quidem scriptum est ab Irenæo l.3.c.3. *ad hanc Ecclesiam propter potentiorem principalitatem necesse est omnem conuenire Ecclesiam, hoc est eos, qui sunt vbique fideles: in qua semper ab iis, qui sunt vndique, conseruata est ea, quæ est ab Apostolis traditio.* Et ab Anacleto epist.3.c.3. & habetur.c. sacrosancta d. 22. *Hæc verò Apostolica Sedes cardo, & caput* (vt prætactum est) *omnium Ecclesiarum à Domino, & non ab alio est constituta; & sicut cardine ostium regitur; sic huius Sanctæ Sedis auctoritate omnes Ecclesiæ Domino disponente reguntur.* Id verò per se ipsos cessante legitimo impedimento facere tenentur, quod si non possunt, facient, ex §. 4. per idoneum nunciũ, vt præcipitur etiam de Iureiurando. c. Ego. & c. iuxta. iuncta Glossa d. 93. Et quidem, quicquid antea seruaretur, cum nõ semper seruatum sit idem temporis interstitium, Itali, & proximè Siculi, Sardæ, Corsi, Dalmatæ, Græci è regione Italiæ ex § 6. tertio quoque anno inuisent. facile enim, nec longum, nec periculosum iter conficere possunt, quanquam Siculis D. Gregorius indulserit, vt non tertio quolibet anno, vt antea consueuerant, sed solum quinto, inuiserent: Germani, Vngari, Galli, Hispani, Angli, Scoti, Hiberni, quarto: Qui remotiores Europæ partes habitant, littus Mediterraneum Africanum, Insu-

las Oceani Septentrionalis vltra mare Germanicum,& Balticum,& Occidentales citra continentem noui Orbis, quinto: Asiani,& cæteri remotiores, decimo. Ita tamen vt anni ab vltima visitatione prædecessoris computentur à nouo Prælato innumero. aliàs enim nimis diuturnum interstitium ob præcedentem mortem, aut alium casum intercedere posset, inter vnam, & alteram visitationem, quod perquàm damnosum esset Ecclesiis. Et nisi id faciant, incidunt in statutas §. 7. & 8. censuras, & pœnas. vt sint reliquis documento, & magnitudine pœnæ perterreantur cæteri, iuxta sensum Platonis in Gorgia, Cæsaris lib. 6. de bello Gallico, Senecæ lib. 1. de ira, & Gellij l. 6. c. 14. Vt etiam Gregorius VII. Lanfrancum Archiepiscopum Cantuariensem ab Episcopali officio suspendit, ni intra quatuor menses veniret, vt diximus.

EIVSDEM SIXTI V.

Constitutionis 17. olim 21. editæ anno 1585: quæ incipit.
Cœli, & terræ.

EPITOME 140.

Astrologi iudiciarij subiiciuntur punitioni Inquisitorum, & scripta huiusmodi prohibentur sub censura Indicis.

ORDINARIOS, & Inquisitores iubet §. 3. procedere, & canonicis, atque aliis arbitrariis pœnis punire Astrologos, Mathematicos, atque alios quoscunque Astrologiam iudiciariam (præterquam circa agriculturam, nauigationem, & medicinam) exercentes, & facientes iudicia, & natiuitates, quibus de futuris contingentibus successibus, casibus fortuitis, & actionibus ex humana voluntate pendentibus affirmant aliquid euenturum, etiam si protestentur se id non certò affirmare Similiter eos, qui huiusmodi diuinandi artes docent, aut discunt, eosque, qui illicitas diuinationes, sortilegia, superstitiones, veneficia, incantationes, præmissaque scelera faciunt (nempe Hydromantiæ, Pyromantiæ, Negromantiæ) ad inueniendos Thesauros, & facinora perpetranda, vel adhibitis circulis, diabolicis characteribus, candelis,&c. vel in eis se quomodolibet intromittunt.

§. 4. Prohibet quoque omnes, & singulos libros, & tractatus huiusmodi Iudiciariæ Astrologiæ, Geomantiæ, Hydromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, artis Magicæ, vel in quibus sortilegia, veneficia, augnria, auspicia, execrabiles incantationes, & superstitiones cõtinentur, sub pœnis, & censuris Indicis, legi, aut quomolibet retineri, sed vult eos Ordinariis, aut Inquisitoribus consignari non obstantibus,&c.

THEO

THEOREMA 360.

DAmnat hoc loco Sixtus Genethliacos, eorúmque doctrinam, de futuris euentibus, & fortuitis casibus prædictiones, vtpote vanas, & falsas, improborúmque hominum ad consulentium euacuanda marsupia, ex Clemente Alexandrino l. 10. in Iulianum, & Phauorino apud Gellium l.14.c.1. astutia, & fraudibus dæmonum introductas, vt miseros homines auertant à salutis via; & laqueo damnationis inuoluant.

1 Neque id nouum est. Etenim & diuino iure pestis hæc damnata est, Isaiæ. c.47. *Stent, & saluent te augures cœli, qui contemplantur sydera, & supputant menses, & ex eis annunciant ventura tibi,* &c. Ieremiæ c.10. *iuxta vias gentium nolite discedere, & à signis cœli nolite timere, quæ timent gentes, quia leges populorum vana sunt.* Et Actorum 19. libri, qui ad curiositatem geniturarum, teste D.Aug. in Psal. 61. Chrys. Beda, OEcumenio ibidem, pertinebant, com-

2 busti sunt. Et iure Canonico.26. quæst.2.c.illud.c.illos planetarios. c.sed & illud. & quæst. 3. c.igitur. quæst.5.c. si quis Episcopus.c.Auguriis. & de sortilegis. c.1. vbi dicitur. *Nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus quis obseruare præsumat, qui autem contra fecerit, 40. dies pœniteat.* & c.2. presbyter, qui per inspectionem astrolabij, furtum inquisierat, per annum suspensus est à diuinis. Concil.Tolet.1.c.vltim. *Si quis Astrologiæ, vel mathesi credendum esse duxerit, Anathema sit.* Concil.Bracarensi. 1.c.9. *Si quis animas, & corpora humana fatali signo credit adstringi, sicut Pagani, & Priscillianistæ dixerunt, anathema sit. Si quis 12. signa, quæ Mathematici obseruare solent per singula animæ, vel corporis membra esse disposita, credit, anathema sit.* In Indice librorum prohibitorum Concil. Tridentini regula 9. Concilio Mediolanensi sub D.Carolo.p.1. Alexandro IV. bulla 12. §.4. Innoc.VIII. bulla 1. Leone X. bulla 7. §.41. Adriano VI. bulla 2.

Et à Patribus communi consensu, 3
Tertuliano. l.2.de Idololatria, Tatiano in oratione contra gentes, Eusebio. l. 14. c. 4. de præpar. & apud eundem. l.6.cap.9. Origene, Epiphanio, qui lib.de ponderibus ait Aquilam Ponticum eruditione interpretandi diuinam scripturam celebrem ab Ecclesia eiectū, quod geniturarum interpretationibus, & natiuitatum horoscopis vacaret, Lactantio lib. 2. diuin. Instit. c.17. Cyrillo Alexandrino. l.10. in Iulian. Hieronymo l. 2. in Ieremiam.c.10. Ambr.l.4.in Hexam.c. 4.Aug.l.2.de Genesi ad litt. c.17.l. 4. confess.c.3.l.7.c.6.l.2. de doctr. Christ.c.19.20.21.l.5.de ciuit. c.5. & seq.l.83. qq.q.45.& in Psal. 61. Chry.hom.2.ad.c.2.D.Matt. Greg.

hom.2.in c.5.D.Matt. Et Theo- 4
logis scholasticis. S.Thom. 1.p.q. 115. 1.2.quæst.9. art.5. 2.2. quæst. 95.l.3.contra gent.c.92.l.3.de anima. tex.150. & opusc. 26. de Iudiciis astrorum, Scoto.2. sent. d.19. quæst.3.Bonau.2.d.14.art.4.quæst. 3. Richar. ibidem art. 3. quæst. 5. Michael Medin. l. 2. de recta in Deum fide.Suarez l 2.de superstit. c.11.& disput. metaphy.55 quæst. 4. Molina 1.p.quæst.57.art.3.Azor tr.1.l.9.c.33.& seq. Tolet.l.4.c.14. 15.16. Pereria, de Magia toto l.3. præsertim c. 2. Salas 1. 2. quæst.9. art.5. Valentia.2.2. d.6. quæst. 12. puncto 3. Fonseca l.6. Metaphy.c. 2.quæst.

2. quæst. 1. Vasquez. d. 207. Martino del Rio l. 1. c. 3. quæst. 1. l. 4. c. 3. quæst. 1. Sanchez l. 2. in decal. c. 38. 40. & seq. Lessio l. 2. c. 43. dub 6. Alexand. de Angelis totis quinque libris in Astrologos, & aliis pluribus.
5. Et ll. ciuilibus l. artem. Cod. de Malef. & Math. vbi dicitur. *ars autem Mathematica damnabilis est, & interdicta omnino.* l. Nemo. ibid. *sileat* (ait) *omnino perpetuo diuinandi curiositas, etenim supplicio capitis ferietur gladio vltore prostratus, quicunque iussis nostris obsequium denegarit.* Et in Cod. Theodosiano sub tit. de sacrif. Pagan. ita statuitur. *Ne quis mortalium ita faciendi sacrificium sumat audaciam, vt inspectione iecoris, extorumque præsagio, vanæ spem promissionis accipiat: vel, quod est deterius, futura sub execrabili consultatione cognoscat: acerbior enim cruciatus imminebit ei, qui contra vetitum præsentium, vel futurarum rerum explorare tentauerit veritatem.* & Augusti tempore, vt docet Dio. Cassius. l. 49. Astrologi, & Præstigiatores vrbe expulsi sunt. annoque 12. Claudij Imp. factum est senatusconsultum de eisdem Mathematicis tota Italia pellendis, vt sæpè aliàs contigit. *Humana enim curiositas,* vt ait Tacitus. l. 12. *agebat, vt quos Imperatorum sæpius exagitabant edicta, iidem reuocarentur in vrbem.*
6. His decretis, & legibus subscripserũt vtriusque Iuris prudentissimi, vt Abbas, Ancharanus, Io. And. extra c. 1. & 2. de sortileg. Turrecremata in c. illos planetarios. 26. q. 2. Baldus, Salycetus, & alij in l citata, Artem. & l. Nemo. Paulus Grilland. tr. de sortileg. q. 11. Prosper Farinacius to. 1. prax. crim. quæst. 20. num. 108. & seqq. Nau. in relect. cap. Nouit. de Iudiciis. num. 16. vbi eos, vt pestilentes homines fugandos scribit. 7.
Et ex Philosophis Socrates apud Eusebium. l. 14. c. 4. Marcus Tullius l. 2. de diuinat. Panetius ibidem. Bardesanes Syrus apud Eusebium l. 6. c. 8. Phauorinus apud Gellium. l. 14. c. 1. Marsil. Ficinus in Plotinum, Petr. Crinit. l. 8. c. 9. de honest. discip. Picus Mirandulanus libris 12. in Astrologos. & alij innumeri. 8.
Et damnat ipsa ratio. 1.
Tum quia inutilis est diuinatio hæc, vt argumentatur apud Gellium Phauorinus. *Aut enim aduersa ventura docent diuinatores aut prospera; si prospera, & fallunt, miser fies frustra sperando; si aduersa, & mentiuntur, miser fies frustra timendo: si vera respondent, quæ non sunt prospera, iam inde ex animo miser fies, antequam è fato fias; si fælicia promittunt ea, quæ ventura sunt, tunc planè duo erunt incommoda, nam te expectatio spei suspensum fatigabit, & futurum gaudij fructum iam tibi spes deflorauerit.* Quod etiam argumentum fusè persequitur Cicero lib. 2. de diuinit. Adde ex eorundem Astrologorum doctrina, non posse huiusmodi futurorum præscitiones mutari, quis igitur huius disciplinæ fructus? merito itaque Eusebius. l. 4. c. 2. Basilius hom. 4. in Hexam. S. Ambr. l. 4. in Hexam. c. 4. M. Tullius loco citato clamant, inutilem esse hanc artem. 2.
Tum ex Iulio Paulo. l. 5. recept. sent. tit. de vaticinatoribus, quia est seditiosa. cum ad alicuius rei spem facile perturbentur popularium animi; vnde qui de salute Principis, vel de summa reipublicæ mathematicos consulit, cum eo, qui responderit, capite puniri iubet. Quod etiam sensit Tacitus, qui lib. 12. & 17. scribit, hoc

hoc genus hominum esse Princi-
pibus inuisum,& infidum, speran-
tibus verò fallax. Et ideo huius-
modi Astrologorum præsagia sunt
infensa Principibus. Quod ipse
etiam Iulius Firmicus l.4.mathem.
c.33.vidit, dum cauet, ne de statu
reipublicæ, vel de vita Romani
Principis aliquid interroganti re-
spondeas: non enim oportet, vel
licet, vt de statu reipubl. aliquid
nefaria curiositate dicamus. Sed
& sceleratus, atque omni animad-
uersione dignus est, si quis inter-
rogatus dixerit de Imperatore.
3 Tum quia impia, cum inducat fa-
tum, & de medio tollat liberum
hominis arbitrium, virtutes & vi-
tia, pœnas, & præmia actionum,
si id, quod sumus, à natura, &
astrorum qualitatibus sumus. Quo
posito, rectè illud infert.D.Ambr.
l.4.in Hexam.c.4. Nemo ergo de-
bet vitam suam, statum, moréſque
mutare. Neque enim, quò melior
fiat. eáque in persuasione neque
probum potes laudare, neque con-
demnare improbum, cum necessi-
tati natiuitatis suæ respondere vi-
deatur. Et quomodo Dominus aut
bonis præmia proposuit, aut im-
probis pœnas, si facit necessitas,
& conuersationem stellarum cur-
sus informat? & quid est aliud,
quàm hominem ex homine exue-
re, si nihil moribus, nihil institu-
tioni, nihil studiis derelinquunt?
Ob id necessariò dicendum est aut
illa cælestia non significare huma-
nas actiones, contra quam con-
tendant astrologi, aut actiones hu-
manas necessariò euenire, quod
est impium. Tum quia ridiculum
4 est adeo multa stellis, earúmque
coniunctionibus adscribere. v.g.
quis, quando, quo loco, quibus
Scortia.

parentibus nasceretur, quibus nu-
ptiis, filiis, honoribus, amicis, so-
ciis, diuitiis, seruis poriretur, quod
genus vitæ eligat, quam discipli-
nam vel artem sequatur, quæ sit
aditurus pericula, quæ scelera pa-
traturus, quas inimicitias initurus,
quo obiturus genere mortis, &
sexcenta huiusmodi. adeo ne tam
multæ in constellatione vniuscu-
iusque habentur? Sed & quomodo 5
in cognitionem huiusmodi regu-
larum, ex quibus tam multa intel-
liguntur secundum Astrologos,
ventum est? cum humanum inge-
nium eas ex se assequi non possit,
cum præter motum, & lumen nihil
aliud nouerimus in stellis? Deus
ne reuelauit? at Deus hæc repre-
hendit, & damnat, vt dictum est.
An experientia magistra id cogni-
tum? at id impossibile, cum idem
aspectus syderum non recurrat ob
motum octauæ, & nonæ sphæræ,
& effectus potuerit euenire aliis
de causis, quàm natiuitatis con-
stellatione. Vnde Marsilius Ficinus
in com. ad lib. Plotini, vtrùm stel-
læ aliquid agant, quæritur inter
sapientes, ait. *Sed omnium, quæ nobis
accidunt, fiúntve à nobis, manifestas,
sufficienteſq́; causas apud nos reperimus,
in propria generis nostri natura, in con-
suetudine, affectu, consilio, actione, occa-
sione, concursuq́; circumstantium causa-
rum, neque vnquam sine his causis à
cœlo fit aliquid, vt nihil opus sit homi-
nem in cœlo causas perscrutari, quæ sæpè
in terra patent.*

Non igitur mirum si tam sæpè
Astrologi falluntur, vt ostendunt
infiniti casus, qui contra Astrolo-
gorum prædictiones eueniunt. v.g.
teste Cicerone l.2.de diuinit. cum
promisissent Astrologi Pompeio,
Crasso, Cæsari lætissima omnia, &

non nisi senes domi, cum gloria morituros, eorum quisque infæliciter, & immaturè perit. Adde si tam multa falsa prædicuntur ab Astrologis circa res merè naturales, ventos, nubes, pluuias, serenitates, ardorem, frigus, niues, sterilitatem, vbertatem, quas produnt per Ephemerides, quã multa eueniunt contra prædictiones in iis, quæ pendent à libera hominis voluntate? certè Phauorinus loco citato vix millesimam partem eorum, quæ dicuntur, accidere sentit. Denique si ipsi Astrologi, quæ sibi imminent, non norunt, cum plures ex iis ob suas prædictiones è medio à Principibus sublati sint, vt refert Alexander de Angelis l. 5. cap. 10. Ammianus Marcell. l. 29. Sozom. l. 6. c. 35. Quomodo scient, quæ sint aliis euentura? Solius igitur dæmonis denunciatione curiosos homines decipere satagentis, prædictæ regulæ conscriptæ sunt. vt sentit D. Aug. l. 2. de doct. Christ. c. 24. & l. 5. de ciuit. c. 1. & 17.

THEOREMA 361.

Itaque §. 3. quicquid in contrarium iure communi. cap. accusatus. §. licet. de hæret. lib. 6. statutum esset, Sixtus V. mandat per inquisitores inquiri. Primò, contra Mathematicos vanitatem iudiciariam exercentes, facientésque iudicia, & natiuitates, quibus de futuris contingentibus, successibus, casibus, & actionibus ex humana voluntate pendentibus, aliquid euenturum affirmatur. Excipit enim prædicentes, & facientes iudicia de agricultura, vt fecit Virg. in Georg. & Aratus in Phænomenis, describentes inditia ventorum, imbrium, serenitatum. De re nautica; accessu enim, recessúque Solis, & Lunæ, fiunt variæ temporum vicissitudines, de quibus Aristoteles l. 2. meteor. cap. 2. Et de re medica. vnde Hippocrates in l. de aëre, aquis, & locis, vult medico maximè obseruãda æquinoctia, & solstitia, quod tunc maximè aër immutetur, & corpora alterentur. & ideo dies aliqui ad sumendas medicinas indicentur inutiles, alij è contra vtiles. Huiusmodi namque Astrologia est naturalis, solúmque coniectat ea, quæ naturaliter in hoc mũdo contingunt, pluuias, nubes, ventos, frigora, calores, serenitates, tempestates, & similia, quæ permittitur iure canonico, & ciuili. & ad hoc etiam facit, quod habetur Gen. c. 1. facta esse astra in signa (serenitatis scilicet, & tempestatis) & anni tempora (veris, æstatis, autumni, & hyemis, ex Glossa, Basilio, & Augustino) & Christus ipse inde sumpsit similitudinem, *rutilat cœlum*, &c.

Quæ autem damnatur Astrologia, est iudiciaria, & diuinatoria de rebus fortuitis, & à libera hominum voluntate pendẽtibus, ex vanis syderum, & similium obseruationibus. Cui congruit quod scribit Arianus l. 8. de rebus gestis Alexandri, Gymnosophistas apud Indos esse diuinandi peritos, nec alteri permitti diuinationem. illos autem ea tantum prædicere, quæ vel ad anni tempora pertinent, vel si qua publica calamitas immineat incolis. Si quis autem eorum ter in diuinando errauerit, perpetui silentij pœna mulctari.

Addit Pontifex nec tales excusari, licet protestentur se id non affirmare certò; id enim videntur facere ad decus artis, & fraudes

tegen

tegendas, statutásque pœnas vitandas. vt notauit etiam Lessius l. 2. cap. 43. n. 41. 42. Valentia 2. 2. d. 6. q. 12. p. 3. Martinus Delrio l. 4. c. 2. q. 3. Sanchez l. 2. c. 38. n. 34. Salas 1. 2. q. 9. art. 5. tr. 5. disput. 2. sect. 3. n. 36. præterquam quod hic etiam modus prænunciandi futura, est etiam reipub. valdè periculosus, & expositus multis superstitionibus, & præsumitur ex occulta societate cum dæmone pendere, cum ex astris nihil tale colligi possit; ac propterea cum D. August. dicit hoc loco Sixtus, hæc temerè affirmantes, credentes, attendentes, interrogantes Christianam fidem, & baptismum esse præuaricatos.

Secundò, contra eos, qui similes dãnatas artes, & vanitates docent, & addiscũt, cæteróśque cõmittentes prædicta detestanda scelera, & delicta, vel quouis modo se in eis immiscentes, cuiuscunque sint dignitatis, gradus, sexus, conditionis. Vt etiam ne ars Magica doceretur, aut addisceretur sanciuit Valentinianus Imp. l. culpa. Cod. de Maleficiis. idem constat ex c. aliquanti. 26. quæst. 5.

THEOREMA 362.

SImiliter. §. 4. prohibet tertio loco omnia scripta Astrologiæ Iudiciariæ, & Geomantiæ, quæ diuinat aliquid incognitũ ex terrestri corpore ex Isidoro. l. 8. ethym. cap. 9. Hydromantiæ, quæ idem ex aqua obseruat; Aëromantiæ, quæ ex mutationibus aëris; Pyromantiæ, quæ in igne; Chiromantiæ, quæ in lineis manus; Necromantiæ, quæ in mortuorum cadaueribus, aut vmbris; Magiæ, quæ ex dæmonis ministerio futura, & occulta perscrutatur; ita vt Inquisitores, & Ordinarij possint hoc tempore, procedere contra facientes, legentes, retinentes, nõ consignantes huiusmodi scripta Inquisitoribus, & dignis pœnis punire, iuxta regulam 9. Indicis de libris prohibitis, editi iussu Concil. Trident. quod etiam postea confirmauit Clemens VIII. in obseruatione eiusdem regulæ 9. & sanè etiam iure antiquo, & Ecclesiæ vsu semper huiusmodi scripta comburi consueuerunt, vt constat exemplo D. Pauli Act. 19. vbi cõputatis pretiis traditi sunt huius generis libri flammis aureorum 50. millium. Vt etiam D. Cyprianus magicos libros palam combussit, vt scribit D. Gregorius Nazianzen. orat. 19. Iulius etiam Paulus l. 5. recept. sententiarum tit. 23. ad l. Corneliam de sicar. & venef. censuit nemini licere apud se habere libros artis magicæ, & penes quoscunque fuissent reperti, demptis bonis, combustísque publicè libris, deportandos in insulam, humiliores verò plectendos capite. & Vlpianus l. 4. §. tantundem. ff. famil. ercifcundæ. improbatos lectionis libros, magicos scilicet, & similes, igni protinus tradendos voluit. vt etiam factum anno 370. à Valente docet Ammianus Marcell. l. 29. & Baronius. Necnon sæpe datum esse negotium Romanis magistratibus, vt hosce perditos libros diligenter inquirerent, & habentes punireñt, scribit Liuius l. 29. Videri etiam possunt, quæ diximus ad 13. constitutionem Io. 22. Theorem. 65. & seqq.

EIVSDEM SIXTI V.

Constitutionis 33. editæ anno 1586. quæ incipit. Cameræ nostræ.

EPITOME 141.

Confirmantur censuræ latæ cōtra non soluētes annatas, quindennia, & alia iura Cameræ Apostolicæ.

APPROBAT & confirmat §. 1. bullas prædecessorum cum omnibus censuris, & pœnis in eis contentis, circa solutionem annatarum communium, quindenniorum, & aliorum iurium, ratione prouisionum, & vnionum perpetuarum quorumcunque beneficiorum factarum, & faciendarum per Sedem Apostolicam.

§. 2. Easque etiam extendit ad vniones per ipsos Ordinarios factas, & faciendas, declarans vniones, annexiones, incorporationes, applicationes, & submissiones de quibuscunque beneficiis Ecclesiasticis, tam sæcularibus, quā regularibus, etiam si fuerint monialium, & hospitalia, quæ tamen tempore ipsarū vnionum, cura, conuentu, & hospitalitate caruerint, & quorum singulorum, vel si plura beneficia vnicis litteris comprehensa sint, quorum quodlibet annuum valorem ducatorum 24. de Camera secundum communem existimationem, non excedat, dummodo tamen omnium simul illum transcendat, cuicunque Ecclesiæ, monasterio, collegio, domui, societati, congregationi, ordini, militiæ, hospitali, seminario, aut alij pio loco, tam per quoscunque Romanos Pontifices Prædecessores, se ipsum; Sedis Apostolicæ Legatos, Nūcios, & alios subdelegatos, quàm per Ordinariū, in quacunque mundi parte factæ, & faciendæ, etiam si manualia, & de iure patronatus laicorum, etiam Imperatoris, Regum, Ducum illa beneficia fuerint, sub dictorum prædecessorum cōstitutionibus includãtur, & comprehensæ intelligantur. Ideóque huiusmodi beneficia actu possidentes teneri ad solutiones quindenniorum eidem Cameræ ratione dictarum vnionum, & applicationum singulis quindecim annis, à die, quo illæ suum effectum sortitæ fuerint, iuxta tenorem litterarum editarum prædecessorum. Et irritat §. 3. quicquid in contrarium fuerit attentatum.

THEOREMA 363.

IAm supra de pœnis, & censuris latis contra non soluentes annatas communes, quæ ex fructibus colligendis primo anno ab eo, qui beneficium obtinuit, soluuntur pro cōmunibus seruitiis Apostolicæ

ſtolicæ Cameræ Bonifacij IX. vel Io. XXII. inſtitutione, & Quindennia, actum eſt Theoremate 121. & ſequentibus; necnon 137. & 175. dictúmque non ſoluentes excommunicari, & priuari beneficiis, ex Conſtitutione Pauli II. num. 8. decet. Innoc. VIII. n. 3. Apoſtolicæ. Iulij II. n. 3. ex debito. & n. 4. Romani. Iulij III. n. 20. Cupientes. & n. 45. cum ſicut. Pauli IV. n. 11. incumbentia. n. 14. cum aliàs. n. 41. cum decens. num. 43. Apoſtolicæ. Pij V. n. 38. Apoſtolicæ. quas hac præſenti 33. bulla Sixtus V. approbat, & confirmat. Sed cum antea ſolum ex iis beneficiis Apoſtolica auctoritate alicui collegio, vel cõmunitati coniunctis, ſoluerentur quindennia, Sixtus hoc loco ſtatuit, vt ſoluerentur etiam ex quibuſlibet aliis Eccleſiaſticis beneficiis, tam ſæcularibus, quàm regularibus dimiſſis, & communitati, ſeu vniuerſitati vnitis, & vniendis, non ſolum à Sede Apoſtolica, ſed etiam auctoritate Legatorum, vel Nuntiorum Apoſtolicorum, necnon etiam Ordinariorum cuiuſlibet loci, ſi excedant ſummam 24. ducatorum de Camera, ſiue beneficium vnicũ ſit, ſiue plura vnis litteris comprehenſa, irritás quicquid ſecus fuerit attentatum.

Porrò ſcripſit Sigonius l. 1. de regno Italiæ, & Io. Azor p. 2. l. 11. c. 9. q. 2. Longinum à Græco Imp. in Italiam miſſum ad eam regendam, ſedem Rauennæ, non Romæ, collocaſſe, quod inde facilior eſſet in Græciam tranſitus, ſéque appellaſſe Italiæ Exarchum, inſtar eius, qui toti Africæ, Imperatori ſubiectæ, præerat, qui Africæ Exarchus dicebatur: & ſublatis Conſulari-bus Correctoribus, & Præſidibus, ciuitatibus præfeciſſe Duces, qui per iudices ius populis redderent; quem Romam cum circumiectis locis adminiſtrandam, miſit, Ducem Romanum vocaſſe, eámque Italiæ partem Ducatũ Romanum, indéque factum eſt ex eo tempore, vt etiam monetæ genus quoddam ibi cuſum, Romanus Ducatus dici, cæptum ſit. Is autem valere ſolet 10. Iulios; ſi tamen exprimatur, vt ducatus ſit aureus, valet 12. Iulios; ſi denique additur, vt ducatus ſit aureus de Camera, computatur 13. ob maius pondus, & bonitatẽ eius. plura videri poſſunt apud Sarnenſem in regulam Cancellariæ. de valore exprimendo q 9.

EIVSDEM SIXTI V.

Conſtitutionis 45. olim 46. editæ anno 1586. quæ incipit.

Deteſtabilis.

EPITOME 142.

DAMNAT §. 1. contractus ſocietatis, per quos cauetur perſonis tradentibus pecunias, animalia, aut alias quaſlibet res, nomine ſocietatis, vt ſors ipſa, ſeu capitale ſaluum, & integrum ſemper reſtituatur à ſocio recipiente, etiam ſi caſu fortuito pereat; ſiue etiam, vt de certa lucri quantitate, aut ſumma in ſingulos annos, ſeu menſes, durante ſocietate reſpondeatur, non ſubductis rationibus accepti, & expenſi. Damnãtur ſocietates ſaluo Capitali, & certo lucro, vt vſurariæ.

§. 2. Ideóque præcipit, vt ſine fraude, & palliatione ſo-

cietates æquis pactis, & conditionibus fiant: ita vt non ad certam summam à periculo, & damno immunē lucri nomine persoluendam, neque ad Capitale, si casu fortuito pereat, restituendum socius teneatur. Si verò societate finita Capitale extet, ei, qui illud in societatem cōtulit, restituatur, nisi socio recipienti fuerit communicatum, aut aliter inter contrahentes legitimè conuentum fuerit, & damna, atque expēsas conferant in cōmuni, sicut fructus.

§. 3. Ex contractibus verò aliter factis in posterum, nullum ius cuiquam competat, aut oriatur obligatio ciuilis, aut naturalis, neque quoad sortē, seu capitale casu amissum integrum recuperādum, neque quoad certas summas in singulos annos, aut menses lucri socialis promissi.

§. 4. Si qui autem in posterum sub prætextu similium contractuum ad exactionem dicti Capitalis in toto vel parte amissi, aut certæ annuæ, vel menstruæ quantitatis procedent, puniantur pœnis latis contra manifestè vsurarios, non obstantibus, &c.

THEOREMA 364.

Declarat Sixtus §. 1. & 2. in contractibus societatum iniquum esse pactum, vt sors, seu capitale, siue sint pecuniæ, siue animalia, aut res aliæ, integra semper sit, & salua à recipiente socio restituatur, etiā si casu fortuito pereat. Et meritò; periculum enim sortis in societatem collatæ non spectat ad socium, cui datur, sed tantum ad socium, à quo datur, vt docet S Thom. 2.2.q.28. art.2. ad 5. Syl. societas 1. q.1.& 2. Angel.eodem. Rich.4.d.15. Azor 3. p. l.9. c.2. de societ. Lessius l.2. c.25.n.17. Rebell. l.15. q.2. Gabr. 4.d.15. q.11. Armill.societas. Couarr.l.3.var.resol.c.2. Valentia 2.2.d.5.q.24. Sotus l.6.q.6.art.2. Caiet.to.1.opusc. vlt. Abulensis quæst.226. in Matt. Lopez l.1.c.64. Scaccia. §.3 Gloss. 3.num.33.& seqq. Tolet. l.5. c.41. Nauarr.c.17.n.251.& seqq. Bartolus,& Baldus in l.1.Cod.pro socio, Glossa in c.plerique. 14. q.3. quicquid in contrarium senserit Conradus quæst.93. corol.3. & Maior. 4.d.15. q.47. §. ex dictis, cum perditur capitale, antequā alius operam ponat. Ratio est manifesta, quia dominium pecuniæ, seu sortis collatæ in societatem, non spectat ad recipientem, sed remanet solius conferentis. l. si tibi arcæ meæ. ff. de præscr. verb. quamuis durante societate vsus sit etiam communis cum socio recipiente.& ob id conferens pecuniam, societate durante, non potest eam ad suos vsus extrahere.

Cum igitur dominium sit conferentis solius, si fortuitò in totum, aut in partem pereat, siue initio, siue in medio, siue in fine negotiationis pereat, ipsi conferenti, cuius est, & non socio perit. Quod etiam constat ex l. cum duobus. §. damna. ff. pro socio, quæ negat socium

cium teneri ex damno, quod casu fortuito contigit (est autem casus fortuitus inopinatæ rei euentus, qui præuideri nō potest etiam per diligentissimum, vt quæ eueniunt propter inopinatum bellum, terræmotum, grandinem, fulmina) secus autem si socij dolo, lata, & leui culpa pereat, instituta de socio. §. socius socio. & l. cum duobus.§.venit.& l.socius socio.ff.pro socio. In contractu enim qui in gratiam, & bonum vtriusque socij fit, qualis est hic, damnum, quod ex dolo siue aperto, siue præsumpto lata culpa, cum omittitur diligentia, quam passim homines eiusdem cōditionis solent adhibere. l.latæ. ff.de verb.sign. vt si quid cōmodatum relinquas foris ante ostium; & leui culpa, cum videlicet ea diligentia omittitur, quam solent diligētiores illius professionis adhibere, de quibus videndi Nauarr. cap.17.n.177.& seq. S.Thom.1.p. q.48.art.5.& 6. 1.2.q.21. art.2. & 2.2.q.118.art.8. Azor 3.p. l.9.c.2. de societ.q.2.Lessius l.2.c.7.dub 6. Bartolus in l.quod Netua.ff.de deposit. Panormin c.1. de commod. & cap.fin. de deposit. Syl. v.culpa, initio, prouenit, soluendum est. l. contractus. ff. de regulis iuris. & l. si vt certò. §. nunc videndum. ff. commodati. Nauarr.c.17.n.178.& seqq. Lessio l.2.cap.7.dub.8. n.42. Azore loco cit. non tamen ex cit. l.contractus. quod euenit ex culpa leuissima, quæ tunc talis in iure reputatur. l. si putator. ff. ad leg. Aquil. cum socius tantam adhibet diligentiam in rem communem, quantā solet ponere in rebus propriis, vt si quis librum commodatum relinquat in cubiculo claue clausq; non tamen manu tentauit, an posset absque ea cubiculū aperiri. Itaque cum periculum pecuniæ datæ in societatem, spectet ad eum, qui eam confert, fit, vt si is velit, suum capitale, & sortem semper esse saluam, & extra periculum, debeat ipse de suo soluere pretium assecurationis illius, vt rectè docet Scaccia §. 3. Gloss. 3. n.34. & Lessius c.25. dub. 2. cum cæteris.

THEOREMA 365.

INiquum pariter esse docet iisdem. §.§.1. & 2. vt inter socios conueniatur, non subductis rationibus accepti, & expensi, de certa lucri quātitate à periculo, & damno immuni in singulos annos, vel menses durante societate à socio illi, qui pecuniam contulit, persoluenda. Sæpè enim potest euenire, vt vel nihil lucri, vel non tantum fiat, vt æqua sit portio illa statuta, & extra aleam, vnde res vsuram sapit. Lucri namque diuisio debet fieri iuxta proportionem oneris, quod quisque in societate sustinet æquis pactis, & conditionibus arbitrio prudenti conuentis inter contrahentes, collatisque in communi damnis, expensis, & fructibus. l.cum duobus.§ damna. & l.si non fuerint. ff. pro socio. Si quid tamen damni eueniat culpa socij, illud non debet esse commune cæteris, vt notat Lessius dub 4. n.37. v.g. si res furto sublatæ sint ex defectu debitæ custodiæ, ex dicta l. cum duobus. quippe cum teneatur socius ad eam diligentiā, quam adhiberet in rebus propriis. l. socius. ff. pro socio. seu quam alij communiter adhibent.

Pertinet etiam ad expēsas communes

munes, si quid socius impendit ad conseruationem mercium, ne perirent, vel deteriores fierent, non est enim æquum, vt vnus ex sociis sit particeps lucri, & non cogatur etiam ad expensas, & damna, vt hoc loco. §. 2. docet Sixtus V. & Surdus consil.150.n.39.lib.1.

Porrò conferens in societatem pecuniam, non debet de ea in scriptura simulare mutuum, quia ex hoc ponit in magno periculo socium, quia potest voluntate mutata ipse, aut eius hæredes repetere pecuniam, quamuis periisset; quin etiam ipsemet subit magnum periculum suæ famæ. quare si vult participare lucrum, debet rescindere scripturam, & aliam de societate inire, vt monet Nauar.c.17. n.259.& Scaccia §.3.Gloss.3.n.34.

THEOREMA 366.

Fuit olim difficultas inter Doctores, cuiusnam esset futura sors principalis societate finita, totáne eius, qui initio contulit, an potius esset diuidenda inter eum, & socium: Etenim partem pertinere ad alterum socium sensit Glossa in l.1.Cod.pro socio. Conradus de contract.q.93.corol.2. Couarr.l.3. var.resol.c.2.n.2. & ibidem Socin. consil.265.lib.2. tum quia aliquando opera socij tanti æstimatur, quanti pecuniæ sors ab altero collata, vnde idem est, ac si tantundem pecuniæ & ipse contulisset, & cõflaretur vna sors ex pecunia collata, & pretio operarum alterius. quare sicut, qui cõtulit pecuniam, participat ex æquo collatam operam socij, ita hic debet ex æquo participare sortē illius. Idem proportionaliter diceretur, si opera collata æquiualeat tantum tertiæ parti v.g. aut quartæ sortis. tum quod aliàs semper futura sit deterior conditio ponentis operam, quàm ponentis sortem. Si enim nullum sit lucrum, hic operam perdet, & alter sortem recipiet saluam; si existat lucrum, illud erit vtique commune, & ad eum, qui sortem posuit, sors tota redibit, alterius verò opera amittetur. Oppositum tamen sentit Baldus in l. 1. Cod. quo socio. num.1. Cynus ibidem. S.Tho.2.2.q.78.art.2. ad 5. Caiet. ibidem. & in sum. v. matrimonialis societas. Angel.v.societas.n.20. Tabien. vsura 3. n.4. Nauarr.c.17. n.252. & 253. S.Bernardinus 2.p. serm.36.art.2.c.3.

Sixtus igitur hoc loco. §. 2. statuit, nisi aliud inter partes conuentum sit instè (qua de re Nauarr. Baldus, Angel. locis citatis, Azor 3.p.l.9.c.3.q 2. Lessius dub.2. n.9. 10.) communi iure sortem principalem, quæ remanet societate finita, ad eum solum pertinere, qui illam in societatem contulit, ita vt inter socios fiat tantum communicatio lucri, quod superest, sorte, quæ remanet redeunte ad Dominum. Et meritò, si enim sors quoad dominium esset communicanda cum socio, non posset, qui eam ponit, lucrum percipere ex sua tota pecunia, siquidem pars tantum ei vtilis, & fructuosa est futura: itémque nec periculum totum deberet esse solius conferentis, si sors, quæ supererit, non debet ad eum solum redire, ex Nauarr. loco cit. n.253.& Scaccia §.3.Gloss.3.n.35. & onera essent inæqualia; nam socius, qui recipit sortem, semper esset securus de parte sortis remanentis, vltra speratum lucrum, &

periculum

periculum subiret solum de maiori, vel minori lucro; qui verò pecuniam contulisset, esset solicitus, & de nullo lucro, & de ipso capitali toto periclitante, durante societate, & eo etiam saluo, certus esset de damno dimidiæ eius partis cum socio diuidendæ in fine societatis.

Nec verum est ex opera suscipientis Titij, & capitali conferentis Caij effici vnam communem sortem. Caius enim communicat cum Titio vsumfructum, commodum, & lucrum pecuniæ, non pecuniæ dominium. dicitur enim in lege. si tibi arcæ. ff. de præsc. verbis, quia nemo societatem contrahendo, rei suæ Dominus esse desinit. Ideo Titius, si res non bene cedat, amittet operam suam, hoc est tantum, quantum potuisset sua opera lucrifacere, & Caius tantum perdidit, quantum potuisset ex sua pecunia lucrari, ideo, si superest, solum habebit capitale, vnde æqua est in casu nostro vtriusque conditio, cum vterque solo sperato lucro priuetur.

De societate autem animalium in particulari, quæ hic etiam tanguntur, videri possunt S. Antoninus 2.p.t.1.c.7. num.39. & seqq. Conrad.quæst.88.ad 91. S Bernardinus 2.p.serm.40.art.1.& 2.Syl.societas. 2.tota. Astensis p.1.l.3.tit.12.Azor 3. p.l.9. c. 7. qui hac de re copiosè disserunt, cum non faciant ad rem nostram.

THEOREMA 367.

SEd & illud dubium est, an liceat contractui societatis annecti alter assecurationis capitalis, immo & alius tertius ad tollendas suspiciones, & molestias rationum assecurationis, seu venditionis lucri ex ea societate sperati, idque cum socio conferente operam, cum quo cōferens pecuniam, init societatem, iusto tamen pretio arbitrio prudentis pro vtraque assecuratione persoluto, aut altero tantum, ex lucro remisso. Et quidem Sotus. l.6.quæst. 6. art. 2. negat, siue fiant contractus simul, siue successiuè, eò quod, qui ita pecuniam suam tradit, vt periculum eius transferat in accipientem, censeatur etiam in eum transferre illius dominium. is enim est Dominus rei, cui res perit, ideo censetur eam mutuo dare, & non in societatem. vnde non potest ex tali mutuo palliato percipere lucrum.

Eadem fuit sententia Caiet. to. 1.opusc. respons. 11. si huiusmodi contractus simul fiant. Azoris 3.p. l.9.c.3.quæst.6.& c.4. quæst.5. qui dicit esse etiam sancti Bernardini p.2. serm.39.art.1. c.1. D.Antonini p.2.t.7.c.7.§. 32.Conradi quæst. 47. Acursij in l. si non fuerint. ff. pro socio. Ancharani, & Calderini in c. vltimum de vsuris, & aliorum, & vt tutiorem esse amplectendam. quod etiam scribit Rebell.l.15. quæst.4. n.1. quam etiam Abulensi tribuit. quæst. 226. ad finem in c.23.Matt. Ratio est, quia ex huiusmodi pacto, pecunia in societatem data videatur mutui palliati vim, vsuræque speciem, & imaginem habere. non autem societatis, cuius formalis ratio est, vt sit pactio tam ad damnū, quàm ad lucrum seruata proportione diuidendum. Secundò, quia in præsenti Constitutione Sixti, id videatur expressè damnari, cum

Scortia. Yyy prohi

prohibeat ne societas contrahatur adiecto pacto, vt sors in quolibet casu fortuito salua sit, aut respondeatur in singulos menses, vel annos de lucro certo, vel incerto.

Sententia tamen cōtraria communior est, & probabilior, eamque tenet Nauarr. c. 17. num. 254. & seqq. & comm. de vsuris n. 32. & seq. & de Constit. consil. 1. q. 34. & consil. 8. num. 4. & consil. 13. & 16. de vsur. Maior. 4. d. 15. quæst. 49. vbi ait eam fuisse à Io. Echio Bononiæ publicè defensam. Angelus v. *Societas*. 1. §. 7. quem sequitur ad verbum Gabriel. 4. d. 15. quæst. 11. dub. 10. Syl. *Societas*. 1. quæst. 2. cum ait. *Fallit autem quod dictum est, si capitale sit saluum, non ex contractu societatis, sed assecurationis, &c.* Armilla *societas*. num. 6. Couar. l. 3. var. resol. c. 2. n. 3. Garzias de contrac. p. 2. c. 17. Lopez de contr. l. 1. c. 65. Bartholomæus Medina in instruct. §. 27. Angles in Flor. l. 4. q. de societ. Toletus. l. 5. c. 41. Molina d. 417. Valentia 2. 2. d. 5. quæst. 24. puncto 2. vbi etiam ait Romæ se præsente sententiam diligenter excussam, pluribus, iisque doctissimis Theologis probatā. Lessius, l. 2. c. 25. d. 3. qui singulorum auctorum verba refert, & tradit sententiam hanc per Italiam, Hispaniam, Galliam, Germaniam absque vlla dubitatione à celeberrimis Theologiæ professoribus tradi. Scaccia de commerciis. § 3. Gloss. 3. n. 36. & seqq. Hostiensis in summ. tit. de vsur. §. in aliis autem. vers. *Porrò fieri potest*. Panor. & Io. Andr. in c. per vestras de donat. inter virum, & vxor. Io. Bapt. Lupus in c. nauiganti §. 1. num. 12. Reginald. l. 25. num. 391. 4. seqq. Salon. de societ. art. 3. & si contractus fiant successiuè, tenet etiam Caiet. loco cit. Mantica. de tacit. & ambig. conuent. t. 1. l. 6. tit. 6. num. 12. & Rota decis. 130. num. 5. aliàs timent, ne assecurationis contractus sit coactus, & non voluntarius.

Probatur hæc secunda sententia. Primò, quia id colligi videtur ex iure, tum canonico. c. per vestros. de donat. inter virū, & vxor. vbi Pontifex iubet, vt marito vergente ad inopiam, vxoris dos deponatur apud aliquem mercatorem, vt ex parte lucri honesti onera matrimonij sustentent, salua sorte. quæ duo fieri non possunt sine societate, assecuratione capitalis, & lucri incerti pro certo redemptione. Tum ciuili. l. si non fuerint. & l. Mutius. ff. pro socio, & Instit. de societate. §. de illa, vbi dicitur ita societatem coiri posse, vt lucrum commune sit, & nullam partem damni alter sentiat. quod non videtur posse fieri, nisi medio contractu assecurationis. quod si velit intelligere ratione eius socij, qui operas ponit, ita vt semper mercedem aliquam consequatur & nullum damnum, contractus erit locationis operarum, & non verus contractus societatis.

Secundò, quia in aliis contractibus, vt commodato, locato, deposito, licet pars periculi rei traditæ sua natura pertineat ad Dominum rei, fas tamen est sub iusta mercede pacisci, vt totum periculum ad recipientem pertineat, ergo similiter in societate, licet sua natura periculum sortis ad conferentem spectet, poterit totum ab altero socio suscipi, si ei aliunde debita pro eo onere, fiat compensatio. id enim non erit contra naturam societatis, sed præter, cum

id

id fiat altero iusto contractu.

Tertiò, quia id licet secundum communem sententiam, cum diuersis, ergo etiam cum eodem socio. iustitia enim consistit in æqualitate rei ad rem, non in habitudine ad personam.

Quartò, si in hoc contractu est illa iniquitas, hæc prouenit vel ex eo, quod non seruetur æqualitas inter obligationem, & compensationem: at supponimus eam faciẽdam peritorum arbitrio; vel quod conferens operam obligetur ad aliquid contra naturam contractus societatis; at huiusmodi obligatio non est contra societatis naturam, cum illa ex se immobilis permaneat, sed solum præter, nempe ex vi noui contractus liberè initi, vti fieret cum tertio. Quare vti factus cum tertio nullam contineret iniustitiam, cum noua obligatio nouo iusto pretio compẽsetur, ita neque si fiat cum socio, non vi eiusdem societatis, sed alio contractu, & data noua compensatione æquali grauamini assecurationis sortis, & si velis, alio redemptionis incerti lucri maioris, pro certo, & determinato pretio minori, vt fieret cum alio, sicut vendi potest iactus retis, cum in eo vterque contrahentium se exponat periculo, & dubiæ fortunæ. quod etiam ex aduersariis approbat Rebell. initio quæst. 4. dubius solum de duobus primis: Vel denique ex eo quod ratione præstandæ assecurationis fiat palliatum, & implicitum mutuum, ex quo non licet accipere lucrum, vt dicebat Sotus. at falsum est ratione assecurationis per nouum cõtractum, iustóque pretio soluto, fieri mutuum, translato pecuniæ dominio à conferente in recipientem. vt enim inito contractu securitatis cum tertio non amittitur pecuniæ dominium, ita neque inito cum socio. & ideo is nequit eam suo arbitratu in alios vsus impendere, quàm in societate conuenta cum Domino sortis, contra quam fiat, cum transfertur dominium; & si socius decoquat, qui eam deposuit, potest, si inueniat, vt rem suam extrahere, & surreptam actione in rem, sibi eam vendicare.

Ad primum autem argumentũ aduersariorum respondeo, nullam hic esse speciem vsuræ. Etsi enim de ratione contractus societatis sit, vt sicut socius particeps est lucri, ita etiam sit damni, l. 1. & 2. ff. & Cod. pro socio, hic tamen præter purum contractum societatis, de quo leges loquuntur, est contractus assecurationis spontè initus, quo immunitas sortis, & lucri certi, iusto pretio compensatur. Atque vt palam sit iustus, fiet, vt præscribit Nauarr. consil. 16. de vsuris. Comm. de vsuris num. 32. & c. 17. n. 254. 255. primum contractus societatis simpliciter ad damnum, & lucrum hoc, aut illo modo iustè diuidendum; eo perfecto fiet in alia carta, vel eadem, sed alio capitulo contractus alius separatus, quo accipiens pecuniam assecuret conferenti capitale pro pretio expresso, & iusto, sicut faceret tertius: quo etiam absoluto fiet in alia, vel eadem carta aliud capitulum, in quo dicatur tantum lucrum verisimiliter iustè dari posse conferenti pecuniam in tali ditione, mercatura, & tempore, & quod accipiens pecuniam, ad vitandas molestias computationum, assecurat tantam partem lucri ve-

risimilis, pro remissione iusta, reliquæ partis lucri sibi remittendi. Quamuis ex eodem Nauarr. Maiore locis citatis, & Lessio n. 31. non sit omnino necessarium id fieri per tres formales, & expressos contractus, sed fieri queat per tres æquiualentes tacitos; vt si quis diceret. confero tibi mille in societatē mercaturæ, vt salua sorte quotannis soluas v. g. sex pro centenario, eo modo quo Doctores docent id licitè fieri posse.

Ad secundum. Hac constitutione non improbantur hi tres contractus, cum & sint ipsi iuri naturali conformes; si enim à socio onus suscipitur, ei etiam soluitur præmium; & comprobentur à tot Doctoribus, sed tantum, cum ex vi contractus societatis solius, nullo soluto pretio, sors salua redditur, & certum lucrum spondetur. hæc enim pugnant cum natura societatis. Quare idem Sixtus V. hac de re à Patribus Societatis Iesu consultus, teste Azor. c. 3. q. 7. viuæ vocis oraculo respondit se non damnasse societates talibus pactis contractas, quas classici authores comprobarunt, sed eas tantummodo, quas illi communiter damnarunt. Videatur etiam Scaccia §. 3. Gloss. 3. n. 37. 38. 39.

THEOREMA 368.

Denique §. 3. & 4. irritat aliter factos contractus societatis, & de cætero secus contrahentes, iubet puniri pœnis latis à sacris Canonibus, & Conciliis Generalibus contra manifestos vsurarios, de quibus diximus Theoremate 312. de his enim intelliguntur pœnæ infamiæ, priuationis confessionis, donec satisfecerint, vel præstiterint cautionem idoneam, Eucharistiæ, & aliorum sacramentorum, facultatis testandi, sepulturæ Ecclesiasticæ, refutationis eorum oblationum, &c. de quibus c. quamquam vsurarij. tit. de vsuris lib. 6. & extra eodem tit. c. 3. latæ contra vsurarios; & non de occultis, ex Angelo, Syl. Tabiena, v. vsura. Nauarr. c. 17. num. 279. 280. Couar. l. 3. var. resol. c. 3. Molina d. 344.

Manifestus autem vsurarius is dicitur, qui euidentia facti, vel iure manifestè talis est, ex Glossa. c. manifesta. 2. quæst. 1. Nauarr. loco cit. Azor 3. p. l. 5. cap. 18. quæst. 1. Lessio l. 2. c. 20. dub. 22. Rebell. l. 8. in fine. Facti quidem euidentia, qui ita palam dat ad vsuram, vt nulla tergiuersatione probabiliter cælari possit, & sufficit si vnum actum vsurarium publicè exerceat, ex Panorm. c. ad nostram. de empt. & vend. Nau. num. 280. cit. Azore 3. p. l. 5. c. 18. quæst. 1. Iure verò, qui in iudicio legitimè de hoc crimine conuictus est, vel confessus, aut condemnatus. Non sufficit autem confessio extra iudicium coram Parocho, & testibus, quia confessio extraiudicialis non inducit notorium iuris, ex Molina disp. 333. Syl. vsura. 9. quæst. 3. Angel. vsura 2. num. 19. Panorm. in c. quia in omnibus. de vsura, & Azore, loco citato.

EIVS

EIVSDEM SIXTI V.

Breuis editi anno 1587. die 27. quod incipit. Cum frequenter.

EPITOME 143.

Vtroque teste carentes non possunt cõtrahere matrimonia.

PRÆSCRIBIT Episcopo Nouariensi, Nuncio Apostolico in Hispania, vt matrimonia contracta à spadonibus vtroque teste carentibus, licet possint coire, declarat esse nulla. *Committimus* (inquit) *fraternitati tuæ, & mandamus, vt coniugia per dictos, & alios quoscumque Eunuchos, & spadones vtroque teste carentes cum quibuslibet mulieribus defectum prædictum siue ignorantibus, siue etiam scientibus, contrahi prohibeas, eosq; ad matrimonia quomodocũque contrahenda, inhabiles auctoritate nostra declares: & tam locorum Ordinarijs, ne huiusmodi coniunctiones de cætero fieri quoquo modo permittant, interdicas; quàm eos etiam, qui sic de facto contraxerint, separari cures, & matrimonia ipsa sic de facto contracta, nulla, irrita, & inualida esse decernas. Eos etiam, qui sic de facto contraxerunt, si appareat illos, non vt castè simul viuant, contraxisse, sed actibus carnalibus, & libidinosis operam dare, simúlue eodem in lecto cum prædictis mulieribus dormi-ne conuincantur, omnino similiter separari cures.* Et ita vult per quoscumque iudices iudicari, irritúmque quicquid in contrarium attentetur.

THEOREMA 369.

DEfinir difficultatem diu inter Theologos, & Iurisperitos disputatam, num Eunuchi vtroque teste carentes sint idonei ad matrimonium contrahẽdum. Qua in re tres fuerunt modi dicendi. Primus Glossæ cap. hi, qui matrimonium 32.quæst.7.& cap.nuptiarum bonum. verb. in quibusdam. 27. quæst.1. Ancharani in fine c.2. de frig. & malef. Alciati in l. Spadonum. 128. num. 3. ff. de verb. signif. & l. si is qui. num.54. ff. de vsucap. Bartholomæi Socini. l. 1. num.26.& 28. ff. solut. matr. Cæpolæ in l. Pomponius. §. Spadonem. num. 1. ff. de ædilit. edict. Angel. v. matrimonium.3. impedimento.16. num.11.Tabienæ imdim.12.quæst. 6. num. 7. Armill. matrimon. num.51. Medina l.5.de sacrorum hominum cont. cap.24. & aliorum docentium Eunuchos, qui virgam erigere, & coire possunt, etsi non possint semen emittere, idoneos esse ad contrahendum matrimonium, quod possint suæ, & mulieris concupiscentiæ satisfacere, vnde si non primarius, qui est prolis generatio, saltem secundarius finis matrimonij obtinebitur, vt etiam euenit in senibus, qui non possunt amplius generare.

Secundus modus est Alexandri de Neuo.consil.9.num 4. Palud.4. d.34. quæst.2. art.1. concl. 2. nu.8.

S. Antonin. 3. p. tit. 1. cap. 12. §. 2. Syl. v. matrem. 8. quæst. 16. dicto 7. Veræ crucis. p. 1. speculi. art. 38. concl. 6. Turrecrem. 33. quæst. 1. in sum. art. 2. num. 11. Barthol. Ledesmæ de matr. dub. 48. concl. 3. Angles in flor. p. 1. vbi de matrim. quæst. 8. art. 1. dub. 1. diff. 1. corol. vltimo. Lopez 2. p. instr. vbi de matrim. cap. 52. Barbosæ l. 1. p. 1. num. 92. 93. 94. ff. solut. matr. Eunuchos illos validè posse contrahere, qui valent aliquale semen in vas fæminæ emittere, quamuis inefficax ad generationem, vt euenit in sterilium copula.

Tertius modus fuit S. Thom. 4. d. 34. in fine, in exposit. litteræ, Alberti ibidem art. 4. Almaini. q. vnica, Soti q. vnica. art. 1. qui ait oppositas opiniones esse intolerabiles. Victoriæ in summa. vbi de matr. num. 283. Ledesmæ 2. 4. q. 60. art. 1. Petri Ledesmæ de matr. q. 58. art. 1. dub. 3. Toleti l. 7. cap. 12. Valentiæ 4. p. d. 10. quæst. 5. p. 3. Manuelis t. 1. sum. 2. edit. cap. 235. Vegæ 2. t. sum. cap. 34. casu 113. Rosel. impedim. 15. num. 16. Henriquez l. 12. cap. 8. Gutierrez in qq. can. in 2. edit. l. 1. cap. 16. retractans quam aliàs tenuerat opinionem. Azor p. 1. l. 2. cap. 9. versus finem. Sanchez l. 7. de matr. disp. 92. num. 17. Martini Bonacini q. 3. de Matrim. p. 13. num. 13. Rebell. l. 3. quæst. 16. num. 17. & ex Iurisperitis Hostiensis de frig. & malef. §. quæ impotentia. num. 7. Io. And. eod. tit. cap. 2. Anton. ibidem n. 6. Abbatis num. 5. Alex. de Neuo ibidem. num. 5. Archidiach. cap. hi qui num. 2. 32. quæst. 7. Bartho. Socin. in l. sed est quæsitum. num. 2. limit. 2. ff. de liber. & posthum. & aliorum; quorum sanè plerique ante Motum proprium Sixti V. scripserunt, & ideo fuit Theologorum, & Iurisperitorum veterum communis sententia, dicentium Eunuchos vtroque teste carentes esse, fuisseque semper incapaces matrimonij, & proinde si illud ineant, esse irritum. vt hoc loco declarat Sixtus. Vnde quæ ante erat solum communior opinio, iam est indubitata veritas. ad matrimonij enim veritatem requiritur potentia emittendi verum semen in vas fæmineum, vt possit fieri vna caro, at Eunuchorum, emissa aquea materia, non est verum semen, vt docet Aristoteles probl. sect. 11. prob. 16. & ex Galeni sententia Antonius Musa in Aphorismos Hippocratis, & Galeni. lib. 6. aphor. 28. & Nicolaus Florentinus de membris naturalibus serm. 6. tr. 1. c. 3. ad finem. cum exectis testibus, spiritus illuc transmissi euanescant, & non contineantur ad verum semen efficiendum.

Ad argumenta autem respondemus, Eunuchos non satisfacere fæminæ per veram copulam sua natura ad generationem aptam, cum absque seminatione non possint coniuges fieri vna caro. Gen. cap. 2. senes autem semen verum habent, & emittunt, licet sit minus fæcundum per accidens: quare cum liberorum procreandorum desiderio coniungantur, etsi in euentu eos spes fallat, dissimilis est ratio à coniunctione Eunuchorum scienrium se steriles, atque ad gignendum inutiles conuenire, & quasi naturæ insidiari, vt Leonis Imper. verbis vtar, in mox citanda constitutione, sed per copulam aptam generationi, seu naturæ loge concessam, & non illi contrariam,

riam, qualis est Eunuchorum Ecclesiast. 20. vt respondet Leo Imperator in constitutione 98. vbi vehementer inuehitur in huiusmodi conficta matrimonia. Rebel. & Sanchez locis citatis. Cum autem. l. si serua. ff. de iure dotium dicitur à spadone posse contrahi matrimonium, intelligitur ex Vlpiano l. Pomponius de ædilit. edicto, is qui vno tantùm teste caret.

THEOREMA 370.

PRædicta autem Sixti decisio de Eunuchis vtroque teste carentibus declaratur hoc eodem loco intelligi, cum quibuscumque fæminis, etiam si consciæ defectus illorum, velint cedere iuri suo. Id enim peculiarem habebat difficultatem, cum enim impedimentum ignorat mulier, nullum redditur matrimonium, cum possit mulier allegare velle se esse matrem, & ideo velle integrum virum. ex Abbate. cap. 2. de frig. & malef. num. 5. Alex. de Neuo ibidem. num. 5. Rosel. v. Impedim. 16. num. 16. Angel. matrin. 3. imped. 16. Syl. matrim. 8. quæst. 16. dicto 2. Henriquez l. 11. cap. 10. §. 7. S. Thom. in add. quæst. 52. cum autem fuit conscia impedimenti, & tamen contraxit, videtur suo iuri cessisse, & non posse allegare amplius se velle fieri matrem, sicut quæ sciens duxit seruum, non potest conqueri, quod habeat semimaritum propter ius, & onus, quod ille primùm debet hero. Quare plures ante Sixtum senserunt huiusmodi matrimonium cum Eunucho, quando mulier impedimentum sciuit, tenere, validúmque esse, vt Antonius Cucus l. 5. Institutionum Maiorum. tit. 12. num. 256. Mich. Medina l. 5. de sacrorum hominum continéria c. 74. & 77. & alij.

Cæterum his non obstantibus definit Sixtus, siue sciatur, siue ignoretur huiusmodi defectus, & perpetua impotentia, matrimonium esse irritum. Quod etiam ante Sixtum docuerunt Scotus 4. d. 34. quæst. vn. ad 2. Abulensis l. 3. reg. cap. 2. quæst. 26. Bassolis 4. d. 34. quæst. vnica. arr. 1. Sotus q. vnica arr. 2. in solutione ad 3. Palarius ibidem disp. 1. concl. 2. Ledesma 2. 4. quæst. 60. arr. 1. Inn. c. consultationi. de frig. & malef. & ibid. Hostiensis. Abb. Anton. & alij. & Felin. cap. lator. 2. 2. de senr. & re iudic. Ratio est, quia ea coniunctio repugnat mutuæ corporum traditioni ad vsum coniugalem, in quo consistit essentia matrimonij, cum enim vsus sit impossibilis, nulla dari potest obligatio ad illum; At vbi essentia contractus reperiri nequit, contrahentes iuri suo cedentes, non possunt efficere, vt is contractus valeat. Accedit, quia nemo potest obligari ad impossibile etiam altero admittente obligationem.

Faciunt pro hac Sixti definitione, quæ etiam habentur de frigid. & malef. cap. consultationi. & cap. laudabilem: quæque subtiliter disputantur à Leone Imp. in citata constitutione 98. vbi conuenientes in huiusmodi peregrinam, & naturæ repugnantem commixtionem, puniendos docet; mulierem quidem, quod coniugalis consuetudinis cupida, cum potuerit se iungere fæcundo, infæcundum, & sterilem prætulerit; Eunuchum verò, quod impedierit fœminæ

cum

cum altero perfecto viro fœcunditatem, & fructum; & ideo, vt reprimendus, & puniendus est, qui fundum vastat, & incultum reddit, ex quo alius aliquis colligeret fructus; ita reprimendus est, & puniendus contrahens Eunuchus. quare sic statuit Leo. *Propterea sancimus, vt si quis Eunuchorum ad matrimonium procedere comperiatur, & ipse stupri pœnæ obnoxius sit, & qui sacerdos istiusmodi coniunctiones, profanato sacrificio, perficere ausus fuerit, sacerdotali dignitate denudetur.*

EIVSDEM SIXTI V.

Constitutionis 71. olim 73. editæ anno 1587. quæ incipit. Cum de omnibus *& Declarat.* Ad Romanum.

EPITOME 144. & 445.

In religione qui, & quomodo recipiendi sunt. excommunicatio, priuatio, inhabilitatio. Déque admittendis ad hospitiũ religiosis. *priuatio vocis, officiorum, & honorum, & inhabilitatio.*

STATVIT §. 2. Illegitimos ex incestu, vel sacrilegio (quorum scilicet parentes consanguinitate, vel affinitate intra tertium gradum coniuncti fuerint, vel quorum alteruter parens castitatem Deo vouit) etiam legitimatos in religionem cuiuscunque ordinis, non posse recipi, nisi pro conuersis, ea conditione, vt ad religiosorum habitum professionem ordinis, & Ecclesiastica officia aditus sit eis semper præclusus. Et si recipiantur, receptio, & professio est nulla, statimque eiici debent; & qui receperunt, sunt excommunicati, & absolutio reseruatur Papæ.

§. 3. Alios autem non ex incestu præfato, nec sacrilegio, sed quouis alio modo, toro minùs legitimo natos, spurios, vel naturales, etiam legitimatos in religionem recipi posse, seruata huius constitutionis forma, sic tamen accepti inhabiles sint, nisi auctoritate Apostolica super hoc fuerit cum eis dispensatum, ad gradus, honores, & dignitates sui ordinis, si quis aliàs, quàm dictum est, recipiatur, professio sit nulla, & priuatus habitu eiiciatur à religione, & qui receperunt, sint modo dicto excommunicati.

§. 4. Porrò viri & iuuenes maiores 16. annis non possunt in religione recipi, nisi prius inquiratur, & fide digna relatione compertum sit de eorum parentibus, patria, vita ante acta, & moribus, ita vt constet eos non esse reos, vel suspectos homicidij, furti, latrocinij, & similium, vel grauiorum, propter quæ sint damnati, vel damnari formident, neque ære alieno grauatos supra vires suarum facultatum, neque obnoxios reddendis rationibus, quorum indubitata fides facienda est in Capitulo Generali, vel

vel Prouinciali, deinde approbati consensu Generali, vel Prouinciali, & Definitorum admittendi sunt ad habitum regularem. Criminosi autem, vel suspecti, aut ære alieno, reddendisque rationibus obligati declarantur perpetuò inhabiles ad religionem.

§. 5. Et si contra hanc formam suscipiantur, receptio habitus, & professio nulla est. Et sæculares iudices ciuiliter, & criminaliter possunt contra eos procedere, ac si essent Laici. Ideo etiam cuiusque religiosi vltra 16. annum suscepti, nomen, & cognomen, quibus vtebatur in sæculo, & patria, in actis Capituli notentur.

§. 6. Quicumque autem religiosi, & eorum superiores, qui aliquas personas, vt dictum est, inhabiles post huius constitutionis publicationem receperint, voce actiua, & passiua, necnon officiis, gradibus, honoribus & dignitatibus perpetuò priuantur, & ad illa, & alia sunt inhabiles in futuro.

§. 7. Et quia aliquando sicarij religiosis vestibus induti, per fraudem religiosos decipiunt, vt hospitio ab eis recipiantur, interdicit, ne quis religiosus ex vna prouincia ad aliam sui ordinis transeundo, etiam in itinere, intra aliquod monasterium, aut locum alterius prouinciæ ad habitandum, vel tanquam hospes possit recipi, vel diuertere, ad modicum etiam tempus, nisi à superiore loci, vbi residet, expressam licentiam discedēdi in scriptis obtentam exhibeat, vel nisi ita cognitus sit iis, ad quos diuertit, vt de eius persona nullus sit suspicionis locus. Et Ordinarij si ignotos, vel sine dictis litteris deprehenderint, detineant in carcere, donec verificetur non esse criminosos. Recipientes verò alterius Prouinciæ regulares ignotos sine prædictis litteris, etiam prætextu pietatis, & hospitalitatis, incurrunt priuationem vocis actiuæ, & passiuæ, officiorum, honorum, & dignitatum obtentarum, & inhabilitationem in futuro,

In declaratione verò eiusdem, cuius initium est. *Ad Romanum spectat.* §. 3. Declarat primò, illegitimè natos ex iis parentibus, inter quos tempore, quo ipsi sunt geniti, matrimonium ritè consistere poterat, secuto postea matrimonio legitimos effectos, sub dicta constitutione non comprehendi, sed æquo iure cum illis, qui ex legitimo matri-

monio sunt nati, habendos esse.

§. 4. Declarat secundò, illegitimè natos ex soluto, & soluta, qui ante prædictam constitutionem, quauis auctoritate fuerant legitimati, aut ad dignitates habilitati, illisque sunt perfuncti, posthac gradus, & dignitates obtinere non posse; & legitimationes, & dispensationes quascumque illis non suffragari, nisi specialiter, & nominatim cum eorum singulis fuerit super natalium defectu ad honores, gradus, & dignitates obtinendas ante, vel post ingressum religionis per Rom. Pontificem dispensatum.

§. 5. Declarat tertiò, quoad non dispensatos tempore editæ constitutionis, qui honores, & dignitates habebant ad vitam, eo ipso ab illis amotos, & absolutos fuisse; habentes verò ad tempus, permittit retinere vsque ad finē sui temporis, & non vlterius; nec postea aliàs inferiores posse consequi, sine noua Papæ indulgentia.

§. 6. Declarat quartò, appellatione dignitatum, honorum, & graduum, à quibus illegitimi excluduntur, intelligi Præpositatum, Abbatiatum, Prioratum, Guardianatum, Custodiatum, Prouincialatum, Generalatum, & his similia, cum honore, & superioritate coniuncta. Ab officiis autem oneris veluti lectoris, Confessarij, studiorum, & Theologiæ Magistri, Regentis, Prædicatoris, & huiusmodi, immo etiam à voce actiua, à sactis ordinibus suscipiēdis, ipsorúmque ministerio ipsos illegitimos (dummodo ex sacrilegio, vel incestu geniti non sint) minimè arceri, aut prohiberi.

§. 7. Declarat quintò, vt religiosi, qui non habent annua Capitula, vel degunt in partibus hæreticorum, & infidelium, constituant duo, aut tria vel plura monasteria, si commodè fieri possit, quorum superiores conueniant singulis annis, & decernant de Nouitiis, sicut habetur in Constitutione.

§. 8. Si paucitas, vel longinquitas monasteriorū hoc non patiatur, Capitulum Generale, vel Prouinciale, eligat tres Patres antiquiores vnius monasterij, qui hoc faciant.

§. 9. Regulares qui non sunt redacti in congregationem, vel quorum monasteria non sunt sub vlla Prouincia, faciant tria Capitula conuentualia celebrata tribus distinctis vicibus, cum interuallo

uallo saltem 10. dierum. Et si in his tribus vicibus Nouitij fuerint approbati, habeant auctoritatem attributam Capitulis Prouincialibus.

§. 10. 11. In Capitulis Generalibus, vel Prouincialibus, &c. pro receptione Nouitiorum satis est, si numerus vocalium sit iure, vel per statuta ordinis, legitimus, licet aliqui absint, vel discrepent à consensu definitorum.

§. 12. Declarat sextò, in Conuersis emittentibus professionem satis esse, si fiat inquisitio quoad mores, & statum personarum.

§. 13. Declarat septimò, professiones tacitas irritas, & nullas esse.

§. 14. Declarat octauò, si quis tacitè antea professus, iam expresè velit profiteri, vel si quis Apostata velit ad suam religionem redire, non esse necessariam præscriptam inquisitionem, & formam; sed sufficere inquisitionem de moribus, statu & qualitate personæ, vel si oriatur difficultas, de validitate ipsius tacitæ professionis.

§. 15. Declarat nonò, in recipiendis iis, qui remotissimi sunt à sua patria, vel si illa detineatur ab Hæreticis, vel infidelibus, non esse hæc necessaria; sed si facta aliqua diligentia, nihil appareat, quod impediat, esse habiles reputandos.

§. 16. Declarat decimò, si quis professus post promotionem ad dignitatem, & gradus, constiterit defectum natalium, aut criminum pati notam, quæ prius ignorabantur, procedatur secundum præsentem constitutionem.

§. 17. Declarat vndecimò, quod dictum est in præsenti Constitutione, §. 5. iudices sæculares posse ciuiliter, & criminaliter procedere contra criminosos, quorum professio declaretur irrita, intelligi cum actis publicis constiterit ipsam Curiam sæcularem ante susceptionem habitus, aduersus eos de ipso crimine accusationem suscepisse, vel instituisse inquisitionem.

§. 18. Declarat duodecimò, sancita in præcedenti constitutione circa religiosos viros, non extendi ad moniales.

§. 19. Declarat decimotertiò, dum §. 7. interdicit, vt nullus regularis ad hospitium recipiatur in monasterio, vel domo alterius prouinciæ etiã ad modicum tempus, nisi ostendat, litteras patentes superioris sui, vel nisi ita cognitus sit, vt non dubitetur de illo, alioquin recipientes in-

currãt pœnas priuationis vocis actiuæ, & paſſiuæ, & officiorum, & inhabilitatis perpetuæ, intelligi non ſolum in religioſis itinerãtibus de vna in aliam prouinciam, ſed in iis quoque, qui proficiſcuntur de vno in aliud eiuſdem Prouinciæ monaſterium, & tam ſui, quàm alterius ordinis.

§. 20. Declarat decimoquartò, ſi tranſeuntes ſine litteris dixerint id factum, quod ad Sedem Apoſtolicam confugiant ob grauamina illata à ſuperiore, à quo non potuerint litteras obtinere, neque etiã tunc eſſe recipiendos, niſi teſtimonio fide digno aliquorum conſtet de petita licentia, & per ſuperiores denegata.

§. 21. Declarat decimoquintò in Romana quoque vrbe religioſos aduenas de grauaminibus ſibi illatis conquerentes ſine huiuſmodi litteris nullibi eſſe recipiendos, niſi priùs ad Congregationem ſuper regulares, vel ad Protectores remittantur, qui ſtatuent quid agendum.

THEOREMA 371.

SIcut *filij legitimi* dicuntur illi, qui ex legitimo matrimonio nati ſunt (omitto hic filios adoptiuos, cum non faciant ad rem noſtram) ita *illegitimi* illi appellantur, qui extra legitimum matrimonium ſunt procreati. Hi autem in quatuor diuiduntur ſpecies ex Gloſſ. in cap. niſi cum pridem. §. perſonæ in verb. Manzeres. extra de renunciatione. Panor. ibid. Hoſtienſ. in ſum. tit. de filiis presbyt. Couar. p. 2. de ſponſal. cap. 8. §. 4. Petr. Greg. Syntag. l. 10. cap. 3. Henriquez l. 1. de matrim. cap. 20. Azor p. 2. l. 2. cap. 6. & 8. & l. 6. c. 3. quæſt. 18.

Primò *naturales* dicuntur, & 1
ſunt, qui nati ſunt ex parentibus, inter quos tempore conceptionis, vel natiuitatis nullum erat impedimentum dirimens. Quamuis enim iure Cæſareo l. penult. & finali. ff. de concub. iuncta l. ſi quis officium. ff. de ritu nupt. & Gloſſ. in cap. venerabilem. tit. qui filij ſint legit. is ſolum diceretur naturalis, qui natus erat ex viro ſoluto, & vnica concubina domi retenta loco vxoris: iure tamen Canonico omnes illi vocantur naturales, qui ex ſolutis ſunt geniti. quod etiam iure ciuili poſtea receptum eſt, vt docet Panor. cit. c. per venerabilem. qui filij ſint legit. eo quod ei potius ſit fauendum, qui abſque cõcubinatu natus eſt, quàm qui ex concubina domi retenta, cum hoc ſit peius. & dicuntur naturales, quòd eos ſola natura, vt in cæteris animantibus genuerit, & non honeſtas coniugij, ex Iſid. l. 2.
etym. cap. 5. Alteri dicuntur *Nothi,* 2
nati ſcilicet ex viro coniugato, & fœmina ſoluta. Inter hos verò, & naturales illud intereſt, quod naturales poſſunt ſuccedere, ſi alij filij legitimi non extent, nec coniux legitima ab inteſtato in bonis patris, in duabus vnciis, id eſt ſexta parte hæreditatis. Cod. de natur. lib. Authent. licet pater. & in bonis

bonis maternis, succedit cum legitimis filiis, Cod.de Senat. consult. Orfician. l. si qua. §. vltim. Nothi verò minimè. Qua de re Couar.loco cit.Cardinalis Palæotus.l.de nothis, & spuriis.c.38.39. Petr. Gregor. Syntag. p.2. l.10.c.3. Surdus.l.de natural.& succ.eorum p.3.& Azor tom.2.l.2.c.7.

3 Tertij vocantur *spurij*,quasi sine certo patre,eò quod patrem ostendere vel non possint propter incertitudinem, vel certè non possint sine infamia. Instit. de nupt. §. si aduersus. talis est, qui natus est ex parentibus, inter quos tempore,quo conceptus,aut natus est, erat impedimentum dirimens,vnde talis concubitus dicitur nefarius, eò quod humana lege damnatus,& punitus sit.Instit.de publ. iudic. §. item lex Iulia. vt adulterium, incestus, stuprum, sacrilegium. Quare qui ex huiusmodi complexu damnato prodierint, spurij dicuntur. nec quicquam à Patre præter alimenta, siue ex testamento, siue ab intestato, siue ex contractu inter viuos possunt capere. Authent.licet.Cod. de naturalibus liberis in fine. & Nouella. 74.c.6.Couar.p.2.de matr. c.8.§.5. Clar.quæst,31. de testam. quia per leges factus est incapax.ideo,si acceperit,tenetur in conscientia restituere legitimis hæredibus. Vltimi

4 dicuntur *manzeres*. Deut.23.Zach. c.3.& 6.vt in Iure canonico. c.nisi cum pridem.de renunciatione. in iure enim ciuili non habentur, & sunt ex Gloss.in cit. cap. nisi cum pridem. qui ex viro soluto, & meretrice, vel alia quacunque fæmina fornicaria soluta habente venalem suam pudicitiam, nascuntur.

Statuerat igitur Sixtus Constitutionis huius §.2.& 3.Illegitimos ex incestu, & sacrilegio, etiam legitimatos, non posse admitti ad habitum, professionem, ordines Ecclesiasticos, & officia, sed tantùm pro conuersis ob personarum indecentiam, seu irregularitatem, iuxta Deuteron. 23. *non ingredietur manzer*, hoc est de scorto natus (idemque de aliis illegitimis ex Caiet. ibid. Maiolo. l.1.de irreg.c. 4. Panorm. c. nisi cum pridem. §. personæ.de renunciatione.& c.per venerabilem in fine. qui filij sint legitimi)*in Ecclesiam Domini*(vt scilicet Ecclesiasticis officiis fungatur) *vsque ad decimam generationem.* (id est in perpetuum.) Cæteros autem illegitimos posse quidem in religionem recipi seruata Constitutionis forma: sed, etiam si sint legitimati, esse inhabiles (nisi cum eis à Papa dispensetur) ad gradus, honores,& dignitates sui Ordinis. Et aliter admissi debebant statim eiici, professio nulla erat, & admittentes erant excommunicati, & à Papa absoluendi. Sed Gregorius XIV. hæc reuocauit ad terminos iuris communis, & priuilegiorum cócessorum religionibus, vt dicam.

Porrò ex his. §§. 1.& 2. apertè colligis religiosorum habitum ex Glossa.27. quæst.1.c.1. Archidiac. & Ioan.And. in c.constitutionem. de regul. l.6. esse triplicem, nimirum habitum probationis, proprium videlicet Nouitiorum,ex c. transmissa. de renunciatione, & c. statuimus. de regular. licet antea toto probationis tempore vulgarem, seu pristinam vestem non deponerent.c.legem.d.53. c. multos. d.54.17. quæst.2.c.3. & c.super eo.

de regul. Et ideo debet esse in aliquo Nouitiorum habitus distinctus ab habitu cæterorum, ex Gregorio IX. c. *Statuimus*. de regul. Panorm. c. ex parte. de regul. & Glossa in Clem. *Eos.* de regul. Habitum Conuersorum, qui ad seruilia ministeria sunt deputati. Et habitum Professorum, qui solis Professis solet concedi. de quo cit. c. legem. d. 53. & 17. quæst. 2. c. 3. & c. *Statuimus*. de regul.

THEOREMA 372.

PRæcipitur etiam meritò §. 4. non esse in religione suscipiendos criminosos, suspectosve homicidij, furti, latrocinij, & similium, aut maiorum, vt esset hæresis, vel læsæ maiestatis; neque obæratos (licet olim fuerit de hac re controuersia, vt patet ex S. Thom. 2. 2. quæst. vltim. art. 6. Syl. relig. 2. quæst. 4. Medina. Cod. de restitutione quæst. 3. causa 8. Astensi. l. 6. t. 19. quæst. 6. Azore p. 1. l. 12. c. 1. quæst. 5. Claui Regia. l. 10. tr. 5. c. 7. Rebell. l. 2. quæst. 17. num. 27. Lessio. l. 2. c. 16. dub. 8.) rectè tamen notat Sanchez. l. 4. decal. cap. 19. num. 24. Roder. 3. tom. qq. regul. q. 10. art. 9. Sorbus in annot. ad compriuil. v. Nouiciatus, Bonac. de restit. d. 1. q. vlt. puncto 2. §. 1. prop. 3. id non intelligi, quando debita non sunt magni momenti, quia dicitur bis in præsenti Constitutione (*ingenti ære alieno.*) qui etiam num. 21. scribit, fore etiam nunc professionem validam grauati magno ære alieno, & obnoxij reddendis rationibus, ob motum proprium Clementis VIII. anni 1602. (etsi recipientes incurrerent pœnas ob vetitam receptionem,) neque obligatos reddendis rationibus, vt neque tales ordinari possunt, extra. de oblig. ad ratio. & ex c. legem. d. 53. & ex l. officia. Cod. de episc. & cler. & Nauarr. Comm. 1. de regul. n. 8.

Petentes autem admitti annis sexdecim maiores negat recipi prius, quàm habita sit, fide digna, relatio de eorum parentibus, patria, & vita anteacta, & moribus; ita vt constet nullum esse impedimentum. Sicut & veteri instituto. 17. quæst. 2. c. 3. incogniti ante concessionem habitus, triennio probabantur, vt etiam de militaribus viris volentibus religionem ingredi, habetur. c. legem. d. 53. non esse temerè suscipiendos nisi prius fuerit eorum vita subtiliter inquisita, & per triennium probata. videndum est c. multos. d. 54. Aliàs enim facile plura acciderent incommoda; vt si admitterentur Episcopi, Parochi, & alij Ecclesiæ, vel coniugibus obstricti, Virginum defloratores sub promissione matrimonij, serui absque consensu dominorum. c. si quis incognitus. 17. quæst. 2. filij, quorum parentes premuntur egestate, & similes, de quibus Rodericus. 3 p. quæst. 10. & in summ. v. Nouitios c. 3. Lessius l. 2. c. 41. dub. 3. Azor p. 1. l. 12. c. 1. quæst. 5. 8. 9. & Io. Valerius, verb. Regularis. differētia 1.

Porrò malè existimauit Sorbus in comp. priuil. mend. verbo. Nouitius. not. 4. in hoc §. 4. vetari recipi quemquā in religione, minorem sexdecim annis. Pontifex enim solum statuit, maiorem sexdecim annis non esse admittendum, nisi præuia informatione, vt rectè etiam notauit Sanchez l. 4. in decal. c. 18. in fine.

THEO

THEOREMA 373.

SImiliter in §. 5. & 6. decreuit, vt si qui contra formam huius Constitutionis reciperentur, habitus susceptio, & professio nulla esset, & eiicerentur exuti habitu è religione. & nisi id fieret, liceret quibuscunque Iudicibus & Curiis etiam sæcularibus, ad quos ius procedendi contra eos spectat, vt prius, iuris & facti remediis opportunis ex officio ciuiliter, & criminaliter procedere. & ob id vult in actis capituli annotari recepti nomen, & cognomen, quibus in sæculo vtebatur, & patria. Qui verò eos contra hanc constitutionem susceperint, actiua, & passiua voce, officiis, gradibus, honoribus, & dignitatibus quibuscunque obtentis eo ipso in perpetuum priuantur,& ad ea, & alia quæcunque obtinenda inhabilitantur.

Verum quod attinet ad nullitatem susceptionis habitus, & professionis admissorum contra præscriptam formam, reuocatum est à Clemente VIII. Constitutione.83. quæ incipit. *In suprema* §. 2. quòd eo prætextu multi religiosi fraudulenter peterent, vt propria professio declararetur nulla. reliquit tamen §.4. pœnas cõtra admittentes ad habitum, & professionem contra prædictam formam Constitutionis Sixti, inflictas §.6.

THEOREMA 374.

QVæ habentur §.7. de non recipiendis etiam ad tempus medicum ad religiosorum hospitium ignotis non exhibentibus patentes litteras suorum Superiorum, congruunt & cum antiqua Ecclesiæ consuetudine, quæ habetur,d.71. & 72. & apud Tertull. l. de præscript. c. 20. Lucianum ad Chronum, & alibi, & cum extrauagante Bonifacij Octaui. *Iniunctæ.* de elect. vbi dicitur. *Similiter Clerici ad alienam diœcesim, sine suorum Ordinariorum litteris venientes, nec in suis recipiantur ordinibus,nec ad superiores ascendant. Clerici quoque & Monachi, qui de suis ciuitatibus ad alienam vrbem proficiscuntur, nisi muniti veniant suorum Prælatorum litteris, non sunt Clerici, nec Monachi reputandi. Si quis autem aliter venientes recipiat, incurrit priuationem vocis actiuæ, & passiuæ, honorum, & dignitatum obtentarum,& inhabilitatem in futuro.* qua etiam de re dicitur in sequenti declaratione, §. 19. *Deprehensi autem prædicti ignoti itinerantes sine his patentibus, detrudantur in carcerem ab Ordinariis, donec constet, non esse criminosos.*

Statuerat etiam Consil.Trident. sess.25.c.4.vt repertus sine mandato prædicto in scriptis, à locorum Ordinariis, puniretur tanquam desertor sui instituti.Quæres,quid si supradictæ litteræ in itinere sint amissæ? Satis erit, si secum peregrinantes fide digni testentur de amissione, vel alterius viri grauis scriptum testimonium aliunde adferant, ex Roder. t. 2. quæst. 122. art.1. argumento. c. *Tuæ paternitatis.* de clerico peregrinante. & Glossa ibidem. verb. per litteras, siue per testes. & Syl. v. Peregrinum. 4. & facit pro hac sententia declaratoria eiusdem Sixti.§.19.

THEOREMA 375.

VErùm cum in prædicta Constitutione plura habeantur dubia,

dubia, coactus est idem Sixtus ea declarare, in Constitutione hac de re edita, quæ incipit. *Ad Romanum*. Declarat igitur primò §. 3. sub prædicta Constitutione non esse comprehensos illos illegitimos, qui nati ex parentibus, inter quos tempore, quo geniti sunt, poterat consistere matrimonium, & secuto matrimonio sunt effecti legitimi. Et meritò, cum legitimis natalibus, per subsequens matrimonium communi iure, restituantur. c. conquestus, & c. tanta. qui filij sint legitimi. Authent. quibus modis natur. eff. legit. collat. 6. & Instit. de Nupt. §. vltimo adeo vt ad Ordines, & beneficia promoueri possint, immo & ad dignitates. Gloss. ab omnibus recepta in cit. c. tanta. etiam maiores. v. g. Episcopatum, ex Hostiensi, Abbate, Butrio in c. ad extirpendas. de filiis presbyt. Syl. verb. illegitimis. quæst. 1. vnde rectè Sixtus vult æquo iure cum illis haberi, qui ex legitimo matrimonio sunt nati.

Declarat secundò, §. 4. secus esse de natis ex soluto, & soluta ante prædictam Constitutionem, quauis auctoritate legitimatis etiam perfunctis gradibus, & dignitatibus; vnde præcipit eos spoliari, & non suffragari legitimationes, & dispẽsationes, nisi specialiter cum eorum singulis super natalium defectu, ad honores, gradus, dignitates obtinendas à Papa dispensatum fuisse constiterit.

Declarat tertiò, §. 5. Qui sine tali dispensatione tempore editæ prioris Constitutionis officia, & dignitates ad vitam habebant, eo ipso esse ab illis amotos, obtinentes verò solum ad tempus, ea posse retinere, dummodo non longius protrahatur tempus ordinarium; non posse tamen postea alias, etiam minores, consequi, absque noua Pontificis indulgentia.

Declarat quartò, §. 6. Honorum, graduum, dignitatum appellatione intelligi superiorum officia, non autem onerum munia, lectoris, Confessarij, prædicatoris, &c. vocem actiuam, receptionem, & executionem Ordinum, dummodo geniti non sint ex incestu, vel sacrilegio. Sed Gregorius XIV. Constitutione 3. quæ incipit. Circunspecta reduxit huiusmodi dispensationes, & legitimationes, in defectu Natalium, de quibus agitur in his duabus Sixti extrauagantibus, ad terminos iuris, & priuilegiorum, & Apostolicorum indultorum, cuiuis Ordini, religioni, monasterio, eorúmue superioribus concessorum, quæ tempore harum Sixti extrauagantium erant vsu recepta, vt valeant, sicut antea; ita tamen, vt quandocunque de illegitimis ad habitum, & professionem quorumcunque Ordinum recipiendis, agetur, ij, ad quos recipiendi ius spectat, eorum vitam, & mores diligenter inquirant, & sic demum recipiant, vt bonam indolem præseferant, & eis tot merita suffragentur, vt natalium suppleant defectum, eorumque receptio religioni profutura videatur, & ij, ad quos pertinet ius recipiendi, deliberatione matura ita iudicauerint.

Declarat quintò, sextò, septimò, octauò, nonò, in sequentibus vsque ad §. 17. quid sit agendum, cum ex defectu Capituli præscripta forma, & diligentia informationis seruari non potest, &c. in quibus omnia videntur manifesta.

Decla

Declarat vndecimò. §.17. quod dictum erat §. 5. in priori Constitutione, posse iudices sæculares ciuiliter, & criminaliter procedere contra criminosos, quorum professio declaretur nulla, intelligi solum cum actis publicis constiterit ipsam Curiam sæcularem ante habitus susceptionem, de ipso crimine aduersus eos accusationem suscepisse, vel instituisse inquisitionem. Sed per reuocationem Gregorij XIV. cessat nunc difficultas. Videri potest Gutierez l. 1. qq. pract. q. 5. & **Roder. tom. 2. quæst. 2.** art. 3.

Declarat duodecimò. §. 18. sancita in his Constitutionibus, circa viros religiosos, non esse extendenda ad moniales. ideo mulier v. g. ære alieno grauata, potest religionem ingredi. Quærenti autem an prædicta extendantur ad recipiendos in ordines militares, respondet Azor tom. 1. l. 12. c. 3. q. 8. non extendi, eò quod prædicti in odiosis, & pœnalibus non veniant nomine ordinum religiosorũ. Sed solum in his, quæ sunt fauoris, & priuilegij, ex Abbate in Rubrica de regular. Syl. v. Ecclesia. 1. num. 6. & v. Religio. 1. quæst. 1. versu. *Tertium Hospitalarij*, Angelo. v. Religio. 4. vnde Gregor. XIII. cum prohibuisset religiosos spectare taurorum agitationes, id concessit religiosis militantibus. vt etiam eosdem excepit Clemens VIII. in bulla de largitione munerum.

Declarat decimotertiò. §. 19. & seq. prohibitionem factam §. 7. de non recipiendis ad hospitiũ, etiam ad modicum tempus regularibus ignotis, sine patentibus literis, intelligi siue ex eadem Prouincia veniant, siue ex diuersa, & tam proprij, quàm alieni Ordinis, sub pœnis ibidem statutis; aliàs multæ fraudes fieri cõmodè possent. Non dissimili ratione fouebantur apud antiquos Gentiles mutuæ hospitalitates; tesseris enim loco litterarum pro symbolis vtebantur, iuxta illud Plauti in Penulo.

——Si ita est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam attuli:
Agedum ostende: est par probè. nam, &c.

Statuerat etiam Concilium Tridentinum sess. 25. **c. 4.** ne prædictis regularibus liceret à suis Conuentibus recedere, etiam prætextu accedendi ad superiores suos, nisi ab eisdem missi, & vocati fuissent, idque in scriptis constaret. Veràtque tandem Sixtus admittendas excusationes, non potuisse prædictas patentes obtinere, quòd pro grauaminibus illatis, confugiant ad Sedem Apostolicam, nisi aliquorum testimonio fide digno constet de petita, & non obtenta licentia. & Romæ tales nullibi admittendos, nisi prius se præsentauerint Congregationi super regularibus, vel Protectori.

EIVSDEM SIXTI V.

Constitutionis 87. editæ anno 1588. quæ incipit. Effrænatam.

EPITOME 146.

DECERNIT §. 1. eos, qui per se, vel interpositas personas abortum fœtus animati, vel inanimati procurauerint, percussionibus, vene

Abortũ procurãtes, & socij sunt excõmunicati, priuati officiis, benef. & irregulares, à solo Papa soluendi.

venenis, medicamentis, oneribus, aliisve modis aborsu secuto; & prægnantes mulieres, quæ præmissa scienter fecerint, teneri pœnis omnibus iure diuino, canonico, & ciuili statutis contra veros homicidas.

Similiter §. 2. 3. 4. eosdem incurrere irregularitatẽ, vnde nec promoueri possunt, nec, si iam promoti sunt, ministrare, sed eo ipso omni priuilegio clericali, officio, & beneficio Ecclesiastico esse priuatos, quæ sic vacatura reseruentur dispositioni Papæ, atque inhabiles in futuro, etiam si delictum fuerit occultum. Et qui foro Ecclesiastico sunt subiecti, degradati tradantur foro sæculari capitali pœna puniendi.

§. 5. Similibus pœnis vult teneri eos, qui sterilitatis potiones ac venena propinauerint mulieribus, aut quo minus fœtus concipiant, impedimentum præstiterint, consuluerint, ac auxiliati fuerint; necnon & mulieres, quæ ea scienter sumpserint.

§. 6. detúrque in hoc crimine puniendo inter iudices præuentio contra quoscunque, & testes iure inhabiles, suo arbitratu recipiant, & pœnis afficiant reos.

§. 7. & 8. Insuper prædictos omnes, qui, vel quæ, vel vti principales, vel vt socij, consciive ad tale facinus, opem, cõsilium, fauorem, potionem, aut medicamẽta scienter dederint, aut etiam scribendo litteras, vel appochas, vel aliàs verbis, aut signis iuuerint, aut consuluerint, ipso facto excommunicationem incurrãt, à qua nequeant absolui (nisi in mortis articulo) nec etiam in Iubilæis, aut vigore Conc. Trident. nisi à Rom. Pontifice, & similiter ab irregularitate, hac de causa contracta, ab eo tantum vrgẽtissimis de causis dispensari possit. Non obstantibus, &c.

THEOREMA 376.

Homicidij voluntarij pœnas Canonicas, & Ciuiles extendit Sixtus §. 1. ad procurantes quocunque modo per se vel alios aborsum fœtus, siue animati, siue inanimati anima rationali, effectu secuto. Est autem *Aborsus* eiectio fœtus immaturi; ob id enim dicitur aborsus, quia fœtus tempestiuè ortus non est. Fœtus autem, qui intempestiuè eiicitur, alius iam animatus est, alius nondum. Si iam sit animatus, qui illi dat causam, committit homicidium; si nondum sit animatus, licet nõ sit homicidium, quia exanimari non potest, quod nunquam habuit animam, vt rectè docet D. August. in lib. qq. Exodi q. 80. graue tamen peccatum est, cum impediatur hominis futuri vita. déque eo plura disputant Tertull.

tull.in Apol.c.9. M.Tullius in oratione pro Cluentio. D.August.loco cit. & serm. 244. de temp. & l.1.de nupt.& concup.c.15. Et habetur c.aliquando.32. q.2. S.Tho. 4.d.31. in expl. litteræ. Turrecr. c. his qui abortum.32. q.2. Caiet. v. abortus. Petr.Greg.l.36.c.15.n.17. & seqq. Sylu.homicid.1.n.3. Azor 3.p.l.2. c.4. Couarr.in Clem.si furiosus.p.2.§.1.& 3.Rebell.l.3.q.19. Lessius l.2.c.9.dub.10.Petr.Nauar. l.2.de rest.cap.3.n.140. Sayrus l.7. clau:c.12. & de conf.l.7.c.1. Paul. Comitol. l.4. q.13. Aragon. 2. 2. quæst.64.art.7. Zabarella, & Io.de Anan.in c.sicut de homicidio.Anton.Gomez.t.3.var.resol. cap.3. de homicid.Plaza l.1.epit.delict.c.26. & innumeri alij.

Sed haud exigua lis est inter Doctores de tempore quo fœtus animatur anima rationali. & quidem Glossa in c.12.Leuit. Couarr. loco cit. §.3. Rebell. loco cit.n.16. Nauarr.c.15.num.14. Emanuel Sà. v.homicidium. Gambarupta.§.qui abortum procurauerint. Zechius de casibus reser.c.9. Aristot. l.7.de animal c.3. Plinius l.7.c.6.volunt cõmuniter mares animari die 40. à conceptu, fœminas verò 80. & aliquando 90 quæ discrepantia inter mares, & fœminas Lessio loco citato,& aliis nimia videtur. Hippocrates l. de nat. fœtus, masculi formationi tribuit dies 30. fœminæ 42. ad summum, & probat ex purgatione, quæ post masculi partum durat dies 30. post partum fœminæ, vt diutissimè diebus 42. quem sequutus videtur D.August. in l.83.qq. q.56. vbi sine discrimine maris, vel fœminæ ait, humani corporis fabricam die 45. formatam esse.Quin etiam Albertus Magnus l.9.de anim.tr.2.c.5..vult aliquando masculum animari die 25. alij alias sequuti sunt hac de re sententias,vt constat ex Plutarcho l. 5. de placitis Philosoph. cap.21. sæpè enim complexio, & constitutio parentũ variare potest tempus animationis fœtus. Debile enim semen longius protrahet animationem, quod remissius ad membrorum formationem concurrat,è contra validius contrahet tempus formationis; & consequenter animationis; ante formationem enim fœtus non animatur, ex doctrina D.Hieronymi. c.sicut. d.32. q.2. & S.Augustini in qq. veteris, & noui testam. cap. 23. cum iam formato corpore Adam animam acceperit. & Exod. c.21. secundum 70. dicatur. *Si quis percusserit mulierem in vtero habentem, & abortiuerit, si fœtus erat formatus det animam pro anima, si nondum erat formatus,mulctetur pecunia.* Idémque habetur. 32. q.2. c. Moyses,insinuans scriptura fœtum non habere animam rationalem, antequam sit formatus. In tanta autem opinionũ varietate de formatione fœtus, videtur sequenda prior, cum magis faueat pœnitenti.

Porrò huiusmodi scelus committentes puniuntur tum Iure Canonico, tum Ciuili. nam Concil. Illerdense can.2.sic statuit.*His,qui abortiuum faciunt, vel natos suos extinguunt, post septem annorum curricula communio tribuatur.* Synodus 6. Generalis can.9.*Quæ pharmaca abortum facientia procurant, vel, quæ venena suscipiunt perimentia partus, pœna occisoris accusentur.* & Stephanus Papa, D.Humberto Episcopo Moguntino.c.consuluisti.2.q.5.*Si ille, qui conceptum in vtero per abortum*

deleuerit, homicida est, quanto magis, qui vnius saltem diei puerulum peremit, homicidam se esse excusare ne quibit? & cap. si aliquis de homic. volunt. *Qui homini, aut mulieri aliquid fecerit, vel ad potandum dederit vt non possit generare, aut concipere, vel nasci soboles, vt homicida tenetur.* Sed non re ipsa, & opere commissum; ideo si fœtus nondum erat animatus, antea nulla contrahebatur irregularitas. c. sicut ex litterarum. de homicid. Glossa ibidem. & cap. si aliquis. eodem tit. cum hæc non contrahatur, nisi homo iam actu animatus interficiatur.

Ciuiles autem leges decernunt in eosdem capitis supplicium, si fœtus fuerit animatus; vt etiam fit Exod. c. 21. dicitur enim in l. necare. ff. de lib. agnosc. *Necare videtur non tantum is, qui partum præfocat, sed etiam is, qui abijcit.* & l. si mulierem. ff. ad leg. Aquil. de sicariis. *Si mulierem visceribus suis vim intulisse, quo partum suum abigeret, constiterit, eam in exilium Præses prouinciæ exigat.* Idémque habetur l. Diuus. ff. de extraord. crim. & l. Cicero. ff. de pœnis, & constat ex oratione pro Cluentio. *Marcus Tullius cum esset in Asia, Milesiam mulierem capite damnauit, eo quod accepta à secundis hæredibus pecunia, sibipsi medicamentis partum abegisset.* Si verò fœtus nondum animatus erat, is, cuius opera eiicitur, si sit honestæ conditionis amissa bonorum parte, in insulam relegatur, si humilioris & inferioris sit conditionis, in metallum damnatur. l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœnis. In dubio autem tenendum fuisse animatum sentiunt Ioan. And. c. sicut. 2 de homicid. Abb. ibidem. Card. Anchar. Ananias n. 7. Soc. Senior. c. ad audientiam. q. 36. num. 217. de homic. Gomez. loco cit. Menoch. l. 2. de arb. casu 357. Sanchez l. 1. c. 10. num. 43.

Sixtus igitur V. §. 1. vult non tantum abortum fœtus animati, verùm etiam inanimati, vt verum homicidium esse puniendum. & §. 2. & 3. etiam per abortum fœtus inanimati contrahi irregularitatem, non obstante antiquo iure. c. sicut ex litterarum de homic. ita vt nec delinquens possit ordinari, nec ordines exercere, nec gaudere priuilegio clericali, beneficio, & officio Ecclesiastico, quibus eo ipso priuatur, & inhabilitatur in futuro, etiam si delictum non sit probatum, sed penitus occultum. vt de veris homicidis statuit Concil. Trid. sess. 14. cap. 7. Illorúmque beneficiorum dispositionem reseruat Papæ. & Ecclesiasticos in hoc delinquẽtes degradatos capitali pœna puniendos, mandat tradi foro sæculari.

THEOREMA 377.

PRædictis pœnis eos quoque teneri voluit. §. 5. qui sterilitatis pocula mulieribus propinant, aut aliud præstant impedimentum, quo minus fœtum concipiant, consilium, & auxilium dederint, & mulieres, quæ scienter illa sumpserint. Qua pœna haud comprehenderetur, qui alicui viro sterilitatis poculũ præberet, quicquid sit opinatus Petrus Gregorius 3. p. syntag. l. 36. cap. 15. n. 20. cum §. 1. & 5. expressè dicatur, *pregnantes mulieres.* Et venena propinauerit mulieribus, quò minus concipiant, & pœnæ non sint extendendæ extra casum. Damnatur tamen hic etiam casus

casus

casus in cap. si aliquis. extra de homic. vol. vbi ex Concilio VVormatiensi dicitur teneri, vt homicidam, qui homini, & mulieri aliquid fecerit, vel dederit ad potandum, vt non possit generare, aut concipere, aut nasci soboles.

Sed nunquid comprehendantur his pœnis viri, aut mulieres, in copula retrahentes se ab emissione, & receptione seminis in vase debito, vitandæ generationis causa? Affirmat idem, qui supra Petrus Gregorius loco cit. quòd impedimentum præstent, quominus fætus concipiantur. Oppositum docet Sayrus in thesauro. l. 3. cap. 35. num. 27. Bonacina de contr. d. 2. quæst. vlt. sect. 1. p. 7. num. 6. quod mens Pontificis sit agere de abortu fætus, siue animati, siue inanimati; vbi autem seminis receptio non est, non sit fætus, & consequenter, nec abortus. Adde, si id admittatur, necessarium esse idem in multis aliis admitti, vt quisque per se videre potest; & denique non sint extendendæ pœnæ. Tandem §. 7. & 8. Sixtus fert excommunicationem Papæ reseruatam etiam in Iubilæis (excepto mortis articulo) in prædictos delinquentes tam principales, quàm socios, conscios, auxiliantes, scribentes appochas, & aliis modis se in his immiscentes. Sed constitutionem hanc Sixti moderatus est Gregorius XIV. bulla 8 quæ incipit. *Sedes Apostolica*, vt infra dicetur in ea explicanda.

EIVSDEM SIXTI V.

Constitutionis 91. editæ anno 1588. quæ incipit. Sanctum & salutare.

EPITOME 147.

DECERNIT §. 2. vt Prælati, qui sæcularem, aut regularē ex aliquo vitio, crimine, aut defectu inhabilem, vel irregularem existentem, vel extra tempora statuta, vel absque veris dimissoriis sui Ordinarij, aut per saltum, & furtiuè, aut quoad sæculares sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante legitimam ætatem statutam à Concil. Trid primæ tonsuræ, aut cuique Ordini præscriptam, aut non seruatis temporum interstitiis, sine rationabili causa, clericali charactere insigniuerint, aut ad Ordines minores, vel sacros malè promouerint, siue id scienter, siue ignoranter fecerint; nisi debita diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eos excuset, sint eo ipso suspensi à collatione primæ tonsuræ, & Ordinū, & executione omnium munerum Pontificalium, & interdicti ab ingressu Ecclesiæ; & si spreta suspensione, & interdicto in præmissis se temerè ingerant, etiam à regi- *Malè, & simoniacè promouentium, & promotoru pœnæ, suspēsio, interdictum, &c.*

mine, & administratione suæ Ecclesiæ, seu monasterij, & à perceptione fructuum mensæ eiusdem, & quorumcunque beneficiorum obtétorum suspensionem incurrant, cuius suspensionis, & interdicti relaxatio à solo Papa possit obtineri.

§. 3. Clericos autem ipsos male promotos, ab executione, ministerio, & exercitio Ordinum susceptorum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad superiores perpetuò suspẽsos declarat. quod si ministrare præsumpserint, efficiuntur irregulares, & omnibus beneficiis, officiis, & dignitatibus Ecclesiasticis, ac etiam si ipsi clerici fuerint regulares, actiua, & passiua voce ipso facto priuati sunt, & inhabiles ad similia, & dissimilia in futuro. quorum dispositio Papæ reseruatur.

§. 4 Quin etiam tam absoluendi, quàm dispensandi facultatem in casibus superiùs expressis, tam scilicet, quoad Antistites promouẽtes, quàm quoad Clericos promotos, etiam in foro conscientiæ reseruat Papæ, non obstantibus priuilegiis etiã maris magni, & Concil. Trid. præter quam in mortis articulo.

§. 5. Et qui absolutionem, & dispensationem petet, teneatur petere in vtroque foro ab ipsomet Pontifice Rom. non autem à Pœnitentiaria, aliàs absolutio, & dispensatio sit nulla.

§. 6. Cæterum si quis Antistes, aut Abbas seruatis quidem cunctis præmissis, & cæteris omnibus; quæ in ipsius tonsuræ & Ordinum collatione sunt obseruanda, personas habiles, sed tamẽ recepta pecunia pretio, vel præmio, simoniacè in futuro insigniuerit præter reliquas censuras, & pœnas contra simoniacè ordinantes, & ordinatos à sacris Canonibus, & Constitutionibus inflictas, etiã omnia, & singula supradicta in sic promouentibus, & promotis locum habeant.

§. 7. Ita vt in nullis concessionibus, quibus absolui potest à casibus Bullæ cœnæ, aut Iubilæis hic casus comprehendatur, sed semper sit exceptus. non obstantibus quibuscunque priuilegiis, &c.

THEOREMA 378.

Constitutio hæc duas habet præcipuas partes, alterã quidem vsque ad §. 6. de malè promouentibus, & promotis, sed absque simonia. §. enim 2. cõtinẽtur pœnæ malè promouẽtium. §. 3. male promotorum. §. 4. & 5. explicatur modus, quo vtrique extra mortis articulum debent absolutionem, ac dispensa-

dispensationem petere. Alteram verò nempe.§.6.& 7. de simoniacè promouentibus, & promotis. Et primam quidem partem in additis de nouo a Sixto temperauit Clemens VIII. Constit.40. reducendo ad terminos iuris communis, Concil.Trident.& Constitutionis Pij II. incipientis.*Cum ex sacrorum.* de qua Epitome 39. posteriorem verò idem ipse Clemens confirmauit. Itaque secundus §. constitutionis huius Sixti V. contra malè ordinantes totus reuocatur in Clementis Constitutione 40. quæ incipit. *Romanum Pontificem.* Vnde fit, vt Episcopus ordinans inhabilem ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, vt puta descendentem ab hæreticis, Iudæis, Maranis, contra iura, vt Concil.Trid. sess.23.c.7.& cap.quando.d.24. & Gregor.XIII. bulla 66. vel alienum clericum absque dimissoriis proprij, remaneat solum iure veteri.cap.eos, qui clericos. de temp. ordin. lib. 6. & Concil.Trid.sess.23.c.8. suspensus per annum à collatione ordinum, scilicet maiorum, & minorum, ex Glossa ibidem; mitigat enim pœnam statutam. 9. q.2. cap.nullum, suspensionis à celebranda Missa, contra eundem. Quod si solum contulit primam tonsuram, remanet duntaxat suspensus per annum à collatione clericalis tonsuræ. c. vlt.de temp.ord.l.6. sunt tamẽ aliqui casus, in quibus Episcopus licitè potest non subditum ordinare absque dimissoriis, de quibus Suarez tom.5.d.31.sect.1.n.15.& seqq. *Si quem verò proprium ordinauit ordine sacro, sine titulo sufficientis beneficij, aut patrimonij, tenetur solum cum suis sumptibus alere, donec ei de sufficienti beneficio prouiderit.* c.Episcopus.cap. cum secundum. tit.de præbend. & c.si Episcopus.eodem tit.lib.6.

THEOREMA 379.

Quoad malè promotos, de quibus §.3.reuocantur etiam ab eodem Clem. VIII. omnia ad terminos iuris communis,& Concil.Trid. ac Pij II. Constitutionis prædictæ. in quibus primò solum ordinati ad ordines sacros ab alieno Episcopo absque veris dimissoriis, suspenduntur ad arbitrium proprij Episcopi. d.71. c.1. iuncto cap.Salonitanæ. d.63. Conc.Trid. sess.23. c.8. Maiolo l.4. de irregul. c.5. Henriquez l.13.c.38.§.1. Suarez d.31.sect.1. n.36.37. vbi etiam plura de ementitis dimissoriis disputat, si tamen Vltramontanus absque proprij Episcopi dimissoriis, vel licentia Papæ ordinatur ab Italo Episcopo etiam minoribus, incurrit etiam suspensionem absque spe dispensationis, eodem iure antiquo. c.1. de temp. ordin. lib.6. Anton.3.p.tit.28.de suspens.cap.4. Henriquez vbi supra, Suarez d.31. sect.1.n.19. & ministrans ante obtentam licentiam fit irregularis, ex Concil.Trid.loco citato.

Secundò, suspenduntur etiam ab execut. Ordinum, qui ante legitimã ætatem(de qua Conc.Trid.sess. 23.c.12.de reform.) ordine aliquo sacro ordinantur, ex citata Constitutione Pij II.& si ministrent, fiunt irregulares, cum quibus solus Papa dispensat, nisi delictum sit occultum, eo enim casu etiam Episcopus dispensare potest, ex Conc. Trid.sess.24.cap.6.

Tertiò, suspenduntur quoque ab executione, qui extra tempora à iure constituta sacrum aliquem ordinem

dinem suscipiunt. c. sanè. & c. cum quidam. de temp. ord. & cum relaxatio ante reseruaretur Papæ, Gregorius IX. c. consultationi. ibidem concessit Episcopis. Glossa ibid. verb. poteris. S. Anton. loco citato. Maiol. l.3. de irreg. c.24. n.9. quare si ante relaxationem Papæ, aut Episcopi, in eis ministrent, fiunt irregulares, vt dixi Theor. 108.

Quartò. Si quis eodem die duos sacros Ordines recipiat, suspensus est ab executione posterioris. c. litteras, de temp. ord. Nauarr. cap. 25. n.71. Maiolo l.4. de irregul. c.11.

Quintò. Itémque si duos sacros duobus continuis, & immediatis diebus, est suspensus à posteriori, d. c. litteras. & cap. dilectus.

Sextò. Necnon suspẽsus ab exercitio Subdiaconatus, qui eodem die recipit minores cum Subdiaconatu. c.2. de eo, qui furtiuè ordines suscep. Alberico V. ordo 2. Nauarr. c.25. n 71. vers 8. Sylu. irregul. q.3. Sayro l.4. c.14. n.25.

Septimò suspenditur, qui furtiuè id est Episcopo non approbante, vel absque examine initiatur, ex capite 1. de eo qui furtiue. Henriquez l.14. cap. 6. n.5. Sayro l.7. c.10. n.37. Vgolino c.39. necnon, qui per saltum ordinatus est, id est promotus ad ordinem superiorem, nõ recepto prius inferiori, suspensus est vt colligitur, ex capite sollicitudo. d.52. & cap. vnico. de clerico per saltum promor. Concilio Trident. sess.23. c.14. de reformat. Soto 4. d.25. q.1. art.3. Hostiensi in summa tit. de clerico per saltum promot. §.1. Nauarro cap.25. n.71. & cap.27. n.242. Sayro lib.4. c.14. n.26. Valentia. tom.4. disp.3. q.19. p.3. Auila part.7. disput.9 sect.1. dub. 4. Vgolino cap.39. Furnario l. de ordinibus cap. 8. n. 7. Suarez disp.31. sect.1. n.44. & seq. vbi rem ex professo disputat, quicquid senserit Archidiaconus & Turrecremata in d. cap. sollicitudo, & Bernardus Diaz in pract. Canonica; est autem suspensus ex probabiliori sententia solùm ab illo ordine, quẽ per saltum accepit, ita vt in eo ministrare non possit, quod etiam impedit ascendere sine dispensatione ad ordines superiores, quam iure dare potest Episcopus, non autem suspensus ab executione ordinum priorum ritè susceptorum, ex Suarez n 48. & Sayro loco citato, cum ordinatis per saltum, si non ministrarint in ordine malè suscepto, neque in prętermisso, vt notat Suarez num.51. Episcopus ex legitima causa dispensare potest; dummodo omissum ordinem recipiant antequam vtantur dispensatione exercitij ordinis malè suscepti, ex Cõcilio Tridentino loco citato, cum illa dispositio ordinis omissi prærequiratur ad conuenientem vsum ordinis malè suscepti. Si verò ante dispensationem ministrent in ordine male suscepto, dispẽsatio pertinet ad Papam ex Concilio Tridentino loco citato. Maiolo l.4. de irregularitate cap. 12. Henriquez lib.13. cap.35. § 4. Nauarro, Sayro, & aliis.

Octauò suspenditur ex probabiliori sententia (quicquid voluerit Henriquez cap.37. Coninchus n. 38. & alij apud Furnarium c.8.) qui ficto, & ementito sufficientis beneficij vel patrimonij titulo ordinatur, c. per tuas nobis literas 3. de simonia. c. nemini, & cap. sanctorum d. 70. quæ non sunt reuocata, quoad personas sic recipientes ordines per Innocentium III.

cap.

cap. cum secundum apostolum de præbendis, vt notat Nauarrus cons. 45. de temporibus ordinandorum, Suarez disput. 31. sect. 1. num. 35. Furnarius cap. 8. num. 9. Comitolus. lib. 6. quæst. 38. Bonacina de sacramentis. d. 8. q. 1. p. 5. num. 24. quia in eo casu Episcopus non potest rationabiliter obligari ad sic ordinatum alendum. imò videntur renouata in Concilio Tridentino sect. 21. cap. 2. vbi dicitur. *antiquorum canonum pœnas super his innouando:* & in bulla Pij Quinti, quæ incipit. *Romanus Pontifex.* edita anno 1568. vbi supponens Clericos sæculares sic ordinatos esse suspensos, eandem pœnam extendit ad religiosos ante professionem sacris initiatos. Non est autem beneficij, & patrimonij quantitas taxata, sed taxanda arbitrio ordinarij, ob diuersitatem locorum, quia quæ sufficit in vno loco, non est satis in alio, vt ex congregatione Illustrissimorũ notat Furnarius loco citato. Porrò vetat Concilium Tridentinum dicta sess. 21. cap. 2. absque Episcopi licentia renunciari beneficium ad cuius titulum quis ordinatus fuit, nisi aliunde habeat, quo viuat; & renuntiatio est irrita, vt etiam notat Suarez, Auila, Bonacina, locis citatis. sicut etiam in renuntiatione patrimonij, ad cuius titulum quis promotus est, decernitur ibidem ex citatis. Num verò Clericus promotus, validè illud vendere possit, disputat Petrus Gregorius Syntag. lib. 24 cap. 9. Nauarrus cap. 22. num. 18. Redoanus de rebus Ecclesiasticis non alienandis. quæst. 51. cap. 13. Vazquez de reditibus. cap. 2. §. 2. num 47. Syluester verbo Clericus 4. q. 13. *Scortia.*

In reliquis igitur pœnis à Sixto V. additis, §. 3. Constitutio vim amplius non habet. vt quod suspensio intelligatur nõ tantum de malè ordinatis ad ordines maiores, sed etiam minores, vt careant omni spe, & facultate ascendendi ad superiores; vt sint irregulares à solo Papa dispensandi, si in eis ministrare præsumpserint, sint omnibus beneficiis, officiis, dignitatibus Ecclesiasticis eo ipso priuati, quorum dispositio sit reseruata Papæ: sint inhabiles in futuro ad similia, & dissimilia; & si sint regulares, sint actiua, & passiua voce priuati. Sicut neque amplius ligat in pœnis latis §. 4. & 5. circa modum absolutionis, etiam in foro conscientiæ, & dispensationis malè promouentium, & promotorum ob eãdem Clementis VIII. moderationem. Quid autem dicatur per similitudinem mare magnum in materia priuilegiorum, explicat Roder. t. 1. qq. regul. q. 7. art. 4.

THEOREMA 380.

QVoad alteram partem de Simoniacè, pretio scilicet vel præmio, ordinantibus, & ordinatis, licet cætera requisita seruata sint, quæ §. 6. & 7. continentur: Sixtus veteres censuras, & pœnas in eosdem latas à sacris Canonibus, vt extrauag. 2. de Simonia. & Constitutionibus Apostolicis, de quibus Theor. 85. & explicatas à Sayro l. 7. cap. 12. n. 17. 18. 19. Nau. cap. 27. num. 106. & seqq. & c. 23. num. 111. Couarr. regula, peccatum p. 2. §. 8. num. 7. confirmat, & addit, quæ in §§. prædictis sunt

Bbbb desseri

descriptæ contra malè, etsi non Simoniacè promotores, & promotos, ita vt hic casus nunquam intelligatur compreheñsus in iubilæis, aut concessionibus, quibus absolui potest à casibus bullæ cœnæ, sed semper excipiatur, non obstantibus, &c. quam sanè partem idem Clem. VIII. loco cit. confirmat.

Quare si Abbas, aut Antistes Tonsuram, aut Ordines conferat recepta pecunia, pretio, aut præmio, à collatione Tonsuræ, & Ordinum quorumcumque, & ab executione munerum Pontificalium, eo ipso suspensus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus est; & si iis spretis, temere se ingerat in præmissis, à regimine, & administratione Ecclesiæ suæ, vel monasterij, & perceptione fructuum mensæ, & beneficiorum omnium obtentorum suspensus est, & à solo Papa dispensationem suspensionis, interdicti, & pœnarum potest obtinere.

Sic etiam Simoniacè scienter ordinatus, ab executione ordinum susceptorum, & ab omni spe ascendendi ad alios superiores, est perpetuò suspensus; &, si in eis etiam minoribus ministrauerit, fit irregularis, & à præfatis censuris, & irregularitate, etiamsi crimen occultum sit, à solo Papa potest dispensari, & quibuscumque beneficiis, officiis, dignitatibus Ecclesiasticis, quin etiam voce actiua, & passiua, si regularis sit, priuatus est, & inhabilis in futuro ad similia, & dissimilia. & vacantium beneficiorum dispositio reseruatur Papæ.

Rectè verò adnotauit Sayrus, l.4. cap.17. quod etiam ad prædictos §§. spectat, cum Clementis VIII. Constitutio moderetur solum in futuro Constitutionem Sixti, & pœnas, ac censuras antea incursas, non tollat, si quis ante Constitutionem Clementis in eas incidisset, teneri absolutionem, & dispensationem à Summo Pontifice petere, & obtinere.

EIVSDEM SIXTI V.

Cōstitutionis 92. edita anno 1589. quæ incipit. Cum sacrosanctam. *& eiusdem declaratoriæ quæ incipit.* Pastoralis.

EPITOME 148.149.

STATVIT §.2. vt omnes Clerici, etiam in minoribus constituti, & insigniti prima Tonsura, si beneficium Ecclesiasticū quodcumque habeant, vel ius ad illud, vel in illo, vel pensiones super quibusuis fructibus, redditibus, aut prouentibus Ecclesiasticis, etiam ex distributionibus quotidianis reseruatas, siue sint coniugati, si gaudere volunt foro Ecclesiastico, deferant Tonsuram, & habitum, idest vestem talarem. Tonsura, & habitus ferēdus ab Ecclesiasticis. Officiorum, & benef. priuatio exceptis familiaribus Papæ, &c.

§.3. Aliàs sine vlla monitione, citatione, aut decreto Iudicis, priuantur omnibus dignitatibus, administrationibus, beneficiis, officiis, canonicatibus, præbendis, præsti-

moniis,

moniis, pensionibus, fructibus, ac prædiis, quæ reseruat dispositioni Papæ.

§.5. Hac tamen Constitutione non ligantur milites, qui viuunt in aliqua regula approbata canonicè, nec alij Officiales Curiæ Romanæ, qui non vt Clerici, sed vt milites habent beneficia suæ regulæ propria, vel Ecclesiasticas pensiones, seu fructus sibi reseruatos in beneficiis, siue Clericali charactere insigniti sint, siue non, deferentes habitum militarem iuxta vsum suæ regulæ, licet non clericalem.

In declaratoria verò præcedentis, quæ incipit. *Pastoralis*. §.2. declarat Clericos pensionarios, quorũ pensiones, fructus, aut bona Ecclesiastica nõ excedunt valorem 60. ducatorũ auri de Camera singulis annis, & § 3. familiarésque Papæ in inferioribus ministris, vt Parafrænarios, Credẽtiarios, dispensatores, & alios similes àctu in his ministeriis seruientes, quíque in futuro inseruient; nec nõ intimos familiares actu in Palatio seruientes, continuos commensales præsentes, & futuros, quamcumque habeant pensionẽ, fructus, & bona Ecclesiastica, non obligari ad ferendũ habitũ, & Tonsuram.

§.6. Cæteros autem Clericos prædictum clericalem habitum, & Tonsuram: & milites, tam militiarum canonicè institutarum, quàm Rom. Curiæ officiales, qui iuxta prædictam Constitutionem in militari habitu suæ militiæ proprio, tenentur incedere, teneri sub prædictis pœnis ad ferendum: sed non nisi postquam fructus, & pensiones, vel prædia cum effectu exigere, aut percipere cæperint, vel per eos steterit, quò minus exigant, & percipiant.

THEOREMA 381.

HVius Constitutionis materia habetur etiam ex d.23. c. *prohibere*. ex epistola Anacleti Papę. cap. Clerici. ex Conc. Agathensi. cap.20. cap. si quis ex clericis, ex Conc. Romano sub Gregorio II. cap. non liceat cuilibet ministeria, ex Concilio Martini Papæ. cap.41. vbi dicitur non oportere clericos comam nutrire, & ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus, & secundum Aaron talarem vestem induere, vt sint in habitu ornato. Itemque in Concilio Lateranensi sub Innoc. II. cap.4. & habetur 21. q.4. cap. præcipuus. & extra. de vit. & honest. cleric. cap. clerici officia. de cler. coniug cap. Ioannes. & lib.6. eodem titulo c. vnico. Clem. 2. tit. de vit. & honest. cler. Conc. Trid. sess.23. c.6. quare mos hic in Dei Ecclesia est antiquissimus, & ab ipsismet Apostolis introductus, vt colligitur ex

Actis Apost. cap. 21. Dionysio, de Eccl. hierar. p. 2. cap. 3. Petro Greg. l. 16. Syntag. cap. 1. num. 12. & seq. & aliis, vt docuimus. l. 2. de Missæ sacrificio cap. 8. num. 1. & 3.

Iubet igitur Sixtus §. 2. quibuscumque clericis, etiam in minoribus constitutis, si habeant benecium Ecclesiasticum, vel etiam solum ius ad illud, vel pensiones super quibusuis fructibus, redditibus, prouentibus Ecclesiasticis, bona, &c. etiam si coniugati sint, si Ecclesiastico foro volunt gaudere, de quibus c. Ioánes de cler. coniug. & cap. Clericus de vit. & honest. cler. cap. quisquis. d. 84. cap. altercationis de bigam. l. 6. Clem. 1. de vit. & honest. cler. & 12. q. 1. c. quia. & Clarus §. fin. quæst. 36. vt deferant tonsuram clericalem, & habitum talarem proprium Clericorum, etsi in cæteris non facile sit, ex Claro, loco citato, num. 119. definire, quis sit habitus clericalis.

Porrò tonsura clericalis, vt notat Glossa in Clem. 2. de vit. & honest. cler. in iure variè solet nominari. nam aliquando simpliciter dicitur tonsura. vt cap. ex parte. de cler. coniug. & Clem. 2. de vit. & honest. cler. & c. quando d. 69. & 21. quæst. 4. & c. 5. aliàs tonsura clericalis in Clem. cit. & cap. Io. de cler. coniug. Nonnunquam corona 12. quæst. 1. cap. duo. aliquando rasio, seu rasura d. cap. duo, etsi propriè corona sit circulus capillorum, qualé modo gestant solùm monachi, diuinis officiis mancipati, supra, & infra capillis omnibus detonsis. cap. prohibete. vbi dicitur, *Clerici iuxta Apostolum coronam non nutriant, sed desuper caput in modum sphæræ radant.* quod olim fiebat à clericis omnibus. Ideo Concilium Tolet. 4. cap. 40. reprehendit eos, qui solum in superiori parte capitis radebant modicam capillorum partem, quam clericam dicimus. Rasura propriè significat superioré partem, quam non ferunt Conuersi, cum non sint ordinati. Tonsura è contra abscissionem inferioris partis crinium vsque ad aures. cap. non liceat 2. d. 23. quam etiam ferunt Conuersi. Quæ omnia tria præcipua sacros homines docent, nempe orationi, & diuinis officiis va- 1
candum, quasi inter eos, & Deum ablato velamine per abscissionem superiorem, cum summitas capitis mentis eleuationem designet. cap. vnico, de sacra vnct. versu. in vertice, temporalium deponendam 2
sollicitudinem, ex Petro Greg. loco cit. num. 28. per inferiorem capillorum abrasionem significatam, quæ etiam conuersis conuenit; & 3
simul expectandum in futura vita regnum Christi, cuius insigne est corona, vt docet D. Hieronymus. cap. duo sunt genera 12. quæst. 1. Augustinus serm. 21. ad fratres in eremo, & lib. de contemptu sæculi. & Isid. l. 2. off. cap. 4.

Vestes autem quoad longitudinem debent esse talares, vt in præsenti Constitutione dicitur. & d. 23. cap. penult. & Clementina 2. de vit. & honest. cler. Quo ad formam autem, & colorem, modestæ, & quæ clericum deceant. d. 41. §. 1. & cap. parsimoniam. & 21. q. 4. cap. 1. 2. 3. & 5. & Clem. 2. de vit. & honest. cler. & Conc. Trident. sess. 14. cap. 6. vbi etiam dicitur, vt transgressores post correctionem Episcopi, per suspensionem ab ordinibus, officio, beneficio, & fructibus,

ctibus,redditibus,prouentibus coërceri possint,iuxta citatam Clem. 2.de vit. & honest. cler. & si semel correcti denuo deliquerint,priuari beneficiis,& officiis, vt etiam præcepit Innoc.II. in Concil. Lateranensi. c.4.vt habetur. 21. quæst. 4. c.vltimo.

Notat tamen Nauar. c.27.num. 157.& Suarez d.31. sect.3. num.1. & Cardinalis in cit. Clem.2. si semel, atque iterum aliqua occasione extraordinaria, quis non seruet dictam Clementinam, non incurreret suspensionem ibi latam à beneficio per sex menses, vel per annum, si curam habeat animarum, vel personatum, aut dignitatem,vel si fuerit quidem in sacris, sed non beneficiatus, inhabilitatem ad obtinendum beneficium per idem sex mensium tempus; sicut neque etiam post præsentem Constitutionem Clericus deponens vestes, vt securus transeat, v.g. per hæreticorum terras, incidit in censuras, cum ex Sanchez l.2.c.4.num.11.Caiet.2. 2.quæst.3. art.3. dub.1.in fine, Aragona ibid. dub.1. Philiarcho de officio Sacerdotali tom.1.p.2.l.3.c.9. præceptũ de vestibus iis deferendis, vt pote humanum, non obliget cum vitæ periculo; & in casu adsit rationabilis causa non seruandi, vt patet ex praxi.

Quoad materiam præclariores, fulgidæ, pomposæque vestes clericorũ & religiosorum esse non debent, cum clericus professionem suam habitu, & incessu probare debeat, non vestibus, & calceamentis quærere decorem, 41. initio.c.vltimo,& omnis iactantia,& corporalis ornatura aliena sit ab ordine sacrato, 21. quæst. 4.cap.1. *habitus* enim *mentis*,inquit S.Ambr. l.1.off.c.18. *in corporis statu cernitur. hinc homo cordis nostri absconditus,aut leuior, aut iactantior, aut turbidior, aut contra grauior, & constantior, & purior, & maturior æstimatur. Itaque vox quædam est animi corporis motus.* & ibidem. *Est etiam gressus probabilis, in quo sit species auctoritatis, grauitatisque pondus, tranquillitatis vestigium; ita tamen si studium desit, atque affectatio. Sed motus sit purus, & simplex (nihil enim fucatum placet) motum natura informet, si quid sanè vitij est, industria emendet, vt ars desit, non desit correctio.* Quæ congruũt cum traditis à Concilio Basiliensi. sess.22.§.2.& Concil.Mediolanensi 1. p. 2. & ei quod in communi dixit Seneca ep. 5. *Non splendeat toga, nec sordescat quidem.*

THEOREMA 382.

TRansgressores verò §. 3. absque vlla monitione, citatione, Iudicisve decreto, priuat omnibus dignitatibus, administrationibus,officiis, canonicatibus, præbendis,præstimoniis, pensionibus, fructibus, & prædiis, quæ etiam reseruat dispositioni Papæ. Quid autem singulorum nomine veniat in Iure, aliàs Theorem. 321. docuimus. Videatur Ioan.Selua tr.de benef.p.1.quæst.2. & seqq.Rebuff. in praxi beneficiorum. c. quotuplex sit beneficiũ. Flaminius Parisius de resig. benef. Gigas de pensionibus, Azor. tom. 2. l.3.c.1. vsque ad 28.& l.8.c.5.& alij. Quare Sixtus hoc loco non infligit nouam censuram, sed solum priuationem beneficiorum,pensionum, fructuum absque alia declaratione, clericis quibuscunque etiam in

prima Tonsura, quãuis sint exempti, gaudentibus beneficiis, & pensionibus excedentibus 60. ducatos auri de Camera, ex declaratoria. *Pastoralis*. §. 2. postquam fructus cœperint exigere, vel steterit per eos, ne exigerent, & declaratoria §. 6. nisi tonsuram, & habitum deferant; vt etiam fieri voluit Innoc.II. in c. vlt. 21. quæst. 4. Clem. 2. de vit. & honest. cler. & Concil. Tridentinum sess. 14. c. 6. & extendit §. 5. & in declaratoria, ad milites quarumuis militiarum sub regula approbata, de quibus Azor tom. 1. l. 13. c. 3. 4. 5. 6. & alios Officiales Rom. Curiæ. habentes etiam beneficia, pensiones, & bona, non deferentes habitum suæ militiæ. Quo circa non comprehenduntur Clerici in minoribus, non habentes beneficia, aut pensiones, sicut neque ex declaratoria. §. 3. familiares Papæ in inferioribus ministeriis, & alij continui commensales actu seruientes in Palatio, licet pensiones, fructus, & bona Ecclesiastica teneant.

Vbi etiam recurrit dubium, cuius meminimus Theoremate 8. 128. 177. 194. 203. 207. 256. An adhuc desideretur in conscientia declaratoria Iudicis sententia, antequam obligatus sit transgressor subire pœnam, quam ipso iure, & ipso facto incurrit, cum Doctores diuisi sint. Negat Abbas. c. dilecti. num. 12. de arbit. & c. 1. num. 11. de Constitut. Alexander de Neuo ibidem num. 52. Ludouic. Gomez c. 1. num. 9. de rescript. lib. 6. Mar. Soc. Senior. c. Iudæi. 2. num. 14. de Iudæis. Castro l. 2. de leg. pœnali. c. 10. 11. & l. 2. de Iust. hær. pun. c. 5. 6. 7. Tiraquell. l. si vnquam. verb. reuertatur. num. 268. Cod. de reuocand. donat. Tum quia id videantur sonare illæ clausulæ, *ipso iure, ipso facto priuamus*, vel *ipso iure vacare censeantur*. & tamquam vacantia liberè conferri queant. quæ alioquin carerent effectu. Tum quia vt beneficiarius vxorem ducens, vel effectus miles, aut religionem professus. aut si intra annum adeptus parochialem non promouetur ad sacerdotium, tenetur dimittere beneficium, ita in casu nostro. Affirmat Decius. c. 1. in prima lectura, in noua editione. num. 73. de Constitut. Alexander. l. si quis maior. num. 13. Cod. de Transact. vbi ait omnia iura mundi clamare adhuc requiri declaratoriam Iudicis sententiam. Adrianus quæst. 6. Caiet. 2. 2. q. 62. art. 3. Victoria relect. de Indis priori. n. 14. Simancas tit. 9. num. 161. vsque ad 252. Penna in direct. 3. p. c. 158. Couar. l. 4. decret. p. 2. c. 6. §. 8. num. 10. Sotus l. 1. quæst. 6. art. 6. Nauarr. c. 23. num. 66. Roderic. in summ. c. 209. Vega tom. 2. sum. c. 102. Sanchez. l. 7. de matr. d. 46. num. 18. & seqq. & l. 2. decal. c. 22. à num. 6. ad 21. Henriquez l. 13. c. 56. num. 3. Valentia. 1. 2. de 7. quæst. 5. puncto 6. & 22. d. 1. quæst. 12. puncto 2. final. Lessius l. 2. c. 29. dub. 8. num. 63. & seqq. & c. 35. dub. 26. Emanuel-Sà. v. fiscus Vasquez. 1. 2. quæst. 96. art. 5. disput. 170. c. 3. Molina tom. 1. disput. 65. & alij. Tum quod lex debeat esse accommodata humanæ fragilitati, videatur autem nimis durum, vt quis in se ipsum exequatur pœnam grauissimam, qualis est hæc, sed satis videri, si patiatur illatam. Tum quia leges huiusmodi vtentium moribus non sunt receptæ, nisi antea præcedat declaratoria Iudicis sententia.

tentia. Quare licèt prior ſententia videatur magis conformis verbis legis, poſterior tamen magis conformis eſt conſuetudini,& mitior, & ideo ſequenda, niſi manifeſtioribus verbis aliud explicetur,quàm *ipſo iure, ipſo facto*, cum alios effectus hæ clauſulæ poſſint habere, nempe vt cum de crimine conſtiterit,retrò trahatur pœna ad diem commiſſi criminis; & ſit diuerſa ratio de beneficiato ducente vxorem, militante, &c. cum illæ non ſint leges pœnales, vt hæc, ſed conſtitutiones decernentes qualitates beneficiatorum.

Quid ſi addatur, vt hoc loco, vt nulla declaratione Iudicis ſit opus? Dico adhuc rem eſſe controuerſam. ſtatim enim abſque alia declaratoria ſentententia obligari ad dimittendum ea docet Syl. v. aſſaſſinus. num.5. Tabiena, & Armilla ibidem. Azor t.1.l.5.c.7.q.6. & tom.2.l.7.c.16. quæſt.3. Sorbus in comp.priuil.mendic. v. verè. & v.ingreſſus monaſt. monial. n.10. quia cum iam excludatur declaratio criminis, erit locus pœnæ ante quamcunque aliam ſentẽtiam:ſed adhuc exigi ſententiam declaratoriam Iudicis, tenet Couar. loco cit. num.8.10.13. Sotus l.1.quæſt. 6. art. 6. Nicolaus Milis v. intruſus. Quaranta v. Sodomia.limit.5. Henriquez.l.13.c.56. Sanchez.l.2. decal.c.22. num.20. Ludouic. Lopez.p.1. inſtruct. c.296. Graff. p.1. l.2. c.11. num. 4. Manuel. tom. 1. ſum.in 2. edit. c.195. num. 3. Suarez.d.31. ſect.4. num.22. Leſſius l. 2. c.29. dub.8. num.63. Simancas. tit. 9. n.227. Io.Valerus. v. Pœna. diff.20. Vaſquez 1.2.quæſt.96. art. 5. diſp.170. c.4. num.24. Volentes verba illa, *abſque alia declaratione*, intelligi de ſola pœnæ declaratione, & ideo adhuc requiri ſententiam declaratoriam criminis. quæ expoſitio,etſi ſecundum verba duriuſcula videatur, vt etiam fatetur Leſſius loco cit.eam tamen vſus, & conſuetudo confirmat, ex eodem, & Nauarr.c.23.num.66. cum in hoc tantum ſenſu hæ leges receptæ ſint. quare cum res in iure ſit dubia, facienda eſt interpretatio in mitiorem partem, cum non ſint pœnæ ampliandæ, ſed reſtringendæ, nec ſit credendum voluiſſe ſumm. Pontificem, vt quis ex ſe tantam pœnam ſubeat, quod nimis videatur rigidum, vt docet Simancas,& Nau.locis citatis.

GREGORII XIV.

Conſtitutionis 3. editæ anno 1591. quæ incipit. Circunſpecta.

EPITOME 150.

MODERATVR Pontifex duas Sixti V. Conſtitutiones, nempe 71. & eius declaratoriam contra illegitimos regulares, ideo §. 2. concedit, vt illegitimi poſſint admitti ad habitum & profeſſionem, iuxta terminos iuris, & priuilegiorum conceſſorum religionibus ſingulis, quæ reſtituit in priſtinum ſtatum,& validitatem,in quibus erant ante ipſas Sixti V. conſtitutiones. §. 3. facta tamen diligenti indagatione de vita,

Moderatio circa illegitimos, nõitioſque admittẽdos ad religionem.

vita, & moribus. Non possunt tamen filij illegitimi admitti in religione, in qua pater professus fuit, ipso adhuc viuẽte, siue ante, siue post natiuitatẽ filij professus fuerit. §. 4 similiter pro bono religionis, si suffragentur merita, concedit, vt possint illegitimi à Generalibus, vel Prouincialibus promoueri ad dignitates, & honores iuxta religionis priuilegia vsu recepta, quæ sicut antedictas Cõstitutiones validas decernit. §. 5. in locis verò Religiosorum, vbi constituitur perpetua quædam filiatio, & ob id receptio Nouitiorum in vnoquoque monasterio ad superiorem Prælatum, & Capitulum eiusdem monasterij tantum pertinet, quæ etiam monasteria vt plurimum inter se longè distant, & raro conueniunt, ad Generale, Prouinciale, aut intermedium Capitulum, statuit vt Superiores cuiuslibet monasterij, de consensu sui Capituli præhabita informatione simul cum iis, qui iuxta religionis constitutiones debent Nouitios examinare, illos recipiant, dum tamen antequam eos admittant ad professionem, plenaria, & eo modo, quo in dictis Constitutionibus Sixti V. habetur, fiat inquisitio, quæ postea ab examinatoribus diligenter examinetur, & approbetur. & demum referantur omnia in dicto Capitulo coram Superiore. Prædictique Superiores cum Capitulo, vel vbi non solent fieri Capitula cum tribus, vel quatuor deputatis in Generali Congregatione per vota secreta, seruatis regulis religionis, & supradictis omnibus, habeant auctoritatem recipiendi Nouitios, quam prædictæ constitutiones tribuunt Capitulis Prouincialibus. §. 6. & sit inualidum quicquid secus fiat.

THEOREMA 383.

POntifex §. 2. 3. 4. reducit dictas Sixti V. Constitutiones ad terminos Iuris communis, & priuilegiorũ concessorum cuique Ordini, seu loco, vsque receptorum tempore dictarum Constitutionũ Sixti V. ita vt etiam illegitimi idonei ab examinatoribus, iuxta cuiuscunque ordinis morem, habita diligenti informatione de illorum vita, & moribus, reperti, possint à Capitulo, seu deputatis per vota secreta, seruatis regulis religionis, & inquisitione præscripta à Sixto, recipi in religione (excepta ea, in qua pater, si adhuc sit superstes, siue ante, siue post natiuitatem filij, professus fuit) & si suffragentur merita pro bono religionis ad eiusdem dignitates, & honores, iuxta Ordinis priuilegia, valeant promoueri. Et §. 5.

præ

præſcribit modum ſeruandum in admittendis reſpectu monaſteriorum, quæ ob diſtantiam raro conueniunt ad Capitulum, ita vt ſit inualidum ex §.6.ſi quid ſecus fiat. Idem tamen Pontifex diſpenſauit bulla 15.circa admiſſionem Nouitiorum in Societate Ieſu, & bulla 77.cum Clericis S.Pauli decollati, vt vtraque religio in iis admittendis proprium ſeruaret modum.

Porrò admittendus debet pubertatis annos exceſſiſſe, vt experiri poſſit onera inſtituti, & abſoluto nouitiatu profiteri,ob id cum iure communi in maſculis ætas, qua ad profeſſionem admittebantur, antea eſſet poſt 14. annum exactum, & in fœminis poſt 12. completum. c. ſi in qualibet. & c. puella.20. q.2. & c.ad noſtram. c. virum. c.poſtulaſti. c. ſignificatum extra. de regul. quibus in mendicantibus addebatur integer probationis annus, vnde ante decimumquintum annum completum inualida erat maſculi profeſſio. c. 1.& c.non ſolum. & c.conſtitutionem, de regul. lib. 6. Concil. Tridentinum ſeſſ.25. c. 15. ita ſtatuit. *In quacunque religione tam virorum, quàm mulierum profeſſio non fiat ante 16. annum completum ; nec minore tempore, quàm per annum poſt ſumptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admittatur. Profeſſio autem facta antea ſit nulla, nullamq; inducat obligationem ad alicuius regulæ,vel religionis, vel Ordinis obſeruantiam, aut ad alios quoſcunque effectus.*

Quare ſi annus probationis abſoluatur ante completum annum 16.erit profeſſio differenda, donec prædictus annus compleatur, ne ſit profeſſio nulla. Qua de re Nauar. de regular.conſil.34.n.1. Scortia.

Debet autem dictus probationis annus eſſe continuus, ex Syl. v. religio 5.quæſt.4.Nauarr.de regul. conſil.34.num.1.36.num.1. & 37. num.1. Azor tom.1. l.12. c.2. q.8. Leſſio l.2. cap.41. num.59.Petr.de Anchar.Philip. Franco, Abbate in c.ad Apoſtolica.de regul.quicquid ſenſerit Gloſſa in c. eum qui. de reg.iur. lib.6. Tum quia iura, quæ certum tempus poſtulant, intelliguntur de tempore continuo, & non interrupto, ex Bartolo in l.interdum. §. quoties. ff.de publican. Tum vt receptus integrè dura & aſpera religionis experiatur ; eſt autem difficilius continuatè,quàm interpolatè onera probationis per annum perferre. Et ſimul neceſſe eſt, vt habitum religionis ſub Abbatis imperio deferat, cum in eo ferendo plurimum ſit laboris, difficultatis, & auſteritatis, ex Syl.religio.5. quæſt.5.Azor q.9.

Incipit verò annus Tyrocinij à ſuſceptione habitus. c.ad noſtram. c.ſignificatũ.de regul.& annus debet eſſe integer, vt ſi hora 20. Kal. Martij,habitũ ſumpſiſti,non potes hora 9. Kal. Martij anni ſequentis profiteri, ſed eſt expectanda 20. & idem ſeruandũ in 16.annis natiuitatis,ita vt ſint cõpleti,de momento ad momentũ,vt conſtat ex l.3.§. minorem.ff.de minoribus, vbi dicitur, *Minorem adhuc die vltimo anni 25. diei, donec hora natiuitatis recurrat.* Gloſſ.ibidem.§.momentum. Leſſio l.2. c.41. num. 59. Sanchez l.4. decal. c.35. n. 3. Sfortia Oddo tr.de reſtit. in integ. p. 1. quæſt. 2. art.9.num.54. vbi plures citat,redditque rationem, quia agatur de fauore minorum, & ſimul publico, & ob id ſi non conſtaret de hora, expectandus eſſet exitus to-

Cccc tius

tius diei, & si neque constaret de die, sed de solo mense, oportet expectare finem mensis: si verò ætas annorum, aut tyrocinij compleatur anno bissextili, sexto Kalend. Martij, nempe die 24. Februarij, non sufficit prior 24. sed addendus est alter, tunc enim bis 24. numeratur, quia vtraque dies censetur vna, cum dies secunda sit complementum quadriennij præcedentis, cũ senę horæ singulis annis defuerint. vt rectè notauit idem Oddo, Sanchez, Lessius locis cit. Molina d.573. Azor. Rubr. de testit. in integ. num. 2. & habetur cit. §. minorem. ff. de minoribus. Si quis autem ante expletum probationis annum admitteret aliquẽ in mendicantium ordinibus, esset suspensus ab officio admittendi, excommunicandus. c. non solum. de regular. lib. 6.

Eiusdem
GREGORII XIV.

Constitutionis 4. editæ ann. 1591. quæ incipit. Cogit nos.

EPITOME 151.

Damnãtur sponsiones super Papæ vita, morte, & futura electione; necnon Cardinaliũ promotione. *Excommunicatio reseruata, priuatio, inhabilitatio, & restitutio.*

DAMNAT §. 1. sponsiones & promissiones super vita, morte, & futura electione summi Pontificis, & promotionibus Cardinalium in quibusuis Christiani orbis partibus, vbilibet gentium, ipsosque contractus etiam iuramẽto firmatos rescindit, & annullat, ita vt nõ solum non detur actio in foro externo, sed neque in foro conscientię possit ius vllum competere.

§. 2. Quin etiam statuit ex prædictis damnatis sponsionibus, nullum talium pecuniarum dominium, etiam si solutæ, aut datæ, seu remissæ, & condonatæ hac de causa fuerint, acquiri: Sed quicquid datum acceptum, siue tantùm promissum, vel condonatum fuerit, eo ipso piis locis ipsius ciuitatis, aut loci, vbi sponsiones initæ, vel vbi primùm detectæ fuerint, acquisitum censeri: & ipsos contrahentes ad restitutionem, seu elargitionem dictis piis locis teneri in vtroque foro; & in foro exteriori ad id per Episcopum debere compelli, & cuilibet personæ actionem nomine eorundem piorum locorum pro ipsis pecuniis consequendis competere; ita tamen, vt si plura loca pia ibi fuerint, inter ipsa is præferatur, & integrè lucretur pecunias, qui prior agere cœperit.

§. 3. Nec posse transigere, aut concordare cum delinquentibus, & si fiat transactio nulla est, & reliqua summa non exacta. deuoluatur ad alia loca pia.

§. 4 Ecclesiasticæ verò personæ contrafacientes, etiam si

si sint Cardinales præter supradictas pœnas, eo ipso in vtroque foro priuantur omnibus beneficiis obtentis, & inhabilitantur ad futura. Cōceditque Ordinariis, vt de beneficiis illis tanquam vacantibus possint disponere, etiam si alioquin ad dispositionem Sedis Apostolicę pertinerent.

§. 5. Vlteriùs in omnes contrafacientes, etiam si Regali, & Imperiali dignitate fungantur, ac etiam in eos, qui id in terris, & dominiis sibi subiectis fieri tacitè, vel expressè permiserint eorumque Consiliarios, Magistratus, Potestates, Gubernatores, aut locū tenentes, eorúmque singulos, qui pariter consensum, auxilium, consilium, vel fauorem in præmissis præstiterint, ac proxenetas, vel mediatores fert excommunicationis sententiam, cuius absolutionem reseruat Papæ. & quoad eos, qui pecuniàs, vel aliud quidpiam perceperint, ab ea absolui nequeant, nisi præuia restitutione integra cuiuscunque rei perceptæ.

THEOREMA 384.

SPonsio idem est, ac depositio, vulgo, *scommesse*, ex Paride de Puteo tr. de ludo. Azor e t. 3. l. 11. c. 19. 20. Scaccia §. 1. quæst. 1. num. 88. & seqq. & num. 124. Soto l. 4. de Iust. quæst. 5. art. 2. Molina t. 2. de contract. d. 508. & seqq. Caccialup. tr. de ludo. Stracch. tr. de sponsionibus, Couar. in reg. peccatum. p. 2. §. 4. & colligitur ex illo Virgilij in Bucol.

Depono: tu dic mecum quo pignore certes.

Meritóque dicitur depositio, quòd pecunia, aut aliud æstimabile pecunia deponatur apud tertiū danda vincenti, de qua, l. si rem. §. si quis sponsionis. ff. de præscript. eademque dicitur sponsio, eò quod alter alteri spondeat, si res aliter euenerit, quàm ipse affirmat, se aliquid colludenti soluturum. Agunt hac de re, præter Doctores citatos, Clarus v. ludus. Menoch. l. 2. de arbit. casu 399. Gabriel. 4. d. 15. quæst. 13. art. 3. Lessius. l. 2. c. 26. Nauarr. c. 20. num. 18. Alcozer tr. de ludo cap. 46. 47. Garzias tr. de contr. p. 2. c. 13. Syl. v. negotium. q. 4. fin. Michael Salon. 2. 2. quæst. 5. de dominio. art. 6. Conrad. de contr. quæst. 71. Medina de reb. restit. quæst. 22. Lopez de contr. p. 2. c. 31. & seqq. Sayrus in Claui Regia. l. 12. c. 12. Rebell. l. 12. Valent. t. 3. d. 5. quæst. 6. puncto 5. Reginald. l. 10. num. 385. Roderic. p. 1. c. 189. Bannes 1. 2. quæst. 32. art. 7. & alij. Iuréque naturæ sponsionis contractus non est illicitus, si adsint debitæ conditiones. Nauar. loco cit. num. 18. Azor c. 19. dub. 1. Lessius num. 3. Strach. tr. de sponsionibus p. 3. n. 1. & seqq. Boninsegn. tr. de ludo. c. 15. Scaccia num. 89. 90. 94. Decius consil. 115. Santerna. tr. de assecuratione. p. 2. num. 1. & seqq. Sotus, Alcozer, Garzias, Salon, Molina, Clarus, Medin. Couar. locis cit. quicquid in con-

trarium senserit Archidiac. Sylu. Conrad. locis cit. & hæsiter etiam Paulus de Castro in l. 107. à Titio. num. 3. ff. de verb. oblig. Tum quia nulli legi iustitiæ sit contrarius, sed potius conformis. l. cum ad præsens. ff de reb. cred. l. à Titio. ff. de verb. oblig. Tum quia, vt in libertate cuiusque est, si liberam habeat rei dispositionem, licitè rem suam alteri donare absolutè, ita etiam transferre in alterum sub aliqua conditione, siue ea à fortuna, siue ab industria dependeat. Tum quia habetur exemplum in scriptura de Samsone. l. Iudicum. c. 14. *proponam vobis problema*, &c.

Iure tamen positiuo nonnullæ sponsiones iustis de causis prohibentur. Sic Genuæ lib. 4. statut. c. 17. prohibentur absque Senatus licentia sponsiones super vita, & morte Principum. Itémque super futuris Senatoribus; & adacti sunt nobiles minoris Concilij binis annis iurare, se in posterum non sponsuros, quod inde multa possunt damna, & inconuenientia euenire. qua etiam de causa Paulus de Castro loco cit. noluit consulere, an valeret sponsio intra tantum temporis Principem moriturum aut statum perditurum. datur enim ex vna parte occasio vni ex spondentibus optandi mortem illi, super cuius vita depositū est, & scelesti possunt arripere occasionem machinandi aliquid contra Magnatum, & priuatorum vitam, vel si agatur de dignitatibus, iniquis largitionibus, & officiis cooperari ad illas iniustè assequendas; & ex altera Principis, vel personæ priuatæ animus moueri potest ad magnam indignationem cōtra spondentem, à quo tristis eius euentus optatus videtur, illique rerum, & vitæ periculum creare; vt testes sunt Mathematici hac de causa à Principibus sublati.

Quare huiusmodi sponsiones vetitæ sunt, & à Pio IV. bulla 82. quæ incipit. *In eligendis Ecclesiarum Prælatis*. & à Gregorio XIV. in præsenti Constitutione. §. 1. In eo autem prædictæ duæ constitutiones differunt, quòd Pij IV. vetet sponsiones super electione Rom. Pontificis, & non etiam Cardinalium, & solum in vrbe, cum dicat. *Contrafacientes temporali pœna arbitrio Gubernatoris, & futuri Pontificis, puniendos*, nulla contra sponsores lata censura; quamuis & ipse irritet & annullet in vtroque foro huiusmodi sponsiones. At in hac Gregorij IV. damnantur sponsiones super vita, morte, & futura summi Pōtificis electione, & prætere a super electionibus Cardinalium, & in quibusuis Christiani orbis terris, & locis vbilibet gentium, & non solum rescindit, & annullat contractum in foro externo, & interno, & si quid solutum fuerit, dominium non acquiri, nec posse remitti, aut condonari; sed quicquid promissum, datumve fuerit, acquiri piis locis illius ciuitatis, in qua id detectum fuerit, & in vtroque foro illis restituendum, ipsáque pia loca non posse cum delinquentibus concordare, aliàs nulla est transactio, & summa non exacta, deuoluitur ad alia pia loca, vt constat ex §. 2. & 3. vnde tale lucrum retineri non potest, ex doctrina Scacciæ loco cit. num. 120 etsi ex num. 124. non videatur habuisse cognitionem, nisi bullæ Pij IV. Sicut nec Azor loco cit. cap. 20. & nullam huius

Gre

Gregorij XIV. Item imponatur Ecclesiasticis §.4. priuatio ipso facto in vtroque foro, omnium beneficiorum obtentorum, & inhabilitatio ad futura. Nec non §.5. excommunicatio reseruata Papæ in quoscumque etiam Regali, & Imperiali dignitate fulgẽtes, contrafacientes, & eos, qui in suis terris id fieri tacitè, vel expresè permiserint, eorúmque Consiliarios, Magistratus, &c. qui consensum, auxilium, consilium, fauorem præstiterint, Proxenetas, Mediatores, & qui aliquid ex hoc perceperint, absolui nequeunt, nisi integra restitutione facta. Vnde si secus fiat, irrita erit absolutio, cum nolit Pontifex licentiam concedere, nisi posita tali conditione, iuxta doctrinam Caiet. in sum. v. Absolutio, & Suarez d. 7. sect. 5. num. 44.

Eiusdem
GREGORII XIV.
Constitutionis 7. editæ anno 1591. quæ incipit. Cum aliàs.

EPITOME 152.

Non extrahendi à locis sacris eò confugientes laici, nisi in casibus, & modo hic expressis, sub Censuris violantium Ecclesiasticam libertatem.

MODERATVR facultates datas à Pio V. & Sixto V. extrahendi confugientes ad Ecclesiam in certis casibus non præmissis in iure, hoc modo. §. 3. vt laicis ad Ecclesias, sacráque loca, & religiosa confugientibus, si fuerint publici latrones, viarúmque grassatores, qui obsident itinera frequentata, & stratas publicas, & ex insidiis aggrediuntur viatores; aut depopulatores agrorum, vel qui homicidia, & mutilationes membrorum in ipsis Ecclesiis, vel cœmeteriis committere non verentur; aut qui proditoriè proximum suum occiderint, aut Assassini, vel hæresis, aut læsæ Maiestatis ipsiusmet Principis rei, immunitas Ecclesiastica non suffragetur: sed superiores loci illius à sæculari Curia requisiti, eos curent curiæ sæcularis ministris, absque irregularitatis, aut alterius censuræ nota consignari.

§. 4. Non tamen sæcularis Curia, quasi in hoc auctoritatem habeat, illos extrahat sed cum expressa licentia Episcopi, vel eius Officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ habentis ab eo auctoritatem, ad quos solos pertinet facultas dandi prædictam licentiam, & non ad alios inferiores Episcopis, quamuis aliàs sint Ordinarij, aut nullius Diœcesis, aut Conseruatores à Sede Rom. specialiter, vel generaliter deputari. Occurrente autem casu in loco exempto, aut nullius diœcesis, hæc cognitio deuoluatur ad Episcopum viciniorem, & non ad alios; nisi

nisi Episcopi, & dictæ personæ Ecclesiasticæ, ad quas spectat, requisitæ, renuerint interuenire, & assistere capturæ. Quo casu memores reuerentiæ Ecclesiæ, prędictos delinquentes, & in delictis superiùs expressis culpabiles, minori, quo fieri poterit scandalo, & tumultu extrahere curent.

§. 5. Indéque extracti reponantur in carcere Curiæ Ecclesiasticæ, data si opus fuerit, per Curiam sæcularem opportuna custodia. Nec possint tradi Curiæ sæculari, donec Episcopus, vel eius deputatus cognoscat, an reus commiserit illa crimina. & tunc de Episcopi mandato consignetur Curiæ sæculari.

§. 6. Cognitio tamen de crimine hæresis tota spectat ad forum Ecclesiasticum.

§. 7. Prohibet item ne contra personas Ecclesiasticas, aut cuiusuis Ordinis, vel Militiæ quoquo modo vigore priuilegiorum (quæ reducit ad terminos iuris) sæculares se intromittant, illósve ab Ecclesiis, monasteriis, domibus, locísque sacris, & religiosis, etiam in casibus expressis in hac Constitutione, extrahere, & capere, vel cognoscere de criminibus pertinentibus ad forum Ecclesiasticum, aliàs quàm de iure, & per priuilegia iisdem Ordinibus, aut Militiis concessa permittitur, quomodolibet præsumant.

§. 8. & 9. Si quis contra constitutionem hanc pręsumpserit attentare, **eo ipso pœnas**, & censuras incurrat, quæ contra Ecclesiasticæ libertatis violatores promulgatæ sunt, & sit irritum quicquid fuerit attentatum. Non obstantibus, &c.

THEOREMA 385.

De immunitate confugientium ad Ecclesiam, de qua agitur 17. quæst. 4. cap. sicut. cap. miror. cap. reum. cap. frater. cap. metuentes. cap. definiuit. cap. id constituimus. & extra. tit. de immunit. Ecclesiæ. cap. inter alia, & cap. immunitate & in hac Gregorij XIV. constitutione, necnon in l. 1. cap. de his, qui confugiunt ad Ecclesiam. disputatum à nobis est, l. 2. de missæ sacrificio. cap. 13. n. 14. & supra hoc eodem opere. Theor. 58. occasione Bullæ 1. Ioannis XXII. Reuocat igitur § 3. Gregor. XIV. facultates datas à Pio Quinto & Sixto Quinto, & cæteris, Curiæ sæculari extrahendi laicos confugientes ad Ecclesiam, & loca religiosa, cuiusmodi sunt etiam Ecclesia interdicta, & polluta, ex Hostiensi, & Abbate, cap. Ecclesiæ. de immunit. Ecclesiæ. Tusco. t. 3. concl. 9. num 9. Suarez t. p. de relig. lib. 3. cap. 9. Azor t. 2. l 9. cap. 8. cum inter effectus violationis, & interdicti, non sit, vt pro eo tempore

pore

pore priuetur immunitate. Item Ecclesia destructa, nisi id factum sit authoritate Episcopi, vel non sit spes reædificationis, cum nó desinat esse locus sacer, ex Tusco num.10. Farin. de carcere, & carceratis. quæst.28. num.70. Deciano in tract.crim.lib.6.cap.24. Ambrosino.de immunit.cap.10. Cæmeterium sacrum.17. quæst.4.cap. quisquis, ex cap. Ecclesiæ. de immunit. Suarez num.8. Tusco loco citato concl.10. num.3. Palatium Episcopi, cap. id.constituimus. 17. q 4. Suarez num.9. Tusco concl.9. num.11. & concl.10. num.7. & 8. & Azor. Hospitale authoritate Episcopi fundatum. cap. ad hoc.de religiosis domibus. Tusco concl. 10. num.2. Panormit. de cap. penult.de immunit.Ecclesiæ. Suarez num.3. & nono. Porticus Ecclesiæ adhærens. Panormit. in cap. Ecclesiæ num.10. & probat ex capite. si quis contumax.17.quæst.4. Azor ibidem.quæst.7. Tota Ecclesiæ fabrica, parietes, valuæ, ferra, tectum, campanile, sacristia Ecclesiæ coniuncta. vt colligitur ex leg. quæ religiosis. ff.de rei vendicatione. & cap.si quis in atrio, & cap. id constituimus.17. quæst.4. Et olim cum nondum essent tot Ecclesiæ, Ecclesiarum minorum confinia erant triginta passus, maioris quadraginta, ex Suarez cap.9. Couarruuia. lib.2. variarum.c.20. vnde factum videtur, vt domus parrochorum, & canonicorum existentes propè Ecclesias in prædictis confiniis, gaudeant etiam immunitate, ex Deciano.c.25.n.16. & Ambrosino.cap.10. num.8. Vt etiam Oratoria Episcopi authoritate fundata, secus de Oratoriis priuatis, cum possint in profanos vsus conuerti, etiamsi in eis celebretur, ex Pannormit. cap. vltimo de censibus. Iulio Claro lib.5.q.30. num.7. Suarez cap.9. n.10. Non violatur autem Ecclesiæ immunitas si comprehensus deducatur ad carceres per Cæmeterium, aut Ecclesiam, & inde recuset exire, si extrahatur per vim, cum liber eò non confugerit, ex Farinac.loco citato num.69. Deciano n.30. Couarruuia num.13. Graffio part. 1. l. 2. cap. 48. & aliis, contra Clarum.

Itaque Gregorius XIV. hoc loco statuit, vt deinceps valeant solùm in his casibus. Primò, si confugientes fuerint latrones publici, & grassatores viarum publicarum, qui ex insidiis viatores aggrediuntur, iuxta decretum Nicolai Papæ 17. quæst.4. cap. sicut antiquitus. & Innocentij Tertij.cap.inter alia. extra.de immunit.Ecclesię. Dicuntur autem latrones publici, qui palam, & publicè prædantur, vel vias publicas obsident, vel tenent Castra, vt deprædentur transeuntes, ex glos. citato cap. inter alia. Panormit. ibidem, Syluestro. verbo. latro. Azor t.2.lib.9.cap.9.q.9. Farin. t.2. quæst.28. n.5. Deciano. lib. 6. cap. 28. tract. criminalis. Alexandro Ambrosino. de immunit. cap.2. qui etiam sentiunt, in eo tantùm distingui grassatores à publicis latronibus, quòd hi vias extra vrbes obsident, illi in vrbibus. leg. capitalium. §. grassatores.ff. de pœnis.

Secúdò, si fuêrint depopulatores agrorum, qui scilicet segetes, & fructus surripiunt, & vineas deuastant, ex l. 1. C. quando licet sine iurisdictione ius sibi dicere, quod etiam conceditur d. cap. in-

ter

ter alia. de immunit. Ecclesiarum. contra quos etiam Leo decimus bulla 10. n. 2. renouauit quascumque constitutiones, & pœnas antea latas. & l. 2. ff. arbor. furt. cæsarũ. sancitur pœna mortis, quamuis sæpe sola pœna triremium, vel fustigationis puniantur, parte satisfacta, ex Claro l. 5. §. fin. q. 68. Gregor. tamen in hac Constitutione sine restrictione dicit depopulatores, omittens nocturnos, contra quam fiat in citato capite. inter alia. Sed cur hæc duo hominum genera iudicantur magis indigni, qui defendantur ab Ecclesia quàm alij malefactores? quia teste glossa cap. vltimo de immunit. Ecclesiarum. pluribus machinantur exitia. cap. est iniusta. 23. q. 4.

Tertiò, si in Ecclesiis, & Cæmeteriis homicidia, & mutilationes, committere non sint veriti, qui casus reseruatur etiam in capite immunitatem, extra. de immunitate Ecclesiarum. cum quisque in eo puniri debeat, in quo peccauit, & consequenter hi, cum violarint Ecclesiam, habentur indigni eius defensione. c. ad Episcopos 17. q. 7. & licet dictum caput, immunitatem, loquatur solùm de occidente, & mutilante, Panormit. tamen ibidem, Clarus §. fin. quæst. 30. num. 15. Couarruuias. l. 2. variarum cap. 20. num. 15. Angelus de Castro inter consilia Pauli patris, cons. 458. l. 2. Petrus Greg. lib. 33. c. 22. num. 6. dicunt habere etiam locum in aliis grauibus delictis, propter identitatem rationis, sed iam priuatio immunitatis non est trahenda nisi ad casus in hac Gregorij XIV. bulla expressos, ex Farinacio in decisionibus cons. 76. nu. 7. & 9. Quid si quis delinquat in vna Ecclesia & ad aliam confugiat? Non defenditur (quicquid dicatur apud Syluestrum. verbo. Immunitas §. 3.) ex Couarruuia, Deciano & Farinacio locis citatis, Claro. nu. 14. Remigiogogni, fallentia. 11. num. 2. Tholosana dec. 422. & communi sententia, cum Ecclesia sit vna per totum orbem diffusa. Quid item si quis educat ex Ecclesia aliquem, & eductum postea vulneret, vel occidat? habetur pro percussore, & homicida in Ecclesia, ex Azor loco citato. quæst. 14. quia delictum cæptum est in Ecclesia. Idem si existens extra Ecclesiam sagitta occidat eum, qui est in Ecclesia ex Couarruuia, Deciano, Farinacio, Ambrosino. Quare rectè scripsit Philo Iudæus. l. de spec. leg. *Homicidæ censendi sunt, non solùm, qui interimunt, sed etiam, qui nihil non conantur clamq́, palamq́, vt interficiant, etiamsi non perpetrarint facinus: quod si præ metu, vel audacia vitijs contrarijs in templum irrumpere tentarint, impunitatis inueniendæ gratia, prohibendi sunt; sin autem iam subrepserunt, dedendi sunt ad supplicium, cum hoc præconio:* Hominibus nefariis in Phano ius Asili non deberi. *Nam quisquis malum dat incurabile, inimicus est domino. homicida autem lædit immedicabiliter, quia occisus non potest in integrum restitui, pollutos verò inelubili scelere abolendo, nulla mora temporis dignabimur aditu sacrarum ædium, quos nec priuata quidem domus honesti viri, & sanctitate amantis admitteret, &c.*

Quartò si proditoriè proximum suum occiderint, quo etiam nomine venit qui veneno aliquem occidit, ex Carrerio in pract. Crimin. ex Syluestro verb. proditio. Et sunt illi ex Claro num. 9. & 11.

Couar.

Couarruuia num.7. Antonio Gomez de delictis cap.10.Plaza lib.1. delictorum cap.21.Remigiogogni de immunit. fallentia. 13. qui dolosè & quasi amicitiam simulantes, ex Farinacio conf. 76. num.7. & Ambrosino cap. 6. ex insidiis aliquem incautum interficiūt. Qui casus nouo iure huius constitutionis Gregorij XIV. excipitur, cum veteri iure canonico d. cap. inter alia, & cap. immunitatem. solum exciperentur prædicta tria malefactorum genera; merito tamen eum excipit Greg.XIV. cum cap.1. de homicidio. habeatur. *Si quis per industriam occiderit proximum suum per insidias, ab altari meo euelles eum, vt moriatur.* Quos etiam proditores excepit, Gundemirus Gothorum Rex, qui Hispaniæ Ecclesiis immunitates concessit;sicut etiam latrones & hæreticos, vt in eius vita scribit Petrus Medina, & Simanc.tit.46.n.65.

Quintò, si fuerint assassini, quo nomine aliàs significantur quidam infideles Syriæ, qui præscripto sui Principis Arsacidis consueuerant homines occidere,ex Volaterrano lib.11.histotiæ. Paulo Æmilio lib. 5.de rebus Francorum cap.7. Couarruuia num.9.& 10.Petro Greg. lib.36.c.15.n.16. Menoch. lib.2.de arbitrariis cap.360.n.41.Polydoro Virginio lib.16.histor. Anglorum. Carrerio in pract.crimin.verb.homicidium. Syluestro verb.assassini. Nauarro cap.27. num.136. Suarez dist.24. sect. 4. n.46. Azor tom.3. lib.2.cap.17. vt accipitur, cap.1. de homicidio. lib. 6. & ideo ibi non fertur excommunicatio in mandatarium, cum essent infideles, sed solùm in mandātes, qui erāt Christiani,& ideo capaces illius pœnæ; sed in hac constitut. hoc nomine intelliguntur quicunque pecunia accepta,aut promisso pretio, onus interficiendi aliquem sumunt;tum quia huiusmodi scelesti in Italia assassini vocātur,ex Syluestro,verb. assassini. n.2. Claro §.assassini. n.1. Bossio tit. de mandato ad homicidium.n.16. Ambrosino cap.7.n.3. Mascard. de probationibus tom.1. concl.138. Bursato lib.1.conf.20. Plaza lib.1 delictorum c.19. Sayro lib.3.cap.34. num.21. Nauarro, & Azor locis citatis; tum quia priores assassini esse desierunt, vnde hæc exceptio esset frustra, tum quia huiusmodi scelesti assassinij pœna puniuntur,nempe mortis, & ad patibulum trahuntur alligati ad caudam equi,ex Plaza cap.19. n.5. & ex Carrerio ad terrorem aliorum in frusta scinduntur, ob criminis atrocitatem. Ob id non defenduntur confugientes ad Ecclesiam. & notat Ambrosinus cap. 7. n. 5. esse etiam reos assassinij, qui tradita pecunia,aut promissa mandant aliquem per assassinos interfici, & ideo neque hi defenduntur, ex hac bulla.

Sextò, si fuerint hæretici, quos etiam excepit Ioannes XXII. vt vidimus Epit.19. & Theorem. 58. & meritò, cum delinquant contra Ecclesiam, sintque rei atrocissimi criminis læsæ Maiestatis diuinæ. Videndus Simanc. tit. 46. n.65. & Couarruuias lib.2. variarum. cap. vlt. Suarez tom.1.de relig. tract.2. cap.10. Dec.lib.5.c.42. lib.6. c.28. Farinac. de carceribus, & carceratis. quæst.28.

Septimò,si fuerint rei læsæ Maiestatis in personā tamē Principis, non antem in officialem, aut alias similes;& ideo hoc crimen sit atro-

cissimum,& ex consuetudine, viui in frusta scindantur, & appendantur in eminentioribus locis,& puniatur etiam affectus, bona eorum acquirantur fisco,déque huiusmodi crimine etiam post mortem cognosci possit,& rei memoria damnari. l.quisquis. C.ad l.Iuliam maiestatis. Claro §. læsæ Maiestatis. Bossio tit. de crimine læsæ Maiestatis. Giga eod. tit.& ideo Pontifex meritò tales excludit à defens. Eccl. de iure enim, neque pro crimine læsæ Maiestatis reus capi potest in Eccles. vt notat Bossius tit. de captura.num.32.requirit autem hoc læsæ Maiestatis crimen,vt reus sit subditus Principi, non extraneus, ex Claro. §. læsæ Maiestatis. num.6. & aliis apud Ambrosinum cap.9.

Vult igitur Gregor. XIV. prædictos omnes malefactores tradi posse absque nota irregularitatis, aut alterius censuræ ab Ecclesiasticis Curiæ sæculari, si fuerint requisiti. In cæteris autẽ seruari vult immunitatem Ecclesiasticam non obstantibus Pij V. & Sixti V. & quorumcunque aliorum prędecessorum literis, priuilegiis, indultis, facultatibus quibuscunque personis etiam imperiali regiáque authoritate fulgentibus, concessis. Porrò immunitatis effectus sunt, Primò,vt ad Ecclesiam confugiens non possit à iudice sæculari abstrahi. cap.inter alia. de immunit. Ecclesiarum,& cap.de his,qui ad Ecclesiam confugiunt, & aliis locis initio huius Theorematis citatis. Secundò, vt nòn apponatur impedimentum, quominus ad eum deferantur alimenta, vestes, & alia necessaria. l.præsenti. C.de his qui ad Ecclesiam confugiunt, Couarruuia l. 2. variarum c.20. num.16. Suarez lib.3.de relig.cap.13. Farinac. loco citato n. 9. Claro n. 21. Panormit.cap.inter alia.de immunit. aliàs cogeretur reus seipsum sæculari potestati tradere, & mori. Tertiò, ne ibidem existenti vllum nocumentum inferatur, nec spolietur bonis iustè possessis. cap.definiuit.17.q.4.Couarruuia,Suarez, & alij. Quartò, nequeat dum est in loco immuni ad pœnam corporalem, aut mortem damnari. c.inter alia.de immunit.& cap.id constituimus.17.q 4. Quintò, si fuerit extractus, restituendus est in loco sacro. cap.sicut antiquitus.17. q.4. & cap.miror. Sextò, omnes actus à iudice laico contra delinquentem vi extractum sunt nulli, ex constitut.Gregorij XIV. cum ait. *Necnon irritum decernimus, & inane,* &c.vnde iudex non potest eum iuridicè interrogare, torquere, &c. quia nullam habet in reum eo modo captum,iurisdictionem,& consequenter tenebitur ad restitutionem damnorum omnium,quę passus fuerit extractus, cum ex peccato contra ius alterius consurgat obligatio restituendi, ex Valentia tom.3.dist.6.quæst.15. p.2. Suarez d.cap.13. Ambrosino cap.15.n.7.

THEOREMA 386.

QVoad modum tamen tradendi,præscribit §.4 & 5. ne ipsa Curia sæcularis sibi arroget authoritatem extrahendi eos, sed solum cum expressa licentia Episcopi,vel eius Officialis,seu Vicarij, non alterius inferioris, etiamsi fuerit ordinarius, necnon interuentu personæ Ecclesiasticæ habentis ab eo authoritatem, nisi requisiti noluerint

rint interuenire capturæ; quam Episcopi licentiam, etsi minime necessariam ante Gregorij XIV. constitutionem, censuerit Couarruuias lib.2. variarum, c.20. n.18. Guido Papa decis.121. Boër.decis. 109. Clarus §.fin.q.30.n.19.ne Ecclesiastici facerent interim delinquentes aufugere; eam tamen necessariam docuerat Salycetus in l.si quis ei. num.6. C. de adulter. Extractos verò mandat reponi in carceribus Curiæ Ecclesiasticæ, adhibitis à sæculari si placet custodibus, donec cōstiterit Curiæ Ecclesiasticæ eos talia deliquisse. Quod etiam ante vsu, & consuetudine fuisse seruatum testatur Guido Papa loco citato,& Remigius Gogni de immunitate; Episcopus autem vel eius Vicarius, cui ante traditionem rei, constare debet, an ille obiecta crimina commiserit, non tenetur stare processui facto à laico. Ex Farinacio in decis.crimin. cons. 76. Claro §. fin. q. 30. versu. *Vltimò quæro*, Ambrosino c.11.n.3. quia cum datur facultas alicui cognoscendi in aliqua causa, censeatur etiam data recipiendi circa illam probationes.

THEOREMA 387.

QVod dicitur etiā §.6. cognitionem hæresis ad forū tantùm Ecclesiasticum spectare, nullùmque ius in eo habere sæculares iudices, habetur etiam constitutum ab Innoc. IV. bulla 1. & cap. accusatus. §.vlt. c.statutum.1.c.vt officium §. vlt. c. vt inquisitionis. §. prohibemus. de hæret. lib.6. & Constitut.1.1.Iulij III. Et meritò, cum ex diuinis litteris, sacrísque Canonibus crimen sit diiudicandum, ideóque à solis iudicibus Ecclesiasticis cognoscendum, ex Simanca tit.36.n.1. Claro §.hæresis. n.4.& §.fin.q.96. Alciato cap.1.de off.ord.n.13.Azor t.1.l.8.c.18.q.6. & t.2.l.3.c.43.quæst.2. vt diximus Theoremate 34.& 171. etsi debeat iudex laicus suspectos de hæresi retinere, vt eos deinde tradat iudici Ecclesiastico, vt præcipit Innoc. IV. bull.1.§.4. Et in §.7.idem Gregorius XIV.prohibet,ne contra personas Ecclesiasticas quouis priuilegiorum vigore, quæ ad terminos iuris communis reducit,sæcularis præsumat se intromittere iuxta cap.cum non ab homine. de iudic. c. si diligenti. c.nullus iudicum de foro comp.11.q.1.c.nemo. c.clericum. c.nullus.17.q.4. cap. si quis suadente. Quod vetuit etiam Federicus II. Imp.in l.3.Patauina. Valentin. Theodos. & Arcad. in Cod.Theod.tit.de Episc.aud.c.vlt. Carolus IV. Vrbanus VI. bulla 3. Bonifac. IX. bulla 4. Martinus V. bulla 10. vt Theor.17. 76. 78. 83. dictum est.& iam est casus 15.bullæ cœnæ.

Denique venientes contra hanc Constitutionem, ex § 6. incurrunt pœnas violantium Ecclesiasticam immunitatem, vt excommunicationem cap.nouerit.de sentent.excomm. & bulla cœnæ. Infamiam ex ll.Caroli IV.de quibus Epit 29. Inhabilitatem ad consilia publica, priuationémque honorū. ibidem. Crimen læsæ Maiestatis, & vltimum supplicium. l.1.& 2. Cod.de confug. ad Eccl. de quibus Theor. 77.78.& est irritum quicquid fuerit attentatum. Hæc eadem Constitutio confirmata est in decreto edito de mandaro Clementis VIII. à Congreg. Card. super negotiis

Episcopornm, & Regularium anno 1602. die 26. Nouembris. Explicant autem hanc bullam Gregor. XIV. Farinac. de imm. eccl. & Mar. Italia. lib. de immun. fusissime.

Eiusdem
GREGORII XIV.

Constitutionis 8. editæ anno 1591. quæ incipit. Sedes Apostolica.

EPITOME 153.

Moderatio Constitutionis Sixti V. de procurātibus abortum.

EDIDIT Constitutionē præsentem Pontifex ad moderandam bullam 87. Sixti V. contra procurantes abortum. Vnde §. 2. statuit, si fætus animatus fuerit, tam ad eos, qui hactenus deliquerūt, quàm qui in futuro delinquent, expressos à Sixto V. §. 1. 5. 7. vt à peccato, & excommunicatione possit quilibet Presbyter tam sæcularis, quàm regularis, ad confessiones audiendas, & ad hos casus specialiter per Ordinariū loci deputatus, in foro tamen conscientiæ absoluere; si verò fætus animatus nō fuerit, pœnas abortum procurantium, & exhibentium mulieribus, & suscipientium venena sterilitatis aut quocunque modo dantium auxilium, & consilium, reducit §. 3. ad terminos iuris cōmunis, sacrorum Canonum, & Concilij Trid. tam quoad præterita, quàm quoad futura. §. 4. Cætera verò omnia, quæ in bulla Sixti continentur vult in suo robore manere.

THEOREMA 388.

REducit Gregor. XIV. in hoc Motu proprio pœnas decretas à Sixto V. contra procurantes abortum fætus inanimati, & quomodolibet se in eo crimine immiscentes, tā quo ad præterita, quàm quo ad futura, ad terminos iuris communis, sacrorum Canonum, & Concilij Tridentini, perinde ac si ea constitutio in hac parte nunquā emanasset. Quoad pœnas verò procurātium fætus animati abortum, & homicidium concedit, vt quilibet presbyter ad Christi fidelium confessiones excipiendas, & specialiter ab Ordinario loci ad hos casus, deputatus, plenam habeat potestatem absoluēdi in conscientiæ foro à peccato, & excommunicatione quascunque personas, quæ in prædictam constitutionem Sixti V. iam deliquerunt, vel delinquent in posterum. Quare manet quidem quoad casus abortus fætus animati, & irregularitas, cum incurratur iure communi. & sicut ex litterarum. extra tit. de homicidio. & excommunicatio, sed hæc non reseruatur amplius Papæ. In reliquis vult etiam Gregorius constitutionem Sixti manere in suo robore, ideo qui foro Ecclesiastico sunt subiecti, si in casum incidant abortus animati fætus, poterunt degradati tradi foro sæculari capitali sententia puniendi,

cum

cum in hoc Gregorius non deroget §.4. Sixti V. vt notauit etiam Sayrus l.3.c.35. n.28. thesauri.

Quid si quis præbeat causam abortui, & dubium sit an fœtus fuerit iam animatus,& consequentèr dubium an re ipsa sit homicida, ideóque censendus irregularis? Respondeo cum dubium sit facti, & non iuris, esse ex communi sententia censendum irregularem, vt tradunt Io.Andr. c.sicut. 2.n.3. de homicid. & ibidem Abbas num.7. Ananias n.7. Cardin. & Ancharanus, Socin. senior. cap.ad audientiam. quæst.36. num.217. eod. tit. Syl.abortus.in fin. Nauarr.cap.27. num.223. Philiarch. de off.sacerd. l. 4. cap.11. not.1. Manuel tom.1. sum.2. edit.cap.175.num.4. Tolet. l.1.cap.57. Valent.tom.4.d.7.q.19. p.2. Sà v.irregularitas num.4. Rebell. l.1. quæst.2. sect.2. Salas 1.2. q.21. tr.8. d.1. sect.10. Mascardus de prob. t.1. concl.419. n. 9. Sanchez l.1.decal.c.10.n.43. 45. Vazquez 1.2.q.19. art.6. d.66. c.1. n.5. Suarez d.40. sect.6. num.6. & 10. Sayrus in Claui reg.l.1.c.13. n.24. & probatur ex cap. significasti, & c.ad audientiam.2.tit.de homicid. Quod intellige quantum ad Ordinum susceptionem, & administrationem, quam intrinsecè includit irregularitas. Secus verò quoad alias pœnas, quæ à iudice solent imponi pro contracta irregularitate,vt beneficiorum priuationem, & similes, cum pœna statuta delicto certo,non sit imponenda delicto dubio, sed extraordinaria pro qualitate dubij.

CLEMENTIS VIII.

Cōstitutionis 6. editæ anno 1592. incipientis. Quæ ad.

EPITOME 154.

REDVCIT Clemens §.1. omnes census venditos à Communitatibus status Ecclesiastici,seu etiam singularibus personis, intuitu tamen illarū, & cum promissione indemnitatis ab eisdem, ad septem scuta in singulos annos pro centenario, non vt fiebat antea ad 8.9.aut 10. Moderatio censuū cōmunitatum status Ecclesiastici ad 7. pro centenario.

THEOREMA 389.

HÆc Clementis lex est tantum lata in immediatum,mediatúmque fauorem Communitatum status Ecclesiastici, non autem particularium eiusdem status, & multò minus aliarum prouinciarum,aut incolarum; potuítque supremus Princeps attenta impotentia subditorum,huiusmodi pretia moderari. Cum igitur pro diuersitate Ciuitatum,& Prouinciarum censuum redditus sint varij, quod accidit ex Nauarr. com. de vsur.n.104.Molina d.348. Valent. 2.2.d.5.q.22. p.5. Lessio l.2. c.22. n.102. Rebell.de censibus q.5.n.4. & 5. & aliis, ex copia, vel inopia pecuniarum, emptorum, vendentiúmque census, negotiarionum magnitudine,certitudine, varietate,& similium, vt solet etiam accidere in aliis mercibus pro regionum, causarum, & circunstantiarum diuersitate; vnde in Sicilia ex

bulla Nicolai V. & Gregorij XIII. Germania, & Polonia, ex Martino V. & Calixto III. constitut. & ,in Gallia teste Nauar. loco cit.n.104. 140.emuntur redditus censuum ad rationem 10. pro centenario ob paucitatem pecuniarum; in Aragonia ad rationem 5. pro centum; in Nauarra, & communiter Genuæ 6.Madriti ex lege Philippi II. anni 1563. & communiter Romæ 7. alibi verò 8. & 9. ex citata bulla Nicolai V. in singulos annos, vt dictum est Theor. 103. 104. Clemens VIII. in præsenti Motu proprio censuit taxandos census Ciuitatum status Ecclesiastici, inter summum, & infimum ad ratam 7. pro quolibet centenario, & non maioris pretij; eo quod intolerabili ære alieno grauatæ Ciuitates, & Communitates, nequirent ex propriis redditibus censuum emptoribus alioquin satisfacere.

Eiusdem

CLEMENTIS VIII.

Constitutionis 11. editæ anno 1592. incipientis. Illius vices.

Prohibétur duella, prouocationes, manifesta, chartulę,& cæt. excómunicatio reseruata, interdictum, amissio feudi, beneficij, officij, inhabilitas,&c.

EPITOME 155.

V M Pius IV. anno 1560. Constit.21. aliàs 25. incipiente. *Ea.* innouasset pœnas à Prædecessoribus latas contra duella, & de nouo alias addidisset, quibus non tantum certantes ipsos, sed eos etiam,qui in suis terris, & locis singularia certamina cōcederent, necnon facientes diffidationes, ac ad id inuitantes, prouocantes, dantes auxilium, cōsilium, fauorem, adstantes,interessentes, chartas subscribentes, affigentes, publicantes, vel se in eis intromittentes, ipso facto excommunicasset (Imperatore, & Regibus exceptis) & si Ecclesiastici essent, insuper priuauit omnibus dignitatibus, beneficiis, officiis,& inhabilitauit in posterū ad illa, & alia obtinenda, reseruata absolutione, & relaxatione Papæ.

§ 2.Postea verò Concilium Tridentinum sess.25. cap.19. excommunicasset Principes omnes,& Dominos,Reges,& Imperatores, qui in suis terris locum concederent ad duellum inter Christianos, & priuasset iurisdictione loci,apud quem duellum permisissent, qui si esset feudalis,vel ab Ecclesia statim directis dominis acquireretur.Pugnantes verò ipsos, & Patrinos eorum subiecisset excommunicationi, proscriptioni bonorum omnium, infamiæ perpetuæ, homicidarum pœnis à Canonibus statutis, & obeuntes in ipso conflictu priuasset Ecclesiastica sepultura: & præterea eos, qui in duelli causa dedissent consilium de iure, vel de facto, vel alia quacunque ratione ad id aliquem suasissent,

sent, necnon spectatores ipsos declarasset excommunicatos.

§. 3. Dictásque pœnas Gregorius XIII. Constitut. 78. olim 82. incipiente. *Ad tollendum,* extẽderit ad omnes, qui siue publicè, siue priuatim ex condicto, statuto tempore, & loco committerent monomachiam, etiam minimè vocatis Patrinis, aut sociis, vel nulla habita securitate loci, nullísque præcedentibus litteris prouocatoriis. Itémq; ad Dominos locorum, nisi prohiberent huiusmodi certamina quantum possent. & ad cæteros prædictos criminis socios mandantes, instigantes, subministrantes equos, arma, pecuniam, commeatum, consilia, auxilia, fauorem, & alia subsidia, & ex composito spectatores, etiam si ob aliquod impedimentum pugiles non commisissent pugnam, si ad destinatum locũ accesserant, & per ipsos non stetit, quò minus illi pugnarent.

§. 4. Sed cum malo adhibita remedia non valerent, tandem Clemens VIII. hoc motu proprio prædictas omnes constitutiones, ac Conc. Trident. decretum, cum omnibus, & singulis in eo contentis censuris, pœnis, & extensionibus approbat, confirmat, & innouat.

§. 5. Insuper declarat easdem constitutiones, & decretum, locum habere vbique gentium, & inter quascunque personas etiã armatas, & militantes in castris, etsi inter hæreticos, & infideles sint. Idémque iuris censendum, si in publico, & forsan iusto bello indicto vnus miles contra alium militantem in aduersariorum exercitu, castris, vel præsidiis, priuatas simultates, atq; inimicitias publicæ causæ immiscendo, etiã permissu Ducũ ad singulare certamen descendat, aut prouocet. Iisdem pœnis, decreto, & constitutionibus teneri eos, inter quos sunt initæ pactiones de dirimendo certamine, cum primum alter fuerit vulneratus, aut certus vtrique ictuum numerus illatus fuerit: vel si conuenerint, vt bini, terni, vel plures hinc inde pugnent. Itémque Dominos, Præsides, Magistratus, militum Duces in castris, vel extra in alieno, vel hostili solo, vel cum militibus contrarij exercitus in quocunque casu per præsentem, & alias constitutiones prohibito, permittentes, vel inquantum possunt non prohibentes, aut post admissum crimen concedentes impunitatem.

§ 6. Pari ratione circa scri- pta,

pta, & manifesta, vulgo fides appellata, & si sint absque expressa prouocatione ad certamen, & solum quasi quædam præpatatoria ad chartulas seu libellos prouocatorios, & ad duellum, illorúmque veluti radices, & semina præbentes simultatis occasionem, & lacessendi aliquem ad pugnam, peccantes, dum scilicet in illis per modum epistolæ, libelli, aut publicæ attestationis, & intimationis, siue per authẽtica documenta, siue per vnius, pluriúmque chyrographũ, subscriptiones, vel relationes, sub proprij, vel alieni honoris prætextu, & famæ, rei alicuius gestæ, aut verborũ series, & ordo, ex simili abusu narratur, vel aliquid adeo firmiter asseritur, vel negatur, vt is, qui contradixerit, siue nominatim, siue in genere arguatur mẽdacij, vel dicatur mentiri, aut petitur vt declaretur qua mẽte, quóue sensu quidpiam, quod spectet ad superiùs expressa, gestum sit, aut dictum. Vel denique quis se offert contra certam, vel incertam personam armis probare, & verificare etiã inito certamine aliquid ita esse, vel nõ esse. Necnon etiam quascunque sine scripto factas talium rerum quoquo modo prædicta cernentium, & ob huiusmodi causas in publicis, vel priuatis locis, vbi multitudo hominum solet conuenire, denunciationes, narrationes, testificationes. Statuens eos omnes, & singulos, qui suo, vel alieno nomine ad effectum prædictum hęc, vel his similia, multóque magis ad certandum prouocatoria scripta, libellos, epistolas, earúmve exempla dictauerint, composuerint, scripserint, miserint, detulerint, diuulgauerint, affixerint, exemplauerint, typis impresserint, subscripserint, intimauerint, vel denunciauerint, siue attestati fuerint. Quíve aliis ad singulare certamen publicè, vel occultè ineundum, vel ad prouocãdum aliquem ad pugnam, siue ad huius generis scripta, quæ manifesta, & chartulæ prouocatoriæ appellantur, scribenda, dictanda, mittenda, deferenda, diuulganda, auxilium, consilium, operam, vel fauorem præstiterint, siue id suaserint, aut mandauerint; quíve in præmissis, vel eorum aliquo se quomodolibet immiscuerint, etiam si neque pugna aliqua, nec certamen, aut effectus, nec accessus, aut actus ad pugnam proximus, neque expressa, & aperta prouocatio subsecuta fuerit, neque scri-

ptiones

ptiones prædictæ, seu manifesta in publicum prodierint, aut cuiquam intimatæ extiterint, si per eos non steterit, quo minus fieret publicatio, aut denunciatio, censuris nihilominus,& pœnis omnibus in præsenti, & aliis prædictis Constitutionibus, & decreto contentis, subiacere, quibusuis excellant Ecclesiasticis,& mundanis dignitatibus.

§.7. Itaque Clemens fert ipso facto excommunicationem reseruatam in quoscunque ex composito publicè, vel priuatim, palam, vel occultè in quibusuis locis, ac formis, & casibus in hac,& aliis dictis constitutionibus, & decreto comprehensis, committentes duellum, id suadentes, prouocantes, opem, auxilium, consilium, & fauorem præstantes, accommodantes equos, & arma, præbentes commeatum, comitantes, vel circa litteras, scripta, nũcios quomodolibet peccantes; socios delicti, de industria spectantes, Patrinos, fautores, defensores; quorum si qui in conflictu obeant, Ecclesiastica sepultura priuantur. Ciuitates verò, Oppida, Castra, seu Vniuersitates, quorum Domini, vel Magistratus scienter, tacitè, vel expresse, ibi hæc fieri permiserint, vel tolerauerint, Ecclesiastico interdicto supponuntur; cuius relaxatio, & absolutio ab excommunicatione in casibus supradictis Papæ reseruantur, non obstantibus quibuscunque priuilegiis, & indultis.

THEOREMA 390.

Detestabilis, & omnino barbarus est Duelli, & singularis certaminis abusus, quo sub honoris specie infiniti propemodum à Dæmone decepti in æternæ damnationis pœnas sunt prolapsi. vnde meritò eum deplorant hoc loco Clemens VIII. Gregorius XIII. bulla 78. Conciliúmque Tridentinum sess. 25. cap. 19. De eo autem agunt D.Thom. 2. 2. q.95. art. 8. Caietanus ibidem,& in sum. v. Duellum, vt etiam Sylu. Armill. Tab. & cæteri summistæ, Sotus. l.5. de Iust. quæst. 1. art. 8. & in epist. ad Rom. cap. 12. in illud. *Non vos defendentes.* S. Antonin. 3. p. t.4. cap 4. §. vlt. Maior. 4. d. 15. quæst. 23. Bannes 2.2. quæst. 4 art. 1. & 9. art. 7. dub. 3. Nauarr. cap. 11. num. 39. & cap. 15. num. 9. Pet. Nauar. l. 2. de restit. cap. 3. n. 286. Aragona 2.2. quæst. 64. art. 3. contr. 3. Valentia t. 3. d. 1 quæst. 17. p. 1. Tolet. l. 5. cap. 6. num. 17. Henriquez l. 13. 39 §. 3. Suarez t. 5. d. 23. sect. vlt. Delrius l. 4. disq. mag. c. 4. quæst. 4. Sanchez. l. 2. decal. c. 39. Lessius l. 2. cap. 9. dub. 8. num. 49. & seq. Azor. 3. p. l. 2. cap. 5. & 6. Comitolus l. 6. quæst. 13. 14. 15. 16. 17. 18. Molina de iust. tr. 3. d. 17. Reginald. l. 21. cap. 7. Salon. 2. 2. quæst. 64. art. 3. contr. 3. Henricus de Gandauo. q. 5. q. 32. Abulensis

l. 1. reg. cap. 17. quæst. vltima. Nicolaus de lyra ibidem in illud. *Audita sunt autem verba.* Peregrinus tr. de duello, & alij plures.

Dicitur autem duellum; quasi duorum bellum, græcè Menomachia. cap. Monomachiam. 2. q. 5. & cap. 1. & 2. de purg. vulg. nempe vnius cum altero pugna, quamuis aliquando etiam plures dimicent, vt duo, tresue, aut quatuor contra totidem alios, ex præsenti Constitutione Clem. §. 5. Non quodlibet tamen certamen armorum inter duos, vel pares numero appellatur proprie duellum, sed solum quando ex condicto, id est ex pacto inuicem inito, statuto loco, & tempore partes congrediuntur. condicunt enim duo, aut plures inter se, cum inuicem aliquid denunciant, & promittunt, ex Festo, vt notarunt etiam Sanchez num. 28. Comitolus quæst. 13. num. 5. Azor, Syl. Armill. Tab. Quare conflictus, qui ex subito iræ feruore, vel repentina altercatione committuntur, duelli non sunt, ex Sanchez num. 10. & 28. Peregrino de duello. quæst. 2. ad finem, Salone loco cit. Prospero Farinacio vol. 1. consil. 9. in fine. sed rixæ, altercationes, defensiones, & aggressiones.

Fit autem huiusmodi duellum ex condicto aliquando ad eruendam alicuius rei obscuræ veritatem, seu inducendam purgationem, ita vt, qui sic aliquid probaturus, purgaturúsue suscipit, si victor euaserit, credatur Dei iudicio probasse, & innocentiam demonstrasse suam; sin autem succubuerit, putatur in probatione defecisse, & de obiecto crimine à Deo conuictus, & hoc certaminis genus propriissimè vocatur duellum, ex Sanchez num. 1. Caiet. 2. 2. q. 45. art. 8. Sylu. v. duellum, Delrio loco cit. & peculiariter damnatur, cit. c. Monomachiam, & cap. 1. & 2. de purg. vulg. quòd id sit Deum tentare. Alias ad sumendam vindictam, vt cum iniuria lacessitus, seu odij, & inimicitiæ gratia, aut ad ostentandas vires, vel aucupandam famam, & laudem, non ad eruendam veritatem aliquam obscuram, ex condicto cum aliquo pugnat. Et non tantum prius, sed hoc etiam posterius grauissimum scelus, & homicidium esse constat ex bulla Pij IV. Gregorij XIII. & Clementis VIII. §. 5. Et quidem sæpè ineuntur publicè & cum solemnitatibus, Patrinis, socijs, impunitate loci, &c. de quibus Concil. Trid. sess. 25. cap. 19. aliquando verò priuatè, & absque solemnitatibus ex præsenti cõstitutione §. 3. & 7. & in viuonis modo certantes, latæ sunt Censuræ, & pœnæ ex Theorem. 392.

THEOREMA 391.

Itaque absolutè, & regulariter loquendo, duellum ex se est illicitum (etsi non ita malum, vt in vno, aut altero casu non possit iustis de causis tolerari, vt videre est apud Caiet. d. q. 95. art. 8. Valent. vbi supra, Sanchez num. 2. & 16. Sà v. duellum. num. 1. Minchacam in controu. Illust. l. 1. cap. 48. n. 19. Reginald. l. 21. cap. 7. num. 74. Sayrum in Clau. reg. l. 7. cap. 13. n. 12. Toletum l. 5. cap. 6. Nauar. cap. 11. num. 30. & cap. 15. num. 9.) post Gentilium Gladiatorum spectacula, renouatum à feris, & omninò barbaris Longobardis, vt testatur Ioan. de Lignano. tr. de duello.

Porrò

Porrò ex se illicitum esse, &
1 graue peccatum, patet; tum quia
in eo, qui iure non potest, alteri
mortem intentat, & homicidium
committit, peccatum contra ius
2 diuinum, & naturale. Tum quia
diuino, & naturali iuri repugnar,
vt quis priuata auctoritate se vindicet,
cum in propria causa nemo,
sit bonus iudex, aliàs feroces animi
nimis graues pœnas pro delictis
minimis exigerent ab iis, à
quibus se læsos arbitrantur. quare
Plutarcho teste lib. de cohibenda
ira, Tyrrheni peccantes seruos ad
tibiam cædebant, vt harmonia
iram mitigaret, ne fortè terminos
3 excederent. Tum quia iure Cæsareo,
l. vnica. Cod. de Gladiatoribus,
Constantinus Imp. scripsit.
Cruenta spectacula in ocio ciuili,
& domestica quiete, non placent;
quapropter omnino Gladiatores
4 esse prohibemus. Tum quia sacris
Canonibus, Pontificum sanctionibus,
& Concil. Tridentini decretis
damnantur. cap. Monomachiam
2. quæst. 5. c. cura. de purg.
vulg cap. Henricus de cler. in duello
pug. Bulla Iulij II. quæ incipit.
Regis pacifici. Leonis X. *Quam Deo*.
Clementis VII. *Consueuit Romanus*.
Pij IV. *Ea*. Gregorij XIII. *Ad tollendum*.
Clementis VIII. *Illius vices*,
& Concil. Trident. sess. 25. c. 19.
5 Tum quia huiusmodi probatio est
contra rectam rationem, & medium
prorsus ineptum ad prætensam
conclusionem inferendam, &
colligendam veritatem. certatur
enim de eo, quod proprium est
hominis, vt veritate, honore, virtute,
per corporis vires, quæ sunt
Leonum, Taurorum, & bestiarum
ferocium propriæ, & possunt in
oppressionem veritatis, & confirmationem
mandacij conuerti, siquidem
euenire potest, vt is succumbat
in duello, qui iustam causam
fouet. iuxta cap. significantibus
tit. de purg. vulg in his enim
miracula exigere, est Deū tentare,
vt fit etiam per aquæ calidæ, vel
ferri candentis examen. cap. consuluisti.
2. quæst. 5. S. Thom. 2. 2.
quæst. 95. art. 8. & aliis. Tum quia 6
aduersatur morali institutioni Philosophorum,
qui remittendam iniuriam
senserunt, non referendam
vindictam, quod illud mitis sit
animi, hoc ferini. Turpe esse iniuriam
referre, non autem pati, &
similia; vt videre est apud Stobæum
serm. 17. Ideóque Plato in
Critone, & lib. 1. de repub. non
inferendam, dixit, alteri iniuriam,
neque si eam passus fueris, vlciscendum,
vt vulgus putat. & Maximus
Tyrius serm. 42. *Si iniuriam
inferens deliquit, nihilo minus priore
peccat, qui rependit; sicut qui beneficium
refert, non est deterior eo, qui prior
contulit*. Et iterum. Referens iniuriam,
contumeliam iniurij hominis
in se transfert, sicut qui fuliginosum
complexus est, ab eo mundus
abire non potest. & Plutarch.
lib. de cohib. ira. optabat, vt sicut
animalia firmissimæ sanitatis vorant
etiam lapides, & serpentes,
& concoquunt, ita sapientes non
solum ex amicitiis, sed etiam ex
iniuriis, & inimicitiis vtilitatem
caperent, eas scilicet condonando,
ac tolerando. Nec alia fuit Aristotelis
sententia, cum lib. 1. Rhetor.
cap. 12. videtur docere, sumendam
de iniuria vindictam; intelligit
enim id à Magistratu faciendum,
vt cæteri timeant inferre iniuriam,
& non à priuato iniuriam passo,
cum non sit bonus iudex.

Obiicies; licuit Dauid ex condicto contra Goliam pugnare, & licet etiam inuaso militi, aut nobili non fugere, si fuga sit ei futura ignominiosa, sed vim vi repellere, & si aliter fieri non potest, etiã cum alterius morte. ergo etiam licere prouocato; ne vilis habeatur, & inhonoratus, acceptare duellum. Respondeo negãdo consequentiam cum Caiet. 2. 2. q. 95. art. 8. & in sum. v. duellum. Armilla eod. nu. 1. Soto l. 5. quæst. 1. art. 8. Banne 2. 2. quæst. 40. art. 1. & quæst. 64. art. 7. Abulensi l. 1. reg. cap. 17. Nauar. cap. 11. num. 39. Azor t. 3. l. 2. cap. 5. quæst. 6. Valentia 2. 2. d. 3. quæst. 17 p. 1. Sanchez l. 2. decal. cap. 39. num. 9. Rodetic. p. 1. cap. 137. Savr. in claui regia l. 7. cap. 13. Tum quia pluris faciendum est sapiẽtum iudicium, qui honori, & prudentiæ tribuunt, si seruandæ legis diuinæ causa, oblatum respuatur duellum, quàm insipientis vulgi dedecori attribuentis, imprudens opinio. Tum quia prouocatus, etiam apud vulgus bene consulet suo honori, ex Caiet. Sanchez, Banne, Valentia, & aliis, si respondeat, *paratus sum ad me defendendum, quandocumque me inuaseris, nolo tamen ex condicto duellum acceptare, quod diuinæ legi repugnet.* Hæc enim responsio se esse paratum ad defensionem culpa caret, cum vim vi repellere liceat, & tamen hominis pietatem, & strenuitatem declarat. Tum quia si ob defensionem honoris licet acceptare duellum, posset eadem de causa licere indicere, quod omnes negant, & patet allatis argumentis.

Ad primum argumentum, Dauid ex Glossa instinctu Spiritus sancti pugnauerit. & ideo dixit. *Ego autem venio ad te in nomine Domini exercituum.* vel illa pugna fuit pars iusti belli, non duellum. de quo infra. Ad alterum, est valde dissimile, illa enim fuga tam apud sapientes, quàm apud plebem, est nobili militi ignominiosa, nec aliter potest ignominiam vitare; vnde se tueri potest, si quis ei velit inferre vim, & iniuriam; licitè autem aliter, ad duellum prouocatus ex condicto potest suum honorem conseruare, vt diximus.

THEOREMA 392.

LEx autem hæc Clementis in tres præcipuas partes diuiditur, quarum prima cõtinetur 4. §§. prioribus. secunda §. 5. & 6. tertia §. 7. In priori igitur parte innouãtur, & confirmãtur primò Constitutio. 19. edita anno 1509. Iulij II. prohibentis in terris subiectis mediatè, vel immediatè Rom. E. iurisdictioni, duellum, ita vt pugiles quidem transgressores, sint eo ipso excommunicati. & si non reseruetur absolutio, possint vbique capi, & iuxta iuris dispositionem de homicidio, vel vulnere puniri, & si moriantur in ipso certamine, careant Ecclesiastica sepultura. Temporales verò Domini, Ciuitatésque, & Vniuersitates concedentes locum ad pugnam, similem incurrant excommunicationem, & interdictum, & mulctam 4. millium aureorum, & vltra primam transgressionis vicem, sint feudis, quæ obtinent ab Ecclesia, priuati.

Secundò Constitutio 31. edita anno 1519. Leonis X. statuentis præter prædictas pœnas Iulij II. pugnantes incurrere pœnam damnatæ

natæ memoriæ perpetuò, bonorum proſcriptionem ipſo facto Apoſtolico fiſco applicatorum; Temporales verò Dominos locorum mediatè,vel immediatè Rom. E. ſubiectorum, concedentes locum ad pugnam, excommunicationem (non reſeruatam) & cadere abſque alia declaratione ab omni iure, quod in locis obtinent: Spectatores autem excommunicationem, & mulctam pecuniariã. Non egrediuntur tamen dictæ Conſtitutiones Pontificum dictum ſtatum Eccleſiaſticum.

Tertiò, ſimiliter Conſtitutio 21. edita anno 1560. Pij IV. quæ ſeuerior eſt præcedentibus,confirmatis illarum pœnis,nouas adiungit. extendit enim excommunicationem ad omnes ſe in his immiſcentes (exceptis tantum Imperatoribus, & Regibus) vbicunque exiſtant; quamuis ſubiectos mediatè, vel immediatè Iuriſdictioni Eccleſiæ in ciuilibus, velit etiam teneri pœnis perpetuæ infamiæ,& criminis læſæ Maieſtatis, ſi in hoc delinquant, & reſeruat abſolutionem Papæ. & contra tranſgreſſores Eccleſiaſticos, addit præterea priuationem omnium beneficiorum Eccleſiarum,monaſteriorum, & dignitatum, & inhabilitationem in poſterum ad ſimilia.

Quartò,decretum Concilij Tridentini indicti, & confirmati anno 1564. ab eodem Pio IV. quo in toto Chriſtiano orbe vetantur duella; ferturque excommunicatio latæ ſententiæ ad quinque hominum genera ad ea ſuis actionibus concurrentiũ. Primò, in Temporales Dominos, etiam Imperatores,& Reges,concedentes Chriſtianis decertantibus locũ pugnæ, & ſatis eſt, ſi alter tantum Chriſtianus ſit, ex Sanchez l.2. c.39. & colligitur ex hac conſtitutione §. 5. ſecus ſi ambo eſſent infideles, ex eodem, Delrio. num.26.& Comitolo quæſt. 13. num. 4. quod ſi locus,apud quem pugnatur, fuerit ab Eccleſia conceſſus, ei ſtatim acquiritur,ſi autem feudalis, Domino. Secundò,in cõmittentes ipſam pugnam; qui præter excommunicationem ſubduntur etiam proſcriptioni omnium bonorum,perpetuæ infamiæ, & pœnis homicidarum, & decedentes in conflictu, priuantur Eccleſiaſtica ſepultura. Tertiò, in Patrinos, qui non ſolum puniuntur pœna excommunicationis. Sed etiam proſcriptionis bonorum, & infamiæ perpetuæ. Quartò, in eos, qui in cauſa duelli conſilium dederint tam de iure, quàm de facto, aut certamen ſuaſerint. Quintò, in ſpectatores pugnæ.Sed vtrum Cõcilij excommunicatio ſit latæ ſentẽtiæ quoad prædictas perſonas omnes, aut ſolum latæ ſentẽtiæ quoad Dominos locũ duello concedentes, ferendæ autem quoad reliquas, vt putauit Pet. Nau.l.2. cap.3.in 2.p. dub.13. nouæ edit. n.293. & Manuel to.1. ſum. edit. 2. c.73. n.3. Reſpondeo quoad omnes, ex Suarez t.5. d.23. ſect.vlt.num.11. Sanchez num.26. Tolet.l.5.c.6.num.32. Delrio l.4.c. 4.quæſt.4.ſect.2.Nauar.c.27. num. 150. Tum quia initio additur particula, eo ipſo, quæ referenda eſt ad omnes caſus, & perſonas, non ad ſolos Dominos. Tum quia licet verba, incurrant, & teneantur, ſecundum aliquos ſint futuri temporis, non diriguntur tamen ad Iudicem, nec eius actionem exigunt, ſed ad ipſum reum, qui per

efficax imperium ligatur, & verbum *incurrant*, secundum sententiam communiorem, est latæ sententiæ, ex Tiraquello l. si vmquam. v. reuertatur. num. 145. & seqq. Cod. de reuoc. donat. & ita intellexit Gregorius XIII. in suo Motu proprio de quo mox. Porrò ex dictis constat Concil. Tridentinum locutum tantum esse de duello solemni, quod initur auctoritate publica, & Patrinis, vt idem Gregorius XIII. sentit, cum ait: *Facinorosi nõ desunt, qui quod publicè prohibitum est*, &c. & docet Nau. consil. 2. de purg. vulg. Delrius loco cit. Suarez d. 23. sect. vlt. num. 11. Sanchez num. 22. etsi aliter senserit Farinacius lib. 1. consil. 9 n. 34. & Quaranta. v. duellum. Sed an virtute Concilij absolutio ab excommunicatione sit reseruata, necne, nõ omnino constat. Affirmat Nau. & Manuel locis cit. & Salycetus in additionibus ad Diaz. cap. 100. Negant Delrius supra cit. Graff. p. 1. l. 4. c. 25. num. vltimo. Tolet. l. 5. c. 6. num. 32. Sà. v. excõmunicatio. agens de excommunicationibus nulli reseruatis. num. 14. Erat tamen reseruata virtute bullæ Pij IV.

Quintò, sanctio 78. olim 82. edita anno 1582. *Ad tollendum*. Gregorij XIII. extendentis pœnas Concilij Tridentini, non tantum ad publicum, & solemne duellum, sed etiam ad occultum, & priuatum condictum statuto loco, & tempore, sine Patrinis, sociis, nullis missis prouocatoriis litteris, nullis vsitatis cæremoniis, ita vt eadem excommunicatione, & pœnis Concil. Trident. ligentur committentes duellum, Domini temporales illud permittentes, aut pro posse non impedientes, mandantes, instigantes, auxilium, consiliumve dantes, equum, arma, pecuniam, comitatum, & alia subsidia scienter subministrantes, ex proposito spectatores, aut socios quouis modo se præbentes, etiam si illi, qui ad locum designatum pugnaturi accesserint, impediti pugnam non commiserint, si per illos non stetit, quo minus pugnarent. Nemini tamen absolutionem reseruauit excõmunicationis ex Sanchez n. 27. Comitolo quæst. 13. num. 5. Delrio sect. 2 Sà loco cit & Graffio, licet oppositum tenuerit Nau. consil. 2. de purg. vulg. & Manuel tom. 2. summ. 2. edit. c 73. num. 3. Quam tamen reseruauit postea Clemens VIII.

Cæterum cum duellum ex condicto tempore, & loco, siue solemne, de quo locutum est Concilium Tridentinũ, siue etiam priuatum, ad quod Gregor. XIII. extendit pœnas, vsurpari possit ex dictis & ad eruendam veritatem rei obscuræ, & ad capessendam vindictam, Motus proprius Gregorij, vt etiam Concilij decretum, non solum debet intelligi, quando duellum assumitur ad veritatis probationem, quicquid senserint aliqui viri graues apud Sanchez num. 23. sed etiam quando sumitur ad vindictam: tum quia absolutè loquitur; tum quia duella ad probationem veritatis abierunt in dissuetudinẽ, relictis, quæ sunt ad vindictam, quibus Pontifices, & Concilium voluerunt adhibere remedia. Tum ex Clement. VIII. hoc loco §. 5. quia etiam ex inimicitia certantes complexus est, tum ex communi sententia, de qua Sanchez n. 24.

Ex dictis deducitur (nisi excusentur

ſentur ignorantia) hanc excommunicationem incurrere, cum pugnandi gratia vnus alteri dicit. *Veni ad talem locum, te ibi expecto*, cum tempus præſens, & locus deſignetur;& ideo ſi accedentes pugnent, duellum ſit ex condicto, ex Sanchez num.28. Reginaldo l.21.c.7. num.73.& Delrio.& excommunicati. Dixi, *ſi pugnent*, cum dicatur (*Monomachium commiſerint*) vt prædicti notant, & Clemens VIII. in decreto reſeruationis caſuum anni 1602.die 29. Nouembris; copulatiuè dicat, *prouocantium, & pugnantium in duello*. Solos enim ſocios,& ſpectatores Gregor. XIII. excommunicat, licet non ſit ſequutum duellum; ſi per hos non ſtetit,quo minus pugiles pugnarint.

Idem dicitur de iniuria affecto à non habente gladium, ſi ei dicat, *vade quæſitum gladium, hic te expecto*; ſi pugnent, eſt ex condicto; ſic ſi exiſtens in naui alteri dicat, *egrediamur in terram*, vel *te expecto in tali loco*, vel *quiſque noſtrum abeat quæſitum enſem, in tali loco mox pugnaturi*, ſi ſequatur effectus,ex Molina tom. 4. de Iuſt. d. 17. num. 4. Reginaldo, Sanchez. ſecus ſi quis offenſus dicat offendenti, *diſtringe enſem, tecum enim pugnare volo*, cum ſit rixa,& abſque præmeditato pugnetur.

Quæres an ſi in caſu extraordinario Princeps ad maiora vitanda mala duellum permitteret, incurreret pœnas? Affirmat Salon. 2. 2. quæſt 64.art 3.contr.3. concl.vltima. Negant Caiet.2. 2. quæſt.95. art. 8. & in ſumm. v.Duellum. Armilla ibidem,Sà n.1. Valent.2.2.d. 17.3.q puncto 1.Nauar.c.11.num. 39. Sanchez num.39. quod extenſio Gregorij (illud permittentes, vel non impedientes) intelligatur, quando illicitè permittunt. nam permiſſio licita, ac iuri naturali, reguliſque prudentiæ conſona ad proſpiciendum bono communi, non interdicitur, dignaque eſt præmio, non pœna. vnde ob ſimilem cauſam licet permittere lupanaria. Similiter vt ſpectatores in cenſuras incidant, neceſſe eſt, vt ex propoſito ſpectent. Quare ſi quis fortè illac tranſiens obiter aſpiceret duellum, non caderet in cenſuras latas contra ſpectantes ex propoſito, ex Sanchez, Delrio, Reginaldo, cum is non debeat dici ſpectator ex propoſito, ſeu ex induſtria. Quin etiam ſentit Leſſius.l.4.c.4.dub.11.num.83. ſi quis ex occulto duellum ſpectet, non peccare mortaliter,nec incidere in prædictas pœnas, quia talis non cenſetur inter ſpectatores, eo quod non ſoleant vocari ſpectatores, niſi qui publicè ſe exhibent, & honeſtant ſua præſentia duellum, & pœnæ quantum poſſunt, ſint reſtringendæ.

Dubitabis, an ſi quis præmiſſa prouocatione ad duellum, ſeſe contulit præfixo tempore ad deſtinatum locum, ibique fruſtra expectato inimico diſceſſit, incideritne cum iis, qui ſpectaturi aderant,in hanc Gregorij XIII. conſtitutionem? Affirmat Peregrinus. de duello. quæſt. 41. & alij apud Comitolum. l. 6. quæſt. 18. argumento l. is qui. Cod. ad leg. Cor. de ſicariis, vbi is, qui cum telo ambulauit hominis necandi cauſa, non ſecus coërceretur, ac ſi hominem occiderit. Oppoſitum ſentit Conar.2. p. relect. de homicid. num.6. & ſeqq. Sanchez num. 28. Delrius n.26. Comitol. quæſt. 13. num.5.

num.5.& quæst.18.num 7.8. Graffius l. 1. de casibus reseruatis. c.7. num.10.& 26. Tum quia leges aduertentes in conatum, vt in factum, nimis atroces sunt, & abrogatæ. Tum ex Panorm. c. cum in cunctis.§ clerici.de elect.& Bartolo in l. 1. ff. de sicariis, statutum puniens delictum certa pœna, non habet locum in eo, qui inchoauit, sed delictum non perfecit, quia statutum, & maximè pœnale est strictissimè interpretandum. regula. *Odia*.lib.6.& de excommunicatione in particulari asseruit Castro l.2.de pet.leg. pœn.c.6. Ideo nunquam aliquis incidet in excommunicationem à iure latam, quãuis conetur facere id propter quod est imposita excommunicatio, nisi verè perfecerit illud. Tum quia licet conatus esset pari pœna puniendus, atque commissum delictum, is tamen deberet erumpere ad eum actum, qui esset finitimus sceleri, & nullus propinquior, ex Couar.num.9.atqui actus duello proximus non est accessus vnius pugilis, sed amborum. Tum quia, vt dictum est, ad incurrendam excommunicationem Gregorij., requiritur effectus pugnæ, & non solùm prouocatio, & accessio, vt constat ex illa particula, *monomachiam commiserint*, vt notauit rectè Sanchez num. 28. Comitol.q. 18. num.7. & 8. vnde nec pugil ille excommunicatus est, nec qui aderant spectaturi, cum requiratur accessus vtriusque, & per spectatores non steterit, quin pugiles digladiarentur. Quare non erit casus reseruatus iis, qui excepta causa duelli iuxta decretum Concilij Tridentini, & Constitutionem Gregorij XIII. possunt absoluere. Secus verò respectu sociorum, & spectatorum, si ambo pugiles ad præfixum locum pugnaturi accesserunt, licet impediti, non sint digladiati. Socij enim auxilium, consilium, fauorem præstantes, spectatoresque ex proposito incidunt in excommunicationem, si per ipsosmet non stetit, quin certaturi pugnarent, & non impediuissent, si impedire potuissent, certamen.

Dices, ergo actio accessoria magis punitur, quàm principalis? Respondet Comitolus censeri etiam principalem, dum, aut cum certantium conflictu, aut cum eorum accessu ad pugnæ locum, copulantur. cum ob huiusmodi populorum concursus, pugiles ob popularem irrisionem non omnino liberè possint se retrahere à certandi proposito. Adde actionem pugilum, si non pugnarunt, non fuisse completam, ideo excusari à censura; spectatorum verò fuisse in suo genere completam, quare contraxisse excommunicationem. Si qui verò comitarentur pugiles, vel subsisterent, vt certamen impedirent, vel dirimerent, immunes haberentur à dictis censuris. Quare, vt rectè notauit Delrius num. 5. verba illa (*si per ipsos non stetit*) referuntur non ad pugiles, vt sit sensus, pugiles incidere in excommunicationem, si ad locum accesserunt pugnaturi, & non per eos, sed solùm per alios stetit, ne pugnarent; sed ad socios, spectatores, &c. cum non impedierint, cum possent, sed spectarunt, vel spectaturi aderant. si enim sermo esset de pugilibus, id fuerat dicendum, cum de eis ageretur, non dum agitur de sociis, & spectatoribus, pluribus clausulis inter

ter vtrosque interpositis; & fuisset vterque casus sic exprimendus: *Auctoritate Apostolica statuimus, illos, qui ex condicto statuto tempore, & loco conuento monomachiam commiserint, aut certè non steterit per ipsos,* (sed alios tantum) *ne pugnarent, etiam si nulli Patrini,* &c. cum tamen vnus tantum casus exprimatur, si monomachiam commiserint. Et prætere prudenter Gregorius videtur noluisse occasionem præbere adstantibus, vt curarent impedire certamen pugilum, cum dictam excōmunicationis pœnam in eos statuit, qui adstant, & aspiciunt alio fine, quàm duellum impediendi. Consulentium etiam nomine, de quibus meminit idem Gregorius, illi solum in pœnas incidunt, qui suadent affirmatiuam partem, & ad hoc dant, aut scribunt consilium, non autem qui dissuadent, vt aduertit Delrius, cum hi non peccent.

In altera Constitutionis parte in particulari explicantur personarum genera, quibus certis actionibus peccantibus in causa duelli, vbique gentium, pœnæ à Clemente irrogantur. nempe §. 5. primò ipsi milites, qui vel in ipso alioquin bello publico, & iusto, & Ducis quoque permissu ob priuatas simultates, alium cōtrarij exercitus, vel castrorum, prouocant, aut ex condicto certant, siue singuli, siue bini, terniue, aut alio numero hinc inde pugnent. etiam si pactiones ineant, vt solum certus vtrinque ictuum numerus inferatur, vel cesset, cum quis primùm vulneratus fuerit. Non veniunt tamen hoc nomine conflictus illi, qui fiunt in bello, cum Dux aliquos in arenam mittit contra totidem hostes ad explorandum hostium vires, cum sit pars iusti belli, & non illicitum duellum, ex Valentia 2.2.d.3. quæst.17. puncto 1. Azor.t.3.l.2.c.5. quæst. 4. Sayro in Claui reg.l.7. c.13. num.16. Reginaldo l.21. c.7. num.78. 80. Peregrino de duello. quæst.2. cum differant, tum ex parte principij, fiunt enim publica, & legitima auctoritate, contra quam fit duellū. Tum ex parte effectus, cum fiant ad hostium reipub. animos perfringendos, viresque eorum debilitandas, secus ac accidat in duello. Tum ex parte finis, illorum enim finis est iusta reipubl. defensio, & illorum, qui iustè possunt occidi, interitus, quod non euenit in duello, cum finis sit propriū commodum, aut gloria vana, & interitus eius, qui iustè occidi nequit. Non debent tamen etiam similes conflictus in bello fieri ob inanem gloriam, seu absque iusta causa. Secundò, locorum Domini, Magistratus, Ducesque militum, qui quocunque casu prohibito, per hanc & prædictas Constitutiones, & decretum Concilij monomachiam permittunt, vel non prohibent, in quantum possunt, vel post commissum crimen concedunt impunitatem. Tertiò, in §. 6. immiscentes se in manifestis, seu chartulis aliquo ex his 13. modis. qui suo, vel alieno nomine dictant, componunt, scribunt, mittunt, deferunt, diuulgant, affigunt, exemplant, typis imprimunt, subscribunt, intimant, verbo denunciant, attestantur prædicta vetita scripta, fides, vulgo manifesta, libellos, epistolas, chartas, vel expressè prouocantes ad certamen, vel saltem veluti præparationes,

seu præambula quædam viam sternunt ad chartulas, seu libellos ad duellum prouocatorios, quod sint veluti semina, & radices suscitandarum simultatum, vt cum rei gestæ series, & ordo ex simili abusu adeo firmiter asseritur, vt quicunque contradixerit, mentiri dicatur, vel offert quis contra certam, vel incertam personam probare armis aliquid ita fuisse, vel non fuisse. Nec solum prohibentur ad effectum de quo prædictũ est, huiusmodi scripta, sed pariter quæcũque denunciationes, narrationes, declarationes, & testificationes huiuscemodi rerum prædicta quoquomodo concernentiũ, & ob huiusmodi causas etiã factæ sine scripto in locis publicis, vel priuatis, vbi multitudo hominũ conuenire solet. Dubitabis an in prædictas censuras, & pœnas cadat, qui litteras, scriptáue prouocantia ad duellum legit? Respondet Comitolus l. 6. q. 14. num. 8 quantum perspici potest ex Pij IV. & Clementis VIII. bullis, non, cum prohibeantur ad effectum solum, de quo prædictum est, nempe quatenus ordinantur ad prouocationem, & duellum. Rogabis etiam an quicunque alterum mentiri dixerit, incidat in hanc Clementis constitutionem? Respondeo cum eodem num. 7. minimè, vt si Pater id filio, à quo timetur, dicat, herus seruo, patritius rustico, religiosus suo comiti, à quibus personarum generibus, non est probabile excitanda semina duellorum, sed solum tunc, cum ex more militari, & equestri (ea enim vis est in illis verbis, *vel ex simili abusu*) ad honorem suum tuendum, vel alterius violandum, seu ad iniuriam propulsandam, aut inferendam, affertur materia, & causa ad prouocationem, pugnam, & duellum. Quartò, ibidem, qui aliis ad singulare certamen publicè, vel occultè ineundum, vel ad prouocandum alium, vel ad huiusmodi scripta, id est manifesta, & prouocatorias chartas, scribenda, dictanda, mittenda, deferenda, diuulganda, auxilium, consilium, operam, fauorem præstiterint, siue id suaserint, vel mandauerint. Quíve quomodolibet se in prædictis immiscuerint, etiam si neque pugna, aut effectus; neque accessus, aut actus ad pugnam proximus; neque expressa, aut aperta prouocatio fuerit subsecuta; neque scriptiones prædictæ prodierint in publicum, aut cuiquam extiterint intimatæ, si per eos non stetit, quo minus fieret publicatio, aut denunciatio. Hæc enim omnia genera personarum, & ob prædictas actiones Clemens declarat suæ mentis esse, vt prædictis censuris, & pœnis inuoluerentur.

Tertia igitur parte Constitutionis comprehensa. §. 7. multò plures, quàm fieret in Constitutione Pij IV. Gregorij XIII. & Concilio Tridentino plectuntur censuris, & pœnis Papæ reseruatis occasione duelli, & scriptorum, iuxta relata in Epit. §. 7. Anno tamen 1602. die 26. Nouembris in decreto, quod incipit. *edictum fuit*. & habetur in bullario. tom. 3. pag. 135. Idem Clemens permisit iis, qui ante reuocationem priuilegiorum anni 1601. die 9. Ianuarij poterant absoluere à reseruatis Sedi Apostolicæ præterquàm in casibus bullæ cœnæ, vt quoties nõ est peccatum in decretum Concilij Tridentini, nec in Constitutionem

nem Gregor. XIII. de qua ante, possint absoluere pœnitentes,licet in ipsius Clementis Constitutionem peccauerint, & ea de causa inciderint in excõmunicationem.

Quærenti an huiusmodi pœnæ indictæ a Concilio Tridentino, & prædictis constitutionibus contra duellum committentes, permittentes,concedentes locum,socios, & patrinos, vt incurrantur, requirant Iudicis sententiam? In hac re certum est, quoad excommunicationem, & pariter quoad interdictum, cui supponitur locus,in quo ex dominorum licentia exercetur duellum, per Clementis VIII.Motum hunc proprium incurri absque alia sententia, quia cum sint latæ sententiæ, ex se nullo alio egent.

Certum item è cõtra infamiam, proscriptionem bonorum, amissionem loci, in quo certatum est, clarè requirere sententiam Iudicis, cum sint pœnæ proprio iure acquisito priuantes aliquem, nec solitæ incurri ante Iudicis declarationem. Idemque de beneficiorum priuatione, de qua in Constitutione citata Pij IV.requirit enim Iudicis sententiam ob rationem dictam.

Sed non ita certum de inhabilitate in posterum; ex vna enim parte non videtur aliud requiri, vt tenet Sotus l.1. de Iust. q.6.art. 6. post 4.conclus. Corduba l.1. q.36. Salon 2.2.quæst.63.art.4. Aragona 2.2. quæst. 11. art.3. & alij plures, tum quòd sit pœna nullo iure acquisito priuans, sed tantùm impediens ius acquirendi, ac proinde nullam executionem Iudicis desiderans, instar excommunicationis, suspensionis, & interdicti; tum quod Motus proprius dicat, *eo ipso incurrat inhabilitatis pœnã.* Ex alia verò parte id alijs nimis graue videatur, & ideo adhuc exigi Iudicis operam, vt docent Nauar. comm. de datis, & promissis num. 44. Molina tom.1.de Iust. d 96. & alij, vt diximus in explicatione bullæ 92. Sixti V. Theorem.382.

Eiusdem CLEMENTIS VIII.

Constitutionis 13. editæ anno 1592. quæ incipit. Inter cætera.

EPITOME 156.

DECERNIT præcedentiam inter Regulares. & §.2. statuit, vt tam in priuatis actibus, quàm publicis processionibus, post Canonicos,ac Clericos seculares,nec nõ antiquiores Ordines Monasticos, si qui incesserint, honorabiliorem locum inter alios Mendicantes, & cæteros religiosos, obtineant Patres S. Dominici. & inhibet §.3. sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, ne quis religiosus in hoc eos audeat molestare.

Præcedẽtia inter Regulares Excõmunicatio.

THEOREMA 393.

PRudenter summmi Pontifices ordinem seruari voluerunt in præcedentia Clericorum, & Regularium in processionibus, cæte-

risque publicis & priuatis actibus; tum exemplo Regiæ Salomonis, in qua adeo erant omnia ordinata, vt in stuporem egerint Reginam Sabam l. 3. reg. c. 10. Tum imitatione cælestis Hierusalem, in qua multæ sunt Hierarchiæ, Ordines, mansionesque in gradibus, & dignitate inæquales; tum ne quid in religionibus, quæ Ordines nuncupantur, reperiatur inordinatũ; tum vt firmius conseruetur inter Ecclesiæ membra pax, & concordia, dum vnicuique debitus honor, & dignitas in ordine procedendi, locis, sedibus, iuxta singulorum merita assignatur. Videndus hac de re Baldus l. decernimus. 2. not. Cod. de sacrosanctis Eccles. Tiraquell. de primog. in præf. num. 13. Boërius tr. de Ordine graduum. p. 2. num. 34. Cassaneus in Cathalogo gloriæ mundi. Nau. cons. 1. de Maior & Obed. Roder. t. 3. qq. reg. q. 78. art. 1. Grassis in addit. ad 1. p. pag. 83. Doctores in c. Episcopos. d. 17. & in c. nimis. 2. de excessib. prælat. Locus autem dignior in processionibus, & cõcessibus censetur ille ex Graff. loco cit. n. 2. & c. perlectis. d. 25. qui propinquior est Episcopo, Principi, &c. minus autem dignus, qui longius abest.

Tanguntur autem in hac constitutione tria hominum genera, in quibus præcedentia seruanda est, nempe Clericorum sæculariũ, Monachorum, & Mendicantium. Et quidem Clerici sæculares digniorem locum obtinere debent, ex Ioan. Montano tr. de auct. mag. Concilij num. 84. Roder. 3. p. q. 37. art. 1. Graffis in add. ad l. 3. 1. partis cap. 5. num. 138. num. 3. pag. 83. Geminiano, Cardinali, & aliis, quia antiquior est eorum institutio. Et ideo in iure tit. de cler. & Monachis, prius nominantur, vnde sequitur esse digniores, magis dilectos à nominante, & præferendos per textum in l quoties. ff. de vsufr. Glossam d. 96. c. bene quidem in verbo. Mediolanensis. Baldum in l. 1. Cod. de edict. D. Adr. toll. facit etiam ad hoc c. legi 16. quæst. 1.

Inter ipsos autem Clericos sæculares, qui habent dignitatem in nobiliori loco, licet sint eiusdem nominis præferuntur, vt Canonici Ecclesiarum Cathedralium, Canonicis aliarum Ecclesiarum, ex Innoc. c. 3. de sepult. Nauar. consil. 1. tit. de Maior. & Obed. Roder. to. 3. quæst. 37. ar. 1. vnde illi dicuntur Clerici primi gradus, isti verò secundi gradus, ex eodem Innoc. c. sedes. de rescripr. Et Canonici Ecclesiarum collegiatarum Rectoribus simplicium Ecclesiarum. c. licet. iuncto. c. statutum. de elect. l. 6. & ita de aliis.

Inter eos verò, qui sunt æqualis dignitatis, & gradus, præferendus est, qui priùs promotus est. 17. c. Episcopos. & d. 74. c. Episcoporum, & c. 1. de Maior. & Obed. Ille enim gradu cæteros debet antecedere, quem labor prolixior, & stipendia longiora fecerunt anteire, vt Codic. de off. ma. off. l. nemo. nisi posterior recepisset dignitatem à Principe, tunc enim præcederet. vt de Maior. & Obed. c. per tuas. & l. 2. ff. de albo scrib.

Post Clericos sæculares dignior locus debetur Clericis regularibus S. Augustini, incedentibus tamen sine cappa in linea veste, & Clericali habitu, vt ex Cardinalium definitione, & bulla Pij IV. incipiente. *Sedis Apostolicæ*, docet Nauarr. comm.

comm.4.de regul.nu.4.& 5.& Roderic. loco cit. quicquid in contrarium sentiat Graffis loco cit. num.6. Deinde Monachis S.Benedicti, vtpote antiquissimis, & deinceps aliis iuxta institutionis antiquitatem, ex Gloss. in cap. quorundam de elect.l.6.

Tandem Monachos sequentur ordine dignitatis Mendicantes religiosi, ex Doctoribus præcipuè Præposito in cit. cap. Episcopos. d.17. & loci prærogatiuam inter eos habent Patres S. Dominici, provt hoc loco declarat Clemens VIII. & ante eum Pius V. in bulla 26. aliàs 68. quæ incipit. *Diuina disponente clemētia.* tum Fratres Minores, postea Eremitę S. Augustini, demum Carmelitæ. Si quæ autem controuersiæ otiantur in præcedentia in supplicationibus,& processionibus, per Episcopum componendæ sunt amota omni appellatione, & non obstantibus quibuscumque ex Conc. Trid.sess.23. de ref. cap.13. & Roderico 3. p. q.36.art.1.

Si autem regulares non vocentur ad processiones, non tenentur comparere; nec possunt vocari ad processiones, nisi magna ex causa, Abbas in cap. nimis 2. de excess. præl. Gambarus l.8. de auct. leg. à latere. §. de potest. leg. in regulares. Nec possunt ad hoc sub censuris adstringi ab Episcopis, sed aliis pœnis, cum in hoc non sint delegati Sedis Apostolicæ & regulares sint immediatè Sedi Apostolicæ subiecti. Videndus Quaranta v. præcedentia.in fine, & Henriquez l.7. cap.24. 25. num.7. At si regulares distent vltra dimidium milliare à ciuitate, compellendi ab Episcopis non sunt accedere ad processiones, vt censuit sacra Congregatio super Concilio, vt notauit etiam Quaranta v. præcedentia.

Exemptionem autem à processionibus dedit Gregorius XIII.Societati Iesu, inhibuítque Ordinariis quacumque dignitate fulgentibus, ne super præmissis religiosos prædictos inquietare audeant, aut inquietari permittant. Si quis verò exemptus sponte processionibus intersit, non renunciat tacitè huic priuilegio, quia huiusmodi priuilegia dantur fauore totius religionis, vt docet Rodericus 3. p. quæst.36. art.3.& constat ex compendio priuil. Societatis. tit. priuilegia. §.2. Menochio consil.75. num.70. & 74. lib.10.

Eiusdem CLEMENTIS VIII.

Cōstitutionis 20.editæ anno 1593. incipientis. Cum Hebræorum.

EPITOME 157.

APPROBAT §. 1. Constitutiones Gregorij IX. num.2. Innocentij IV. num.2. Clementis IV. Honorij IV. Io.XXII. Iulij III.nu.24.Pauli IV. Gregorij XIII num 70. prohibéntium Thalmudi libros. Vetátque §. 2. Vanos, Cabalysticos, & alios nefarios auctores prohibitos, & quæcūque opera, & scripta tā lingua Hebræa, quàm alia quacūque tacitè, vel expressè hære

Prohibētur libri Thalmudi,& Cabalystici, cæteráque huiusmodi scripta sub pœna excōmunicationis latæ sententiæ, confiscationis bonorū,&c. & extenduntur ad Complices.

hæreses, vel errores contra sacras scripturas legis veteris, necnon contumelias, impietates in Deum, sanctissimam Trinitatem, Christum, B. Virginem, Angelos, Patriarchas, Prophetas, Apostolos, & alios sanctos, Sacramēta, Crucem, Imagines, Ecclesiam, Sedem Apostolicam, Christi fideles, præsertim Episcopos, Sacerdotes, & alios Ecclesiasticos, atque Neophytos nuper ad fidem conuersos; vel in quibus sunt obscænæ narrationes.

§. 3. Et reuocat licentias omnes concessas legendi, tenendi, & deferendi huiusmodi libros.

§. 4. Districtéque inhibet ne denuo concedantur licentiæ retinendi, legendi, emendi, vendendi, aut edendi de nouo libros prædictos.

§. 5. Præcipitque eos intra dies 10. Romæ, extra verò 60. consignari inquisitoribus, vel Ordinariis locorum ad comburendum sub pœna publicationis bonorum, & aliis tam Iudæis, quàm Bibliopolis, Typographis, & aliis contrafacientibus, & quo ad Christianos transgressores excommunicationis latæ sententiæ, si legant, teneant, habeant, edant, describant, aduehant, emant, vendāt, donent, commutent, aut alio modo distrahant.

§ 7. Immo sub prædictis, & aliis pœnis statutis cōtra fautores Apostatarum à fide, & & Hæreticorum, præcipit, ne quis audeat opem, auxilium, consilium, fauorem, præstare Hebręis pro habendis, scribendis, afferendis, aut pro eorundem legendorum impetrandā licentia.

THEOREMA 394.

ITerum pullulantes Iudæorum impietates toties à summis Pontificibus excisas, vt diximus in 2. bulla Innoc. IV. & 70. Gregorij XIII. iterum fuerunt à Clemente VIII. 20. hac Constitutione nouo conatu euellendæ, & denuo exturpandæ, ne deinceps cuiusquam opere, & auxilio serpere possent. Prædecessorum igitur vestigiis insistens Pontifex primò proscribit toto orbe Christiano Thalmudi, id est Doctrinales Hebræorum libros, eo quod innumeras blasphemias, & impietates in Christum Dominum, eiusdémque sanctissimam Religionem cōtinerent. Recensentur autem duplices Thalmudi libri à Gerebrardo in chronico anno mundi 3690. Sixto Senensi l. 2. biblioth. & aliis, nempe Babylonici, quorum tres fuerunt collationes. Prima facta post vltimum excidium Hierosolymitanum anno 150. à Iuda Simonis filio; altera à R. Ioannā anno 300. ab eadem clade; tertia à R. Asse, & R. Hammai circa annum Christi 40. ex Gerebrardo loco citato &

& Baronio in annum Christi 476. & Hierosolymitani, Babylonicis multo contractiores, quos omnes indistinctè Pontifex damnat; in Christianæ enim Religionis odiũ concinnati sunt, quicquid existimauerit Petrus Galatinus l. 1. c. 7.

Secundò etiam damnat vanos cabalysticos libros. est autem *Cabala* disciplinæ secretò, & quasi per manus receptio, vt ex Pico Mirandulano in Apologia, Cælio Rodigino l. 10. c. 1. Thoma Garzonio in foro vniuersali, discursu 29. & Paulo Riccio constat. Damnat autem Clemens vanos cabalysticos & alios nefarios libros, & non absolutè quoscumque cabalysticos libros; quod duplex censeatur Cabala, vna antiquissima à Deo Moysi in mõte Syna insinuata; cum ei non tantum litteralem legem toti populo communicandam dederit, sed etiam alteram spiritualem, & veluti explicationem litteralis solum septuaginta à se dilectis sapientibus tradendam; quam ipsi quoque successoribus per manus ore tenus communicarent. Ita enim scribitur *Locutus Deus*. l. 4. Esdræ cap. 14. *Reuelans reuelatus sum Moysi super rubum, quando populus meus seruiebat in Ægypto, & adduxi eum super montem Synai, & detinebam eum apud me multis diebus, & enarraui ei mirabilia multa, & ostendi ei temporum secreta, & finem, & præcepi ei dicens. Hæc in palam facias verba, & hæc abscondas.* & D. Hilarius in 2. Psal. eadem illis verbis testatur. Erat autem iam à Moyse ante institutum in omni Synagoga septuaginta esse Doctores. nam idem Moyses, quamuis testamenti verba in litteris condidisset, tamen separatim quædam ex occultis legis secretiora mysteria senioribus, qui deinceps Doctores manerent; intimauerat, cuius & doctrinæ etiam Dominus in Euangelio meminit, dicens: *Super Cathedram Moysi*, &c. Huius rei specimen videri potest apud D. Hieronymum l. 3. regum in illud Dauid, *Habes quoque apud te Semei filium Gera*. & in præf. com. in Threnos Hieremiæ, & D. Aug. in tr. 17. in Io. in illud, *triginta octo annos habens in infirmitate*. Sed cum ob varias captiuitates vereretur Esdras, ne dispersis Doctoribus interiret etiam huiusmodi doctrina, petiit à Domino eodem l. 4. cap. 14. vt liceret mandare litteris, sicut cætera, quod & factum est. vnde Dominus ei præcipit. *Priora, quæ scripsisti, in palam pones, vt legant digni, & indigni: nouissimos autem septuaginta conseruabis, vt tradas eos sapientibus de populo tuo: in his enim est vena intellectus, & sapientiæ fons, & scientiæ flumen. & feci sic.*

Altera post Christum natum ab Hæbræis conficta, falsa, superstitiosa, & impia, ad euocandos dæmones, præstigia exercenda, & similia patranda, cuius beneficio impiè dicunt Iosue solem stare fecisse, Heliam ignem de cœlo deduxisse, Christum miracula operatum esse. Huius veluti quatuor species recenset P. Martinus del Rio. l. 1. mag. disq. cap. 4. quæst 3. Quare rectè hæc Cabala, vtpote vana, erronea, superstitiosa, blasphema, & magica à summis Pontificibus, & Ecclesia proscripta est, licentia illam tenendi, legendi, deferendi omnibus sublata, inhibitúmque, ne denuo concedatur facultas legendi, retinendi, emendi, vendendi, aut de nouo edendi

prædi

prædictos libros, sed tradendos inquisitoribus comburendos, sub pœnis. §. 5. & 7. statutis. ob id constitutio hæc multo seuerior est cæteris eadem de re latis, vt inspicienti patet, & multo plures comprehendit.

Eiusdem
CLEMENTIS VIII.

Constitutionis 28. editæ anno 1594. incipientis. Religiosæ.

EPITOME 158.

Religiosis munera interdicũtur. restitutio, priuatio officiorũ, vocis actiua, & passiua, inhabilitas, & infamia.

PROHIBET §. 1. & 2. omnibus Religiosis (exceptis militiæ) vtriusque sexus omnem largitionem, & missionem munerum, directè, vel indirectè, palam, vel occultè, communi, vel proprio nomine, non obstante quouis statuto, aut consuetudine, nisi in Generali Capitulo re maturè discussa, vnanimi consensu, superiorúmque permissu causa approbata fuerit.

§ 3. Etiam si res à superioribus alicui concessæ sint, vt de eis disponat ad libitum, vel ab amicis, & consanguineis datę fuerint, prętérquam leuiora esculenta, & poculenta, vel ad deuotionem pertinentia munuscula, communi tantùm nomine, cum superiori de consensu conuentus, videbitur, danda, adeo vt huiusmodi largitiones Religiosis sint interdictæ, non solùm per se, & directè, sed etiam per alios, & indirectè.

Siue hæ §. 4. fiant laicis quacumque dignitate, etiam Regia, & Imperiali, siue Ecclesiasticis, etiam Pontificali necnon Cardinalatus dignitate fulgentibus, aut proprio loci ordinario, etiam ex causa, & occasione benedictionis, vel susceptionis hàbitus, tonsuræ, professionis, vel Congregationis Protectori, Generali, Prouinciali, aut etiam inter ipsos quoque religiosos, nisi rerum minimarum de licentia expressa superiorum, & in scriptis.

§. 5. Item ne possint erogare pecunias vllas in cuiusuis benefactoris, aut Procuratoris, vel Ordinarij honorem, etiam occasione transitus, & primi ingressus, aut memoriam acceptorum beneficiorum, seu pro prædictis honorificè lautéque excipiẽdis, vel pro comessationibus, compotationibúsque quibusuis personis, etiam eiusdem Ordinis, & domus largiendis, aut exhibendis spectaculis, etiam piis, aut in quibusuis rebus superuacaneis ad pómpam, ostentationem, oblectationem, aut priuata commo-

commoda pertinentibus, nisi re ipsa pro diuino cultu, & veris pauperum indigentiis, seruato in hoc charitatis ordine, & habita ratione necessitatis, de consilio, & consensu Superiorum, aut in aliis rebus licitis per Capitulum Prouinciale, vel Generale non prohibitis, & per ea præfixam forsan taxam non excedentibus.

§. 6. Non tamen hac Constitutione derogatur hospitalitati, præsertim pauperum, & peregrinorum. Si qui verò ditiores illac transeant, debent esse contenti communi mensa; & religiosi sint in hoc frugales.

§. 7. Si quis contra prædicta à religiosis & Capitulo, & Ordine quid acceperit, id suum non faciat, & teneatur absque alia declararione in vtroque foro restituere, non ei, qui dedit, sed communi massæ, adeo vt neque in foro conscientiæ absolui possit, non facta realiter restitutione. nullàque ratione possit religio remittere, vel exemptum facere à restitutione, aut concedere, vt datum erogetur in pauperes.

§. 8. Transgressores eo ipso sunt priuati dignitate, gradu, muneribus, & officiis, inhabiles ad illa, & alia, perpetuò infames, priuati voce actiua, & passiua absque alia declaratione, & potest contra eos procedi, & inquiri tanquam reos furti, & simoniæ, præter alias iuris communis pœnas.

§. 9. Etiam superiores faciant, vt hæc à subditis seruentur, & constitutio hæc ponatur in libris statutorũ monasterij, & saltem quotannis legatur in Cõgregatione, aut Capitulo.

THEOREMA 395.

QVæ interdicũtur in hoc motu proprio Clementis, sunt etiam vetita iure communi. c. nulli liceat, & cap. si quis. tit. de rebus Eccl. non alien. c. cum ad monasterium. cap. Monachi. 2. de statu Monach. & 12. q. 1. cap. non dicatis. & Concil. Trid. sess. 25. c. 2. & merito. Tum quia per votum paupertatis, & incapacitatem dominij, regulares subditi largitiones munerum facere non possunt etiam ad pias causas, nisi ex consensu tacito, vel expresso Prælati, vnde etiam quicquid acquirunt, monasterio acquirunt. Superiores quoque non sint domini bonorum monasterij, sed solum administratores subordinati, vnde non possunt ea conferre, quibus voluerint, sed tenentur in eis administrandis seruare leges boni administratoris, & œconomi. Tum quia conuentus, qui est dominus talium bonorum, non consentit in tales donationes, immo nec per Canones, & Constitutiones Ecclesiæ illis cõsentire potest, nisi ad causas pias moderatè, iuxta Pontificis, qui est supremus admi-

nistraior, præscriptum, cum ea debeant etiam inseruire ad victum, vestitúmque futurorũ regularium.

Itaque §.1. & 2. vetat Pontifex omnibus Religiosis (exceptis militaribus) professis scilicet, cum Nouitij non veniant hoc nomine. cap. religioso. de sent. excommunicationis l.6. §. quamuis. vtriusque sexus, non solum particularibus, sed etiam superioribus, & conuentibus, ne directè, vel indirectè palam, vel occultè, communi, vel proprio nomine, extra Ordinem aliquid liberaliter donent; nisi re maturè discussa in Generali Capitulo vnanimi consensu, & superiorum permissu fuerit probata causa.

Per donationem autem, & largitionem munerum; ex Magistro sent. & S.Thom.2.d.18. q.2. art.2. intelligitur datio liberalis, siue irredimibilis, & nõ intendens compensationem, seu, vt tradunt Azor tom.3. l.11. tr. de donar. c.1. & Iurisperiti. l. donari. ff. de donat. rei licitæ nullo iure cogente, mera liberalitate facta collatio. Ideo cum superiorum licentia possunt Religiosi pauperibus facere eleemosynas, remunerare obsequia, & accepta beneficia dummodo munera non excedant merita (si enim excedant, reducentur ad donationem propriè dictam) ex Azor 3.p. l.10. cap.3. q.3. cum hæ sint satisfactiones, & eleemosynæ, non donationes. neque enim probabile est, vt notat etiam Roder. tom. 2. q.48. art.3. voluisse summ. Pontificem tollere remunerationem, cum sit de iure naturali, vt benefacientibus benefaciamus. l. si non forte. ff. de condit. indeb. & l. si non fir. ff. de pet. hered. facta enim largitio ex talibus causis, non est duntaxat ex liberalitate, vt rectè docent S. Thom.2.2.q.106.art.3. Nauarr. in Apol. de reddit. Eccl. q.1. monit.82. Io. Valerus Carthusianus in differentiis vtriusque fori. v. munera. diff.1. n.72. & 97. Io. à Cruce l.1. de statu relig. c.3. not.1. Bonacina de donatione p.1. vbi etiam citat Quarantam. v. munerum largitio. & P. Ant. Marchesium nostrum à se consultum: vnde communi vsu Medicis, Aduocatis, Capellanis, vectoribus, & famulis pro bono famulatu, & diligentia in suis officiis, vltra consuetam mercedem, statis temporibus aliquid donari, vel tradi solet. Qua de re Roder. p.1. qq. reg. q.27. art.6. & Io. à Cruce not.1.

Non possunt tamen religiosi ex Roder. loco cit. tom.2. q.48. art.3. facere huiusmodi remunerationes illis, à quibus ad prælaturas, aut officia vel promoti sunt, vel promouendi, cum id præ se ferat speciem simoniæ; si quod tamen admodum leue munusculum subditus promotus daret Prælato, in foro exteriori, non esset censenda simonia, sed grati animi significatio, cum leuitas munusculi suspicionem euacuet simoniæ, vt colligitur ex c. etsi. de simonia, & Nauarr. tr. de dat. & promiss.

Beneficiatus autem regularis, vel qui ex concessione Papæ habet pensionem, non comprehenditur hac bulla, cum possit disponere de fructibus sui beneficij, vel pensionis, sicut clerici sæculares de suis, ex Card. Clementina. 2. §. sed & tales. tit. de vit. & honest. cler. Nauarr. de reddit. Eccl. q.3. monit.25. & com. 2. de regul. n.10. & Petr. Nauarr. l.3. de restit. c.1. n.175.

THEO

THEOREMA 396.

ID autem intelligitur ex §.3. ram de rebus concessis à superioribus, vt de ipsis pro libito disponat, quàm de habitis ab amicis, & cæteris quouis titulo, cum quicquid acquirit Monachus, acquirat monasterio, non sibi; ob id cum nullius rei dominium habeat, non potest illud per munerum largitionem in alium transferre. Excipiuntur tamen leuiora esculenta, & poculenta, & munuscula pertinentia ad deuotionem, dãda communi tantum nomine, cum superiori, de consensu conuentus, videbitur.

Porrò res leues sunt in duplici differentia, vt notat Io. à Cruce, not.3. aliæ enim sunt ita paruæ, vt nullam mereantur compensationem vt v.g. calculus benedictus, modicus panis, aureum pomum, & similes, & harum donationes non videntur hac constitutione comprehensæ, cum finis constitutionis sit, ne donationibus, & muneribus dissipetur patrimonium Christi, quod his reculis donatis non euenit. Aliæ sunt æstimabiles, siue sint esculenta, & poculenta, de quibus c. statutum. §. insuper de rescript. l.6. & Gloss. ibid. v.g. vitulus, & quę biduo aut triduo consumuntur siue res ad deuotionem pertinentes, vt tabula depicta, affabrè factus æneus, aut eburneus Crucifixus. & hæc sunt, quæ præcipit, vt solum communi nomine, & de consensu conuentus, cùm videbitur superiori, donentur. iuxta c. tua nuper. de his, quæ fiunt à Prælatis sine cõsensu Capituli. Quod etiam sentit dicendum de leuibus diuersi generis, eo quod quando in aliqua regula excipiũtur aliqui casus, maneant etiam excepti alij similes, ex Bartolo. c.2. de coniugio leprosorum. Cum enim lex non possit excipere omnes casus exceptione dignos, ponit aliquos loco exempli. Secus in dissimilibus, de quibus solum intelligitur regula iuris. casus exceptus firmat regulam in non exceptis. Extendit autem Clemens VIII. exceptionem hanc respectu Societatis IESV, vt possint etiam donari aliqua, quæ pro medicinis ex India afferuntur, vt v. g. lapis Belloares, balsamum, &c.

Quærenti verò quænam censenda sit valoris quantitas, quam Pontifex dari permittat tanquam minimam: dico aliquos existimare esse valorem duorum aureorum, & fauet. l. plebis scito. ff. de officio Præsidis. l. si oleum. & l. id est. ff. de dolo malo. & Gloss. in cap. de appellationibus. tit. de appellat. c. statutum. de rescriptis. l.6. Gloss. ibid. Alij, vt Io. Valerius loco cit. n. 65. multò magis extendunt. Sed res videtur relinquenda arbitrio prudentis, attenta qualitate dantis, & accipientis, quantitate muneris, & durationis tempus, vt respondit Pontifex Archiepiscopo Strigoniẽsi in c. & si quæstiones de simonia. Quod enim respectu vnius personæ, & in vno loco, & tempore est paruum, respectu alterius personæ, loci, & temporis censeri poterit magnum, ex Nauarr. c. non dicatis. num. 25.

Sed nunquid licitè poterit donari artificium superpellicei, aut tabulæ? Sunt qui negent, quod res huiusmodi pretio æstimentur, & omnia sint acquisita monasterio. cap. cum olim. de priuilegiis. Sunt pariter, qui affirment, vt Io. Vale-

rus Carthusianus.v.munera.diff.1. n.66.67. quod tunc religiosus non agat de alienanda, seu donanda re, quæ sit monasterij, sed tantum agat de non acquirenda; quo casu Prælatus, qui licentiam concedit, potest præiudicare monasterio. Glossa in c.fin.16.q.6. & in c.placuit.2. 16.q.3. & cap.2.verbo.Non debet. tit.de donat. Tabiena. v.alienatio. q.10.& alij, vt diximus Theoremate 2. Videri potest Sanchez l.6. de matrim. d.4.n.12.

Potest quoque dubitari nũ consensus conuentus sit necessarius ad singulas licentias concedendas à superiorẽ pro re aliqua donanda? Respondet idem, qui supra Io. Valerus ibidem. num.79. se hac de re sæpius cõsultum sensisse satis esse, vt conuentus semel tribuat facultatẽ Prælato concedendi licentias huiusmodi inferioribus, & vt ipse quoque possit munuscula dare.

Iam verò ad vitandas fraudes circa huiusmodi largitiones munerum declarat Pontifex eodem §.3. eas prohiberi Religiosis, siue per eos fiant, siue per alios, & tam directè, quàm indirectè. Quo loco dubitatur an incidat in hanc Clementis Cõstitutionem religiosus, si absque sui superioris licentia volentem sibi aliquid donare roget, ne sibi donet, sed donet consanguineo, quibus precibus ille ductus, largitur cõsanguineo? Sunt qui affirment; tum quia Motus proprius Clementis habet: *Prohibemus religiosis missiones munerum non solum per se, verùm etiam per alios, tam directè, quàm indirectè*; hic autem videtur per alium, & indirectè donare, cum perinde sit, ac si religiosus acceptaret, & mitteret consanguineo, cum eius contemplatione res consanguineo detur. Vnde id videtur & Clementis Constitutioni, & voto paupertatis aduersari. Tum quia. l.2. ff. de calumniat. dicitur. *Nec refert an ipse pecuniam acceperit, an alij inferit dari.* Oppositum tamen docet Sosa in huius bullæ explicatione. num.73. Tho. Sanchez l.6. de matrim. d.4. num.7. Bonacina de donat. n.6. quando religiosus profitetur nolle se acceptare, vt si dicat *Ea re non indigeo, si tibi placuerit, gratum mihi erit, si dederis meo consanguineo.* Secus esset, quando religiosus exprese, vel tacitè acceptaret, & peteret dari consanguineo, vt si offerenti donum, gratias agat, petátque ab eo, vt tradat cõsanguineo, eo quod in priori casu nulla sit ibi acceptio religiosi, vnde nihil ipse donat, sed solum intercedit, vt alius donet. in posteriori autem religiosus acceptat, & mittit per manum donantis cõsanguineo. Deinde quia motus proprius Clementis, & votum paupertatis, obligat religiosum solum ne acquisita alienet, absque debita licentia, non autem, vt acquirat; in casu autem nostro nihil acquisitum alienat, cum absque acceptatione non possit acquirere, & tantum abest, vt acceptet, vt potius testetur contrarium, cum vero animo non acquirendi. Poterit tamen peccare contra charitatem, si absque iusta causa omittat acquirere monasterio, vt detur alteri.

Vnde ad primum argumentum dicendum est, id non esse donare, cum religiosus verè nihil acquirat, & consequenter nec alienet. Ad secundum id habet locũ quando est tacita acceptatio, & acceptans iubet dantem alteri tradere. Indirectè autem donare censebitur

tur conuentus. v. g. si absque iusta causa repudiet legitimam Monachi post tacitam, vel expressam acceptationem factam à monasterio (antequam enim acceptetur nondum est in bonis monasterij. l. pretia rerum. ff. ad legem Falcid. & solum desinet acquirere) in fauorem alicuius, aut quando est tacita donatio sub nomine, & specie mutui, vt si religiosus nummos alicui mutuet animo non recuperandi, ex Sosa loco cit. Sanchez dicto n. 7. Io. à Cruce l. 1. de statu relig. c. 3. not. 3. & aliis similibus casibus.

THEOREMA 397.

QVoad personas autem, quibus largitiones fieri possint à religiosis, nullæ sunt, cum ex §. 4. caueatur ne fiant laicis cuiusvis dignitatis, etiam Regiæ, & Imperatoriæ, nec Ecclesiasticis, comprehensis etiam Cardinalibus, locorum Ordinariis, aliisque Prælatis, & quauis occasione, vt benedictionis, susceptionis habitus, tonsuræ, professionis, & similiũ. Protectori Cõgregationis, Generali, Prouinciali, aut sibi inuicem particularibus religiosis, nisi rerum minimarum, de expressa licentia, & in scriptis superiorum, ne scilicet his largitionibus patere possit via ad ambiendas dignitates, & officia religionis, vt videmus etiam veritum à Pio V. respectu Fratrum S. Francisci bulla 61. quæ incipit. *ad extirpãdu.* edita anno 1568. Et quod dictum est de munerum largitionibus, extendit etiam Clemens. §. 5. ad erogationes pecuniarum in comessationes & compotationes benefactorum, Protectorum, Ordinatiorũ, & aliorum, etiam eiusdem Ordinis occasione primi ingressus, transitus, beneficiorum receptorum, & gratitudinis, exhibendorúmque spectaculorũ, etiam piorum, aliarúmve rerum pertinentium ad pompam, ostentationem, oblectationem.

Non vetatur tamen religiosis, ne occasione v. g. festi alicuius possint inuitare ad prandium, &c. solum enim vetantur sumptus excessiui, cum dicatur oppipatè, honorificè, lautè, vt notat etiam Io. à Cruce loco cit. & etiam colligitur ex §. 6. vbi dicit non intendere derogare hospitalitati pauperum, peregrinorum, quin & ditiorum, etsi optet, vt contenti sint mensa communi, & religiosi sint frugales. Sicut neque derogat eleemosynis etiam maioribus, in mendicantes, & eos, qui non habent ad decentiam sui status, si monasterio suppetant superflua, vt colligitur ex §. 5. & Ioanne Valero loco cit. n. 91. vsque ad 98.

THEOREMA 398.

DEinde §. 7. inhabilitantur recipientes aliquid à religiosis particularibus, Capitulo, aut Ordine contra huiusmodi decretum, ad illud retinendum, & faciendum suum, sed obligantur absque alia declaratione in vtroque foro restituere acceptum, non largitori, sed massæ communi; & religio aut conuentus non potest restitutionem remittere, aut condonare, vt erogetur datum in pauperes, adeo, vt non possint, qui receperunt, etiã in foro conscientiæ absolui, nisi post factam realem restitutionem. Quid si paupertas sit adeo grauis, vt modo non possit, qui accepit,

restituere? data possibili cautione de satisfaciendo, cum primum poterit, licebit absolui, ex Sanchez l.2. decal. c.20. n.19. Sosa in explicatione præsentis Constitutionis n. 96. Io. à Cruce loco cit. not. 4. iuxta communem doctrinam Anton. 3. p. t. 24. c. 8. Syl. v. excomm. 9. casu 42. n 8. Tab. excom. 5. casu 4. q. 17. Nauarr. c. 17. n. 59 & com. de dat. & promis. num. 38. Molin. t. 3. d. 756. Roder. in sum. edit 2. t. 1. c. 87. n. 8. Henriquez l. 13. c. 28. n. 1. litt. R. cum nemo teneatur ad impossibile, & ex altera parte non sit procrastinanda conuersio, etsi aliqui oppositum tenuerint.

THEOREMA 399.

TAndem §.8. decernuntur pœnæ in transgressores huius legis, seu largientes munera, non autem in recipientes, scilicet primò priuatio ipso facto dignitatū, munerum, officiorum, videlicet habentium honorem cum superioritate, non autem prædicationis, lectionis, &c. ex bulla Sixti V. quæ incipit. *Ad Romanum* §.6. vocisque actiuæ, & passiuæ. Secundò, inhabilitas ad eadem, & alia in posterum obtinēda. Tertiò, infamia perpetua. Quartò, furti, & simoniæ pœna, absque alia declaratione, scilicet pœnæ, non tamen absque declaratione culpæ, seu criminis, cui illa pœna est imposita, iuxta opinionem S. Thom. & Thomistarum 1.2. q. 96 art. 4. & 2.2. q. 62. art. 3. Binnis ibidem dub. 2. Soti l. 1. q. 6. art. 6. Valentiæ 1.2. d. 7. q. 5. p. 6. & 2.2. d. 1. q. 12. p. 2. Io. à Cruce l. 1. de statu relig. c. 3. not. 3 Sanchez l. 7. de matrim. d. 46. n. 18. & l. 2. decal. à n. 6. ad 21. Sylu. v. pœna. num. 28. & aliorum, vt diximus Theor. 382. eo quod sit nimis durum, vt quis contra se exequatur pœnam, vt priuationem suorum bonorum, & similes, sed videatur sufficere, si patiatur illatam, licet alij oppositum senserint. & in fine Pontifex præcipit Ordinariis locorum, & superioribus regularibus, vt curent in monasterij libris describi, & saltem semel in anno in Congregatione legi, & à subiectis obseruari. Sed valdè dolendum est, decretum optatum effectum minus esse consecutum, adeo vt apud multos vix extet eius memoria.

Eiusdem CLEMENTIS VIII.

Cōstitutionis 37. editæ anno 1595. incipientis. Æqua.

EPITOME 159.

SVB pœna excommunicationis latæ sententiæ prohibet §.4. sæculares iudices ferre in Hierosolymitanos equites, donatos, religiosos, seruitores, Presbyteros, sæculares illis actu inseruientes, sententiam aliquam declaratoriā, fuisse per eos commissum crimen assassinij, aut deuenire ad executionē pœnarum, nisi prius ab eorū Superioribus adiuncto sibi Episcopo loci, doclaratum fuerit, tale crimen ab eis commissum. Cuius absolutio reseruatur Papæ, & irritatur quicquid

Sæculares non ferant assassinij sententiam, nec exequantur in Equites Melitenses, & eis inseruiētes, nisi prius cōstet per sententiā illorum Superiorū id eos commisisse. *excommunicatio reseruata.*

quid secus, etiam ignoranter, fuerit attentatum. Non obstantibus, &c.

THEOREMA 400.

IAm à Gelasio II. anno 1120. Honorio II. anno 1124. Innocentio II. Celestino, Lucio, Eugenio II. Anastasio IV. & aliis Romanis Pontificibus Hierosolymitanorum militum religio approbata fuit, vt dictum est Theor. 323. vt armis Christianos peregrinos à Mahometanis tutos redderent, & per omnem terram sanctam circunducerent, & in ea tria essentialia religionis vota nuncupantur, vt constat ex Nauarr. de redd. Eccl. q. 3. num. 55. Roder. t. 2. qq. reg. q. 2. art. 7. Decis. Pedemont. 27. num. 81. Pet. Greg. syntag. l. 15. c. 34. Roder. tom. 1. l. 13. c. 5. q. 3. multisque priuilegis aucta à Io. XXII. bulla 5. Pio IV. n 9. & 29. Pio V. bulla 77. Gregor. XIII. bulla 67. & aliis. consequenter gaudere debet tum fori, tum canonis priuilegio. Auth. apud quos oporteat monach. caus. dicere. & Auth. Cod. eodem de Episc. & cler. & cap. si quis suadente. 17. q. 4. & cap. non dubium. de sent. excomm. & cap. 2. de foro comp. Nauarr. com. 2. de reg. num. 63. Iudices tamen sæculares sub prætextu assassinij criminis sanè grauissimi, de quo etiam clericus imputatus per sæculares iudices puniri potest, ex Claro l. 5. §. assassiniū n. 3. & q. 36. num. 25. quippe cum assassini sint diffidati, & ideo præcedente declaratione impunè à quocunque possunt occidi, c. 1. de homicid. lib. 6. cúmque in criminalibus regulariter ad condemnandum aliquem, requirantur probationes meridiana luce clariores, in hoc delicto propter atrocitatem sufficiunt arguméta probabilia, ex eodem Claro, Carrerio in pract. crimin. §. homicidium. Bossio tit. de conuictis. n. 55. Plaza l. 1. delictorum cap. 19. n. 16. Bursato consil. 192. immeritóque sæpissimè negotium dictis militibus facesserent, præsenti motu proprio Clemens VIII. vetuit sub pœna excommunicationis latæ sententiæ reseruatæ Papæ, iudices sæculares ferre declaratoriam sententiam commissi assassinij, eámue executioni mandare, contra prædictos milites, eorúmque donatos, religiosos, familiares, presbyteros sæculares actu inseruientes, de quibus videre est in bulla 2. Anastasij Papæ anno 1154. §. 9. & 10. & Pio IV. quæ incipit. *Circunspecta*, nisi prius per sententiam ab eorum superioribus adiuncto sibi Episcopo loci, fuerit declaratū tale per eos fuisse commissum crimen. Et decernit irritum quicquid secus, etiam ignoranter, fuerit attentatum, & meritò, ex defectu scilicet iurisdictionis, vnde quicquid ab eis gestum erit, erit perinde, ac si gestum fuisset à persona priuata, cum sententia à non iudice sit nulla. l. priuatorum. Cod. de iurisdict. omn. iud. & cap. etsi clerici. de iudic. non videntur tamen debere dictis priuilegiis gaudere actualiter inseruientes, in fraudem legis assumpti, iuxta Glossam in cap. licet. de priuileg. verbo. domestici. Alia spectantia ad trahentes ad forum sæculare Ecclesiasticos Theoremate 82. explicuimus.

Eiusdem

Eiusdem
CLEMENTIS VIII.

Cõstitutionis 39. editæ anno 1596. incipientis. Suscepti muneris.

EPITOME 160.

Regulares degentes in claustro, & extra cū scandalo delinquentes, quomodo instante Episcopo puniēdi. *priuatio vocis, & officierū, & inhabilitas.*

PRÆCIPIT §. 3. in virtute S. Obedientiæ, & sub pœna priuationis vocis actiuæ, & passiuę, dignitatum, & officiorum, atque inhabilitatis ad illa, & alia in posterum, eo ipso incurrenda, vt religiosorum superiores seruent decretum Concil. Trid. sess. 25. cap. 14. in puniendis subditis degentibus in claustro, & notoriè extra claustrum cum populi scandalo delinquentibus. ita vt Episcopo instante intra tempus ab eo præfigendum, seuerè puniant tales delinquentes, & Episcopum de punitione certiorem faciant; aliàs ipse superior negligēs priuetur à suo superiore, officio, & qui cum scandalo prædicto modo deliquit, ab Episcopo ipso puniri valeat. Quod si superior impunitum subditum ex industria extra Episcopi diœcesim, ad alia ordinis loca transmiserit, ita vt ab Episcopo puniri non possit, statuit, vt instante Episcopo intra ab eodē præfixum terminum, teneatur superior sub dictis pœnis priuationis dignitatis, & officij, & inhabilitatis ad illa, & alia in posterum, vocisque actiuæ, & passiuæ, ad quas à nemine, præterquam à Rom. Pontifice restitui possit, ipso facto pœnis incurrendis, reuocare regularem prædictum à loco, ad quem transmissus fuit, & restituere, vbi deliquit. & si hoc etiam omittat facere, Ordinarius loci, vbi est delinquens, informatus de delicto, vel requisitus ab Episcopo loci delicti, tanquam Sedis Apostolicæ delegatus, possit exequi prædictum Concilij decretum, & in delinquentem regularem seuerè animaduertere.

THEOREMA 401.

OLim Episcopus in cuius diœcesi situm erat regularium monasterium, iudex erat regularium, vt constat ex cap. si verò. 16. q. 1. Concil. Tolet. 4. t. 50. Tolet. 7. c. 5. Toletano 10. cap. 3. Chalcedonensi cap. 4. & 8. Aurelian. 1. c. 10. Panorm. in c. porrectum. de regul. Syl. v. religio. 3. §. 4. Nauarr. com. 2. de regul. n 63. & coment. 3. num 4. Henriq. l. 7. cap. 24. 25. & alijs: sed à tempore Gregorij I. suscepti sunt regulares sub immediata tutela Sedis Apostolicæ, & exempti ab Ordinariis locorum. Quare si delinquunt, à propriis iudicibus religiosorum, & monasteriorum superioribus sunt iudicandi, & non ab Episcopis locorum, nisi quandoque

doque id munus ejs demandetur à summo Pontifice, tanquam Sedis Apostolicæ legatis, ex Conc. Trid. sess. 7. cap. 7. & Regularium priuilegiis, adeo vt iam teste Nauarr. com. 2. de regul. num. 63. vix locum habeat in religiosis constitutio Innoc. IV. cap. Volentes. de priuileg. l. 6. qua cauebatur, vt Ordinarius posset cognoscere contra exemptos ratione delicti, vel contractus extra loca exempta factorum, vel rei sitæ extra illa. multis enim concessum est directè, & aliis per communicationem, vt non possint conueniri etiam de factis, & sitis extra loca exempta, cum derogatione prædicti cap. volentes.

Porrò notandum est, vt diximus Theor. 149. ad Epitomen 54. magnam esse differentiam intra Regulares exemptos degentes extra monasteria, & degentes intra. hi enim conueniri non possunt coram Ordinariis supra vllis causis, illi verò possunt, in casu cap. Volentes. & in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarum, ex Conc. Trid. sess. 7. c. 7. deinde ex præsenti Constitutione, & Conc. Trid. sess. 25. cap. 14. degentes intra non possunt propter delicta puniri ab Ordinario, nisi quando extra monasterium cum populi scandalo delinquũt, & non puniuntur à suis Prælatis monitis ab Ordinario, vt id faciant, degentes verò extra puniri possunt, vt à contrario sensu etiam inde deducitur, vt notat etiam Nauarr. d. num. 63.

Habet autem locum hæc constitutio, quando superior delinquentis ipsum in alium locum transmittit, vt maneat impunitus, cum eius littera dicat, *ex industria impunitum transmittet.* non autem quando prælatus regularis emittit extra domum, in qua deliquit, aliò, non vt delinquens, euadat impunitus, sed quia id bono regimini conueniat, v. g. quod in loco puniri non possit.

Non dicitur autem Episcopus instare Prælato Regulari, vt ad punitionem procedat, si semel tantum id petat, instare enim est sæpius id exigere, vt sic possit constare de negligentia superioris nolentis punire delictum, vt notat Rodericus p. 2. qq. reg. quæst. 2. art. 6. Quod autem de transmissione delinquentis ad locum delicti dicitur, communi iuri congruit, vt constat ex Clare. §. fin. q. 38. n. 18.

Eiusdem
CLEMENTIS VIII.

Constitutionis 42. editæ anno 1596. incipientis. Cum sicut.

EPITOME 161.

DECERNIT §. 1. vt nullus Italus, cuiusuis conditionis sit, audeat quouis quæsito colore habitare extra Italiam in loco, vbi non sit aliqua Ecclesia cum sacerdote Catholico, in qua liberè, & sine omni periculo, palam, & publicè celebrari, & audiri possint Missæ & alia diuina officia, & conciones, ac Ecclesiastica Sacramenta ministrari, mortuorum corpora sepeliri

Itali non habitent extra Italiam, vbi non sit liber cultus religionis, & obseruẽt præscripta. aliàs contra eos tanquam de hæresi suspectos possit procedi.

sepeliri, cæteráque fieri iuxta ritum S.R.Ecclesiæ.

§. 2. Iidémque Itali abstineant à matrimoniis cum hæreticis mulieribus, & ab hæreticorum sepulturis; non permittant filios suos à sacro fonte leuari ab hæreticis: nec ipsi vicissim hæreticorum filios, nisi per Catholicum sacerdotem Catholico more baptizentur, leuare præsumant. Medicorum quoque hæreticorum opera, necessitate cessante, & vbi adsit copia Catholici Medici idonei, non vtantur.

§. 3. Et discedentes ex Italia ad habitandum in prædictis partibus, id significent Ordinariis, vel Inquisitoribus, à quibus serio admoneantur, vt fidem Catholicam firmiter teneant, & profiteantur; & singulis annis ad Sacramenta accessisse Ordinariis, vel Inquisitoribus in Italiam trāsmittere iubentur.

§. 4. Alioquin possit contra eos tanquam suspectos de hæresi procedi.

THEOREMA 402.

IMitatur Clemens optimorum parentum prudentiam, qui, vt docet Xenophon lib. de dictis, & factis Socratis, etsi liberos suos castos, & sobrios esse sciant, eis tamen prauorum prohibent colloquia, bonorum præcipiunt: quòd bonorum conuersatio sit virtutis exercitium, malorum verò interitus, & destructio. vnde & Theognis cecinit.

Bona quidem disces à bonis, quod si te misceas
Prauis, amittes etiam insitam mentem.

Idémque facto Epidaurij ostenderunt, qui cum scirent Illirios esse multorum scelerum labe infectos, mercatoribus suis ne deprauarentur, commeandi ad eos facultatem interdixerunt, & ciuem tantùm vnum, cuius omnibus perspecta, probatáque esset virtus, ad Illirios penetrare sinebant, qui negotia perageret omnium, vt refert Fulgosius lib. 2. Itaque in præsenti motu proprio §. 1. veritus, ne Itali Catholicæ fidei propugnatores, exterarum gentium à fide auersarum commerciis, & consuetudine corrumperentur, statuit, ne cuiusuis conditionis Italus vllus, quouis quæsito colore, audeat habitare extra Italiam in loco, vbi non sit Ecclesia aliqua cum sacerdote Catholico, in qua liberè, & palam exerceantur ritus Ecclesiæ Catholicæ, ne paulatim errores, & hæreses pullulent, rerum diuinarum inscitia, & Sacramentorum omissione.

Iubet igitur, vt primò caueant à matrimoniis cum fœminis hæreticis, quod etiam habetur cap. caue. & cap. non oportet 28. q. 1. quod sumptum est ex Conc. Agathensi. cap. 67. & in Concil. Chalcedonensi. cap. 13. Elibertino. c. 16. Laodiceno. cap. 10. & 31. Charthag. 3. cap. 12. & apud Tertullianum, qui l. 2. ad vxorem. *quis dubitet*, ait, *obliterari quotidie fidem commercio infideli? bonos corrumpunt mores*

res confabulationes praua, quanto magis conuictus, & indiuiduus vsus? quomodo potest mulier duobus dominis seruire Deo, & marito Gentili? (idem dicit de hæretico.) *Sed viderit qualiter viro officia pendat, domino certè non potest pro disciplina satisfacere, habens in latere diaboli seruum, procuratorem domini sui ad impediendum fidelium studia, & officia*, &c. esséque peccatum mortale huiusmodi matrimonia inire, quia contraueniatur iustissimo Ecclesiæ præcepto interdicentis ea matrimonia, propter periculum fidei inminens coniugi Catholico, ac proli, docet Sotus 4. d.39. quæst. 1. art. 2. Pet. Ledesma de matrim. quæst. 59. a. 1. Emanuel Sà v. matrimonium. vbi de impedim. dirimentibus. num. 8. Sanchez l. 7. de matr. d. 72. num. 4. Henriquez l. 12. cap. 13. num. 4. Valentia t. 4. d. 10. quæst. 5. p. 3. Rebell. l. 3. & alij plures; ex Sanchez tamen excipi debent loca, in quibus hæretici non denunciati, nec publici percussores clericorum cum Catholicis viunt permixti, vt in Germania ex consuetudine recepta, & tolerata. dummodo personæ Catholicæ liberè permittatur sine periculo fieri permanere. Sed illud etiam inter Catholicos in dubium venit, an huiusmodi matrimonium personæ fidelis cum hæretica sit irritum, & nullum. Sunt qui irritum esse sentiant, vt Simancas in instit. t. 40 num. 46. Roias singul. 148. num. 1. Hostiens. c. 2. num. 1. de coniug. seru. & ibi Ancharan. num. 1. & Carrerius de hæret. num. 157. inter tract. t. 11. p. 2. quia in Synodo 6. generali can. 72. dicitur non licere Orthodoxum cum hæretica coniungi, nec Orthodoxam cum hæretico, sed & si quid huiusmodi factum apparuerit, irritas nuptias existimari, & nefarium coniugiū dissolui. Communis tamen opinio docet tale matrimonium, etsi sit illicitum, vt dictum est, esse tamen validum. Tum quia cap. decreuit. de hæret. l. 6. supponitur valere, dum decernit vxores, quæ scienter hæreticis nupserunt, priuandas dote in pœnam delicti, non iubentur tamen separari. Tum quia in testibus citatis, vbi hoc matrimonium vetatur, nullibi tamen dicitur esse irritum. nec vsus Ecclesiæ obtinuit vt sit irritum, sicut obtinuit vt non valeat matrimonium fidelis baptizati cum non baptizato. Tum quia cum matrimonium sit Sacramentum, quo ad Sacramenti necessitatem solum petit paritatem baptismi suscepti in contrahentibus; quamuis in fidei professione disparitas sit. huiúsque sententiæ sunt pœnè omnes Theologi celebriores. S. Thom. 4. d. 39. quæst. 1. art. 1. ad 2. Albert. ead. d. art. 3. Bonau. art. 1. quæst. 1. Dur. q. 1. ad 2. Rich. art. 1. quæst. 1. Palud. quæst. vn. art. 1. Supplem Gabriel q. vn. art. 3. Argent. quæst. 1. art. 1. Caiet. v. matrim. cap. 1. impedim. 6. Dom. Sotus in 4. d. 39. quæst. vnica. art. 2. Bellarm. l. 1. de matrimonio. c. 23. Henriquez l. 12. cap. 13. num. 4. vbi plures citat. Ant. 3. p. t. 1. cap. 6. not. 2. Petr. Sotus lect. 9. de matrim. Tolet. l. 7. cap. 7. Valent. t. 4. d. 10. quæst. 5. p. 3. Azor l. 8. c. 11. quæst. 5. Sanchez l. 7. de matrim. d. 72. vbi plusquam 80. tam Theologos, quàm Iurisperitos pro hac sententia citat.

Ad argumentum respondetur, Canones illos in Trullo non esse editos à Concilio, sed post illud

dissolutum à quibusdam Episcopis Romanósque Pontifices illos non approbasse, sed apertè improbasse. qua de re legenda, quæ iussu Gregorij XIII. addita sunt ad caput. Habeo librum. d. 16. quæque afferuntur à Bellarmino l. 1. de conciliis. cap. 7. & l. 2. de Pontifice. cap. 18. & Francisco Turriano lib. de canonibus sextæ Synodi. & Cano. l. 5. de locis Theolog. cap. vlt. ad 6.

Secundò, vt abstineant ab hæreticorum sepulturis, cum sit regula, *ne in morte communicet Catholicus cum eo, cum quo non communicat in vita*. 11. quæst. 3. cap. quicumque & 24. q. 2. cap. 1. & extra de sepulturis. cap. ex parte & cap. sacris. qua de re egimus Theor. 30. & 52. num. 14. & videndus Simancas tit. 18.

Tertiò, ne permittant suos filios è sacro fonte leuari ab hæreticis; nec ipsi eorum leuent, nisi à sacerdote Catholico & more Catholico baptizentur. Patrini autem nominantur communiter. cap. in Catechismo. de consec. d. 4. Gloss. ibid. Concil. Trid. sess. 25. cap. 2. de matrimonio. à Magistro 4. d. 6. S. Thom. 4. p. quæst. 67. art. 1. & aliis Theologis, qui à Dionysio de Eccles. hier. cap. vltimo. susceptores vocantur, & sponsores à Tertulliano. l. de baptismo. cap. 18. & quamuis simpliciter possit quis baptizari absque patrino. Sor. 3. d. 4. quæst. 1. extra tamen casum necessitatis, cum patrino debet fieri ex S. Thom. Suarez quæst. 67. & aliis, eo quod paruuli & de nouo venientes ad fidem egeant instructore, à quo promoueantur in rebus spiritualibus, vt docet D. Augustinus in serm. 215. qui est secundus Dom. 10. post Trin. quare hi ex implicito quodam pacto ratione suscepti muneris, & Ecclesiæ præcepto tenentur tempore necessitatis illos in salutari doctrina Christi instituere. Sic enim habet Canon. *Vos*. de consec. d. 4. sumptus ex ser. Paschali S. Augustini, qui incipit. *Hodiernus*. *Vos ante omnia tam mulieres, quàm viros, qui filios in baptismo suscepistis, moneo, vt vos cognoscatis fideiussores apud Deum extitisse pro illis, quos visi estis de sacro fonte suscipere. ideoq; eos semper admonete, vt castitatem custodiant, iustitiam diligant, charitatem teneant*, Et post. *Ante omnia Symbolum, & orationem dominicam & vos ipsi tenete, & illos, quos suscepistis de sacro fonte, ostendite*. Rectè igitur à Clemente hoc loco prohibentur Catholici parentes filiis baptizandis eligere susceptores viros hæreticos, quia non bene instituent; aut illorum ipsi filios suscipere, nisi more Catholico, cum pro susceptis promittant de fide. cap. paruuli. c. nihil. cap. pro paruulis. de consec. d. 4. Aug. ep. 23. & Concil. Paris. 1. lib. 1. cap. 54. de numero autem susceptorum, videndum Concil. Trident. sess. 24. cap. 2. de matrim. & Sanchez l. 7. de matr d. 57. & Suarez dicta quæst. 67. 3. partis. art. 7. & 8.

Quartò, ne infirmi medicorum hæreticorum opera, si adsint Catholici, vtantur. vti etiam de Iudæis, & Infidelibus statuit Gregor. XIII. Constitutione 68. imitatus Paulum IV. & Pium V. vt dictū est Theoremate 346. ad vitandam hæreticorum, etiā nō nominatim excommunicatorum, cōsuetudinem, & subuersionis periculum. Quintò vult, vt ante discessum ex Italia id significent Inquisitoribus, vel Ordinariis,

dinariis, & dum absunt, singulis annis doceant eosdem de seruato à se præcepto Can. *omnis vtriusque sexus.* tit. de pœnit.& remiss. authentico testimonio, sub pœna vt haberi possint pro suspectis de hæresi, si id omittant.

Eiusdem
CLEMENTIS VIII.

Constitutionis 81. editæ anno 1601. incipientis. Etsi aliàs.

EPITOME 162.

Nō presbyteri celebrātes, vel sacramētum Pœnitentiæ administrantes, tradendi ab Inquisitoribus Curiæ sæculari degradati debitis pœnis plectēdi.

PONTIFEX perpensa §. 1.& 2. temeritate eorum, qui ad Ordinem presbyteratus non promoti, Missarum celebrationem vsurpare, & Sacramentum Pœnitentiæ ministrare præsumūt; non veriti Pauli IV. Gregorij XIII. n. 21. & Sixti V. Constitutionum comminationes, & pœnas; & criminis atrocitate permotus includentis & externam Idololatriam, propriam,& populorum,& summum confitentium periculū, & scandalum: Statuit §. 3. vt reperti grauissima hæc scelera committentes,à Iudicibus, scilicet Inquisitionis, & locorum Ordinariis, tanquam Ecclesiæ misericordia indigni, à foro Ecclesiastico abiiciantur, & ab ordinibus Ecclesiasticis, si quos habuerint, rite degradati, statim Curiæ sæculari tradantur, pœnis debitis plectendi. Non obstantibus,&c.

THEOREMA 403.

ANtea diu fuerat inter Doctores dubitatum, an grauissimum hoc scelus cognoscendum, & puniendum esset à sacris Inquisitoribus, necne, vt testis est ipse Gregorius XIII. in Constitutione 21. edita anno 1574. quæ incipit. *Officij nostri partes*; & qua etiam pœna. Vt enim diximus l. 2. de Missæ sacrificio c. 5. num. 10. Bernardus Diaz in pract.crim. cap. 12. & Salycetus qui additionibus eundem adauxit ibidem, tale facinus arbitraria pœna vindicandum opinati sunt; Abbas autem, cap. 1. de cler.non ord.minist.pœna falsi, eo quod eadem pœna puniatur, qui se fingit Sacerdotem, ex Baldo in l.qui sub prætextu. Cod.de sacros. Eccles. & Boërio decis. 71. num. 9. & alij alia. Ideo Paulus IV & Gregorius XIII. & Sixtus V. declararunt, iudicium hoc,& punitionem propriè esse Iudicum Inquisitionis, sed cum prætextu ignorationis decretum; ac pœnarum inflictarum huiusmodi perditi se obnoxios esse non putarent; Denuo hoc loco Clemens, vt conscientiæ quieti Iudicum, scilicet Inquisitionis, consuleret, & certam pœnam huic sceleri perscriberet, statuit huiusmodi transgressores à Iudicibus Inquisitionis iudicandos, & degradatos, si quem Ordinem habeant, tanquam Ecclesiæ misericordia indignos, tradi bra-

chio sæculari digno supplicio puniendos, sicut de hæreticis fieri solet. vt enim notauit Gregorius XIII. loco cit. quamuis tales Christianam veritatem, nempe solos Sacerdotes posse celebrare, & à peccatis absoluere verbo non impugnent, facto tamen impugnant, ostendentes ministros horum Sacramentorum, non esse solos Sacerdotes, vt definiuit Concil. Flor. in litteris vnionis, Tridentinum sess. 14. c. 6. & can. 9. & 10. Concil. Constantiense sess. 8. & 15. & Cabilonense. 2. cap. 33. & docet inter cæteros Suarez tom. 4. d. 24. sect. 1. Non item laicos, vt impiè sensit Vuiclefus, ex Vualdensi tom. 2. c. 135. & 145. & ex Concil. Constantiensi, à quo damnatus est locis citatis, & post eum Martinus Lutherus apud Roffensem art. 13. damnatus hac etiam de causa à Leone X. in bulla damnationis articulorum eius, ob id non tantum isti, sed etiam illi merito sunt pœnis condignis, seu vltimo supplicio, subiiciendi.

Quærenti an Clericus vel laicus qui se fingit Sacerdotem, & fictè hæc Sacramenta ministrat, fiat necne irregularis? Respondeo cum Syl. v. irregularitas. quæst. 12. Nau. cap 27. num. 242. Soto. d. 18. quæst. 4. art. 1. Palud. ibid. Calder. cap. 2. de cler. excomm. minist. Suarez. t. 4. d. 32. sect. 7. num. 4. fieri. ex cap. 1. de cler. non ord. min. & c. 1. de cler. excomm. minist. quicquid senserit Vict. in sum. num. 143. Ledesma. 2. 4. q. 7. art. 3.

Eiusdem

CLEMENTIS VIII.

Constitutionis 87. editæ anno 1602. incipientis. Sanctissimus.

EPITOME 163.

PROHIBVIT §. 1. & ad minus tanquã falsam, temerariam, & scandalosam damnauit propositionem illam, Licere per litteras, seu internunciũ Confessario absenti peccata Sacramẽtaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere. Præcepitque §. 2. ne deinceps talis propositio publicis, priuatisve lectionibus, concionibus, & congressibus doceatur; nec vmquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur. Quod si quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea, etiam disputatiuè tractauerit (nisi forsan impugnando) vel ad praxim directè, vel indirectè deduxerit, præter excommunicationẽ latæ sententiæ, quam ipso facto incurrat, à qua non possit (præterquam in mortis articulo) ab alio quacumque dignitate, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, nisi à pro tempo

Nõ licet per litteras, vel internũcium sacramẽtaliter cõfiteri, & absolui. *Excõmunicatio reseruata.*

tempore existēte Rom. Pontifice, absolui, subiaceat etiam pœnis aliis pro arbitrio infligendis.

THEOREMA 404.

CVm olim fuerint Doctores aliqui, vt Antonin. 3. p. t. 14. cap. 19. §. 6. & t. 17. cap. 12. & c. 21. §. 3. Palud. 4. d. 17. quæst. 2. art. 1. & d. 3. quæst. 2. Adrianus tr. de Confessione quæst. 1. versu. sed oritur. Petr. Soto lect. 11. de secreto Confess. Medina de confess. Syl. v. Confessio. 1. §. 16. Confess. 3. §. 1. Confessor. 4. §. 6. Nauarr. in Man. c. 21. num. 36. cap. 26. num. 14. & alij, qui minus rectè putarunt, Confessiones factas per litteras, vel nuncium Confessario absenti, & absolutiones eodem modo ab absenti Confessario per litteras, seu internuncium obtentas, esse licitas, & validas; esseque periculum ne hic error paulatim serperet, quod minorem erubescentiam pareret, quàm si per se ipsum pœnitens Sacerdoti sua crimina confiteretur, vt constat ex D. Augustino. l. de vera, & falsa pœnit. cap. 10. iustissimè Clemens VIII. prædictam opinionem vti falsam, temerariam, & scandalosam damnat, imposita pœna excommunicationis sibi reseruatæ, illam docentibus, defendentibus, imprimentibus, vel in praxim deducentibus. Quam etiam nobilissimi Theologi confutarunt. S. Thom. in add. quæst. 9. art. 3. Victoria de sacram. q. 171. 173. Sotus 4. d. 18. quæst. 2. art. 6. Canus relect. de pœnit. p. 5. Scotus 4. d. 17. quæst. 1. Ledesma 2. 4. q. 8. art. 3. Angelus v. Confessio. 1. n. 32. Caietanus v. Confessio. condit. 11. Valentia t. 4. d. 7. quæst. 11. puncto 1. Suarez d. 19. sect. 3. num. 7. Emanuel Sà v. Absolutio. num. 10. & v. Confessio. n. 14. Toletus l. 3. cap. 6. Vasquez de pœnit. quæst. 91. art. 3. dub. 2. Henriquez l. 5. cap. 2. num. 7. litt. T. Azor l. 2. cap. 12. Sanchez l. 2. d. 11. num. 32. Comitolus l. 5. quæst. 16. Coninchus d. 4. dub. 10. num. 69. Reginaldus l. 6. num. 5. & alij plures. Tum quòd in C. quem 1
pœnitet de pœnit. d. 1. sumpto ex D. Augustino l. de vera, & falsa pœnit. cap. 10. dicatur. *Præcipit enim Dominus mundandis, vt ostenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præsentia confitenda peccata, non per nuncium, non per scriptum manifestanda. dixit enim* (ora manifestate) *&* (omnes) *non vnus pro omnibus, non alium statuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus*, &c. Tum quod absolutio- 2
nis forma. *Ego te absoluo à peccatis tuis.* supponat absoluendum esse præsentem. Quod etiam significat Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 2. cum dicit, Christum velle eos, qui post baptismum peccauerunt, sisti ante hoc tribunal, vt per Sacerdotis sententiam possint liberari. Sisti autem ante tribunal est actu se præsentem constituere tribunali, vt patet ex toto tit. ff. si quis cautionibus in iudicio sistendi causa factis. Tum quod post lit- 3
teras, aut nuncium transmissum, pœnitens potuerit mutasse propositum, potuerit nouum peccatum non explicatum commisisse, potuerit iam decessisse, vnde non nisi temerariè transmitteretur illi à Confessario absenti absolutio. Sed iam à Clemente veritas hic definita est.

PAVLI

PAVLI V.

Constitutionis 9. editæ ann. 1605. incipientis. Sanctissimus.

EPITOME 164.

Numerus religiosorum in singulis locis cõstituendus. Priuatio officiorum, vocis actiuæ, & passiuæ, inhabilitatio, &c.

PRÆCIPIT, §. 2. Superioribus religiosorum, monasteriorum, aliorúmque locorum intra fines Italiæ, & insularum adiacentium, vt singuli, ad quos pertinet monasteriorum regimen, quocunque nuncupentur nomine, adhibitis duobus, aut tribus sociis ex peritioribus, præfigant numerum religiosorum, qui in ea domo ali, & vestiri possunt iuxta morem instituti, siue ex reditibus, siue eleemosynis, & obuentionibus vniuersis, habita collatione decem annorum inter se, detractis oneribus, reparationibus, præstationibus, &c. eumque in Capitulo recognosci, & approbari curẽt.

Et §. 3. Vt intra vnius anni spatium, à die dati præsentis decreti computandũm in authentica forma, mittant ad Cõgregationem reformationis Apostolicæ, numerumque singulorum locorum nõ augeant, & tam Generalis, quàm Prouincialis; & locales superiores omnes teneantur præfinitũ numerũ seruare.

§. 4. Inobedientes autem eo ipso priuantur omnibus officiis, quæ tunc temporis obtinebunt, voce actiua, & passiua, & inhabilitantur ad propriæ religionis officia, & gradus; & subiacent grauioribus arbitrio Romani Pontificis pœnis infligendis.

THEOREMA 405.

CONstitutio hæc maioris est momenti, quàm primo aspectu videatur. Hinc enim magna ex parte pendet sanctimonialium clausura, & religiosorum omnium conseruatio, vt notauit Pius V. in bulla. *Circa pastoralis.* & Nauarr. comm. 4. de regular. num. 44. & 57. quod cum religiosis non suppetunt ad victum, & vestitum necessaria, cogantur haud iustis mediis, contra religionis instituta, hinc inde sibi prouidere. Quare hoc idem multo ante statuerat Concilium Arelatense, vt habetur. cap. 1. de Institutionibus, illis verbis. *Non amplius suscipiantur in monasterio monachorum, aut Clericorum, seu etiam puellarum, quàm quot se regere de bonis Ecclesiæ absque penuria possint.* Idemque confirmat Clemens III. ibidem. c. auctoritate. & Gregorius VII. de vita, & honest. cler. c. 9. scribens. *statuimus, vt facultatibus Ecclesiarum vestrarum, prouentibus, & expensis diligenter inspectis, certum in eis valeatis ponere numerum clericorum, & statuere, vt bona eorum veniant in communi.* Habetur idem præceptum à Bonifacio VIII. in c. periculoso. §. fanè. de regul. stat. l. 6. & innouatum à Concilio Tridenti

dentino sess. 25. cap. 3. à Pio V. loco cit. Gregorio XIII. in extrauag. *Deo sacris*, & Clemente VIII. tum in decreto anni 1600. die vltima Octobris, imposita Superiori vltra numerum recipienti, priuationem officiorum, & vocis actiuæ, & passiuæ. Tum in decreto anni 1602. die 19 Maij. Quare etiam rectè Paulus V. vult, computatis decem continuis annis, eorumque prouentibus, & eleemosynis, certum definiri numerum in quolibet monasterio, qui commodè possit sustentari, detractis tamen oneribus, & expensis aliisque similibus, vt etiam præscribitur de vita, & honest. cler. c. 9. & Clement. statutum. de electione, cum expensæ nō sint computandæ in fructibus. l. 1. Cod. de fruct. & lit. expens. Bartolo in l. fructus ff. solut. matr. Glossa in l. diuersas. Cod. de mandato. §. quam aliis causis. Gloss. in de vit. & honest. cler. cap. 9. & communi sententia Theologorum. & aggrauat. §. 4. pœnas statutas à Clemēte VIII. inhabilitate ad officia, & gradus, & aliis arbitrariis.

EIVSDEM PAVLI V.

Constitutionis 56. editæ anno 1609. incipientis. Accepimus.

EPITOME 165.

Regulares ad Indos missi rectà proficiscātur. *Excōmmunicatio.*

IVBET §. 1. vt Regulares, ad Indos missi ad propagandam fidem rectà se transferant ad ea loca, & Prouincias, ad quas à suis superioribus mittuntur: nec quouis prætextu absque superiorum licentia (cessante tamen legitimo impedimento) in itinere morentur, nec ad alia loca eis non destinata declinent, sub pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ.

THEOREMA 406.

IMiratur Pontifex sedulum patrem familias in agricultura, cum enim à Christo Domino vniuersam Ecclesiam colendam acceperit, industrios operarios, subinde opportunis temporibus in vltimas etiam Orientis, & Occidentis partes Euangelij lumen inferendum, & Christi fidem propagandam, destinat, iuxta prophetiam Isaiæ. c. 42. & 66. *Mittam ex eis qui saluati fuerint ad gentes in mare, in Africam, & Lydiam tenentes sagittam; in Italiam, & Græciam ad Insulas longè, ad eos, qui non audierunt de me, & non viderunt gloriam meam. Et annuntiabunt gloriam meam Gentibus.* Veritus tamen ne suscepta sollicitudo operariorum euagatione, aut longiore mora, vel etiam forte inter se dissensione, res ad nihilum redigatur, tria in hac Constitutione præcipit.

Primò, vt religiosi à suis Superioribus missi (ex se enim eò se transferre nequeunt, tum ob votum obedientiæ, tum ex cap. 1. 2. & 3. de cler. peregrin. & d. 98. c. 1. & 2. & bulla. 3. Ioan. XXII de qua Epit. 22.) ad Indos (Orientales, & Occidentales intelligo, cum hæc appellatio vtrosque hoc tempore

comprehendat, vt constat ex Victoria in relect. de Indis, & aliis, & sit vtrorumque eadem ratio) eò se rectà conferant. ne scilicet extra sua monasteria, & loca ociosè, curiosè, periculoséque vagentur. Qua in re omnino singulare specimen religiosis omnibus ad hoc Apostolicum munus destinatis reliquit Sanctus Franciscus Xauerius Indorum Apostolus, qui longissima peregrinatione Roma missus ad Orientales Indos, numquam amplius rediturus, dum regnum Nauarræ, vbi natus, & educatus fuerat, pertransiret, essentque adhuc superstites mater, aliique cōsanguinei, & affines, ne paululum quidem à recto itinere voluit diuertere ad eos visendos, & salutandos, sociis omnibus tantam eius animi celsitatem admirantibus, vt Ioan. Lucena l. 1. cap. 8. illius vitæ, & alij nobiles scriptores memoriæ prodiderunt.

Secundò, ne moras nectant (cessante legitimo impedimento) aut in itinere subsistant. Sed sollicite ambulantibus in tenebris, & vmbra mortis quātocius veritatis lumen ostendant, cum omnium diuinorum diuinissimum, sit cooperari Deo in salutem animarum, vt docet Dionys. de Eccles. Hierar. c. 3. & Ioan. Chrys. homil. 3. & 40. super. Gen. & hom. 3. in 1. ad Cor. quare vnusquisque ad hoc munus vocatus sibi dictum putare debet à sponso cælesti. *Surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni.* ad animarum, scilicet lucra. *nescit* enim *tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Qua etiam in re insignis eluxit eiusdem Xauerij diligentia, qui de peregrinatione admonitus vnicum sibi diem sumpsit ad detritas resarciendas vestes, summique Pontificis Pauli III. in in tam arduo negotio benedictionem exposcendam. Quam etiam sollicitudinem in tota vita seruauit, vt docent eius frequentissimi excursus ex Goa, & Cocino ad regnum Harlingæ, auream Chersonesum, Sinas, Iaponios, insulas Molucas & Mauricas, & inde varij recursus, quibus eius vita plena est, eo sanè incolarum fructu, vt ad duodecies centena millia ad Christianam fidem adduxerit, atque 20. & amplius, mortuos ad vitam reuocarit, vt ex processu canonizationis eius constat.

Tertiò, ne aliò diuertant, quàm ad eis destinata loca, tum vt vitent sociorum offensa, ac querelæ, si posteriores introire, & irrumpere in labores, & messes priorū operariorum vellent. Qua etiā de causa distincti sunt antiquitus Archiepiscopatus, Episcopatus, Parochię, & cæteræ Ecclesiæ, vt Prælati suis finibus contenti, absque aliorum offensione curent, quæ Dei sunt. cap. 3. 6. 7. 8. & seq. 9. q. 2. tum vt facilius in omnem terram exaudiatur sonus Euangelij. Ad quem finem ipsimet Apostoli inter se orbis Prouincias diuiserūt. Transgressoribus autem Pontifex excommunicationis pœnam ipso facto infligit, eò quòd res esset grauis, & facilè posset in Oriente, & Occidente, cum fidelium, & infidelium scandalo, magnas tragædias excitare; nulli tamen reseruatur absolutio ob summam Prouinciarum, & regnorum intercapedinem à Sede Apostolica.

EIVS

EIVSDEM PAVLI V.

Constitutionis 63. edita anno 1610. in die Cœna Domini, & incipit. Pastoralis.

EPITOME *166.* & vltima.

Processus bullæ Cœnæ. *Excōmunicatio reseruata Papæ.*

AD fidei integritatem, publicámque pacem, & iustitiam conseruandam, solemnem morem Maiorum statuit Pontifex præsenti Cōstitutione processum litterarum bullæ Cœnæ promulgare. Quare §. 1. excommunicat quoscunque hæreticos, eorumque credentes, receptatores, fautores, & generaliter omnes illorum defensores: librosque eorumdum continentes hæresim, vel de religione tractantes, scienter sine auctoritate Papæ legentes, retinentes, imprimentes, seu quomodolibet ex quauis causa, & colore defendentes: Nec non schismaticos, qui pertinaciter recedūt ab obedientia Papæ.

§. 2. Item appellantes à Papa ad futurum Concilium, & eorum fautores; Communitates verò, & Vniuersitates in hoc peccantes interdicit.

§. 3. Piratas mare Ecclesiæ discurrentes, præcipuè à mōte Argentario vsque ad Tarracinam, & omnes eorum fautores, receptatores, & defensores.

§.4 Naufragorum fidelium cuiuscunque generis bona, in cuiusuis maris regionibus, & littoribus iactata, aut in ipsis nauibus inuenta surripientes, non obstantibus priuilegiis, aut consuetudine.

§. 5. Omnes, qui in suis terris noua pedagia, aut gabellas, præterquam in casibus sibi à iure concessis, seu ex speciali Sedis Apostolicæ licentia permissis, imponunt, vel augent; seu prohibita imponi, & augeri, exigunt.

§. 6. Falsarios litterarum Apostolicarum etiam in forma Breuis, ac supplicationum gratiam, vel iustitiam concernentium per Rom. Pontificem, vel S. R. E. Vicecancellarios, seu gerentes vices eorum, aut de mandato eiusdem Pontificis signatarum. Necnon falsò fabricantes litteras Apostolicas etiam in forma Breuis: & etiam falsò signantes supplicationes huiusmodi, sub nomine Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut gerentium vices prædictorum.

§.7. Omnes, qui ad Saracenos, Turcas, & alios Christiani nominis hostes, vel hæreticos per Sedis Apostolicæ sententias expresse, vel no-

minatim declaratos, deferunt, aut transmittunt equos, arma, ferrum, filum ferri, stamnum, chalibem, cæteraque metallorum genera, atque bellica instrumenta, lignamina, canapem, funes, ac ipsam materiam quamcumque eorumdem, & alia vsui bellico idonea; & illos, qui per se, vel alios de rebus concernentibus Christianæ reipublicæ statum, in damnum Christianorum iisdem nunciant; illisque ad id quomodolibet præstantes auxilium, consilium, & fauorem.

§. 8. Omnes impedientes, seu inuadentes eos, qui victualia, & alia necessaria Romam conuehunt, vel per se, vel alios hæc patrantes, defendunt.

§. 9. Interficientes, mutilantes, spoliantes, capientes, detinentes, per se, vel per alios, eos, qui veniunt ad Sedem Apostolicam, vel ab ea redeunt; vel commorantes in Curia, sine Iurisdictione, illam sibi temerè vendicantes, vexant.

§. 10. Nec non interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, rapientes, & deprædantes Romipetas deuotionis causa, & ibi commorantes, vel inde recedentes, & dantes in his auxilium, consilium, & fauorem.

§. 11. Interficientes, mutilantes, vulnerãtes, percutientes, capientes, carcerantes, detinentes, vel hostiliter insequentes. S. R. E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicæ Legatos, Nũcios; aut eos à suis diœcesibus, territoriis, terris, seu dominiis eiicientes, eáque mandantes, rata habentes, & auxilium, consilium, & fauorem præstantes.

§. 12. Occidentes, seu quomodolibet percutientes, spoliantes bonis, per se, vel per alios, directè, vel indirectè, recurrentes pro suis negotiis ad Rom. Curiam, vel in illa prosequentes ea, aut procurantes, negotiorúmque gestores, aduocatos, procuratores, & agentes, seu etiam Auditores, & Iudices super ipsis negotiis deputatos, lædentes, & dantes ad id auxilium, consilium, & fauorem.

§. 13. Appellantes à grauamine, vel futura executione litterarũ Apostolicarum gratiam, vel iustitiam concernentium, citationum, inhibitionum, sequestrorum, monitoriorum, processuum executorialium, & aliorum decretorum emanatorum à Sede, & delegatis Apost. ad Curiam sæcularem, & laicam

potesta

potestatem; quiue retineri ea faciunt, aut impediunt, vel prohibent, sine suo beneplacito mandati executioni;non sinunt Tabelliones super huiusmodi litterarum executione instrumenta, vel acta conficere, nec confecta tradere, ac partes, seu earum agentes, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, & subexecutores litterarum, & monitoriorum prædictorum capiunt, percutiunt,vulnerant, carcerant, detinent, ex locis eiiciunt, bonis spoliant,perterrefaciunt,& comminantur per se, vel alios,publicè vel occultè, aut quibusuis personis in genere, vel in specie, nec pro quibusuis negotiis eorum prosequendis, seu gratiis, & litteris impetrandis ad Rom. Curiam accedant, vel habeant recursum, seu gratias ipsas, & litteras à sede impetrent, aut vtantur impetratis, directè, vel indirectè prohibere, seu mandare, vel eas apud se, aut notarios vel alias quomodolibet retinere præsumunt.

§. 14. Omnes & singulos qui per se, vel alios auctoritate propria,aut de facto quaruncumque exemptionum prætextu beneficiales, & decimarum, ac alias causas spirituales, vel spiritualibus annexas, ab Auditoribus, & Commissariis Apost. aliisque iudicibus Ecclesiasticis auocant, illarúmue cursum, & audientiam, ac personas, capitula, conuentus, collegia, volentes ipsas causas prosequi, impdiunt ac se tanquam iudices in earum cognitione interponunt. Et qui partes actrices, quæ illas committi fecerunt, & faciunt, compellunt ad reuocandum, & reuocari faciendum,citationes, inhibitiones, aut alias litteras in eis decretas; & ad faciendum,vel consentiendum eos, contra quos tales inhibitiones emanarunt, à censuris, & pœnis in eis contentis, absolui, vel executionem prædictarum litterarum, & decretorum quomodolibet impediunt, vel suum ad id fauorem, consilium, aut assensum præstant, etiam prohibendæ violentiæ, & aliarum prætensionum prætextu, seu donec, vt dicunt, ad Rom. Pontificem informandũ,supplicauerint, nisi supplicationes huiusmodi coram Sede Apost. legitimè prosequantur; etiam si talia committentes sint præsidenres Cancellariorum, Parlamẽtorum, &c. Principum, Regum, Imperatorum, aut Archiepiscopi, Episcopi, &c.

§. 15. Iudices ſæculares, qui Eccleſiaſticas perſonas, Capitula, Conuentus, &c. præter iuris Canonici diſpoſitionem trahunt, vel trahi faciunt ad ſua tribunalia, vel id procurant directè, vel indirectè, quouis quæſito colore. Et qui ſtatuta, ordinationes, & decreta in genere, vel in ſpecie, etiam conſuetudinis, & priuilegij prætextu fecerint, vel factis vſi fuerint, quibus Eccleſiaſtica libertas tollitur, minuitur, reſtringitur, læditur, deprimitur; vel etiam indirectè, & tacitè iuribus Sedis Apoſt. & aliarum Eccleſiarum præiudicatur.

§. 16. Item omnes, qui Archiepiſcopos, & cæteros ſuperiores, & inferiores Prælatos, & alios quoſcumque iudices Eccleſiaſticos Ordinarios quomodolibet, hac de cauſa directè, vel indirectè carcerando, vel moleſtando eorum agentes, procuratores, familiares, cõſanguineos, affines, & alios impediunt, quo minus ſua Eccleſiaſtica iuriſdictione cõtra quoſcumque vtantur, iuxta Canones, ſacras Conſtitutiones, & decreta Conciliorum generalium, præſertim Tridentini: Ac etiam eos, qui poſt ipſorum Ordinariorum, vel ab eis delegatorum quorũcumque ſententia, & decreta, aut aliàs fori Eccleſiaſtici iudicium eludentes, recurrunt ad Cancellarias, aut Curias ſæculares, & ab illis procurant prohibitiones, & decreta pœnalia Ordinariis, aut delegatis prædictis decerni, & exequi contra illos. Eos quoque, qui hæc decernunt, & exequuntur, ſeu dant in eis auxilium, conſilium, patrocinium, & fauorem.

§. 17. Vſurpantes iuriſdictiones, fructus, & prouentus ad Sedem Apoſt. & quaſcumque Eccleſiaſticas perſonas ratione Eccleſiarum, monaſteriorum, & aliorum beneficiorum Eccleſiaſticorum pertinentes; vel quauis ex cauſa ſine Pontificis Romani, vel aliorum ad id facultatem habentium expreſſa licentia ſequeſtrant.

§. 18. Imponentes decimas, & alia onera Eccleſiaſticis perſonis, Eccleſiis, monaſteriis, aut eorum fructibus, & prouentibus abſque expreſſa licentia Rom. Pontificis, & diuerſis, & exquiſitis modis exigunt, aut ſic impoſita recipiunt, etiam à ſponte dantibus. Et eos, qui per ſe, vel alios, directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eiſdem auxilium;

xilium; conſilium, vel fauorem præſtare non verentur, etiam ſi regali, aut imperiali dignitate præfulgeant, & innouantur decreta cum pœnis, & cenſuris in eis contentis per ſacros canones, Concilium Lateranenſe, & alia generalia promulgata.

§. 19. Quoſcumque Magiſtratus, Iudices, Notarios, ſcribas, executores, ſubexecutores, quomodolibet ſe interponentes in cauſis criminalibus contra Eccleſiaſticas perſonas, illas proceſſando, banniendo, capiendo, ſententiando, exequendo ſine expreſſa, & ſpecifica licentia Sedis Apoſt Eóſque, qui huiuſmodi licentiam extendunt ad perſonas, & caſus non expreſſos, vel alias perperam ea abutuntur.

§. 20. Omnes illos, qui per ſe, vel alios, directè, vel indirectè, & quouis titulo inuadere, deſtruere, occupare, & detinere præſumpſerint, in totum, vel in partem Regna, Prouincias, Ciuitates, terras, loca, vel iura pertinentia ad Rom. Eccleſiam, illíque mediatè, vel immediatè ſubiecta; nec non ſupremam iuriſdictionem in illis eidem Rom. Eccleſiæ competentem de facto vſurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præſumunt. Necnon adhærentes, fauentes & defendentes eorum, ſeu illis auxilium, conſilium, & fauorem quomodolibet præſtantes.

§. 21. Ligant autem hi proceſſus, quouſque noui publicentur.

§. 22. Solus Rom. Pontifex poteſt abſoluere à ſententiis, & cenſuris huius bullæ, extra mortis articulum, quo etiam caſu nullus abſolui ab alio inferiore poteſt, niſi præſtita prius cautione de ſtando Eccleſiæ mandatis, & ſatisfaciendo.

§. 23. Ideo cæteri abſoluere præſumentes, excommunicantur, grauiúſque puniendi arbitrio Summi Pontificis temporaliter, & ſpiritualiter.

§. 24. Declarat, & proteſtatur Sum. Pōtifex quancūque abſolutionem Sedis Apoſtolicæ eos non comprehendere, qui prius non deſtiterint à præmiſſis delictis, idque cum propoſito non committendi de cætero ſimilia. Et qui ſtatuta contra libertatem Eccleſiaſticam fecerint, niſi prius illa publicè reuocauerint, deleuerint ex libris, in quibus notata fuerint, déque reuocatione huiuſmodi certiorem fecerint Roman. Pontificem. Quin etiam Romani Pontificis patientiam, & tolerātiam,

Sedis

Sedis Apostolicæ iuribus acquisitis, aut acquirendis per huiusmodi absolutiones, ac quosuis actus contrarios tacitos, vel expressos, nunquam posse, aut debere præiudicari.

§. 25. 26. Derogat quibuscunque priuilegiis, & indultis cuicunque concessis, quauis Ecclesiastica aut mundana dignitate, etiam Regali, & Imperiali præfulgeat, & consuetudinibus, ac præscriptionibus, quantumuis longissimis cum derogatoriarum derogatoriis, ac si omnia ad verbum hic habeantur expressa.

§. 27. & 28. Præcipit Patriarchis, Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, & locorum Ordinariis, & Prælatis vbilibet constitutis, vt per se vel alios publicent saltem semel in anno, & apud se habeant has litteras, sicut etiam vt quicumque confessiones audiunt, earundem litterarum transumptum penes se teneant, diligenter legant, & percipere studeant.

THEOREMA 407.

VEtus omnino est institutum Summorum Pontificum eodē Paulo V. teste, vt quotānis feria quinta maioris hebdomadis cōtra hæreticos, eorúmque credentes, & complices, Apostatas à fide, & similes alios perditos, processus, & litteras cœnæ Domini, continentes eorundem excommunicationem Papæ reseruatam, publicent. Et extant, Toleto teste l. 1. cap. 18. adhuc in Vaticana Bibliotheca processus huiusmodi Gregorij XI. qui vixit anno Domini 1370. licet non fuerit primus, cum antea bullæ cœnæ meminerit Clemens V. qui vixit anno 1305. Clementina 1. de iudiciis, & ante eum annis 60. Hostiensis, qui vixit anno 1254. lib. 5. sum. tit. de crimine falsi. §. qualiter committatur. versu. Porrò. Quare allucinati sunt Sotus 4. d. 22. quæst. 2. art. 3. & Penna p. 2. direct. Inq. schol. 18. qui authorem fecerunt Martinum V. anno 1420. licet Martinus illam auxerit, aliáque illi adiecerit Paulus II. Sixtus IV. Leo X. & alij subsequentes. Initio enim contra quinque tantum personarum genera ferebatur, nempe hæreticos, & complices, deferentes vetita ad Saracenos, piratas, imponentes, & exigentes noua pedagia, & falsantes litteras Apostolicas, ex Glossa Clem. 1. de iudiciis, & Panorm. cap. excommunicationi. de raptionibus, & Tolet. loco cit. vt etiam minus rectè Sayrus l. 3. c. 1. num. 1. & Duardus in bullam cœnæ, adnumerant Toletum. l. 1. cap. 18 cum aliis sentientibus, incepisse bullam tempore Martini V. cum Toletus expresè oppositum doceat? hæc enim sunt eius verba. num. 3. Secundò annotandum est processus hos antiquos esse, & Romanos Pontifices à multis annis solitos fuisse eos publicare: nam in Vaticana Bibliotheca reperiuntur processus Gregorij Vndecimi, qui vixit anno Domini 1370.

1370. nec creditur primus, qui hos publicauit. Videndum est Theorema 25.

THEOREMA 408.

INscribitur autē constitutio hæc. *Litteræ processus lecta in die cœnæ Domini.* Vt constat ex inscriptione, & ex §. 21. eò quòd huiusmodi litteræ emanent à summo Pontifice tanquam generales quidam processus, & censurarum sententiæ in genere latæ in delinquentes aduersus eas, & non parentes Pontificis mandatis in dictis litteris expressis. cum appellatione *processus* veniat etiam sententia, ex doctrina Io. Andreæ in cap. vt super. tit. de appellat. & Abbatis in cap. cum I. & A. de re iudicat. In hoc igitur processu fertur sentētia contra eas personas, quæ crimina hic expressa commiserint, quæ futura sunt, & non præterita, vnde non requiritur particularis citatio partis, vt fit in processibus particularibus contra aliquem pro delictis præteritis, sed satis est ipsa edicti generalis publicatio de mandato Pontificis.

Et quidem olim hi processus generales solebant publicari ter in anno, nempe Feria 5. Hebdomadis sanctæ, in Ascensione, & in dedicatione Basilicæ SS. Petri, & Pauli, vt apparet ex vetusto cæremoniali in bibliotheca Vaticana ex Tolet. l. 1. c. 18. & scribit Glossa Clem. 1. de iudiciis. verbo. solemnes, Hostiensis, & Panorm. c. excommunicationi de raptor. incend. & viol. Eccl. & Io. And. in c. quod olim. de Iudæis. & in c. vt officium. de hæret. l. 6. Postea tamen fieri cæpit solum semel in anno in die cœnæ Domini. ex Cardinali, & Anan. in d. cap. quod olim. ob id in processu Martini V. nominatur processus annualis, quia annuatim fit in curia in die cœnæ Domini. Vnde constitutio ex die, quo publicatur, dici solet bulla cœnæ Domini.

Est autem bulla in præsenti genus Pontificiæ scripturæ, distinctum à Breuibus, cui appensum est plumbeum sigillum ad robur, & auctoritatem illi adiiciendam. cap. liceat. de crim. falsi. Vtitur autem Pontifex plumbeo sigillo, non aureo, vel argenteo, ex Glossa in Clem. vnica. de iureiurando, & Graffio. p. 1. l. 4. c. 18. n. 3. ne ob excellentiam, & valorem metalli detur occasio subtrahendi à litteris sigillum, seu bullam. Porrò hi processus tres in partes diuiduntur, nempe in procemium, canones 20. & octo clausulas à canone 21. ad finem bullæ, quæ pertinent ad maiorem obseruantiam, & auctoritatem processus.

THEOREMA 409.

DVbium verò esse potest an sententiæ, & censuræ in his processibus contentæ sint dicendæ à iure, vel ab homine. Sententiæ illæ dicuntur à iure, quæ in statuto aliquo Ecclesiastico continentur; ab homine verò, quæ ab homine, seu iudice Ecclesiastico fulminantur: vnde illæ manent, etiam mortuo conditore, nec cessant, nisi vel contraria consuetudine legitimè præscripta, vel per expressam reuocationem legislatoris, aut alterius supremi Principis habentis reuocādi potestatem, hæ verò cum suo auctore pereunt. Sunt, qui eas à iure esse arbitrentur, vt Sylu. ex-

comm.7.n.76. Suarez d.21.sect.3. n.6. Hugolinus Tab.1.c.9.§.4.n.4. Viualdus in candelabro in expl. bullæ cœnæ. n. 129. cum hi processus ex §. 2. iam perpetuitatem habeant (quod statuti, seu legis est proprium c.fin.de off.deleg. Glossa ibidem. v. statuta, & ibidem Panorm.) quousque à Romano Pontifice alij fiant. Ab homine esse putat Sotus 4.d.22.q.2. art.3. Tolet. l.1. c.18. Rebuffus in explic.bullæ cœnæ. initio. v. *ad futuram rei memoriam*. non ad perpetuam. Tum quia initio per annum durabant ad summum. Tum quia bulla sequens annullat præcedentem, & si qui casus prioris omittantur in posteriori, licet non reuocentur, non amplius obligant: non igitur vim habent iuris, quod semel conditum obligare non cessat, Clem. dudum.de sepult.nisi vel alio iure, vel contraria consuetudine reuocetur. Tum quia dicũtur processus, at sententiæ in processu fulminatæ non sunt iuris, sed hominis. c.Romana. §.caueant. & Glossa.v.futuris.de sentent.excomm. l.6. Sed vt rectè monet idem Suarez d. 21. sect.1. n. 2. & Marius Alterius l.5. d.1.cap.1. iam parum refert eam à iure, vel ab homine vocare, cum aliquid vtriusque contineat, antea enim solum erat ab homine, quod singulis annis de nouo promulgaretur, & præcedens desinebat obligare: sed Pius V. addidit aliquid iuris, ex eo quod illam durare voluit, ex §.21. post mortem Pontificis vsque ad nouos processus, etsi non in perpetuum, vt àbsolutè solent durare sententiæ iuris propriè, vt aduertit etiam Sayrus l.3. c.1.n.17.& seq.

Porrò propter multiplicationẽ bullarum contra idem crimen, non multiplicantur censuræ, cum adueniente posteriore cessent priores, aliàs quot essent iura. v.g. excommunicantia hæreticos.v.g.tot illi excommunicationes incurrerent, quod est præter communem sensum, vt docet Nauar.c.27.n.74. & cap. ita quorundam. de Iudæis. not.11. Gloss. vlt. & Suarez d. 21. sect.1.n.3. Delinquens verò contra plura capita bullæ, totidem incurrit excõmunicationes, quia actiones inter se distinguuntur & vnaquæque sub excommunicatione vetatur.

THEOREMA 410.

ITaque §. 1. fertur excommunicatio latæ sententiæ, & Papæ reseruata, in Hæreticos cuiuscunque sectæ, & complices eorum, in legentes, tenentes, imprimentes, defendentes libros hæreticorum, vel de religione tractantes, scienter absque legitima licẽtia, & in schismaticos, seu recedentes ab obedientia summi Pontificis. vnde hac prima excommunicatione comprehenduntur decem genera personarum.

Primò hæretici (dummodo ex S.Thom.1.2.q.91.art.4. Alens. 2.p. q.182.m.2. Anton.3.p. t.25. cap.4. Palud.4.d.13.q.3.Tolet.l.1.cap.19. Suarez d.21. sect.2. n.2. Sayro l.3. c.4.num.20.& seq. hæresis non sit purè mentalis) quod etiam fit. 24. q.1.c.Achatius. c.nouerit. de sent. excom.& cap.sicut.c.ad absoluendum. c.excommunicamus.1.tit.de hæret.& cap.quicunque.de hæret. l.6. vt dixi Theorem. 25. licet ante bullam cœnæ non esset Sedi Apostolicæ reseruata, ex Nauarr. c.27. n.55.

n.55. Soto 4. d 22. q.2. art.3. Sylu. excomm.7.n.7. Eſt autem *hæreſis*, vt dictum eſt Theorem.8. error intellectus in homine baptizato cum voluntaria pertinacia contrà aliquam Catholicæ fidei veritatem. Ideo qui ſolum verbo, vel facto exteriori timore, aut alia paſſione vſus eſt abſque errore in intellectu, non eſt hæreticus, nec in foro interiori hanc excommunicationem incurrit, etiamſi exterius reputabitur hæreticus, & excommunicatus, quia in foro exteriori conſtare non poteſt de mente interiori, niſi per ſigna externa, ex Anton. 3.p.t.12.c.5. Tab.v.hæreticus. n.2. Sylu.hæreſis 1.n.9. Tolet.l.1.c.19. n.4. Suarez loco cit.num.3. Sufficit verò ad conſtituendum aliquem hæreticum, ſi ſit deliberatè in fide dubius. cap.1. extra. de hæret. quæ autem de hæreſi dicta ſunt, dicuntur etiam de Apoſtaſia à fide. Cum Apoſtatæ à fide tranſeuntes, v.g. ad ſectam Mahometis, re vera ſint hæretici, ex S.Thom. 2.2.q.12. art.1. Syl.v.Apoſtaſia.n.2. Suarez num.3. totam fidem abnegantes, ſi non ſolum externo ſigno, ſed etiam corde fiant infideles. Qui enim ſolum exterius fidem negant, non ſunt Apoſtatæ à fide, licet peccent contra profeſſionem fidei, & ideo in foro interiori non incidunt in excommunicationem, vt cum Suarez n.3. Sayro l.3.c.4. n.25. & aliis diximus Theorem.8.

Secundò excommunicantur eorundem hæreticorum credentes, vt etiam ſit in cap. excommunicamus.1.§. Credentes & cap. excommunicamus.2. §. ſi quis autem. extra de hæret. & in bulla 3. Gregorij IX. & bulla Innoc. IV. n.18. Sunt autem *Credentes*, qui explicitè, & expreſsè errorem non habent in intellectu (aliàs ſub hæreticis comprehenderentur) ſed implicitè, vt ſi quis diceret velle mori in ſecta Lutheri, vel Caluini, ex Archidiac. cap. quicunque de hæret. l.6. Palud.4.d.13.q.3. Syl.hæreſis 1.n.10. Tolet.l.1.c.19.num 5. Sanchez l.2. decal.c.10.n.2. Suarez d.21.ſect.2. n.6. Ant.3.p.t.25.cap.4.§.fin. Sayro l.3. c.5. num.1. Caſtro l.1. de iuſt. hær.pun.c.17. iuxta dicta Theoremate 27.& 51.

Excommunicantur tertiò hæreticorum receptatores, vt etiam c. ſicut ait. & cap. excommunicamus.1. extra de hæret. & c. nouerit. de ſent. excomm. & c. quicunque de hæret.l.6. Gregor. IX. bulla 3. Innoc.IV. bulla 18. Et licet ſecundum Grammaticos, receptator, ſit nomẽ frequentatiuum, ſecundum tamen iuriſperitos, Ancharan.cap. quicunque.de hæret. l.6. Gloſſam extra de hæret. c.13. verb.receptatores. Archidiac.d.cap.quicunque. Anton.3.p.t.25.cap.4.§.fin. Emericum q.51. Pennam comm.76. Sanchez l.2.decal.c.10. Tolet.l.1.c.19. num. 6. cenſentur etiam *receptatores*, qui hæreticos, vt tales, in domo, vel terris ſuis ſemel ſcienter receperint, eos v.g. occultando, ne in manus iudicum veniant. Vt colligi poteſt ex l.1. ff. de receptat. & l.congruit ff. de off. Præſid. & l.fin. Cod. de his, qui latrones occult. Ideo ſi alio motiuo, ſeu reſpectu, quàm cauſa hæreſis reciperet eos, vt ſi reciperent, ne occidantur à latrone, vel mortis metu coacti, non amore hæreſis, non erit locus excommunicationi, ex Caiet.v.excomm.c.10. Suarez n.8. Tolet.n.6. Sayro l.3.c.5.n.3. Conrado Bruno l.1. de hæret. c.4 Simanca tit.15.

KKkk 2 num.

num.14. Farinac. de hæret. q.182. Sanchez loco cit. Nauarr. cap.27. num.55. Azor p.1.l.8.cap.15. q.2. & 3. Duardo l.2. can.1. q.26. n.3. quæ copiosius sumus prosequuti Theor.27.num.3. Illud nunc addimus,ad incurrendam hanc excommunicationem latam contra receptantes hæreticos, non esse necesse, vt hæretici sint notorij, vel denunciati, vt putauit Hugolinus hoc loco v.receptatores.§.2. quòd solum teneamur vitare denunciatos excommunicatos,sed satis esse si receptatores sciant, illos hæreticos esse, & in fauorem hæresis eos recipiant. Quia hic canon nõ prohibet receptationem hæretici tanquam participationẽ cum excommunicato, sed tantum ea ratione, qua hæreticus est, vt notauit Suarez d.21.sect.2.n.9.& Sanchez l.2. decal.c.10. num.6. ideo non refert siue nominatim sint denunciati & excommunicati, siue non, ad hoc, vt receptans excommunicationem incurrat.

Excommunicantur etiam quartò, eorundem hæreticorum vt tales sunt, Fautores, vt fit etiam in Constitut.3. Gregorij IX. §. 2. & Constitut.18. Innoc. IV. §. 13. & c.sicut. & cap excommunicamus. 2. de hæret. Sunt autem Fautores ex Archidiac. cit. cap. quicunque. Palud.4.d.13.q.3. Tab. excomm. 5. num.9. Simanca tit.15. Menochio l. 2. de arbit. c.548. Graff. p.1. l.4. cap.18.n.20. qui fauore,gratia,pecunia, aut alio modo eos sublenant. quorum alij auctoritate publica funguntur, alij nulla: illi incurrere possunt crimen fautoriæ, tum omissione, vt si Gubernator vrbis ab Episcopo,vel Inquisitoribus requisitus omittat hæreticos capere,vel punire.cap.negligere.2. q.7.c.qui potest 23.q.3. Sic Aduocati,& Actuarij omittentes contra eosdem procedere. vel si testes legitimè interrogati taceant, dissimulent, negent veritatem. Tum commissione,vt si eos excuset,subministret fugiendi modum,dimittat è carcere, instruat ad se falsò defendendos. Isti verò, seu personæ priuatæ non committunt generaliter fautoriam, nisi commissione, siue id verbo faciant, vt qui hæreticos docet modum, & viam fugiendi e carcere, vel manibus ministri, vel negandi veritatem, qui eos vt viros iustos commendant, & dicunt iniuste damnati ab fidei Inquisitoribus, pro eis intercedunt, ne capiantur, aut puniantur. siue signis,& nutibus, vt si capite abnuant, cum aliquid negandum est, &c. siue facto, vt si claues ad euadendum è carcere, vel arma ministrent, custodem inebrient,ne fugientes sentiat,alimoniam, pecuniam, equos præbeant, de quibus Farinac.de hæret.q.182. Zanchinus tr.de hæret. c.5. Penna comm.78. p.2. Eosdémque scienter associantes,visitantes, corrumpentes processus cõtra eos factos, & similia, de quibus Turrecrem. l.4.de Eccl.p.2.c.21. & Conc.Narbonense cap.14.15.16. Dixi, *generaliter*, quia si adstringerentur iure conuentionis v. g. quia datur eis stipendium ad inquirendos, & denunciandos hæreticos, & omitterent, dicerentur fautores omissione. Sic si iuramento,aut alio titulo tenerentur indicare,& cælarent,ex Alterio.l.5.d.2.c.5. Graff. n.24.25. semper tamen fauor debet esse in ordine ad hæresim, ex S.Anton. tr. de excomm. c.4. Sayro l.3.c.5.n.7.

Suarez

Suarez d.21.sect.2.n.9.Tolet.c.19. n.6. Caiet.de excomm.c.1.Alterio vbi suprà; vt enim excommunicatio huius canonis primò & directè fertur in hæreticos in odium, & pœnam hæresis, ita quoque extendenda est ad prænominatos eorum Credentes, Fautores, &c. sub eadem ratione hæresis,& non alia. vt rectè argumentatur idem Suarez n.8. Sanchez num.4. Toletus, & Caietanus.

Simili excommunicatione feriuntur quintò hæreticorum defensores. Sunt autem tales propriè teste Archidiac. cap.quicunque.de hæret. l.6. Palud.4.d.13.q.3. art.1. Nauarr.c.27.n.75. Card. in Clem. de pœnis. Calderino tr. de hæret. c.4. Simanca tit.15.n 8. 9. Castro l.1.de iust.hær. pun. c.17. Zanchino de hæret. c. 4. Penna comm.2. p.77. Sanchez l.2.decal.c.10.n.18. Sylu.v.hæresis.1.n.10. Vgolin.hoc loco, qui quacunque ratione curant,ne hæretici denuncientur,accusentur,capiātur, iudicentur, puniantur, vel vt de manibus ministrorum iustitiæ fugiant, aut turò viuant,qui scientes hæreticos esse, pro eis aduocant,patrocinantur,& generaliter, quouis modo defendunt.Si quis tamen hæreticum defenderet ab iniuria,& violentia ei, etiam vt hæretico, à priuata persona exhibita,non incideret in excommunicationem, quia non pertinet ad priuatam personam punire hæreticum; secus si illum defenderet à persona publica, ex Angelo.v.hæresis.n.33. Syl. hæresis.1. §.30.Sanchez n.19.Tolet.num.19. Sayro l.3.cap.5.n.10. Azor p.1.l.8. cap.5.q.6. Alterio l.5.d.2.c.5. vers. *Nota* 3. Habentur aliæ pœnæ in eosdem statutæ in bulla 3. Gregorij IX.& bulla 1.& 18. Innoc.IV. & l. Manichæos. Cod. de hæret. Quæres an idem sit fautor, & defensor hæreticorum? Dico eodem modo hæc se habere, sicut genus, & speciem; qui enim defendit,fauet, non tamen fautor omnis defendit. cum fautores hæreticorum dicantur non solum, qui hæreticis opem ferunt,ne ob crimen hæresis oppugnentur,aut oppressos defendunt, sed etiam qui animum dant hæreticis, ex Vgolino hoc loco, dum agit de fautoribus num.1. & Sanchez loco cit. n.18.

Sequitur altera huius canonis pars, in qua agitur dē libris prohibitis Ideoque sexto loco excommunicantur scienter (neque enim afficiuntur pœna ignorantes l. generali.Cod.de Tabul.l.10 & l.Barbarius. ff. de off. Præt. cum tunc absit contumacia) hæreticorum libros hæresim continentes, aut de religione tractantes, legentes sine auctoritate Sedis Apost. quorum etiam lectio prohibita est.cap.fraternitatis.de hæret. c.nullus.3 q.4. in extrauag. Io.XXII.quæ incipit. *Vir probus.* bulla Leonis X. 35. & 37. Iulij III. bulla 7. quæ incipit. *Cum meditatio.* qui etiam addidit bullæ cœnæ,vt dixi Theorem.168. 169. & in l. 3. Cod. de sum Tr. & fid. Cathol. quæ in Latinis deest, sed habetur apud Nicephorū l.14. c. 36. vbi Imperator ait. Quicunque autem libros, quos diximus, habent (nempe hæreticorum) aut legunt, vltimo supplicio afficiantur. Itaque ad hanc censuram incurrendam, quatuor requiruntur. Primò, vt scienter legantur libri. Secundò,vt sint ab hæreticis compositi. Tertiò,vt contineant hæresim, vel saltem de religione tra-

ctent. Quartò, legantur absque licentia Sedis Apost. si quid horum desit, legens non incidet in hanc excommunicationem licet possit incidere in excommunicationem indicis librorum prohibitorum, & edicti inquisitorum. Hinc collige legentes libros Catholicorum, in quibus referuntur hæreticorum errores non incidere in hanc censuram, cum non sint libri ab hæreticis compositi ex Nauarr. cap. 27. num. 56. & Simanca tit. 15. num. 11. Neque legentes libros Catholicorum, qui habuerunt aliquem errorem, non putantes esse contra fidem, aliàs parati ad nutum Ecclesiæ resipiscere, quia cum non fuerint pertinaces, non fuerunt hæretici. ideo non est locus canoni. poterit tamen habere locum excommunicatio indicis librorum, regula fin. & extrauag. Io. XXII. de qua Penna p. 2. cap. 78. vbi sub pœna excommunicationis prohibentur legi, aut teneri scripta cuiuscunque auctoris ob hæresim, vel suspicionem falsi dogmatis prohibita, quæ non reseruatur. Videndus Azor p. 1. l. 8 cap. 16. quæst. 5. Neque pariter in hunc canonem incidunt, qui hæreticorum libros legunt non continentes hæresim, nec de religione tractantes, sed v. g. de Grammaticæ aut Rhetoricæ præceptis. Sufficit autem vt vnus tantum error in toto libro contineatur, ex Suarez num. 10. Alterio loco cit. libri verò de religione tractantes ex Sanchez l. 2. cap. 10. Farinacio. de hæret. q. 180. Azor, & Suarez locis cit. dicuntur illi, qui continent fidei Christianæ, vel diuinæ scripturæ, seu partis alicuius eiusdem, vel Theologiæ scholasticæ aut eius partis explicationem. quare excluduntur historici, philosophici, & similes, dummodo in illis nulla includatur hæresis. Non est autem necesse ad hanc excommunicationem incurrendam, vt legens proferat verbis, sed sufficit, si oculis libros percurrat absque prolatione verborum, ex Sanchez num. 41. Graff. p. 1. l. 4. cap. 17. num. 45. Vgolino. Eandem incurret hæreticus proprium librum hæresim continentem legens, ex Sanchez numero 37. & Vgolino. Legentes hæreticorum scholia ad libros Catholicorum continentia hæresim, non incidunt in hunc canonem ex Nauarr. & Sanchez numero 25. cum liber non hæretici commentantis, sed auctoris Catholici dicatur. Et tamen legi non possunt absque superioris licentia, ex vltima regula indicis librorum prohibitorum. quod Suarez num. 11. non admittit, nisi hæreticorum adnotationes sint breues, secus autem, si essent copiosi commentarij. adeo vt potius censeretur liber ex eis, quam ex textu constare. nam eo casu censetur incidere in hunc canonem. Quid si quis legat epistolam, vel concionem hæretici hæresim continentem? Vgolinus v. *ac eorundem libros.* dicit incidere in hunc canonem, quod eadem sit ratio epistolæ, seu concionis, ac libri, nempe timor lapsus. Sanchez numero 29. negat, quod epistola, & concio non veniat nomine libri, & sequenda sit in pœnis benignior interpretatio. Incidérne in eundem canonem, qui ex hæreticorum libro hæresim continente minimum quid legeret? est communis sententia Sanchez numero 31. Azor p. 1.

l. 8.

l.8.cap.16.quæst.3. Sayri l.3.cap.5. numero 12. Graff. l.4. cap.28. numero 45. Alterij cap. 6. Viualdi hoc loco. Duardi l. 2. quæst. 46. & aliorum, vt in cæteris rebus dari potest tam parua quantitas, vt sit insufficiens ad constituendum peccatum mortale, vel excommunicationem, quæ illud supponit, ita hoc loco posse contingere, vt quis tam parum legat, vt non incidat in canonem. Determinatè verò constituere, quænam sit talis minima quantitas, prudentis arbitrio est definiendum, cum aliqui ad duas, vel quatuor, aut decem lineas limitent, vt Sayrus, alij etiam ad vnam pagellam etiam ex maioribus, vt Manuel in addit. ad bullam Cruciatæ. §. 6. numero 68. Viuald. in candel. in penultima editione p. 2. in prima excommunicatione bullæ cœnæ numero 11. Emanuel Sà, verbo, excommunicatio, in bulla cœnæ numero 2. Sanchez l. 2. cap. 10. numero 51. Qua in re ego Confessarios moneo cautum esse in decreto facto de mandato Clementis VIII. à Congregatione Illustrissimorum Cardinalium in negotiis Episcoporum, & Regularium die 9. Ianuarij anni 1601. ne in Italia, extra vrbem, possit quis absoluere ab vllo ex casibus bullæ cœnæ claris, vel dubiis. vnde in proposito nostro adeo parua debebit esse materia, vt omnem dubitationem excludat, ad hoc vt Confessarius possit absoluere eum, qui legerit. Quæres an in hanc excommunicationem incidat audiens legi prædictos hæreticorum libros? Azor l.8.cap.16. quæst. 4. Graff. l. 4. cap. 18. numero 45. Sayrus l.3.cap.5.num.14. Alterius cap.6.dub.2. distinguunt, aut audiens est in causa attendendo, auctorizando, rogando, præcipiendo, consulendo, & cæt. vt legantur, & tunc etiam audiens cadit in hanc excommunicationem, quia moraliter legat per alios, nempe ope, & ministerio eius, qui physicè legit, cum qui per alium facit, per se facere videatur. l. 1. §. deiecisse. ff. de vi, & vi arm. & quia participat cum excommunicato in crimine criminoso prohibitæ lectionis, aut non est in causa, & eo casu non incidit, cum neque physicè, neque moraliter concurrat ad eam lectionem, & canon solum legentes perstringat. At verò Sanchez l. 2. cap. 10. numero 48. Duardus l. 2. quæst. 48. numero 5. & Vgolinus hoc loco docent, audientes, siue fuerint in causa, vt tales libri legerentur, siue non, haud incurrere excommunicationem (nisi quando audiendo legentem hæreticis faueretur in ordine ad hæresim, iam enim essent hæreticorum fautores) cum canon excommunicet legentes, & non audientes legere. in pœnis enim verba sunt strictè interpretanda. cap. odia. de regul. iuris. l. 6. ideo formaliter, & physicè non per se facit, qui per alium facit, sed solum interpretatiuè. Quare cum aliud sit mandare, aliud facere, & canon de legentibus loquatur, non debent extendi ad mandantes, sed solum ad formaliter legentes tales libros; vt autem participantes excommunicationem incurrant excommunicati, debet is esse nominatim

minatim excommunicatus, & denunciatus, quod non accidit in proposito casu, ex Sanchez n. 50. Nauarr. c.27.num.112 Henriquez l.13.c.9. num.1. & 2. Suarez d.17. sect.2.n.5.

Septimò comprehenduntur etiā eosdem libros retinentes scienter, & absque licentia, vt etiam fit in Indice librorum prohibitorum.regula 10. & in Concil.Lateran. sub Leone X.sess.10.nec excusantur, si habeant apud alium, cum dominium apud se retineant; vt neque si mutuo tantum habeant, cum etiam tunc habere dicantur. l.officium in fin. ff. de rei vend. Neque etiam si integrum librum non habeant, ex Sanchez n. 54. sed partem tantum, vt lanij, & aromatarij, qui retinere solent, vt carnes, aut aromata obuoluant, ex Vgolino §.1. & Duardo q.51. n.17. siue liber excussus sit typis, siue manu scriptus, ex Sanchez n.28. & siue tenens eum librum intelligat, siue non, ex Sanchez n.51. dummodo sciat esse hæreticum, déque religione tractare. Excusaretur tamen à peccato, & excommunicatione qui ad breuissimum tempus teneret, donec consignare posset Inquisitoribus, ex Sanchez num.35. Suarez n.10. Sayro l.3.cap.5.n.16. Alterio c.7. Duardo l.2.q.2.n.31. & 32.cum non sit dicendus retinere contra Ecclesiæ prohibitionem, qui præstolatur opportunum tradendi tempus. Porrò esse Inquisitoribus consignandos constat ex Iulij III. bulla 7. de qua Epit. 63. & Theorem.169. Azor l.8.cap.16. q.11. Sanchez n. 56. dummodo ex citatis id possit facere sine graui suo detrimento. Corrumpens autem propria auctoritate,malè quidem faceret,non incurreret tamen excommunicationem ex citatis,& ex Duardo l.2. quæst.51.num. 34. & Prospero Farinacio de hæret. q.180. num.4.

Itémque octauò prædictos libros imprimentes scienter, contra quos etiam est lata excommunicatio in Concil. Lateranens. sub Leone X. sess. 10. & Concilio Trident. sess. 4. in decreto de editione, & vsu sacrorum librorum. Qua etiam de re egimus Theorem. 168. 169. & 200. tales autem censentur, ex Sayro num.17. Sanchez num. 57. Alterio. cap. 8. quicumque proximè ad eorum impressionem cooperantur Correctores impressionis, Magistri componentes typos, inficientes attramento, madefacientes chartas,prementes torcularia,&c.quod hi omnes per suas actiones immediatè concurrant ad librorum impressionem, quibus hæresis disseminatur. Secus de vendentibus impressoribus æneas litteras, seu characteres, chartam, attramentum, cum non concurrant proximè ad impressionem. Adinuenta est autem ars imprimendi anno Domini 1465.ex Volaterrano l.33. & Menochio l.2. de arbir.cap.549. Idem censendum est de scribentibus eosdem, ex Menechio ibidem. Penna 2. p. direct. p.16. & constat ex Honorio 3.cap.nouerit. de sent. excom.

Nonò prædictorum librorum defensores, vt qui bonos esse contendunt, vel occultant, ne comburantur, ne tradantur Inquisitoribus, &c. hi enim omnes hoc canone excommunicantur, vt docet Sanchez l.2. cap.10. num.58. Tolet. loco cit. num.26. Sayrus n.18.

Vgolinus

Vgolinus nu. 2. Duardus l.2.q.55. Alterius cap.8. siue occulte, siue publicè, & quocumque colore id faciant.

Quod spectat ad tertiam partem huius canonis continentur deniq; schismatici, & pertinaciter se subtrahentes ab obedientia Rom. Pontificis, Ecclesiæque vnitate. Sunt autem Schismatici à schismate dicti, quod scissuram, & diuisionem significat. 24. quæst. 1. cap. schisma. & definitur à S. Thom. 2. 2. quæst. 39. art. 2. disiunctio, qua quis se ab vnitate Ecclesiæ separat, vt est quoddam corpus mysticum ex vniuersis fidelibus & Romano Pontifice tanquam capite constãs. Ideo duplex est modus schismatis, vnus cum quis se separat à capite Ecclesiæ, & cæteris membris; alius, quo vel à solo capite, vel à solis membris, ex S. Thom. Caiet. & Valentia ibidem, & Sanchez l.2.c.36. num. 2. vt si suas actiones spirituales credere, sperare, orare, Sacramentáque recipere velit, non vt Ecclesiæ Catholicæ pars, sed tanquam si ipse esset totum aliquod seorsim. Exigitur verò, vt huiusmodi seiunctio, & rebellio sit contra Papam formaliter tanquam summum Pontificem, seu Ecclesiæ caput. Cum enim possit quis tripliciter nolle exequi præceptum Papæ; Primò, ex parte rei præceptæ, volens nihilominus illi tanquam summo Ecclesiæ capiti subiici; secundò, ex parte personæ percipientis, quod eam sibi infestam reputet; Tertiò ex parte ipsius officij Papæ, renuens subesse Pontifici vt Pontificio officio fungitur, & est caput Ecclesiæ; voluntas non subiiciendi se Pontifici duobus primis modis non constituit schisma, sed solum tertio modo vt docet Azor l. 8. cap. 20. quæst. 4. Farinac. de hæret. q. 184. num. 39. Sanchez loco citato vbi plures refert, Alterius loc. cit. c. 9. Caiet. v. schisma. aliud est enim recedere ab obedientia Rom. Pontificis, & aliud transgredi præcepta illius, etiam ex contemptu, cum hoc fieri possit ab eo, qui simul cognoscat Pontificem vt superiorem. Non est tamen necesse ad schisma, vt directa intentione velit quis subtrahere se ab obedientia Pontificis, sed satis est si indirecta, sicut non solum verus est homicida, qui directa intentione vult occidere, sed etiam, qui indirecta, non vitando ea, ex quibus scit sequi occisionem, vt aduertit Sanchez num. 5. Caiet. 2. 2. q. 39. art. 1. Bannes ibidem dub. 1. ad tertium. Valentia d. 3. quæst. 15. p. 1. Vgolinus hoc loco, Alterius cap 9. Duardus l.2. q.56. n.7. Suarez t.5. d.21. sect.2. num.13. qui cum Sanchez num.12. addit, hinc colligi Catholicos, qui sub hæretico Principe viuunt, vt in Anglia, eique vt supremo capiti Ecclesiæ exterius obediunt, incidere in hanc censuram, etsi hæreticorum censuram non contrahant, cum non habeant errorem in fide. Censura autem lata contra schismaticos non extenditur ad eorum fautores, & defensores, secus ac fiat de fautoribus, & defensoribus hæreticorum, cum hac de re nihil habeatur in præsenti Canone. vt etiam notat Suarez num. 14. Sanchez num. 16. Alterius, & alij. Dixi, *in præsenti Canone*, quia sunt excommunicati in bulla 19. Pauli IV. de qua actum est superius Theor. 184. & seq. Videatur Prosper. Farinacius. de hæ-

ret. quæst. 184. num. 17. 18. 19. & Duardus l. 2. q. 56. n. 18.

THEOREMA 411.

Materia verò §. 2. est eadem ac bullæ 5. Pij II. incipientis. *execrabilis*, & bullæ 22. Iulij II. cuius initium. *suscepti*. de quibus egimus Theor. 106. 107. nempe sacrilegium contra Sedis Apostol. Primatum, quo quis à mandatis, & ordinationibus Papæ supremi Iudicis, & Capitis Ecclesiæ appellat, & prouocat ad futurum Generale Concilium, cum insigni Apostolicæ Sedis iniuria, quasi Generale Concilium sit supra Papam, cum appellatio fiat ad maiorem iudicem, ex Gloss. cap. non putamus. v. officiali. de consuetud. l. 6. contra quam sit definitum. cap. nemo. cap. aliorum. cap. facta. cap. ipsi sunt. cap. cuncta. 9. quæst. 3. cap. liceat. cap. significasti. de elect. consentientibus Hostiensi, Io. And. & aliis interpretibus iuris Canonici, ibidem, ac Theologis. Turrecrem. l. 3. sum. de Eccl. cap. 47. 48. 49. Caiet. v. excomm. cap. 25. Ledesma 2. 4. quæst. 26. art. 2. Sylu. excom. 7. Iacobatio de consilio l. 10. art. 1. Azor t. 2. l. 5. cap. 13. quæst. 3. Anton. 3. p. t. 22. cap. 10. & p. 2. tit. 3. cap. 11. Pellagio de planctu Eccl. l. 1. art. 6. Alb. Pighio l. 6. de hier. Eccl. Ferrar. l. 4. contra gentes cap. 66. Turriano tribus lib. de hac eadē re. Bellarm. l. 2 de Concil. c. 13. Sandero. l. 7. de visib. Monar. Campegio tr. de potest. Papæ. cum Generale Concilium sine Papa possit errare, vt contigit in Concilio Ariminensi.

Facta est autem talis prouocatio casus bullæ cœnæ à Pio V. vt notat Tolet. §. 9. vnde Nauar. cap. 27. num. 58. rectè ait esse nunc primùm insertum bullæ cœnæ. Itaque principalis actio, quæ hic prohibetur (etenim in bulla 22. Iulij II. numerantur 7. appellare, decernere, consulere, deliberare, approbare dicta aliorum, consilium dare, vocem dare, vt ad futurum Concilium appellare liceat; vt notat etiam Caiet. v. excom. cap. 25.) est appellatio à Papa ad Generale futurum Conciliū, siue mandatum Papæ fuerit iustum, siue iniustum, vt notat Suarez d. 21. sect. 2. n. 15. cum canon loquatur absolutè. Et meritò. Tum quia aliter redderetur inutilis sub iniustitiæ prætextu canon; tum quòd prima Sedes non debeat à quoquam iudicari. actiones autem minus principales, seu accessoriæ duæ sunt, auxilium, vel fauorem præstare appellationi. (addit etiam Pius II. consulere, & in hoc se Tabellionem, testémue gerere, & præsentiam suam exhibere.) Debet tamen ad censuram hanc incurrendam fauor, & auxilium appellationem antecedere, & non subsequi, ex Suarez num. 16. aliàs reuera non esset datus fauor, & auxilium ad appellādum à mandatis Pontificis, sed solū ad actiones postea subsequutas, quæ sunt longè diuersæ. Quin etiam quando talis fauor præcedit appellationē, non statim incurritur hæc censura, donec appellatio re ipsa subsequuta sit, iuxta generalem doctrinam Caiet. v. excom. initio, Suarez num. 16. Nauar. cap. 27. nu. 58. & Vgolini hoc loco, & colligitur ex canonis verbis illis, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.*

Quoad personas delinquentes, comprehenduntur fideles omnes in

in hoc peccantes cuiuscunque sint gradus, & conditionis: Et quidem personæ singulares excommunicantur, Vniuersitates verò, vt Senatus, Collegia, Capitula, Ciuitates interdicuntur. cum Vniuersitates non possint excommunicari. c. Romana. de sent. excom. l. 6. §. in Vniuersitatem. fieri enim potest, vt non omnes de Vniuersitate culpabiles sint. (Additur in citatis bullis Pij II. & Iulij II. *vt taliter delinquentes incidant quoque in suspicionem hæresis.*) Non contrahet tamen Vniuersitas hanc censuram, nisi à maiori parte illius fuerit appellatum; neque enim rectè tunc id factum dicitur ab Vniuersitate, ex Vgolino, & Duardo hoc loco, sed à singularibus personis, quæ solæ in excommunicationem, appellando, incident. Absolutio autem, & relaxatio non solum in bulla cænæ, sed etiam in prædictis bullis Pij II. & Iulij II. reseruatur Papæ cum aliis pœnis, vt diximus Theor. 105. 106.

THEOREMA 412.

TErtij Canonis materia, nempe deprædatio maritima, reperitur etiam damnata c. excommunicationi. de raptor. sed excommunicatio erat ferenda, vt notat etiam Sylu. excom. 7. num. 56. & Toleto l. 1. cap. 20. num. 6. & fuit etiam casus bullę cænæ Clementis V. ex Glossa Clem. 1. verbo generales. de iudiciis, licet tunc non extenderetur ad fautores, receptatores, & defensores, vt factum est à Iulio II. & sequentibus Pontificibus. Principales personæ, hoc Canone comprehēsæ, sunt Piratæ, ita nuncupati à primo maritimo latrone ex Rebuffo, & Graffio in explicatione bullæ, seu maris Cursarij vulgo dicti, aut maritimi latrones, quòd mare discurrant intentione prædandi nullo indicto bello, aliàs enim non Piratæ, sed hostes dicerentur. l. hostes. ff. de captiu. & l. hostes. ff. de verb. signif. Accessoriæ verò receptatores, fautores, & defensores. Actio principalis prohibita, est discursus maritimus per mare Ecclesię, seu Pontificij iuris, quale est ex can. 4. Adriaticum, & Tirrhenum, præcipuè à monte Argentario vsque ad Terracinam, quòd id cedat in maiorem iniuriam Sedis Apost. ibidem consistentis. Ideo excommunicatio hæc minus patet, quàm tempore Gregorij XIII. cum ille ita statuisset. *excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Cursarios, & latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare nostrum à monte Argētario vsque ad Terracinam discurrere, & nauigantes in illo deprædari, mutilare, interficere, ac rebus, & bonis suis spoliare præsumpserunt hactenus, & præsumunt.* Iam ad pauciores restricta est, nempe solùm ad discurrentes mare Ecclesiæ, præcipuè à monte Argentario vsque ad Terracinam, nō autem aliena siue Christianorum siue Barbarorum maria. & sumus in pœnalibus, in quibus stricta facienda est interpretatio, etsi nobiles Theologi ad quoscunque Piratas maritimos adhuc extendi velint variantes interpunctionem litteræ. In eo tamen censura hæc nunc est magis extensa, quàm in bulla Greg. XIII. quod olim ad eam incurrendam præter discursum per mare Pontificium exigeretur deprædatio, aut mutilatio, vel occisio, seu rerum,

a que bonorum spoliatio, nunc verò sufficit ipse discursus cum intentione prædandi, licet nulla sequatur prædatio, mutilatio, &c. ex Suarez num. 19. Graff. num. 67. Duardo quæst. 4. Toleto cap. 20. num. 5. Alterio d. 4. cap. 2. Vgolino & aliis, cum sola actio discurrendi ad latrocinandum, cæteris omissis exprimatur. Et meritò, cum etiam solus discursus cum animo deprædandi multum noceat. statim enim ac rumor emanat, mare aliquod infestari à Piratis, mercatores, & cæteri nauigaturi retrahunt se à nauigatione, ideo solus discursus cum animo prædandi excommunicatione puniri potest. quicquid senserit Sayrus num. 5. ex quo infertur, cum præceptis Ecclesiæ non subdantur, qui baptizati non sunt, censuram hanc solum latam esse in Piratas Christianos exercentes piraticam in fideles, non in infideles. ex Tolet. num. 5. Suarez num. 21. Duardo hic q. 5. Sayro l. 3. cap. 7. num. 9. Alterio hic cap. 3. Tum quia. cap. excōmunicationi. de Raptor. dicitur: Qui Romanos, & alios Christianos capere, & rebus suis spoliare præsumunt. Tum quia vt infideles Piratæ non feriuntur ab Ecclesia, si Christianos spolient, gladio spirituali, ita exigere videtur æquitas, vt nec Christiani Piratæ censura feriantur, si infideles tantum deprædentur. Tum quod ferè semper id fiat titulo iusti belli, & defensionis, & ad hostium vires minuendas, non ad furtum, & iniustitiam committendam, cum illi quacunque possunt via, res Christianorum occupare studeant.

Illud hic quæres, an Christiani licitè possint in terris Turcarum Græcos, & alios Christianos ibi degentes captiuare, vt in Triremibus Christianis remigent, maximè soluta mercede, aut illis filios, bonáue eripere, cum Turcico imperio subsint. Respondeo, minimè, tum quod non sit addenda afflictio afflictis, ideo nec libertate, nec filiis, nec bonis priuandi. Tum quod id vetitum sit à Pio V. in Constitutione 56. quæ incipit. *Licet omnibus*. in bullario veteri, vt aduertit etiam Sayrus l. 3. c. 31. num. 18. idque sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reseruatæ in eos qui Christianos habitantes in terris occupatis à Turcis, capiunt, aut præter eorum voluntatem, etiam data mercede, remigare cogunt, taleam imponunt, aut eorum bona diripiunt, aut eos liberè cum liberis suis, coniugibus, & bonis abire non permittunt. Nec à tali excommunicatione nisi à Rom. Pontifice, præterquam in mortis articulo, absolui possunt. Sed vtrum si quis alia intentione nauigans, quàm deprædandi Christianos, & oblata interim occasione spoliet nauigantes Christianos, censeatur incidisse in præsentis Canonis excommunicationem? Angelus, excommunicatio 5. casu 18. Caiet. eodem cap. 18. Alterius hoc cap. t. affirmant, & in idem valdè propendet Suarez. d. 21. sect. 2. num. 24. 25. Tum quia in malis vnus actus sufficit ad incurrendam censuram latam, & denominationem, vnde quis absoluiè dicetur homicida, fur, latro, licet id semel tantum commiserit. Quare etiam vnicus actus maritimi latrocinij sufficiet ad denominandum aliquem maritimum latronem,

nem, seu Cursarium, & ad contrahendam excõmunicationem. Tum quia non sine causa in hac clausula adduntur omnes illæ voces, Piratas, Cursarios, latrunculos maritimos, qua saltem postrema appellatione cõprehenduntur, qui saltem aliquando, etiã incidenter deprædantur. Tum quia videtur absurdũ dicere non incidere in excõmunicationem deprædantem, eo quod principalius intenderet exercere mercaturam, cum parum referat, qua intentione quis committat delictum, si actum consummatum committit. Sicut qui furatur ad mæchandum, principalius quidem mæchus est, quàm fur, sed non propterea furti crimen euadit, nec esset à Censura immunis, si fures excõmunicarentur. Negat autem Syl. excommunicatio 7. n. 56. Tabiena excommunicatio 5. casu n. 5. Nauarr. c. 27. num. 56. qui dicit esse omnium sententiam. Rebuffus hoc loco. Tolet. l. 1. cap. 20. n. 3. Duardus l. 2. can. 3. quæst. 2. concl. 3. & quæst. 14. num. 5. Sayrus l. 3. c. 7. num. 6. Graff. num. 65. eo quod ad hoc vt quis sit, & denominetur Pirata, requiratur, vt principali intentione discurrat ad prædandum: quæ ratio etsi non omnino satisfaciat Suario, quod in fuerit probandum, & non ponendum tanquam certum, nihilominus, quia sumus in materia pœnali, & communior sententia legem hanc restrinxit solum ad eos, qui quasi ex officio exercerent maritimum latrocinium, non videtur ei esse ab illa recedendum.

Actiones verò minus principales sunt huiusmodi Piratis, vt tales sunt, non autem v. g. titulo cognationis, ex Vgolino hoc loco, Suarez num. 22. Alterio cap. 4. in fine, & Duardo quæst. 14. num. 19. opem ferre, fauere, recipere, & defendere eos, siue per se, siue per alios, necnon verbis, & factis; verbis quidem, vt si eis significet quis, vbi aquari possint, quando sint aliqui nauigaturi, vt eos deprædentur, ex Rebuffo, & Vgolino. Factis verò, vt si quis eis commeatum præstet, arma, naues, canapem, quibus egent ad piraticam, domum, in qua se occultent, vel prædam deponant, defendunt, ne capiantur, aut puniantur à Iudice, etiam si piratæ pœnas sceleri debitas non effugerent. cum enim sit completa actio fauendi, recipiendi, defendendi, eis fauentes, & auxiliantes, iam excommunicatione obligati erunt.

Quæres an hac eadem clausula comprehendantur dantes consilium, cum post Gregorium XIII. non amplius exprimantur? Negat Suarez num. 22. & Alterius. cap. 4. Affirmat Nauarr. cap. 27. num. 59. Tolet. l. 1. cap. 20. num. 7. quod tacitè comprehendantur sub auxiliantibus, & fauentibus, exercentes piraticam tantum in Pontificiis fluminibus non ligantur hac excommunicatione, ex Nau. ibid. Ang. v. pirata. Tolet. loco cit. Graff. num. 66. Alter. cap. 3. dub. 2. Duardo hic quæst. 10. & 14. num. 15. quod hic nihil de his sit statutum.

THEOREMA 413.

Agitur quarto Canone de raptu bonorũ naufragantium, vetito etiam sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, sed non reseruatæ Sedi Apost. à Greg. VII. teste Baronio anno 1078. Honorio II. anno 1130. Honorio III.

anno 1220. Alexand. III. in Concil. Lateranensi. c. 24 & c. excommunicationi. de Raptor. Iulio II. bulla 20. quæ incipit. *Romanus*. Paulo III. bulla 42. quæ incipit. *Accepimus*. & tandem reseruata est absolutio Papæ à Pio V. & sequentibus summ. Pontificibus. Cuiusmodi etiam raptum damnarunt Impp. l. 1. 4. 5. ff. de ruin. incend. nauf & l. in eum. & l. nauigia. Cod. de furt. & l. 1. Cod. de naufr. & Federicus 2. in l. 8. Patauina. eaque de re egimus supra Theorem. 6. 7. 21. 167. 226. Meritò igitur, cum naufragantes sint personæ miserabiles, summi Pontifices lata excommunicatione eorum protectionem susceperunt. vt notauit etiam Abbas. c. excommunicationi. de raptu.

Itaque materia præsentis Canonis est rapina bonorum Christianorum naufragantium, & vt notat Nauarr. c. 27. num. 60. hic canon minus patet, quàm tempore Gregorij XIII. quandoquidem non solum accipientes, seu rapientes bona in mari, littore, naui, tunc excommunicati erant, sed etiam qui à raptoribus accepissent, nunc autem solum excommunicationem incurrunt rapientes. In eo quoque differt à citato c. excommunicationi. de raptor. quòd ibi excommunicatio reseruata non esset, vt est in præsenti canone bullæ cœnę; & quòd rapientes talia bona non statim excõmunicarentur, sed requireretur etiam mora restituẽdi, contra quam fiat hoc canone.

Actio igitur prohibita, est rapina bonorum Christianorum naufragantium. cum rapinam audis, intellige iniustam, & damnatam acceptionem, ideo si quis acciperet non animo sibi retinendi, sed reseruandi eam suo Domino, nullam excommunicationem incurreret, ex Tolet. l. 1. cap. 21. Nauarr. cap. 27. num. 117. Alterio hic c. 2. cum actio illa approbetur. l. falsus creditor. §. si iactum. vers. enimvero. ff. de furt. Neque si quis sibi acciperet, quæ habentur pro derelictis, ex cit. l. falsus. Abbate. c. cum dilecti. num. 11. Felino num. 16. de accusat. Farinac. de furtis. q. 168. num. 86. Duardo hic q. 13. Graff. Vinald. Syl. Alterius. Molina d. 55. Azor. 3. p. l. 1. cap. 13. cum enim Dominus rem pro derelicta habet, abdicat à se dominium eius; ideo cum res non sit amplius propria, efficitur communis, & iure gentium fit primi occupantis. Instit. de rerum diuis. §. fin. ob id, cum absit culpa, non erit amplius locus excommunicationi. Ad cognoscẽdum autem an res habeatur pro derelicta, solent dari duæ regulæ. Prima, si id constet ex voluntate Domini. Qua de re Bartolus in l. qui alleuiandæ. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. interdum. ff. de acq. possess. Federicus de senis. consil. 17. Sylu. v. inuentum. §. 3. Secunda, ex Glossa in cit. l. falsus. §. fin. ff. de furt. verbo. plerumque. cum constet Dominum neque per se, neque per alium posse amplius rem illam recuperare, sed statim illam perituram fuisse, vt saccarũ, sal, oleum, nisi iste suo labore, & periculo saluasset; cum velle non debeat Dominus, vt res potius pereat, quàm alteri cedat, id enim peccatum esset, & interest reipublicæ ne quis re sua malè vtatur, vt in §. sed & maior. Instit. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. secus si res non erant statim perituræ, sed bene

munı̃

munitæ, vt possent incolumes ad littus peruenire, Farinacius. de furtis. quæst. 168. num. 81. ex cit. l. falsus. vers. si verò non hoc animo. Syl. naufragium. quæst. 2. Sayrus. l. 3. c. 8. num. 9. Duardus hic. quæst. 14. 15.

Non contrahetur autem excommunicatio huius canonis, nisi bona iniustè occupata sint naufragorum fideliũ. si enim essent Infidelium, non incurreretur. Quo nomine non tantum Iudæi, Turcæ, & Apostatæ veniunt, sed etiã hæretici. ideo, qui naufragũ istorum aliquid surriperet, non incideret in canonem, ex Alterio. c. 2. dub. 7. Duardo. quæst. 3. & 23. Sayro l. 3. cap. 8. num. 7. Viualdo hic num. 29. 30. Secus si naufragata nauis esset quidem infidelium, sed fidelium onusta mercibus, si quidem surripiens ex ea merces, incurret excommunicationem: si verò rapiat ligna nauigij, anchoras, funes, nequaquam. Et vice versa dicendum est, si nauis sit fidelium, & merces infidelium, surripientes enim infidelium merces non erunt excommunicati, erunt verò si ligna, funes, anchoras, vela.

Nomine autem nauis quodcunque nauigium intelligitur, siue sit propriè nauis, siue scapha, siue triremis, & huiusmodi, quod naufragium sit passum quouis modo, siue ipsa bona rapiantur in nauigiis ipsis, siue in mari (secus in fluminibus, ex Alterio c. 2. dub. 5. & textu bullæ) ex nauigiis naufragatis eiecta, siue in littore cuiuscunque maris inuenta, cuiusuis generis bona sint, ex hoc canone, & l. si quis ex naufragio. ff. de incend. ruin. naufr.

Pœna hoc canone imposita huic rapinæ est excommunicatio Papæ reseruata, & complectitur quoscunque delinquentes, dummodo Christiani sint, cum infideles Ecclesiæ legibus non subsint. Et acceptæ rei valor tantus sit, vt constituat peccatum mortale, quod semper excommunicatio supponit c. nullus. 11. quæst. 3. Quin etiam Stephanus Quaranta tit. de bonis naufrag. & Duardus hic quæst. 11. num. 5. exigunt, vt dictus valor sit saltem duorum aureorũ, eo quòd Concil. Tridentinum sess. 25. c. 3. de reform. statuerit, vt non feratur excommunicatio si res sublata sit vulgaris. De pœnis verò statutis iure ciuili rapientibus res ex naufragio, plura disputat Petr. Gregorius. l. 37. Syntag. cap. 3. & Menoch. l. 2. de arbit. c. 297. & Farinacius. de furtis. q. 168. n. 71. & seqq.

Priuilegia autem, & consuetudines, etiam longissimi temporis, & immemorabilis temporis possessio, vel alius prætextus contra hanc excommunicationem nihil iuuant, cum sint abusus contra rectam rationem, & morum corruptela ex l. 8. Federici II. Imp. Patauina, bulla Honorij III. quæ incipit. *Has leges*, & Pauli III. bulla 42. quare etiamsi tali consuetudini non esset à Pontifice hic derogatum, raptores nihilominus tenerentur res ablatas restituere, cum non possit consuetudo facere, vt furtum, cuiusmodi est hæc rapina, ex l. Pedius. ff. de incend. ruin. nauf. & Authentica nauigia. Cod. de fur. sit licitum.

THEOREMA 414.

SVbiiciuntur anathemati hoc quinto canone, quicunque in suis

suis terris noua pedagia, seu gabellas, præterquam in casibus à iure, seu ex speciali licentia Papæ permissis, imponunt, vel augent, seu prohibita imponi, vel augeri, exigunt. cuius etiam meminit Glossa Clement. I. de Iudiciis. verb. generales, nec mirum, cum haberetur etiam in bulla Martini V. ex Caiet. v. excommunicatio c. 71. Antonino 3. p. t. 25. c. 72. tractatúrque eadem materia, tum in c. innouamus. tit. de censibus. & c. super. tit. de verb. sig. & c. si quis Romipetas. 24. quæst. 3. Tum ff. de publ. & vect. l. vectigalia. & l. 1. 2. 3. 4. Cod. de vectig. non instit. & Cod de vectigal. & commiss. l. vniuersi.

Est autem excommunicatio generalis comprehendens laicos, & clericos, viros, & mulieres, vt constat ex dictione. *Omnes, qui in suis terris.* ex quo etiam patet impositionem tributi respicere territorium subiectum imponenti, cum talis impositio sit effectus supremæ iurisdictionis. l. 3. Cod. noua vectigal. l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. bene à Zenone. Cod. de quadriennali. præscrip. & c. innouamus. de censibus, de qua re Bossius. tit. qui possunt imponere vectig. Card. Tuscus. v. vectigalia. conclus. 32. 33. Farinac. de furtis. quæst. 173. num. 66. & seqq. Alterius disp. 6. c. 2. Sayrus. l. 3. c. 9. Suarez num. 39. Et ob id Principes non supremi imponentes noua tributa in suis terris, seu dominiis, aut aliqua eorum parte, v. g. in ponte, vel via, incidunt in hunc canonem. Quod prudenter statuit Pontifex, ne subditi à dominis nimis grauarentur.

Dicuntur autem noua pedagia, & Gabellæ, quæ sunt imposita tempore, de cuius initio extat memoria. ex Toleto loco cit. & Sayro num. 12. sunt Pedagia exactiones pro transitu, vel ratione personarum, quasi pedum solutio, vel ratione rerum, quæ portantur, & vehuntur, vnde & vestigal factum est, qua de re Glossa. c. super quibusdam. de verb. sig. Caiet. v. excommunicatio. c. 39. Gabella verò latius patet, & hoc loco additum est à Pio V. vt comprehenderetur quæcunque exactio, siue pro inuectione, & euectione mercium, siue pro rerum emptione, & venditione, siue pro transitu, siue pro ducatu, seu guidagio, siue alia de causa, ex Tolet. l. 1. c. 21. Alterio d. 6. cap. 1.

Actiones prohibitæ tres sunt, imponere noua tributa, augere vetera, & exigere, præterquam in casibus sibi à iure, aut Sedis Apost. licentia, concessis. Et quidem ante Sixtum V. hæc canonis particula ita se habebat. *Qui in terris suis noua Pedagia, seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent,* &c. vnde excommunicabantur solum, qui erant efficiens causa iniusta nouorum pedagiorum, scilicet si carerent potestate ea imponendi, Sixtus V. mutando verba extendit ad quoscunque, qui in iniustis tributis peccarent, siue ratione causæ efficientis, vt si carerent auctoritate ea imponendi, vel augendi, vt sunt Marchiones, Comites, Barones recognoscentes superiorem, ex Prosp. Farinac. de furt. quæst. 73. num. 66. & seqq. siue ratione causæ materialis, vt si imponantur super rebus non permissis, vnde comprehenduntur etiam summi Principes habentes auctoritatem imponendi huiusmodi

modi gabellas, si excedant debitum vsum suæ auctoritatis, ex Suarez num.37. Graff. num.80. Duardo quæst.6. quicquid ante Sixtum sensisset Nauarr. c.27. num. 61. & sanè merito, cum iam rari sint, qui ex defectu potestatis in imponendis gabellis peccent, cum subditi ad Principes superiores facilem habeant recursum, à quibus coërceri possint immediatè. Principes verò non recognoscentes superiorem possint facilius abuti auctoritate in oneribus imponendis, ideo Sixtus V. vt consuleret indemnitati subditorũ, vtrorumque Principum, Canonis verba immutauit, quem cæteri Pontifices sunt imitati. Principes autem non recognoscentes in temporalibus superiorem præter Papam, & Concilium generale, sunt Imperatores, Reges. c. super quibusdam. de verb. signif. plures Ciuitates, & Respublicæ vt Veneta, Genuensis, Lucensis, & aliæ plures in Germania, quod habeant merum, & mixtum imperium, ex Roland. cons. 93. Farinac. de furtis. quæst. 173. num. 71. & seq. Tuscho. v. vectigalia. concl. 33. num. 8. Tolet. l. 1. c. 21. num. 5. & quod tota supremorum Principum potestas illis tradita sit à republica. quare multo magis poterit respublica superiorem non recognoscens ad sui conseruationem talia onera, & tributa imponere.

Auctoritate verò in his imponendis abutetur, qui vel ratione causæ formalis peccabit, vt si æqualitatem non seruat, v.g. si magis pauperes, quàm diuites grauet, cum æquitas potius contrarium exigat; vel si grauet eos, quos non potest, v.g. Clericos, & Monachos, qui sunt exempti; vel exigant, absque legitimo fine, vt si non imponantur ob publicum bonum, v. g. ad dissoluendum æs alienum, ex Felino. c. cum dilecta. num. 20. de rescript. ad reficiendos pontes, ad assecuranda itinera, &c. ex Toleto l. 5. c. 72. 73. 74. Bartolo l. 1. Cod. de vectig.

Quare etiam qui non recognoscunt superiorem temporalem, nõ possunt gabellas nouas imponere, aut veteres augere, & exigere, nisi in casibus iure, aut Pontificis licentia permissis, aliàs in præsentem canonem incidũt. habet enim Papa in ordine ad spirituale bonum, indirectè etiam potestatem in aliorum Principum regna, vt docent Theologi. vnde videmus Gregorium II. prohibuisse, ne Itali soluerent tributa Leoni Iconomacho à se excommunicato, quem etiam Imperij parte mulctauit, vt ex eius vita constat; & Zacharias rogatus à Principibus Francorum, Childericum deposuit. Videatur interim Suarez. d. 21. sect. 2. num. 38. Sicut & alios eximere licitè potest à Tributis Principi debitis, si ad spirituale bonum id decens, & valde vtile ei videatur, vt dixi Theor. 77. num. 6.

Veniunt autem nomine exigentium, Domini ipsi, qui imponunt, aut augent, & hæredes eorum, necnon conductores, seu publicani, & officiales, seu eorum ministri statuto loco exigentes, seu recipientes, ex Nauarr. c. 27. num. 61. Tol l. 1. c. 21. num. 7. Suarez n. 43. Sayro l. 3. c. 9 num. 8. 9. Alterio c. 4. vers. ad hoc. Sæpe tamen huiusmodi ministri ratione probabilis ignorantiæ à peccato, & excommunicatione excusari poterunt, ex

Suarez num. 43. Alterio cir. cap. 4. in fine. Duardo can. 5. q. 11.

Pœnæ iure ciuili impositæ iis, qui tributa huiusmodi sine auctoritate imponunt, constant. l. 1. ff. ad leg. Iul. de ambitu. & l. fin. ff. ad leg. Iul. de vi public. nempe pecuniaria mulcta librarum 50. auri, perpetuum exilium, & infamia, & aliæ arbitrio Iudicis. Videndus Ferret. tr. de gabellis. num. 84. & Iodoch. in pract. c. qq.

THEOREMA 415.

SExtus Canon punit sacrilegium eorum, qui falsant litte- Apostol. siue sint bullæ, quæ amplo stylo scribi solent, & signari plumbeo sigillo, siue Breuia, quæ simpliciori dicendi genere exarantur, & rubea cera Piscatoris annulo signantur, ex Rebuffo. p. 2. Breuium Apost ac supplicationes gratiam, vel iustitiam concernentes, per summ. Pontificem, vel Vicecancellarium, seu gerentes eorum vices, aut mandato eiusdem Romani Pontificis signatas; necnon fabricantium falsò Apost. litteras, etiam in forma Breuis, & etiam falsò signantes huiusmodi supplicationes sub nomine Rom. Pontificis, Vicecancellarij, aut prædictorum vices gerentium. Et antiqua est hæc censura, cum fuerit etiam ante Clementem V. ex Glossa Clement. I. de Iudiciis, & habeatur etiam lata ab Innoc. III. c. Ad falsariorum. de crimine falsi. licet & latius pateret, & non esset reseruata.

Fert igitur Pontifex excommunicationem reseruatam contra falsarios litterarum Apostolicarum absque exceptione; ideo est generalis, cum dicat, *Omnes*. Num autem aliquando venialis esse possit mutatio, ex leuitate materiæ, ita vt non incurratur excommunicatio? Sunt opiniones. Negat Hostiens. l. 5. tit. de crimine falsi. §. portò. num. 3. Caiet. excommunicatio c. 27. in fine. Rebuffus loco cit. Alterius hic. cap. 2. Panor. c. ex litteris. num. 3. de fid. instrum. eo quod olim in priuilegiis concessis summo Pœnitentiario esset, vt posset absoluere ab excommunicatione incursa propter mutationem litteræ, vel puncti in litteris Apostolicis, non mutato sensu. Affirmat Nauarr. c. 17. num. 169. & cap. 27. num. 62. Suarez num. 46. Toler. l. 1. cap. 22. num. 6. Angel. excõmunicatio 5. casu. 3. Vinal. num. 54. Sayrus l. 3. cap. 10. num. 11. Anton. 3. p. t. 24. cap. 16. Richar. 4. d. 18. art. 12. quęst. 4. Graff. num. 92. Vgolinus, si rasura, aut mutatione litteræ, vel puncti, non mutetur sensus Pontificis. Tum quia. c. ex conscientia. de crim. falsi. habetur per rasuram bullæ in loco non suspecto, bullam falsam non censeri. Non censetur igitur falsarius, qui litteram radit non mutato sensu. Tum quia olim quando prædicta facultas data est Pœnitentiario ex Hostiensi, in litteris bullæ cœnæ addebatur, *mutantes punctum, vel litteram in litteris Apost. &c.* Et iam illa clausula sublata est, simul cum facultate illa Pœnitentiarij.

Actiones autem prohibitæ duæ sunt. Prima, falsare litteras Apost. id autem est, veras litteras Apost. ab earum syncera veritate mutare. Quare non comprehenduntur iubentes falsificari, ex Vgolino, & Graffio, quicquid senserit Vinaldus, nec his falsificationibus fauorem

rem præstantes, cum hi non exprimantur. etsi vtrique incidant in c.ad falsariorum. de crim.falsi, sicut vtentes falsis litteris, qui si laici sunt, ibidem excommunicantur, si clerici, priuantur officiis, & beneficiis. Nec pariter hunc canonem incurrunt falsantes litteras Nuncij Apostolici, Datarij, Viceeancellarij, cum hæ non sint litteræ Papæ, ex Toleto l. 1. c. 22. Graff. num. 96. Palud. l. 3. d. 18. q. 3. art. 2. Nauarr. c. 21. num. 6. Alterio hic, vers. Hinc. Immò nec falsantes litteras Papæ, quæ iam euanuerunt, si remanent inutiles, vt prius. Secus si illa falsitate redderentur vtiles. ex Syl. excommunicatio 7. §. 4. num. 10. Vgolin. hoc loco, Rich. 4. d. 18. art. 12. quæst. 4. Nau. c. 17. num. 169. Anton. 3. p. t. 24. cap. 16. Felin. c. ex parte. §. stylus. n. 20. de rescript. Neque si dictas litteras quis falset, antequam sint sigillatæ, & penitus absolutæ, cum nondum verè dici possint litteræ Apostolicæ, Alterius. c. 4. dub. 6. Vgolinus, Duardus hic. quæst. 6. num. 2. & constat ex illis verbis canonis. *Aut de mandato eiusdem Rom. Pontificis signatarum.* Neque impetrans litteras subreptitias, tacendo veritatem, vel suggerendo Papæ falsum, comprehenditur hoc canone, ex Rich. Syl. Nau. locis cit. Caiet. excõmunicatio. c. 26. Tolet. l. 1. c. 22. Alterio. c. 4. dub. 4. Suarez. num. 50. Graff. num. 88. cum non sint mutatæ, sed iaceant, vt datæ sunt ex Curia. Nec denique hoc canone comprehenditur qui litteris Apost. per alium falsatis, vel falsò signatis vtitur, quod aliud sit falsare litteras, aliud vti falsatis, & hic sit solum sermo de falsantibus, & fabricantibus litteras falsas. Vtentes verò falsis si sint laici excommunicantur. c. cit. Ad falsariorum. de crim. falsi. si Clerici, priuantur officiis, & beneficiis, vt dictum est, & sentit Syl. Caiet. c. 26. Nauar. c. 27. num. 62. Alterius. c. 4. dub. 5. Suarez. num. 48.

Secunda actio prohibita, est fabricatio falsarum litterarum Apostolicarum siue litteræ & sigillum sint adulterinæ, siue sigillum sit quidem verum, sed aliunde extractum, & falsis litteris appensum. de quibus c. licet. de crim. falsi. siue non extractum aliunde, sed signatio sit illegitimè facta, vt cum falsò signantur supplicationes Apostolicæ sub nomine Rom. Pontificis, seu Viceeancellarij, aut gerentium eorum vices, sed non de licentia, seu mandato prædictorum, ex cit. c. licet. §. illos quoque. & Vgolino.

THEOREMA 416.

HVius septimi Canonis materia est eadem ac Constitutionis Nicolai V. quam exposuimus Theorem. 102. nempe sacrilegium quorumcunque infidelibus Christiani nominis hostibus, aut hæreticis expresse, vel nominatim à Sede Apostolica declaratis impugnantibus Catholicos, subministrantium arma, equos, lignamina, & reliqua ad belli vsum necessaria. Eisdemque per se, vel alios nunciantium, quæ concernunt respubl. Christianæ statum, & quæ apud Christianos fiunt, in eorum damnum. Illisque tertiò auxilium, consilium, & fauorem ad id quomodolibet præstantium. non obstantibus priuilegiis quibuscunque. eaque etiam de re agitur,

tur. c. ita quorumdam. de Iudæis. & ibidem c. significauit. c. quod olim. c. ad liberandum. extrauag. Ioan. XXII. *copiosus*, & extrauag. *multa mentis*. in extrauag. communibus. tit. de Iudæis. Quare hæc excommunicatio antiqua est, eiusque meminit Glossa Clement. I. de Iudiciis. & vindicatur etiam scelus hoc legibus ciuilibus, vt notaui Theor. 102. Videndusque Nauar. tom. 4. c. ita quorundam. de Iudæis. Not. 1. num. 8.

Porrò cum Saraceni nomen aliquando sit gentis à Saraca Arabiæ vrbe, aliquando sectæ ex Theor. 73. hoc loco significat omnes, qui impiæ, & nefariæ sectæ Mahometis inhærent, siue Turcæ sint, siue Persæ, siue Tartari, seu Africani, & Mauri, in Christianæ religionis odium tamquam eius hostes, actu vel habitu Christianos impugnantes, vt etiam capi solet in toto iure canonico, vt aduertit etiam Azor. t. 1. l. 8. c. 23. quare Pontifex hoc canone 7. per Turcas, & Saracenos intelligit omnes gentes, quæ Mahometis impietatem sectantur.

Quæres an eadem deferentes ad Ethnicos, seu Paganos comprehendantur hoc canone. Respond. licet non contineantur nomine Saracenorum, si tamen actu, vel habitu bellum cum Christianis gerunt, eis vetita deferentes esse pariter excommunicatos cum Canon dicat. & alios Christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos, &c. quo circa hæc etiã deferentes Iudæis eadem de causa, excommunicationem incurrunt. Nau. c. ita quorundam. de Iudæis not. 4. num. 17. sin verò sint Christianorum amici, vt sunt in India Orientali plures, transmittentes, vel deferentes talia, non incurrunt. ex Azor loco cit. quæst. 4. Alterio hoc loco. c. 2.

Sed quid, si deferantur quidem arma ad Saracenos, sed illos, qui Christianos iuuant contra alios Saracenos, aut Paganos bellum gerentes? Respond. Azor quæst. 8. Alterius c. 2. quæst. 4. Nauarr. vbi supra Not. 4. num. 15. non esse locum excõmunicationi. licet enim sint Saraceni, Christiani tamen opem, & auxilium ferunt contra Christianorum inimicos; idcirco si potest Christianus Turcas, & Saracenos in suum auxilium vocare, ex Caiet. 2. 2. quæst. 40. art. 1. Valentia d. 3. quæst. 16. puncto 2. vers. 4. Molina d. 112. Duardo. l. 2. can. 1. quæst. 36. num. 18. & patet ex Iosaphat. l. 4. Reg. cap. 3. etiam prius consulto Domino, & Machabæis. l. 1. c. 8. inito fœdere cum Romanis. liberum quoque eidem erit, eis arma, & equos ministrare, quibus adiuuetur.

Donantes vel vendentes, seu deferentes prædicta Saracenis degentibus in terris Christianorum non comprehenduntur hoc canone, quando illis impugnare non valent Christianos, & Catholicos. secus si probabile sit data occasione illis vsuros contra Catholicos vel transmissuros extra Imperium Principum fidelium ad Saracenos hostes Christianorum, vt facilè contingere potest in Vngaria, & aliis Prouinciis vicinis. cum enim tunc non cesset ratio legis, nec lex ipsa cessabit, ex Azor. q. 7. Vgolin. num. 8. Sayro c. 11. n. 26. Nauar. c. ita quorumdam. not. 4. num. 14. & not. 10. num. 41. de Iudæis. Alterio hic c. 2. q. 3. Duardo quæst. 7. & 18.

Trans

Transmittentes autem eadem Christianis in Saracenorum terras, vt ea occulta teneant in perniciem Saracenorum, non incurrunt excommunicationem, cum non tradant Saracenis, sed Christianis in illorum perniciem; vt si Christianus Princeps fidelibus in Epirum arma transmitteret, ex Azor quæst.6. Alterio hic. cap. 3. Secus si transmitterētur Christianis vendituris Saracenis, Azor q.5. Vgolin. num.6. Alterius cap.3. Nauar. d. not.4. num.2. Duardus q.6. cum verè mediatè sint delata hostibus, & Saraceni illa ad libitum habere possint ad Christianos impugnandos.

Vendentes arma infidelibus in terris Christianorum, non comprehenduntur hoc canone, ex Tolet. l.1. cap.23. num.3. Caiet. excom. cap.20. Nauarr.not.10.n.41. Sayro num. 26. cum in pœnalibus verba sint propriè interpretanda, & vendere hæc in terris Christianorum non sit deferre, vel transmittere infidelibus, licet oppositum sentiat Alterius. c.3. quæst.4. & Duardus. quæst. 18. si vendens credat, aut credere debeat ea transmittenda ad terras infidelium.

Nautæ quoque deferentes à Christianis Prouinciis Saracenos cum suis armis ad illorum terras, non sunt excommunicati ex Sylu. excom.7. num.64. vers. nec tertiò. Angel. excom.5. casu 21. Nauarr. not.8.num.28.29. cum non dicantur deferre arma, sed homines.

Equorum verò nomine tam mares, quàm fæminæ intelligūtur.l.1. ff. de verb. sig. & Rebuffo hoc loco, siue apti sint ad præliandum, siue ad Sarcinas deferendas, currus trahendos; vel etiam pulli, cum suo tempore contra Christianos inseruire possint; siue claudi, debiles, morbosi, cum sit verbum generale, & tales equi curari possint. nec refert an Christiani tales morbosos emerint ab ipsis hostibus, & curauerint; fortes enim effecti licitè non possunt eisdem iterum donari, & vendi, sicut nec cæteri. Nauarr. cap. 27. num.63. versu 3. Sayrus cap. 11. num. 27. Azor. p.1. l.8. cap.23.q.9. Vgolin. hic. Alterius cap.7. Duardus q.19. Graff. num.101.

Dubitari potest de Mulis, Camelis, Asinis, cum non sint equi. Sentiunt tamen hæc subministrantes hostibus comprehendi hoc canone Suarez d.21. num.52. Graff. num.101. Sayrus cap.11. num.27. Alterius.cap.7. Duardus. quæst.19. quod etiam concedit Nauarr. cap. Ita quorundam. cap.5. num. 27. si adsit mala intentio, vt cōtra Christianos deseruiant, quæ exceptio cæteris non placet, cum ex Sylu. excom.7. in his prohibitis attendi debeat res delata, & non intentio. Simpliciter itaque in Canonem incidunt ob illam clausulam (*aliaq; huiusmodi, quibus Christianos*, &c.) cum hæc animalia plurimum in bello iuuent. ob quam etiam clausulam docet Vgolinus hic, & Suarez num.53. prohiberi etiam delationem habenarum, sellarum, cingulorum, solearum, quibus equorum vngulæ muniuntur, curruum, & similium. & meritò, cum accessorium sequatur naturam principalis. cap. accessorium. de reg. iur. l.6.

Per arma ex Rebuffo hoc loco. Suarez num.53. Tolet.cap.23.n.5. Syl. excom.7. num.59. Tabien.excom.6. num.1. Sayro cap.11.n.28.

ret. quæst. 184. num. 17. 18. 19. & Duardus l. 2. q. 56. n. 18.

THEOREMA 411.

Materia verò §. 2. est eadem ac bullæ 5. Pij II. incipientis. *execrabilis*, & bullæ 22. Iulij II. cuius initium. *suscepti.* de quibus egimus Theor. 106. 107. nempe sacrilegium contra Sedis Apostol. Primatum, quo quis a mandatis, & ordinationibus Papæ supremi Iudicis, & Capitis Ecclesiæ appellat, & prouocat ad futurum Generale Concilium, cum insigni Apostolicæ Sedis iniuria, quasi Generale Concilium sit supra Papam, cum appellatio fiat ad maiorem iudicem, ex Gloss. cap. non putamus. v. officiali. de consuetud. l. 6. contra quam sit definitum. cap. nemo. cap. aliorum. cap. facta. cap. ipsi sunt. cap. cuncta. 9. quæst. 3. cap. liceat. cap. significasti. de elect. consentientibus Hostiensi, Io. And. & aliis interpretibus iuris Canonici, ibidem, ac Theologis. Turrecrem. l. 3. sum. de Eccl. cap. 47. 48. 49. Caiet. v. excomm. cap. 25. Ledesma 2. 4. quæst. 26. art. 2. Sylu. excom. 7. Iacobatio de consilio l. 10. art. 1. Azor t. 2. l. 5. cap. 13. quæst. 3. Anton. 3. p. t. 22. cap. 10. & p. 2. tit. 3. cap. 11. Pellagio de planctu Eccl. l. 1. art. 6. Alb. Pighio l. 6. de hier. Eccl. Ferrar. l. 4. contra gentes cap. 66. Turriano tribus lib. de hac eadẽ re. Bellarm. l. 2 de Concil. c. 13. Sandero. l. 7. de visib. Monar. Campegio tr. de potest. Papæ. cum Generale Concilium sine Papa possit errare, vt contigit in Concilio Ariminensi.

Facta est autem talis prouocatio casus bullæ cænæ à Pio V. vt notat Tolet. §. 9. vnde Nauar. cap. 27. num. 58. rectè ait esse nunc primùm insertum bullæ cænæ. Itaque principalis actio, quæ hic prohibetur (etenim in bulla 22. Iulij II. numerantur 7. appellare, decernere, consulere, deliberare, approbare dicta aliorum, consilium dare, vocem dare, vt ad futurum Concilium appellare liceat; vt notat etiam Caiet. v. excom. cap. 25.) est appellatio à Papa ad Generale futurum Conciliũ, siue mandatum Papæ fuerit iustum, siue iniustum, vt notat Suarez d. 21. sect. 2. n. 15. cum canon loquatur absolutè. Et meritò. Tum quia aliter redderetur inutilis sub iniustitiæ prætextu canon; tum quòd prima Sedes non debeat à quoquam iudicari. actiones autem minus principales, seu accessoriæ duæ sunt, auxilium, vel fauorem præstare appellationi. (addit etiam Pius II. consulere, & in hoc se Tabellionem, testémue gerere, & præsentiam suam exhibere.) Debet tamen ad censuram hanc incurrendam fauor, & auxilium appellationem antecedere, & non subsequi, ex Suarez num. 16. aliàs reuera non esset datus fauor, & auxilium ad appellãdum à mandatis Pontificis, sed solũ ad actiones postea subsequutas, quæ sunt longè diuersæ. Quin etiam quando talis fauor præcedit appellationẽ, non statim incurritur hæc censura, donec appellatio re ipsa subsequuta sit, iuxta generalem doctrinam Caiet. v. excom. initio, Suarez num. 16. Nauar. cap. 27. nu. 58. & Vgolini hoc loco, & colligitur ex canonis verbis illis, *quorum auxilio, vel fauore appellatum fuerit.*

Quoad personas delinquentes, comprehenduntur fideles omnes in

in hoc peccantes cuiuscunque sint gradus, & conditionis: Et quidem personæ singulares excommunicantur, Vniuersitates verò, vt Senatus, Collegia, Capitula, Ciuitates interdicuntur, cum Vniuersitates non possint excommunicari. c. Romana. de sent. excom. l. 6. §. in Vniuersitatem. fieri enim potest, vt non omnes de Vniuersitate culpabiles sint. (Additur in citatis bullis Pij II. & Iulij II. *vt taliter delinquentes incidant quoque in suspicionem hæresis.*) Non contrahet tamen Vniuersitas hanc censuram, nisi à maiori parte illius fuerit appellatum; neque enim rectè tunc id factum dicitur ab Vniuersitate, ex Vgolino, & Duardo hoc loco, sed à singularibus personis, quæ solæ in excommunicationem, appellando, incidunt. Absolutio autem, & relaxatio non solum in bulla cænæ, sed etiam in prædictis bullis Pij II. & Iulij II. reseruatur Papæ cum aliis pœnis, vt diximus Theor. 105. 106.

THEOREMA 412.

TErtij Canonis materia, nempe deprædatio maritima, reperitur etiam damnata c. excommunicationi. de raptor. sed excommunicatio erat ferenda, vt notat etiam Sylu. excom. 7. num. 56. & Toleto l. 1. cap. 20. num. 6. & fuit etiam casus bullę cænæ Clementis V. ex Glossa Clem. 1. verbo generales. de iudiciis, licet tunc non extenderetur ad fautores, receptatores, & defensores, vt factum est à Iulio II. & sequentibus Pontificibus. Principales personæ, hoc Canone comprehēsæ, sunt Piratæ, ita nuncupati à primo maritimo latrone ex Rebuffo, & Graffio in explicatione bullæ, seu maris Cursarij vulgo dicti, aut maritimi latrones, quòd mare discurrant intentione prædandi nullo indicto bello, aliàs enim non Piratæ, sed hostes dicerentur. l. hostes. ff. de captiu. & l. hostes. ff. de verb. signif. Accessoriæ verò receptatores, fautores, & defensores. Actio principalis prohibita, est discursus maritimus per mare Ecclesię, seu Pontificij iuris, quale est ex can. 4. Adriaticum, & Tirrhenum, præcipuè à monte Argentario vsque ad Terracinam, quòd id cedat in maiorem iniuriam Sedis Apost. ibidem consistentis. Ideo excommunicatio hæc minus patet, quàm tempore Gregorij XIII. cum ille ita statuisset. *excommunicamus, & anathematizamus omnes Piratas, Cursarios, & latrunculos maritimos, & illos præcipuè, qui mare nostrum à monte Argētario vsque ad Terracinam discurrere, & nauigantes in illo deprædari, mutilare, interficere, ac rebus, & bonis suis spoliare præsumpserunt hactenus, & præsumunt.* Iam ad pauciores restricta est, nempe solùm ad discurrentes mare Ecclesiæ, præcipuè à monte Argentario vsque ad Terracinam, nō autem aliena siue Christianorum siue Barbarorum maria. & simus in pœnalibus, in quibus stricta facienda est interpretatio, etsi nobiles Theologi ad quoscunque Piratas maritimos adhuc extendi velint variantes interpunctionem litteræ. In eo tamen censura hæc nunc est magis extensa, quàm in bulla Greg. XIII. quod olim ad eam incurrendam præter discursum per mare Pontificium exigeretur deprædatio, aut mutilatio, vel occisio, seu rerum,

a que bonorum spoliatio, nunc verò sufficit ipse discursus cum intentione prædandi, licet nulla sequatur prædatio, mutilatio, &c. ex Suarez num. 19. Graff. num. 67. Duardo quæst. 4. Toleto cap. 20. num. 5. Alterio d. 4. cap. 2. Vgolino & aliis, cum sola actio discurrendi ad latrocinandum, cæteris omissis exprimatur. Et meritò, cum etiam solus discursus cum animo deprædandi multum noceat. statim enim ac rumor emanat, mare aliquod infestari à Piratis, mercatores, & cæteri nauigaturi retrahunt se à nauigatione, ideo solus discursus cum animo prædandi excommunicatione puniri potest. quicquid senserit Sayrus num. 5. ex quo infertur, cum præceptis Ecclesiæ non subdantur, qui baptizati non sunt, censuram hanc solum latam esse in Piratas Christianos exercentes piraticam in fideles, non in infideles. ex Tolet. num. 5. Suarez num. 21. Duardo hic q. 5. Sayro l. 3. cap. 7. num. 9. Alterio hic cap. 3. Tum quia. cap. excõmunicationi. de Raptor. dicitur: Qui Romanos, & alios Christianos capere, & rebus suis spoliare præsumunt. Tum quia vt infideles Piratæ non feriuntur ab Ecclesia, si Christianos spolient, gladio spirituali, ita exigere videtur æquitas, vt nec Christiani Piratæ censura feriantur, si infideles tantum deprædentur. Tum quod ferè semper id fiat titulo iusti belli, & defensionis, & ad hostium vires minuendas, non ad furtum, & iniustitiam committendam, cum illi quacunque possunt via, res Christianorum occupare studeant.

Illud hic quæres, an Christiani licitè possint in terris Turcarum Græcos, & alios Christianos ibi degentes captiuare, vt in Triremibus Christianis remigent, maximè soluta mercede, aut illis filios, bonáue eripere, cum Turcico imperio subsint. Respondeo, minimè, tum quod non sit addenda afflictio afflictis, ideo nec libertate, nec filiis, nec bonis priuandi. Tum quod id vetitum sit à Pio V. in Constitutione 56. quæ incipit *Licet omnibus*. in bullario veteri, vt aduertit etiam Sayrus l. 3. c. 31. num. 18. idque sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Papæ reseruatæ in eos qui Christianos habitantes in terris occupatis à Turcis, capiunt, aut præter eorum voluntatem, etiam data mercede, remigare cogunt, taleam imponunt, aut eorum bona diripiunt, aut eos liberè cum liberis suis, coniugibus, & bonis abire non permittunt. Nec à tali excommunicatione nisi à Rom. Pontifice, præterquam in mortis articulo, absolui possunt. Sed vtrum si quis alia intentione nauigans, quàm deprædandi Christianos, & oblata interim occasione spoliet nauigantes Christianos, censeatur incidisse in præsentis Canonis excommunicationem: Angelus, excommunicatio 5. casu 18. Caiet. eodem cap. 18. Alterius hoc cap. 1. affirmant, & in idem valdè propendet Suarez. d. 21. sect. 2. num. 24. 25. Tum quia in malis vnus actus sufficit ad incurrendam censuram latam, & denominationem, vnde quis absoluiè dicetur homicida, fur, latro, licet id semel tantum commiserit. Quare etiam vnicus actus maritimi latrocinij sufficiet ad denominandum aliquem maritimum latronem,

nem, seu Cursarium, & ad contrahendam excõmunicationem. Tum quia non sine causâ in hac clausula adduntur omnes illæ voces, Piratas, Cursarios, latrunculos maritimos, qua saltem postrema apellatione cõprehenduntur, qui saltem aliquando, etiã incidenter deprædantur. Tum quia videtur absurdũ dicere non incidere in excõmunicationem deprædantem, eo quod principalius intenderet exercere mercaturam, cum parum referat, qua intentione quis committat delictum, si actum consummatum committit. Sicut qui furatur ad mæchandum, principalius quidem mæchus est, quàm fur, sed non propterea furti crimen euadit, nec esset à Censura immunis, si fures excõmunicarentur. Negat autem Syl. excommunicatio 7. n. 56. Tabiena excommunicatio 5. casu n. 5. Nauarr. c. 27. num. 56. qui dicit esse omnium sententiam. Rebuffus hoc loco. Tolet. l. 1. cap. 20. n. 3. Duardus l. 2. can. 3. quæst. 2. concl. 3. & quæst. 14. num. 5. Sayrus l. 3. c. 7. num. 6. Graff. num. 65. eo quod ad hoc vt quis sit, & denominetur Pirata, requiratur, vt principali intentione discurrat ad prædandum: quæ ratio etsi non omnino satisfaciat Suario, quod in fuerit probandum, & non ponendum tanquam certum, nihilominus, quia sumus in materia pœnali, & communior sententia legem hanc restrinxit solum ad eos, qui quasi ex officio exercerent maritimum latrocinium, non videtur ei esse ab illa recedendum.

Actiones verò minus principales sunt huiusmodi Piratis, vt tales sunt, non autem, v. g. titulo cognationis, ex Vgolino hoc loco, Suarez num. 22. Alterio cap. 4. in fine, & Duardo quæst. 14. num. 19. opem ferre, fauere, recipere, & defendere eos, siue per se, siue per alios, necnon verbis, & factis; verbis quidem, vt si eis significet quis, vbi aquari possint, quando sint aliqui nauigaturi, vt eos deprædentur, ex Rebuffo, & Vgolino. Factis verò, vt si quis eis commeatum prestet, arma, naues, canapem, quibus egent ad piraticam, domum, in qua se occultent, vel prædam deponant, defendunt, ne capiantur, aut puniantur à Iudice, etiam si piratæ pœnas sceleri debitas non effugerent. cum enim sit completa actio fauendi, recipiendi, defendendi, eis fauentes, & auxiliantes, iam excommunicatione obligati erunt.

Quæres an hac eadem clausula comprehendantur dantes consilium, cum post Gregorium XIII. non amplius exprimantur? Negat Suarez num. 22. & Alterius. cap. 4. Affirmat Nauarr. cap. 27. num. 59. Tolet. l. 1. cap. 20. num. 7. quod tacitè comprehendantur sub auxiliantibus, & fauentibus, exercentes piraticam tantum in Pontificiis fluminibus non ligantur hac excommunicatione, ex Nau. ibid. Ang. v. pirata. Tolet. loco cit. Graff. num. 66. Alter. cap. 3. dub. 2. Duardo hic quæst. 10. & 14. num. 15. quod hic nihil de his sit statutum.

THEOREMA 413.

AGitur quarto Canone de raptu bonorũ naufragantium, vetito etiam sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, sed non reseruatæ Sedi Apost. à Greg. VII. teste Baronio anno 1078. Honorio II. anno 1130. Honorio III.

anno 1210. Alexand. III. in Concil. Lateranensi. c. 24 & c. excommunicationi. de Raptor. Iulio II. bulla 20. quæ incipit. *Romanus*. Paulo III. bulla 42. quæ incipit. *Accepimus*. & tandem reseruata est absolutio Papæ à Pio V. & sequentibus summ. Pontificibus. Cuiusmodi etiam raptum damnarunt Impp. l. 1. 4. 5. ff. de ruin. incend. nauf & l. in eum. & l. nauigia. Cod. de furt. & l. 1. Cod. de naufr. & Federicus 2. in l. 8. Patauina. eaque de re egimus supra Theorem. 6. 7. 21. 167. 226. Meritò igitur, cum naufragantes sint personæ miserabiles, summi Pontifices lata excommunicatione eorum protectionem susceperunt. vt notauit etiam Abbas. c. excommunicationi. de raptu.

Itaque materia præsentis Canonis est rapina bonorum Christianorum naufragantium, & vt notat Nauarr. c. 27. num. 60. hic canon minus patet, quàm tempore Gregorij XIII. quandoquidem non solum accipientes, seu rapientes bona in mari, litore, naui, tunc excommunicati erant, sed etiam qui à raptoribus accepissent, nunc autem solum excommunicationem incurrunt rapientes. In eo quoque differt à citato c. excommunicationi. de raptor. quòd ibi excommunicatio reseruata non esset, vt est in præsenti canone bullæ cœnę; & quòd rapientes talia bona non statim excõmunicarentur, sed requireretur etiam mora restituẽdi, contra quam fiat hoc canone.

Actio igitur prohibita, est rapina bonorum Christianorum naufragantium. cum rapinam audis, intellige iniustam, & damnatam acceptionem, ideo si quis acciperet non animo sibi retinendi, sed reseruandi eam suo Domino, nullam excommunicationem incurreret, ex Tolet. l. 1. cap. 21. Nauarr. cap. 27. num. 117. Alterio hic c. 2. cum actio illa approbetur. l. falsus creditor. §. si iactum. vers. enimvero. ff. de furt. Neque si quis sibi acciperet, quæ habentur pro derelictis, ex cit. l. falsus. Abbate. c. cum dilecti. num. 11. Felino num. 16. de accusat. Farinac. de furtis. q. 168. num. 86. Duardo hic q. 13. Graff. Viuald. Syl. Alterius. Molina d. 55. Azor. 3. p. l. 1. cap. 13. cum enim Dominus rem pro derelicta habet, abdicat à se dominium eius; ideo cum res non sit amplius propria, efficitur communis, & iure gentium fit primi occupantis. Instit. de rerum diuis. §. fin. ob id, cum absit culpa, non erit amplius locus excommunicationi. Ad cognoscẽdum autem an res habeatur pro derelicta, solent dari duæ regulæ. Prima, si id constet ex voluntate Domini. Qua de re Bartolus in l. qui alleuiandæ. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. interdum. ff. de acq. possess. Federicus de senis. consil. 17. Sylu. v. inuentum. §. 3. Secunda, ex Glossa in cit. l. falsus. §. fin. ff. de furt. verbo. plerumque. cum constet Dominum neque per se, neque per alium posse amplius rem illam recuperare, sed statim illam perituram fuisse, vt saccarũ, sal, oleum, nisi iste suo labore, & periculo saluasset; cum velle non debeat Dominus, vt res potius pereat, quàm alteri cedat, id enim peccatum esset, & interest reipublicæ ne quis re sua malè vtatur, vt in §. sed & maior. Instit. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. secus si res non erant statim perituræ, sed bene

munι

munitæ, vt possent incolumes ad littus peruenire, Farinacius. de furtis. quæst. 168. num. 81. ex cit. l. falsus. vers. si verò non hoc animo. Syl. naufragium. quæst. 2. Sayrus. l. 3. c. 8. num. 9. Duardus hic. quæst. 14. 15.

Non contrahetur autem excommunicatio huius canonis, nisi bona iniustè occupata sint naufragorum fideliū. si enim essent Infidelium, non incurreretur. Quo nomine non tantum Iudæi, Turcæ, & Apostatæ veniunt, sed etiã hæretici. ideo, qui naufragũ istorum aliquid surriperet, non incideret in canonem, ex Alterio. c. 2. dub. 7. Duardo. quæst. 3. & 23. Sayro l. 3. cap. 8. num. 7. Viualdo hic num. 29. 30. Secus si naufragata nauis esset quidem infidelium, sed fidelium onusta mercibus, si quidem surripiens ex ea merces, incurret excommunicationem: si verò rapiat ligna nauigij, anchoras, funes, nequaquam. Et vice versa dicendum est, si nauis sit fidelium, & merces infidelium, surripientes enim infidelium merces non erunt excommunicati, erunt verò si ligna, funes, anchoras, vela.

Nomine autem nauis quodcunque nauigium intelligitur, siue sit proprie nauis, siue scapha, siue triremis, & huiusmodi, quod naufragium sit passum quouis modo, siue ipsa bona rapiantur in nauigiis ipsis, siue in mari (secus in fluminibus, ex Alterio c. 2. dub. 5. & textu bullæ) ex nauigiis naufragatis eiecta, siue in littore cuiuscunque maris inuenta, cuiusuis generis bona sint, ex hoc canone, & l. si quis ex naufragio. ff. de incend. ruin. naufr.

Pœna hoc canone imposita huic rapinæ est excommunicatio Papæ reseruata, & complectitur quoscunque delinquentes, dummodo Christiani sint, cum infideles Ecclesiæ legibus non subsint. Et acceptæ rei valor tantus sit, vt constituat peccatum mortale, quod semper excommunicatio supponit c. nullus. 11. quæst. 3. Quin etiam Stephanus Quaranta tit. de bonis naufrag. & Duardus hic quæst. 11. num. 5. exigunt, vt dictus valor sit saltem duorum aureorũ, eo quòd Concil. Tridentinum sess. 25. c. 3. de reform. statuerit, vt non feratur excommunicatio si res sublata sit vulgaris. De pœnis verò statũtis iure ciuili rapientibus res ex naufragio, plura disputat Petr. Gregorius. l. 37. Syntag. cap. 3. & Menoch. l. 2. de arbit. c. 297. & Farinacius. de furtis. q. 168. n. 71. & seqq.

Priuilegia autem, & consuetudines, etiam longissimi temporis, & immemorabilis temporis possessio, vel alius prætextus contra hanc excommunicationem nihil iuuant, cum sint abusus contra rectam rationem, & morum corruptela ex l. 8. Federici II. Imp. Patauina, bulla Honorij III. quæ incipit. *Has leges*, & Pauli III. bulla 42. quare etiamsi tali consuetudini non esset à Pontifice hic derogatum, raptores nihilominus tenerentur res ablatas restituere, cum non possit consuetudo facere, vt furtum, cuiusmodi est hæc rapina, ex l. Pedius. ff. de incend. ruin. nauf. & Authentica nauigia. Cod. de fur. sit licitum.

THEOREMA 414.

SVbiiciuntur anathemati hoc quinto canone, quicunque in suis

suis terris noua pedagia, seu gabellas, præterquam in casibus à iure, seu ex speciali licentia Papæ permissis, imponunt, vel augent, seu prohibita imponi, vel augeri, exigunt. cuius etiam meminit Glossa Clement. I. de Iudiciis. verb. generales, nec mirum, cum haberetur etiam in bulla Martini V. ex Caiet. v. excommunicatio c.71. Antonino 3.p.t.25.c.72. tractatúrque eadem materia, tum in c. innouamus. tit. de censibus. & c. super. tit. de verb. sig. & c. si quis Romipetas. 24. quæst. 3. Tum ff. de publ. & vect. l. vectigalia. & l. 1. 2. 3. 4. Cod. de vectig. non instit. & Cod de vectigal. & commissis. l. vniuersi.

Est autem excommunicatio generalis comprehendens laicos, & clericos, viros, & mulieres, vt constat ex dictione. *Omnes, qui in suis terris.* ex quo etiam patet impositionem tributi respicere territorium subiectum imponenti, cum talis impositio sit effectus supremæ iurisdictionis. l. 3. Cod. noua vectigal. l. deprecatio. ff. ad leg. Rhod. de iactu. & l. bene à Zenone. Cod. de quadriennali. præscrip. & c. innouamus. de censibus, de qua re Bossius. tit. qui possunt imponere vectig. Card. Tuscus. v. vectigalia. conclus. 32. 33. Farinac. de furtis. quæst. 173. num. 66. & seqq. Alterius disp. 6. c. 2. Sayrus. l. 3. c. 9. Suarez num. 39. Et ob id Principes non supremi imponentes noua tributa in suis terris, seu dominiis, aut aliqua eorum parte, v.g. in ponte, vel via, incidunt in hunc canonem. Quod prudenter statuit Pontifex, ne subditi à dominis nimis grauarentur.

Dicuntur autem noua pedagia, & Gabellæ, quæ sunt imposita tempore, de cuius initio extat memoria. ex Toleto loco cit. & Sayro num. 12. sunt Pedagia exactiones pro transitu, vel ratione personarum, quasi pedum solutio, vel ratione rerum, quæ portantur, & vehuntur, vnde & vestigal factum est, qua de re Glossa. c. super quibusdam. de verb. sig. Caiet. v. excommunicatio. c. 59. Gabella verò latius patet, & hoc loco additum est à Pio V. vt comprehenderetur quæcunque exactio, siue pro inuectione, & euectione mercium, siue pro rerum emptione, & venditione, siue pro transitu, siue pro ducatu, seu guidagio, siue alia de causa, ex Tolet. l. 1. c. 21. Alterio d. 6. cap. 1.

Actiones prohibitæ tres sunt, imponere noua tributa, augere vetera, & exigere, præterquam in casibus sibi à iure, aut Sedis Apost. licentia, concessis. Et quidem ante Sixtum V. hæc canonis particula ita se habebat. *Qui in terris suis noua Pedagia, seu gabellas ad id potestatem non habentes imponunt, vel augent*, &c. vnde excommunicabantur solum, qui erant efficiens causa iniusta nouorum pedagiorum, scilicet si carerent potestate ea imponendi, Sixtus V. mutando verba extendit ad quoscunque, qui in iniustis tributis peccarent, siue ratione causæ efficientis, vt si carerent auctoritate ea imponendi, vel augendi, vt sunt Marchiones, Comites, Barones recognoscentes superiorem, ex Prosp. Farinac. de furt. quæst. 73. num. 66. & seqq. siue ratione causæ materialis, vt si imponantur super rebus non permissis, vnde comprehenduntur etiam summi Principes habentes auctoritatem imponendi huiusmodi

modi gabellas, si excedant debitum vsum suæ auctoritatis, ex Suarez num. 37. Graff. num. 80. Duardo quæst. 6. quicquid ante Sixtum sensisset Nauarr. c. 27. num. 61. & sanè merito, cum iam rari sint, qui ex defectu potestatis in imponendis gabellis peccent, cum subditi ad Principes superiores facilem habeant recursum, à quibus coërceri possint immediati. Principes verò non recognoscentes superiorem possint facilius abuti auctoritate in oneribus imponendis, ideo Sixtus V. vt consuleret indemnitati subditorũ, virorumque Principum, Canonis verba immutauit, quem cæteri Pontifices sunt imitati. Principes autem non recognoscentes in temporalibus superiorem præter Papam, & Concilium generale, sunt Imperatores, Reges. c. super quibusdam. de verb. signif. plures Ciuitates, & Respublicæ vt Veneta, Genuensis, Lucensis, & aliæ plures in Germania, quod habeant merum, & mixtum imperium, ex Roland. consil. 93. Farinac. de furtis. quæst. 173. num. 71. & seq. Tuscho. v. vectigalia. concl. 35. num. 8. Tolet. l. 1. c. 21. num. 5. & quod tota supremorum Principum potestas illis tradita sit à republica. quare multo magis poterit respublica superiorem non recognoscens ad sui conseruationem talia onera, & tributa imponere.

Auctoritate verò in his imponendis abutetur, qui vel ratione causæ formalis peccabit, vt si æqualitatem non seruat, v. g. si magis pauperes, quàm diuites grauet, cum æquitas potius contrarium exigat; vel si grauet eos, quos non potest, v. g. Clericos, & Monachos, qui sunt exempti; vel exigant, absque legitimo fine, vt si non imponantur ob publicum bonum, v. g. ad dissoluendum æs alienum, ex Felino. c. cum dilecta. num. 20. de rescript. ad reficiendos pontes, ad assecuranda itinera, &c. ex Toleto l. 5. c. 72. 73. 74. Bartolo l. 1. Cod. de vectig.

Quare etiam qui non recognoscunt superiorem temporalem, nõ possunt gabellas nouas imponere, aut veteres augere, & exigere, nisi in casibus iure, aut Pontificis licentia permissis, aliàs in præsentem canonem incidũt. habet enim Papa in ordine ad spirituale bonum, indirectè etiam potestatem in aliorum Principum regna, vt docent Theologi. vnde videmus Gregorium II. prohibuisse, ne Itali soluerent tributa Leoni Iconomacho à se excommunicato, quem etiam Imperij parte mulctauit, vt ex eius vita constat; & Zacharias rogatus à Principibus Francorum, Childericum deposuit. Videatur interim Suarez. d. 21. sect. 2. num. 38. Sicut & alios eximere licitè potest à Tributis Principi debitis, si ad spirituale bonum id decens, & valde vtile ei videatur, vt dixi Theor. 77. num. 6.

Veniunt autem nomine exigentium, Domini ipsi, qui imponunt, aut augent, & hæredes eorum, necnon conductores, seu publicani, & officiales, seu eorum ministri statuto loco exigentes, seu recipientes, ex Nauarr. c. 27. num. 61. Tol l. 1. c. 21. num. 7. Suarez n. 43. Sayro l. 3. c. 9 num. 8. 9. Alterio c. 4. vers. ad hoc. Sæpe tamen huiusmodi ministri ratione probabilis ignorantiæ à peccato, & excommunicatione excusari poterunt, ex

Suarez num.43. Alterio cir. cap.4. in fine. Duardo can.5.q.11.

Pœnæ iure ciuili impoſitæ iis, qui tributa huiuſmodi ſine auctoritate imponunt, conſtant. l.1. ff. ad leg. Iul. de ambitu. & l.fin. ff. ad leg. Iul. de vi public. nempe pecuniaria mulcta librarum 50. auri, perpetuum exilium, & infamia, & aliæ arbitrio Iudicis. Videndus Ferret. tr. de gabellis. num. 84. & Iodoch. in pract. c.qq.

THEOREMA 415.

SExtus Canon punit ſacrilegium eorum, qui falſant litte. Apoſtol. ſiue ſint bullæ, quæ amplo ſtylo ſcribi ſolent, & ſignari plumbeo ſigillo, ſiue Breuia, quæ ſimpliciori dicendi genere exarantur, & rubea cera Piſcatoris annulo ſignantur, ex Rebuffo. p.2. Breuium Apoſt ac ſupplicationes gratiam, vel iuſtitiam concernentes, per ſumm. Pontificem, vel Vicecancellarium, ſeu gerentes eorum vices, aut mandato eiuſdem Romani Pontificis ſignatas; necnon fabricantium falsò Apoſt. litteras, etiam in forma Breuis, & etiam falsò ſignantes huiuſmodi ſupplicationes ſub nomine Rom. Pontificis, Vicecancellarij, aut prædictorum vices gerentium. Et antiqua eſt hæc cenſura, cum fuerit etiam ante Clementem V. ex Gloſſa Clement. I. de Iudiciis, & habeatur etiam lata ab Innoc. III. c. Ad falſariorum. de crimine falſi. licet & latius pateret, & non eſſet reſeruata.

Fert igitur Pontifex excommunicationem reſeruatam contra falſarios litterarum Apoſtolicarum abſque exceptione; ideo eſt generalis, cum dicat, *Omnes*. Num autem aliquando venialis eſſe poſſit mutatio, ex leuitate materiæ, ita vt non incurratur excommunicatio? Sunt opiniones. Negat Hoſtienſ. l. 5. tit. de crimine falſi. §. porrò. num.3. Caiet. excommunicatio c. 27. in fine. Rebuffus loco cit. Alterius hic. cap.2. Panor. c. ex litteris. num.3. de fid. inſtrum. eo quod olim in priuilegiis conceſſis ſummo Pœnitentiario eſſet, vt poſſet abſoluere ab excommunicatione incurſa propter mutationem litteræ, vel puncti in litteris Apoſtolicis, non mutato ſenſu. Affirmat Nauarr. c.17. num.169. & cap.27. num. 62. Suarez num.46. Toler. l.1. cap.22. num.6. Angel. excõmunicatio 5. caſu.3. Viual. num. 54. Sayrus l. 3. cap. 10. num. 11. Anton. 3. p.t.24. cap.16. Richar. 4. d.18. art.12. queſt.4. Graff. num.92. Vgolinus, ſi raſura, aut mutatione litteræ, vel puncti, non mutetur ſenſus Pontificis. Tum quia. c. ex conſcientia. de crim. falſi. habetur per raſuram bullæ in loco non ſuſpecto, bullam falſam non cenſeri. Non cenſetur igitur falſarius, qui litteram radit non mutato ſenſu. Tum quia olim quando prædicta facultas data eſt Pœnitentiario ex Hoſtienſi, in litteris bullæ cœnæ addebatur, *mutantes punctum, vel litteram in litteris Apoſt. &c.* Et iam illa clauſula ſublata eſt, ſimul cum facultate illa Pœnitentiarij.

Actiones autem prohibitæ duæ ſunt. Prima, falſare litteras Apoſt. id autem eſt, veras litteras Apoſt. ab earum ſyncera veritate mutare. Quare non comprehenduntur iubentes falſificari, ex Vgolino, & Graffio, quicquid ſenſerit Viualdus, nec his falſificationibus fauorem

rem præstantes, cum hi non exprimantur. etsi vtrique incidant in c. ad falsariorum. de crim. falsi, sicut vtentes falsis litteris, qui si laici sunt, ibidem excommunicantur, si clerici, priuantur officiis, & beneficiis. Nec pariter hunc canonem incurrunt falsantes litteras Nuncij Apostolici, Datarij, Vicecancellarij, cum hæ non sint litteræ Papæ, ex Toleto l. 1. c. 22. Graff. num. 96. Palud. l. 3. d. 18. q. 3. art. 2. Nauarr. c. 21. num. 6. Alterio hic, vers. Hinc. Immò nec falsantes litteras Papæ, quæ iam euanuerunt, si remanent inutiles, vt prius. Secus si illa falsitate redderentur vtiles. ex Syl. excommunicatio 7. §. 4. num. 10. Vgolin. hoc loco, Rich. 4. d. 18. art. 12. quæst. 4. Nau. c. 17. num. 169. Anton. 3. p. t. 24. cap. 16. Felin. c. ex parte. §. stylus. n. 20. de rescript. Neque si dictas litteras quis falset, antequam sint sigillatæ, & penitus absolutæ, cum nondum verè dici possint litteræ Apostolicæ, Alterius. c. 4. dub. 6. Vgolinus, Dnardus hic. quæst. 6. num. 2. & constat ex illis verbis canonis. *Aut de mandato eiusdem Rom. Pontificis signatarum.* Neque impetrans litteras subreptitias, tacendo veritatem, vel suggerendo Papæ falsum, comprehenditur hoc canone, ex Rich. Syl. Nau. locis cit. Caiet. excõmunicatio. c. 26. Tolet. l. 1. c. 22. Alterio. c. 4. dub. 4. Suarez. num. 50. Graff. num. 88. cum non sint mutatæ, sed iaceant, vt datæ sunt ex Curia. Nec denique hoc canone comprehenditur qui litteris Apost. per alium falsatis, vel falsò signatis vtitur, quod aliud sit falsare litteras, aliud vti falsatis, & hic sit solum sermo de falsantibus, & fabricantibus litteras falsas. Vtentes verò falsis si sint laici excommunicantur. c. cit. Ad falsariorum. de crim. falsi. si Clerici, priuantur officiis, & beneficiis, vt dictum est, & sentit Syl. Caiet. c. 26. Nauar. c. 27. num. 62. Alterius. c. 4. dub. 5. Suarez. num. 48.

Secunda actio prohibita, est fabricatio falsarum litterarum Apostolicarum siue litteræ & sigillum sint adulterinæ, siue sigillum sit quidem verum, sed aliunde extractum, & falsis litteris appensum. de quibus c. licet. de crim. falsi. siue non extractum aliunde, sed signatio sit illegitime facta, vt cum falsò signantur supplicationes Apostolicæ sub nomine Rom. Pontificis, seu Vicecancellarij, aut gerentium eorum vices, sed non de licentia, seu mandato prædictorum, ex cit. c. licet. §. illos quoque. & Vgolino.

THEOREMA 416.

HVius septimi Canonis materia est eadem ac Constitutionis Nicolai V. quam exposuimus Theorem. 102. nempe sacrilegium quorumcunque infidelibus Christiani nominis hostibus, aut hæreticis expresse, vel nominatim à Sede Apostolica declaratis impugnantibus Catholicos, subministrantium arma, equos, lignamina, & reliqua ad belli vsum necessaria. Eisdemque per se, vel alios nunciantium, quæ concernunt reipubl. Christianæ statum, & quæ apud Christianos fiunt, in eorum damnum. illisque tertiò auxilium, consilium, & fauorem ad id quomodolibet præstantium, non obstantibus priuilegiis quibuscunque. eaque etiam de re agitur,

tur. c. ita quorumdam. de Iudæis. & ibidem c. significauit. c. quod olim. c. ad liberandum. extrauag. Ioan. XXII. *copiosus*, & extrauag. *multa mentis*. in extrauag.communibus. tit. de Iudæis. Quare hæc excommunicatio antiqua est, eiusque meminit Glossa Clement.I.de Iudiciis.& vindicatur etiam scelus hoc legibus ciuilibus, vt notaui Theor. 102. Videndusque Nauar. tom.4.c.ita quorundam.de Iudæis. Not.1.num.8.

Porrò cum Saraceni nomen aliquando sit gentis à Saraca Arabiæ vrbe, aliquando sectæ ex Theor. 73. hoc loco significat omnes, qui impiæ, & nefariæ sectæ Mahometis inhærent, siue Turcæ sint, siue Persæ, siue Tartari, seu Africani, & Mauri, in Christianæ religionis odium tamquam eius hostes, actu vel habitu Christianos impugnantes, vt etiam capi solet in toto iure canonico, vt aduertit etiam Azor. t. 1. l.8. c. 23. quare Pontifex hoc canone 7.per Turcas,& Saracenos intelligit omnes gentes, quæ Mahometis impietatem sectantur.

Quæres an eadem deferentes ad Ethnicos, seu Paganos comprehendantur hoc canone. Respond.licet non contineantur nomine Saracenorum, si tamen actu, vel habitu bellum cum Christianis gerunt, eis vetita deferentes esse pariter excommunicatos cum Canon dicat. & alios Christiani nominis hostes, & inimicos, vel hæreticos,&c. quo circa hæc etiã deferentes Iudæis eadem de causa, excommunicationem incurrunt. Nau. c. ita quorundam. de Iudæis not.4. num.17. sin verò sint Christianorum amici, vt sunt in India Orientali plures, transmittentes, vel deferentes talia, non incurrunt. ex Azor loco cit. quæst. 4. Alterio hoc loco.c.2.

Sed quid, si deferantur quidem arma ad Saracenos, sed illos, qui Christianos iuuant contra alios Saracenos, aut Paganos bellum gerentes? Respond. Azor quæst.8. Alterius c. 2. quæst.4. Nauarr. vbi supra Not.4. num.15. non esse locum excõmunicationi. licet enim sint Saraceni, Christiani tamen opem, & auxilium ferunt contra Christianorum inimicos; idcirco si potest Christianus Turcas, & Saracenos in suum auxilium vocare, ex Caiet. 2. 2. quæst. 40. art.1. Valentia d.3. quæst. 16. puncto 2. vers.4.Molina d. 112. Duardo. l.2. can.1. quæst.36. num. 18. & patet ex Iosaphar. l.4. Reg. cap.3. etiam prius consulto Domino,& Machabæis.l.1.c.8.inito fœdere cum Romanis.liberum quoque eidem erit, eis arma,& equos ministrare, quibus adiuuetur.

Donantes vel vendentes, seu deferentes prædicta Saracenis degentibus in terris Christianorum non comprehenduntur hoc canone, quando illis impugnare non valent Christianos,& Catholicos. secus si probabile sit data occasione illis vsuros contra Catholicos vel transmissuros extra Imperium Principum fidelium ad Saracenos hostes Christianorum, vt facilè contingere potest in Vngaria, & aliis Prouinciis vicinis.cum enim tunc non cesset ratio legis, nec lex ipsa cessabit, ex Azor. q.7. Vgolin. num. 8. Sayro c. 11. n.26. Nauar. c. ita quorumdam. not. 4. num.14.& not.10. num. 41. de Iudæis. Alterio hic c.2. q.3. Duardo quæst.7.& 18.

Tranſmittentes autem eadem Chriſtianis in Saracenorum terras, vt ea occulta teneant in perniciem Saracenorum, non incurrunt excommunicationem, cum non tradant Saracenis, ſed Chriſtianis in illorum perniciem; vt ſi Chriſtianus Princeps fidelibus in Epirum arma tranſmitteret, ex Azor quæſt. 6. Alterio hic. cap. 3. Secus ſi tranſmitterētur Chriſtianis venditutis Saracenis, Azor q. 5. Vgolin. num. 6. Alterius cap. 3. Nauar. d. not. 4. num. 2. Duardus q. 6. cum verè mediatè ſint delata hoſtibus, & Saraceni illa ad libitum habere poſſint ad Chriſtianos impugnandos.

Vendentes arma infidelibus in terris Chriſtianorum, non comprehenduntur hoc canone, ex Tolet. l. 1. cap. 23. num. 3. Caiet. excom. cap. 20. Nauarr. not. 10. n. 41. Sayro num. 26. cum in pœnalibus verba ſint propriè interpretanda, & vendere hæc in terris Chriſtianorum non ſit deferre, vel tranſmittere infidelibus, licet oppoſitum ſentiat Alterius. c. 3. quæſt. 4. & Duardus. quæſt. 18. ſi vendens credat, aut credere debeat ea tranſmittenda ad terras infidelium.

Nautæ quoque deferentes à Chriſtianis Prouinciis Saracenos cum ſuis armis ad illorum terras, non ſunt excommunicati ex Sylu. excom. 7. num. 64. verſ. nec tertiò. Angel. excom. 5. caſu 21. Nauarr. not. 8. num. 28. 29. cum non dicantur deferre arma, ſed homines.

Equorum verò nomine tam mares, quàm fœminæ intelligūtur. l. 1. ff. de verb. ſig. & Rebuffo hoc loco, ſiue apti ſint ad præliandum, ſiue ad Sarcinas deferendas, currus trahendos; vel etiam pulli, cum ſuo tempore contra Chriſtianos inſeruire poſſint; ſiue claudi, debiles, morboſi, cum ſit verbum generale, & tales equi curari poſſint. nec refert an Chriſtiani tales morboſos emerint ab ipſis hoſtibus, & curauerint; fortes enim effecti licitè non poſſunt eiſdem iterum donari, & vendi, ſicut nec cæteri. Nauarr. cap. 27. num. 63. verſu 3. Sayrus cap. 11. num. 27. Azor. p. 1. l. 8. cap. 23. q. 9. Vgolin. hic. Alterius cap. 7. Duardus q. 19. Graff. num. 101.

Dubitari poteſt de Mulis, Camelis, Aſinis, cum non ſint equi. Sentiunt tamen hæc ſubminiſtrantes hoſtibus comprehendi hoc canone Suarez d. 21. num. 52. Graff. num. 101. Sayrus cap. 11. num. 27. Alterius. cap. 7. Duardus. quæſt. 19. quod etiam concedit Nauarr. cap. Ita quorundam. cap. 5. num. 27. ſi adſit mala intentio, vt cōtra Chriſtianos deſeruiant, quæ exceptio cæteris non placet, cum ex Sylu. excom. 7. in his prohibitis attendi debeat res delata, & non intentio. Simpliciter itaque in Canonem incidunt ob illam clauſulam (*aliaq́; huiuſmodi, quibus Chriſtianos*, &c.) cum hæc animalia plurimum in bello iuuent. ob quam etiam clauſulam docet Vgolinus hic, & Suarez num. 53. prohiberi etiam delationem habenarum, ſellarum, cingulorum, ſolearum, quibus equorum vngulæ muniuntur, curruum, & ſimilium. & meritò, cum acceſſorium ſequatur naturam principalis. cap. acceſſorium. de reg. iur. l. 6.

Per arma ex Rebuffo hoc loco. Suarez num. 53. Tolet. cap. 23. n. 5. Syl. excom. 7. num. 59. Tabien. excom. 6. num. 1. Sayro cap. 11. n. 28.

Nauarr. not. 5. n. 13. Graff. n. 102. Azor. p. 1. l. 8. cap. 23. quæst. 10. intelligere debemus, tum offensiua, hastas, gladios, sclopetos, bombardas, balystas, tela, globos, ollas igneas, & similia, non autem gladios ad panem scindendum, acus, nouacula, falces, scalpella, cum hæc non sint instrumenta bellica, nisi in tanta quantitate deferrentur, vt esse possent materia instrumentorum militarium, ex Panorm. in c. Clerici. 1. de vit. & honest. cler. Nauar. not. 5. n. 12. & 25. tum defensiua, loricas, galeas, scuta. l. armorum. ff. de verb. sig. & l. 3. §. armis. ff. de vi, & vi arm.

Ferri quoque appellatione intelligitur non tantum factum, & formatum iam sub quacumque forma, sed & infectum, dum est rudis, & impolita massa, iuxta. l. Nemo. Cod. quæ res exportari non debeant. Quid de ipsa vena ferri? Nauarr. cit. cap. ita quorundam. de Iudæis. Not. 6. num. 9. & in Manuali cap. 27. num. 63. Duardus q. 21. num. 4. Alterius cap. 6. dub. 2. Graff. num. 103. negant comprehendi sub ferro infecto. Oppositum sentit Sylu. excom. 7. nu. 59. Suarez num. 55. Vgolinus hic. v. ferrum. num. 4. Sayrus num. 25. Azor cit. cap. 23. q. 11. tum quòd vena ferri sit formaliter ferrum, etsi eum terra permixtum, cum liquefactione solum congregentur omogenea, & segregentur heterogenea. Tum quia inutilis redderetur hæc prohibitio delationis ferri, si liceret deferri venam ferri; ea enim habita, facilè & ferrum, & Chalybem, & arma contra Christianos infideles conficerent. Sed res minoris est momenti. nam licet vena ferri formaliter non esset ferrum, eam tamen deferentes ad Saracenos excommunicati essent ob sequentem clausulam, ac ipsam materiam eorundem quancumque & alia vsui bellico idonea.

Prohibetur etiam delatio fili ferri, eiusdemque transmissio. quod dicitur additum à Paulo III. & non habetur in bulla Clementis VII. vsus eius in bello esse potest in bellicis instrumentis firmandis, & resarciendis, in conficiendis catenulis, quæ ex selopis, & bombardis emissæ solent exercitibus magnam perniciem importare. Sic etiam stamni, cum ex eo fieri possint scloporum globuli, vt fiunt ex plumbo, quod stamnum nigrum dicitur; & cum ære mixtum fiat cuprum, materia bombardarum, alijsque vsibus queat inseruire. Sic etiam delatio chalybis, qui potissimum adhibetur in armis fabricandis, estque genus ferri purioris noua liquatione. Et cæterorum metallorum, de quibus Isidorus. l. 16. cap. 16. etym. Luc. de Penna in Rubr. Cod. de metall. l. 11. Plinius. l. 34. Rodulphus Agricola. de fossilibus.

Dubitabis, an si quis ad Saracenos, &c. deferat ferream sartaginem, vel ollam ex ære, ferro, cupro, incidat in hunc Canonem? Existimo non incidere ex leuitate materiæ; secus si in ea quantitate deferret, vt probabiliter credere teneretur futurum, vt iis infideles vterentur ad bellica instrumenta facienda aduersus Christianos, vt de gladiolis, & similibus dictum est. de qua re Abbas in cap. clerici. de vit. & honest. cler. Sayrus. l. 3. cap. 11. num. 22. Alterius d. 8. l. 5. cap. 7.

Sed

Sed vtrum argentum, & aurum conflatum in pecuniam hoc loco veniant etiam nomine metallorum, quæ hic prohibentur ad hostes nominis Christiani deferri? dubitandi ratio est, quia communi vsu loquendi pecunia non venit metalli nomine. l. cum aurum. l. Quintus Mutius 2. §. 1. ff. de aur. & arg. leg. Respondet Suarez. n. 54. aurum, & argentum posse habere & rationem materiæ armorum, vt si fierent ex eis loricæ, vt olim factæ sunt, ex Machabæorum historia, quo casu metalli nomine comprehenderentur, vt etiam materiæ armorum; & rationem formalem pecuniæ, quæ est generale instrumentum ad cōtractus omnes contrahendos. eóque casu ad prædictos hostes transmittens pecunias incurreret excommunicationem latā verbis illis generalibus, *aliaq; huiusmodi, quibus Christianos, & Catholicos impugnant*; cum pecuniæ sint nerui belli. & illis. *ad id auxilium, consilium, vel fauorem quomodolibet præstant.* Excipitur tamen debitor, si pecuniam reddat v. g. vel si Saracenorum imperio subditus, aut hæreticorum, debito tempore tributum soluat, ex Vgolino n. 5. & Duardo quæst. 22. num. 8. aut si Christianus Princeps non valens viribus hostium resistere, bellum pecunia à Turcis redimat.

Quæres quænam intelligantur per instrumenta bellica? Non intelliguntur bombardæ, & similia, cum comprehendantur armorum nomine; sed tubæ, fistulæ, cornua, timpana, quibus excitantur ad pugnam milites, ex Nauarr. c. 27. num. 63. §. sexta. Sayro cap. 11. num. 30. corui, id est manus ferreæ ad retinendas naues, ne possint effugere, scalæ ad muros, & naues conscendendas, currus, &c. ex Alterio cap. 7. Vgolino hic. v. bellica instrumenta. Duardo q. 24.

Appellatione verò lignaminum intellige non solum, quæ inseruire possunt ad triremes, & naues fabricandas, quorum est mentio, cap. ita quorundam. & cap. ad liberandam. de Iudæis. extrauag. copiosus. Io. 22. & extrauag. multa. inter communes de Iudæis; sed etiam ea, quibus ædificari possunt instrumenta bellica, offensiua, & defensiua, & rotæ ad vehenda tormenta bellica, currus, scalæ, &c. cum dicatur, lignamina (indefinitè) quibus Turcæ Christianos impugnant, & non fiat restrictio ad lignamina apta nauibus, & triremibus fabricandis, ideo hæc etiā deferentes erunt excommunicati ex Vgolino, Alterio, Duardo q. 25. Tolet. cap. 23. num. 6. Azor c. 23. cit. quæst. 12. Secus si solum deferant ad panem coquendum, & similia ministeria domestica, ex Syl. excom. 7. num. 56. Tolet. loco cit. Tabiena excom 6. num. 3. Angel. excom. 5. §. 1. Nauarr. cap. 27. num. 63. versu. sexta. Etsi etiam in eis deferendis possit quis aliquando in eandem excommunicationem incidere, vt si deferat tempore belli, ad comburenda Christianorum castra, & vrbes; ad erigendum contra eosdem Turcarum aggeres & vallum, ex citatis auctoribus.

Dubium est de ipsismet nauibus, & triremibus, num sub lignaminum nomine contineantur. Negat Caiet. excom. cap. 20. & Duardus quæst. 26. quod appellatione lignaminum non veniant confecta, & constructa ex eis. licet eas defe-

deferentes incidant in excommunicationem ob actionem illius clausulæ. *& alia huiusmodi, quibus Christianos impugnent.* Affirmant autem Nauar. cap. ita quorundam. de Iudæis not. 7. num. 14. & 20. Sayrus c. 11. num. 31. Tolet. Vgolin. Alterius, quia, qui defert triremes, lignamina triremium defert, & non qualiacumque, sed iam in triremes compacta, & commodiora ad bellum, cúmque Pontifex vetet sub excommunicatione materiam rei artificialis, ne res ipsa haberi possit, à fortiori vetat rem ipsam iam factam, iuxta axioma illud Arist. 1. post. cap. 2. *propter quod vnumquodq; tale, & illud magis.* In specie autem naues, triremes, & machinas infidelibus vendi vetuit Innoc. III. c. ad liberandam, de Iudæis. vt & docentibus Barbaros eas construere, Honorius, & Theodosius. l. is qui. Cod. de pœnis. capitale supplicium constituerunt.

Prohibita est etiam à Paulo III. delatio cannabis, qui velorum materia esse solet, & funium, & scalarum nauigiorum, nec non funium ipsorum deportatio ex qualibet materia, puta lino, stuppa, lana, herba, immo materiæ eorundem. qui vsui esse possunt in bello, ex Nauar. cap. 27. num. 63. Azor loco cit. Sayro num. 32. Vgolino, Alterio hic cap. 7. & reliquorum huiusmodi, & sulphuris, nitri, & similium, quibus Turcæ impugnant Christianos.

Secundo loco ex instituto Greg. XIII. vetat hoc eodem §. 7. per se, vel alios Catholicæ religionis hostes certiores reddere de rebus concernentibus statum Christianæ religionis in eiusdem perniciem. & ad incurrendam hanc excommunicationem duo requiruntur. Primò, vt hostes prædictos certiores reddant de concernentibus Ciuitatis, Prouinciæ, Regni, seu Reipub. Christianæ statu, ex Vgolino hic, Duardo q. 30. Graff. num. 105. Sayro cap. 11. num. 35. Alterio. cap. 9. Secus si certiores fiant de mercatura, & similibus non pertinentibus ad statum religionis. Secundò, vt quod nunciatur, cedat in damnum Christianorum, vt si Christiani exercitus molientis inuadere Turcas, aut hæreticos, nutu, signo, verbo, litteris, nuncijs, quis eos moneat. quod etiam crimen leges ciuiles capitali pœna puniunt. l. omne delictum. §. exploratores. ff. de re militari. aut doceat castrum aliquod Christianorum malè custoditi, non esse munitum, tali tempore, aut via posse occupari. mittentes tamen litteras, vel nuncios, sicut nec actu ferentes excommunicationem incurrunt, nisi litteræ, aut secreta deuenerint ad hostes; ideo si litteræ in via amissæ fuerint, vel nuncij capti, antequam ad hostes peruenerint, nondum in excommunicatione sunt, etsi iam peccauerint, vt docet Vgolinus, & ideo absolui poterunt, quod nondum secreta hostibus sint patefacta. Secus verò, si prædicta secreta fuerint infidelibus reuelata, licet nihil damni Christianis actu sequatur quippe cum illico ex reuelatione, nulla alia expectata conditione, incurratur excommunicatio, si res reuelata solet hostes mouere ad Christianos impugnandos.

Quid si quæ reuelantur, iam nota erant hostibus? Respond. Alterius meo iudicio optimè. cap. 9. & Vgolinus (quidquid senserit Duardus.

Duardus quæst.33.) etiam eo casu reuelantem, excommunicationem contrahere, licet hæc denunciatio per accidens, actu nihil obfuerit. Inspicienda est enim actio principalis, quæ prohibetur, nempe denunciare infidelibus res spectantes ad statum reip. Christianæ, quæ in eiusdem perniciem solent vergere, quod sanè fit etiam in proposito casu. fuit enim per accidens, vt ea iam essent hostibus manifesta. aliàs etiam arma, & equos deferentes ad eosdem (si actu iis fideles non impugnantur) excommunicationem non contraherent, cum pariter addatur. *quibus Christianos, & Catholicos impugnant.*

Quæres an si Christiani ab hostibus in quæstione torti, vt reuelent res pertinentes ad statum Christianæ religionis, si propalent, incidant ne in hanc excommunicationē? Affirmat Vgolinus, & Alterius.cap.9. quæst.12. quia reuelando prædicta bullam violent, & iure naturali sit potius priuato moriendum, quàm Christianæ reipublicæ præiudicandum, cum commune bonum sit anteponendum priuato. Negat Duardus q.31. quòd, qui vi tormentorum coacti huiusmodi secreta nociua manifestant, secundum rigorem sermonis non dicantur facere hostes certiores, quod hoc Canone prohibetur, vt est, cum quis nuncio. v.g. aut litteris alteri aliquid nunciat, sed potius sit hostes tormentorum vi secreta ab eis extorquere. l. edictum ff. de quæst. vnde esto prædicti mortaliter peccent contra ius naturale, quo tenemur propter Deum, & religionem mortem ipsam, si necesse sit, contemnere, non video tamen adhuc cur sit necesse ad hos etiam miseros extendere excommunicationem cum ex proprietate verborum non constet includi, & in pœnalibus stricta facienda sit interpretatio.

Tertiò denique ad eos Pontifex extēdit excommunicationem, qui iisdem (hostibus scilicet, & non Christianis, reuelantibus, ex Suarez nu.57. Duardo quæst.34. num. vlt.. Alterio cap. 10. & Vgolino) auxilium, consilium, vel fauorem ad id (nempe damnum, & perniciem Catholicæ religionis) quomodolibet præstant. siue directè, vt subministrando infidelibus milites, magistros nauium, & armorum, &c. siue indirectè, vt si Princeps, è suis portubus extrahi deferenda ad Saracenos cōtra Christianos patiatur, vel sinat hostes per suas terras in Christianorū perniciem transire, cum eos prohibere possit, vel eos defendat, cōmeatum præstet, præberíue consentiat, vel ratum habeat. ex Vgolino. Quare ex citatis horum verborum sensus est, excommunicari etiam tertio loco omnes, qui quomodolibet dant auxilium, consilium, & fauorem Saracenis, & hæreticis in Catholicorum damnum. non autem ille, in excōmunicationem incidere omnes illos, qui auxilium dant, consilium, & fauorem Christianis, vt aperiant secreta Catholicæ reip. infidelibus. ex hoc sequitur excommunicationem ex causa reuelationis comprehēdere solum ipsos reuelantes, non autem dantes ad id auxilium, consilium, & fauorem. Et sanè prior sensus magis religioni fauet, & conformior est iuri communi, dum agit de consulentibus, auxiliantibus, fauentibúsque prædictis hæreticis, &

infidelibus contra Catholicos. vt cap. quod olim. cap. ad liberandam. de Iudæis. & Io. XXII. extrauag. *Copiosus*, & extrauag. *Multa*. de Iudæis in communibus.

Sed est hoc loco grauis difficultas, an Christiani à Turcis capti, & remigio addicti, si verberum, cruciatuum, & mortis timore iussi remigent contra Christianos, vel in bello hostes iuuent ad munienda castra, ædificanda propugnacula, vallum, pontes aduersus Christianos peccent mortaliter, & incurrant censuram hanc latam contra auxiliantes hostes Christianorum? Qua in re dicendum primò, quoad peccatum mortale sententiam esse Nauar. cap. 27. n. 63. & cap. Ita quorundam. de Iudæis. not. 11. num. 9. 11. 14. 18. & Consil. 31. de sent. excommunicationis. Toleti. l. 1. cap. 24. Pedrazæ præcepto. 7. nu. 29. Suarez de 21. sect. 2. num. 60. & seq. Graff. p. 1. l. 4. c. 18. num. 69. Vgolini hoc loco §. 7. Sayri l. 3. cap. 7. num 8. Comitoli t. 1. l. 5. quæst. 8. Salas de legg. d. 11. sect. 1. num. 5. eos peccare mortaliter, quòd cooperentur ad mortale peccatum hostium, contra Christianos, sicut, qui daret auxilium volenti aliquem occidere, quod neque etiam mortis metu licet: Oppositũ probabilius videri Molinæ d. 115. Cordubæ in sum. q. 173. P. Nauar. l. 3. de restit. cap. 4. n. 62. Azorio t. 1. l. 2. cap. 17. quæst. 6. & l. 8. cap. 23. quæst. 17. & t. 3. l. 2. c. 3. Emanueli Sà. v. peccatum. num. 9. Alterio d. 8. l. 1. cap. 10. Duardo can. 3. quæst. 13. Sanchez l. 1. de matrim. d. 31. Lopez p. 1. cap. 60. Lessio l. 2. cap. 9. dub. 18. num. 122. & cap. 13. dub. 3. nu. 30. Vazquez. de restit. cap. 9. §. 1. Bonac. de restit. d. 1. quæst. 2. p. 10. prop. 1. n. 4. Tum quia non peccant neque contra iustitiam, cum remigatio non sit actio sua natura Christianis perniciosa, sed indifferens, sicut aurigatio, cum nihil sit aliud, quàm delatio nauis, & triremis per mare, qua Turcæ bene, & malè vti possunt. quod autem in Christianorum damnum cedat, est ex malitia Turcarum. ideo captiui suppliciis remigare coacti, cum id non sponte faciant, non censentur cooperari in Christianorum damnum, sicut nec qui timore mortis reddit ensem depositum furioso censetur cooperari ad necẽ, quam furiosus vult inferre inimico. & auriga, qui dominam vehit ad locum adulterij, non censetur ei cooperari, eodem Nauarr. teste, qui etiam excusat seruam, quæ iubente domina, eius amasio ostium aperit, & lectum sternit dormituro cum domina, & c. de pœnit. & remiss. consil. 6. & in Man. cap. 17. num. 95. eò quod non omnis iuuans eum, qui peccat, dicatur peccantem iuuare, adeo vt etiam ipse peccet, etsi in eo iuuet, sine quo ille non peccaret, sicut v. g. non meretricaretur meretrix, nisi comederet, biberet, vestes haberet, domum habitaret, & tamen non ob id peccat, qui ei vendit panem, vinum, vestes, & locat domum. & l. 4. reg. cap. 4. non peccabat Nahaman, dum Principi suo idola colenti inseruiens, & illius imbecillitatem sustentans, vnà cum eo se inclinabat. quare idem dicendum de remigibus, & ferentibus scalas, sarcinas, pontes, &c. Secus de iis, qui ænea tormenta in Christianos dirigunt, & explodunt, & pugnant, quia directè inferunt

runt damnum: Neque peccant contra charitatem, cũ nemo obligetur ex charitate exponere suam vitam mortis periculo, vt seruet vitam, & bona proximi præsertim cum probabilissimum sit, id frustra futurum. licet enim vnus, aut pauci cessarent, cæteris tamẽ remigantibus, æquè Christianis damnum eueniret. Si quis tamen putaret suo exemplo, & cohortatione posse obtinere, vt cessarent omnes, & consequenter impedituros graue damnum Christianæ classis, Ciuitatis, regni, is tunc ex Charitate teneretur, etiam cum mortis periculo cessare, ex Molina, Azorio, Lessio, cum bonum publicum prævaleat priuato, ex S. Thom. 2. 2. quæst. 25. art. 4. Secus si damnum non sit futurum magnum. Tum quia praxis sacerdotum, qui in Africa, & alibi curam Christianorum gerunt; id confirmat, cum eorum excipiant confessiones, & ad Eucharistiam accedentes recipiant, quamuis non proponant abstinere à remigando. Non imminente autem periculo mortis, aut notabilis detrimenti, tenentur remiges ista vitare, quia illa verè cedunt in Christianorum damnum (etsi alterius malitia) cum vnusquisque si commodè possit, teneatur impedire damna, quæ iniustè proximis inferuntur, nedum non cooperari, etiam per accidens, ad illa, ex Molina, Azor, & aliis. Ad argumentum autem prioris sententiæ, respondetur remigationem esse actionem non per se, & intrinsecè malam, sed indifferentem, vnde non comprehenditur sub illa regula, *non sunt facienda mala, vt eueniant bona.* ob id non dicuntur Christiani remiges cooperari iniustæ actioni Turcarum bellantium contra fideles, aut eis opitulari, sed potius dici debent suum exequi munus indifferens, licet ab hostibus ordinetur ad malum finem, intentioni remigum omninò repugnãtem. ita Molina, Azor, Pet. Nau. Alterius, & alij.

Dicendum secundò quoad excommunicationem, multo minus remiges prędictos incidere in hanc excommunicationem, cum non incurratur excommunicatio absque peccato mortali, quod etiam sentiunt multi ex iis, qui senserant eos peccare mortaliter iuxta priorem opinionem, vt Nauarr. c. 27. num. 63. & cap. ita quorundam not. 11. num. 18. de iudæis, Toletus, Paulus Comitolus, Graff can. 3. num. 69. Sayrus cap. 7. num. 8. Pedraza præcepto 7. num. 29. licet eorum aliqui velint prędictos non effugere excommunicationem. c. ita quorundam. citati, quæ non reseruatur, quamuis Suarez sentiat esse eandem rationem vtriusque. Illorum fundamentum est, quia non sit credendum Ecclesiam piam matrem velle, in tali mortis periculo excommunicare remigantes, cum humana præcepta non soleant tam arctè obligare.

Tandem reuocantur omnia priuilegia, quibusuis Principibus, Dominis, personis priuatis, & Rebuspub. concessa ab Apostolica Sede, quorum aliqua refert D. Antoninus. 3. p. cap. 10. Tab. excom. 6. n. 5. Sylu. excom. 7. num. 58 Toletus l. 1. cap. 23. num. 10. Sayrus. l. 3. cap. 11. num. 36. Negat autem Toletus ibidem hoc §. derogari priuilegiis aliquibus concessis à Sede Apost. exercendi cum infidelibus (exceptis armis, ferro, &c.) commercia

mercia vetita alioquin iure communi. cit. cap. ita quorundam. & cap. quod olim. & cap. significamus. de Iudæis. & extrauagant. *multa mentis*. eodem tit. cum de deferentibus merces, & similia, nulla fiat hoc loco mentio; sed solum tollantur priuilegia, si quæ concessa sint, deferendi arma, & alia prohibita; ad bellum idonea. Videndus Nauar. cap. ita quorundam. de Iudæis not. 1. num. 13. Alterius cap. 11. d. 8. l. 5. Syl. loco citato.

THEOREMA 417.

Excommunicantur §. 8. impedientes, cuiuscumque sint ordinis, præeminentiæ, conditionis, & status, tam Ecclesiastici, quàm sæculares, deferri victualia, & alia necessaria ad Rom. Curiam, & censura hæc reperitur etiam lata in bulla cænæ Martini V. apud S. Antonin. 3. p. t. 24. cap. 72. quare excommunicatio est vniuersalis, cum Christianos omnes contrafacientes comprehendat.

Actiones principales prohibitæ sunt hæ. Prima, impedire. v. g. blanditiis, precibus, fallaciis, mendaciis, machinatione, ad Rom. Curiam deferentes victualia, & alia necessaria, equos, mulos, hordeum, fænum, ligna, vestes, calciamenta, medicinas, iuxta. l. v. victus. & l. cætera. ff. de verb. sig. & similia, vt si quis mentiendo itinera non esse tuta à latronibus, reuocet aliquem ab his deferendis. Secundò, inuadere deferentes. est autem inuadere, cum quis vi, & impetu aliqué aggreditur, vt eum cogat ab huiusmodi delatione desistere. Per Curiam autem Rom. non intelligitur Roma, vel Romanus populus, sed locus, vbi sit Sedes Apost. siue Roma sit, siue locus alius, & vt Curia dicta est à cura, ita à Curia dicti sunt Curiales; & sunt ij, qui ibidem Papæ negotia curant, & tractant, ex Caiet. Toleto, Alterio l. 5. d. 9. cap. 1. & hæ duæ actiones sunt contra personas ipsas adducentes, sequentes sunt contra res ipsas, adducendas videlicet. Tertiò, prohibere ne prædicta ad curiam adducantur, vt si quis præcipiat, ne similia deferantur. Quartò, reipsa impedire prædictarum rerum adductionem, vel saltem. Quintò, perturbare, confundere, ac difficultates excitare, ne quæ parabatur delatio, effectum consequatur. ob id hac excommunicatione & personis adducentibus, & rebus afferendis prouidetur, vt notāt Caiet. v. excommunicatio. cap. 19. Saytus l. 3. cap. 12. num. 2. Alterius l. 5. d. 9. initio, & cap. 3. Sed in impedimentis exhibitis adducentibus, incurretur prędicta censura, quamuis adducentes non destiterint à necessariarū rerum adductione ad Curiam; In exhibitis autem rerum ipsarum delationi, non est locus excommunicationi, & censuræ, nisi secuto effectu impedimenti, ita vt victualia, & alia necessaria, reipsa ad Curiam adducta non fuerint; quod v.g. prohibitum fuerit extrahi è suis terris, commodari iumenta ad ea deferenda, non concessus transitus, &c. Accessoria autem actio vnica est, defendere, vel protegere per se, vel per alios, illos, qui hæc committunt.

Illud tamen notandum primò est, in hac excommunicatione non comprehendi mandantes, sed facientes, cum hi diuersi sint, ideo excom

excommunicans facientes non includit mandantes, ex Nauar. c.27. num.51.Caiet.v. excommunicatio in principio. Deinde nec ligari, qui solum per accidens impediunt adduci necessaria ad Curiam Romanam, v. g. si Prorex Neapolitanus, vt verè consulat suæ ciuitati, prohibeat extractionem victualium, ex mox citandis. Sic neque si pestis tempore prohibeat, ne quis reuersurus, Romam eat, ex Caiet. excommunicatio. c. 19. Nauarr. c.27. num.64. Graff. num.110. vel si paterfamilias vetet filium Romam deferre frumenta, ob periculum latronum, vel meretricum, ex eodem Graffio, & ita in cæteris, quãdo inuadens, vel impediens vtitur iure suo, & impedimentum est iustum, & legitimum, cum in hoc canone prohibeatur solum iniusta inuasio, & impedimentum. Videndus Baldus. l. 1. Cod. de his, quæ pœn. nom. Glossa. c.1. v. inferatis. de statu monach. Sayrus. l.3. c.12. num.4. Alterius l.5. d.9. c.4. Suarez num.63.64.

Extat hac etiam de re. §. 2. in bulla Gregorij XIII. quæ incipit. *Inter.* in quo decreuit pœnam excommunicationis reseruatæ, rebellionis, læsæ maiestatis, amissionis feudorum, & suspensionis priuilegiorum, contra Barones, & alios, qui per se, vel alios directè, vel indirectè prohibent, aut perturbant, quo minus frumenta, aut fruges à quibusuis personis Romã deferantur, vt dixi Theor. 341.

THEOREMA 418.

NOnus Canon, qui habebatur etiam in bulla Martini V. ex S. Anton. loco cit. & Syl. excommunicatio 7. n.68. cõtinet excommunicationem contra quoscunque, qui sua, aut aliorum opera interficiunt, mutilant, spoliant, capiunt, detinent accedẽtes ad Apostol. Sedem, & recedentes ab ea: nec non omnes illos, qui nulla iurisdictione ordinaria, aut delegata, à Papa, vel inferioribus Iudicibus suffulti, illam sibi temere vendicantes similia exercere audent contra eos, qui in prædicta curia morantur.

Vbi notandum est Primò, consultò dictum esse. *ad Sedem Apost. accedentes, seu venientes*, non autem Romam, quod multi Romam ire possint, qui formaliter ad Sedem Apostolicam non eunt, sed ad sua particularia, & sæcularia negotia peragenda. Et è contra aliquos ire ad Sedem Apostol. & non ire Romam, si cõtingeret summum Pontificem, & eius Curiam Romæ non degere, vt notat Suarez num. 65. Tolet. libro 1. cap.25. num.2. Alterius c.2. dub.4. Nauarr. cap.27. num.65. Sayrus l.3. cap. 13. num.3. Voluit enim Pontifex prouidere securitati eorum, qui coguntur pro suis negotiis formaliter cum Apostol. Sede, & Curia agere, ne veriti veniendo, vel recedendo aduersariorum, & perditorum insidias, ab itinere retrahantur. Ideo materia huius censuræ intelligi debet de euntibus formaliter ad Sedem Apostol. id est ad negotia, causas, & res pertinentes ad illam, pertractandas, vel quomodolibet gratia illius.

Notandum secundò, merito dictum esse *accedentes, & recendentes*, tum quia priuilegium datum ad eundum censetur etiam datum ad recedendum, Glossa. c. quia diuer-

ſitatem. §. tempus etiam de cõceſſ. præb. & c. fin. de treuga, & pace. & l.miles, & l.qui mittuntur. ff.ex quibus cau. ma. Tum quia aliter non eſſet ſatis prouiſum accedentibus ad Sedem Apoſtol.ſi expeditis negotiis redeuntes offendi poſſent,cum iuxta Abbatem. in c.Ego N. de Iureiur. num. 5. non ſecurè veniat, qui tutò redire non poteſt. id tamen voluit Pontifex exprimere, vt tolleret omnem difficultatem. Incipit verò priuilegium, cum quis domo egreditur,& itineri ſe exponit intentione accedendi ad Rom.Curiam. c.conquerente.de Cler.peregr. ſtatim enim vocatur veniens ad Apoſtol.Curiam, & ideo ex tunc eſt ſub Apoſtolica protectione ſecurus. & è contra quis dicitur ab Apoſtol.Sede recedens ſtatim ac egreditur è loco, vbi dicta Sedes Apoſtol. moratur, & in quacumque itineris parte, quouſque completo itinere fuerit in patriam reuerſus. vnde ſi quis interim illum prædictis iniuriis afficiat, ſtatim contrahit huius canonis excommunicationem. Dubitabis an ſub hac particula venientium ad Sedem Apoſtol.& recedentium veniant etiam infideles,Iudæi, & hæretici. & ſimiliter etiam ſerui, & famuli, qui venientes in itinere comitantur? Et dicendum eſt prioribus quoque canonem fauere; tum quia ſimpliciter dicitur à Papa. *Venientes, & recedentes.* nec addit. *Chriſtianos*, aut *Catholicos.* ideo cum lex non diſtinguat, nec nos debemus diſtinguere. Tum quia pia mater Eccleſia benignè, & humaniter recipit, etiam infideles, & hæreticos ad ſe venientes. Quoad famulos autem & ſeruos ſi principales ſine illis non poſſunt commodè venire ad Sedem Apoſt.ſerui etiam,& famuli ſecuritate gaudent, & qui eos lædit, incidit in excommunicationem vt conſtat ex c.licet. de priuileg.l. Gloſſa.ibidem. Felino. c.2.de treuga, & pace. n.1. aliàs priuilegium conceſſum Domino, remaneret inutile. Secus de iis, quorũ opera venientes non indigent, quamuis ſint comites itineris. vnde ſi quis talem offenderet, non incideret in excommunicationem.

Notandũ tertiò. Actiones principales prohibitæ ſunt, per ſe, vel alios interficere, mutilare, ſpoliare, capere, detinere venientes, & recedentes à Sede Apoſtol. aut eorum famulos. vnaquæque enim iſtarum actio ſiue fiat ab ipſo principali, ſiue opera alterius, eſt cauſa ſufficiens ad incurrendam excommunicationem (niſi ignoretur iter eſſe ratione Sedis Apoſtol. ex Couar.c.alma mater.p.1. §. 10. num.15.& Alterio c.4.)quod clauſula initio diſpoſitionis poſita, referatur ad omnia ſequentia. c. ſecundo requiris. de Appell. & Dec. ibidem.& ſolum locum habet hæc excommunicatio in eo, qui has actiones prohibitas faceret, & qui eas mandaret,ſequuto effectu,non autem in conſulente, fauente, aut auxilium præſtante, contra quam antea eſſet in Greg. XIII. bulla, de qua re Alterius.l.5.d.10.c.3. Quæres an ſi quis tales vulneraret cum magna ſanguinis effuſione,ſed ſine mutilatione, aut morte cenſendus eſſet excommunicatus. Reſpond. non. ſolet enim exprimere Pontifex percuſſionem, & vulnerationem, quando vult illos includere, vt conſtat ex §.10.& 11. quod hoc loco non facit, etſi olim fieret.

Idem

Idem de eo, qui membrum debilitauit, ſed non mutilauit, ex Alterio.c.4. cum in pœnis ſit facienda mitior interpretatio.

Notandum quartò, ſequentibus verbis. *Nec non illos omnes*, &c. contineri alteram partem huius canonis. 9. qua cenſura extenditur ad eos, qui iniuſtas prædictas actiones exercerent in commorantes in Curia, non quidem ſimpliciter, ſed ea conditione, ſi id faciant prætextu Iuriſdictionis, quam nullam habent. Quare, qui res alicuius in Curia commorantis furatur, vel qui orta rixa talem interficit, non incurrit hanc excõmunicationem, quia id non facit auctoritatiuè, & tanquam exercens iuriſdictionem, ſed vt perſona priuata.

Porrò in hac etiam parte non tantum comprehenduntur mandatarij, ſed etiam mandantes, vt notat Suarez. num.66. & Alterius. c. 5.duob.vltimo.ita vt ſit etiam ſubintelligenda clauſula initio poſita, nempe. *ſua, vel aliorum opera*, cum ſit vnus, & idem canon, & proprius modus exercendi illas actiones auctoritatiuè, & tamquam Iuriſdictionem habentis, proprium ſit, mandare potius, quam per ſe ipſum exequi. etſi etiam executor incidat, quia exequitur iuſſa mandantis (niſi probabilis ignorantia illum excuſet) vt vnum ac idem ſit delictum mandantis, & mandatarij, qui opus exequitur.

THEOREMA 419.

VT liberum vnicuique ſit deuotionis, & peregrinationis gratia, limina Apoſtolorum SS. Petri, & Pauli more veterum, vt dictum eſt Theor. 358. 359. vt fecit Origenes anno 200. ex Euſebio. l. 6.hiſt.c.11.Marius, Martha, Audifax, & Abachum anno 304.ex Vincentio in ſpeculo hiſt.l.12. & Ant. 1.p.hiſt.t.8.c.9.Nicetus anno 393. ex D. Paulino epiſt. 10. Idem S. Paulinus anno 398. ex eiuſdem epiſtola ad Allethium. S.Seruatius anno 451. ex Gregorio Turonenſi.S.Amandus, & Humbertus anno 456. ex Surio die 7. Septembr. Oduardus Rex Angliæ anno 619. ex Paulo Diacono.S. Vnambertus anno 924. ex Surio die 5. Febr. in vita Bertulphi.c.3. & 10.S. Brigita anno 1350.ab ipſomet Chriſto inuitata, ex Surio die 25. Iulij.& alij innumeri. quo in genere illud ſingulare, quod ex S. Ant.3.p. ſcribit Horatius Turſellinus noſter l. 9. ann. 1300.occaſione Iubilæi à Bonifacio VIII. promulgati, eo anno non fuiſſe diem ferè, quin Roma exceperit hoſpitio 200.peregrinorum millia. Pontifex igitur hoc §. 10. fert excommunicationem in omnes interficientes, mutilantes, vulnerantes, detinentes, capientes, & deprædantes Romipetas, ſeu peregrinantes ad vrbem deuotionis cauſa. in ea morantes, & ab ipſa recedentes; & dantes in his auxilium, conſilium, & fauorem. & olim contra offendentes eoſdem Romipetas lata etiam fuerat excommunicatio à Calixto III. in c.ſi quis Romipetas, & à Nicolao Papa.c.illi.24.quæſt.3.& Alexand. 3.c.innouamus. de treuga, & pace, licet abſolutio non reſeruaretur Papæ, & ſolum comprehenderet excommunicatio capiẽtes, & ſpoliantes peregrinos. & priuilegium extenderetur etiam ad viſitantes Oratoria aliorum ſanctorum. hic autem ad ſolos Romipetas extenditur

ditur priuilegium. excommunicatio verò fertur ob plures actiones, & absolutio Papæ reseruatur. Itaque Canonis huius priuilegium non tuetur quoscunque accedentes ex quacumque causa Romam, sed tantum peregrinationis, seu deuotionis gratia eò accedentes.

Notat autem Caiet. excommunicatio c.13. Suarez num.67. Sayrus l.3.c.14.num.6. nomen Romipetæ latius patere, quàm peregrini, quia comprehendat etiam ciuem Romanum alibi habitantem, si deuotionis gratia ad vrbem accedat. At peregrini dicuntur, qui extra patriam sunt, extranei, aduenæ,& forenses. Si quis aliqua ex prædictis sex actionibus principalibus offendat commorantem deuotionis gratia Romæ, incidetne in excommunicationem? Non, teste Caiet. & Alterio.c.5. quia non fit peregrino, sed incolæ, cum iam domicilium Romæ elegerit. Quid si quis verberibus excipiat aliquẽ peregrinum euntem Romam, sed absque vulneribus, censebitur ne incidisse in hunc canonem? Nequaquam, quod hæc actio in præsenti §. non exprimatur.

Tandem aduertendum est hic fieri excommunicationis extensionem omissam in præcedenti canone, ad tres actiones accessorias, dantes scilicet in his auxiliũ, consilium,& fauorem. Eam tamen non incurret quis, nisi actu præcesserit aliqua ex principalibus. v.g. mutilatio, deprædatio, quia Pontifex prohibet auxilium, consilium, & fauorẽ in ordine ad actiones principales, vt indicat illa dictio. *in his.* Quare non incurretur excommunicatio, nisi aliqua prædictarum præcedat. Si quis tamen Peregrinus, aut Romipeta, aut Romæ, aut extra delinquat, poterit tam à Iudice, quàm ab aliis sine excommunicatione percuti, & puniri, quia tunc non punitur vt peregrinus, sed vt malefactor, ex Sayro loco cit.& Viualdo.n.82.

THEOREMA 410.

VNdecimus Canon, qui non est admodum antiquus, cum de eo non meminerit S. Antonin. nec alius ante Caiet. vnde videtur cœpisse sub Leone X. excommunicat quoscunque offendentes aliquem ex his sex Prælatorum generibus. nempe primò, Cardinalium (quorum mentio in bulla cœnæ fieri cæpit à Gregorio XIII. anno 1584 etsi antea haberetur in iure. c.fœlicis. de pœnis.l.6.& bulla 16. Leonis X.quæ incipit. *Temerarium.* de qua epit. 57. & Constitutione 93. Pij V. quæ incipit. *Infelicis.* de qua egimus Theorem. 296. & seq. siue iam capellũ habeat, siue non, dummodo assenserit,ex Palud. l.4. d.18.quæst.3.art.2. casu 16.Secundò, Patriarcharum,seu Primatum, ex Glossa.c. vrbes. d.80. quod non tantum de quatuor principalibus, sed etiam de cæteris intelligendum est, cum textus non distinguat. Tertiò, Archiepiscoporum, de quibus. d.99.c.1.quibus conceditur pallium insigne plenitudinis dignitatis Pontificiæ, quod sine super Episcopos.c.antiqua. de priuilegiis, & ante pallij susceptionem non debent se Archiepiscopos appellare.c. 3.de auctor.& vsu pall.& quidem si ante consecratus non fuit, quod accidit, cum ante non erat Episcopus, ante consecrationem, & receptionem pallij,

non

non gaudet priuilegio bullæ, cum nondum Archiepiscopus vocari possit. cap. 3. de auct. & vsu pall. si consecratus fuerat, gaudet priuilegio ante receptionem pallij, cum Episcopus consecratus gaudeat eodem. Alterius. c. 3. dub. 4. Quartò, Episcoporum, vt etiam Clem. 1. de pœnis. si quis suadente, & in bulla intelliguntur illi, qui consecrati sunt, & non tantum electi. etsi enim nondum consecrati in possessione Episcopatus esse possint, adhuc tamen Episcopi non sunt. Glossa Clement. 2. dignum verb. Pontificum. de celeb. Missæ Archidiac. c. illud. d. 23. Domin. c. fin. de sent. & re iudic. l. 6. Felin. c. cum te. de rescript. Nauarr. cap. 27. num. 67. Caiet. excommunicatio c. 12. versu. aduerte. Ant. 3. p. t. 24. c. 3. Sylu. excommunicatio 7. n. 44. Abbas c. cum te. de rescript. num. 2. Bartolus in l. si nondum. n. 2. Cod. de furtis. Suarez hic n. 69. Tolet. l. 1. c. 25. num. 6. & l. 5. c. 8. num. 4. quia per consecrationem perficitur, & consummatur Episcopalis, dignitas. c. fin. de transl. Episc. & c. via. de iis, quæ fiunt à Prælatis. Quare nondum consecrati non gaudent priuilegio huius vndecimi canonis (quicquid sentiat Graff. hoc loco num. 116. sed tantum priuilegio. c. si quis suadente. 17. q. 4. & Clement. de pœnis. c. 1. ratione Clericatus. Secus verò dicendum est de Episcopo consecrato, qui renunciauit Episcopatui, sed non Ordini, ex Glossa in Clem. de pœnis. c. 1. verb. quem Pontificum. Sayro l. 3. c. 15. num. 4. Alterio hic cap. 3. duab. 3. & colligitur ex c. 1. de ord. ab Episcopo, qui ren. Episc. Quintò, & sextò, Sedisque Apostolicæ Legatorum, & Nunciorum, quos impedire præsumentes excommunicantur ipso facto. in extrauag. *super gentes.* in communibus. tit. de consuetudin. & loca, ac regna, contumacia durante, sunt interdicto supposita. Habent autem huius Canonis priuilegium statim ab egressu vrbis, quousque ad eamdem redierint, vbicunque moram contraxerint, cum priuilegium eundi ad aliquem locum, vt dictum est, intelligatur etiam concessum ad redeundum. Ideo ab eodem instanti egressionis, honorandi sunt nomine Legati, seu Nuncij, & insignibus, de quibus Andreas Gambarus l. 1. de off. legati. c. 2.

Actiones verò principales, quæ excommunicationi subiiciuntur, sunt hæ nouem. Interfectio, mutilatio, vulneratio, percussio, (scilicet iniusta, quia si quis se defendendo percutiat, non incidet in excommunicationem cum vim vi repellere liceat. c. significasti. 2. §. si verò. de homic. Glossa. c. fœlicis. de pœnis. l. 6. Nauarr. c. 27. num. 22. Rebuff. hic. art. 8. Anton. 3. p. t. 24. cap. 2. & 3.) etiam si physicè sit leuissima, dummodo existimetur secundum moralem opinionem grauis iniuria ratione honoris, & dignitatis, vt si Prælatus percutiatur chyrotheca.

Quæres, num volens offendere Petrum Episcopum Patmensem, si offendat Ioannem Episcopũ Placentinum, incidat in hanc excommunicationem? Sũt vtrinque opiniones, de quibus videndus Suarez. d. 22. sect. 1. num. 54. Sayrus l. 5. c. 27. num. 14. & seqq. Alterius l. 5. d. 12. c. 5. dub. 2. Captio, carceratio, detentio, hostilis insequutio, & eiectio à terris, territoriis, diœcesibus,

sibus, & domibus suis. 1. eorundem Præsulum eiectorum. ex Nauarr. Graff. Alterio, Suarez num. 70. etsi enim huiusmodi Prælati non sint locorum Domini, habent tamen in eis iurisdictionem ratione muneris, & dignitatis Ecclesiasticæ, qua in illis funguntur, quod sufficit, vt diœceses, & territoria sua dicere possint, ex Abbate in c. pro illorum. de præbend. & Cardin. in Clement. 1. num. 4. de pœn. vnde si expellerentur ex Regis Curia, locisque alienis, non esset excommunicationi locus, ex Nau. num. 67. vers. 5. Suarez num. 70. Graff. c. 18. num. 115. Alterio. c. 4. q. 1.

Quid si eiiciantur à locis, in quibus nati sunt, vel vbi habent domicilium, castrum hæreditarium, vel dominium? Contrahitur excommunicatio ex Suarez, & Alterio, quod etiam illæ dicantur propriæ eorum terræ. non incideret tamen qui eis comminaretur exilium, & non sequeretur effectus, cum ad incurrendam censuram debeat esse actus consummatus, ex citatis.

Qui verò nolunt recipere Episcopos, & alios Superiores in suis diœcesibus, vel Prouinciis, inciduntne in hunc canonē? Respond. Tolet. l. 1. c. 25. num. 5. & Alterius in fine c. 4. non incidere, quia bulla simpliciter agit de eiicientibus, minimè verò de non recipientibus, incidunt tamen in extrauagan. Ioan. XXII. *Super gentes.* in communibus.

Actiones accessoriæ sunt mandatum, quod commissionem dicimus. quod si mandans reuocat mandatum suum, & reuocatio perueniat ad mandatarium, si hic exequatur nihilominus, quod mādatum fuerat, mandans non incurrit censuram, Glossa. c. mulieres. de sent. excomm. & Molina. l. 4. d. 52. cum iam delictum ex sola mandatarij culpa committatur. Ratihabitio, quæ etiam est virtuale quoddam mandatum, & est explicanda iuxta regulam. 9. & 10. de reg. iur. in 6. eademque habetur in Clementina. si quis suadente. de pœnis. & c. fœlicis. de pœnis. l. 6. & auxilij, consilij, & fauoris præstatio, siue hæc fiant suadendo, siue rogando, siue instruēdo, siue ostendendo sequuturam vtilitatem, siue impellendo, ex Sylu. excommunicatio 7. n. 44. & ex l. 1. ff. mand.

Et hæ quoque actiones accessoriæ meritò sub excommunicatione vetantur, cum non tam ipsi per se facientes, quàm illi, quorum auctoritate faciunt, videantur facere. c. vt famæ. de sent. excomm. Gloss. ibidem. verb. quorum auctoritate, Panorm. ibidem. num. 10. Intellige tamen secuto effectu, ex Glossa in Clem. si quis suadente. de pœnis. verbo. mandauerit. Ioan. And. ibid. Syl. loco cit. num. 44. 45. Ad iudicandum etiam num quis mandans inciderit in excommunicationem, aduertendum est quænam actio mandata sit, & subsequuta, quæ non. si quis enim mandat alteri. v. g. vt hostiliter insequatur Cardinalem, si is insequitur, licet non ceperit, percusserítve, mandans in excommunicationem incidit. & eadem est ratio de auxiliante, consulente, fauente. Si verò imperatur vna actio, & mandatarius aliam exequatur, vt si imperetur detentio, & mandatarius Cardinalem occidat, mandans in excommunicationem non incidit, cum non dederit talem commissionem.

sionem. ex Alterio. c.6. sciscitaberis, quandonam mandans excommunicationẽ incurrat, num quando mandat, an quando mandatarius actionem exequitur? Communis opinio Cardinalis in Clem. 1. de pœnis. n. 8. Glossæ ibidem. v. mandauerit, Anton. 3. p. t. 24. cap. 3. Sylu. excommunicatio 7. num. 44. & excommunicatio 10. num. 5. Rebuffi in explicatione bullæ cœnæ art. 8. verb. mandatores. Sayri. l. 3. cap. 26. num. 22. 23. Lessij. l. 2. c. 13. dub. 3. Sanchez num. 70. Molinæ t. 4. d. 72. num. 3. Bonacinæ. d. 1. quæst. 1. puncto 6. & d. 2. quæst. 4. puncto 3. propos. 1. num. 1. 2. 3. Alterij. l. 3. d 2. c. 2. dub. 2. & l. 5. d. 12. cap. 16. Nauarr. cap. 27. n. 51. Caiet. excommunicatio cap. 47. not. 3. distinguit. Etenim si legislator loquatur principaliter de faciente, & secundariò, seu accessoriè tantum de mandante, & consulente, vt est in præsenti casu, in quo primò excommunicantur interficientes, mutilantes, &c. & deinde secundariò subditur. *necnon ea mandantes*, &c. mandans, aut consulens non incurrit excommunicationem antequam fiat opus mandatum. Ideo centies mandans percuti prædictos Præsules, non incidet, donec sequatur percussio. argumento. c. mulieres. de sent. excomm. si autem de omnibus, nempe tam facientibus, quàm fauentibus, mandantibus, & consulentibus loquatur principaliter, tunc statim dato mandato, aut consilio, mandans, aut consulens, antequam effectus sequatur, vel nunquam sequatur, excommunicationem incurrit. vnde, qui mandat interfici aliquem per assassinos, statim excommunicatur c. 1. de homic. l. 6. etiam si nunquam fortè sequatur effectus, eò quod æquè principaliter excommunicetur occidens, & mandans. sic religiosus, qui concionatur animo retrahendi auditores à soluendis decimis, statim excommunicetur. Clement. *cupiens*. §. 1. de pœnis, quamuis nihil persuadeat, nec effectus sit vnquã secuturus.

Rogabis: Quid si mandans secundario præmoriatur, antequam actio executioni mandetur, obstringetur ne excommunicatione? Respondet Glossa. c. mulieres. de sent. excomm. Felin. Hostiensis, Innoc. ibidem. Auila p. 2. c. 5. disp. 3. dub. 7. negatiuè, quia defunctus directè excommunicari non potest. & quia morte mandantis expirat mandatum. l. mãdatum. Cod. mandati. & l. inter causas. ff. mandati, ideo poterit sepeliri in loco sacro.

Quid si post datum mandatum, re adhuc integra, mandans vehementer doleat de peccato, sed nequeat adeò citò reuocare mandatum, vt non sit iam sequutus effectus, censebiturne excommunicatione ligatus? Glossa. c. mulieres cit. & ibidem Hostiensis, Lessius. l. 2. c. 13. dub. 2. Molina. t. 4. d. 52. n. 3. Bonacina de censur. d. 2. quæst. 4. puncto 3. Alterius. l. 3. d. 11. cap. 2. dub. 2. affirmant, quia effectus sequitur ex vi mandati, & imputatur mandanti tanquã auctori principali, etiam si iam sit in gratia. quamuis enim excommunicatio supponat præcessisse culpã mortalem, non est tamen necesse, vt hæc committatur tunc, sed sufficit, eam fuisse antea commissam, & effectum fieri vi illius, tanquam eius complementum. atque tunc pœna excommunicationis operabitur,

 vt

vt defuncti cadauer humari non possit in loco sacro, donec defunctus ab excommunicatione absoluatur. Si autem humatum fuerit, debet exhumari, ex Panorm. & Felino loco cit. & non offerri sacrificia, & orationes publicè pro defuncto, antequam absoluatur, nec ei in purgatorio proderunt Ecclesiæ suffragia, nisi præmittatur absolutio. E contra verò Glos. c. cum quis. de sent. excom. l. 6. quæ alios citat. Abbas, Ioan. And. Petrus de Ancharano, d. c. mulieres, & alij apud Sylu. excommunicatio 6. n. 5. vers. tertiò. Quorum etiam opinionem valde probabilem putat Auila. p. 2. c. 5. d. 3. dub. 7. negant, quoad Deum ligari, quia egit pœnitentiam iniqui mandati, & non contraxit nouam culpam, etsi quoad Ecclesiam, & in foro externo reputabitur ligatus.

Ad incurrendam etiam excommunicationē ob ratihabitionem prædictam, vt dixi Theorem. 157. opus est Primò, vt tale crimen factū sit nomine, seu intuitu eius, qui debet ratum habere, aliàs esto ratum illud habeat, excommunicationem non incurret. ex c. cum quis de sent. excomm. l. 6. Suarez d. 22. sect. 1. num. 55. Molina loco cit. Angles. l. 4. sent. q. de excommunicatione. art. 5. diff. 3. Sayro l. 3. cap. 16. num. 25. Bonac. de censuris d. 2. quæst. 4. puncto 3. Secundò, vt quando scit esse factum, illud habeat ratum. non enim sufficit, si gaudeat id esse factum, & fuisse illatam iniuriam, nisi ratum habeat id suo nomine factum, nec etiam sufficit ratihabitio interior, nisi ea prodeat in externum actum, cum nullus solo interno actu excommunicetur. Tertiò, vt quando id factum est eius nomine, ipse ita liberum arbitrium habuerit, vt potuerit culpabiliter tunc id præcipere, si ab eo fuisset postulatum beneplacitum eius. ex Nauar. c. 27. num. 233. Molina. t. 4. d. 52. num. 4. & 5. Io. And. Panorm. & aliis. Si enim tunc infans erat, furiosus, vsu rationis priuatus, &c. & crimen sit commissum nomine ipsius, esto postquam pollere cœpit vsu rationis, illud habeat ratum, excommunicationem tamen non incurret, quia non erat in statu, in quo potuerit illud præcipere. Quartò, excommunicatio hæc non incurritur, nisi in puncto ipsius ratihabitionis & non percussionis, ex Molina, & Bonacina. de censuris. d. 2. quæst. 4. p. 3. Videatur etiam Theorema 156. 157.

THEOREMA 421.

HIc 12. Canon latam excommunicationem cōtinet contra quoscumque, & cuiuscumque sint dignitatis illicitè per se, vel alios offendentes, ad Summi Pontificis tribunal recurrentes ad sua negotia, & causas agendas, & prosequendas, corúmue in dictis causis procurantes, gestores negotiorum, aduocatos, procuratores, (sunt hi, qui ad legitimè comparendum in iudicio constituuntur. l. 1. ff. de Procur. Procurantes verò quicunque ad expeditionem causæ, & negotiorum cooperantur) Agentes, Auditores, & Iudices, siue sint super his causis particulariter deputati, siue incumbant ex officio, offendētes, inquam, quemcumque ex his nouem generibus personarum actione aliqua, siue principali, quæ tres numerantur,

occisio

occisio, percussio (sub qua etiam vulneratio includitur, quæ olim specialiter exprimebatur) & bonorum spoliatio; siue accessoria, quæ quatuor recensentur. Prima, committere, exequi, vel procurare per se, vel per alios, directè, vel indirectè huiusmodi delicta. Secunda, in his exequendis dare auxilium. Tertia, consilium. Quarta, fauorem. ex quibus tamen non incurritur excommunicatio nisi perfecta, & consummata sit actio aliqua ex principalibus, cum accessoriæ prohibeatur in ordine ad principales, vt patet hic ex verbis illis canonis. *delicta huiusmodi committere*, &c. Est autem committere idem ac præcipere, mandare, seu imponere, siue id se ipso mandet, siue siue medio, & opera aliorum, vt hæc fiant, & executioni mandentur, & procurentur; idque directè, vel indirectè. diceretur autem directè quis grauare, &c. recurrentem ad curiam, qui grauaret illum, nisi huiusmodi delicta committat, in personis, & rebus suis, aut consanguineorum, affinium, &c. ex Glossa in Clem. 2. verb. quomodolibet. de sent. excom. vel si illi persuaderet, vt transiret per locum, in quo sciret versari sicarios, qui eum occiderent, percuterent, spoliarent, &c. ex Bartholo in l. Centurio. num. 8. & 43. ff. de vulg. & pupil.

Rectè autem notat Suarez n. 73. Caiet. excom. cap. 15. Sayrus l. 3. cap. 16 num. 4. Rebuffus, non puniri hoc canone has actiones quacumque ratione fiant, cōtra personas recurrentes ad curiam, sed solum cum fiunt ratione, & intuitu causarum, aut negotiorum prædictorum, vt expresè colligitur ex canone. quare non tam intenditur fauor personarum, quàm causarum; ne impediatur earum cursus, & expeditio, vt certè fieret, si personæ per quas hæ tractandæ sunt, iniuriis essent obnoxiæ. Ob id si quis ad Curiam veniat, vt causam, & negotium expediat, & percutiatur, occidatur, bonis spolietur, non ratione causæ, & negotij, cuius gratia accessit, sed propter antiquas inimicitias, aut propter repentinam rixam, vel ei nummi à fure surripiantur, non erit huic excommunicationi locus, quod non sit damnum passus, eò quod habuerit recursum ad Rom. Curiam, sed alia de causa. Si quis autem recurrentem contumeliosis verbis, signis, scripto læderet, non cōtraheret excommunicationem, cum huiusmodi iniuriæ inter vetitas actiones in canone non recenseantur.

Quæres, an qui potest impedire, ne ad Curiam recurrentes, seu priuilegiati patiātur malū aliquod, & illud ab eis cessat auertere, incidat ne, offensione sequuta, in excommunicationem? Multis disputat Alterius l. 5. d. 12. cap. 6. agens de ratihabitione, & d. 15. c. 2. quæst. 3. quem consule. Comprehenduntur hoc Canone omnes, sine vlla exceptione, qui hæc delicta committere non verentur. quæ verba, ex sententia Alterij, indicant ad hanc excommunicationem incurrendam requiri, vt homo sciens, & prudens huiusmodi siue principaliter, siue accessoriè prohibita committat; ideo excommunicatione non ligari, qui inconsideratè, & lapsu linguæ daret vetitum aliquod consilium.

Sed verū priuilegium hoc concessum

cessum recurrentibus ad Rom. Curiam, sit etiam intelligendum, concessum ab illa recedentibus? Respondeo affirmatiuè ex probabiliori sententia, Abbatis, Felin. &c. cap. fin. de treuga, & pace. aliter non videretur sufficienter consultum securitati recurrentium ad dictam Curiam, si in reditu possent offendi. Habetur eadem Canonis huius materia etiam in c. quoniam de imm. Eccl. l.6. & extrauag. diuina. de priuilegiis, & in Concil. Constantiensi. sess. 15. cap. sacrosancta generalis Synodus. & in Alexandri VI. constit. 11. de qua Epit. 49.

THEOREMA 422.

COincidit huius etiam 13. Canonis materia cum ea, quæ habetur in cap. quoniam. de imm. Ecc. l.6. bulla 2. Martini V. bulla 17. Innoc. VIII. bulla 30. Leonis X. bulla 39. Clementis VII. qui bullæ cænæ casum fecit, vt dixi Theor. 163. excommunicatio scilicet latæ sententiæ in quoscumque tam Ecclesiasticos, quam sæculares, cuiuscunque sint dignitatis, offendentes auctoritatem Sedis Apostolicæ ob retardationem executionis litterarum Apostolicarum aut suorum processuum, & aliarum prouisionum iudicialium, à summo Pontifice, vel eius iudicibus emanantium.

Primò, recurrendo sub friuolo appellationis, aut alterius tituli prætextu, ad potestatem, seu iudicium sæculare, vt impediant executionem dictarum litterarum, etiam in forma Breuis concernentium gratiam, vt v.g. si Papa mandet conferri beneficium, vel iustitiam, vt quæ impetrantur ad lites; nec non citationum, id est in ius vocationis. l. 1. ff. de in ius vocand. inhibitionum, vt cum iudicis mandato vetatur alicui, ne aliquid faciat: sequestrorum, cum res controuersa deponitur apud aliquem, & illius fidei committitur: Monitoriorum, seu litterarum monitorialium iudicis ad instantiam partis absque causæ cognitione, cum clausula, *vt si senserit se grauatum*, &c. Processuum, Scripturarum, videlicet in quibus iudicij acta continentur: Executorialium, quibus aliquid exequendum committitur alicui, vt v.g. remoto impedimẽto tradat rei possessionem parti, & aliorum decretorum à Sede Apostolica & eius officialibus emanantium. vel (si non appellant ipsi immediatè) vtendo opera Aduocati, & Procuratoris fiscalis Curiæ sæcularis admitti faciunt appellationes. v. g. vt Aduocatus ipse compareat, & curet appellationem admitti ad impediendam executionem dictarum litterarum, & prouisionum Apostolicarum. est enim iniqua, & inanis appellatio à superiori ad inferiorem. c. placuit. 2. quæst. 6.

Secundò, aut si nec appellant, nec procurant appellationem admitti, sed omissa appellationis via, faciendo per laicam potestatem prædictas Apost. litteras, & citationes capi, & retineri. Eandémque incurrunt magistratus ipsi, & iudices Ecclesiastici, vel laici admittentes.

Tertiò, impediendo, vel prohibendo, ne dictæ litteræ simpliciter executioni mandentur, aut certè ne absque eorum beneplacito, consensu, vel examinatione (videlicet

licet non sine offensione Ecclesiasticæ libertatis id fiat. videndus Azorius t.1.l.5. cap.13. quæst.9. & cap.14. q.4. & Bonacina de legg. d.10. quæst.2. p.1. §.1. num.15. & ad excommunicationem incurrendam sufficit impedimentum etiam indirectè datum, vt si quis prohibeat executorem, cui commissa est executio. v. g. ingredi ciuitatem, vel locum, vbi executio facienda est; tum quia Papa generaliter loquitur. Tum quia id habeatur in bulla 30. Leonis X. data Kal. Martij 1518. Videndus Azor t.1. l.5. cap.13. quæst.9. Item si vetent, Notarios super executione huiusmodi litterarum, & processuum acta conficere, vel confecta parti, cuius interest, tradere.

Quartò aliquo ex his 10. modis offendẽdo partes, à quibus litteræ, & monitoria impetrata sunt, aut Agentes, consanguineos, affines, familiares, notarios, executores, vel subexecutores earum, quibus aliquid faciendum iuxta formam litterarum, citationum, & monitoriorum committitur, eos scilicet capiendo, percutiendo, vulnerando, carcerando, detinendo, ex ciuitatibus, locis, & regnis eiiciendo, bonis spoliando, perterrefaciendo, concutiendo, comminando per se, vel alium, palam, vel occultè.

Quintò, in genere, vel in specie præsumendo prohibere, statuere, mandare directè, vel indirectè, no quis pro suis negotiis prosequendis, gratiis, vel litteris impetrandis recursum habeat ad Rom. Curiam, & impetrent, vel impetratis vtantur.

Sextò, scienter prædictas litteras, & decreta Apostolica apud se, vel notarios, aut alios quomodolibet retinere, & non tradere partibus, statuere, & mandare directè, vel indirectè præsumendo. quæ dictio in fine posita ostendit, in singulis personis, seu actionibus necessariò ad incurrendam excommunicationem temeritatem, seu præsumptionem requiri. Non refert autem, an impedimenta hæc dentur auctoritate publica, vel priuata, aut Ecclesiastica, vel sæculari, ex Nauar. cap.27. num.68. vers. quintò, Sayro l.3. cap.17. n.8. Alterio l.5. d.14. cap.1. & 3.

THEOREMA 423.

HIc canon 14. est admodum similis præcedẽti, illius enim finis fuit prouidere, vt Apost. litteræ absque impedimentis, & alterius examine mandarentur executioni, in hoc autem, vt Apost. causarum, nempe beneficialium, decimarum, & aliarum spiritualium, vel eis annexarum, cognitio Auditoribus, & aliis Sedis Apostolicæ iudicibus, & officialibus solum reseruetur, absque eo, quòd alij magistratus possint ad se, exemptionum prætextu, illas auocare, vt rectè notat Suarez num.75. & Azor. t.1. l.5. cap.12. & Alterius initio, d.15. & non est admodum antiquus, cum non habeatur in bulla Martini V. & sequentium, est tamen expresè in bulla Adriani VI. apud Caiet. excom. cap.30. & Iulij III. apud Ledesmam 2.4. quæst.26. art.2. Pauli IV. apud Sotum 4. d.22. quæst.2. art.3. & successorum.

Hoc igitur 14. canone excommunicantur omnes, ac singuli, qui sacrilegè Sedis Apostolicæ auctoritatem

ritatem violant, siue per se, siue per alios, aliqua ex his quinque sequentibus actionibus principalibus, & tribus accessoriis, nempe primò contra iuris dispositionem propria auctoritate, & de facto prætextu exemptionum vel litterarum, & gratiarum, quas prætendunt obtinuisse a Sede Apostolica (& multo magis si sine prætextu illatum, ex Alterio. cap. 1. quamuis oppositũ sentiat Suarez n.75.) beneficiales, decimales, & alias spirituales causas, vt quæ pertinent ad diuinum cultum, absolutionem à censuris, administrationem Sacramentorum; vel spiritualibus annexas, vt quæ sunt de iure patronatus, & similes (secus de merè temporalibus, cum non exprimantur (ab Auditoribus, & Commissariis, aliisque iudicibus à Sede Apostolica deputatis, auocare. vnde ad hanc excommunicationem incurrendam requiritur, vt is tanquam iudex prædictas causas à iudicibus constitutis à Sede Apost. ad se auocet, vt notarunt etiam Suarez dicto num.75. & Alterius. d.14. cap.1. & constat ex illis verbis Canonis. ac se ad illarum cognitionem tanquam iudices interponunt. & licet hæc excommunicatio præcipuè sit lata contra Principes, & Dominos temporales, qui se iudices constituunt in huiusmodi causis, ex Caietano. excõmunicatio c. 26. reuera tamen afficit etiam Ecclesiasticas personas, quæ similia præsumunt alia auctoritate, quàm Ecclesiastica. Etenim sæpe in Curiis Principum sæcularium Ecclesiastici eliguntur, qui pro eis talibus officiis, & muneribus funguntur, vnde si ipsi etiam in his peccent auctoritate iudiciali laica, incurrent excommunicationem. Ideo censura vniuersalis est, ex Nauarr. cap.27. num. 70. Caiet. loco cit. Suarez num.76. Alterio. cap. 1. & extremis verbis Canonis. *regali, ducali, vel alia quacunque præfulgeat dignitate, aut Archiepiscopi, Episcopi*, &c.

Secundò retardare earundem causarum cursum, & audientiam, ac personas, & conuentus volentes dictas causas prosequi, impedire, sed tanquam iudices in illis interponere.

Tertiò, compellere partes actrices, quæ causas committi fecerant ad reuocandum, & reuocari faciendum citationes, inhibitiones, & alias litteras in dictis causis decretis, siue compulsio fiat realiter, siue personaliter, directè, vel indirectè, vt si res occupent, consanguineos, & similes in personis, & rebus grauent, ex Glossa Clem.2. de sent. excom. v. quomodolibet. ad quod etiam facit cap. sciant. de elect. l.6. & cap. quicunque de sent. excom. l. 6. & cap. quoniam de imm. Eccl. l.6. Videndus Azor p.1. l.5. cap.13. quæst. 7. Alterius d.16. cap.6. dub.5. & d. 19. cap.6. q.5. & d.20. c.2.

Quartò. Itemque easdem partes actrices statuto, decreto, præcepto, aut alio modo cogere ad faciendum, aut consentiendum eos absolui à censuris, & pœnis in litteris contentis, contra quos emanarunt; secus si partes inducantur ad præstandum talem consensum allecti promissione, vel spe præmij, aut gratiæ Principis, cum ibi nulla vis, aut metus interueniat.

Quintò, impedire executionem litterarum Apost. seu executorialium

lium processuum, & decretorum quomodolibet, v. g. non permittendo eas recipi, vel publicari, aut registrari, vel iuxta illarum tenorem procedi, etiam, vt addidit Iulius III. ex Ledesma, prætextu prohibendæ violentiæ, vel aliarum prætensionum, etiam ad tempus, donec ad informandam Sedem Apost. supplicauerint, vel fecerint supplicari (quod ad tollendam excusationem addidit Pius V.) nisi legitimè supplicationes huiusmodi prosequantur. Quare si Princeps aliquis legitima causa fecerit supersederi, donec supplicationes Apostolicæ Sedi porrectæ fuerint, & illas legitimè prosequatur, non incidet in hanc censuram, sed solum incidet, si ad effectum impediendi executionem voluerit, se hoc colore defendere. His actionibus principalibus accedunt tres accessoriæ, nempe facientibus prædicta, suum ad id fauorem, consilium, & assensum præstare, vt fit etiam §. 18. aliqua tamen ex actionibus principalibus sequuta.

THEOREMA 424.

QVintus decimus Canon, cum tribus sequentibus, est veluti pars 14. in his enim agitur de offensione libertatis Ecclesiasticæ in retardando litteras Apost. vel impediendo cognitionem causarum spectantium ad Ecclesiasticos iudices, vel trahendo Ecclesiasticos ad laicum tribunal, vel impediendo Prælatos in sua Ecclesiastica iurisdictione, vel vsurpando reditus Ecclesiæ, vel exigendo pedagia, & gabellas ab Ecclesiasticis.

Hic igitur §. 15. duas habet partes, in quarum prima, vsque ad versiculum. *Nec non qui statut.* fertur excommunicatio in Præsidentes, Cancellarios, & alios, quicunque fuerint, siue laici, siue Ecclesiastici, qui prætenso laicali, & temporali officio, & iurisdictione Principum sæcularium spontè, vel ad aliorum instantiam, abutentes primò trahunt ad suum tribunal, vel secundò trahi faciunt, vel tertiò trahi procurant directè, vel indirectè (v.g. detinendo in aliqua Ciuitate, sub aliquo velamine, vel molestiis afficiendo consanguineos, famulos, colonos, & similes, de quibus Penna p. 2. directorij. quæst. 54. comm. 79.) personas Ecclesiasticas, & quarumcunque Ecclesiarum Conuentus, seu Capitula preter iuris Canonici dispositionem, vt cap. si verò. 1. de sent. excom. & cap. si iudex laicus. eod. tit. l. 6. & 11. quæst. 1. tota. & cap. si diligenti. de foro comp. cap. clerici. de iudiciis, & cap. qualiter. ibidem (immo etiam iuris ciuilis, vt Authen. *statuimus.* Cod de Episc. & Cler. & l. 47. de Episc. & Cler. in Cod. Theodosiano, in qua ita Theodosius, & Valentinianus scripserunt. *Priuilegia Ecclesiarum omnium, quæ sæculo nostro Tyrannus inuiderat, prona deuotione reuocamus, scilicet, vt quicquid à diuis Principibus constitutum, & quæ singuli quoque Antistites pro causis Ecclesiasticis impetrarunt, sub pœna sacrilegij, iugi solidata æternitate seruentur. Clericos etiam, quos indiscretim ad sæculares Principes debere deduci, infaustus Præsumptor edixerat, Episcopali audientiæ reseruamus. Fas enim non est, vt diuini muneris Ministri, temporalium Potestatum subdantur arbitrio.* Quod intelligitur tam in ciuili-

bus, quàm in criminalibus, ex c. si diligenti. cap. clerici. & cap. qualiter citatis. & ex citata Auth. *statuimus.* vbi dicitur. *Statuimus, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel ciuili trahere ad iudicium sæculare præsumat contra constitutiones imperiales, & canonicas sanctiones. quod si actor fecerit, à suo iure cadat, iudicatum non teneat.* qua etiam de re dixi Theor. 15. 17. 77. 82. & 83.

Et notandum est primò, cum Panor. cap. significantibus num. 2. de libelli oblat. etiam per solam citationem dici aliquem ad tribunal trahi, cum citare sit iurisdictionem exercere, ex eodem Panor. cap. super quæstionum. §. verum. num. 1. de off. deleg. & cap. relatum. eodem tit. num. 6. & Bartolo. l. si pluribus. ff. de leg. 1. Secundò, hanc excommunicationem extendi ad dantes auxilium, consilium, & fauorem, ex Graffio. n. 127. Tertiò, excludi ab hac excommunicatione iudices sæculares, qui in casibus expressis in iure, & permissis trahunt Ecclesiasticos ad sua tribunalia, vt docent illa verba. *præter huius canonici dispositionem.* Nauar. cap. 27. num. 71. Suarez n. 78. & cæteri.

Casus autem, à iure Canonico permissi, sunt. Primò, in causa feudali. cap. cæterum de iudiciis. cum Gloss. ibidem, & Guido Papa decis. 139. Farinac. de inquisit. q. 8. num. 22. Surdo l. 3. consil. 396. Menoch. de retinend. possess. remedio 3. num. 396. Ambrosin. c. 20. Secundò, cum Clericus ab Ecclesia traditur tanquam incorrigibilis brachio sæculari. cap. cum non ab homine. de iudiciis. & c. non licuit. d. 22. Farin. num. 71. Molina t. 4. tr. 3. d. 49. & 54. Ambrosin. c. 17. num. 7. Tertiò, in causa reconuentionis in causis ciuilibus. 3. quæst. 8. cap. 1. Gloss. in cap. 2. de foro comp. Tolet. l. 1. cap. 27. Boerio decis. 14. Afflict. decis. 173. Farinac. num. 99. Surd. ibid. Graff. p. 1. l. 4. cap. 18. num. 124. Quartò, quando à Summo Pontifice casus delegaretur laico. argumento. c. illud. 10. quæst. 3. Abb. cap. 2. num. 12. de foro comp. Alterius. d. 16. cap. 1. casu 3. Videndus Azor t. 1. l. 5. c. 12. Quintò, quando clericus secundum iura perdit priuilegium clericale. Henriquez l. 10. cap. 15. Graff. loco cit. & Sayrus l. 3. c. 19. num. 5.

Altera pars Canonis excommunicat omnes, qui quouis colore contra libertatem Ecclesiasticam primò faciunt, secundò ordinant, tertiò publicant statuta, & decreta in genere, vel in specie, & ex quauis causa, & quouis quæsito colore, nec non prætextu cuiusuis consuetudinis, aut priuilegij, vel aliàs quomodolibet vtuntur ordinatis, & factis, vnde prædicta libertas tollitur, seu in aliquo læditur, deprimitur, seu quouis modo restringitur. Seu primò, Sedis Apostolicæ, ac secundò quarumcumque Ecclesiarum iuribus quomodolibet directè, vel indirectè, tacite, vel expressè præiudicatur. Videndus Roder. t. 2. quæst. 51. art. 3. Habetur in iure alia excommunicatio sed non reseruata, de qua Theor. 17. contra facientes huiusmodi statuta. cap. nouerint. & cap. grauem. de sent. excom. de qua ibidem Panor. & Innoc. Anton. 3. p. t. 24. cap. 17. Angel. excom. 7. casu 12. Syl. excom. 9. n. 31. Caiet. excom. c. 31. Suarez. n. 79.

Porrò

Porrò libertas Ecclesiastica est exemptio, seu immunitas ab oneribus laicorum, Ecclesiæ vniuersali, quatenus scilicet hæc ex Ecclesiasticis constat, ex Caiet. v. immunitas in fine. Nauarr. cap. 27. num. 19. Doctoribus. cap. eos. de imm. Eccl. l. 6. Driedone. l. 2. de libert. Christiana. cap. 2. Suarez d. 21. sect. 2. num. 89. 90. & colligitur. cap. 1. de imm. Eccl. l. 6. & Concil. Trid. sess. 25. cap. 20. & consistit in tribus. Primò, in personis Ecclesiasticis non trahendis ad sæculare iudicium. l. Cassa. Cod. de sacros. Eccl. Secundò, in eorum rebus, & bonis à pedagiis, & gabellis immunibus. l. placet. Cod. eodem. Tertiò, in locorum immunitate. v. g. ne in clericorum domibus hospitari possint milites, ne eò confugientes, inde abripi queant. vnde sequitur vt libertas Ecclesiastica etiã tripliciter violari possit. Primò, faciendo statutum contra personas Ecclesiasticas, v. g. si Princeps eos banniat, vel edicat, ne quis eis domum, vel equum locet, panem vendat, granum molat. c. eos de imm. Eccl. l. 6. Secundò, in rebus, vt si vetet quemquam ad eorum molendinum accedere, ex cit. cap. eos. Tertiò, in locis, vt si statuant, vt ex Ecclesia extrahantur homicidæ. 17. quæst. 4. c. sicut. cap. miror. cap. reum. cap. frater. c. constituimus. & l. 1. Cod. de iis, qui confug. ad Eccl. Quare statuta, de quibus est hic sermo, debent esse talia, vt vel primò tollant omnino libertatem Ecclesiasticam propriam vniuersalis Ecclesiæ; vel secundò, vt illam in aliquo lædant, seu deprimant, vel restringant saltem indirectè, & secundariò; vel denique tertiò, vt quoquo modo expresè vel tacitè iuribus Sedis Apost. vel aliarum Ecclesiarum aduersentur. aliàs non incidunt in excommunicationem facientes ea, nec eorum complices.

Quid dicendum de statuto laicorum, in quo decernitur, ne priuilegiis eorum potiantur, qui subditi non sunt? Respondet Bartolus, & Felin. in cap. Ecclesia S. Mariæ de constit. & Azor t. 1. l. 5. cap. 13. quæst. 4. non derogare Ecclesiasticæ libertati, & immunitati, quia aliud est beneficium, seu priuilegium non concedere, aliud derogare concessis. nam non concedere fit absque alterius iniuria, adimere verò, tollere, vel imminuere ex parte, non fit absque alterius iniuria, & damno. Plures verò particulares difficultates, an aliqua sæcularium statuta Ecclesiasticam libertatem violent, nec ne, explicant Felinus in cap. Ecclesia S. Mariæ. de constit. Abbas ibidem. Azor t. 1. l. 5. cap. 12. 13. 14. t. 2. l. 9. c. 8. q. 10. 11. Alterius. d. 16. cap. 3. 4. 5. 6. quos consule. dixi hac etiam de re supra Theor. 151. occasione bullæ 10. Leonis X. Epit. 54.

THEOREMA 425.

HVius quoque 16. Canonis materia, est sacrilegiũ commissum contra immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam impediens iniquis mediis Prælatos in vsu Ecclesiasticæ eorum iurisdictionis, & duas habet partes, quarum prior continet excommunicationem contra quoscunque impedientes quomodolibet, v. g. metu graui sui ipsius, consanguineorum, affinium, familiarium, notariorum, testium, &c. Archie-

piscopos, Episcopos, & superiores, ac inferiores Prælatos, & omnes alios quoscunque iudices Ecclesiasticos Ordinarios (impedientes enim iudices Sedis Apost. iam excommunicati sunt can. 13. & 14) quominus sua iurisdictione Ecclesiastica in principio, in medio, & fine iudicij contra quoscunque vtantur, iuxta canones, constitutiones Ecclesiasticas, & Conciliorum generalium, præsertim Tridentini decreta (si sit sequutus effectus, & consummatum delictum, ex Abbate. cap. cum in cunctis. §. Clerici. num. 3. de electione & aliis) quod etiam nefas detestatur Bonifacius VIII. cap. quoniam de imm. Eccl. l. 1. non tantum in fauorem ordinariorum iudicum, vt sit hoc canone, sed etiam delegatorum, addita pariter excommunicatione non tamen reseruata, secus ac fiat hic. & Concilium Tridentinum sess. 20. c. 3. de refor. cum ait. *Nefas autem sit sæculari magistratui prohibere Ecclesiastico iudici, ne quem excommunicet, aut mandare, vt latam excommunicationem reuocet.* Sed casum bullæ cœnæ Pius V. fecisse videtur. cum Nauar. c. 27. num. 71. vers. quarta. dicat recenter factum.

Comprehenduntur autem personæ omnes delinquentes, tam Ecclesiasticæ, quàm sæculares cuiuscunque sint dignitatis (cum relatiuum, *qui*, referat omnes personas enumeratas can. 14. cuius pars est hic 16. ex Nauarr. cap. 27. n. 70.) impedientes ne Ecclesiastici iudices ordinarij suam exerceant iurisdictionem. Quare, qui impediret Prælatos Ecclesiasticos, ne vterentur Ecclesiastica iurisdictione delegata, hanc excommunicationem non incurreret, vt notat etiam Suarez num. 91. & Alterius d. 17. cap. 1. cum hic sit tantum sermo de ordinariis iudicibus. expressisset enim sum. Pôtifex etiam iudices delegatos, si eos quoque comprehendere voluisset. voluit enim magis aggrauare impedientes in sua iurisdictione Prælatos iudices ordinarios, quàm eos, qui eos, qui delegatos, cum in ordinariis Ecclesiastica dignitas specialiter resideat. & ideo ordinariorum causa sit fauorabilior, quàm delegatorum.

Quid si Episcopum quis impediat in visitatione v. g. Ecclesiæ exemptæ tanquam Sedis Apost. delegatum, iuxta Concil. Trident. sess. 22. cap. 8. & sess. 24. cap. 9? Incurret hanc excommunicationem, ex Alterio; tum quia iam talis iurisdictio est ordinaria, cum concedatur ratione dignitatis; & perpetuo, non ratione personæ, & ad tempus, iuxta Glossam. cap. irrefragabili. v. super hoc delegatus. de off. iud. ord. Tum quia excommunicatio fertur contra impedientes vsum iurisdictionis Ecclesiasticæ secundum quod canones, & sacræ constitutiones Ecclesiasticæ, & decreta Conciliorum generalium, maximè Tridentini statuunt. nô igitur excusantur impedientes Episcopos, ne vtãtur iurisdictione à Tridentino eis concessa.

Sed vtrum hic canon perstringat solùm, qui iurisdictionem habentes prædictos ordinarios iudices in iurisdictionis vsu impediunt, an etiam priuatas personas nullam publicam personam gerentes, si idem committant crimen? Ratio dubitandi est, quia canone 14. videtur solum agere de haben-

tibus

tibus iurisdictionem, seu personis publicis. & c. quoniam. de imm. l. 6. vbi habetur similis excommunicatio, dicitur. *Quoniam vt intelleximus quorumdam Iustitiariorum, Bailiuorum, Iudicumve*, &c. Sed respondet Altervs. d. 17. cap. 1. vtrosque præstringere; tum quia Pontifex absolutè loquitur, & sine limitatione: *nec non qui quomodolibet*, &c. Tum quia etiam in §. 14. excommunicationi subiiciuntur priuatæ quoque personæ, ob illa verba. *omnes, & singulos.* quibus comprehendunrur quicunque committentes vetita, & c. quoniam. licet in narratiua fiat mentio solum prædictarum personarum publicarum, in dispositiua tamen, quæ maximè attendenda est, generaliter statuitur contra omnes impedientes, ex Gemin. ibid. num. 8. Anchar. num. 2. Ioan. And. &c.

Gaudent igitur priuilegio huius canonis Ecclesiastici ordinarij, tam superiores, Cardinales, Legati, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi nondum consecrati, si iam habeant, quæ sunt iurisdictionis, quàm inferiores, vt Generales Ordinum regularium, Prouinciales, Abbates, Custodes, Priores, Rectores, seu alio nomine nuncupati, habentes iurisdictionem fori contentiosi.

Altera verò pars excommunicat omnes, qui post Ordinariorum, vel ab eis delegatorum quorumcunque sententias, & decreta, aut aliàs fori Ecclesiastici iudicium, seu pronunciatum eludendentes ad Curias sæculares recurrunt, & ab illis prohibitiones, & mandata, etiam pœnalia, v. g. sub pœna amissionis bonorum, Ordinariis, aut delegatis, vt desistant decerni, & contra illos exequi procurant. Necnon eos, qui hæc decernunt, & mandant exequi: Item executores ipsos, qui parent Magistratui decernenti: tandem eos, qui in eis dant auxilium, cõsilium, patrocinium, & fauorem, quæ sunt actiones accessoriæ, ob quas excommunicatio etiam incurretur sequuta aliqua actione principali. vt si quis alteri consulat, vt recurrat ad Curiam sæcularem contra Episcopum, à quo se grauatum putat, si ille recurrat, etiam si vlterius deinde non sit progressum in causa. Quare hæc secunda pars continet septem actiones, seu particulares modos, quibus eludentes iurisdictionem Ecclesiasticam ordinariorum, & eorumdem delegatorum incurrunt excommunicationem siue laici sint, siue clerici, siue religiosi recurrentes ad prædictas sæculares Curias contra sententias, & decreta Ecclesiasticorum Iudicum.

THEOREMA 426.

DEcimus septimus Canon videtur bullæ insertus à Iulio II. vel Leone X. cum non extet eius mentio ante Syl. excommunicatio 7. num. 73. & Caiet. excommunicatio. c. 27. cuius materia est sacrilegium, quo summ. Pontifex Ecclesiæ caput, & Sedes Apostol. Ecclesiarum omnium magistra, & quæcunque Ecclesiasticæ personæ offenduntur. Primò, vsurpatione iurisdictionum (temporalium maximè. c. non minus. de imm. Eccl. Syl. excommunicatio 9. §. 12. verb. primò dubitatur. Caiet. excomm. c. 40. Suarez num. 95. Altetio d. 18. cap. 1.) fructuum, redituum, & pro-

uentuum, seu obuentionum quarumcunque ad eos ratione Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum (non autem alio profano titulo, ex Suarez, Sayro l.3.cap.21. num.4. Tolet. l.1.c.28. Caiet.c.27. Nauarr. c.27. num.71. vers. sexta) pertinentium. & secundò, eorumdem sequestratione sine legitima facultate, & licentia. ideo hoc quoque canone defenditur libertas, & immunitas Ecclesiastica, vt fit etiam Clement. *religiosi.* de decimis. Clement. *Cupientes.* de pœnis. & cap. hoc consultissimo. de rebus Eccles. non alienandis. l. 6. Concil. Lateranense sub Alexand. III. c. 19. Bonifac. IX. constit. 40. de qua Epit. 29. & Theor. 77. n.4. Leonis X. bulla 10. Epit. 54. Theor. 151. & Constit. 11. §. 3. edita in Concil. Later. sess. 9. additis grauibus pœnis, vt excommunicationis, etiam si Principes fuerint; interdicti Ecclesiastici talium Principum terris, & dominio, eo ipso incurrendis; priuationis priuilegiorum, feudorum, &c. & in Concil. Tridentino sess. 22. cap. 11. de reform. licet ibi non sit excommunicatio reseruata. Itaque violatores huius canonis, siue sint laici, siue Ecclesiastici tam vsurpando, quàm sequestrando prædicta iura & bona, incidunt in excommunicationem.

Quæres, an fures, vel milites, qui huiusmodi indistinctè cum cæteris rapiunt, incidant in hunc canonem? Respond. Caietanus, Nau. locis cit. Graff. l.4. cap.16. n. 144. Sayrus l. 3. cap. 21. num.4. Suarez num.96. Alterius d.18. cap.1. non incidere. Tum quia is tantum propriè dicitur vsurpare fructus, prouentus, &c. qui velut potestate vsurpata & quasi auctoritariuè proprio iure vtens illos occupat; prædicti verò fures, & milites non quasi auctoritatiuè, vt sibi debita illa capiunt, sed vt aliena dolo, & rapina occupant. Tum quia ad incurrendam hanc excommunicationem opus est, vt res Ecclesiæ non quouis modo vsurpentur, sed vt prouentus Ecclesiæ; vnde qui res Ecclesiæ vt res simpliciter, & indistinctè, vt cæteras, & non vt Ecclesiæ prouentus, accipiunt, non afficiuntur excommunicatione. sicut nec si quis furetur triticum ex decimis, aut primitiis collectum, non magis incurrit cẽsuram, quàm si quodlibet aliud furaretur. Ideo excommunicatio non est lata contra raptores, & fures, sed contra dominos, qui beneficiorum fructus vsurpant, ac si ad se pertinerent. similiter, nec excommunicatur ex Alterio ibidem, capiens à Clerico debitore suo ex fructibus illius beneficij, quantum est suum creditum, quia non surripit tanquam res Ecclesiasticas, sed tamquam res sui debitoris.

Rogabis, an vsurpantes fructus, v.g. Papatus, Episcopatus, quando vacat, incidantne in hanc excommunicationem? Negat Caiet. cit. cap. 27. & Tolet. l. 1. cap. 28. eò quod tunc nullæ extent Ecclesiasticæ personæ, quibus ratione beneficiorũ, & Ecclesiarum debeantur. Sed oppositum verius sentit Nauarr. cap. 27. num. 71. Suarez d. 21. sect. 2. num. 97. Sayrus l. 3. c. 21. num. 4. Alterius d. 18. cap. 1. Tum quia quamuis vacet Sedes, fructus tamen ad eam pertinent, vt ex hoc eodem § constat. Tum quia prohibitio, & censura non est præcipuè facta

facta in commodum personæ, sed in defensionem Ecclesiasticæ immunitatis, siue hi prouentus nunc pertineant ad determinatam personam, siue debeant pertinere postea, nempe futuro successori, cui de iure reseruātur; tum quia maius periculum est vsurpationis horum bonorū tempore vacationis, quàm in vita beneficiarij, vnde aperietur fraudibus, & bonorum Ecclesiasticorum vsurpationibus via. Tum quia aliàs conuentuum, & monasteriorum bona communia vsurpantes nunquam incurrerent, quia illi prouentus non pertinent ad determinatam personam, sed ad hanc communitatem.

Sed quid de vsurpatoris filio sciente, & retinente prædicta à patre vsurpata? Incidet & ipse, cum in iure pro eodem reputetur rem iniustè vsurpare, & rem iniustè retinere, vt peculiariter de Ecclesiæ rebus dicitur. c. indignè. 12. quæst. 2. & c. sicut. d. 47. & c. sæpè. de restit. spol. & Concil. Trident. sess. 22. c. 11. de reform.

Extenditur deinde excommunicatio ad sequestrantes quauis occasione, vel causa, sine Rom. Pontificis, vel eorum, ad quos de iure pertinet, expressa licentia, vt fit etiam in dicta Leonis X. bulla 7. olim 11. & Bonifacij IX. constitutione 4. vt dictum est Theorem. 77. Est autem sequestrare auctoritate Iudicis hæc apud aliquē deponere, ne interim ad Ecclesiasticas manus deueniant; vnde ex se est actus iurisdictionis, & ob id prohibitus. non erit autem talis si fiat aut de licentia Papæ iuxta bullam cœnæ Clementis VII. aut ex bullis successorum, de licentia habentis ad id legitimam auctoritatem, vt ordinarij, eiusque Vicarij, aut Nuncij, vel Legati Sedis Apost. impetrata (nempe ante sequestrationem, ex Abbate. c. licet. num. 11. de regul. licentia enim semper debet præcedere actum, etiam si licentia denegari non possit, vt docet Abbas. c. tua nos. num. 7. de Eccles. ædif.) & additur, *quauis occasione, & causa*, vt omnes excludantur; vnde sine fructus Ecclesiastici sequestrentur ad tollendas contentiones, inimicitias, mortes, aliaque mala, siue ne distrahantur, & dissipentur fructus; siue ne retinens eos ius acquirat in possessorio, siue ex alia causa, si absque dicta licentia fiat, contrahitur excommunicatio.

Sed an etiam in canonem incidat, qui procurat, & facit, vt Iudex sæcularis sequestret Ecclesiasticos fructus clerici sibi debentis? Respond. modò non incidere, ex Nauarr. consil. 34. de sent. excom. Graffio l. 4. cap. 16. Alterio d. 18. c. 2. quia nunc excommunicantur solum, qui vsurpant, & qui sequestrant. hi autem sunt Iudices, quorum auctoritate fiunt sequestra. non est igitur extendenda constitutio ab vno casu ad diuersum. c. pœnæ. de pœnit. d. 1. scilicet ad partes, quæ apud Iudices illa procurant. Excommunicatio enim lata contra facientem aliquid, non includit illud procurantes, consentientes, consulentes, mandantes, nisi ibidem exprimantur. Excommunicationem igitur solum incurret Iudex sæcularis sequestrans prædictos fructus beneficiales: dixi *modò non incidere*, secus enim fuisset tempore Clementis VII. & Pauli III. in quorum bullis addebatur. *vel per se, vel alium, seu alios, directè*

directè, vel indirectè prædicta exequi, vel procurare, aut in eiſdem conſilium, auxilium, vel fauorem præſtare non verentur.

THEOREMA 427.

Similiter Canon 18. fertur ad eiuſdem libertatis, & immunitatis Eccleſiaſticæ defenſionem æptam can. 14. Ideo excommunicatione huius canonis punitur ſacrilegium, quo Eccleſiaſtica libertas offenditur imponendo onera abſque Pontificis Romani licentia, tam ipſis Eccleſiaſticis perſonis, quam bonis earum, & Eccleſiarum, quippe immunibus. quæ prohibitio continebatur etiam virtute in præcedentibus §§. excepta extenſione ad accipientes oblata à ſponte dantibus. & quo ad perſonas, vniuerſalis eſt hæc excommunicatio, etiam Reges, & Imperatores perſtringens.

Actiones principales prohibitæ, tres ſunt. Prima, ſine expreſſa licentia Papæ imponere perſonis Eccleſiaſticis, & earum, atque Eccleſiarum bonis collectas, talleas, & ſimilia onera. Secunda, illa ab eiſdem exigere. Tertia, ſic impoſita recipere, etiam à ſponte dantibus, iuxta c. clericis. de Immun. Eccleſ. l. 6. Acceſſoriæ verò ſunt non vereri facere, exequi, vel procurare prædicta per ſe, vel alios directè, vel indirectè, & in eis dare auxilium, conſilium, fauorem. & caſus inſertus eſt bullæ tempore Iulij III. cum nondum eſſet in bulla Iulij II. & Leonis X. vt conſtat ex Caiet. excommunicatio. c. 40.

Fertur itaque hoc loco excommunicatio reſeruata Papæ contra imponentes, exigentes, recipientes abſque ſpeciali & expreſſa licentia. Rom. Pontificis, decimas, collectas, talleas, præſtantias (quæ ſolum nomen habent mutui, cum nunquam reſtituantur) & ſimilia onera realia, perſonalia, mixta; de quibus nominibus Sylu. v. gabella. i. Eccleſiaſticis perſonis, ac earum, & Eccleſiarum, monaſteriorum, & beneficiorum bonis, fructibus, reditibus, ac prouentibus. Quod etiam fit abſque reſeruatione in c. non minus. de imm. Eccleſ. ſumpto ex Concil. Lateranenſi ſub Alexand. III. c. 19. contra eoſdem imponentes huiuſmodi onera Eccleſiaſticis, ſi moniti non deſiſtant, cum eorum fautoribus haud communioni reſtituendos, donec fecerint ſatisfactionem competentem. excepto caſu, ſi non ſufficientibus facultatibus laicorum, Epiſcopi auctoritate, propter vtilitatem, & neceſſitatem communem fieret impoſitio. Vnde differt ab excommunicatione bullæ cœnæ, quòd illa prærequirat admonitionem, ſufficiat ad eam vitandam licentia Epiſcopi, & non ſit reſeruata Papæ, ſecus ac fiat in bullæ cœnæ. Itemque in c. aduerſus. de imm. Eccleſ. ex Concil. Lateranẽſi ſub Innocent. III. in quo innouatur conſtitutio prædicta Alexand. III. ſublata exceptione illa, *vt Clerici ſolum ſoluere tenerentur, ſi non ſufficerent facultates laicorum.* & ob id ſtatutum, nunquam licere huiuſmodi exactiones Clericis imponere, niſi prius cõſulto Rom. Pontifice, ad quem ſpectat communibus neceſſitatibus prouidere (nimij enim erant ſæculares ſub ratione neceſſitatis publicæ in his exactionibus flagitandis) & ſimul quoque declaratum, vt ciuitatum officia

officiales, qui dicta onera imposuissent, remanerent adhuc officio finito, irretiti excommunicatione cum obligatione satisfaciendi debito, simúlque essent excommunicati successores in officio, nisi intra mensem satisfacerent ipsi non quidem de bonis suis, sed de communibus, cum vt officiales ciuitatis satisfaciant, ex Suarez num. 101.

Habetur etiam ferè similis excommunicatio Bonifacij VIII. contra exigentes huiusmodi tributa in c. quamquam. de censibus. l. 6. vbi additur, vt qui eam incurrit, non absoluatur, & Vniuersitas non liberetur ab Ecclesiastico interdicto, donec integrè satisfacerint. Idem tulerat in c. clericis. de Imm. l. 6. excommunicationem contra imponentes, & exigentes talleas ab Ecclesiasticis personis, & extenderat etiam ad accipientes à spontè dantibus. Et ad ipsos Ecclesiasticos si spontè darent absque speciali licentia Papæ, eámque reseruarat sibi. & Vniuersitates, quæ talia committerent, supposuerat interdicto. Sed Benedictus XI. in extrauag. *quod olim.* de Immunit. reuocauit decretum Bonifacij quantum ad hoc, vt excommunicatio & interdictum locum non haberent in accipientibus à spontè dantibus, neque in ipsis clericis voluntariè soluentibus. Tum Clemens V. Clem. quoniam. de Imm. Ecclesiæ. vtrumque decretum Bonifacij, & Benedicti reuocauit, & solum seruari voluit c. non minus. & c. aduersus. de Imm. Ecclesi. In Concilio deinde Lateranensi sub Leone X. sess. 9. innouatæ sunt omnes censuræ excommunicationis, interdicti, & depositionis latæ contra imponentes Ecclesiasticis talia onera, & exigentes etiam à sponte dantibus, & consentientibus; & præter prædictas pœnas, quas voluit contrauenientes eo ipso incurrere, addidit etiam inhabilitatem ad omnes actus legitimos, & reddidit illos intestabiles. Demum accessit bulla cœnæ, in qua innouantur à summo Pontifice decreta super his, per sacros canones, tam in Lateranensi nouissimè sub Leone X. celebrato, quàm in aliis Conciliis generalibus editis, nempe in c. non minus. & c. aduersus. de Imm. Ecclesi. cum censuris, & pœnis in eis contentis, sibi reseruatis, de quibus etiam meminit Concil. Trident. sess. 25. cap. 20. de reform.

Easdem immunitates Ecclesiasticis concesserunt Reges, & Imperatores, vt constat ex Cod. de sacros. Eccles. l. sancimus. 2. l. placet. l. iubemus. l. priuilegia, de quibus. 16. quæst. 1. c. generaliter. & 23. quæst. 8. c. in qualibet. & Authen. *Item nulla potestas.* Cod. de Episc. & cler. vt præmisimus Theorem. 16. 77. 78. 82. 83. & meritò, cum personæ Ecclesiasticæ vt dixi Theorem. 78. sacrificiis & orationibus ad Deum, cæterisque suis piis operibus in regnorum vtilitatem, multò plura conferant sæcularibus Principibus, quàm facerent collectis, & talleis. c. in qualibet. 23. quæst. 8. Idem colligunt Patres ex verbis Domini Matt. 17. *ergo liberi sunt filij,* significantis nec se debuisse soluere, quippe qui esset summi Regis filius, nec Apostolos, quòd essent sui familiares, & domestici; ex charitate tamen, ne exigentes scandalizarentur, soluit.

Aduertendum porrò protegi hoc loco à tributis, non solum bona Ecclesiarum, & beneficiorum, sed etiam patrimonialia clericorum, aut alio modo acquisita, cum Pontifex dicat. *Clericis, Prælatis, & alijs personis Ecclesiasticis, ac eorum, & Ecclesiarum, monasteriorum, & aliorum beneficiorum Ecclesiasticorum bonis, illorumque fructibus, redditibus, & prouentibus.* Quod etiam fit in legibus Patauinis Feder. II. Imp. l.2.& in legibus Caroli IV. confirmatis à Bonifacio IX. constitutione 4.de qua Epit. 29. num. 6. & in c. quamquam. de censibus l. 6. (vbi tamen excipiuntur, si quæ negotiationis causa portarentur) Idem ibidem v. *ipsarum.* aduertit Glossa.& in c.fin.de vita,& honest. cler.in verb.suis facultatibus.& in c.similibus.16.quæst.1. Panorm.p. 1.consil.3.Geminian.c.1.num.4.de Imm.Eccles.l.6. Bartol.in l. rescripto.ff.de muner. & honor. & in l. placuit.Cod.de sacros.Eccles. Hostiens.sum.de Imm.Eccles. §. à quibus. Sotus 4. d. 25. quæst.2. art.2. conclus.6. Sylu. excomm. 9. §. 13. vers.& tertio. Tab. excommunicatio 5.casu 18. Nauarr.cap.17.num. 202. Tolet.l.1.cap.29.num.2. Lessius l.2.cap.33.dub.3.num.19. Alterius d.19.c.1.Molina.d.670. Tuseo.v.bona.conclus.114.Reginald. l.11.num.377. etsi graues viri senserint bona patrimonialia Clericorum non esse exempta, vt Felinus in c.Ecclesia S.Mariæ. num.8. de constit.

Aduerte autem recipientes à Clericis sponte dantibus tunc excommunicationē contrahere, cum non omnino libera, & absoluta voluntate datur aliquid à Clerico, sed tantum quando sponte dicitur dari, quòd sine alia speciali vi, aut coactione, præter vetitam clericis impositionē, & exactionem, datur, ex Suarez num. 99. Sayro c. 22. num. 10. Viualdo num. 117. Quaranta. v. vectigal. tunc enim ipsa datio, quæ spontanea dicitur, verè fit, & fieri præsumitur ratione oneris etiam clericis impositi. vnde si in impositione oneris exprimeretur, Clericos ad id non teneri, si ipsi postea soluerent, recipientes non inciderent in Canonem. ideo addidit Pontifex. *sic imposita etiam à sponte dantibus recipiunt.* i. vt in impositione comprehendantur etiam Clerici. Et ne qua fraus in exactione pateret, adiecit. *& diuersis etiam exquisitis modis exigunt.* vt scilicet omnes modos, & titulos exigendi collectas, & talleas comprehenderet. exemplum habetur. c. clerici. de Imm. Eccles.l.6.illis verbis. *Sub adiutorij mutui*, subuentionis, subsidij, vel doni nomine, seu quouis alio titulo, modo, vel quæsito colore.

Quod spectat ad actiones accessorias excommunicantur omnes, qui per se, vel alios, directè, aut indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare non verentur, aut dant in his auxilium, consilium, & fauorem. Quare in hanc excōmunicationem incidunt, & qui per se ipsos Clericis tributa imponūt, & qui aliorum opera, vt Princeps, qui per se, vel per magistratum imponit, per officialem exigit, &c. & siue ipsa onera imponantur directè Ecclesiasticis, cum ipsimet soluere compellantur, siue indirectè, vt si grauentur eorum consanguinei, affines, coloni, &c. oneribus maioribus, ex quo indirectè sequatur damnū Ecclesiasticis, ideóque

que fiat legi fraus, quæ dicitur de persona ad personam. vel si cogantur res vendere, si pro eis nolunt tributa soluere, quæ soluerent laici, quæ dicitur fraus de re ad rem, de quibus, & de reliquis duobus modis fraudis, videnda Glossa.c.quanto. de priuileg. Azor t.1. l.5.cap.13.quæst.7.

Itaque hæc excommunicatio ligat omnes cuiuscunque sint dignitatis, qui per se ipsos, vel per alios, directè, vel indirectè prædicta faciunt, idest collectas imponunt, vel exigunt, aut exequuntur, id est eas ex mandato Principis, Magistratus, Iudicis executioni mandant, vel eas procurant, id est, mediatores sunt, vt imponantur, & exigantur, & dant auxilium, consilium, & fauorem. v.g. assessores, qui consulunt; notarij, qui edicta conscribunt; præcones, qui publicant; publicani, qui conducunt; ministri, qui exigunt imposita, cæterique Curiæ famuli denunciantes, capientes, sequestrantes, auxiliantes, & fauentes.

Sed vtrum clausulæ, *per se*, *vel alios, directè, vel indirectè, & dantes auxilium, consilium, & fauorem*, sint intelligendæ in singulis prohibitis ab initio can. 14. vsque ad finem præsentis 18. Lis est inter auctores. affirmat Tolet. l.1. cap.29. num. 4. Sylu. excommunicatio 7. num. 70. 71. 72. Tabiena excommunicatio 6.num.12, quod sit vnicus contextus. Negat Alterius d. 19. cap.4. initio, quod in singulis casibus expresserit Pontifex, quando voluit facere extensionem. vnde in can.14. exprimuntur qui dant auxilium, consilium, & fauorem. sic in 16. & 18. Illa verò clausula, *directè, vel indirectè*, apponitur in 15. & 18. ob id non sunt faciendæ extensiones, nisi vbi à Papa sunt factæ. An verò possessiones grauatæ tributis, & talleis transeant ad Ecclesiasticos cum suo onere, necne, Theorem.77. num.6. dixi, & aliæ similes difficultates explicantur ab Abbate. c.fin. de vit. & honest. cler. & c. non minus. de Imm. Eccles. Petro Ancharan. & Geminiano ibidem. Ioan.And.c.1. de Imm. Eccl. l.6. Archidiac. ibidem. Sylu. immunitas.1.§.19. Alterio.d.19.c.6.toto.

THEOREMA 428.

VTi lata est supra excommunicatio in defensionem libertatis Ecclesiasticæ in causis ciuilibus, ita in hoc §.19. fertur ad eamdem tuendam in causis criminalibus, qui casus additus est bullæ cœnæ à Pio V. & Gregor.XIII. cum non haberetur in bulla P. Iulij III. apud Ledesmam, nec Pauli IV. apud Sotum, vt notat Saytus. Hoc idem tamen, iure veteri prohibuerant Constantinus, Theodosius, Heraclius, Feder.II. l. 1. Cod. tit.de Episc.& cler.Auth *statuimus*, vbi sic ait: *statuimus, vt nullus Ecclesiasticam personam in criminali quæstione, vel ciuili trahere ad Iudicium seculare præsumat contra constitutiones Imperiales, & canonicas sanctiones. Quod si actor fecerit, à suo iure cadat, iudicatum non teneat, & Iudex ex tunc potestate iudicandi priuetur*; & Carolus IV. anno 1377. præter alias pœnas transgressores ipso facto reddidit infames, priuatos omni honore, & à nobilium numero exclusos, vt vidimus Epit. 29. & iure canonico. 11. quæst.1. c.nullus Episcopus. c.nullus iudicum.c.

ſi diligenti. de foro compet. c. at ſi clerici. & c. qualiter. de Iudiciis. bulla 3. Vrbani V I. quæ incipit. *quia.* vt in Epitom. 28. & bulla. 4. Bonifacij I X. quæ incipit. *iuſtis*, vt Epit. 29. *Summi Pontifices.*

Actio igitur hoc loco damnata, eſt ſacrilegium commiſſum à ſæcularibus Magiſtratibus, & Iudicibus, Notariis, cæteriſque miniſtris, qui quomodolibet ſe immiſcent in cauſis capitalibus, ſeu criminalibus (dicuntur *capitales cauſæ*, ex Gloſſa in l. tranſigere. Cod. de tranſact. in quibus agitur de crimine capitali, cui pœna imponitur, aut vltimi ſupplicij, aut amiſſione libertatis, vt ſi damnetur quis ad metallum, ſeu triremes, aut amiſſione ciuitatis, vt cum quis deportatur. *Criminalis* verò latius patet, cum complectatur omne iudicium de crimine contra aliquem, ex Claro in pract. crim. quæſt. 1.) Clericorum eos proceſſando (quo verbo includuntur omnia acta in iudicio in aliqua cauſa) banniendo, id eſt in exilium mittendo, & relegando ad tempus, à quo diuerſum eſt deportare, quod eſt damnare exilio perpetuo. l. relegatorum. ff. de Interd. Sylu. v. bannum. §. 4. quod eſt ſpecies quædam capitis diminutionis, vt dicitur Inſtit. de capitis dimin. §. eſt autem. capiendo, ſententias contra eos proferendo, vel exequendo, ſine ſpeciali, ſpecifica, & expreſſa licentia Papæ, cuiuſuis ſint dignitatis, & nominis, vnde complectitur Magiſtratus, Iudices, Notarios, ſcribas, qui ſcilicet tranſcribunt excepta per Notarios, executores, & cæteros, quocunque nomine vocentur, ſe in his interponentes, niſi habeant ſpecialem, ſpecificam & expreſſam licentiam Sedis Apoſtolicæ.

Quare non ſufficit primò licentia per verba generalia, vt ſi Principi ſit conceſſum, vt in ſuo dominio poſſint ſæculares iudices cognoſcere de cauſis clericorum, cum huiuſmodi licentia ſit generalis, non ſpecifica, cum non exprimat de quibus clericis, vtrum conſtitutis in ſacris, an aliis tantum; nec de quibus cauſis ſit ſermo, ciuilibus, an criminalibus, &c. num de leuibus tantum, an etiam de atrocibus criminibus.

Secundò, debet eſſe licentia expreſſa, vnde non ſatis eſſet ad vitandā excommunicationē ſi Princeps longo temporis ſpatio publicè vſurpaſſet iuriſdictionem animaduertendi in perſonas Eccleſiaſticas, etiam ſi probabiliter præſumeret, id ad Pontificis aures peruenìſſe, & non fuiſſe reprehenſum, quaſi Pontifex tacitè approbaret. Sed eſt neceſſaria licentia expreſſa, quia ex cap. iam dudum. de præb. multa per patientiam tolerantur, quæ ſi fuiſſent ad iudicium deducta, tolerari non debuiſſent.

Tertiò debet eſſe licentia ſum. Pontificis, & non inferioris, v. g. Epiſcopi, ex hoc §. & communi ſententia Ripæ. cap. decernimus. num. 34. de iudiciis. Clari. §. fin. quæſt. 41. num. 5. & 7. Gloſſæ d. c. decernimus, & de nouo adiecit Paulus V. ad maiorem declarationem præcedentium. Quique huiuſmodi licentiam ad perſonas, & caſus non expreſſos extendunt, vel aliàs illa perperam abutuntur. vt Principes ſæculares ſcirent, ſe in excommunicationem cadere, ſi præſumerēt Eccleſiaſticorum cauſas criminales iudicare, quamuis

ſuffulti

suffulti essent speciali, & expresso priuilegio Sedis Apost. si quouis modo in tali cognitione, vel quoad personas, vel quoad casus, vel quoad alias conditiones excederent Priuilegij fines.

Vtrum autem sit necessarium, vt hæc licentia sit quo ad personam, & quod delictum in indiuiduo specialis, non omnino constat. nam Suarez num. 103. sentit sufficere, si licentia sit ad tale delictum cognoscendum in specie, & licentia sit generalis quoad personas Ecclesiasticas, tempora, & loca, in quibus tale crimen inuentum fuerit. Alterius d. 20. cap. 1. tenet debere esse licentiam specialem, tam quoad personas, quam quo ad delictum in indiuiduo. Solent tamen à Doctoribus excipi aliqui casus, in quibus iudex sæcularis absque metu excommunicationis potest se immiscere, vt si clericus amisit priuilegium clericale, ex Dec. Felin. Abbate. cap. cum non ab homine. de iudic. vel si clericus deprehendatur in flagranti delicto, vt interim iudex iniuriam compescat, vt si clericus asportet furtum, cum animo tamen tradendi eum suo iudici competenti, & alij similes. de quibus Nauarr. cap. 27. num. 83. & seq. Graff. l. 4. cap. 18. nu. 150. & seqq. Alterius d. 20. cap. 1. Viualdus in expl. bullæ num. 124. Panor. cap. cum non ab homine. de iudiciis. Molina t. 1. d. 31. Sotus 4. d. 25. q. 2. art. 2. Couarr. in qq. pract. c. 31. 32. 33. Vide etiam Theor. 424.

THEOREMA 429.

Vigesimus Canon duas habet partes, vnam vsque ad. *Nec non supremam*; alteram vsque ad finem. & quidem Prima vetus est, cum habeatur in bulla Martini V. apud D. Anton. 3. p. t. 24. cap. 72. & Syl. excom. 7. num. 75. Altera cæpisse videtur sub Iulio III. vt colligitur apud Ledesmam 2. 4. q. 26. art. 2. Continet autem excommunicationem in defensionem temporalis dominij, iurium, & supremę iurisdictionis pertinentium ad Sedem Apost. & quoad personas delinquentes, est vniuersalis, & sine vlla exceptione, siue sint sæculares, siue Ecclesiastici, & cuiuscunque gradus.

Actiones principales prohibitæ duæ sunt. Prima per se, vel alios, directè, vel indirectè sub quocunque titulo, vel colore præsumptuosè inuadere, destruere, occupare, detinere in totum, vel in partem, almam vrbem, & alias ciuitates, & loca, vel in eis vsurpare iura ad Sedem Apost. mediatè, vel immediatè pertinentia. Secus autem, si loca, & iura solum spectent ad personas priuatas, vt priuata domus, vel ager; & dicitur *mediatè, vel immediatè subiecta Ecclesiæ Romanæ*, vt comprehendantur tam loca, in quibus Apostolica Sedes per suos officiales ius dicit, quæ dicuntur immediatè subiecta, quàm illa, quæ sunt alicui in feudum concessa, & à feudatariis reguntur. Secunda, præsumere de facto vsurpare, perturbare, detinere, & variis modis vexare supremam iurisdictionem Papæ, & Rom. Ecclesiæ in eisdem locis competentem. quare hæc excommunicatio non solum incurritur, quoties quis præsumit Ecclesiæ Rom. loca inuadere, occupare, destruere, sed etiam sine vlla inuasione, & oc-

cupatione, ſi quouis modo impediant, ne in illis Officiales Sedis Apoſt. iuriſdictionem exerceant. ob id prior excommunicatio perſtringit inuadentes corporaliter ipſa loca Rom. Eccleſiæ; poſterior autem de facto vſurpantes iuriſdictionem, quam in dictis locis habet Eccleſia Rom. quæ eſt res incorporea. Actiones acceſſoriæ dãnatæ, ſunt. Prima, adhærere prædicta facientibus. Secunda, illis fauere. Tertia, illos defendere auxilio, conſilio, fauore.

Supremæ autem iuriſdictionis nomine, vt etiam iurium Eccleſiæ Rom. denotantur temporales, cum ſit ſuperius ſpirituali ſufficienter prouiſum. Num autem ſi pluribus actionibus contra hunc canonem peccetur, incurrantur plures, an vnica tantum excõmunicatio? Videndus Nauar. cap. 6. num. 17. 18. Alterius l. 3. d. 10. cap. 8.

Dubitabis, an ſi vna pars ciuitatis Papæ ſubiectæ armata manu inuadat alteram partem, vel vna ciuitas aliam, non vt illam ab obedientia Papæ ſubtrahat, ſed vt ipſa alteri ibi præualeat, vt ſolet accidere in capitalibus inimicitiis, & factionibus, incurrat, qui in hoc delinquit, excommunicationem, necne. Qua in re Caiet. excommunicatio. cap. 17. Nauar. c. 27. n. 73. Suarez d. 21. ſent. 2. num. 105. Sayrus. l. 3. cap. 24. num. 5. Alterius. d. 21. cap. 1. Affirmant, eò quod factioſi iſti, licet nolint tollere ab Eccleſia Rom. loca, dum tamen volunt ibi præualere, & quaſi dominari, indirectè vexant, & turbant regimen ciuitatis, & ſupremam Eccleſię iuriſdictionem, præſertim cum huiuſmodi inuaſiones nunquam fiant abſque partiali ſaltem Ciuitatis deſtructione. & in eandem incurrunt banniti hoſtiliter in magno numero irruentes in loca & ciuitates Eccleſiæ, vt aduertit Sayrus, & Alterius locis citatis.

Extat hac eadem de re conſtitutio 10. Io. XXII. in qua huiuſmodi perturbatores non ſolum excommunicãtur, ſed etiam priuantur priuilegiis, iuribus, feudis, eorumque loca ſubiiciuntur interdicto. habetur etiam bulla, quæ incipit. *Etſi ſolerter.* Clementis VI. anni 1342. eadem de re, & aliæ poſteriorum Pontificum Alexandri VI. num. 1. Iulij II. num. 6. & aliorum, vt dictum eſt Theor. 61. 62. Quonam autem iure, & tempore ſummi Pontifices totius ſtatus Eccleſiaſtici ſint iuriſdictionem adepti, diligenter perſequitur Alterius. d. 21. cap. 1. & 2. Sigonius de regno Italiæ, & Illuſtr. Baronius in annalibus. Videndum etiam Theorema 60.

THEOREMA 430.

INcipit can. 21. pars tertia bullæ, in quà ponuntur clauſulæ ſpectantes ad confirmationem, & obſeruationem illius. hoc igitur §. 21. à Pio V. primò ſtatutum eſt, vt huiuſmodi proceſſus, & litteræ non expirent morte Pontificis, ſed durent, quo vſque alij fiant, aut publicentur à Pontifice pro tempore exiſtente. quo loco particula (*aut*) non habet vim diſiunctiuam, ſed copulatiuam, vt aliàs ſæpe ex Alberico in dictionario, dictione (*vel*) Felino in cap. inter cæteras. num. 10. de reſcript. Baldo in l. 2. Cod. de obſeq. patr. præſt. Archidiac. in cap. paſtoralis 7. q. 1. vnde

vnde sensus est, donec alij fiant, & publicentur. cum non sufficiat legem scriptam esse, nisi etiam publicetur quòd promulgatione incipiat obligare subditos.c. ad hæc. de postul. prælat.

THEOREMA 431.

Altera, quæ habebatur etiam in bulla cænæ Martini V. apud S.Anton. cap.72. & Sylu. excom.7. num.76. reseruantur harum litterarum casuum absolutiones extra mortis articulum summo Pontifici. In tali verò articulo, in quo ex Conc. Trid. sess.14.c.7. nullus casus reseruatur, ad obtinendam absolutionem ab alio, quàm à Papa, prærequiritur cautio de stando Ecclesiæ mandatis, & satisfaciendo parti læsæ. Non enim Pontifex exigit, vt præcedat realis satisfactio, cum ea sæpè tunc sit impossibilis: sed solum expressam cautionem postulat de satisfaciendo, licet, si possit commodè, optimum sit id statim facere. Debet tamen cautio esse sufficiens arbitrio prudētis Cōfessarij. Communiter dicitur, debere esse pignoratitiam, si hæc non possit, fideiussoriam, quod si neque hæc dari possit, saltem iuratoriam, iuxta Glossam penult. Clem.1. §.verum. de hæret. Cardinalem ibidem.q.4. Felin. cap. postoralis. §. præterea de off. ordin. Nauar. cap.27.nu.72. Suarez d.21. sect.3. num. 1. Addit tamen Sayrus, si quando accidat, vt pœnitens sit in extremis, ita vt nec iuratoriam cautionem præstare possit, debere absolui, quia talis cautio solum requiritur, quatenus est possibilis, & non aliter.

Cum verò dicimus solum sum. Pontificem posse ab his censuris absoluere, non excluduntur ipsius ministri, seu delegati ad hunc effectum, cum aperte constet summ. Pontificem nec debere, nec moraliter posse ab omnibus huiusmodi casibus absoluere, immo nec solere id facere. Est tamen necessarium, vt delegatio fiat modo in hac Constitutione præscripto, non per indultum generale, aliàs quantum ad censuras bullæ cænæ non habebunt facultates, & priuilegia; cum per hanc clausulam hi casus particularem habeant reseruationem, & reuocentur quæcunque priuilegia cuiuis concessa, & concedenda, absoluendi ab his censuris per sum. Pontificem, Sedémque Apostol. ac cuiusuis Concilij decreta, nisi in eis comprehendantur casus præsentibus litteris expressi.

Quare nullo modo admittenda videtur sententia Bannes 2.2.q.11. art.4. Cordubæ l.1.quæst.11.art.1. Viualdi in fine bullæ. Iosephi Angles in flor. quæst.de confess.art.5. dub 6. Henriquez l.6.cap.14. n.7. existimantium per hanc bullam non derogari concessioni factæ Episcopis in casibus occultis reseruatis Sedi Apost. à Conc. Trid. sess.24. cap.6. vt absoluere possint suos subditos delinquentes in foro conscientiæ, ab hæresi quidem per se ipsos, in aliis autem à Vicario, eo quòd pœnitens ab Episcopo absolutus non absoluatur ex vi priuilegij sibi concessi, quod hic prohibetur, sed tantum auctoritate, qua Episcopus fungitur, quæ non fuerit à summo Pontifice coarctata. tum quia expressè bulla ait, absolui non posse nec prætextu facultatum, & indultorum concessorum

cessorum ordinibus mendicātium militiarum, regularibus, etiam Episcopali, vel alia maiori prædictis. nempe vt possint absoluere, & absolui; nec laicis etiam Regali, & Imperiali excellentia fulgentibus, per Papam, & dictam Sedem Apostolicam, ac cuiuscūque Concilij decreta, scilicet vt possint absolui. quod etiam docet Nauarr. cap. 27. num. 260. 275. Franc. Penna p. 3. direct. schol. 92. Suarez t. 4. d. 30. sect. 2. num. 10. & t. 5. d. 21. sect. 3. num. 5. Tolet. l. 1. cap. 30. num. 2. Azor t. 1. l. 8. cap. 10. q. 10. Maiolus l. 5. de irreg. cap. 46. Alterius d. 22. cap. 2. licet in aliquo perplexus. Tum quia ex citatis id declararunt viuæ vocis oraculo Pius V. Gregorius XIII. & Clemens VIII. Tum quia hac de re consulti Illustr. Cardinales super Concil. Tridentino idem omnino responderunt ex Nauar. cons. 11. de Priuileg. tum denique quia stylus, & vsus Curiæ Romanæ ita semper intellexit.

THEOREMA 432.

TErtia, quæ fuit etiam bulla Martini V. apud D. Anton. & Clementis VII. continet excommunicationem eo ipso incurrendam aliásque spirituales, & temporales pœnas pro libito Pontificis infligendas in eos, qui absque licentia, & contra tenorem bullæ cænæ, obstrictis anathemate bullæ, beneficium absolutionis de facto (de iure enim facultas denegatur. quare cum careant iurisdictione, absolutio nulla est.) præsumpserint (scienter videlicet, dolo, ac temere ex cap. decernimus. num. 6. de iudiciis. Cardinali in Clem. 1. quæst. 39. de priuileg. Calderino consil. 4. de sent. excom.) impendere, vnde si quis bona fide, sine dolo, ex inaduertētia aliquem ex prædictis excommunicatis absolueret, excommunicationē hanc non incurreret, vt etiam notat Nauar. cap. 27. num. 74. Caietanus excom. cap. 58. & 81. Suarez d. 21. sect. 3. num. 7.

Sed dubium est an hæc excommunicatio incursa ob datam absolutionem prædictis, sit reseruata, vt præcedentes, necne, summo Pontifici? Felinus in cap. pastoralis §. præterea. num. 9. de off. ordin. Sylu. absol. 1. §. 10. in fin. Caiet. excom. cap. 77. Armil. excom. n. 7. Rebuffus in bullam cænæ, att. 13. vers. Illos autem. affirmant. Oppositum tenet Nauar. cap. 27. n. 74. vers. secunda. Tolet. l. 1. cap. 30. num. 4. Suarez d. 21. sect. 3. num. 6. Sayrus l. 3. cap. 25. num. 7. Alter. d. 22. cap. 3. dub. 2. tum quia auctor bullæ non sibi reseruat hanc excommunicationem, secus ac olim fecerat Paulus II. ex Felino, & Tolet. ideo ei, cui de iure competit, absolutio conceditur, iuxta cap. nuper. de sent. excom. tum quia hæc excommunicatio additur post factam reseruationem in præcedenti clausula. quare reseruatio solum se extendit ad casus præcedentes, non etiam ad subsequentes.

Nec obstat extrauagans Sixti IV. quæ incipit. *Etsi dominici*. de pœnit. & remiss. cum tantum comprehenderet eos, qui absoluebant vigore priuilegiorum, & facultatum à se concessarum, quas reuocat, & contrafacientes eo ipso excommunicat, prohibens absolui ab alio, quàm à Pontifice Rom. vt scribit Nauarr.

Nauar. cap. 12. num 75. Suarez d. 22. sect. 5. num. 20. Alter. loco cit. At iam non reperiuntur huiusmodi indulta, & licentiæ à Sixto concessæ, nec quisquam illarum prætextu absoluit. vnde non censetur excommunicatio hæc reseruata, vt olim. Sicut nec qui prædictos excommunicatos absolunt, incurrunt cæteras pœnas, vt olim. siquidem ex Rebuffo in expl. bullæ cænæ Pauli III. & ex Anton. 3. p. t. 24. cap. 7. in bulla Martini V. interdicebantur prædicationis, lectionis, administrationis Sacramentorum, & audiendæ confessionis officio, quæ pœnæ in bullis recentioribus sunt omissæ, & sola apposita excommunicationis censura, vt aduertit etiam Suarez n. 7. & Sayrus cap. 25. num. 6.

THEOREMA 433.

QVarta continet conditiones requisitas, vt absolutio per Sedem Apostol. facienda possit ei, qui absoluendus est, suffragari, nempe vt antea à præmissis delictis destiterit, verúmque propositum habeat non committendi similia de cætero, quæ sunt in quacunque excommunicationis absolutione communia; cum æquum non sit, vt eximatur à pœna, qui non vult desistere à delicto. Deinde, vt qui fecerunt statuta contra libertatem Ecclesiasticam, de quibus can. 15. non censeantur absoluti, nisi prius publicè decreta reuocauerint, de libris deleuerint, & de reuocatione certiorem fecerint Rom. Pontificem. vid. Theor. 15. Simile habetur in c. nouerint, de sententia excomm. cum enim inciderint in censuram ob statuta prædicta, vt absoluantur, ea cassare debent. ideo non est hoc ius nouum, sed antiquum; ob id non dicit Pontifex, *statuimus*, sed, *declaramus*, & addit. *protestantes quamcunque absolutionem ab excommunicatione*, nempe in foro interiori, vel exteriori, absolutè, vel sub conditione, simpliciter, vel ad cautelam, solemnem, & non solemnem generaliter, vel specialiter datam, futuram nullam, nisi seruatis prædictis quinque conditionibus. Quin etiam protestatur neminem posse prætendere à prædictis censuris se liberare per quamcunque absolutionem, vt puta, cum quis impetrat rescriptum Papæ, in quo solet addere, *téque ab quibusuis excommunicationis, suspensionis, & interdicti, & aliis Ecclesiasticis censuris ad hunc effectum absoluentes*, &c. seu etiam solemnes benedictiones, v. g. in die cænæ (nec enim tunc datur vlla absolutio) sed tantum per viam absolutionis à summo Pontifice cōcedendæ. ideo nullos contrarios actus per Pontificem factos tacitè, vel expressè, nec patientiam & tolerantiam quantocunque tempore eiusdem continuatam prædictis suffragari, aut Ecclesiæ Romanæ iuribus quandocunque quæsitis, vel quærendis posse, aut debere præiudicare. Quocirca si quis absoluatur v. g. ab excommunicatione ob occupatam rem pertinentem ad Rom. Ecclesiam, non ob id censendum est iuribus Ecclesiæ Rom. præiudicatum, adeo vt non semper teneatur occupās restituere; sicut enim ante, ita post absolutionē cogi potest ad restitutionem. quare hac particula præseruantur bona, & iura Ecclesiæ, ne ab aliis præscribi possint.

THEOREMA 434.

QVinta, & sexta clausula reuocat Pontifex omnia priuilegia, consuetudines, & præscriptiones quibuscunque personis concessas, quibus se tueri posse præsumerent contra bullam cænæ, vt si cui indultum fuerit, ne possit excommunicari per Apost. litteras, nisi facientes plenam, & expressam mentionem de huiusmodi priuilegiis. ob id abrogantur in his clausulis omnia priuilegia cuiuscunque generis, & ex quacumque causa, & titulo, etiam initã per viam cõtractus, & remunerationis, non ex mera liberalitate, quæ difficilius solent abrogari, ex Baldo. l. qui se patris. num. 12. Cod. vnde liberi, & Iason. l. non amplius. §. si certum. num. 14. ff. de leg. 1. & quibuscunque personis, & locis concessa. De quorum generibus priuilegiorum, videndus Abbas num. 25. & Felin. numer. 21. in cap. nouit. de iudiciis.

Secundò tolluntur omnes consuetudines & præscriptiones cuiuscunque temporis contra ea, quæ in bulla cænæ continentur. licet enim auctoritas consuetudinis immemorabilis sit magna, reuocari tamen debet, si à recta ratione dissentiat. cap. fin. de consuetud. non est autem consentaneum rationi, vt contra Ecclesiasticam disciplinam, & efficaciam censurarum se quis tueatur. c. cum olim de consuetud.

Differt porrò consuetudo à præscriptione, quòd illa non est acquisitiua alieni iuris, sed solùm derogatiua iuris communis; hęc verò est acquisitiua iuris alieni. hĩc præscriptio dicitur rerum, consuetudo autem morum, ex Felin. in cap. auditis. n. 35. de præscript. licet sæpe confundantur, ex Abbate. c. quibusdam. num. 9. de verb. signific.

Reuocat igitur Põtifex omnem præscriptionem contra prædicta, cum aduersus supremam Papæ potestatem nullus possit præscribere, quia nullus fidelis in Ecclesia esse possit sine Papa, eius capite. cap. omnibus. de censibus. & ibidem Abbate num. 2. Consuetudinem, nec non scriptas, & non scriptas obseruantias, id est consuetudinum vsum, ex cap. cupientes. de elect. l. 6. si quæ vigent contra bullam cænæ. addiditque clausulas grauissimas, & derogatorias derogatoriarum, non obstantibus, &c. de qua Abbas in cap. suggestum num. 6. de decim. *Præsentibus pro expressis habentes, &c. penitus tollimus, & omnino reuocamus. cæterisq, contrariis quibuscunque.* de quibus Ant. Gabriel vol. 2. l. 6. de clausulis. concl. 5. Felin. in cap. nonnulli. de rescript. num. 9. Rebuff. in 2. p. prax. benefic. tit. de form. nou. prouis.

Ex his intelligimus tolli omnia, quæ repugnare possent contentis in bulla cænæ, ac si omnia fuissent expressa. aliàs ex Ripa in cap. 1. n. 55. de rescript. & Mendosio super reg. cancell. 11. quæst. 9. sequeretur, vt quoties Papa vellet derogare priuilegiis à se, vel prædecessoribus concessis, teneretur mentionem facere de singulis, quod est absurdum, & contra stylum Curiæ Romanæ.

THEOREMA 435.

DEnique clausula 7. & 8. quia lex vim non habet obligandi subditos,

ſubditos, niſi ſciatur. l. leges ſacratiſſimæ. Cod. de legibus. & cap. cognoſcentes de conſtit. Sciri verò nequeunt, niſi manifeſtentur, & promulgentur, ſeu denuncientur in publicis locis voce præconis, aut alia legitima via, mandat Pontifex hac 7. clauſula bullam cœnæ locis ſolitis in Vrbe affigi, vt ſciri ab omnibus poſſit; extra verò præcipit in virtute ſanctæ obedientiæ Patriarchis, Primatibus, & cæteris locorum ordinariis, Prælatis ſcilicet, qui habent iuriſdictionem fori exterioris, & poteſtatem exercendi, ſiue ſint Epiſcopi, ſiue prælati inferiores exempti, habentes quaſi Epiſcopalem dignitatem, vbilibet conſtitutis, vt per ſe, vel alios præſentes litteras, poſtquam eas receperint, ſaltem ſemel in anno (olim enim ſingulis annis ter publicabantur, vt ex Toleto l. 1. cap. 18. & aliis, Theor. 25. & 404. diximus) ſolemniter publicent, ne quis poſſit prætendere ignorantiam, niſi videlicet exenſentur, quòd per Principes id eis permiſſum non ſit, & perturbandus ſit populus, & ſint ſcandala ſecutura.

Quare clauſula 8. præcipit, vt tam prædicti prælati, & locorum Ordinarij, quàm rectores habentes animarum curam, presbyteri ſæculares, & quorumuis ordinum regularium deputati ad audiendas confeſſiones, habeant apud ſe, legant, & percipere ſtudeãt legitimũ bullæ tranſcriptum; vt officio, & muneri proprio poſſint ſatisfacere.

Hæc habuimus Deo Superiſque fauentibus, quæ de ſummorũ Pontificum ſelectis Conſtitutionibus ad Dei Optimi Maximi honorem, & gloriam, ſponſæque eius Eccleſiæ Catholicæ, cui nos noſtráque omnia ſubmittimus, exaltationem, ac miniſtrorum illius vtilitatem, in Eccleſiaſticum cenſum inferremus.

LAVS DEO SEMPER.

Cornelio Francescucci

INDEX RERVM PRÆCIPVARVM.

C

Chri

Chri

D

E

I

Litigan

Monaste-

Pauperes

quod

T

F I N I S.

